GOTTLIEB GERHARD TITII, JCTI ... JURIS PRIVATI ROMANO-GERMANICI EX OMNIBUS SUIS...

Gottlieb Gerhard Titius

Digitized by Google

B 12
2
743
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

R. BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
FIRENZE

LIBRI

DONATI DAL

DOTTOR ANNIBALE GIULIONI

GIURISTA

Nato a Firenze il 7 Febbraio 1807
e morto il 1° Dicembre 1895 in Firenze.

16 Maggio 1896

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

LIBER OCTAVUS.

CAPUT I.

DE SUBDITIS GERMANIÆ.

SUMMARIA.

Connexio §. 1.
Conditio Imperantium & Subditorum, in Germania, eſt dubia §. 2.
Olim in eadem obtinuit Monarchia laxior §. 3.
Hodie Cæſar & Status imperii imperant, ac incolæ Territoriorum ſunt ſubditi §. 4.
Qui dicuntur Landſaſſii §. 5.
Subjectioni accedunt alia vincula §. 6.
Subditorum diverſitas & ſubordinatio §. 7. 8.
Schrifftſaſſiorum nomen & origo §. 9.
Quinam ſubditi ſunt Schrifft- vel Amtſaſſii §. 10.
In Territoriis Germaniæ ſervitus & jus civitatis generale non occurrit §. 11. 12.
Obligatio ſubditorum §. 13.
Aliquando committunt crimen læſe Majeſtatis §. 14.
Ejus duæ ſunt ſpecies §. 15.
Committitur à ſubditis & ſociis perpetuis §. 16.
Non exteris §. 17.
Contra Rempublicam & Imperantes §. 18.
Intuitu Majeſtatis §. 19.
Forma perduellionis §. 20.
Et criminis læſæ Majeſtatis in ſpecie §. 21.
Delicta quæ Majeſtatem non tangunt, huc non pertinent §. 22.
Pœna perduellionis §. 23. 24. 25.
Et criminis læſæ Majeſtatis §. 26.
Subjectio quomodo deſinat. §. 27.

§. 1.

EXhibuimus jura, quæ hominum *exiſtentiam, propagationem* & *mortem* reſpiciunt. Sed primam tractationem nondum penitus abſolvimus, nam reſtant adhuc jura, quæ *imperium* & *ſocietatem civilem* concernunt, cum enim hæc, jura ad propagationem & mortem pertinenti, a ſæpe præſupponant, ideo eorum explicatio huic loco merito reſervata eſt *v. l. 6. c. 1. §. 1.*

§. 2. In quavis Civitate, Imperantes & Subditi occurrunt, quorum indolem in genere *l. 2. c. 1. §. 4.* delineavi. In Germania uti dubio

B·12·2 748

Digitized by Google

procul illi etiam reperiuntur, ita non ſatis expeditum eſt, quis in claſſem Imperantium vel Subditorum referri debeat, cum Reipublicæ noſtræ Status, non ſemper idem, omni vero tempore, incertus & involutus quodammodo fuerit *v.* Specim. Jur. Publ. *l.* 1. *c.* 2. *ſeqq.* Interim dicendum tamen eſt, quod, ſub Ludovico Germanico, in propriam ſuique Juris Rempublicam, ſe compoſuerit Germania.

§. 3. Fuiſſe autem illam monarchiam, vel ob ſolum Regis nomen, aſſerendum videtur, juxta regulas tamen monarchicas eam non recte ſatis fuiſſe conſtructam non minus dicendum erit. Sic ex præſenti ſtatu, quoad tempora præterita, conjecturam formare licet, videtur ſemper familia minor, majori, aliquo vinculo, fuiſſe conjuncta. Si ruſtici Nobilibus, proprio eoque ampliori patrimonio inſtructis, nexu aliquo fuerunt obſtricti, Nobiles bona ſua, à Principe vel Comite, proprium patrimonium tenente, velut feuda, recognoverunt: Proceres opulentiores, integras ditiones ab Imperatore in feudum accepere, atque in illis vinculis, pro temporum illorum ſimplicitate, imperium & ſubjectio ſimul delituit.

§. 4. Olim igitur ſolus Cæſar imperium tenuit, reliqui omnes in claſſe ſubditorum conſtiterunt. Sed ſucceſſu temporis, multi Proceres, ditiones ſuas proprio jure acquiſiverunt, ac, laxato ſubjectionis nexu, ſub nomine *Statuum imperii*, facti ſunt Coimperantes & Cæſaris ſocii, ſed ita, ut quædam priſtinæ ſubjectionis reliquiæ remanſerint *vid.* Specim. Jur. Publ. *l.* 7. *c.* 8. Quoad eos autem, qui in Territoriis exiſtunt, creſcente dominandi peritia, ſubjectionis vinculum vel magis adſtrictum, vel expolitum eſt. Hodie igitur in Germania, Cæſar & Status imperii, imperant, quorum jura, in Juris publici Diſciplina, traduntur, ſed qui in Statuum territoriis vivunt, ſubditorum claſſe cenſentur, ad quos ſecutura tractatio pertinet.

§. 5. Subditi Territoriorum germanicorum, *Landſaſſii* audiunt, quamvis hoc nomine, ſubditi honoratiores, prædia poſſidentes, ac aliqua jurisdictione inſtructi, nonnunquam ſaltem veniant *v.* Schilt. *diſſert. de Landſaſſ.* quæ *exercit.* 13. *ad ff.* ſubjecta eſt; ſed jam generalem ſenſum, qui non minus, quam ſpecialis, in uſu eſt, licet aliter videatur Schilt. *d. diſſert. c.* 2. ſectamur. Involvit igitur Landſaſſiatus veram ſubjectionem, qua ſcilicet provinciales Domino Territoriali,

riali, quoad vitam & fortunas ſub ſunt, in iis, quæ ad utilitatem Territorii pertinent, ac imperio humano obtineri poſſunt. *v.* MAURIT. *diſſert. de Nobilit.* §. 30. Illud etiam ex Statu Germaniæ liquet, ſubditos magis dominis Territorialibus, quam Cæſari, obligari *v.* SCHWED. *introd. ad Jus publ. part. ſpec. Sect.* 2. *c.* 11. §. 6.

§. 6. Conſtituitur Landſaſſiatus mutuo conſenſu, eoque vel expreſſo, vel tacito; Firmandæ autem ſubjectioni exigitur *Homagium*, cujus indolem breviter expoſui in SPECIM. JUR. PUBL. *l.* 4. *c.* 10. Præter generale ſubjectionis vinculum, occurrunt etiam alii nexus, quibus domino territoriali, ſubditi obſtringuntur, qui illi debent ſubordinari. In ſpecie eo pertinet *Vaſallagium*, quod, in Territoriis Germaniæ, cum ſubjectione regulariter concurrit *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *d. c.* 10. §. 20. *ſeqq.*

§. 7. Apud veteres, tres ſubditorum fuiſſe claſſes, *Nobilium*, *Litorum* & *Servorum* refert SCHILT. *ad ff. exerc.* 19. §. 19. *add.* LEHM. *Chr. Spir. l.* 2. *c.* 19. 20. Hodie diverſa ipſorum eſt conditio, variaque diſtributio. Generale diſcrimen eſt, quod vel in *oppidis*, vel *ruri* degant, præterea, in multis Territoriis, quidam ſubditi, ſub *Præfectis*, alii, ſub *Nobilibus* vel *Perſonis Illuſtribus*, agunt, dantur tamen etiam *Municipia*, quæ nec illis, nec his ſubſunt, ſed ad eorum exemplum, immediate domino Territoriali parent. Omnes autem illi Status provinciales, cum ſuis ſubditis, per *Circulos*, ſolent eſſe diſtributi, quibus eminentioris conditionis Præfectus, *Lands* vel *Creys-Hauptmann* præeſt *v.* SCHILTER. *comment. de Amtſaſſ. c.* 4. *n.* 8. *de Schrifftſaſſ. c.* 6. *n.* 6.

§. 8. Alias diſtingvuntur Landſaſſii, (1.) in *incolas*, qui ex habitatione, & *forenſes*, qui ex rebus ſitis, ſubditi ſunt (2.) in *ſimplices*, qui ſolo ſubjectionis vinculo & *Vaſallos*, qui inſuper nexu feudali domino Territoriali obſtringuntur (3.) in *Schrifft-* ſive *Cantzleyſaſſios*, qui coram Principe, ac in Curiis Provincialibus, & *Amtſaſſios*, qui coram Præfectis conveniuntur. His vero hodie addendi ſunt, qui coram *Nobilibus*, *Magiſtratu oppidano*, vel etiam *Academico*, conveniri poſſunt *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.* 1462. Imo Amtſaſſii quidam Jurisdictione gaudent, quorum ſubditos *Unterſaſſios* non incongrue diceres, cum cæteris gradu ſint inferiores *v.* SCHILTER. *de Landſaſſ. c.* 1. *n.* 14.

§. 9. Schrifftſaſſii inde dicuntur, quod ipſis, peculiaribus Princi-

pum ſcriptis præcipiatur, cum cæteri Præfectorum præceptis parere teneantur *v.* SCHILT. *comment. de Schriffiſaſſ. c.1.* Cenſetur autem diſcrimen inde ortum, quod Principi, omnibus & ſingulis jus dicere & reſcribere, nimis fuerit moleſtum, *v.* SCHILT. *de Amtſaſſ c.3.* juxta quam conjecturam, amtſaſſiatus Schrifftſaſſiatu vel junior eſt, vel ejusdem cum eo ætatis. Sed forte non improbabile eſt, ſi dicamus, jurisdictionem primæ inſtantiæ, à ſolis Præfectis, olim fuiſſe exercitam, ſed, ſucceſſu temporis, honoratiores quosdam, jurisdictioni illi fuiſſe non tantum exemtos, ſed & ipſis, imo etiam quibusdam Amtſaſſiis, jurisdictionem primæ inſtantiæ communicatam.

§. 10. Schrifftſaſſii plerumque ſunt, Nobiles aliæque Perſonæ illuſtres, Præfecti, nonnullæ Civitates municipales, ſic Lipſia à Theodorico, Marchione de Landsberg, *anno 1263.* Schrifftſaſſitatem cenſetur acquiſiviſſe. Porro Ballivi & Commendatores, aliquando etiam Pagi, & Officiales, ratione officii ſui *v.* SCHILT. *de Schriffiſaſſ. c.1.2.* ut & Collegia Academica *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 402.* Amtſaſſii ſunt plerumque Pagi & Oppida exigua, nec non quidam Nobiles. Ex quibus etiam liquet, tam Schrifft-quam Amtſaſſios, modo jurisdictione aliqua gaudere, modo deſtitui.

§. 11. Sed uti Landſaſſiorum varietas & diſtributio, ex ſtatu cujusvis Territorii, accuratius cognoſci debet, ita in genere forſitan non male aſſeritur, nullos in Germania dari *ſervos*, &, per conſequentiam, nullos *libertinos*, quamvis hoc nomen, ſed alio ſenſu, iis applicari queat, qui ex conditione hominum propriorum, dimiſſi ſunt. Porro non videtur peculiare *jus civitatis*, ratione Territoriorum germanicorum, occurrere, quod aliis juribus, velut fundamentum, ſubſterni debeat, cum experientia ſatis oſtendat, peregrinos non minus, quam indigenas, tam jurium privatorum, quam munerum publicorum eſſe capaces. *v. l. 2. c. 1. §. 18. 19.*

§. 12. Peregrinorum autem nomine, non tantum ii, qui in exteris Rebuspublicis nati ſunt, ſed & Germani, ex aliis Territoriis oriundi, intelliguntur. Interim æquum non minus, quam Nationi alicui glorioſum, ac Territoriis utile cenſeri debet, ſi, in munerum collatione, cæteris paribus, indigenarum major, quam exterorum habeatur ratio. Illud quoque verum eſt, quod nonnunquam peregrinis quædam jura,

ut

ut ſucceſſionis, negentur, ſed inde regula conſtitui nequit. Denique cavendum, ne hactenus dicta, ad jus civitatis municipale, transferamus, de hujus enim exiſtentia & veritate, nullum eſt dubium, ut ſuo loco dicetur. *add.* SCHILT. *diſſert. de jur. peregrin.* quæ *exercit.5. ad ff.* ſubjecta eſt.

§. 13. Obligantur ſubditi Territorio & Imperanti, quoad vitam, corpus & bona, ſed non aliter quam quatenus Territorii utilitas, & conſequenter ſingulorum felicitas hoc exigit: Nam ſocietates civiles, non alio fine, conſtitutæ ſunt, aut conſtitui debent, quam quo ſint fundamentum vitæ, à ſingulis tranquille & feliciter exigendæ, hinc ad onera publica, aliasque præſtationes moleſtas, ſubditi non alio nomine tenentur, quam quo fundamentum illud conſervetur. Gravis igitur iis infertur injuria, ſi Imperans præſtationes illas, ad ambitionem & voluptatem referat, vel etiam, prava adminiſtratione, Rempublicam in caſum det, ludibrioque aliorum exponat.

§. 14. Inprimis ſubjectio exigit, ne ſubditi, in perniciem Reipublicæ, aliquid machinentur, alias *crimen læſæ majeſtatis*, committunt. Hoc in genere eſt *Crimen, quo Respublica, quoad libertatem ſuam & imperium civile, ab iis, qui vinculo civili eidem conjuncti ſunt, læditur v. l. 1. §. 1. ad L. Jul. Maj.* Prohiberi illud jure naturali, ſatis manifeſtum eſt, nam, pacta & jus alienum violari, illud vetat, quam prohibitionem leges humanæ confirmant, ac ſanctione pœnali muniunt *vid.* THEODORIC. *Colleg. Crim. c. 5. aph. 1.* Ex quo liquet, criminis hujus & indolem, & mortalitatem, ex principio omnibus gentibus communi, intelligi *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1300.*

§. 15. Diſtinguitur in *Perduellionem*, qua quis totam Majeſtatem, vel in ſubjecto proprio, vel communi petit, & *crimen læſæ Majeſtatis in ſpecie*, quo quis jura Majeſtatis uſurpat *l. 1. ſeqq. ad L. Jul. Majeſt.* quas ſpecies, atrocitatis gradu, differre, ex objecto intelligitur. Ad utramque autem requiritur dolus *l. 1. §. 1. ad L. Jul. Maj.* hinc, eos, qui rationis uſu deſtituuntur, hoc crimen committere non poſſe, ultro patet *v. l. 7. §. 3. h. t. l. 12. de ſicar. l. 14. de offic. Præſ.*

§. 16. Committunt hoc crimen ſubditi, cujuscunque ſint conditionis, nam ſufficit, quod, ratione ſubjectionis, conveniant *v. l. 29. ad municip.* etiam Clerici *v. c. 23. X. de ſent. excomm. c. 19. cauſ. 22. qu. 5.*

Digitized by Google

Socii, quibus ſucceſſu temporis ſubjectio imponitur, ejusdem criminis rei fieri poſſunt *l. 7. §. 2. de captiv. & poſtlim.* idem dicendum de iis, qui perpetuo fœdere, in peculiare corpus ſeu civitatum ſyſtema coaluerunt *v.* Observ. Lauterb. *Obſ. 1301.*

§. 17. Exteri, qui vel extra Rempublicam degunt, vel ad tempus, in ea commorantur, crimen hoc non committunt, quin tamen ſubditi, eorum ope, ſe eodem polluere queant *v. l. 5. C. ad L. Jul. majeſt.* vel etiam exteri, tanquam hoſtes & proditores, ſi deprehendantur, puniri poſſint, dubium non eſt *v. l. 3. de offic. Præſ.* ex quo etiam liquet, controverſiæ, de qualitate criminis, exiguam eſſe utilitatem. Vaſalli erga Rempublicam delinquentes, feloniam committunt, *v. Clem. 2. de ſent. & re jud.* qui & ipſi tamen, ſimul velut hoſtes puniri poſſunt. *add.* Math. *de crimin. l. 48. tit. 2. c. 1.*

§. 18. Committitur hoc crimen erga liberas Respublicas & Imperantes: Hinc, in germania, contra Cæſarem *v.* Carpz. *qu. 41. n. 41. ſeqq.* Vicarios Imperatores *v.* Specim. Jur. Publ. *l. 5. c. 9. §. 6.* licet vulgo diſſentiant *v.* Carpz. *d. l. n. 27.* Regem Romanum, ſi pro electo Imperatore accipiatur, aut Cæſaris abſentis, vicarius ſit: non autem, ſi ut nudus ſucceſſor conſideretur Carpz. *d. l. n. 47. ſeqq.* Denique in Status Imperii Idem. *d. l. n. 59.* nam & hi Majeſtatem habent, quod, poſt alios, jam agnovit Carpz. *d. l. n. 83. ſeqq. v.* Spec. Jur. Publ. *l. 7. c. 8. §. 14. ſeqq.*

§. 19. Reſpicit hoc crimen, Majeſtatem, quæ vel in ſubjecto proprio, ſive Imperante, vel communi, id eſt, Republica *v. l. 1. §. 1. ad. L. Jul. majeſt.* vel in Principis conſiliariis læditur *l. 5. C. eod.* Sed hoc ultimum non aliter admittendum videtur, quam ſi quis animo proditorio & rebelli, in miniſtros Imperantis, aliquid machinetur, licet ſolam, in necem Conſiliariorum, molitionem ſufficere exiſtimet Carpz. *d. qu. 41. n. 56. ſeqq.* dum verba *d. l. 5. C. h. t.* ſtricte nimis captat, cum tamen, ex objecto, de hoc crimine ſit ferendum judicium.

§. 20. Crimen perduellionis ſummatim committi videtur, ſi quis erga *totam Majeſtatem*, vel *libertatem civilem*, aliquid machinetur, quod variis modis fieri poteſt, quos lex poſitiva certius nonnunquam definit *v. l. 1. ſeqq. ad L. Jul. maj.* Math. *de crim. l. 48. tit. 2. c. 2.* Aliquando etiam mali Imperantes, in extendendo hoc crimine, eo-

demque

demque ſubditis inſontibus imputando, valde ſunt ingenioſi, quo præcipue referas, quod hierotyrannis perduellionem interpretetur, ſi ſubditi male uſurpato in conſcientias imperio, obſequi nolint *v. l. 7. §. 3. ad L. Jul. majeſt.*

§. 21. Crimen læſæ majeſtatis in ſpecie committitur, ſi quis ejus *partes* ſibi arroget, vel *ſplendori* officiat, ut ſi ſtatuas Principis conſecratas violat *l. 4. §. f. l. 5. ad L. Jul. majeſt.* quod hodie nullius uſus videtur, monetam cudat ſub falſo ſigno *l. 2. C. de falſ. monet.* privatum carcerem exerceat *l. un. C. de privat. carc.* jurisdictionem, præcipue criminalem, ſibi arroget *v.* CARPZ. *d. qu. 41. n 123. ſeqq.* nomen ſuum operibus publicis inſcribat *l. 10. C. de oper. publ.* niſi imperans permiſerit *l. 2. pr. l. 3. §. 2. ff. eod.*

§. 22. Alia autem delicta, in Imperantem commiſſa, ut furtum, rapina ſimiliaque, in crimen læſæ Majeſtatis non incidunt. Idem dicendum de injuria ſive verbali, ſive reali *l. un. C. ſi quis Imper. maledixer. Ord. Polit. Francofurt. 1577. tit. 35. §. 2. v.* THEODOR. *Colleg. crim. c. 5. aph. 4. n. 33.* CARPZ. *d. qu. 41. n. 109.* neque ſola verba ſeditioſa ad hoc crimen ſufficere videntur *l. 28. §. 3. de pœn.* niſi effectus facile ſequatur *l. 1. in fin. ad L. Jul. maj.* Denique inobedientia ſola, hoc crimen non involvit, neque enim Majeſtatem imminuit, ſed ei ſaltem, auſu inefficaci, ſe opponit.

§. 23. Pœna perduellionis, tam conſummatæ, quam attentatæ, eſt ultimum ſupplicium *l. 5. C. ad L. Jul. maj. O. C. art. 124.* CARPZ. *d. qu. 41. n. 89. ſeqq.* damnatio memoriæ & confiſcatio bonorum *l. 5. 6. 7. 8. C. ad L. Jul. majeſt. l. fin. ff. eod. l. 24. de pœn. v.* RÆVAND. *Conject. l. 3. c. 16.* CARPZ. *d. l. n. 11. ſeqq.* Mortuo etiam reo, proceſſus inſtitui, ac pœna, ſuo modo, imponi poteſt *l. 6. 7. 8. C. ad L. Jul. maj.* Filii quoque Perduellis, fiunt infames, ac omnium ſucceſſionum incapaces *l. 5. §. 1. C. ad L. Jul. maj. v.* CURT. *l. 8. c. 6. n. 28. c. 8. n. 18.*

§. 24. Sed hoc ultimum nimis inhumanum eſt, nec defendi poteſt, quomodocunque tandem explicetur. Licet igitur per *l. 22. C. de pœn.* abrogatum cenſeri nequeat *v.* THEODORIC. *Coll. Crim. c. 5. aph. 6. n. 67.* imo licet in *A. B. c. 24.* confirmatum videatur, attamen valere non debet, cum legibus divinis repugnet. Quin tamen perſonis ſuſpectis emigratio queat injungi, dubitandum non eſt *add.* OBSERV. LAUT. *Obſ. 1302. ſeqq.*

§. 25.

Digitized by Google

§. 25. Solent etiam multa ſingularia, circa hoc crimen, commemorari; Quod ſolus Imperator ſit judex, regulæ juris communis non obſerventur, abſens hujus criminis damnari queat, teſtes inhabiles admittantur, tortura ſine præviis indiciis decerni poſſit, appellatio reo non concedatur, Advocatus intervenire non debeat, & quod crimen hoc nullo tempore præſcribatur. Sed illa vel ſine fundamento dicuntur, vel à Statu Germaniæ abhorrent, aut iniqua ſunt, ut eorum nulla ſit habenda ratio *v.* MATH. *de crim. l. 48. tit. 2. c. 4.*

§. 26. Crimen læſæ Majeſtatis in ſpecie, arbitrarie punitur, *v. l. 24. 40. de pœn.* aliquando etiam ultimo ſupplicio *l. 2. C. de falſ. monet.* CARPZ. *qu. 41. n. 97.* OBSERV. LAUT. *Obſ. 1347.* confiſcatio bonorum non obtinet, ac crimen morte extinguitur *l. fin. ad L. Jul. maj.* damnatio memoriæ etiam non occurrit, ſigna tamen honoris, jure Romano, quandoque ſublata ſunt *l. 24. de pœn.* Liberi, ex crimine paterno, nullam pœnam ſentiunt *add.* LAUTERB. *C. J. ad L. Jul. majeſt.*

§. 27. Subjectio tollitur emigratione *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1468.* quo caſu, de bonis voluntarie emigrantis, aliquid detrahi ſolet *v.* BRANDES *de jur. detract.* VITRIAR. *J. J. P. l. 3. tit. 18. §. 42. ſeqq.* Deſinit quoque ſubjectio, ſi quis, ob delictum, civitate expellatur: quodſi ejecto bona immobilia adhuc poſſidere liceat, tum ſubjectio ex parte manet, quemadmodum illa ſaltem ſuſpenditur, ſi ad tempus expulſio fiat.

CAPUT II.

DE UNIVERSITATIBUS.

SUMMARIA.

Univerſitatum natura §. 1.
Formantur conſenſu habili §. 2.
Etiam corpora libera aut à ſummo Imperante formata, hoc nomine venire poſſunt §. 3.
Univerſitates dependentes permiſſum Imperantis requirunt §. 4.
Numerus hominum in univerſitatibus eſt indefinitus §. 5.
Earum objectum & forma §. 6.
Differt univerſitas à ſocietate, familia, cognatione, territorio & vico §. 7.
Ejus varietas §. 8.
Collegii & corporis diverſa acceptio §. 9.
Univerſitates jure privatorum regulariter utuntur §. 10. 11. 12.
Opus habent Syndico §. 13.
Hujus conſtitutio §. 14. 15.
Habilitas & obligatio quoad munus ſuſcipiendum §. 16.
Poteſtas & officium in tractandis negotiis §. 17.
Præcipue judicialibus §. 18.
Quibus modis Syndicus deſinat §. 19.
Conſtitutio univerſitatis ſine conſenſu Imperantis, incidit in crimen §. 20.

§. 1.

§. 1.

SUbditi certæ alicujus civitatis, in peculiaria Corpora, conſociari ſolent, quæ conjunctio, diſpenſando eo commodius imperio civili, quandoque etiam eſt neceſſaria; Exinde oriuntur *Univerſitates*, quæ in genere ſunt *Cœtus hominum, certo ſub regimine, propria autoritate, vel, in ſtatu civili, ſummæ poteſtatis conſenſu, communis commodi cauſa, in perpetuum conſociati.* Dici ſolent *perſonæ myſticæ*, evidentius, *morales compoſitæ*, i.e. plures perſonæ phyſicæ, ad juris alicujus effectum, conjunctæ *v. l. 22. de fidejuſſ.*

§. 2. Conſtituitur Univerſitas *conſenſu* eorum, quorum intereſt, & quidem vel ſolo, ſi ſui juris ſint, vel accedente conſenſu ſummæ poteſtatis, cui ſubſunt. Equidem HUBER. *in poſit. ad ff. quod cujusque univerſ. n. 5.* poſterius præciſe ad Univerſitatem requirit, hinc Rempublicam, & corpora, juſſu Imperantis inſtituta, ut exercitum, cohortes, centurias, naves, in belli aut mercandi uſum inſtructas, univerſitates eſſe negat.

§. 3. Verum cum Imperantis permiſſus, non aliam ob cauſam, requiratur, quam ut conſenſus velut redintegretur, hinc non apparet ratio, quare corporibus, conſenſu nunquam imminuto, ſed ſemper integro, conſtitutis, nomen Univerſitatis ſit negandum. Sed de hoc forte non valde litigari debet, cum diſceptatio illa, non de re, ſed nomine eſſe videatur. An jus Romanum, liberas Reſpublicas, Univerſitatibus annumeraverit, non ſatis liquet, cum Reipublicæ titulum, civitatibus municipalibus quoque tribuere ſoleat *v. l. 1. §. 1. 2. 8. quod cujusque univerſ. l. 9. §. 1. quod met. cauſ. l. 10. §. 4. de in jus voc. l. 5. §. 1. ad L. Jul. de vi publ. l. 1. §. 7. de quæſt. v.* MATH. *de crim. l. 47. tit. 15. c. 1. n. 4.*

§. 4. Illud certum, quamcunque eligas ſententiam, quod Reſpublica, ab aliis corporibus dependentibus, quoad modum conſtituendi, differat. Ad hæc autem, permiſſus Imperantis, ob metum factionum, vel commeſſationum & compotationum imtemperantiam, requiri exiſtimatur *v.* MATH. *d. l. n. 5.* Sed hoc particulare eſt, ac morbum Reipublicæ Romanæ arguit; Generalis igitur ratio, ex indole ſocietatis civilis, dependet, hæc enim non patitur, ut ea, ex quibus com-

Digitized by Google

modum vel incommodum inſigne, in illam redundare poſſunt, privato auſu inſtituantur *v. l. 1. quod cujusque univerſ.*

§. 5. Conſtituunt univerſitatem *aliquot homines*, nec, in ſtatu civili, ſemper requiruntur ſubditi plene tales, ſed ex advenis quoque temporariis,res aliquas, in civitate, habentibus, univerſitas conſiſtere poteſt *v.* Huber. *in poſit. ad ff. quod cujusque univerſ. n.3.* Numerus autem indefinitus eſt, jure Ramano minimum tres requiruntur *v. l. 85. de V. S. l. 7. §. 2. quod cujusque univ.* poſſunt tamen etiam duo collegium conſtituere, licet ita non videatur Mathæi *d. l. n. 1.*

§. 6. Materia Univerſitatis eſt *commune commodum*, nam, hujus cauſa, illa initur, debet tamen commodum illud, bono publico ſubordinari, non opponi, *v.* Huber. *d. l. n. 7.* Ut autem cœtus aliquis, Univerſitatis nomen mereatur, ſub *certo regimine, in perpetuum conſociari* debet, quod ultimum tamen, non præciſe de *effectu*, ſed *intentione* ſaltem coeuntium, accipiendum eſt, hinc aliquando Univerſitates vel mutuo diſſenſu, vel caſu aliquo aut lege poſitiva diſſolvi poſſunt, quod tamen intentæ perpetuitati non obeſt, quare etiam Univerſitates, regulariter ſunt velut immortales *v. l. 76. de judic.*

§. 7. Ex his liquet, quod ab univerſitate differat (1.) *ſocietas*, in qua nec aliquod regimen, nec perpetuitas occurrunt *v.* Math. *d. l. n. 6. in fin.* (2.) *familia*, nam hæc morte perſonarum intercidit, nec permiſſum ſummæ poteſtatis requirit, ut cenſet Huber. *d. l. n. 5.* (3.) *Cognatio*, in hac enim, præter vinculum ſangvinis, nulla eſt conſociatio (4.) *Territorium* aut (5.) *vicus* i. e. continuata ædium ſeries, nam hæc limitibus continentur, ſed regimen aliquod vel conjunctionem non notant, aut ſaltem ab his, in terminorum illorum ſuppoſitione, abſtrahi poteſt.

§. 8. De cætero Univerſitates, ſunt vel *Independentes*, ut liberæ civitates, vel *dependentes*, quæ arbitrio ſummæ poteſtatis ſubſunt. Hæ iterum gradibus differunt, nam ſunt *majores*, ut provinciæ, oppida, pagi, Academiæ, Eccleſiæ Parochiales, non quatenus externum religionis cultum exercent, ut putat Huber. *d. l. n. 11.* ſed quoad habitum politicum *v.* Specim. Jur. Eccles. *l. 5. c. 1.* & *minores*, ut collegia Opificum, mercatorum & ſimilia *v. l. 1. quod cujusque univerſ. l. 1. de colleg. & corp. l. 2. §. 6. de O. J. v.* Math. *d. l. n. 6.* Schilter. *ad ff. exerc. 49. §. 54. 55.*

§. 9. Mi-

§. 9. Minores univerſitates, *collegia* plerumque audiunt, vel etiam *corpora,* quod probari videtur *l. 1. pr. §. 1. quod cujusque univerſ.* Sed alii univerſitatem & corpus, genus, collegium vero, ſpeciem eſſe contendunt. Quidam collegium, cohabitationem collegarum requirere putant, quæ à corpore poſſit abeſſe *v.* MATH. *d. l. n. 2. ſeqq.* Nonnulli collegium, plurium perſonarum, corpus, collegiorum conjunctionem dicunt EKHOLT. *ad ff. de colleg. & corpor. §. 3. in fin.* Totius diſceptationis exigua eſt utilitas, cum ad nominis uſum ſaltem pertineat.

§. 10. Univerſitates conſtitutæ, jure privatorum utuntur, regulariter communi, aliquando etiam ſingulari. Habent igitur jura & res proprias *l. 7. §. 1. l. 8. quod cujusque univerſ. l. 10. §. 4. de in jus voc.* arcam, negotia communia, ſigillum & Syndicum *l. 1. §. 1. quod cujusque univerſ. v.* MATH. *d. l. n. 3.* Statuta condunt, & quidem Collegia, etiam ſine ſuperioris confirmatione, ex ſententia BERLICHII *p. 1. Dec. 150. n. 15.* quæ tamen probari nequit: Plane ſtatuta non confirmata, in vim pacti, valere poſſunt inter conſentientes, modo rationibus publicæ utilitatis non repugnent.

§. 11. Gaudent etiam quibusdam privilegiis, ut, exercitium artis ſuæ aliis prohibendi *v.* BERLICH. *d. l. n. 33. 34.* immunitatis *l. 5. §. p. de jur. immun.* Poſſunt contrahere, qui contractus etiam ſucceſſores obligant, modo, nomine univerſitatis, ſint initi, aut in ejus utilitatem ceſſerint *l. 27. de R. C. v.* HUBER. *in poſit. ad ff. quod cujusque univerſ. n. 17.* Aliquando etiam Univerſitates delinquunt *l. 9. §. 1. quod met. cauſ.* quæ delicta tamen neque iis, qui non conſenſerunt, neque ſucceſſoribus imputantur, niſi quatenus exinde locupletiores facti *v. l. 15. §. 1. de dol.* nam, quoad delicta, nulla eſt, aut eſſe debet conſociatio, hinc quorundam factum aliis imputari non debet.

§. 12. Univerſitates etiam hæredes inſtituuntur *l. 8. C. de H. I.* vel iis legatur *l. 2. 20. de Reb. dub. l. 1. C. de Judæ.* Læſæ, ad minorum exemplum, reſtituuntur in integrum *c. 1. 2. 3. X. de reſtit. in integr. l. 4. C. quib. ex cauſ. major. l. 3. C. de jur. Reipubl. l. 9. de appellat.* BERLICH. *p. 2. Dec. 216.* & regulariter quidem intra quadriennium, à tempore læſionis, computandum *l. fin. C. de tempor. in integr. reſtit. clement. un. de reſtit. in integr.* ob juſtam tamen cauſam, etiam poſt illud tempus

audiendæ ſunt *c.1. 2. de reſtit. in integr. in 6.* BERLICH. *p.2. Dec. 218.* RICHTER. *p.2. Deciſ.71.n.13.* CARPZ. *l.2.Reſp.69.* Quodſi univerſitas aliqua ſaltem utcunque toleretur, uſus jurium quoque ſolet eſſe circumſcriptus *v.* HUBER. *d.l.n.15. de jur.civit. l.3. c.8.9.*

§. 13. Cum Univerſitas ipſa, negotia ſua commode expedire nequeat, ideo adminiſtraroribus ſimilibusque perſonis indiget. Inprimis *Actore* vel *Syndico* opus habet *v.* CARPZ. *p.1. C.13.D.5.* qui eſt *Miniſter Univerſitatis, ad expedienda ejus negotia, ac tractandas præcipue lites, legitime conſtitutus l.1. §.1. l.6. §.1. quod cujusque univerſ.* Omnia autem Collegia licita Syndicos habere poſſunt *d.l.1.§.1.* licet forte non ſemper habeant.

§. 14. Conſtitutio Syndicorum, ex legibus ſpecialibus cujusvis Univerſitatis, primario judicanda eſt *v. l. 6. §. 1. in fin. quod cujusque univerſ.* Iis deficientibus, Syndicus conſtituitur, legis diſpoſitione vel univerſitatis electione *l.3. quod cujusque univerſ.* & quidem vel per eos, qui univerſitatem repræſentant *l.6.§.1. eod. v.* CARPZ. *p.1.C.13. D.7.* vel immediate, convocatis omnibus *v. l.2. C.de decur. c.28.X. de elect.* & præſentibus ad minimum duabus partibus *l.3.4. quod cujusque univerſ. l.3. de decret. ab ordin.fac.* per majora *l.19. ad municip. l.46. C.de decur.* ac prodeſt electo etiam votum patris vel filii *l.5.6. quod cujusque univerſ.* forte etiam proprium, quia hoc nullibi prohibitum *v.* STRYK. *ad Lauterb. quod cujusque univerſ.* BERGER. *in reſol. eod. qu. 1.*

§. 15. In pagis tamen, omnium & ſingulorum conſenſum & ſubſcriptionem requiri, cenſet CARPZ. *p.1. C.13.D.8.* Quodſi pupilli aut viduæ in univerſitate reperiantur, tam hoc, quam præcedente caſu, curatorum autoritas accedere debet ID. *d.l.* Superioris conſenſus regulariter non requiritur, nam conſtitutioni Univerſitatis jam ineſt *v. l.1. §.1.l.3.6.§.1. quod cujusque univerſ. junct. l.un. C.de theſaur.* Quodſi major pars univerſitatis deceſſerit, tum renovatio Syndicatus, & litis reaſſumtio, quoad ſucceſſores, neceſſaria exiſtimatur CARPZ. *d.l. D.9.10.* quod tamen dubium videtur, cum, quoad actus licitos, univerſitas, ſemper eadem eſſe cenſeatur *v. l.7. §.2. quod cujusque univerſ.*

§. 16. Conſtituuntur Syndici, qui procuratores eſſe poſſunt, & regulariter quivis cenſetur habilis, donec probetur contrarium *v.l.43.*

§. 1.

Digitized by Google

§. 1. de procur. l. 6. §. fin. quod cujusque univerſ. v. l. 8. de muner. & honor. Electus munus ſuſcipere cogitur, quod ex natura ſocietatis fluit *v. l. 1. §. 2. quod cujusque univ. l. 18. §. 13. de muner. & honor.* niſi ſit extraneus, nam hic quidem recte etiam eligitur *v.* CARPZ. *p. 1. C. 13. D. 6.* ſed invitus non cogitur, quia in eo ratio allata ceſſat. Plures unius Univerſitatis Syndici, in dubio, in ſolidum cenſentur conſtituti *v.* CARPZ. *1. Dec. 26.* SCHILT. *ad ff. exerc. 10. §. 53. ſeqq.*

§. 17. Tractant Syndici negotia Univerſitatis tam politica, quam forenſia *v.* SCHILTER. *ad ff. exerc. 10. §. 59.* & quoad illa quidem, ſpeciale mandatum ſemper requiri videtur, ad hæc vero, in dubio, generaliter conſtitutus cenſetur *l. 1. §. 1. l. 6. §. 1. in fin. quod cujusque univ.* utut olim ſecus fuerit *d. l. 6. §. 1. l. 18. §. 13. de muner. & honor. v.* SCHILT. *d. l. §. 59. 60.* Admittuntur igitur, dummodo ſe legitime conſtitutos probent, inſtrumento Syndicatus, quod valet ex ſolo Univerſitatis ſigillo CARPZ. *1. Dec. 28.* vel, quoad pagos, ſi à Notario, aut à judice confectum ſit ID. *p. 1. C. 13. D. 8.* Si aliquo defectu laboret inſtrumentum, cautione rati juvari debet *l. 6. §. 3. quod cujusque univerſ.* SCHILT. *d. l. §. 56. ſeqq.*

§. 18. In judicio funguntur partibus procuratorum, hinc omnia bona fide peragere debent. Eorum culpa, univerſitati, ratione adverſarii, nocet, cui tamen, ad damnum reſarciendum, obligantur *l. 10. C. de procur. l. 13. C. mand.* ſi ſolvendo non ſint, univerſitas reſtituitur in integrum *l. 3. C. de jur. Reipubl. l. 13. in fin. C. de judic. l. 4. C. ex quib. cauſ. major.* Habent Syndici, ex quorundam ſententia, eandem poteſtatem, quam procuratores omnium bonorum, ſive cum libera, *v.* ZAHN. *Ichnograph. municip. c. 89. n. 9.* hinc tranſigunt & juramenta deferunt *c. 4. de procur. in 6.* ſed non præſtant CARPZ. *p. 1. C. 13. D. 1.* Victoria ipſorum univerſitati prodeſt *v. l. 6. §. 3. quod cujusque univerſ.*

§. 19. Vice verſa Univerſitas Syndicum indemnem conſervare, ac promeritum ſalarium exſolvere debet. Deſinit officium Syndici (1.) morte (2.) reſignatione ac (3.) revocatione, ob juſtam cauſam, facta, nam hodie non indiſtincte doctrina *l. 6. §. 3. quod cujusque univ. ex iisdem cauſis mutandi actoris poteſtas erit, ex quibus etiam procuratoris,* obtinere videtur, cum muneri obtento ſæpe, quis rationes ſuas ſuperſtruat, adeoque injuſtum videatur, ſine cauſa eum abdicare *add.* LAUT. *C. J. quod cujusque univ.*

§. 20. Si ſine conſenſu Imperantis, Univerſitas conſtituatur, incidit illa coitio, in crimen *extraordinarium*, vel hodie *publicum v. l. 1. de colleg. & corpor. l. 1. §. fin. de offic. præf. urb. l. 2. de extraord. crim.* RÆVARD. *Conject. l. 2. c. 13.* Hinc collegium diſſolvi debet *l. 3. de colleg.* quodſi malo fine inſuper facta ſit conſociatio, tum arbitrarie punitur, aliquando etiam pœna criminis læſæ Majeſtatis *l. 2. de colleg. l. 1. §. 1. ad L. Jul. maj.* MATH. *de crim. l. 47. tit. 15. c. 2. add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1282.*

CAPUT III.
DE PAGIS.

SUMMARIA.

Pagorum indoles §. 1.
Et diverſitas §. 2.
Conſtitutio & origo §. 3.
Pagos conſtituunt ruſtici §. 4.
Qui ſunt vel immediati vel mediati §. 5.
Hi vel homines proprii vel liberi §. 6.
Horum iterum diverſa eſt conditio §. 7.
Prædia etiam ruſticorum diverſæ ſunt naturæ §. 8.
Ac variis partibus conſtant pluresque requirunt miniſtros §. 9.
In pagis occurrunt Sculteti, tribuni plebis & Scabini §. 10.
Habent etiam pagi propria judicia & ordinationes §. 11.
Ut & communia bona, ſcholas, eccleſias, encænia aliasque lætitiæ ſpecies §. 12.
Opificia & commercia regulariter à pagis exulant §. 13.
Quod etiam dicendum de jure coquendi cereviſiam & jure œnopolii §. 14.
Pagi ad diverſos dominos ſpectare ſolent §. 15.
Prædiorum ampliorum poſſeſſores dicuntur Landſaſſii §. 16.
Hi regulariter ſunt ſtatus provinciales ac jurisdictione gaudent §. 17.
Iis etiam jus occupandi bona vacua, aliaque jura competunt §. 18. 19.
Jus exigendi ſervitia jurisdictioni non cohæret §. 20.
Servitiorum ruſticorum varietas §. 21.
In dubio ſervitia negari debent §. 22.
Domino territoriali ad quid ruſtici teneantur §. 23.
Differentia ruſticorum præfecturalium & Landſaſſicorum quoad præſtandas operas §. 24.
Dominus Territorialis jurisdictionali in exigendis operis præferendus videtur §. 25.
Res pecuaria, ruſticorum eſt quodammodo communis §. 26.
Circa ovilia quid obtineat §. 27.

§. 1.

ANtiquiſſimæ fere Univerſitates, in Civitatibus, ſunt *Pagi*, quo nomine olim eximius terræ tractus, fuit indigitatus *v.* LEHM. *Chron. Spir. l. 2. c. 18. l. 4. c. 9.* ſed hodie Pagi ſunt *Univerſitates hominum, agri colendi cauſa, cohabitantium.* Dum *univerſitates* dicimus, rationem conſociationis ſatis indicamus, Reſpi-

Digitized by Google

Reſpicit vero illa conſociatio præcipue *agriculturam*, quo ipſo pagi à municipiis diſtingvuntur, in quibus agricultura vel plane ceſſat, vel aliæ negotiationes ei accedunt. Quod autem pagi muris careant, id ad accidentia referendum videtur *v. l. 4. pr. de cenſ.* FRITSCH. *de pag. c. 1. 3. 4. de Suburb. c. 1.*

§. 2. Diſtingvuntur Pagi in *immediatos*, qui Imperio immediate ſubſunt *v. Inſtrum. Pac. art. 5. §. 2.* & forſitan hodie plus nominis quam rei habent, ac *mediatos*, qui in Territorio Status alicujus reperiuntur. Hi iterum ſunt vel Pagi *Præfecturarum*, *Amtsdörffer*, qui præfectis parent, vel *Nobilium*, *Gerichts*- ſive *Adeliche dörffer*, in quibus Nobiles habent jurisdictionem, vel, qui omnino addendi ſunt, *Oppidani*, *Stadt*- vel *Academici*, *Univerſitäts dörffer*, qui Municipio aut Academiæ ſubſunt. Præterea Pagi ſunt vel *proprii*, qui unum dominum agnoſcunt, vel *communes*, *Gemeinſchaffts dörffer*, qui pluribus parent, *die drey, vier, fünff und mehr herriſch ſind v.* FRITSCH. *de pag. c. 3.* LYSER. *Jus Georg. l. 3. c. 5. n. 13. ſeqq.*

§. 3. Sicut autem aliæ Univerſitates, ſine conſenſu Imperantis, inſtitui nequeunt, ita dubio procul, idem de Pagis dicendum, id quod inprimis liquet in pagis noviter inſtituendis. De cætero antiquiſſimus eſt pagorum uſus, nam iſta cohabitandi ratio fere Germanis unice olim placuit, donec, ob frequentes præcipue hoſtium irruptiones, oppida condi, ac, pro captu illorum temporum, muniri cœperint, ex quo diſcrimen, inter plebem ruſticam & urbanam, exortum eſt *v.* FRITSCH. *d. tr. c. 2.* LYSER. *d. tr. l. 3. c. 5. n. 9. ſeqq.*

§. 4. Pagos conſtituunt Ruſtici, *qui rus colunt*, in quorum mores & ingenium ſalſe ludi ſolet, ſed uti Status Ruſticorum eſt cæteris omnibus innocentior, ita, eos fere nonniſi irritatos delinquere, non improbabile videtur *v.* FRITSCH. *d. tr. c. 4. 22.* Succeſſu temporis etiam Nobiles, Cives vel Paſtores pagani, prædia ruſtica acquiſiverunt, qui quamvis, ratione ſtatus ſui, ruſtici non ſint, attamen intuitu prædiorum, pro ruſticis omnino haberi debent.

§. 5. Eſt autem ruſticorum non eadem conditio, nam licet ineptientis *Mallcoli* diviſio, quæ paſſim commemorari ſolet *v.* EYBEN. *Elect. jur. feud. c. 8. §. 12.* RHET. *comm. jur. feud. l. 1. tit. 1. n. 3. p. 124.* FRITSCH. *d. tr. c. 6. n. 1.* LYSER. *Jus Georg. l. 1. c. 27. n. 10.* nullius ſit

uſus,

uſus, alio tamen reſpectu, illi recte diſtingvuntur. Nimirum (1.) *à ſubjectione fundamentali,* ſunt vel *immediati,* qui immediate Imperio germanico ſubeſſe dicuntur *v. §. 2. h.* vel *mediati,* qui Statibus imperii ſubjecti ſunt, de quibus potiſſimum ſermo eſt.

§. 6. Hi (2.) *à diverſo ſtatu,* ſunt vel *Homines proprii*, *Leibeigene, Laſſen,* qui dominis ſuis non tantum ad operas tenentur, ſed & in eorum dominio exiſtunt, adeo, ut, illis invitis, diſcedere nequeant, ſed aufugientes vindicentur, quorum deterrima eſt conditio; tales in ſpecie ſunt *Wildfangii,* qui in Palatinatu Rheni, terriſque adjacentibus occurrunt *v.* RHET. *J. J. P. l. 2. tit. 3. §. 9. ſeqq.* VITRIAR. *J. J. P. l. 3. tit. 12. §. 21.* vel *homines liberi* qui ſui juris ac nullius in dominio exiſtunt, adeoque ſedes ſuas libere mutare poſſunt.

§. 7. Horum iterum diverſa eſt conditio. In nonnullis regionibus ruſtici comitiorum provincialium ſunt participes, ut in Friſia orientali: Alicubi ſunt liberi à domino immediato, & nihil præſtant, niſi quod communis ſubjectio exigit, quales in Svevia eſſe perhibentur ac *Freybauern* audiunt. Quidam de prædiis certam ſaltem ſolvunt domino immediato penſionem, ac *Pachter* vel *LandSiedler* dicuntur. Plerique vero non tantum canonem quendam, ſed & operas præſtare coguntur: Atque hi iterum, *à diverſitate operarum præſtandarum* ſunt vel *manſarii, Hüffner, Anſpanner,* qui equis vel bobus, vel *operarii, Handfröhner, Gotſaſſen,* qui manibus pedibusque operas exhibere tenentur *v.* FRITSCH. *d. tr. c. 5. 6. 8.* LYSER. *d. tr. l. 1. c. 27. 28.*

§. 8. Ex his liquet, quod prædia ruſticorum, aliquando ſint libera, plerumque vero domino alicui obligata, hinc utplurimum ruſtici bona emphyteutica vel cenſualia ſimiliaque poſſident, præterea illis ſervitutes variæ, tam in patiendo, quam agendo conſiſtentes, inhærent. Aliquando etiam prædia dividere prohibentur, quemadmodum Nobilibus prædia ruſtica comparare quandoque non licet; quodſi autem hoc illis liberum ſit, non aliter tamen illa, quam cum conſvetis oneribus, acquirere poſſunt. In dijudicandis igitur prædiorum ruſticorum juribus, ſtatuta, pacta & præſcriptiones attendi debent *v.* FRITSCH. *d. tr. c. 7.* LYSER. *d. c. 27. 28.*

§. 9. De variis autem prædiorum rureſtrium partibus, ut agris, hortis, vineis, pratis, paſcuis ſimilibusque; Vel de perſonis, ad prædiorum

Digitized by Google

rum culturam neceſſariis, ut villico, Saltuario, ſervis, famulis & pecorum paſtoribus; Aut in univerſum, de re œconomica & agricultura, diſſerere, jam non attinet, nam uti multa, ex regulis prudentiæ œconomicæ dependent, ac extra diſciplinam juris ſunt, ita cætera fere, ex locis communibus, de dominio, ſervitutibus, contractibus ac damni reſtitutione, derivanda ſunt, quæ prolixe perſequi, inſtituti anguſtia non permittit v LYSER. *d. tr. l. 2. c. 1. ſeqq. l. 3. c. 6. ſeqq.* FRITSCH. *de jur. pratorum, Hortorum, de meſſe &c.*

§. 10. Sicut aliæ Univerſitates Officialibus ſuis inſtructæ ſunt, ita in pagis quoque tales occurrunt. Eo pertinet *Scultetus, Schultheis* vel *Richter*, qui rerum univerſitatis curam gerere, mores ruſticorum obſervare, ac in judicio, apparitoris vice, fungi debet. Ei adjungi ſolent *Tribuni plebis, die Heimbürgen*, qui plebem ruſticanam defendere tenentur, & fortaſſis alibi *Syndici* audiunt, nec non *Scabini, die Schöpffen*, qui aſſeſſorum & executorum munere, in judicio, funguntur. Conſtituuntur à domino Jurisdictionali, hinc ſi Jurisdictio ad plures pertineat, plures etiam Sculteti, in uno pago, occurrere ſolent v. FRITSCH. *de pagis c. 10. 11. 12. 23.* LYSER. *Jus Georg. l. 3. c. 5. n. 23. ſeqq.* Aliquando munera illa certis prædiis cohærent, ac cum iis, ad omnes poſſeſſores, tranſeunt v. LYSER. *d. tr. l. 1. c. 27. n. 20. ſeqq.*

§. 11. Olim habuerunt pagi *peculiaria judicia*, ſed hodie juſtitiæ adminiſtrandæ ratio plane mutata eſt, licet antiqui ritus, ſcenæ cauſa, hodiernorum judiciorum exercitio nonnunquam præmitti ſoleant. Habent quoque pagi *ordinationes paganicas*, quas non dominus Jurisdictionalis, ſed Territorialis dare vel confirmare ſolet, & confirmatio quidem plerumque à Præfecto vel Quæſtore, rarius à Curia Principis, fieri cenſetur, ſed de hoc forte, ex diverſitate pagorum, utrum Præfectis, an Landſaſſis ſubſint, diſtinctius judicandum videtur.

§. 12. Non minus etiam Pagi habent *communia bona*, quibus vel communiter utuntur, vel quæ per præfectos adminiſtrant. Occurrunt quoque in pagis *Scholæ & Eccleſiæ*, de quibus ſocietatibus, ſuo loco, in genere dicendum erit. Nec penitus ceſſat lætitia publica, quo pertinent *Encænia* vel *Renovalia, die Kirchmeſſen*, quæ in memoriam dedicationis templi, introducta cenſentur, ut & alia *convivia*, v. gr. quando ruſtici congregantur, *das pfingſt oder gemeine bier zutrincken.* Iſtæ

Digitized by Google

ruſticanæ plebis recreationes, rigidiori cenſura, à multis, excip i ſolent non aliam, ut videtur, ob cauſam, quam quod iis conſvetudo & ſplendor deſit, ſi hæc accederent, rerum laudabilium & elegantium elogium, illæ facile mererentur *v.* FRITSCH. *de pagis c. 13. ſeqq.* LYSER. *d. tr. l. 3. c. 5.*

§. 13. Opificia & commercia Pagis ſolent eſſe interdicta, quo ſcilicet urbes habeant, ex quo rem facere poſſint. Neque tamen id ſtricte nimis accipiendum eſt, cum in nonnullis pagis quædam commercia permittantur, imo & mercatus habeantur, præterea ubique fere fabri lignarii, ferrarii, linteones, aut etiam ſartores occurrant. Inprimis à regula diſcedi ſolet, in pagis noviter, in uſum artificum exulantium, inſtitutis, nam in his artes mechanicæ, vel opificia aſſidue exercentur.

§. 14. Ex eodem fundamento jus coquendi & vendendi cereviſiam, pagis quoque adimi ſolet. Sed nec hoc perpetuum eſt, nam non tantum pagis, extra urbium diſtrictum ſitis, jus illud competit, ſed & conventione, præſcriptione vel lege provinciali, aliis idem aliquando acquiritur *v.* FRITSCH. *de pag. c. 19.* LYSER. *Jus Georg. l. 3. c. 21.* Idem dicendum de jure œnopolii, quod regulariter pagis ademtum eſt *v.* FRITSCH. *de jur. œnopol.* LYSER. *d. l. 3. c. 20.* Aliud obtinet quoad confectionem & venditionem vini aduſti, quæ iis non negatur, licet dubitandum non ſit, quin libertas illa reſtringi queat, cum vinum illud eximiam commerciis hodie ſuppeditet materiam *v.* LYSER. *d. l. 3. c. 22.*

§. 15. Sicut autem quidam pagi ad Dominum Territorialem pertinent, ac per ejus Præfectos gubernantur, ita alii, prædiorum majorum poſſeſſores, velut dominos agnoſcunt. Hi licet plerumque nobilitate, vel etiam majori dignitate gaudeant, attamen Cives quoque, vel Univerſitates, ejusmodi prædia acquirere poſſunt & ſolent, quemadmodum etiam Nobiles, aliquando vel nullos, vel paucos ſubditos habent *v.* FRITSCH. *de pag. c. 15.*

§. 16. Iſti prædiorum ampliorum poſſeſſores, ſenſu ſtrictiori, *Landſaſſii* dicuntur, quorum eſſentiam, in *acquiſita, in ſubditos ſuos, jurisdictione,* conſiſtere cenſet SCHILTER. *de Landſaſſ. c. 2. n. 4.* Hinc amplius *c. 7. n. 3. p. 461.* infert: *quod civitates, quæ tales, non gaudeant jurisdictione, ſed quatenus in numerum Landſaſſiorum ſint cooptatæ.* Verum uti hoc ultimum nimis contortum eſt, cum nulla cogat neceſ-

ſitas,

Digitized by Google

ſitas, ut juriſdictionem civitatum, ex aliquo Landſaſſiatu repetamus, ſed hæc potius precaria ſuppoſitio ſit, ita nec prius admittendum videtur: Landſaſſiatus eſſentia conſiſtit potius in *libertate prædii*, ſive *immunitate ab oneribus prædiorum ruſticorum.* Juriſdictio aliaque jura, ad ejus naturalia, pertinent.

§. 17. Landſaſſii regulariter ſunt, Status provinciales, *Landſtände* v. SCHILTER *de Landſaſſ. c.7. n.3. ſeqq.* cujus conditionis etiam ſunt pleræque Civitates, quibus tamen ideo qualitas Landſaſſica affricari non debet: Præterea Landſaſſii variis juribus, in ſubditos ſuos, gaudent. Eo pertinet (1.) *juriſdictio* tam civilis, quam criminalis, ſi Imperans tam large eam conceſſerit. De cætero Landſaſſii non raro juriſdictione conceſſa, ad vexandos ſubditos, abuti ſolent, quamvis nec in Præfecturis, abuſus ceſſet v. FRITSCH. *de pag. c.16.*

§. 18. Juriſdictioni criminali cohæret (2.) *jus occupandi bona vacua, erbloſe güter*, nam hoc, in compenſationem onerum juriſdictionalium, conceſſum eſſe cenſetur, hinc etiam Dominus regulariter ſumtus inquiſitionis ferre debet v. SCHILTER. *de Landſaſſ. c.7.* Ad jura Landſaſſiorum ſpectat (3.) *jus detractus*, ſi id impetraverint, (4.) *jus exigendi cenſum, ex ſubditorum negotiatione*, v. gr. venditione vini aduſti, quod ſub eadem conditione, intelligendum, nam neutrum jus juriſdictioni cohæret v. LYSER. *Jus Georg. l.3. c.22. n.8. in fin.*

§. 19. Præterea Landſaſſiis competit (5.) *jus exigendi canonem, cenſum* & *laudemium* ex bonis ſubditorum, ſi hi ejus generis prædia poſſideant. Habent quoque illi aliquando (6.) *jus protimiſeos* circa res ruſticorum vendendas v. CARPZ. *p.2. C.51. D.10.* ut & (7.) *prærogativam* in conducendis eorum operis v. *Sächſ. Geſinde Ordnung 1651. tit. 3.* CARPZ. *d.l. D.9.* OBSERV. LAUT. *Obſ.586.* ac inprimis (8.) *jus exigendi operas* ſeu *ſervitia, frohndienſte.*

§. 20. Cenſetur autem hoc jus cohærere juriſdictioni, & quidem ex nonnullorum ſententia, criminali, ex aliorum autem, civili, *vid.* LYSER. *Jus Georg. l.3. c.27. n.44.45.* Quidam vero generaliter hic nihil definiri poſſe, ſed id ex cujusvis regionis conſvetudine dijudicandum eſſe arbitrantur, cum experientia conſtet, jus operarum modo criminali, modo civili juriſdictioni eſſe annexum FRITSCH. *de pag. c.8. §.4.* Verum rectius neutri illud cohærere dicitur, juriſdictionem

Digitized by Google

enim & jus operarum, eſſe plane diverſa, ex utriusque indole facile apparet, & miſcent ſecus ſentientes, jurisdictionem & Superioritatem territorialem, quæ tamen, ut alio, ita hoc etiam reſpectu, penitus differunt.

§. 21. Varie autem ruſticorum operæ diſtingvuntur (1.) à *conſvetudine regionis*, in uſitatas & inuſitatas (2.) ab *objecto*, in eas, quæ agriculturam, ædificia vel alia negotia Domini reſpiciunt (3.) ab *inſtrumentis*, in manuarias, pedeſtres & jumentarias (4.) à *diverſa quantitate*, in determinatas & indeterminatas. Exigendis autem variis illis ſervitiis conſtitui ſolet Præfectus operarum, *der Frohn Voigt.* v. FRITSCH. *d. c. 8.*

§. 22. Non raro autem, quoad præſtationem operarum, inter dominum & ſubditos, oriuntur controverſiæ v. CARPZ. *p. 2. C. 4 ſ1. ſ2.* LYSER. *Jus Georg. l. 3. c. 27.* Circa quas in genere obſervandum, quod in dubio operæ negari debeant, cum enim, ex facto aliquo, jus operarum oriatur, ideo, illo non apparente, hoc utique male aſſeritur. Ex eodem fundamento, extenſio operarum non facile eſt admittenda, quemadmodum etiam ille abuſus cavendus, quo, ex juribus plane ſeparatis, jus operarum elicitur.

§. 23. Hæc Ruſticorum onera reſpiciunt dominos immediatos ſive jurisdictionales, præterea vero illi Domino Territoriali, ex communi ſubjectione, obligantur ad tributa & collectas, nec non ad operas præſtandas, quæ *Herrſchaffts frohnen* dici ſolent, cujus generis ſunt *Jagt, Bau* & *Reiſe frohnen.* Eo etiam pertinent *angariæ* & *parangariæ*, quæ præcipue, tempore belli, ad transferenda exercitus impedimenta, exiguntur v. FRANSK. *l. 2. Reſol. 15.*

§. 24. Eſt tamen aliqua inter Ruſticos differentia, nam Præfecturales *die Amtsbauren*, ſoli domino Territoriali ſerviunt, ſed ruſtici Landſaſſiorum, tam illi, quam his, operas præſtare tenentur. Ob hanc diverſitatem, priores, ad ſervitia Domino Territoriali exhibenda, frequenti us adſtringuntur, quam poſteriores, ut forte hi tantum in ſubſidium teneantur. Solet etiam quoad hos quæri, utrum dominus Territorialis an Jurisdictionalis, in exigendis ſervitiis, potior ſit? pro hoc reſpondendum cenſet FRITSCH. *de pag. c. 8. §. 3.* ſi privative cum operis ſit inveſtitus.

§. 25. Ve-

Digitized by Google

§. 25. Verum uti illa inveſtiendi ratio, rarior eſt, ita, ea admiſſa, ſuperior ab exactione operarum, plane excluditur. Quare dicendum, quod Dominus territorialis, in exigendis operis, domino inferiori præferatur, nam jura privata, per imperium Civile limitantur, neque tamen ideo, ad inſtantiam cujusvis agaſonis vel calonis aulici, ruſtici operas ſtatim præſtare debent, quod etiam legibus provincialibus caveri ſolet v. FRITSCH. *d.l.* De cætero prava conſvetudine, tam præſtationes pecuniariæ, quam operæ, nimium ſæpe intenduntur, ut Ruſticus ſit animal miſerum, & commiſeratione dignum v. FRITSCH. *d. tr. c.9.*

§. 26. Circa rem pecuariam illud breviter quoque notandum, quod, ejus intuitu, tam ruſtici, quam eorum domini, ſæpe rationes habeant communes, ex quo uſus dominii reſtringitur. Sic numerus ovium, pro quantitate agrorum & pratorum, determinari ſolet, ut, v. gr. unum manſum, poſſidenti, octo oves habere liceat, quia communiter paſci debent v. LYSER. *jus Georg. l. 2. c. 14. n.38.* Nemini etiam permiſſum jure Saxonico ſeparatim ſua pecora paſcere, in præjudicium communis paſtoris, niſi habeat tres manſos *Landr. l. 2. art. 54.* LYSER. *d tr. l.3. c. 10. n.27.*

§. 27. Ex eodem fundamento fluit, quod quivis prædium ovile, *eine Schäfferey*, inſtituere non poſſit, nam hoc jus habet adjunctam ſervitutem paſcendi in alienis agris, quæ omnibus non competit. Hinc etiam ille, qui jure habendi ovile, in aliquo loco, gaudet, ad alium locum illud transferre nequit, nec prædium ovile, inter hæredes, dividi poteſt, ne ſcilicet invitis ſervitus imponatur, vel jam conſtituta, durior fiat v. LYSER. *d. tr. l. 2. c. 14. n. 26. ſeqq.* De cætero multiplex pecorum eſt utilitas, ſi prudentia œconomica omnia rite diſpenſet; Eo etiam pertinet ſtercoratio ovium, ſeu uſus Cratium, *der Hortenſchlag* v. LYSER. *d.l. n.51.* quarum utilitatum intuitu, varii contractus celebrari ſolent.

CAPUT IV.
DE MUNICIPIIS.

SUMMARIA.

Municipiorum indoles §. 1.
Ad ea requiritur conſociatio & ſubjectio §. 2.
Nec non regulariter exiſtentia in urbe §. 3.
Urbium germanicarum origo & progreſſus §. 4.
Municipiorum diverſitas §. 5.
Suburbiorum habitus & utilitas §. 6.
Conſtituuntur municipia conſenſu domini territorialis ex civibus §. 7.

Digitized by Google

Hodie cives ſola aſſumtione fiunt §. 8.
Hujus natura & ſubjectum §. 9.
Jus civitatis certis modis amittitur §. 10.
A municipibus differunt incolæ §. 11.
Forenſes, peregrini & pagani §. 12.
Inter cives occurrunt tribuni civium & Senatus §. 13.
Huic juriſdictio in cives olim non videtur competiiſſe §. 14.
Jura municipiorum ſunt vel eſſentialia vel naturalia §. 15.
Exempla jurium eſſentialium communium §. 16.
Et propriorum §. 17.
Ad ea inprimis pertinet jus opificiorum & mercaturæ, ſub quo jus braxandi continetur §. 18. 19.
Ad milliare hæc jura in Saxonia reſtringuntur §. 20.
Ratio computandi milliare §. 21. 22.
Exempla jurium municipalium naturalium §. 23.
Municipia regulariter utuntur jure pivatorum §. 24.
Poſſunt contrahere §. 25.
Ex teſtamento acquirere, præſcribere ac præſcriptionem pati, habent etiam quædam privilegia §. 26.
Municipiorum lites & delicta §. 27.
Deſinunt delicto, bello, revocatione & renunciatione §. 28.

§. 1.

UNiverſitatum majorum alteram ſpeciem, in Territoriis Germaniæ, conſtituunt Municipia *v. l. 18. in fin. de V. S.* ſive Civitates municipales *Städte, Landſtädte v.* ZAHN. *Ichnograph. municip. c. 1. n. 1. 24.* Eſt autem Municipium, *Univerſitas civium, domino Territoriali ſubjectorum, ac in urbe habitantium*, quæ definitio licet nimis ſuperficiaria videatur, attamen, ſi recte intelligatur, naturam definiti ſatis explicat.

§. 2. Nomen *Univerſitatis*, conjunctionem, omnibus univerſitatibus communem, innuit. Eſt autem *univerſitas civium*, i. e. hominum mercaturam & opificia exercentium, agricultura tamen à civitatibus, præcipue tenuioribus, non plane exulat. Debet quoque municipium *ſubeſſe domino Territoriali* quæ ſubjectio, ſi dubia ſit, per conſveta ſubjectionis argumenta probatur *v.* ZAHN. *Ichnograh. c. 2. n. 17. ſeqq. c. 93.* Hac nota autem diſtinguitur municipium à *Civitatibus imperialibus*, quarum libertas, in Jure publico explicatur, in cæteris hæ, cum municipiis, fere conveniunt.

§. 3. Denique municipium eſt *univerſitas in urbe habitantium*, per urbem intelligitur *congeries ædificiorum muris & portis circumdatorum v. l. 2. 173. §. 1. l. 239. §. 6. 7. de V. S.* Ejus exſtructio, apud Romanos, variis ritibus fieri ſolebat *v.* ZAHN. *d. tr. c. 1. n. 12. ſeqq.* Civitas ergo notat cœtum hominum, urbs vero, locum, in quo ille exiſtit, de cætero hæc, illi non eſſentialis, ſed naturalis cenſeri debet, nam poteſt

Digitized by Google

teſt etiam civitas eſſe ſine urbe. Non raro etiam, nomina civitatis & urbis, promiſcue accipiuntur, iisdemque modo civium receptaculnm *v. l. 6. 8. C. de ædif. priv.* modo ſocietas, modo utrumque notatur.

§. 4. Olim in Germania non adeo multæ fuerunt Urbes, ſed ſucceſſu temporis, & inprimis, ab Henrico Aucupe, plures exſtrui aut muniri cœperunt *v.* LEHM. *Chr. Spir. l. 5. c. 1.* CONRING. *de Urb. German.* MONZAMB. *de Stat. imper. germ. c. 3. §. 9.* Inde nomen civium *der Bürger* invaluit, à *burgis*, id eſt locis muro vel alio ſepimento firmatis *v.* LIMN. *Jur. publ. tom. 3. c. 1. n. 20.* Et ab initio forte, Cives & Ruſtici, non tam vitæ genere quam ſola ſedium diverſitate, fuerunt diſtincti, ſed, creſcentibus commerciis ac artibus mechanicis, etiam vivendi genere diſtingvi cœperunt, atque ita urbibus acceſſit civitas, hinc etiam hodie, in quibusdam urbibus, agricultura perinde fere viget, ac in pagis, ſed in aliis, per opifica & mercaturam, maximam partem, expulſa eſt.

§. 5. Hodie non exiguus municipiorum eſt numerus, & ſunt illa vel *majora*, quæ civitatum nomen gerunt, vel *minora*, quæ oppida *v.* LIMN. *d. l. n. 1.* vel vici, *Marckflecken* dicuntur, quæ tamen nihilominus jus municipiorum habere videntur, niſi forte alii municipio, vel Landſaſſio cuidam ſubſint, tum enim pagis potius, quam municipiis, erunt annumeranda. Forte etiam oppida intermediam quandam univerſitatem, inter pagos & municipia, conſtituunt, in quod alii diſtinctius inquirant.

§. 6. Habent etiam Urbes, præcipue majores, ſua *Suburbia*, quæ regulariter pro parte civitatis habentur *v. l. 2. de V. S.* niſi forte alterius, v. gr. Præfecti, Jurisdictioni ſubſint, tum enim magis ad pagos accedunt. Utilitas autem Suburbiorum in eo conſiſtere cenſetur, quod incolæ commodius habitare, ac inprimis, opifices tenuiores, vel cum ſtrepitu artem ſuam exercentes, in iis degere, aut etiam ædificia, ad agri culturam neceſſaria, exſtrui queant *v.* FRITSCH. *de jur. & ſtat. ſuburb.* quæ non incongrue quidem dicuntur, fatendum tamen ſimul eſt, quod Suburbiorum alluviones, Territorii morbum non raro arguant.

§. 7. Conſtituitur municipium conſenſu Domini Territorialis, *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 5. c. 3. §. 60.* licet vulgo ſoli Cæſari id jus competere exiſtiment *v.* ZAHN. *Ichnogr. c. 2. n. 12. ſeqq.* Componitur vero, ex civibus ſive municipibus, qui ſcilicet *jurium & onerum municipalium*

lium ſunt participes, ac in *plenos* qui municipio ſimpliciter, & *minus plenos*, qui ſaltem, ratione rerum immobilium, ei ſubſunt, recte diſtingvuntur.

§. 8. Jure Romano, jus civitatis acquiritur nativitate *v. l. 1. §. 2. l. 9. ad municip. l. 3. C. eod. l. 24. de ſtat. hom.* adoptione *l. 15. §. fin. l. 17. §. 9. ad municip. l. 7. C. de adopt.* & manumiſſione *l. 1. pr. l. 22. pr. ad municip. l. 2. C. eod. l. 7. C. de incol.* Sed uti poſterior hodie plane ceſſat, ita duæ priores non jus civitatis tribuunt, ſed ſubjectionem ſaltem & forum operantur. Hodie igitur ſola allectio ſive aſſumtio civem facit, quæ uti juris gentium eſt, ita apud Romanos quoque obtinuit *l. 7. C. de incol.*

§. 9. Eſt aſſumtio, *actus, quo quis, ſoluta certa pecunia, ac præſtito juramento, in numerum civium recipitur.* Ejus expediendi poteſtas eſt penes Senatum, & regulariter quivis recipi poteſt, donec probetur reſtrictio, hæc autem occurrit in hominibus propriis, habent tamen quædam civitates illud jus, ut, ſi homo proprius, per annum & diem, inter cives, ſine contradictione, commoratus fuerit, à domino amplius vindicari nequeat *v.* ZAHN. *Ichnogr. c. 14. v.* LEHMAN. *Chr. Spir. l. 7. c. 70. ſeqq.*

§. 10. Amittitur jus civitatis *reſignatione* quæ regulariter libera eſt, *v. l. 34. ad municip.* ut & *delicto*, ob quod quis civitate expellitur, hinc etiam relegatio, jus civitatis quandoque tollere poteſt, neque ad illud pertinet ſanctio *l. 4. 7. §. 3. de interd. & releg. §. 2. J. q. m. j. p. p. ſ.* licet hanc eo trahere ſoleant *v.* PHILIPP. *Uſ. pract. l. 1. Eclog. 75.* Denique tollitur etiam *emigratione*, quæ ab Imperante aliquando injungitur: Primo & ſecundo caſu, aliquid, ex bonis diſcedentis, detrahi poteſt, ſed ultimo, detractio eſt iniqua. Exerit etiam ſe jus detractionis, ſi bona, ex civitate, alio transferantur *v.* ZAHN. *d. tr. c. 76.*

§. 11. A municipibus differunt (1.) *incolæ*, qui in municipio domicilium conſtituerunt, eidemque ſubſunt, ſed tamen juribus civium propriis non fruuntur *v. l. 239. §. 2. de V. S.* LEHM. *Chr. Spir. l. 4. c. 14.* Ad onera municipalia incolæ tenentur *l. 29. ad municip. l. 3. C. de incol. add.* OBSERV. LAUT. *Obſ. 1463. ſeqq.* ſunt etiam capaces ſtatutorum, hinc v. gr. geradam ex ſtatuto lucrantur, cum enim ſtatuta, à civitate municipali condantur, ideo ad omnes, qui ei ſubſunt, pertinere in dubio

Digitized by Google

bio cenſenda ſunt *add.* ZAHN. *d. tr. c. 90.* Aliud dicendum, ſi quis municipio non ſubſit, hinc v.gr. Statutum Lipſienſe, de gerada uxoris, marito concedenda, non attinet eos, qui in ditione, Præfecturæ ſubjecta, quæ *der Roſenthal* vulgo dicitur, degunt *v.* CARPZ. *p. 2. C. 14. D 53. n. 8.*

§. 12. A municipibus porro differunt (2.) *forenſes*, qui quidem in civitate exiſtunt, aliquando etiam bona immobilia poſſident, ſed tamen neque domicilium, neque jus civitatis acquiſiverunt. Ad hos jura municipalia non pertinent, oneribus tamen, ſi immobilia ipſis poſſidere liceat, merito ſubjiciuntur (3.) *Peregrini*, qui ad tempus in civitate commorantur, ac, ratione delictorum & contractuum, ei ſubſunt, ſed aliorum jurium non ſunt participes, nec ad onera regulariter tenentur *v. l. 3. C. de incol.* Denique (4.) *Pagani*, qui ruri degunt, quorum, à municipibus, diverſitas ex præcedentibus intelligitur. *add.* LAUTERB. *C. J. ad municip.*

§. 13. Quo autem Cives commode agere queant, aliquod, inter eos, regimen requiritur. Eo fine conſtituuntur (1.) *Tribuni civium*, qui cives, in negotiis nonnullis, repræſentare, eorumque jura defendere tenentur (2.) *Senatus*, cujus membra jure Romano, Decuriones *v. l. 239. §. 5. de V. S.* POLLET. *hiſtor. for. Roman. l. 3. c. 8.* hodie vero, Senatores: Capita autem Duumviri *l. 1. de alb. ſcrib.* hodie, Conſules dicuntur. De illorum requiſitis, varietate, conſtituendi modo & abuſu, quædam dicere non attinet, cum illa rectius, ex ſtatutis & praxi cujusvis municipii, quam doctrina generali, intelligantur *v.* ZAHN. *Ichnograph. c. 16. ſeqq.*

§. 14. Illud obſervandum, quod Senatui in Cives, ex primæva municipiorum indole, nullum *imperium* vel *jurisdictio*, ſed ſaltem aliqua *autoritas* competat, perinde ſicut ſe res habet, in aliis Univerſitatibus, ac in ſpecie, Opificum Collegiis. Equidem ZAHN. *d. tr. c. 7. n. 1. ſeqq.* exiſtimat, *jurisdictionem inferiorem, eſſe eſſentiale & neceſſarium requiſitum omnium municipiorum.* Verum quod municipia, ab initio, nullam habuerint jurisdictionem, ſed potius per Præfectos, in iis, hæc diſpenſata ſit, vel ex eo probabile eſt, quod nonnulla municipia titulo locationis, jurisdictionem hodie teneant *v.* CARPZ. *l. 5. Reſp. 15. add.* LEHMAN. *Chron. Spir. l. 4. c. 11.* Sed ſucceſſu temporis Magiſtratuum municipalium poteſtas crevit, ut plerumque jurisdictionem propriam,

 ac

Digitized by Google

ac aliquando liberius etiam imperium in municipes habeant.

§. 15. Jurium municipiis competentium magna eſt varietas, nec facile certum eorum inire licet numerum; Forte tamen ad duo genera revocari poſſunt, ſunt enim jura vel *eſſentialia*, quæ ex indole Univerſitatis fluunt, vel *naturalia*, quæ ſcopus municipiorum quidem non requirit, quæ tamen ſæpe adeſſe ſolent. Priora iterum ſunt vel *communia*, vel *propria*. In genere autem obſervandum eſt, quod illa aliquando, ſine ſuperioris conſenſu, exerceantur, aliquando vero, ad eorum exercitium, Imperantis permiſſus concurrere debeat.

§. 16. Jura communia ſunt, ſine quibus Univerſitas vix ſubſiſtere poteſt. Eo ergo pertinet (1.) jus conſtituendi officiales ac in ſpecie Syndicum *v* ZAHN. *d. tr. c. 36. 80. 89.* (2.) condendi ſtatuta, ac diſponendi de iis, quæ ad utilitatem municipii pertinent ID. *d. tr. c. 37. 39. 40. 77.* Si civitas Schrifftſaſſica ſit, eam ſine Superioris confirmatione, ſtatuta condere poſſe cenſet SCHILT. *de Schriffiſaſſ. c. 6. n. 12. ſeqq.* ſed cum ex jurisdictione omnimoda, quam ille fundamenti loco ſubſternit, libera illa facultas minime fluat, merito illa regulariter negatur *v.* CARPZ. *Proc. tit. 2. art. 2. n. 187.* (3.) jus mittendi deputatos, (4.) habendi bona univerſitatis (5.) curiam (6.) archivum (7.) ſigillum & ſimilia *v.* ZAHN. *d. tr. c. 43. 56. 57. 58. 59.* LEHMAN. *Chr. Spir. l. 4. c. 11.*

§. 17. Propria jura ſunt, quæ municipium, à cæteris univerſitatibus diſtingvunt. Eo referas (1.) jus colligendi ſumtus neceſſarios, tam ordinarios, quam extraordinarios, quæ collectio, non imperio, ſed libero conſenſu, peragenda eſt *v.* ZAHN. *d. tr. c. 63.* (2.) jus urbem, ſartam tectam conſervandi, ac in ſpecie, ſi municipium muris cinctum ſit, (3.) jus illos reficiendi, nec opus eſt ad hoc, conſenſu Imperantis, niſi forte, ex certa cauſa, diruti ſint, vel munitionis pars cenſeantur quo pertinent *l. 9. §. 4. de R. D. l. 6. de oper. publ. l. 12. C. eod.* (4.) cura viarum municipalium *v.* ZAHN. *d. tr. c. 68. 74.* Ad reparationem tamen lithoſtroti, per quem via publica dirigitur, non municipium, ſed dominum vectigalis eſſe obligatum, cenſet Dn. LYNCKER. *Deciſ. Jenenſ. Dec. 387.*

§. 18. Inprimis huc pertinet (5.) jus exercendi opificia, & (6.) mercaturam cum juribus connexis, ut nundinarum *v.* ZAHN. *d. tr. c. 61. 62. 67.* Ad mercaturam quoque referri poteſt (7.) jus braxandi, ſive coquen-

Digitized by Google

coquendi & vendendi cereviſiam ZAHN. *d. tr. c.* 88. Videtur quidem hoc eſſe effectus dominii, ſed cum promiſcuus hujus uſus, in ſocietate civili, noxius ſit adeoque varie reſtringi debeat, ideo jus illud, ex ſolo dominio repeti nequit, ſed potius, pro peculiari jure, ab Imperante concedendo, haberi debet *v.* LYSER. *Jus Georg. l. 3. c. 21. n. 6. ſeqq.*

§. 19. Hinc etiam Ordinationibus cereviſiariis, exercitium illius juris dirigi ſolet, quæ eo tendunt, aut tendere debent, quo, in uſum ſubditorum, cereviſia rite præparetur, ac inter municipes æqualitas obſervetur. Sed illas avaritia ſæpe turbat, ut, in multis municipiis, jus braxandi, ſit pomum Eridos & non leves aliquando excitet turbas. Ex præſuppoſitis, illud etiam ſequi videtur, quod jus braxandi, utpote cum aliorum incommodo conjunctum, ad exemplum ſervitutis, ſolo non uſu amittatur, nec præciſe aliorum prohibitio accedere debeat, etſi aliquando contrarium mihi placuerit *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.* 1036. Uſus tamen penitus ceſſare debet, hinc ſi vel ſignum juris braxatorii maneat, præſcriptio non obtinet *arg. l.* 6. *de S. P. U.*

§. 20. Jus autem opificiorum & mercaturæ, municipiis aliquando privative competit, ut pagis idem ſit negatum. Jure Saxonico municipia privilegio gaudent, ne intra milliare circumcirca, habeatur vinum vel cereviſia extranea venalis, & ne fiant braſia aut decoctiones hujusmodi, neque habitare permittantur artifices vel mechanici in villis adjacentibus *v.* ZIEGLER. *de jur. Majeſt. l. 1. c. 43. n. 9. ſeqq.* Milliare autem Saxonicum, ex communi ſententia, continet ſexaginta jugera, jugerum ſexaginta virgas, virga ſeptem ulnas cum dimidia.

§. 21. Intelliguntur autem virgæ ſ. perticæ & ulnæ uſitatæ eo in loco, in quo de computatione milliaris, controvertitur; Neque dimenſio inſtituitur geometrice & diametraliter, juxta rectam lineam, neque per ſemitam, ſed per multos viæ regiæ anfractus, ac ipſa etiam montium juga & valles *v.* CARPZ. *p. 4. C. 47. D. fin.* LYSER. *Jus Georg. l. 3. c. 21. n. 31.* Licet vero hanc dimetiendi rationem, tanquam nimis liberalem, aliqui rejiciant *v.* ZIEGLER. *d. c. 43. n. 11. ſeqq.* ei tamen, donec alia lege publica conſtituatur, ſtandum eſſe, recte admonuit DN. MYLIUS *in Select. for. concluſ. n.* 10.

§. 22. Initium menſurationis, non à porta urbis, ſed ab extremis ſuburbii ædificiis, faciendum, cum enim ſuburbium, Imperantis

Digitized by Google

conſenſu, municipio accedat, ejusque jure fruatur, ideo, eo adjecto, civitatis privilegium creſcere dicendum eſt. Terminus porro, ad quem milliare extenditur, ſtricte merito accipiendus eſt, hinc ſi milliare v. gr. in pagi medio finiatur, reliqua pars extra illud, & conſequenter municipale privilegium, conſtituta cenſeri debet *v.* LYSER. *d. c. 21. n. 32.* BEIER. *de colleg. opif. c. 9. §. 11. ſeqq.*

§. 23. Ad jura municipiorum accidentalia ſive naturalia *v. §. 16.* referimus (1.) jurisdictionem, cum variis ſuis, vel partibus, vel ſpeciebus *v.* ZAHN. *Ichnogr. c. 6. ſeqq. c. 33. 34. 42. 46. 47. 52. 53. 69. 70. 81.* (2.) jus occupandi bona vacantia ID. *d. tr. c. 54. 55.* quod jurisdictioni ſuperiori cohærere cenſetur *v. cap. præc. §. 18.* (3.) jus approbandi collegia opificum ZAHN. *d. tr. c. 38.* (4.) cutendi monetam ID. *d. tr. c. 45.* (5.) inſtituendi ſcholas & Eccleſias parochiales ID. *d. 28 ſeqq.* (6.) jus tributorum & acciſiarum ID. *c. 60. 65. 66.* (7.) dominium eminens ID. *c. 72.* (8.) jus venandi (9.) inſtituendi exercitium jaculatorium, & ſimilia ZAHN. *d. tr. c. 75. 85. 41.*

§. 24. Ad exemplum aliarum Univerſitatum, municipia quoque varios actus vel ſuſcipiunt, vel patiuntur, circa quos in genere notandum, quod regulariter utantur jure communi, aliquando etiam ſingulari. *v. l. 15. de SCt. Maced. 16. d. V. S.* Fœdera quidem civitates municipales regulariter inire nequeunt *v.* ZAHN. *d. tr. c. 35.* poſſunt tamen omnis generis alios contractus celebrare v. gr. fidejubere & bona civitatis oppignorare, res ſuas in feudum concedere, villas pagosque emere, ac aliquando jure retractus uti *v.* ZAHN. *d. tr. c. 51. 71. 73. 82. 86.*

§. 25. In ſpecie etiam civitas ex mutuo obligatur, dummodo ipſi, aut qui eam repræſentant, pecunia ſolvatur, nam alias ſoli adminiſtratores, qui pecuniam acceperunt, tenentur, niſi in utilitatem civitatis pecunia ſit verſa *l. 27. de R. C. Deciſ. Saxon. 16.* CARPZ. *l. 2. Reſp. 106. p. 2. C. 6. D. 18. 19.* RICHTER. *Dec. 71.* SCHILTER. *ad ff. exerc. 22. § 58.* In genere igitur contrahentes, in explorando civitatis ſtatu, cautos eſſe oportet, ne cum iis tantum contrahant, qui civitatem obligandi jus, ſibi quidem aſſerunt, ſed non habent, nam verum non eſt, quod ZAHN. *d. tr. c. 16. n. 22. ſeqq.* aſſerit: *conſules in municipiis mandatum generale cum libera habere.*

§. 26. Poſſunt etiam civitates, ex teſtamento, aliquid acquirere

vid.

vid. l.32. §. 2. l. 73. §. 1. l. 117. 122. de legat. 1. l. 97. de condit. & demonſtr. l. 2. de reb. dub. l. 23. C. de SS. Eccleſ. Non minus præſcribunt & præſcriptionem patiuntur, quo ultimo caſu quadraginta annos plerumque requirunt *v. Nov. 111. c. 1. Nov. 131. c. 6.* quamvis alii præſcriptionem centenariam demum civitatibus obeſſe putent *v.* ZAHN. *Ichnograph. c. 84.* Jure Saxonico Electorali ſufficiunt triginta anni, annus & dies *p. 2. c. 6.* In concurſu creditorum gaudere cenſetur civitas aliqua prærogativa *l. 38. §. 1. de reb. autor. jud. poſſid.* tribuunt quoque ei beneficium competentiæ: Reſtitutio vero in integrum ei omnino competit *v. c. 2. §. 12. add.* ZAHN. *d. tr. c. 48. 49. 50.*

§. 27. Lites forenſes, tam inter municipes & Senatum, quam inter municipia & exteros, ſæpe occurrunt, aliquando etiam civitas talioni ſibi proſpicit *v.* ZAHN. *d. tr. c. 64. 79. 87.* De eo etiam dubitandum non eſt, quin municipia, committere & pati poſſint delicta *vid.* ZAHN. *d. tr. c. 15. 44. 78. 91. 92.* iis tamen, qui non conſenſerunt, nec in partem emolumenti venerunt, nec bona delinquentium nacti ſunt, nihil poteſt imputari: Neque admittenda eſt doctrina ZAHNII *d. c. 92. n. 3. ex delicto magiſtratus, totam univerſitatem teneri,* cenſentis.

§. 28. Deſinunt municipia, ob *delictum*, ſi nimirum ob hoc, jure municipali priventur, *v. can. 25. C. 25. qu. 2.* vel etiam penitus deſtruantur *v. l. 21. quib. mod. uſufr. amitt.* RÆVARD. *Conject. l. 2. c. 7.* id quod etiam, ſine prævio delicto, per *bellum* aliquando fierit poteſt: Quodſi forte civitas reſtituatur, obligationes eatenus contra eam reviviſcunt, quatenus in res, prioris civitatis illa ſuccedit. Præterea etiam municipia *revocatione* Imperantis, vel *renunciatione* propria deſinere dicuntur, ſed illi modi vix occurrunt. *Non uſus* quoque locum non invenit, licet jus aliquod ſpeciale eodem amitti queat *v. l. 1. de nundin.* ZAHN. *d. tr. c. 94.*

CAPUT V.

DE COLLEGIIS MUNICIPUM.

SUMMARIA.

Municipes certa habent collegia §. 1.
Horum denominatio & ſumma genera §. 2.
Collegiorum opificum varietas §. 3.
Collegiorum origo & conſtitutio §. 4.
Numerus & requiſita collegarum §. 5.
Infames & levis notæ macula laborantes à collegiis excluduntur §. 6.
Collegæ ſunt diverſæ conditionis §. 7.

Forma collegiorum §. 8.
Habent res proprias archivum, ſigillum & conventus §. 9.
Statuta, jurisdictionem quandam aliaque jura politica §. 10.
In ſpecie habent jus artem ſuam docendi §. 11.
Et exercendi etiam cum prohibitione §. 12.
Collegia aliquando diſſolvuntur §. 13.
Eorum utilitas ratione ſocietatis civilis §. 14.
Sed illa non ſatis certa eſt §. 15.
Eique incommoda prævalent §. 16.

§. 1.

IN plerisque municipiis, municipes, in peculiaria collegia, ſeparari, ac ſingula, propriis legibus, conjungi ſolent, de quibus ſumma capita nunc breviter etiam exhibenda ſunt. Collegia illa ſunt *Univerſitates, quæſtus civilis gratia, ab iis qui idem, aliquando etiam diverſum, ſectantur artificium, inſtitutæ.* Univerſitatis nomen, conjunctionis modum ſatis explicat, perſonæ vero conſtituentes, materia & finis, hæc collegia, ab aliis univerſitatibus, diſcernunt.

§. 2. Varie autem collegia illa denominantur, *Gilden, Zünffte, Gaffeln, Æmter, Innungen,* circa quæ nomina, certa derivatio plerumque ignoratur *v.* BEIER *de colleg. opif. c. 1.* Cum vero duo quæſtus genera, mercatura ſcilicet & opificia, in municipiis occurrant, hinc etiam ſummatim collegia ſunt vel mercatorum, *der Zünffte*, vel opificum *der Gewercker v.* FRITSCH. *de colleg. opif. p. 1. c. 1. §. 6.* quæ tamen in eſſentialibus conveniunt.

§. 3. Collegia Opificum varie iterum diſtingvuntur (1.) in *indonata, ungeſchenckte,* & *donata, geſchenckte Handwercke*, quorum hæc inde dicuntur, quod bœthis advenientibus munus & epulum gratis dari ſoleat, ſed cum hæc conſvetudo ignaviam alat, aliaque incommoda pariat, ideo legibus quandoque prohiberi ſolet *v. Ord. Polit. 1548. tit. 37. §. 2.* FRITSCH. *d. l. §. 7.* (2.) in *definita,* quæ certum habent ſodalium numerum, & *indefinita*, quæ certo numero non ſunt circumſcripta (3.) in *pura*, quæ ex unius generis opificibus conſtant, *mixta,* quibus pauciores nonnulli alterius generis artifices ſunt admixti, & *compoſita,* quæ diverſi generis opifices æquali fere numero continent *v.* BEIER. *d. tr. c. 2.*

§. 4. Origo collegiorum ſatis antiqua eſt *v. l. 1. pr. ff. de colleg.* LEHMAN. *Chr. Spir. l. 4. c. 14.* FRITSCH. *d. tr. c. 2. §. 2.* Ad eorum vero

Digitized by Google

vero introductionem, eorum, quorum intereſt conſenſus & confirmatio Imperantis requiritur nec regulariter conſenſus Magiſtratus inferioris ſufficit, licet nonnullis ita videatur. Quodſi per longum tempus, collegium palam habitum ſit, ſuperioris conceſſio merito præſumitur FRITSCH. *d. tr. c. 4.* De eo etiam dubitandum non videtur, quin ſi utilitas Reipublicæ hoc exigere videatur, Imperans invitos opifices, ad conſtituenda collegia, adigere poſſit *v.* BEIER. *d. tr. c. 3.*

§. 5. Ad collegium minimum tres perſonæ requiruntur, ex communi ſententia FRITSH. *d. c. 4. §. 1.* BEIER. *d. tr. c. 4.* cujus tamen valida ratio non eſt *v. c. 2. §. 5.* In recipiendis vero requiritur (1.) ut ſint integræ exiſtimationis adeoque nec infamia, nec levis notæ macula laborent (2.) ejus artis, in cujus conſortium cooptari cupiunt, peritiam ſufficientem habeant, cui explorandæ artificium ſeu opus magiſteriale *meiſterſtück* à recipiendo exigitur, circa quod ille abuſus etiam occurrit, quod ſæpe tale quid conficiendum ſit, cujus hodie nulla eſt utilitas *v.* FRITSCH. *d. tr. p. 2. c. 7.*

§. 6. Infames igitur in collegia non recipiuntur, vel ex iis expelluntur, quod etiam dicendum de iis, qui levis notæ macula laborant, quales ſunt ſpurii, vel qui ſordidum vile vel ludicrum vitæ genus ſectantur, in quem cenſum referunt carnifices, excoriatores & lictores. Sed in extendenda vel infamia, vel levis notæ macula, ſæpe ultra modum opifices ſunt ingenioſi, hinc paſtores pecorum, linteones molitores, eorumque liberos, nec non qui lictoris viduam, vel ab alio imprægnatam, aut proprio ſtupro cognitam, in uxorem ducunt, in collegiis tolerandos haud eſſe cenſent. Sed, ſi ſtatuta, publica autoritate probata, haud obſtent, contrarium dicendum eſt, idque eo magis, quo minus levis notæ maculæ commentum, cum regulis ſocialitatis congruit, & q. 10. minus par eſt, homines, ſubtractione mediorum, quibus vitam honeſte tueri poterant, punire *v. Ordinat. polit. 1548. tit. 37. Reform. polit. 1577. tit. 38.* CARPZ. *p. 2. C. 6. D. 12. 13. 14.* BEIER. *d. tr. c. 5.* FRITSCH. *d. tr. p. 2. c. 4.*

§. 7. Ii vero, qui collegium conſtituunt, non ſunt ejuſdem conditionis. Occurrunt enim Primicerii collegiorum *Handwercksmeiſter* Aſſeſſores & miniſteriales, quales in ſpecie ſunt Juniores, *die jungmeiſter*, Contribules *Mitmeiſter*, Sodales provinciales & pagani, qui, ſi toleren-

lerentur, collegiis inſeri vel incorporari ſolent. Iis opponuntur (1.) opifices *forenſes*, qui vel nulli, vel ſaltem non collegio ejus loci, ubi degunt, interſunt, quique turbatores *Störer* dici ſolent, ſi invito opificum collegio artem exerceant (2.) *irregulares* ſive *excommunicati Geſcholtene meiſter*, qui, ob non ſervatam conſvetudinem opificiariam, à conſortio cæterorum tamdiu arcentur, donec ei ſe conformes geſſerint, id quod etiam Bœthis nonnunquam accidere ſolet *v.* BEYER.*c.6. ſeqq.* ſed iſta excommunicatio, plerumque non ferenda opificum improbitas eſt.

§. 8. Eſſentia Collegiorum conſiſtit in conſociatione, ſub certo regimine, ad communem utilitatem, facta, quæquidem generali coëuntium pacto producitur, ſpecialibus vero pactis, quibus vel munera quædam nonnullis deferuntur vel alia, pro re nata, determinantur, magis excolitur ac firmatur. Ne vero, ad illicita, ea deflectant, ac ut ſucceſſores quoque obligent, conſenſus Superioris accedere ſolet, imo, certo modo debet, quo ipſo pacta, in ſtatuta vel leges degenerant. Aliquando etiam diverſa collegia, aliquo vinculo connectuntur, ac, in nonnullis, rationes communes habent. *v.* BEIER. *d. tr. c. 13. c. 22. §. 4. ſeqq.*

§. 9. Collegia conſtituta habere ſolent res proprias, ut arcam ac ædificia. Gaudent quoque aliquo velut archivo, in quo ea, quæ ad memoriam conſervandam, & fidem faciendam pertinent, ut matriculæ, Protocolla, acta, privilegia, ſimiliaque aſſervantur. Non minus etiam aliquo ſigillo, alioque inſtrumento, quo res confectæ ſignari ſolent, aliquando etiam peculiari vexillo inſtructa ſunt. Habent quoque jus coeundi, ac de rebus artem ſuam ſpectantibus deliberandi & decernendi *v.* BEIER. *d. tr. c. 12. 14. 15. 20.*

§. 10. Condunt quoque ſtatuta, quorum tamen & confirmatio, & interpretatio authentica, eſt penes Imperantem *v.* FRITSCH. *de colleg. opif. p. 2.* Competit etiam Collegiis aliqua velut jurisdictio, de rebus ad artem ſuam ſpectantibus, nec non jus, ſecundum ſtatutorum tenorem, multandi *v.* CARPZ. *p. 2. C. 6. D. 9. 10.* FRITSCH. *d. tr. p. 1. c. 3.* BEIER. *d. tr. c. 16. ſeqq.* Executio tamen hic non tam ex aliquo imperio, quam promiſſo potius dependere videtur. Alicubi ipſis etiam jus voti in Senatu, vel aliquæ, in Senatu eligendo, partes tribuuntur, id quod, ex ſtatu civitatum ſingularum, ſpecialius intelligendum *v.* BEIER. *d. tr. c. 12. §. 13.*

§. 11.

Digitized by Google

§. 11. Inprimis ad jura Collegiorum pertinet facultas artem ſuam alios docendi, quo fine tirones, mediante locatione recipiuntur, ac exacto tirocinii tempore, ſocii vel miniſtri declarantur, quæ quidem non nude peraguntur, ſed, communi velut gentium jure, aliqua ſtultitiæ ſpecimina admiſcentur *add.* BEIER. *d. tr. c. 20.* Porro ad Collegia ſpectat jus artem exercendi; Ne vero opifices, in æſtimandis rebus vel operis ſuis, modum excedant, ſæpe legibus provincialibus, certo pretio æſtimari ſolent *v.* FRITSCH. *d. tr. p. 2. c. 8.* ſed vix illæ ſervari poſſunt, cum, mutatis & ſæpe auctis cæterarum rerum pretiis, eodem ſemper opificum res & operas taxare pretio, iniquum ſit.

§. 12. In iis, quæ ad artem ſuam ſpectant, collegia gaudent jure prohibendi, hinc non tantum turbatores expellunt, ſed & aliquando collegia cognata, ut ephippiariorum & frænariorum, carnariorum & lanionum ſimiliaque, ratione certi alicujus operis, vel atteſtatorum, tironibus aut boethis dandorum, inter ſe colliduntur, qua in re cujusvis municipii habitus ſpectandus, cavendumque, ne, à collegiis certi alicujus loci, indiſtincte ad collegia alterius municipii, argumentemur *v.* BERLICH. *p. 1. Dec. 26.* FRITSCH. *d. tr. p. 1. c. 2. §. 4. c. 5. & in addit.* BEIER. *d. tr. c. 20. §. 2. 3.*

§. 13. Sicut autem aliquando, unus vel alter Collegio renunciat, vel ob delictum, eodem expellitur, ita etiam totum collegium quandoque diſſolvitur (1.) morte omnium collegarum (2) communi renunciatione & ſeparatione (3.) revocatione ſuperioris, ob delictum collegii, vel aliam juſtam cauſam facta (4.) bellica vel ſimili calamitate. Semel autem diſſolutum collegium, ſine Imperantis conceſſione, reſtaurari non poſſe, ex natura ſocietatis civilis facile intelligitur. Bona denique collegii diſſoluti, regulariter ad collegas ſuperſtites pertinent, niſi forte vel à ſuperiore profecta, vel ad uſum, qui ſoluto etiam collegio, maneat, deſtinata ſint, tum enim ſuperior illa acquirit *v.* CARPZ. *p. 2. C. 6. D. 17.* FRITSCH. *d. tr. p. 1. c. 6.* BEIER. *d. tr. c. 12. §. 16.*

§. 14. Quodſi Collegia Opificum, intuitu Societatis civilis, conſideremus, pro utilitate eorum adduci ſolet (1.) quod mediantibus iis opificia eo rectius exerceri, ac (2.) tributa facilius colligi, aliaque Reipublicæ negotia commodius expediri queant, denique quod (3.)

Digitized by Google

conſervandæ libertati idonea ſint media, adeo ut, eadem non admittere, vel introducta tollere, tyrannicum videatur. Quo tamen utilitas illa obtineatur, Magiſtratui proſpiciendum eſſe, monent, quo opificia ſincere, diligenter ac in loco congruo exerceantur, eorumque confuſio evitetur *v.* FRITSCH. *d. tr. p.* 1. *c.* 2. *conf.* BEIER. *d. tr. c.* 13. *§.* 6. ZIEGLER. *de Jur. Maj. l.* 1. *c.* 41. *n.* 40.

§. 15. Enimvero illæ utilitates, vel nullæ ſunt, vel ſine collegiis opificum, obtineri poſſunt; Rem opificiariam directione aliqua indigere, certum eſt, ſed illa rectius per leges & Magiſtratus, quam per collegia opificum, inſtituitur: In exigenda pecunia publica, expediendisque aliis negotiis, ad collegia ſemel introducta, ſubinde reſpici, utique verum eſt, ſed, hæc, ad illa expedienda, præciſe requiri, probari nequit. Denique uti inſtituta, quæ libertatem, contra unius vel paucorum dominatum, defendunt, omnino laudari debent, ita illa, in collegiis opificum, vel omnino non, vel ſaltem ex accidendi, occurrunt, cum hæc, non diſpenſandi imperii civilis, ſed quæſtus privati cauſa, introducta ſint.

§. 16. E contrario non levia ſæpe Collegiorum opificialium ſunt incommoda, quibus tollendis unius Territorii leges vix ſufficiunt *v.* FRITSCH. *d. tr. p.* 2. *c.* 4. 7. Nimirum inhumanitatem, avaritiam, ignaviam, imperitiam & ferociam non raro alunt, artium incrementa impediunt, colliſiones, inter opifices, excitant; inutiles boethorum circumcurſitationes cauſantur, commeſſationibus anſam præbent, ſtultos ritus ac impias quandoque conſvetudines introducunt, ut omnino ſatius videatur, collegia illa non admittere, ceu factum eſt in Belgio, quam fovere. In ſpecie inutilia cenſeri debent bœthorum collegia, nam proxime ad Pennaliſmum accedunt. *add.* LEHMAN. *Chr. Spir. l.* 7. *c.* 115. *in addit.* Illud autem facile liquet, ſi quid emendandum hic ſit, id non unius Domini Territorialis, ſed communi potius conſenſu & auxilio expediendum eſſe.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT VI.

DE DISTRICTIBUS PAGORUM ET URBIUM.

SUMMARIA.

Pagi & urbes certos habent diſtrictus §. 1.
Diſtrictuum generaliter acceptorum varietas §. 2.
Diſtrictus pagani & urbici natura §. 3.
Varia denominatio §. 4.
Fluhr generaliter & ſpecialiter accipitur §. 5.
Diſtrictus finibus ſunt muniendi §. 6.
Diverſa jura ejusdem diſtrictus non ſemper cohærent §. 7.
Diſtrictuum origo & conſtitutio §. 8.
Deſcriptio inſpectio §. 9.
Et mixtura §. 10.
Impediendæ confuſioni alienatio agrorum in vicini diſtrictus poſſeſſores aliquando prohibetur §. 11.
De finibus ſæpe contentiones exiſtunt §. 12.
Circa quas opus eſt legitima probatione §. 13.
Cuſtodiendis diſtrictibus officiales ſunt conſtituendi §. 14.

§. 1.

TAm pagi quam urbes, certum aliquem terræ tractum poſſident, qui *diſtrictus* nomine, *eines Bezircks*, venire ſolet, de quo aliqua hic dicenda erunt. In genere diſtrictus eſt *certum aliquod terræ ſpatium, jure quodam ad aliquem pertinens.* Dum igitur unius vel nonnullorum eſt, neceſſario *terminos* ſive *fines* requirit, quibus à rebus aliorum diſcernatur.

§. 2. Dantur igitur diſtrictus *privati*, certorum ſcilicet prædiorum, quorum fines, *Hauß*- vel *Hoff Gräntzen*, aut etiam *Hoffreiten* dicuntur. Occurrunt etiam *publici*, iique ſatis ampli, qui, ſi cum jure independente, ſeu Superioritate territoriali, ſpectentur, proprie *Territoria*, ſi cum jure dependente, *Provinciæ* audiunt; Eorum autem fines, *Landwehren* dici ſolent. Denique reperiuntur diſtrictus velut *intermedii*, diverſæ iterum quantitatis, quales ſunt, diſtrictus Præfecturarum *Amts-Pflegen*, nec non pagorum & urbium, de quibus in ſpecie agendum *add.* FRITSCH. *de diſtrict. univerſ. agror. civit. vel pag. c. 2. §. 2.*

§. 3. Hi diſtrictus, cum variis juribus, præcipue tamen, dominio, jurisdictione, jure venandi & ſervitutibus, ſpectari poſſunt. Sunt igitur, *univerſitas agrorum, in qua jura illa, municipio vel pago com-*

petunt, ex quo definitiones ſpeciales, ratione ſingulorum jurium, facile formari poſſunt. Nomine agrorum autem non tantum agri in ſpecie, *felder*, ſed & horti, prata, vineæ, ſylvæ adeoque omnia bona ruralia immobilia, ad univerſitatem aliquam ſpectantia, intelliguntur.

§. 4. Diſtrictus, cum dominio vel proprietate ſpectatus, dicitur *Fluhr*, quod nomen primitivum videtur, Jure Romano, *territorium l. 239. §. 8. de V. S.* Cum jurisdictione conſideratus, *Weichbild*, *Zwing*, *Bann*, & hodie *Gerichte*; Cum jure venandi, *Forſt*, quod nomen tamen particulare eſt, ac ad ſylvas tantum pertinet; Cum ſervitutibus, *Trifft*, *Hut*, vel *Weide* audit. Solet etiam nomen *Fluhr*, generaliter de omnis generis diſtrictibus accipi, ſed uſu vulgi, ut cenſet FRITSCH. *d. tr. c. 1.*

§. 5. Non videtur utraque ſuppoſitio ratione deſtitui, nam *Fluhr* Germanis nihil aliud ſignificare videtur, quam terræ planitiem aut tractum: Cum vero dominium, cæteris juribus, ſit antiquius, ideo ejus intuitu, nomen illud, diſtrictui alicui primo videtur eſſe tributum, ex quo ſpecialis ſenſus enatus; poſtquam cætera jura quoque invaluerunt, illius uſus, ad hæc quoque eſt extenſus, nec nominis proprietas obſtare videtur, quo minus *Gerichts-Jagt* & *Trifft-Fluhr* etiam dicamus.

§. 6. Singuli diſtrictus finibus ſuis ſunt circumſcribendi, qui lapidibus aliisve ſignis deſignantur, hinc *Fluhr - Gerichts - Jagt - Hut-Steine*, *Hege-Säulen*, *Friedepfäle* & *Feldmarcken* innotuerunt *v.* ZAHN. *Ichnograph. c. 18. n. 16.* In ſpecie olim jurisdictionis diſtrictus, lignea cruce, cui manus & gladius, in ſignum *der Gerichte über hals und hand*, impoſita, ſignatus fuit FRITSCH. *d. tr. c. 1. §. 6.* Eodem fine, ad terminos jurisdictionis, furcæ erigi ſolent, quæ tamen ſic collocandæ eſſe cenſentur, ne earum umbra vicinum territorium attingat ZAHN. *d. tr. c. 6. n. 48.*

§. 7. Cum autem jura antea memorata, diverſa ſint, hinc, ab uno ad aliud non ſtatim inferri poſſe, facile liquet, nec valet conſequentia: *In hoc diſtrictu nobis competit dominium*, ergo etiam *jurisdictio*, *jus venandi vel jus paſcendi.* Nec vice verſa recte infertur: *diſtrictus dominio tuo non ſubeſt*, ergo *jurisdictionem*, *jus venandi aut paſcendi*, *in eodem exercere non potes!* In dubio tamen, jura illa connexa,

Digitized by Google

nexa, iisdemque limitibus concluſa recte dicemus *v.* Fritsch. *d.tr. c.* 1. *§.5.c.8.§.1.ſeqq.* Zahn. *Ichnograph. c.* 83.

§. 8. Origo diſtrictuum ad ea tempora pertinet, quibus univerſitates conſtitui iisdemque certa jura & res attribui cœperunt, quæ accurate determinare nec licet, nec refert *v.* Fritsch. *d. tr. c.* 2. ſicut autem privati prædiorum fines arbitrio poſſeſſorum conſtitui, vel confuſi renovari poſſunt *v. l.* 11. *ff. l.* 2. *C. fin. regund.* Carpz. *p.* 2. *C.* 41. *D.* 17. Fritsch. *d. tr. c.* 7. *§.* 6. ita pagorum civitatumque diſtrictus, eorum quorum intereſt, ut & domini jurisdictionalis conſenſu conſtituendi ſunt. Quodſi rationes Territorii res illa attingat, aut alias Domini Territorialis interſit, ejus quoque voluntas accedere debet Fritsch. *d.tr.c.*3.

§. 9. Quo autem de finibus diſtrictuum res certior ſit, utile eſt, ut tabulæ publicæ conficiantur in iisque illi accurate deſcribantur, nam hoc, tam in componendis controverſiis, quam exigendis oneribus publicis, inſignem habet uſum. Solent autem agri utplurimum, à poſſeſſoribus, vicinis & dominis cenſualibus deſcribi, *v. l.* 4. *de cenſ.* Sed ſatius erit, ex naturali eorum ſitu ac habitu, addita etiam ichnographia, deſcriptionem mutuari. Ad conſervandam diſtrictuum certitudinem etiam ſpectant ſolennes limitum inſpectiones, *die Flur und Gräntzbeziehungen*, quæ, autoritate domini Jurisdictionalis, adhibitis agrimenſoribus, ac præſentibus vicinis, fieri, ac peractæ diligenter conſignari debent *v.* Fritsch. *d. tr. c.*4.5.6. *add.* Lehman. *Chr. Spir. l.*7. *c.* 115. *in addit.*

§. 10. Diſtrictibus rite conſtitutis, jura Univerſitatum certa ſunt, & regulariter quidem proprietas, jurisdictio, jus venandi & paſcendi, iisdem limitibus concluſa cenſeri debent *v. §.* 7. *h.* Aliquando tamen aliter ſe res habet, ac jura modo relata, diſtrictum proprietatis excedunt, & conſequenter alterius dominii diſtrictum reſtringunt, ſed iſta varietas ſemper probari debet. De cætero vel ab initio illa conſtitui, vel ex poſtfacto, mediante uſurpatione & præſcriptione, aut alienatione voluntaria introduci poteſt, nam ſi v. gr. pars diſtrictus urbici, transferatur ad diſtrictum paganum, tum proprietas quidem ad pagum ſpectare, ſed cætera jura civitati reſervata eſſe poſſunt.

§. 11. Cum igitur alienatio, jurium confuſioni, vel juris acqui-

Digitized by Google

ſiti extenſioni anſam præbere ſoleat, ideo legibus provincialibus nonnunquam caveri ſolet, ne prædia, in confinio diſtrictus ſita, in poſſeſſores diſtrictus vicini alienentur, maxime ſi hi alieno etiam territorio, ac potentioris inprimis imperio ſubſint, ne ſcilicet, ut fieri ſolet, prætextu proprietatis acquiſitæ, vicini cætera quoque jura, vel in ſolidum, vel ex parte, ſibi aſſerant: *Wenn das Eigenthum der Aecker hinweg iſt, ſo macht man Prætenſion an den Jagden, nach dieſen wird die Juriſdiction angefochten, ſodann die Steurbarkeit, und endlich das Territorium. v.* FRITSCH. *d.tr.c.8.*

§.12. Cæterum cum diſtrictuum fines, non ſemper ea, qua par erat, cura conſtituantur, præterea vetuſtate aliisque caſibus incerti ſæpe reddantur, hinc frequentiſſimæ, de finibus, tam publicis, quam privatis, ſolent eſſe lites *v. c. 10. X. de V. S.* In his ergo componendis, amicabili transactioni, primo locus eſt concedendus, quodſi autem, per eam, finale jurgium *v. l. 5. C. fin. regund.* tolli nequeat, ad judicem competentem, eundem erit. Sublata controverſia, fines, per agrimenſores, à domino jurisdictionali, regulariter conſtitutos, lapidibus, ſimilibusve ſignis, rite deſignari debent *v.* FRITSCH. *d.tr.c.7.*

§. 13. Ad expediendas vero lites, opus eſt legitima probatione. Hæc fieri poteſt (1.) per ocularem inſpectionem, eique ſurrogatam limitum deſignationem ſive ichnographiam, à peritis & juratis artificibus confectam, *v. R. J. 1654. §. wen es. 51.* (2.) per inſtrumenta (3.) teſtes (4.) lapides terminales, in quibus dijudicandis, circumſpectione opus eſt, ne lapidem privatum, *einen Fluhrſtein,* pro jurisdictionali aut territoriali, *vor einen Gerichts-oder Land Gräntz-Stein,* vel vice verſa, accipiamus (5.) per opinionem incolarum, præcipue ſeniorum, ac denique (6.) per præſumtionem, quæ præcedentibus ſpeciebus fere ſurrogatur *v.* FRITSCH. *d. tr. c.9.*

§.14. Cuſtodiendis diſtrictibus, eorumque proventibus, certi agrorum cuſtodes, *Fluhr-oder Feld-Schützen* conſtitui ſolent, qui adeo finium curam gerere, damna præcavere, aut illata, captis, ſi fieri queat, pignoribus, Magiſtratui denunciare debent. Eorum conſtitutio ad dominum jurisdictionis, pertinet, hinc hæc etiam, ſi forte in dubium vocetur, illius, ut & damnorum campeſtrium punitionis argumento, probari poteſt *v.* FRITSCH. *d. tr. c. 10. conf.* WIEGER. *diſſert. de renovat. bannor. hab. Argentor.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT VII.
DE SUBDITORUM EXISTIMATIONE.

SUMMARIA.

Subditorum germanicorum diverſa eſt exiſtimatio §. 1.
Dividuntur illi in plebejos & nobiles §. 2.
Nobilitas eſt inferior vel ſuperior §. 3.
Illius iterum variæ ſunt ſpecies §. 4. 5.
Superior nobilitas eſt ſecularis & eccleſiaſtica §. 6.
Utriusque exempla §. 7.
Nobilitatis indicia ſunt tituli & inſignia §. 8.
Olim nobilitas ſaltem fuit perſonalis §. 9.
Nobilium vita genus antiquum §. 10.
Jus nobilitandi cui in Germanica competat §. 11.
Cauſa & modus nobilitatis conferendæ §. 12.
Nobilitas in liberos legitime natos tranſit §. 13.
Nobilium privilegia falſa §. 14.
Et vera §. 15.
Nobilitatis contraria §. 16.
Datur etiam exiſtimatio temporaria & communicata §. 17.
Exiſtimationis diverſitas parit lites de præcedentia §. 18.
Ac ordinationes politicas §. 19.

§. 1.

SUbditorum germanicorum diverſam eſſe conditionem & hinc ortam exiſtimationem, manifeſtum eſt, & vel, ex hactenus dictis, intelligitur, de ea igitur nunc quædam dicere, non incongruum erit. De exiſtimatione eique oppoſita infamia, in genere *l. 3. c. 3.* actum eſt, hic exiſtimationis intenſivæ varietas, quoad ſubditos Germaniæ, breviter erit repræſentanda.

§. 2. Generalis diviſio, ut alibi, ita etiam in Germania eſt, quod ſubditi ſint vel *plebeji*, vel *nobiles*. Plebeja conditio eſt *exiſtimatio, qua quis pro homine honeſto habetur, ac pro ratione ætatis, vitæ generis aliarumque circumſtantiarum, aliis præfertur, poſtponitur aut æqualis eſt.* Ejus duæ ſunt ſpecies, exiſtimatio *Ruſticorum* & *Municipum* Nobilitas eſt *exiſtimatio* vel *dignitas, qua quis conditione plebeja eximitur v.* MAURIT. *diſſert. de nobilit. hab. Tubing.* 1660. §. 7.

§. 3. Dividitur in nobilitatem *inferiorem* & *Superiorem.* Illa hodie in ſpecie, *Nobilitas, Adel, Ritterſchafft*, audit, ac qui ea præditi ſunt, *Nobiles, Edelleute* dicuntur *v.* MAURIT. *d. l.* §. 1. *ſeqq.* LIMN. *J. P.*

J. P. l. 6. c. 1. licet olim Nobilium nomen, Nobilitati ſuperiori ſit tributum *v.* EYBEN. *diſſert. de titul. nobilis.* LEHM. *Chr. Spir. l. 4. c. 14.* ſicut hodie fere tantum Nobilitati equeſtri ſeu ſagatæ vindicari ſolet. Olim plerumque audiebant *Edele Knechte*, nec non *des Reichs dienſtmanne*, à ſervitiis quæ præſtare tenebantur *v.* COCCEJ. *J. P. P. 15. §. 30. ſeqq.* Eos quoque *Frilingos* dictos eſſe, docet LEHM. *Chron. Spir. l. 2. c. 19.*

§. 4. Habet autem Nobilitas inferior iterum varias ſpecies. Nam (1.) à *loco* diſtingvitur in *urbanam* & *campeſtrem*, *Stadt und Land-Adel*, quarum illam efficiunt Patritii, *die Geſchlechter* (2) à *diverſitate functionum*, in *ſagatam* ſeu *ſecularem*, & *togatam* ſive *eccleſiaſticam*, qualis eſt Doctoratus, de quo alibi. Prior comprehendit *nobilitatem*, & *conditionem equeſtrem in ſpecie*, quarum hæc, ſummus illius gradus eſſe videtur *v.* LIMN. *J. P. l. 6. c. 2.* (3.) à *duratione*, in *perſonalem*, quæ cum perſona extinguitur, & *tranſitoriam*, quæ ad liberos extenditur.

§. 5. Prioris exemplum eſt, in nobilitate togata ac conditione equeſtri, poſterioris vero, in nobilitate ſagata, in ſpecie ſic dicta. Equidem hanc non tranſire in liberos, ſed hos potius immediate, ex voluntate concedentis, eam conſequi, aliqui cenſent *v.* MAURIT. *d. diſſert. §. 21.* Sed cum his facile tranſegeris. Verum quidem eſt, quod, ex voluntate concedentis, liberi nobilitatem habeant, ſed tamen illam, facto paterno, conſequuntur, hinc à Patre, in liberos, illa tranſmitti, aut tranſire recte quoque dicitur, licet tranſmiſſio non demum poſt mortem patris, ſed ſtatim, poſt liberorum nativitatem, fiat.

§. 6. Superior Nobilitas eſt *Dominorum* & *Principum*, quorum illi, *edle Herren*, vel *Mann*, hi, *Hohe Mann* olim dicti ſunt, quemadmodum illi etiam *Mittelfreye*. Ii *Hohefreye* audierunt *v.* COCCEJ. *J. P. P. c. 15. §. 32.* licet LEHM. *Chr. Spir. l. 4. c. 14.* Nobiles in ſpecie, *Mittelfreye* fuiſſe dictos exiſtimet, in quo tamen falli videtur. Hodie *Standes - Perſonen* dicuntur. De cætero ſuperior etiam nobilitas in *ſecularem* & *eccleſiaſticam* diſtinguitur.

§. 7. Sub illa comprehenduntur (1.) Barones, *Freyherrn*, *Semperfreye*, vel *Sempermann*, quæ denominationes omnes, germanicæ ſunt *v.* LEHMAN. *Chr. Spir. l. 1. c. 108.* SCHILTER. *ad jus aleman. c. 1.*

§. 1.

§. 1. p. 35. §. 18. (2.) Domini, *Herren*, quæ denominatio, vel cum præcedentibus coincidit, vel ea ratione fortaſſis ab iis differt, quod ſolam libertatem notet, cum illæ munus quoque ſignificent *v.* COCCEJ. *J. P. P. c. 15. §. 34.* SCHWED. *J. ad J. P. p. ſp. Sect. 2. c. 8. §. 4.* (3.) Comites, quæ denominatio ſupremum dignitatis in hoc ordine gradum, ac ſimul munus judiciarium notat *v.* CONRING. *de Duc. & Comit. §. 12.* (4.) Principes *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 1. c. 4. §. 6. ſeqq.* Sub hac autem ſunt Abbates & Epiſcopi, quos ſuperſtitio Comitum & Principum claſſi inſeruit *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *d. l. c. 5.*

§. 8. Nobilitatis indicia ſunt *Tituli* & *inſignia*, quæ olim Nobilibus propria fuerunt, ſed cum ad plebejos ſenſim quoque tranſierint, in ſignum prærogativæ, Nobiles galeas coronare, ac tandem clatratim aperire cœperunt *v.* MAURIT. *de Nobilit. §. 17. 18.* In genere autem circa Nobiles obſervandum, quod quidam ſint Status imperii, quorum conditio, in Jure publico explicatur, quidam vero aliis Statibus ſubſint, qui ad Jurisprudentiam privatam pertinent. *v.* MAURIT. *d. diſſert. §. 25. ſeqq.*

§. 9. Nobilitatem, usque ad Francorum imperium, autoritate & virtute æſtimatam, nec ad poſteros transmiſſam eſſe, niſi quos virtus viciſſim agnoverit, & quibus geſtæ res autoritatem pepererint, cenſet Dn. RHET. *J. J. P. l. 1 tit. 2. §. 35. conf.* MAURIT. *de nobilit. §. 16. 23.* Poſtea tamen nobilitas tranſitoria invaluit, & quidem ex doctrina LEHM. *Chr. Spir. l. 2. c. 19. l. 4. c. 14.* omnes ingenui, fuerunt Nobiles *Rittermäſſig*, qui etiam ſoli, in civitatibus, jus civicum conſecuti ſunt: Liberti tamen in tertia generatione, idem quoque meruerunt, aſſumto familiarum, *Geſchlechter* nomine: Cæteri, incolæ dicti, ac omnes ſervilis conditionis fuiſſe cenſentur.

§. 10. Nobiles porro ſtipendiis vel proprio cenſu ac agricultura vixiſſe; in civitatibus tamen, & liberti quidem potiſſimum, mercaturam exercuiſſe perhibentur, opificiis vero ſoli ſervi & incolæ vacarunt. Sed Henrici V. conſtitutione opifices quoque libertate & jure civitatis donati ſunt, à quo tempore cives, in *antiquos*, Nobiles ſcilicet & familias, ac *novos*, opifices nimirum, à ſervitute liberatos, diſtingvi cœperunt: Cumque hi certa conſtituerent Collegia ſeu tribus, illi, ſocietate contracta, Monetarii & Oeconomi, *Münzer* & *Hausgenoſſen* dici

 malue-

maluerunt. Nonnulli originem *Patritiorum*, ad tempora Henrici I. referunt *v.* LEHMAN. *l.ſ. c.* 1. *in addit. p.* 338. quæ omnia an veritati ſatis conveniant, alii viderint.

§. 11. Nobilitatem in Imperio noſtro confert Imperator & Vicarii, non vero Rex Romanus niſi ex voluntate Imperatoris. Reges quoque Bohemiæ, Archiduces Auſtriæ & Comites Palatini Rhenani nobilitatem conferre poſſunt, ſed ſuis ſaltem ſubditis; De cætero nobilitas ab his collata, valet in toto Imperio, imo etiam aliis Rebuspublicis *v.* MAURIT. *de nobilitat.* §. 8. *ſeqq. v. ſupr. l.* 1. *c.* 10. §. 26. Status imperii nobilitatem, in Territorio valituram, etiam poſſunt impertiri *v* SPECIM. JUR. PUBL. *l. ſ. c.* 3. §. 61. licet diſſentiat MAURIT. *d. diſſert.* §. 11. atque ad illum effectum, Collegio Electorum jus nobilitandi forte etiam tribuendum erit, *v.* MAURIT. *d. l.* §. 10. quamvis LIMNÆUS *J. P. l.* 6. *c.* 1. *n.* 31. ſimpliciter ei illud adſcribat. Comites Palatini titulares illo jure non gaudent. MAURIT. *d. l.* §. 11.

§. 12. Nobilitas conferenda ſaltem erat, ob virtutes Reipublicæ utiles, ſed abuſus id ſæpe negligit *v.* MAURIT. *d. l.* §. 15. 16. AGRIPP. *de vanit. ſcient. c.* 80. De cætero collatio fit vel *expreſſe*, dato Nobilitatis diplomate quod quidem in Cancellaria Imperii expediendum eſt, vel *tacite*, dum munus nobile ab eo, qui poteſtate nobilitandi gaudet, eamque exercere ſolet, alicui conceditur. In Gallia etiam præſcriptione quadragenaria nobilitas acquiritur *v.* MAURIT. *d. l.* §. 17. *ſeqq.*

§. 13. Expreſſe collata nobilitas, ad liberos legitime natos tranſit in infinitum ex more ſeculi. Cenſetur autem ſufficere, ſi quis ex patre nobili generatus ſit, accedens tamen matris nobilitas ſplendorem auget. In nothos nobilitas non derivatur, hinc inſignibus familiæ etiam uti nequeunt, niſi uſu regionis id peculiariter ſit receptum, ut in Gallia *v.* LIMN. *J. P. l.* 6. *c.* 6. *n.* 16. Ignobiles à Nobili adoptati, hodie nobilitatem quoque non conſequuntur cum deficiat voluntas Imperantis, utut jure Romano aliud videatur obtinuiſſe *l.* 13. 35. *de adopt. l.* 5. 6. 10. *de Senat. v.* MAURIT. *d. l.* §. 21. *ſeqq.*

§. 14. Effectus collatæ nobilitatis eſt, quod Nobiles plebejis præferantur, ac inter ipſos etiam, pro ratione dignitatis obtentæ, aliquis ordo ſit. De cætero regulariter utuntur jure communi, aliquando

vero

Digitized by Google

vero privilegiis quibusdam gaudent, in quibus tamen repræſentandis, ſcriptores non raro excedunt, quandoque etiam ad ineptias eunt. Speciminis loco nonnulla recenſebimus: Ad falſa privilegia pertinet, quod Nobili, ſi legatus ſit, fides habeatur, etiamſi non exhibeat literas credentiales; ad ridicula, quod uxores nobilium, non teneantur maritis lavare caput, cibos parare, lectum ſternere, filios lactare & ſimilia præſtare *v.* MAURIT. *d. l. §.32. ſeqq.*

§. 15. Iſta vero plerisque probari ſolent (1.) quod pro Nobilibus, in dubio major, quam pro plebejis ſit virtutis præſumtio *v. l. un. §. 1. de offic. Præf. prætor.* (2.) ipſis reverentia & honor debeatur, ac in ſpecie illi reverenter ſint ſalutandi *v. l. 3. C. de offic. diverſ. jud.* (3.) quod Nobiles, ad collectas & munera publica non teneantur ac (4.) ob delicta regulariter mitius puniendi ſint, nec in ſpecie torturæ ſubjici debeant *l. 4. C. ad L. Jul. majeſt.* Licet vero illa non penitus fundamento deſtituantur, attamen, in eliciendis conſectariis, plus juſto nonnunquam interpretes ſunt liberales; inhærendum igitur erit juri communi, quando exceptio liquido probari nequit *v.* MAURIT. *d. l. §. 35. ſeqq.* LIMN. *J. P. l. 6. c. 4.*

§. 16. Amitti dicitur nobilitas (1.) juris infamia *v. l. 2. C. de ſecund. nupt. l. 12. C. de dignit.* quæ tamen liberis regulariter non nocet (2.) exercitio vilis artificii, *v. l. 6. C. de dignit.* in quem cenſum omnia fere opificia referunt. Sed illo modo non tam tollitur, quam ſuſpenditur ſaltem nobilitas, ut taceam, pravo ſæpe judicio, artificia illa poſtponi functionibus, quibus Nobiles vacare ſolent (3.) mercatura *l. 3. C. de commerc.* ſed hæc ſententia neque textu, neque ratione nititur, hinc mercaturam Nobilitati non obeſſe dicendum eſt (4.) matrimonio fœminæ nobilis, plebejo nubentis *l. 8. de Senat. l. 13. C. de dignit.* & licet hoc, extra ambiguitatis aleam, eſſe dicatur, attamen verius eſt, tali matrimonio non tolli, ſed quodammodo ſaltem ſuſpendi nobilitatem *add.* MAURIT. *d. diſſert. §. 57. ſeqq.*

§. 17. Præter exiſtimationem generalem & velut fundamentalem, quam hactenus repræſentavimus, datur etiam inter ſubditos (1.) *ſpecialis & temporaria,* quæ ex muneribus, vel peculiari vitæ genere dependet, ac, pro iſtorum diverſitate, multiplex eſt, (2.) *communicata,* quæ, ob arctam conjunctionem, ſine ſpeciali Superioris conceſſione,

 in

Digitized by Google

in alios redundat; Talem regulariter habent uxores & liberi *v. l. 8. de ſenator. l. 5. de curat. furioſ. l. 13. C. de dignit.* nam v. gr. uxor & liberi Doctoris, de exiſtimatione mariti & patris, quidem participant, ſed Doctoratus formaliter iis non competit. Alia tamen eſt ratio liberorum nobilium, hi enim non communicata, ſed propria, à facto licet patris, dependente gaudent dignitate *v. §. 5.*

§ 18. Cum igitur tam varia & multiplex Subditorum ſit exiſtimatio, hinc ſæpe non liquet, quænam dignitas, alteri præferri aut poſtponi debeat. Ex qua incertitudine frequentiſſimæ, de præcedentia, oriuntur lites, in quibus decidendis, ad poſſeſſionem, ſi propiora fundamenta deficiant, reſpici ſolet *v.* Kulpis *de jur. legat. c. 14. §. 34.* Non eſt ſane injuſtum, dignitate legitimæ acquiſitam tueri, modo faſtus abſit, ſed difficile eſt, hic modum tenere, & vanitas humana ſemper novas deproperat edere formas *v.* Dn. Horn. *decad. de jure proëdriæ.*

§. 19. Ob diverſam illam Subditorum exiſtimationem, *Ordinationes politicæ* ferri ſolent, quibus convivia, res veſtiaria ſimiliaque diriguntur, quo quisque, ſtatui ſuo convenienter, illis utatur. Sed uti ſæpe, non aliam ob cauſam, illæ feruntur, quam quia potentiores tenuoribus vanitates velut invitent, aut, ſibi tantum luxui & vitiis indulgere licere, exiſtimant, ita plerumque etiam male ſervantur. Id magis cavendum eſt, ne dignitates ignaviam aliosque pravos mores alant, aut ad tenuiorum oppreſſionem evaleſcant.

Caput VIII.

DE ONERIBUS SUBDITORUM.

SUMMARIA.

Munerum civilium natura & diverſitas §. 1.
Sub iis continentur onera varii generis §. 2.
Eo pertinet tributum ſive collecta §. 3.
Ejus varietas §. 4. 5.
Onera imponuntur à Domino Territoriali §. 6.
Ac in iis imponendis juſtitia obſervanda eſt §. 7.
Contributio ſecundum æs & libram, æqua ſed applicatu difficilis eſt §. 8.
Hinc aliis modis cenſus exigi ſolet §. 9.
Ad exigenda tributa opus eſt deſcriptione & cataſtro §. 10.
Quod aliquando emendari jubet æquitas §. 11.
Imponuntur tributa ſubditis §. 12.
Immunitas aliquando oritur ex conditione ſubjecti & objecti §. 13.
Aliquando lege, conſvetudine §. 14.

Privi-

Digitized by Google

Privilegio & præſcriptione tribuitur §. 15.
Monita quoad immunitatis acquiſitionem amiſſionem & effectum §. 16.
Ad tributa etiam tenentur forenſes §. 17.
Fiſcus in exigendis tributis ſequitur poſſeſſorem §. 18.
Qui tamen de ſuo non ſemper ſolvit §. 19.
Impoſitio tributorum debet fieri ob utilitatem publicam §. 20.
Moroſi ſubditi ad ſolutionem tributorum varie compelluntur §. 21.
Habet etiam fiſcus eo nomine tacitum pignus & prælationem §. 22.
Tributa exacta recte collocanda ſunt §. 23.

§. I.

QUemadmodum conſervandæ Reipublicæ, ſumtus & operæ requiruntur, ita, à ſubditis illa præſtanda eſſe, ex natura ſubjectionis ultro apparet. Veniunt illa nomine *Muneris*, quod in genere eſt *actio* ſive *præſtatio, ad utilitatem Reipublicæ, à ſubdito ſuſcipienda, cum jure percipiendi commodum, aliquando conjuncta v. l. 18. 214. de V. S.* Diſtinguitur in perſonale, patrimoniale & mixtum *v. l. 1. 3. 6. 18. de muner.* Illud magis proprie *muneris*, iſtud & hoc, *oneris* nomine exprimi poteſt. Primo igitur de oneribus, poſtea de muneribus agemus.

§. 2. Onera ergo ſunt vel *patrimonialia* ſive *realia*, quæ ex bonis, præcipue immobilibus, præſtantur *l. 18. §. 21. de muner.* vel *mixta*, quæ perſonæ operam & ſumtus requirunt *d. l. 18. §. 26. 27.* quo præcipue pertinent ruſticorum operæ *v. c. 3. §. 23. ſeqq.* Realia iterum varie exiguntur, vel enim certa portio ex fructibus præſtatur *v. l. 9. C. de ſuſceptor. præpoſ. & arcar.* vel uſus rerum eſt concedendus, quo pertinet onus recipiendi milites *v. l. 3. §. 14. l. 18. §. 29. 30. de muner. l. 11. de vacat. & excuſ. mun. l. 5. C. de metat. l. un. C. de ſalg. hoſp. non præſt.* ſimiliaque *l. 18. §. 21. de muner. t. t. C. de curſ. publ. l. 1. 2. C. de nav. non excuſ. l. 7. C. de SS. Eccleſ. l. 7. C. de oper. publ. l. un. C. de tractor. & ſtativ.* vel denique ex rebus certa pecuniæ quantitas eſt ſolvenda.

§. 3. Hoc onus, tributi *l. 4. §. 2. de cenſ. t. t. C. de ann. & trib.* contributionis *l. 6. §. 4. l. 18. §. 23. de muner. l. 1. C. de apoch. publ. l. 32. §. 6. de admin. tut.* exactionis *c. 23. Cauſ. 24. qu. 3.* & collectæ *auth. item nulla C. de epiſcop. & Cler.* nomine venit. Blandiori loquendi genere, *collatio, ſubſidium, ſubventio, auxilium, preces, donum gratuitum* audit.

Digitized by Google

Germanice *Anlage, Steuer, Schoſs. Schatzung, Hülffgeld*, barbare *Steura* & *Berna* dicitur *v.* ZIEGLER. *diſſert de jure exig. colleſt. ad olocat. filiar. illuſtr. §. 2.* In genere Collectæ ſunt *penſiones, in uſum Reipublicæ, à ſubditis & ſociis ſyſtematicis ſolvendæ v. l. 3. pr. de ann. legat.* ZIEGLER. *d. l. §. 3.*

§. 4. Intuitu Germaniæ diſtingvuntur in *Imperiales*, quæ in Jure publico explicantur *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 6. c. 2. §. 24. ſeqq.* & *Provinciales*, quæ hujus loci ſunt. Hæ (1.) ab *indigentiæ diverſitate* diſpeſcuntur in *Ordinarias*, quæ ob conſvetam Territorii neceſſitatem, & *extraordinarias*, quæ extra ordinem, ob emergentem aliquam cauſam, exiguntur *v. l. un. C. de vacat. publ. mun. l. 6. 8. §. 3. de vacat. & excuſ. mun. R. J. 1570. §. wiewol num. 26.* in quem cenſum, in ſpecie, refertur collecta, ad elocationem filiarum illuſtrium, exigi ſolita *Fräulein-Steuer v.* ZIEGLER. *d. diſſert.* nec non aurum coronarium *Cronen-Steuer v. l. un. C. de aur. coron.* DN. STRYK. *diſſert. de aur. coron.*

§. 5. Deinde (2.) ab *objecto* diſtinguuntur in collectas *rerum immobilium*, quæ de prædiis ac negotiationibus, & *mobilium*, quæ de cæteris bonis ſolvuntur, quales ſunt collectæ animalium *v. l. 2. C. de immun. nem. conced.* capitatio *l. un. C. de capitat.* ſive tributum capitis *l. 3. pr. de cenſ.* Acciſia, quæ de iis, quæ ad victum & amictum ſpectant, ſolvi ſolet, & ſimiles. Eſt autem iſta tributorum diverſitas, non plane negligenda, cum jura eorum, præcipue quoad nonnullorum immunitatem, diverſa eſſe ſoleant. Illud quoque non infrequens eſt, ut collecta, præter ordinem introducta, in ordinariam aliquando degeneret.

§. 6. Imponuntur onera provincialia à Domino territoriali *vid. l. 214. de V. S. II. f. 56.* & mixta quidem, cum tenuiores tangant, fere pro lubitu, ac ſæpe ultra modum; collectæ autem, cum conſenſu Statuum provincialium, licet hunc obicem nonnulli vel amoliti ſint, vel removere conentur. Magiſtratui autem municipali, aut alii domino jurisdictionali, jus imperandi tributa non competit, ſed ea, quæ Univerſitatum utilitas requirit, libero conſenſu conferri debent *v.* ZIEGL. *de jur. Majeſt. l. 2. c. 1. n. 16. ſeqq.* Interim negandum non eſt, quin aliquando Magiſtratus aliquod imperium acquirat, quo caſu diſtributio onerum, ab Imperante impoſitorum, ei quoque adſcribi poteſt *v.* CARPZ. *4. Reſp. 72.*

§. 7.

Digitized by Google

§. 7. Uti autem optime facit Princeps, ſi cum ſubditorum conſenſu tributa imponat, ita his ad ſuffragium admiſſis, regulariter ſufficit, ſi major pars illa comprobet *v.* ZIEGLER. *d. l. 2. c. 3. n. 1. ſeqq.* De cætero, ſive unius, ſive multorum arbitrio hæc res determinetur, juſtitia exigit, ut juſta proportione, ſubditis onera imponantur, quo fine varia collectandi ratio adhiberi poteſt. Æquiſſima autem dubio procul eſt illa, quæ fit ſecundum æs & libram, qua unusquisque, pro modo fortunarum ſuarum, in uſus publicos, aliquid confert. *v.* ZIEGLER. *d. l. n. 24. ſeqq.*

§. 8. Sed uſus hujus modi eſt perdifficilis, nam primo magna ſubeſt difficultas in numero & æſtimatione bonorum ineunda, dein licet de eo ſinguli poſſeſſores certi tandem reddantur, veritatis tamen lubrica nimis eſt inveſtigatio, præterea, in tanto exactionum abuſu, ac inſidiatorum numero, ingenuæ profeſſionis non leve incommodum ac periculum ſubeſt *v. l. 2. C. de alim. pupill. præſt. l. 2. in med. C. quand. & quib. quart. pars.* Denique potentes & divites iſtum modum valde averſantur, quibus indigna res videtur, eadem, cum tenuioribus, claſſe cenſeri.

§. 9. Fere igitur ad capitationem, aut cenſum, ſecundum fumantes, ſolvendum devenitur *v.* ZIEGLER. *d. l. n. 49. 50.* vel de eſculentis, potulentis ac iis, quæ ad amictum ſpectant, particula decerpitur, aut pecorum tributum exigitur. Inprimis, ex rebus immobilibus & negotiatione cenſus, juxta certam quantitatem v. gr. ſexagenas, *nach den Schocken* vel rationem temporis, *nach den quatembern*, ſolet exigi, id quod, ex ſtatu cujusvis territorii, ſpecialius intelligendum eſt. De cætero omnes illi modi, cum aliqua iniquitate ſunt conjuncti, ob defectum tamen melioris, excuſari poſſunt.

§. 10. Semper autem, ad exigenda tributa, opus eſt aliqua deſcriptione, inprimis vero, quoad bona immobilia, requiritur cataſtrum, in quod illa, cum accurata deſignatione, referri debent *v. l. 4. de cenſ.* Debet autem illud fieri publica autoritate, vocatis iis, quorum bona deſcribenda ſunt, ac rebus eorum rite taxatis, illudque ad acta publica referri *v.* MEV. *p. 4. D. 34.* hujus libri, præter alias utilitates, ea etiam eſt, quod per eum, inter Rempublicam & profitentem, contractus veluti, de ſolvendis tributis, inducatur, hinc etiam immunis, ſi ſe in illum referre patiatur, privilegium perdit ZIEGLER. *d. l. n. 39.*

§. 11.

§. 11. Cum vero, in bonis deſcribendis vel æſtimandis, facile errari queat, præterea bona civium non ſemper in eodem ſtatu maneant, aliquando etiam, circa ſubjectionem, incidat mutatio, ideo cataſtra cenſitorum nonnunquam mutari & emendari jubet æquitas, hinc etiam gravati æſtimum inſpiciendum exigere poſſunt: mutationem vero eſſe ab eo faciendam, penes quem eſt jus imponendi tributa, ultro liquet. De cætero cataſtrum legitime confectum, plene probat, eum, qui illi inſertus eſt, imperio domini Territorialis ſubeſſe *vid.* ZIEGLER. *d. c. 3. n. 41. ſeqq.*

§. 12. Imponuntur tributa ſubditis, perpetuis & temporariis, plenis & minus plenis, & tamdiu quidem, pro neceſſitate ferendorum onerum, pronunciandum erit, donec exceptio probetur. Immunitas autem eſt vel *ordinaria*, quæ ex conditione ſubjecti & objecti reſultat, vel *extraordinaria*, quæ ex lege, conſvetudine, privilegio aut præſcriptione dependet ZIEGLER. *d. tr. c. 2. n. 1. 2.*

§. 13. Quodſi adeo tributum, ex certis rebus, ſolvendum ſit, eos, qui ejusmodi bona non poſſident, immunes eſſe, ultro patet. Inprimis ergo pauperes immunitate à tributis gaudent *l. 4. §. 2. de muner. l. 10. §. 3. de vacat. mun.* Ex rebus porro ſterilibus, quæ nullos fructus ferunt, tributum exigi nequit ZIEGLER. *d. c. 2. n. 3. ſeqq.* hinc ſi etiam per temporum injuriam, vel calamitatem bellicam ſimilemve, prædia deſerta fiant, exactio ceſſat, nec poteſt hoc onus cæteris imponi ZIEGLER. *d. tr. c. 3. n. 42. ſeqq.*

§. 14. Lege immunitas tribui ſolet Clericis, Principum Conſiliariis, Profeſſoribus, Doctoribus, Advocatis & Militibus, ſed illa nec per omnia ſatis liquida eſt, nec ad bona immobilia facile extendi debet *v. l. 10. de vacat. muner.* ZIEGLER. *d. c. 2. n. 14. ſeqq.* Ex conſvetudine immunitatem nonnunquam habent Senatores à quibusdam oneribus, ut & Nobiles ratione bonorum allodialium, nam feudalium propria eſt ratio, ex quibus, loco tributorum, ſervitia præſtantur *v.* ZIEGL. *d. l. n. 47. ſeqq.* MAURIT. *diſſert. de nobilit. §. 40.* etſi cum aliæ rationes, tum præcipue neceſſitatis caſus, tributis illa bona quandoque ſubjiciant *v. R. J. 1544. §. 27.* CARPZ. *4. Reſp. 70. 71.*

§. 15. Privilegio quoque, ab oneribus, quidam immunes aliquando redduntur *l. 11. de vacat. muner.* ſed ejusmodi privilegia rariſſime con-

concedi, conceſſa autem concedenti Principi, non aliis ſubditis nocere, ac ſtricte explicari debent *v.* ZIEGLER. *d. c. 2. n 43. ſeqq.* Denique immunitas etiam præſcriptione immemoriali acquiri poſſe cenſetur *v. l. 7. C. de fund. rei privat.* nam non improbabile eſt, Imperantem legibus poſitivis, quibus ipſe uti ſolet, contra ſubditos, ſe quandoque ſubjicere, nec tamen eodem plane modo, vim legum erga ſe admittit *v. l. 6. C. de præſcript. 30. vel 40. ann.* ZIEGLER. *d. l. 2. 52.*

§. 16. In genere autem circa immunitatem notari ſolet (1.) quod vix ſine peccato affectari queat, præſertim ſi onus, ad reliquos devolvatur (2.) unico actu contrario amittatur *v. l. p. §. f. de vacat. mun. l. p. §. f. de jur. immun.* (3.) quod ad extraordinaria onera, quæ inevitabilis neceſſitas imperat, illa non pertineat *v. l. 18. §. 24. de muner. l. 5. C. de SS. Eccleſ. l. 1. C. ut nem. lic. in emt. ſpecier.* ZIEGLER. *d. c. 2. n. 53. ſeqq.* Ex hoc tamen non ſequitur, quod ad extraordinaria onera, indiſtincte omnes teneantur, nam ſi cauſa quosdam non tangat, illi jure communi immunes ſunt. Sic ſi, ad avertendum incendium, hoſti aliquid ſolvendum ſit, illi, qui agros tantum poſſident, nihil, perfecta obligatione, conferre tenentur *v. l. 2. §. 3. ad L. Rhod. de jact.* ZIEGLER. *d. l. n. 67. 68.* RICHTER. *p. 2. D. 70. n. 51.*

§. 17. Forenſes ad tributa non teneri, multi exiſtimant, cum non ſint ſubditi *l. 6. §. f. de muner. l. 17. §. 5. ad municip. l. 4. C. de incol. R. J. Spir. 1542. §. dieweil aber 68. R. J. 1544. §. damit nun ſolcher 45.* niſi onera ſimpliciter, poſſeſſoris nulla habita ratione, ſint impoſita *l. 6. §. 4. 5. l. 18. §. 21. 22.* Sed, regulariter illos ad onera ferenda, obligari, omnino dicendum eſt, licet enim non ſint municipes vel incolæ, quod volunt textus juris Romani, attamen ſubditi, ratione rerum ſuarum, omnino ſunt, nec hoc in *d. R. J.* negatur, ſed in theſi ſaltem ibi aſſeritur, quod ſubditi onera ferre debeant, quis verò in illum cenſum referri debeat nec ne, ibi non definitur. Quod ſi autem cauſa in forenſem non quadret, tum eum immunem eſſe, facile liquet, quemadmodum etiam dubitari non debet, quin ab uno alterove onere, immunitas ei ſpecialiter concedi queat *v.* ZIEGLER. *d. c. 2 n. 63. ſeqq.*

§. 18. Cum autem prædiorum poſſeſſores aliquando mutentur, fiſcus quidem, in exigendis tributis, ſemper præſentem ſequitur *l. 7. de public.* qui tamen aliquando ipſe onera fert, aliquando ab alio illa

Digitized by Google

repetit. Sic emtor tributa anteceſſori impoſita ſolvere debet, ſed ab hoc, quod ſolvit, recuperat, niſi aliter conventum ZIEGLER. *d. c. 2. n. 66.* Tale autem pactum, quo venditor tributa, impoſterum ſolvenda, in ſe recipit, neque ratione fiſci, neque paciſcentium, valet *l. 2. C. ſine cenſ. & reliq. Deciſ. Saxon. 65.* ZIEGLER. *de J. M. in mantiſſ. ad l. 2. c. 4.* BERG. *in reſolut.* LAUTERB. *de A. E. V. qv. 7.*

§. 19. Uſufructuarius vero, onera, tam ordinaria quam extraordinaria ſuſtinere debet, niſi forte fructuum quantitatem exceedant ZIEGL. *d. tr. l. 2. c. 3. n. 36. ſeqq.* videtur tamen id accipiendum de uſufructuario, qui titulo lucrativo rem tenet *l. 7. §. 2. l. 27. §. 3. de uſufr. l. 28. de uſufr. legat.* nam ſi oneroſo eam habeat, onus potius ad proprietarium pertinebit, cum pro re pretium acceperit, niſi aliter conventum ſit. Creditores quoque antichretici, id quod ſolverunt, à domino repetunt, vel in debitum imputant *l. 6. C. de pignor. v.* ZIEGLER. *d. c. 3. n. 35. 38.* Idem dicendum de inquilinis & colonis *l. un. §. 3. de via publ. l. 2. C. de ann. & tribut. l. 36. de uſur. l. 38. 39. de uſufr. v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 615.* Domini autem temporarii vel utiles onera ferre debent *v. l. 13. de impenſ. in res dot.*

§. 20. Impoſitio tributorum debet fieri ob utilitatem publicam, quæ multiplex eſſe poteſt, ab hoc fine ſi abeatur, per injuriam illa & imponuntur & exiguntur *v.* ZIEGLER. *d. tr. l. 2. c. 4.* In ſpecie quæritur, an ad elocationem filiarum illuſtrium ſubditi conferre teneantur? quod quidam negant, alii ſimpliciter, quidam vero, ſub illa limitatione, affirmant. ſi cum conſenſu ſubditorum impoſitio fiat, vel immemoriali præſcriptione jus collectandi Princeps acquiſiverit *v.* ZIEGL. *diſſert. de jur. exig. collect. ad elocat. filiar. illuſtr. §. 9. ſeqq.* Ego non dubito, quin, ob hanc cauſam, collectæ recte imponantur, modo abuſus abſit, qui tamen, ut alio, ita hoc etiam reſpectu, ſæpe occurrit, ac non injuſtas ſubditorum provocat querelas.

§. 21. Subditi moroſi, ad ſolutionem tributorum, varia ratione compelli ſolent (1.) proceſſu ſummario, adeo, ut in cauſa liquida & urgente, appellatio non admittatur *v. l. 4. 8. C. quor. appell. non recip.* nec poſſit fiſco compenſatio obverti *l. 3. C. de compenſ. l. 46. §. 5. de jur. fiſc.* (2.) rerum diſtractione *l. 1. 2. C. ſi propt. publ. penſit. l. 8. C. de exactor. tribut. l. 5. §. 2. de cenſ. l. 45. §. 10. de jur. fiſc.* (3.) pignoris capione

v. l. 7.

Digitized by Google

v. l. 7. 8. C. quæ res pign. oblig. (4.) incarceratione, quæ tamen jure civili non obtinuiſſe videtur *v. l. 2. C. de exactor. tribut.* (5.) multa, &, qui uſitatiſſimus exigendi modus eſt (6.) manu militari, ſive immiſſis executoribus *v. l. 1. C. de offic. præf. Aug. l. 2. §. 11. C. de offic. præf. prætor. Afric.* ZIEGLER. *de jur. majeſt. l. 2. c. 3. n. 51. ſeqq.*

§. 22. Poſſunt illa admitti, ſi tributa, ob juſtam cauſam, ſint impoſita, ac in ſubditis aliqua occurrat contumacia. Sed, intra illos limites, exactiones publicas ſemper conſiſtere, nemo facile dixerit. Aliàs, ob non ſoluta onera, fiſco competit tacitum pignus in omnibus debitoris bonis & privilegium prælationis *l. 1. C. ſi. propt. publ. penſit. l. 1. C. in quib. cauſ. pign. tac.* Si vero, contracto tributi debito, fundus ad alium pervenerit, novi hujus poſſeſſoris bona in genere non ſunt obligata, ſed ſaltem res noviter accepta *v. l. 3. C. de præd. & omn. reb. navicul.* ZIEGLER. *d. c. 3. n. 56. ſeqq.*

§. 23. Tributa exacta fideliter ab iis, quorum curæ commiſſa ſunt, adminiſtrari, ab Imperante vero recte collocari debent, ſed, hoc officium enormiter ſæpe violari, experientia docet *v.* PERETZ. *ad C. de exact. tributor. n. 29. 30.* Uti autem perfidi adminiſtratores dignis ſuppliciis merito ſunt coercendi *v. l. 1. 2. C. de his qui ex publ. ration.* ita Imperantem, ad tributa, quæ ultra modum exacta, aut male collocata ſunt, ſubditis reddenda, in conſcientia teneri, rerum moralium ſcriptores recte aſſerunt, quorum nonnulli etiam cenſent, ſubditos, abuſum collectarum certo ſcientes, ad illas ſolvendas in conſcientia haut obſtringi *v.* ZIEGLER. *d. c. 3. n. 52. c. 4. n. 7.* conf. GERDES. & WILDVOGEL. *diſſert. de collect.*

CAPUT IX.

DE MUNERIBUS PUBLICIS.

SUMMARIA.

Munerum perſonalium varietas §. 1. Conſtitutio §. 2. Et ſubjectum §. 3. Obligatio ad ea ſuſcipienda §. 4. Immunitas conceſſa quibus proſit §. 5. Recte illa & conferenda & ambienda ſunt §. 6. Circa ea aliquando occurrit crimen ambitus §. 7. Munere obtento recte quis fungi debet §. 8. Crimen reſidui & repetundarum hic non infrequens eſt §. 9. Quinam hoc committant §. 10. 11. Exinde oritur obligatio ad damni reſtitutionem & pœnam §. 12. 13. 14. Munera certis modis deſinunt §. 15. Eorumque varia ſunt exempla §. 16.

§. 1.

NUnc de his etiam dicendum erit *v. §. 1. cap. præc.* Diſtingvuntur (1.) ab *adjunćto*, in *oneroſa*, quæ, ſine aliqua compenſatione, præſtari debent, tale eſt e. gr. tutela, & *lucrativa*, quæ ſalario penſantur. Deinde in *Honorata*, quibus dignitas aliqua adhæret, & *Inhonorata*, quæ hac carent, utraque gradibus ſuis amplius diſcernuntur *v. l. 6. §. 3. l. 12. 14. pr. l. 18. §. 2. de muner. l. 12. ſeqq. C. de excuſ. mun.* (2.) ab *objećto*, in *publica* & *privata v. l. 14. §. 1. de muner. l. 1. §. f. l. 18. §. 1. eod. l. 6. §. 15. de excuſ. tutor.* quæ poſteriora, ratione finis, nihilominus etiam ſunt publica *pr. I. de excuſ. tutor. l. 9. de his qui ſui vel alien. jur.* (3.) à *duratione* in *perpetua*, quæ ad mortem usque durant, & *temporaria* quæ poſt aliquod tempus deſinunt.

§. 2. Conſtituuntur munera mutuo conſenſu, delatione ſcilicet & acceptatione. Deferunt autem munera, penes quos eorum diſpenſandorum eſt arbitrium *v. l. 214. de V. S.* Aliquando igitur illa confert ſolus Imperans, aliquando Magiſtratus municipalis *v. l. 9. de muner. l. 6. §. 2. de tutel. v. c. 2. §. 15. h. l.* plerumque autem collegium aliquod & Imperans, in deferendo munere, concurrunt, id quod ex legibus cujusvis Territorii ſpecialius intelligendum eſt.

§. 3. Deferuntur munera certis perſonis, in quibus habilitas merito adeſſe debet. Ut cives & incolæ ſint, aliqui requirunt *l. 17. §. 13. ad municip. l. 4. C. de incol.* quod ad munera oneroſa referendum videtur, aut ſi magiſtratus inferior munus conferat, nam Imperanti utique integrum erit, etiam extraneo munus conferre, qui tamen, eo ſuſcepto, ſubjećtione plerumque conſtringitur, vel ſaltem, ratione functionis ſuæ, Reipublicæ ſubjicitur. Subditos autem, ad munera ſuſcipienda, obligari, ac adeo invitos compelli poſſe, ex natura ſubjećtionis facile intelligitur *v. l. 9. 14. §. 6. de muner. l. 13. §. 2. de vacat. muner.*

§. 4. Sed uti, quoad munera lucrativa, vix opus eſt, aliquam obligationem aſſerere, cum illa non declinari, ſed magno ſtudio ambiri ſoleant, ita circa oneroſa etiam, non adeo rigida eſt obligatio, ut non aliquando munus deprecari liceat, nam excuſant ſexus *l. 3. §. 3. de muner. l. 2. de R. J.* ætas, vel nimis tenera *l. 8. de muner. l. 2. pr. de vacat. mun.*

Digitized by Google

mun. l. 11. de decur. vel provecta *l. 2. §. 1. de vacat. l. 3. de jur. immun. l. 11. de decur.* invaletudo *l. 2. §. 7. de vacat. l. 3. C. qui morb. ſe excuſ.* numerus liberorum *pr. I. de excuſ. l. 2. §. 1. de vacat. t. t. C. de his qui num. liber. v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.* 1476. 1477. ſimiliaque *v.* LAUTERB. *C. J. de vacat. muner.*

§. 5. Immunitas conceſſa perſonis cohæret, nec ad hæredes tranſit *l. 3. §. 6. de muner. l. 1. §. 1. l. 5. §. 4. de jur. immunit. l. 13. C. de excuſ. muner.* aliquando tamen conjunctis prodeſt *l. 6. C. de profeſſor.* imò nonnunquam poſteris etiam concedi ſolet *l. 4. de jur. immun.* quo caſu tamen, ad deſcendentes agnatos, tantum pertinet *l. 1. §. f. eod. l. 13. de muner.* Collegio conceſſa immunitas, perpetua eſt *l. 5. §. 12. de jur. immun. l. 7. §. 2. quod cujusque univ. nom.* Ea vero omnia, quatenus merè poſitiva ſunt, arbitrio Imperantis ſubjacent *add.* LAUTERB. *C. J. de vacat. muner.*

§. 6. De cætero munera provido conſilio conferenda ſunt *v. l. 11. 14. §. 3. de muner.* ſæpe tamen non aptitudinis, ſed aliarum circumſtantiarum haberi rationem, ac collationem non ex rationibus utilitatis publicæ, ſed privatæ, expediri, experientia docet. Non minus etiam, in ambiendis muneribus, quivis conſcientiam excutere, adeoque ea, quibus obeundis vel inidoneus, vel impar eſt, cum læſione aliorum, non affectare, aut, quando petere licet, importunis precibus nihil extundere debebat, verum, hic etiam pravos mores inoleviſſe, negari nequit, qui tamen hactenus extra crimen ſunt.

§. 7. Si quis verò pecunia iis, quibus accipere non licet, ſoluta, munus redimat, tum *crimen ambitus* committit, quod jure Romano aliquando extra pœnam, aliquando, & præcipue quidem jure recentiori, punitum fuit *v. l. un. ff. & C. de ambit. Nov. 8. c. 1. 7. 8. Nov. 161. l. 16. C. ſi cert. petat.* DN. D. WINCKLERI *diſſertat. de ambit. hab. Heidelberg. 1690.* conf. MATH *de crimin. l. 48. tit. 11. c. 1. 2.* ZOES. *ad ff. de ambit. n. 4. v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.* 1358. Hodie prohibitiones quidem non ceſſant, ſed raròobſervantur. In nonnullis civitatibus, eludendæ miniſtrorum avaritiæ, munera palam venduntur, quod nec jure Romano plane inuſitatum fuiſſe videtur *v. l. 1. §. 1. l. 6. 9. 14. de pollicit.* quo inſtituto utrum crimen ambitus ſit ſublatum, an canoniſatum, non ſatis liquet.

Digitized by Google

§ 8. Quando quis munus obtinuit, tum vel communia legis naturalis decreta exigunt, ut quis eodem recte fungatur, hoc adeo ut quis præſtare poſſit, cognitio tum ipſius muneris, tum eorum, quæ hoc requirit, eſt neceſſaria. Sed hac etiam in parte frequenter exceditur, nam vel ex ignorantia, vel propoſito munus negligitur, cujus exceſſus pœna maximè naturalis fuerit, ſi ei, qui munus concreditum, obire vel non poteſt, vel non vult, illud auferatur. Aliquando munere, ad alios lædendos, quidam abutuntur, qui tamen exceſſus, cum ſub ſpecie recti exerceatur, ferè extra pœnam eſt.

§. 9. Inprimis duo delicta, circa munera, committi ſolent (1.) crimen reſidui, de quo *l. 5. c. 2. §. 10.* dictum, (2.) crimen repetundarum ſive Dorophagia, *qua in munere publico conſtituti dona accipiunt, quo magis vel minus officium faciant v. l. 6. pr. §. 2. l. 7. §. 2. de L. Jul. repet.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1350.* Repugnat hoc delictum juri naturali, nam accipiens, perfidus, dans vero ultrò, perfidiæ autor eſt; Iſtam prohibitionem naturalem, apud Romanos, cum aliæ leges, tum præcipue lex Julia, confirmarunt, addita ſanctione pœnali *v.* MATH. *de crimin. l. 48. tit. 8. c. 1. n. 1. add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1349. 1351.*

§. 10. Prohibentur in munere publico conſtituti, accipere dona *l. 1. de L. Jul. repet.* quo magis aut minus officium faciant *l. 3. 4. ff. h. l. 2. §. 2. de condict. ob turp. cauſ.* & nihil refert, ſive immediate, ſive mediate per alios, ut uxorem & liberos, ſive durante ſive finito officio *l. 1. fin. C. de L. Jul. repet.* MATH. *d. l. c. 1. n. 8.* donatione vel venditione aut locatione *l. 8. §. 1. ff. eod.* datione vel promiſſione *l. 1. & auth. ſeqq. C. de pœn. judic.* aliquid accipiant.

§. 11. Pecuniam corrumpendi gratia offerre, quoque prohibitum eſt *l. fin. C. de L. Jul. repet.* nam perinde peccat, qui perfidiæ autor eſt, quam qui perfidiam committit. Xenia tamen i. e. eſculenta & potulenta, quæ paucis diebus abſumi poſſunt, licite dari & accipi poſſe cenſentur *l. 18. de offic. præſ.* quemadmodum etiam, à cognatis & uxore, dona offerri *l. 1. §. 1. l. 7. §. 1. de L. Jul. repet.* & magiſtratus urbani, quotannis, usque ad centum aureos accipere poſſe videntur *l. 6. §. 2. eod.* Sed & forte illa referenda ſunt ad eum caſum, quo, ſine conſideratione certi alicujus negotii, benevolentiæ & honoris cauſa, aliquid datur,

Digitized by Google

tur, nam hoc uti naturaliter licitum eſt, ita à Romanis nihilominus quodammodo limitatum videtur, ne, ſub hoc colore, fraus legi fieret *add.* MATH. *d. l. c. 1. n. 9. 10.* CARPZ. *qv. 93. n. 52. ſeqq.*

§. 12. De damni reſtitutione & pœna, res jure Romano non ſatis liquida videtur, forte tamen ita dicendum: Si officialis aliquid extorſerit, tum quadruplum reddere tenetur, quod totum quidem ab initio, læſo ceſſit *l. 1. C. ad L. Jul. repetund.* poſtea verò, inter eum & fiſcum, dividi cœpit *l. 3. C. de aſſeſſor. v.* MATH. *d. tit. 8. c. 2. n. 5. 6.* de cætero ab hæredibus quoque lædentis exigitur *l. 2. de L. Jul. repetund. l. fin. ad L. Jul. pecul. l. 20. de accuſ. l. 2. C. ad L. Jul. repetund.* Potuit etiam criminaliter ad pœnam duriorem, agi *l. 7. §. fin. de L. Jul. repet. l. 38. §. 10. de pœn. l. 1. 2. de concuſſ.* quo caſu læſus ſuum recuperavit condictione ob turpem cauſam *l. 3. C. de condict. ob turp. cauſ.*

§. 13. Si quis autem ſponte dedit, tam accipiens, quam dans quadruplo punitur, quod fiſco cedit *l. fin. C. ad L. Jul. repetund.* ſi tamen dans ſponte factum confeſſus ſit, ipſe veniam meretur, ſed accipiens, pro caſuum diverſitate, triplo vel duplo multatur *auth. novo jure C. de pœn. jud. v.* MATH. *d. c. 2. n. 6.* & etiam hoc caſu pœna ab hæredibus poterit exigi, per ea, quæ *§. præc.* adduxi. Si gravius delictum ſubſit, pœna durior delinquentibus imponitur *l. 7. §. f. de L. Jul. repet. l. 38. §. 10. de pœn.* MATH. *d. l. n. 4.*

§. 14. Quodſi in ſpecie judex corruptus male judicaverit, tum, præter pœnam modo adductam, ſententia eſt ipſo jure nulla *l. 7. C. quand. provoc. non eſt neceſſ.* corrumpens cauſa cadit *l. 1. C. de pœn. jud. mal. judic.* ac judex læſo ad ſolidam litis æſtimationem tenetur *l. fin. C. eod.* Omni etiam caſu, res data fit vitioſa *l. 8. de L. Jul. repet. add.* LAUTERB. *C. J. d. t.* Quid hodie obtineat, vix liquet, cum raro hoc delictum puniatur, auſim tamen dicere, varias illas pœnas non obſervari, ſed delinquentem arbitrarie puniri *add.* MATH. *d. tit. 8. c. 3.* de quibus etiam dictum *lib. 5. c. 9. §. 14. ſeqq.*

§. 15. Deſinunt munera (1.) *morte* in iis tamen regionibus, in quibus illa venduntur, hæredibus pretium quandoque eſt reſtituendum, dantur etiam aliquando munera hæreditaria (2.) *elapſo tempore*, quod inprimis, quod onerosa munera obtinet (3.) *ceſſante qualitate*, ob quam illa delata (4.) *delicto*, propter quod quis à munere removetur

Digitized by Google

tur (5.) *renunciatione*, quæ cuivis regulariter conceſſa eſt, cum Reſpublica inde non lædatur. Non tamen ſicut quis muneri ſuo renunciare poteſt, ita vice verſa deferenti illud etiam revocare licet, nam illud innoxium, hoc vero cum magno ejus, qui munus ſemel obtinuit, incommodo conjunctum eſt, ex qua adeò diverſitate, diverſum jus non immerito aſſeritur.

§. 16. Eſt de cætero magna munerum varietas, & non raro peculiaria quædam, in certa aliqua civitate, occurrunt *v. l. 18. de muner.* In ſpecie in jure Romano memorantur Legatio *t. t. de legat.* adminiſtratio rerum publicarum *t. t. de adminiſtr. rer. ad civit. pertin.* & cura operum publicorum *t. t. de publ. oper. v.* LAUTERB. *C. J. d. t. t.* In his aliisque, generalia, ſemper ſunt eadem, ut nempe quis legitime munus acquirat, ac obtento recte fungatur *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1481. ſeqq.* Sed ſpecialia, ex habitu cujusvis muneris, ſunt intelligenda, quæ hic tradere non licet *add.* SCHILT. *diſſert. de Secretar.* quæ *exercitationi quintæ ad ff.* ſubjecta eſt.

CAPUT X.
DE JURISDICTIONE.

SUMMARIA.

In omnibus civitatibus occurit munus judicis §. 1.
Hujus requiſita §. 2.
Conſtitutio §. 3.
Officium §. 4.
Ejusque neglectus §. 5.
Jurisdictionis diverſa acceptio §. 6.
Formaliter ſuppoſitæ indoles §. 7.
In dijudicanda jurisdictione ad ſtatum Reipublicæ reſpiciendum §. 8.
Ex uſu Germaniæ jurisdictio eſt ordinaria & extraordinaria §. 9.
Illi eſt civilis & criminalis §. 10.
Illius duæ ſunt partes, cognitio & executio §. 11.
Jus exequendi dicitur mixtum imperium §. 12.
Quæ denominatio inania peperit litigia §. 13. 14.
Civilis jurisdictio diſcernitur etiam in voluntariam & contentioſam §. 15. 16.
Indoles jurisdictionis criminalis §. 17.
Diſcrimen civilis & criminalis jurisdictionis aliquando eſt incertum §. 18.
Porro jurisdictio diſtinguitur in eccleſiaſticam & ſecularem, allodialem & feudalem §. 19.
In eam quæ in proprio & alieno territorio exercetur §. 20.
A modo habendi, in ordinariam & extraordinariam §. 21.
Quæ diviſio hodie ceſſat §. 22. 23.
In perſonalem & patrimonialem §. 24.
Modus hanc concedendi §. 25.
Defenditur remediis poſſeſſoriis §. 26.
Et petitoriis, ac certis modis amittitur §. 27.
Denique diſtingvitur jurisdictio in propriam & communicatam §. 28.
Uſus hodiernus jurisdictionis mandatæ §. 29.
Et prorogatæ §. 30.
Actionis de albo corrupto hodie nullus uſus §. 31.

§. 1.

Digitized by Google

§. 1.

Uſitatiſſimum, in omnibus Rebuspublicis, eſt *munus Judicis*, de quo adeo ſeorſim quædam dicenda ſunt. Judex generaliter acceptus, eſt *perſona, poteſtatem cauſas controverſas dirimendi, ex conceſſione Imperantis, vel conſenſu privatorum, habens.* Qui cauſas dirimit, ex conſenſu privatorum, *Arbiter*, qui autoritate publica, *Judex in ſpecie* dicitur, ad quem, in hac tractatione, potiſſimum reſpicimus.

§. 2. Ad judicem, ſi ipſe actu judicare debeat, requiritur uſus rationis, integri ſenſus, quatenus hi, ad illius exercitium ſunt neceſſarii, & legum peritia *v. Nov. 82. pr.* præterea vero, leges poſitivæ ratione ætatis, ſexus, libertatis, exiſtimationis & conjunctionis, quædam ſpecialius definire ſolent *v. l. 12. §. 2. l. 77. 78. de judic. l. 10. de juriſdict. v.* LAUTERB. *C. J. de judic.* verbo: *judex.* Sed cum hodie juriſdictio in patrimonium ſæpe concedatur, ideo illa requiſita non adeo ſtricte obſervantur. Imo cum illi etiam, qui actu judicant, fere ex aliorum pendeant conſilio, hinc vix alia juris peritia in iis exigitur, quam ut proceſſum utcunque intelligant.

§. 3. Conſtituuntur judices, *delatione* ejus, penes quem illius rei arbitrium eſt, & *acceptatione* futuri judicis, quam acceptationem jurejurando plerumque confirmare tenetur *v. l. 14. C. de judic.* quæ ex legibus cujusvis Territorii, ſpecialius intelligenda ſunt. Sed illa pertinent, ad judices actu tales, nam juriſdictio patrimonialis iisdem titulis acquiritur, quibus alia jura conſequimur. Is autem, qui eo modo juriſdictionem tenet, ſi habilis ſit, eam ipſe exercere poteſt *v. Deciſ. Saxon. 39.* ſed plerumque illa aliis mandatur. Alicubi etiam licitum eſt, ſubditos, coram proprio judicio, convenire, quo inſtituto tamen illis parum proſpicitur *v. Ord. Proc. Saxon. tit. 2. §. fin. ibique* MARTIN. *in comment.*

§. 4. In Judice conſtituto occurrit (1.) *obligatio*, quæ ejus *officium* dirigit (2.) *jus* ſive *poteſtas judicandi.* Officium judicis, eſt *actio, obligationi injunctæ attemperata, vel attemperanda.* Dividi ſolet in *Nobile & Mercenarium v. l. 10. 38. de hæred. petit. l. 49. §. 1. de A. E. V. l. 54. pr. locat. l. 82. §. 2. de legat. 1. §. 9. l. eod.* quæ diviſio, ex fori corruptione

videtur habere originem. Obligatio autem judicis quæ ſit, ex fine muneris injuncti, facile intelligitur: Debet ſcilicet ortas controverſias legitime componere, hinc (1.) inter partes amicabilem compoſitionem tentare, &, hac deficiente (2.) ſecundum leges, ſepoſitis pravis affectibus, litem dirimere tenetur *v. l. 52. §. 2. ad L. Aquil. l. 74. de judic. l. 9. C. eod. Nov. 82. c. 13. pr. I. de offic. judic. l. 13. C. de ſentent. & interloc. Nov. 126. c. 1. can. 3. diſt. 4.*

§. 5. Utrum judex ſecundum acta & probata, an conſcientiam judicare debeat, diſputari ſolet *v.* FRANSK. *l. 2. Reſol. 22.* Quæ quæſtio uti rariſſime uſum habebit, ita putem, actis & conſcientia inter ſe luctantibus, neutrum ipſum facere, ſed depoſita perſona judicis, teſtem agere debere. Quodſi Judex officium negligat, vel neglecturus præſumatur, tum dicitur *ſuſpectus*, quod vitium, ex iisdem fere circumſtantiis colligitur, ex quibus teſtis fit ſuſpectus *v.* LAUTERB. *C. J. de judic.* verbo: *ſuſpectum judicem.* Contra illum ergo comparata eſt *Exceptio judicis ſuſpecti v. l. 16. C. de judic. c. 5. X. de except.*

§. 6. Jus, quod Judici competit, ſi in ſe ſpectetur, *Jurisdictio*, ſi ratione litigantium, vel minimum Rei, *Competentia*, ſtilo forenſi dicitur, de utraque ſpecialius nonnihil agendum erit. Jurisdictio ſumitur vel *eminenter*, pro parte imperii civilis, quo ſenſu illa etiam Statibus imperii tribuitur, vel *vulgariter*, hoc ſenſu iterum accipitur vel *materialiter*, pro diſtrictu, in quo illa exercetur *§. 4. I. de attil. tutor. l. 6. §. 10. de injuſt. rupt. irrit.* qui Saxonica denominatione, *Weichbild* dicitur *conſ. l. 3. de offic. Præſ.* vel *formaliter* pro ipſo jure.

§. 7. Hoc reſpectu, generaliter eſt *juris dicendi poteſtas*, ſpecialiter vero eſt *publica*, ab Imperante ſcilicet conceſſa, *juris dicendi poteſtas.* Reſpicit ergo Jurisdictio omnis generis controverſias, civiles & criminales, eaque ſuppoſitio, uti maxime naturalis eſt, ita nec juri Romano repugnat *v. l. 2. §. 16. 23. de O. J. l. 7. §. 2. de offic. proconſ. l. 1. pr. de offic. ejus cui mand.* utut hoc plerumque jurisdictionem ſtrictius accipiat pro ſola civili *l. 1. 3. de jurisd. l. 1. §. 4. de ſuſp. tutor.* Sed in Germania prior ſuppoſitio ſemper obtinuit, licet interpretibus, ex inolito præjudicio, nonnunquam aliter videatur.

§. 8. Cum autem jurisdictio, ex conceſſione vel promiſſione Imperantis, dependeat, hinc manifeſtum eſt, quod, in ea dijudicanda, ad ſta-

Digitized by Google

ſtatum cujusvis Reipublicæ, primario ſit reſpiciendum; Interim cum Respublicæ in nonnullis conveniant, in quibusdam vero differant, hinc idem, ratione jurisdictionis, deprehendere licet. In Germania igitur jurisdictio Summorum imperii Tribunalium, & ipſorum Statuum occurrit, quæ in Jure publico explicatur, ac hic præſupponitur, præterea vero in Territoriis, Magiſtratus dependentes jurisdictione gaudent, quæ hujus loci eſt.

§. 9. Dantur autem variæ ejus ſpecies, quarum nonnullæ, in jure Romano, etiam occurrunt. Nos ſi non omnes, potiores tamen, juxta certos reſpectus, adducemus. Ex uſu igitur Territoriorum germanicorum, Jurisdictio eſt vel *ordinaria*, quæ, in modum regulæ, ab Imperante conſtituitur, vel *Extraordinaria*, quæ vel, præter regulam, ab ipſo conceditur, vel pacto privatorum tribuitur, eo pertinet Jurisdictio Commiſſariorum & Arbitrorum.

§. 10. Ordinaria ab *objecto* & *modo habendi* varie iterum dividitur. Nimirum ab *objecto* Jurisdictio diſtingvitur (1.) in *civilem*, quæ circa cauſas pecuniarias & leviora delicta, ac *criminalem*, quæ circa graviora crimina occupatur. Civilis etiam dicitur, *inferior*, *baſſa*, *erbgerichte* & *Vogteia*, quod nomen tamen valde ambiguum & incertum eſt *v.* LINCK. *diſſert. de Vogteia* Criminalis jure Romano *merum imperium* & *poteſtas gladii* vocatur *l. 3. de jurisd. l. 6. pr. de offic. proconſ.* Hodie audit Jurisdictio *Superior*, *Alta*, *Obergerichte*, *Blutbann*, *Centena*, *Fraisliche obrigkeit*, ſed hæc poſteriora nomina ſunt etiam valde ambigua *v.* LINCK. *diſſert. de Centen.* add. CARPZ. *Proc. tit. 2, art. 1. p. 3. qu. 109. 1. Rſp. 49.*

§. 11. Jurisdictio civilis conſtat duabus partibus *cognitione* & *executione*, prior, apud Romanos, vel inſtituebatur juxta formulam præſcriptam, vel, liberiori judicio, juxta jus conſtitutum: Illa *notio* dicebatur *l. 5. de re judic. l. 99. de V. S.* ac competebat judicibus pedaneis *t. t. C. de pedan. judicib.* Hæc vero, *jurisdictio in ſpecie* vocata, à Magiſtratibus exercebatur *l. 3. de jurisdict. l. 6. §. 2. de tutel.* Sed, in Germania, hoc diſcrimen nunquam obtinuit, hinc cognitio fit tantum juxta jus conſtitutum.

§. 12. Facultas exequendi jure Romano dicitur *mixtum imperium*, quod facultati cognoſcendi cohæret *l. 3. de jurisdict. l. 1. §. f. l. 5.*

Digitized by Google

§. 1. de offic. ejus cui mand. interdict. de cætero executio, contra invitos, varie fieri poteſt, manu militari *l. 68. de R. V. l. 3. pr. ne vis fiat ei qui.* captis pignoribus multa vel corporis retentione *l. 9. §. f. ad L. Jul. pecul. l. 4. §. 2. de damn. infect. l. un. pr. ſi quis jus dic. non obtemper.* Pertinent autem, ad jurisdictionem Civilem & mixtum imperium etiam actus ſplendidiores *v. l. 3. 4. de jurisd. l. 2. §. 1. quis ord. in poſſ. l. 5. pr. de V. O. l. 3. ne vis fiat ei l. f. C. ubi & apud quem cognit.* ac omnibus magiſtratibus illa jura competunt, non tamen in eodem gradu *v. l. 26. ad municip. l. un. pr. ſi quis jus dic. non l. 5. C. de defenſ. civit. l. 131. de V. S.*

§. 13. Illud facilè liquet, ſollicitudinem, qua facultas cognoſcendi & exequendi, diverſis nominibus inſignitur, minime eſſe neceſſariam, cum enim duplex illa poteſtas cohæreat, ideo, utrique exprimendæ, nomen jurisdictionis ſufficere poteſt. Ex iſta autem minutiarum conſectatione, controverſia enata eſt, utrum v. gr. reſtitutio in integrum ſpectet ad mixtum imperium, quod aliqui volunt *v.* Zoes. *ad ff. de jurisd. n. 13.* an ad jurisdictionem, quod accuratiores adſtruunt, qui *imperium,* de quo nonnulli textus loquuntur *v. l. 4. de jurisdict. l. 32. de injur. l. 12. §. 1. de judic. l. 8. 16. de offic. proconſ. l. 3. de offic. ej. cui mand. l. 7. §. 14. de pact. l. 14. de re judic.* de jurisdictione *imperioſa* & *excellentì* explicant *v.* Lauterb. *C. J. de jurisdict n. 2.*

§. 14. Sed inane litigium eſt, cum enim cognitio & executio nec poſſint nec debeant divelli, ideo actus illi, ad jurisdictionem & mixtum imperium ſimul pertinent, nam & cognitionem, & pro re nata, executionem illi utique deſiderant. Hodie juris Romani, hac in parte, exiguus vel nullus eſt uſus, nam nomine jurisdictionis, facultas & cognoſcendi, & exequendi, venit, præterea quid ad jurisdictionem civilem referri debeat, aut quid juris, huic aut illi magiſtratui, adſcribendum ſit, necne illud, non ex jure Romano, ſed propriis principiis judicandum eſt, utút forte, ex regulis artis legulejæ, nonnunquam aliter pronuncietur.

§. 15. Dividitur jurisdictio civilis in *contentioſam,* quæ in invitos & contradicentes exercetur *v. l. 83. §. 1. de V. O. v.* Carpz. *proc. tit. 2. art. 1. n. 41.* & *voluntariam,* quæ inter volentes & conſentientes, autoritatis gratiâ, interponitur *l. 2. de offic. proconſ.* vel ſine, vel cum cauſæ cognitione *v. l. 15. §. 2. l. 17. de adopt. l. 8. §. 8. de transact. l. 1. de*

reb.

Digitized by Google

reb. cor. qui ſub. tut. Eo pertinent adoptio & emancipatio *l. 2. de offic. proconſ. l. 2. de offic. prætor. l. 2. de offic. præſ. l. 3. 4. de adopt.* v. CARPZ. *p. 3. C. 3. D. 14.* tranſactio de alimentis teſtamento relictis *l. 8. de tranſact.* alienatio prædiorum minorum *l. 1. de reb. cor. qui ſub. tutel.* inſinuatio ultimarum voluntatum, & ſimiles actus CARPZ. *proc. tit. 2. art. 1. n. 36.*

§. 16. Contentioſa tantum exercetur in eos, qui jurisdictioni ſubſunt, ſed voluntaria etiam in illos, qui ei haut parent, hinc extra diſtrictum quoque exerceri poteſt CARPZ. *d. l. n. 32. 49 p. 3. C. 3. D. 13.* LAUTERB. *C. J. de jurisd n. 1.* Cæterum cum aliquando dubium ſit, utrum actus aliquis contentioſæ, an voluntariæ jurisdictionis cenſeri debeat *v. Deciſ. Saxon. 59.* ideo, præcavendis litigiis & nullitatibus ſatius foret, ſi lege conſtitueretur, ut omnes actus, coram judice competente, expedirentur.

§. 17. Jurisdictio criminalis itidem *cognitione* & *executione* conſtat. In Republica Romana olim ſoli populo illa competebat *l. 2. §. 16. de O. J.* poſtea vero quibusdam Magiſtratibus ſpeciali lege conceſſa eſt *l. 1. pr. §. 1. de offic. ej. cui mand. jurisd.* idque vel plene, vel minus plene *l. 6. §. 8. de offic. præſ. l. 6. §. 1. de interd. & releg. l. 2. §. 1. de pœn. l. 1. §. 3. de Legat. 3.* Sed, in Germania, illa uſum non habent, verum, ex propriis inſtitutis, res hæc dijudicari debet, &, eodem modo jurisdictionem civilem & criminalem concedi, experientia, niſi fallor, ſatis comprobat.

§. 18. Uti autem jurisdictio civilis & criminalis, aliter comparata eſt jure Romano, aliter moribus, ita ſæpe incertum eſt, quid ad illam, vel hanc referi debeat *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 109.* quæ incertitudo, à priſca ruditate, eamque inſecuto Legulejiſmo, quo inſtituta Germanica, ex rationibus Romanis perverti cœperunt, dependet. Oriri autem, ex illa incertitudine, magnum adminiſtrandæ juſtitiæ impedimentum, dum illi, inter quos diviſa eſt jurisdictio, cum neglectu cauſæ principalis, ſæpe colliduntur, adeoque Reipublicæ morbum, lege vel pacto, merito emendandum, hic ſubeſſe, facile liquet.

§. 19. Porro ab objecto diſtingvitur Jurisdictio (2.) in *Eccleſiaſticam*, quæ in perſonas & cauſas eccleſiaſticas, utplurimum in Conſiſtoriis, exercetur, de qua, ſuo loco, pluribus dicemus: Ejus fundamentum

Digitized by Google

eſt Jus Sacrorum, cujus origo & habitus in Jure publico explicatur *v.* Specim. Jur. Public. *l. 3. c. 6.* & *Secularem*, quæ, ad perſonas & cauſas ſeculares, pertinet (3.) in *allodialem*, quæ allodialia. & *feudalem*, quæ feudalia negotia expedit: Utraque, ab objectis magis ſpecialibus, ſpecialius v. gr. *foreſtalis*, *metallica* aut *aquatica*, denominari poteſt.

§. 20. Denique (4.) in eam, quæ reſpicit territorium *proprium*, & *alienum*, nam, per modum ſervitutis, jurisdictio, in alieno territorio, acquiri poteſt, quo pertinet jurisdictio, quæ jus conducendi comitatur *die Gleitliche Obrigkeit*, nec non criminalis, ſive centena limitata, *die fraisliche obrigkeit*, de qua tradunt, quod is, qui eam, in alieno territorio, habet, non poſſit, quodam jurisdictionis actu, hoc introire, inſalutato domino *v.* Link. *diſſert. de Cent. c. 3. §. 13.* Eccleſiaſtica quoque jurisdictio, inter pontificos, ſæpe, ad aliena territoria extenditur *v. J. P. W. art. 5. §. 48.* De cætero quatuor illæ diviſiones ſunt generales, & ſingulæ, peculiares objecti qualitates, ſibi invicem non ſubordinandas, reſpiciunt.

§. 21. A *modo habendi v. §. 10.* Jurisdictio diſtingvitur jure Romano (1.) in *ordinariam*, quæ jure magiſtratus competit, & jure ordinario, à majoribus recepto, magiſtratus officio ineſt, & *extraordinariam* ſive *legalem*, quæ ſpeciali legis conceſſione, nonnullis ſaltem tributa eſt *l. 7. §. f. de offic. proconſ. l. 6. §. 2. de tutel.* Erat autem vel civilis, eaque aut contentioſa *d. l. 6. §. 2. de tutel.* aut voluntaria *l. 4. ff. l. 1. C. de adopt. l. 3. de offic. proconſ. l. 1. de offic. jurid.* vel criminalis *l. 1. de offic. ejus cui mand.* non poterat etiam jurisdictio legalis aliis mandari *d. l. 1. l. 6. pr. de offic. proconſ. l. 5. de jurisd. l. 70. de R. J.*

§. 22. Uti autem controverſiæ nonnullæ circa hanc diviſionem occurrunt, ita tricis illis omnibus hodie non utimur, ſed jurisdictio quævis, jure magiſtratus competit, ac aliis mandari poteſt. De extraordinaria civili, hoc vulgo concedunt *v.* Lauterb. *C. J. de jurisdict. n. 1. 2.* ſed de criminali aliter ſentiunt, nam jus civile, nec jure canonico, nec hodierno mutatum eſſe, adeoque criminalem jurisdictionem nec hodie jure magiſtratus competere, nec mandari poſſe cenſent *Ord. crimin. art. 2. v.* Lauterb. *d. l.* verbo *criminalis.*

§. 23. Verum licet jus civile mutatum dici nequeat, attamen nec jure canonico approbatum *v.* Zoes. *ad ff. de jurisdict. n. 55. ſeqq.*

Pe-

Digitized by Google

PERETZ. *ad C. eod. n. 23.* nec hodie receptum eſt, cum experientia ſatis oſtendat, jurisdictionem criminalem & civilem eodem modo concedi, ac utramque etiam aliis mandari. Neque refragatur *Ord. Crim. art. 2.* ſed potius id, quod diximus, confirmat, jurisdictionem enim criminalem prædiis cohærere oſtendit, præterea facultatem mandandi non negat, ſed potius neceſſitatem, in caſu inhabilitatis propriæ, inculcat, ut taceam Status imperii, lege illa ſolutos eſſe.

§. 24. Utilior eſt diviſio, qua Jurisdictio hodie diſtingvitur (2.) in *perſonalem*, quæ perſonis, ratione officii conceditur ac cum perſona extingvitur *v. c. 2. de offic. legat. in 6.* & *realem* ſive *patrimonialem*, quæ intuitu certæ alicujus rei, ad modum aliorum jurium privatorum, acquiritur, & in ſucceſſores, etiam ſingulares, transfertur. Talis jurisdictio occurrit in feudis nobilibus *v. c. 3. §. 17.* nec non, ut videtur, in præfecturis, ac quibusdam municipiis *v. c. 4. §. 15. 23.* CARPZ. *p. 3. C. 3. D. 21.* Eo etiam referenda videtur jurisdictio, quæ titulo locationis conductionis habetur *v.* CARPZ. *5. Rſp. 15.* licet enim hoc medio plane propria non fiat, in patrimonium tamen quodammodo redigitur.

§. 25. Patrimonialis jurisdictio regulariter privative ſeu ſubordinate conceditur CARPZ. *2. Rſp. 11.* ex quo etiam ſequitur, quod arreſtum, coram Superiori, impetrari nequeat, ſi res debitoris, ſub unius jurisdictione ſint ſitæ *v.* DN. BERG. *in reſolut. ad* LAUTERB. *de jurisd.* Si caſtrum cum jurisdictione, *mit den gerichten*, ſimpliciter concedatur, etiam ſuperior data cenſetur CARPZ. *p. 2. C. 40. D. 6.* in *Proc. tit. 2. art. 1. n. 71.* conf. *diſp. feud. 4. §. 24.* In liberos proprios tamen, patri nobili, Jurisdictio non competit, niſi ob delictum *v.* CARPZ. *p. 4. C. 43. D. 11.* Jurisdictio etiam eccleſiaſtica, ſub generali conceſſione non continetur *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 3.* quia ſcilicet inferioribus concedi non ſolet.

§. 26. Turbata jurisdictio defenditur interdicto uti poſſidetis *v. l. 8. §. 5. in fin. ſi ſerv. vind. c. 9. X. de probat.* CARPZ. *p. 2. C. 7. D. 11. 12.* poterit etiam contra turbantem actio injuriarum inſtitui *l. 13. in f. de injur.* CARPZ. *p. 1. C. 32. D. 27. n. 3.* hæc tamen ad remedia poſſeſſoria ideò non pertinet. Interdictum unde vi, aliaque recuperandæ poſſeſſionis remedia, circa jurisdictionem ſolitariè ſpectatam, vix locum

cum habent. Si crimen fractæ pacis interveniat, etiam hoc nomine agi poteſt, ſed pœnæ perſecutio, ad remedia poſſeſſoria itidem non pertinet.

§. 27. Si adverſarius ſit in poſſeſſione, remedio petitorio jurisdictio vindicanda eſt, & vulgo huc referunt actionem confeſſoriam *v.* CARPZ. *1. Rſp.78.* Probatur jurisdictio inſtrumentis & aliis probandi mediis *v.* CARPZOV. *d. l.* Amittitur propter abuſum *v. c. 7. diſtinct. 74.* non etiam ob ſolum non uſum *v.* CARPZ. *p. 2. C. 3. D. 23.* niſi abuſum involvat *v.* CARPZ. *qu. 103. n. 54. in fin. qu. 110. n. 76.* vel alium, in conditione præſcribendi conſtituat *add.* LAUTERB. *C. J. de jurisd. lit. I. n.*

§. 28. Denique à modo habendi, diſtingvitur Jurisdictio (3.) in *propriam*, quam quis ab Imperante habet, & *Communicatam*, quam quis, ex conſenſu judicis, vel privatorum exercet. Ejus duæ jure Romano ſunt ſpecies, *mandata*, quæ à magiſtratu alteri confertur *l. 5. 16. de jurisdict. l. 4. §. f. de offic. proconſ. l. 1. §. 1. l. 3. de offic. ejus cui mand. jurisd.* ac ejus revocatione vel morte extingvitur *l. 6. §. 1. de offic. proconſ. l. 6. de jurisdict.* & *Prorogata*, quæ voluntate partium, ultra terminos conſvetos extenditur *v. l. 15. 18. de jurisdict. l. 1. C. de jurisd. omn. judic. v.* LAUTERB. *C. J. de jurisdict. n. 3.*

§. 29. Hodie jurisdictio mandata præcipue occurrit, in judiciorum adminiſtratoribus, *Gerichts Verwaltern* & poteſt quævis jurisdictio mandari *v. §. 22. 23.* nec extingvitur revocatione, quia per modum contractus oneroſi conceditur, nec morte mandantis, quia principalis jurisdictio certo prædio vel diſtrictui velut adhæret adeoque principale ſubjectum, morte licet interveniente, non deficit. Prorogata jurisdictio hodie ceſſat, cum ſubditis integrum non ſit, alienæ jurisdictioni ſe ſubjicere *v.* CARPZ. *Pr. tit. 2. art. 1. n. 18.*

§. 30. Aliquando tamen hodie jurisdictio prorogatur, autoritate legis, in *cauſis* ſcilicet *connexis*, quarum determinatio, judicis arbitrio ferè relinquitur *v.* CARPZOV. *p. 1. C. 7. D. 4. 12.* Non improbabile eſt, ſi quamvis petitionem reciprocam, contra extraneum, qui Domino Territoriali non ſubeſt, pro cauſa connexa habeamus, ad hunc effectum, ut reus adverſarium, ad judicem ſuum, trahere poſ-

Digitized by Google

poſſit, quæ ſententia in *Ord. proc. Saxon. tit. 6. §. 3.* verb. *den wir befinden* ſatis perſpicuè fundata videtur.

§. 31. Jure Romano contra eos, qui id, quod, jurisdictionis cauſa, propoſitum eſt, violant, datur actio de albo corrupto, ad 500. aureos *l. 7. ſeqq. de jurisdict. v.* LAUTERB. *C. J. d. t. in fin.* Sed hodie illius actionis nullus eſt uſus, licet enim illi, qui hoc modo delinquunt, puniri poſſint & ſoleant, attamen nec jus puniendi, nec determinatio pœnæ, ex jure Romano dependet. Interim multis perſvaſum eſt, ſine nomine actionis Romanæ, in Germania agi non poſſe *add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 40.*

CAPUT XI.

DE FORO COMPETENTE.

SUMMARIA.

Forum competens §. 1.
Ex habitu civitatis potiſſimum dependet §. 2.
Forum generale ex triplici cauſa oritur §. 3.
Ex ſubjectione fundamentali §. 4.
Nativitate parentum §. 5. 6.
Et liberorum §. 7.
Ac domicilio §. 8.
Hujus conſtitutio §. 9.
Mutatio §. 10.
Et diverſitas pro diverſa ſubditorum conditione §. 11.
In loco domicilii regulariter omnes actiones inſtitui poſſunt §. 12. 13.
Speciale forum oritur ex contractu §. 14.
Nec tamen in eo loco agere ſemper conſultum eſt §. 15.
Aliquando contractus forum non operatur §. 16.
Forum ſpeciale reſultat quoque ex delicto §. 17.
Contra abſentem quousq; illud ſit efficax §. 18. 19.
In loco rei ſitæ actiones reales inſtitui poſſunt §. 20.
Quoad extraneos res ſita etiam generale forum operari poteſt §. 21.
Forum ſpeciale oritur ex connexitate cauſarum §. 22.
Suſpecta juſtitiæ adminiſtratione, privilegio actoris §. 23. 24.
Qualitate cauſarum §. 25.
Munere §. 26. Et arreſto reali §. 27.
Forum competens ad hæredes transmittitur §. 28. 29.
In ſecunda inſtantia judex competens eſt Superior §. 30.
De quo ex ſtatu Reipublicæ judicandum §. 31.
In conſtituendis judiciis leges poſitivæ ſtatus imperii non obligent §. 32.

§. 1.

POſtea etiam de *Competentia* dicendum erit *v. cap. præc. §. 6.* Hæc nihil aliud eſt, quam *jurisdictio in certas perſonas competens.* Huic igitur reſpondet *obligatio* in ſubjectis, qua alterius jurisdictionem admittere tenentur; Exinde oritur *judicium* vel *forum competens,* in quo quis, ſi neceſſitas exigat, actionibus

Digitized by Google

pulſari queat. Illud autem, ex indole imperii facilè liquet, ad actionem inſtituendam, non requiri, ut uterque litigantium alterius juriſdictioni ſubſit, ſed ſufficere, ſi reus ei ſubjiciatur, hinc etiam tralatitium eſt, quod actor ſequatur forum rei *l. 2. ſ. C. de jurisdict. l. fin. C. ubi in rem act. c. 8. X. de for. compet.*

§. 2. De foro competente Statuum imperii, in jure publico agendum eſt *v.* DN. COMIT. *de* WURMBRAND. *diſſert. de for. Princip. S. R. imper. hab. Traject. 1692.* Hic, quoad Statuum ſubditos, hæc res ſpectari debet. Uti autem competentia fori, ex habitu ſocietatis civilis dependet, ita, cum Reſpublicæ in quibusdam conveniant, in aliis differant, inſtituta certæ alicujus civitatis, quandoque alibi etiam locum habent, aliquando verò ceſſant, id quod, exemplo juris Romani, intelligitur.

§. 3. Sortitur autem quis forum vel *in genere*, quoad omnes, vel *in ſpecie*, quoad certas quasdem actiones. Prius contingit ob triplicem cauſam (1.) *ſubjectionem fundamentalem* (2.) *originem* & (3.) *habitationem* ſive *domicilium*. Quidam tres illas cauſas nomine domicilii comprehendunt, quod aliis diſplicet, hinc, præcavendis logomachiis, diſtincta nomina non immerito adhibentur *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 149. ſeqq.*

§. 4. Ob ſubjectionem fundamentalem, jure Romano, omnes ſubditi ſortiuntur forum generale in urbe Roma, velut metropoli *l. 2. §. 3. ſeqq. l. 24. de judic. l. 33. ad municip.* Sed, in Germania, illius fori nullus eſt uſus, neque ratione totius Reipublicæ, cujus ſtatus ſyſtematicus id non admittit *v. Ord. Camer. p. 2. tit. 1. §. 2.* neque ratione ſingulorum territoriorum, in quibus, ob conceſſam jurisdictionem patrimonialem, forum illud ceſſare videtur.

§. 5. Forum originis, jure Romano, ex nativitate Patris, ac aliquando matris, deduci videtur. E. gr. Cajus natus eſt Lipſiæ, non fortuito, ſed juxta intentionem parentum ſuorum, poſtea Dresdæ domicilium conſtituit, ac ibi genuit Sempronium: Hic forum originis habet Lipſiæ *l. 6. §. 1. ad municip.* Liberi extra matrimonium nati, ſequuntur originem matris, quod aliquando etiam quoad legitimos, ex privilegio, obtinet *l. 1. §. 2. l. 9. ad munic.*

§. 6. Eſt autem, in æſtimando hoc originis foro, præciſe in perſona patris

Digitized by Google

patris ſubſiſtendum, ea ratione, ut filius ex nativitate patris ſui, & hic iterum, ex origine ſui patris, & ita porro, forum originis ſortiatur, nam hoc perſpicue ſatis fundatur in *l. 1. §. 2. l. 6. §. 1. ad municip.* & niſi in patre ſubſiſtas, res in infinitum extenditur, quod ſine dubio ineptum. De cætero forum originis, eſt immutabile & perpetuum, nec tollitur licet vel Pater vel filius alibi domicilium conſtituat *l. 6. pr. l. 29. ad municip. l. p. f. C. eod.*

§. 7. Hodie forum illud originis, eſt incognitum, alio tamen ſenſu aliquod occurrit, nimirum quod ex *domicilio Patris* & *nativitate liberorum*, exiſtit, nam hoc utique eſt rationibus Societatis civilis conſentaneum, ut liberi in loco, in quo pater habitat, ac ipſi ex intentione parentum, regulariter naſcuntur, forum ſortiantur, quod tamen an Romanis etiam fuerit cognitum, non ſatis liquet *v. l. 11. de Senator.* Eſt verò hoc forum mutabile, nam ſi vel pater domicilium mutet, vel filius novum conſtituat, tum originis nulla amplius habetur ratio, etiamſi quis eo in loco forte reperiatur *v.* CARPZ. *Pr. t. t. 3. art. 1. n. 11. 58. l. 2. Rſp. 21.* Imo forum illud originarium, revera oritur ex domicilio liberorum neceſſario, de quo mox in genere.

§. 8. Domicilium eſt *habitatio, certo in loco, animo ibi perpetuo conſiſtendi, ſi cauſa ſuperveniens non avocet, inſtituta.* Exinde oritur *incolatus v. l. 7. C. de incol. l. 17. §. 5. 13. l. 20. 27. §. 2. ad municip. l. 203. 239. §. 2. de V. S. v. c. 4. §. 11.* Eſt autem domicilium vel *neceſſarium*, quod ex neceſſitate hypothetica exiſtit. Tale habent (1.) uxores legitimæ *l. 65. de judic. l. f. §. 3. ad municip. l. fin. C. de incol. l. 13. C. de dignit.* etiam poſt mortem mariti, usque ad ſecunda vota *l. 22. §. 1. ad municip. l. f. C. de incol.* non etiam uxores illegitimæ *l. 37. §. 1. ad municip.* nec ſponſæ *l. 32. eod.* (2.) relegati *l. 22. §. 3. ad municip.* (3.) Senatores ob dignitatem *l. 11. de Senat. l. 8. C. de incol.* Sed utrumque hodie nullius eſt uſus, vel *voluntarium*, quod libera voluntate conſtituitur, etiam duobus in locis *l. 6. §. 2. l. 27. §. 2. ad municip. v.* CARPZ. *l. 2. Rſp. 24.*

§. 9. Declaratur autem voluntas vel expreſſe *v.* CARPZ. *l. 2. Rſp. 21. n. 15.* vel tacitè, quod ex circumſtantiis colligendum, ut ſi quis jus civitatis alicubi impetret *v.* CARPZ. *Proc. tit. 3. art. 1. n. 17.* vel potiores res ſuas ibi habeat *l. 2. C. ubi Senat.* aut aliquo in loco diu commoratus ſit *d. l. 2.* & *l. 27. §. 1. ad municip.* niſi de alia mente conſtet *l. 2. C. de incol.*

incol. l.19. §. 2. de judic. *v.* CARPZ. *d. art. 1. n. 33. l. 2. Rſp. 213.* Poteſt aliquis, ubi vult, domicilium conſtituere, niſi prohibitio adſit *l. 31. ad municip.*

§. 10. Domicilium conſtitutum pro lubitu etiam regulariter poteſt mutari, ſed ſi de mutatione non ſatis conſtet, prius manet *l. 7. in f. C. de incol. l. 22. §. 6. l. 27. §. f. ad municip.* & in dubio magis animus manendi, quam mutandi præſumi debet *v. l. 20. 27. §. 2. ad municip.* hinc etiam vagabundus forum originis retinere cenſetur *v.* CARPZ. *l. 2. Rſp. 25. l. 6. Rſp. 40.* quodſi autem mutatio ſatis appareat, tum merito admittitur *v.* CARPZ. *d. tit. 3. art. 1. n. 36.* Quodſi civis oppidanus, ex privilegio Principis, tonſtrinam, Præfecturæ nomine, *eine Amtsbarbierſtube*, in urbe, inſtituat, domicilium eo ipſo mutaſſe dici nequit.

§. 11. De cætero, pro diverſa ſubditorum conditione, diverſum eſt domicilium. Schrifftſaſſii illud cenſentur habere ſub Curia provinciali, vel regimine aulico, Amtſaſſii in Præfectura ſua: Municipes illud habent in municipio, Landſaſſiorum ſubditi, in pagis: Academici, non omnes, ſed qui animum manendi habent, in Academia *v.* CARPZ *Pr. tit. 3. art. 6. n. 58. l. 2. Rſp. 37.* Clericorum domicilium eſt ſub Conſiſtoriis. Haut igitur Academicorum & Clericorum forum, ex privilegio repeti debet, cum perinde, ut cæteri ſubditi, ex domicilio ſuo illud ſortiantur.

§. 12. In foro domicilii, reus conveniri poteſt omnibus actionibus realibus & perſonalibus, poſſeſſoriis & petitoriis *v. l. 19. §. f. de judic. l. 2. C. de jurisdict. l. f. C. ubi in rem act. l. un. C. ubi de hared. c. 17. X. de for. comp.* *v.* CARPZ. *Pr. tit. 3. art. 1. n. 46.* VINN. *S. Q. l. 1. qu 18.* Et ſi plura habeat domicilia, actoris eſt electio *v. l. 2. §. 3. de eo quod. cert. loc.* CARPZ. *d. art. 1. n. 51.* Cæterum ſi res immobilis extra Territorium ſit ſita, tum conſultius eſt in loco rei ſitæ, quam domicilii, actionem inſtituere *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 152.* Judæos non tantum in loco domicilii ſui, ſed & in judiciis imperii, conveniri poſſe, ideo quod ſint ſervi Cameræ Cæſareæ, aliqui putant *v.* MAURIT. *de nobilit. §. 52. in fin.* ſed id præſens Germaniæ ſtatus vix admittit.

§. 13. Aliquando tamen actio perſonalis, in loco domicilii, inſtitui non poteſt *v. l. 2. C. de jurisdict.* quod, circa adminiſtratores, præcipue contingit *v. l. 1. 2. C. ubi de ratiocin. l. 54. §. 1. de procur. l. 19. §. 1. l. 45. §. 1. de judic. Deciſ. Saxon 36.* *v.* CARPZ. *2. Rſp. 33.* Quodſi ſtudiorum

Digitized by Google

rum cauſa, quis ad Academiam ſe conferat, domicilium, in patria, dubio procul retinet, ſed ſi in ipſa Patria, Academia exiſtat, & municipis filius albo Studioſorum inſeratur, forum domicilii urbici ceſſat, licet novum, coram Academia, nondum ſit conſtitutum, cujus ratio forte ex eo dependet, quod illud, ſi in Patria maneat, aliquando ſit conſtituturus.

§ 14. In ſpecie, quoad certas cauſas, quis ſortitur forum (1.) in *loco contractus*, in quo ſcilicet hic perfecte celebratus eſt *l. 19. §. 2. l. 45. pr. de judic.* CARPZ. *Pr. tit. 3. art. 2. n. 7.* ſi tamen ſolutioni certus locus adjectus ſit, in eo debet agi *l. 19. §. 1. 2. ff. l. 20. de judic. l. 21. de O. & A. l. 3. de reb. autor. jud. poſſid.* CARPZ. *d. l. n. 4.* Quodſi debitum ſimpliciter, ſine loci adjectione, conſtituatur, tum primæ conventionis habetur ratio *l. 8. de judic. l. 5. §. 1. de conſtit. pecun.* v. ZOES. *ad ff. de legat. n. 3.*

§. 15. Si quis autem in loco contractus agere velit, is primò expendere debet, num etiam executio ibi haberi queat. Contra præſentem igitur recte actio inſtituitur, ut & contra abſentem, ſi domino territoriali ſubſit, id quod juri Romano probari videtur *l. 19. §. 1. de judic. Nov. 96. c. 2. §. 1.* Jure tamen Canonico & hodierno abſens comparere tenetur *v. c. 1. §. contrahentes de for. compet. in 6.* v. CARPZ. *l. 2. Rſp. 30. n. 3.* Contra extraneum verò fruſtra, in loco contractus, agetur, cum ceſſet ſpes executionis, ſi tamen vel abſens, vel extraneus bona ibidem habeant, actio recte movetur, cum in illa, executio fieri queat *d. c. 1. de for. compet. in 6.* CARPZ. *d. Rſp. 30. n. 8. tit. 3. art. 2. n. 23. ſeqq. add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 153.*

§. 16. Ceſſat fori competentia, ſi ei renunciatum *l. 19. §. 2. de judic.* deinde, ſi cum advena, ſtatim diſceſſuro, fide de pretio habita, quis contraxerit *d. l. 19. §. 2.* quod tamen hodie, ſi ſpes executionis adſit, forte non obſervatur. Denique ſi ad reſcindendum contractum agatur *l. 2. C. ubi & ap. quem cognit.* etſi alii, hoc caſu, fori hujus competentiam, non improbabiliter defendant v. CARPZ. *l. 2. Rſp. 29. n. 10.* Ob privilegium de non evocando, forum contractus regulariter non ceſſat v. CARPZ. *d. Rſp. 29. n. 13. in Pr. tit. 3. art. 2. n. 13.*

§. 17. Forum ſpeciale oritur (2.) ex *delicto*, nam in loco, in quo id perpetratum eſt, delinquens deprehenſus recte convenitur, licet alias juriſdictioni illi non ſubſit, id quod ex natura imperii civilis reſultat *v. l. 3. de offic. præſ. l. 7. §. 4. l. fin. de accuſ. l. 11. de cuſtod. reor.*

Digitized by Google

l.1 C.ubi de crimin. c.fin.X.de for.compet. v. CARPZ. *Pr.tit.3. art.2.n.55. l.2. Rſp. 28. p.3. qu.110. n.37.* In injuriis, locus delicti eſt, in quo injuria inſinuata, non ubi ſcripta *v.* BERLICH. *p.2.D.181.* cujus ratio eſſe videtur, quod injuria, ante inſinuationem, pro delicto civili, omnino haberi nequeat *add.* CARPZ. *l.2. Rſp. 26. n.18.*

§. 18. Quodſi delinquens abſit, jure civili ad locum delicti remitti debet *l.7. §.f. de accuſ. l.7. de cuſtod. reor. l. 28. §. 15. de pœn. Nov. 134. c.5.* CARPZ. *p.3. qu.110. n.45.* quæ remiſſiones hodie non ex neceſſitate, ſed urbanitate fieri cenſentur CARPZ. *d. l. n.54.* judex tamen deprehendens delinquentem punire tenetur CARPZ. *d. l. n.72. ſeqq.* Abſentem, ob injurias illatas, in loco delicti commiſſi, conveniri poſſe, cenſet BERLICH. *p. 2. D. 181.* ſed negat CARPZOV. *tit. 3. art. 2.n.55.56. l. 2. Rſp.26.* cujus ſententia, in Electoratu Saxoniæ, approbata eſt *Deciſ. Saxon. 89.*

§.19. Sed illa, ex rationibus ſocietatis civilis, de judicibus, uni Domino ſubjectis, intelligi debent, inter illos enim, comunis dominus jurisdictionis exercitium definire poteſt. Sed ſi delinquens in alieno territorio deprehendatur, tum deprehendenti quidem, jus puniendi ſtatim vulgò tribuitur, ſed, niſi ſimul judex domicilii ſit, probabilius videtur, quod ſola deprehenſio jus illud ei non tribuat, verum ille deprehenſum alteri offerre teneatur, ac, ceſſante acceptione, demum illum punire poſſit *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 154. 155.*

§. 20. Speciale forum operatur (3.) *Res ſita c.f. X. de for. compet.* & nihil refert, ſive univerſalis ſive particularis *l. un. C. ubi de hæred. l. 50. pr. de judic.* immobilis an mobilis ſit *l.38. in fin. de judic. l.f. C. ubi in rem. act. l.9. de R.V.* CARPZ. *Pr. tit.3.art.3. n.9.* ſive ex dominio ſive alio jure reali, v.gr. ſervitute, vindicentur, quo caſu fruſtra vindicatio rei incorporalis aſſeritur *v.* CARPZ. *d. l. n.35.* Inſtituuntur in loco rei ſitæ, omnis generis actiones reales, contra quemvis poſſeſſorem, cujuscunque ille ſit conditionis *v.* CARPZ. *d.l. n.20.*

§. 21. Sed illa ſunt intelligenda, de ſubditis unius territorii, nam quoad eos, res ſita non tribuit forum, niſi in actionibus realibus. Si vero extranei in aliquo territorio bona poſſideant, eaque, ſine ſubjectionis lege, habere ipſis non liceat, tum res ſita generale forum efficit *v.* LYSER. *de Landſaſſ. §.28.* LYNCKER. *Deciſ. Jenenſ. p.1. D.126.* id quod uſus

uſus germaniæ dudum comprobavit quoad bona feudalia *v.* Carpz. *Pr. tit. 3. art. 4. n. 50. ſeqq.* hinc quo minus idem in allodialibus obſervari queat, nulla ratio impedit. Quodſi autem quis magnam bonorum partem aliquo in loco habeat, ea intenſione, ut ibi ſimul domicilium conſtituat, tum exinde quoad omnes poſſeſſores forum generale oritur, quo tendere videtur doctrina Schilteri *ad ff. exerc. 13. §. 22. 23.*

§. 22. In hunc cenſum referenda (4.) *connexitas cauſarum*, propter quam, coram eodem judice, hæ expediri poſſunt *l. 10. C. de judic. l. 1. 2. de quib. reb. ad eund. l. 5. C. arbitr. tutel. l. 13. C. de R. V. c. 16. f. X. de reſcript. c. 1. X. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Ex hoc fundamento, plures rei diverſarum jurisdictionum, coram judice ſuperiore conveniri poſſunt, modo hic, in omnes habeat jurisdictionem *v. Rec. deput. 1600. §. 23. 24.* quemadmodum etiam eandem actionem, ſive realem, ſive perſonalem, ad res diverſarum jurisdictionum, competentem, in judicio ſuperiori proponere licet, quod ſecus eſt, ſi plures & diverſæ actiones alicui competant *v.* Carpz. *tit. 3. art. 5. l. 2. Rſp. 16. 17. 18.* Lauterb. *C. J. de quib. reb. ad eund. judic.*

§. 23. Simili fere ratione huc referri poteſt (5.) *ſuſpecta juſtitiæ adminiſtratio*, ob hanc enim inferior judex recuſari, & ſuperior adiri poteſt: Nobilis tamen, vel magiſtratus municipalis, ſubditum coram proprio judicio conveniens, in Electoratu Saxoniæ, ſuſpectus non eſt *v.* Carpz. *tit. 3. art. 4. n. 82. ſeqq.* (6.) *Privilegium actoris*, nam miſerabiles perſonæ, ut pupilli & viduæ, adverſarios ſuos, ſtatim coram Principe convenire poſſunt *l. un. C. quand. Imper. inter. pupill.* Carpz. *tit. 3. art. 6. l. 2. Reſp. 18.*

§. 24. Illa juris Civilis ſanctio, in ſummis imperii tribunalibus non obſervatur, quia ſtatus Reipublicæ eam non admittit *v.* Obſerv. Lauterb. *Obſ. 157.* in territoriis vero Statuum, illa locum habet. De cætero, quænam perſonæ, miſerabiles dicendæ ſint, judicis arbitrio fere definiendum relinquitur ac interpretationi uſuali multum hic tribui debet: Ad virgines, privilegium illud non pertinere, quorundam eſt ſententia Carpz. *d. art. 6. n. 11. ſeqq.* ſed alii hoc illis vindicant *v.* Schilt. *ad ff. exerc. 13. §. 21.*

§. 25. Porro forum ſpeciale oritur (7.) ex *qualitate cauſarum.* Eo

Digitized by Google

Eo pertinent cauſæ Laicorum eccleſiaſticæ, de quibus ſuo loco plenius dicendum erit; cauſæ feudales, ſed non ubique forum peculiare illæ hodiè ſortiuntur *v.* CARPZ. *tit. 3. art. 4. n. 42.* qua de re itidem alio loco. Cauſæ ſtatus *t. t. C. ubi cauſ. ſtat.* fiſcales *t. t. C. ubi cauſ. fiſc.* ſed uti priores hodie non occurrunt, ita, quoad poſteriores, peculiare forum, forte non occurrit. In hunc cenſum forſitan etiam referendæ cauſæ metallicæ, de quibus, aliisque, ex ſtatu cujusvis territorii, ſpecialius judicandum erit *conf.* LAUTERB. *C. J. de judic. lit. R.* verb. *ut ſit competens.*

§. 26. Inter cauſas fori ſpecialis forte etiam referendum (8.) *Munus*, quod quis ſuſtinet, nam in cauſis, quæ illud concernunt, ſpeciale forum ſortiri pôteſt *v.* HEIG. *p. 2. qu. 25.* licet CARPZOV. *tit. 3. art. 4. n. 78.* illud negare velit, ſed experientia comprobat, quod non rarò milites & miniſtri aulici, ratione functionis ſuæ, proprio in judicio conveniantur. Imo videtur forum muneris, eſſe exemplum fori contractus *v. l. 19. §. 1. de judic.*

§. 27. Denique huc etiam referri poteſt (9.) *Arreſtum reale*, nam uti hoc aliquando contractui ſurrogatur *v. §. 15. h.* ita per ſe etiam forum producere poteſt, cujus enim arbitrio executio ſubeſt, ei quoque reus, quoad cognitionem, ſe ſubmittere debet, niſi res, alterius imperio ſubjectas, velit perdere. Cavendum tamen eſt, ne hoc modo rationes ſocietatis civilis turbentur, aut inhumanitas committatur. Hinc uti, inter unius domini ſubditos, arreſtum vix recte adhibetur, ſi alia fori cauſa non concurrat, ita, contra extraneos, ſaltem in ſubſidium videtur eſſe adhibendum, ſi adminiſtratio juſtitiæ aliter haberi nequeat *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 3. c. 8. §. 52. 53.*

§. 28. Forum competens ad hæredes tranſit, hinc in foro defuncti, actiones contra ipſum competentes, hæres excipere cogitur, licet abſens ſit, aut proprio jure, forum hoc aliàs declinare queat, vel actio, contra defunctum, nondum ſit inſtituta *l. 19 pr. l. 34. de judic.* *v.* LAUTERB. *C. J. de judic.* verb. *ex alterius perſona.* Eſt tamen illa res non ſatis liquida, nam alii, hæredem actiones, in judicium deductas, in foro defuncti, ſaltem excipere debere, exiſtimant *v.* ZOES *ad ff. de judic. n. 72.* hinc uſus judiciorum præcipuè ſpectandus erit.

§. 29. Illud tamen æquitati eſt conſentaneum, ut hæredes, qui in diver-

Digitized by Google

diverſis locis, domicilium conſtituerunt actionem perſonalem licet nondum in judicium deductam, in foro defuncti excipiant, ſi res quædam hæreditariæ, in quas executio fieri queat, ibi reperiantur, ne aliàs actor, magna cum moleſtia actionem diverſis in locis, inſtituere cogatur. Id etiam obſervandum, transmiſſionem fori, pertinere ad eos caſus, quibus, à facto defuncti, hoc dependet, quale eſt forum domicilii, contractus & aliquando delicti, nam cæteræ fori competentis cauſæ, hæredem perinde ac defunctum afficiunt, hinc, iis caſibus, non ex obligatione transmiſſa, ſed propria, convenitur.

§. 30. Hactenus dicta pertinent ad primam inſtantiam: In ſecunda autem, judex competens, eſt Superior, ad quem, per appellationem, lites devolvuntur. Quis autem Superior ſit, id, ex ſtatu cjusvis Reipublicæ, intelligendum eſt. Quid igitur vel in Republica Romana olim obtinuerit, vel in aliis civitatibus hodie obtineat *v.* LAUTERB. *C. J. de appellat. lit. S.* id ad nos non pertinet: In Germania autem, Status imperii, à Magiſtratibus territorialibus ſeparari debent.

§. 31. An & quouſque, à Statibus imperii, appellari queat, ejus rei explicatio ad jus publicum ſpectat *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 6. c. 2. §. 41. ſeqq.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1401. 1410. 1411.* Sed Magiſtratuum Territorialium conſideratio, hujus loci eſt. In Territoriis igitur germanicis, juxta leges provinciales, ab inferiore judice, ad ſuperiorem appellatur, e. gr. à Magiſtratu Amtſaſſio, ad Præfectum, à Schrifftſaſſio, ad Curiam Provincialem, vel Regimen aulicum, id quod omne, ex habitu cujusvis Territorii, ſpecialius intelligendum eſt.

§. 32. Id obſervandum, quod, in conſtituendis judiciis provincialibus, leges poſitivæ Status imperii non obligent. Sic, ex harum præſcripto, appellatio ad judicem immediate Superiorem, dirigenda eſt *v. l. 1. §. 3. de appell. l. 4. C. de jurisdict. omn. judic. c. 58. 66. X de appellat. can. 45. c. 2. qu. 7.* Sed in Saxonia Electorali, vel ad Curiam provincialem, vel Regimen aulicum, à Schrifftſaſſiis appellari poteſt, licet illa huic ſubſit. Jure Civili ab eadem ſententia ter appellare non licet *l. un. C. ne lic. in una eademque cauſ.* verum, in Saxonia, trina appellatio locum aliquando invenit *v.* CARPZ. *l. 3. R. 100. add.* OBSERV. LAUT. *Obſ. 1403. 1412.*

Digitized by Google

CAPUT XII.

DE COMMISSARIIS ET ARBITRIS.

SUMMARIA.

Juriſdictio extraordinaria competit Comiſſariis §. 1.
Quorum tamen non eadem eſt conditio §. 2.
Et arbitris §. 3.
Compromiſſariorum natura, varietas §. 4.
Et conſtitutio §. 5.
Quinam compromittere poſſint & in quos compromittatur §. 6.
Etiam judex poteſt eſſe arbiter §. 7.
Plurium arbitrorum conſtitutio & poteſtas §. 8.
Compromiſſorum materia §. 9.
Finis & effectus §. 10.
Modus expediendæ cognitionis §. 11.
Sententiæ latæ autoritas §. 12.
Inde oritur exceptio & actio §. 13.
Compromiſſum varie finitur §. 14.
Ejus uſus hodiernus §. 15.

§. I.

Conſideranda nunc etiam eſt *Juriſdictio Extraordinaria* Commiſſariorum & Arbitrorum *v. c. 10. §. 9.* quo loco tamen ſtatim notandum, quod non tantum juriſdictio, ſed & aliûs generis poteſtas, Commiſſariis concedi ſoleat. Non eodem autem modo Commiſſarii accipiuntur *v.* Kulpis. *de jure legat. c. 3. §. 7.* Plerumque ſunt *Miniſtri ſummæ poteſtatis, quibus negotia quædam, inter ſubditos expedienda, committuntur,* olim, ſub Imperatoribus Francicis, *Miſſi* dicebantur.

§. 2. De cætero omnis generis negotia, ipſis committi ſolent, nam aliquando toti proceſſui præficiuntur, quandoque aliquis articulus, ut examen teſtium, ſimilisque ipſis committitur, aliquando negotia extrajudicialia, ut viſitatio, vel eccleſiaſtica, vel politica, illis demandantur, ut adeo, per plures juris articulos, uſus Commiſſariorum extendatur. Officium eorum, primariò mandato ſive commiſſione, quam vocant, dirigitur, ubi liberius arbitrium ipſis conceſſum eſt, jura, cuivis negotio propria, obſervare tenentur *v. c. 5. 21. 33. X. de offic. & poteſt. deleg. c. 22. X. de reſcript.* Carpz. *tit. 2. art. 3. p. 1. C. 1. D. 17.*

§. 3. Arbitri variè accipiuntur *v. l. 21. C. mand. l. 38. pro ſoc. l. 24. depoſit. l. fin. rem pupill. ſalv. l. 9. qui ſatisdar. cog. l. 1. §. 6. ſi* cui

Digitized by Google

cui plus quam per L. Falcid. l. 16. 18. C. de judic. Utplurimum hoc nomine intelliguntur, *quia libera voluntate, à privatis, ad componendas controverſias, eliguntur,* & quidem vel ex æquo & bono, qui *arbitratores* audiunt *v. l. 13. §. 2. de recept. l. 76. pro ſoc. l. 25. locat. l. fin. C. de C. E. V.* vel obſervato judiciorum ordine, quos *arbitros compromiſſarios* vocant *v. l. 1. 13. §. 2. de recept. l. 5. §. 1. C. eod. l. 14. pr. C. de judic. l. 3. C. ubi & apud quem cognit. in integr. v.* Carpzov. *p. 1. C. 1. D. 13. n. 5.* Lehmann. *Chron. Spir. l. 7. c. 26. 29. 48.*

§. 4. Arbitri igitur compromiſſarii, ſunt *judices, libera partium, propriaque voluntate, ad controverſias, ſecundum tenorem compromiſſi, & conſvetum judiciorum ordinem, arbitrio proprio, definiendas conſtituti v. l. 1. 3. §. 1. l. 13. §. 2. l. 17. §. 3. l. 19. pr. de recept.* Illud autem, tam quoad certas quasdam, quam omnes lites, fieri poſſe, manifeſtum, ex quo arbitrorum diverſitas enaſcitur *v. l. 21. §. 6. l. 43. 46. de recept. v.* Lauterb. *C. J. d. t.* Id quoque certum eſt, arbitros non juris Romani, ſed gentium eſſe.

§. 5. Conſtituitur Arbiter compromiſſo *l. 11. §. 1. de recept.* quod libero ipſius *l. 3. §. 1. eod.* & partium conſenſu abſolvitur *l. 11. §. 4. l. 17. §. 3. l. 19. pr. ff. l. 5. pr. C. eod.* Jure Romano conſenſus ille pacto vel ſtipulatione explicabatur *l. 13. §. 2. 3. l. 31. ff. l. 5. C. eod.* quæ hodie coincidunt. Firmandæ conventioni, additur clauſula doli *l. 31. eod.* pœna *l. 3. §. 2. l. 11. §. 2. l. 30. 32. eod. c. 9. X. de arbitr.* & jusjurandum *v. l. 4. C. de recept. Nov. 82. c. 11. v. c. 2. 9. X. de arbitr.* Olim etiam clauſula obſtagii, compromiſſo aliquando fuit inſerta v. Lehman. *Chr. Spir. l. 7. c. 26.*

§. 6. Compromittere poſſunt, qui tranſigendi habent facultatem; Qui igitur ſuo nomine compromittunt, liberam rerum ſuarum habere adminiſtrationem, qui verò alieno, conſenſu ſufficienti inſtructi eſſe debent *v. l. 3. 32. §. 2. l. 35. de recept. l. 17. §. 3. l. 35. de jurejur.* Lauterb. *C. J. de recept. lit. S.* Regulariter etiam quivis, in arbitrum, poteſt eligi *v. l. 5. 6. 7. de recept. l. 43. §. 1. de procur.* niſi vel naturale impedimentum, vel legis prohibitio obeſt *v. l. 7. pr. §. 1. l. 9. §. 1. l. 41. l. 51. ff. l. fin. C. eod. c. 4. 8. X. de arbitr.*

§. 7. In ſpecie in judicem, ad cujus cognitionem, cauſa jure osdinario pertinet, compromitti nequit, ex ſententia communi *l. 9. §. 2.*

Digitized by Google

de recept. quam juris Civilis ſanctionem, nec jure Canonico mutatam eſſe *v. c. 5. 7. 10. X. de arbitr. c. 21. X. de præbend.* nec hodie ceſſare, amplius exiſtimant. Sed non improbabiliter jus Civile accipitur de *judice jubente & cogente*, ut nihil aliud conſtituerit, quam quod jam naturaliter obtinet, nempe judicem, ad compromiſſum, partes non debere compellere *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.* 132.

§. 8. Aliquando etiam plures eliguntur *l. 17. §. 5. ſeqq. de recept.* qui omnes debent eſſe habiles, alias compromiſſum non valet *l. 7. §. f. eod.* Regulariter quoque omnes conjunctim debent ferre ſententiam *l. 17. §. 2. 7. l. 18. eod.* niſi alternativè fuerint electi *l. 8. 17. §. 4. eod.* aut unus contumaciter ſententiam dicere detrectet *c. fin. de arbitr. in 6.* ſi diſſentiant arbitri, valent majora *l. 17. §. f. l. 27. §. 3. de recept.* ſi vota ſint paria, nihil agitur, niſi in quantitate tantum diſſentiant, tum enim in minorem omnes conſenſerunt *l. 27. §. 3. eod. c. 1. de arbitr. in 6.* *v.* CARPZ. *p. 1. C. 1. D. 14.* LAUTERB. *C. J. de recept. lit. P.*

§. 9. Arbitri deciſioni ſubjici poſſunt omnes controverſiæ, quæ ſunt privati arbitrii, hinc excipiuntur (1.) crimina & alia delicta famoſa *l. 32. §. 6. de recept.* quatenus tamen rei perſecutionem continent, arbitro committi poſſunt *l. 13. §. 5. de his qui not. infam.* (2.) cauſæ ſtatus *l. 32. §. 7. de recept.* (3.) reſtitutio in integrum *l. fin. C. ubi & apud quem c. p. X. de reſtit. in integr.* ſi ſcilicet rationes publicas illa attingat, ut, ſi contra fatalia proceſſus facienda ſit, nam ſi intereſſe privatum non egrediatur, arbitro omnino ſubjici poſſe videtur (4.) cauſæ matrimoniales *c. p. X. de reſtit. in integr.* (5.) excuſatio tutelæ *l. 3. de recept.* (6.) res judicatæ *c. 11. X. de arbitr.* LAUTERB. *d. l. lit. O.* Sed hoc ultimum, ſaltem ex rationibus papalibus conſtitutum videtur *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.* 133.

§. 10. Finis Compromiſſorum eſſe dicitur, ut lites abbrevientur ex *l. 1. 37. de recept.* LAUTERB. *d. l. lit. F.* ſed, re recte expenſa, magis ad eas augendas & prorogandas, illa pertinent *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.* 134. Suſcepto autem officio arbiter rite defungi debet, alias à magiſtratu compellitur, niſi juſtam habeat excuſationem *l. 3. §. 1. l. 32. §. 3. 12. de recept. l. 9. §. f. ad L. Jul. pecul. l. 9. §. 4. 5. l. 10. ſeqq. de recept.* Poteſt tamen ſaltem cognoſcere de negotiis commiſſis, & quæ ipſis cohærent *l. 32. §. 15. 21. de recept. c. 6. X. de arbitr.* nec alium regulariter ſubſtituere poteſt *l. 32. §. 16. de recept.*

§. 11.

Digitized by Google

§. 11. Modus expediendæ cognitionis, dependet primariò ex compromiſſo *l. 27. §. 4. l. 32. §. 15. 21. de recept.* hoc deficiente, conſveta procedendi ratio obſervari debet *l. 1. de recept. l. 14. pr. C. de judic.* hinc partes citantur *l. 32. §. 18. l. 49. §. 1. de recept.* procuratores & advocati admittuntur *l. 31. 32. §. 18. de recept.* abſentium contumacia punitur *l. 39. eod.* exiguntur cautiones ac dilatoriæ exceptiones opponuntur *v.* CARPZ. *p. 1. C. 3. D. 19. 20.* offertur libellus, intervenit litis conteſtatio, probatio peragitur *l. 39. de recept. l. fin. C. de teſtib.* merita cauſæ examinantur *l. 3. §. 1. de recept. c. 10. X. de arbitr.* ſententia fertur *l. 19. §. 1. 2. l. 20. l. 21. pr. §. 3. l. 32. §. 14. de recept.* præſentibus partibus *l. 27. §. 4. 5. l. 47. eod.* debito tempore *l. 13. §. p. l. 21. §. 5. 8. ff. l. 1. C. eod.* & loco *l. 21. §. 10. 11. eod.* LAUTERB. *C. J. de recept. lit. Q.*

§. 12. Sententiæ arbitri ſtare debent partes, ob compromiſſum *l. 37. de recept.* CARPZ. *p. 1. C. 1. D. 13.* nec ſubjacet illa appellationi *l. 1. C. de recept. v. c. 34. 37. C. 2. qu. 6.* quod ſecus eſt in arbitris, à magiſtratu conſtitutis *l. 9. qui ſatisd. cog. l. 2. à quib. appell. non lic.* nec reductioni ad boni viri arbitrium, licet iniqua ſit *l. 27. §. 2. de recept. l. 76. pro ſoc.* modo dolus arbitri abſit *l. 32. §. 14. ff. l. 3. C. de recept.* nec partes querelam iniquitatis, in compromiſſo ſibi reſervaverint. Quodſi ſententia arbitri, ex aliqua causâ, ſit invalida, tum impune negligitur *l. 21. §. 7. 8. ff. l. 1. C. de recept.*

§. 13. Quodſi adeo arbiter dixerit ſententiam abſolutoriam, abſolutus inde conſequitur exceptionem *l. 5. pr. C. de recept.* ſi condemnatoriam, victori acquiritur actio in factum *v. l. 5. pr. C. eod.* qua victum, coram judice competente, ad implendam ſententiam, urget, licet compromiſſum, nudo pacto factum ſit, modo ſententia expreſſe vel tacite à partibus fuerit approbata *d. l. 5. C. h. t.* quæ approbatio hodie non eſt neceſſaria. Poteſt etiam victor, ſi contra ſententiam agatur, pœnam vel id quod intereſt, exigere *l. 27. § fin. de recept.* qui effectus, jure antiquo, unice obtinuiſſe videtur *v. l. 2. ff. l. 1. C. de recept.* Soluta autem pœna, ſententia arbitri evaneſcit ac cauſa controverſa, in priſtino ſtatu, relinquitur *auth. decernit C. de recept.* LAUTERBACH. *d. tit. lit. E.*

§. 14. Finitur compromiſſum ſententia arbitri *l. 19. §. fin. de recept.* Abrumpitur voluntate partium, quæ ex morte arbitri *v. c. 50. X. de*

 teſtib.

Digitized by Google

teſtib. & litigantium *l. 27. §. 1. l. 32. §. 3. 19. l. 49. §. 2. de recept. c. f. X. de arbitr.* CARPZ. *p. 1. C. 1. D. 16.* ex lapſu temporis adjecti *l. 21. §. 8. l. 32. §. 3. ff. l. 1. C. de recept.* remiſſione pœnæ *l. 13. pr. l. 32. §. 3. eod.* acceptione judicii vel electione aliorum arbitrorum *l. 9. §. f. l. 10. ſeqq. l. 30. eod.* transactione & rei controverſæ interitu colligitur *l. 32. §. 5. eod.* Evaneſcit denique compromiſſum ſoluta pœna, niſi aliud actum ſit *l. 27. §. 1. l. 34. §. 1. de recept. conf.* LAUTERB. *d. t. lit. J.*

§. 15. Hodie arbitri compromiſſarii, ſunt rarioris uſus, videntur enim, apud Romanos, judicibus pedaneis, ſæpe ſurrogati fuiſſe, ſed magiſtratus noſtri, cauſarum diſcuſſioni, ipſi vacant, nec temere eam à ſe amoliuntur. Alio tamen ſenſu *Compromiſſa* hodie occurrunt, quæ *fori Germanici* dici ſolent, & ſunt *conventiones, quibus litis ambages tolluntur, quo judex competens, vi jurisdictionis ordinariæ, eo celerius controverſiam finire queat v.* CARPZ. *p. 1. C. 1. D. 15.* SCHILTER. *ad ff. exerc. 12. §. 2.* de quibus, profeſſa opera, egit DN. D. RITTER *in diſſert. de Comprom. for. germ. hab. Altorff. 1693.*

CAPUT XIII.

DE JURE SUBDITORUM CIRCA RES PUBLICAS.

SUMMARIA.

Subditis aliquid juris competit in res publicas §. 1.
Harum diverſitas §. 2.
Jus ſubditorum multiplex eſt §. 3.
Theſaurus eſt res nullius extra civitatem §. 4.
In ſtatu civili quando pro re publica habendus §. 5.
Juris Germanici & Romani diverſa ſententia §. 6.
Acquiſitio theſauri juxta jus Romanum §. 7.
Cujus juris applicatio aliquando eſt dubio §. 8.
Quid obtineat in re vendita §. 9.
Dotali, dotalitio ac re bona fide poſſeſſa §. 10.
Circa acquiſitionem theſauri pronunciandum potius pro privatis quam fiſco §. 11.
Viæ natura, diverſitas §. 12.
Commoditas, ſecuritas §. 13. 14.
Reparatio, jurisdictio §. 15.
Communio, uſus & reſtitutio §. 16.
Ad res publicas etiam pertinent incrementa fluvialia & jus Grutiæ §. 17.
Hoc aliquando jure ſervitutis habetur §. 18.

At

Ac privatis conceditur §. 19.
Transductio lignorum debet eſſe innoxia §. 20.
Operæ & res in ejus uſum præſtandæ, ac delicta punienda §. 21.
Damnum fortuitum non reſarcitur bene tamen culpoſum §. 22.
Aggerum natura & diverſitas §. 23.
Eorum jus diverſum eſt §. 24.

§. 1.

Vidimus hactenus, circa ſubditos, ſubjectionem fundamentalem, potiores nexus ſubalternos, exiſtimationem, onera & munera: Non inopportunum nunc erit, etiam jura ipſorum, circa res publicas, breviter exhibere. Dantur utique quædam res, quarum dominium, proprie dictum, eſt penes Rempublicam & Imperantes, quæque adeo, a dominio hoc, *publicæ* merito dicuntur, de quo actum eſt in SPECIM. JUR. PUBL. *l.* 3. *c.* 7.

§. 2. Videntur autem res publicæ, duplicis generis eſſe, vel enim *uſum actu præbent*, quo pertinent e. gr. ſylvæ ac flumina, vel *eundem demum præſtant, ſi factum aliquod interveniat*, per hoc autem vel *res jam exiſtentes uſui applicantur*, quo referre licet v. gr. metalla, vel *de novo producuntur*, quarum exemplum eſt in molendinis, cum enim hæc, ſine permiſſu publico, exſtrui nequeant, ideo, ſi Reſpublica jus ſuum, in alios, devolvi non patiatur, inter publicas res illa utique locum ſortirentur.

§. 3. Subditorum vero jus, circa publicas res, multiplex eſt, nam vel uſus innoxius illis conceditur, cujus rei exemplum occurrit, in viis & fluminibus publicis: Vel cura rerum illarum illis committitur, aut, ad res iſtas conſervandas, ſumtus conferre illi debent, quod onus, circa vias & pontes, ſe præcipue exſerit, vel denique dominium, ſi non plenum, tamen utile, in ſubditos transfertur, quo ipſo publicæ res, pro diverſitate dominorum, univerſitatis, vel privatæ evadunt, id quod nonnullis exemplis declarabimus.

§. 4. Huc igitur referri poteſt *theſaurus*, qui eſt pecunia, ſive res mobilis alicujus pretii *v. l.* 5. 178. 222. *de V. S. l.* 2. §. 1. *C de conſtit. pecun. l.* 7. §. 3. *de SCt. Maced.* olim depoſita *v. l.* 44. *de A. A. P.*

l. 4.

Digitized by Google

l. 4. § 6. ad L. Jul. pecul. cujus primus dominus, ob vetuſtatem, vel aliam ignorantiæ cauſam, eſt ignotus *l. 31. §. 1. de A. R. D. l. 67. de R. V.* Carpz. *p. 2. C. 53. D. 10.* Ejusmodi theſaurus, ſi à ſtatu civili abſtrahamus, ſine dubio eſt res nullius, adeoque naturaliter inventori acquiritur.

§. 5. Sed id ſaltem naturale eſt, pro certo ſtatu; adeoque non ſemper obtinet. Utrum ergo, in ſtatu civili, theſaurus rebus publicis annumerari debeat, quæritur? Cum ille ſemel, in dominio privatorum fuerit, ideo non antea rebus publicis annumerandus videtur, quam ſi legibus poſitivis, id cautum ſit *v.* Grot. *de J. B. P. l. 2. c. 8. §. 7.* ut adeo, ex ſola civitatis conſtitutione, theſaurus dominio publico non ſubjiciatur, quod quidem, juxta philoſophiam rigidiorem, videri poterat.

§. 6. Interim jure Germanico antiquo theſaurus, ad res publicas, videtur relatus *v. Landr. l. 1. art. 35.* Heig. *l. 1. qu. 13. n. 64. ſeqq. add.* Lyser. *Jus Georg. l. 3. c. 25. n. 31.* Jure autem Romano, olim, pro re nullius, fuit habitus ac inventori ceſſit *l. 31. §. 1. de A. R. D.* poſtea verò variatum eſt *v. Nov. Leon. 51.* Heig. *d. l. n. 54. ſeqq.* tandem tamen in eam ſententiam deventum, ut idem, aliquo modo, pro re nullius, & acceſſione fundi, in quo latuit, haberetur *l. un. C. de theſaur. §. 39. I. de R. D.*

§. 7. Jure igitur Romano, ſi quis theſaurum, in loco proprio invenerit, totus inventori acquiritur, niſi artibus illicitis fuerit uſus, quo caſu, in pœnam, fiſco cedit *l. un. C. de theſaur. l. 3. C. de maleſ. & mathem.* Berlich. *p. 2. Concl. 66. n. 6.* Lauterbach. *C. J. de A. R. D. lit. E.* ſi quis autem in loco alieno, data opera, ſive licita, ſive illicita, eum repererit, totus domino fundi acquiritur, inventor vero, vel nihil, vel mercedem, vel pœnam, pro caſuum diverſitate, accipit; ſi vero, caſu fortuito, theſaurus inventus ſit, pars dimidia inventori conceditur *l. 3. §. p. de jur. fiſc.* Utroque autem caſu, ad dicendam veritatem, juramento vel tortura quandoque inventor adigitur *v.* Carpz. *p. 2. C. 53. D. 8. p. 2. qu. 86. n. 21. ſeqq.*

§. 8. In applicatione autem doctrinæ, nonnunquam variant interpretes. Equidem ſi quis pignus vel uſumfructum, in fundo alte-

Digitized by Google

alterius, habeat, tum fundus nihilominus proprietarii eſt *l. 63. §. 4. de A. R. D. l. 11. de damn. infect. l. 25. de V. S. l. 7. §. 12. ſolut. matrim.* CARPZ. *p. 2. C. 53. D. 6.* Feudum vero, emphythenſis & ſuperficies quoad effectum theſauri acquirendi, ad dominum directum pertinere cenſetur LAUTERB. *C. J. de A. R. D. lit. E.* ſed verius eſt, etiam juxta rationes juris civilis, quod ad Vaſallum, emphytentam & ſuperficiarium illa ſpectent, adeoque theſaurus, ab his inventus, in ſolidum iis acquiratur CARPZ. *d. l.*

§. 9. Venditor, ante traditionem, theſaurum in re vendita inveniens, ejus fit dominus, ex quorundam ſententia *v.* LAUTERBACH. *C. J. de A. E V. tit. O. K. n. 2.* ſed cum illius dominium ſaltem ſit precarium, hinc rectius inventoris jure cenſetur *v. l. 4. c. 3. §. 18. add.* LYSER. *Jus Georg. l. 3. c. 25. n. 41.* ſi quis theſaurum, in prædio, retrovenditioni obnoxio, inveniat, tum merito ipſi adjudicatur, eſt enim dominus *v. l. 66. de R. V.* LYSER *d. l. n. 37.* aliud dicendum, ſi emtio, ex addictione in diem, vel pacto commiſſorio, retro reſolvatur, tum enim venditor, pro domino, erit habendus *l. 2. 4. §. 3. de addict. in diem l. 1. 5. de leg. commiſſor. l. 41. de R. V.*

§. 10. Theſaurus, à marito, in re dotali, repertus, pro parte dimidia, ad uxorem pertinet, ſoluto matrimonio *l. 7. §. 12. ſolut. matrim.* nam certum eſt, quod res dotalis, ad eam, ſit reditura, hinc maritus, in ſolidum, pro domino haberi nequit. Vidua, in dotalitio theſaurum inveniens, ſine dubio, inventoris jure cenſeri debet, cum ſit uſufructuaria. Bonæ fidei poſſeſſor theſaurum repertum domino ſupervenienti reddere tenetur; eſt enim revera, in alieno repertus *v. l. 3. §. 3. de A. A. P.* ipſe tamen, ſi delictum abſit, ſemper partem dimidiam accipiet, cum, ob bonam fidem, in alieno, theſaurum, data opera quæſiviſſe, dici nequeat.

§. 11. In dubio, theſauri reperti, in Germania, fiſco erunt attribuendi, nam jus patrium, extraneo & ſubſidiario præferri debet: Jus tamen Romanum obſervandum erit, ſi de ejus receptione ſatis conſtet, ut in Saxonia Electorali *p. 2. C. 53.* Videntur etiam leges, quæ privatis favent, æquæ & utiles *v. Nov. Leon. 51.* nam licet leges, quæ fiſco theſaurum concedunt, irrationabiles aut iniquas dicere

Digitized by Google

non liceat *v.* Lyser *d. c. 25. n. 32. in fin.* attamen, ob magnum imperii civilis, abuſum, illæ his ferè præſtant.

§. 12. Huc etiam referri poſſunt *Viæ publicæ.* Via in genere eſt *certa terræ portio, in uſum itionis, deſtinata.* eſt vel *privata*, quæ in rebus propriis vel ſervientibus occurrit, nec omnium uſibus patet, vel *publica*, cujus dominium plerumque ad civitatem pertinet ac uſus omnibus conceditur. Hæc iterum eſt vel *agraria*, quæ in agros aut ſylvas ducit, vel *vicinalis*, qua in vicos pergitur, vel *regia*, quæ per univerſam regionem decurrit *v. l. fin. de loc. & itin. publ. l. 2. §. 21. 22. ne quid in loc. publ.* Latitudo viæ regiæ, ſecundum uſum commeantium, definienda eſt, ſed ſæpe loci conditio id non admittit *v. Landr. l. 2. art. 59.* Lyser *Jus Georg. l. 3. c. 31. n. 1. ſeqq. c. 32. n. 1. ſeqq.*

§. 13. Uti autem viæ, per loca commoda, quantum quidem regionis indoles permittit, dirigendæ ſunt, ita Imperantis eſt, commeantibus præſtare ſecuritatem, modo hoſtes non ſint, aut ob delictum, jure illo exciderint *v.* Schilter. *de Amtſaſſ. c. 4.* Quo autem illa eo rectius obtineatur, viatores, datis comitibus, vel promiſſa ſecuritate, per regiones, aliquando deducuntur, quod *jus conducendi* dicitur, ac imperio Civili ineſt, in regionibus verò alienis, per modum ſervitutis, quandoque acquiritur. Regulariter autem, pro præſtita ſecuritate gvidagium exigere non licet, cum Officium Imperantis defenſionem exigat.

§. 14. Quodſi viatores damnum patiantur, dominus Territorii illud reſarcire tenetur, ſive ſalvus conductus petitus & conceſſus, ſive non conceſſus ſit, modo poſteriori caſu, culpa aliqua ſubſit, nec propria læſorum culpa, dum v. gr. per vias inſolitas iverunt, concurrat *v. R. J. 1559. §. damit den die 34.* Lauterb. *C. J. de publican. lit. J.* Lyser *d. c. 32. n. 5. ſeqq.* licet hic non omnium eadem ſit ſententia *v.* Carpz. *Pr. Crim. p. 2. qu. 91. n. 61. ſeqq.* Quodſi Principi ſalvus conductus conceſſus ſit, tum nihil, niſi licentiam transeundi, involvere nonnullis cenſetur, hinc concedens, ſi culpa abſit, ad damnum reſarciendum haut obligatus exiſtimatur *v.* Lyser *d. l. n. 28. ſeqq.*

§. 15. Præterea etiam Imperantes, ad viarum publicarum complа-

Digitized by Google

planationem & reparationem, propriis ſumtibus faciendam, tenentur, niſi forte vectigalia, aliique viarum fructus ad hoc non ſufficiant, tum enim ſubditis reparationis onus incumbit, quamvis hoc, etiam ſine illa cauſa, facilè in illos devolvi ſoleat *v. l. un. §. 3. de via publ.* Jurisdictio in viis publicis, ad dominum Territorii ſpectare, non vero magiſtratibus, jurisdictionem criminalem licet habentibus, competere cenſetur, niſi legitimo modo illam acquiſierint. In Saxonia tamen Electorali, magiſtratibus inferioribus jurisdictio, in viis publicis, competit, exceptis ſaltem nonnullis criminibus *v.* COLER *Deciſ. 237.* LINCK *de centen. c. 3. §. 5.* CARPZ. *pr. crim. qu. 110. n. 39. ſeqq.* LYSER *d. l. n. 31. ſeqq.*

§. 16. Si via publica, intra duo territoria, exiſtat, in dubio communis cenſeri debet, hinc etiam jurisdictio aliaque viarum jura, ad utrumque dominum territorialem, pertinebunt. Ex lege humanitatis, dominus territorii, in viis ſuis, transductionem captivorum vel mortuorum merito concedit, quamvis, ſi præjudicium eo nomine metuatur, neceſſaria cautio recte exigatur *v.* LYSER *d. l. n. 34. 37. 38.* Quodſi via publica, aliquo caſu pereat, vicinus proximus novam præſtare tenetur *l. 14. §. 1. quemadm. ſerv. amitt. l. 1. §. 25. ne quid in loc. publ.* Denique notandum, quod facultati per viam publicam eundi, nullo tempore præſcribatur, cum nemo intentionem præſcribendi habeat *v. l. 2. §. 21. ne quid in loc. publ. l. 2. de via publ. & itin. publ. v.* LYSER *d. l. n. 40. ſeqq. add.* FRITSCH. *tr. de via publ.* Sed de viis publicis plenius nonnihil agendum erit *l. 10. c. 11.*

§. 17. Publicis rebus quandoque etiam accenſentur *Incrementa fluvialia*, ut alluviones & inſulæ, de quibus breviter actum *l. 3. c. 5. §. 17. 18. 19.* In ſpecie hic memorari meretur *Jus Grutiæ*, quod vocant, ignota denominandi ratione, *das Floſs-Recht*, i. e. *jus traducendi per flumina, aut foſſas manufactas, ligna ſive ſoluta ſive colligata*, ex qua conjunctione oriuntur rates, antiquum navigii genus, *v. l. 1. §. 14. de flum.* Eſſe autem hujus inſtitui magnam utilitatem, facile liquet, nam, tolerabili ſumtu, ligna, in uſum multorum vendi, atque ita reditus fiſci, ex rebus, aliàs fere perituris, augeri poſſunt *v.* LYSER *Jus Georg. l. 3. c. 35. n. 1. ſeqq.*

§. 18. Jus Grutiæ ad Regalia pertinet, quod eo ſenſu verum eſt,

Digitized by Google

quatenus vel in flumine plane publico, vel in quo pluribus privatis, jus aliquod quæſitum eſt, exerceri debet, nam quin illud, vi dominii privati, in flumine proprio, competat, dubium non eſt. Quodſi in alieno Territorio exerceatur, tum vel rationem ſervitutis, vel juris precarii habet *v.* CARPZ. *p.3.D.288.* In fluminibus majoribus, deductio ratium, quæ perinde, ac uſus aliorum navigiorum, innoxia eſt, privatis etiam permittitur *v.* LYSER *d. l. n.6.7.*

§. 19. Poteſt hoc jus, & plerumque quidem per modum feudi, privatis concedi, id quod etiam factum cenſetur, ſi quis cum fluminibus, omnibusque eorum emolumentis, inveſtitus ſit LYSER *d. l. n.7. ſeqq.* de quo tamen non immerito dubitare licet, cum iſta conceſſio, ad flumina propria, videatur reſtringenda, minime vero ad publica, aut in quibus aliis jus quæſitum eſt, extendenda. Si conceſſio titulo benefico facta ſit, Princeps jus Grutiæ nihilominus exercere quoque poſſe cenſetur, quemadmodum etiam illa aliis nocere non debet, hinc non tantum damna, lignorum transvectione data, ſunt reſarcienda, ſed & Vectigal eo nomine ſolvendum iis, quibus id jus antea competiit LYSER *d. l. n. 13. ſeqq.*

§. 20. Cum autem transductio lignorum, privatos incomodet, hinc æquitas exigit, ne quovis tempore illa inſtituatur, præterea quoque ſubditi, ac præcipue molitores, mandatis moneri ſolent, quo, contra impetum lignorum transvehendorum, molendina præmuniant, *mit Einſchlagung eines Floſrechens vor die Mühllache.* Promovendæ etiam transvectioni, ripæ ab impedimentis quandoque ſunt purgandæ, quas operas tamen, ut ſubditi, non ſuis, ſed domini ſumtibus, præſtent, æquitas exigit, quemadmodum hæc etiam requirit, ut, finito traductionis actu, damna, quæ illum regulariter comitantur Princeps reſarciat LYSER *d. l. n. 20. ſeqq.*

§. 21. Præterea ſubditi operas *Floſs-Dienſte*, & utplurimum quidem ſuo victu, præſtare tenentur, quanquam quibusdam in locis alimenta ipſis præberi ſoleant, quæ conſvetudo, æqua cenſeri debet; Id quoque merito cavendum, ne exactione harum operarum, ruſtici ab agricultura avocentur: Denique nec quibusvis in locis, ligna extrahere ac exponere, par eſt, ſed agris & pratis parcendum: Si publica utilitas exigat, ut per agros ſubditorum aquæductus & cataractæ

fiant,

fiant, recepto æquo pretio, in uſum publicum, illi ſunt concedendi: In fures autem lignorum, ob commodiſſimam furandi occaſionem, gravior pœna ſtatui ſolet LYSER *d. l. n. 24. ſeqq.*

§. 22. Quodſi fluminis excreſcentis impetu, diſruptis repagulis, ligna, ad alia loca deferantur, domino illa ſunt reſtituenda *v. l. 9. §. 1. de damn. infect.* & quidem ſine ulla damni præſtatione, ſi caſu fortuito id acciderit, neque hic habet locum noxæ deditio, utut eò inclinare videatur JCtus in *l. 7. §. 1. de damn. infect.* nam ligna proprio motu damnum dediſſe dici nequeunt. Si verò culpa domini concurrat, dum damnum in ſolidum erit reſtituendum, nec poterit, invito læſo, noxæ velut deditione, domines defungi. Aliquando, primo caſu, reſtitutio ligni ceſſat, vel ob præſumtam derelictionem, vel conſvetudinem, quæ tamen non facilè admittenda *v.* LYSER *d. l. n. 30. add.* FRITSCH. *de jur. Grut.*

§. 23. Verbo etiam hic facienda mentio *Aggerum*, qui ſunt *moles fluctibus oppoſitæ*, ſive *munitiones*, *quibus aqua à terris*, *quæ inundationibus obnoxiæ ſunt*, *repellitur*. Diſtingvuntur in *naturales*, quos provida natura poſuit, & *artificiales* ſeu *manufactos*, qui abs humana arte & induſtria, originem habent *v. l. 2. §. 5. de aqu. & aqu. pluv.* Ad illos ſolent etiam referri Tumuli Sabuloſi vel Colles arenacei, veteri Celtarum vocabulo, Dunæ vel Duni, *Sandduynen* dicti.

§. 24. Sicut autem dubium non eſt, quin aliquis privato aggere, poſſeſſiones ſuas munire, aut etiam jus aggeris, in alieno habendi, acquirere poſſit *v. l. 14. de impenſ. in res dotal. l. 1. §. 23. l. 2. §. 5. l. 23. §. 2. de aqu. & aqu. pluv. l. un. §. 6. 7. ne quid in flum. public. l. un. de rip. muniend.* ita aggeres, ad tuendas integras regiones, exſtructi, utique in dominio publico ſunt, uſus tamen innoxius privatis meritò conceditur, quamvis, ſi incommoda ejus, antea non prævifa, appareant, legibus aggeralibus ille reſtringi ſoleat. Sumtus etiam, conſervandis aggeribus neceſſarios, ſubditi conferre tenentur *v. l. 2. C. de immun. nemin. conced.* ac delicta in aggeres commiſſa, digno ſupplicio merito coercentur *v. l. 10. de extraord. crim. l. un. C. de Nil. agger. non rumpend. v.* HACKMAN. *tract. de jur. agger.*

Digitized by Google

CAPUT XIV.

DE VENATIONIBUS ET SYLVIS.

SUMMARIA.

Connexio §. 1.
Animalium diverſitas ac venationis natura & ſpecies §. 2.
In ſtatu naturali animalia fera ſunt nullius, etiam in ſtatu civili, ex ſententia juris Romani §. 3.
Quæ juri naturali convenire, ſed in Germania mutata creditur §. 4.
Verum in ſtatu civili feræ potius ſunt res publicæ §. 5.
Quæ ſententia in Germania ſemper obtinuit, ut tamen jus venandi ſubditis ſæpe concedatur §. 6.
Modus autem concedendi diverſus eſt §. 7. 8.
Jus venandi regulariter pertinet ad fundum proprium §. 9.
Aliquando tamen etiam in alieno, venari licet §. 10.
Juri venandi in alieno cohæret jus cingendi ſylvam §. 11.
Subditi advenationem operas præſtare debent §. 12.
Aucupium §. 13.
Et piſcatio etiam conceſſionem Imperantis præſupponit §. 14.
Sub prædio, non autem venatione conceſſa, piſcatio continetur §. 15.
In feras furtum committitur §. 16.
Venationum miniſtri §. 17.
Leges §. 18.
Et abuſus §. 19.
Jus foreſti quid §. 20.
Sub conceſſo jure venandi, illud non comprehenditur §. 21.
Sylvæ proprietas & jus venandi diverſis competens, ſe mutuo temperant §. 22.
Fructus ſylvæ alii locari poſſunt §. 23.
Servitus lignandi diverſæ indolis eſſe ſolet §. 24.
Legum foreſtalium neceſſitas §. 25.

§. 1.

OPeræ pretium erit, nonnulla publicarum rerum exempla, ſpecialius nonnihil perſequi, cumque illæ, juxta doctrinam *cap. præc.* §. 2. vel uſum actu præbeant, vel, facto interveniente, uſui applicentur, aut de novo producantur, ideo ſingulas exemplo aliquo illuſtrabimus. Primò ergo occurrunt feræ beſtiæ, quæ venatione acquiruntur, & ſylvæ, quæ tum fovendis beſtiis inſerviunt, tum alios uſus inſuper præbent.

§. 2. Animalia, ratione deſtituta, eſſe manſveta, vel fera, ſatis quidem notum eſt, ex his quandoque aliqua manſveſiunt, quæ, quamdiu

Digitized by Google

diu illa conditio durat, illis, ſi deſinat, his iterum annumerantur. Hujus loci ſunt animalia fera, quæ venatione acquiruntur, hæc ergo eſt *ferarum beſtiarum occupatio*, diſtingvitur in *venationem ſtricte dictam*, quæ ad animalia terreſtria, *aucupium*, quod ad volucres, & *piſcationem* quæ ad animalia aquatica pertinet *v. §. 12. I. de R. D.*

§. 3. Sicut autem, ab initio, omnes res fuerunt nullius, & facto humano, in proprietatem, ſucceſſive ſunt redactæ, ita dubium non eſt, quin etiam feræ beſtiæ, ſepoſito facto humano, ſint nullius, ac adeo omnibus hominibus, in *ſtatu naturali* viventibus, competat jus eas occupandi ſibique acquirendi, ut hactenus effatum Juſtiniani *d. §. 12. I. de R. D.* veritati ſit conſentaneum. Poſtquam vero homines, in *civitates* conceſſerunt, tum nihilominus, ex ſententia juris Romani, feræ manſerunt nullius, adeo ut à quovis, non tantum in fundo proprio, ſed & alieno, occupari & acquiri queant *v. §. 12. I. de R. D. l. 16. de ſervit. prædior. ruſtic. l. 13. §. f. de injur. l. 28. 29. ad L. Aquil.*

§. 4. Iſta Romanorum ſententia ſimpliciati juris naturalis convenire vulgò exiſtimatur, cum tamen in Germania non obtineat, hinc ab ea diſceſſum, & Rebuspublicis & Imperantibus, jus venandi eſſe aſſertum, amplius contenditur: Cum enim occupatio promiſcua, non ſit juris naturalis *præceptivi*, ſed *permiſſivi*, ideo eam tolli potuiſſe concludunt, de titulis tamen, quibus jus venandi ad Imperantes translatum ſit, non una omnium eſt ſententia. Quidam præſcriptionem *immemorialem, cum ſubditorum patientia conjunctam*, laudant, alii ad *occupationis titulum* recurrunt, plerique vero ex *prohibitione, vi imperii & Superioritatis territorialis facta*, jus illud arceſſunt *v.* ZIEGLER. *de jur. majeſt. l. 2. c. 14. §. 17. ſeqq.*

§. 5. Enimvero, & jus Romanum, & ejus interpretes, in eo falluntur, quod id, quod, pro certo ſtatu, naturale eſt, ſimpliciter tale exiſtiment, hinc licet, ab initio feræ beſtiæ fuerint nullius, adeoque naturaliter, à quovis, occupari potuerint, attamen idem non ſemper obtinet, ſed probabile potius eſt, quod, conſtitutis civitatibus, feræ beſtiæ, dominio publico civitatis, virtute conſtitutionis fundamentalis, fuerint ſubjectæ *v.* GROT. *de J. B. P. l. 2. c. 8. §. 9. l. 2. c. 3. §. 19. n. 2.* hinc, in civitatibus, naturale eſt, ut ſoli Reipublicæ jus ve-

venandi originariè competat, nec diſpiciendum eſt de titulis, quibus hoc jus, à ſubditis, in Imperantes, ſit translatum, ſed oſtendendum ſaltem, qua ratione, ab his, in illos, devenire ſoleat.

§. 6. Quicquid ſit, ſive jus venandi, conſtitutis civitatibus, à ſubditis, in Imperantes translatum dicas, ſive, ex ipſa civitatis conſtitutione, Imperantibus illud aſſeras, hoc certum, quod in Germania, jus venandi, ad publica jura, referatur, quodque juris Romani, cuivis occupandi facultatem concedentis, nullus ſit uſus. De cætero Imperantes, jus illud aliquando in ſolidum ſibi reſervant, non rarò vero ſubditis illud, feudi plerumque titulo, concedunt, cumque illius conceſſionis diverſi ſint gradus, hinc venatio in *Superiorem* & *Inferiorem* diſtingvi ſolet, quod diſcrimen etiam, circa aucupium, occurrit: Utriusque verò limites uſu ferè definiuntur, qui etiam, nonnullis in locis, venationem *mediam* adjecit *v.* LYSER. *Jus Georg. l.3. c. 12. n. 12. ſeqq. c. 13. n. 10. ſeqq.*

§. 7. Quando igitur, interveniente conceſſione, jus venandi, inter jura privata, locum ſortitur, tum, varia circa illud diſputari ſolent, ex quibus nonnulla delibabimus. Si alteri venatio ſuperior, alteri inferior, eodem in loco, conceſſa ſit, tum quilibet, intra præſcriptos terminos, jure ſui uti debet: Si tamen ipſe Imperans venationem ſuperiorem ſibi reſervaverit, tum inferiorem quoque exercere poſſe cenſetur, adeo ut hujus conceſſio, non privative, ſed cumulative, ſit intelligenda, de quo tamen, ex modo conceſſionis, amplius erit judicandum.

§. 8. Quodſi jus venandi, generalibus verbis, conceſſum ſit, ſuperior & inferior venatio comprehenditur, niſi conſvetudo, vel aliæ circumſtantiæ, conceſſionem limitent. Conceſſa venatione ſuperiori, omnes ejus modi non ſtatim etiam conceſſi cenſeri posſunt: Regulariter igitur id ſaltem permiſſum videtur, ut per canes & retia feræ capiantur, non vero ut ſclopetis & bombardis venatio inſtituatur *v.* CARPZ. *Deciſ. 287.* Quodſi uſus bombardarum concesſus ſit, jus pandendi Zonas, *tücher und garn auffzuziehen,* deficere poteſt.

§. 9. Jus venandi, in fundo proprio, tantum exerceri poteſt, ad alienum vero extendi non debet, id quod etiam legibus provincialibus

Digitized by Google

cialibus prohiberi ſolet *v. Ord. provin. Saxon. 1555.* tit. *das keiner auff des andern grund. &c.* CARPZ. *p. 2. C. 3. D. 25. l. 1. Rſp. 44.* Unde nec feram, in propria ſylva excitatam, in alieno Territorio, perſequi licet, quodſi tamen jam vulnerata ſit, ejus perſecutio permitti ſolet *v. Landrecht. l. 2. art. 61. v.* RICHTER. *p. 1. Dec. 16.* Quibusdam vero in locis receptum eſt, ut feram in alieno captam, antea tollere non liceat, quam ſaltuario, omnes circumſtantias accurate exploraturo, id denunciatum ſit.

§. 10. Licitum tamen erit, in alieno fundo venari, ſi ſervitus eo nomine acquiſita ſit, quale opus ſubditorum prædia afficere ſolet. Inprimis ergo fas erit Domino Territoriali, in agris ſubditorum & Vaſallorum, venationem inſtituere, niſi illo jure ſe abdicaverit. In ſpecie venatio in alieno permiſſa eſt ob jus convenandi *der Koppel-jagt,* quo caſu, inſcio & invito altero, quandoque etiam venari licet, de quo, ex conſvetudine & pactis, amplius judicandum eſt.

§. 11. Cui jus venandi, in aliena ſylva, competit, ei quoque ſylvam, in ferarum capturam, cingere licet, quod *das Hagrecht* dici ſolet; Non tamen is, in uſum cingendi, ligna, in ſylva illa, cædere poteſt, ſed propriis lignis ſepimentum erigere tenetur, jus enim venandi, arborum uſum non includit. Aliud nihilominus dicendum de jure incidendi frondes, *dem Zweigrecht,* ad retia expandenda, & opercula, quæ vocant, conficienda, *Stallung zu bauen,* hoc enim juri venandi cohæret *v.* STRUV. *S. J. F. c. 6. §. 11. n. 4.*

§. 12. Animalia noxia cuivis capere olim permiſſum fuit *II. f. 27. §. 5.* Sed hodie, ſine conſenſu eorum, ad quos venatio ſpectat, illa perſequi non licet; aliquando etiam præmium illi, qui noxium animal occidit, ſolvitur. In genere quoque ſubditi, ad operas venatorias exhibendas, ſunt obſtricti, in quibus tamen exigendis, æquitas merito obſervanda eſt. Si Princeps luporum perſecutionem inſtituat, ſubditi Nobilium, qui alias, ad operarum venatoriarum præſtationem haut obſtricti cenſetur, etiam inſervire debent STRUV. *d. c. 6. §. 28. n. 3.*

§. 13. Aucupii eadem eſt ratio, quæ venationis, hinc illi tantum aves capere licet, cui jus illud conceſſum eſt, & quidem pro modo

Xxx xxx factæ

Digitized by Google

factæ conceſſionis. Solet etiam aucupium, vel in areis, *Vogelheerden*, vel laqueis & retibus, ſimilibusque modis, exercendum, certa mercede aliis locari, ac regulariter tantum, in fundo proprio, illud inſtitui poteſt *v. l. 16. de S. R. P.* niſi ſervitus in alieno acquiſita ſit, qualis, circa capturam alaudarum, *den lerchenſtreichen*, non raro occurrit. De cætero uti aucupium non ſemper tam arctis limitibus circumſcribendum videtur, ut, aviculis vilioribus, ſine Superioris permiſſu, inſidiari, nefas cenſeri debeat, ita captura quarundum avium aliquando ſimpliciter prohibetur, qualis prohibitio, circa luſcinias, in terris Brandenburgicis, facta eſt.

§. 14. Piſcatio etiam Superioris conceſſionem præſupponit, qui quidem capturam piſcium nobiliorum, v. gr. Salmonum, ſibi reſervare ſolet, regulariter vero jus piſcandi, ſecundum certos diſtrictus, ſubditis concedit. Si univerſitati, puta municipio aut pago, piſcatio conceſſa ſit, illi, qui non gaudent incolatu, piſcari non poſſunt; Poterit etiam ipſa univerſitas jus illud magis circumſcribere, adeo ut ne incolis quidem, promiſcue piſcari liceat, ſed illis tantum piſcationem exercere fas ſit, quibus eandem Univerſitas locavit.

§. 15. Si Princeps prædium alicui in feudum concedat, piſcatio & flumina etiam conceſſa videntur, cum pro parte prædii non incongrue habeantur; Sub venatione autem ſtricte dicta, non contineri piſcationem, facilè liquet, hinc ſi illa, in alieno fundo, alicui competat, hanc propterea, is ſibi aſſerere non poteſt. Captura caſtorum & lutrarum, non ad jus piſcandi, ſed venandi, pertinere cenſetur. In alienis aquis piſcari non licet, niſi quis jus compiſcandi habeat, vel alio modo facultatem illam acquiſierit, quo caſu tamen conſvetis inſtrumentis piſcationem exercere debet.

§. 16. Cum igitur feræ, volucres & piſces, hodie in dominio exiſtant, hinc alii ab iis, non minus ac cæteris rebus alienis, abſtinere debent, ſi ſecus fiat dolo malo, furtum committitur, quod adeo, pœna furti, merito coercetur, ſed ita, ut illa aliquando mitigetur, aliquando exaſperetur; nonnunquam etiam ultra modum, in fures ferarum ſævitur. In ſpecie non licet feras, alienis retibus conſtrictas, eximere, circa quod incerta quodammodo eſt juris Romani ſententia

Digitized by Google

tia *v. l. 55. de A. R. D.* Multo minus animalia, in vivariis, *Thier-Garten*, exiſtentia, auferre aliis fas eſt, cum earum proprietas ſit evidentor *v. l. 3. §. 14. de A. A. P. l. 62. §. 1. de uſufr.*

§. 17. Quo autem venatio, latius accepta, cum effectu inſtitui queat, opus eſt venatoribus ſimilibusque miniſtris. Apud Romanos ſervi hiſce miniſteriis fuerunt adhibiti *v. l. 99. §. 1. de legat. 3. l. 12. §. 12. de inſtrum. leg. can. 13. diſtinct. 86.* Hodie uti venationis, ita miniſtrorum, alia eſt ratio, nam à Principibus magno numero illi haberi, eorumque præcipui, non exiguo honore frui ſolent, quia ſcilicet Principes, mirum in modum, venationibus delectantur, nam aliàs ſi ex objecto, de hac re ſtatuendum eſſet, longe minor, dubio procul, futura eſſet exiſtimatio.

§. 18. Licet vero Imperantes dominium ferarum, in privatos, aliquo modo devenire patiantur, attamen imperium ſemper penes eos manet. Hujus virtute leges venatorias condunt, quarum ſcopus eſt, impedire, ne male inſtituta venatione, genus ferarum plane exſtirpetur, vel alia ratione eidem noceatur. Hinc modus & tempus venandi determinatur, inſtrumentorum nonnullorum uſus, captura tenellarum ferarum prohibetur, ruſticorum canibus fuſtes certæ menſuræ appendi debent, aliaque ejus generis ſanciuntur. De cætero, leges illas infinitis eluſionibus ac fraudibus ſubjacere, ſatis certum videtur. *v.* LYSER *Jus Georg. l. 3. c. 12. 13. 14.*

§. 19. Venationum non exiguus ſolet eſſe abuſus, dum illæ non ad utilitatem territorii, ſed inanem voluptatem, ſæpe referuntur: Hinc feræ majori numero foventur, quam conditio loci admittit, quæ adeo ſubditorum agris impune damna inferunt. E contrario, præcipiente voluptate, major ſæpe ſtrages beſtiis infertur, quam ut utiliter conſumi queant: Non raro etiam ultro modum in eas ſævitur, non ſine injuria in Creatorem: Denique, qui venationibus tantopere delectantur, vitam ſalutemque periculo ſæpe exponunt, ac adeo officia, ſibi ipſis debita, parum obſervant.

§. 20. Sylvæ ſive foreſta *Forſte v.* STRUV. *S. J. F. c. 6. §. 28. n. 2.* publicis rebus meritò accenſentur, hinc *Jus foreſti*, dominium ſylvarum publicum, ac imperium circa eas includit: Sub illo continetur *proprie-*

tas ſylvæ, cum conſvetis effectibus, & *jus venandi;* ſub hoc vero potiſſimum, *poteſtas ferendi leges*, & *jurisdictio foreſtalis*. Hæc jura, in quibusdam locis, aliquando in ſolidum Imperans ſibi reſervat, aliquando verò quædam ſubditis concedit, ubi tamen, ob ambiguitatem verborum, nonnunquam res non ſatis certa eſt.

§. 21. Quando Nobilis de ſylva, una cum jure venandi, etiam, feras majores, à Principe inveſtitus eſt, tum ipſi quoque jurisdictio foreſtalis competere cenſetur *v.* LETSER *Jus Georg. l. 3. c. 11. n. 41.* quod tamen eo caſu ſaltem verum videtur, ſi Nobilis ille aliàs jurisdictione gaudeat, nam, ea ceſſante, facta conceſſio, de ſola ſylvæ proprietate, & jure venandi, probabiliter accipi poteſt. Solo jure venandi conceſſo, proprietas ſylvæ, & jurisdictio foreſtalis, conceſſa non eſt. De cætero jurisdictio foreſtalis ſolum ad negotia foreſtalia pertinet, hinc v. gr. de homicidio, in ſylva commiſſo, judex ordinarius judicat.

§. 22. Si uni proprietas ſylvæ, alteri jus venandi conceſſum, vel hoc, per modum ſervitutis, in ſylva aliena, quæſitum ſit, tum uterque, ſine præjudicio alterius, ſuo jure uti debet. Hinc proprietarius grandes & annoſas arbores cumulatim & magno numero excidere nequit, multo minus ſylvam radicitus exſtirpare, eique aratrum inducere poteſt. Vice verſa ei, cui jus venandi competit, lignis uti non licet, niſi modice *v. §. 11.* Fructus ſylveſtres ad eum ſpectare, quidam cenſent *v.* STRUV. *S. J. F. c. 6. §. 11. n. 3.* ſed rectius illi proprietario tribuuntur, qui tamen, in eorum perceptione, ita ſe gerere debet, ne feris alimenta neceſſaria ſubtrahantur *v.* HARPRECHT *Reſponſ. Tubing. Vol. 4. Rſp. 69.*

§. 23. Poteſt etiam proprietarius fructus aliis locare, quod circa porcos ſaginandos occurrit, &, ſi in publicas ſylvas porci immittendi ſint, dominus territorialis, tempus & modum ſaginationis definire ſolet. Illud quoque, ex communibus principiis, liquet, uſufructuarium ſylvæ, vel viduam, in cujus dotalitio illa comprehenditur, aut creditores immiſſos debere illa, ad modum boni patrisfam. uti, ac, ſecus faciendo, ad damnum reſtituendum obligari.

§. 24. Si quis habeat ſervitutem lignandi in aliena ſylva, ad modum

Digitized by Google

dum conſtitutum, ea uti tenetur, hinc, ultra quantitatem conceſſam, ligna cædere nequit; Quodſi jus lignandi ad comburendum ſaltem habeat, arbores ſanas, ad ædificandum aptas, tollere non debet, ſed ſaltem arboribus aridis, emortuis truncis, ramis vi ventorum dejectis, vel etiam arboribus, in uſum comburendi, plantatis, uti poteſt. Si ligna proprietario ac ei, qui ſervitutem habet, non ſufficiant, ille præferendus eſſe cenſetur: In ſylva communi, jus cædendi ligna, ſecundum capita & perſonas, non quantitatem prædiorum, competere volunt.

§. 25. Imperium circa ſylvas, licet privatas, domino territoriali regulariter tribuendum. Vi ejus leges & mandata foreſtalia ille fert, quarum ſcopus eſt, ut ſylvæ, à ruina & devaſtatione, conſerventur: Hinc tempus & modus faciendæ lignationis determinatur, adeo ut, in ſpecie, locis, ubi cæſura facta eſt, per aliquod tempus parcendum, nec ibi pecus paſcendum ſit, *die jungen Gehaue müſſen gewiſſe Zeit, biß auf das vierte, fünffte Laub, geſchonet werden.* Aliquando eradicatio arborum, à domino foreſti, permittitur, quo caſu, à novorum agrorum poſſeſſoribus, decimæ, *Forſt*-vel *Stock-Garben* exigi ſolent *v.* LYSER *Jus Georg. l. 3. c. 11.*

CAPUT XV.
DE METALLIS.

SUMMARIA.

Inter res publicas etiam occurrunt metalla §. 1.
Hoc nomine quænam contineantur §. 2.
Eorum dominium originarium eſt penes Rempublicam §. 3.
Juris Romani ſententia §. 4.
Ejus & juris Germanici comparatio §. 5.
Imperans aliquando dominium metallorum ſibi reſervat, plerumque vero privatis concedit §. 6.
Ejus tamen aliqua parte & imperio retentis §. 7.
Officialium metallicorum conſtitutio officium & delicta §. 8.
Operarii metallici ex locatione operas præſtant §. 9.
Metallicarum fodinarum varietas §. 10.
Partes §. 11.
Et acquiſitio §. 12.
Plerumque expreſſe conceduntur vel cum fundo §. 13.
Vel ſeparatim §. 14.
Circa fodinas occurrit contractus velut emphytenticus & ſocietas §. 15.
Hodie in fundis etiam alienis fodinæ acquiruntur §. 16.
Dominium fodinarum conſvetos habet effectus §. 17.
Proventus aliquando pro fructu, aliquando pro ſubſtantia habetur §. 18.
Fodinarum translatio & amiſſio §. 19.
Meatuum ſubterraneorum concurſus & prærogativa §. 20.
Cuniculorum metallicorum diverſitas §. 21.
Rerum metallicarum lites, actiones, judicia & collegia §. 22.

§. 1.

INter publicas res, quæ, facto interveniente, uſui applicantur, occurrunt Metalla, de quibus, poſt plures aliorum labores, exſtat etiam DISSERTATIO, *ſub meo ductu, Lipſiæ 1695. habita.* Eſt autem hæc materia ſatis diffuſa, in eaque, non obſtante variorum culturâ, multa occurrunt, quorum ſolida cognitio, vix aliter, quam longa exercitatione, acquiri poteſt. Hoc loco ejus fundamenta breviter delineabimus.

§. 2. Metallorum nomine aliquando intelliguntur (1.) ipſæ fodinæ *v. l. 6. §. 2. ad L. Jul. pecul. l. 8. §. 4. l. 36. 38. de pœn. l. 3. §. fin. de reb. cor. qui ſub tutel.* (2.) omnis generis foſſilia, adeo ut metalla in ſpecie, media mineralia & lapides, iſto ſignificatu comprehendantur *v. l. 3. §. fin. de reb. cor. qui ſub tutel. l. 8. §. 10. de pœn. l. 9. §. 2. 3. l. 13. §. 5. de uſufr. l. 1. 4. C. de metallar. v.* LEYSER *Jus Georg. l. 3. c. 24.*

§. 3.

Digitized by Google

§. 3. c. 25. Diſsert. *de jur. metallor. §. 1. 2. 3.* De cætero, in metallis inveſtigandis, eruendis, ac ad uſum vitæ civilis præparandis, magna opus eſt prudentia, quæ experientia & uſu potiſſimum acquiritur *v. d.* Diſsert. *§. 4. ſeqq.* Leys. *d. c. 25. n. 48. 49.*

§. 3. Dominium metallorum originarium, Reipublicæ & Imperanti merito tribuitur, quæ ſententia etiam in Germania ſemper obtinuit *v. A. B. c. 9.* Eisenhart. *de regal. metallif. jur. c. 2.* eique hodierna praxis, in Statuum Territoriis, ſuffragatur *v. d.* Diſsert. *§. 9. ſeqq.* Metalla tamen & foſſilia viliora quidam privatis tribuunt, ſed alii ea quoque dominio publico ſubjiciunt. Videntur ſpecies eſſe ſeparandæ, nam cuprum, ſtannum, plumbum, ferrum, cadmia metallica *Kobolt* & ſimilia, ad Regalia merito referuntur, ſed lapides vulgares, terra figulina & lateritia, carbones foſſiles, ceſpes uſtibilis *Torff*, ejusque generis alia, ut dominis prædiorum relinquantur, magna æquitas utique exigit *v.* Leys. *d. c. 25.*

§. 4. Jure Romano, Metalla ad prædiorum dominos olim pertinuiſſe videntur *v. l. 13. §. 1. comm. prædior. l. 7. §. 13. 14. ſolut. matrim. l. 13. §. 5. 6. de uſufr. l. 4. §. 7. de cenſ. l. 77. de C. E. V. v.* Einsiedel *de regal. c. 3. n. 388.* Struv. *S. J. F. c. 6. §. 26.* Sed ſucceſſu temporis, Imperantes ſibi illa aſſerere cœperunt, & potiſſimum quidem, ut videtur, in provinciis bello quæſitis *v. l. 3. §. fin. l. 4. de bon. cor. qui l. 1. 2. 3. 6. C. de metallar. l. 10. 15. de publican. l. 11. C. de vectigal. l. 1. quod cujusque univerſ. nom. l. 17. in fin. de V. S.* Hinc etiam condemnatio in metallum, ſeu metallopus publicum, non inſolita apud Romanos fuit pœna *v. l. 8. §. 4. 8. 10. de pœn. l. 6. de captiv. d.* Diſsert. *§. 19. ſeqq.* Leys. *d. c. 24. n. 4. 5.*

§. 5. Quando iſtam juris Romani, de privato metallorum dominio, ſententiam, interpretes nonnulli, cum jure germanico, componunt, *eam ad juris naturalis decreta quam proxime accedere* exiſtimant. Sed illud verum eſt, ſi rem hanc extra ſtatum civilem conſideremus: verum in hoc, ſententia juris Germani, Reipublicæ dominium metallorum tribuentis, juri naturali eſt convenientior. Porro aliqui cenſent, *jus Romanum, per germanicum, eſſe mutatum*, quam mutationem tamen, ſaltem quoad *canonem metallicum*, non etiam *ipſam metallorum proprietatem*, factam eſſe, juris Romani amantiores con-

contendunt. Sed illa parum apte dicuntur, nam jus Romanum, quatenus privatis dominium metallorum tribuit, nunquam potius receptum, aut admiſſum eſt *v. d.* DISSERT. *§. 22. 23.*

§. 6. De cætero Imperantes aliquando, ſuis ſumtibus, fodinas inſtituunt, ac omnem proventum ſibi addicunt, quo ipſo fodinæ dominicæ, *Herren-Zechen* exiſtunt *v.* EISENHART. *d. tr. c. 2. §. 10.* Plerumque vero jus effodiendi Metalla, ſub conditione præſtandorum ſumtuum, ac ſolvendi canonis metallici, in ſubditos transferunt, quo facto, jus regale metallicum conſtat (1.) aliqua dominii originarii parte (2.) imperio *add.* EISENHART *d. c. 2. §. 38.*

§. 7. Ex dominio quod ſupereſt, dependent jus exigendi canonem metallicum, jus protimiſeos *v. l. 1. 2. 3. C. de metallar.* jus colligendi, in officinis argentariis, particulas minutas, *das Hüttengekretze* nec non vindicandi ſcorias, à fodinarum cultoribus derelictas *v. Ord. metallic. Saxon. art. 92.* & ſimilia. Vi autem imperii exercitium metallurgicum dirigit Imperans, dum leges metallicas fert, officiales ac operarios conſtituit, rationem fodinas acquirendi determinat, quid alios facere oporteat oſtendit, ac modum procedendi, in cauſis metallicis, ſimiliaque definit.

§. 8. Circa rem metallariam varii generis officiales occurrunt *v.* LEYS. *Jus Georg. l. 3. c. 24. n. 16. ſeqq.* Majores ipſe Imperans, minores vero, fodinarum cultores conſtituunt, omnes tamen juramento & ſatisdatione Imperanti obſtringi ſolet *v. Ord. metall. Saxon. art. 20. ſeqq. 42.* Quæ vero ſingulorum ſit poteſtas & quodnam officium, illud ex fine muneris injuncti, intelligendum eſt, quæ ſingula in Ordinationibus metallicis, diſtinctius inculcantur *v. Ord. metall. Saxon. art. 3. ſeqq.* Sed varii hic occurrunt exceſſus & delicta, quæ debita pœna meritò coercentur *v.* CARPZ. *Pr. crim. p. 2. qu. 85. n. 47.* KAHLEIS *diſſert. de defraudat. metallic. hab. Wittemb. 1691.*

§. 9. Operarii metallici *v.* LEYS. *d. c. 24. n. 23.* hodie ſunt liberi homines, qui mediante locatione & conductione, à fodinarum cultoribus aſſumuntur, hinc, accepta mercede, operi diligenter incumbere, ac ab omni fraude abſtinere debent. Quo vero operæ eo efficacius præſtentur, in tres periodos ſixe *Schichten*, tota dies, viginti quatuor horis conſtans, dividitur, ac ſingulis periodis, quarum unaquæque ſeptem horis abſolvitur, novæ operæ, metallico operi adhibentur *v.* DISSERT. *noſtr. §. 24. ſeqq.*

§. 10.

Digitized by Google

§. 10. Fodinæ metallicæ intuitu cultorum ſuorum dici ſolent Sympoſia *zechen*, ut &, fodinæ ſociales *Gewerckzechen* v. EISENHART. *de regal. metallif. jur. c. 2. §. 4. c. 3. §. 2. ſeqq.* ac varie diſtingvuntur (1.) in dimenſas & non dimenſas, *vermeſſene und unvermeſſene* (2.) cultas & deſertas, *bauhafftige und aufflässige zechen* (3.) ſteriles *zubuszechen*, ſibi ſufficientes, *die ſich ſelbſt bauen* & fœcundas *höffliche zechen* (4.) ſurgentes & cadentes *ſteigende und fallende* (5.) ſimplices & compoſitas, *einfache und zuſammen geſchlagene* (6.) majorales & minorales, à diverſitate metallorum v. EISENHART. *d. tr. c. 2. §. 3. ſeqq. add. Ord. met. Saxon. art. 35.*

§. 11. Partes metalli fodinarum dicuntur *Kuckus*, ab inventore, ut quidam cenſent *v.* LEYS. *d. c. 24. n. 63. add.* EISENHART. *d. tr. c. 4. §. 21. n. 10.* & nihil aliud ſunt, quam *partes fodinarum indiviſæ*, quas ad immobilia pertinere, ſatis quidem manifeſtum videtur *v. Conſtit. Saxon. 25. p. 3.* Conſtituuntur eum ob finem, ut in diſtribuendis proventibus & oneribus, inter cultores, proportio obſervari queat. Numerus autem partium fere à conſvetudine dependet, ac, pro ratione fodinarum majoralium & minoralium, diverſus eſt, in illis enim major, in his, minor occurrit, plerumque fodinæ argentariæ in 128. partes dividuntur *v. d. diſſert. §. 27.* LEYS. *d. c. 24. n. 35. ſeqq.*

§. 12. Ex notoria conſvetudine, viliora metalla, ad dominos fundi, in Saxonia, pertinere cenſentur, & quidem ſine ulla Canonis ſolvendi neceſſitate *v.* CARPZ. *p. 2. C 53. D. 3.* ſed talis conſvetudo valde incerta, & regulariter non admittenda eſt *v.* EISENHART. *d. tr. c. 2. § 53. ſeqq.* Immemoriali quoque præſcriptione fodinas acquiri poſſe cenſent, quod & ipſum tamen, non ſatis liquidum eſt, ſi vero præſcriptionem admittas, non debet illa, ad alia metalla, extendi EISENHART. *d. l. §. 60.* LEYS. *d. c. 24. n. 29. 30. add. diſſert. de jur. metall. §. 29.*

§. 13. Plerumque jus fodinarum expreſſa conceſſione acquiritur; Et poteſt alicui, cum fundo, jus metallorum concedi, quo caſu accipiens officiales conſtituere, ac metalla, aliis effodienda, concedere poteſt. Sed non quævis conceſſio, jus metallorum complectitur, hinc ſi quis cum feudo jurisdictionem ac merum imperium accipiat, jus illud ſimul conſecutus cenſeri nequit *v.* LEYSER. *d. c. 24. n 31. 32.* Utplurimum vero ſeparatim, jus metalla fodiendi conceditur, cujus conceſſionis diverſi iterum ſunt gradus.

Digitized by Google

§. 14. Nam in locis metallicis cuivis competit poteſtas, terram, metallorum inveſtigandorum gratia, fodiendi, *ein freyes Schürffen*, & nihil refert, ſive locus ſit propius, ſive alienus, nihil enim excipitur, quam *beſamte æcker, tiſch, bett und Feuer-Stædt.* Quodſi ſpes lucri appareat, fodiens fodinam ſibi concedi petit, quo facto jus conſtans, ſed indefinitum, ſibi ſuisque ſociis, ſi quos habet, acquirit. Si operæ pretium videatur, fodinæ dimenſionem fieri curat, ex quo jus definitum, & concurrentes excluſurum, acquiritur.

§. 15. Negotium, quo fodina acquiritur, Intuitu Principis concedentis & Cultorum, eſt inſtar contractus emphyteutici, ſed cultorum inter ſe, rationem ſocietatis habet *v.* EISENHART. *de regal. metalli fod. jur. c. 4. §. 4. ſeqq.* Concedens ſibi reſervat canonem metallicum, domino autem fundi, in compenſationem damni illati, conceditur pars metallica, *ein erbkux*, ex qua aliquando, ſine ullis impenſis, proventum conſequatur *v. O. M. Saxon. art. 72. v. ſupr. l. 4. c. 14. §. 17.* Aliquando etiam Eccleſiæ vel aliis piis locis certæ partes liberæ conceduntur. De cætero exercitores fodinas colere, ſumtus neceſſarios præſtare, ac, in recognitionem dominii directi, ſingulis anni quadrantibus aliquid ſolvere debent, *müſſen die lehn und zechen quartaliter verreceſſen v. d. diſſert. §. 30. 31.*

§. 16. Ex dictis liquet, quod hodie, etiam in fundis alienis, metalla quærere liceat, hinc, ſi uſufructuarius, maritus aut creditor, in fundo fructuario, dotali vel oppignorato, fodinam inſtituant, eam retinent, licet jus, quoad ipſum fundum, exſpiraverit, nec adeo obtinet hodie diſpoſitio *l. 9. §. 3. l. 13. §. 5. 6. de uſufr. l. 7. §. 13. 14. ſol. matrim.* Aliud dicendum de fodinis, ante illa jura jam inſtitutis, hæ enim, ſi in uſufructuarium, maritum vel creditorem transferantur, ad dominos priores utique ſuo tempore erunt reverſuræ *v. l. 8. ſolut. matrim.*

§. 17. Fodinis legitime acquiſitis, ad modum aliarum rerum propriarum, dominus utitur. Hinc proventum, *die ausbeute* lucratur; Poteſt etiam fodinas aliis in uſumfructum concedere, quo caſu proventus accipit uſufructuarius, ſi hi renaſcantur *l. 7. §. 13. ſolut. matrim.* ſed hæc conditio nunquam exiſtere videtur, quare ex modo initæ conventionis judicandum, utrum proventus metallicus, pro ſubſtantia, an fructu haberi debeat: Aliquando etiam lege poſitiva, iſta res definitur.

§. 18.

Digitized by Google

§. 18. In Electoratu Saxoniæ, uſufructu à lege conſtituto, proventus metallici, non fructuum, ſed ſubſtantiæ rationem habent *p. 3. C. 25. ibique* Carpz. Sed in Ducatu Brunſvicenſi illos pro fructibus haberi, ac ab uſufructuario irrevocabiliter acquiri, teſtatur Eisenhart. *d. tr. c. 4. §. 17.* Poſſunt etiam metalli fodinæ oppignorari vel arreſto conſtringi *v. O. M. Saxon. art. 101.* Eisenhart. *d. c. 4. §. 20.* locare tamen eas, in quibusdam locis, non licet *v. O. M. S. art. 35.* niſi cum conſenſu Præfecti montani *v. d. diſſert. §. 33. 34.*

§. 19. Poſſunt etiam, per ſucceſſionem legitimam & teſtamentariam, fodinæ in alios transferri, aut etiam, inter vivos, alienari *v. O. M. S. art. 39. 40. 41. 47.* Eisenhart. *d. tr. c. 4. §. 18. ſeqq.* Carpz. *p. 3. C. 25. D. 1. 2.* Amittuntur illæ, ſi legibus factæ conceſſionis non ſatisfiat, puta ſi fodinæ non colantur, ſymbolæ non conferantur nec trimeſtris recognitio præſtetur. Præſcriptione quoque, in rebus immobilibus uſitata, fodinæ amitti videntur: Propter delicta vero, ob favorem rei metallicæ, illæ non auferri, nec fiſco adjudicari ſolent *v. O. M. S. art. 1. §. 35.*

§. 20. Aliquando diverſarum fodinarum meatus ſubterranei concurrunt, quo caſu, inter cultores, de prærogativa, acriter ſatis controverti ſolet; Quæ controverſiæ, vel *amica transactione,* vel *fodinarum conjunctione,* ſi urgentes adſint cauſæ, & conſenſus Magiſtri montium accedat, vel *ſenioratu fodinarum* deciduntur *v. d. diſſert. §. 37.* Ille autem Senioratu gaudet, qui primus inveſtituram impetravit, nam hujus virtute, inveſtitus, ex ſua area, omnes alios excludere poteſt, qui, intra ejus terminos, metalla ſcrutati ſunt, aut poſtea in eam incidunt, *die in ſeine Vierung kommen v.* Lyser *Jus Georg. l. 3. c. 24. n. 88. ſeqq.*

§. 21. Circa fodinas etiam occurrunt *Cuniculi*, qui diſtingvuntur in *deprædantes, Raub-Stollen,* qui ſine utilitate efficiuntur eo ſaltem fine, quo, ſub ſpecie recti, fodinarum cultoribus aliquid ſubtrahi queat, & *neceſſarios*, qui ſunt foſſæ ſubterraneæ, à radice montis, leni aſcenſu, verſus fodinas actæ, quo fodinæ ab aquis liberari, ac puriori aura refici queant. Diſtingvuntur in imperfectos ſive quærentes, & perfectos ſive hæreditarios, *Such- und Erb-Stollen*, ob hos certa aliqua penſio cuniculorum dominis ſolvi debet *v. O. M. S. art. 77. ſeqq. d.* Dissert. *§. 39.* Leyser. *d. c. 24. n. 34.*

§. 22. Quodſi lites, circa rem metallicam, oriantur, opus eſt competentibus *actionibus*, quarum indoles, ex jure præſuppoſito intelligitur. Sic partes metallicæ rei vindicatione peti poſſunt, ſi oppignoratæ ſint, actio hypothecaria locum habet; ex contractibus, actio perſonalis naſcitur. Habent etiam cauſæ metallicæ plerumque peculiare judicium, & ſingularem in nonnullis proceſſum; Solent etiam Collegia juridica montana conſtitui, quæ de jure metallico reſpondeant, id quod omne ex ordinationibus metallicis cujusvis loci, ſpecalius intelligendum eſt *v.* LETSER *d.l.n.101.ſeqq.*

CAPUT XVI.
DE MOLENDINIS.

SUMMARIA.

Molendinorum indoles & varietas §.1.
Jus ea exſtruendi regulariter ad regalia videtur pertinere §.2.
Quod ex ipſa civitatis conſtitutione reſultat §.3.
Uſus tamen territoriorũ germanicorum variat §.4.
Jus habendi molendinum aliquando privative quibusdam competit §. 5.
Pro diverſo habendi modo diverſum eſt §. 6.
Et nonnunquam plane ceſſat §. 7.
Exſtruendæ molæ locus §. 8. 9. 10.
Et modus §. 11.
Ut recte obſervetur, periti & jurati molitores ſunt adhibendi §. 12.
Ad exſtructionem molarum ſubditi operas regulariter præſtare non tenentur §. 13.
Molendina ſunt in dominio §. 14.
Ejus effectus quoad flumen privatum & publicum §. 15.
Molere in aliquo molendino, eſt res meræ facultatis §. 16.
Jus tamen bannale aliquando acquiritur lege, privilegio, ſtatuto §. 17.
Pacto & præſcriptione §. 18. 19.
Quod nihilominus certis caſibus ceſſat §. 20.
Definitio mercedis molitoriæ §. 21.
Molendinum aliûs exſtructionem quandoque impedit ac locari poteſt §. 22.
Molitorum delicta, ſtatus & lites §. 23.
Imperans molarum curam gerere debet §. 24.
Molendinorum onera & immunitates §. 25.
Quæ molendinorum, eadem fere furnorum ſunt jura §. 26.

§. 1.

REsum, quæ, ſine publico permiſſu, produci nequeunt, adeoque hactenus pro publicis haberi poſſunt *v. c. 14. §. 1.* exemplum præbere videntur Molendina, de quibus nunc quædam afferre libet. Molendina ſunt *machinæ, ſuis requiſitis inſtructæ, quibus, hominum aut jumentorum ope, vel aquarum ventive impulſu, agitatis, fruges aliæve res conteruntur aut præparantur.* A *modo operandi,*

Digitized by Google

randi, & *objecto* varie diſtingvuntur; Illorum autem exſtruendorum rationem Architectura docet *v. l. 18. §. 5. l. 21. de inſtruct. vel inſtrum. leg.* DN. BORN *diſſert. de molendin. c. 1.* LETSER. *Jus Georg. l. 3. c. 15. n. 1. ſeqq.*

§. 2. Jus exſtruendi molendinum, in Republica germanica, ad Regalia, à nonnullis, refertur; alii vero dominii privati effectibus, id accenſent, cum mero jure naturali hoc obtineat, nec libertas illa naturalis, lege aliqua, reſtricta, ac jus molendina exſtruendi, Regalibus annumeratum ſit. Mihi prior ſententia, magis probabilis videtur; Equidem ſi quis, in re plane ſua, ac ad proprium tantum uſum, molam exſtruere velit, id, vi dominii, dubio procul facere poterit: ſed cum molendina, in fluminibus publicis, exſtruantur, eorumque uſus ad alios quoque extendatur, hinc jus, ea exſtruendi, menſuram dominii privati, omnino excedere, ac ſublimius principium arguere videtur.

§. 3. Neque vero ad hoc, ut jus aliquod, dici poſſit publicum, lex prohibitiva præciſe requiritur, cum, ex ipſa Societatis civilis conſtitutione, hoc reſultet, ut publicum cenſeatur, quicquid rationes privatas excedit. Hoc tamen non eo pertinet, quaſi altera ſententia, quæ pro dominio privato pronunciat, ſimpliciter improbanda ſit, nam, conniventе Republica, jus illud privati ſibi recte aſſerunt, maxime cum pro utilitate civitatis ſemper ab Imperante poſſit reſtringi.

§. 4. Interim uſus Territoriorum Germanicorum diverſus eſt: In Marchia Brandenburgica, neminem molendinum exſtruere poſſe, niſi qui hoc jure inveſtitus ſit, teſtatur DN. STRYK *in E. J. F. c. 8. qu. 16. lit. b.* Sed in Electoratu Saxoniæ, cuivis domino, exſtruendi jus competit *v.* ZIEGLER. *de Jur. maj. l. 2. c. 15. n. 32. ſeqq.* Solet tamen permiſſa libertas, conſvetudine vel lege expreſſa aliquando iterum reſtringi, quæ reſtrictiones, ultra voluntatem reſtringentis, non ſunt extendendæ *v.* DN. BORN *d. diſſert. c. 2.* LETSER *d. c. 15. n. 34. ſeqq.*

§. 5. Sicut autem Imperans jus molendinorum aliquando ſibi ita aſſerit, ut privatis id plane non concedat, ita civitates etiam municipales, cives ſuos, mediante conventione legitima, ab eodem excludere poſſunt; ſtatuti vero non eadem vis eſt, niſi ab Imperante ſit confirmatum. Poſſe etiam Principem, ob utilitatem publicam, ſubditos cogere, ut molendina privata deſtruant, recte utique dicitur, ſed

Digitized by Google

vera utilitas ac neceſſitas ſubeſſe debet, quæ, juſta æſtimatione, non facile occurret. *v.* DN. BORN. *d. diſſert. c. 2. §. 7. 8.*

§. 6. Quodſi jus habendi molendini, ex conceſſione publica, dependeat, tum ex hujus modo judicandum, quouſque illud ſe extendat, ſi vero, ex dominio privato illud repetatur, tum, juxta conſvetos dominii effectus id erit accipiendum, adeoque tamdiu aſſerendum, donec juſta reſtrictionis cauſa probetur. Primo igitur jus exſtruendi molendini nullo tempore præſcribitur, cum hactenus nemo ſit in conditione præſcribendi, adeoque exſtructio illa, ſit res meræ facultatis: Nec impeditur exſtructio, quod vicinus ſolus, per longiſſimum tempus, molendinum habuerit, & quod reditus ejus, iſta exſtructione minuantur *v. l. 26. de damn. infect.* Non minus quoque licitum erit domino, molendinum augere, in eoque novos ductus formare, vel etiam v. gr. frumentarium, in olearium convertere, aut collapſum dirutumve quovis tempore reſtaurare *v.* DN. BORN *d. diſſert. c. 2. §. 9.* LETSER *d. c. 15. n. 40. ſeqq.*

§. 7. Ceſſat vero jus exſtruendi vel immutandi molendini, ſi quis pacto illud remiſerit, ex qua conventione, ſi ea fuerit paciſcentium intentio, quod in dubio præſumendum videtur, ſervitus realis, quemvis ſucceſſorem obligatura, enaſcitur. Ceſſat quoque, ſi alii, ex privilegio, jus prohibendi ſit quæſitum, aut, facta ædificationis ſuſcipiendæ prohibitione, jus ædificandi præſcriptione exſtingvatur. Non minus etiam ceſſat, ſi vicino per exſtructionem molæ damnum poſitivum inferatur, ut ſi aquæ ductus reddatur deterior, vel aquarum curſus penitus intervertatur. Denique ceſſare cenſetur, ſi tantum ad æmulationem alterius, exſtructio fiat *v.* DN. BORN *diſſert. c. 2. §. 10. 11.* LETSER *d. c. 15. n. 46. ſeqq.* Sed hoc ultimum in genere nonnulli rejiciunt *v.* DN. THOMAS. *diſſert. hab. Hal. 1703.* cui titulus: *Non ens actionis forenſ. contr. ædific. ex æmulat.*

§. 8. Quo autem, de jure exſtruendæ molæ, eo magis conſtet, ad *locum*, in quo illa ædificanda, reſpiciendum eſt. Et quidem in fundo & flumine privato, quemvis molendinum exſtruere poſſe, non dubitatur, quod tamen, ſi primam hypotheſin, §. 2. notatam, ſupponas, non aliter admittendum, quam ſi ad proprium ſaltem uſum exſtructio fiat. In loco autem & flumine publico, non aliter, quam permiſſu publico,

Digitized by Google

blico, molendinum exſtrui poteſt, ſecundum hypotheſin modo laudatam, ſed juxta ſecundam, quæ in Saxonia obtinet, conſenſu Imperantis quidem opus eſt, ſi in loco publico exſtructio ſit facienda, non vero, ſi in flumine publico, quia horum uſus omnibus permiſſus ſupponitur.

§. 9. Illud tamen dubium non habet, quin Princeps cenſum molinarium exigere, aut etiam jus ædificandi, præcipue intuitu inſularum, reſtringere poſſit: Inprimis vero, conſenſu publico opus eſt, ſi quis aquæductum, ad verſandum molendinum, ex flumine publico, facere velit. Atque juxta duplicem iſtam hypotheſin, quæſtiones ſpeciales, de *loco* vel *flumine communi, feudali* aut *emphyteutico*, ut & de *mutatione* vel *translatione molendini*, ſimilesque, diverſimode decidendæ ſunt, ita ut juxta primam, conſenſum publicum, ad illa omnia requiramus, ſed juxta ſecundam, domini libertati, eadem regulariter relinquamus.

§. 10. Quodſi lege provinciali cautum ſit, ut molendina certo intervallo, abs ſe invicem diſtent, ſpatium illud, orta controverſia, non ſecundum lineam rectam, ſed naturalem aquæ curſum, atque ita per anfractus quoque, menſurandum videtur. Præterea notandum, quod, ſicut jus ædificandi molendinum ſimpliciter poteſt amitti *v. §. 7.* ita etiam illud, ratione certi loci, dubio procul tolli queat lege, conſvetudine, pacto, privilegio & præſcriptione, quæ tamen, ultra poſſeſſionem, vires ſuas non extendit *v.* Dn. BORN *d. diſſert. c. 3.*

§. 11. Exſtruendi molendini *modum* quod attinet, uti ille dubio procul eſt obſervandus, ſi non aliter, quam permiſſu publico, exſtructio fieri queat, ita, licet hæc, vi dominii privati, fiat, ille non negligi, ſed caveri potius ſolet, ne ita mola exſtruatur, quo aquæ reſtagnatione vel alia quacunque ratione, damnum vicinis inferatur. Inprimis ergo habenda eſt ratio arboris molaris, *des fachbaums*, quæ recte collocanda, nec ſemel poſita, mutanda eſt, id quod in *Ord. molin. Saxon. 1653. art. 9.* ſub pœna 500. florenorum, conſtitutum.

§. 12. Quo ergo modus ædificandi exacte obſervetur, periti juratique molitores ſunt adhibendi, ac viſitatio nonnunquam inſtituenda *v.* Dn. BORN *d. diſſert. c. 4.* LEYS. *Jus Georg. l. 3. c. 15. n. 53. ſeqq.* Quodſi jus ſcriptum deficiat, tamen machinam molarem, pro lubitu

muta-

Digitized by Google

mutari non poſſe, ſed modum conſvetudine inductum, obſervandum eſſe, quidam putant *v.* BERLICH. *p. 2. D. 176.* Dn. BORN *d. c. 4. §. 4.* LEYS. *d. c. 15. n. 59.* Sed ſi vicinis damnum poſitivum & certum non inferatur, ei, qui, in privato fundo & flumine, molendinum poſſidet, mutandæ arboris molinariæ arbitrium competere videtur *v.* Dn. HORN *Juriſprud. feud. append. 2. n. 22.*

§. 13. Si Princeps vel privatus, cui vel ex inveſtitura, vel alio modo jus ædificandi competit, molendinum exſtruat, ſubditi, ad præſtandas operas, regulariter cogi non poſſunt, cum enim ad exſtruentem omnes reditus, ex molendino, ſint perventuri, merito quoque ſumtus exſtructionis ille ferre debet, neque ſubjectio, vel fundamentalis, vel jurisdictionalis, ad ejusmodi præſtationes ſpeciales, extendi debet. Aliud dicendum, ſi lege *v. Deciſ. Saxon. 33.* pacto expreſſo, conſvetudine vel præſcriptione legitima *v. l. 41. de A. v. A. P.* neceſſitas præſtandi operas ſit introducta, vel utilitas ſpecialis, ex exſtructione illa, in ſubditos redundet, dum v. gr. gratis frumenta molere, ipſis conceditur *v.* Dn. BORN *diſſert. de molend. c. 4.*

§. 14. Molendinum exſtructum, licet, ad ejus exſtructionem, permiſſu publico opus fuerit, ſine dubio, eſt in exſtruentis dominio, ac molendina aquatica, pneumatica & navalia, rebus immobilibus merito accenſentur *v. Deciſ. Saxon. 53.* Dn. BORN. *d. diſſert. c. 1. §. 5.* LEYS. *d. c. 15. n. 81. 82.* Quodſi fundus, in quo molendinum exſtructum, & flumen, quo idem agitatur, ad diverſa territoria vel univerſitates pertineant, tum, in dijudicandis molendini, ac inhabitantium juribus, leges & ſtatuta prioris territorii vel univerſitatis, obſervari debent Dn. BORN *d. diſſert. c. 3. §. 5.*

§. 15. Vi autem dominii, exſtruens, in flumine privato, aqua, pro lubitu ſuo, uti poterit, niſi modus lege publica ſit præſcriptus. Hinc poterit Superior dominus aquam retinere, ac in uſus ſuos inſumere, etiamſi, ob id, inferiori molendino eadem imminuatur, neque enim alii concedendum eſt, quo quis ipſe indiget *v. l. 26. de damn. inf. l. 2. §. 5. de aqu. & aqu. pluv.* In flumine autem publico, nihil facere poteſt, quo aquæ curſus reddatur deterior: Si vero flumen ita exſiccetur, ut utrumque molendinum, ſuperius & inferius, eodem agitari nequeat, tum, ceſſante alio fundamento, ex antiquitate dependet, utrum ſuperius

rius

Digitized by Google

rius aquam retinere, an inferius retentionem prohibere poſſit *v.* Dn. BORN *d.diſſert. c.5. §.1. ſeqq.*

§. 16. Eſt de cætero regulariter in cujusvis arbitrio poſitum, in quo molendino molere velit; licet igitur, per centum & plures annos, quidam molendino aliquo uſi fuerint, attamen inde nullum cogendi jus, ejus poſſeſſori, etiamſi molentium ſimul dominus ſit, acquiritur, hinc etiam molitores impediri nequeunt, quo minus frumenta molenda, jumentis ſuis, ex quovis loco, advehant. Aliquando tamen jus cogendi ſeu bannarium alicui acquiritur, vi cujus, certi diſtrictus homines, neceſſario aliquod molendinum viſitare, in eoque molere tenentur, adeo ut ſecus facientes, legitimis mediis, ad id compelli queant.

§. 17. Acquiritur jus illud, *lege publice lata*, qua Imperans, ob juſtas cauſas, ſubditis injungit, quo ipſius molendina tantum viſitent, id quod tum maxime facere poteſt, ſi ſubditi hactenus, ad molas aliûs territorii, commeare ſoliti ſint. Exinde ſequitur, quod etiam per *privilegium*, privato jus illud concedi queat, non minus, quod municipium, libera poteſtate condendi ſtatuta gaudens, mediante *ſtatuto* id ſibi aſſerere poſſit, utroque tamen caſu, juſtæ cauſæ adeſſe debent.

§. 18. Inprimis jus bannale *pacto* acquiri poteſt, ad quod tamen omnium, quorum intereſt, conſenſus requiritur, hinc ſi univerſitas aliqua obſtringenda ſit, non ſufficit conſenſus majoris partis; præterea ſubditi invito domino ſuo jurisdictionali, tale pactum cum extraneo, ob eandem rationem, inire non poſſe videntur. Denique etiam *præſcriptione* jus illud acquiritur, quando ſcilicet dominus molendini, molentes diſcedere prohibet, & hi, per longiſſimum tempus, in iſta prohibitione, acquieſcunt.

§. 19. Quodſi autem contradicant, aut ipſo facto contrario libertatem tueantur, præſcriptio impeditur. Si vero is, qui vicinum molendinum poſſidet, contra prohibitionem proteſtetur, illa proteſtatio, ſi molentes taceant, ſine effectu eſt, nec præſcriptionem impedit. De cætero per præſcriptionem & pactum, ſi de alia paciſcentium mente non conſtet, jus reale domino molendini acquiritur, quod contra quosvis poſſeſſores efficax eſt, ac adeo involvit ſervitutem realem, in faciendo conſiſtentem, quales ſervitutes in genere, contra inanes Romanorum ſubtilitates, aſſerui *l. 3. c. 13. §. 16. ſeqq.*

Digitized by Google

§. 20. Ceſſat obligatio eundi ad molendinum bannale (1.) ob evidentem neceſſitatem v. gr. peſtis aut belli (2.) cunctationem vel inhabilitatem molendini, ſi molendo frumento non ſufficiat, quod molentes, teſtimonio molitoris, quibusdam in locis probare tenentur (3.) ob defraudationem, aut iniquam mercedis intenſionem, ſi dominus, ad factam implorationem, rebus iſtis remedium non attulerit (4.) ob remiſſionem domini, qua jus banni remittit, quam etiam, invitis bannitis, facere poteſt *v.* Dn. BORN *d. diſſert. c. 5. ſeqq.* LEYS. *d. c.* 15. *n.* 83. *ſeqq.*

§. 21. Merces molitoria ſæpe, à domino territoriali determinatur, quo caſu molitores plus exigere nequeunt, etſi minus accipere, regulariter non prohibeantur. Deficiente legali definitione, arbitrio paciſcentium merces conſtituitur, ubi æquitatis & conſvetudinis eſt habenda ratio; De cætero nihil refert, ſive in pecunia numerata, ſive parte frumenti merces conſiſtat. In Saxonia Electorali, decima ſexta, vel vigeſima pars frumenti, ad molendum allati, ſolvi ſolet. *Ord. molendin. 1666.* rubric. *metzen des getreydes.* Poſſunt molitores farinam quoque vendere, niſi ſpecialiter prohibeantur, quod in Saxonia factum *Ord. molend 1661.* rubric. *muhlenzwang.*

§. 22. Si molendinum aquaticum, navale vel pneumaticum, alicui in feudum conceſſum ſit, tum dominus feudi aliud exſtruere nequit, ſi conditio illius loci, duo molendina non admittat. Aliquando molæ aliis locantur, tum primo ex pactis, & natura contractus, ac, his deficientibus, ex more regionis & lege publica, judicandum, quid juris locatori & conductori competat, ac in ſpecie quas impenſas unumquemque ferre oporteat. Sic impenſæ, in lapides molares faciendæ, regulariter ad locatorem pertinent, ſunt enim ſumtus rei, non fructuum *v. l.* 55. §. 1. *l. pen. pr. locat.*

§. 23. In exercitio artis ſuæ, varie delinquere poſſunt molitores, ut ſi, inter molentes, temporis prærogativam non obſervent, aut eos quacunque ratione defraudent, quæ, ſimiliaque delicta, condigna pœna merito coercentur. Molitorum tamen conditio, quamdiu delicta abſunt, honeſta eſt, iique nulla macula laborant *v. Ord. polit.* 1577. *tit.* 38. De actionibus, quæ intuitu molendinorum & molitorum occurrant, non operoſa eſt disquiſitio, nam de dominio, ſervitute, libertate,

poſſeſ-

Digitized by Google

poſſeſſione, contractibus & delictis controverti ſolet, hinc actiones, ex juribus illis oriundæ, locum inveniunt *v.* Dn. Born *d. diſſert. c.5. 17. ſeqq. c.6. add.* Letser *d. c.15. n.107. ſeqq.*

§. 24. Sicut autem Imperans annonæ curam gerit, ita non minori providentia, molendina eorumque exercitium proſequi tenetur. Eo fine varias leges ferre, ac Præfectos molendinorum, qui illas, omni ex parte, obſervari curent, conſtituere ſolet. Aliquando etiam molendinorum viſitationes inſtituuntur, quæ quidem, ſi univerſales ſint, auſpiciis ſummi Imperantis fieri debent, particulares vero unius vel alterius molendini, ab eo, qui habet jurisdictionem inferiorem, inſtitui poſſunt, qui tamen caſus criminales, ad eum, qui ſuperiore jurisdictione gaudet, referre tenetur Dn. Born *d. diſſert. c.1. §.7. ſeqq.*

§. 25. Ut alia prædia, ita quoque molendina collectis, tam ordinariis, quam extraordinariis obnoxia ſunt. Præterea aliquando certus canon vel decimæ aliis ſolvi debent; ad exemplum quoque aliorum Parochianorum, molitores Miniſtris Eccleſiæ, aliquid præſtare tenentur: Quandoque à molentibus tributum, *der Mahl-Groſchen* exigitur. A muneribus vero perſonalibus, præcipue gravioribus, ut & metatis, molarum poſſeſſores, ſolent eſſe immunes, quemadmodum etiam, de lapidibus molaribus, vectigal, quibusdam in locis, non ſolvitur, quæ ſingula ex uſu regionum, ſpecialius diſcenda ſunt *v.* Dn. Born *d. diſſert. c.5. §. 18.*

§. 26. Quæ molendinorum, eadem fere etiam ſunt jura furnorum aliarumque fornacum, nam, ſi rationes civiles ſolertius excutias, nec illorum, in plurium uſum, habendorum jus, ſine permiſſu publico, competit, aut, ſi omnino, ex dominio privato, illud repetas, id tamen certum eſt, quod per Imperantem, illorum uſus varie reſtringi & determinari queat. Circa inſtitutos vero furnos, de dominio, ſervitute, v. gr. coquendi panem in certo aliquo furno, vel non habendi furnum, aut lignandi, ſimilive; de damno infecto vel illato *v. l.24. §.7. de damn. infect. l.27. §.10. ad L. aquil.* de variis contractibus aut delictis, controverti poteſt, quæ indicaſſe, jam ſufficiat *v.* Dn. Stryk. *diſſert. de jur. furn.* Letser *Jus Georg. l. 3. c. 16.*

Digitized by Google

CAPUT XVII.
DE RE MILITARI.

SUMMARIA.

Neceſſitas rei militaris §.1.
Ad eam inſtruendam milites & fortalitia requiruntur §.2.
Quibus regulis eadem dirigatur §.3.
Militis natura requiſita §.4.
Obligatio & varietas §.5.6.
Militibus ſtipendia ſunt exſolvenda §.7.
Eorum, qui proviſioni militari præficiuntur, conſtitutio & officium §.8.
Milites ſtipendiis debent eſſe contenti §.9.
De hoſpitiis, ipſis eſt providendum §.10.
Quæ ſoluta pecunia regulariter à ſubditis non ſunt redimenta §.11.
Metatorum officium §.12.
Hoſpitiis milites abuti non debent §.13.
Militum delicta, judicia, luſtrationes §.14.
Et privilegia §.15.
Fortalitiorum habitus & origo §.16.
Jus exſtruendi ea eſt penes Imperantem §.17.
Quod tamen aliquando reſtringitur aut alii acquiritur §.18.
Fortalitiorum utilitas & incommoda §.19.
Locus, numerus ac ſumtus §.20.
Fortalitiis præſidia ſunt imponenda §.21.
Aliquando præſidii jus in alieno etiam territorio exercetur §.22.
Ejus abuſus ac militum præſidiariorum ſuſtentatio & officium §.23.

§. 1.

CIvitatum ſcopus eſt, vel ſaltem eſſe debet, Civium ſecuritas, huic obtinendo, *res militaris* recte inſtructa eſſe debet, quo injuriæ propulſari vel vindicari queant, de ea igitur jam non incommode aliqua dici poterunt. Rei militaris in univerſum duplex eſt conſideratio, vel enim bellum *præparatur*, vel *geritur:* Hoc loco præparationem ſaltem ſpectabimus, geſtionem *l. 10. c. 15.* conſideraturi.

§. 2. Ad inſtruendam rem militarem, requiruntur *milites* & *fortalitia*, nam, his mediis, defenſionem civitatum obtineri poſſe, palam eſt. In Germania, antiquis temporibus, non milite conducto utebantur, ſed ipſi indigenæ operas militares præſtabant, ſed ſucceſſu temporis, milite conducto, omnia fere agi cœperunt. Licet vero hæc poſterior militiæ ratio, plurima incommoda habeat adjuncta, nec regionum defenſioni ſufficiat *v.* LEHM. *Chron. Spir. l. 2. c. 43. l. 5. c. 112.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 4. c. 11. §. 33. ſeqq.* attamen hodie ſola fere obtinet, cujus rei ratio, à bellorum frequentia, regulis dominatus, & mollitie,

Digitized by Google

litie, cui felicioris præcipue regionis incolæ facile aſſveſcunt, potiſſimum dependet.

§. 3. De cætero inſtructio & directio rei militaris, ex communibus fere æquitatis & utilitatis regulis, dependet, quæ tamen per leges poſitivas ſpecialius determinantur, hinc etiam Ordinationes militares diverſarum civitatum, in multis ſæpe conveniunt. Poſſumus etiam jure Romano hic, in ſubſidium, uti. Male autem illud vulgo, pro jure publico, ſolet haberi, cum enim ad ſubditos conſtitutos ſpectet, privatum utique exiſtimari debet *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 2. c. 9. §. 24. 25.* Præterea obſervandum, quod jus illud ſaltem valeat inter ſubditos, hinc invito Imperanti, & multo magis hoſti, fruſtra illud oppoſueris.

§. 4. Miles eſt *perſona ab Imperante, ad militiam lecta, in numerum relata & ſacramento obſtricta v. l. 2. §. 1. de re militar. l. 42. de teſtam. milit.* Ad militem requiritur habilitas naturalis, ut operas militares præſtare queat *v. l. 13. §. 3. de re milit.* cætera lex poſitiva determinat, & jure quidem Romano, ſervi *l. 8. 11. eod.* infames *l. 4. §. 4. eod.* aliique *d. l. 4. t. t. C. qui militar. poſſ.* à militia arceantur. Olim in Germania ſolos Nobiles & homines liberos, ad militiam fuiſſe lectos, cenſet LEHMAN. *Chron. Spir. l. 5. c. 112.* ſed id erroneum dicit FUCHS *in not. ad d. l.* Hodie plebejos à militia non repelli, experientia teſtatur. *add.* SCHRAG. *diſſert. de conduct. milit.* TILEMAN. *diſſert. de conquiſit. milit.*

§. 5. Poſſunt etiam ſubditi ad militiam cogi, quod ex natura imperii fluit, ſi modo juſta ſubſit cauſa *v. l. 4. §. 12. de re milit.* Exteris quoque ſubditi operas militares addicere poſſunt, ex conſenſu Reipublicæ *v. R. J. 1570. §. 4. ſeqq. v.* DN. HORN *diſſert. de libert. German. exter. militandi.* De cætero milites ſunt vel *gregarii*, vel *præfecti* ſive *Officiales*, quorum magnam eſſe varietatem, & multiplicem ſubordinationem, experientia ſatis docet. Illud autem facile liquet, officia militaria, præcipue majora, peritis & expertis eſſe conferenda, indigenas etiam, cæteris paribus, eſſe præferendos exteris, denique, præter neceſſitatem, Officiales, præſertim majores, non eſſe multiplicandos; Quam male autem illa ſæpe obſerventur, experientia loquitur, hinc etiam inepta conſilia, miri bellorum exitus non raro manent.

Digitized by Google

§. 6. Officium militum eſt vel *commune*, quod ipſis, ut hominibus & civibus, vel *proprium*, quod ut militibus, incumbit, ſed cum illud & iſtud, in hoc influant, ideo hæc omnia conjungere licet. Summa eſt: milites erga Deum pii, erga dominum fidi eſſe, in amicos amice, in hoſtes prudenter & fortiter agere debent *v. l. 2. §. 11. C. de offic. præf. prætor. Afric.* Præterea officiales militem gregarium, in armis diligenter exercere, *v. l. 15. C. de re milit.* benevolentia ſibi devincire, nec ulla ratione defraudare tenentur, ſed quam parum illa ſervari ſoleant, experientia ſæpe non loquitur, ſed clamat.

§. 7. Vice verſa Imperans militibus ſtipendia ac annonam bona fide præſtare tenetur *v. Nov. 149. c. 2.* STRUV. *diſſert. de ærar. milit.* MULLER *de ſtipend. milit.* quæ præſtatio valde neceſſaria eſt, ac ab ejus omiſſione, furta, latrocinia, violentæ extorſiones, ac totius diſciplinæ militaris everſio fere dependent. Uti autem hujus rei cura certis perſonis omnino committenda eſt, ita rationi haut convenit, ut ipſis militum præfectis illa demandetur, ultra modum enim miles gregarius, hoc admiſſo, circumveniri ſolet. *add.* FROMAN *diſſert. de Commiſſar. militar.*

§. 8. Eorum vero, qui proviſioni militari præficiuntur, conſtitutio & officium, ex generalibus feræ æquitatis & prudentiæ principiis, dependet, nam rationis eſt, ut juramento obſtringantur *v. l. 16. C. de erogat. milit. ann. R. J. 1512. tit. 2. R. J. 1544. §. 46.* pittacia ſeu erogationis brevia conficiant, ac adminiſtrationis rationem reddant *v. l. 5. C. de erogat. milit. R. J. 1541. §. 58.* Non minus etiam curare debent, quo annonæ, juſto tempore, à ſubditis inferantur *v. l. 7. C. de exactor. tribut. l. 10. C. de annon. & tribut.* quo caſu etiam annonæ adæratio, ſive pretii ejus ſolutio, aliquando permittitur *v. l. 7. 12. 13. 15. C. de erog. milit. annon.* Collatæ quoque annonæ, ne corrumpatur, eſt habenda ratio *v. l. 1. C. de cond. in publ. horr.*

§. 9. Illud etiam facile liquet, omnes ſubditos, ad collationem annonæ militaris, regulariter teneri *v. l. 5. 7. 10. C. de annon. & tribut.* quemadmodum illa præſtanda eſt omnibus, qui militiæ nomen dederunt *v. l. 42. de teſtam. milit.* fraus tamen cavenda eſt, ne iis, qui in ſpeciem ſaltem ſurrogantur, *den blinden* ſtipendia & annonæ præſtentur *v. l. 2. §. 9. C. de offic. præf. prætor. afric.* debent etiam milites nihil, præ-

ter

Digitized by Google

ter legitima ſtipendia, exigere *v. l. 3. C. de erogat. ann. milit. Nov.* 130. De cætero omnia, quæ ad victum & amictum, ut & militem armandum requiruntur, ſub proviſione militari continentur *v.* Dn. STRYK *diſſert. de proviſ. militar. hab. Hal.* 1702. *c.* 1.

§. 10. Inprimis etiam militibus, de hoſpitiis providendum eſt, quæ metatorum & epidemeticorum nomine veniunt *t. t. C. de metat. & epidemet. add. l. 3. C. de muner. patrim. l.* 10. *§.* 2. *de vacat. & excuſ. muner.* Jus imperandi hoſpitia, eſſe originarie penes imperantem, certum omnino eſt, & hic ſupponitur *v. l. fin. C. de metat.* hinc in Territoriis germaniæ, ad Status imperii, illud pertinet. Regulariter quoque omnes ſubditi, hoſpitia militibus præbere debent *v. l. 3. C. de muner. patrim. l. 3. §.* 14. *de muner. & honor.* Quidam tamen ab illo onere ſunt immunes, ut Profeſſores *l. 8. C. de metat.* aliique, de quo ex uſu regionum ſpecialius judicandum *v.* TABOR *de metat. & epidem.* REUSNER, HAHN, CLASEN, LINCK, SOMMERING *diſſert. de hac mater.*

§. 11. Qui immunitate non gaudent, non poſſunt ſe, ſoluta pecunia, huic oneri ſubducere *l. 12. C. de metat.* quod tamen, cum damno tenuiorum, ſæpe negligitur. Hodie, in quibusdam Ordinationibus militaribus, militibus, pro hoſpitio, accipere pecuniam permittitur, ſed ea conditione, ut ſibi deinceps hoſpitia conducant *v.* Dn. STRYK *d. diſſert. de proviſ. milit. c.* 2. §. 12. quæ conditio ſi ſervetur, non tantum non iniquæ, ſed & utiles ſunt ejusmodi ordinationes. Redemtiones iſtas hoſpitiorum pecuniarias, dici epidemetica, cenſet BRUNNEM. *ad C. de metat. n.* 3.

§. 12. Quo autem hoſpitia recte diſtribuantur, certi metatores *Quartiermeiſter* conſtitui ſolent *v. l. 1. C. de metat.* qui inſolenter ſe gerere, aut à ſubditis aliquid poſtulare non debent, multo minus, metu hoſpitationis, aliquid extorquere, ipſis fas eſt *v. l. 5. 9. C. de metat. Nov.* 130. *c.* 6. De cætero, apud Romanos, inſcriptione nominum, in foribus domus, hoſpitia aſſignabantur *l. 1. C. de metat.* Sed hodie, interventu Magiſtratus vel Commiſſariorum, Schedulæ, *billette* militibus tradi ſolent, &, in deſignandis hoſpitiis, æquitas eſt obſervanda *v. l. 1. C. de muner. patrim. l. fin. C. quemadm. civil. mun. indic.*

§. 13. Hoſpitiis aſſignatis, milites contenti eſſe debent *v. l. 2. C.* *de*

de metat. Nov.130. c.9. Salgamum, *ſervice*, exigere, aut ultro oblatum acceptare, ipſis non licet *l. un. C. de Salgam. hoſpit. non præſt.* quod tamen hodie non obſervatur *v.* SCHWED. *J. Publ. part. ſpec. Sect. 1. c. 26. §. 6. in fin. v.* WILDVOGEL. *diſſert. de Salgamo.* Multo minus turpes præſtationes militibus exigere fas eſt *v. l. 6. C. de metat.* Cætera, quibus indigent, ut panes *commisbrodt v. t. t. C. de excoct. & transl. ann.* veſtes *t. t. C. de milit. veſt.* ſimiliaque, ex publico, ipſis præſtari debent. De iis autem, quæ præſtiterunt hoſpites, apochas merito exigunt *v. l. 4. C. de collat. fundor. patrim. Nov. 130. c. 5.* ſed, in iis dandis, raro bona fide agitur *add.* Dn. STRYK. *d. diſſert. c. 2.*

§. 14. Delicta militum ſunt vel *communia* vel *propria v. l. 11. de teſtam. milit. l. 2. de re milit.* quæ pœna condigna coerceri debent *v. l. 3. §. 13. l. 6. §. 3. l. 13. §. 4. ſeqq. l. fin. §. 1. eod.* Inprimis graviter puniri ſolent delicta, in ſuperiores commiſſa, qui rigor improbari non poteſt, ſi milites legitime ſint allecti, ac id, quod ipſis debetur, acceperint, his conditionibus ceſſantibus, excuſari ille non poteſt. Occurrit etiam *judicium militare, v. l. 15. C. de re milit.* ac juſtitiæ adminiſtrandæ in ſpecie præeſt *Auditor*, quem vocant *v.* B. SCHWENDENDORF. *diſſert. de Offic. Auditor. hab. Lipſ. 1690.* SCHRÖT. *diſſert. de ead. mater.* BARDILI *diſſert. de judic. milit. privil.* MEJER *de jur. & proc. milit. inquiſitor.* Conſervandæ rei militari, ac præcavendis, vel tollendis exceſſibus, utile eſt, ut *Luſtrationes* frequenter inſtituantur. *add.* FRITSCH. *de jur. Luſtrat. & ſequel.*

§. 15. Alias jura ſingularia, quoad milites, etiam occurrunt. Gaudent privilegio teſtandi *t. t. de teſtam. milit.* juris ignorantia iis non nocet *l. 9. §. 1. de jur. & fact. ignor.* à probatione indebiti ſunt immunes *l. 25. §. 1. de probat.* ab agricultura & commerciis debent abſtinere *l. 15. C. de re milit.* procuratores judiciales eſſe nequeunt *l. 7. 13. C. l. 8. §. 2. l. 54. ff. de procur.* habent beneficium competentiæ *l. 6. 18. de re judic. v.* ZIEGLERI, NITSCHII, SCHROTERI & BERGERI *diſſert. de jur. & privil. milit.* Inprimis æquitas exigit, ut emeritorum & vulneratorum militum habeatur ratio *v. l. 13. §. 3. de re milit. l. fin. C. de his qui non implet. ſtip. t. t. ff. & C. de veter.* quod tamen officium Imperantes ſæpe negligunt. *v.* Dn. LUDWIG *diſſert. Jur. valetudinar. mil. emeritor.*

§. 16.

Digitized by Google

§. 16. Præter milites, ad regionis defenſionem, etiam requiruntur *Fortalitia v. §. 2.* id eſt *loca muris aggere & foſſis munita.* Eorum exſtruendorum rationem docet Architectura militaris, quam, pro ratione temporum, oppido diverſam eſſe, experientia ſatis docet. De cætero uſus fortalitiorum antiquiſſimus, & ipſi fere humano generi coævus eſt: In Germania autem, plura caſtella, quorum rudera hodie hinc inde comparent, turbulentis temporibus, ac ſæpe quidem non defenſionis, ſed prædationis cauſa, exſtructa videntur *v.* LEHMAN. *Chr. Spir. l. 5. c. 112.* FRITSCH. *de jur. fortalit. c. 1. 2. add.* ZIEGLERI, EKHOLD. & STRYK. *diſſert. de fortalit.*

§. 17. Jus exſtruendi fortalitii, ad imperium civile pertinet, hinc ſi in Germania, nomine publico, id eſt, totius Reipublicæ, munimenta exſtruenda ſint, conſenſu Comitiali id fieri debet *J. P. W. art. 8. §. 2.* In ſingulis vero Territoriis, domini Territoriales fortalitia, etiam ſine conſenſu Cæſaris, exſtruere poſſunt *v.* FRITSCH. *d. tr. c. 4. n. 9. ſeqq.* quod jus etiam Nobilitati immediatæ aſſerendum *v. J. P. W. art. 8. n. 1.* licet diſſentiat FRITSCH. *d. c. 4. n. 48.* Ceſſat tamen jus illud, ſi ad alterius æmulationem, fortalitium exſtruendum ſit, ſed hoc incertæ nimis eſt diſquiſitionis *v. c. 16. §. 7.*

§. 18. Certior eſt reſtrictio, ſi privilegio valido, vel conventione jus quæſitum ſit, ne vicinus, intra unum alterumve milliare, *bannmeile*, fortalitium exſtruat. Illud etiam certum, quod Cæſar, civitati municipali, invito domino territoriali, jus muniendi concedere nequeat *v. J. P. V. art. 8. §. 1.* Quodſi talis civitas, vel ex privilegio valido, vel præſcriptione immemoriali, jus fortalitii habendi acquiſierit, illa tamen ideo non fit immediata *v.* FRITSCH. *d. c. 4.* quamvis etiam aliqua præſcriptio, hoc caſu, vix admitti queat.

§. 19. Eſſe autem fortalitia, Rebuspublicis neceſſaria & utilia, certum omnino eſt, & non tantum quædam loca, ſed & integra regio muniri debent, ſi invaſio metuenda ſit, & copiæ, defendendis munitionibus neceſſariæ, ſuppetant. Quodſi autem imprudentia aut improbitas rem militarem dirigat, tum fortalitia civitatibus etiam poſſe eſſe noxia, dubium non eſt *v.* FRITSCH. *d. l. c. 3.* In iis ergò exſtruendis, conſilio opus eſt, nec facile Princeps unius Miniſtri, avaritia vel ambitione ſæpe ſtimulati, ſententiam ſequatur *v.* FRITSCH. *d. l. c. 5.*

Digitized by Google

§. 20. Num in confinio, an meditullio regionis, munitiones exſtruendæ ſint, perpetua regula definiri nequit. Illud verò certum, non plures exſtruendas eſſe, quam præſidiis firmari poſſint, cum hodie, ubi milite conducto ſaltem utimur, militia parum numeroſa eſſe ſoleat. Id quoque cavendum, ne locis munitis, ſuburbia, ſimiliaque defenſionis impedimenta, adjiciantur: Licet enim, imminente obſidione, illa non injuſte deſtruantur, ſæpe tamen, per indirectum, defenſioni neceſſariæ obeſſe ſolent. De cætero omnes ſubditi, ad conferendos ſumtus, in fortalitii exſtructionem neceſſarios, obligantur, quamvis, ut alibi, ita hic etiam, in tenuiores hoc onus ſæpe devolvatur. Si neceſſitas exigat, ædificia privata, imo templa deſtrui vel muniri poſſunt *v. can. 14. C. 10. qu. 2.* FRITSCH. *d. l. c. 5.*

§. 21. Fortalitia exſtructa præſidiis neceſſariis ſunt firmanda, quod jus, ad imperium civile, regulariter pertinet, neque ei poterit objici præſcriptio, ſi forte, per tempus immemoriale, civitas aliqua à præſidio fuerit immunis; Aliud tamen dicendum ſi privilegio vel pacto immunitatem fuerit conſecuta, licet & hæc, neceſſitati cedere debeant. In alieno igitur Territorio, jus præſidii regulariter locum non habet; Ergo Cæſari, in ditionibus Statuum illud non competit *J. P. W. art. 8. §. 2.* quemadmodum etiam nuda protectio id non involvit *v.* FRITSCH. *de jur. præſid. c. 1. 2.*

§. 22. Aliquando tamen in alieno etiam Territorio, jus præſidii acquiri poteſt, nimirum (1.) præſcriptione immemoriali *v. R. J. 1548. §. 56. 59.* (2.) conventione, quæ ut plurimum ei, qui præſidia patitur, periculoſa eſt *v. Inſtr. Pac. Cæſar. Gall. 1648. §. 76. R. J. 1654. §. 167.* FRITSCH. *de jur. præſid. c. 4.* Quodſi (3.) juſta ſubſit cauſa, etiam, ſine pacto prævio, fortalitiis vicini præſidia imponere licet, neque enim vicini infirmitas vel ſocordia, aliis vigilantioribus damnum afferre debet. In hypotheſi tamen omnes circumſtantiæ probe ſunt excutiendæ, quo de facti moralitate rectè queat judicari *v.* FRITSCH. *d. l. c. 3.*

§. 23. Uti autem ad ſuſtentandos milites præſidiarios, ſubditi ſumtus conferre tenentur, quod ex natura ſubjectionis patet, ita, in præſidiis collocandis, hoc merito agendum, ne ſine cauſa illi graventur. Haut igitur præſidia, tempore pacis, imponi debent civitatibus parum munitis, & mercaturæ deditis, hoc enim non aliò pertinet,

net, quam ut Præfectus, titulo ſæpe non promerito tumidus, ab incolis extorqueat, quod in luxum & aleam impendere poſſit. Id quoque regulariter rationi non convenit, ut milites præſidiarii perpetui, in aliquo loco, alantur, hi enim militiæ facile deſveſcunt, ac civium negotiationes turbant. De cæterò officium militum præſidiariorum eſt, ut fidos prudentes & fortes ſe exhibeant *add.* FRITSCH. *d. tr. c. 5.*

CAPUT XVIII.

DE REGIMINE TEMPORUM.

SUMMARIA.

Temporis explicatio difficilis §. 1.
Nihil aliud eſt quam rerum duratio §. 2.
Sol & Luna menſura temporis §. 3.
Hujus variæ partes §. 4.
A certo aliquo termino temporis computatio fieri ſolet §. 5.
Annorum & dierum initium arbitrio hominum definitur §. 6.
Omnes res creatæ tempus habent §. 7.
Varia de tempore dicta ex præmiſſis explicantur §. 8.
Temporis intuitu varia leges conſtituunt §. 9.
Mutata temporis menſurantis computatione, in præteritis modo antiqua modo nova computatio obſervatur §. 10.
Quod exemplis illuſtratur §. 11.
Aliquando uſus utriusque computationis lege poſitiva determinatur §. 12. 13. 14.
Dierum varietas §. 15. Feriarum divinarum §. 16.
Et humanarum variæ ſpecies §. 17.
Feriarum cauſa efficiens §. 18.
Die dominico actus profani ceſſare debent §. 19.
Cum temperamento §. 20.
Effectus feriarum humanarum §. 21. 22.

§. I.

TEmporis, in Societate Civili, magna habetur ratio, hinc ejus regimen breviter delineabimus. Tempus in omnium quidem ore verſatur, quid tamen ſit, dictu non adeo facile eſt: præſens inſtitutum exactam ejus explicationem non exigit, nec illam dare, mearum eſt virium, quare quid mihi, juxta ſenſum communem, hac de re videatur, paucis ſaltem indicabo.

§. 2. Deum duplex ſpatium, *loci* & *temporis*, *den Ord- und Zeitraum* creaſſe, cenſet WEIGEL *in Specul. tempor. civil. c. 1.* Sed poſterius ſpatium fruſtra omninò aſſeritur, neque etiam ulla motûs ratio, quæ corporibus, in ſpatio locali, accidere ſolet, in tempore occurrit, quamvis, homines in tempore ſemper recta & anteverſum moveri,

§. 20. Ceſſat obligatio eundi ad molendinum bannale (1.) ob evidentem neceſſitatem v. gr. peſtis aut belli (2.) cunctationem vel inhabilitatem molendini, ſi molendo frumento non ſufficiat, quod molentes, teſtimonio molitoris, quibusdam in locis probare tenentur (3.) ob defraudationem, aut iniquam mercedis intenſionem, ſi dominus, ad factam implorationem, rebus iſtis remedium non attulerit (4.) ob remiſſionem domini, qua jus banni remittit, quam etiam, invitis bannitis, facere poteſt *v.* Dn. BORN *d. diſſert. c. 5. ſeqq.* LEYS. *d. c. 15. n. 83. ſeqq.*

§. 21. Merces molitoria ſæpe, à domino territoriali determinatur, quo caſu molitores plus exigere nequeunt, etſi minus accipere, regulariter non prohibeantur. Deficiente legali definitione, arbitrio paciſcentium merces conſtituitur, ubi æquitatis & conſvetudinis eſt habenda ratio; De cætero nihil refert, ſive in pecunia numerata, ſive parte frumenti merces conſiſtat. In Saxonia Electorali, decima ſexta, vel vigeſima pars frumenti, ad molendum allati, ſolvi ſolet. *Ord. molendin. 1666.* rubric. *metzen des getreydes.* Poſſunt molitores farinam quoque vendere, niſi ſpecialiter prohibeantur, quod in Saxonia factum *Ord. molend 1661.* rubric. *muhlenzwang.*

§. 22. Si molendinum aquaticum, navale vel pneumaticum, alicui in feudum conceſſum ſit, tum dominus feudi aliud exſtruere nequit, ſi conditio illius loci, duo molendina non admittat. Aliquando molæ aliis locantur, tum primo ex pactis, & natura contractus, ac, his deficientibus, ex more regionis & lege publica, judicandum, quid juris locatori & conductori competat, ac in ſpecie quas impenſas unumquemque ferre oporteat. Sic impenſæ, in lapides molares faciendæ, regulariter ad locatorem pertinent, ſunt enim ſumtus rei, non fructuum *v. l. 55. § 1. l. pen. pr. locat.*

§. 23. In exercitio artis ſuæ, varie delinquere poſſunt molitores, ut ſi, inter molentes, temporis prærogativam non obſervent, aut eos quacunque ratione defraudent, quæ, ſimiliaque delicta, condigna pœna merito coercentur. Molitorum tamen conditio, quamdiu delicta abſunt, honeſta eſt, iique nulla macula laborant *v. Ord. polit. 1577. tit. 38.* De actionibus, quæ intuitu molendinorum & molitorum occurrant, non operoſa eſt disquiſitio, nam de dominio, ſervitute, libertate,

poſſeſ-

Digitized by Google

poſſeſſione, contractibus & delictis controverti ſolet, hinc actiones, ex juribus illis oriundæ, locum inveniunt *v.* DN. BORN *d. diſſert. c.5. 17. ſeqq. c.6. add.* LETSER *d. c.15. n.107. ſeqq.*

§. 24. Sicut autem Imperans annonæ curam gerit, ita non minori providentia, molendina eorumque exercitium proſequi tenetur. Eo fine varias leges ferre, ac Præfectos molendinorum, qui illas, omni ex parte, obſervari curent, conſtituere ſolet. Aliquando etiam molendinorum viſitationes inſtituuntur, quæ quidem, ſi univerſales ſint, auſpiciis ſummi Imperantis fieri debent, particulares vero unius vel alterius molendini, ab eo, qui habet jurisdictionem inferiorem, inſtitui poſſunt, qui tamen caſus criminales, ad eum, qui ſuperiore jurisdictione gaudet, referre tenetur DN. BORN *d. diſſert. c.1. §.7. ſeqq.*

§. 25. Ut alia prædia, ita quoque molendina collectis, tam ordinariis, quam extraordinariis obnoxia ſunt. Præterea aliquando certus canon vel decimæ aliis ſolvi debent; ad exemplum quoque aliorum Parochianorum, molitores Miniſtris Eccleſiæ, aliquid præſtare tenentur: Quandoque à molentibus tributum, *der Mahl-Groſchen* exigitur. A muneribus vero perſonalibus, præcipue gravioribus, ut & metatis, molarum poſſeſſores, ſolent eſſe immunes, quemadmodum etiam, de lapidibus molaribus, vectigal, quibusdam in locis, non ſolvitur, quæ ſingula ex uſu regionum, ſpecialius diſcenda ſunt *v.* Dn. BORN *d. diſſert. c.5. §. 18.*

§. 26. Quæ molendinorum, eadem fere etiam ſunt jura furnorum aliarumque fornacum, nam, ſi rationes civiles ſolertius excutias, nec illorum, in plurium uſum, habendorum jus, ſine permiſſu publico, competit, aut, ſi omnino, ex dominio privato, illud repetas, id tamen certum eſt, quod per Imperantem, illorum uſus varie reſtringi & determinari queat. Circa inſtitutos vero furnos, de dominio, ſervitute, v. gr. coquendi panem in certo aliquo furno, vel non habendi furnum, aut lignandi, ſimilive; de damno infecto vel illato *v. l.24. §.7. de damn. infect. l.27. §.10. ad L. aquil.* de variis contractibus aut delictis, controverti poteſt, quæ indicaſſe, jam ſufficiat *v.* Dn. STRYK. *diſſert. de jur. furn.* LETSER. *Jus Georg. l. 3. c. 16.*

CAPUT XVII.
DE RE MILITARI.

SUMMARIA.

Neceſſitas rei militaris §. 1.
Ad eam inſtruendam milites & fortalitia requiruntur §. 2.
Quibus regulis eadem dirigatur §. 3.
Militis natura requiſita §. 4.
Obligatio & varietas §. 5. 6.
Militibus ſtipendia ſunt exſolvenda §. 7.
Eorum, qui proviſioni militari præficiuntur, conſtitutio & officium §. 8.
Milites ſtipendiis debent eſſe contenti §. 9.
De hoſpitiis, ipſis eſt providendum §. 10.
Quæ ſoluta pecunia regulariter à ſubditis non ſunt redimenta §. 11.
Metatorum officium §. 12.
Hoſpitiis milites abuti non debent §. 13.
Militum delicta, judicia, luſtrationes §. 14.
Et privilegia §. 15.
Fortalitiorum habitus & origo §. 16.
Jus exſtruendi ea eſt penes Imperantem §. 17.
Quod tamen aliquando reſtringitur aut alii acquiritur §. 18.
Fortalitiorum utilitas & incommoda §. 19.
Locus, numerus ac ſumtus §. 20.
Fortalitiis præſidia ſunt imponenda §. 21.
Aliquando præſidii jus in alieno etiam territorio exercetur §. 22.
Ejus abuſus ac militum præſidiariorum ſuſtentatio & officium §. 23.

§. 1.

Civitatum ſcopus eſt, vel ſaltem eſſe debet, Civium ſecuritas, huic obtinendo, *res militaris* recte inſtructa eſſe debet, quo injuriæ propulſari vel vindicari queant, de ea igitur jam non incommode aliqua dici poterunt. Rei militaris in univerſum duplex eſt conſideratio, vel enim bellum *præparatur*, vel *geritur:* Hoc loco præparationem ſaltem ſpectabimus, geſtionem *l. 10. c. 15.* conſideraturi.

§. 2. Ad inſtruendam rem militarem, requiruntur *milites & fortalitia*, nam, his mediis, defenſionem civitatum obtineri poſſe, palam eſt. In Germania, antiquis temporibus, non milite conducto utebantur, ſed ipſi indigenæ operas militares præſtabant, ſed ſucceſſu temporis, milite conducto, omnia fere agi cœperunt. Licet vero hæc poſterior militiæ ratio, plurima incommoda habeat adjuncta, nec regionum defenſioni ſufficiat *v.* LEHM. *Chron. Spir. l. 2. c. 43. l. 5. c. 112.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 4. c. 11. §. 33. ſeqq.* attamen hodie ſola fere obtinet, cujus rei ratio, à bellorum frequentia, regulis dominatus, & mollitie,

Digitized by Google

litie, cui felicioris præcipue regionis incolæ facile aſſveſcunt, potiſſimum dependet.

§. 3. De cætero inſtructio & directio rei militaris, ex communibus fere æquitatis & utilitatis regulis, dependet, quæ tamen per leges poſitivas ſpecialius determinantur, hinc etiam Ordinationes militares diverſarum civitatum, in multis ſæpe conveniunt. Poſſumus etiam jure Romano hic, in ſubſidium, uti. Male autem illud vulgo, pro jure publico, ſolet haberi, cum enim ad ſubditos conſtitutos ſpectet, privatum utique exiſtimari debet *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 2. c. 9. §. 24. 25.* Præterea obſervandum, quod jus illud ſaltem valeat inter ſubditos, hinc invito Imperanti, & multo magis hoſti, fruſtra illud oppoſueris.

§. 4. Miles eſt *perſona ab Imperante, ad militiam lecta, in numerum relata & ſacramento obſtricta v. l. 2. §. 1. de re militar. l. 42. de teſtam. milit.* Ad militem requiritur habilitas naturalis, ut operas militares præſtare queat *v. l. 13. §. 3. de re milit.* cætera lex poſitiva determinat, & jure quidem Romano, ſervi *l. 8. 11. eod.* infames *l. 4. §. 4. eod.* aliique *d. l. 4. t. t. C. qui militar. poſſ.* à militia arcentur. Olim in Germania ſolos Nobiles & homines liberos, ad militiam fuiſſe lectos, cenſet LEHMAN. *Chron. Spir. l. 5. c. 112.* ſed id erroneum dicit FUCHS *in not. ad d. l.* Hodie plebejos à militia non repelli, experientia teſtatur. *add.* SCHRAG. *diſſert. de conduct. milit.* TILEMAN. *diſſert. de conquiſit. milit.*

§. 5. Poſſunt etiam ſubditi ad militiam cogi, quod ex natura imperii fluit, ſi modo juſta ſubſit cauſa *v. l. 4. §. 12. de re milit.* Exteris quoque ſubditi operas militares addicere poſſunt, ex conſenſu Reipublicæ *v. R. J. 1570. §. 4. ſeqq. v.* DN. HORN *diſſert. de libert. German. exter. militandi.* De cætero milites ſunt vel *gregarii*, vel *præfecti* ſive *Officiales*, quorum magnam eſſe varietatem, & multiplicem ſubordinationem, experientia ſatis docet. Illud autem facile liquet, officia militaria, præcipue majora, peritis & expertis eſſe conferenda, indigenas etiam, cæteris paribus, eſſe præferendos exteris, denique, præter neceſſitatem, Officiales, præſertim majores, non eſſe multiplicandos; Quam male autem illa ſæpe obſerventur, experientia loquitur, hinc etiam inepta conſilia, miri bellorum exitus non raro manent.

Digitized by Google

§. 6. Officium militum eſt vel *commune*, quod ipſis, ut hominibus & civibus, vel *proprium*, quod ut militibus, incumbit, ſed cum illud & iſtud, in hoc influant, ideo hæc omnia conjungere licet. Summa eſt: milites erga Deum pii, erga dominum fidi eſſe, in amicos amice, in hoſtes prudenter & fortiter agere debent *v. l. 2. §. 11. C. de offic. præf. prætor. Afric.* Præterea officiales militem gregarium, in armis diligenter exercere, *v. l. 15. C. de re milit.* benevolentia ſibi devincire, nec ulla ratione defraudare tenentur, ſed quam parum illa ſervari ſoleant, experientia ſæpe non loquitur, ſed clamat.

§. 7. Vice verſa Imperans militibus ſtipendia ac annonam bona fide præſtare tenetur *v. Nov. 149. c. 2.* STRUV. *diſſert. de ærar. milit.* MULLER *de ſtipend. milit.* quæ præſtatio valde neceſſaria eſt, ac ab ejus omiſſione, furta, latrocinia, violentæ extorſiones, ac totius diſciplinæ militaris everſio fere dependent. Uti autem hujus rei cura certis perſonis omnino committenda eſt, ita rationi haut convenit, ut ipſis militum præfectis illa demandetur, ultra modum enim miles gregarius, hoc admiſſo, circumveniri ſolet. *add.* FROMAN *diſſert. de Commiſſar. militar.*

§. 8. Eorum vero, qui proviſioni militari præficiuntur, conſtitutio & officium, ex generalibus feræ æquitatis & prudentiæ principiis, dependet, nam rationis eſt, ut juramento obſtringantur *v. l. 16. C. de erogat. milit. ann. R. J. 1512. tit. 2. R. J. 1544. §. 46.* pittacia ſeu erogationis brevia conficiant, ac adminiſtrationis rationem reddant *v. l. 5. C. de erogat. milit. R. J. 1541. §. 58.* Non minus etiam curare debent, quo annonæ, juſto tempore, à ſubditis inferantur *v. l. 7. C. de exactor. tribut. l. 10. C. de annon. & tribut.* quo caſu etiam annonæ adæratio, ſive pretii ejus ſolutio, aliquando permittitur *v. l. 7. 12. 13. 15. C. de erog. milit. annon.* Collatæ quoque annonæ, ne corrumpatur, eſt habenda ratio *v. l. 1. C. de cond. in publ. horr.*

§. 9. Illud etiam facile liquet, omnes ſubditos, ad collationem annonæ militaris, regulariter teneri *v. l. 5. 7. 10. C. de annon. & tribut.* quemadmodum illa præſtanda eſt omnibus, qui militiæ nomen dederunt *v. l. 42. de teſtam. milit.* fraus tamen cavenda eſt, ne iis, qui in ſpeciem ſaltem ſurrogantur, *den blinden* ſtipendia & annonæ præſtentur *v. l. 2. §. 9. C. de offic. præf. prætor. afric.* debent etiam milites nihil, præter

Digitized by Google

ter legitima ſtipendia, exigere *v. l. 3. C. de erogat. ann. milit. Nov. 130.* De cætero omnia, quæ ad victum & amictum, ut & militem armandum requiruntur, ſub proviſione militari continentur *v.* Dn. STRYK *diſſert. de proviſ. militar. hab. Hal. 1702. c. 1.*

§. 10. Inprimis etiam militibus, de hoſpitiis providendum eſt, quæ metatorum & epidemeticorum nomine veniunt *t. t. C. de metat. & epidemet. add. l. 3. C. de muner. patrim. l. 10. §. 2. de vacat. & excuſ. muner.* Jus imperandi hoſpitia, eſſe originarie penes imperantem, certum omnino eſt, & hic ſupponitur *v. l. fin. C. de metat.* hinc in Territoriis germaniæ, ad Status imperii, illud pertinet. Regulariter quoque omnes ſubditi, hoſpitia militibus præbere debent *v. l. 3. C. de muner. patrim. l. 3. §. 14. de muner. & honor.* Quidam tamen ab illo onere ſunt immunes, ut Profeſſores *l. 8. C. de metat.* aliique, de quo ex uſu regionum ſpecialius judicandum *v.* TABOR *de metat. & epidem.* REUSNER, HAHN, CLASEN, LINCK, SOMMERING *diſſert. de hac mater.*

§. 11. Qui immunitate non gaudent, non poſſunt ſe, ſoluta pecunia, huic oneri ſubducere *l. 12. C. de metat.* quod tamen, cum damno tenuiorum, ſæpe negligitur. Hodie, in quibusdam Ordinationibus militaribus, militibus, pro hoſpitio, accipere pecuniam permittitur, ſed ea conditione, ut ſibi deinceps hoſpitia conducant *v.* Dn. STRYK *d. diſſert. de proviſ. milit. c. 2. §. 12.* quæ conditio ſi ſervetur, non tantum non iniquæ, ſed & utiles ſunt ejusmodi ordinationes. Redemtiones iſtas hoſpitiorum pecuniarias, dici epidemetica, cenſet BRUNNEM. *ad C. de metat. n. 3.*

§. 12. Quo autem hoſpitia recte diſtribuantur, certi metatores *Quartiermeiſter* conſtitui ſolent *v. l. 1. C. de metat.* qui inſolenter ſe gerere, aut à ſubditis aliquid poſtulare non debent, multo minus, metu hoſpitationis, aliquid extorquere, ipſis fas eſt *v. l. 5. 9. C. de metat. Nov. 130. c. 6.* De cætero, apud Romanos, inſcriptione nominum, in foribus domus, hoſpitia aſſignabantur *l. 1. C. de metat.* Sed hodie, interventu Magiſtratus vel Commiſſariorum, Schedulæ, *billette* militibus tradi ſolent, &, in deſignandis hoſpitiis, æquitas eſt obſervanda *v. l. 1. C. de muner. patrim. l. fin. C. quemadm. civil. mun. indic.*

§. 13. Hoſpitiis aſſignatis, milites contenti eſſe debent *v. l. 2. C.* de

Digitized by Google

de metat. Nov.130. c.9. Salgamum, *ſervice*, exigere, aut ultro oblatum acceptare, ipſis non licet *l. un. C. de Salgam. hoſpit. non præſt.* quod tamen hodie non obſervatur *v.* SCHWED. *J. Publ. part. ſpec. Sect. 1.c.26. §.6. in fin. v.* WILDVOGEL. *diſſert. de Salgamo.* Multo minus turpes præſtationes militibus exigere fas eſt *v. l.6. C. de metat.* Cætera, quibus indigent, ut panes *commisbrodt v. t. t. C. de excoct. & transl. ann.* veſtes *t. t. C. de milit. veſt.* ſimiliaque, ex publico, ipſis præſtari debent. De iis autem, quæ præſtiterunt hoſpites, apochas merito exigunt *v. l. 4. C. de collat. fundor. patrim. Nov. 130. c.5.* ſed, in iis dandis, raro bona fide agitur *add.* Dn. STRYK. *d. diſſert. c. 2.*

§. 14. Delicta militum ſunt vel *communia* vel *propria v. l. 11. de teſtam. milit. l. 2. de re milit.* quæ pœna condigna coerceri debent *v. l. 3. §. 13. l. 6. §. 3. l. 13. §. 4. ſeqq. l. fin. §. 1. eod.* Inprimis graviter puniri ſolent delicta, in ſuperiores commiſſa, qui rigor improbari non poteſt, ſi milites legitime ſint allecti, ac id, quod ipſis debetur, acceperint, his conditionibus ceſſantibus, excuſari ille non poteſt. Occurrit etiam *judicium militare*, *v. l. 15. C. de re milit.* ac juſtitiæ adminiſtrandæ in ſpecie præeſt *Auditor*, quem vocant *v.* B. SCHWENDENDORF. *diſſert. de Offic. Auditor. hab. Lipſ. 1690.* SCHRÖT. *diſſert. de ead. mater.* BARDILI *diſſert. de judic. milit. privil.* MEJER *de jur. & proc. milit. inquiſitor.* Conſervandæ rei militari, ac præcavendis, vel tollendis exceſſibus, utile eſt, ut *Luſtrationes* frequenter inſtituantur. *add.* FRITSCH. *de jur. Luſtrat. & ſequel.*

§. 15. Alias jura ſingularia, quoad milites, etiam occurrunt. Gaudent privilegio teſtandi *t. t. de teſtam. milit.* juris ignorantia iis non nocet *l. 9. §. 1. de jur. & fact. ignor.* à probatione indebiti ſunt immunes *l. 25. §. 1. de probat.* ab agricultura & commerciis debent abſtinere *l. 15. C. de re milit.* procuratores judiciales eſſe nequeunt *l. 7. 13. C. l. 8. §. 2. l. 54. ff. de procur.* habent beneficium competentiæ *l. 6. 18. de re judic. v.* ZIEGLERI, NITSCHII, SCHROTERI & BERGERI *diſſert. de jur. & privil. milit.* Inprimis æquitas exigit, ut emeritorum & vulneratorum militum habeatur ratio *v. l. 13. §. 3. de re milit. l. fin. C. de his qui non implet. ſtip. t. t. ff. & C. de veter.* quod tamen officium Imperantes ſæpe negligunt. *v.* Dn. LUDWIG *diſſert. Jur. valetudinar. mil. emeritor.*

§. 16.

Digitized by Google

§. 16. Præter milites, ad regionis defenſionem, etiam requiruntur *Fortalitia v. §. 2.* id eſt *loca muris aggere & foſſis munita.* Eorum exſtruendorum rationem docet Architectura militaris, quam, pro ratione temporum, oppido diverſam eſſe, experientia ſatis docet. De cætero uſus fortalitiorum antiquiſſimus, & ipſi fere humano generi coævus eſt: In Germania autem, plura caſtella, quorum rudera hodie hinc inde comparent, turbulentis temporibus, ac ſæpe quidem non defenſionis, ſed prædationis cauſa, exſtructa videntur *v.* LEHMAN. *Chr. Spir. l. 5. c. 112.* FRITSCH. *de jur. fortalit. c. 1. 2. add.* ZIEGLERI, EKHOLD. & STRYK. *diſſert. de fortalit.*

§. 17. Jus exſtruendi fortalitii, ad imperium civile pertinet, hinc ſi in Germania, nomine publico, id eſt, totius Reipublicæ, munimenta exſtruenda ſint, conſenſu Comitiali id fieri debet *J. P. W. art. 8. §. 2.* In ſingulis vero Territoriis, domini Territoriales fortalitia, etiam ſine conſenſu Cæſaris, exſtruere poſſunt *v.* FRITSCH. *d. tr. c. 4. n. 9. ſeqq.* quod jus etiam Nobilitati immediatæ aſſerendum *v. J. P. W. art. 8. n. 1.* licet diſſentiat FRITSCH. *d. c. 4. n. 48.* Ceſſat tamen jus illud, ſi ad alterius æmulationem, fortalitium exſtruendum ſit, ſed hoc incertæ nimis eſt diſquiſitionis *v. c. 16. §. 7.*

§. 18. Certior eſt reſtrictio, ſi privilegio valido, vel conventione jus quæſitum ſit, ne vicinus, intra unum alterumve milliare, *bannmeile*, fortalitium exſtruat. Illud etiam certum, quod Cæſar, civitati municipali, invito domino territoriali, jus muniendi concedere nequeat *v. J. P. V. art. 8. §. 1.* Quodſi talis civitas, vel ex privilegio valido, vel præſcriptione immemoriali, jus fortalitii habendi acquiſierit, illa tamen ideo non fit immediata *v.* FRITSCH. *d. c. 4.* quamvis etiam aliqua præſcriptio, hoc caſu, vix admitti queat.

§. 19. Eſſe autem fortalitia, Rebuspublicis neceſſaria & utilia, certum omnino eſt, & non tantum quædam loca, ſed & integra regio muniri debent, ſi invaſio metuenda ſit, & copiæ, defendendis munitionibus neceſſariæ, ſuppetant. Quodſi autem imprudentia aut improbitas rem militarem dirigat, tum fortalitia civitatibus etiam poſſe eſſe noxia, dubium non eſt *v.* FRITSCH. *d. l. c. 3.* In iis ergò exſtruendis, conſilio opus eſt, nec facile Princeps unius Miniſtri, avaritia vel ambitione ſæpe ſtimulati, ſententiam ſequatur *v.* FRITSCH. *d. l. c. 5.*

Digitized by Google

net, quam ut Præfectus, titulo ſæpe non promerito tumidus, ab incolis extorqueat, quod in luxum & aleam impendere poſſit. Id quoque regulariter rationi non convenit, ut milites præſidiarii perpetui, in aliquo loco, alantur, hi enim militiæ facile deſveſcunt, ac civium negotiationes turbant. De cæterò officium militum præſidiariorum eſt, ut fidos prudentes & fortes ſe exhibeant *add.* FRITSCH. *d. tr. c. 5.*

CAPUT XVIII.

DE REGIMINE TEMPORUM.

SUMMARIA.

Temporis explicatio difficilis §. 1.
Nihil aliud eſt quam rerum duratio §. 2.
Sol & Luna menſura temporis §. 3.
Hujus variæ partes §. 4.
A certo aliquo termino temporis computatio fieri ſolet §. 5.
Annorum & dierum initium arbitrio hominum definitur §. 6.
Omnes res creatæ tempus habent §. 7.
Varia de tempore dicta ex præmiſſis explicantur §. 8.
Temporis intuitu varia leges conſtituunt §. 9.
Mutata temporis menſurantis computatione, in præteritis modo antiqua, modo nova computatio obſervatur §. 10.
Quod exemplis illuſtratur §. 11.
Aliquando uſus utriusque computationis lege poſitiva determinatur §. 12. 13. 14.
Dierum varietas §. 15. Feriarum divinarum §. 16.
Et humanarum variæ ſpecies §. 17.
Feriarum cauſa efficiens §. 18.
Die dominico actus profani ceſſare debent §. 19.
Cum temperamento §. 20.
Effectus feriarum humanarum §. 21. 22.

§. 1.

TEmporis, in Societate Civili, magna habetur ratio, hinc ejus regimen breviter delineabimus. Tempus in omnium quidem ore verſatur, quid tamen ſit, dictu non adeo facile eſt: præſens inſtitutum exactam ejus explicationem non exigit, nec, illam dare, mearum eſt virium, quare quid mihi, juxta ſenſum communem, hac de re videatur, paucis ſaltem indicabo.

§. 2. Deum duplex ſpatium, *loci* & *temporis*, *den Ord- und Zeitraum* creaſſe, cenſet WEIGEL *in Specul. tempor. civil. c. 1.* Sed poſterius ſpatium fruſtra omninò aſſeritur, neque etiam ulla motûs ratio, quæ corporibus, in ſpatio locali, accidere ſolet, in tempore occurrit, quamvis, homines in tempore ſemper recta & anteverſum moveri,

 figu-

Digitized by Google

figurate dici queat. Tempus igitur in ſe ſpectatum, nihil eſt, ſed hoc nomine ſaltem indigitatur *rerum creatarum duratio* ſive *continuata exiſtentia.*

§. 3. Cum autem diverſa & multiplex rerum ſit duratio, ideo una aſſumenda eſt, ad quam cæterarum duratio exigi, quæque diverſis intervallis amplius diſtingvi poſſit. Reſpiciendum igitur eſt, ad res maximè conſpicuas, durabiles, ac mutationibus, ſed certis & conſtantibus, obnoxias. tales vero exhibent *Sol* & *Luna*, quorum adeo continuata exiſtentia, temporis nomine præcipue venit, ac à mutationibus, quæ illis accidit, diverſimode diſcernitur, cæterique temporis menſura eſt.

§. 4. Nam duratio illa, qua Sol nobis præſens eſt ac lucem affert, nec non, qua oculis noſtris ſe ſubducit, ac tenebras parit, *dies*, vel ſpecialius, *dies* & *nox* dicitur, quæ iterum arbitrariis intervallis, *horis* ſcilicet ſimilibusque notis diſcernitur. Ex aliquot diebus componitur *Septimana*; Duratio qua Luna circulum ſuum ſemel emeritur, *Menſis*, qua Sol curſum ſuum abſolvit, *Annus* dicitur, ex quorum conjunctione, arbitrio humano, *Luſtra, Secula* ſimilesque temporum complexus, efficiuntur.

§. 5. Quia vero nimis moleſtum eſſet, ab omni retro memoria, durationem & motum cœleſtium illorum corporum numerare, ideo apud plerasque gentes, certus terminus, à quo computatio incipiat, ſtatui ſolet, qui *Æræ* vel *Epochæ* nomine venit, ſic Chriſtiani, à tempore nativitatis Chriſti, annos numerant. Cum etiam motus & revolutio illorum corporum, non usque adeo ſint liquida, hinc temporum computatio, eſt etiam quodammodo incerta, id quod, ex Calendariorum diverſitate intelligitur: Forte etiam imperitia & ſuperſtitio, non ferenda, calculum turbarunt, de quo tamen certi quid pronunciare, jam non licet.

§. 6. Quamvis vero, ex curſu cœleſtium corporum, anni determinentur, attamen eorum initium, arbitrio humano fere definitur, hinc novus annus, non eodem tempore, ubique incipit: Satius tamen eſſet, ſi, in conſtituendo initio, non rationes ſuperſtitioſæ, ſed naturales obſervarentur. Dierum quoque principium, non ſemper idem eſt; Jure Romano incipit dies à media nocte *l. 8. de feriis*, quæ computatio-

tio Solis revolutioni eſt conſentanea. Quoad celebranda feſta, de veſpera, in veſperam, idem jure Canonico computatur *c. 1. X. de fer.* In actibus diurnis, dies, à ſolis ortu, usque ad occaſum, decurrit *v. c. 24. X. de offic. judic. deleg. l. 2. §. 31. de O. J.* In fatalibus proceſſus numerandis, dies v. gr. à publicata ſententia, incipit, ac, efficiendo fatali, duorum dierum partes conjunguntur.

§. 7. Ex his ergo liquet, quod ſolis & lunæ duratio, tempus ſit, ac, ſecundum illorum revolutionem & motum, diſcernatur. Iſta porro duratio, cæterarum rerum omnium & eventuum menſura eſt, ad quam illorum exiſtentia & duratio exigitur. In ſpecie hominum duratio, *ætas* dicitur, ac ſi ad normam laudatam expendatur, aliquando eſt aliquot dierum, menſium vel annorum. Cæteræ quoque res omnes, animatæ & inanimatæ, ut & hominum actiones aliique eventus, tempus ſuum, id eſt exiſtentiam & durationem, ex duratione & mutatione corporum cœleſtium, definiendam, habent.

§. 8. Ex præmiſſis, varia dicteria etiam facile explicantur: *Volat irreparabile tempus*, id eſt, rerum exiſtentia indeſinenter continuatur, exacta non redit, & quæ ſupereſt, cito ad finem decurrit: *Tempus moleſtum, lange Weile*, hoc eſt, exiſtentia propria, homini moleſta eſt, ſi nullis occupationibus diſtineatur ſicut, *fallere tempus*, eſt, exiſtentiæ otioſæ tædium, recreante aliqua occupatione, tollere vel imminuere: *Infelicia* aut *mala Tempora, böſe Zeiten*, notant exiſtentiam, hominum infelicium aut improborum.

§. 9. Ad ſcopum ut veniamus, multa, intuitu temporis, leges conſtituere tralatitium eſt: In hominibus, quoad expedienda negotia, generaliter ætas diverſa, ſæpe attenditur. Circa actiones humanas, temporis ratio, perpetuo fere habetur. Contractus & teſtamenta, certum tempus plerumque reſpiciunt; delictorum quantitas, ex tempore aliquando æſtimatur *v. l. 16. §. 1. de pœn.* Præſcriptionibus vim tribuit certi temporis lapſus. In judiciis quantopere tempus obſervetur, fatalia, termini & dilationes oſtendunt.

§. 10. Quod ſi computatio temporis menſurantis mutetur, prout anno 1700. factum eſt, quo, ex decreto Statuum Proteſtantium, poſt decimum octavum Februarii diem, undecim reſtantes dies, ex Calendario Juliano, omiſſi ſunt, ac ſtatim primus Martii numerari cœpit, tum

Digitized by Google

quæritur, utrum in iis, quæ ante illam mutationem cœperunt, ac poſt eam durant, computatio antiqua, an nova obſervanda ſit? Si nihil intereſt, utramlibet, prout viſum eſt, obſervare licet, ſi vero, ex tempore, jus aliquod dependeat, antiqua retinenda erit, niſi lege aliud cautum ſit.

§. 11. Sic feſta, quæ, ob rei alicujus memoriam, celebrantur, juxta novam computationem, habentur, quia in illis, non præciſe tempus, quo olim aliquid accidit, ſed rei contingentis memoria, ſpectatur. Ita perinde erit, utrum ii, qui ante annum *1700.* nati ſunt, natalem ſuum, ſecundum veterem ſtilum, numerare, an, obſervato novo calculo, ſe, undecim diebus ſeniores, dicere velint. Sed in computanda majorennitate, præſcriptione, aut præſtatione aliqua oneroſa, vetus computatio tenenda erit.

§. 12. Aliquando tamen, lege poſitiva, iſta res ſpecialius determinatur, id quod, exemplo mandati Saxonici Electoralis, quod anno *1700. die 6. April.* prodiit, illuſtrabimus. In annuis reditibus, cenſibus, aliisque præſtationibus, quorum dies incidit, in unum ex undecim illis Februarii diebus omiſſis, obſervandus eſt ſtilus antiquus, adeo ut computationi novæ, ſemper undecim dies ſint addendi, antequam debitum recurrens exigi queat. Sed in præſtationibus, quæ in dies illos omiſſos non incidunt, computatio nova obſervari jubetur.

§. 13. Idem calculus tenendus, quoad nundinas habendas, ac in ſpecie quoad ſolutionem, ex literis cambialibus, in nundinis Lipſienſibus & Numburgenſibus, dicti anni *1700.* faciendum. Circa præſcriptiones quoque nova computatio obſervari præcipitur, adeo ut undecim dies omiſſi numerari non debeant, niſi præſcriptio brevior aliquot dierum vel menſium, anno *1700.* in dies undecim omiſſos inciderit, tum enim, obſervato calculo antiquo, defectus, ex ſecuto menſe ſuppleri jubetur, id quod etiam quoad fatalia proceſſus, dicto anno, obſervandum fuit.

§. 14. In computanda pubertate & minorennitate, ut & pœna relegationis temporalis, novus, ſed pœna carceris, antiquus calculus attendendus eſt. Rurſus quoad locationem conductionem aliosque contractus, qui ad annum, vel aliquam ejus partem, iniri ſolent, dicto anno *1700.* undecim dierum omiſſorum nulla fuit habita ratio, adeoque

que

que computatio nova obſervata. Quoad ſervitutes vero paſcendi, quando ſcilicet earum exercitium incipere vel deſinere debeat, iterum computationis antiquæ obſervantia injungitur *conf.* DN. REYHER. *diſput. de Epact. Solar. hab. Kil. 1702.*

§. 15. Inprimis, in vita civili, dies diſtingvuntur in *operarios* ſive *profeſtos*, *Wercktage*, quibus conſvetæ functiones obeuntur, & *feriatos*, *Feyertage*, quibus à certis actibus abſtinendum, ac vel cultui divino, vel alii cuidam negotio vacandum eſt *v. l. 9. de fer.* Diſtingvuntur feriæ (1.) à *neceſſitate habendi*, in *ordinarias*, quæ, ſtatis temporibus, recurrunt, & *extraordinarias*, quæ pro re nata indicuntur *v. l. 26. §. 7. ex quib. cauſ. major. l. 3. C. de dilat.* (2.) ab *objecto*, in *Sacras*, quæ ad cultum divinum, & *profanas*, quæ ad negotia civilia pertinent.

§. 16. Sacræ etiam dicuntur *Feſta*, ac ſubdiſtingvuntur (1.) à *tempore*, in mobiles & immobiles, prout eandem diem ſervant vel non; exemplum priorum exhibet feſtum Paſchatos *v.* WEIGEL *Spec. temp. c. 10.* (2.) ab *autore*, in *divinas*, quæ à Deo ſunt inſtitutæ, quo, ex receptiori ſententia, pertinet dies Sabbathi *v. l fin. C. de fer.* & *humanas*, quæ, ex inſtituto hominum, habent originem, quales ſunt reliquæ feriæ omnes. Atque hæ (3.) à *conſtitutione*, iterum diſtingvuntur in *integras* quæ integro die habentur, & *Semiferias*, quibus, pars diei dimidia, deſtinata eſt. Ab his debent diſtingvi dies operarii, in quibus cultus publicus exercetur.

§. 17. Feriæ profanæ, ſunt vel *honorariæ*, quæ ob memoriam alicujus rei celebrantur *v. l. 26. §. 7. ex quib. cauſ. major.* tales etiam occurrunt in ſeptem diebus, qui feſta quædam antecedunt *l. 2. C. de fer.* de quarum obſervantia, uſus judiciorum conſulendus, vel *œconomicæ*, quæ ob rationes œconomicas ſunt introductæ, tales ſunt feriæ nundinarum *v. l. un. C. de nund. & mercat.* CARPZ. *p. 1. C. 30. D. 23.* ac meſſium & vindemiarum *l. 1. de fer. c. fin. X. eod.* quæ, pro regionum diverſitate, diverſum ſolent habere terminum *v. l. 4. ff. l. 2. C. de fer. Ord. Cam. p. 2. tit. 33.* de cætero omnibus feriæ illæ proſunt CARPZ. *p. 1. C. 3. D. 22. conf.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 47.*

§. 18. Ferias conſtituit Imperans, quod ex natura imperii civilis fluit *v. l. 4. C. de fer.* adeoque, in Territoriis Germaniæ, ad Status im-

Digitized by Google

imperii, hæc cura pertinet: Magiſtratus tamen ſubordinati, tempus feriarum aliquando determinant *v. l. 4. de fer. l. 7. de offic. Proconſ.* vel etiam, ex tacita Imperantis conceſſione, eas conſtituunt *v. l. 26. §. 7. ex quib. cauſ. major.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 48.* De cætero à nimia feſtorum introductione, meritò abſtinere debet Imperans, licet papatus aliud præcipiat.

§. 19. Quid in feriis fieri vel omitti debeat, id ex voluntate Imperantis cognoſcendum eſt. Die itaque dominico, cultui divino vacandum, negotia forenſia & arbitri compromiſſarii ceſſare debent *l. 7. fin. C. de fer.* hinc etiam citatio illo die non recte emittitur & inſinuatur *d. l. fin. C. v.* THOMAS. *in not. ad* STRAUCH. *diſſert. 24. §. 11.* Exercitium artium mechanicarum *l. 3. C. de fer.* juramenta, commercia aliique actus aliàs liciti omitti debent *c. 1. X. de fer. v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 250.* Si contra fiat, pœna extraordinaria quandoque locum habet *v.* CARPZ. *d. l. D. 252.* ac actus judicialis, inſuper eſt nullus *c. fin. X. de fer.*

§. 20. Cæterum uti nonnulli, quoad diem Sabbathi, legem aliquam divinam univerſalem plane non agnoſcunt *v.* SELDEN. *de J. N. G. ſecund. diſcipl. Ebræor. l. 3. c. 8. ſeqq.* ita, ea licet admiſſa, determinatio cultus divini, nihilominus ab Imperante humano, fieri poteſt. Ex quo ſequitur, quod omnino, actus in ſe liciti, ut emancipationes, agrorum & vinearum culturæ, commercia ſimilesque permitti queant *v. l. 3. 8. C. de fer. c. 3. X. eod.* CARPZ. *d. l. D. 253.* maxime ſi aliqua ſubſit neceſſitas. Inprimis ſuperſtitioſum fuerit, neceſſarias peregrinationes impedire *v.* SCHILTER. *Reſponſ. Argentorat. Reſp. 5.*

§. 21. In feriis ſacris humanis, liberius adhuc Imperantis eſt arbitrium: Interim regulariter in iis, actus contentioſæ jurisdictionis, quoque ceſſare debent, ſi ſecus fiat, nullitas committitur, licet dies, ratione unius ſaltem ſit feriatus *l. 1. §. 1. de fer.* Citatio tamen, tali die, emitti & inſinuari poſſe videtur *v.* THOMAS. *ad* STRAUCH. *diſſert. 24. §. 11.* In dubio diem feriatum, ab allegante eſſe probandum, ex conſvetis principiis intelligitur *v. l. 7. C. de feriis.*

§. 22. In

Digitized by Google

§. 22. In feriis profanis, judicia quoque quieſcunt, niſi favor nonnullarum cauſarum aliud exigat *v. l.5. C. de fer. l. 1. §. f. l. 2. 3. ff. eod.* Hodie in criminalibus, meſſium tempore, proceditur. Poſſunt etiam partes hujusmodi feriis renunciare *l. 1. §. 1. l. 6. de fer. c. fin. X. eod.* CARPZ. *Pr. tit. 10. art. 1. n. 5.* renunciationem tamen partium, teſtibus evocandis, non obeſſe, facile liquet. Honarariis & repentinis feriis renunciatio privata derogare nequit, quia lege obligante conſtituuntur *l. 38. de pact. l. 26. §. 7. ex quib. cauſ. major. v.* LAUTERB. *C. J. de fer. add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 49. 50.*

CAPUT XIX.

DE JURE FISCI.

SUMMARIA.

Connexio & varia fiſci acceptio §. 1.
Differentia fiſci, ærarii & rerum Principis patrimonialium §. 2.
In republica Romana diverſa fiſci coditio §. 3.
Ejus habitus in Germania §. 4.
Alicubi diſtinguitur in Cameram & Steuram §. 5.
Fiſci neceſſitas & abuſus §. 6.
Ejus jura publica §. 7. 8.
Et privata §. 9.
Leges humanæ quoque à fiſco regulariter obſervandæ §. 10.
Exempla jurium communium §. 11.
Et ſingularium §. 12.
In ſpecie quoad evictionem, prælationem §. 13.
Contractus & proceſſum §. 14.
Fiſcus donationem fraudulentam allegans probare debet §. 15. 16.
Sententia Modeſtini in l. 10. de jur. fiſc. oſtenditur §. 17.
Ejusque conſectaria §. 18.
Ac uſus & abuſus in exemplis exhibentur §. 19. 20.

§. 1.

VAria hactenus, quæ ad ſubditos, in ſocietate civili, diſponendos & regendos, pertinent, perſecuti ſumus. Non incongrue his Jura Fiſci breviter adjici poterunt, cum fiſcus, tam ſub qualitate publica, quam privata, frequenter cum Subditis agere ſoleat. Fiſcus aliquando accipitur pro ipſa *Republica*, aut *Imperante*, quam ſuppoſitionem omnino arguunt pervulgatæ illæ locutiones, quibus fiſcus contrahere, præſcribere ſimiliaque agere dicitur. Aliquando ſumitur pro *complexu bonorum, ad Rempublicam pertinentium, ac in ejus uſum adhibendorum:* Non raro uterque ſignificatus concurrit.

Digitized by Google

§. 2. Fiſcum habet quævis Reſpublica libera, & ſolet ejus diverſa eſſe conditio, pro diverſo hujus ſtatu: In Rebuspublicis polyarchicis *Ærarium* occurrit, in Principatibus vero, bona publica, in *Fiſcum* & *Ærarium*, aliquando diſtingvuntur: Ille deſtinatus eſt ad ſuſtentationem Regis, hoc verò ad publicas regni utilitates pertinet: In illo Rex uſumfructum vel dominium utile, cum liberiori adminiſtrandi facultate, habet, in hoc autem adminiſtratoris munus ſuſtinet, in eoque adminiſtrando, conſilium populi vel Procerum ſequi tenetur, neutrùm vero alienare poteſt: Ab utroque autem differunt *Res Principis matrimoniales*, quas, ad exemplum dominorum privatorum, poſſidet. In regnis verè patrimonialibus, in quibus dominatus viget, illa omnia coincidunt.

§. 3. In Republica Romana libera, olim locum habuit *ærarium*, ſuccedente Monarchia, aliquamdiu *ærarium* & *fiſcus*, fere juxta ſenſum antea notatum, diſtincta fuerunt, ceu colligitur ex inſcriptione *l. 1. ff. de bon. damnat: v. l. 2. §. 4. ne quid in loc. public.* Invaleſcente denique dominatu, ab arbitrio Principis, bona publica ſuſpendi cœperunt, hinc fiſci & ærarii promiſcua acceptio exorta eſt *v. l. 13. pr. l. 15. §. 3. de jur. fiſc. l. 3. C. de quadrien. præſcript. §. fin. I. de uſucap. v.* Dn. BERGER *de jur. fiſc. in dub. quæſtion. §. 1. 2.* Quovis autem tempore, *res Principum patrimoniales* quoque fuerunt *v. l. 39. §. 8. 9. 10. de legat. 1. l. 3. C. de quadrien. præſcript.*

§. 4. In Germania, tota Reſpublica, dubio procul, habet jus fiſci, conſtans tamen patrimonium publicum non occurrit, quia ſinguli Status res ſuas fere ſeparatas habent. In Territoriis ergo ſingulorum Statuum, fiſcus aut ærarium quæri debet, nam Juri Territoriali, jus fiſci quoque ineſt, ac id omne, non ex privilegiis Cæſareis, ſed legibus fundamentalibus, hodie repetendum eſt: Ad jus civile & Canonicum, probando juri fiſci germanico *v.* LAUTERB. *C. J. de jur. fiſc. lit. S.* fruſtra provocatur.

§. 5. In quibusdam Territoriis, Fiſcus diſtingvitur in *Cameram* & *Steuram*, eodem fere ſenſu, quo fiſcus & ærarium diſcernitur. Diſcrimen autem ex antiquo Germaniæ Statu, quem *c. 1. §. 3.* tetigi, originem habere videtur, nam Cameræ ſubſunt Præfecturæ Principis propriæ, ſed Steura, eſt ærarium Territorii: Illius adeo reditus, ad ſuſten-

Digitized by Google

ſtentationem Principis, hujus verò, ad utilitates ditionis, pertinent. Illa liberæ Principis adminiſtrationi ſubeſt, in hac vero, vel conſtituenda, vel adminiſtranda, Status provinciales aliquas habere ſolent partes. Sed de hoc, ex habitu cujusvis Territorii, diſtinctius judicandum eſt, maximè cum regulæ dominatus, antiqua inſtituta facilè pervertere ſoleant *add.* Dn. Berger *de jur. fiſc. §. 3. 4.*

§. 6. Illud facilè liquet, fiſcum eſſe rem maximè neceſſariam; ſed magno ille expoſitus eſt abuſui, nam hoc frequenter agitur, ut libidini ſuæ Imperantes omnia bona publica ſubjiciant, imo, in cenſum rerum patrimonialium, referant, prout illud dominatùs arcanum, etſi præter intentionem, propalavit Juſtinianus in *l. 3. C. de quadrien. præſcript.* quando, *omnia Principis eſſe intelligi, ſive ex ſua ſubſtantia, ſive ex fiſcali fuerit aliquid alienatum*, aſſerit. Deinde vero ſubditi callidis inſtitutis aliquando irretiuntur, ac ultra modum, pecunia emunguntur, non ut fiſcus locupletetur, ſed ut ſemper ſuppetat, quod in vitia & vanitates prodigi poſſit, ex quo, rei in ſe neceſſariæ & laudabili, grave odium conciliatur.

§. 7. Poteſt autem Imperans, cum patrimonio publico, vel ut *Imperans*, vel ut *privatus* ſpectari, hinc jus, intuitu fiſci, eſt vel *publicum* vel *privatum*. Illud in genere, in eo conſiſtit, quod Imperans poſſit *patrimonium publicum conſtituere, conſervare*, &, pro re nata, *augere*: Id vero duobus modis fieri poteſt, vel enim *ſubditi, à quibusdam rebus excluduntur*, adeoque earum dominium originarium Reipublicæ aſſeritur, ex quo oriuntur *res publicæ v. cap. 13. §. 1. 2.* vel ex *bonis ſubditorum, aliquid decerpitur.*

§. 8. Hoc autem varia ratione iterum fieri poteſt, nam Imperans à ſubditis tributa & vectigalia exigit *v. c. 8.* bona vacantia occupat *l. 1. 4. C. de bon. vacant.* non tamen in præjudicium creditorum *l. 11. de jur. fiſc.* aut legatariorum *l. 96. §. 1. de legat. 1.* bona enim vacantia non ſunt, quæ ad alios pertinent: Porro bona, ob delictum, ſubditis aufert, vel generaliter, ut in crimine perduellionis *Nov. 134. C. fin.* vel ſpecialiter, ob indignitatem *l. 8. §. 14. de inoff. teſtam.* aliaque delicta *v. l. 1. 3. pr. l. 13. §. 1. l. 40. de jur. fiſc. l. 3. de his quæ pro non ſcript. l. 46. de C. E. V. l. fin. C. de litigioſ.* ob quæ, delatio fieri ſolet *v. l. 2. 18. 23. ſeqq. l. 44. de jur. fiſc.* Hæc & ſimilia jura, privatis non competunt, niſi forte quædam ipſis legitimè ac-

Digitized by Google

acquiſita ſint *l. 1. C. de bon. vac. v. l. 10. ad municip. c. 26. X. de V. S. v. c. 3. §. 18. h.*

§. 9. Quando patrimonium publicum, conſtitutum eſt, tum non raro Reſpublica, ad exemplum aliorum hominum privatorum, cum ſubditis agit, adeoque quæſtiones, de jure privato, oriuntur, circa quas in genere inculcari ſolet: *quod fiſcus regulariter utatur jure communi.* Quod quidem, de jure naturali, certum eſt, hinc fiſcus, à læſione abſtinere, ac fidem datam ſervare, procul dubio, tenetur. Jure autem humano uti quidem, & v. gr. contra ſubditos præſcribere, poteſt, ſed an ejus autoritatem, admittere quoque debeat, non perinde liquidum eſt.

§. 10. Videtur tamen probabile, quod jus humanum, in quæſtionibus privatis, etiam obſervandum ſit, cum enim Imperans eodem contra ſubditos utatur, hinc ejus autoritatem, contra ſeipſum, quoque agnoviſſe videtur: præterea utplurimum ſubditis, occaſione legum humanarum, jus eſt quæſitum, quod adeo, iſtarum neglectu, illis auferre nequit Imperans. Quin tamen tempeſtive vim legum humanarum, à ſe repellere queat, ipſo etiam facto, dubitandum non eſt, hinc putem, contractum à fiſco, omiſſis ſolennitatibus aliàs conſvetis, initum, omnino valere.

§. 11. Utitur ergo fiſcus jure communi, in acquiſitione theſauri *§. 39. I. de R. D. l. 3. §. 10. 11. de jur. fiſc.* in compenſatione *l. 12. 24. de compenſ. l. 46. §. 5. de jur. fiſc.* in pignore *l. 25. de pignor.* in uſuris *l. 3. C. de fiſcal. uſur.* in contractibus *l. 3. C. de reſcind. vend. l. un. C. rem alien gerent.* in teſtamentis, hinc ſi fiſcus teſtamento imperfecto hæres inſtituatur, hæreditatem cernere nequit *§. fin. I. quib. mod. teſtam. infirm.* Id quoque ad jus commune referendum, quod fiſcus præſcriptionem pati debeat, de qua tamen nonnulli dubitant *v.* Dn. Stryk. *in not. ad* Lauterb. *de jur. fiſc. in fin. v. l. 2. c. 9. §. 40. 41.*

§. 12. Aliquando fiſcus utitur jure ſingulari, quod exemplis, à Lauterb. *in C. J. de jur. fiſc.* collectis, illuſtrabimus. In juribus, per ſucceſſionem quæſitis, quoad tempus futurum, proprio privilegio gaudet *l. 6. pr. de jur. fiſc. l. 17. §. 5. 6. de uſur.* contra debitoris ſui debitores, in ſubſidium agere poteſt *l. 3. §. 8. de jur. fiſc. l. 3. 4. C. quand. fiſc. vel privat. debitor.* compenſationem non ſemper admittere tenetur *l. 46.*

Digitized by Google

l. 46. §. 5. de jur. fiſc. l. 1. 3. C. de compenſ. quoad præſcriptionis tempus, conſvetis regulis non adſtringitur *l. 6. C. de præſcript. 30. vel 40. ann. l. 3. C. de quadri. præſcript.* non ſatisdat *l. 1. §. 18. ut legator. vel fideic.*

§. 13. Ratione evictionis, ultra ſimplum non tenetur, licet plus promiſſum ſit *l. 5. pr. de jur. fiſc.* in bonis debitorum habet tacitum pignus *l. 46. §. 3. de jur. fiſc.* etiam cum privilegio prælationis, quoad bona poſt contractum fiſcalem quæſita *l. 28. eod.* nec alia eſt ſententia Scævolæ *in l. fin. qui potior. in pign.* cum loquatur, de bonis, diverſo quidem tempore, ſed tamen, ante contractum cum fiſco initum, acquiſitis. Interim alii aliter iſta conciliant, vel etiam doctrinæ illi per *d. l. 28.* derogatum eſſe exiſtimant.

§. 14. Vendita hæreditate, fiſcus hæreditariis creditoribus non tenetur *l. 41. de jur. fiſc. l. 1. C. de H. vel A. vend.* emtor rei fiſcalis ſtare debet locationi, à fiſco factæ *l. fin. de jur. fiſc.* conductores invitos in locatione vectigalium fiſcus retinet *l. 11. §. f. de publican.* in fraudem utcunque alienata revocat *l. 45. pr. de jur. fiſc. v. l. 15. de donat. l. 20. de accuſat.* in cauſis fiſcalibus feriato etiam die judicatur *l. 5. C. de fer.* reus fiſco inſtrumenta edere tenetur *l. 3. de edend.* nec publicus debitor appellare poteſt *l. 4. 8. C. quor. appell. non recip.* Et ſi quæ alia ejus generis jura ſingularia occurrunt, de quibus alii accuratius diſpiciant *add. l. 6. §. 1. de jur. fiſc.*

§. 15. Id quoque ad ſingularia refertur, quod fiſcus donationem fraudulentam allegans, onus probandi, in donatarium, transferat *l. 1. C. de jur. fiſc.* cum aliàs id actori incumbat *l. 13. C. de donat. aut. nupt. v.* LAUTERB. *C. J. de jur. fiſc.* Sed falluntur, qui ita ſentiunt, nam in *d. l. 1.* non agitur de probanda *fraude*, ſed *veritate* & *prioritate donationis*, præterea nihil ſingugulare, ac à jure communi aut in ſpecie, à decreto *d. l. 13.* exorbitans, proponitur, ſed potius, tam in *d. l. 1.* quam *l. 13.* ex eodem æquitatis principio, probatio diverſis perſonis injungitur.

§. 16. Nimirum in *d. l. 1. C. de jur. fiſc.* intentio actoris, quod ſcilicet res, de qua quærebatur, fuerit in bonis debitoris, quodque horum intuitu jus actori competat, fuit notoria, vel ſaltem legitime probata,

Digitized by Google

autab adverſario conceſſa, cum igitur reus & poſſeſſor, elidendæ illi intentioni, donationem olim, ante jus aliquod, fiſco actori quæſitum, ſibi factam eſſe, contenderet, exceptionem hanc merito probare debuit. Sed in *l. 13. C. de donat. ant. nupt.* donatio poſſeſſori facta, erat extra controverſiam, cum vero actor, res illas, olim, ante donationem, ſibi oppignoratas diceret, ideo pignus ei probandum fuit.

§. 17. Aliàs in materia fiſci, pervulgatum eſt Modeſtini reſponſum in *l. 10. de jur. fiſc.* cujus hæc mihi videtur eſſe ſententia: *Non puto delinquere eum*, ſed recte potius agere, ſecus ac adulatores credi volunt; *qui in dubiis quæſtionibus*, ubi ſcilicet vel nullis, vel argumenta contraria non vincentibus rationibus, jus fiſci probari poteſt, *contra fiſcum facilè reſponderit.* Nihil ergo aliud egit Modeſtinus, quam ut commune ratiocinandi principium, quo jura, quæ probari nequeunt, negari debent, ad fiſcum applicaret, quod quidem ideo feciſſe videtur, quo animum, ab adulatione alienum oſtenderet, quem aliàs etiam doctrinâ ſatis adprobavit *v. l. 7. §. 3. ad L. Jul. majeſt.*

§. 18. Haut quaquam igitur Modeſtino repugnat, ſi quis, quoties rationes id permittunt, pro fiſco pronunciet, eidemque jura, etiam ſpecialia, tribuat; ſicut ejus quoque ſententia non eſt, ut, ob quodvis leve, ac ex trivio hauſtum, dubiolum, fiſco jura ſua abjudicemus, ſaltem, ne fictis rationibus jura ei afferamus, æquum putat. Interim diverſa mente laudatum illud Modeſtini effatum, acceptum eſt, nec dubitem, quin ſæpe, ex lubricis legulejisque hypotheſibus, prolixam andabatarum pugnam interpretes inſtruant.

§. 19. Uſus autem & abuſus effati illius, in exemplis facilè conſpicitur. Si fiſcus contractum bona fide initum reſcindere velit, non aliam forte ob cauſam, quam quod, pecunia malè conſumta, rem amiſſam doleat, tum contra illum merito pronunciatur. E contrario tamen cum certum ſit, quod Imperans ipſam bonorum publicorum ſubſtantiam, pro lubitu, alienare nequeat, non injuſtum fuerit, ſi res imprudenter alienatæ, à malæ fidei poſſeſſoribus, etiam poſt longum tempus, revocentur *v.* STRYK. *in not. ad.* LAUTERB. *de jur. fiſc. in fin.* Si hoc te-

Digitized by Google

teneamus, nec Principibus adulamur, nec reductiones vel reuniones, quas vocant, plane improbare debemus.

§. 20. Si actio colluſorie, vili pretio, vendita ſit, tum ſuperfluum, non fiſco, ſed debitori acquiri, aliqui cenſent, juxta *l. 10. de jur. fiſc. v.* LAUTERB. *C. J. de H. & A. V. verſ. fin.* Sed cum pœnæ regulariter ad fiſcum pertineant, nec hic exceptio, per *l. 12. §. 2. quod met. cauſ. l. 1. 2. C. ne lic. potent. l. fin. ff. de litig. l. 7. C. unde vi. Nov. 72. c. 5.* ſatis probari videatur, hinc forte pro fiſco pronunciandum. Si quis moriatur, nullis relictis cognatis, hæreditatem non fiſco, ſed ſponſæ, ſi quam habuerit defunctus, acquiri putant per *d. l. 10. de jur. fiſc. v.* LAUTERB. *C. J. quis ord. in poſſeſſ. ſerv. lit. a.* Verum cum fiſcus conjugibus ſaltem poſtponendus ſit, ab his vero deſponſati, hodie inprimis, differant, ideo illius cauſa hic etiam potior videtur.

Digitized by Google

LIBER NONUS.

CAPUT I.

DE ECCLESIA.

SUMMARIA.

In Societate civili occurrit etiam Eccleſia §. 1.
Hujus indoles §. 2.
Veræ Eccleſiæ requiſita §. 3.
Diverſitas & notæ §. 4.
Vera eccleſiæ membra ex quo æſtimanda §. 5.
Definitio Eccleſiæ veræ pontificia cum epicriſi §. 6.
Eccleſiæ falſæ natura & diverſitas §. 7.
Quis de veritate & falſitate judicare queat §. 8.
Aliquando de veritate certantes utrinque errant §. 9.
Eccleſia in relatione ad Rempublicam varie diſtingvitur §. 10.
Diſtinctiones in Terris Proteſtantium uſitatæ §. 11.
In eccleſia non recte triplex Status principalis aſſeritur §. 12.
Eccleſia quatenus Reipublicæ ſubſit §. 13.
Imperium univerſale naturæ Societatis civilis & eccleſiaſticæ repugnat §. 14.
Papatus natura §. 15.
Eſt à Deo ex ſententia papiſtarum §. 16.
Sed in rei veritate, eſt mera impoſtura §. 17.
Habitus juris Sacrorum in Germania §. 18.
In ſpecie quoad Status proteſtantes §. 19.
In his perſona Principis & Epiſcopi non recte aſſeritur §. 20.
Quemadmodum etiam peculiare regimen fruſtra circa eccleſiam adſtruitur §. 21. 22. 23.

§. 1.

INprimis etiam ſpectanda eſt Societas, quam illi, qui in Civitate vivunt, intuitu religionis & cultus externi, iniri ſolent. De religionis indole, varietate & habitu, in ordine ad Societatem civilem, pro inſtituti ratione, actum eſt *l. 2. c. 17.* Ex externo autem & publico religionis exercitio aliqua exiſtit Societas, quæ *Eccleſiæ* nomine venit *v.* ZIEGLER. *de dot. Eccleſ. c. 1.* hujus conſideratio ad Theologos quidem pertinet, ſed quo ejus jura recte tradi queant, quædam etiam, ex iſta tractatione, hic delibanda ſunt.

§. 2.

Digitized by Google

§. 2. Eccleſia in genere accepta, eſt *Cœtus hominum, cultus divini, juxta certam aliquam normam, exercendi gratia, conſociatus.* Requiritergo Eccleſia *aliquot perſonas conjunctas*, numerus vero eſt indefinitus; Unus vel quidam, ſed non conjuncti, eccleſiam non efficiunt, fundamenta tamen in iis occurrunt, ex quibus illa ſuccreſcere poſſit: Conſociationi deinde certo tempore accedit actualis perſonarum congregatio.

§. 3. Dividitur Eccleſia in *veram* & *falſam.* Illa eſt *cœtus perſonarum, juxta veram cognitionem, Deum, ſincero corde, colentium.* Duo ergo ad eam requiruntur (1.) *puritas doctrinæ* & (2.) *ſanctitas vitæ.* Illa, hujus eſt norma, ſicut hæc, illius finis. Sæpe, in æſtimanda vera Eccleſia, magis ad puritatem doctrinæ, quam ſanctitatem vitæ reſpici ſolet, quia facilius eſt, de articulis fidei multa argutari, quam pie vivere, aut quia plerumque diverſæ Eccleſiæ, de puritate doctrinæ, magno animorum contentione, certantes, in eo conveniunt, quod pietas ab iis exulet.

§. 4. Vera Eccleſia eſt *viſibilis*, quoad cultum externum, *inviſibilis* vero, quoad internum, id quod tam ratione doctrinæ, quam cultus ſtricte dicti, verum eſt. Interim ex viſibili, ſi nihil obſtet, inviſibilis præſumitur. Alias etiam vera Eccleſia, dicitur (1.) *Una*, nam cujusvis rei eſſentia, una eſt; pertinet vero unitas illa, ad neceſſaria, non indifferentia, ac libera, ex interno affectu profluens, non coacta eſſe debet (2.) *ſancta*, nam, ſanctitatem quoque ingredi eſſentiam veræ Eccleſiæ, manifeſtum eſt (3.) *catholica*, ratione ſcilicet *obligationis*, non *exiſtentiæ.* Non poteſt etiam vera eccleſia (4.) *errare* aut (5.) *plane deficere*, ex promiſſione ſcilicet divina, quæ tamen ad eccleſiam in genere pertinet, hinc omnes eccleſiæ particulares aut locales, errare & deficere poſſunt *add.* SCHILT. *de L. E. G. l. 3. c. 7. §. 13. ſeqq. c. 9. §. 9. ſeqq.*

§. 5. Ex his liquet, quod vera Eccleſiæ membra, ex cultu interno æſtimanda, adeoque inviſibilia ſint, nam cultui externo etiam hypocritæ vacare poſſunt, ex hoc tamen, ille merito præſumitur, ſi nihil obſtet, hinc qui in externo Eccleſiæ cœtu reperiuntur, vera etiam Eccleſiæ membra præſumi debent, ſi contrarium non appareat. Reprobatus, ad tempus verum, & electus, putridum Eccleſiæ membrum eſſe poteſt.

§. 6. Ex ſententia Pontificiorum, vera Eccleſia, eſt *cœtus viſibilis, externa fidei formula, & communione Sacramentorum, ſub capite viſibili, Papa Romano, eidemque ſubordinato Clero, conſociatus.* Vera igitur Eccleſiæ membra ſunt, qui in externa illa ſocietate reperiuntur, ac Papæ ſubſunt, licet clandeſtini infideles, aut alias magni peccatores ſint. Sed hanc non eſſe definitionem Eccleſiæ, verum dominatus clericalis, quivis facile intelligit, hinc etiam *notæ veræ Eccleſiæ papalis,* non eccleſiam, ſed papatum triumphantem arguunt *add.* SCHERTZ. *Antibellarm. diſp. 5.*

§. 7. Eccleſia falſa, eſt *cœtus hominum, juxta falſam normam, Deum frigide vel ſincere colentium.* Eſt illa vel *infidelis,* quæ veram normam plane rejicit, vel *hæretica,* quæ eam, in neceſſariis, corrumpit, vel *Schismatica,* quæ, à vera Eccleſia, ſine gravi cauſa, ſe ſeparat, eſt tamen diſcrimen hæreſeos & ſchismatis, ſatis lubricum & incertum, de quo alii curatius diſpiciant. Quodſi Eccleſia aliqua puritate doctrinæ quidem gaudeat, impie tamen vivat, tum hactenus etiam falſa eſt, ceu liquet ex *§. 3.* vulgo tamen ita dici non ſolet, ſed ex doctrina ſola, veritas eccleſiæ fere æſtimatur.

§. 8. Cum vero diverſæ Eccleſiæ, inter homines occurrant, ac unaquæque ſe veram, oppoſitas vero, falſas vel corruptas dicere ſoleat, quæritur quis litem hanc dirimere queat? de quo breviter ſic dicendum: Singulis Eccleſiis, imo hominibus, competit jus, juxta certam aliquam normam, in veritatem & falſitatem inquirendi: Porro unaquæque Reſpublica, vel cætus ſui juris, poteſt etiam quæſtionem decidere, ad effectum peculiaris Eccleſiæ conſtituendæ; ſed ad effectum cogendi diſſentientes, nemo hominum controverſiam decidere poteſt; Pontificii tamen Papæ ſuo, & quidam Proteſtantes Concilio Univerſali legitimo illud jus aſſerunt *v.* SCHILTER. *de L. E. G. l. 1. c. 1. §. 11.* ſed libertas religionis, ejusmodi judicem plane non admittit.

§. 9. Sicut autem, ad puritatem doctrinæ, tantum reſpici ſolet, quando, inter diverſas Eccleſias, de veritate & falſitate, controvertitur, ita non infrequens eſt, ut omnes, quæ veritatis gloriam, magna animorum contentione, ſibi aſſerunt, ac oppoſitas damnant, falſæ vel corruptæ ſint. Aliquando etiam ejusdem eccleſiæ membra, circa ejus habitum, diſſentiunt, dum alii, ad inutiles Metaphyſicæ conceptus, puri-

Digitized by Google

puritatem doctrinæ exigunt, quidam contra, neglecta fere doctrina, pietatis ſtudium præpoſtere urgent, ex qua diſſenſione, parum abeſt, quin novæ ſectæ oriantur.

§. 10. Quando Eccleſia, ad Rempublicam refertur, pro cœtu externo viſibili, juxta *§. 2.* illa ſupponitur, ac tam ab externa conſtitutione, quam civitatis habitu, varie diſtinguitur. Eſt enim Eccleſia (1.) *Univerſalis* & *particularis*, utraque, pro diverſa ſuppoſitione, diverſimode intelligenda eſt. In Republica Romana olim diſtingvebatur (2.) in *Orientalem* & *Occidentalem.* Erant etiam (3.) Eccleſiæ *parochiales*, *Epiſcopales*, *metropolitanæ* & *patriarchales* *v.* SCHILTER. *J.J.C. l. 1. tit. 3. §. 7. ſeqq.* ZIEGLER *ad Lancell. l. 1. tit. 3. §. 6.* In papatu celebris præcipue eſt diviſio Eccleſiæ (4.) in *cathedralem* & *collegiatam* *v.* STRYK *in not. ad Br. J.E. l. 2. c. 2. §. 2. ſeqq.*

§. 11. In terris Proteſtantium, occurrunt *Eccleſiæ parochiales*, urbanæ & ruſticæ, inter quas uti aliqua ſubordinatio eſſe ſolet, ita omnes ſimul ſumtæ, conſtituunt Eccleſiam univerſalem totius regionis. Inter parochias urbanas, una aliquando titulum *Eccleſiæ primariæ* gerit, in pagis vero, quandoque una, *mater* altera, *filia* dicitur, quando ſcilicet utraque proprium templum habet, ſed eodem Paſtore utitur. Ab Eccleſia autem filiali differt Incorporata, *eingepfarrete gemeinde*, quæ proprio templo deſtituta, alibi ſacris vacat. *v.* SCHILTER. *d. tit. 3. §. 12.*

§. 12. De cætero perſonæ, quæ in Republica, Eccleſiam viſibilem conſtituunt, dupliciter conſiderari poſſunt, vel ratione *cultus ipſius*, vel *externæ ordinationis.* Illo reſpectu diſtingvuntur in *docentes* & *audientes*, hoc vero, in *Imperantes* & *ſubditos*, nam ab illis & his, ordinatio cultus divini externa, ſuo modo dependet. Vulgo Eccleſiam, ex triplici ſtatu principali, *eccleſiaſtico, politico* & *œconomico* conſtare dicunt *v.* CARPZ. *J.E. l. 2. D. 247. n. 13. 14.* quæ doctrina hypotheſes papales ſat aperte redolet, nam, juxta eas, Clerus Reipublicæ non ſubeſt, adeoque peculiarem ſtatum conſtituit, ſed ſecundum principia Proteſtantium, ſubditis ille annumeratur adeoque principalem ſtatum efficere nequit.

§. 13. Quousque Eccleſia Reipublicæ ſubſit nec ne, id, in Jurisprudentia univerſali, plenius tradendum eſt, hoc loco, brevi delinea-

Digitized by Google

tione defungemur (1.) *Eccleſia quoad partem, eſſentialem, religionem ſcilicet, ſive veram ſive falſam, reipublicæ non ſubeſt.* Eſt ergo illa, hoc reſpectu, quidem *in*, ſed non *de* Republica, id quod libertas religionis ſatis oſtendit. Sed (2.) *quoad externam ordinationem, Eccleſia Reipublicæ ſubjacet*, hinc hæc cultum externum ordinare, ac impedire poteſt, ne, ſub ſpecie religionis, ſocietas civilis turbetur aut lædatur, hoc ſenſu ergo eccleſia eſt *in* & *de* republica.

§.14. Cum porro impoſſibile ſit, ut omnes homines in eadem Republica, & eccleſia externa exiſtant, ſed conditio generis humani potius exigat, ut ſecundum certas regiones & diſtrictus, duæ illæ ſocietates diſtingvantur, hinc evidenter colligitur, quod *jus aliquod univerſale*, circa Eccleſiam non occurrat, ſed potius cuivis Civitati, jus *particulare* regendi Eccleſiam, ſibi adjunctam, competat. Licet igitur ponamus, per univerſum terrarum orbem unam eandemque religionem, nullis omnino ſectis diſtinctam, ſed tam in doctrina, quam ritibus, per omnia, conſentientem, obtinere, attamen locale Eccleſiarum diſcrimen, neceſſitatem imperii particularis liquido evinceret.

§. 15. Huic autem doctrinæ, indoli religionis & reipublicæ, exacte convenienti, directe contradicit *papatus*, hic enim, contra primam aſſertionem noſtram, imperium in religionem & eccleſiam ſibi aſſerit, deinde, contra ſecundam, rebuspublicis jus, circa eccleſiam competens, eripit ac univerſale aliquod imperium inde conficit, & utrique ſupereminens aliquod dominium ſeculare adjungit, hinc papatus, ex mente pontificiorum, eſt *ſacer dominatus, vi cujus, Pontifex Romanus, religionem ipſam imperat, ejus exercendæ modum determinat, ac ſupremum imperium ſeculare, in omnes reſpublicas exercet.*

§. 16. Eſt etiam dominatus ille, ex pontificiorum ſententia, à Deo inſtitutus, nam Chriſtus Petro Apoſtolo univerſale imperium contulit, eumque viſibile eccleſiæ caput, & conſequenter Imperantem Imperantium eſſe voluit, qui etiam Romæ Oecumenicatu illo functus eſt, eumque deinceps, ſerie non interrupta, cæteri Pontifices ſunt ſecuti: Hinc porro dominatus ille, eſt primarius fidei articulus, ac centrum religionis Cleropontificiæ.

§. 17. Enim verò, in rei veritate, imperium illud papale non eſt

à Deo

Digitized by Google

à Deo inſtitutum, ſed eſt potius ingenioſa impoſtura, rudioribus ſeculis, in perniciem Rerumpublicarum, à callido Clero, excogitata, ſive eſt dominatus ex imperio, Deo, & liberis civitatibus ſubtracto, mala fide conflatus. Ex quo conſequitur, quod gentes recte agant, ſi, data occaſione, injuſtum & intolerabile hoc jugum excutiant, de quo plenius actum in SPECIM. JUR. PUBLIC. *l. 1. c. 7.*

§. 18. Intuitu Germaniæ, jus Sacrorum, ſive regendi religionem & eccleſiam, in Jure publico explicatur, hinc remiſſione, nobis hic iterum defungi licebit. Cum Germania papatui ex parte adhuc ſubſit, hinc integro jure Sacrorum non utitur tota Reſpublica Germanica, de quo dictum in SPECIM. JUR. PUBLIC. *l. 6. c. 1. §. 7. ſeqq.* Idem dicendum de Statibus imperii pontificiis, ſed Proteſtantes melioris ſunt conditionis, dum integrum Jus Sacrorum, quale quidem liberæ civitati competere poteſt, & habent, & exercent.

§. 19. Competit igitur Statibus proteſtantibus jus ordinandi cultum & eccleſiam, nec non proſpiciendi, ne, religionis prætextu, ſocietas civilis lædatur; atque illud jus eſt plenum *J. P. W. art. 5. §. 48.* & nulli provocationi obnoxium, quia Reſpublica germanica ſuperius aliquod jus Sacrorum ſibi non aſſerit. De cætero, prout utile viſum fuerit, jus illud Status aliis delegant, ipſi quoque ſubditi jus Sacrorum participant, prout indoles religionis & pacta fundamentalia id exigunt, de quo plenius actum in SPECIM. JUR. PUBLIC. *l. 3. c. 6. l. 6. c. 2. §. 42. 43. 44.*

§. 20. Quidam Scriptores proteſtantes contendunt, Principes imperii ſuſtinere duplicem perſonam, *Principis*, quæ ad ſecularia, & *Epiſcopi*, quæ ad ſacra pertineat *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 2.* LINCK *de jur. epiſcop. c. 1. n. 63. c. 4. n. 103.* ſed illa doctrina eſt papalis, ac juribus Statuum valde moleſta adeoque non toleranda, hinc dicendum potius, quod jus Sacrorum etiam Principi, qua tali, competat *v.* DISSERT. *de habit. territor. german. c. 1. §. 45. ſeqq.*

§. 21. Illud quoque doceri ſolet, circa Eccleſiam peculiare regimen occurrere, cum enim illa ex triplici Statu, eccleſiaſtico, politico & œconomico, conſtet, ideo, cum triplex ille Status, in ordinando cultu, concurrere debeat, regimen eccleſiæ, neque monarchicum, neque democraticum, ſed ariſtocraticum eſſe *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 247. n. 13. 14.*

Digitized by Google

Enimvero illa doctrina parum cohæret, ſi enim populus ſimul admittitur, vel etiam per Imperantem repræſentatur, regimen eccleſiæ, utique non ariſtocraticum ſed democraticum erit, præterea, ſi vel maxime à contradictione liberetur, papalis eſt.

§. 22. Cum enim, juxta hypotheſes papales, Clerus Reipublicæ non ſubſit, ac ei jus Sacrorum competat, inde peculiare eccleſiæ regimen, neceſſariò reſultat, quod etiam, juxta ipſorum ſententiam, monarchicum eſt *v.* SCHERTZER *Antibellarm. diſput. 4.* Licet vero craſſiorem hanc doctrinam papalem, de regimine monarchio, proteſtantes Scriptores recte rejiciant, attamen, ex alia hypotheſi papali, triplici ſcilicet Statu *v. §. 12.* peculiare regimen non recte aſſerunt; Quare concludendum potius, quod igem regimen, quod in Republica eſt, etiam circa Eccleſiam occurrat.

§. 23. His ita ſe habentibus, nec illud admitti poteſt, quod *ſolus Imperans in externis eccleſiæ ritibus, nihil mutare queat, cum non totam Eccleſiam conſtituat, ſed aliquod ſaltem ejus membrum ſit* *v.* CARPZ. *d. l. 2. D. 247. n. 12.* Non nego, quin ſubditis aliquid juris, circa ordinandum cultum competere queat, ſi pacta vel privilegia id exigant; quemadmodum nolim aſſerere, quod Imperans, abſoluto imperio gaudens, ritus receptos, ſine cauſa, recte mutet; id ſaltem incongruum arbitror, ſi doctrinis male fundatis, vinculum ei injicere velimus. Neque juvat ſententiam illam exemplum primitivæ Eccleſiæ apoſtolicæ, nam quicquid, pro certo Statu, aliquando obtinet, illud regulam perpetuam ac immutabilem non conſtituit *add.* SPECIM. JUR. ECCLES. *l. 1. c. 3. 4.*

CAPUT II.
DE CONCILIIS.

SUMMARIA.

Conciliorum indoles & varietas *§. 1.*
Concilia univerſalia *§. 2.*
In genere illa ſunt univerſalia, generalia & ſpecialia *§. 3. 4.*
Concilia aliquando libero conſenſu congregantur *§. 5.*
In ſtatu civili jus convocandi eſt penes Rempublicam *§. 6.*
In Germania generale concilium Cæſaris ſtatuumque conſenſu cogendum *§. 7.*
Conciliorum materia & ſubjectum *§. 8.*
Ex hypotheſibus papalibus eorum objectum eſt dominatus Cleri & Servitus Laicorum *§. 9.*
Autoritas conciliorum ex ſententia pontificiorum *§. 10.*
Vis obligandi decretis conciliorum tribui poteſt

uſt à Republica quoad canones, non ſymbola §. 11.
Alii tamen hoc ultimum jus tribuunt toti eccleſiæ §. 12.
Alii Imperanti §. 13.
Origo harum ſententiarum §. 14.
Conciliorum finis §. 15.
Et uſus hodiernus §. 16.

§. 1.

JUs Sacrorum aliquando in Conciliis ſe exſerit, de quibus adeo pauca dicenda ſunt, utut eorum uſus hodie non adeo frequens ſit. Concilium vel Synodus *v. c. 1. Diſt. 17.* ZIEGLER *ad Lancell. l. 1. tit. 3. §. 1.* CONRING *diſſert. de concil. §. 1.* eſt *cœtus chriſtianorum, ad declarandos fidei articulos, & ordinandam diſciplinam eccleſiaſticam, ab iis, penes quos convocandi jus eſt, legitime congregatus.* Intuitu imperii Romani antiqui, concilia olim diſtincta ſunt in *Univerſalia, Nationalia, Provincialia* & *Epiſcopalia v.* CONRING. *d. diſſert. §. 2. 3. 4.* ZIEGLER *d. l. §. 1. ſeqq.* SCHILTER *J J. C. l. 1. tit. 5.*

§. 2. Quatuor autem concilia œcumenica recenſentur, *Nicænum primum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum* & *Chalcedonenſe*, quorum decretis vim legum tribuit Juſtinianus *Nov. 131. c. 1.* In rei tamen veritate, omnia illa concilia ſaltem particularia, unius ſcilicet Reipublicæ, fuerunt, per ambitionem vero œcumenica dicta ſunt *v.* CONRING *d. l. §. 2.* poſtquam tamen aliæ etiam Respublicæ decreta illorum approbarunt, majori jure elogium illud meruerunt.

§. 3. Quodſi, ſine reſpectu ad certam Rempublicam, concilia ſpectentur, triplicis generis ſupponi poſſunt, *Univerſalia*, quando omnium rerumpublicarum chriſtianarum, *Generalia*, quando nonnullarum, & *Specialia*, quando unius Reipublicæ chriſtianæ deputati congregantur. Illorum exemplum nunquam fuit, nec impoſterum fortaſſis exiſtet. Papa quidem Romanus, ex prætenſo Vicariatu divino, concilia à ſe indicta, pro univerſalibus haberi vult, ſed illa nequidem nomen concilii, nedum univerſalis, merentur *v.* CONRING *d. diſſert. §. 2. in fin.* ZIEGLER *ad Lancell. l. 1. tit. 3. §. 2. 3.*

§. 4. Iſtorum vero forte exempla aliqua occurrunt, hodie tamen nec generale concilium facile congregabitur, poſtquam religio chriſtiana, in varias ſectas & formas, ſe ita compoſuit, ut nulla conciliationis ſpes ſupereſſe videatur. Horum autem & frequentia exempla olim fue-

Digitized by Google

fuerunt, & hodie quoque exiſtere illa poſſunt. De cætero, pro diverſo Reipublicæ Statu, concilia ſpecialia diverſi generis iterum eſſe poſſunt, nempe Nationalia, Metropolitana & Epiſcopalia.

§. 5. Jus convocandi concilia, pro diverſo Eccleſiæ Statu, diverſum eſt: Si enim Eccleſia, in naturali libertate, vivat, aut à Republica, in qua toleratur, negligatur, tum concilia non aliter, quam libero conſenſu congregari poſſunt, quo caſu etiam, penes prudentiores, ſolet eſſe directio, quo pertinet exemplum Concilii Apoſtolici *Actor. 15.* Quod adeo, quoad principium convocandi, pro perpetua norma haberi nequit *v.* CONRING *d. diſſert. §. 5.* hinc etiam exinde pontificii, jus convocandi concilia, Papæ & Clero fruſtra aſſerunt.

§. 6. Quodſi autem Eccleſia, in Republica, exiſtat, & hæc illius curam ſibi aſſerat, tum jus convocandi concilia, originarie eſt penes Rempublicam & Imperantem, nam ſubditi etiam hoc jus, conſenſu ſuo, ad imperium civile retulerunt, quamobrem plura quoque conciliorum, ab Imperantibus convocatorum, exempla occurrunt *v. c. 6. Diſtinct. 16.* LEHM. *Chron. Spir. l. 2. c. 41. l. 5. c. 16.* CONRING. *d. diſſert. §. 8. ſeqq.* ZIEGLER *ad Lancell. l. 1. tit. 3. §. 2.* De cætero Imperantes vel immediate hoc jus exercent, vel aliis illud aliquo modo delegant *v.* CONRING *d. diſſert. §. 14.*

§. 7. Si inter diverſas Reſpublicas Concilium haberi debeat, Imperantium conſenſu illud congregandum eſt: Cumque in Germania etiam plura corpora libera occurrant, hinc nec generale concilium aliter, quam Cæſaris Statuumque conſenſu, haberi poſſe, conſequitur *v.* CONRING *d. diſſert. §. 15.* ſed cum Germania, ex parte, ſuo jure non utatur, ideo non facile tale concilium habebitur. Directio quoque conciliorum ad Imperantem pertinet, quemadmodum etiam modum agendi ille definire poteſt *v.* CONRING *d. l. §. 16.* Equidem Pontificii omne illud jus Pontifici tribuunt, ſed ex hypotheſi falſa & nunquam probanda *add.* CONRING *d. l. §. 13. 19.* SCHERZER. *Antibellarm. diſp. 5. p. 311.*

§. 8. In Conciliis legitimis ſummatim de duobus agitur; de *fide*, & *diſciplina eccleſiaſtica*, illius intuitu, *ſymbola*, hujus vero, *canones* conficiuntur, quorum vicem hodie ſubeunt *Ordinationes eccleſiaſticæ v.* CONRING *d. l. §. 7.* ZIEGLER *ad Lancell. l. 1. tit. 3. §. 5.*

Exin-

Digitized by Google

Exinde autem liquet, quod Laici non minus, quam Clerici, conciliis intereſſe queant *v. Actor.* 15. *v.* 12. 22. *can.* 4. *diſt.* 96. *c.* 13. *C.* 2. *qu.* 7. ZIEGLER. *d. tit.* 3. §. 1. BRUNNEM. *J. E. l.* 1. *c.* 2. §. 25. Cum tamen omnes promiſcue admitti non poſſint, hinc Imperantis eſt, quosdam deligere, quibus id munus demandetur *v.* CONRING *d. l.* §. 10.

§. 9. Ex hypotheſibus papalibus, fides & diſciplina eccleſiaſtica, Conciliorum prætextus ſaltem ſunt, vera autem eorundem materia eſt dominatus Cleri, & ſervitus Laicorum, hinc etiam Laici jus Conciliorum non habent, ſed hi, ſi Diis placet, Cleri decreta, cœco applauſu, venerari debent, quemadmodum oves paſtorum voluntatem ſequi tenentur. Sed illa conſectaria, ſubducto fundamento, ultro ruunt, nec ſpecialiter confutanda ſunt.

§. 10. Autoritatem conciliorum quod attinet apud pontificios res confecta eſt, quod *deciſionem obligantem* illa facere queant. In eo tamen non conſentiunt, utrum autoritatem illam per ſe habeant, an Papa eam iis impertiatur? ſed vere catholici, uti Papam ſupra Concilia evehunt, ita omnem eorum autoritatem, ab illo principio, derivandam eſſe exiſtimant *v.* CONRING *d. diſſert.* §. 19. PLETTENBERG *introd. ad jus canon. c.* 15. Interim utraque ſententia falſa eſt: Papæ, negato Vicariatu divino, nullum hic jus eſſe, ultro liquet: Conciliis vero facultas decidendi non eſt conceſſa, præterea materia Conciliorum certo reſpectu, omnem deciſionem obligantem reſpuit *add.* CONRING *d. l.* §. 18.

§. 11. Quo ergo Conciliorum decreta autoritatem habeant, confirmatio Reipublicæ accedere debet, & quidem, quoad *Canones* & *diſciplinam eccleſiaſticam*, vis obligandi iis tribui poteſt, ſed quoad *fidem* & *ſymbola*, hactenus ſaltem approbari poſſunt, ut, qui iis non aſſentiatur, pro membro Eccleſiæ, illa probandis, non habeatur: verum eatenus confirmari nequeunt, ut diſſentientes, ad ea amplectenda, vi adigantur & reluctantes pœnis coerceantur, hoc enim indoli & libertati religionis repugnat.

§. 12. Interim multi Scriptores proteſtantes, etiam quoad articulos fidei, deciſionem obligantem fieri poſſe cenſent. Nonnulli illam poteſtatem toti Eccleſiæ, quatenus ex triplici Statu conſtet, ſive

Digitized by Google

in Conciliis congregata ſit, ſive extra ea ſpectetur, tribuunt. Verum uti triplex Status præjudicia papalia ſatis jam indicat, ita ſententiæ illius Autores Eccleſiam ita explicare ſolent, ut ſoli Clero facultas decidendi competat, Imperanti autem nihil, niſi facultas exequendi, & populo, nuda parendi gloria, relinquatur, quo ipſo adeò cum pontificiis plane conſentiunt *v.* Dn. THOMAS. *Fürſten-Recht p.* 1. *poſit.* 8. 9.

§. 13. Alii judicium imperativum, quo conciliorum decretis, vis obligandi concilietur, Imperanti ſeculari tribuunt, quæ plerorumque Politicorum eſt ſententia *v.* GROT. *de jur. Summ. poteſt. circ. Sacr. c.* 5. §. 3. *ſeqq.* CONRING *d. diſſert.* §. 18. BRUNNEM. *J. E. l.* 1. *c.* 2. §. 32. *c.* 3. §. 5. Licet vero hoc jus Imperanti ideo abjudicari nequeat, quod, ceu pontificii contendunt, in rebus fidei non ſatis ſit exercitatus, ſed ſacræ Scripturæ plerumque imperitus *v.* CONRING *d.* §. 18. attamen libertas religionis, non magis deciſionem Imperantis, quam Cleri admittit, hinc ipſe etiam CONRING *d. l. in fin.* docet: *non propter edictum à ſumma poteſtate promulgatum, ſed propter verbum Dei, quod divinam in ſe autoritatem habeat, & totius eccleſiæ conſenſum, ejus credi teſtimonio,* quo ipſo judicium imperativum deſtrui, palam eſt.

§. 14. Fluit illa ſententia ex præjudicio, de *neceſſitate deciſionis obligantis, in rebus fidei,* hæc enim, cum non concedenda videretur Clero, ad Imperantem relata eſt. Sed meminiſſe debebant, qui ita ſentiunt, quod talis deciſio indoli & libertati religionis repugnet, adeoque neceſſaria eſſe non poſſit, quo facto, non difficulter deprehendiſſent, deciſionem illam, eſſe commentum Cleri papalis, ſtabiliendo & extentendo ſacrodominatui excogitatum. Nec obeſt, quod *in negotiis ſecularibus deciſio requiratur, ne res in infinitum abeat,* nam ab his, ad religionem, inferre non licet, hæc enim internum animi applauſum requirit, qui vi humana obtineri nequit.

§. 15. Ex his intelligi poteſt, ob quem finem, concilia congreganda ſint; Nimirum ob eum, quo, ortis in religione diſſenſionibus, in certam fidei formulam conſentiri poſſit, qua occaſione etiam de diſciplina eccleſiaſtica aliquid conſtitui ſolet, quod alioquin Imperans ſeorſim expedire potuiſſet. *add.* CONRING *diſſert. de concil.* §. 6. Utrum vero Concilia olim, inter Chriſtianos, habita, ſemper legitimo modo fuerint convocata, conſtituta & peracta, ac in ſpecie

num,

num, in exequendis decretis, modus fuerit obſervatus, id prolixioris eſt diſquiſitionis, quam ut hic aliqua de eo dici queant; vim ſane ac pœnas, adeoque papatum paſſim oſtendunt Codex & Novellæ Juſtiniani *v.* THOMAS. *Fürſten-Recht. p. 1. poſ. 8. §. 10. ſeqq.*

§. 16. Hodie, in terris Statuum proteſtantium, Conciliorum nomen ferè non amplius auditur, cum religio Chriſtiana in diverſas ſpecies, ſatis formatas, ſe compoſuerit. Interim dubitandum non eſt, quin, exigente neceſſitate, vel in Concilio, vel extra illud, certa aliqua fidei formula concinnari queat, cujus exemplum exhibet *Formula Concordiæ*, anno 1580. publicata, qua, judice SCHILTERO *de L. E. G. l. 7. c. 11. §. 7. ſeqq.* Reformati, ab Eccleſiis Auguſtanæ Confeſſionis, excluſi ſunt, quæ reprehendi nequit, quatenus nihil aliud, quam liberum, in certos fidei articulos, conſenſum continet.

CAPUT III.
DE CONSISTORIIS.

SUMMARIA.

Conſiſtoriorum natura, cauſa efficiens §. 1.
Et origo §. 2.
Perſonæ conſiſtorium conſtituentes §. 3.
Competentia Conſiſtoriorum eſt quodammodo incerta §. 4.
Illis ſubſunt perſonæ Eccleſiaſticæ quoad actiones perſonales & reales §. 5.
Nec non aliquo modo quoad delicta §. 6.
Jurisdictio criminalis ex rationibus Status papalis Conſiſtoriis videtur negata §. 7.
In criminibus tamen prima inſtantia eſt penes Conſiſtorium §. 8.
Clericus quatenus foro renunciare queat, & cui ejus familia ſubſit §. 9.
Aliquando Clerici in foro ſeculari conveniuntur §. 10.
Laici quoque Conſiſtoriis ſubſunt in cauſis decimarum, juris patronatus, matrimonialibus §. 11.
Et connexis §. 12.
Sepulturæ & ſepulchrorum §. 13.
Subſelliorum eccleſiaſticorum & piarum cauſarum §. 14.
Delictorum religionem concernentium & juramenti relaxandi §. 15.
Non vero delictorum quæ in foro ſeculari puniri non ſolent §. 16.
In papatu cùm aliis inventis, tum inprimis denunciatione evangelica Laici ad forum eccleſiaſticum trahi ſolent §. 17.
Ejus fundamentum §. 18.
Et uſus hodiernus §. 19.
Habent etiam Conſiſtoria aliquod imperium §. 20.
Ac judiciis ſuperioribus ſubſunt §. 21.
Sententias exequuntur immediate & mediate §. 22.
In Electoratu Saxoniæ tria occurrunt Conſiſtoria ac Senatus Eccleſiaſticus §. 23.

Digitized by Google

§. 1.

JUri Sacrorum etiam ineſt Jurisdictio Eccleſiaſtica, quæ Conſiſtoriis concedi ſolet, ceu admonui *l. 8. c. 10. §. 9.* de quibus nunc agendum erit. Conſiſtorium eſt *Collegium perſonarum, ab Imperante, eo fine conſtitutum, quo de perſonis & cauſis Eccleſiaſticis judicet, ac, circa cultum externum, nonnulla ordinet.* Inſtituuntur Conſiſtoria, ad exemplum aliorum judiciorum, ab Imperante, vi Majeſtatis, vel Superioritatis Territorialis, hinc, in Germania, Statibus imperii vel membris immediatis, illud jus competit *add.* Brunnem. *J. E. l. 3. c. 1. §. 34.*

§. 2. Origo Conſiſtoriorum, in Terris Proteſtantium, ex papatu, repetenda eſt, nam judicia à Clero introducta, facta Reformatione, ſtatim tollere non licuit, aut etiam, ex præjudicio papali, illa tolli non poſſe, exiſtimatum fuit, hoc ſane laborant, qui Conſiſtoria, neceſſaria arbitrantur *v.* Carpz. *J. E. l. 1. tit. 1. D. 11. n. 13. l. 3. tit. 1. D. 1.* Interim, ex ſola libertate, Conſiſtoria vel retinentur, vel inſtituuntur, hinc etiam alicubi nulla occurrunt *v.* Strtk *ad Br. J. E. l. 3. c. 1. §. 2.* ſicut etiam illa Imperanti ſemper ſubſunt *v.* Mev. *p. 3. D. 415.*

§. 3. Conſtat Conſiſtorium ex Aſſeſſoribus politicis & theologis, ita ut penes illos plerumque ſit directio, poſſunt etiam Theologi plane abeſſe *v.* Brunnem. *J. E. l. 3. c. 1. §. 5.* Mev. *p. 4. D. 1.* Præterea, ut in aliis judiciis, ita etiam in Conſiſtoriis, alii Officiales, ut Protonotarii, Advocati ordinarii, ſcribæ & Notarii, occurrere ſolent. In omnibus vero probitas, prudentia & eruditio requiritur *v.* Brunnem. *d. l. 3. c. 1. §. 6.* qua ratione vero ſinguli conſtituantur, id ex habitu cujusvis Territorii, cognoſcendum eſt *add.* Carpz. *J. E. l. 3. D. 17.*

§. 4. Quoad competentiam Conſiſtoriorum, res non ſatis expedita eſt, nam fere juxta normam juris Epiſcopalis pontificii, illa delineari ſolet, ſed illa norma valde eſt ambigua, nam per jus Epiſcopale, quidam intelligunt jus quod Imperanti competit *v.* Carpz. *J. E. l 1. D. 2. ſeqq.* hic vero omne ſuum jus Conſiſtoriis non delegat. Alii à jure Epiſcopali, ſeparandum eſſe cenſent jus Sacrorum *v.* Strtk *ad Br. J. E. l. 1. c. 6. membr. 12. §. 1. l. 3. c. 1. §. 11.* Sed, hoc poſito, non tamen

Digitized by Google

tamen ſatis liquet, quænam juriis Epiſcopalis partes, Conſiſtoriis tribui vel negari debeant. *v.* Carpz. *J.E. l. 1. D. 4. n. 10. l. 3. D. 2. n. 8. 11. l. 1. D. 12. n. 17. add.* Schilter. *J. J. C. l. 1. tit. 5. §. 6.*

§. 5. Fere igitur ex conſvetudine, non raro etiam incerta, aut legibus provincialibus, Conſiſtoriorum competentia definienda eſt. Et primo quidem illis ſubſunt *Perſonæ Eccleſiaſticæ*, etiam minorum gentium, ut Ludimoderatores, cuſtodes, cantores & Organici *v.* Carpz. *J.E. l. 3. D. 3. 6.* Poſſunt autem omnes actiones perſonales & reales, in Conſiſtoriis, contra Clericos, inſtitui, reales tamen, immobilia concernentes, in loco rei ſitæ, potius inſtituuntur *v.* Carpz. *d. l. 3. D. 7.* Brunnem. *J. E. l. 3. c. 1. §. 27.* De eo etiam dubitandum non eſt, quin Clerici, futuros actores, in foro ſuo, remedio ex *L. Diffamari*, ut & *L. ſi contendat*, provocare queant.

§. 6. Ex delictis in ſpecie, eatenus Clerici in Conſiſtorio conveniuntur, quatenus de damno reſarciendo, ac pœna leviori quæſtio eſt *v.* Carpz. *d. l. 3. D. 5. n. 4. ſeqq.* quo loco tamen obſervandum, quod in delictis dubiis, quæ Miniſtri Eccleſiæ doctrinam & officium concernunt, Conſiſtoriis fere nuda tantum cognitio, ac ad Superiorem relatio competat *add.* Brunnem. *d. c. 1. §. 8. 11. 15.* Ad crimina regulariter Conſiſtoriorum jurisdictio non extenditur Carpz. *d. D. 5.* quod licet ex papatu quoque originem habeat, attamen improbari non debet.

§. 7. Videtur autem, ex rationibus ſtatus papalis, Judiciis Eccleſiaſticis jurisdictio criminalis ademta, quo ſcilicet ſcelera Clericorum eo magis manerent impunita, nam judicia ſecularia non antea eos punire poſſunt, quam ab eccleſiaſticis illi fuerint degradati; degradationem vero hæc non aliter decernunt, quam ſi rationes ſtatus clericalis eam exigant *v.* Ziegler. *ad Lancell. l. 3. tit. 1. §. 6.* Hic tamen abuſus, in terris Proteſtantium, ceſſat, cum judicia ſecularia & eccleſiaſtica, uni Imperanti ſubſint, adeoque manus auxiliatrices, ſibi invicem præbere debeant.

§. 8. Cum autem qualitas delicti Clericalis regulariter ſit dubia, hinc prima inſtantia eſt penes Conſiſtorium, quodſi, facta inquiſitione, appareat, pœnam graviorem eſſe imponendam, tum delinquens judici ſeculari traditur *v.* Brunnem. *J. E. l. 3. c. 1. §. 20.* Quo caſu,

juxta jus Canonicum, ſolennis degradatio præcedere debet *v. c. 2. de pœn. in 6.* ZIEGLER. *ad Lancell. l. 1. tit. 20. §. 2.* quæ tamen hodie non ſemper adhibetur CARPZ. *J. E. l. 3. D. 117. n. 9.* licet non penitus ejus uſus ceſſet *v.* STRYK. *ad Br. J. E. l. 2. cap. 19. §. 4.* Hoc certum putamus, eam non amplius eſſe neceſſariam, & rectius quoque omitti, quam adhiberi.

§. 9. Ex hypotheſibus papalibus, Clericus foro ſuo renunciare, ac ſeculari ſe ſubjicere nequit, quod merito improbatur *v.* ZIEGLER. *ad Lancell. l. 3. tit. 1. §. 4.* STRYK. *ad Br. J. E. l. 3. c. 1. §. 12.* In Territoriis Proteſtantium, utrumque forum, ab eodem principio, dependet, hinc, ex voluntate Imperantis, hac de re judicandum eſt; Non videtur igitur, manente ſtatu clericali, Clericus foro ſuo generaliter renunciare poſſe, ne juriſdictiones turbentur, quin tamen, illo exuto, ſeculari judicio ſe ſubjicere queat, dubitandum non erit. Familia Clericorum neceſſaria, nempe uxor & liberi, Conſiſtorio quoque ſubſunt *v.* CARPZ. *l. 3. D. 6. n. 6.* ſed adventitia, nempe famulorum & ancillarum, eo referenda non erit *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 3. c. 1. §. 12. ibique* STRYK *in not.*

§. 10. Aliquando Clerici, in aliis judiciis, forum ſortiuntur, vel comparere debent (1.) in actionibus realibus *v. §. 5.* (2.) in criminibus *§. 6.* (3.) ſi Clericus, actor ſit, nam tum ſequitur forum rei, hinc etiam Laicus Clericum, in judicio ſeculari, ad agendum provocare poteſt, remedio ex *L. diffamari v.* BRUNNEM. *d. l. 3. c. 1. §. 13. 14.* ZIEGLER. *ad Lancell. l. 3. tit. 1. §. 5.* (4.) Reconventio quoque in cauſis connexis inſtituenda *v. O. P. S. tit. 6. §. 3.* Clericum judicio ſeculari ſubjicere videtur. Sæpe etiam (5.) Academiæ, cum Conſiſtoriis, concurrentem habent juriſdictionem. Denique (6.) Clericus, in foro ejus, cujus hæres extitit, actionibus transmiſſis conveniri poteſt *l. 19. 34. ff. de judic.* LAUTERBACH. *C. J. de judic. lit. f.* quod tamen alii ad actiones, contra defunctum, jam inſtitutas reſtringunt BRUNNEM. *l. 3. c. 1. §. 29. 30. v.* ſupr. *l. 8. c. 11. §. 28.* conf. Dn. ITTIGII *Diſſert. de Cleric. for. Secular. hab. Lipſ.* 1703.

§. 11. Præterea etiam Laici in Conſiſtoriis quandoque forum ſortiuntur, nempe (1.) in cauſis decimarum (2.) juris Patronatus *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 138. l. 3. D. 2. n. 19. 20.* BRUNNEM. *J. E. l. 3. c. 1. §. 31.* (3.) cau-

Digitized by Google

cauſis matrimonialibus, quatenus de vinculo matrimoniali, vel conſtituendo, vel diſſolvendo, quæſtio eſt: Si tamen, ex ratione politica, matrimonium impediendum ſit, magiſtratus ſecularis jurisdictionem ſibi recte vindicat *v.* BRUNNEM. *d. l.* §. 17. MEV. *p. 3. D. 199. 280.* Imo in nonnullis locis, cauſæ matrimoniales pro mere ſecularibus habentur *v.* STRYK. *in not. ad* BRUNNEM. *d. l.*

§. 12. Non minus etiam ad Conſiſtorium pertinet (4.) cognitio de adulterio, malitioſa deſertione, impotentia aut ſævitia conjugis, quatenus illa ad vinculum matrimoniale referuntur BRUNNEM. *d. l. §. 22.* Idem dicendum (5.) de ſtupro, quatenus, de matrimonio vel pœnitentia eccleſiaſtica, quæſtio eſt, imo etiam cauſa dotandæ ſtupratæ, & alendæ prolis eo pertinet, ſi, occaſione quæſiti matrimonii, de his quæſtio incidat *v.* CARPZ. *l. 2. D. 321. n. 10. l. 3. D. 72. n. 8. 9.* BRUNNEM. *l. 2. c. 18. §. 25.*

§. 13. Ad Conſiſtoria referuntur (6.) Cauſæ ſepulturarum, ſi quæſtio ſit, an & quomodo aliquis ſit ſepeliendus; (7.) controverſiæ, quæ coemiteria, aut ſepulchra hæreditaria concernunt, quanquam horum cognitionem ſibi aliquando vindicent Patroni, qui jurisdictionem ſecularem ſimul habent. *v.* CARPZ. *l. 1. Rſſ. 86.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 2. §. 12.* Actio autem funeraria, in judicio ſeculari, ventilari debet, nam illa non ſepulturam, ſed debitum reſpicit *v.* LAUTERB. *C. J. de religioſ. in fin.* Illud quoque certum, quod ſepulchra non à Conſiſtorio, ſed ab Eccleſia, ejusque præfectis, impetrari debeant; aliquando illorum conceſſio, eſt in arbitrio Patronorum *v.* STRYK *d. l.* quod tamen, regulæ loco, conſtitui non debet.

§. 14. Conſiſtoriis quoque ſubſunt (8.) Controverſiæ de ſubſelliis templorum, aliisque rebus vel negotiis eccleſiaſticis, hinc ſi inter parochianos, de ſumtibus, in novum paſtorem, factis, lis ſit, ejus deciſio ad Conſiſtorium ſpectat; Quodſi vero res eccleſiaſticæ, qualitatem ſuam velut exuant, v. gr. ſi pecunia Eccleſiæ, aliis mutuo detur, tum Conſiſtorii nulla eſt cognitio, niſi reus aliàs eidem ſubſit. Ex dictis ſequitur, quod (9.) cognitio ſuper eleemoſynis, ſtipendiis, alimentis aliisque piis cauſis, Conſiſtorio quoque ſit tribuenda BRUNNEM. *J. E. l. 3. c. 1. §. 21.* quod tamen eo caſu ſaltem verum erit, ſi res iſtæ ad Eccleſiam pertineant.

§. 15.

Digitized by Google

§. 15. Ulterius Laici ſubſunt Conſiſtoriis (10.) quoad hæreſin, ſchisma vel apoſtaſiam BRUNNEM. *d. l. §. 22.* ſed non magna illorum erit poteſtas, ob ambiguitatem horum delictorum *v. §. 6. h.* Veneficium, ſacrilegium, uſuraria pravitos & blaſphemia, ad ſecularia potius, quam eccleſiaſtica judicia referuntur *v.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 2. n. 16. 17. Pr. Crim. qu. 45. in fin.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 18. §. 57.* Relaxatio (11.) juramentorum Conſiſtoriis quoque tribuitur BRUNNEM. *J. E. l. 3. c. 1. §. 32.* quod, de ſola nullitatis declaratione, videtur accipiendum eſſe, nam relaxatio juramenti dubii, ad effectum agendi, magis ad Imperantem pertinet CARPZ. *J. E. l. 3. D. 2. n. 21.*

§. 16. Præterea (12) omnia delicta, quæ in foro ſeculari puniri non ſolent, ut ebrietas, ſermo indecens, abuſus ſacræ Scripturæ, profanatio Sabbathi & ſimilia, Conſiſtoriis, à quibusdam, ſubjiciuntur *v.* BRUNN. *d. l. 3. c. 1. §. 23.* Sed ſine ſufficiente fundamento, nam Conſiſtoria, perinde ſunt judicia politica, ſi principium eorum ſpectes, ac cætera judicia, quæ ſecularia dicuntur: Quodſi adeo quædam delicta extra publicas tabulas ſint, eorum coercitio non magis ad Conſiſtoria, quam alia judicia, regulariter pertinet.

§. 17. In papatu varia occurrunt inventa, quibus Laici ad judicium eccleſiaſticum tradi poſſunt *v.* ZIEGLER. *ad Lancell. l. 3. tit. 1. §. 3.* qui tamen abuſus, in terris Proteſtantium, ceſſat. Ad illa in ſpecie pertinet *Denunciatio Evangelica,* quam, ex hypotheſibus papalibus, plenius excoluit GOTOFRED. DE JENA *in tr. de SCto Macedon. add.* STRYK *ad Br. J. E. l. 3. c. 2. §. 8.* Eſt illa, *remedium extraordinarium, quo ille, qui aliis mediis & actionibus deſtituitur, adverſarii delictum, poſt præviam, ac ab ipſo neglectam admonitionem privatam, Epiſcopo denunciat, eumque ad ſatisfactionem, cenſura eccleſiaſtica, compelli petit.*

§. 18. Fundamentum ejus eſt in *c. 13. X. de judic.* prima vero origo, ex doctrina Pontificiorum, ex S. literis dependet *Matth. 18. v. 15. Luc. 17. v. 3.* Sed nemo credat, denunciationem papalem S. Scriptura niti, cum non aliud illa habeat, fundamentum, quam improbitatem Cleri papalis: Denunciationis verè Evangelicæ non alius ſcopus eſt, quam ut placidis admonitionibus, tam privatis quam publicis, procul omni violentia, peccator ad bonam frugem revocetur; Sed denunciatio papalis, per violenta media, intendit dominatum Cleri.

§. 19.

Digitized by Google

§. 19. Inter Proteſtantes, papalis illa denunciatio plane ceſſat, nemo enim eſt, ad quem illa fieri queat. Equidem uſum ejus adhuc aſſerit JENA *d. tr. Sect. 4. aph. 7. n. 44. ſeqq.* cum illa, *in S. Scriptura, ſit fundata, & Proteſtantibus eo magis conveniat, officia charitatis exercere, quo purior ipſorum ſit religio*, ſed, inde nihil ſequi, quod huc faciat, palam eſt. Alii ad denunciationem illam, velut rem extra dubium poſitam, provocare ſolent *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 3. c. 6. §. 9. c. 9. §. 6. & in Comment. ad l. 36. ff. fam. erciſc. add.* HUBER *Eunom. Rom. ad d l. 36.* quod ad reliquias papatus merito refertur. *add.* Dn. D. BOHN. *Diſſert. de Laici for. eccleſ. hab. Lipſ.* 1707.

§. 20. Præter Jurisdictionem, quam hactenus delineavimus, Conſiſtoria etiam habent aliquam *poteſtatem*, ſive *imperium*, quod ſtilo juris Canonici, *lex diæceſana* dici ſolet *v.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 2. n. 11. ſeqq.* Vi ejus liturgiam ordinare, ac curam rerum Eccleſiaſticarum gerere ſolent & debent *add.* BRUNNEM. *J. E. l. 3. c. 1. §. 19. 24.* Aliquando etiam Conſiſtoriis aliquid ex iis, quæ Imperans ſibi alias reſervare ſolet, extra ordinem delegatur *v.* CARPZ. *l. 3. D. 2. n. 8.* BRUNNEM. *d. c. 1. §. 11. 35. ibique* STRYK. *in not.*

§. 21. De cætero Conſiſtoria judiciis ſuperioribus ſubeſſe ſolent, de quo, ex ſtato cujusvis Territorii, judicari debet. Hæc uti cauſas aliquando avocant, ita ad illa etiam appellatur *v.* CARPZ. *J. E. l. 13. D. 14.* STRYK. *ad Br. J. E. l. 1. c. 6. m. 12. §. 6.* In Electoratu Saxoniæ, à Conſiſtoriis, ad Cancellariam appellari debet *v. Sächſ. Kirchenord. tit. vom oberconſiſtorio §. es ſoll aber* CARPZ. *J. E. l. 1. tit. 12. n.* 19. 20. SCHILT. *J. J. C. l. 1. tit. 5. §. 15.* Sed non in omnibus cauſis appellatio locum habet *v.* CARPZ. *l. 2. D. 395.* matrimoniales tamen appellationi ſubſunt *v.* MEV. *p. 2. D. 364. 365.* CARPZ. *p. 3. Deciſ. 240.* STRYK. *ad Br. J. E. l. 2. c. 16. §. 12. p. 607.*

§. 22. Sententias latas exequitur Conſiſtorium, aliquando immediate, aliquando mediate per judices ſeculares, ad hoc requiſitos, quod ultimum in ſpecie obtinet, ſi, ob debitum, executio, in bona immobilia, ſit facienda, quo caſu, in Saxonia, judices ſeculares, ſub pœna centum florenorum, Conſiſtorio manus auxiliatrices præbere tenentur CARPZ. *J. E. l. 3. D. 7. n. 12. 13.* Sed de his omnibus, ex habitu cujusvis Territorii, ſpecialius judicandum eſt; in ſpecie inde quoque judicandum de numero Conſiſtoriorum.

Digitized by Google

§. 23. In Saxonia Electorali, tria occurrunt Conſiſtoria, *Lipſienſe*, *Wittenbergenſe* & *Dresdenſe*. Hoc ultimum ſimul repræſentat *Senatum Eccleſiaſticum*; Ut Conſiſtorium habet poteſtatem talem in ſuo diſtrictu, qualem alia etiam Conſiſtoria habere ſolent; ſed ut Senatus Eccleſiaſticus exercet jus Imperanti reſervatum; illo reſpectu, ejus membra titulum *Aſſeſſorum*, hoc vero, *Præſidis* & *Conſiliariorum* gerunt: In Conſiſtorio, *Protonotarius*, in Senatu Eccleſiaſtico, *Secretarius* operas præſtat v. CARPZ. *J. E. l. 1. D. 12.* Illud forte adjiciendam, quod Epiſcopatus Saxonici, propriis Conſiſtoriis, dependentibus tamen, gaudeant.

CAPUT IV.

DE JURE PATRONATUS.

SUMMARIA.

Jus patronatus circa eccleſiam aliquando occurrit, aliquando ceſſat §. 1.

Jus conſtituendi miniſtros non ſemper penes eccleſiam totam eſſe debet §. 2.

Clerus papalis ad Conſtitutionem miniſtrorum eccleſiæ Laicos quandoque admiſit §. 3.

Origo juris patronatus §. 4.

Ab initio exiguum fuit §. 5. 6.

In Eccleſiis proteſtantibus nonnunquam pingvius eſt §. 7.

Ejus definitio §. 8.

Et partes §. 9.

Conſenſus Eccleſiæ ejus exercitio regulariter accedere debet §. 10.

Triplex Status circa illud fruſtra aſſeritur §. 11.

Juris patronatus diverſitas §. 12.

Acquiritur illud fundatione ædificatione & dotatione eccleſiæ §. 13.

Ut & præſcriptione §. 14.

Non vero regulariter privilegio §. 15.

Juris patronatus ſubjectum §. 16.

Et tranſlatio in alios §. 17.

Ejus effectus conſiſtit in præſentatione miniſtrorum eccleſiæ §. 18.

Præſentationis requiſita §. 19.

Tempus & reſtrictio §. 20.

Plurium patronorum præſentatio diverſa eſſe ſolet §. 21.

Alii effectus juris patronatus §. 22.

Ejus probatio §. 23.

Extenſio §. 24.

Jura affinia §. 25.

Et moralias §. 26. 27.

§. 1.

AD conſtitutionem & regimen Eccleſiæ externæ, etiam ſuo modo pertinet *Jus Patronatus*, de quo adeo recte nunc dici poterit. Reſpicit illud conſtitutionem Miniſtrorum Eccleſiæ, ſi primam ejus indolem ſpectemus, ac, pro diverſo Eccleſiæ ſtatu, aliquando incognitum eſt, aliquando verò locum invenit, nam ſi Eccleſia aliqua ſui juris ſit, tum conſtitutio Miniſtrorum,

Digitized by Google

rum, penes univerſum cœtum eſſe poteſt & ſolet, quo ſpectat exemplum primitivæ Eccleſiæ *Actor. I.23. 24. VI.3. ſeqq.*

§. 2. Ex eo autem, quod pro certo ſtatu obtinet, regula conficienda, aut neceſſitas aliqua aſſerenda non eſt, hinc quando quidam contendunt, jus conſtituendi miniſtros Eccleſiæ jure divino, eſſe penes Eccleſiam *v.* BRUNNEM. *J. E. l.2. c.8. §. 19.* SCHILTER. *J. J. C. l.1. tit. 13. §. 2.* id, niſi de jure *permittente* accipiatur, admitti non poteſt, nam ſane præceptum aliquod hic probari nequit, hinc non tantum Eccleſia ſui juris, alicui jus illud concedere poteſt, ſed &, in ſtatu civili, non rarò id certæ perſonæ acquiritur, quo loco etiam notandum, quod aliquando, ratione non adeo probanda, quid introducatur, quod tamen in ſe non improbari debeat.

§. 3. Ex quo religio Chriſtiana, in Republica Romana, non tantum tranquillitatem nacta, ſed & imperium conſecuta eſt, ſtatim papatu illa inquinari cœpit, hinc Clerus, de imperio ſacro, ſollicitus, conſtitutionem miniſtrorum Eccleſiæ, mox etiam ad ſe traxit, populumque ab ea excluſit, ſi quis tamen erga Clerum liberalis eſſet, ac, extructis templis, de opimo reditu, ipſi proſpiceret, tum ei, perſonam aliquam, ad vacans munus eccleſiaſticum, Epiſcopo præſentare licebat.

§. 4. Sic exortum eſt Jus Patronatus, quod adeo ſenſim invaluiſſe videtur. Ejus quidem originem nonnulli ad Juſtinianum referunt *v. Nov. 57. c.2. Nov. 123. c. 18.* FINCKELTH. *de jur. Patron. c.1. n.9. ſeqq.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 8. §. 1. ibique* STRYK *in not.* ſed alii, jam Seculo tertio ejus veſtigia occurrere, exiſtimant *v.* ROY *J. J. C. l. 2. c.17. §. 2.* ZIEGLER. *ad Lancell. l. 1. tit. 28. §. 2.* Illud certum videtur, quod illud, ex rationibus Status Clericalis, quo ſcilicet Laici pecunia emungerentur, ſit introductum *v.* ZIEGLER. *ad Stephan. jus Canon. l. 2. c. 11. n. 24.* licet vulgo aliàs rationes ei prætexere ſoleant *v.* FINCKELTH. *d. c. 1. n. 5.*

§. 5. Non multum etiam olim jus Patronatus in receſſu habuiſſe, ſed fere ab arbitrio Epiſcopi dependiſſe videtur: Nam illud ad Eccleſias tantum parochiales, non vero cathedrales & collegiatas, pertinuit *c. 51. X. de elect.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 8. §. 5.* præterea illud ſpiritualitati dicitur annexum *c. 16. X. de jur. patron.* quo, hoc

Digitized by Google

prætextu, ſemper reſtringi poſſit, hinc operam ludunt, qui veram aliquam ſpiritualitatem, aut ejus ſimilitudinem circa jus illud aſſerunt *v.* FINCKELTH. *d. tr. c. 8. n. 3. ſeqq.* CARPZOV. *J. E. l. 1. D. 13. n. 4. ſeqq.*

§. 6. Ob eandem rationem variatio Patrono conceditur *c. 29. X. de jur. patron.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 8. §. 4.* circa quam Canoniſtæ aliàs ineptè tricari ſolent *v.* ZIEGLER. *ad Lancell. l. 1. tit. 28. §. 3.* brevi etiam tempore jus Patronatus circumſcribitur *c. 3. 27. X. de jur. patron. c. un. eod. in 6.* STRYK *d. l. §. 3.* vocatur jus gratioſum FINCKELTH. *d. tr. c. 2. n. 5. 6.* Denique juri patronatus moleſta obligatio, Eccleſiam vel potius Clerum defendendi, cohæret, ex qua defenſionis neceſſitate, nomen Juris Patronatus videtur etiam exortum *v.* ZIEGLER. *ad Lancell. l. 1. tit. 28. §. 1.* FINCKELTH. *de jur. patron. c. 1. n. 13.*

§. 7. Sic, in Republica Romana, ex rationibus papalibus, jus Patronatus exortum, ac in Germaniam quoque ſucceſſu temporis translatum videtur. Secuta Reformatione, in multis Eccleſiis proteſtantibus, illud retentum, vel etiam de novo introductum eſt *v.* FINCKELTH. *c. 1. n. 6. 7.* In Territoriis tamen polyarchicis illud tam frequens fortaſſe non eſt, quam monarchicis. Cum etiam tam rigidus Patronorum inſpector, inter Proteſtantes non occurrat, quam pontificios, hinc jus Patronatus inter illos, plenius vel pingvius eſſe ſolet *v.* FINCKELTH. *d. tr. c. 2. n. 27.* in dubio tamen, juxta nomotheſian juris Canonici, id judicandum erit.

§. 8. Vulgo deſcribi ſolet, quod ſit *jus præſentandi inſtituendum Epiſcopo, ad munus Eccleſiæ vacans v.* FINCKETH. *de jur. patron. c. 2. §. 1.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 13.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 8. §. 1.* Sed clarius, ex uſu Proteſtantium, ſic definietur: Eſt *jus, ad munus Eccleſiæ vacans, vel vacaturum, perſonam habilem, cum, vel ſine conſenſu Eccleſiæ, Conſiſtorio præſentandi, eo effectu ut præſentatus munus conſequatur.* Solet quidem jus patronatus quandoque ad alia etiam extendi, ſed extenſionum illarum, utpote ſæpe illegitimarum ac incertarum, in definitione, non videtur eſſe habenda ratio.

§. 9. Præſentatio Patroni, non tribus, ceu FINKELTH. *d. tr. c. 2. n. 11.* exiſtimat, ſed quatuor potius actibus abſolvitur, *nominatione*

ad

Digitized by Google

ad Concionem piraſticam, *electione, vocatione* & *præſentatione* ſtricte dicta, qua vocatus miniſter Conſiſtorio ſiſtitur: Electionem & præſentationem, partes juris patronatus *eſſentiales*, ſed nominationem & vocationem, *naturales* eſſe cenſet SCHILTER. *J. J. C. l. 1. tit. 13. §. 9.* quod tamen parum liquidum eſt. Quousque autem circa illos actus, conſenſus Eccleſiæ requiratur, nec ne, illud perpetua regula definiri nequit, ſed, ex conſvetudine cujusvis loci, fere judicandum eſt *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 31. in fin. D. 37. 38.* nec negandum videtur, quin ſæpe aliquis abuſus hic interveniat.

§. 10. Regulariter interim conſenſus Eccleſiæ, neceſſarius dicendus erit, donec Patronus contrarium probet: Eo tamen non deveniendum, ut immutabili lege divina, conſenſum illum ſemper requiri arbitremur, quo nonnunquam inclinant Scriptores, quando primitivæ Eccleſiæ praxin præciſe obſervandam eſſe cenſent, cujus tamen neceſſitatis nulla apparet ratio, quemadmodum in eo etiam falluntur, quando praxin illam, cum jure patronatus, conciliari poſſe exiſtimant, cum tamen eam hoc excludere, manifeſtum ſit.

§. 11. In exercitio juris patronatus, eique accedente conſenſu Eccleſiæ, quidam *triplicem ſtatum*, eccleſiaſticum, politicum & œconomicum, nec non *regimen ariſtocraticum* ſibi deprehendiſſe videntur, adeo ut magiſtratus Schrifftſaſſicus ſtatum politicum repreſentet, ſed Amtſaſſicus, ad populum pertineat *v.* FINCKELTH. *de jur. patron. c. 2. n. 26. c. 6. n. 78. 79.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 27. ſeqq.* Quæ omnia, male formata præjudiciorum papalium ſunt conſectaria, cum manifeſtum ſit, quod præſentatio miniſtrorum Eccleſiæ, à ſolis ſubditis fiat.

§. 12. Diſtingvitur Jus Patronatus in *Eccleſiaſticum*, quod ex bonis Eccleſiæ, & *Seculare*, quod ex bonis privatis, habet originem *v.* FINCKELTH. *d. tr. c. 3.* ZIEGLER. *ad Lancell. l. 1. tit. 28. §. 3.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 8. §. 3. 4. ibique* STRYK. *in not.* Sed inter Proteſtantes, nullus vel exiguus illius diſtinctionis videtur eſſe uſus, niſi forte pontificiæ religionis Patronus, jus Canonicum ſtricte obſervare velit. Acquiritur jus Patronatus modis *ordinariis*, nempe fundatione, ædificatione, reædificatione & dotatione Eccleſiæ, ac *extraordinariis*, ſcilicet præſcriptione & privilegio *v.* FINCKELTH. *d. tr. c. 4. n. 5.*

Digitized by Google

§. 13. Si quis ſolus jus patronatus acquirere velit, tum Eccleſiam fundare, ædificare & dotare tenetur, ſi vero plures conjunctim illud ſibi parare intendant, tum ſufficit, ſi alter hunc, alter alterum actum ſuſcipiat *v.* BRUNNEM. *d.c.8.§.7. ibique* STRYK *in not.* Omni autem caſu, ſive Eccleſia ædificanda, ſive ad cultum divinum, denuo præparanda ſit, conſenſus Domini Territorialis requiritur *v.* STRYK. *in not. ad d.c.8.§.5.* nec videntur, in impertiendo hoc conſenſu, Conſiſtoria Imperantem repræſentare, ſed ille, ad jura reſervata, pertinet.

§. 14. Præſcriptione jus patronatus acquiritur, ſi quis *bona fide* ejus *poſſeſſionem* apprehendat, ac per *quadraginta annos*, ſine *interruptione*, eam continuet *v. Conſt. Saxon. 5. p. 2.* FINKELTH. *d. tr. c. 4. n. 100.* nec opus eſt *titulo*, licet eum FINCKELTH. *d.l.n 102.ſeqq.* requirat, nam, eo interveniente, præſcriptio non eſt neceſſaria *add.* STRYK. *add. Br. J. E. l.2.c.8.§.8.* quodſi per titulum, *tacitum Eccleſiæ conſenſum* intelligas, tum in terminis luditur. De cætero rarò præſcriptio locum habere videtur cum plerumque mala fides, & violenta poſſeſſio hic ſubſint, immemoriale tamen tempus, hæc vitia purgabit.

§. 15. Ex pontificiorum doctrina, ſolus Papa privilegio jus Patronatus concedere poteſt FINCKELTH. *d. c. 4. n. 107.* quod, negato Vicedeatu, ultro corruit. In Territoriis Proteſtantium, Domini Territoriales, ejusmodi privilegium, ob jus Sacrorum, concedere poſſe cenſentur, cujus etiam non rara exempla occurrere putant, dum Nobiles hoc jure inveſtiantur *v.* FINCKELTH. *d.l. n. 108.* STRYK *ad Br. J. E. d. l. §. 9.* Sed uti exempla illa, non dationem, ſed juris jam conſtituti translationem ſaltem oſtendunt, ita facultas illa Domino Territoriali regulariter neganda videtur, cum invitæ Eccleſiæ jus quæſitum auferre nequeat. Quodſi de novo Eccleſia ſit conſtituenda, tum privilegium tale locum habere poterit, maxime ſi Dominus Territorialis ſumtus neceſſarios ſuppeditare velit.

§. 16. De cœtero, ſine diſcrimine ſexus, à quovis jus patronatus acquiri poteſt FINCKELTH. *de jur. patron. c. 4. n. 1. ſeqq.* adeo ut etiam pontificiæ religioni addictus, illud, in Eccleſiis proteſtantibus, habere queat *v.* BRUNNEM. *d. c. 8. §. 19. ibique* STRYK *in not.* Aliquando etiam illud Imperanti competit *v.* SCHILTER. *J. J. C. l. 1. tit. 13. §. 13.* Si plures de jure patronatus litigent, poſſeſſor tamdiu de-

Digitized by Google

efenditur, donec adverſarius melius jus docuerit *v.* CARPZ. *l.* 1. *D.* 21. STRYK. *ad Br. J. E. l.* 2. *c.* 8. §. 8.

§. 17. Acquiſitum jus patronatus, non tantum, per ſucceſſionem eſtamentariam & legitimam, in hæredes tranſit, ſed &, inter vivos, donatione, venditione, permutatione, confiſcatione, conceſſione in uſumfructum & locatione, in alios transfertur, ſeorſim tamen alienari nequit *c.* 16. *X. de jur. patron.* Quodſi creditores, in bona debitoris obærati, miſſi ſint, jus patronatus illis regulariter non competit, nam ea conceſſa cenſeri debent, ex quibus ſuum conſequi poſſunt *v.* FINCKELTH. *d. tr. c.* 5. CARPZ. *l.* 1. *D.* 44. BRUNNEM. *d. c.* 8. §. 10. *ſeqq. ibique* STRYK *in not.*

§. 18. Effectus juris patronatus ordinarius eſt, præſentatio miniſtri Eccleſiæ, ſi munus eccleſiaſticum vel vacet, vel emeritus ei præſit; collatio igitur muneris, ſine prævia Patroni præſentatione facta, nulla eſt *v. c.* 14. *X. de jur. patron.* CARPZ. *J. E. l.* 1. *D.* 16. 17. 18. BRUNNEM. *J. E. l.* 2. *c.* 8. §. 2. *ibique* STRYK *in not.* Præſentat autem Patronus non tantum miniſtros Eccleſiæ, ſed & Scholæ CARPZ. *d. l. D.* 14. non tamen Superintendentem, ſed hujus conſtitutio ad Dominum Territorialem pertinet, cum enim ille pluribus Eccleſiis parochialibus præſit, ejus præſentatio menſuram juris Patronatus ordinarii utique excedit *v.* CARPZ. *d. l. D.* 19.

§. 19. Præſentanda autem, à Patrono, eſt perſona habilis, aliàs tam Eccleſia, quam Superintendens merito intercedit: Inprimis ergo præſentatus, receptæ fidei formulæ debet aſſentiri BRUNNEM. *d. c.* 8. §. 19. *ibique* STRYK *in not.* Requiritur etiam, ut præſentatio ſit legitima, non largitionibus aut matrimonio ſuſpecto obtenta, vel importune emendicata. Sed uti horum ratio ſtricte ſemper haberi non ſolet, ita in ſpecie coditio, defuncti Paſtoris viduam vel filiam ducendi, extra reprehenſionem eſſe cenſetur *v.* CARPZ. *l.* 1. *D.* 42. SCHILT. *J. J. C. l.* 1. *tit.* 13. §. 23. *ſeqq.* quod admitti poteſt, ſi cætera ſint paria, nec id in regulam evaleſcat.

§. 20. Præſentatio debet fieri, intra quatuor menſes, à tempore ſcientiæ computandos *c.* 27. *X. de jur. patron.* BRUNNEM. *d. c.* 8. §. 28. *ibique* STRYK *in not.* Sed hoc ſpatium hodie vix obſervatur, ob annum gratiæ; Patrono autem nimis negligente, Conſiſtorium, poſt

præ-

Digitized by Google

præviam admonitionem, munus confert *v.* Carpz. *J. E. l. 1. D. 15.* Eſt de cætero præſentatio Patroni libera, niſi quod nonnunquam indigenarum aut ſtipendiatorum, præ aliis, rationem habere debeat Carpz. *d. l. 1. D. 24.* quemadmodum etiam charitas exigit, ut de paupere magis, quam divite promovendo, cæteris paribus, ſit ſollicitus Brunnem. *J. E. l. 2. c. 8. §. 22.*

§. 21. Plures Patroni aliquando jure ſuo alternatim utuntur, quod *præſentationem per Turnum* Canoniſtæ vocant *v.* Ziegler. *ad Lancell. l. 1. tit. 28. §. 12.* Stryk *ad Br. d. c. 8. §. 18.* Aliquando verò conjunctim illud exercent, quo caſu, ſi convenire nequeant, Conſiſtorium, prævia admonitione, munus confert. Sed uti, ad hanc collationem, non facilè deveniendum, ita, in ſpecie, ei locus non eſt, ſi, diſſentientibus patronis, per majora quis electus ſit, nam hunc Conſiſtorium confirmare tenetur *v.* Carpz. *J. E. l. 1. D. 15. 45. add.* Brunn. *d. c. 8. §. 18. ibique* Stryk *in not.*

§. 22. Præterea jus patronatus aliquem gignit honorem, ut Patronus miniſtris Eccleſiæ, à ſe præſentatis præferatur, ejusque, in precibus publicis, ſit facienda mentio, ac ille nominis inſigniumque ſuorum memoriam, in templo, conſervare, & commodiori ſubſellio vel loco uti poſſit *v. c. 26. 27. C. 16. qu. 7. c. 25. X. de jur. patron.* Carpz. *J. E. l. 1. D. 55. n. 10. l. 2. D. 259.* Brunnem. *J. E. l. 1. c. 6. m. 6. §. 8. l. 2. c. 8. §. 25. ibique* Stryk *in not. add.* Lynck. *Deciſ. Jenen. Dec. 165.* Patronus quoque ad incitas redactus, ab Eccleſia alendus eſt *c. 25. X. de jur. Patron.* Brunnem. *d. c. 8. §. 25.* quod, inter Proteſtantes, nullius vel exigui uſus eſſe videtur. Denique Patrono cura rerum eccleſiaſticarum competit *v.* Finckelth. *de jur. patron. c. 6.* Carpz. *J. E. l. 2. D. 316.* Ziegler. *de dot. Eccleſ. c. 12. n. 19.* Brunnem. *d. l. 2. c. 8. §. 24. ibique* Stryk *in not.*

§. 23. Probatur jus patronatus actibus poſſeſſoriis, tum etiam conjecturis, quæ ex inſcriptione lapidum, vel inſignibus in templo repertis, deſumuntur *v.* Finckelth. *d. tr. c. 8. n. 39. ſeqq.* Carpz. *J. E. l. 1. D. 21.* Brunnem. *d. c. 8. §. 27.* Amittitur Jus patronatus vel *ex parte*, ſi, intra tempus conſtitutum, habilis perſona non præſentetur *c. 27. 29. X. de jur. patron.* vel *in totum*, templi ruina, ultronea remiſſione, abuſu & præſcriptione, nam ſi Eccleſia, in poſſeſſione liber-

Digitized by Google

libertatis, legitime conſtituatur, conſveto tempore jus Patronatus extingvere poſſe videtur *v.* FINCKELTH. *de jur. patron. c.* 7. BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 8. §. 28. ibique* STRYK *in not.*

§. 24. Cæterum quæ hactenus de acquiſitione, effectu & duratione juris Patronatus, juxta jus Canonicum, diximus, illa, inter Proteſtantes, per omnia ſtricte ſervari non ſolent: Nam experientia docet, quod ſæpe templa ſumtibus parochianorum de novo ædificentur, vel etiam ruinoſa reſtaurentur, & tamen jus patronatus penes quosdam ſit, adeo, ut ſi uſum ſpectes, jus patronatus fere, pro jurisdictionis ſecularis conſectario, habeatur. Præterea notum eſt, quod idem ſæpe, ultra præſentationem miniſtrorum Eccleſiæ, extendatur. Quodſi illa juſtis titulis nitantur, tum merito admittuntur, iis vero deficientibus, improbari debent *v.* CARPZ. *J. E. l.* 1. *D.* 20. 69. 70. BRUNNEM. *d. tr. l. 2. c. 8. §. 26. 30. ibique* STRYK *in not.*

§. 25. A jure patronatus vulgari, hactenus delineato differt (1.) Jus patronatus Regium, quod in defenſione Eccleſiarum conſiſtit, ac domino Territoriali competit *v.* BRUNNEM. *d. c. 8. §. 1. ibique* STRYK. *in not.* (2.) Jus advocatiæ, quod circa Epiſcopatus & cœnobia pontificia occurrit, ac tam eorum defenſionem, quam exercitium jurium ſecularium involvit *v.* BRUNNEM. *d. l. §. 29. ibique* STRYK *in not.* (3.) jus patronatus, quod, in præſentatione, ad beneficia eccleſiaſtica, Epiſcopatuum & Commendarum, conſiſtit.

§. 26. Jus patronatus, tanquam impium & papiſticum commentum, in Eccleſiis proteſtantibus, haut tolerandum eſſe cenſet VOETIUS *in poſit. Eccleſ. p. 2. l. 3. tract. 2. c. 1. ſeqq. v.* STRYK *in not. ad Br. J. E. l. 2. c. 8. §. 1.* ſed ex hypotheſibus parum liquidis, nam (1.) exiſtimat, *jus conſtituendi miniſtros Eccleſiæ, ex præcepto divino, eſſe penes univerſam eccleſiam,* ſed illud præceptum probari nequit, nam praxis primitivæ Eccleſiæ apoſtolicæ ſaltem oſtendit, quid fieri poſſit aut ſoleat, non vero, quid debeat. Deinde in ea ſententia eſſe videtur, quaſi (2.) *jus patronatus illimitatum Eccleſiæ obſequium involvat v. p. 2. l. 3. tract. 2. c. 3. §. 1.* ſed tam rigidum jus nemo facilè aſſeret, (3.) *uſum & abuſum permiſcet,* cum tamen hic illi non ſit imputandus. Denique eo videtur inclinare, quaſi (4.) *res malis rationibus introducta, nunquam poſſit eſſe licita,* in quo tamen nulla etiam eſt connexio.

Digitized by Google

§. 27. Alii jus patronatus, ob *frequentes abuſus*, tollendum eſſe cenſent v. BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 8. §. 30. in fin.* Sed hoc admittendum foret, ſi abuſus major eſſet, ipſo uſu, aut ab hoc ſeparari non poſſet, quod tamen dici haut poteſt, præterea non liquet, utrum juris patronatus major ſit abuſus, quam electionis popularis, quæ ſane, orto diſſenſu, gravia etiam habere ſolet incommoda. Illud interim liquere videtur, jus patronatus, dominatui, ac electionem popularem, rebuspublicis polyarchicis, magis convenire. *add.* SPECIM. JUR. ECCLES. *l. 1. c. 5. 6. 7.*

CAPUT V.

DE PAROCHIIS ET PAROCHIANIS.

SUMMARIA.

Ex ſtatu civitatis oriuntur eccleſiæ parochiales §. 1.
Harum indoles origo §. 2.
Conſtitutio §. 3.
Et forma §. 4.
Requirunt illæ, res ad exercendum cultum divinum neceſſarias §. 5.
Ex hoc genere ſunt templa §. 6.
Horum varietas §. 7.
Et exſtructio §. 8.
Templa rebus neceſſariis ſunt inſtruenda §. 9.
Rerum ſacrarum indoles §. 10.
Præter illas etiam bona eccleſiaſtica occurrunt §. 11.
Horum neceſſitas §. 12.
Collatio, quantitas §. 13.
Variæ ſpecies §. 14.
Acquiſitio §. 15. 16.
Et finis §. 17.
Res ſacræ §. 18.
Et eccleſiaſticæ ſunt in dominio eccleſiæ §. 19. 20.
Ac ſubſunt imperio civili §. 21.
Ab oneribus tamen publicis immunia eſſe & Conſiſtoriis ſubeſſe ſolent §. 22.
Abuſus circa bona eccleſiaſtica §. 23.
Parochiani definitio §. 24.
Juris parochialis præſuppoſita §. 25.
Et cauſa efficiens §. 26.
Jura parochialia ſunt triplicis generis §. 27.
Primi competunt etiam aliis Chriſtianis §. 28.
Secundi omnibus, tertii quibusdam parochianis §. 29.
Obligationes parochianorum illegitimæ §. 30.
Et legitimæ §. 31. 32.

§. I.

POſtquam Eccleſiam in genere, ac regimen ejus externum, pro inſtituti ratione, conſideravimus, deinde Eccleſiarum localium habitus & conſtitutio propius ſpectanda ſunt. Nimirum pro ratione Oppidorum & pagorum, in quibus ſubditi exiſtunt, etiam Eccleſiæ particulares vel locales conſtitui ſolent, quæ

Pa-

Digitized by Google

Parochiæ vel *Parœciæ* dicuntur, quod ultimum nomen purioris eloquii eſſe cenſent *v.* ZIEGL. *Superintend. c.5. §.3.* DN. D. FALCKNER. *diſſert. de paroch. hab. Francofurt. 1697. c. 1.*

§. 2. Eſt autem Parochia, *cœtus Chriſtianorum, intuitu cultus divini, in certo aliquo templo, inſtituendi, rerumque connexarum, conſociatus.* Aliquando etiam Parochia ſumitur pro diſtrictu, in quo chriſtiani illi conjuncti exiſtunt *add.* DN. FALCKNER. *d. diſſert. c. 2. §. 4.* Origo parochiarum chriſtianarum, dubio procul ab eo tempore repetenda eſt, quo Chriſtianis otium & tranquillitas data eſt, quod præciſe ſignari nequit. Ex ſententia Pontificiorum, primo inter Chriſtianos fuerunt Eccleſiæ Epiſcopales ſive Cathedrales, poſtea Papa *Anacletus* parochias rureſtres, & *Evariſtus*, urbanas inſtituiſſe perhibetur *v.* D. FALCKNER. *d. diſſert. c. 2. §. 6. ſeqq.* ROY *J. J. C. l. 2. tit. 14. §. 2.* quæ aſſertiones ementiam papatus antiquitatem redolent, ac nullam merentur fidem.

§. 3. In Territoriis Proteſtantium, Parochiæ tam urbanæ quam rureſtres occurrunt, quæ amplitudine opibus & autoritate ſæpe etiam diſcernuntur. Ad eas inſtituendas, vel reſtaurandas, aut dividendas, vel conjungendas, conſenſus Domini Territorialis requiritur, cum enim nullum collegium politicum, diſſentiente eo, queat inſtitui, merito, ad ſocietatem eccleſiaſticam, ejus conſenſus quoque neceſſarius eſſe perhibetur, id quod etiam indoles civitatum liquido oſtendit.

§. 4. Conjunctio Parochiarum, generaliter in eo conſiſtit, quod certus aliquis cœtus, res, ad exercendum cultum, neceſſarias comparet, ac regulariter, quoad ſingulas ejus partes, ſe conjungat: Quia tamen hoc à libertate dependet, ideo aliquando conjunctio etiam particulariter, ratione certarum ſaltem partium v. gr. concionis & ſacræ cœnæ, fieri poteſt, ex quo diſcrimen parochiarum perfectarum & imperfectarum exoritur. Aliquando etiam Parochiæ plane ſunt diſtinctæ, tam ratione perſonarum, quam rerum, aliquando vero eædem perſonæ diverſas parochias, vel perfectas vel imperfectas, conſtituunt, quemadmodum etiam plures parochiæ, quasdam res quandoque habent communes, quæ diverſa conjungendi ratio, ex habitu Reipublicæ, prout ſcilicet in ea vel dominatus invaluit, vel libertas viget, fere dependet.

Digitized by Google

§. 5. Sicut autem unionis parochialis indoles, ex juribus & obligationibus parochianorum, ſuo loco recenſendis, liquidius apparebit ita de rebus, quæ, ad inſtituendum cultum divinum, comparari ſolent, diſtinctius nonnihil hic agendum erit. Cum nulla ſocietas, ſine rebus neceſſariis, diu conſiſtere queat, hinc nec Eccleſiaſticæ longa erit duratio, niſi illis ſuffulciatur, quamobrem homines, quibus religionis libertas indulgetur, de comparandis rebus neceſſariis, maturè ſolent eſſe ſolliciti.

§. 6. Eo inprimis pertinent Eccleſiæ *v.* ZIEGL. *de dot. Eccleſ. c. 1.* ſive Templa, quæ etiam Dominicæ ſive Baſilicæ dici ſolent *v.* FINCKELTH. *de jur. patron. c. 2. n. 31. ſeqq.* ac ſunt *ædes, cultui divino dicatæ.* Inter primos chriſtianos ejusmodi templa dubio procul non fuerunt, licet Pontificii, incruſtando papatui, hoc etiam fingere ſoleant. A temporibus igitur Conſtantini, origo templorum ferè repetenda eſt *v.* ZIEGLER *de dot. Eccleſ. c. 2. n. 1. ſeqq.* nam poſt ea, magno numero exſtrui, ac, papatu magis magisque invaleſcente, augeri cœperunt.

§. 7. Nam occurrebant, Eccleſiæ, Baſilicæ, Memoriæ & Oratoria, diverſi generis *v. Nov. 58. 131. c. 8.* ZIEGLER. *d. c. 2. n. 15. ſeqq.* Quibus acceſſerunt Eccleſiæ Cathedrales & Collegiatæ, præterea dantur Eccleſiæ parochiales ſive curatæ. Forte etiam his nominibus non ſemper peculiares Eccleſiarum ſpecies, ſed diverſæ ſaltem ejusdem Eccleſiæ qualitates ſignificantur, de quo alii accuratius diſpiciant *v.* VOET. *Polit. Eccleſ. p. 1. l. 2. c. 6. §. 2.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 2. §. 2.* Hodie in Terris proteſtantium tantum templa Parochialia occurrunt, denominationes tamen papales, non plane ceſſant. In ſpecie, etiam Templorum intuitu, nomina *Matris* & *Filiæ*, ut & *Eccleſiæ primariæ, Haupt-Kirche*, occurrere ſolent.

§. 8. In Societate civili, templorum exſtructio conſenſu Imperantis fieri debet *v.* ZIEGL. *ad Lancell. l. 2. tit. 18. §. 2.* SCHILTER. *J. J. C. l. 2. c. 7. §. 2.* Papæ nulla eſt habenda ratio, licet Pontificii, ex primo falſo ſuo, hoc quoque aſſerere ſoleant. Si quis expenſas exſtructionis ferat, is jus Patronatus conſequitur, hoc tamen ſine ſumtibus quandoque etiam acquiri, dictum eſt *c. 4. §. 24.* Ubi & quomodo Templum exſtruendum ſit, id ex conditione loci & ſumtuum dependet, in genere tamen eò reſpiciendum, quò illud, exercendo cultui divino, aptum reddatur.

§. 9.

Digitized by Google

§. 9. Pontificii ineptiis nonnullis præludere ſolent, antequam ad templi exſtructionem procedant *v.* Ziegler. *ad Lancell. J. J. C. l. 2. tit. 18. §. 9.* quemadmodum etiam templum, ad formam hominis, ſæpe exſtruunt *v.* Stryk *ad Br. J. E. l. 2. c. 2. §. 3.* quæ ſuperſtitioſa myſteria ſaniores merito explodunt. De cætero templum exſtructum, rebus neceſſariis, puta altari, ſuggeſtu, baptiſterio, ſubſelliis, organo & campanis inſtruendum eſt, quarum tamen nonnullæ etiam deficere poſſunt, ſi, ex certis cauſis, ſingulæ cultus partes, in templo aliquo, non ſint exercendæ, aut aliàs ſumtus neceſſarii non ſuppetant.

§. 10. Res cultui divino inſervientes, *ſacræ* dicuntur, ac juxta ſuperſtitionem ethnicam & papalem, variis ritibus conſecrantur, iisque ſingularis aliqua virtus ineſſe cenſetur, quæ qualitas etiam tamdiu durat, donec ſolenniter fuerint exauguratæ *v. §. 8. I. de R. D.* Rævard. *Conject. l. 2. c. 17.* Ziegl. *ad Lancell. l. 2. tit. 18. §. 12.* Stryk *ad Br. J. E. l. 2. c. 2. §. 3.* Illud tamen non ſatis liquet, num omnibus illis rebus, ac in ſpecie ſubſelliis, Organis & campanis qualitatem illam tribuant *v.* Mornac. *ad l. 1. ff. de R. D.* Ziegl. *de dot. Eccleſ. c. 12. §. 3. 4.* Strauch. *diſſert. 6. §. 5.* Apud Proteſtantes, liturgia & conſtanti uſu res conſecrantur, procul omni ſuperſtitione ethnica & papali *v.* Stryk *d. c. 2. §. 1. 3.* hinc etiam prædicatum rerum ſacrarum nihil aliud notat, quam earum, ad cultum divinum, deſtinationem.

§. 11. Quando templum exſtructum ac, ad cultum divinum, præparatum eſt, tum aliæ opes quoque ſunt comparandæ, quo illud ſartum tectum conſervari, ac cultus recte inſtitui & continuari queat. Illæ opes, *bona Eccleſiaſtica*, vel, ſtilo pontificio, *dos eccleſiaſtica*, audiunt, quia ſcilicet, ſi Diis placet, Eccleſia Epiſcopi conjux eſt, adeoque ei dotem afferre debet *v. c. 11. C. 7. qu. 1. c. 2. X. de translat. Epiſcop.* quod nimis inſulſum, Clero tamen Romano valde proficuum ſimile eſt *v.* Ziegl. *de dot. Eccleſ. c. 4.*

§. 12. Interim nihil vetat, quo minus dotis eccleſiaſticæ nomen retineatur, rem ipſam verò quod attinet, primi Chriſtiani, uti nulla templa, ita etiam nullam dotem eccleſiaſticam habuerunt, ſed ſumtus neceſſarios ultro contulerunt, unde nomem *oblationum* exortum eſt *v.* Ziegl. *d. tr. c. 3.* Illud quoque certum, quod, ad exercendum cultum divinum, perpetua bona eccleſiaſtica præcisè non requi-

Digitized by Google

rantur, licet quandam neceſſitatem Canoniſtæ defendant, ſed rationibus invalidis *v.* ZIEGLER. *d. tr. 4. 5.* Melius tamen eſt, ſi conſtans patrimonium Eccleſiaſticum præſto ſit.

§. 13. Ad comparandam igitur dotem, in papatu, introductum eſt jus patronatus, deficiente patrono, ipſi Parochiani eam conferre tenentur *v.* ZIEGLER *d. tr. c. 6.* quibus etiam hoc onus hodie quandoque imponitur, licet aliquis jure patronatus gaudeat. De cætero tanta dos requiritur ut cultus commode inſtitui, miniſtris Eccleſiæ ſalaria præberi, ac dona quædam, in pauperes, conferri queant. Sed uti inter Proteſtantes, magna ſæpe eſt Eccleſiarum paupertas, nec patrimonium eccleſiaſticum, ad fines illos, ſatis inſtructum, ita Clerus Papalis, ultra eos, dotem, ex ſtatus ſui rationibus, exigit *v.* ZIEGLER *de dot. Eccleſ. c. 7.*

§. 14. De cætero ex variis rebus patrimonium eccleſiaſticum conſtare ſolet, puta ædificiis, prædiis, cenſibus aut parata pecunia. Antiquis temporibus, prædiorum maxima fuit habita ratio, in quibus etiam certi homines, ad ſervitia Eccleſiis obſtricti, occurrebant; Nonnunquam homines liberi ſe Eccleſiis devovebant, præſtito certis temporibus aliquo cenſu, quo ipſo etiam jurisdictioni Epiſcopali ſubjiciebantur *v.* ZIEGLER *d. tr. c. 8. 9. add.* LETSER *Jus Georg. l. 1. c. 28.* Hodie dos eccleſiaſtica ex iisdem fere rebus componitur *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. tit. 19. 20.*

§. 15. In ſpecie, circa Eccleſias rureſtres, prædia occurrunt ut & homines, qui *dotales* dicuntur, ac vel operas vel cenſum aliquem præſtare tenentur, inprimis ad agros Perochi colendos illi ſunt obſtricti *v.* ZIEGLER *d. c. 9. §. 48. ſeqq.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 307. 355. ſeqq.* De cætero Eccleſia per eosdem actus bona acquirit, per quos jura ac res aliis acquiruntur, & olim variis ritibus & ſymbolis illi peragebantur *v. c. 2. X. de conſvetud.* ZIEGLER *d. tr. c. 10.* Nonnunquam etiam coram altari Deo & Sancto cuidam, bona ſua ſuperſtitioſi homines propinabant *v.* ZIEGL. *d. c. 10. n. 7.*

§. 16. Donationes Eccleſiis factæ, variis execrationibus olim muniri ſolebant *v.* ZIEGL. *d. c. 10. n. 28. ſeqq.* quæ uti, à callido Clero, videntur elicitæ, ita iſta execrandi temeritas, pro re abſurda & impia, omnino haberi debet; execrantes enim pro certo ſupponunt, quaſi id,

Digitized by Google

id, quod egerunt, licitum piumque ſit, cum tamen ſæpe ſit maxime ſuperſtitioſum ac Reipublicæ noxium: Quodſi autem aliquando id, quod actum fuit, à regulis pietatis & juſtitiæ, non abeat, attamen donator partes judicis ſibi arrogare, ac delictum, vix ſcutica dignum, tam horribili flagello ſectari non debebat *add.* ZIEGLER. *d. c. 10. §. 33. in fin.*

§. 17. Finis bonorum eccleſiaſticorum eſt, ut Deo & proximo per ea ſerviatur, ſed, juxta hypotheſes papales, primarius ſcopus eſt, ut Clerus otio, luxui & voluptatibus eò largius indulgere poſſit, hinc bona eccleſiaſtica ita diſtribui ſolent, ut pars Epiſcopo, altera Clero concedatur, tertia in uſum pauperum, & quarta in conſervationem ædificiorum eccleſiaſticorum impendatur *v.* ZIEGL. *d. tr. c. 11.* Imo eo fine fere bona eccleſiaſtica comparantur, ut per ea vera pietas opprimatur.

§. 18. Res ſacræ vulgo, ſecundum excellentiam, nullius dicuntur *v. §. 7. I. de R. D.* LAUTERB. *C. J. de D. R.* ZIEGL. *de dot. Eccleſ. c. 12. n. 1. ſeqq.* quod pro callido Cleri ethnici & papalis commento merito habetur, nam juxta rei veritatem, res illæ ſunt in dominio Eccleſiæ Parochialis; poſſunt enim, certis in caſibus, alienari *v. §. 8. I. de R. D. l. 21. C. de SS. eccleſ. Nov. 120. c. 10.* ut & furto ablatæ, ſemper vindicari, qui effectus dominium liquido arguunt. Ad profanos quidem uſus illæ adhiberi regulariter non poſſunt, ſed id, negando, dominio, non ſufficit *add.* CONRING *ad Bull. Innocent. X. c. 8.*

§. 19. Rerum eccleſiaſticarum dominium vulgo etiam conceditur *v.* LAUTERB. *C. J. d. l.* STRUV. *S. J. C. exercit. 3. §. 71.* quod recte ſe habet, & differunt adeo res ſacræ & eccleſiaſticæ, non *dominio* licet communiter hoc velint, ſed *uſu.* Attamen *B.* ZIEGLER. *de dot. Eccleſ. c. 12. §. 8.* etiam rerum eccleſiaſticarum dominium humanum vel negare, vel ſaltem ſpeciale dominium divinum ei adjungere videtur, quia *Deus caput Eccleſiæ ſit.* Verum eſt caput eccleſiæ inviſibilis, ſive fidelium; ſed eccleſiæ externæ, qualis hic ſupponitur, & in qua ſæpe multi impii reperiuntur, non alio ſenſu Deus, caput aut dominus dici poteſt, quam quo ille, cujusvis collegii politici, aut hominum in genere, caput eſt, ex quo ſpeciale aliquod rerum eccleſiaſticarum dominium divinum non ſequitur.

§. 20. In eandem tamen ſententiam fere etiam pronunciat CARPZ. *J. E. l. 2. D. 299. n. 1. 2.* ſed nulla addita aſſertionis ſuæ ratio-

ratione probabili, hinc ex hactenus dictis facile elidi poteſt. Atque juxta hæc etiam certum eſt, quod is, qui in Eccleſiam aliquid confert, ejus dominium amittat, quin tamen aliquid juris ſibi donator reſervare poſſit, dubitandum non eſt, ſed iſtas reſervationes non facile admiſit Clerus papalis *v.* ZIEGLER. *de dot. Eccleſ. c. 12. §. 14. ſeqq.* Cæterum cum Eccleſia res proprias adminiſtrare nequeat, ideo Præfectis vel Curatoribus opus habet, de quibus dicendi alibi recurret occaſio. *v. c. 17. §. 4. ſeqq.*

§. 21. Sicut autem res ſacræ & eccleſiaſticæ ſunt in dominio eccleſiæ, ita non minus etiam ſubſunt imperio ſeculari, nam nulla exceptionis hic occurit ratio. Vi hujus imperii, Imperans proſpicere poteſt & debet, quo bona Eccleſiaſtica in ſuo ſtatu conſerventur, ut &, ne ultra finem legitimum, eorum quantitas, in damnum Reipublicæ, extendatur, aut, ſi abuſus jam invaluerit, bona ſubtracta uſibus Reipublicæ iterum vindicentur *add.* ZIEGLER. *de dot. Eccleſ. c. 8. §. 38.*

§. 22. Licet vero bona eccleſiaſtica imperio civili ſubſint, attamen, ſi intra legitimos fines, illa ſubſiſtant, ab oneribus publicis merito ſunt immunia *v.* ZIEGL. *d. tr. c. 12. §. 39. ſeqq.* qua immunitate etiam gaudent dotales, niſi vel conſvetudo, vel poſſeſſio bonorum propriorum, vel deficiens ex parte dotalis qualitas, eos oneribus publicis ſubjiciat *v.* ZIEGL. *d. tr. c. 12. §. 42. ſeqq. c. 9. §. 58.* Porro bona eccleſiaſtica, eorumque poſſeſſores, ſive dotales, non judiciis ſecularibus, ſed Conſiſtoriis, ex voluntate Imperantis, ſubſunt *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 307.* niſi vel conſvetudo aliud velit, vel qualitas Eccleſiaſtica ceſſet *v.* ZIEGLER. *de dot. Eccleſ. c. 12. §. 34. ſeqq.*

§. 23. Per papatum maximus bonorum eccleſiaſticorum introductus eſt abuſus, nam Clerus, prætextu divini cujusdam dominii, illa ſibi ſubjecit, cui abuſui, conceſſa olim Epiſcopis adminiſtratio, anſam præbuiſſe videtur *v.* ZIEGL. *d. c. 12. §. 10. ſeqq.* præterea Laicos ſuperſtitioſas, ad inconſultam & Reipublicæ noxiam prodigalitatem, permovit ZIEGL. *d. tr. c. 8. §. 13. ſeqq. c. 11. §. 45. 46.* Denique etiam imperium civile eluſit, quo eo ſecurius abuſum continuare poſſet. Inter Proteſtantes, abuſus ille quidem ceſſat, aliquando tamen, mutatis perſonis, ſimilis, ſed non tanto cum effectu, luditur fabula.

§. 24.

Digitized by Google

§. 24. In Parochiis occurrunt Parochiani, quorum jura & obligationes, ad illarum indolem penitius intelligendam, nunc expendi debent. Parochianus eſt *Chriſtianus, qui certo in loco domicilium conſtituit, vel ſaltem ædes jure dominii comparavit, ac cum aliis, in certi cujusdam templi diſtrictu, habitantibus Chriſtianis, ſummæ poteſtatis permiſſu, intuitu cultus divini & rerum connexarum, ſocietatem ea ratione init, ut ſibi jura quædam ſtipulatus ſit, ac ad quasdam præſtationes ſe obſtrinxerit.* Parochianum dicimus, chriſtianum, quia de eccleſiis chriſtianis ſaltem nobis ſermo eſt, de cætero tam docentes quam audientes, parochianorum nomine veniunt, neque tamen omnes auditores, in illum cenſum referri debent.

§. 25. Ad acquirendum jus parochiale, requiritur *domicilium* vel *ædium proprietas.* De illo non dubitatur, jus autem civitatis, vel forum, non ſunt præciſe neceſſaria, licet domicilium plerumque comitentur: Uxores & liberi ſequuntur conditionem maritorum & parentum. Porro ædium proprietas, ad jus parochiale quoque ſufficere videtur, cum parochiæ, ſecundum ſeriem ædificiorum, ſoleant inſtitui, id quod eo citius concedendum, ſi nemini ædes jure proprio posſidere liceat, niſi ſimul jus civitatis acquirat. Si quis autem jure pignoris, uſusfructus vel locationis, ædes ſaltem teneat, is, niſi domicilium, concurrat, ad jus parochiale adſpirare nequit *add.* D. FALCKNER *diſſert. de parochian. c. 2. §. 3. ſeqq.*

§. 26. Ex domicilio vel ædium proprietate, jus parochiale immediate non reſultat, ſed ſunt illa, ſaltem neceſſaria præſuppoſita, hoc vero ex pacto aliquo deſcendit, ſed cum hoc plerumque tacitum ſit, ideo vix ſentitur, ſed potius jus parochiale, immediate ex domicilio ſimilive cauſa, originem habere exiſtimatur, nec multum etiam refert, iſta ſollicite diſtingvere: Interim veritas peculiaris pacti, ad acquiſitionem juris parochialis, neceſſarii, intelligi poteſt ex caſu, quo quis, qui receptæ fidei formulæ non aſſentitur, domiciſium conſtituit, vel ædes acquirit.

§. 27. Societas parochialis reſpicit cultum divinum ac res connexas, & exinde jura & obligationes oriuntur, qualia religionis indoles admittit, licet ultra hanc, illa nonnunquam extendantur. Jura Parochianorum, videntur triplicis eſſe generis, nam quædam omnibus pa-

Digitized by Google

rochianis competunt, ſed non ſolis; nonnulla ad omnes & ſolos pertinent; alia quibusdam parochianis ſaltem tribuuntur. Illa ſunt, *jura humana*, vel ſaltem *Chriſtiana*; iſta, *parochialia vulgaria*; hæc, *eminentia*.

§. 28. Ad primam claſſem pertinet (1.) jus, cujus vi cultui divino parochiani intereſſe poſſunt, quod tamen omnibus chriſtianis, imo hominibus, commune eſt (2.) jus euchariſtiæ, quod itidem aliis chriſtianis, qui receptæ fidei formulæ aſſentiuntur, competit (3.) baptiſmatis, quod aliis etiam chriſtianis, qui, hac in parte, non errant, concedendum (4.) Hierologiæ, quod, juxta præcedentem reſtrictionem, aliis quoque chriſtianis patet (5.) honeſtæ ſepulturæ, quod omnes homines, qui gravioribus, ac pœnæ humanæ obnoxiis, delictis, eodem ſeſe non reddiderunt indignos, etiam habent (6.) eleemoſynarum, quod eodem modo omnibus hominibus aſſerendum.

§. 29. Ex ſecundo genere eſt (1.) jus habendi ſepulchrum hæreditarium (2.) ſubſellium, quod utrumque exteris negatur. Ad tertium genus ſpectat (1.) jus conſtituendi miniſtros Eccleſiæ (2.) ordinandi liturgiam (3.) adminiſtrandi res eccleſiaſticas, (4.) obſervandi defectus occurrentes (5.) parochias dividendi vel conjungendi. Hæc jura ſaltem patribusfam. competunt, de cætero uti eximia illorum pars ad Imperantem pertinet, ita, Patronos etiam aliquid inde participare, certum eſt, hinc, quantum ſingulis tribuendum ſit, ex cujusvis loci legibus, aut probata conſvetudine, judicari debet.

§. 30. Inter obligationes Parochianorum, refertur (1.) quod non alibi, quam in propria Parochia, cultui divino, vacare debeant *v.* ZIEGL. *ad* ROY *J. J. C. l. 2. tit. 14. §. 9.* (2.) quod certis temporibus, & itidem in propria tantum parochia, ſacra cœna uti teneantur, aliás, vi adhibita, compelluntur *v.* ZIEGL. *d. l. §. 10.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 294. 295.* Sed utrumque religionis libertati repugnat, adeoque papale & non probandum eſt *add.* DN. D. FALCKNER *diſſert. de paroch. c. 5. §. 2.*

§. 31. Meliori jure huc refertur (3.) obligatio, qua Parochiani liberos ſuos baptiſmati offerre ac (4.) mortuos ſuos, in propria Parochia, ſepelire tenentur, cui legi extranei etiam ſe debent ſubmittere; Qua occaſione quæritur, ſi peregrinus pauper, aliquo in loco moriatur, cujus ſumtibus ille ſit ſepeliendus? & videbatur quidem hoc

Digitized by Google

hoc onus ad eccleſiam pertinere, cum de officio charitatis quæſtio ſit, ſed domino jurisdictionali illud uſus impoſuit *v.* D. FALCKNER. *d. diſſert. c.5. §.3. ſeqq.*

§. 32. Deficientibus bonis eccleſiaſticis (5.) parochiani ſumtus ad conſtitutionem miniſtrorum Eccleſiæ neceſſarios præſtare, iisque (6.) accidentia, quæ vocant, ſolvere, vel operas utiles exhibere tenentur: Quæ obligationes ſine dubio aſſerendæ in Eccleſiis non patronatis, aliàs ad patronum onera illa, ex principiis juris Canonici, pertinent, quæ tamen hodie ſtricte ſervari non ſolent, ceu *cap. præc. §. 24.* dictum. Non minus quoque Parochiani (7.) impenſas ædificandis vel reparandis templis aliisque rebus eccleſiaſticis neceſſarias ferre, ut & (8.) in uſum pauperum, eleemoſynas colligere debent, quæ obligationes, ſub præcedente temperamento, accipiendæ ſunt *add.* D. FALCKNER *d. diſſert. c.5. §. 28. ſeqq.* Quodſi præſtationes, ex his ſimilibusque obligationibus dependentes, in abuſum, ab aliis, trahantur, tum hæ ceſſare poſſunt *add.* SPECIM. JUR. ECCLES. *l. 2. c. 1. 2.*

CAPUT VI.
DE SUBSELLIIS TEMPLORUM.

SUMMARIA.

Partitio ſequentium & ſubſelliorum definitio §. 1.
Varietas §. 2. 3.
Ac exſtructio §. 4.
Sumtus exſtructionis dominium & ſubjectum ſubſelliorum §. 5.
Jus auditorum circa ſubſellia eſt diverſum §. 6.
Acquiruntur illa donatione & emtione §. 7.
Subſellia acquiſita aliquando in alios tranſeunt, aliquando nova redemtione comparantur §. 8. 9.
Transmiſſio ſubſelliorum officialium, ædificiis cohærentium, hæreditariorum §. 10.
Familiarium & perſonalium §. 11.
Uſus ſubſellii perſonalis recte aliis conceditur §. 12.
Deficiente poſſeſſore, à cognatis proximioribus illud redimitur §. 13.
Modo neceſſaria habeant requiſita §. 14.
De cætero excludunt extraneos, inter ſe vero ex proximitate & æqualitate litem componunt §. 15.
Quod exemplo declaratur §. 16. 17.
Redemtio ſubſelliorum intra menſem in Saxonia fieri debet §. 18.
Minoribus tamen etiam cum præjudicio majorum competit reſtitutio in integrum §. 18. 19.
Modo amittendi ſubſellia §. 20.
Ac remedia ad eorum defenſionem comparata §. 21.

Digitized by Google

§. 1.

IN Eccleſia parochiali, Auditores & Docentes occurrunt, explicandæ igitur illius conſtitutioni, circa iſtos adhuc conſiderandum videtur, quomodo, exercendi cultus gratia, de ſubſelliis ſibi proſpicere ſoleant, circa hos vero, conſtitutio, jura & obligationes breviter expendenda erunt. Origo ſubſelliorum, eadem eſt quæ templorum, ac hoc nomine intelliguntur *certa inſtrumenta vel loca, ad exercendum cultum divinum, exſtructa vel præparata.*

§. 2. Dividuntur Subſellia, in *publica*, quorum uſus omnibus, vel ſaltem certo Auditorum generi patet, & *privata*, quæ certis perſonis ſunt acquiſita. Illa ſunt vel *plebeja*, quo pertinet v. gr. locus peccatorum *v.* D. FALCKNER *diſſert. de Paroch. c.3. §.46.* vel *Honorata*, quæ e. gr. literatis & Studioſis, aut communicantibus patent, vel *officialia*, quæ quibusdam, intuitu officii, conceduntur, quo referri poſſunt ſubſellia Principum, Magiſtratuum, Præfectorum Eccleſiæ, imo etiam Miniſtrorum infimæ conditionis, ut Carnificis *v.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 7. §. 7.*

§. 3. Privata ſubſellia diverſi generis eſſe ſolent: Quædam *ædificiis cohærent*, ac, cum iis, ad quosvis poſſeſſores tranſeunt: Alia ſunt *hæreditaria*, &, ad modum aliarum rerum propriarum, non tantum jure ſucceſſionis, ſed & alienationis inter vivos, in alios transferuntur: Quædam ſunt *familiaria*, quæ certæ familiæ, aut, ſi ita conventum ſit, toti cognationi ſunt communia; Denique nonnulla ſunt *perſonalia*, quæ certæ perſonæ, ad tempus vitæ, vel durantis juris parochialis, conceduntur, quæ iterum maſculina & fœminina, honorata & plebeja eſſe ſolent, qualia, in parochiis populoſis, ſunt ſubſellia penſilia *v.* DN. D. PHILIPPI *diſſert. de ſubſell. templor. c. 1.*

§. 4. Si templum de novo exſtruendum ſit, Domini Territorialis conſenſus requiritur, qui adeo, etiam quoad Subſellia, occurrit. Si verò in templo jam exſtructo, plura Subſellia præparanda ſint, novus Imperantis conſenſus haut videtur neceſſarius, ſed exſtructio illa arbitrio Parochianorum & Patroni fieri poteſt, modo nemo in jure ſuo lædatur, nam aliàs gravatus Superioris auxilium merito implorabit *v. Ord. Eccleſ. Saxon. art. gen. 63.* verb. *ſonderlich verweiſen add.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 359.*

§. 5. Sum-

Digitized by Google

§. 5. Sumtus, ædificandis ſubſelliis neceſſarii, ex ærario eccleſiaſtico deſumi, vel, hoc deficiente, à Patrono præſtari debent, ſed ſæpe hoc onus parochianis imponitur *v.* DN. PHILIPPI *d. diſſert. c. 2.* Subſellia officialia ſumtibus ipſorum Officialium exſtruenda ſunt *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D 371.* Uti autem nihil refert, ſive ſubſellia rebus ſacris, ſive eccleſiaſticis annumeres *v.* D. FALCKNER. *de paroch. c. 4. §. 28.* ita eorum dominium originarium regulariter eſt penes Eccleſiam, ab hac vero, jus aliquod in parochianos transfertur, ita ut Honoratioribus aliqua prærogativa, in eorum redemtione, competere ſoleat *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 369.* quod tamen BRUNNEMANNO *J. E. l. 2. c. 2. §. 11.* diſplicet, ob dictum *Jacobi II. 2. 3.* Qui parochianus non eſt, ſubſellium jure proprio acquirere nequit, publicis vero locis uti, vel ſubſellii privati uſum mediante contractu acquirere non prohibetur *add.* DN. PHILIPP. *d. diſſert. c. 3.*

§. 6. Jus, quod circa Subſellia Auditoribus competit, diverſum eſt, nam in plebejis & honoratis publicis, ſimplex uſus temporarius, ex prima occupatione dependens, obtinet: Quoad ſubſellia vero Officialia, ædificiorum, hæreditaria & familiaria, dominium aſſeri poteſt. In perſonalibus uſusfructus, vel dominium temporarium non male adſtruitur *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 361. 372.* D. PHILIPP. *d. diſſert. c. 4. §. 36.* Illud obſervandum, tantum juris in poſterioribus poſſeſſori competere, ut poſſeſſionem tueri, alios ab iis excludere, ac uſum aliis ſuo modo concedere poſſit, hoc poſito, non adeo anxiè amplius inquirendum, utrum jus illud uſumfructum, vel uſum an jus aliquod ſingulare dicere velis, circa quod interpretes diſputare ſolent.

§. 7. Subſellia in parochianos transferuntur *donatione*, quæ tamen rarior, & *venditione*, ita quidem, ut ſumtibus parochiani vel ſubſellium ſit exſtruendum, vel jam exſtructum, aliquo pretio, alicui concedatur, quo quidem caſu nullum certum pretium regulariter ſtatutum eſt, hinc, pro locorum diverſitate, illud diverſum eſſe ſolet. In parochiis populoſis, carè ſatis ſubſellia vendi ſolent, quod iniquum non eſt, modo omnia, in rationes Eccleſiæ referantur, ſine ulla ſumtuum, quos Patronus in eorum exſtructionem fecit, deductione.

§. 8. Acquiſita ſubſellia, ſi transmiſſibilia ſint, in alios, juxta

legem conceſſionis, tranſeunt, ſi vero perſonalia, tum, extincto poſſeſſoris jure, ad Eccleſiam revertuntur, de quo mox ſpecialius dicendum. Id ſaltem hic obſervari debet, quod, ſi deficientis poſſeſſoris cognati ſubſellium redimant, pretio non adeo magno redemtio fiat, de quo conſvetudo & Status cujusvis parochiæ conſuli debent *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 360.* DN. PHILIPP. *d. diſſert. c. 4. §. 15.* ſi verò, deficientibus cognatis extraneo illud concedendum ſit, tum, quia nova eſt conceſſio, cariori pretio, ut in caſu primo, vendi ſolet.

§. 9. Si plures, in emendo ſubſellio, concurrant, Præfecto Eccleſiæ, jus gratificandi, in Saxonia competere cenſetur *v.* DN. PHILIPP. *d. l.* Sed illud ex *artic. Saxon. general. 36.* non probatur, cum nihil aliud ibi dicatur, quam, ceſſantibus prioris poſſeſſoris propinquis, ſubſellium extraneo deſideranti eſſe concedendum. Quamobrem, inter plures competitores, vel prioritas temporis erit obſervanda, vel ſorte lis dirimenda. Quodſi ſucceſſive duobus idem ſubſellium ſit venditum, is potior cenſetur, cui prius fuit aſſignatam *l. 15. C. de R. V.* DN. PHILIPP. *d. c. 4. §. 15.* quod, ex rationibus juris civilis, admitti poteſt, ſi venditio & traditio ſubſellii, tempore diſcernuntur.

§. 10. Subſellii *officialis* uſum, Officialis aliis concedere poſſe videtur: Eo autem deficiente, in ſucceſſorem ſubſellium transmittitur, redemtioni hæredum hic locus non eſt *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 370.* Subſellia *ædificiis cohærentia*, cum hoc, in quemvis poſſeſſorem transeunt, videntur etiam ſeorſim alienari poſſe, niſi pacta vel ſtatuta obſtent. *Hæreditaria* tam inter vivos, quam per teſtamentum libere alienari poſſunt, ſi tamen vendantur, cognatis, &, his ceſſantibus, Eccleſiæ jus protimiſeos forte aſſerendum *arg. l. 3. C. de jur. emphyt.* Ceſſante alienatione, juxta conſvetum ſucceſſionis ordinem, in hæredes ab inteſtato, illa devolvuntur.

§. 11. Subſellia *familiaria*, manent penes familiam, juxta prærogativam gradus, imo etiam penes totam cognationem, ſi familia in ſenſu latiori, in prima conceſſione, fuerit accepta. Alienatio circa ea non obtinet, quamvis, in præjudicium liberorum, illa fieri poſſe videatur. Deficiente familia vel cognatione, ad Eccleſiam illa redeunt. Subſellia *perſonalia* alienari nequeunt, niſi cum conſenſu Eccleſiæ, & eorum, quibus jus reluendi competit *v.* CARPZ. *J. E.*

l. 2.

Digitized by Google

l. 2. D. 362. D. PHILIPP. *d. diſſert. c. 4. §. 16. 17. 21.* Si de facto alienatio fiat, illa ſaltem eſt invalida, alienans verò jure ſuo non privatur, licet nonnulli pœnam privationis aſſerant *v. §. pen. I. de uſufr.* D. PHILIPP. *d. l. §. 16.*

§. 12. Uſum tamen ſubſellii perſonalis, poſſeſſor aliis gratis concedere, vel locare poteſt *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 362. n. 9.* nam Eccleſiæ hactenus non intereſt, ipſo poſſeſſor ſubſellio utatur, an aliis uſum ejus concedat. Equidem locationem quidam improbant, cum *omnis fœnerandi libido, circa ſubſellia, ſit prohibita v.* DN. PHILIPP. *d. c. 4. §. 18.* Sed in locatione illicitum aliquod fœnus ſubeſſe, probari nequit.

§. 13. Mortuo poſſeſſore, vel jus parochiale amittente, Subſellium perſonale, ad Eccleſiam revertitur, hinc etiam diſpoſitio teſtamentaria circa illud locum non habet CARPZ. *J. E. l. 2. D. 363. 364.* ſucceſſio quoque ab inteſtato ceſſat, jus tamen redimendi ſubſellium cognatis, juxta conſvetum ſuccedendi ordinem, competit, ac nititur illud ſola gradus prærogativa, neglecto agnationis & cognationis diſcrimine CARPZOV. *d. l. D. 365. 366. 367.* D. PHILIPP. *d. c. 4. §. 8.*

§. 14. Tria tamen in cognatis, ſubſellia redemturis, requiruntur (1.) ut ſint parochiani (2.) ſubſellio indigeant, hinc illi, qui jam aliquo inſtructi ſunt, vel à redemtione excluduntur, vel ea conditione admittuntur, ut, obtento novo, vetus Eccleſiæ cedant *v.* DN. PHILIPP. *d. c. 4. §. 7. 8.* (3.) ut ſint ejus ſexus, cui ſubſellia deſtinata ſunt, hinc mares ſubſellia fœminina, vel vice verſa, redimere nequeunt, niſi Eccleſia conſentiat *v.* D. PHILIPP. *d. diſſert. c. 1. §. 11.*

§. 15. Præcedentis igitur poſſeſſoris cognati, extraneos excludunt, hinc Viduus defunctæ uxoris ſubſellium, in uſum novæ conjugis, retinere nequit, ſed prioris cognatæ ſtatim illud redimere poſſunt DN. PHILIPP. *d. c. 1. §. 11.* Ex eodem fundamento ſubſellium, in extraneos alienatum, cognati retrahunt. Proximiores, excludunt remotiores, inter æquales, ſorte res componitur. D. PHILIPP. *d. diſp. c. 4. §. 8.* Si plures ſint diverſarum Stirpium, v. gr. ex altero fratre, unus, & altero, ſex liberi; hi, in mittenda ſorte, non unius perſonæ vice funguntur, ſed ſinguli potius proprio jure gaudent.

niſi

Digitized by Google

niſi forte jure repræſentationis admittantur, quod, in Saxonia Electorali, nunquam fit.

§. 16. Uti igitur, circa redemtionem ſubſelliorum, conſvetus ſuccedendi ordo, debet præſupponi, ita unico exemplo, eam rem illuſtrabimus: Caja moritur, relicta filia, & privigna, quæ filiæ illius eſt ſoror conſangvinea, præterea defuncta etiam relinquit ſororem propriam. Hoc caſu extra dubium eſt, quod ſubſellium, ad defunctæ filiam ſolam perveniat. Si hæc, eodem plene obtento, moriatur, relicta matertera & ſorore conſangvinea, antea nominatis, tum, jure Saxonico, ambæ admittuntur, ſed, jure civili, hæc illam excludit. Videbatur quidem Soror conſangvinea, omni jure, à ſubſellii redemtione, excludenda eſſe, cum Cajæ, à qua illud dependet, ſaltem affinis ſit, verum cognatio & jus redimendi, ex ultima poſſeſtrice, judicari debent.

§. 17. Quodſi, in dato caſu, poſt obitum Cajæ, filia ſubſellium quidem petierit, ſed, antequam illud, per actualem aſſignationem, conſecuta eſſet, deceſſerit, tum Cajæ ſoror, ſive ultimæ defunctæ matertera, illud ſola conſequitur, cum enim Cajæ filia ſubſellium nondum acquiſierit, ideo, ex perſona Cajæ, cognatio æſtimari debet, hoc autem reſpectu, privignam excludi, manifeſtum eſt *v.* DN. FALCKNER *diſſert. de paroch. c. 4. §. 38.* Videtur tamen illa ſententia accipienda eſſe de eo caſu, quo nuper defuncta Cajæ filia, in exigenda ſubſellii aſſignatione, moram commiſit, nam ſi, negligentiâ Præfectorum Eccleſiæ, aſſignatio ſit omiſſa, pro factâ merito illa habetur, ac, ex illius perſona, ſucceſſio æſtimatur.

§. 18. Solet autem, redemtioni ſubſelliorum, certum tempus præfigi, de quo ſtatuta & leges provinciales conſuli debent. In Saxonia Electorali, *ſpatium menſtruum* huic rei præſtitutum eſt, quod currit, à tempore ſcientiæ, iis, qui agere poſſunt *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 368.* Uti autem, ob juſtam cauſam, nonnunquam cognati, etiam poſt elapſum illud ſpatium, admittuntur, ita pupillis & minoribus, durante imperfecta ætate, præſcriptio non obeſt, & nihil hoc caſu refert, ſive, præſcriptionem ipſo jure impediri, ſive reſtitutione in integrum reſcindi, dicas, nam, poſt majorennitatem, intra ſpatium menſtruum utile, redemtio eſt facienda *add.* DN. PHILIPP. *d. diſſert. c. 4. §. 9.*

§. 19. Si

Digitized by Google

§. 19. Si minor, cum majori ejusdem gradus ſit, ac ambo fatale redemtionis faciendæ elabi patiantur, minor ſubſellium, de quo alias cum altero, forte contendere debuiſſet, ſolus conſequitur, majori enim decurſus ſpatii menſtrui nocet, non vero minori. Atque hoc certum eſt, ſi minor, ex ignorantia, fatale elabi poſſus ſit, ſed ſi ejus probè gnarus, conſultò tacuerit, ne majorem, hactenus ſecurum, ad concurſum provocaret, tum aliud dicendum quidem videbatur, ſed idem tamen pronunciandum erit, nam minoribus in genere ſuccurritur, nec obeſſe huic vel illi debet, quod, ante majorennitatem, ſapuerit.

§. 20. Amittuntur ſubſellia (1.) *ſpontanea renunciatione*, (2.) *amiſſione juris parochialis* (3.) *morte* (4.) *abuſu*, de quo, juxta leges latas, Conſiſtorium cognoſcit, ſed caſus dubii Imperanti erunt reſervandi, (5.) *præſcriptione* (6.) *templi interitu*, ſed hic duplex modus, rarior eſt, præterea templi interitus, non tam tollit jus, quam hactenus ſaltem inefficax reddit (7.) *delicto*, ob quod quis civitate expellitur, ad tempus relegatus, jus parochiale & ſubſellium amittere non videtur *add.* DN. PHILIPP. *d. diſſert. c. 5.*

§. 21. Ex juribus memoratis, *actiones forenſes*, intuitu ſubſelliorum, inſtitui poſſunt, E. gr. *actio emti*, ob venditum & non præſtitum ſubſellium: *actio revocatoria*, contra extraneum, in quem illud, cum præjudicio cognati, fuit alienatum: *Interdictum uti poſſidetis*, quo poſſeſſio ſubſellii defenditur, *Rei vindicatio*, aut, quoad ſubſellia perſonalia, *Confeſſoria*, quibus à poſſeſſore ſubſellium vindicatur, *negatoriæ* vero, exquiſite acceptæ, locus eſſe non videtur, præſupponit enim caſum, ubi dominus rem ſuam ab eo vindicat, qui, ex prætenſa ſervitute, rem poſſidet. De cætero controverſiæ hæ, in Conſiſtoriis, proceſſu ſummario, tractantur *add.* DN. PHILIPP. *d. diſſert. c. 6. conf.* SPEC. JUR. ECCLES. *l. 2. c. 3.*

Digitized by Google

CAPUT VII.
DE MINISTRIS ECCLESIÆ.

SUMMARIA.

Miniſtrorum eccleſiæ denominatio & diverſitas §. 1.
Majorum conſtitutio §. 2.
Quoad perſonas conſtituentes jure divino nihil cautum eſt §. 3.
Penes Clerum & totam eccleſiam jus conſtituendi præciſe eſſe non debet §. 4.
In eccleſiis proteſtantibus eſt penes Imperantem & eccleſiam parochialem §. 5.
Requiſita miniſtri conſtituendi §. 6.
Conſtitutio fit delatione & acceptatione, quarum illa præſentatione & confirmatione abſolvitur §. 7.
Sub illa continetur nominatio §. 8.
Admiſſio ad concionem piraſticam §. 9.
Electio §. 10.
Vocatio §. 11.
Et præſentatio ſtricte dicta §. 12.
Confirmatio comprehendit examen §. 13.
Ordinationem §. 14. 15.
Confirmationem in ſpecie §. 16.
Et inveſtituram §. 17.
Applicatio horum actuum ad miniſtrum ad aliud munus vocatum §. 18.
Obligatio vocati, translocatio in pœnam ac monitum quoad ſumtus in vocatum factos §. 19.
Clericorum minorum conſtitutio §. 20.
Officium Clericorum majorum §. 21.
Et minorum §. 22.
Jura miniſtrorum Eccleſiæ eccleſiaſtica §. 23.
Et politica §. 24.
Ad hæc in ſpecie pertinet jus percipiendi ſalarii §. 25.
Modus conſtituendi ſalarium eſt diverſus §. 26.
Apud Proteſtantes partem ſalarii conſtituit uſus rerum immobilium §. 27.
Ad inſtruenda prædia pertinet inventarium §. 28.
Quod ſine conſenſu Eccleſiæ augeri nequit §. 29.
Officium Parochi quoad inventarium §. 30.
Salarium quoque conſtituunt variæ res mobiles §. 31.
Ac quædam jura ſpecialia §. 32.

§. 1.

DE his nunc etiam diſpiciendum eſt *v. cap. præc.* §. *1.* Miniſtri Eccleſiæ, *Clericorum* vel *Cleri* nomine veniunt, quod quidem nomen, S Scripturæ ſtilo, ad totam Eccleſiam pertinet *1. Petr. 5. 3.* ſed, invaleſcente papatu, ſolis Eccleſiæ miniſtris vindicatum eſt *v. can. 1. diſt. 21.* ZIEGL. *ad Lancell. l. 1. tit. 4. l. 3. tit 2.* §. *12. ad* ROY *J. J. C. l. 1. tit. 9.* §. *1.* SCHILT. *J. J. C. l. 1. tit. 7.* §. *1.* Sunt autem Clerici, in Eccleſiis Proteſtantium, *primi* & *ſecundi* ordinis ad illum pertinent Paſtores & Diaconi, ad hunc Cantores, Organici, Cuſtodes & Ludimoderatores.

§. 2. Miniſtri primi ordinis, qui docent & Sacramenta diſpenſant, conſtituuntur vel *immediate* à Deo, quæ conſtitutio uti dubio pro-

Digitized by Google

procul eſſe poteſt, ita non temere tamen credi debet, vel *mediate*, per homines, quæ conſtituendi ratio Deo probatur, ſi religio ei placeat *add.* STRYK *ad Br. J. E. l. 1. c. 5. §. 1.* Ejus *neceſſitatem*, contra Weigelianos ſimilesque, aſſerunt Theologi, de quo alii curatius diſpiciant *v.* STRYK *ad Br. J. E. l. 1. c. 4. §. 1.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 39.* ZIEGL. *Superintend. c. 1.*

§. 3. Quoad perſonas conſtituentes, nulla perpetua regula, jure divino immutabili, conſtituta eſt, hinc, pro diverſo Eccleſiæ ſtatu, jus conſtituendi, penes diverſos eſſe poteſt. In ſtatu naturali, & civili, ſi Imperans curam Eccleſiæ ſibi non aſſerat, jus illud eſt penes Eccleſiam *v. Actor. I. 23. 24. VI. 3. ſeqq.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 4. §. 7.* Republica vero eam ſibi aſſerente, jus conſtituendi miniſtros, inter Imperantem & ſubditos, ſolet eſſe diſtributum, cujus rei ratio, ex generali ſocietatum humanarum indole, dependet *add.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 5. §. 4.*

§. 4. Ex ſententia Pontificiorum, laudatum illud jus, ad Clerum pertinet *v.* STRYK *ad Br. d. c. 5. §. 1.* quæ aſſertio, ex ſacro dominatu fluit, adeoque cum hoc corruit. Proteſtantes illud toti Eccleſiæ, quatenus ex triplici ſtatu componitur, tribuere ſolent *v.* SCHERTZER *Anti-Bellarm. diſput. 6. theſ. ſpec. 1. p. 397.* quæ ſententia, ſi de eo ſaltem, quid, pro certo Eccleſiæ ſtatu, eſſe *poſſit* & *ſoleat*, non vero, quid ſemper obtinere *debeat*, accipiatur, admitti poteſt, nec plus etiam rationes, quæ, eum in finem, afferri ſolent, evincunt.

§. 5. In Territoriis Proteſtantium Jus conſtituendi miniſtros Eccleſiæ, eſt penes Imperantem & Eccleſiam parochialem, ubi quidem perpetua regula definiri nequit, quantum juris Patrono & cæteris parochianis competat, hinc uſus locorum conſuli debet. De cætero jus Imperantium, non eſt deducendum ab Epiſcopis Pontificiis, nec etiam triplex ſtatus, circa conſtitutionem Clericorum, aſſerendus *v. c. 1. §. 12. 20.* quemadmodum opus non eſt, ut triplicem illum ſtatum ſpecialiter, à parte Eccleſiæ, in Patrono, Clero & populo *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 5. §. 1.* aſſeramus.

§. 6. In conſtituendo miniſtro Eccleſiæ, requiritur (1.) ut receptæ fidei formulæ aſſentiatur (2.) pius (3.) eruditus ac (4.) prudens ſit. Quæ inſuper de ætate, ſano corpore ſimilibusque, ex jure Canoni-

Digitized by Google

nonico, dici ſolent *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 5. §. 9. ſeqq. ibique* STRYK *in not.* illa, in Eccleſiis proteſtantibus, nullius ſunt uſus. Invito etiam munus eccleſiaſticum poſſe offerri, cenſet BRUNNEM. *d. c. 5. §. 13.* Cui ſententiæ licet haut obſit monitum Petri *1. Petr. 5. 2. v.* STRYK *in not. ad d. §. 13.* attamen muneris eccleſiaſtici indoles, talem coactionem vix admittit. Nihil quoque muneri eccleſiaſtico eſt conjungendum, quod id impediat, hinc inprimis imperium ſeculare aut munera politica male cum illo conjunguntur *add.* STRYK *ad Br. J. E. l. 1. c. 4. §. 4. 5.*

§. 7. Ipſa conſtitutio, delatione & acceptatione, abſolvitur: Illa ſummatim in *præſentationem*, quæ ab Eccleſia parochiali fit, & *Confirmationem*, quam Imperans facit, diſtingvi poteſt, circa utramque conſenſus miniſtri Eccleſiæ ſive acceptatio concurrit. Præſentatio generalius accepta, ſub ſe comprehendit (1.) nominationem (2.) admiſſionem ad Concionem piraſticam (3.) electionem, (4.) vocationem & (5.) præſentationem in ſpecie dictam: quorum actuum jus, inter Patronum, parochianos & Superintendentem, diſtributum eſſe ſolet, de quo tamen regula perpetua haut dari poteſt.

§. 8. Nominatio eſt, qua nonnulli Candidati, ad Concionem piraſticam & electionem ſiſtuntur, publicatis, ex ſuggeſtu, ipſorum nominibus. Pertinet illa ad Patronum, qui aliorum conſilium quandoque ſequitur *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 37. 38.* nonnunquam indigenarum aut ſtipendiatorum CARPZ. *d. l. D. 24. 25. 26.* vel à potentioribus commendatorum, in facienda nominatione, debet habere rationem. Concio exploratoria eo fine inſtituitur, quo tum Canditati aptitudo, tum Parochianorum ſententia & inclinatio intelligatur.

§. 9. Admiſſio ad concionem illam, à Superintendente, decernenda eſt CARPZ. *J. E. l. 1. D. 35.* quod tamen ubique non obſervatur *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 5. §. 15.* Uti autem, ante concionem, examen aliquod, cum Candidato, inſtituere aliquando ſolet Superintendens *v.* ZIEGLER *Superintend. c. 14. §. 4.* ita, poſt concionem, ſententiam parochianorum quam de Candidato habent, explorare debet. Tanta etiam concionis hujus cenſetur eſſe neceſſitas, ut, ea omiſſa, vocatio ſecuta, nulla ſit CARPZ. *d. l. D. 33. 34.* id quod, in modum regulæ, quoad ſubditos, admitti poteſt.

§. 10. Ele-

Digitized by Google

§. 10. Electio eſt actus, quo, ex pluribus nominatis, uni munus eccleſiaſticum, ſub conditione confirmationis ſuperioris, confertur. Eſt illa aliquando in manibus patroni, aliquando verò in arbitrio parochianorum. Uti autem, circa electionem, majora valent *v. c. 3. X. de jur. pation.* ita, ad utilitatem Eccleſiæ, illa dirigenda, adeoque meritorum tantum erat habenda ratio, ſed, pravos ſæpe reſpectus electionem corrumpere, negari nequit *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 40.* quo tamen conditio ducendi defuncti paſtoris viduam vel filiam, referri non ſolet *v.* CARPZ. *l. 1. D. 42.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 5. §. 16.* Poteſt etiam electio, cæteris paribus, per ſortem fieri CARPZ. *l. 1. D. 45.* licet alii diſſentiant *v.* ZIEGLER *ad Stephan. J. J. C. l. 3. c. 5. n. 17.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 18. §. 56. v. c. fin. X. de ſortileg.*

§. 11. Vocatio eſt actus, quo electo, literis vel viva voce, electio indicatur. Eam plerumque peragit Patronus, qui vocationis literis, clauſulas inſolitas ac jus Patronatus transſcendentes, inſerere non debet *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 22. 41. 81.* ZIEGL. *Superintend. c. 14. §. 1.* Omnes hi actus, cum à parte Eccleſiæ parochialis, tantum occurrant, inde liquet, commentum triplicis Status, incommode nimis illis affricari *v.* CARPZ. *l. 1. D. 27. ſeqq.* maxime cum ſæpe omnes hos actus ſolus Patronus expediat.

§. 12. Præſentatio ſtrictè dicta, eſt actus, quo Patronus electum & vocatum Conſiſtorio ſiſtit: Ad eam aliquando requiritur conſenſus Superintendentis, regulariter quoque præſentatus, in Conſiſtorio debet præſens eſſe *v.* CARPZ. *l. 1. D. 46. ſeqq.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 5. §. 17. 18.* Ex his liquet, quod nominatio & præſentatio, ſint utique actus diverſi *v.* CARPZ. *l. 1. D. 22. 24.* SCHILTER *J. J. C. l. 1. tit. 13. §. 10.* poſſe tamen nominationem ita etiam ſupponi, ut cum præſentatione coincidat, dubium non eſt *v. Nov. 123. c. 18.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 8. §. 1.* Præſentationi ſtrictæ dictæ, quatuor menſes, jure Canonico *v. c. un. de jur. patron. in 6.* præſtitutos eſſe, quidam cenſent *v.* D. FALCKNER *de paroch. c. 4. §. 14.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 5. §. 17.* Sed ſpatium illud potius, ad præſentationem generaliter acceptam, pertinet, hodie vero non obſervatur *v.* CARPZOV. *J. E. l. 1. D. 15.*

§. 13. Sub confirmatione Imperantis *v. §. 7.* comprehenditur

Digitized by Google

(1.) Examen (2.) Ordinatio (3.) Confirmatio ſtricte dicta ac (4.) Inveſtitura. Examen eſt actus, quo vocati Doctoris vita, doctrina & eruditio inquiritur *v.* ZIEGL. *Superintend. c. 14. §. 4. ſeqq.* Rectius quidem illud præmitteretur vocationi *v.* SCHILTER *J. J. C. l. 1. tit. 13. §. fin.* BRUNNEM. *l. 1. c. 5. §. 23.* Sed uti id abſolute neceſſarium non eſt, ita, ob peculiarem juris conſtituendi diſtributionem, quæ inter Imperantem & Eccleſiam facta eſt, obſervari nequit *add.* ZIEGL. *d. c. 14. §. 9. ſeqq.*

§. 14. Ordinatio eſt actus, quo examinatus, adhibitis precibus & ceremoniis chriſtianis, in numerum Clericorum recipitur. Originem habet ex libertate chriſtiana *v. Actor. IX. 12. 17.* STRYK *ad Br. J. E. l. 1. tit. 5. §. 19.* adeoque totum hoc inſtitutum, humanum eſt, & legibus humanis ſubjacet. Modum igitur ordinationis peragendæ, ut & perſonam, quæ eam peragere debeat, Imperans definire poteſt *v.* CARPZ. *l. 1. D. 51.*

§. 15. Effectus ordinationis eſt, quod Ordinatus docere & Sacramenta diſpenſare queat, nam Imperans Statum & munera ſubditorum determinare poteſt, adeo ut aliis illa exercere regulariter non liceat; eo vero deveniendum non eſt, ut ſolis ordinatis, & quidem ex ſanctione juris divini, jus illud competere exiſtimemus *add.* ZIEGLER *Superintend. c. 14. §. 13.* In papatu, ex regulis Status Clericalis, Ordinatio corrupta eſt: Eo pertinet, quod ſoli Epiſcopi eam peragere queant *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 5. §. 19.* quod ordinatio inprimat Ordinatio characterem indelebilem *v.* ZIEGL. *ad Lancell. l. 2. tit. 2. §. 4. l. 4. tit. 1. §. 1.* quod etiam fiat ſine titulo, ac inducat obligationem, perpetuò in ſtatu eccleſiaſtico permanendi *v.* SCHILTER. *J. J. C. l. 1. tit. 14. §. 5. 6.*

§. 16. Confirmatio in ſpecie dicta, eſt actus, quo Imperans, per Conſiſtorium, Ordinato miniſtro munus penitus promittit, eoque nomine literas confirmatorias, in originali, tradit. Hac occaſione Ordinatus certæ fidei formulæ ſubſcribere, ac juramentum religionis præſtare quandoque tenetur *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 50. 51. 52. l. 3. D. 16.* quæ exactio in ſe illicita non eſt, cum ſolum ad conditionem, muneri neceſſariam, velut pignerandam pertineat. Aliquando literæ reverſales, ab Imperantibus, alii religioni addictis, etiam exigi ſolent, quæ, pro

Digitized by Google

pro diverſa intentione, probari vel improbari debent *v.* BRUNNEM. *J.E. l. 1. c. 5. §. 26. ibique* STRYK *in not.*

§. 17. Inveſtitura eſt actus, quo miniſter confirmatus, Eccleſiæ ſuæ, per Superintendentem, præficitur, ac in muneris ſui poſſeſſionem velut introducitur CARPZ. *J. E. l. 1. D. 54.* SCHILT. *J. J. C. l. 1. tit. 15. §. 8.* Solet ad eam requiri conſenſus Patroni CARPZ. *d. l. D. 55.* ſicut Superintendens mediante Concione ſolenni, illam quibusdam in locis peragit *v.* BRUNNEM. *l. 1. c. 5. §. 27.* In nonnullis Eccleſiis, inveſtitura ſolennis, non eſt in uſu, ſed, prævia, notificatione, miniſter munere ſuo fungi incipit. De cætero ſumtus, ad Ordinationem, Confirmationem & inveſtituram neceſſarii, ex ærario eccleſiaſtico ſumuntur, vel eo deficiente ſecundum recentiora juris Patronatus principia, à Parochianis præſtari debent *v.* CARPZ. *l. 1. D. 53. 56. ſeqq.*

§. 18. Quodſi miniſter Eccleſiæ jam conſtitutus, ad aliam functionem vel munus, eodem in loco aſcendat, tum à parte Eccleſiæ, nominatio, electio, vocatio & præſentatio, à parte Imperantis, Confirmatio & inveſtitura, intervenire poſſunt, Concio piraſtica, examen & Ordinatio ceſſant, licet iſtud, quibusdam in locis in uſu ſit *v.* BRUNNEM. *l. 1. c. 5. §. 24.* Eadem obtinent, ſi quis ad alium locum & eccleſiam vocetur, quo caſu concio, *die Gaſtpredigt* quandoque accedit. Quæ de conſenſu Superioris, circa translationem miniſtrorum Eccleſiæ, ex jure Canonico *v. c. pen. X. de translat. epiſcop.* dicuntur *v.* BRUNNEM. *J.E. l. 1. c. 5. §. 28.* illa, in Terris Proteſtantium, nullius ſunt uſus, ut ſubditi tamen dimiſſionem quandoque, ab Imperante, petere tenentur.

§. 19. Quando autem miniſter Eccleſiæ, alio vocatus, ſequi vel manere poſſit, id iis, quorum intereſt, diſtinctius decidendum relinquimus, mihi interim videtur, potiſſimum id libertatis eſſe, obligationem vero ſæpe, prout viſum fuerit, prætextui ſumi. Aliquando in pœnam, ab opima, ad ſterilem parochiam, paſtor transfertur *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 5. §. 28.* CARPZ. *l. 3. D. 118.* quæ puniendi ratio probari nequit, ſi transferendus, ad munus eccleſiaſticum, plane ſit inidonens. Quodſi paſtor, ad aliquam Eccleſiam vocatus, mox ad aliam vocetur, ſumtus in ejus advectionem factos priori Eccleſiæ refundere non tenetur *v.* BRUNNEM. *d. §. 28 in fin. p. 5. D. 367.*

§. 20. Cle-

Digitized by Google

§. 20. Clerici ſecundi ordinis *v. §. 1.* itidem *delatione* & *acceptatione* conſtituuntur. Illam partim Eccleſia, partim Imperans facit, & poſſunt quidem, à parte Eccleſiæ, etiam nominatio, ſpecimen aliquod muneris conferendi, electio, vocatio & præſentatio, à parte vero Imperantis, examen, confirmatio & inveſtitura intervenire. An vero illa ſtricte ſemper ſerventur, uſus docere poteſt *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 73. ſeqq.* Aliquando minores illi miniſtri, conſenſu eorum, quorum intereſt, permutantur. *v.* CARPZ. *d. l. D. 93. 94.*

§. 21. Officium Clericorum quod attinet, ut *homines*, communia hominum officia obſervare tenentur *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 10.* ut *ſubditi* vero, conſvetis etiam ſubjectionis nexibus obſtringuntur, ut *miniſtris Eccleſiæ*, denique iis incumbit, ut puritate doctrinæ & ſanctitate vitæ, officio ſuo recte fungantur *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 59. ſeqq.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. membr. 1. ſeqq.* SCHILT. *J. J. C. l. 1. tit. 16.* Inprimis, ingruente calamitate, ut peſte aut perſecutione, Eccleſiam ſuam non facilè deſerere debent *v.* CARPZ. *l. 1. D. 72.* BRUNNEM. *l. 1. c. 6. m. 10. §. 12. ibique* STRYK *in not.*

§. 22. Officium miniſtrorum minorum ſpeciale, ex fine muneris injuncti, facile intelligitur. In ſpecie ea omittere tenentur, quæ muneri ſunt contraria, quale cenſetur eſſe munus Advocati, ſed opificium ſuum, ut & artem Notariatus, Cuſtodes exercere non prohibentur, quamvis de iis, qui in ſacris ſunt, aliud dicendum ſit *v. c. 8. X. ne Cler. ſecul. ſe immiſc.* BRUNNEM. *l. 1. c. 6. m. 10. §. 8.* Actuariorum quoque munus Cuſtodes rureſtres ſuſcipere poſſunt: Inprimis ornatum Eccleſiaſticum recte cuſtodire debent, quo nomine etiam cautionem præſtare tenentur *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 87. ſeqq.*

§. 23. Jura Clericorum diſtingvi poſſunt in *eccleſiaſtica* & *politica*: Ad illa pertinet poteſtas prædicandi & Sacramenta adminiſtrandi, quæ immediate à Deo eſſe cenſetur *v.* ZIEGL. *Superintend. c. 4.* ſed verius eſt, quod illa, ad modum aliorum jurium, producatur. Tribuitur illa poteſtas intuitu certæ alicujus parochiæ, hinc aliis, in ea, actus eccleſiaſticos exercere non licet *v.* CARPZ. *l. 1. D. 68.* quod admitti poteſt, modo res illa nimium non intendatur, ne in papatum degeneret.

§. 24. Ad jura politica ſpectat (1.) *inſpectio*, quæ quibusdam Cle-

Digitized by Google

Clericis, in cæteras ſui ordinis perſonas, concedi ſolet (2.) *dignitas*, quam quidem pontificii nimis extendere ſolent *v.* ZIEGLER. *ad* ROY *J. J. C. l. 1. tit. 8. §. 2. add.* SCHILT. *J. J. C. l. 1. tit. 10. §. 2.* Sed ex veris hypotheſibus, illa ab Imperante dependet, & poterit ſpectari vel inter ipſos *Clericos v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 71.* vel quoad *alios v.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 8. §. 25.* Utplurimum, ut alibi, ita hic etiam, in decidendis præcedentiæ controverſiis, ad *poſſeſſionem* reſpicitur.

§. 25. Inprimis etiam in hunc cenſum referenda (3.) *jus percipiendi ſalarium*, eique (4.) conjuncta *privilegia* & *immunitates*. Salarii nomine intelligitur *certus aliquis reditus, ex rebus vel operis proveniens, ac Clericis, ob functiones eccleſiaſticas, præſtandus.* Si conſtitutionem Miniſtrorum Eccleſiæ, neceſſariam vel ſaltem licitam eſſe ſupponas, de juſtitia ſalarii dubitari nequit *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 96.* Illud quoque æquitas exigit, ut ſemel promiſſum bona fide præſtetur, modo ipſe Miniſter officio ſuo recte fungatur. Aliquando etiam ſalarium augetur vel minuitur *v.* CARPZ. *d. l. D. 97. ſeqq.*

§. 26. Id quoque liquet, quod non ſemper eadem præſtandorum ſalariorum ſit ratio, ſed hæc potius, pro diverſo Reipublicæ & Eccleſiæ Statu, ſæpe variet. Id papatu, in hunc uſum, ſunt comparatæ præbendæ i. e. *jura percipiendi reditus eccleſiaſticos, ob canoniam*, id eſt, *functionem eccleſiaſticam*, ſi primam ſpectemus inſtitutionem *v.* ZIEGL. *ad Lancell. J. J. C. l. 1. tit. 26. §. 2.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 4. ibique* STRYK *in not.* In Terris Proteſtantium, præbendarum reliquiæ quidem occurrunt, ſed in ſalaria Miniſtrorum Eccleſiæ raro vel nunquam deputantur.

§. 27. Quæ igitur, in Eccleſiis Proteſtantibus, ſalariorum ſit ratio, id ex Statu Territoriorum intelligi debet, de quo, intuitu Saxoniæ Electoralis, plenius egit CARPZ. *J. E. l. 1. tit. 7. ſeqq.* quem alii fere ſequuntur *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 5.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. c. 8.* Partem igitur Salarii conſtituunt ædes, quarum uſusfructus Clericis conceditur *v.* CARPZ. *l. 2. D. 337. 338. 352. ſeqq.* BRUNNEM. *l. 2. c. 3. §. 1. 2. ibique* STRYK. *in not. add.* IDEM *ad l. 2. c. 10. §. 6.* Eo etiam referenda prædia ruſtica, ut ſylvæ, agri prata & lacus, quorum uſusfructus itidem Clericis competit *v.* CARPZ. *l. 1. D. 101.* Aliquando etiam dotales gratis agros parochiales, iis vero deficientibus,

Digitized by Google

tibus, cæteri parochiani, æqua mercede, colere tenentur Carpz. *l. 2. D. 355. ſeqq.* Ziegl. *de dot. Eccleſ. c. 9. n. 61.*

§. 28. Ad inſtruenda prædia ruſtica, nonnullæ res requiruntur, quæ *inventarii* nomine veniunt *v. Ord. Eccleſ. Saxon. art. gen. 42.* Sub eo adeò continentur pecudes, frumenta aliaque, ad rem familiarem, neceſſaria *v.* Carpz. *J. E. l. 1. D. 157.* Conſtituitur inventarium ſumtibus Patroni & Parochianorum, accedente Conſiſtorii confirmatione, nam hæc minimùm ad bene eſſe requiritur. Aliquando Parochus propria pecora Eccleſiæ vendit, ac velut res, ad inventarium pertinentes, deinde poſſidet, cui mutationi probandæ, pecora ſignari ſolent; facta autem mutatione, dominium & periculum caſuale, ad Eccleſiam, uſusfructus verò, ad Parochum pertinet.

§. 29. Si quis, augendo inventario, pecora quædam leget, vel alia ratione donet, attamen, pro rebus inventarii, illa haberi nequeunt, niſi conſenſus Eccleſiæ accedat: Quodſi hic non interveniat, nec alia ratione, in inventarii augmentum, res donatæ convertantur, nec tamen pecora illa habere, Parocho Eccleſia prohibeat, tum uſusfructus, ad pecorum durationem, reſtrictus, Parocho competit, qui etiam pecorum paſtori, hoc nomine, mercedem ſolvere debet.

§. 30. Debet autem Parochus, ad modum boni Patrisfam. inventario uti, hinc in ſpecie curare tenetur, quo, in locum ſeneſcentium aut effœtorum pecorum, alia maturè ſubſtituantur. Si ejus culpa inventarium pereat vel imminuatur, tum ad damni reſtitutionem obſtringitur, ſi vero caſu fortuito tale quid accidat, damnum ad Eccleſiam pertinet, quæ etiam ad inventarii reſtitutionem, imo fructuum quoque interceptorum præſtationem quandoque tenetur, niſi aliter conventum ſit *v.* Carpz. *J. E. l. 1. D. 158. ſeqq.* Dn. D. Schreiter. *diſſert. de reb. mobil. in perpet. præd. uſum deſtin. hab. Lipſ. 1690. c. 2. §. 2. ſeqq.*

§. 31. Ad ſalarium Clericorum porro pertinent res mobilis, ut pecunia, frumentum, lignum, quæ ex ærario eccleſiaſtico præſtantur: Præterea Parochiani, in parochiis præcipue rureſteribus, varia præſtare tenentur, panes, nummos miſſales ſimileſque cenſus: Non minus etiam accidentia, quæ vocant, partem ſalarii conſtituunt, quo ſpectant honoraria proclamationum, copulationum, funerum, baptiſmalia, & in-

Digitized by Google

inprimis nummi confeſſionarii *v.* Carpz. *J.E. l.* 1. *D.* 102. *ſeqq.* In nonnullis Eccleſiis decimæ quoque ſunt in uſu, quas plenius iterum declarat Carpz. *d. l.* 1. *D.* 125. *ſeqq.* De cætero decimarum præſtatio non eſt ex jure divino univerſali, ſed ſaltem humano, licet non una omnium hic ſit ſententia *v.* Ziegler *ad Lancell. l.* 2. *tit.* 26. *§.* 2. Brunnem. *J. E. l.* 2. *c.* 6. *§.* 2. *ibique* Stryk *in not.*

§. 32. Partem ſalarii quoque faciunt immunitates aliaque jura ſpecialia. Sic Clerici ſolent eſſe immunes à metatis, aliisque oneribus realibus & perſonalibus Carpz. *J. E. l.* 1. *D.* 123. 124. Gaudent potu libero, circa quem fraus cavenda eſt *v.* Carpz. *l.* 1. *D.* 139. *ſeqq.* ſi duplici fungatur munere Miniſter, duplici quoque fruitur immunitate Carpz. *d. l. D.* 151. quod tamen improbat Brunnem. *J. E. l.* 2. *c.* 5. *§.* 9. Nonnunquam etiam immunitates ceſſant *v.* Brunnem. *d. §.* 9. Licitum quoque eſt Clericis, jus civitatis municipalis adipiſci, quod tamen, ex principiis proteſtantium, non ſpeciale, ſed commune jus eſt *add.* Brunnem. *d. c.* 5. *ibique* Stryk *in not,* Schilter. *J. J. C. l.* 1. *tit.* 17.

CAPUT IIX.
DE STATU ECCLESIÆ PASTORÆ DESTITUTÆ.

SUMMARIA.

Paſtoris mortui vel emeriti vices aliquando ſubeunt collegæ §. 1.
His deficientibus ſubſtituto vel vicinis paſtoribus cura animarum demandatur §. 2.
Eccleſiæ vacanti vel incorporatione vel novi paſtoris conſtitutione proſpicitur §. 3.
Salarium acceptum & promeritum in hæres defuncti transmittitur §. 4.
Meritum ex tempore operarum præſtitarum æſtimandum §. 5.
Hinc pro ejus ratione diviſio inter hæredes & ſucceſſorem obtinet §. 6.
Viduæ & liberis debetur annus gratiæ vel integer vel dimidius §. 7.
Currit ab obitu paſtoris ac viduæ & liberis non aliis hæredibus ſalarium gratuitum præſtandum §. 8. 9.
De modo dividendi tres ſunt ſententiæ §. 10.
Quænam maxime probabilis aut recepta §. 11.
Modus ſuccedendi quoad liberos ſolos §. 12.
Diviſio ſalarii inter defuncti hæredes & novum paſtorem eſt aliquando dubia §. 13.
Diviſionis præſuppoſita §. 14. 15.
Accidentia juxta ſeriem temporis dividuntur §. 16.
Ut & pecunia numerata & habitatio, ſed in diviſione fructuum totius anni œconomici habetur ratio §. 17.
Onera à vidua & liberis ferenda §. 18.
In ſpecie ratione inventarii §. 19.
Annus gratiæ ceſſat & definit §. 20. 21.
Miniſtri Eccleſiæ ad ſuſtentationem viduarum ærarium conſtituere ſolent §. 22.

Digitized by Google

§. 1.

EX inevitabili naturæ lege, Eccleſiæ paſtore vel omninò aliquando deſtituuntur, vel ſaltem idoneum non habent, quo caſu, de duobus quæri ſolet (1.) quibus interim cura animarum demandanda (2.) quomodo, illâ integritati ſuæ reſtitutâ, ſalarium, inter anteceſſoris hæredes & ſucceſſores, dividendum ſit? Quoad prius, diſtingvendum eſt, utrum *plures miniſtri, in Eccleſia ſint*, an *unus ſaltem*, illo caſu paſtoris, vel mortui vel emeriti, vices collegæ ſubire debent, nec facile emerito ſubſtitutus adjungitur, niſi forte cæteri, obeundo muneri, haut ſufficiant. Hoc vero, rurſus intereſt, num unus ille miniſter, *emeritus*, an *mortuus* ſit.

§. 2. Primo caſu, ſubſtitutus ei legitime adjungi debet *v.* CARPZ. *J.E.l.1. D. 23. 152.* ſecundo autem, ſubſtitutus, ſi adſit, ſuum munus merito continuat, ſi verò deficiat, tum vicinis paſtoribus cura animarum demandari ſolet *v.* CARPZ. *d. l. 1. D. 162. ſeqq.* De cætero Paſtor ſubſtitutus ſalarium accipit, cum ſpe ſuccedendi CARPZ. *l. 1. D. 17. 18.* Emerito autem certa aliqua proviſio, quam vocant, conceditur CARPZ. *l. 1. D. 153. 154.* STRYK *diſſert. de ann. grat. c. 5. n. 22.* Sæpe, eo nomine, ille cum Subſtituto tranſigit. Paſtoribus vicinis, qui defuncti vices ſubierunt, honorarium aliquod etiam concedendum eſt, ſi rationes Eccleſiæ id admittant *v.* CARPZ. *l. 1. D. 153. n. 1. D. 163. 164.* ZIEGL. *Superintend. c. 29.*

§. 3. Si, paſtore mortuo, vel aliò vocato, munus vacet, quamprimum fieri poteſt, de alio miniſtro, Eccleſiæ proſpiciendum eſt, quod quidem fit, ſi vel Eccleſia vacans alii, autoritate Imperantis, incorporetur CARPZ. *l. 1. D. 155. 156.* vel, quod frequentius eſt, novus Paſtor conſtituatur. Hoc facto, de diviſione ſalarii quæritur, de quo, præcipue juxta CARPZOVII, non ſemper ex ſtatutis ſpecialibus, ſed potiſſimum ex communibus æquitatis principiis philoſophantis, ductum, quædam dicenda erunt.

§. 4. Illud igitur extra dubium, quod Paſtor mortuus, ſalarium jam acceptum, ad omnes hæredes transmittat: Idem dicendum de ſalario promerito, ſed nondum exſoluto *v.* CARPZ. *l. 1. D. 170.* id tamen non ſatis liquet, quodnam ſalarium, pro promerito haberi debe-

debeat? Communis fere eſt ſententia, quod in hujus generis ſalariis jure Romano, annus inceptus habeatur pro completo *l. 4. de offic. aſſeſſor. l. 19. §. fin. locat. l. 11. in fin. C. de proxim. Sacror. Scrinior. l. 15. §. 1. C. de advoc. 1. l. 3. §. fin. l. 5. §. ult. C. de Advocat. 2. l. 38. §. 1. locat. l. 1. §. 13. de extraord. cognit. v.* CARPZ. *l. 1. D. 171. n. 5.* STRYK *de ann. Grat. c. 2. n. 5. ſeqq.* Juxta hoc ergo principium, totius anni ſalarium dicendum erit promeritum, licet Paſtor, in ejus initio, deceſſerit *v.* STRYK *d. diſſert. c. 2. n. 14. ſeqq.*

§. 5. Enimvero naturæ negotiorum bilateralium eſt convenientius, ut ejus temporis, quo quis operas præſtitit, ſalarium ſaltem promeritum dicamus, nec putem jure Romano aliud in genere conſtitutum eſſe, ſed, illud potius exceptiones quaſdam dediſſe, arbitrer. Juxta hæc igitur, Paſtorum ſalarium eatenus cenſendum erit promeritum, quatenus operas illi præſtiterunt, id quod etiam in Saxonia CARPZ. *l. 1. D. 171.* & Marchia Brandenburgica STRYK *d. c. 2. n. 18.* ita ſervatur, ac, in modum regulæ, merito valere debet; Cum tamen ſingulis anni quadrantibus ſalaria exſolvi ſoleant, quadrans, cui aliquot ſeptimanæ deſunt, pro completo merito habetur CARPZ. *l. 1. D. 174.*

§. 6. Pro ratione temporis igitur quo operæ præſtitæ ſunt, ſalarium, ad defuncti paſtoris hæredes, transmittitur, reliquum ſucceſſor accipit, ſi annus gratiæ non interveniat; Eaque diviſio tam in pecunia numerata, quam aliis reditibus obtinet, hinc impenſæ etiam pro rata tolerari debent *v.* CARPZ. *l. 1. D. 172. ſeqq.* Stramenta & pabulum pecuarium ſimiliaque manent penes hæredem, cum ſint jam fructus percepti, inventario tamen ſuum inde relinquendum eſt, ac ſucceſſori in iis competit jus protimiſeos CARPZ. *l. 1. D. 161. 182.* De cætero ſalarium promeritum in omnes hæredes, etiam viduam, ſi illa, ex ſtatuto, ad mariti ſucceſſionem admittatur, ſub conſvetis conditionibus, transmittitur CARPZ. *l. 1. D. 177. ſeqq.*

§. 7. Præter ſalarium promeritum, defuncti Paſtoris Vidua & liberi etiam habent ſalarium aliquod gratuitum, ſive *annum gratiæ*, de quo, intelligendis utriusque partis juribus, adhuc quædam dicenda ſunt. Per annum gratiæ, intelligitur vel *reditus certi temporis*, vel *jus illum percipiendi v.* DN. STRYK *de ann. grat. c. 1.* Ut autem temporis illius duratio, à voluntate Imperantis dependet, ita alicubi integer

Digitized by Google

v. Strtk *d. diſſert. c. 2. n. 1. ſeqq.* alibi verò, ut in Saxonia, dimidius annus obtinet Carpz. *l. 1. D. 183.* ad quem potiſſimum hic reſpiciemus.

§. 8. Annus gratiæ ſtatim ab obitu Paſtoris currere incipit *v.* Carpz. *l. 1. D. 194.* nec poteſt regulariter vel extendi, vel coarctari Carpz. *l. 1. D. 184. v.* Strtk *de ann. grat. c. 2. n. 28. ſeqq.* Cum etiam ex privilegio hoc jus dependeat, ideo, niſi notorium ſit, ab allegante probari debet Strtk. *d. l. c. 3. n. 1. ſeqq.* Ratione miniſtrorum eccleſiæ, illud ſatis certum eſt, ac competit Viduæ & liberis, vel, illa deficiente, his ſolis. Nihil etiam refert, ſive liberi ſint primi, vel ulterioris gradus, unius vel diverſi matrimonii, teneri vel jam adulti, legitimi vel ad ſucceſſionem legitimati; Adoptivi verò liberi excluduntur *v.* Carpz. *l. 1. D. 208. ſeqq.* Stryk *d. diſſert. c. 3. n. 5. ſeqq.*

§. 9. Gaudet Vidua anno gratiæ, licet illata repetat, vel portionem ſtatutariam exigat Carpz. *l. 1. D. 214. 215.* Liberi quoque eodem fruuntur, licet ab hæreditate paterna abſtineant *d. l. D. 225.* vel, ob juſtam cauſam, exhæredati ſint: Æs alienum defuncti, ex anno gratiæ, non ſolvitur Carpz. *d. l. D. 223. 224.* quæ omnia, ex habitu privilegii hujus, fluunt *add.* Stryk *d. diſſert. c. 7. n. 6. ſeqq.* Si Vidua aut liberi deficiant, cæteri defuncti hæredes ad annum gratiæ non admittuntur, ſed ad alios uſus ille adhibetur Carpz. *d. l. D. 217. ſeqq.* Stryk *d. diſſert. c. 8. n. 13. ſeqq.* Si vero, poſt mortem Paſtoris, Vidua aut liberi mox etiam in fata concedant, jus ſalarii gratuiti, in hæredes ſuos, transmittunt Carpz. *D. 216. add.* Stryk *d. diſſert. c. 7. n. 2. ſeqq.*

§. 10. Sub anno gratiæ comprehenditur tam ſalarium fixum, quam fortuitum, in quocunque etiam reditu illud conſiſtat *v.* Carpz. *l. 1. D. 185. ſeqq.* Stryk *d. diſſert. c. 5. n. 1. ſeqq.* Diviſio autem ſalarii gratuiti, inter Viduam & liberos, ex quorundam ſententia, ita eſt facienda, ut illa dimidiam, hi vero ſimul, alteram dimidiam partem conſequantur Finckelth. *de jur. patron. c. 6. n. 96. ſeqq.* Stryk *de ann. grat. c. 6. n. 8. ſeqq.* alii vero diviſionem, ſecundam capita, faciendam eſſe cenſent *v.* Carpz. *l. 6. Reſp. 41. p. 2. C. 5. D. 12.* Quidam denique, in eunda diviſione, ad leges ſucceſſorias reſpiciendum, adeoque, in Saxonia, Viduæ quartam vel tertiam partem attribuendam eſſe arbitrantur Carpz. *J. E. l. 1. D. 212. 213.*

§. 11.

Digitized by Google

§. 11. Ex his ſententiis ultima, maximè probabilis videtur, cum enim diviſio ſalarii gratuiti ipſo privilegio non ſit determinata, hinc merito, in ea facienda, conſvetæ leges ſucceſſoriæ obſervantur, id quod etiam defendi poteſt, licet, inter conjuges, pacta dotalia eſſent compoſita, hæc enim, ad ſalarium gratuitum, non ſtatim forent extendenda. Cæterum cum omnia illa probabilibus ſaltem nitantur conjecturis, ideo, in Saxonia Electorali, media ſententia, ſive diviſio ſecundum capita fuit approbata *Deciſ. Saxon. 48. add.* Schilt. *J. J. C. l. 1, tit. 17. §. 28.*

§. 12. Si liberi ſoli, & omnes primi gradus ſint, tum diviſio, proculdubio, ſit ſecundum capita, ſed quoad liberos remotiores, ſive cum propinquioribus concurrant, ſive ſoli ſint, jus repræſentationis, & conſequenter ſucceſſio in Stirpes obtinere videtur *v.* Carpz. *J. E. l. 1. D. 210. n. 10.* de quo tamen dubitant, qui in ſalario gratuito conſvetum ſuccedendi modum non adeo admittunt *v.* Stryk *de ann. grat. c. 6. n. 35. ſeqq.* ſed ob rationem *§. præc.* datam, adducta ſuccedendi ratio, eſt ſatis probabilis.

§. 13. Sicut autem Vidua & liberi, de diviſione inter ſe facienda, nonnunquam controvertunt, ita major ſæpe dubitatio, quoad illos & ſucceſſorem, ratione ſalarii dividendi, occurrit. Quæ res non tantum locum habet, in anno gratiæ dimidio *v.* Stryk. *d. c. 6. n. 2. 3.* ſed & integro, hic enim non raro in duos annos œconomicos incidit, adeoque ſalarii diviſionem exigit: Jam tamen ad annum dimidium ſaltem reſpiciemus, quæ ad integrum facilè applicari poterunt.

§. 14. Illud ſatis liquet, diviſionem inter defuncti Paſtoris viduam liberosque, & ſucceſſorem, eſſe faciendam, ſecundum temporis & ſalarii quantitatem, ſed quomodo hæc ſit conficienda, id non perinde liquet, hinc dividendi ratio, ſæpe eſt dubia *v.* Ziegl. *Superintend. c. 30.* Interim regulariter, juxta hæc præſuppoſita, procedendum videtur (1.) annus gratiæ ſtatim incipit poſt obitum Paſtoris Carpz. *l. 1. D. 194.* Quia tamen ſalaria ſecundum anni quadrantes ſolvi ſolent, ideo (2.) ſi quadranti, in quo Paſtor mortuus eſt, aliquot ſaltem ſeptimanæ deſint, ille pro completo & promerito habetur. Sicut vice verſa (3.) ſi Paſtor ſub initium quadrantis, una alterave ſeptimana elapſis, decedat, hæ, licet promeritæ ſint, anno gratiæ imputantur *v.* Carpz. *l. 1. D. 171. 174. 194. 195. n. 6.*

§. 15.

§. 15. Porro obſervandum, quod (4.) annus œconomicus, à die Michaelis incipi, ac, poſt temporis neceſſarii decurſum, eodem die finiri ſoleat, quia ſcilicet illo tempore, plerique fructus vel percepti, vel maturi ſunt, ac in futurum annum ager iterum colitur *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 197.* ſi tamen (5.) quædam præſtationes, poſt diem Michaelis, e. g. tempore Martini, nativitatis Chriſti vel quadrageſimali, fieri debeant, illæ anno præcedenti annumerantur, cum ex eo habeant originem, nec adeo præſtationis ſerioris tempus attendi debeat CARPZ. *d. l. D. 197. 198.*

§. 16. His præſuppoſitis, diſtingvendum eſt inter *accidentia*, & *ſalarium fixum*, quoad illa, anni œconomici nulla habetur ratio, ſed ſimpliciter, juxta ſeriem temporis, ea computantur, hinc quæ, poſt obitum Paſtoris, intra primum ſemeſtre obveniunt, illa manent viduam & hæredes, cætera ſucceſſorem ſequuntur, cum enim accidentia certum quid non contineant, ſed potius, prout ſors tulerit, obtingant, hinc, in iis computandis, ad temporis illa ferentis lapſum, merito reſpicitur *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 191.* Quo loco obſervandum, quod pecunia laudemialis, cenſus, decimæ ſimileſque præſtationes non ad accidentia, ſed ſalarium fixum referri, adeoque non illorum, ſed hujus jure cenſeri debeant *v.* CARPZ. *d. l. D. 192. 196.*

§. 17. Salarium fixum quod attinet, nulla eſt difficultas circa pecuniam numeratam & habitationem, nam illa quoque ſimpliciter, ſecundum ſeriem temporis, inter defuncti paſtoris hæredes, & ſucceſſorem, dividuntur *v.* CARPZ. *D. 195.* ſed quoad fructus tam naturales & induſtriales, quam civiles, anni œconomici habetur ratio, ac juxta ejus quantitatem diviſio inſtituitur, cum enim fructuum nativitas & perceptio, annuum ſpatium requirat, hinc, ad obſervandam æqualitatem, totius illius temporis ratio meritò haberi debet. Quodſi adeo Paſtor, circa tempus Michaelis, moriatur, totius illius anni ſalarium eſt promeritum, adeoque ſequitur hæredes, etiam cum præſtationibus, quæ ſerius fiunt, juxta præſuppoſitum quintum *§. 15.* ſequentis anni reditus, licet poſt ejus decurſum demum præſtentur, inter hæredes & ſucceſſorem æqualiter ſunt dividendi, & ſic in cæteris *v.* CARPZ. *d. l. D. 166. ſeqq.*

§. 18.

Digitized by Google

§. 18. Sicut autem defuncti hæredes gratuiti ſalarii commodum ſentiunt, ita etiam impenſas, in agrorum culturam factas, pro rata ferre debent, ſicut etiam ædes parochiales, ſartas tectas conſervare tenentur, ſumtus vero majores, cum ratione factos, merito repetunt *vid.* CARPZ. *d. l. D.* 205. 207. *add.* STRYK *de ann. grat. c.* 7. *n.* 28. *ſeqq.* Finito anno gratiæ, res ad inventarium pertinentes, ſi ſtatim cedi queant, ſucceſſori tradere frumentum vero, pro ratione temporis, in horreo, granario vel agris relinquere tenentur, quo caſu etiam ſucceſſor impenſas, in utilitatem ſuam, cum ratione factas, ferre debet, de quibus omnibus, rei œconomicæ peritis accuratius judicare licet *v.* CARPZ. *D.* 206. *Dn. D.* SCHREITER. *diſſert. de reb. mobil. in perp. præd. uſ. deſtin. c.* 2. §.8. 10.

§. 19. Quodſi hæredes ipſi inventarium imminuant, tum damnum, etiam ex anno gratiæ, reſarcire tenentur; ſi vero maritus concurſum creditorum relinquat, Eccleſia res inventarii adhuc extantes vindicat, quoad conſumtas vero, jure Saxonico electorali, habet tacitum pignus *O. P. S. tit.* 45. §. 4. *add.* Dn. SCHREITER. *d. diſſert. c.* 2. §. 13. Si patrimonium defuncti non ſufficiat, hæredes, ex anno gratiæ, inventarium ſupplere non tenentur, licet contrarium aſſerat CARPZ. *l.* 1. *D.* 206. qui tamen hæredes, à neceſſitate ſolvendi æs alienum ex anno gratiæ, generaliter abſolvit *d. l. D.* 223. *add.* RAUCHBAR *p.* 1. *qu.* 25. *n.* 23. Quodſi ſucceſſor cum hæredibus, ratione rerum deficientium, ſciens tranſigat, ſuo ſucceſſori nihilominus aliquando integrum inventarium præſtare tenetur *v.* Dn. SCHREITER *d. c.* 2. §. 12.

§. 20. Annus gratiæ non competit viduæ & liberis cuſtodum, ludimoderatorum & Organicorum, niſi lex vel conſuetudo id alicubi velit CARPZ. *l.* 1. *D,* 226. *ſeqq.* Ceſſat etiam, ſi Paſtor non moriatur, ſed ad aliam Eccleſiam vocetur CARPZ. *d. l. D.* 230. *add.* STRYK. *de ann. grat. c.* 8. *n.* 1. *ſeqq.* Si emeritus Paſtor ſalarium retineat, ſubſtituto vero proviſio detur, tum illius hæredes, ſalario gratuito quoque gaudent CARPZ. *l.* 1. *D.* 219. Si vice verſa, emeritus Paſtor proviſione contentus eſſe debeat, ejus intuitu, hæredibus annus gratiæ merito quoque aſſeritur CARPZ. *l.* 1. *D.* 193. nam rationes diſſentientium *v.* STRYK *d. diſſert. c.* 5. *n.* 24. *ſeqq.* jus aliquod *tranſmiſſum,* non *proprium,* ſaltem excludere videntur.

Digitized by Google

§. 21. Aliquando annus gratiæ, intuitu certarum perſonarum, locum non habet *v. §. 9.* Denique beneficium jam acceptum, deſinit lapſu temporis, morte perſonæ privilegiatæ, hæredes non relinquentis *v.* §. *9. in fin.* ac ſecundis nuptiis viduæ, quæ tamen liberis non nocent, ſed his potius pars deficiens accreſcit. Tandem etiam voluntaria renunciatione annus gratiæ tollitur, quæ quidem, pro diverſa renunciantis intentione, nunc cæteris perſonis privilegiatis, nunc Succeſſori prodeſt *add.* STRYK *diſſert. de ann. grat. c. 8. n. 13. ſeqq.*

§. 22. Illud verbo monendum, quod ſæpe Paſtores unius Diœceſeos, in uſum viduarum, ultronea collatione patrimonium aliquod colligant, ſeu *fiſcum* vel *ærarium* conſtituant, quod plerumque in pecunia numerata, ſive nominibus conſiſtit, etſi nihil vetat, quominus aliæ res, in illum uſum, etiam comparentur. Sicut autem collatio illa, ad exemplum aliorum actuum licitorum, libero conſenſu fieri poteſt, ita ad conſtantiam & autoritatem ei conciliandam, conſenſus Conſiſtorii requiritur, quod etiam curare debet, quo ærarium illud conſervetur, nec ab adminiſtratoribus imminuatur *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 329.* Dn. D. JENICHEN *diſſert. de fiſcis Viduarum hab. Lipſ. 1703.*

CAPUT IX.

DE SUPERINTENDENTE.

SUMMARIA.

Eccleſiis parochialibus præfici ſolet Superintendens §. 1.
Ejus definitio & diviſio §. 2.
Munus Superintendentis politicum eſt §. 3.
Conſtituitur à Domino Territoriali §. 4.
Munus hoc non præciſe Theologo conferendum §. 5.
Conſtitutionis modus §. 6.
Superintendentium ſubſtituti, objectum & numerus §. 7.
Officium Inſpectoris tribus partibus generalibus abſolvitur §. 8.
Jurium Superintendenti competentium norma & partes generales §. 9. 10.
In ſpecie ejus jura reſpiciunt parochorum ſubjectorum officium §. 11.
Conſtitutionem §. 12. 13.
Et controverſias §. 14.
Nec non parochianorum delicta, matrimonia §. 15.
Leges eccleſiaſticas, eccleſiam, viduas & orphanos, Clericorum privilegia §. 16. 17.
Parochorum Synodus §. 18.
Et ſucceſſionem §. 19.
Munus Superintendentis grave & honoratum eſt §. 20.

§. 1.

Digitized by Google

§. 1.

IN Territoriis Proteſtantium, plures Eccleſiæ parochiales Diæceſin conſtituunt, cui *Superintendens* præfici ſolet *v.* ZIEGL. *Superintend. c. 2. §. 27.* de quo, fere juxta ductum jam laudati ZIEGLERI, nunc aliqua dicenda erunt: Licet enim ille, utroque oculo, ad Terras Saxonicas, reſpiciat, attamen doctrina, ex communibus fere principiis, reſultat, adeoque ad alia Territoria, maximam partem, etiam quadrat. *Superintendentis*, *Inſpectoris* & *Epiſcopi* nomina, quoad principalem quidem ſignificatum conveniunt, unum tamen altero eſt ſplendidius; in Territoriis Statuum proteſtantium, *Epiſcopi* titulus non eſt in uſu, quia papatum redolet *v.* ZIEGL. *d. tr. c. 3.* aut forte papatui par potentia, in iis non occurrit.

§. 2. Superintendens eſt *perſona habilis, à Domino Territoriali legitime conſtituta, quo, in Eccleſiis & Scholis, ſibi commiſſis, docentes & audientes, quoad fidem & vitam, diligenter obſervet, ac in ſpecie rerum eccleſiaſticarum, conſervandarum riteque adminiſtrandarum, ut & jurium Domino Territoriali, aut Eccleſiis parochialibus competentium, curam gerat, & abuſus imminentes, vel jam introductos, hortando, monendo & denunciando, impediri vel tolli curet.* In quibusdam Territoriis dantur Superintendentes *Speciales*, qui uni diœceſi præſunt, & *Generales*, quibus ſpecialis quidem diœceſis itidem commiſſa eſt, ſed qui inſuper inſpectionem, in cæteros Superintendentes eorumque diœceſes, habent; tales, in Saxonia Electorali, hodie non occurrunt *v.* ZIEGL. *d. c. 3. §. 5. 6.*

§. 3. Munus Superintendentis, ſi recte expendatur, in ſe non *eccleſiaſticum*, ſed *politicum* eſt, ſicut enim univerſum Eccleſiarum regimen externum, jus politicum eſt, ac ad Imperantem ſecularem pertinet, ita hic aliquam partem, Conſiſtoriis & Superintendentibus, delegare ſolet. Ex quo liquet, ad modum aliorum munerum politicorum, etiam inſpectionem, ex Imperantis conceſſione, oriri, circa quod non adeo recte communiter ſentiunt *v.* ZIEGL. *d. tr. c. 4.* Interim munus Superintendentis, recte etiam eccleſiaſticum, ratione objecti, dicitur.

§. 4. Superintendentem conſtituit Dominus Territorialis, non vero Patronus, jus enim patronatus ad Clericos certæ alicujus Eccleſiæ parochialis pertinet, ſed Superintendens, qua talis, Clericus non eſt, ejusque poteſtas ad plures parochias extenditur *v.* CARPZ. *J. E. l.* 1. *D.* 19. *add.* ZIEGLER. *d. tr. c.* 4. *§.* 10. 11. Quia tamen munus Superintendentis, primario Diœceſeos paſtori, plerumque confertur, ideo Patronus, qui Paſtorem conſtituit, per indirectum, aliquas, in conſtituendo Superintendente, ſolet habere partes; Nonnunquam etiam, ratione Paſtoris conſtituendi, Imperans Patrono aliquid mandare ſolet *v.* ZIEGLER. *d. c.* 4. *§.* 7. *ſeqq.* BRUNNEM. *J. J. l.* 2. *c.* 8. *§.* 21. *ibique* STRYK *in not.*

§. 5. Illud, ex obſervatione *§.* 3. ultro liquet, munus Superintendentis, non præciſe eſſe conferendum Theologo, ſed poſſe omnino etiam Politico, quem vocant, conferri, cum enim Politici, in Conſiſtoriis, non tantum aſſideant, ſed & plerumque directionem habeant, adeoque in Clerum & Superintendentes, inſpectionem exerceant, cur non etiam aliquid ejus generis poteſtatis, ipſis ſeorſim concedi poſſet? *v. l.* 21. *de R. J.* Sed quicquid hujus ſit, illud utilitas Eccleſiarum omnino exigebat, ut viro, aliis muneribus non impedito, inſpectio demandaretur, ſed ob defectum ſalariorum contraria ratio invaluiſſe videtur.

§. 6. Cum autem primario Paſtori, munus Superintendentis conferri ſoleat, ideo hæc conſtituendi ratio fere obtinet: Debet ſcilicet Candidatus Senatui Eccleſiaſtico vel Secretiori, ad concionem mox in templo habendam, & colloquium cum ipſo deinceps inſtituendum, ſe ſiſtere, quibus peractis, munus ei per literas confertur *v.* ZIEGL. *d. tr. c.* 4. *§.* 7. STRYK *ad Br. J. E. l.* 1. *c.* 5. *§.* 25. Poſtea Diœceſi ſuæ, Superintendens, per ſupremum Aulæ Concionatorem, ſolenni inveſtitura, Conſiſtorii Deputatis, Præfectis Eccleſiæ, & Clero ſubjecto præſentibus, præficitur, quæ omnia, ex uſu Regionum, ſpecialius diſcenda ſunt. Si inveſtitura non ſtatim ſequatur, Clero ſubjecto obſequium Superintendenti ſuo præſtandum, per literas interim injungitur.

§. 7. Si Superintendens Subſtituto indigeat, hic quoque ab Imperante conſtituitur, quemadmodum ejus functiones, ad tempus, alii quando-

quandoque conferuntur *v.* Carpz. *J. E. l. 1. D. 168. 169.* Ziegler *d.tr. c.4. §. 12.* Præficitur Superintendens certæ alicui Diœceſi, ex parochiis urbanis & rureſtribus compoſitæ *v.* Ziegl. *d. tr. c.5. §.1. ſeqq. ad Lancell. l. 1. tit.3. §.6. l. 2. tit. 18. §.8.* In ea igitur uti plenam habet inſpectionem, ita in aliis Diœceſibus, ejus jus nullum eſſe, ex modo factæ conſtitutionis, facile liquet *v.* Ziegl. *Superintend. c.5. §. 4. ſeqq.* Poſſunt etiam uni plures inſpectiones concedi, ſed non expedit *v.* Ziegl. *d. c.5. §. 11. 12.* Numerus autem Inſpectorum, ex ſtatu cujusvis Territorii, dependet, in Saxonia Electorali, quinquaginta, à Zieglero *d.c.5. §. 16.* numerantur.

§. 8. Officium Superintendentis eſt (1.) ut *receptas fidei formulas tueatur*, hinc falſis dogmatibus, doctrina & denunciatione, tempeſtive occurrere debet, circa quod tamen prudentia opus eſt, ne fervide nimis procedat, cum ſæpe prudens diſſimulatio plus habeat utilitatis, quam zelus acrior (2.) ut *vitam ſanctam, tam quoad docentes quam audientes, excitet ac promoveat*, quod proprio exemplo, doctrina aliisque mediis, ad excitandam pietatem facientibus, peragere tenetur (3.) ut *ordinationes Eccleſiaſticas & jura Eccleſiæ defendat*, hinc abuſibus imminentibus, procul omni perſonarum reſpectu, occurrere debet.

§. 9. Jura Inſpectorum non ſatis perſpicue declarare ſolent, dum vel hypotheſes papales ſecure nimis ſectantur, vel inſpectionem & presbyterium permiſcent *v.* Ziegl. *d. tr. c.8.* Stilo biblico, epiſcopatus & presbyterium coincidunt, hinc juxta illam ſuppoſitionem, jura noſtrorum Superintendentium repræſentari nequeunt, multo minus, juxta ideam Epiſcopi pontificii, declaratio recte fiet, cum illa ex rationibus papalibus ſit formata.

§. 10. Pro certo igitur ſupponendum, quod inſpectio noſtrorum Superintendentium, ſit functio mere politica, à presbyterio plane diſtincta, licet enim hæc duo munera, in eadem perſona, plerumque concurrant, ideo tamen non coincidunt nec adeo recte miſcentur. De cætero, juxta partes officii generales, *§. 8.* exhibitas, etiam jura ſummatim diſcerni poſſunt; reſpiciunt enim vel *puritatem doctrinæ*, vel *ſanctitatem vitæ*, vel *conſervationem ſtatus eccleſiaſtici*: Non inferunt autem illa aliquod *imperium*, nec *juriſdictionem*, ſed ſolam *inſpectionem*, hinc inquirendo, monendo & denunciando, eorum vis fere abſolvitur.

Digitized by Google

§. 11. His præſuppoſitis, ſpecialius nonnihil jura recenſebimus. Equidem quæ de poteſtate concionandi, & diſpenſandi Sacramenta, tanquam præcipuo Superintendentium jure, tradit ZIEGLER *d. tr. c. 9. 10.* ea nobis omittenda ſunt, cum ad presbyterium, non inſpectionem pertineant. Rectius huc refertur (1.) jus inquirendi, in parochorum ſubjectorum doctrinam & concionandi rationem *v.* ZIEGL. *d. tr. c. 9. §. 11. ſeqq.* ut & (2.) modum, quo Sacramenta diſpenſant, vel univerſam liturgiam peragunt ZIEGL. *d. tr. c. 10. §. 7.* Nemo etiam (3.) ſine conſenſu Superintendentis, ad concionem habendam, eſt admittendus *v. art. general. Saxon. tit. 3.* ZIEGLER *d. tr. c. 11.* quod tamen ſtricte hodie obſervari non ſolet; videtur etiam hoc referendum ad ea tempora, quibus gravior corruptionis metus ſubeſt.

§. 12. Illud vero regulariter obtinet, quod (4.) candidati miniſterii, ſine conſenſu Superintendentis, ad concionem δοκιμαστικὴν, non ſint admittendi, qui etiam (5.) ea habita, auditorum judicia & teſtimonia explorare poteſt & debet ZIEGLER. *d. tr. c. 11. 12.* Non minus (6.) Superintendens cum Patrono, Candidatos miniſterii Conſiſtorio præſentat ZIEGL. *d. l. c. 13.* Aliquando tamen ſoli Patroni præſentationem peragunt *v.* FINCKELTH. *de jur. patron. c. 6. n. 5.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 47.* ſicut vice verſa Superintendens quandoque, ſine Patroni concurſu, præſentat *v.* ZIEGL. *d. c. 13. §. 5.*

§. 13. Ad jura Superintendentium pertinet (7.) poteſtas ordinandi miniſtros Eccleſiæ ZIEGLER *d. tr. c. 14.* In Saxonia tamen Electorali, ſoli Superintendentes Dresdenſis, Lipſienſis & Wittebergenſis ordinationem peragunt ZIEGLER *d. c. 14. §. 17.* (8.) Jus inveſtiendi miniſtros ordinatos, ſed uti hæc inveſtitura, quibusdam in locis, plane non eſt in uſu, ita, licet alicubi uſitata ſit, Superintendens tamen audiendus non eſt, ſi poſt plures annos, quibus miniſter, Eccleſiæ ſuæ jam præfuit, inveſtituram velit inſtituere *v.* ZIEGL. *d. tr. c. 15.*

§. 14. Hactenus enumerata jura refert B. ZIEGLERUS ad *Ordinem*, deinde ea, quæ *jurisdictionis* ſint, percenſet, ſed, ex mea ſententia, hoc diſcrimen minime eſt neceſſarium, cum omnia Superintendentium, qua talium, jura, ſint ejusdem generis, hinc etiam, ſine interruptione, cætera breviter adducemus. Poteſt igitur Superintendens (9.) inter Parochos ſibi ſubjectos, orta controverſia, amicabilem tentare

compo-

compoſitionem. Inſtantiam vero judicialem formare ac ſententiam, rei judicatæ vires ſortituram, proferre non poteſt, licet quidam id moliantur *v. Ord. Saxon. tit. von immunitaten und freyheiten §. und anfanglich v.* ZIEGLER. *d. tr. c. 16. §. 6. ſeqq.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 4.* Ex illo autem jurisdictionis defectu, hoc etiam ſequitur, quod, ſi occiſus, explorandæ vulneris, qualitati, effodiendus ſit. conſenſus Superintendentis haud requiratur *v.* ZIEGL. *d. c. 16. §. 19. ſeqq.*

§. 15. Peccatores impœnitentes (10.) Superintendens ſaltem Conſiſtorio denunciare, excommunicatione vero minori vel majori coercere nequit ZIEGL. *c. 17. §. 10. ſeqq. c. 18.* de qua coercendi ratione alibi dicemus exactius. Neque etiam (11.) pœnitentiam eccleſiaſticam Superintendenti decernere licet ZIEGL. *c. 19.* Circa matrimonia (12.) Superintendens nihil aliud agere poteſt, quam ut impediat, ne, in iis contrahendis, contra leges peccetur, & ut partes, inimicitiis forte diſtractas, reconciliet ZIEGL. *c. 20.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 29. 30.*

§. 16. De legibus eccleſiaſticis (13.) Superintendentem diſpenſare non poſſe, ſatis manifeſtum eſt, in caſu tamen neceſſitatis, ab illarum præſcripto, eum quandoque poſſe abire, ex tacita Imperantis conceſſione, defendi poteſt ZIEGL. *c. 21.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 141. 145.* Inprimis ad ipſorum jura pertinet (14.) jus viſitandi Eccleſias, Scholas (non tamen Academias) templa, orphanotrophia ac univerſum patrimonium eccleſiaſticum, quæ viſitationes uti ſumtibus Eccleſiarum, concurrente loci cujusvis Magiſtratu, fieri debent, ita non ſemper in viridi obſervantia eſſe ſolent *v.* ZIEGL. *c. 22. 23. 24.*

§. 17. Ex iſta autem cura reſultat quoque (15.) Jus exigendi rationes eccleſiaſticas, cui negotio Patronus etiam intereſt, nec Superintendenti aliqua, præ hoc, prærogativa, multo minus directorium competit ZIEGL. *c. 26.* Solet (16.) cura Viduarum & Orphanorum etiam Superintendenti tribui *v.* ZIEGL. *c. 25.* quod ad eum caſum videtur referendum, quo Magiſtratus politicus, in officio ſuo, valde negligens eſt. Jus autem (17.) defendendi privilegia Clericorum, ei recte adſcribitur ZIEGL. *c. 27.*

§. 18. In quibusdam locis gaudet (18.) jure cogendi, ex parochis ſibi ſubjectis, ſynodum, id quod in Saxonia olim ſpecialiter præceptum *art. gen. ann. 1557. tit. von Wahl und Amt* poſtea vero in *Ord. eccleſ. tit.*

vom

Digitized by Google

vom Synodo bey unſern Oberconſiſtorio prohibitum fuit. Eo tamen non obſtante, in quibusdam diœceſibus, ejusmodi Synodi habentur, in iisque quædam themata ventilari ſolent, ſi tamen alicubi illæ in uſu non fuerint, à Conſiſtoriis non temere permitti debent *v.* Ziegl. *d. tr. c. 28.*

§. 19. Mortuo, vel ætate aliisque cauſis juſtis impedito paſtore (19.) Superintendens curam animarum aliis demandare, ut & pecuniam aliasque Eccleſiæ res, à mortui hæredibus avocare & cuſtodire, ut &, quo inter emeritum & Subſtitutum, æquis conditionibus tranſigatur, curare poteſt & debet *v. Ord. Eccleſ. Saxon.* tit. *von beruff und annehmung.* tit. *von immunitaten Ord. polit. 1612.* tit. *conſiſtorialſachen* Ziegl. *d. tr. c. 29.* Quia etiam circa diviſionem ſalarii, tam promeriti quam gratuiti, dubia quandoque, inter defuncti hæredes & Succeſſorem, oriuntur, ideo (20.) Superintendens, de iis amice componendis, debet eſſe ſollicitus *v. art. Gener. Saxon. n. 41.* Ziegler. *c. 30.* Qua occaſione notandum, quod, in Salario Superintendentis, annus gratiæ quoque locum habeat *v.* Ziegler. *c. 31.*

§. 20. Hæc ſunt fere noſtratium Superintendentium jura, ex quibus liquet, munus hoc, ſatis grave, nec cum anxietate & importunitate ambiendum eſſe, contra quod tamen, ut alibi, ita hic etiam ſæpe peccatur *v.* Ziegler. *d. tr. c. 6.* Non minus etiam eſt munus honoratum, ac tam ſubjecti parochi, quam alii homines, reverentiam ac obſequium, ſuo modo, Superintendenti debent. Cavendum tamen eſt, ne ea res in ſuperſtitioſam venerationem degeneret, *v.* Ziegler. *d. l. c. 7.* Ac in univerſum Imperans exiſtimationem Superintendentium definit, in qua ipſi acquieſcere tenentur, eamque contra alios defendere poſſunt. Cum etiam lapſibus humanis illi ſint obnoxii, ideo tam Clerus ſubjectus, quam alii, exceſſus occurrentes, legitime denunciare poſſunt *v.* Ziegl. *d. c. 7. §. 15.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT X.
DE CLERO PAPALI.

SUMMARIA.

Status Cleri papalis eſt involutus §. 1.
Caput totius ordinis eſt Papa, cui aſſiſtunt Cardinales §. 2.
Qui Papæ ſubſunt, diſtingvi poſſunt in Clericos in ſpecie & Regulares §. 3.
Illi ſunt majores & minores §. 4.
Ad hos ſpectant Canonici §. 5.
Inſtituti hujus corruptio §. 6. 7.
Monachi §. 8.
Monachatus propagatio §. 9.
Depravatio §. 10.
Amplitudo & conditio §. 11.
Equites eccleſiaſtici §. 12.
Inter quos inprimis occurrunt ordo templariorum, Marianorum & Johannitarum §. 13.
Denique Jeſuitæ §. 14.
Status Cleri papalis eſt res injuſta & Rebuspublicis perniciosa §. 15. 16.
Quod in ſpecie etiam de ordinibus Equitum papalium dicendum §. 17.
Hinc huic inſtituto Reſpublicæ ſe merito opponunt §. 18.

§. 1.

DE hoc, per modum appendicis, pauca ſubjiciemus, quæ non in modum accuratæ explicationis, ſed qualiscunque delineationis, accipi volumus, eſt enim illorum hominum innumerus propemodum numerus, eorumque ſtatus valde involutus, ut forte vel alicui ex illo genere homini, difficile aut impoſſibile ſit futurum, illa omnia dare ſatis expedita. Principii loco ſupponendum eſt, quod Clerus, ex hypotheſibus pontificiis, peculiarem formet ſtatum, qui per omnes Reſpublicas ſe diffundat quidem, iis tamen non ſubſit.

§. 2. Caput totius ordinis eſt *Papa Romanus*, qui, ſi Diis placet, verus Chriſti eſt Vicarius, & indubitatus Petri ſucceſſor, cumque ille, in Italia, non ſolum peculiarem formet Rempublicam, ſed & inſuper univerſalem ſibi aſſerat dominatum, ideo valido ille indiget præſidio, hoc autem præſtant *Cardinales*, qui pro incolumitate & incremento papatus perpetuo vigilant. Funguntur illi ſimul munere Epiſcoporum, Presbyterorum & Diaconorum, ac ab initio quidem Clerici urbis Romæ, ad illam dignitatem, ſaltem adſpirarunt *v.* FRANC. ROY *J. J. C. l. 1. tit. 14. §. 5. 6.* Sed hodie illa ad primarios Clericos Rerumpublicarum papalium quoque extenditur *add.* SCHERZER *Antibellarm. diſp. 1. §. 1.* ZIEGLER, *ad Lancell. l. 1. tit. 27. §. 24.*

Digitized by Google

§. 3. Cæteri, qui Papæ Romano ſubſunt, non incongrue fortaſſis diſtingvuntur in *Clericos in ſpecie* & *Regulares*, ſive *homines*, *certo ordini addictos*. Illi ſunt *Majores* & *Minores*, ad hos vero videntur referendi *Canonici*, *Monachi*, *Equites Eccleſiaſtici* & *Jeſuitæ*. Ad majores Clericos pertinent (1.) *Patriarchæ*, quorum, in antiquo imperio Romano, quinque numerari ſolent *v.* LANCEL. *J. J. C. l. 1. tit. 5.* §. 1. ROY *J. J. C. l. 1. tit. 14. §. 1. ſeqq.* Sed hodie Patriarchæ, juxta regulas papales, non tolerantur.

§. 4. Hinc ad majores potius referuntur (2.) *Archiepiſcopi* (3.) *Epiſcopi* (4.) *Archidiaconi* (5.) *Archipresbyteri* (6.) *Presbyteri*, qui in ſacris & Sacerdotio eſſe dicuntur ac miſſam peragere poſſunt (7.) *Diaconi* & (8.) *Subdiaconi*, qui in ſacris quidem, non tamen in Sacerdotio exiſtunt, nec poſſunt incruentum miſſæ ſacrificium conficere *v.* LANCELOT. *J. J. C. l. 1. tit. 22. §. 5.* Minores Clerici ne quidem proprie in ſacris eſſe dicuntur, ſed per ſolam ſignationem crucis & benedictionem promoventur *v.* ROY *J. J. C. l. 1. tit. 9. §. 3. ibique* ZIEGLER. *in not.* Tales ſunt (1.) *Acolythi* (2.) *Exorciſtæ* (3.) *Lectores* (4.) *Oſtiarii* (5.) *Cantores* (6.) *Oeconomi* & forte alii *v. c. 1. Diſt. 21.* LANCEL. *J. J. C. l. 1. tit. 4. ſeqq.* ROY *J. J. C. l. 1. tit. 9. ſeqq.* Majoribus non licet habere uxores, quod tamen minoribus permittitur *v.* LANCEL. *d. l. 1. tit. 23. §. 3.* ROY *d. tr. l. 1. tit.* [illegible]. *§. 4.*

§. 5. Canonicos cenſentur introduxiſſe quidam Epiſcopi, qui in Eccleſiis Cathedralibus, eo fine nonnullos in conſortium receperunt, quo cultui divino vacarent, & juventutem erudirent *v.* ROY *J. J. C. l. 1. tit. 19. §. 3. ſeqq.* SCHILT. *J. J. C. l. 1. tit. 7. §. 19.* nomen autem Canonicorum inde ortum eſt, quod, ad exemplum Monachorum, ſub certa aliqua regula, viverent *v.* ROY *d. §. 3.* SCHILT. *l. 1. tit. 10. §. 2.* LEHMAN. *Chron. Spir. l. 2. c. 53.* Quia etiam ad legendam & audiendam aliquam ex S. literis pericopam, quandoque congregabantur, inde nomen *Capituli* invaluit, quo, ſucceſſu temporis, ædes conventui deſtinatæ, vel etiam ipſe Canonicorum conventus ſignari cœperunt. Aucto Canonicorum numero, præter *cathedrales*, etiam *collegiatæ eccleſiæ* extiterunt.

§. 6. Auctis opibus, Canonicorum conditio in deterius mutari cœpit, nam ſublata communione, ſingulis præbendæ ſunt aſſignatæ

vid.

Digitized by Google

vid. LEHM. *Chron. Spir. l.5. c.12.* poſtquam etiam jura ſecularia Epiſcopis accreverunt, hi, cum conſilio Canonicorum, illa exercuerunt; ab hoc tempore munera Canonicorum, ſtatui ſeculari, magis attemperata ſunt, quo fortaſſis referenda nomina Præpoſiti, Decani *v.* SCHILT. *J.J.C. l.1. tit.7. §.19.* (quæ non recte promiſcue accipiuntur *v.* ZIEGLER *ad* ROY *J.J.C. l.1. tit.19. §.7.*) Dignitas & Perſonatus *v.* ZIEGLER *ad Lancell. l.1. tit.27. §.41. conf.* LEHM. *Chron. Spir. l.7. c.109.*

§. 7. Regula monachalis, ſublata eſt, hinc Canonici dicuntur *Irregulares* vel *Seculares v.* ROY *J.J.C. l.1. tit.19. §. 8. ſeqq.* ZIEGLER *ad Lancell. l. 1. tit. 26. §. 2.* Exercitium pietatis vel plane ſublatum, vel in Vicarios transmiſſum *v.* ZIEGLER *ad Lancell. l.1. tit. 27. §. 41. tit.29. pr. l.2. tit.5. §.6.* Ut adeo Canonicus hodie fere ſit, qui aliquo honore fruitur *v.* ROY *J.J. C. l.1. tit.19. §.9.* reditus bonorum eccleſiaſticorum percipit, ac, cum Epiſcopo ſuo, jura ſecularia exercet. Ex quibus differentia *Canonici* & *Clerici*, etiam intelligi poteſt, prius nomen notat monachum, poſterius, functionem eccleſiaſticam, illi conjunctam, ſed hodie utrumque, palliandæ conditioni ſeculari, modo notatæ, adhibetur.

§. 8. Monachus, nativo ſenſu, notat hominem, in ſolitudine viventem, poſtea vero, ſignificatu ſpeciali, quibusdam hominibus, tributum eſt hoc nomen. Fundamenta Monachatus jacta cenſenter, ſub perſecutionibus Chriſtianorum, dum quidam, evidandæ crudelitati Perſecutorum, in deſerta conceſſerunt. Inprimis Monachatus Autores Paulus, ejusque diſcipulus, Antonius, qui ſub Decio & Aurelio vixerunt, fuiſſe perhibentur. Tranquillitate Chriſtianis reſtituta, cum vita ſolitaria, exercendæ pietati, erudiendæque juventuti, opportuna fuerit exiſtimata, Monaſteria in illum uſum fuerunt exſtructa.

§. 9. Ex Oriente in Occidentem deinde Monachatus eſt translatus, Cœnobiis magno numero exſtructis, ac certis vivendi regulis compoſitis. Inprimis Benedictus, ſub initium Seculi Sexti, certam aliquam regulam compoſuit, quam plerique Monachi fere tum temporis approbarunt, ac adeo Ordo Benedictinorum, autoritate & opibus crevit, ut ſoli fere ejus Prælati, inter Status imperii Germanici fuerint recepti *v.* ROY *J.J. C. l.1. tit.20. §. 2.* ZIEGLER. *ad Lancell. l.1. tit.30. per add.* LEHM. *Chr. Spir. l.2. c.33. p.108.* In quæ omnia, alii accuratius inquirant.

 §.10.

§. 10. Sicut vero quævis ſeparatio, noxias habere ſolet, in Republica, conſequentias, ita Monachatus etiam mox corrumpi cœpit. Extiterunt enim improbi mendicantes & impoſtores, ſub nomine Gyrovagarum & Sarabaitarum *v.* ROY *d. tit.* 20. *§.* 1. LEHM. *Chr. Spir. l.* 7. *c.* 45. Monachorum numerus in immenſum crevit, educatio juventutis, aliaque Reipublicæ utilia miniſteria exularunt, ac religio in Dei irriſionem, & proximi deceptionem converſa eſt *v.* ZIEGL. *ad Lancell. d. l.* 1. *tit.* 30. *pr.* SCHILTER. *J. J. C. l* 1. *tit.* 11. *§.* 5.

§. 11. Interim, in papatu, omnia Monachis abundant, illique in varia genera & colonias diſtingvuntur; Fit autem Monachus, vel propria profeſſione vel parentum devotione, de quo aliisque Scriptores proprii conſulendi ſunt *v.* ROY *J. J. C. l.* 1. *tit.* 20. LANC. *J. J. C. l.* 1. *tit.* 30. *ibique* ZIEGL. *in not.* Succeſſu temporis Monaſteria fœminina ſunt introducta, ac, ad exemplum maſculinorum, mox etiam corrupta *v.* ROY *J. J. C. l.* 1. *tit.* 21. *ibique* ZIEGLER *in not.* Quædam eorum, regulæ alicui non ſubſunt, adeoque *Secularia* dicuntur *v.* SCHILTER. *J. J. C. l.* 1. *tit.* 11. *§. fin.* Olim Monachi non fuerunt Clerici *v.* ROY *d. l.* 1. *tit.* 20. *§.* 4. ſed, ex rationibus ſtatus papalis, illa qualitas iis acceſſit, ac Jurisdictioni Epiſcoporum, illi ſunt exempti *v.* ZIEGL. *ad Lancell. l.* 1. *tit.* 28. *§.* 3. *l.* 2. *tit.* 5. *§.* 6. SCHILTER. *J. J. C. l.* 1. *tit.* 11. *§.* 7. 12.

§. 12. Eques Eccleſiaſticus, eſt *perſona moralis, ad militiam, contra infideles, in certo Ordine, gerendam, obſtricta, ejusque juribus gaudens.* Dicitur etiam, à ſigno crucis, *Cruciger.* Ejus eſſentia conſiſtit, in *obligatione ad gerendam, contra infideles, militiam,* quam tria vota, *caſtitatis, paupertatis* & *obedientiæ*, comitantur. Origo autem horum Ordinum, incidit in ea tempora, quibus papatus ad perfectionem fere pervenerat, nempe in Seculum XI. nam occaſione peregrinationum & expeditionum, in Terram ſanctam ſuſceptarum, Ordines nonnulli exorti, ac, ſucceſſu temporis, aucti ſunt *v.* BECMAN *vom Johanniter Orden c.* 1.

§. 13. Inprimis tres Ordines, in Paleſtina, extiterunt (1.) Ordo Templariorum, qui poſtea à Clemente V. Papa & Philippo IV. Galliæ Rege, in Concilio Viennenſi 1310. ſublatus eſt *v.* BECMAN. *d. tr. c.* 1. *§.* 13. *n.* 4. *§.* 15. CONRING *ad Lampad. p.* 3. *c.* 6. *p.* 247. (2.) Marianorum, qui, poſt varia fata, tandem in Germania ſubſedit, ac ex ſolis Germanis

Digitized by Google

manis componitur: ejus Magiſter tenet Balliviam Mergentheimenſem, ac inter Status imperii refertur *v.* BECM. *d. c. 1. §. 14.* SCHWED. *Introd. ad J. P. p. ſp. Sect. 1. c. 7. §. 8.* (3.) Johannitarum, qui per octo Nationes diffunditur, quarum ſingulæ proprium habent Priorem ſive Magiſtrum. Prior Nationis Germaniæ, tenet Balliviam Hiterſheimenſem, ac itidem Statibus imperii annumeratur *v.* BECMAN *d. tr. c. 2. ſeqq.* VITRIAR. *J. J. P. l. 1. tit. 21. §. 1. 2.* RHET. *J. J. P. l. 1. tit. 16. §. 30. ſeqq.*

§. 14. Jeſuitæ originem debent Ignatio Lojolæ Hiſpano, eorumque Societas à Papa, Paulo IV. anno circiter 1555. confirmata eſt SLEIDAN *Comment. de ſtat. relig. l. 26. p. m. 840.* Præcipuus ejus ſcopus, eſt conſervatio & reſtauratio papatus, per reformationem valde turbati. In rei veritate Jeſuitæ, etiam ſunt Monachi, eo nomine tamen vocari nolunt, nec ipſis, cum cæteris Monachis, bene convenit *v.* ZIEGLER *ad Lancell. l. 1. tit. 30. pr. in fin.* De cætero reliquum omnem Clerum papalem, calliditate, audacia & improbitate, ſuperare cenſentur, de quo Autores proprii videndi *add.* LANS. *Conſultat. contr. Hiſpan. p. m. 269.* BURGOLD. *ad J. P. W. p. 1. D. 1. §. 56.* GIBELIN. *Cæſareopap. p. 1. c. 8. §. 4. p. 3. c. 6. §. 5.*

§. 15. Hæc breviſſima Status Clericalis pontificii delineatio eſt, circa quem illud etiam, ex principiis papalibus, credendum eſt, quod à Deo habeat originem, vel ſaltem voluntati divinæ non repugnet. Verum, juxta rei veritatem, pro re impia, injuſta ac ſocietatibus humanis & civilibus maxime pernicioſa, merito ille habetur, pertinet enim ad univerſalem Cleri dominatum, hinc per religionem, eique ſurrogata inſtituta papalia, Deus irridetur, ac Reſpublicæ in intolerabilem ſervitutem percipitantur.

§. 16. Ut de damno ſpecialius nonnihil conſtet, præcipuum dubio procul eſt, quod Clerus papalis, Rebuſpublicis nolit eſſe ſubjectus, ſed à Papa ſuo dependere velit, quo ipſo Reſpububliciæ fiunt bicipites, ac, ad motus inteſtinos, redduntur aptiſſimæ. Deinde major eſt Clericorum numerus, quam exercitium cultus divini requirit, & hi in corradendis, in præjudicium Civitatis aliorumque civium, opibus modum non tenent. Præterea operam utilem Rebuſpublicis non præſtant, ſed, ferente occaſione, hoſtilia potius in eas machinantur *add.* LEHM *Chron. Spir. l. 5. c. 115. l. 7. c. 4. 119. 123. in addit. p. 951.*

Digitized by Google

§. 17. Quod in ſpecie attinet Ordines Equitum papalium, præcipuus ſane ipſorum ſcopus, perpetuum ſcilicet bellum contra infideles, juri divino tam naturali, quam revelato, aperte repugnat: vota vero concomitantia, ſuperſtitioſa & itidem voluntati divinæ contraria ſunt. Præterea Ordinibus illis nihil effectum eſt, ſed Respublicæ chriſtianæ plus utique damni, quam emolumenti, inde ſenſerunt. Denique illud ſine dubio Rebuspublicis perniciosum eſt, quod Equites illi, ſui juris eſſe, vel ab externo capite dependere velint. Ex quibus non difficulter intelligi poteſt, Ordines illos, ſtabiliendæ hierotyrannidi papali, eſſe introductos *v.* CONRING *ad Lampad. p. 3. c. 6. p. 242.* BECMAN *vom Johanniter-Orden c. 1. §. 5.*

§. 18. Non ſunt hæc ita in obſcuro, ut Respublicæ etiam pontificiæ, illa non intelligant, hinc improbitati Clericali non ſemper cedunt, ſed potius ſtatum clericalem rationibus civilibus attemperant, quod Galliæ & Reipublicæ Venetæ exemplo intelligi poteſt. Reges quoque Hiſpaniæ & Portugalliæ, avulſa Equitum Eccleſiaſticorum bona, Reipublicæ iterum aliquo modo conjungere ſtuduerunt *v.* CONRING *d. l.* BECMAN *d. tr. c. 1. §. 11. 13.* Proteſtantes intolerabile illud clericale jugum penitus excuſſerunt, ac reliquias bonorum papalium, utilitati Territoriorum, ſi pacta non obſtent, attemperare poſſunt, Papa ejusque aſſeclis, nequicquam ringentibus *v. J. P. W. art. 5. §. 48. conf.* SPECIM. JUR. ECCL. *l. 2. c. 4. ſeqq.*

CAPUT XI.

DE LITURGIA.

SUMMARIA.

Tranſitus ad conſiderationem cultus divini §. 1.
Ejus diverſitas §. 2.
In ſpecie cultus chriſtianus externus varie diſpeſci poteſt §. 3. 4.
Cultus publici ſunt tres partes generales §. 5.
Sabbathi inſtitutio eſt quodammodo controverſa §. 6.
Cura Imperantis circa illud §. 7.
Actus liciti die Sabbathi permitti poſſunt §. 8.
Ad cultum homines non ſunt cogendi §. 9.
Externa ejus directio ad Imperantem pertinet §. 10.
Hinc ordinationibus quibusdam ejus modus definitur §. 11.
Cantiones & preces ad excitandam pietatem ſunt dirigendæ §. 12.
Precum publicarum materia §. 13.
Catechiſationis modus §. 14.
Concionis natura, neceſſitas, norma, modus §. 15.
Tempus ac miniſtrorum circa eam officium §. 16.
Cultus publici clauſula ſolennis, norma & emendatio §. 17.

§. 1.

§. I.

POſt explicatam Eccleſiarum parochialium conſtitutionem, diſpiciendum eſt de earum operatione, ſive cultu publico. De religione & cultu in genere, jam *l. 2. c. 17.* dictum eſt, hic vero tractatio propoſito ſpecialius accommodari debet. Cultus, in ſenſu laxiori, eſt *actus, quo Deus, juxta veram aut falſam notitiam, ſincere vel frigide animo & opere externo colitur,* id eſt, *ut Creator & dominus agnoſcitur.* Conſiſtit adeo omnis cultus, ex *notitia de Deo,* & *cultu ſtricte dicto.*

§. 2. A *norma* cultus diſtinguitur (1.) in *naturalem,* qui ex natura & ratione, & *revelatum,* qui ex revelatione dependet, cujus ſpecies etiam eſt cultus chriſtianus (2.) in *verum*, qui veram, & *falſum*, qui falſam normam præſupponit. A *partibus* vel *actibus ſuis*, diſcernitur (3.) in *internum,* qui ſolo animo, & *externum,* qui opere externo peragitur, ac iterum *ſincerus*, vel *ſimulatus* eſt (4.) ab *objecto proximo*, in *indirectum*, qui, legum, homines reſpicientium, obſervantia, Deo exhibetur, & *directum*, qui Deum directe reſpicit, ejusque colendi gratia ſuſcipitur.

§. 3. Cultus chriſtianus externus directus, eſt vel *privatus*, quem quisque, pro ratione pietatis ſuæ, domi inſtituit, vel *publicus*, qui, ductu miniſtri Eccleſiæ, in templis, plerumque peragitur. Hic iterum eſt vel *plenus,* qui ex omnibus vel potioribus partibus conſtat, vel *minus plenus*, qui quosdam ſaltem actus complectitur, quo pertinent horæ precum, conciones hebdomadales, funebres, nuptiales, examina catechetica, & ejus generis alia exercitia.

§. 4. Præterea etiam cultus publicus, eſt vel *ordinarius*, qui, ex præſcripto legum, divinarum vel humanarum, certis temporibus haberi debet, quo præcipue pertinent dies dominicus, & feſta anniverſaria, vel *extraordinarius*, qui certæ rei gratia, quandoque indicitur. Illud etiam generaliter obſervandum, quod cultus divinus aliquando cum jejunio ſit conjunctus, quod quidem, invaleſcente papatu, in formas varias ſe compoſuit, eſt enim vel *ordinarium*, vel *extraordinarium*, vel *univerſale*, vel *partiale*, & ſi quæ aliæ ejus generis diviſiones occurrunt. Hodie, ob abuſus papales, jejunia ſunt rariora *add.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 261.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 1.*

§. 5.

Digitized by Google

§. 5. Partes cultus publici in genere tres eſſe videntur (1.) Cantiones & preces (2.) doctrina & inſtitutio ac (3.) diſpenſatio Sacramentorum. Indefinite cultus eſt juris divini, imo etiam quædam partes, jure illo, ſunt præceptæ, de quo Theologia agit. Modum vero externum & adminicula cultus, leges humanæ definiunt, quarum conſideratio, ad Jurisprudentiam eccleſiaſticam, pertinet. Dogmata igitur Theologica regulariter, in Diſciplina juris, præſupponuntur, aliquando tamen etiam recte tractantur, ſi ſcilicet dubia, & tractationi juridicæ præjudicialia ſint.

§. 6. Communis, inter Chriſtianos, eſt ſententia, quod dies certus hebdomadis, ex præſcripto legis divinæ univerſalis, cultui divino ſit conſecrandus, etſi non deſint, qui legem ejusmodi negent *v.* SELDEN *de jur. nat. & Gent. juxt. diſciplin. Ebræor. l.3. c. 9. ſeqq.* Ea vero admiſſa, illud quæri ſolet, an recte ſeptimus dies, in octavum, apud Chriſtianos, ſit mutatus? de quo non tantum Theologi, ſed & Jurisprudentiæ cultores diſpicere poſſunt *v.* SELDEN *d. tr. l. 3. c. 8.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 1. §. 8.*

§. 7. Quo autem dies ille cultui divino impendatur, Imperans curare poteſt, hinc ille profanandi occaſionem merito præſcindit *v.* BRUNNEM. *d. l. 2. c. 1. §. 8. ibique* STRYK *in not.* vel etiam homines, præcipue ſimpliciores & rudes, cultui intereſſe jubet, pœnas tamen graviores non recte adhiberi putem. Num vero actus in ſe liciti, ut nundinæ, agricultura, proceſſus judiciales, artis ſagittariæ exercitia, nuptiæ, Encænia, deambulationes, comediæ, ſimilesque finitis ſacris, ſuſcipi queant, controverſum eſt? quibusdam in negativam *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 1. m. 1. §. 9. 10.* aliis in affirmativam propendentibus *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 250. ſeqq. D. 154. 155. add.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 1. §. 12. ſeqq.*

§. 8. Quodſi Sabbathum jure divino niti, cum quibusdam, neges, affirmativa facile defendi poteſt; Interim, communi licet ſententia admiſſa, illa etiam non improbabilis videtur, neque enim probari oteſt, quod, per integrum diem, cultui divino vacandum ſit, ſed ſcous Sabbathi quoque eſt, quies & otium à labore duro & moleſto, qui ctus alios, in ſe licitos, non excludit *v. Gen. II. 3. Exod. XX. 8. XXIII. 12. XXI. 13. XXXV. 2. 3. Levit. XXIII. 3. Num. XXVIII. 25. Deut. V. 12.* Illud

plane

Digitized by Google

plane certum arbitramur, defendendo ſententiæ contrariæ rigori, graviores pœnas male adhiberi.

§. 9. Cæteræ omnes feriæ divinæ, jure humano determinantur, hinc, liberius, in permittendis aliis actibus, Imperanti competere arbitrium, manifeſtum eſt. Diſſentientes ad aliena ſacra non poſſe cogi, libertas religionis, ſatis oſtendit, & ſi, ut ſententiam religionis diverſæ ſaltem audiant, refractarii adigi queant. Ut homines ad cultum, in certa parochia, præciſe exercendum, compellantur *v.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 105. 106.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 1. m. 1. §. 7.* id quoque religionis libertati repugnat, quemadmodum etiam uſus peregrinæ lingvæ, circa liturgiam, hypotheſes papales manifeſte olet *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 8. §. 9.*

§. 10. Illud quoque certum, quod, ſine permiſſu Imperantis, nemini cultum publicum inſtituere liceat, hinc conventus, ſub plauſibili licet pietatis prætextu, inſtituti, recte prohibentur, nam libertas religionis, ad turbanda Reipublicæ jura, extendi non debet. Ritus, circa liturgiam adhibendos, Imperans etiam definit, circa quos CARPZ. *J. E. l. 2. D. 245. ſeqq.* hæc annotat. Eos, quantum fieri poteſt, debere eſſe uniformes, non facile eſſe mutandos, à Clero mutari non poſſe, ac ab omnibus ſubditis eſſe obſervandos, quæ facile concedi poſſunt; præterea vero exiſtimat mutationem non aliter fieri poſſe quam conſenſu triplicis Eccleſiæ ſtatus *D. 247. add.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 1. §. 8.* quod eſt hypotheſeos, alibi exploſæ, conſectarium.

§. 11. Ipſum liturgiæ exercitium Ordinationes eccleſiaſticæ quoque præſcribunt, dum homines, campanarum ſonitu, ad cultum provocari jubent *v.* SCHILT. *d. l.* §. *9.* ac ordinem, quo ſingulæ ejus partes peragi debeant, definiunt, vel, quid, finito cultu, fieri debeat, oſtendunt, quæ omnia, ſine profunda meditatione, facile intelliguntur. In ſpecie, contra tumultuantes, dormientes, confabulantes vel exeuntes, aliquid decerni poteſt, *v.* SCHILT. *d. l. §. 14.* in quo tamen, habita inprimis perſonarum ratione, modus tenendus eſt, ne alias res illa in ludibrium vertatur.

§. 12. Quod in ſpecie cantiones & preces attinet, illæ, quantum fieri poteſt, ad excitandam pietatem, dirigi debent, cumque cantionibus Muſica immiſceri ſoleat, hæc quoque fini illi attemperanda eſt,

Digitized by Google

circa quod caput multa deſiderat BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 8.* quæ aliorum judicio relinquimus: Aliquando Muſicæ uſus plane ceſſat *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 262. 263.* Formulæ precum publicarum, autoritate Imperantis, concipiuntur, ac temporibus merito attemperantur. Uti autem in ſumma, boni collationem & conſervationem, nec non mali averſionem illæ reſpiciunt, ita cavendum eſt, ne nimia prolixitate tædium creent *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 6. ibique* STRYK *in not.*

§. 13. In ſpecie, pro ſalute Imperantis & Patroni, orari ſolet, quo jure regulariter non gaudent alii Auditores CARPZ. *l. 2. D. 259. 260.* Licitum tamen cuivis eſt petere, quo calamitas aliudve negotium privatum, precibus publicis inſeratur, circa quod, ſtultitia humana ſe etiam quandoque exſerit *v.* STRYK *in not. ad* BRUNNEM. *d. l. §. 8.* Aliquando caſus ſpecialis, v. gr. ſi Dominus Territorialis in bellum eat, precibus publicis includitur, quæ clauſula, ceſſante caſu, ipſo velut jure ceſſare debet, ut non opus ſit ſpeciale expectare mandatum, licet aliud obſervari ſoleat.

§. 14. Sub doctrina & inſtitutione, comprehenditur *Catechiſatio* & *Prædicatio* ſive *concionandi actus.* Quomodo illa, juxta verbi divini præſcriptum, inſtituenda ſit, Theologia docet, cætera prudentia Doctoris, & præcipue ordinationes eccleſiaſticæ definiunt. Si conſtitui poteſt, ut matrimonium inituri, vel patrinorum munere functuri, examen catecheticum antea ſubeant, qua in re tamen perſonarum eſt habenda ratio *v.* BRUN. *J. E. l. 1. c. 6. m. 5. ibique* STRYK. *in not.* Poteſt etiam inſtitutio viſitationibus privatis fieri, quarum neceſſitatem, ac circa eas occurrentem miniſtrorum Eccleſiæ obligationem, valde exaggerat BRUN. *d. l. 1. c. 6. membr. 2.* ex cura tamen animarum, vel exemplo Apoſtoli Pauli *Actor. XX. 20.* illa non ſequitur.

§. 15. Concio eſt *oratio, qua Auditores, in credendis & faciendis vel omittendis, ex S. Scriptura, informantur.* Eam, ex præcepto divino, eſſe neceſſariam, ac mulieribus facultatem concionandi eodem ademtam, Theologi noſtrates defendunt: norma vero concionis conficiendæ, merito debent eſſe ſacræ literæ, cætera arbitrio Imperantis, &, hoc deficiente. miniſtri eccleſiæ ſubſunt. Quemadmodum igitur concionis confectio, ab hujus dexteritate, magnam partem dependet, ita Imperans curare poteſt & debet, quo omnia rite peragantur.

§. 16. Eo

Digitized by Google

§.16. Eo fine tempus habendæ concionis definire ſolet: In Saxonia concionibus feſtivis, hora, hebdomatalibus vero, horæ dimidium, vel tres quadrantes, præſtituta ſunt *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 255.* ſæpe tamen tempus illud obſervari non ſolet *v.* BRUN. *J. E. l. 2. c. 1. m. 1. §. 11.* Porro Imperantis eſt proſpicere, ne conſvetæ conciones omittantur *v.* CARPZ. *d. l. D. 254.* aut ne inhabilibus, vel, ex mera ignavia, aliis munus concionandi Paſtores committant, CARPZ. *d. l. D. 256. 257. 258.* vel ne in alios injurii ſint *v.* SCHILTER. *J. J. C. l. 2. tit. 1. §. 21. ſeqq.* aut omnia, ex poſtillis, deſcribant *add.* BRUN. *l. 2. c. 1. m. 1. §. 12. ibique* STRYK *in not.* Illud etiam Imperans determinat, quidnam, finita concione, ex ſuggeſtu, populo prælegi debeat, nec ne *vid.* SCHILTER. *d. l. §. 24.*

§. 17. De Sacramentis, velut tertia cultus divini parte, in ſequentibus agendum erit. Illud adhuc obſervandum, quod omnibus fere liturgiæ partibus, *benedictio* addi ſoleat, quam jure divino præceptam eſſe, quidam exiſtimant *v. Levit. IX. 22.* DN. D. FALCKNER *diſput. de paroch. c. 3. m. 2. §. 24.* ſed ejus uſus libertati chriſtianæ potius adſcribendus videtur. Totius autem liturgiæ ſeries, ex *Agendis*, quæ vocant, cognoſcenda eſt *v. Sächſ. Kirchen-Agende in Corp. Jur. Saxon. p. 214,* ac, in ea ordinanda, nihil juris Patrono regulariter competit *v.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 69.* Cum vero cultus chriſtianus, plerumque ſit oppido frigidus, & fere ſaltem opus operatum, hinc varia excitandi pietatem remedia inculcat, poſt alios, etiam BRUN. *J. E. l. 1. c. 6. m. 1.* quæ jam excutere non vacat.

CAPUT XII.
DE BAPTISMO.

SUMMARIA.

In tractatione Sacramentorum, theologica & juridica debent diſcerni §. 1.
Circa baptiſmi externa, lex humana diſponit §. 2.
Ac inprimis abuſus prohibet §. 3.
Mancipiorum infidelium liberi invitis parentibus non ſunt baptizandi §. 4.
Cavendum ne baptiſmus vel omittatur vel repetatur §. 5.
Actus baptiſmi recte peragendus §. 6.
Ejus celebrandi locus tempus & ceremoniæ §. 7.
Ad has etiam pertinet adhibitio patrinorum §. 8.
Horum requiſita §. 9. 10.
Et officium §. 11.
Pecunia luſtrica ad peculium adventitium pertinet §. 12.
Sumtibus baptiſmalibus modus eſt ponendus §. 13.

Digitized by Google

Effectus baptiſmi ratione Dei & vitæ civilis §. 14.
Baptiſmi mancipio infideli collatus non continet manumiſſionem §. 15. 16.
Puerpera poſt exactas ſex ſeptimanas miniſtro Eccleſiæ in templo ſe ſiſtere præciſe non debet §. 17.

§. 1.

DE Sacramentis &, in ſpecie, de baptiſmo, nunc etiam agendum eſt, in qua tractatione, theologica & juridica ſæpe miſceri ſolent, quam tamen confuſionem jam evitare ſtudebimus. Quid ſit Sacramentum, & quantus eorum numerus, id in Theologia expediendum eſt *v.* ZIEGLER *ad Lancell. l. 2. tit. 2.* ad quam etiam pertinet diſquiſitio, de baptiſmi eſſentia, materia, repetitione, effectu in ordine ad Deum, ſimilibusque *v.* ZIEGLER. *ad Lancell. l.2. tit.3.* Externa vero baptiſmi Imperanti humano ſubſunt, ac ad Jurisprudentiam pertinent.

§. 2. Sic recte conſtituitur, ne baptiſmus diu differatur, ſi nulla juſta dilationis cauſa ſubſit *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 3. §. 9. l. 2. c. 1. m. 2. §. 8. ibique* STRYK *in not.* SCHILTER. *J. J. C. l. 2. tit. 2. §. 21.* Regulariter baptizandi munus competit miniſtris eccleſiæ, in caſu tamen neceſſitatis, aliis quoque id permittitur *v. Art. Saxon. gener. tit. 6. Ord. eccleſ. Saxon. h. t.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 2. §. 4. 7.* Sicut autem cavendum eſt, ne ebrius, infidelis aut hæreticus miniſter, actum baptiſmi peragat, ita, ſi nihilominus hoc fiat, de effectu ejusmodi baptiſmi quæri ſolet, de quo Theologi diſpicere debent *v.* SCHILT. *d. tit. 2. §. 5. 6.* BRUNNEM. *l. 2. c. 1. m. 2. §. 4. ibique* STRYK *in not.* D. FALKNER *diſp. de paroch. c. 3. §. 27. 28.* Si in impoſitione nominis erratum fuerit, verum nomen, poſt baptiſmum, infanti recte imponitur *v.* FINCKELTH. *Obſ. 34.*

§. 3. Ne in actu baptiſmi, abuſus aliquis vel ſuperſtitio interveniat, Imperans lege pœnali merito proſpicit, quemadmodum etiam pænam imponit iis, qui infantes nondum plene natos baptizant *v.* D. FALCKNER. *d. diſp. c. 3. §. 30. 31.* Baptiſmus non tantum parochianis, ſed & exteris eſt concedendus. Infideles inviti ad Baptiſmum non ſunt adigendi *v.* DN. D. KOENIG *diſſert. de mancip. Turcicor. manumiſſ. baptiſm. implic. c. 1. §. 42.* hinc etiam infidelium liberi, invitis parentibus,

Digitized by Google

bus, non ſunt baptizandi *v.* Dn. FALCKNER *d. diſſert. c.3.§.34.35.* quæ omnia, ex religionis libertate, fluunt.

§. 4. Ex qua ratione patet, idem dicendum eſſe de liberis mancipiorum infidelium, licet, quoad hos, alii diſſentiant *v.* Dn. KOENIG *d. diſſert. c. 1. §. 45.* nam ſervitus, ad conſcientiam & religionem, male extenditur. Aliud obtinet in liberis, quorum parentes ſunt incogniti, hi enim recte baptizantur, modo furtivis artibus non ſint ſubtracti *v.* Dn. FALKNER *d. c. 3. §. 36.* Aliud quoque dicendum, ſi liberi baptiſmum deſiderent, tum enim recte impertitur, licet parentes diſſentiant.

§. 5. Baptiſmus, ex præſcripto juris divini, neceſſarius, nec tamen repetendus eſt, ne ergo, in hanc vel illam partem peccetur, Imperans curare debet. Si ergo de baptiſmo non conſtet, quod circa infantes expoſitos non raro accidit, tum merito ſuſcipitur *v. art. Saxon. gener. tit. 6.* nec ſchedulæ infanti appoſitæ, ac de baptiſmo jam peracto teſtanti, in re tanti momenti, fides habenda eſſe cenſetur *v.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 1. m. 2. §. 7.* E contrario Cingarorum liberi, baptiſandi non ſunt, niſi re accurate explorata *v. art. Saxon. gener. tit. 6.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 2. §. 9.* Illi quoque homines improbi, qui ſe vel liberos, lucri cauſa, ſæpius baptiſari curant, debita pœna merito afficiuntur *v.* CARPZ. *Pr. Crim. qu. 93. n. 43.* hujus enim generis delicta, punibilia eſſe, facile patet *add.* SCHILT. *d. l. §. 31.*

§. 6. Ex qua materia baptiſmus conſtet, & quæ ejus formalis ratio ſit, id in Theologia explicandum *v.* STRYK *ad Br. J. E. l. 1. c. 6. m. 1. §. 3.* D. FALCKN. *diſſert. de paroch. c. 3. §. 39. ſeqq.* SCHILT. *d. l. §. 12.* ſed de abuſu impediendo, iterum ſollicita eſt Jurisprudentia. Miniſter igitur, officio ſuo male functus *v. c. 86. diſtinct. 4. de conſecr.* merito reprehenditur, ſicut etiam illi puniuntur, qui aqua baptiſmali, ad ſuperſtitionem, abutuntur *v.* CARPZ. *Dec. 185.* SCHILT. *d. l. §. 30. v. can. 126. diſtin. 4. de conſecrat.*

§. 7. Regulariter baptiſmus, in templo, conſveto tempore, & receptis ceremoniis eſt peragendus *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 1. m. 2. §. 11.* SCHILT. *d. l. 2. tit. 2. §. 20.* quæ omnia ex Agendis diſcenda ſunt. BRUNNEM. *l. 1. c. 6. m. 3. §. 4. ſeqq.* majorem deſiderat ſolennitatem, ac præcipue, ut, præſente tota Eccleſia, baptiſmus peragatur, exigit: ſed

Digitized by Google

hoc, in locis præſertim populoſis, nec commode in actum deduci poteſt, nec alicujus utilitatis eſt *add. art. gener. Saxon. tit. 6.* Inprimis inter ceremonias, etiam occurrit Exorciſmus, cujus prægnans ratio uti fortaſſis non ſubeſt, ita, ad ſolam adverſariorum inſtantiam, abolendus non erit *add.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 3. ibique* STRYK *in not.*

§. 8. Ad ceremonias etiam pertinet, quod Patrini vel Suſceptores Baptiſmo adhibeantur, quæ conſvetudo, ex perſecutionibus Chriſtianorum, cenſetur habere originem *v.* STRYK. *ad Br. l. 2. c. 1. m. 2. §. 12.* Hodie ritus ille eſt obſervandus *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 271.* numerus autem patrinorum, non ſemper idem eſt: Jure Canonico, unus ſaltem adhibendus eſt *c. 101. diſt. 4. de conſecr. c. 3. de cognat. ſpirit. in 6.* Hodie in quibusdam locis, tres, in aliis, quinque adhibentur; Nobiles tamen & milites, ad numerum illum, non ſolent eſſe adſtricti *v.* CARPZ. *l. 2. D. 268. ſeqq.* quod proſopolepſiam interpretatur BRUNNEM. *l. 2. c. 1. m. 2. §. 12.* Sed non apparet valida ratio, quare, in actibus mere civilibus, diſcrimen perſonarum admitti nequeat.

§. 9. Uſus patrinorum, ut jam dixi, eſt actus mere civilis, & ritus externus, hinc, quamdiu lege ſpecialius nihil cautum eſt, quivis illud munus ſubire poteſt, qui in vita civili pro homine honeſto habetur. Ex hoc præſuppoſito, infantes quoque admitto, quos tamen alii, ex ſuis hypotheſibus, repellunt *v.* STRYK *ad Br. l. 2. c. 1. m. 2. §. 12.* Jure Saxonico is, qui eſt infra quindecim annos, admitti non debet *art. gen. tit. 6.* ſed vix id obſervatur. Hæretici quoque patrinorum munere fungi poſſunt, licet alii aliter ſentiant *v.* STRYK *d. §. 12.* Jure tamen humano repelli poſſunt *v. art. Saxon. gen. tit. 10. §. desgleichen, item zum vierdten.*

§. 10. Ad patrinum inprimis requirunt pietatem *v.* STRYK *d. §. 12.* ſed cum de vera pietate homines judicare nequeant, fruſtra requiritur, quod captum & judicium humanum excedit: utplurimum hypocritæ, & Clero obſequioſi, pietatis monopolium habere cenſentur! Nihil ergo requirendum eſt, quam externa honeſtas, niſi lex ſpecialius quid determinaverit, neque etiam honeſtas illa ceſſat, ob ſiniſtram opinionem, vel conjecturas male fundatas, ſed legitimis probationibus ejus defectus oſtendi debet: Si miniſter Eccleſiæ, ſine juſta cauſa, aliquem admittere nolit, injuriarum tenebitur.

§. 11.

§. 11. Munus patrini oblatum, ſuſcipiendum eſt, reluctantes multa vel carcere adiguntur *v.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 2. §. 23.* Sed uti hic rigor raro fortaſſis adhibetur, ita, ob juſtam cauſam, impune munus illud declinare licet *v.* STRYK *ad* BRUNNEM. *l. 2. c. 1. m. 2. §. 12.* Quando quis hoc munere functus eſt, tum nulla, niſi humanitatis obligatio communis, quoad ſuſceptum, adeſſe videtur, nam quod Suſceptor educationis curam gerere *v. c. 105. diſt. 4. de conſecrat.* vel ſuſcepti tutelam ſubire, aut, deficientibus aliis mediis, eum alere teneatur *v.* SCHILTER. *d. l. §. 24.* id nullius uſus eſſe videtur. Interim verum eſt, quod electio patrinorum ſæpe non aliam ob cauſam fiat, quam quo vel parentes, vel infans, honeſtius deinde mendicare queant.

§. 12. Offertur infanti baptiſato aliquod munus, ſive pecunia luſtrica *v.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 1, m. 2. §. 13.* quæ pleno jure ei acquiritur, ſi pater forte jam mortuus ſit, ſi vero, quod plerumque eſſe ſolet, adhuc vivat, tum non ſatis liquet, cui peculio eadem annumeranda ſit. Quidam peculio profectitio *v.* LAUTERB. *C. J. de pecul.* verb. *profectitium* Dn. D. KOENIG *diſp. de manumiſſ. mancip. Turcic. baptism. implic. c. 2. §. 22.* Alii quaſi caſtrenſi *v.* RADOV. *diſſert. de pecun. luſtr. c. 4. §. 9.* Quidam adventitio irregulari illam annumerant *v.* STRYK *d. §. 13.* ſed probabilior videtur ſententia, quæ ad adventitium regulare pecuniam luſtricam refert *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 272.* hinc etiam liberis, quoad conſumtam, tacita hypotheca in bonis patris competit *v.* CARPZ. *p. 2. C. 24. D. 18.*

§. 13. Ne nimia muneris baptismalis delatione, civibus incommodum creetur, aut ne plus juſto, in convivia baptismalia, ſimiliaque impendatur, ordinationibus politicis caveri ſolet, *v.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 2. §. 28. 29.* BRUNNEM. *d. §. 3. ibique* STRYK. *in not.* quæ tamen utplurimum nullius ſunt effectus, inprimis iis in locis, in quibus magna incolarum eſt diſparitas, & ditioribus tenuiores ſunt permixti, tum enim hi, nolentes volentes, illorum oſtentationem æmulari debent, ni ludibrio haberi velint.

§. 14. Effectus baptiſmi, intuitu Dei, eſt, quod baptiſatus, in fœdus gratiæ divinæ cooptetur, de quo Theologi agunt, ac putant nonnulli, uſum interulæ luſtricæ, *des Weſterhemds*, ex eo habere originem, quod

quod in ſignum liberationis, à ſervitute Satanæ, fuerit data *v.* Dn. D. KOENIG. *diſſert. de manumiſſ. mancip. Turcic. c. 3 §. 32.* Intuitu autem vitæ civilis, id operatur baptismus, ut quis jura chriſtianorum conſequatur *v.* SCHILT. *d. l §. 18. 19.* Jure Canonico, inter ſuſceptorem & ſuſceptum, etiam cognatio ſpiritualis exiſtit *c. 3. de cognat. ſpir. in 6.* quam jus civile quoque approbat *l. 26. C. de nupt. v.* STRYK. *ad Br. l. 2. c. 1. m. 2. §. 12.* Sed, inter Proteſtantes, cognatio illa ceſſat.

§. 15. Quodſi mancipium Turcicum aliudve infidele, ad religionem chriſtianam convertatur, ac baptiſetur, tum baptismo manumiſſionem eſſe implicitam, adeoque novum illum chriſtianum, fieri liberum, aliqui cenſent *v.* Dn. KOENIG *d. diſſert. c. 3. §. 9. ſeqq.* ſed cum manumiſſio, ex legibus humanis, dependeat, hæ vero effectum libertatis baptismati haud tribuerint, ideo merito implicita illa manumiſſio negatur, hoc certe tamdiu dicendum, donec diſſentientes contrarium probaverint.

§. 16. Ex *can. 15. diſt. 54.* implicita illa manumiſſio probari nequit, cum ſaltem doceat, quod infidele mancipium, quandoque favore religionis chriſtianæ, libertate donandum ſit, ex quo manumiſſio, baptismo implicita, potius negatur. Conſtitutio Pii V. quam 1566. edidit, quamque LAERTIUS CHERUBINUS *part. 1. Magni Bullarii Romani n. 17.* retulit, inter Proteſtantes, nullius eſt autoritatis, præterea laudatam illam manumiſſionem magis negat quam aſſerit: Hinc etiam experientia comprobat, quod mancipia baptiſata, in ſervitute permaneant, niſi alia manumiſſio acceſſerit. His ita ſe habentibus, multo minus baptismati ejusmodi, effectus adoptionis tribui poteſt *v.* Dn. THOMAS. *Dodec. quæſt. promiſc. Hal. 1693. qu. 8.*

§. 17. Quibusdam in locis conſvetudinis eſt, ut puerpera, poſt exactas ſex ſeptimanas *v. c. un. X. de purific.* in templo ſe ſiſtat, ac à miniſtro Eccleſiæ benedictionem accipiat: Cui conſvetudini, ſi alicubi vigeat, omnes puerperas ſe debere ſubmittere, ſi vero recepta non ſit, eam neceſſario non eſſe introducendam cenſet BRUN. *J. E. l. 2. c. 1. m. 2. §. 14.* Quod poſterius uti facile conceditur, ita prius rectius à CARPZ. *J. E. l. 2. D. 273.* negatur, cum probari nequeat, quod talis conſvetudo, in legem obligantem, evaluerit, libertas vero religionis, incongrue à CARPZ. probandæ ſententiæ, allegatur.

CAPUT

CAPUT XIII.
DE EUCHARISTIA.

SUMMARIA.

Euchariſtiæ conſideratio theologica & juridica eſt §. 1.
Diſpenſatur à miniſtro Eccleſiæ §. 2.
In communicaturis requiritur neceſſaria cognitio §. 3.
Aſſenſus §. 4.
Pœnitentia & peccatornm confeſſio §. 5.
Ad uſum Euchariſtiæ homines vi §. 6.
Vel ſubtractione commodorum ſunt compellendi §. 7.
Sed hoc defendi nequit §. 8.
Rationes oppoſitæ diluuntur §. 9. 10.
Neque recte quis compellitur ad miniſterium certi alicujus confeſſionarii §. 11. 12. 13. 14.
Rationibus non vi hic agendum §. 15.
Diſpenſandæ Euchariſtiæ ſumtus, locus, tempus & ritus §. 16.
Judicium Brunnemanni de hiſce ritibus §. 17. 18.
A ſubditis illi ſunt obſervandi nec ab Imperante facile mutandi §. 19.

§. I.

ALterum Proteſtantium Sacramentum, eſt Euchariſtia, in cujus explicatione, itidem cavendum, ne theologica & juridica, ſine delectu, permiſceantur. Quid ſit Sacra Cœna, an & quando, ex præcepto divino, illa uti debeamus, quæ ſit ejus materia, quis digne illa utatur nec ne? ea, ſimiliaque explicat Theologia *v.* ZIEGLER *ad Lancell. l. 2. tit. 6.* BRUNN. *J. E. l. 1. c. 6. m. 4. l. 2. c. 1. m. 3.* Sed quomodo inſtituta divina, legibus humanis velut fulciri, aut externæ ceremoniæ aliaque adiaphora recte ordinari, ac inprimis injuſta coactio aliique abuſus externi impediri debeant, de eo agere debet Jurisprudentia.

§. 2. Diſpenſatur S. Cœna, à miniſtro ordinato, hoc ſive ex inſtituto divino, ſive, quod verius eſt, humano dependeat, recte illud ſanctione pœnali tuetur Imperans, hinc nemo in munus, alteri demandatum, involare debet *v.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 3. §. 2.* quemadmodum etiam ipſi miniſtri Eccleſiæ, alio miniſtrante, ſacra cœna uti tenentur *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 293.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 4. §. 12. ibique* STRYK *in not.* Inprimis Imperans curam gerere debet, quo miniſtri Eccleſiæ, debita cum reverentia, munus ſuum peragant. An autem Euchariſtia, ab ebrio vel vitioſo miniſtro diſpenſata, alicujus effectus ſit? id Theologi expedire debent. *v. can. 89. 90. C. 1. qu. 1.* Dn. FALCKNER *de paroch. c. 3. §. 60.*

Digitized by Google

§. 3. In Communicaturis, ex inſtitutione divina, requiritur (1.) *neceſſaria cognitio,* quo igitur homines cognitione illa imbuantur, Imperans proſpicere poteſt & debet, cumque munus docendi miniſtris Eccleſiæ conceſſum ſit, hinc horum officium exigit, ut rudes diligenter informent, quod valde iterum exaggerat BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 4. §. 3. ſeqq.* quia ſcilicet facile eſt, onus, quod ipſi ſubire non debemus, intendere. Cum autem de cognitione, per externa indicia, judicare liceat, hinc illa, velut externum præſuppoſitum, legibus humanis ſubeſt, quamobrem infantes, rudes vel etiam mortui, ab uſu Euchariſtiæ, recte excluduntur *v.* SCHILTER. *J. J. C. l. 2. tit. 3. §. 6.*

§. 4. Deinde etiam requiritur, ut communicaturus (2.) *cognitioni requiſitæ aſſentiatur,* cumque de aſſenſu externo, ex receptis fidei formulis, certo judicari queat, hinc diſſentientes, à S. Cœna, recte iterum arceantur, licet enim de interno & ſerio aſſenſu, nunquam certi ſint homines, attamen externi merito etiam habetur ratio hactenus, ut ii, in quibus ne quidem externum & remotum præſuppoſitum occurrit, non male ab Euchariſtia repellantur, cum hoc modo etiam irriſio & ludibrium, quo formulæ receptæ conſentientes, alias afficerentur, evitetur. Si autem, qui hactenus diſſenſit, formulæ fidei probatæ accedat, tum, prævia denunciatione & gratiarum actione, admittitur *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 267.*

§. 5. Amplius in communicaturo requiritur (3.) *pœnitentia & ſerium emendandi vitam propoſitum:* impœnitentes igitur & impii, uſu vel potius abuſu S. cœnæ, graviter peccant, de quo Theologi agunt. Num vero impœnitentes, à S. Cœna, repellendi ſint, alia quæſtio eſt, quæ, cum externam coactionem, & media civilia reſpiciat, non tantum ad Theologos, ſed & potiſſimum Politicos pertinet, de qua, capite ſequenti, agemus. Denique communicaturus, ex ordinatione humana (4.) *peccata confiteri debet,* ſi quis igitur, ſine prævia confeſſione, S. cœna uti velit, is merito repellitur, aut ſi, facta confeſſione, ejus uſum, ſine cauſa, differat, tanquam ordinationis humanæ contemtor, aliqua pœna afficitur *v.* CARPZ. *l. 2. D. 275. 276. 277.*

§. 6. Quoties quis Euchariſtia uti debeat, id lege divina determinatum non eſt, adeoque cujusvis conſcientiæ id relinqui debet *v.* BRUN-

Digitized by Google

3RUNNEM. *J. E. l. 2. c. 1. m. 3. §. 6. ibique* STRYK *in not.* Quodſi au-
em quis, qui receptæ fidei formulæ aſſentitur, per longum tempus,
i. cœna non utatur, is, prævia admonitione, carcere aliisque pœnis,
d ejus uſum, adigi, ac, perſeverante contumacia, relegari, vel ſi,
n illo ſtatu, moriatur, honeſta ſepultura ei denegari poteſt, ex ſententia
ommuni, cui praxis etiam non raro ſuffragatur *v.* CARPZ. *J. E. l. 2.
). 294. ſeqq.* SCHILTER. *J. J. C. l. 2. tit. 3. §. 15.*

§. 7. Craſſiorem, in hac ſententia, latitare papatum, ſuboluit
RUNNEMANNO *l. 1. c. 6. m. 4. §. 2.* hinc, improbata illa violentia,
enſet *contemtorem ejusmodi, ab Eccleſia, imo & ab honeſtis conventi-
us eſſe excludendum, &, antequam recipiatur, examinandum, an di-
tos pœnitentiæ fructus ediderit add.* STRYK *in not. ad d. §. 2.* Sed
hac excluſione, etiam coactio eſt, ſive enim carcere aut relegatio-
e, ſive ignominia, vel commodorum quorundam ſubtractione, ad
iquid compellaris, ſane omnia in coactionem, ſuis licet gradibus di-
nctam, reſolvuntur! Diſciplina eccleſiaſtica, defendendæ violentiæ
uſtra allegatur, nam & illa, papale terriculamentum eſt, ut ſuo loco
cetur.

§. 8. Omnis igitur coactio, papalis & injuſta eſt, ac perperam
hibetur, nam per eam vera pietas, & ſalutaris S. cœnæ uſus produci
quit, ſed potius coactus, ad abuſum compellitur, ac, in majus ani-
æ periculum, præcipitatur. Nihil aliud igitur homines hic agere
ſſunt, quam ut diligenter moroſum adhortentur, quo ſalutis ſuæ ra-
nem habere velit, exitus Deo eſt commendandus, ac interim con-
nax, ſi rationes civiles non turbet, tolerandus: Poterit etiam in-
xia emigratio ei injungi, id quod, in locum communem, de tole-
ntia vel expulſione diſſentientium, incidit, quem alibi attingemus.

§. 9. Rationes ſententiæ contrariæ, nullius ſunt momenti (1.)
temtorem S. cœnæ, ſibi ipſi nocere, ita eſt! Sed coactione damnum
n tollitur, verum intenditur (2.) *eum puniri ob inobedientiam*, ubi
llum eſt imperium, ibi etiam nullus imperii eſt contemtus (3.) *in-
s illum præbere ſcandalum,* qui libertatem religionis & cultus in-
ligit, non ſcandalizabitur, nec ineptum ſcandalum acceptum, in-
iori remedio tollendum eſt (3.) *ad exemplum blasphemi, illum pu-
i poſſe*, ſed à blasphemia, ad omiſſionem Euchariſtiæ, male infertur,

 circa

circa illam ſaltem intendimus omiſſionem actus externi, quæ pœnis humanis obtineri poteſt, circa hanc vero, veram pietatem & uſum ſalutarem, quibus obtinendis, coactio fruſtra adhibetur. Interim in punienda etiam blaſphemia, limites tranſiliri ſolent, de quo alibi.

§. 10. Ulterius (4.) *contemtoribus cultus divini, tam in veteri teſtamento, quam in jure Canonico c. 12. X. de ſepult. & ordinationibus Proteſtantium eccleſiaſticis, honeſtam ſepulturam denegari.* Verum exempla judaica nobis imitari non licet, nam pœnæ illæ, à Deo, qui dominus religionis & conſcientiarum eſt, ſunt ſtatutæ, tale vero dominium nulli homini competit, jus autem Canonicum, & inde promanantes ordinationes eccclesiaſticæ, nullius hactenus ſunt autoritatis, quia ex imperio male arrogato profluunt (5.) *contemtores eſſe puniendos, quo alii, ab ejusmodi contemtu deterreantur*, ſalutaris cœnæ uſus, terrore pœnarum, obtineri nequit, hinc, ex defectu finis, apparet, jus puniendi hominibus hic non competere.

§. 11. Sicut nemo, ad uſum S. Cœnæ, in genere cogi poteſt, ita etiam adigi nequit, quo illa præciſe, in certa parochia, utatur, nam religionis & cultus libertas, hic etiam locum habet. Interim contraria ſententia, juxta quam nemini, in alia parochia, S. Cœna uti licet, niſi in caſu neceſſitatis, communior, & fortaſſis etiam praxi ſuffulta eſt *v.* CARPZ. *l. 2. D. 290. 291.* Ut res propius intelligatur, diverſæ conſiderationes ſunt ſeparandæ: Miniſtrum eccleſiæ non recte agere, ſi variis artibus alterius auditores ad ſe alliciat, ac eo nomine pœnis legum humanarum ſubeſſe, recte dicitur *v. c. 7. §. 23.*

§. 12. Illud quoque certum, quod is, qui ex ſolo odio Confeſſionarium mutat, ac, eo durante, alibi S. cœna utitur, peccet. An vero ille, mediante coactione, ad priorem Confeſſionarium ſit remittendus? alia quæſtio eſt, quæ communiter quidem etiam affirmatur *v.* CARPZ. *d. D. 290. n. 14.* ſed merito, ceu jam dixi, negari debet *v. c. 5. §. 30.* ſane rationes, in contrarium allatæ, non valde urgent, nam quod (1.) *mutatione illa, prior Confeſſionarius, injuria vel ignominia affici* dicatur, id cultus libertas ſtatim diſſipat.

§. 13. Nec majoris momenti eſt, quando dicitur (2.) *alius exemplum illud eſſe ſecuturos*, nam hoc ipſis utique licet; ita vero (3.) *obſequium miniſterio debitum, cum omni diſciplina, facile eſſe ruiturum,* ſed

Digitized by Google

:d Clerò nullum imperium aut diſciplina competit, hinc etiam nulm eo reſpectu occurrit obſequium (4.) *curam animarum ejusmodi utatione turbari*, hoc conſcientiæ ejus, qui mutationem eligit, relinuendum eſt, miniſter Eccleſiæ eſt ſecurus, ſi quis ejus opera uti nolit.

§. 14. Illud quoque urgetur (5.) *miniſtros eccleſiæ, admiſſa illa utatione, vitia auditorum libere non eſſe taxaturos, cum ſemper meendum ſit, ne denuo, hoc paſtore deſerto, alium quærant.* Sed qui ımmum confeſſionarium conſcientiæ non præfert, is metu novæ utationis, à libera vitiorum cenſura, non deterrebitur (6.) *neminem, ti odio erga confeſſionarium flagrat, alibi illæſa conſcientia, communire poſſe*, hoc dubio procul concedendum eſt, (7.) *ergo illum alibi non e admittendum*, hoc exinde non ſequi, libertas religionis oſtent, tentanda ſaltem eſt mediis habilibus reconciliatio (8.) *miniſtrum clcſiæ, extra parochiam ſuam, non habere jus diſpenſandi Sacramen*, eſto! ad ſe tamen accedentes poterit admittere, quanquam nec ius ſimpliciter verum ſit *v. c. 7. §. 23.*

§. 15. Cæterum hactenus dicta non eo pertinent, quaſi libertati, qua quis, ab uſu S. Cœnæ, vel omnino abſtinet, vel, in certa parocia, illa uti non vult, ſtatim ſit cedendum: rationes, etiam cum per'erantia, adhibendæ ſunt, his vero nihil proficientibus, vim male in ſidium vocari arbitror. Et ſane ſi quis ſerio indolem cultus divini pendat, is facile intelliget, violenta remedia, ex rationibus Cleri pais, habere originem, quo ſcilicet per ea, in externo Cleri obſequio, ici retinerentur, nam hic ſcopus, per illa, omnino obtineri poteſt, tatem vero ac curam animarum, ut alibi, ita hic etiam, prætextui : ſumtam.

§. 16. Sumtus diſpenſandæ Euchariſtiæ neceſſarii, ex ærario Ecıaſtico ſumuntur, vel, hoc deficiente, à Parochianis præſtantur *v.* HILT. *J. J. C. l. 2. tit. 3. §. 10.* accurare debent ii, ad quos ea cura per:t, ne res neceſſariæ, circa adminiſtrationem S. Cœnæ, deficiant ARPZ. *l. 2. D. 289.* De cætero diſpenſatio Euchariſtiæ regulariter n templo *v.* CARPZ. *d. l. D. 292.* diebus dominicis & feſtivis, alindo etiam operariis SCHILT. *d. l. §. 13. 14.* nam hæc legibus huıis ſubſunt, quæ etiam veſtitum communicantium *v.* CARPZ. *d. l.* 74. ut & cæteras ceremonias & adiaphora, qualia ſunt uſus altarium,

 obla-

Digitized by Google

oblatarum, lænarum, cereorum, muſicæ, ritus geniculandi & ſimilia, definire poſſunt & ſolent.

§. 17. Circa hanc rem diſpicet BRUNNEMANNO *J. E. l. 1. c. 6. m. 4. §. 8. 9.* difformitas ceremoniarum, dum e. gr. fœminæ, quando recitantur oratio dominica & verba Sacramenti, in genua procumbant, mares vero illa ſtantes audiant. Præterea illud quoque reprehendendum putat, quod pauciſſimi adminiſtrationi Sacramenti interſint, ſed plerique abeant *add.* CARPZ. *l. 2. D. 245.* Enimvero quod prius attinet, uniformitas & difformitas ceremoniarum, eodem loco habenda videtur. Poſterius vero, ſive manſio in templo, conſcientiæ cujusvis relinquenda erit, vis ſane inutiliter adhibebitur.

§. 18. Muſicam figuralem, quam vocant, rejicit quoque BRUNNEM. *l. 2. c. 1. m. 3. §. 4.* quod aliis dijudicandum relinquo. Eam etiam conſvetudinem, qua fiſtula Calici imponitur, ac per eam vinum magis ſorbetur, quam bibitur, improbat *d. l. §. 5.* quæ cenſura rationem omnino habet. Quod vero præſentiam totius Miniſterii, circa adminiſtrationem Sacramenti hujus, requirat *d. l. §. 7.* illud non probandum videtur, cum ſine ſpe alicujus utilitatis, grave onus miniſtris Eccleſiæ imponatur.

§. 19. Quæ autem ceremoniæ, in hac vel illa Eccleſia, obtineant, id ex ordinationibus eccleſiaſticis diſcendum. Illas vero tam miniſtri Eccleſiæ, quam communicantes obſervare tenentur *v.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 3. §. 5. 16. 17.* Quodſi ceremoniæ Eccleſiaſticæ, mutandæ ſint, triplex quidem Eccleſiæ Status, ad mutationem illam non requiritur, licet ita communiter velint *v.* CARPZ. *l. 2. D. 247.* Interim certum eſt, quod mutatio talis, non temere ſit ſuſcipienda, quodque benefaciat Imperans, ſi, cum ſubditorum conſenſu, eam peragat. Mutationes aulicæ, plerumque ſunt ſuſpectæ, maxime ſi Dominus Territorialis alii religioni ſit addictus, iis tamen, ſi ſola adiaphora reſpiciant, omnino parendum eſt *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 2. §. 31.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XIV.
DE CONFESSIONE AURICULARI.

SUMMARIA.

onfeſſionis auricularis indoles ac à pœnitentia generaliter accepta diverſitas §. 1.
irca pœnitentiam interventu Miniſtri Eccleſiæ peragendam occurrit clavis ligans & ſolvens §. 2.
ı actu confeſſionis privatæ utraque clavis ſimul adhibenda §. 3.
onfeſſio auricularis eſt ex inſtituto humano §. 4.
oque ſenſu obſervari debet §. 5.
b delicta dubia vel præterita à confeſſione nemo repellendus §. 6.
atus controverſiæ quoad peccata futura §. 7.
iſtinctiones expediendæ quæſtioni neceſſariæ §. 8.
d excitandam veram pietatem, ne ab Imperante quidem impœnitentes ab Euchariſtia arceri poſſunt §. 9.
ene tamen ad obtinendam externam honeſtatem §. 10.
æc tamen potius per diſciplinam civilem, quam inſtituta eccleſiaſtica procuranda erat §. 11.
iniſtris Eccleſiæ poteſtatem repellendi quidam tribuunt, alii circa hanc rem fluctuant §. 12.
d poteſtas hæc illis ſecundum jus divinum neganda §. 13.
am vera pietas violentis mediis excitari nequit §. 14.
Cura vero externæ honeſtatis violenta homini privato non competit, ac admiſſa varia parit incommoda §. 15. 16. 17.
Refellitur diſſentientium ratio prima §. 18.
Secunda, tertia §. 19.
Quarta §. 20.
Et quinta §. 21.
Applicatio dictorum ad praxin §. 22.
Miniſter, qui conſcientiam erroneam emendare nequit, munere eccleſiaſtico abſcedere debet §. 23.
Actus euchariſtiæ externus quomodo ab hujusmodi ſcrupulis liberari queat §. 24.
Ex dictis clavis ſolventis & ligantis uſus & abuſus §. 25.
Nec non ordinationum eccleſiaſticarum rejectionem privatam prohibentium juſtitia oſtenditur §. 26.
Miniſtri Eccleſiæ, qui contumaciter rejectionem impœnitentium ſibi aſſerunt, ab officio recte removentur §. 27.
Poteſtas ſolvendi & ligandi quo ſenſu ſolis miniſtris Eccleſiæ competat §. 28.
Confeſſionis privatæ locus, tempus modus & adjunctum §. 29.
Sigillum confeſſionis §. 30.
Quatenus inter Proteſtantes obſervandum §. 31.

§. 1.

COnfeſſio privata ſive auricularis, eique conjuncta Miniſtri Eccleſiæ abſolutio, antecedit Euchariſtiæ uſum. Eſt illa *actus, quo chriſtianus peccata ſua in genere, ſine enumeratione ſpeciali, Confeſſionario ſuo confitetur ab eoque, juxta præſcriptum verbi divini, abſolvitur* v. SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 4. §. 1.*

Debet

Debet illa, à Pœnitentia generaliter accepta, diſtingvi, tanquam ſpecies à genere: Nam pœnitentiam poterit immediate, & remotis arbitris, erga Deum declarare homo, ab eoque etiam, juxta verbum divinum, remiſſionem peccatorum, certo ſibi polliceri.

§. 2. Quando autem pœnitentia & abſolutio, vel ejus negatio, ſive peccatorum retentio, interventu Miniſtri Eccleſiæ, peragenda eſt, tum clavis ligans & ſolvens, de qua *Matth. XVI.* 19. *XIIX.* 18. *Joh. XX.* 23. id eſt *poteſtas, juxta præſcriptum verbi divini, impœnitentes peccatores condemnandi, pœnitentibus vero gratiam divinam promittendi,* miniſtris Eccleſiæ generaliter competit, eamque adeo illi, etiam extra actum confeſſionis auricularis, exercere poſſunt, hinc illa, in ſuggeſtu, vel ſimpliciter, vel prælecta antea confeſſione generali, quoque utuntur, id quod experientia ſatis comprobat.

§. 3. Præterea, in actu confeſſionis privatæ, etiam pœnitentia, eique reſpondens clavis ligans & abſolvens, occurrit, id quod, ratione actus externi ſatis certum, num vero pœnitentia vera & interna concurrat, id ſoli Deo notum eſt. Quod autem uſum clavis ligantis & ſolventis attinet, poterit miniſter Eccleſiæ, extra actum confeſſionis privatæ, eadem ſeparatim uti, dum impœnitentibus iram, pœnitentibus vero gratiam divinam annunciat; ſed in actu confeſſionis privatæ, ubi ad certam perſonam eſt facienda applicatio, miniſter conditionata abſolutione defungi debet, cum non ſit cordium ſcrutator, quo ipſo, niſi me omnia fallunt, clavis ligans & ſolvens conjunctim exercetur, nam dum quis, ſub conditione fidei & pœnitentiæ abſolvitur, eo ipſo, deficiente conditione, non abſolvitur, ſive ligatur.

§. 4. Eſt autem confeſſio auricularis, nullibi in verbo divino præcepta, hoc ſane tamdiu recte dicitur, donec affirmantes contrarium probaverint *add.* ZIEGLER *ad Lancell. l. 2. tit. 5. §. 8.* Num in primitiva puriori Eccleſia fuerit in uſu, alii expediant; Illud certum videtur, quod Clerus papalis, actu illo, ad ſtabiliendum dominatum, fuerit abuſus: Nam eo fine introducta fuit ſpecialis peccatorum enumeratio, ac poteſtas, peccata vel multa, vel alia pœna coercendi, Clero tributa. Poſt Reformationem, craſſior ille abuſus quidem ſublatus eſt, ipſa tamen confeſſio auricularis manſit, informandis ſimplicioribus, & conſolandis eo efficacius peccatoribus *v.* CARPZ. *l. 2. D. 275.*

forte

Digitized by Google

orte etiam ob nummum confeſſionarium, aut, quia inſtitutis illis ſtatim deſveſcere non licuit.

§. 5. Ubi ergo Confeſſio privata recepta eſt, ibi, velut ordinatio humana, obſervari debet *v. c. præc. §. 5. n. 4.* Quia etiam illa Euchariſtiam antecedit, ideo, quæ de neceſſaria cognitione aſſenſu & pœnitentia diximus *cap. præc. §. 3. 4. 5.* hic quoque locum inveniunt *add.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 4. §. 4. ſeqq.* Illa vero quæſtio: *num impœnitentes, à confeſſione auriculari & Euchariſtia repellendi ſint?* quam *d. §. 5. n. 3.* indicavimus, plenius jam eſt expedienda.

§. 6. Si quis delicti alicujus falſo inſimuletur, aut illud valde incertum ſit, tum is merito admittendus eſt *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 284. ſeqq.* idem dicendum, ſi quis, ob delictum commiſſum, ſatisfactionem præſtiterit CARPZ. *d. l. D. 279.* Hoc tamen caſu non aliter admitti debet, quam prævia pœnitentia eccleſiaſtica, niſi forte periculum mortis ſubſit, tum enim, ſine ea, uſus Euchariſtiæ concedendus erit ex ſententia CARPZ. *d. l. D. 281. 282. 283.* Verum nulla ſubeſt indiſpenſabilis neceſſitas, quoad pœnitentiam eccleſiaſticam, ſed tota ſubjacet arbitrio Imparantis, hinc, prout leges jubent, vel adhiberi vel omitti poteſt.

§. 7. Sed de delictis præteritis res non adeo involuta eſt. Major difficultas quoad futura ſubeſt, adeoque illud præcipue quæritur, *num is, qui inimicitiis, ebrietati, ſcortationi, duellis ſimilibusque vitiis, hactenus indulſit, ac, judicio humano, eadem continuaturus præſumitur, à confeſſione privata & S. cœna ſit repellendus, ſi emendationem vitæ promittere nolit?* de quo quid alibi dixerim, jam prolixe referre non attinet, breviter potius magisque diſtincte illud nunc expedire conabor.

§. 8. Illud igitur dubium non habet, quin impœnitens ſerio admoneri queat, manente iſta conditione, uſum S. cœnæ omittat, ſed ſi ille propoſito inhæreat, ac uſum illum conſtanter expetat, tum quæſtio allata locum invenit. Et putaverim jam, diſtingvendum eſſe inter *Imperantem eique ſubordinatum magiſtratum eccleſiaſticum*, ac *miniſtrum eccleſiæ.* Circa illum, rurſus diſtinguendum erit inter finem repulſionis, utrum ſcilicet *eo ſine impœnitens, à S. cœna repellendus ſit, quo vera pœnitentia, in eodem, excitetur,* an eo ſaltem, *quo ad externam honeſtatem revocetur.*

Ooo ooo o §. 9.

Digitized by Google

§. 9. Hoc poſito, ne ipſi quidem Imperanti & magiſtratui eccleſiaſtico fas eſſe putem, impœnitentem à Sacra cœna repellere, quo vera in eo excitetur pœnitentia, nam finis ille, mediis humanis, obtineri nequit, hinc hæc etiam adhiberi nequeunt. Accedit, quod ſtatus mentis humanæ ſit inconſtans, cumque Deus corda hominum flectere queat, hinc, ſi finem allatum ſpectemus, uſus Euchariſtiæ potius admittendus videtur, cum, ex imperſcrutabili Dei conſilio, per eum, ad pietatem converti queat impœnitens, ſecus ac homines opinabantur.

§. 10. Quodſi autem eo ſaltem fine impœnitens repellendus ſit, quo ad externam honeſtatem revocetur, tum jus repellendi, Imperanti & magiſtratui eccleſiaſtico competere arbitror, nam ſicut alias legibus ſuis externam honeſtatem ſancire poteſt, ita omnino etiam diſponere poſſe videtur, ut nemo ad S. Cœnam admittatur, niſi qui à gravioribus delictis eſt immunis, eo ipſo enim nihil aliud agit, quam ut aliquod præſuppoſitum, quod in ipſius poteſtate eſt, definiat; & quo jure externum aſſenſum, in Communicaturis, exigere poteſt *v. cap. præc. §. 4.* eodem etiam ipſi externam honeſtatem requirere licet.

§. 11. Atque in hunc ſenſum ſi accipiatur communis ſententia, quæ Imperanti jus repellendi ab Euchariſtia tribuit *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 280.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 4. §. 10. 13. l. 2. c. 1. m. 3. §. 12. ibique* STRYK *in not.* tum omnino admitti debet. Interim ſatius omnino eſſet, ſi Imperans per diſciplinam civilem, bene inſtructam, cives ſuos præpararet Eccleſiæ, quam ut nunc demum, per inſtituta eccleſiaſtica, mores civiles & externos formare intendat.

§. 12. Miniſtrum Eccleſiæ quod attinet, ſi is religioni ſibi ducat, impœnitentem admittere, tum dubio procul hanc rem deferre poteſt ad Conſiſtorium; hoc igitur ſi, juxta modum antea expoſitum, eum repellendum eſſe decernat, res confecta eſt, ſi vero vel nihil decernat, vel etiam eum admitti jubeat, tum quæritur, an miniſter, proprio judicio, eum repellere poſſit, vel etiam an hoc ſtatim, ſine prævia aliqua denunciatione, facere queat? Plerique ſane, ex Clericorum ordine, affirmativam defendunt, ac illi, qui ſanctitate ſe eminere, ſibi perſvadent, praxin quoque addunt, in eaque verum clavis ligantis uſum conſi-

Digitized by Google

onſiſtere, arbitrantur. Alii fluctuant, ac durum hunc eſſe nodum enſent *v.* Brunnem. *J. E. l. 2. c. 1. m. 3. §. 12.*

§. 13. Mihi certum videtur, quod Miniſtro Eccleſiæ, privata au- ɔritate, impœnitentem repellere non liceat. Ei vero probando, non- um urgebo ordinationes eccleſiaſticas, quæ hoc miniſtris Eccleſiæ rohibent, aut quod totus confeſſionis auricularis actus, ſit juris hu- nani, in quod privatis mutandi arbitrium non competat, nam hæc, ationibus non præſtructis, prætextu mandati divini, à diſſentientibus ludi ſolent: Sed rationibus potius probare conabor, quod rejectio mpœnitentium Miniſtris Eccleſiæ, jure divino, non tantum non ſit njuncta, ſed potius prohibita.

§. 14. Nimirum rejectio impœnitentium, vel ſuſcipienda ob *eram ſeriamque pœnitentiam*, vel ſaltem ob *externam honeſtatem.* lla hoc medio obtineri nequit, hinc male hactenus à miniſtris Eccle- iæ hoc uſurpabitur, per ea quæ *§. 9.* dixi. Et ſane mera ſtultitia eſt, uando, mediis, violentiæ quid habentibus, veram pietatem excitari oſſe, exiſtimatur; non igitur dubitandum, quin Deus inepta ejus- nodi media in genere prohibuerit. Cum autem Sanctuli hodierni inem illum palam præ ſe ferant, ac impœnitentes ideo repellendos ſſe cenſeant, quo, hac ratione, ad veram pœnitentiam, adigantur, ideo onatus illius inſania, ac ſimul autorum vel imprudentia, vel impro- itas eſt manifeſtiſſima.

§. 15. Quodſi autem miniſter Eccleſiæ, eo fine, ſaltem rejectio- em moliatur, quo impœnitens ad externam honeſtatem, revocetur, um ſcopum illum, eo medio, obtineri quidem poſſe fateor, ſed illud rivato competere nego. Eſt enim rejectio illa (1.) actus mere ci- ilis ac aliquod imperium præſupponit, hinc à privato ſuſcipi non de- et, id quod liquidius fit, ſi incommoda, quæ exercitium privatum on poſſunt non ſequi, expendamus, nam rejectio illa (2.) actus ignomi- ioſus eſt, hinc ſi par in parem, eum ſuſcipiat, non poſſunt non gra- iſſimæ colliſiones inde oriri.

§. 16. Abſurdum præterea eſt (3.) unius hominis, qui vel ex gnorantia, vel pravis affectibus, ſæpe excedere poteſt, judicio talem em committere: Sane miniſtri Eccleſiæ hanc poteſtatem ſibi antea rrogare nequeunt, quam probaverint, ſe ſortem humanam ſuper-

 greſſos,

Digitized by Google

greſſos, ac ab omni errore, & affectum intemperie eſſe immunes. Denique (4) plura alia incommoda, ex admiſſa repellendi facultate, ſequerentur, nam quibus rationibus, in ſpeciem, rejectio impœnitentium defendi poteſt, iisdem etiam alia inventa papalia tueri licet.

§. 17. Scilicet ſi impœnitens factam forte promiſſionem non ſervet, deinde juramentum vel cautio ab eo erit exigenda: Caſtigationem quoque & ferulas addere licebit, denique, ex eodem fonte, papalis delictorum occultorum inquiſitio derivari poterit! Nec dubitandum quin, firmato ſatis uno abſurdo, plura alia ſint ſecutura. Quæ cum ita ſint, tuto utique concludi poſſe videtur, actum, ad imperium civile pertinentem, ac, ſi privatis permitteretur, multa incommoda producturum, jure divino Miniſtris Eccleſiæ eſſe interdictum.

§. 18. Interim variis rationibus pro facultate repellendi impœnitentes, miniſtris Eccleſiæ competente, pugnari ſolet, quæ tamen fere, ad hæc capita, redigi poſſunt (1.) *peccare miniſtrum, ſi impœnitentes non repellat*, ſed hoc plane negandum, peccat ille ſi media habilia, doctrinam nempe & admonitionem neceſſariam, omittat aut, quod gravius eſt, vitiis aduletur, ac peccatores in improbitate ſua confirmet. Sed ſi media inepta, aut ad imperium civile ſpectantia, omittat, tum peccare dici non poteſt.

§. 19. Deinde urgetur (2.) *margaritas canibus & ſuibus non eſſe objiciendas Matth. VII. 6.* Sed nec hujus peccati fit reus, Miniſter Eccleſiæ, nam abſolvit conditionaliter, adeoque, deficiente conditione, non abſolvit: In uſu vero Euchariſtiæ, concurrit ſaltem ad actum externum, minime autem ad internum, ſive ſalutarem ſive noxium, hinc non objicit margaritas ſuibus, ſed id ſaltem, quod impedire nequit, permittit, i. e. nihil agit. Ex quo etiam liquet, quod, nullo cum effectu, dicatur (3.) *miniſtrum eccleſiæ, qui indignum admittat, ejus peccata participare v.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 1. m. 3. §. 12.* poſſe miniſtrum peccatorum alienorum fieri participem, dubium non eſt, id tamen, ob omiſſam rejectionem vel repulſam, non contingere, ſatis jam oſtenſum eſt.

§. 20. Sed competit tamen (4.) *miniſtris Eccleſiæ clavis ligans Matth. XIIX. 18. Joh. XX. 23.* Ita eſt! Verum clavis ligans non involvit facultatem repellendi impœnitentes, ſed ejus vis in eo conſiſtit, quod

Mini-

Digitized by Google

Miniſter impœnitentes Imperanti poſſit denunciare, &, ſi hic eos ad-
nittendos eſſe cenſeat, conditionaliter abſolvere, addita declaratione,
ctum hunc, ſi conditio deficiat, non tantum inanem, ſed & noxium
ſſe futurum: Plus clavi liganti ineſſe, nemo bonis rationibus proba-
erit, ſed, quæ effectum memoratum excedunt, papatum redolent.

§. 21. Præcedentibus addi poteſt (5.) *nimis videri paradoxon,
uod, cum uſus Euchariſtiæ pœnitentiam requirat, impœnitentes tamen
nt admittendi, adeoque actus ſit ſuſcipiendus, deficiente licet requiſito
eceſſario: Magis utique naturale eſſe, ut, hoc ceſſante, actus omitta-
ur.* Fateor, ita dicendum eſſe, ſi omiſſio illa ſit privati arbitrii, ac
ulla ſecum trahat incommoda, ſed cum, longe aliter illam ſe habere,
ſtenſum ſit, ideo, ob defectum requiſiti, actus, privato judicio, omitti
on debet, ſed res illa potius Imperanti denuncianda eſt, &, ſi hic im-
œnitentem admittendum eſſe cenſeat, admiſſio ſub conditione,
ctui huic neceſſaria, peragenda. Hinc datur tertium: actus non eſt
mittendus nec pure ſuſcipiendus, verum ſub conditione.

§. 22. Hæc, niſi fallor, ſatis ſunt plana, ſed nihilominus, ad pra-
in, fortaſſis quis hærebit! Verum illa ex præcedentibus dirigi debet,
inc ſi impœnitens Miniſtro Eccleſiæ offeratur, id ei faciendum erit,
uod modo diximus; ſi vero ipſe Imperans abſolutionem petat, ac ea
imen palam perpetret, quæ impœnitentiam arguant, tum, quia dela-
o ad Superiorem ceſſat, abſolutio conditionata, prævia doctrina &
dmonitione ſufficiente, impertienda eſt; ſane, ſi miniſter Eccleſiæ,
rivatum repellere nequit, multo minus Imperantem rejicere poteſt,
naxime ſi impœnitentia ſit quodammodo dubia.

§. 23. Si ita agat Miniſter Eccleſiæ, & conſcientiæ ſuæ conſulit,
ec rationes civiles turbat, ſed officium Viri prudentis implet. Quodſi
amen hæ ſimilesque rationes, alicui nondum ſufficiant, ut, illæſa con-
cientia, impœnitentes admitti poſſe, exiſtimare queat, ei munere ec-
leſiaſtico abſcedendum; adeoque occaſio agendi evitanda eſt, nam
ti contra conſcientiam, licet erroneam, non recte agitur, ita, vice ver-
a, errans exigere nequit, ut alii quoque errori actiones ſuas attempe-
ent, atque ita ille in normam communem evaleſcat.

§. 24. Poſſet externus diſpenſandæ Euchariſtiæ actus ita inſtrui,
t nihil omnino ſcrupuli, Miniſtris Eccleſiæ, inde ſuboriretur, ſi ſcili-

cet confeſſioni & abſolutioni ſpeciali, generalis, ad nullum individium in ſpecie applicata, ſurrogaretur, ac uſus Euchariſtiæ, ſine interventu Miniſtri, perageretur. Sed hactenus uſitata diſpenſandi ratio, ad utilitatem & honorem Miniſterii, magis pertinet, & licet ſcrupulos quosdam excitare apta ſit, attamen conſcientiam neceſſario non ſauciat.

§. 25. Ex hactenus dictis, facile intelligi poteſt, in quo clavis ſolventis & ligantis *uſus & abuſus*, circa confeſſionem auricularem, conſiſtat. Nempe uſus legitimus, poſitus eſt, in *abſolutione conditionata*, addita, ubi opus eſt, neceſſaria doctrina & admonitione, ut & quandoque, in *denunciatione Superiori facta*. Abuſus duo ſunt extrema, alterum, *ſi quis impœnitentes ſimpliciter abſolvat*, aut, quod gravius eſt, *poſitivis rationibus ſecuros reddat, ac in improbitate confirmet*, alterum, *ſi impœnitentes veros*, vel quod majus eſt, *putativos, privato auſu, repellat.* Prior abuſus ex avaritia, poſterior, ex ambitione, potiſſimum dependet.

§. 26. Illud etiam ex dictis liquet, Ordinationes eccleſiaſticas, quæ Miniſtris eccleſiæ, impœnitentium rejectionem privatam prohibent, qualis etiam, in Saxonia Electorali occurrit *v. Art. Gener. tit. 7. verb. die aber in ihren Sünden unbußfertig verharren, und ſich nicht beſſern wollen, ſollen zur Communion nicht zugelaſſen werden, doch mit ihnen nicht geeilet, ſondern, wie droben vermeldet, die gradus admonitionum vorgenommen, und alſo niemand allein auf eigen Erkändniß der Pfarrer, vom heiligen Abendmahl abgehalten werden,* juſtiſſima ratione niti, & non ferendam imprudentiam vel improbitatem eſſe, quando prætextu mandati divini, eas nonnulli eludere conantur.

§. 27. Denique illud ex dictis etiam manifeſtum eſt, quod miniſtri Eccleſiæ, qui contumaciter rejectionem impœnitentium ſibi arrogant, recte ab officio removeantur, nam, ut improbitas juri divino & humano contraria, ſit impunita, nulla jubet ratio. Et putem, ſollicita cura hiſce conatibus occurrendum eſſe, ne turbones, fanatica pietate inprimis tumidi, ſub ſpecioſis prætextibus, infauſtum reducant papatum. Illud tamen ſimul ad Imperantis officium pertinet, ut diſciplina civili, rite inſtructa, graviores ſubditorum exceſſus reprimat, ac ſuo inprimis exemplo, ad honeſtatis ſtudium eos revocet.

§. 28.

Digitized by Google

28. Eos, qui uſum Euchariſtiæ, & conſequenter confeſſionem
ılarem omittunt, non rectead illa cogi, jam *cap. præc. §. 6. ſeqq.*
ſum eſt. De cætero poteſtas abſolvendi & ligandi, intuitu con-
ıis privatæ, Miniſtris Eccleſiæ ordinatis, ex lege humana, regu-
r tantum competit *v.* Ziegl. *ad Lancell. l. 2. tit. 5. §. 8.* Schilt.
l. 2. tit. 4. §. 12. 13. In genere autem poteſtatem abſolvendi &
di, ſolis Eccleſiæ Miniſtris non eſſe adſcribendam, omnino exi-
m.

. 29. Confeſſionis privatæ actus, regulariter in templo, debito
ore & ordine, eſt ſuſcipiendus *v.* Schilt. *d. l. §. 2. 16.* ac in qua-
ngva, imo etiam per interpretem, aliaque indicia poteſt fieri *v.*
.pz. *J. E. l. 2. D 278.* Actu peracto, nummus confeſſionarius,
ıſidium ſalarii, ſatis quandoque modici, offerri ſolet. Quæ res
ı ſe non eſt improbanda, ita negari tamen non poteſt, quin abuſus
ſpecie injuſtam coactionem quandoque introducat *v.* Schilt.
§. 17. Carpz. *J. E. l. 1. D. 118. 119.*

§. 30. Ea, quæ in Confeſſione Miniſtro Eccleſiæ revelantur, hic
tio tegere, nec propalare debet, cujus rei in Eccleſiis Proteſtan-
ı, in quibus ſpecialis peccatorum enumeratio ceſſat, rarior eſt uſus.
pontificio taciturnitas illa, *Sigillum Confeſſionis* dicitur *v. c. 2. diſt.
pœn. c. 12. X. de pœnit.* quod ſuperſtitioſe nimis Scriptores pon-
ı propugnare ſolent *v.* Ziegler. *ad Lancell. l. 2. tit. 5. §. 9.* Sed
tandum non videtur, quin glaucoma, fallendis Laicis, objiciant,
etero vero omnia, prout rationes Status Clericalis exigunt, Supe-
bus ſuis prodant.

§. 31. In terris Proteſtantium, ſilentium, quoad res præteritas, me-
Miniſtris Eccleſiæ imponitur *v. Ord. Eccleſ. Saxon. art. gen. 7. §. fin.*
etiam ad teſtimonium, à Magiſtratu inferiore, evocati, illud red-
non tenentur Carpz. *J. E. l. 3. D. 25.* Imperans tamen, ob cauſam
e urgentem, veritatis profeſſionem exigere poſſe videtur. Quod
m delicta futura attinet, ad illa impedienda, confeſſio recte revela-
quamvis ſi ſcopus obtineri queat, id generaliter potius & indefi-
, quam ſpecialiter ſit faciendum. Recte quoque aget Miniſter Ec-
æ, ſi ſcelus ſuſcipiendum confeſſo, abſolutionem neget, ac rem il-
minimum generaliter, Magiſtratui denunciet. *add.* Schilt. *d. l.*
Brun. *J. E. l. 2. c. 19. §. 22. ibique* Strik. *in not.* Finckelth. *Obſ. 94.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XV.

DE DELICTIS ECCLESIASTICIS.

SUMMARIA.

Delicta eccleſiaſtica in duas claſſes diſpeſci poſſunt §. 1.

Miniſtri eccleſia aliquando Simoniam committunt §. 2.

Vel munere ſuo abutuntur, aut ut homines & cives delinquunt §. 3.

Ad pœnas Clericorum pertinet correptio, carcer, multa, translocatio §. 4.

Suſpenſio §. 5. Remotio §. 6.

Et degradatio §. 7.

Graviores pœnæ à judice ſeculari imponuntur, & irregularitas juris Canonici apud Proteſtantes non occurrit §. 8.

Delicta, quæ tam in Clericos quam Laicos cadunt ſunt quadruplicia §. 9.

Impietas quatenus puniri queat §. 10.

Blaſphemiæ pœna uſitata defendi nequit §. 11. 12.

Re recte expenſa non blaſphemia §. 13.

Sed ejus ſaltem propolatio doloſa puniri poteſt §. 14. 15. 16.

Ex quo de quantitate pœnæ imponendæ facile judicare licet §. 17. Hæreſin §. 18.

Non poſſe puniri patet ex indole religionis §. 19. 20. 21.

Sed communiter ejus pœna defenditur §. 22.

Rationes communis ſententiæ diluuntur §. 23. 24. 25. 26.

Hæretici tolerari & recipi poſſunt §. 27.

In Germania neceſſitas tolerandi, quoad religionem pontificiam Lutheranam & Reformatam, lege publica ſancita §. 28.

Sed jus alias etiam religiones tolerandi non ſublatum eſt §. 29.

Infidelitas §. 30.

Et atheiſmus quatenus pœnis humanis ſubſint §. 31. 32.

Magiæ indoles §. 33.

Probatio & pœna §. 34.

Dominatus conſcientiarum merito puniri debebat §. 35.

§. 1.

CUltui hactenus expoſito, ut alia, ita in ſpecie eccleſiaſtica delicta repugnant, de quibus adeo nunc quædam dicenda erunt. Videntur illa, in duas claſſes, eſſe ſeparanda, quædam enim à *Miniſtris Eccleſiæ*, quædam vero *tam ab iis, quam Auditoribus*, perpetrari poſſunt. Illud autem hactenus nihil refert, ſive de iis in Conſiſtorio, ſive alio judicio politico agatur *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 18. §. 3.*

§. 2. Miniſtri Eccleſiæ, in obtinendo præcipue munere, Simoniam committere poſſunt, quæ eſt *emtio rerum ſpiritualium vel muneris eccleſiaſtici.* Prior ſpecies, in Eccleſiis Proteſtantium, nunquam vel raro occurrit, poſterior vero non infrequens eſt. De cætero, ſi rationem ſequamur, dationi pecuniæ omnino æquipollet ſuſpectum matrimonium aut importuna mendicatio. Merito vero hoc delictum puni-

tur, cum Dei irriſionem & proximi læſionem contineat: Sat pœmen Simoniaco imponi videtur, ſi munere male obtento iterum etur *v.* LEHMAN *Chron. Spir. l. 5. c. 22.* Pontificii hoc crimen e extendunt quidem, ſed in praxi doctrinam parum obſervant LANCELL. *J. J. C. l. 4. tit. 3. ibique* ZIEGL. *in not.* BRUNNEM. *l. 2. c. 18. §. 5. ſeqq.* & STRYK *in not.*

§. 3. Munere obtento, Miniſtri Eccleſiæ varia ratione excedere int, dum vel illud negligunt, vel non debita cum diligentia aut rentia tractant, vel ordinationes eccleſiaſticas, in eodem obeunontemnunt, aut illo, in aliorum injuriam, abutuntur *v.* CARPZ. *l. 3. D. 98. ſeqq. D. 107.* BRUNNEM. *l. 2. c. 18. §. 63. ibique* STRYK *in*

Omnes autem hos exceſſus, pœnis humanis ſubjacere, maniim eſt. Præterea Clerici, ſine conſideratione muneris ſui, ut hoes & cives, delinquere poſſunt: Ut ſi ſint ebrioſi vel rixoſi *vid.* RPZ. *J. E. l. 3. D. 108.* aut ludos aliasque res profanas nimis ſectenvel graviora delicta, ut furtum, homicidium, adulterium ſimilia perpetrent *v.* SCHILT. *J. J. C. l. 1. tit. 18. §. 1.* Horum conſideratio ocum communem pertinet.

§. 4. Hodie exceſſus Clericorum varie puniri ſolent. Eo pert (1.) Correptio, *die Vorhaltung*, quando excedens verbis reprehenr *v. c. 26. X. de appell.* (2.) Carcer, qui in levioribus exceſſibus m locum habet *v. c. 35. X. de ſentent. excomm.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 14.* (3.) Multa, qua Clerici honoratiores affici ſolent *v.* SCHILT. *it. 18. §. 1.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 19. §. 2.* (4.) Translocatio, qua cans Miniſter ad ſterilem parochiam transfertur *v.* CARPZ. *l. 3. D. 24.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 19. §. 3. ibique* STRYK. *in not.* v. ſupr. *§. 19.*

§. 5. Porro huc ſpectat (5.) Suſpenſio, qua Miniſter ad tempus unere excluditur, eique ſalarium ſubtrahitur *v. c. 11. X. de privil. xceſſ.* Hanc pœnam, ut cæteras, non Patronus *v.* CARPZ. *l. 1. D. 70.* Conſiſtorium imponit, & quidem ob varia delicta aut exceſſus: Inm collegis vel vicinis cura animarum defertur, quibus etiam ſalam, ſuſpenſo ſubtractum, merito conceditur. Alimenta tamen ſuınſo, ſi aliunde non habeat, unde vivat, præſtari debent, qui etiam, pſo tempore, prævia quandoque ad Auditores admonitione, in

Digitized by Google

munus reſtituitur. Aliquando Suſpenſio, non pœna, ſed medium ad pœnam perveniendi, eſt *v.* CARPZ. *l.3. D.114. ſeqq. add.* SCHILT. *J J. C. l.1. tit.18. §.6.* BRUNNEM. *l.2. c.19. §.5. ſeqq. ibique* STRYK *in not.*

§. 6. Huc etiam referenda (6.) Remotio, quando quis à munere genitus excluditur. Hanc pœnam Judex Eccleſiaſticus quoque imponit, prævia cauſæ cognitione, ob delicta graviora, & leviora, ſi emendationis ſpes nulla appareat. Quando autem nullum delictum adeſt, vel ſatisfactio eo nomine præſtita, tum pœna remotionis ceſſat *v.* CARPZ. *J. E. l.3. D.109. ſeqq. 119. ſeqq. add.* BRUNNEM. *J. E. l.2. c 19. §.3. ibique* STRYK *in not.* Quodſi miniſter Eccleſiæ in hæreſin incidat, tum itidem removendus dicitur *v.* SCHILT. *J. J. C. l.1. tit.18. §.10.* Sed, ex veris hypotheſibus, non in pœnam removetur, ſed à munere ſaltem, ob defectum neceſſariæ conditionis, dimittitur.

§. 7. Denique huc pertinet (7.) Degradatio, qua quis ex ordine eccleſiaſtico ejicitur, ac ad conditionem Laicorum redigitur, eo potiſſimum fine, quo, ſine Status Clericalis ignominia, delinquenti pœna gravior, à Magiſtratu politico, queat imponi *v. c.27. X. de V. S. c.2. de pœn. in 6.* Ex quo depoſitionis & degradationis diſcrimen facile apparet *v.* CARPZ. *l.3. D.109. 117.* SCHILT. *l.1. tit.18. §.14. 15.* Eſſe de cætero degradationem, ex rationibus ſtatus clericalis, introductam, ac hodie, inter Proteſtantes neque neceſſariam, neque valde uſitatam, *c.3. §.7. 8.* jam admonitum eſt, quod etiam aſſerit DN. SCHILT. *d. tit.18. §.15.*

§. 8. Hæ pœnæ in Conſiſtoriis hodie Clericis imponuntur; ſi vero gravior pœna imponenda ſit, tum delinquentes judici ſeculari tradi regulariter ſolent, id quod, ex jure Canonico, habet originem *v. c. 5. X. ne Cler. vel monach. c.30. C.23. qu.8.* CARPZ. *J. E. l.3. D.5. v. ſupr. c.3. § 6. ſeqq.* Præter pœnas enumeratas, in jure Canonico occurrit (8.) Irregularitas, qua quis ad ſtatum clericalem inhabilis redditur, vel in eodem, functiones eccleſiaſticas obire, aut altius aſcendere nequit. Non tamen ſemper ex pœna, ſed aliquando etiam, ex illegitima nativitate, vel corporis defectu, inhabilitas illa exiſtit *v.* LANCELL. *J. J. C. l.4. tit.15. §.5.* ROY *J. J. C. l.3. tit.16.* Videtur illa ex Judaiſmo habere originem, ac, ex regulis ſtatus papalis, magis interpolata eſſe. In Eccleſiis Proteſtantium, non attenditur *v.* ZIEGLER *ad Roy d. l.3. tit.16. §.7.*

§. 9. Poſtea conſideranda delicta, quorum tam docentes, quam

audi-

dientes, rei poſſunt fieri *v. §. 1.* Circa illa, non tantum de *pœna*, ſed potiſſimum de *jure puniendi*, quod ſæpe, velut certum, ſecure nimis pponitur, diſpiciendum erit. Videntur illa ad quatuor genera re- ocari poſſe, *Impietatem, Hæreſin, Infidelitatem* & *Atheismum.* Impietas ognitionem de Deo, etiam revelatam, præſupponit quidem, aut ſal- em non negat, actiones tamen juxta eam non inſtituit.

§. 10. Circa eam diſtingvendum eſt, utrum *in facinus, proximum pectans*, v. gr. furtum aut homicidium, *erumpat*, an *Deum tantum re- ſpiciat.* Prior ſpecies dubio procul ab hominibus, puniri poteſt. At- que eo etiam pertinet Turbatio Sacrorum, quæ adeo arbitrarie *vid.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 95. 96. 97.* aliquando etiam ultimo ſupplicio puni- tur *l. 10. C. de epiſcop.* Circa poſteriorem impietatis ſpeciem, rurſus di- ſtingvendum, utrum *cultum Dei ſaltem omittat*, hæc pœnis humanis non ſubjacet, ceu *c. 13. §. 6. ſeqq.* jam oſtenſum: an *contemtu poſitivo Deum afficiat*, ut ſi quis Deum blasphemet, vel etiam, hoſtia conſecra- ta abutatur.

§. 11. Hanc impietatem, etiam ultimo ſupplicio, puniri poſſe, certum eſt, ſi communem ſententiam & praxin ſpectemus, ſed illa, ex veris hypotheſibus, per omnia probari nequeunt. Quo igitur hæc res magis ad liquidum deducatur, obſervandum eſt, quod blasphemia ſit tale delictum, quod in ſolo animo conſiſtat, in eoque omnem ſuam habeat perfectionem, nam hoc, ex Dei omniſcientia, ſatis apparet: Hoc ipſo autem blasphemia, à delictis homines reſpicientibus, manifeſte diſcernitur, utpote, quæ, ad ſui perfectionem, actum externum, mini- mum in foro humano, neceſſario requirunt.

§. 12. Deinde obſervandum, quod blasphemiæ poſſit accedere actus externus, qui tamen, in ordine ad Deum, ſit actus indifferens, nec blasphemiæ malitiam vel quantitatem, ulla ratione augeat, nam ſane nemo, ſolida aliqua ratione, probaverit, blasphemiam, in mente retentam, levius eſſe delictum, in ordine ad Deum, ea, quæ ore pro- fertur. Exinde igitur reſultat diſtinctio, neceſſario hic obſervanda in- ter blasphemiam *internam* & *externam*, aut, quæ loquendi ratio accu- ratior videtur, inter *blasphemiam ipſam*, ac *ejus propalationem.*

§. 13. Hoc poſito putamus, ipſam blasphemiam, ab hominibus non poſſe puniri, nam (1.) perfectionem ſuam habet in animo, ac com-

mitti poteſt in præſentia hominum, ut hi tamen, quid agatur, non intelligant, ex quo liquet, hominibus jus puniendi hic non competere; miſeri profecto honoris divini ſunt vindices, qui ejus læſionem ſemper ignorant! *v. l. 18. ff. de pœn.* His accedit (2.) quod finis pœnarum humanarum hic ceſſet, vel obtineri nequeat, adeoque juris puniendi defectum arguat: pœnæ ſunt imponendæ ob ſecuritatem, ſed Deo à blasphemantibus nullum imminet periculum, porro emendatio animi, neque quoad blasphemantem, neque alios, pœnis humanis obtineri poteſt.

§. 14. Blasphemiæ vero propalatio, velut res aliorum auribus moleſta, puniri poteſt, nihil aliud enim intenditur, quam actus externi omiſſio, quæ pœnis humanis obtineri poteſt. Neque tamen etiam, hoc caſu, pœna aliter locum habet, quam ſi *dolus* propalantis adſit, id eſt, ſi illud, quod divinum credit, ſciens & volens blasphemia afficiat. Si quis igitur (1.) de religione, quam falſam putat, male loquatur, hoc ei, tanquam blasphemum, imputari nequit, ut injuria tamen, in eos, qui religioni illi aſſentiuntur, commiſſa, coerceri poteſt, ſi non veritatis ſtudio, ſed ex petulantia, id prolatum ſit.

§. 15. Sed dixeris forte, *hac ratione quemvis delinquentem, prætextu ceſſantis doli, delicti imputationem, & conſequenter ejus pœnam poſſe declinare, cum, ſi quis, v. gr. ob furtum, puniendus ſit, ei dicere liceat, ſe non credidiſſe, oblationem illam, eſſe furtum, adeoque nullum hic ſubeſſe dolum!* Verum inter delicta Deum, & homines reſpicientia, magna eſt diſparitas: illorum norma, imperio humano non ſubjacet, hinc niſi quis ultro eam admittat, contra illam etiam agere nequit, & valida eſt excuſatio, qua dolum ſubeſſe negat: Horum autem norma imperio humano ſubeſt, hinc, ſive quis eam approbet, ſive non, nihilominus; ſi ſecus agat, eam violat, & doli reus eſt.

§. 16. Licet autem quis illud, de quo male locutus eſt, divinum credat, attamen (2.) id, tanquam blasphemum, ei imputari nequit, ſi ſciens & volens illud haud dixerit. Ille igitur, qui, in fervore juſtæ defenſionis conſtitutus, blasphemi quid protulit, excuſandus eſt: Qui vero ex prava conſvetudine talia dicit, excuſationem non meretur, nam conſvetudo pravitatem actionis non minuit, ſed auget. Illud tamen certum videtur, culpam hic quoque redundare in eos, qui,

cum

:onſvetudines ejusmodi impedire poſſent & deberent, floſculos n ornamentum ſermonis, recipi patiuntur.

§. 17. Poſitis autem requiſitis, blasphemiæ propalationem, ali- aſtigatione, non gravi mutilationis vel mortis ſupplicio, coer- əm eſſe arbitor, nam non blasphemia, ſed actus externus, homi- ; moleſtus, punitur, ex quo, de quantitate pœnæ, facile judicari t. Interim aliter ſervari ſolet, & blasphemiarum propalatores, veri, quam putativi, duro ſupplicio afficiuntur *v.* CARPZ. *p.1.* r. BRUNNEM. *J.E. l.1. c.6. m.1. §.12. l.2. c.18. §.57. ibique* STRYK *t.* quæ ſententia licet ſpecie pietatis ſe commendet, attamen pa- m redolet, & inhumanitatis eſt manifeſta.

§. 18. Quid Hæreſis proprie ſit, non ſatis liquet *v.* BRUNNEM. *l. 2. c. 18. §. 12. ſeqq. ibique* STRYK *in not.* ZIEGLER *ad Lancell. tit. 4.* De accurata tamen ejus definitione debent eſſe ſolliciti, pœnam illius defendunt, mihi, jus puniendi negaturo, ſufficit iscunque ſuppoſitio. Igitur, juxta hypotheſes religionis domi- is, in ſenſu latiſſimo eam ſupponam, quod ſit *diſceſſio à religione nante, ſine totali hujus negatione*, quo ſenſu fere definitur in *l. 2. C. de hæret.*

§. 19. Non poſſe autem Hæreſin ab hominibus puniri, ex *indole ionis* ultro apparet; hæc in animo conſiſtit præcipue, ſolis autem ous externis neutiquam abſolvitur, hi tamen, ex ſcitis religionis ſtianæ, nihilominus ſunt neceſſarii. Cum igitur imperium hu- ıum, invito ſententiam ingerere, ac ſerium animi applauſum exci- , & conſequenter actus externos, quos repudiat animus, præcipe- el quos hic neceſſarios exiſtimat, prohibere nequeat, hinc liquet, ;ionem tam internam, quam externam, eſſe liberam, ac imperio ıano neutiquam ſubjectam.

§. 20. Neque diſtinguere licebit inter religionem *veram* & *fal-* , ut illam, non hanc, liberam velimus dicere: Nam quid verum, falſum ſit, id rationibus, non vi, expediendum eſt, nec poterit, ve- cet ſententia, per vim invito ingeri. Eſt etiam diſtinctio illa ni- periculoſa, cum experientia teſtetur, religionem dominantem, per velle eſſe veram, hinc in cæteras, velut falſas, admiſſa illa do- ıa, dominatum exercebit, ex quo, quantæ calamitates, in genus

Digitized by Google

humanum, redundent, nemini, rerum civilium perito, poteſt eſſe incognitum.

§. 21. Ex illa religionis libertate, neceſſario quoque ejus, à pœna humana, ſequitur immunitas, nam, ceſſante imperio, ceſſat etiam pœna *add.* GROT. *de J. B. P. l. 2. c. 20. §. 48. ſeqq.* DN. THOMAS. *Fürſtenrecht p. 1. poſit. 18. §. 1. pag. 192.* Ratio hæc generalis eſt, hinc immunitas, quoad quamvis hæreſin, quam enormis illa ſit, & quamlibet pœnam, quam levis etiam fuerit, aſſeri debet. Non poſſunt igitur hæretici morte, dolore, infamia, carcere, relegatione, multa, vel quavis alia pœna, puniri, hinc etiam honeſta ſepultura ipſis non eſt deneganda *v. l. 9. C. de hæret.* talis tamen ſepeliendi ratio, quæ teſtimonium, de defuncti ſalute, quodammodo involvat, ipſis recte negatur, quemadmodum etiam ceremoniæ temperari poſſunt, in quem ſenſum accipienda videtur doctrina CARPZOVII *J. E. l. 2. D. 383. add.* THOMAS. *d. l. §. 5. 6.*

§. 22. Hæc licet certa ſint, communiter tamen hæreticorum pœna defenditur. Hæreticos etiam morte puniri poſſe, Pontificii doctrina & praxi oſtendunt, nec ex rationibus ſuis, juxta quas religio eſt fulcrum dominatus Clericalis, aliter agere poſſunt. Eandem ſententiam quibusdam Reformatis tribuit CARPZ. *Pr. Crim. qu. 44. n. 28.* Scriptores Lutherani communiter cenſent, hæreticos puniri quidem poſſe, ſed non morte, niſi ſint blasphemi vel ſeditioſi *v.* CARPZ. *d. l.* MÜLLER. *atheism. devict. p. 2. c. 4. add.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 18. §. 12. ſeqq.*

§. 23. Verum ſicut durior ſententia, ſine dubio ex papatu eſt, ita mitior altera, ad ejus reliquias, maximam partem, quoque eſt referenda; Rationes ſane, quæ ei defendendæ afferuntur, parum ſolidæ ſunt. Nimirum (1.) *hæreſis multa mala introducit, ac regnum Turcicum in ſpecie, inde exortum eſt.* Mala ſpiritualia per hæreſes utique producuntur, ſed iis media ſpiritualia, ſive ſolida doctrina & preces, non vis & pœnæ humanæ opponi debent; Quod vero ex hæreſi, etiam mala temporalia, ac in ſpecie regna tyrannica dependeant, illud utique gratis dicitur, cum illa potius, inconſultis & violentis hominum improborum conſiliis, originem debeant.

§. 24. Quod vero (2.) *Magiſtratus curare debeat, quo vera religio*

cultus vigeat, id quidem non negabo, licet nonnulli curam il- Magiſtratui abjudicent, ſed contendam, fini illi adhibenda eſſe a legitima, nempe ſolidam doctrinam, amore & manſvetudine eratam, non vim & pœnas (3.) *exemplum Lutheri, ad Carolum V. cantis, ut ejus, aliorumque teſtimonia* intempeſtive allegantur . RPZ. *d. qu. 44. n. 16. 32. ſeqq.* cum pœnam hæreticorum ſolide s evertant.

§. 25. Non majoris momenti eſt, quando (4.) *hæretici, non ob s, ſed contumaciam puniri dicuntur*, nam ſicut hæreſis ipſa, vel ſſumtio, pœnis humanis non ſubjacet, ita conſtans ejus defenſio, elicto punibili, haberi etiam non poteſt. Neque illud cum ef- allegare licet, quod (5.) *Eccleſia hodie plus juris, in puniendis hæ-, habeat, quam olim, cum Magiſtratus politicus ejus pars ſit*, nam us juris puniendi, non dependet à *ſubjecto*, ſed *objecto*, ſive *re-*, ejusque *libertate*, quæ ratio ſemper obtinet, in quemcunque ſtatum Eccleſia perveniat.

§. 26. Illud porro falſum cenſeri debet, quod *hæretici blasphemi puniri queant v.* CARPZ. *d. qu. 44. n. 48.* cum enim id, de quo oquuntur, pro re divina non habeant, hinc ne quidem dolus & blasphemia ſubeſt, præterea, ne hanc quidem recte morte puni- ea oſtenſum eſt *v. §. 11. ſeqq.* Illud rectius dicitur, quod *hæreti- ioſi, ultimo etiam ſupplicio, recte coerceantur*, modo vera ſit ſedi- m crudelitas ſæpe prætextum quærit, ac negatum injuſto con- arum dominatui obſequium, ſeditionem interpretatur. De eo e non dubitandum, quin hæretici, ob alia delicta punibilia, puniri t, & quod miniſter eccleſiæ, in hæreſin prolapſus, à munere ſuo, ectum conditionis, excludi poſſit *v. §. 6.*

§. 27. Ex aſſerta hactenus religionis libertate, etiam ſequitur, æretici, qui turbas non dant, in Societate civili, recte toleren- l in eam recipiantur, ut &, quod conſveta humanitatis & ſocia- officia, ipſis quoque præſtari poſſint, imo ſuo modo debeant. tamen hæreticis etiam receptio negari, vel emigratio innoxia i, modo illi alibi commode habitare queant, ac rationes juſtæ onem vel tolerantiam diſſvadeant; ſed raro modus exacte hic r.

§. 28. In

cet confeſſioni & abſolutioni ſpeciali, generalis, ad nullum individium in ſpecie applicata, ſurrogaretur, ac uſus Euchariſtiæ, ſine interventu Miniſtri, perageretur. Sed hactenus uſitata diſpenſandi ratio, ad utilitatem & honorem Miniſterii, magis pertinet, & licet ſcrupulos quosdam excitare apta ſit, attamen conſcientiam neceſſario non ſauciat.

§. 25. Ex hactenus dictis, facile intelligi poteſt, in quo clavis ſolventis & ligantis *uſus* & *abuſus*, circa confeſſionem auricularem, conſiſtat. Nempe uſus legitimus, poſitus eſt, in *abſolutione conditionata*, addita, ubi opus eſt, neceſſaria doctrina & admonitione, ut & quandoque, in *denunciatione Superiori facta*. Abuſus duo ſunt extrema, alterum, *ſi quis impœnitentes ſimpliciter abſolvat*, aut, quod gravius eſt, *poſitivis rationibus ſecuros reddat, ac in improbitate confirmet*, alterum, *ſi impœnitentes veros*, vel quod majus eſt, *putativos, privato auſu, repellat*. Prior abuſus ex avaritia, poſterior, ex ambitione, potiſſimum dependet.

§. 26. Illud etiam ex dictis liquet, Ordinationes eccleſiaſticas, quæ Miniſtris eccleſiæ, impœnitentium rejectionem privatam prohibent, qualis etiam, in Saxonia Electorali occurrit *v. Art. Gener. tit. 7.* verb. *die aber in ihren Sünden unbußfertig verharren, und ſich nicht beſſern wollen, ſollen zur Communion nicht zugelaſſen werden, doch mit ihnen nicht geeilet, ſondern, wie droben vermeldet, die gradus admonitionum vorgenommen, und alſo niemand allein auf eigen Erkändniß der Pfarrer, vom heiligen Abendmahl abgehalten werden*, juſtiſſima ratione niti, & non ferendam imprudentiam vel improbitatem eſſe, quando prætextu mandati divini, eas nonnulli eludere conantur.

§. 27. Denique illud ex dictis etiam manifeſtum eſt, quod miniſtri Eccleſiæ, qui contumaciter rejectionem impœnitentium ſibi arrogant, recte ab officio removeantur, nam, ut improbitas juri divino & humano contraria, ſit impunita, nulla jubet ratio. Et putem, ſollicita cura hiſce conatibus occurrendum eſſe, ne turbones, fanatica pietate inprimis tumidi, ſub ſpecioſis prætextibus, infauſtum reducant papatum. Illud tamen ſimul ad Imperantis officium pertinet, ut diſciplina civili, rite inſtructa, graviores ſubditorum exceſſus reprimat, ac ſuo inprimis exemplo, ad honeſtatis ſtudium eos revocet.

§. 28.

Digitized by Google

28. Eos, qui uſum Euchariſtiæ, & conſequenter confeſſionem ılarem omittunt, non recte ad illa cogi, jam *cap. præc. §. 6. ſeqq.* um eſt. De cætero poteſtas abſolvendi & ligandi, intuitu con- ıis privatæ, Miniſtris Eccleſiæ ordinatis, ex lege humana, regu- r tantum competit *v.* ZIEGL. *ad Lancell. l. 2. tit. 5. §. 8.* SCHILT. . *l. 2. tit. 4. §. 12. 13.* In genere autem poteſtatem abſolvendi & di, ſolis Eccleſiæ Miniſtris non eſſe adſcribendam, omnino exi- em.

§. 29. Confeſſionis privatæ actus, regulariter in templo, debito pore & ordine, eſt ſuſcipiendus *v.* SCHILT. *d. l. §. 2. 16.* ac in qua- ingva, imo etiam per interpretem, aliaque indicia poteſt fieri *v.* RPZ. *J. E. l. 2. D 278.* Actu peracto, nummus confeſſionarius, ıbſidium ſalarii, ſatis quandoque modici, offerri ſolet. Quæ res in ſe non eſt improbanda, ita negari tamen non poteſt, quin abuſus ın ſpecie injuſtam coactionem quandoque introducat *v.* SCHILT. . *§. 17.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 118. 119.*

§. 30. Ea, quæ in Confeſſione Miniſtro Eccleſiæ revelantur, hic entio tegere, nec propalare debet, cujus rei in Eccleſiis Proteſtan- ım, in quibus ſpecialis peccatorum enumeratio ceſſat, rarior eſt uſus. ilo pontificio taciturnitas illa, *Sigillum Confeſſionis* dicitur *v. c. 2. diſt. de pæn. c. 12. X. de pænit.* quod ſuperſtitioſe nimis Scriptores pon- ficii propugnare ſolent *v.* ZIEGLER. *ad Lancell. l. 2. tit. 5. §. 9.* Sed ubitandum non videtur, quin glaucoma, fallendis Laicis, objiciant, le cætero vero omnia, prout rationes Status Clericalis exigunt, Supe- ioribus ſuis prodant.

§. 31. In terris Proteſtantium, ſilentium, quoad res præteritas, me- rito Miniſtris Eccleſiæ imponitur *v. Ord. Eccleſ. Saxon. art. gen. 7. §. fin.* hinc etiam ad teſtimonium, à Magiſtratu inferiore, evocati, illud red- dere non tenentur CARPZ. *J. E. l. 3. D. 25.* Imperans tamen, ob cauſam valde urgentem, veritatis profeſſionem exigere poſſe videtur. Quod autem delicta futura attinet, ad illa impedienda, confeſſio recte revela- tur, quamvis ſi ſcopus obtineri queat, id generaliter potius & indefi- nite, quam ſpecialiter ſit faciendum. Recte quoque aget Miniſter Ec- cleſiæ, ſi ſcelus ſuſcipiendum confeſſo, abſolutionem neget, ac rem il- lam, minimum generaliter, Magiſtratui denunciet. *add.* SCHILT. *d. l. §. 19.* BRUN. *J. E. l. 2. c. 19. §. 22. ibique* STRYK. *in not.* FINCKELTH. *Obſ. 94.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XV.

DE DELICTIS ECCLESIASTICIS.

SUMMARIA.

Delicta eccleſiaſtica in duas claſſes diſpeſci poſſunt §. 1.
Miniſtri eccleſia aliquando Simoniam committunt §. 2.
Vel munere ſuo abutuntur, aut ut homines & cives delinquunt §. 3.
Ad pœnas Clericorum pertinet correptio, carcer, multa, translocatio §. 4.
Suſpenſio §. 5. Remotio §. 6.
Et degradatio §. 7.
Graviores pœnæ à judice ſeculari imponuntur, & irregularitas juris Canonici apud Proteſtantes non occurrit §. 8.
Delicta, quæ tam in Clericos quam Laicos cadunt ſunt quadruplicia §. 9.
Impietas quatenus puniri queat §. 10.
Blasphemiæ pœna uſitata defendi nequit §. 11. 12.
Re recte expenſa non blasphemia §. 13.
Sed ejus ſaltem propolatio doloſa puniri poteſt §. 14. 15. 16.
Ex quo de quantitate pœnæ imponendæ facile judicare licet §. 17. Hæreſin §. 18.
Non poſſe puniri patet ex indole religionis §. 19. 20. 21.
Sed communiter ejus pœna defenditur §. 22.
Rationes communis ſententiæ diluuntur §. 23. 24. 25. 26.
Hæretici tolerari & recipi poſſunt §. 27.
In Germania neceſſitas tolerandi, quoad religionem pontificiam Lutheranam & Reformatam, lege publica ſancita §. 28.
Sed jus alias etiam religiones tolerandi non ſublatum eſt §. 29.
Infidelitas §. 30.
Et atheiſmus quatenus pœnis humanis ſubſint §. 31. 32.
Magiæ indoles §. 33.
Probatio & pœna §. 34.
Dominatus conſcientiarum merito puniri debebat §. 35.

§. 1.

CUltui hactenus expoſito, ut alia, ita in ſpecie eccleſiaſtica delicta repugnant, de quibus adeo nunc quædam dicenda erunt. Videntur illa, in duas claſſes, eſſe ſeparanda, quædam enim à *Miniſtris Eccleſiæ*, quædam vero *tam ab iis, quam Auditoribus*, perpetrari poſſunt. Illud autem hactenus nihil refert, ſive de iis in Conſiſtorio, ſive alio judicio politico agatur *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 18. §. 3.*

§. 2. Miniſtri Eccleſiæ, in obtinendo præcipue munere, Simoniam committere poſſunt, quæ eſt *emtio rerum ſpiritualium vel muneris eccleſiaſtici.* Prior ſpecies, in Eccleſiis Proteſtantium, nunquam vel raro occurrit, poſterior vero non infrequens eſt. De cætero, ſi rationem ſequamur, dationi pecuniæ omnino æquipollet ſuſpectum matrimonium aut importuna mendicatio. Merito vero hoc delictum puni-

punitur, cum Dei irriſionem & proximi læſionem contineat: Sat pœnæ tamen Simoniaco imponi videtur, ſi munere male obtento iterum privetur *v.* LEHMAN *Chron. Spir. l.5. c.22.* Pontificii hoc crimen valde extendunt quidem, ſed in praxi doctrinam parum obſervant *vid.* LANCELL. *J. J. C. l. 4. tit. 3. ibique* ZIEGL. *in not.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 18. §. 5. ſeqq.* & STRYK *in not.*

§. 3. Munere obtento, Miniſtri Eccleſiæ varia ratione excedere poſſunt, dum vel illud negligunt, vel non debita cum diligentia aut reverentia tractant, vel ordinationes eccleſiaſticas, in eodem obeundo, contemnunt, aut illo, in aliorum injuriam, abutuntur *v.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 98. ſeqq. D. 107.* BRUNNEM. *l. 2. c. 18. §. 63. ibique* STRYK *in not.* Omnes autem hos exceſſus, pœnis humanis ſubjacere, manifeſtum eſt. Præterea Clerici, ſine conſideratione muneris ſui, ut homines & cives, delinquere poſſunt: Ut ſi ſint ebrioſi vel rixoſi *vid.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 108.* aut ludos aliasque res profanas nimis ſectentur, vel graviora delicta, ut furtum, homicidium, adulterium ſimiliaque, perpetrent *v.* SCHILT. *J. J. C. l. 1. tit. 18. §. 1.* Horum conſideratio ad locum communem pertinet.

§. 4. Hodie exceſſus Clericorum varie puniri ſolent. Eo pertinet (1.) Correptio, *die Vorhaltung*, quando excedens verbis reprehenditur *v. c. 26. X. de appell.* (2.) Carcer, qui in levioribus exceſſibus etiam locum habet *v. c. 35. X. de ſentent. excomm.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 113. 114.* (3.) Multa, qua Clerici honoratiores affici ſolent *v.* SCHILT. *l. 1. tit. 18. §. 1.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 19. §. 2.* (4.) Translocatio, qua peccans Miniſter ad ſterilem parochiam transfertur *v.* CARPZ. *l. 3. D. 118. 124.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 19. §. 3. ibique* STRYK. *in not.* v. ſupr. *c. 7. §. 19.*

§. 5. Porro huc ſpectat (5.) Suſpenſio, qua Miniſter ad tempus à munere excluditur, eique ſalarium ſubtrahitur *v. c. 11. X. de privil. & exceſſ.* Hanc pœnam, ut cæteras, non Patronus *v.* CARPZ. *l. 1. D. 70.* ſed Conſiſtorium imponit, & quidem ob varia delicta aut exceſſus: Interim collegis vel viciniscura animarum defertur, quibus etiam ſalarium, ſuſpenſo ſubtractum, merito conceditur. Alimenta tamen ſuſpenſo, ſi aliunde non habeat, unde vivat, præſtari debent, qui etiam, elapſo tempore, prævia quandoque ad Auditores admonitione, in

 munus

Digitized by Google

munus reſtituitur. Aliquando Suſpenſio, non pœna, ſed medium ad pœnam perveniendi, eſt *v.* CARPZ. *l.3. D.114. ſeqq. add.* SCHILT. *J. J. C. l.1. tit.18. §.6.* BRUNNEM. *l.2. c.19. §.5. ſeqq. ibique* STRYK *in not.*

§. 6. Huc etiam referenda (6.) Remotio, quando quis à munere genitus excluditur. Hanc pœnam Judex Eccleſiaſticus quoque imponit, prævia cauſæ cognitione, ob delicta graviora, & leviora, ſi emendationis ſpes nulla appareat. Quando autem nullum delictum adeſt, vel ſatisfactio eo nomine præſtita, tum pœna remotionis ceſſat *v.* CARPZ. *J. E. l.3. D.109. ſeqq. 119. ſeqq. add.* BRUNNEM. *J. E. l.2. c.19. §.3. ibique* STRYK *in not.* Quodſi miniſter Eccleſiæ in hæreſin incidat, tum itidem removendus dicitur *v.* SCHILT. *J. J. C. l.1. tit.18. §.10.* Sed, ex veris hypotheſibus, non in pœnam removetur, ſed à munere ſaltem, ob defectum neceſſariæ conditionis, dimittitur.

§. 7. Denique huc pertinet (7.) Degradatio, qua quis ex ordine eccleſiaſtico ejicitur, ac ad conditionem Laicorum redigitur, eo potiſſimum fine, quo, ſine Status Clericalis ignominia, delinquenti pœna gravior, à Magiſtratu politico, queat imponi *v. c.27. X. de V. S. c.2. de pœn. in 6.* Ex quo depoſitionis & degradationis diſcrimen facile apparet *v.* CARPZ. *l.3. D.109. 117.* SCHILT. *l.1. tit.18. §.14. 15.* Eſſe de cætero degradationem, ex rationibus ſtatus clericalis, introductam, ac hodie, inter Proteſtantes neque neceſſariam, neque valde uſitatam, *c.3. §.7. 8.* jam admonitum eſt, quod etiam aſſerit DN. SCHILT. *d. tit.18. §.15.*

§. 8. Hæ pœnæ in Conſiſtoriis hodie Clericis imponuntur; ſi vero gravior pœna imponenda ſit, tum delinquentes judici ſeculari tradi regulariter ſolent, id quod, ex jure Canonico, habet originem *v. c. 5. X. ne Cler. vel monach. c.30. C.23. qu.8.* CARPZ. *J. E. l.3. D.5. v. ſupr. c.3. §.6. ſeqq.* Præter pœnas enumeratas, in jure Canonico occurrit (8.) Irregularitas, qua quis ad ſtatum clericalem inhabilis redditur, vel in eodem, functiones eccleſiaſticas obire, aut altius aſcendere nequit. Non tamen ſemper ex pœna, ſed aliquando etiam, ex illegitima nativitate, vel corporis defectu, inhabilitas illa exiſtit *v.* LANCELL. *J. J. C. l.4. tit.15. §.5.* ROY *J. J. C. l.3. tit.16.* Videtur illa ex Judaiſmo habere originem, ac, ex regulis ſtatus papalis, magis interpolata eſſe. In Eccleſiis Proteſtantium, non attenditur *v.* ZIEGLER *ad Roy d. l.3. tit.16. §.7.*

§. 9. Poſtea conſideranda delicta, quorum tam docentes, quam audi-

audientes, rei poſſunt fieri *v. §. 1.* Circa illa, non tantum de *pœna*, ſed & potiſſimum de *jure puniendi*, quod ſæpe, velut certum, ſecure nimis ſupponitur, diſpiciendum erit. Videntur illa ad quatuor genera revocari poſſe, *Impietatem, Hæreſin, Infidelitatem* & *Atheismum*. Impietas cognitionem de Deo, etiam revelatam, præſupponit quidem, aut ſaltem non negat, actiones tamen juxta eam non inſtituit.

§. 10. Circa eam diſtingvendum eſt, utrum *in facinus, proximum ſpectans*, v. gr. furtum aut homicidium, *erumpat*, an *Deum tantum reſpiciat*. Prior ſpecies dubio procul ab hominibus, puniri poteſt. Atque eo etiam pertinet Turbatio Sacrorum, quæ adeo arbitrarie *vid.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 95. 96. 97.* aliquando etiam ultimo ſupplicio punitur *l. 10. C. de epiſcop.* Circa poſteriorem impietatis ſpeciem, rurſus diſtingvendum, utrum *cultum Dei ſaltem omittat*, hæc pœnis humanis non ſubjacet, ceu *c. 13. §. 6. ſeqq.* jam oſtenſum: an *contemtu poſitivo Deum afficiat*, ut ſi quis Deum blasphemet, vel etiam, hoſtia conſecrata abutatur.

§. 11. Hanc impietatem, etiam ultimo ſupplicio, puniri poſſe, certum eſt, ſi communem ſententiam & praxin ſpectemus, ſed illa, ex veris hypotheſibus, per omnia probari nequeunt. Quo igitur hæc res magis ad liquidum deducatur, obſervandum eſt, quod blasphemia ſit tale delictum, quod in ſolo animo conſiſtat, in eoque omnem ſuam habeat perfectionem, nam hoc, ex Dei omniſcientia, ſatis apparet: Hoc ipſo autem blasphemia, à delictis homines reſpicientibus, manifeſte diſcernitur, utpote, quæ, ad ſui perfectionem, actum externum, minimum in foro humano, neceſſario requirunt.

§. 12. Deinde obſervandum, quod blasphemiæ poſſit accedere actus externus, qui tamen, in ordine ad Deum, ſit actus indifferens, nec blasphemiæ malitiam vel quantitatem, ulla ratione augeat, nam ſane nemo, ſolida aliqua ratione, probaverit, blasphemiam, in mente retentam, levius eſſe delictum, in ordine ad Deum, ea, quæ ore profertur. Exinde igitur reſultat diſtinctio, neceſſario hic obſervanda inter blasphemiam *internam* & *externam*, aut, quæ loquendi ratio accuratior videtur, inter *blaſphemiam ipſam*, ac *ejus propalationem*.

§. 13. Hoc poſito putamus, ipſam blasphemiam, ab hominibus non poſſe puniri, nam (1.) perfectionem ſuam habet in animo, ac committi

Digitized by Google

mitti poteſt in præſentia hominum, ut hi tamen, quid agatur, non intelligant, ex quo liquet, hominibus jus puniendi hic non competere; miſeri profecto honoris divini ſunt vindices, qui ejus læſionem ſemper ignorant! *v. l. 18. ff. de pœn.* His accedit (2.) quod finis pœnarum humanarum hic ceſſet, vel obtineri nequeat, adeoque juris puniendi defectum arguat: pœnæ ſunt imponendæ ob ſecuritatem, ſed Deo à blasphemantibus nullum imminet periculum, porro emendatio animi, neque quoad blasphemantem, neque alios, pœnis humanis obtineri poteſt.

§. 14. Blasphemiæ vero propalatio, velut res aliorum auribus moleſta, puniri poteſt, nihil aliud enim intenditur, quam actus externi omiſſio, quæ pœnis humanis obtineri poteſt. Neque tamen etiam, hoc caſu, pœna aliter locum habet, quam ſi *dolus* propalantis adſit, id eſt, ſi illud, quod divinum credit, ſciens & volens blasphemia afficiat. Si quis igitur (1.) de religione, quam falſam putat, male loquatur, hoc ei, tanquam blasphemum, imputari nequit, ut injuria tamen, in eos, qui religioni illi aſſentiuntur, commiſſa, coerceri poteſt, ſi non veritatis ſtudio, ſed ex petulantia, id prolatum ſit.

§. 15. Sed dixeris forte, *hac ratione quemvis delinquentem, prætextu ceſſantis doli, delicti imputationem, & conſequenter ejus pœnam poſſe declinare, cum, ſi quis, v. gr. ob furtum, puniendus ſit, ei dicere liceat, ſe non credidiſſe, oblationem illam, eſſe furtum, adeoque nullum hic ſubeſſe dolum!* Verum inter delicta Deum, & homines reſpicientia, magna eſt diſparitas: illorum norma, imperio humano non ſubjacet, hinc niſi quis ultro eam admittat, contra illam etiam agere nequit, & valida eſt excuſatio, qua dolum ſubeſſe negat: Horum autem norma imperio humano ſubeſt, hinc, ſive quis eam approbet, ſive non, nihilominus; ſi ſecus agat, eam violat, & doli reus eſt.

§. 16. Licet autem quis illud, de quo male locutus eſt, divinum credat, attamen (2.) id, tanquam blasphemum, ei imputari nequit, ſi ſciens & volens illud haud dixerit. Ille igitur, qui, in fervore juſtæ defenſionis conſtitutus, blasphemi quid protulit, excuſandus eſt: Qui vero ex prava conſvetudine talia dicit, excuſationem non meretur, nam conſvetudo pravitatem actionis non minuit, ſed auget. Illud tamen certum videtur, culpam hic quoque redundare in eos, qui cum

cum conſvetudines ejusmodi impedire poſſent & deberent, floſculos illos, in ornamentum ſermonis, recipi patiuntur.

§. 17. Poſitis autem requiſitis, blasphemiæ propalationem, aliqua caſtigatione, non gravi mutilationis vel mortis ſupplicio, coercendam eſſe arbitor, nam non blasphemia, ſed actus externus, hominibus moleſtus, punitur, ex quo, de quantitate pœnæ, facile judicari poteſt. Interim aliter ſervari ſolet, & blasphemiarum propalatores, tam veri, quam putativi, duro ſupplicio afficiuntur *v.* CARPZ. *p. 1. qu. 45.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 1. §. 12. l. 2. c. 18. §. 57. ibique* STRYK *in not.* quæ ſententia licet ſpecie pietatis ſe commendet, attamen paparum redolet, & inhumanitatis eſt manifeſta.

§. 18. Quid Hæreſis proprie ſit, non ſatis liquet *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 18. §. 12. ſeqq. ibique* STRYK *in not.* ZIEGLER *ad Lancell. l. 4. tit. 4.* De accurata tamen ejus definitione debent eſſe ſolliciti, qui pœnam illius defendunt, mihi, jus puniendi negaturo, ſufficit qualiscunque ſuppoſitio. Igitur, juxta hypotheſes religionis dominantis, in ſenſu latiſſimo eam ſupponam, quod ſit *diſceſſio à religione dominante, ſine totali hujus negatione,* quo ſenſu fere definitur in *l. 2. §. 1. C. de hæret.*

§. 19. Non poſſe autem Hæreſin ab hominibus puniri, ex *indole religionis* ultro apparet; hæc in animo conſiſtit præcipue, ſolis autem actibus externis neutiquam abſolvitur, hi tamen, ex ſcitis religionis chriſtianæ, nihilominus ſunt neceſſarii. Cum igitur imperium humanum, invito ſententiam ingerere, ac ſerium animi applauſum excitare, & conſequenter actus externos, quos repudiat animus, præcipere, vel quos hic neceſſarios exiſtimat, prohibere nequeat, hinc liquet, religionem tam internam, quam externam, eſſe liberam, ac imperio humano neutiquam ſubjectam.

§. 20. Neque diſtinguere licebit inter religionem *veram* & *falſam*, ut illam, non hanc, liberam velimus dicere: Nam quid verum, aut falſum ſit, id rationibus, non vi, expediendum eſt, nec poterit, vera licet ſententia, per vim invito ingeri. Eſt etiam diſtinctio illa nimis periculoſa, cum experientia teſtetur, religionem dominantem, ſemper velle eſſe veram, hinc in cæteras, velut falſas, admiſſa illa doctrina, dominatum exercebit, ex quo, quantæ calamitates, in genus

Digitized by Google

humanum, redundent, nemini, rerum civilium perito, poteſt eſſe incognitum.

§. 21. Ex illa religionis libertate, neceſſario quoque ejus, à pœna humana, ſequitur immunitas, nam, ceſſante imperio, ceſſat etiam pœna *add.* GROT. *de J. B. P. l. 2. c. 20. §. 48. ſeqq.* DN. THOMAS. *Fürſtenrecht p. 1. poſit. 18. §. 1. pag. 192.* Ratio hæc generalis eſt, hinc immunitas, quoad quamvis hæreſin, quam enormis illa ſit, & quamlibet pœnam, quam levis etiam fuerit, aſſeri debet. Non poſſunt igitur hæretici morte, dolore, infamia, carcere, relegatione, multa, vel quavis alia pœna, puniri, hinc etiam honeſta ſepultura ipſis non eſt deneganda *v. l. 9. C. de hæret.* talis tamen ſepeliendi ratio, quæ teſtimonium, de defuncti ſalute, quodammodo involvat, ipſis recte negatur, quemadmodum etiam ceremoniæ temperari poſſunt, in quem ſenſum accipienda videtur doctrina CARPZOVII *J. E. l. 2. D. 383. add.* THOMAS. *d. l. §. 5. 6.*

§. 22. Hæc licet certa ſint, communiter tamen hæreticorum pœna defenditur. Hæreticos etiam morte puniri poſſe, Pontificii doctrina & praxi oſtendunt, nec ex rationibus ſuis, juxta quas religio eſt fulcrum dominatus Clericalis, aliter agere poſſunt. Eandem ſententiam quibusdam Reformatis tribuit CARPZ. *Pr. Crim. qu. 44. n. 28.* Scriptores Lutherani communiter cenſent, hæreticos puniri quidem poſſe, ſed non morte, niſi ſint blasphemi vel ſeditioſi *v.* CARPZ. *d. l.* MÜLLER. *atheism. devict. p. 2. c. 4. add.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 18. §. 12. ſeqq.*

§. 23. Verum ſicut durior ſententia, ſine dubio ex papatu eſt, ita mitior altera, ad ejus reliquias, maximam partem, quoque eſt referenda; Rationes ſane, quæ ei defendendæ afferuntur, parum ſolidæ ſunt. Nimirum (1.) *hæreſis multa mala introducit, ac regnum Turcicum in ſpecie, inde exortum eſt.* Mala ſpiritualia per hæreſes utique producuntur, ſed iis media ſpiritualia, ſive ſolida doctrina & preces, non vis & pœnæ humanæ opponi debent; Quod vero ex hæreſi, etiam mala temporalia, ac in ſpecie regna tyrannica dependeant, illud utique gratis dicitur, cum illa potius, inconſultis & violentis hominum improborum conſiliis, originem debeant.

§. 24. Quod vero (2.) *Magiſtratus curare debeat, quo vera religio*

gio & cultus vigeat, id quidem non negabo, licet nonnulli curam illam Magiſtratui abjudicent, ſed contendam, fini illi adhibenda eſſe media legitima, nempe ſolidam doctrinam, amore & manſvetudine temperatam, non vim & pœnas (3.) *exemplum Lutheri, ad Carolum V. provocantis, ut ejus, aliorumque teſtimonia* intempeſtive allegantur *v.* CARPZ. *d. qu. 44. n. 16. 32. ſeqq.* cum pœnam hæreticorum ſolide potius evertant.

§. 25. Non majoris momenti eſt, quando (4.) *hæretici, non ob errores, ſed contumaciam puniri dicuntur*, nam ſicut hæreſis ipſa, vel ejus aſſumtio, pœnis humanis non ſubjacet, ita conſtans ejus defenſio, pro delicto punibili, haberi etiam non poteſt. Neque illud cum effectu allegare licet, quod (5.) *Eccleſia hodie plus juris, in puniendis hæreticis, habeat, quam olim, cum Magiſtratus politicus ejus pars ſit*, nam defectus juris puniendi, non dependet à *ſubjecto*, ſed *objecto*, ſive *religione*, ejusque *libertate*, quæ ratio ſemper obtinet, in quemcunque etiam ſtatum Eccleſia perveniat.

§. 26. Illud porro falſum cenſeri debet, quod *hæretici blasphemi morte puniri queant v.* CARPZ. *d. qu. 44. n. 48.* cum enim id, de quo male loquuntur, pro re divina non habeant, hinc ne quidem dolus & vera blasphemia ſubeſt, præterea, ne hanc quidem recte morte puniri, antea oſtenſum eſt *v. §. 11. ſeqq.* Illud rectius dicitur, quod *hæretici ſeditioſi, ultimo etiam ſupplicio, recte coerceantur*, modo vera ſit ſeditio, nam crudelitas ſæpe prætextum quærit, ac negatum injuſto conſcientiarum dominatui obſequium, ſeditionem interpretatur. De eo quoque non dubitandum, quin hæretici, ob alia delicta punibilia, puniri queant, & quod miniſter eccleſiæ, in hæreſin prolapſus, à munere ſuo, ob defectum conditionis, excludi poſſit *v. §. 6.*

§. 27. Ex aſſerta hactenus religionis libertate, etiam ſequitur, quod hæretici, qui turbas non dant, in Societate civili, recte tolerentur, vel in eam recipiantur, ut &, quod conſveta humanitatis & ſocialitatis officia, ipſis quoque præſtari poſſint, imo ſuo modo debeant. Poteſt tamen hæreticis etiam receptio negari, vel emigratio innoxia injungi, modo illi alibi commode habitare queant, ac rationes juſtæ receptionem vel tolerantiam diſſvadeant, ſed raro modus exacte hic ſervatur.

§. 28. In

§. 28. In Germania, legibus fundamentalibus, ſpecialiter cautum eſt, ut religio Pontificia, Lutherana & Reformata toleretur *v. art. 7. J.P.W.* contra quam ſanctionem impingit doctrina CARPZOVII *J. E. l. 2. D. 266. v.* RHET. *J. J. P. l. 2. tit. 1. §. 41. 42.* Re ipſa autem ſæpiſſime illa, tam ab Imperantibus, quam ſubditis, inſtigante plerumque Clero, violatur, dum vel manifeſtæ perſecutiones diſſentientibus intentantur, vel ſubtractione commodorum, vis infertur *add.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 1. §. 27. ſeqq. ibique* STRYK *in not.*

§. 29. Licet vero, iſta ſanctione, aliarum religionum tolerantia penitus excludi videatur *v. J. P. W. art. 7. in fin.* verius tamen eſt, quod Status imperii, in ſuis Territoriis, alias quoque religiones tolerare, vel in ea recipere queant, ſi pacta ſpecialia, cum ſubditis inita, non obſtent, nam *neceſſitas tolerandi*, quoad alias religiones, ſaltem ſancita non eſt, *jus* vero *tolerandi*, haud eſt ſublatum *v.* DN. THOMAS. *Fürſtenrecht poſit. 18. p. 199.* Plane ſi cauſa communis ſit, tolerantia aliarum religionum locum non habet, niſi omnes conſentiant. Sic in Aſſeſſorem Cameræ nemo aſſumi poterit, niſi qui uni ex tribus religionibus memoratis, aſſentitur *add.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 2. c. 5. §. 13. 14. l. 3. c. 6. §. 39. ſeqq.*

§. 30. Infidelitas eſt *totalis fidei chriſtianæ rejectio*, ſub ea etiam comprehenditur Apoſtaſia proprie accepta, *qua agnita fides iterum rejicitur v.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 18. §. 16.* Eſſe autem infidelitatem quoque, à pœnis humanis, immunem, ex libertate religionis antea aſſerta, neceſſario conſequitur. Quodſi vero infidelitas, in facinora punibilia erumpat, tum merito punitur *v.* GROT. *de J. B. P. l. 2. c. 20. §. 47. n. 5.* Si religionem chriſtianam acrioribus dictis inſectetur, id, non ut blasphemia, ſed ut Chriſtianorum irriſio, puniri poteſt *v. §. 14.* Solent etiam infideles apud eos, qui Conſcientiarum dominatum defendunt, eſſe impuniti, quamvis non raro frivolis prætextibus pœnæ ſubdantur, quemadmodum etiam apoſtatæ inclementer tractari ſolent *v.* LEHMAN. *diſput. de jur. apoſtat. hab. Helmſtad. 1687.*

§. 31. Per atheiſmum, hic intelligitur extremus vitii hujus gradus, *quo ſcilicet Deus, naturaliter cognoſcibilis, & conſequenter, omnis religio negatur*, nam atheiſmus practicus, ſub impietate *§. 9. ſeqq.* ille vero, qui religionem chriſtianam inficiatur, ſub infidelitate *§. 30.* compre-

comprehenditur, adeoque neuter huc pertinet. Poſſe autem atheiſmum illum extremum, gravi ac mortis quoque ſupplicio affici, non vulgus tantum, ſed & moderatiores fere concedunt *v.* GROT. *de J. B. P. l. 2. c. 20. §. 46.* PUFENDORF. *de J. N. G. l. 3. c. 4. §. 4. de O. H. C. l. 1. c. 4. §. 2. 9.*

§. 32. Sed ex libertate religionis, antea aſſerta, jus puniendi hic etiam hominibus negandum videtur. Eſt quidem atheiſmus grave delictum, in ordine ad Deum, ſed tamen pœnis humanis emendari, ac invito Dei cognitio ingeri nequit; Præterea magna nimis crudelitas eſt, hominem Dei cognitione deſtitutum, mortidare, qui, accedente doctrina & manſvetudine, cum Deo & die, ad meliorem frugem, forte fuiſſet revocatus: Denique atheiſmus, per ſe, ſocietatem humanam non turbat, &, cum hypocritæ, qui religionem ſimulant, eademque non raro, aliis decipiendis, abutuntur, ſint impuniti, rationi ſane non convenit, ut atheum candidum, qui animi ſui ſenſa ingenue profitetur, pœna dignum cenſeamus.

§. 33. Ex his intelligi poteſt, quid de Magia ſit pronunciandum. Hoc nomine intelligitur delictum, *quo quis, ope Diaboli, ea peragit, quæ vires hominum naturales excedunt.* Communiter duæ ejus ſpecies aſſeruntur, vel enim *quis expreſſum pactum, cum Diabolo iniit,* vel, *ſine expreſſa conventione, ope Diaboli ſaltem utitur* *v.* CARPZ. *Pr. Crim. p. 1. qu. 48.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 18. §. 55. 59.* Licet vero delictum hoc, ſuppoſita revelatione, in genere negari nequeat, certum tamen eſt, quod multa fanatica intercurrant, & erubeſcendæ ineptiæ, pro infallibili veritate, ſæpe venditentur; ſane iniquiſſimum eſt principium, quo ſola confeſſio vel indicia, probando delicto, ſufficere judicantur *v.* CARPZ. *p. 2. qu. 60. n. 29. 32.*

§. 34. Nihil igitur pro vero habendum, niſi quod legitimis probationibus oſtendi poteſt, ac, ut in dubio delictum potius negemus, quam aſſeramus, omnis recta ratio jubet. De cætero magiam etiam ultimo ſupplicio puniri poſſe, vulgo non dubitatur *v.* CARPZ. *p. 1. qu. 49. 50.* Sed ex ſanioribus principiis, pœna merito quidem aſſeritur, ſi per magiam hominibus nocitum ſit, quemadmodum etiam caſtigatio locum habet, ſi rebus divinis venefici actu externo abutantur, verum ſi magia in ſimplici impietate

Digitized by Google

vel apoſtaſia conſiſtat, tum non alia errantium pœna eſt, quam doceri.

§. 35. Atque ex hactenus dictis apparet, unum adhuc eſſe delictum, quod homines merito punire deberent, nempe *dominatum conſcientiarum*, quo diſſentientes ſubtractione commodorum, vel poſitiva coactione, ad religionem adiguntur, ac reluctantes, gravibus pœnis, afficiuntur; nam hoc delictum punibile eſſe, ex eo liquet, quod, ſub ſpecie religionis, alios homines lædat, ac ſocietatem humanam graviter turbet. Sed uti alia vitia ſæpe virtutum nomina aſſumunt, ita hoc etiam, ſub pietatis larva, paſſim imperium obtinet, ac extra pœnarum metum conſtitutum eſt.

CAPUT XVI.

DE DISCIPLINA ECCLESIASTICA.

SUMMARIA.

Ex jure puniendi judicandum de diſciplina eccleſiaſtica §. 1.
Jus caſtigandi Eccleſiæ ejusque miniſtris fruſtra aſſeritur §. 2.
Jure divino illud non nititur §. 3.
Repugnat rationi §. 4.
Quod ex perſona exercente §. 5.
Et modo procedendi amplius apparet §. 6.
Eſt occaſio & fulcrum papatus §. 7.
Diſciplina eccleſiaſtica Reipublicæ directioni licet ſubjecta, tamen vel producendo fini intento non ſufficit §. 8.
Vel alias non eſt neceſſaria §. 9.
Veræ diſciplinæ eccleſiaſticæ indoles & varia mutatio §. 10.
Ex ejus depravatione exorta eſt excommunicatio §. 11.
Solet diſtingvi in immediatam & mediatam §. 12.
Ei ſubjacent omnis generis peccatores §. 13.
Excommunicationis effectus ac ad beſtias extenſio §. 14.
Cauſæ impellentes abuſus & emendatio §. 15.
Ex S. Scriptura excommunicatio fruſtra repetitur, nec in primitiva eccleſia obtinuit §. 16.
Quo ſenſu illa apud proteſtantes improbari §. 17.
Vel admitti poſſit §. 18.
Imperantes excommunicationi non ſubſunt §. 19.
Exemplum Ambroſii Theodoſium excommunicantis nihil probat §. 20.
Pœnitentiæ eccleſiaſticæ conjuncta olim erat ſatisfactio & indulgentia §. 21.
Harum omnium depravatio ſecuta §. 22. 23.
Apud proteſtantes occurrit deprecatio publica, quæ reveta eſt pœna civilis §. 24.
Hunc ejus ritus & uſum definit Imperans §. 25.
Poteſt in mulctam converti vel plane remitti §. 26.
Ejus cauſa meritoria ſubjectum & adjunctum §. 27.
Ejus uſus penitus tolli poteſt §. 28.

§. 1. Quo-

§. 1.

QUousque igitur jus puniendi, intuitu delictorum religionem concernentium, hominibus competat, nec ne, hactenus breviter oſtenſum eſt, cumque porro, tam jus puniendi, quod in homines cadit, quam univerſum Eccleſiæ regimen, Rebuspublicis eorumque Imperantibus tribuendum eſſe, ſupra *c. 1. §. 13. ſeqq.* oſtenſum ſit, inde non difficulter, de pœnis vel coercitione, quæ nomine *diſciplinæ eccleſiaſticæ* involvuntur, judicari poterit.

§. 2. Cenſetur ſcilicet quævis Eccleſia parochialis, ejusque Miniſterium habere poteſtatem, peccatores, qui admonitiones ſpernunt, aliqua caſtigatione afficiendi, quo hac ratione emendentur, alii terreantur, atque ita honeſtas & decens ordo conſervetur. Effecit ſpecioſa diſciplinæ hujus eccleſiaſticæ ſanctitas, ut etiam Scriptores Proteſtantes nonnulli eam, intuitu rerumpublicarum chriſtianarum, pro re, à Deo præcepta, neceſſaria ac utili habeant *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 9.* Sed mihi dicendum videtur, diſciplinam illam eccleſiaſticam, à Deo non præceptam, ſed potius rem rationi contrariam, non neceſſariam, inutilem, occaſionem & fulcrum papatus eſſe.

§. 3. Præceptum divinum vulgo repetunt ex *Levit. XIX. 17. Rom. XVI. 17. Epheſ. V. 11. v.* STRYK *in not. ad* BRUNNEM. *d. l. §. 1.* Sed inde nihil aliud ſequitur, quam quod proximo peccanti, peccatum exprobare, eumque hoc nomine corripere queamus, ſed caſtigatio realis elici inde non poteſt. De cætero etiam circa reprehenſionem verbalem modus ſervari debet, ne in aliis reprehendamus, quorum ipſi, & ſæpe quidem in gradu majori, ſumus rei, quorſum ex parte pertinet ſententia Lutheri, relata BRUNNEMANNO *d. l. §. 3.*

§. 4. E contrario laudatam diſciplinam eccleſiaſticam, eſſe rem rationi contrariam, liquet (1.) ex *fine*, illa ſcilicet *homines ab æterna damnatione liberare ſatagit v.* BRUNNEM. *d. l. §. 3.* quis vero credat, ferulis ſimilique caſtigatione finem illum obtineri poſſe, prætextus igitur eſt, palliando dominatui Clericali inventus, verus autem diſciplinæ illius ſcopus, dominatus, quem jam nominavi. Quodſi dicas nihil aliud hic intendi, quam *externam honeſtatem, quæ utique per*

diſciplinam illam obtineri queat, tum reſpondebo, ita eam eſſe medium mere civile, adeoque in privatum non cadere.

§. 5. Inconcinnitas igitur diſciplinæ eccleſiaſticæ, hoc reſpectu (2.) apparet ex *perſona, quæ eam exercere debeat*, nec obeſt, quod *officio Miniſterii eccleſiaſtici, cognitionis & coercitionis exercitium neceſſario cohæreat v.* BRUNNEM. *d. l. §. 4. ibique* STRYK *in not.* media habilia, doctrinam & admonitionem, iſti cohærere, ſatis certum, ſed in illum cenſum male referuntur media civilia, imperium aliquod præſupponentia. Nec id obſtat, *quod in primitiva Eccleſia, talis diſciplina obtinuerit*, nam ex eo male regula conſtituitur, ſed inſignis potius eſt abuſus, quo, ab eccleſia ſui juris, ad eccleſiam, Reipublicæ ſubjectam & curatam, infertur.

§. 6. Denique inconcinnitas etiam elucet (3.) *ex modo procedendi*, nam Clerus, ad puerorum modum, etiam adultos homines tractare intendit, quod ſane intolerabile eſt. Equidem, in S. Scriptura modum aliquem, à judiciali procedendi modo, plane diverſum, hic præſcriptum eſſe, dici ſolet *v.* BRUNNEM. *d. l. §. 3.* Sed cum diſciplina eccleſiaſtica, quæ in caſtigatione privata conſiſtat, verbo divino ſit plane incognita, hinc ejus peragendæ modus fruſtra inde repetitur.

§. 7. Ex his ultro ſequitur, quod diſciplina eccleſiaſtica, neque neceſſaria neque utilis ſit, nam *magna ſcelerum, epicureismi & atheismi ſeges*, non ex defectu diſciplinæ eccleſiaſticæ, ut cenſet BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 9. §. 1.* ſed ex aliis omnino cauſis propullulat, quas rerum civilium periti facile intelligunt. E contrario diſciplina eccleſiaſtica odia, colliſiones & turbas excitare apta eſt, quod non difficulter concedet, qui ingenium humanum, & in ſpecie Cleri, paululum ſaltem intelligit *v. Ord. eccleſ. Saxon. elector. art. gen. 10.* Merito igitur diſciplina eccleſiaſtica, pro occaſione & fulcro papatus habetur, id quod eventus ſatis etiam comprobat.

§. 8. Quodſi eo delabi velis, *à diſciplina eccleſiaſtica, directionem Reipublicæ & Imperantis, non eſſe excludendam, neque ſoli Clero, ſed potius Collegio, ex Clericis & Laicis compoſito, eam committendam, v.* BRUNNEM. *d. l. §. 6.* tum eſt judicium mere politicum ac nulla occurrit cauſa, quare ſub ambiguo diſciplinæ eccleſiaſticæ nomine,

mine, aliis remediis civilibus, illud opponamus. Et licet hactenus, in conſtitutione diſciplinæ eccleſiaſticæ, nihil deſiderari poſſet, attamen ſi finem ſublimiorem, veram ſcilicet pietatem, intenderet, quæ vulgaris eſt perſvaſio, illa nihilominus improbanda foret, cum finis ille coactione & pœnis humanis, à quocunque etiam hæ dirigantur, obtineri nequeat.

§. 9. Si & hac in parte aliquid remittere, ac *ſolius externæ honeſtatis curam*, velut finem, collegio illi præſtituere velis, tum, minime tamen tali judicio opus eſſe, contenderem, nam dantur jam plura in Civitatibus judicia, quæ reprimendis vitiis ſufficere poſſunt. Sed ais, *hæc officium ſuum negligunt, nec vitiis illis valide ſatis occurrunt* *v.* BRUNNEM. *d. l. §. 2. 5. 6.* Verum quis ſponſor erit, membra collegii illius eccleſiaſtici, ſine omni proſopolepſia, aliisque pravis affectibus, ſanctiſſime ſemper munus ſuum eſſe obſervatura? hoc ſane, ex ſolo nomine diſciplinæ eccleſiaſticæ, ſibi promittere velle, nimis fuerit ſimplex *v.* BRUNNEM. *d. l. §. 4. in fin.* Non multis legibus & inſtitutis honeſtas externa obtinetur, ſed accurata illorum obſervantia, hæc ſi quoad alia judicia occurrat, diſciplina eccleſiaſtica non indigemus, ſi circa hanc, obſervantia & legitima executio quoque frigeat, tum illa nihil prodeſt.

§. 10. Breviter: Vera diſciplina eccleſiaſtica conſiſtit tantum in ſolida doctrina, ſeria admonitione, ac inprimis ſanctitate exemplorum, quibus peccatores in ruborem dentur *v. II Theſſal. III. 14. 15.* Si coactio accedat, ſub directione Magiſtratus politici, ad excitandam veram pietatem, tum eſt medium civile, ſed producendo fini ineptum: Si ad ſtabiliendam honeſtatem civilem: medium non neceſſarium. Quodſi directioni ſolius Cleri, violenta remedia commitantur, qualiscunque etiam finis illis prætexatur, tum papatus certo eſt metuendus *conf.* DN. THOMAS. *Fürſtenrecht p. 1. poſit. 13. p. 150.*

§. 11. Interim, inter chriſtianos, diſciplina eccleſiaſtica, inſulſa coactione mature corrumpi cœpit. Eo inprimis pertinet *Excommunicatio*, ſive *Bannum eccleſiaſticum.* Non intelligitur hic, excommunicatio *interna*, qua quis, ob peccata, communione Dei excidit, ſed *externa*, qua quis ab eccleſia, imo aliis etiam ſocietatibus humanis excluditur. Diſtinguitur hæc in *minorem*, qua quis ab uſu S. Cœ-

Digitized by Google

næ, & *majorem* qua, à cœtu eccleſiaſtico & omnibus ſocietatibus humanis repellitur. Præterea, per utramque excommunicationem, extra Dei conſortium, excommunicatus conſtituitur, ac, velut præda, Diabolo exponitur *v.* LANCELL. *J. J. C. l. 4. tit. 13. §. 1.*

§. 12. Alias Excommunicatio, ab effectu, diſtinguitur in *immediatam*, quæ, ipſo jure canonico, delinquenti, ſimulac delictum committit, irrogatur, ac propria velut conſcientia annunciatur, & *mediatam*, quam judex eccleſiaſticus, prævia cauſæ cognitione, decernit. Licet vero illam nonnulli rejiciant, cum certam perſonam, à communione externa, non excludat *v.* ZIEGL. *ad Lancell. d. l. §. 2.* attamen, ex rationibus ſtatus clericalis, recte illa aſſeritur, cum enim, ob ignorantiam exceſſuum Laicalium, mediatæ excommunicationis fulmen non ſemper expedire poſſit Clerus, immediatæ terriculamentum ei fuit ſurrogandum, quo ita, metu purgatorii & inferni, in perpetuo obſequio, retinerentur ſuperſtitioſi Laici, imo excedentes, ex nimio conſcientiæ angore, ſe ipſos Clero proderent *v.* LANCELL. *d. l. §. 3. ſeqq.*

§. 13. Proprie tantum excommunicantur perſonæ ſingulares, integris vero cœtibus aut eccleſiis, *interdicto* cultus divinus aufertur, quod cum excommunicatione tamen coincidit, ac, ratione totius eccleſiæ pontificiæ, excommunicationis quoque nomen ferre poteſt. De cætero ejus origo in ea tempora incidit, quibus hierotyrannis ad perfectionem fere pervenerat *v.* ZIEGLER *ad Lancell. J. J. C. l. 4. tit. 14.* nec deſunt exempla interdictorum, per tempus etiam ſatis longum, durantium *v.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 19. §. 12. add.* LEHMAN. *Chr. Spir. l. 5. c. 115. 121. 122. l. 7. c. 83. 104. 106.* Omnis generis autem peccatores, tam ſubditi quam Imperantes, ſi rationibus clericalibus ſe non attemperent, banno feriri poſſunt *v.* GIBELIN. *Cæſareopap. Rom. p. 2. c. 4. §. 19. pag. 250.*

§. 14. Effectus excommunicationis perfectæ, quod in dubio præſumendum *v.* LANCELL. *J. J. C. l. 4. tit. 13. §. 18.* eſt vel *externus*, nempe excluſio à ſocietatibus eccleſiaſticis & civilibus, hinc etiam nemo, ſub pœna banni, cum excommunicato converſari debet LANCEL. *d. l. §. 19. ſeqq. v.* LEHMAN. *Chr. Spir. l. 5. c. 32. in fin.* vel *internus*, privatio ſcilicet divinæ gratiæ. Iſte autem rigor non alium ob finem

adhi-

adhibetur, quam quo impœnitens veram agat pœnitentiam, ac cum Eccleſia & Deo reconcilietur. Videtur etiam Clerus excommunicationis uſum, ad beſtias ideo extendiſſe, quo ejus divinitatem Laicis ſuperſtitioſis eo magis perſvaderet v. THOMÆ *de nox animal. c. 27. n. 40. ſeqq.* LEYSER *Jus Georg. l. 2. c. 10. n. 32. ſeqq.*

§. 15. De cætero certum mihi videtur, quod excommunicatio ex imprudenti zelo vel hypocriſi irrepſerit, invaleſcente vero magis magisque papatu, inter hujus fulcra fuerit relata, de quo, hinc inde quædam admonuit ZIEGL. *ad Lancell. l. 4. tit. 13.* Quemadmodum vero ejus impoſturam, in media etiam barbarie, ſubinde ſenſerunt gentes v. LEHMAN. *Chr. Spir. l. 3. c. 22.* ita poſt reformationem ſatis illa deprehenſa eſt, totam tamen excommunicationem, haud rejiciendam, ſed eam potius, à papalibus abuſibus liberandam, ac in bannum vere chriſtianum, commutandam eſſe cenſent Proteſtantes v. *Ord. Eccleſ. Saxon. art. gen. 10. 11.* de quo diſtinctius videndum.

§. 16. In S. Scriptura, excommunicationem non eſſe fundatam vel præceptam, plane arbitror licet majorem, ex *Matth. XIIX. 17. II. Theſſal. III. 14.* minorem vero, ex *Matth. VII. 6. II. Joh. 10. Rom. XVI. 17. Gal. I. 8. Tit. III. 10. I. Cor. V. 4. ſeqq.* deducere velint v. SCHERZER. *Syſtem. Loc. XII. §. 14. in fin.* Neque etiam, in primitiva Eccleſia, illa fuit uſitata, quod ſtatus illius facile perſvaſerit, neque enim primi chriſtiani, tam ſplendidos habuere cœtus, ut magno apparatu aliquem excludere potuerint, præterea illius rei nullum temere afferri poterit exemplum.

§. 17. Annon tamen hodie recte excommunicatio adhibeatur, alia quæſtio eſt? cujus deciſio à fine dependet, ſi enim, ad excitandam veram pœnitentiam, illa ſuſcipienda ſit, tum illud fruſtra omnino fieri, licet à Magiſtratu politico eadem dirigatur, plane exiſtimo, quia, ut aliquoties dictum, per vim externam vera pietas excitari nequit, præterea excommunicatio media pœnitendi, ac cum Deo reconciliandi, excommunicato non aufert, licet ex principiis papalibus hoc credendum ſit.

§. 18. Quodſi autem nihil, niſi externa honeſtas, excommunicatione intendatur, tum, autoritate Imperantis, eam quidem fieri poſſe concedo, ut tamen, procurandæ honeſtati externæ, rectius alia media adhi-

Digitized by Google

adhiberi, ſimul exiſtimem: Miniſtris autem Eccleſiæ, ne hoc quidem reſpectu, facultas excommunicandi, tribui debet, quia excommunicatio, eſt medium civile, imperium aliquod præſupponens *v. c. 14. §. 8. ſeqq.* Praxin ſi reſpiciamus, excommunicatio in univerſum rarior eſt, minorem tamen aliquando ſibi aſſerit Clerus; ſi vero, autoritate Conſiſtorii, illa expediatur, tum ſublimior veræ pietatis finis prætexi ſolet *v.* ZIEGL. *Superintend. c. 16. 17. 18.* quæ, ſecundum genuina principia, defendi nequeunt.

§. 19. Ex his facile intelligi poteſt, num Reges, & liberi Principes, diſciplinæ eccleſiaſticæ ac excommunicatione ſubſint? Hoc multi quidem aſſerunt *v.* STRYK *ad Br. J. E. l. 1. c. 6. m. 9. §. 2.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 5.* Verum, ſine hæſitatione, quæſtio neganda eſt, nam Imperans, cujus autoritate excommunicatio ſuſcipiatur, non occurrit, Clero autem imperium in Imperantes non competit. Ad impœnitentiam igitur Imperantis, ea agere debet miniſter Eccleſiæ, quæ *c. 14. §. 22. 23.* retuli.

§. 20. Exemplum Ambroſii, Theodoſium excommunicantis *v.* DN. RECHENBERG. *diſſert. de Theodoſ. excommun. in Vol. diſſert. p. 2. p. 241.* nihil probat, nam licet grave crimen Theodoſius commiſerit, recte etiam ab Ambroſio reprehenſus ſit, jus tamen excommunicandi, menſuram miniſterii eccleſiaſtici excedit, ac papatum redolet, nam ex eo, quod Imperans peccet, imperium Cleri non ſequitur, nec obſtat, *quod, remota excommunicatione, libido peccandi in Imperantibus magis accendatur*, nam hoc ad incommoda Monarchiarum pertinet, Clero autem imperium non tribuit. Quodſi tamen miniſter Eccleſiæ, *excommunicationis comminatione*, aliquando Principem ab aliquo peccato retrahere poſſit, id non improbandum erit, eſt enim id conſilii, non imperii.

§. 21. Ad diſciplinam eccleſiaſticam etiam pertinet *Pœnitentia eccleſiaſtica*, quæ ex diverſis actibus olim conſtabat *v.* DN. RECHENB. *d. diſſert. §. 23.* ZIEGL. *Superintend. c. 19. §. 2. 3.* ac plerumque excommunicationem ſequebatur. Ei erat conjuncta *Satisfactio*, quam peccans Eccleſiæ, quam offenderat, præſtabat, qua præſtita, culpa ei remittebatur, quod *indulgentiam* vocabant. Succeſſu temporis Pontificii ſatisfactionem & indulgentiam, quæ ad Eccleſiam tantum ſpectabat, ad

eum retulerunt, eo ſenſu, quaſi hic peccata non aliter remitteret m ſatisfactione interveniente *v.* Rechenb. *d. l. §. 24.* Schilt. *C. l. 2. tit 4. §. 20.*

§. 22. Sicut autem depravatio iſta pontificia, à proteſtantibus ito rejicitur, ita pœnitentia eccleſiaſtica, ab abuſu illo liberata, ltis ſe commendat ejusque omiſſio improbatur *v.* Brunnem. . *l. 2. c. 19. §. 24.* Sed hæc ſententia indiſtincte probari non debet. œnitentia eccleſiaſtica, ab eccleſia ſui juris, vel autoritate Magiatus, ad coercenda vel impedienda delicta, ſaltem imponatur *vid.* egl. *Superintend. c. 19. §. 1.* tum nihil in ea deſiderari poteſt; ſed illis terminis, illa non ſubſtitit, verum eo fine potius impoſita eſt, o ſeria pœnitentia, in peccatore, excitaretur, & Eccleſiæ, ob ſcandam, ſatisfieret *v.* Ziegler. *d. c. 19. §. 5. 7. 8.* Brunnem. *J. E. l. 2. c. 19.* *14. ſeqq.*

§. 23. Ex quo amplius fluxit, quod illa ſit remedium mere eccleſticum, Eccleſiæ, aut potius Clero, in quemcunque etiam ſtatum a perveniat, plane proprium, & Reipublicæ non ſubjectum, ſed potius independens. Verum exinde pœnitentiæ Eccleſiaſticæ papatus imium quantum eminet, nam poſterior finis ſuperbiam, à parte Eccleſiæ oſtendit, prior vero, per media violenta, obtineri nequit, hinc iquet, verum ejus ſcopum, eſſe Cleri dominatum, veram autem pieatem & ſalutem æternam, nudum prætextum, eam ob cauſam aſſumum, quo in ſervitutem illam, eo lubentius ſuperſtitioſi Laici conſentirent.

§. 24. Haud igitur ejus omiſſionem, in eccleſiis proteſtantibus, dolere par eſt, ſed libertas ab injuſta ſervitute, grato animo potius excipi debet. Nihilominus hodie, in nonnullis locis, *Deprecatio publica* adhuc in uſu eſt, qua Scortatores præcipue coerceri ſolent. Circa eam, ob præjudicium diſciplinæ eccleſiaſticæ, dubiæ parumque cohærentes aſſertiones quandoque proferuntur *v.* Carpz. *J. E. l. 3. D.* *82. add.* Dn. Thomas. *Fürſtenrecht p. 1. poſit. 13. §. 9. p. 162.* Sed, juxta rei veritatem, nihil aliud illa eſt, quam pars pœnæ civilis, quæ, ad conſvetum pœnarum finem, delinquentibus imponitur.

§. 25. Ex hac hypotheſi facile omnia, quæ quoad eam proferri ſolent, dijudicari poſſunt. Ritus deprecationis publicæ definit Impe-

Digitized by Google

rans Carpz. *d. l. 3. D. 83.* Ziegl. *Superintend. c. 19. §. 5. 6.* Strtk *ad Br. J. E. l. 2. c. 19. §. 25.* Ubi hactenus illa non fuit in uſu, ſine permiſſu Imperantis, non poteſt reduci Carpz. *d. l. D. 84.* Ziegler. *d. l. §. 10.* Ubi vero in uſu eſt, ſine decreto Conſiſtorii, à Superintendente vel miniſtris Eccleſiæ imponi nequit Carpz. *d. l. D. 85.* Ziegl. *d. l. §. 9. ſeqq.* fruſtra, ex præjudicio peculiaris diſciplinæ eccleſiaſticæ, diſſentiente Brunnem. *J. E. l. 2. c. 19. §. 25.*

§. 26. Recte etiam deprecatio publica in multam convertitur Carpz. *d. l. D. 86.* Ziegler. *d. l. §. 11.* qui diſſentiunt *v.* Brunnem. *d. c. 19 §. 26.* Dn. Thomas. *d. poſit. 13. §. 9.* indolem hujus pœnæ non ſatis expendunt. Poteſt etiam, ob ſecutum matrimonium, pœna illa remitti, non tamen à Superintendente aut Miniſterio eccleſiaſtico, ſed à Conſiſtorio Carpz. *d. l. D. 87. 88.* Ziegl. *d. l. §. 12. 13. 14. add.* Schilt. *J. J. C. l. 2. tit. 4.* §. 23. Qui remiſſionem illam plane negant *v.* Brunnem. *d. §. 26.* illis falſa iterum imponit hypotheſis.

§. 27. Ob quæ delicta, deprecatio publica imponenda ſit, id Imperans definit. Sicut autem vi ſtupratæ imponi nequit, ita ob delictum, alibi commiſſum, neceſſario non eſt injungenda Carpz. *d. l. D. 89. 90. 91.* nec novæ Eccleſiæ ſcandalum, quod Brunnem. *d. l. §. 27.* opponit, aliquam operatur neceſſitatem. Ceſſat quoque pœna, ſi alibi eam quis jam ſuſtinuerit; de cætero Nobiles quoque ei ſubeſſe cenſentur ac præter eam, à judice ſeculari, pœna quoq; decernitur Carpz. *d. l. D. 92. 93. 94.* Brunn. *d. l. §. 28.* Strtk. *in not.* nam diverſæ illæ partes pœnam delicto adæquatam efficiunt.

§. 28. Illud denique certum eſt, quod Imperans uſum deprecationis publicæ penitus tollere poſſit, & ſatius etiam eſſe videtur, eam abolere quam conſervare, nam præjudicium diſciplinæ eccleſiaſticæ ſæpe Scriptores in transverſum agit, ac Clero præbet occaſionem, aliquod imperium ſibi arrogandi, præterea experientia oſtendit, quod maxima proſopolepſia, in exercitio hujus pœnæ, committatur, ac parvi ſaltem peccatores, & pauperes meretriculæ eam ſuſtinere debeant *conf.* Specim. Jur. Eccles. *l. 3. c. 1. ſeqq.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XVII.
DE ECCLESIA POLITICA.

SUMMARIA.

Eccleſiæ parochiales ut Societates religioſæ & politicæ ſpectari poſſunt §. 1.
Poſteriori reſpectu ſimiles ſunt aliis univerſitatibus §. 2.
Ac indigent præfectis ſive curatoribus §. 3.
Horum conſtitutio §. 4.
Officium §. 5. 6.
Et finis §. 7.
Eccleſiæ ſolent eſſe immunes à tributis §. 8.
Ac variis gaudere privilegiis §. 9.
Miniſtro eccleſiæ ſine hæredibus mortuo, ejus mobilia acquiruntur Eccleſiæ §. 10. 11.
Ex ultimis voluntatibus ſæpe eccleſiis aliquid obvenit §. 12.
Circa quam liberalitatem quæſtiones voluntatis non ſunt infrequentes §. 13.
Quoad contractus jure ſingulari utuntur Eccleſiæ, quod nonnullis exemplis declaratur §. 14. 15. 16. 17.
Additis quibusdam monitis generalibus §. 18.
Venditio Canonicatuum & præſcriptio circa Eccleſiam occurrens §. 19.
Sub nomine Eccleſiæ Clerus aliquando rempublicam & privatos lædit nimias opes ad ſe trahendo §. 20.
Cui abuſui ſecularisſatione recte occurritur §. 21.
In eccleſiam quoque aliquando delicta committuntur §. 22.
Quod exemplis declaratur §. 23.
Delictorum illorum gravitas cum monito §. 24.

§. 1.

Conſideravimus hactenus Eccleſiam, ratione cultus divini, atque ita præcipuo hujus tractationis ſcopo, pro inſtituti modo, ſatisfecimus. Dum vero Eccleſiæ parochiales, ob cultum divinum conſociatæ, in ſocietate civili occurrunt, ac res ſuas poſſident, ideo habitui illi ſacro, externus & politicus accedit, juxta quem illæ, ut ſocietates politicæ, ſive ſubalternæ univerſitates, ſpectantur, ac cum illis, vel contra illas, varii actus ſuſcipiuntur, juxta quem habitum politicum, nunc etiam Eccleſiæ conſiderandæ erunt.

§. 2. Eſt ergo hoc ſenſu Eccleſia, *Univerſitas, occaſione cultus divini, conſtituta*, quid autem ſit univerſitas, id *l. 8. c. 2.* in genere traditum eſt. Ad exemplum igitur municipii pagi ſimilisve ſocietatis, Eccleſia, ut perſona moralis compoſita ſupponitur, eaque, ex voto & intentione conſtituentium, perpetuo durat, ac per parochianos, ſibi ſuccedentes, repræſentatur. Habet etiam hæc univerſitas propria bona, de quibus *c. 5. §. 5. ſeqq.* plenius actum eſt, quæ tractatio huc quo-

que pertinet, nam bona tam ad ſacrum, quam politicum Eccleſiæ habitum referuntur.

§. 3. Quemadmodum etiam aliæ univerſitates, adminiſtrandis rebus ſuis, impares ſunt, ac adeo, ad exemplum minorum, Curatoribus indigent, ita inprimis hoc etiam verum eſt de Eccleſia, nam circa hanc, unio politica adeo laxa eſt, ut vix aliqua ſocietas ſubeſſe videatur, quo reſpectu Eccleſia, ab aliis univerſitatibus, in quibus ſane conjunctio evidentior eſt, etiam differt: Ob quam cauſam quoque non temere occurret exemplum contractus ab ipſa Eccleſia celebrati, licet minores & univerſitates aliæ quandoque contrahere ſoleant. Ex quibus id amplius ſequitur, quod jura minorum, ac in ſpecie reſtitutio in integrum, Eccleſiis merito tribuantur *v.* CARPZ *J. E. l. 2. D. 300. n. 12.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 14. §. 7. ibique* STRYK *in not.* LAUTERB. *C. J. de minor. in fin.*

§. 4. Eget igitur Eccleſia Præfectis vel curatoribus *v. c. 5. §. 22. in fin.* ad quos jura aliorum Curatorum fere applicare licet. Summatim circa eos ſpectari poteſt *Conſtitutio*, *Officium* & *Duratio*. Conſtituuntur Præfecti Eccleſiaſtici regulariter ab ipſa Eccleſia ſive parochianis, poteſt tamen jus conſtituendi vel Magiſtratui Politico, vel Patronis quandoque eſſe acquiſitum; Ad acceptandum vero munus oblatum, aliquis etiam cogi poſſe videtur, cum publicæ utilitatis rationes hoc exigant. Ad conſummandam conſtitutionem pertinet confectio inventarii *v.* CARPZ. *l. 2. D. 314. 315.* &, ſi uſus hoc velit, juramentum ac Satisdatio. In bonis Curatorum, tacitum pignus Eccleſiæ merito quoque aſſeritur *v.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 15. §. 31.*

§. 5. Officium Præfectorum conſtitutorum in genere exigit, ut bona Eccleſiæ recte adminiſtrent, rationes reddant, reſidua inferant, ac damnum voluntarium reſarciant, ex quo concluſiones ſpeciales deducere licet. Sic ſine conſenſu Patroni & Superintendentis, ac permiſſione Conſiſtorii, bona eccleſiaſtica non poſſunt alienare CARPZ. *l. 2. D. 300. ſeqq.* imo ne locatio quidem, ſine laudato conſenſu, ipſis cenſetur eſſe permiſſa, quæ etiam, in emolumentum Eccleſiæ, juſta mercede eſt facienda, ac quandoque, ad impediendam præſcriptionem, renovanda vel mutanda CARPZ. *d. l. D. 304. ſeqq.*

§. 6. In collocanda & exigenda pecunia Eccleſiæ, circumſpecte quo-

quoque agere debent Præfecti, conſvetas tamen uſuras haud excedant, de pignore vero vel fidejuſſoribus, ſi fieri queat, ſibi proſpiciant *v.* CARPZ. *d. l. D. 318. ſeqq.* Quo etiam, ad officium explendum, eo magis adigantur, ſingulis annis, præſente Paſtore, Patrono & Superintendente, rationes reddere tenentur, nec antea, hoc nomine, per ſubſcriptionem & apocham, liberandi ſunt, quam Parochianorum deſiderata quoque fuerint excuſſa CARPZ. *d. l. D. 313. ſeqq.*

§. 7. Cura Eccleſiæ aliquando etiam deſinit. Equidem modi tollendi, qui à parte pupillorum vel minorum occurrunt, nempe majorennitas, mors, delictum vel arrogatio, hic locum non inveniunt, niſi quod aliquando Eccleſia diſſipari, adeoque mortem civilem pati queat. Modi vero, qui à parte Curatorum accidere ſolent, ut mors, delictum, remotio & excuſatio, hic quoque effectum habent. Finito officio, vel Præfecti, vel hæredes, ſi res exigat, actione tutelæ directa conveniri poſſunt, quibus vice verſa, id, quod in Eccleſiæ utilitatem, erogatum eſt, actione contraria repetere licet. Quodſi Eccleſia ejusque bona Patronis ſubſint, tum mutuæ illæ præſtationes, inter ipſos & Præfectos occurrunt.

§. 8. Quemadmodum intuitu aliarum univerſitatum, omnis generis actiones, licitæ & illicitæ occurrunt, ita idem quoque, intuitu Univerſitatis Eccleſiaſticæ, contingit, de quo nunc paucis diſpiciendum. Eccleſiam, cum ſuis bonis, ſubeſſe Reipublicæ & imperio civili, ſupra *c. 5. §. 21.* oſtenſum eſt *add.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 399.* Neque tamen Eccleſia, ad modum aliorum ſubditorum, per omnia tractari ſolet; In ſpecie neque ordinaria, neque extraordinaria tributa, ex bonis eccleſiaſticis, regulariter exiguntur; aliud vero obtinet in caſu neceſſitatis, aut quoad bona eccleſiaſtica ſuperflua, ac in abuſum converſa, vel Clericorum patrimonialia *v.* CARPZ. *l. 2. D. 308. ſeqq. add.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 15. §. 7.*

§. 9. Quodſi Eccleſiam, intuitu privatorum, conſideremus, jus pontificium ejusque interpretes ei valde favent, eique varia privilegia vel jura ſingularia aſſerunt, quod quidem, intuitu Eccleſiarum pontificiarum, non adeo probari poteſt, cum ſub nomine Eccleſiæ Clerus Reipublicæ parum utilis, lateat. Quoad Eccleſias vero proteſtantes, benigniores illæ diſpoſitiones facilius admitti poſſunt, quia tenuioris

 plerum-

Digitized by Google

plerumque illæ ſunt conditionis, præterea generaliter Reipublicæ ſubjacent, adeoque abuſus, tanto cum effectu, ſequi non poteſt.

§. 10. Per teſtamentum Eccleſia in alios bona ſua non transfert, ſicut etiam per ſucceſſionem ab inteſtato, illa nihil regulariter conſequitur. Si tamen miniſter Eccleſiæ ſine hæredibus moriatur, bona ejus mobilia Eccleſiæ acquiruntur *l. 20. C. de epiſcop. & Cler. v.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 6. §. 11.* PEREGRIN. *de jur. fiſc. l. 4. c. 3. n. 9. 10.* immobilia vero, jure civili, ad fiſcum, Saxonico, ad magiſtratum, qui jurisdictionem ſuperiorem habet, pertinent *v.* CARPZ. *l. 6. Reſp. 42. J. E. l. 3. D. 9.*

§. 11. Nonnulli bona mobilia, non Eccleſiæ, ſed Principi, ut Epiſcopo, adjudicant *v.* CARPZ. *d. l.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 13. §. fin.* quod tamen alii tantum, ratione partis quartæ, quæ olim, ex bonis eccleſiaſticis, in genere ad Epiſcopum pertinuerit *v.* ZIEGL. *de dot. eccleſ. c. 11.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 12. §. 8.* admittunt STRYK *ad Br. d. c. 13. §. fin.* Verum cum Perſona epiſcopalis, ad Principes proteſtantes applicata, valde ſit ſuſpecta, aut potius commentum, nullo fundamento ſubnixum *v. c. 1. §. 20.* ideo ſententia, quæ Eccleſiæ favet, probabilior eſt, cum privati jure Romano recte utantur, quamdiu aliud non eſt conſtitutum.

§. 12. Ex teſtamentis ſæpe Eccleſia acquirit, quo caſu ſolennia, alias uſitata, haud requiruntur, ſed legitima probatio ſufficit *c. 11. X. de teſtam.* ſi eccleſia, hæres inſtituatur teſtamento minus ſolenni, etiam legata, aliis non privilegiatis data, valere cenſentur *v.* BRUN. *J. E. l. 2. c. 12. §. 1. ſeqq.* STRYK *in not.* Favore Eccleſiarum, etiam ultima voluntas imperfecta, modo intelligi poſſit, vel nutu declarata, aut in arbitrium tertii collata, valida reputatur BRUNNEM. *d. l. §. 4. ſeqq. ibique* STRYK *in not.* Executio vero hujusmodi teſtamentorum, ad executores deſignatos & Magiſtratum pertinet, nec ea, quæ de Epiſcopo, ex jure pontificio tradi ſolent, inter proteſtantes uſum habere videntur *v.* BRUNNEM. *d. l. §. 10.* STRYK *in not.*

§. 13. De cætero quæſtiones voluntatis, in his etiam teſtamentis, occurrunt. E. gr. an legatum iis, qui altari inſerviunt, *den Altar-Leuten*, relictum, etiam pertineat ad præfectos Eccleſiæ *die Kirchen-Vorſteher?* *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 323.* Utrum id, quod ad certum

uſum

Digitized by Google

uſum legatum eſt, in alium poſſit converti; Si Eccleſiæ Mariæ quid legatum, & vel nulla, vel plures ejus nominis, in loco, quem teſtator reſpexit, occurrant, cui legatum debeatur? *v.* BRUN. *d. l. §. 13. 14. ibique* STRYK *in not.* quæ omnes, ex circumſtantiis recte expenſis, decidi debent. Licitum quoque eſt, blanditiis legatum, in uſum Eccleſiæ, elicere *v.* CARPZ. *l. 2. D. 322.* Sed uti cavendum, ne blanditiæ in fraudem degenerent, ita hominibus cordatis, rationes, non ineptiæ illæ, conveniunt.

§. 14. Quoad actus inter vivos, varia jura ſingularia Eccleſiæ tribui etiam ſolent. Per contractum à tertio celebratum, illi acquiritur BRUN. *l. 2. c. 14. §. 1.* Sed id hodie ſingulare non eſt, cum illa acquirendi ratio, quoad omnes conſentientes, procedat STRYK *in not. ad d. §. 1.* Dominium, ſine traditione, ex ſolo contractu, in Eccleſiam transfertur *l. 23. §. 1. C. de SS. Eccleſ.* BRUN. *d. l. §. 4. ibique* STRYK *in not.* Qui ex bonis Eccleſiæ immobilibus aliquid, jure dominii utilis, acquirit, ei velut dotalis obſtringitur, ac Conſiſtorio ſubjicitur CARPZ. *l. 2. D. 307.*

§. 15. In rebus pecunia Eccleſiæ, tertii nomine emtis, illi acquiritur dominium BRUN. *l. 2. c. 15. §. 1. ibique* STRYK *in not.* donatio Eccleſiæ, ultra quingentos aureos facta, ſine inſinuatione, valere cenſetur BRUN. *d. l.* §. 21. STRYK *in not.* Exceptio non numeratæ pecuniæ privilegiata, intuitu Eccleſiæ, biennio non præſcribitur *arg. l. fin. C. in quib. cauſ. reſtit. neceſſ. non eſt* BRUN. *d. l. §. 27.* STRYK *in not.* In rebus emtis & donatis, tacita hypotheca ei tribuitur, quæ tamen ob mutuum, in bonis debitoris, ei non competit *v.* BRUN. *l. 2. c. 14. §. 5. ibique* STRYK. *in not.*

§. 16. In rebus, poſt contractum cum Eccleſia celebratum, acquiſitis, antiquioribus hypothecariis potior illa eſſe cenſetur BRUN. *l. 2. c. 15. §. 31.* STRYK *in not.* Si expreſſum & ſpeciale pignus Eccleſia acquirat, à quovis poſſeſſore illud vindicat, nec ei obſtat exceptio excuſſionis, ex doctrina CARPZ. *J. E. l. 2 D. 321. n. 14. 15.* Sed cum eam repetat, ex hypotheſi dubia vel plane falſa, quod excuſſio, in hypotheca ſpeciali, ſemper ceſſet, hinc hactenus illa admittenda non erit *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 658.*

§. 17. Aliquando Eccleſia ad cenſum, aliis ſolvendum, obſtringitur

gitur *v.* BRUN. *J. E. l. 2. c. 9.* Nonnunquam bona ſua in emphyteuſin aliis concedit, quæ tantum in liberos tranſire, nec, ultra tertiam generationem, durare cenſetur *Nov.* 7. *c. 3.* BRUN. *l. 2. c. 15. §. 12. 14.* STRTK. *in not.* quod tamen alii *Nov. 120. c. 1.* mutatum putant *v.* LAUT. *C. J. ſi ager vectigal. lit. S.* In bonis emphyteutæ, tacitum pignus Eccleſiæ competit *Nov. 7. c. 3. §. 2* STRTK *ad Br. d. l. §. 15.* ac poteſt ille, canone intra biennium non ſoluto, plane expelli BRUNNEM. *d. l.* §. 10. *11.* STRTK. *in not.*

§. 18. Sed iſta, in vicem exemplorum, propoſuiſſe ſufficiat, accuratam ſingulorum diſcuſſionem jam inſtituere non libet. Alias plura hujus generis ſingularia recenſeri ſolent *v.* BRUN. *d. l. 2. c. 14. 15.* de quibus in genere hæc ſaltem annotamus (1.) quædam jura, non ſingularia, ſed communia eſſe *v.* BRUN. *d. c. 15. §. 18. ibique* STRYK *in not.* (2.) nonnulla videri iniqua *v.* STRTK *d. c. 15.* §. *20. 27. 31. 33. in fin.* (3.) quædam ad Eccleſias proteſtantes non quadrare *v.* BRUNN. *d. c. 15. §. 22.* (4.) in dubio Eccleſiam, ſecundum jus commune, eſſe judicandam.

§. 19. Poſſunt etiam Canonicatus in terris Proteſtantium emi & vendi, nam crimen Simoniæ, quod metuit CARPZ. *J. E. l. 2. D. 312.* in iſtis papatus reliquiis committi, nemo facile crediderit. Quando Eccleſia contra alios præſcribit, tum obtinet jus commune, quodſi contra Eccleſiam præſcribendum ſit, tum regulariter quadraginta anni requiruntur *auth. quas actiones C. de SS. Eccleſ.* mobilia tamen Eccleſiæ conſveto tempore præſcribuntur *v.* BRUNN. *J. E. l. 2. c. 11. ibique* STRTK. *in not.*

§. 20. Denique delictorum conſideratio, intuitu Eccleſiæ, non plane ceſſat. Equidem Eccleſia alios lædere non poteſt, ſub ejus tamen nomine ſæpe Reipublicæ & privatis nocetur. Eo pertinent variæ Cleri pontificii fraudes, quibus, ſub ſpecie religionis, Laicos ſuperſtitioſos olim pecunia emunxit, ac bonis corraſis, in perniciem Reipublicæ, abuſus eſt *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 298.* Huic malo occurri poteſt, ſi promiſcuæ donationes Eccleſiis fieri prohibeantur *v. l. 1. C. de SS. Eccleſ.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 6.* 7. BRUNNEM. *ad C. d. l. 1.* ZIEGLER. *de dot. eccleſ. c. 8. n. 14. ſeqq. c. 11. n. 45. 46.*

§. 21. Quodſi autem abuſus jam invaluerit, tum bona male parta Reipu-

Reipublicæ merito iterum vindicantur ſive ſecülariſantur. Dantur quidem diverſæ de Seculariſatione, etiam inter Scriptores proteſtantes, ſententiæ *v.* SCHILT. *J. J. C. l. 2. tit. 6. §. 18.* STRYK *ad Br. J. E. l. 1. c. 6. m. 12. §. 18.* & eam fere rejicit SCHILT. *de pac. religioſ. c. 7.* Sed videtur ex hypotheſibus papalibus, juxta quas bona Eccleſiæ in Dei dominio eſſe cenſentur, ſententia illa dependere. Concludendum igitur erit, ſeculariſationi, quæ bona ſuperflua & cultum opprimentia Reipublicæ reddit, nihil vitii ineſſe, ſi vero in luxum & vanitates illa profundantur, hoc nemo probandum dixerit.

§. 22. In terris Proteſtantium, ſub nomine Eccleſiæ, illi quandoque erga alios injurii ſunt, qui bonorum eccleſiaſticorum adminiſtrationem, in dominium ac imperium convertunt, quam in rem aliorum querelæ non raro audiuntur. Vice verſa Eccleſia quandoque etiam delicta patitur: De perſecutionibus, quas hierotyrannis Eccleſiis diſſentientibus quandoque intentat, jam ſermo non eſt, nam illæ pertinent ad Eccleſias, quatenus ut ſocietates ſacræ ſpectantur. Ut univerſitates politicæ, furto & ſacrilegio lædi ſolent, de quibus dictum *l. 5. c. 2. §. 13. ſeqq.* Præterea etiam adminiſtratores non raro in Eccleſiam injurii ſunt *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 298.*

§. 23. In ſpecie docet ZIEGL. *de dot. eccleſ. c. 13. n. 1. ſeqq.* quod præteritis temporibus Laici quandoque bona eccleſiaſtica ad ſe traxerint & quidem aliquando ſvaſu ipſius Cleri; hodie vero his fere modis peccari cenſet (1.) quod Collatores ſæpe inidoneos, ad munus eccleſiaſticum, promoveant, non aliam ob cauſam, quam quo eos, cum damno Eccleſiæ, voluntati ſuæ habeant obnoxios (2.) dotales Jurisdictioni eccleſiaſticæ ſubtrahere ac ſibi ſubjicere conentur *d. c. 13. n. 22. 23.* (3.) quod paſtores aliquando dotales ſuos Collatoribus cedant vel (4.) fundos dotales alienent, denique (5.) ipſi ruſtici dotales jus eccleſiæ elidant, aut (6.) cæteri parochiani agros eccleſiaſticos ſuis adjungant *d. c. 13. n. 24. ſeqq.*

§. 24. Grave autem crimen, & Sacrilegio proximum, hic ſubeſſe, ac occultam Dei vindictam illud ſemper perſequi, deinde docet *d. c. 13. n. 30. ſeqq.* quæ dubio procul admitti debent, ſi bona Eccleſiæ legitime acquiſita, ac ad exercendum cultum divinum neceſſaria ſupponamus. Illud vero nimis ſuperſtitioſum foret, ſi nunquam aliquod

Sss sss s crimen,

Digitized by Google

crimen, à parte Eccleſiæ, committi, adeoque, ei ſe oppoſuiſſe, ſemper illicitum quis exiſtimare vellet. Quare ſicut Imperans bona male parta Clero recte aufert, ita privatus, ſua contra Eccleſiam defendere, religioni ſibi haud ducat *conf.* SPECIM. JUR. ECCLES. *l. 5. c. 1. 2.*

CAPUT XVIII.
DE CONSERVATIONE ECCLESIAE.

SUMMARIA.

Eccleſiæ parochiales conſervantur reparatione & viſitatione §. 1.

Jus & cura reparandi §. 2.

Sumtus reparationis deficiente ærario parochiani præſtant §. 3.

Filialiſtæ quando ad collationem ſint obſtricti §. 4.

Parochiani Nobiles etiam ex bonis feudalibus ad contributionem obligantur §. 5.

Quod etiam dicendum de parochianis ſub alia juriſdictione degentibus ut & forenſibus §. 6.

Obligatio illa occurrit tam quoad templi quam aliarum rerum reparationem, aliquando etiam aliorum liberalitas ſollicitatur §. 7.

Viſitationis eccleſiaſticæ natura & varietas §. 8.

Jus viſitandi eſt penes Imperantem, qui illud aliis concedit §. 9.

Viſitationis habendæ modus §. 10.

Tempus §. 11. Sumtus §. 12.

Et impedimenta §. 13.

§. 1.

INſtituta humana facile mutantur, vel plane intereunt, niſi debita cura iis adhibeatur, id quod etiam de Eccleſiiis parochialibus verum eſt. Quo igitur hæ, à corruptione vel interitu præſerventur, res, cultui divino neceſſariæ, in ſtatu ſuo conſervari, ac abuſus, quibus homines, data inprimis occaſione, facile indulgent, vel impediri, vel tolli debent. Prius obtinetur *reparatione templorum*, *rerumque cæterarum*, poſterius vero præcipue, *viſitatione eccleſiaſtica*, de quibus adeo nunc breviter agendum erit.

§ 2. Jus reparandi templa aliasque res eccleſiaſticas, cuivis Eccleſiæ parochiali competere videtur, conſenſus Imperantis non magis hic requiritur, quam ad exercitium dominii privati. Reparationis autem cura ad Præfectos Eccleſiæ pertinet, qui hoc nomine quoque rationes reddere tenentur; ſi penes Patronos omnis rerum eccle-

Digitized by Google

eccleſiaſticarum adminiſtratio ſit, tum reparationis curam ſibi ſolis etiam illi aſſerunt. Quodſi ſuſcipienda reparatio vel exſtructio majoris ſit momenti, tum ad eam conſenſus domini Territorialis merito requiritur, maxime ſi inter parochianos diſſenſus oriatur, ac ærarium eccleſiaſticum, parum ſit inſtructum. Conſenſus ille etiam eſt neceſſarius, ſi templum aliquod, ad cultum, hactenus plane omisſum, reſtaurari debeat, *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 334. ſeqq.* templi enim reſtaurandi, & de novo ædificandi eadem eſt ratio *v. c. 5. §. 8.*

§. 3. Sumtus faciendæ reparationis, ex ærario Eccleſiaſtico ſumuntur *v.* CARPZ. *d. l. D. 338.* eo autem vel deficiente, vel non ſufficiente, Parochiani illos conferre, ac operas neceſſarias, manibus vel jumentis, præſtare tenentur, nemoque in pagis excipitur, ſive manſarius, inquilinus vel hortulanus ſit. Diſtributio vero onerum facultatibus merito attemperatur, qua tamen in re conſvetudo cujusvis loci attendenda erit CARPZ. *d. l. D. 339. ſeqq.*

§. 4. Filialiſtæ, quos vocant, ad reparationem templi principalis non tenentur, ſi, quod plerumque eſt, proprio templo ſint inſtructi; ſi vero illud bello, ſimilive calamitate, amiſerint, ac matri Eccleſiæ incorporati ſint, tum, pro ratione facultatum, perinde ut parochisni principales, ſumtus ac operas regulariter præſtare debent. Illa obligatio ſemper etiam ſe exſerit, quoad refectionem ædium parochialium, ſed ea conditione, ut parochiani principales, ad reparandas Ludimoderatoris ædes, quæ regulariter in parochia filiali ſitæ ſunt, etiam teneantur, quæ omnia ex natura hujus ſocietatis fluunt *vid.* CARPZ. *d. l. D. 343. ſeqq.*

§. 5. Parochiani Nobiles, ratione bonorum allodialium, ad contributionem quoque ſunt obligati CARPZ. *d. l. D. 346.* ſed de feudalibus nihil ſolvunt, ex ſententia CARPZOVII *d. l. D. 347.* quia *Vaſalli, qua tales, non ſunt ſubditi, ac ſervitia militaria præſtant,* ſed, niſi conſvetudo valida libertatem illam ſuſtineat, contrarium omnino dicendum erit, nam neceſſitas conferendi ſumtus fluit ex ſocietate parochiali, quæ ratio etiam, quoad bona feudalia, obtinet; Vaſallagium & ſubjectio fundamentalis, in hac quæſtione nullas habent partes, aut ſaltem, in favorem Nobilium, inde nihil poteſt elici.

§. 6. Parochiani incorporati, *Eingepfarrte*, ſub alia jurisdictione

 degen-

Digitized by Google

degentes, ad ſumtus conferendos, itidem obſtringuntur, nam & illi, in ſocietate parochiali, exiſtunt CARPZ. *d. l. 2. D. 348.* Idem dicendum puto de forenſibus, qui, in certa parochia, ædes vel fundos poſſident, alibi tamen vivunt, nam & hi, pro parochianis, recte habentur *v. c. 5. §. 25.* & iniquum eſſet, ſi nonnullorum abſentia reliquis onus augeret. Nec obſunt, quæ diſſentiens CARPZ. *d. l. D. 349.* opponit (1.) *forenſes non uti cultu divino,* nam ſufficit, quod id facere poſſint, nec eorum abſentia aliis oneri eſſe debeat (2.) *contributionem hanc, non eſſe onus reale, ſed perſonale,* eſto! obligatio tamen perſonalis etiam in forenſibus occurrit.

§. 7. Memorata obligatio in parochianis non tantum occurrit, ſi templum ſit reficiendum, ſed & ſi aliæ res ſacræ vel eccleſiaſticæ reparari debeant CARPZ. *d. l. D. 350.* Et Magiſtratus cujusvis loci ſubditos contumaces, ad faciendum officium, compellere debet CARPZ. *l. 2. D. 337. n. 13. D. 348. n. 9. 10.* Cæterum hactenus dicta, ſecundum principia juris Canonici, ad Eccleſias non patronatus, erunt referenda: Si autem Patronus adſit, ille ſolus ſumtus ferre tenetur. Sed hodie indiſtincte parochianis refectionis onus incumbit, juxta principium, quod refert CARPZ. *Pr. Crim. p. 1. qu. 10. n. 26.* Aliquando, ſumtuum cauſa, aliorum liberalitas ſollicitatur, quod, in Territorio, autoritate Imperantis fieri debet, qui etiam, durante Templi refectione, locum habendi cultus divini determinat CARPZ. *J. E. l. 2. D. 351.*

§. 8. Viſitatio eccleſiaſtica eſt *Actus, autoritate Imperantis, à certis perſonis, eo fine ſuſceptus, quo in ſtatum eccleſiæ parochialis, doctrinam, cognitionem & vitam, tam docentium, quam auditorum, ut & conditionem bonorum & jurium eccleſiaſticorum, inquiratur, ac deprehenſi defectus vel abuſus, pro modo factæ conceſſionis, vel ab ipſis Viſitatoribus, vel, ad eorum denunciationem, ab Imperante, aut magiſtratu inferiore, emendentur & tollantur.* Sunt illæ vel *extraordinariæ,* quæ pro re nata inſtituuntur, vel *ordinariæ,* quæ ſtatis temporibus habentur, quorſum, in Terris Proteſtantium, pertinent Viſitationes Superintendentium *v.* SCHILT. *J. J. C. l. 1. tit. 6. §. 1. 3.*

§. 9. Jus habendi Viſitationes, juxta vera principia, originariè eſt penes Imperantem, poteſt etiam illud, conventione vel præſcriptione, aliis acquiri SCHILT. *d. l. §. 2.* ſed vix illa acquirendi ratio locum invenit.

Digitized by Google

venit. De cætero Imperans jus viſitandi, vel cum certo aliquo munere, alicui concedit, vel, exigente neceſſitate, ſeorſim illud delegat, quo caſu, ex ejus voluntate, facile liquet, Viſitatorem extraordinarium, ordinarium præferendum eſſe *v.* SCHILTER. *d. l. §. 3.*

§. 10. Quo Viſitator munus ſuum recte exequatur, denunciatio vel notificatio habendæ viſitationis, Superintendenti, Præfectis ac Magiſtratui fieri debet, quo ſuæ poteſtati ſubjectos, condicto tempore, viſitationi intereſſe jubeant, de quo, ex conſvetudine, vel tenore mandati, accuratius judicandum eſt *add.* SCHILTER *d. l. §. 5.* Facta die ſtatuto Commiſſionis publicatione & propoſitione, ipſa inquiſitio, quoad doctrinam, notitiam, vitam tam docentium, quam auditorum, nec non totius Eccleſiæ ſtatum, diligenter eſt inſtituenda, id quod, intuitu Superintendentium viſitantium, prolixè traditum eſt in *Ord. eccleſ. Saxon. c. 9.* tit. *von der Viſitation add.* ZIEGLER *Superintend. c. 22. §. 2. ſeqq.*

§. 11. Defectus deprehenſos Viſitator vel tollere, vel, ſi hoc menſuram poteſtatis ſuæ excedat, Magiſtratui denunciare debet, quod in *d. Ord. Saxon.* prolixe iterum explicatum eſt *add.* SCHILTER. *d. l. §. 6.* Tempus Viſitationum ordinariarum definit Imperans: In Saxonia Electorali Superintendentes, ſingulis annis, bis Eccleſias viſitare jubentur ZIEGLER. *d. c. 22. §. 8. 9.* ac viſitatio in loco Eccleſiæ eſt inſtituenda, non vero Parochiani ad Viſitatorem evocandi *v.* STRYK *in not. ad Br. J. E. l. 2. c. 9. §. 14. in fin.*

§. 12. Sumtus viſitationum, ex ærario eccleſiaſtico, præſtari, vel, hoc deficiente, à parochianis, conferri debent, nec Patronus ab hac collatione eſt immunis STRYK *d. l. in fin.* Ex obſervantia Saxonica, filialiſtæ tertiam ſumtuum partem præſtant CARPZ. *J. E. l. 2. D. 344. n. 12.* Jure Canonico viſitanti Epiſcopo debetur procuratio *c. 2. 3. de cenſ. in 6.* & profuſe nimis, in Eccleſiis pontificiis, ſumtus fieri ſolent *v. c. 6. X. de cenſ.* ZIEGLER *ad Lancell. l. 2. tit. 21. §. 7.* SCHILTER *d. l. §. 7.* In Terris Proteſtantium modici ſumtus, ordinationibus eccleſiaſticis, definiri ſolent, adeoque vix ſervantur *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 2. c. 9. §. 12. ibique* STRYK *in not.* ZIEGL. *Superintend. c. 22. §. 11.* Olim etiam Epiſcopo viſitanti offerebatur *Cathedraticum* vel *Synodaticum*, à quo differt

Digitized by Google

Inthroniſticum v. Nov. 123. *c.* 3. ZIEGLER *ad Lancell. l.* 2. *tit.* 21. *§.* 1. *add.* SCHILT. *d. l. §. fin.* FRITSCH. *de jur. viſit. eccleſ. in Volum. varior. opuſc. n.* 15.

§. 13. De cætero experientia docet, quod Viſitationes, tam ordinariæ, quam extraordinariæ, raro habeantur *v.* STRYK *ad Br. l.* 2. *c.* 9. *§.* 11. cujus rei rationes forte dependent (1.) à magna Eccleſiarum nonnullarum paupertate *v.* BRUNNEM. *d. c.* 9. *§. fin.* (2.) ab impedimentis, quæ hominibus, præcipue rureſtribus, illæ eſſent allaturæ (3.) à defectu negotiorum expediendorum, nam hæc, quoad annuas vel ſemeſtres viſitationes, non ſemper adeſſe videntur (4.) ab exigua emendationis, viſitationes ſecuturæ, ſpe, ac inprimis (5.) ab obſtaculis, quæ ii, quorum intereſt, viſitationes non haberi, ponere norunt *conf.* SPEC. JUR. ECCLES. *l.* 3. *c.* 7.

LIBER

Digitized by Google

LIBER DECIMUS.

CAPUT I.

DE SCHOLIS ET ACADEMIIS.

SUMMARIA.

Partitio ſequentium §. 1.
Scholarum natura varietas §. 2. 3.
Origo §. 4. Et incrementa §. 5.
Jus inſtituendi ſcholas inferiores §. 6.
Academias in Germania inſtituunt Status imperii accedente Cæſaris confirmatione §. 7.
Inſtitutæ ſoli Domino Territoriali ſubſunt §. 8.
Academiæ vel ut ſcholæ, vel ut univerſitates ſpectantur §. 9.
Docentes ſunt vel privati, vel publice conſtituti §. 10.
Profeſſoris requiſita, conſtitutio §. 11.
Officium & jura §. 12.
Studioſorum receptio §. 13.
Officium §. 14.
Et privilegia §. 15.
Academiarum bona & ſedes §. 16.
Varia jura §. 17.
Inter quæ eſt jurisdictio §. 18.
Jurium illorum ſubjectum proprium §. 19.
Caput Academiæ eſt Rector §. 20.
Ejus conſtitutio officium & dignitas §. 21.
Academiæ Cancellarius §. 22.
Corpora Academica §. 23.
Inter quæ occurrunt Facultates §. 24. 25.
Ac ſocietates Collegiatorum §. 26.
Cives Academici ſunt temporarii & perpetui §. 27.
Hi forum generale in Academiis ſortiuntur §. 28.
Ultra diſtrictum ſuum jurisdictio academica non extenditur §. 29.
Academiarum Officiales §. 30.
Dignitas & defectus §. 31.

§. 1.

Nondum nos dimittit conſideratio Societatis civilis, ſed poſtquam, libro octavo & nono, ea, quæ ad diſponendos ſubditos, adeoque ad formandam eorum intuitu civitatem pertinent, executi ſumus, deinde inſtituta & operationes, quæ formatam ſocietatem civilem ſequi ſolent, expendi debent. Eſt illorum magna varietas &

Digitized by Google

& non exiguus numerus, adeo ut de ſingulis exacte dicere difficile ſit. Pro inſtituti ratione de Scholis, Commerciis, peregrinationibus, bello, lætitia ac calamitate publica, nec non de cura pauperum, breviter agemus, quæ periti rerumque civilium experti, emendare & augere noverint.

§. 2. Scholæ, ſecundum primam & propriam conditionem, ſunt *Societates, docendarum diſcendarumque literarum gratia, ab Imperante, vel ejus permiſſu, inſtitutæ.* Succeſſu vero temporis, nonnullis acceſſit habitus Univerſitatis, hinc hodie diſtingvuntur Scholæ, in *Inferiores*, quæ in ſola doctrina perſtant, & *Superiores*, in quibus, docendi juri, jura conferendi dignitates aliaque, Univerſitatibus competere ſolita, acceſſerunt, quæque adeo, à docendi munere, *Academiæ v.* SCHWED. *J. ad J.P. part. ſpec. ſect. 1. c. 6. §. 1.* à cæteris vero juribus, *Univerſitates*, dicuntur.

§. 3. Scholæ inferiores iterum ſunt vel *privatæ*, quas privati, ex tacito minimum Magiſtratus conſenſu, privatis ſalariis, aperiunt, vel *Publicæ*, quæ, auſpiciis publicis Magiſtratus ſuperioris vel inferioris, inſtituuntur. Hæ iterum, in nonnullis regionibus, ſunt (1.) vel *Scholæ Triviales*, in quibus, in lingvis diſciplinisque inferioribus, juventus eruditur, vel *Gymnaſia*, quæ, quoad doctrinam, ad Academias quam proxime accedunt, olim vero, ſolis corporis exercitiis, deſtinata fuiſſe videntur (2.) *Scholæ Univerſitatum*, quæ, in municipiis aut pagis, occurrunt, vel *Provinciales*, quæ à Domino Territoriali, in uſum certi alicujus diſtrictus, inſtituuntur.

§. 4. Uti vero Scholæ, ex principio omnibus Gentibus communi, exiſtunt, ita originem & progreſſum earum, quoad diverſos populos, oſtendere, vix licet, nec etiam valde neceſſarium eſt. *vid.* CONRING *de antiquit. Academ. diſſert. 1. 3.* In regionibus Occidentalibus, fere poſt Seculum quintum, magna barbaries obtinuiſſe cenſetur, donec, auſpiciis Monachorum & Epiſcoporum, Scholæ *Monaſteriales* & *Cathedrales* fuerunt inſtitutæ, quæ Seculo præcipue nono magna incrementa ſumſiſſe exiſtimantur *v.* CONRING *d. diſſert. 3. pag. 61. ſeqq.* Sed, Monachis & Canonicis in ignaviam & luxum prolapſis, fere deſierunt, aut ſaltem oppido mutatæ ſunt.

§. 5.

Digitized by Google

§. 5. Inprimis Carolus M. Lutetiæ Pariſiorum Scholam inſtituit, quæ tamen, ab initio, menſuram ſcholarum trivialium vix exceſſit, ſed ſeculo decimo tertio habitum Academiæ aſſumſit *v.* LEHM. *Chron. Spir. l.7.c.38.* CONRING. *d. diſſert. 3. p.93. ſeqq.* Circa idem fere tempus in Italia, Bononia & Salernum hoc nomine inclaruerunt, poſt quod, numerus Academiarum magis magisque crevit *v.* CONRING. *d. diſſert. 1. p. 45. ſeqq. diſſert. 2. p. 54.* adeo ut, in ſola Germania, ultra triginta Academiæ hodie numerentur *v.* SCHWED. *J. ad J. P. p. ſpec. Sect. 1. c. 6. §. 3.*

§. 6. Scholas privatas, ex tacito minimum Reipublicæ permiſſu, quivis inſtituere poteſt, quamdiu prohibitio aliqua non interceſſit *v.* ZIEGLER *de Jur. Majeſt. l.1. c. 23. §. 1.* Scholæ vero publicæ Univerſitatum ab unaquaque Univerſitate inſtitui poſſunt, nam hoc, in jure Univerſitatis, continetur *v. l. 8. c. 3. §. 12. c. 4. §. 23.* Uti autem præceptores regulariter conſtituunt Patroni, ita tam docentes quam diſcentes, inſpectioni Superintendentis; & jurisdictioni Conſiſtorii ſubſunt *v.* ZIEGL. *d. c. 23. §. 3.* CARPZ. *J. E. l. 1. D. 73. ſeqq.* Scholas provinciales &, ut videtur, Gymnaſia Dominus Territorii inſtituit. Quorum omnium conſtitutio & habitus, ex legibus ſpecialibus cujusvis loci, diſtinctius cognoſci debent.

§. 7. Jus inſtituendi Academias, Cæſari & Vicariis, in Germania, tribui ſolet *v.* SCHWED. *d. Sect. 1. c. 6. §. 4. 5.* ſed diſtinctius nonnihil ita dicendum: Academias in Territorio valituras, quivis Status imperii, vi Superioritatis Territorialis, inſtituere poteſt *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 3. c. 5. §. 56. l. 5. c. 3. §. 56. ſeqq.* Sed ut illæ in toto Imperio, imo etiam in aliis Rebuspublicis valeant, Confirmatio Cæſaris Superioritati Territoriali, ipſam Academiæ inſtitutionem decernenti, accedere debet *J. P. W. art. 8. §. 1.* *v.* SPECIM. JUR. PUBLIC. *d. l. 5. c. 3. §. 44. 45.* Confirmatio Pontificis non requiritur, licet Pontificii Imperantes, etiam hac in parte, papale jugum ſuperſtitioſe ferant *v.* ZIEGLER *de jur. Maj. l. 1. c. 23. n. 8. ſeqq.* SCHWED. *d. c. 6. §. 4. in fin.*

§. 8. Academia conſtituta, ac à Cæſare confirmata, ſoli Domino Territoriali ſubeſt, nullum vero imperium in eam Cæſari competit *J. P. W. art. 8. §. 1.* licet nonnullis ita videatur, quorum meminit

Digitized by Google

VITRIAR. *J. J. P. l.3. tit. 2. §. 57.* Olim Academias Papa, ex rationibus Status ſui, ſibi ſubjecit, qui abuſus quoad Status Imperii Proteſtantes ceſſat. Inde tamen factum videtur, ut Academiæ Senatui eccleſiaſtico hodie ſubſint *v.* ZIEGL. *d. c. 23. n. 11.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 12.* ſed id non ubique obtinet.

§. 9. Conſtitutio & habitus ſingularum Academiarum, ex propriis ſtatutis, penitius intelligi debet. In tractatione generali obſervandum eſt, quod Academiæ vel ut *Scholæ*, vel ut *Univerſitates* ſpectari queant. Illo reſpectu occurrunt *Docentes* & *Diſcentes*, hoc vero, *Magiſtratus* & *Subditi*, ſubjectione ſcilicet ſubalterna, qualis in Univerſitatibus aliàs occurrit, nam de fundamentali hic non eſſe ſermonem facilè liquet.

§. 10. Docentes ſunt vel *Privati*, quo referendi Doctores, Licentiati, Magiſtri & Candidati, quibus docendi facultas conceſſa eſt, id quod, ex legibus cujusvis Academiæ, dijudicandum *v. Decret. Viſitat. Academ. Lipſ. 1658.* rubr. *facultas juridica §. 13.* vel *publice conſtituti* ſive *Profeſſores*, quibus ſolis, in quibusdam Academiis, docendi jus competit, id quod licet privilegiis Doctoralibus repugnare videatur *v. Privileg. Academ. Helmſtad apud* CONRING. *de antiquit. academ in append.* ex juſtis tamen cauſis, à Domino Territoriali, omnino conſtitui poteſt.

§. 11. Ad Profeſſorem requiritur *ſcientia, profeſſioni ſuæ neceſſaria*, ac utplurimum *Gradus Doctoris* aut *Magiſtri v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 397.* In Academia Lipſienſi Doctoribus & Magiſtris noſtris, quos vocant, Profeſſiones regulariter ſolum conferuntur, num ex jure ſcripto, vel conſvetudine, mihi non liquet. Conſtitutio plerumque ita fit, ut quævis Facultas, accedente cæterorum Profeſſorum conſenſu, quosdam denominet, ex iisque unum Imperans eligat *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 399. 400. 401. 404.* Aliquando mandatis Imperantis tota conſtitutio peragitur, quæ conſtituendi ratio, pro ratione circumſtantiarum, probari & improbari poteſt.

§ 12. Officium Profeſſoris eſt, diligenter docere, ac tam in literis, quam moribus, juventutem erudire *v.* CARPZ. *l. 2. D. 405. 406. 407. 411.* pro quo ſalarium accipit *d. l. D. 410.* ac gaudent ipſorum Viduæ & liberi anno gratiæ *v.* CARPZ. *l. 1. D. 141. ſeqq.* BRUNNEM. *J. E.* *l. 2.*

Digitized by Google

l.2.c.5.§.9. ibique STRYK *in not.* Illud quoque ipſorum conditioni eximie congruit, ut tam cum aliis, quam Collegis pacifice vivant, hinc proceſſus injuriarum, inter Profeſſores, non facile ſunt permittendi CARPZ. *l.2. D.412. conf.* LIMN. *J.P.l.8.c.3.*

§.13. Diſcentes in Academiis, *Studioſi* audiunt *v.* LIMN. *de J. P.l.8.c.6.n.1.ſeqq.* ac ritu depoſitionis, ad hoc vitæ genus, velut initiantur *v.* LIMN. *d. l. n. 10.ſeqq. add.* CONRING. *de antiquit. academ. diſſert. 4. p.117.* Actu autem tales fiunt, quando in matriculam Academicam referuntur, quam inſcriptionem uti intra certum tempus impetrare debent, ita eam comitatur promiſſio de vita honeſte & decore exigenda, quæ olim plerumque mediante juramento facta fuit *v. Ordin. Academ. Saxon. tit. Eyd der Studenten add.* SCHWED. *J. ad J.P. part. ſpec. Sect. 1. c. 6. §. 10.* ſed hodie ſtipulata manu ſaltem fieri ſolet, id quod, evitandis perjuriis, merito introductum *add.* LIMN. *d. c. 6. n. 22.ſeqq.*

§.14. Officium Studioſorum eſt vel *commune*, dum ad exemplum aliorum hominum & civium leges tam divinas, quam humanas obſervare tenentur, vel *proprium*, quo literis diligenter incumbere, ac, quæ his contraria ſunt, vitare debent. Studiis quoque adjungi ſolent Exercitia corporis, quæ improbari non debent, ſi abuſus abſit, qui tamen hic ſolet eſſe frequentiſſimus, adeo ut ſatius forte ſit, Exercitia illa ab Academiis plane removere, iisdemque peculiaria deſtinare Gymnaſia *add.* LIMN. *d.c.6.n.45.ſeqq.*

§.15. In *auth.* Habita *C. ne fil. pro patr.* duo privilegia Studioſis tribuuntur (1.) immunitas à repreſſaliis, tum temporis valde uſitatis *v.* LEHM. *Chr. Spir. l.7. c.8.* (2.) electio fori *v.* CONRING. *de antiqu. academ. diſſert. 6. p. 172.* Utrumque hodie ceſſat. Aliàs plura privilegia Studioſorum recenſeri ſolent, ac inprimis REBUFF *de privileg. Univerſ.* eorum 179. collegit *add.* LIMN. *J.P.l.8.c.7.9.* SCHWED. *de S. 1. c.6. §.10.* Sed multa in ineptum ingenii luſum deſinunt, quædam dubia, vel communia ſaltem jura ſunt, quale etiam videtur eſſe immunitas à vectigalibus *v.l.5. C. de vectigal. add.* CONRING. *d. diſſert.6. p.179.*

§.16. Quodſi Academiæ, ut Univerſitates, ſpectentur *v.§.9.* tum in genere, ad ſui conſervationem, bona requirunt, quæ in immobili-

Digitized by Google

bus & mobilibus rebus conſiſtere ſolent, ac vel uſui Docentium vel Diſcentium ſunt deſtinata, quo pertinent ſtipendia pauperum, & alimenta Communitatum *v.* CARPZ. *J. l.2. D.318.409.* Præterea Academiæ non ſeorſim degunt, ut municipia aut pagi, ſed intra mœnia alicujus municipii ſimul exiſtunt, nec emporia recipiendis iis ſunt inidonea *v.* CARPZ. *l.2. D.396.* LIMN. *J. P. l.8. c.1.n.60. ſeqq.*

§.17. Poſtea, circa Univerſitates, ſpectari poſſunt Magiſtratus & Subditi. Jura, quæ illis competere ſolent, ſunt fere Jurisdictio aliqua, poteſtas adminiſtrandi bona communia, eorumque reditus percipiendi, facultas condendi Statuta, conferendi dignitates Academicas, ac reſpondendi conſulentibus de rebus ad profeſſionem propriam pertinentibus, & ſi quæ ejus generis alia ſunt. Origo Jurisdictionis Academicæ ex *auth.* habita *C. ne fil. pro patr.* repeti ſolet *v.* CONRING. *de antiqu. academ. diſſert.5. p.141.*

§.18. Hodie propria aliqua Jurisdictio Academiis competit, adeo ut nonnullæ etiam mero imperio gaudeant, de quo, ex cujusvis ſtatu, judicandum erit *v.* CONRING. *d. l. p.157.* ZIEGLER *de jur. maj. l. 1. c.23. §.6.* SCHWED. *d. Sect.1. c.6. §.6.* Probandæ autem jurisdictioni criminali, fruſtra omnino ad *d.* auth. *habita* provocari videtur, licet nonnulli eo fundamento nitantur *v* LIMN. *J.P. l.8.c.9.n.33.ſeqq.* Ex ſententia CONRINGII *d. diſſert.5. p.154.* cum Jurisdictio Academiis tribui cœpit, ex ipſis Studioſis, in certas Nationes diſtributis, Rectores electi ſunt, quod uti aliis dijudicandum relinquimus, ita, ex inſtituto Nationum electionem illam non ſequi, arbitramur.

§.19. De cætero memorata illa jura, ac in ſpecie Jurisdictio, Profeſſoribus competunt, ex ſententia CONRINGII *d. diſſert.5. p.157.* nam in hos, in Academiis germanicis antiquioribus, tandem illa ſunt translata, manente licet Nationum diſcrimine, in recentioribus vero, quæ circiter poſt annum *1480.* fundatæ ſunt, ſtatim illis tributa: Sed hoc tamen non ubique obtinet, nam in Academiis, in quibus Nationum diverſitas adhuc occurrit, ac in ſpecie, in Academia Lipſienſi, Doctores & Magiſtri noſtri, quos vocant, jurium illorum etiam aliquo modo ſunt capaces, cum Profeſſoribus tamen eadem plane claſſe non cenſentur.

§.20. Caput totius Academiæ eſt *Rector,* qui ſceptris & purpureo

veſtitu

veſtitu utitur, qui à Pontificibus & in ſpecie Paulo II. qui ab anno 1464. usque ad annum 71. pontificatui præfuit, cenſetur habere originem *v* CONRING. *d. diſſert. 5. p. 159. add.* ZIEGLER *de jur. majeſt. l. 1. c. 23. §. 11.* De cætero munus Rectoris, aliquando Perſonis illuſtribus, ſtudiorum cauſa, in Academia commorantibus *v. Ordinat. Academ. Auguſt.* tit. *vom Rectorn* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 398.* regulariter vero Profeſſoribus confertur. In Academia tamen Lipſienſi, etiam Doctores & Magiſtri ibi promoti, Rectoratus ſunt capaces *Viſit. Decret. de anno 1658. tit. Rect. Academ. §. 2.* quamvis uſu id non ſervetur.

§. 21. Quomodo Rector eligatur aut quousque ejus officium duret, id omne, ex ſtatutis ſpecialibus, diſcendum eſt. In Academia Lipſienſi, ſecundum quatuor Nationes, Saxonicam, Miſnicam, Bavaricam ſive Franconicam & Polonicam, electio inſtituitur variis ritibus, ac munus delatum anni dimidio circumſcribitur. Officium autem Rectoris ſummatim in eo conſiſtit, ut Studioſos in matriculam referat, ac toti Academiæ recte præſit *add.* SCHWED. *J. ad J. P. p. ſp. ſect. 1. c. 6. §. 9.* Fruitur ille dignitate Prælati, hinc comitibus præfertur *v.* SCHILTER *J. J. C. l. 1. tit. 12. §. 6.* Imo alicubi majori adhuc dignitate ille gaudet, ac, in nonnullis Academiis, ſimul eſt Comes Palatinus *v.* CONRING. *de antiqu. academ. d. diſſert. 5. p. 161. conf.* LIMN. *J. P. l. 8. c. 5.*

§. 22. Rectorem ſequitur *Cancellarius*, quod munus olim Epiſcopis plerumque fuit collatum. Solet ille facultatem conferendi dignitates ſcholaſticas impertiri, hinc Procancellarius conſtituitur *add.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 12. §. 12.* ITTER *de grad. academ. c. 5. §. 6.* In quibusdam Academiis, Profeſſores quidam Cancellariatu funguntur, qui, à præcedenti Cancellarii munere, differre, ac inſpectionem in Academicos involvere videtur *v.* SCHWED. *d. c. 6. §. 8.* Sed hic Cancellariatus, in *Ordinat. Academ. Auguſt.* tit. *vom Cancellario beyder Univerſitäten* licet memoratus, in Academiis Saxonicis, quod ſciam, non occurrit *add.* LIMN. *J. P. l. 8. c. 2.*

§. 23. Præterea illi, qui jurium academicorum capaces ſunt, certa quædam *corpora*, vel *ſocietates* conſtituere ſolent. Eo pertinet (1.) Concilium Profeſſorum (2.) Aſſeſſorum, quod jurisdictionem acade-

Digitized by Google

nicam exercet, ac *perpetuum* dici ſolet (3.) Decanorum, quibus, in Academia Lipſienſi, accedit (4.) Concilium Nationale, cui omnium Nationum Doctores & Magiſtri, ibidem promoti, interſunt. Singulis illis Conciliis ſemper præeſt Rector. Præter illa corpora, memoratur etiam (5.) Concilium perpetuum Rectoris & Aſſeſſorum ordinariorum, nec non trium, ex ſingulis Nationibus, Aſſeſſorum ut & Cancellarii & quatuor Decanorum in *Ord. Academ. Auguſt.* tit. *von des Rectoris Aſſeſſoren und der Univerſität ſtetswährenden Conſilio.* Quod tamen, quantum mihi conſtat, in Academiis Saxonicis, hodie non eſt in uſu.

§. 24. Inprimis, in omnibus Academiis, occurrunt quatuor *Facultates*, Theologica, Juridica, Medica & Philoſophica *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 397.* Eas regulariter conſtituunt Profeſſores, alicubi tamen in illas etiam Doctores & Magiſtri alii cooptantur. Singulæ ſuum habent Decanum, qui in Facultate Juridica Lipſienſi perpetuus eſt, ac immediate ab Electore conſtituitur *v.* CARPZ. *l. 2. D. 401. add.* SCHWED. *J. ad J. P. p. ſp. Sect. 1. c. 6. §. 7.*

§. 25. In Facultatem Juridicam Lipſienſem, recipiuntur omnes Doctores, ibidem promoti, ſecundum ætatem & ordinem promotionis, adeo ut, licet quis Profeſſionem obtineat, tamen Facultati non antea adſcribatur, quam ordo eum tangat, quæ conſvetudo *Decreto Viſitationis de anno 1658.* tit. *facultas juridica §. 2.* hautquaquam refragatur. De cætero ad Facultates pertinet jus reſpondendi de rebus, ad profeſſionem ſuam pertinentibus, ut & cenſura librorum, non vero poteſtas concedendi privilegia, ſuper libris inprimendis *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 413. ſeqq. add.* LIMN. *J. P. l. 8. c. 4.*

§. 26. In Academia Lipſienſi, etiam dantur *Societates Collegiatorum*, qui reditus ædificiorum academicorum percipiunt. Collegiati Collegii Paulini, in ſpecie dicuntur *Decemviri v. Ordin. academ. Auguſt.* tit. *von diſciplin p. 424.* Aliquando Rector Academiæ Lipſienſis, cum corpore, quod vocant, academico, actibus ſolennibus, ut funerum deductionibus, intereſt, quo caſu, Doctores extranei ad illud non admittuntur *v.* ZIEGLER *de jur. majeſt. l. 1. c. 24. §. 15.*

§. 27. Subditi Univerſitatum, ſive cives Academici *v. §. 17.* ſunt vel *temporarii*, qui ad tempus, Studiorum cauſa, in Acedemiis ſaltem com-

Digitized by Google

commorantur, vel *perpetui*, qui domicilium ibi conſtituerunt, quorſum pertinent omnes literati, qui animum manendi habent, nec foro Academico renunciarunt. Priores cives forum domicilii generale, in Academiis non habent, hinc Studioſus ob rem alibi ſitam, vel contractum, alio loco celebratum, in foro academico conveniri nequit, niſi, mediante bonorum arreſto, hujus jurisdictio extendatur, quod non infrequens in Germania eſſe ſolet.

§. 28. Poſteriores vero forum generale, coram judicio academico, ſortiuntur, quod etiam de eorum uxoribus & liberis dicendum. Famuli vero, quoad delicta & contractus, Academiæ quoque aliquando ſubſunt, quod tamen in Lipſienſi locum non habet. Integræ etiam ſocietates & Collegia, jurisdictioni Academicæ ſubjiciuntur. Facultates tamen Academiæ Lipſienſis, ſunt Schrifftſaſſicæ, adeoque coram Rectore & Concilio conveniri nequeunt v. CARPZ. *J. J. E. l. 2. D. 402. add.* SCHWED. *J. P. p. ſpec. Sect. 1. c. 6. §. 10. in fin.*

§. 29. De cætero jurisdictio academica, ultra territorium, non extenditur, hinc ex aliqua Academia relegatus, alibi pro Studioſo recte habetur SCHWED. *d. §. 10.* De Academia Lipſienſi traditio increbuit, quaſi cives ſuos, tam in criminalibus, quam civilibus, intra tres diætas, avocare poſſit; ſed cum privilegium illud probari non potuerit, præterea etiam aliorum jurisdictioni valde moleſtum ſit futurum, hinc in *Decret. Viſit. 1658.* tit. *diſciplina §. 6.* ſublatum eſt, adeo ut delinquens, in foro delicti, conveniendus ſit, niſi quod Magiſtratus oppidanus compactata anno *1466.* inita, obſervare debeat.

§. 30. Ad exemplum aliarum Univerſitatum, Academiæ quoque ſuos habent Officiales. Eo pertinent (1.) Syndicus, quod munus Profeſſori non temere deferri vult *Decret. Viſit. 1658.* tit. *Univerſität §. 11.* (2.) Actuarius Academicus (3.) Pedelli (4.) Depoſitor & ejus generis alii. Qui omnes à Corpore, cui ſervire debent, conſtitui, ac jurata plerumque promiſſione obſtringi ſolent. Quidam etiam huc referunt Typographos & Bibliopolas v. LIMN. *J. P. l. 8. c. 10.* Sed hi ſæpe municipibus annumerantur, nec Academiis ſubſunt.

§. 31. Academiæ honore aliquo non indignæ merito cenſentur v. CONRING. *de antiqu. academ. diſſert. 5. p. 161.* hinc etiam Senatui eccleſiaſtico v. CARPZ. *l. 3. D. 12.* vel Secretiori v. STRYK *ad*

Br.

Digitized by Google

Br. J.E. l. 1. c.6. m.12. §.12. hodie ſubeſſe ſolent *v. §. 8. h.* De cætero ſuis etiam defectibus & morbis laborant, nam ſi ut Univerſitates ſpectentur, raro opibus ita ſunt ſuffultæ, ut ſe ſuaque ſatis tueri queant: Si vero ut Scholæ conſiderentur, magna utique reformatione, tam quoad doctrinam, quam mores & diſciplinam, videntur indigere *add.* BRUNNEM. *J.E. l. 2. c.6. m.12. §.12. l. 2. c.19. §. 2.*

CAPUT II.
DE DIGNITATIBUS ACADEMICIS.

SUMMARIA.

Graduum academicorum varietas §. 1.
Infimus eſt Baccalaureatus, ſecundus, Licentia §. 2.
Summus, Doctoratus §. 3.
Dignitatum academicarum moralitas, effectus §. 4.
Et origo §. 5.
Jus conferendi dignitates eſt penes Imperantem §. 6.
Cæſares germanici immediate hoc jus aliquando exercent, aliquando aliis id concedunt §. 7.
Jus Comitum palatinorum quousque ſe extendat §. 8. 9.
Inprimis Academiis jus conferendi dignitates concedi ſolet §. 10.
Quæ mediate per certas perſonas illud exercent §. 11.
Promovendi requiſita §. 12. 13.
Promotionum connexitas & ſolennia §. 14.
Dignitatum academicarum finis & comparatio §. 15.
In ſpecie cum aliis dignitatibus §. 16.
Doctoratus eſt nobilitas §. 17.
Sed equeſtri hodie inferior §. 18.
Doctorum inſignia & veſtitus §. 19.
Aliaque jura §. 20. 21.
Comparatio promotorum §. 22.
Controverſiæ circa dignitates academicas occurrere ſolitæ §. 23.
Graduum academicorum contraria §. 24. 25.
Contemtus §. 26.
Hujusque remedium §. 27.

§. 1.

POſt inſtitutas Academias, receptum eſt, ut Diſcentibus dignitates quædam conferrentur, quæ communiter *Gradus Academici* audiunt, de quibus fere juxta ductum ITTERI *de grad. academ.* nunc aliqua dicenda erunt. Graduum academicorum non quatuor, ut vult LIMN. *J.P. l. 8. c. 8. n. 15. ſeqq.* & ITTER *de grad. academ. c. 2. §. 1. ſeqq.* ſed tres ſaltem ſpecies conſtituendæ videntur, *Baccalaureatus*, *Licentia* & *Doctoratus* ſive *Magiſterium.*

§. 2. Infimus gradus dignitatum academicarum, eſt *Baccalaureatus*, cujus nominis ratio parum expedita eſt *v.* LIMN. *d. l.* ITTER *d. l.*

Digitized by Google

d. l. §. 4. add. CONRING. *de antiquit. academ. diſſert. 4. p. 135.* de cætero gradus ille in omnibus quatuor Facultatibus obtinet ITTER *d. l. §. 5.* ZIEGLER *de jur. maj. l. 1. c. 24. §. 21. 22.* de quo tamen dubitat LIMN. *d. l. n. 25.* Alter gradus eſt *Licentia*, & Licentiatus audit, qui, exanthlato examine, & habita diſputatione inaugurali, licentiam obtinuit aſſumendi gradum Doctoris, quod ſi tamen renunciatio ſolennis non acceſſerit, juribus & exiſtimatione Licentiatorum nondum fruitur *v.* LIMN. *d. l. n. 41. ſeqq.* ZIEGLER *d. l. n. 4. 13.* LYNCKER *Reſ deciſ. Jen. Deciſ. 317.* Creantur etiam Licentiati in Facultate philoſophica, non tamen ſeorſim, licet, quoad hoc & præcedens aſſertum, diſſentiat ITTER *d. c. 2. §. 13. 14.*

§. 3. Summus gradus eſt ***Doctoratus*** ſive *Magiſterium v. l. 19. §. 2. de recept.* & olim quidem Doctores Theologiæ, *Magiſtri* dicti ſunt *add.* LEHM. *Chr. Spir. l. 7. c. 114. in fin.* in ſpecie Theologi Pariſienſes, Lovanienſes & Colonienſes, *Magiſtri noſtri* dici voluerunt *v.* ZIEGL. *d. c. 24. §. 17. 18. 19.* Hodie, titulo Doctoris Superioribus Facultatibus vindicato, Magiſtri nomen Philoſophis remanſit, nihilominus tamen etiam Magiſtri, Doctores ſunt, eo tamen titulo non antea utuntur, quam in Facultate aliqua Superiori idem ſit etiam obtentus. JCti audiunt ***Doctores utriusque juris***, nempe Civilis & Canonici *v.* ITTER *d. c. 2. §. 15. ſeqq.* quod ad veterem pertinere ſuperſtitionem, ſatis quidem videtur certum.

§. 4. Aſſumtio gradus academici, tamdiu utique licita cenſeri debet, quamdiu diſcrimina hominum, ordinis alicujus cauſa introducta, non improbantur. Intercurrens forte faſtus, vitium hominis eſt, riſu magis quam pœna dignum. Illud quoque certum, quod Titulus Doctoris, probitati ac eruditioni, per ſe, nihil addat, imo, cum abuſus nimis invaluerit, ne quidem eruditionis præſumtionem, excitare ille videtur, etſi nec ignorantiæ teſtimonium ſit, quod dignitatum academicarum contemtores, nonnunquam ſatis inepti, credi mallent *add.* ITTER *d. tr. c. 3.*

§. 5. Circa originem dignitatum academicarum, non eadem omnium eſt ſententia *v.* LIMN. *d. c. 8. n. 2.* ITTER *d. tr. c. 4.* Quidam ſub initium Seculi 13. ex diſpoſitione Papæ Gregorii IX. & Imperatoris Friderici II. cœpiſſe eas cenſent, ac jam Seculo XIV. abuſum in-

Digitized by Google

invaluiſſe *v. clement. 2. de magiſtr. & ne aliq. exig.* Conring. *de antiqu. acad. diſſert. 4. p. 134. ſeqq.* De cætero citius, in Gallia & Italia, quam Germania, illæ uſitatæ fuerunt, adeo ut in hac, demum Seculo XIV. & primo quidem, in Academia Pragenſi, cœperint *v.* Itter *d. c. 4. §. 23. ſeqq.*

§. 6. Facultas conferendi has dignitates, ineſt imperio civili, hinc unaquæque Reſpublica ſui juris, eas conferre poteſt. Si Papam pro Vice Deo habeas, tum in omnibus Rebuspublicis illas poteſt impertiri, ſed, negata illa hypotheſi, etiam conſectarium corruit *add.* Itter *d. tr. c. 5.* In Germania quivis Status imperii, dignitates ſcholaſticas in ſuo Territorio valituras conferre poteſt, licet diſſentiat Itter *d. tr. c. 6. §. 10. ſeqq.* Sed jus conferendi dignitates, ubique effectum habituras, eſt penes Cæſarem Itter *d. c. 6. §. 1. ſeqq.* & Vicarios, non vero Regem Romanum *d. c. 6. §. 15. ſeqq.*

§. 7. Aliquando Cæſares immediate hoc jus exercent *v.* Limn. *d. c. 8. n. 9. 10.* Itter *d. c. 6. §. 21. ſeqq. add.* Ziegl. *de jur. maj. l. 1. c. 24. §. 10.* plerumque verò illud aliis concedunt. Conceſſum autem id eſt Archiducibus Auſtriæ, quod tamen jus, licet ex privilegio dependeat, non amplius pro delegato haberi, ſed potius jus proprium, ob approbationem legum fundamentalium, exiſtimari debet. De cætero Archiduces tantum habent jus creandi Doctores juris civilis, Medicinæ & Philoſophiæ, non vero Theologiæ & Juris Canonici *v.* Itter *d. c. 6. §. 26.* quæ reſtrictio unde ſit, facile patet.

§ 8. Præterea etiam Cæſar jus conferendi dignitates, Comitibus Palatinis & Academiis delegat, non vero Cameræ imperiali Itter *d. c. 6. §. 20.* Comites Palatini omnis generis Doctores creare poſſunt, niſi reſtrictio acceſſerit Itter *d. c. 6. §. 27. 28.* etiam in Academiis, niſi diſerte hoc jus ademtum, ex doctrina Itteri *d. l. §. 29.* ſed contrarium verius eſt, nam non præſumitur Cæſar, in præjudicium Academiarum, jus Comiti Palatino conceſſiſſe; imo, ſi calculum recte ſubducas, ne quidem concedere poteſt, cum Academiæ ſimul, à Dominis Territorialibus, dependeant, adeoque iis Cæſar, conceſſione largiori, moleſtus eſſe non debeat *arg. J. P. W. art. 8. §. 1. add.* Limn. *d. c. 8. n. 12.*

§. 9. Si Rector Academiæ, vel collegii alicujus Decanus, Comitiva

tiva palatina donatus ſit, tum jús conferendi dignitates academicas, ei ſimul concedi non ſolet, quodſi tamen aliquando id factum ſit, tum jus illud tantum in Academia ſua Rectorem vel Decanum exercere poſſe, cenſet ITTER *d.c.6. §.30.* cum *extra academiam Rector aut Decanus non ſit.* Sed mihi potius jus illud ita accipiendum videtur, ut in Academia exerceri nequeat, ob rationem *§. præc.* datam. Nec obeſt ratio oppoſita, nam utut Rectoratus aut Decanatus, extra Academiam, effectum non habeat, jus tamen adjunctum, alibi valere poteſt. De cætero uti Comites Palatini liberis quoque ſuis dignitatem conferre poſſunt, ita, jus ſuum aliis eos de legare non poſſe, niſi expreſſe hoc indultum ſit, verius eſt *add.* ITTER *d.c.6. §.31.32.*

§.10. Inprimis Academiis earumque Facultatibus, jus conferendi dignitates ſcholaſticas, conceſſum eſt, ea tamen plerumque ſub reſtrictione, ut, ad ejus exercitium, Cancellarii vel Domini Territorialis permiſſio requiratur. Uti autem jus illud Academiæ vel Facultati, ut Corpori morali ſive Collegio competit, ita, cum habitus ejus immediatum exercitium non admittat, neceſſario hoc certis perſonis eſt delegandum, ubi quidem regulariter nihil refert, cujus conditionis intermediæ illæ perſonæ ſint, ſed hoc omne libertate & ſtatutis definitur.

§.11. Exinde conſequitur, quod ille qui Profeſſor non eſt, vel in alia Academia, profeſſione fungitur, dignitatem conferre poſſit *v.* ITTER *d.c.6. §.34. ſeqq.* Non minus ille, qui Magiſter aut Doctor non eſt, Magiſtros vel Doctores creare poteſt *v.* ITTER *d.c.6. §.37. ſeqq.* LIMN. *J.P. l.8.c.8.n.37.* ZIEGLER *de jur. maj. l.1.c.24. §.19.20.* CARPZ. *J.E. l.2.D.397.* Nec incongruum eſt, licet forte non adeo ſit uſitatum, ut JCtus, Theologiæ, vel Theologus, Juris Doctores renunciet. Regulariter ſane hæc omnia recte ſe habent, niſi ſtatutis aliud cautum ſit.

§.12. In promendo requiritur uſus rationis, ac ea aptitudo, quam vel indoles harum dignitatum, vel leges exigunt, quæ quidem regulariter adeſſe cenſetur, quamdiu contrarium non apparet. Ætas igitur per ſe, nullum affert impedimentum, nec illud refert, intra quod tempus, aut, quo in loco, eruditionem neceſſariam quis acquiſiverit *v.* LIMN. *J. P. l. 8. n. 65. ſeqq.* nec ſexus fœmininus inhabilitatem operari cenſetur *v.* ITTER *de grad. academ. c.7. §.1. ſeqq.*

Digitized by Google

§. 13. Inter Chriſtianos requiritur, ne promovendus, improbatæ hæreſi ſit addictus, aut omnino infidelis, quod tamen non adeo ſtricte ſervari ſolet *v.* Itter *d. c. 7. §. 11. ſeqq.* Infames & levis notæ macula laborantes, à dignitatibus hiſce repelluntur Itter *d. l. §. 16. ſeqq. v.* Limn. *dict. c. 8. n. 76. ſeqq.* ut & ſervi, ac pontificii religioſi, certo Ordini adſcripti, nec non uxorati Itter *d. l. §. 25. 26. 27.* quod ultimum tamen inter Proteſtantes, nullius eſt uſus. Inprimis eruditio, in Candidato, eſt neceſſaria, ſed pecunia ejus defectum facile ſupplet, in quod valde invehitur Itter *d. l. §. 28. ſeqq. add.* Ziegl. *de jur. maj. l. 1. c. 24. §. 7. ſeqq.* Carpz. *J. E. l. 2. D. 408.* Videtur tamen abuſus ille magis in ſtultitiam, quam injuſtitiam incidere *v.* Itter *d. tr. c. 8. §. 13.*

§. 14. Quando aliquis in Academia quadam examinatus, & licentiam conſecutus eſt, tum ſine ejus conſenſu, alibi Doctoris titulum aſſumere nequit, nam eo fine promiſſio, plerumque etiam jurata, exigi ſolet *v.* Limn. *l. 8. c. 8. n. 43.* Itter *d. tr. c. 6. §. 44. ſeqq.* Ziegl. *de J. M. l. 1. c. 24. §. 13.* quam tamen ſcopus harum dignitatum minimè exigit. Promotionis ſolennia antecedere debent lectiones, examina & diſputationes, quibus peractis, actus ipſe conſvetis ritibus & ſymbolis peragitur, qua de re, ut & Candidatorum ordine, convivio Doctorali ſimilibusque, leges cujusvis Academiæ conſuli debent *v.* Limn. *d. c. 8. n. 88. ſeqq.* Itter *d. tr. c. 8.*

§. 15. Finis dignitatum academicarum eſſe debebat, ut diligentia præmio aliquo afficeretur, aliique hac ratione, ad ſimilia patranda, allicerentur, ſed poſtquam abuſus invaluit, non alius aſſeri poteſt ſcopus, quam ut aliquem in vita civili locum, vel honoris gradum quis conſequatur, qui ſæpe non rationem præmii, ſed rei emtæ habeat. De cætero prærogativa Doctorum, ex diverſitate Facultatum dependet *v.* Itter *d. tr. c. 10. §. 1. ſeqq.* Unius vero Facultatis Doctores, ex ætate, locum ſortiuntur, niſi forte alia dignitas vel peculiaris functio Facultatum aut ætatis ordini prævaleat *v.* Itter *d. c. 10. §. 8. 9. 13.* Ziegl. *de J. M. l. 1. c. 24. §. 14. 15. 16.*

§. 16. Quodſi perſonas gradu academico donatas, cum aliis e. gr. Senatoribus *v.* Itter *d. c. 10. §. 10.* Patriciis aut militibus *d. c. 10. §. 38. 39.* Conſiliariis, præcipue titularibus, aut Comitibus Palatinis *v.* Dn. Horn *de jur. procedr. decad. 1. qu. 2. 3.* comparemus, tum vix eſt, ut

ra-

Digitized by Google

ratione prærogativæ, certa dari poſſit regula, hinc leges cujusvis loci, ac, his deficientibus, poſſeſſio potiſſimum, attendi debent. In Saxonia Electorali, Doctor Medicinæ regulariter præfertur Præfecto CARPZ. *p.2. D.110.* Inter cognatos ætas gradu debet quoque eſſe potior *v.* ITTER *d. c. 10. §. 11. 12.*

§. 17. Num vero Doctores, pro Nobilibus haberi queant, dudum diſceptatum fuit *v.* LIMN. *J. P. l. 8. c. 8. n. 100. ſeqq.* ZIEGL. *de J. M. l. 1. c. 24. §. 6.* ITTER *d. c. 10. §. 14. ſeqq.* Non videtur improbabile, ſi nobilitatem perſonalem & eccleſiaſticam iis tribuamus, ſicut enim Epiſcopi, Principes, Abbates, Comites in ſuo genere ſunt, ita dignitatibus ſcholaſticis, Nobiles togati aut eccleſiaſtici videntur effecti, nam ex papatu omnis illa res habet originem *v.* EYBEN *de titul. Nobil. in addend. §. 25.*

§. 18. Ex eo autem ſequi videtur, quod Nobilitas togata, equeſtri par, vel etiam ſuperior ſit, id quod, ex variis juris germanici textibus, quoque colligi poteſt *v. R. J. de anno 1511. tit. 5. §. 11. Ordin. Cam. 1500. tit. 1. Ordin. Regim. 1500. tit. 4. in fin. tit. 17. Ordin. Cam. 1521. tit. 1. 4. §. 1. de anno 1555. p. 1. tit. 1. §. 3. 4. R. J. 1500. tit. 22. §. 5. 7. 8. Ordin. polit. 1530. tit. 17. §. 1. tit. 10. ſeqq. Reform. polit. Auguſt. 1548. tit. 10. ſeqq. Ordin. polit. Francofurt. 1577. tit. 10. ſeqq.* *v.* DN. COCCEJ. *J. P. P. c. 31. §. 18. ſeqq.* Hodie tamen certum videtur, quod equeſtris togatam dignitate ſuperet *v.* ITTER *de grad. academ. c. 10. §. 30.* DN. HORN *de jur. procedr. Dec. 2. qu. 1.* adeo ut Nobiles equeſtres, dignitates ſcholaſticas, olim non infrequenter aſſumtas *v.* LANS. *pro German. p. m. 24.* nunc fere aſpernentur *add. Ordin. polit. 1530. tit. 17. §. 1. 1548. tit. 14.*

§. 19. Ex aſſerta autem Doctorum nobilitate, illud amplius ſequitur, quod Doctoribus gladios geſtare, inſignia cum apertis galeis uſurpare, titulisque convenientibus uti liceat *v.* ITTER *d. tr. c. 11. §. 14. ſeqq.* Non minus illi Nobilibus, quoad veſtimenta, æquiparantur vel etiam præferuntur *v. R. J. 1500. tit. 22. §. 5. 6. 7. 8. Ord. polit. 1530. tit. 14. §. 1. tit. 15. de anno 1548. 1577. tit. 11. 12.* Alii tamen, Doctores hac in parte Nobilibus eſſe inferiores, ex *Ord. polit. 1530. tit. 14. §. 2.* exiſtimant *v.* ITTER *d. tr. c. 11. §. 22. ſeqq.*

§. 20. Alias Doctoribus etiam competit jus, de rebus ſuæ profeſ-

Uuu uuu u 3 ſionis,

ſionis, legendi, diſputandi & conſulentibus reſpondendi *v.* ITTER *c. 11. §. 1. ſeqq.* Hinc in ſpecie Medicis exercitia anatomica inſtituere licet, ſine læſione tamen aliorum *v.* LIMN. *J. P. l. 8. c. 4. n. 30. ſeqq. Diſſert.* DN. PETERMAN *de anatom. public. hab. Hallæ 1703. ſub præſ.* DN. HOFFMAN. Non minus Doctoribus tribui ſolent immunitas ab oneribus perſonalibus *v.* ITTER *c. 11. §. 10. ſeqq.* & realibus ITTER *c. 12.* ut & nonnulla privilegia, intuitu judiciorum & delictorum ITTER *d. tr. c. 13.* Imo ea omnia, quæ jure Romano, de Doctoribus & Profeſſoribus, conſtituta cenſentur, ad Doctores noſtri temporis fere applicantur *v.* ITTER *d. tr. c. 15.* LIMN. *J. P. l. 8. c. 8. n. 115. ſeqq.*

§. 21. Sed vix ejusmodi aſſertionibus fides in genere tribui debet, ſed leges cujusvis loci, inprimis hic inſpiciendæ erunt, maxime cum Status Doctorum, valde imminutus ſit, ac multum de dignatione ſua amiſerit. Inprimis putem, Dominum Territorialem, leges vel extraneas, vel germanicas, Doctoribus forte faventes, in ſuo Territorio, abrogare poſſe, licet, in controverſia veſtiaria, aliud viſum ſit aſſeſſoribus Cameralibus *v.* LIMN. *J. P. l. 8. c 8. n. 120.* quod vel ad antiqua tempora referendum, vel ſolennibus Cameralium præjudiciis annumerandum erit.

§. 22. De cætero, inter perſonas promotas, triplex eſt differentia, vel ratione perſonæ, dignitatem conferentis, vel Facultatis, in qua promoti exiſtunt, vel ratione dignitatis acquiſitæ. Interim privilegia, quæ certo dignitatis gradui competunt, omnibus facultatibus regulariter ſunt communia *v.* ITTER *d. tr. c. 14.* In ſpecie jura Doctorum etiam Bullatis, quos vocant, aſſeri debent, nam & hi, voluntate Imperatoris & Domini Territorialis, creantur *v.* ITTER *d. c. 14. §. 6. ſeqq.* LIMN. *J. P. l. 8. c. 8. n. 13. 14.*

§. 23. Circa dignitates academicas, variæ lites occurrere poſſunt, dum quis Doctoris titulum ſibi falſo arrogat, vel alii eundem ſine cauſa negat, aut, ejus intuitu, alia ratione, alterum lædit. Hiſce & ſimilibus caſibus privari actiones, coram competente judice, inſtituunt *v.* ITTER *d. tr. c. 16.* ZIEGL. *de J. M. l. 1. c. 24. §. 5.* quorum hic, ex ſtatu cujusvis regionis cognoſci, illæ vero, ex jure competente, æſtimari debent, nec de nominibus actionum, ex jure Romano formandis, actores hodie valde oportet eſſe ſollitos.

§. 24. Pri-

Digitized by Google

§. 24. Privilegia Doctorum neceſſitati ſine dubio cedunt Itter *d. tr. c. 17. §. 1. ſeqq.* Gradus vero ſemel acquiſitus, rurſus deponi nequit, ex ſententia Itteri *d. l. §. 4.* ſed putem, ei omnino poſſe renunciari, verum renunciationem talem non neceſſariam ſed perineptam eſſe. Ob delicta famoſa dignitas quoque amittitur Itter *d. l. §. 5. 6. 7.* modo ſententia privatoria interveniat. Ob imperitiam & indignitatem quoque quem degradandum eſſe volunt *v.* Itter *d. l. §. 8. 9.* ſed hoc magis locos communes quam uſum civilem ſapit.

§. 25. Exercitio ſordidarum viliumque artium, privilegia Doctoralia quoque amitti cenſent, ubi tamen non ſatis liquet, quænam in illum cenſum referri debeant *v.* Itter *d. c. 17. §. 10. ſeqq.* Verum putem, non tam amitti, quam ſuſpendi; aut ſaltem non amitti ipſo jure, ſed demum per ſententiam judicialem jura Doctoralia, quæ tamen, ob illas cauſas, raro dabitur. In ſpecie putant, mercaturam cum Doctoratu pugnare *v.* Itter *d. l. §. 14. 15.* ſed id moribus noſtris vix congruit, quibus mercatura Doctoribus non tam diſſvadenda, quam commendanda potius videtur.

§. 26. De eo etiam quæri poteſt, cur dignitates academicæ, olim magni æſtimatæ *v.* Lehm. *Chr. Spir. l. 7. c. 79.* hodie vilipendantur? Cauſam inde nonnulli repetunt, quod tot indignis illæ conferantur *v.* Itter *d. tr. c. 7. §. 39.* Sed vix ratio illa, ſolida eſt, cum experientia teſtetur, alias dignitates ſæpe maxime indignis conferri, quarum nihilominus magnum pretium & autoritas eſſe ſolet. Vera igitur cauſa, ex nimia Doctorum multitudine, ac præcipue defectu opum, quibus nobilitas togata, non perinde ac equeſtris, ſuffulta eſt, dependet, nam, hiſce cauſis omnes dignitates minui, manifeſtum eſt.

§. 27. Labentibus autem dignitatibus academicis ſuccurri poſſe cenſet Itter *d. c. 7. §. 40.* ſi promotiones indignorum impediantur, quod quidem, ea potiſſimum ratione, obtineri poſſe exiſtimat, ſi, auctis Academiarum ſalariis, gradus deinde gratis conferantur. Sed uti illud medium moraliter videtur impoſſibile, ita admiſſum, reſtituendæ dignitatum academicarum autoritati, non ſufficere, ex ante dictis intelligi poteſt, nam, impeditis licet indignorum promotionibus, tamen magnus Doctorum numerus eſſe poteſt, qui, deficientibus opibus, nullo erit in numero *conf.* Specim. Jur. Eccles. *l. 4. c. 6. 7.*

CAPUT

CAPUT III.
DE COMMERCIIS.

SUMMARIA.

Commerciorum natura, neceſſitas, moralitas §. 1.
Utilitas ac Imperantium circa illa officium §. 2.
Uſus commerciorum legibus & pactis circumſcribitur §. 3.
A commerciis abſtinere debent Imperantes & Nobiles §. 4.
Cum aliquo temperamento §. 5.
Ut & Clerici §. 6.
Commercia cum exteris, pactis & communibus philautiæ & ſocialitatis regulis diriguntur §. 7. 8.
Cum hoſtibus commercia vel abſolute vel certo modo prohiberi ſolent §. 9.
Judæi quoad commercia vel jure civium vel exterorum utuntur §. 10.
Nec illicitum eſt Chriſtiano inire cum Judæo ſocietatem mercatoriam §. 11.
Inter Chriſtianos & infideles alios commercia non admodum frequentia ſunt §. 12.
Negotiantium requiſita ſpecialia §. 13.
Commercio eximuntur res omnibus communes, homines liberi §. 14.
Res ſacræ ſanctæ religioſæ & Eccleſiaſticæ §. 15.
Leges civiles, quoad res ſacras, hoſtibus fruſtra opponuntur §. 16.
Fructus rerum religioſarum ut & ſepeliendi uſus ſunt in commercio §. 17.
Rerum publicarum & bellicarum commercium quatenus occurrat §. 18.
Cum exteris illud, quoad res, quæ cum damno Reipublicæ exportantur §. 19.
Vel invehuntur, non eſt inſtituendum §. 20.
Rerum turpium nulla debent eſſe commercia §. 21.
Ad venditionem ſubditi quandoque recte compelluntur §. 22. 23.
Imo etiam exteri fines noſtros tranſeuntes §. 24.

§. 1.

EX deſignatione *c. 1. §. 1.* nunc de *commerciis* diſpiciendum erit. Intelligi hoc nomine varias rerum actionumque commutationes, etiam in vulgus notum eſt *add. l. 1. c. 11. §. 14.* Eſſe autem commercia, tam quoad ſingulos homines, quam integros populos & civitates, *neceſſaria*, ex introducte rerum dominio, mutuaque hominum indigentia, ultro liquet; Exinde neceſſario conſequitur, commercia quoque eſſe *licita*, quis enim id, ſine quo genus humanum ſubſiſtere nequit, illicitum diceret? Ob abuſus tamen, non raro intervenientes, negotiatores male audiunt *v. c. 11. 12. 13. diſt. 88. l. 44. §. 1. in fin. de ædilit. edict. l. 6. C. de dignit. l. un. C. negotiator. ne milit. l. 12. §. 3. C. de cohortal. l. 1. C. de natur. lib. l. 7. C. de inceſt. nupt.*

§. 2. Cum

§. 2. Cum etiam per commercia, res, quibus abundamus, in alios transferre, ac quibus egemus, conſequi queamus, hinc, illa eſſe *utilia*, facile quoque intelligitur. Aliquando tamen utilitas malè æſtimatur, dum illud etiam utile cenſetur, quod cum læſione aliorum eſt conjunctum, vel privata utilitas publicæ proponitur. Ex quibus omnibus conſequitur, Imperantem accurata cura uſum commerciorum ſemper debere proſequi, maximè cum ingenioſe nimis & ſubtiliter à negotiatoribus damnum dari ſoleat, adeo ut ſæpe non prius ſentiatur, quam ubi in immenſum illud excreverit, & jam deſperata ſint remedia *v.* ZIEGLER. *de J. M. l.1. c.41. n.1. ſeqq.* LATHER. *de cenſib. l. 3. c. 12. ſeqq.*

§. 3. Sicut autem, in uſum proprium, cuivis contrahere licet, ita commercia quæſtuaria à quovis etiam inſtitui poſſunt, quamdiu libertas illa reſtricta non eſt. Exiſtit vero, in ſocietate civili, ejusmodi reſtrictio, ex diſtincto vitæ genere, quod ſubditi ſectantur, cui leges ſpeciales ſurrogari ſolent; Quoad exteros verò tam legibus, quam pactis ea res amplius determinatur. Hæc autem omnia, uti ſunt poſitiva, ita nec ubique eadem, nec immutabilia ſunt, hinc, circa uſum commerciorum, uniformes ac perpetuæ regulæ non obtinent.

§. 4. Inter eos igitur, qui negotiationibus abſtinere debent, primo occurrit ipſe Imperans, hujus enim non eſſe, commercia exercere, ſed dirigere & promovere, ex indole ſocietatis civilis facile liquet; Habere tamen eam rem ſuas limitationes, non minus certum. Nobilibus quoque mercatura interdicta eſt *l. 3. C. de commerc. & mercat.* ne opibus & potentia ſua commerciorum totam utilitatem ad ſe trahant; cui accedit, quod Nobilium ſit, arma tractare, ac Patriam defendere, hinc muneri, quod ipſis injunctum eſt, vacare, non vero negotiis alienis ſe immiſcere debent.

§. 5. Fruges tamen, in prædiis ſuis natas, æquo pretio vendere non prohibentur Nobiles, ex hordeo autem ſibi nato cereviſiam coquere, ac artem cauponariam exercere, non perinde iis licitum eſt, præſertum in Saxonia Electorali *v.* CARPZ. *p. 2. C. 6. D. 4.* Quia etiam omnis illa commerciorum prohibitio, poſitiva eſt, ideo in quibusdam civitatibus ut apud Venetos, Genuenſes, Lucenſes, Anconitanos, Florentinos & Hollandos, mercatura in Nobilibus quoque laudatur &

 pro-

Digitized by Google

probatur, ea vero Nobilitatem imminui, gratis utique dicitur *v.* Ziegl. *d. c. 41. n. 9. ſeqq.*

§. 6. Clericis commercia quæſtuaria exercere non licet *v. c. 1. 3. 4. 8. 9. C. 14. qu. 4.* qualis prohibitio etiam occurrit in *can. 3. diſt. 44.* quamvis in *Can. 9.* Synodi Quiniſextæ, in Trullo habitæ ex quo prior ille, deſumtus eſſe perhibetur, Clericis ſaltem, *cauponariam habere tabernam*, interdicatur. Secus facientes, deponi debent *d. can. 3. diſt. 44.* vel fori privilegium amittunt, ac coram judicibus Laicis conveniuntur *c. 16. X. de vit. & honeſt. Cleric.* Ea tamen negotiatio, qua victum neceſſarium ſibi conquirunt, & quod ſupereſt, in uſum pauperum miniſtrant, Clericis permiſſa eſt *l. 2. C. de epiſcop. & Cleric.* add. *c. 2. 9. diſt. 88. c. 71. C. 12. qu. 2.* Quæ ad noſtrates Clericos & Profeſſores Academicos fere etiam quadrant *v.* Ziegl. *d. l. n. 15. ſeqq.*

§. 7. Quoad commercia, cum peregrinis exercenda, ante omnia obſervari debent pacta, hoc nomine inita, his enim perſonæ, locus, tempus ac res ipſæ, ſpecialius determinari ſolent. Uti autem ejusmodi conventiones, tacitas habere ſolent reſtrictiones, ita verus earum ſenſus, ex conſvetis interpretandi principiis, cognoſcendus eſt; Quo autem recte obſerventur, Imperantis eſt cavere, pœna in transgreſſores ſtatuta. Ceſſantibus pactis, commerciorum uſus, ex generalibus philautiæ & Socialitatis principiis, judicari debet, nec tanta commerciorum libertas eſt exiſtimanda, ut illa non aliquando prohiberi queant.

§. 8. Cum igitur ordinata charitas, à ſe ipſa, incipiat, hinc liquet, res, quibus ipſi indigemus, aut ex quibus commodum aliquod acquirere poſſumus, exteris nos communicare non teneri, in cæteris vero, innoxia commercia peregrinis indulgere, humanitas jubet: quod ſi & hæc negentur, injuria quidem ſtricte dicta, illi non afficiuntur, de inhumanitate tamen & incivilitate merito queri, ac, data occaſione, talionis jure uti poſſunt. Si vero appareat, exteros, per callida & noxia commercia, opibus noſtris inſidiari, recte illa prohibentur, talia enim admittere, non probitas aut humanitas, ſed ſtultitia eſt *add.* Ziegler. *de J. M. l. 1. c. 41. n. 22. ſeqq.*

§. 9. Inter hoſtes etiam ceſſant commercia, id quod quidem juxta rigorem juris naturalis, erga injuſtum hoſtem ſaltem obtinere debebat, ſed jure, id eſt, conſvetudine gentium juſtitiæ belli nulla ratio ha-

Digitized by Google

haberi, ſed utraque potius pars belligerans eodem loco cenſeri ſolet. De cætero uti rationis eſt, ut rerum in bello utilium commercia tollantur, ita circa illas, quarum nullus in bello uſus eſt, commutationes admitti poſſunt, ſed, evitandis vel fraudibus, vel aliis incommodis, hæ quoque prohiberi ſolent. Plane illud, ad jus & prudentiam bellicam pertinet, ut res, inſtruendo bello idoneas, ex ſolo hoſtili, ad nos inferri curemus, ſed hoſtis tam improvidus non erit, ut tale quid fieri patiatur *v.* ZIEGL. *d.c.41.n.25.ſeqq.*

§. 10. Judæi hoſtibus comparari ſolent, tum ob totale religionis diſſidium, tum magnam, ad alios decipiendos, proclivitatem, *v.* ZIEGL. *d.c.41.n.30.ſeqq.* ſed prior ratio papatum olet, dum, ob religionis diverſitatem, cognatio naturalis, ſublata male exiſtimatur, poſterior vero ad ejusdem religionis homines etiam quadrat. Quare Judæis, in Republica toleratis, ſub iisdem fere legibus, commercia permitti poſſe arbitror, ſub quibus illa Chriſtianis permittuntur, ut ſcilicet illi, ab inhumanitate & impoſtura, præcipue abſtineant *v. Reform. polit. 1530. tit.27.* Illi vero, qui extra civitatem ſunt, jure peregrinorum regulariter cenſeri poſſunt *v. R. J. 1551. §.79.*

§. 11. Utrum vero Chriſtiano, ſocietatem mercatoriam inire liceat cum Judæo, & an Princeps eam permittere debeat, quæri ſolet? Quidem id aſſerunt, cum ſocietas ſit contractus juris gentium *l.7.pr. §.1.de pact. §.2.I.de I.N.G.C.* Alii negant, ob periculum ſeductionis, & interdicta conjugia *l.6.C.de Judæ.v.* ZIEGLER *d.l.n.35.* Sed uti, ob innatam velut utrique parti averſionem, rarior forte, in vita civili, eſt illa quæſtio, ita, circa eam, prior deciſio omnino probanda, nam periculum ſeductionis, quod altera opponit, non ratio ſolida, ſed prætextus papalis eſt, à conjugio vero, ad ſocietatem mercatoriam, non recte infertur.

§. 12. Inter Chriſtianos, & Turcas aliosque infideles, ob religionis diverſitatem, itidem perpetua hoſtilitas eſſe cenſetur. Etſi verò id eſſe non debebat, attamen verum eſt, quod utraque pars, in peculiares digeſta civitates, ſibi invicem parum faveat, hinc haut conſultum fuerit, per noxia commercia, infidelium vires augere, id quod vel maxime verum, ſi connata hoſtilitas, in actuale bellum eruperit *v. c. 6. 11. 12. 17. X. de Judæ. & Saracen. c. 1. extrav. comm. de Judæ.*

Digitized by Google

quemadmodum, ob ſimilem cauſam, cum barbaris *v. l. in fin. de bon. damn. l. 28. C. de epiſcop. & Cler. l. 2. C. quæ res ven. non poſſ.* jure Romano commercia prohibentur *v. l. 2. C. quæ res export. non deb. l. 4. C. de commerc. & mercat.* Interim hodie Infideles, iſtis commerciis facile carere poſſunt, ſicut etiam tota illa legislatio, arbitrio Imperantis ſubeſt *v* ZIEGL. *d. c. 41. n. 36. ſeqq.*

§. 13. Licet verò certo hominum generi negotiatio permiſſa ſit, ſingulis tamen negotiari, ſemper non licet; nam ſi quis jure civitatis municipalis non gaudeat, nec in collegium mercatorum receptus ſit, is à negotiatione arcebitur, de quo tamen Statuta localia amplius conſuli debent. Aliquando, ob delictum, alicui negotiatione interdicitur *l. 1. §. 13. de offic. præf. urb. l. 9. §. 9. 10. de pœn.* quemadmodum vice verſa, negotiandi neceſſitas, quandoque, in pœnam, imponitur *d. l. 9. §. 10.* modo quis, exercendæ negotiationi injunctæ, ſit idoneus *l. fin. quæ ſent. ſin. appell. reſcind.* ZIEGLER *d. c. 41. n. 40.*

§. 14. Dantur etiam multæ res, commercio exemtæ, & quidem vel abſolute, vel ratione certarum perſonarum, aut certi alicujus uſus, id quod omne, ex inſtitutis & legibus poſitivis Rerumpublicarum fere dependet, adeoque mutationi ſubjacet. Et primo quidem earum rerum, quarum uſus promiſcue omnibus patet & ſufficit, commercium fruſtra aſſerueris. Deinde homines liberi, commercio ſunt exemti *v. l. 1. §. 9. de O. & A. l. 103. de V. O. l. 34. §. 2. de C. E. V.* libertas tamen non eſt immutabilis, eaque adeo ſublata, alienatio procedit *l. 2. C. de patrib. qui fil. diſtrax.* imo etiam, cum libertate, eos aliquando vendi poſſe arbitror.

§. 15. Res ſacræ ſanctæ & religioſæ, in commercio quoque non ſunt *§. 7. I. de R. D. l. 6. pr. l. 22. l. 73. de C. E. V.* non tamen ideo, quod plane non ſint in dominio hominum, hoc enim falſum eſſe *l. 9. c. 5. §. 18.* oſtenſum eſt, ſed quia uſui, cui ſemel deſtinatæ ſunt, relinqui debent, habere tamen hanc rem ſuas exceptiones, vel ex *l. 21. C. de SS. Eccleſ.* liquet. Ob eandem rationem, etiam rerum eccleſiaſticarum commercium regulariter recte negatur *l. 14. C. de SS. Eccleſ. v.* ZIEGLER. *de J. M. l. 1. c. 41. §. 41.* quamvis & hic exceptiones occurrant *Nov. 120. c. 6. 9.* Alii vero res eccleſiaſticas à ſacris, intuitu commercii, diſtingvendas eſſe cenſent *v.* LAUTERB. *C. J. de contr.*

emt.

Digitized by Google

emt.lit.O.n.3. ſed ex falſa hypotheſi, quaſi in rebus ſacris, ob defectum dominii humani, commercium ceſſet.

§. 16. Illud etiam facilè liquet, leges civiles hoſtibus non poſſe opponi, hinc rei tormentariæ Præfecti Generales, ab urbibus occupatis poſtulare ſolent, ut campanæ, templis inhærentes, certa pecuniæ ſumma redimantur. Licet vero hanc conſvetudinem improbet ZIEGL. *d.c.41.§.45.* attamen, ſi juſtum bellum præſupponas, non major quoad eas, dubitandi ratio ſubeſſe videtur, quam alias res hoſtiles: Neque enim illæ res, ad cultum divinum, præciſe ſunt neceſſariæ, præterea non res ipſæ poſtulantur, ſed earum ſaltem æſtimatio.

§.17. Res religioſæ ob eandem rationem, quam circa ſacras dedimus, non ſunt in commercio *v. l.2. C. de religioſ.* ſicut vero illarum fructus, in contractus deduci poſſunt, ita, quoad uſum ſepeliendi, commercium, etiam jure civili, aſſerirur *l. 14. C. de legat. v.* ZIEGLER *d.l. §.46.* Jure Canonico quidem, hoc quoque prohibitum eſt *v.c.12. 13. 14. C. XIII. qu.2. c. 13. X. de ſepult. c. 41. 42. X. de Simon.* ſed variis artibus ſolerter illa eludere norunt Pontificii ZIEGL. *d.l. §. 47.ſeqq.* Inter Proteſtantes certum eſt, quod uſus ſepeliendi, ſit in commercio ZIEGL. *d.l.§.50.* imo dubitandum non eſt, quin ipſe etiam locus religioſus, ob juſtam cauſam, uſibus profanis poſſit iterum ſubjici.

§. 18. Res ad uſum publicum deſtinatæ, commercio etiam ſunt exemtæ, poteſt tamen ille ſtatus arbitrio Imperantis mutari, quemadmodum aliæ res publicæ, in quosvis uſus comporatæ, regulariter commutationibus ſubſunt *v. l. 6. pr. l. 72. §. 1. de C. E. V. l.fin. C. de vend. reb.civit.* Quoad hoſtes, earum rerum, quibus illorum vires inſtrui poſſunt, commercia ceſſare debent *v. l. 11. de public. & vectig. l. 1. C. quæ res export. non deb. l. 2. C. de commerc. & mercat.* Inter ſubditos autem armorum commercium eſt *l. 2. ad L. Jul. de vi publ.* niſi ſpecialis prohibitio interveniat *v. Nov. 84.* ZIEGL. *d. c. 41. §.54. ſeqq.*

§.19. Extra hoſtilitatis reſpectum, varia etiam prohiberi ſolent commercia. Nam earum rerum, quæ cum damno Reipublicæ exportantur, ut auri, argenti frumenti, aliarumque ad annonam pertinentium exportatio, merito prohibetur, conſtitutis eo fine cuſtodibus *v. l. un. C. de littor. & itin. cuſtod.* Quemadmodum etiam, inter ipſos

Digitized by Google

ſubditos, hujusmodi commercia; refrænandæ dardanariorum improbitati, limitari ſolent *v. Reform. polit. 1548. tit. 19. Ord. polit. 1577. tit. 19.* Uti autem, pro ſtatu Reipublicæ, certæ quædam res quandoque exportari prohibentur *v. l. 1. 2. C. de cupreſſ. ex luc. Daphn.* PERETZ *ad C. d.t.* ita, materiam rudem, quam cives ipſi commode tractare poſſunt, evehi, communis vetat ratio *v.* ZIEGL. *d.c. 41. §. 60. ſeqq.*

§. 20. Illa quoque commercia, quibus ea invehuntur, quæ ad luxum voluptatem & vanitatem pertinent, ac quibus Reſpublica depauperari poteſt, prohiberi debent *v.* ZIEGL. *d. l. §. 68. ſeqq.* Sed hoc, in multis Territoriis, male ſervatur. Aliquando, in prohibendis commerciis, major ambitionis & voluptatis, quam utilitatis publicæ, habetur ratio; Quorſum, apud Romanos, forſitan pertinuit prohibitum purpuræ *l. 1. C. quæ res ven. non poſſ. l. 3. ſeqq. C. de veſtib. holob. Nov. Leon. 80.* veſtium ſericarum *v. l. 1. ſeqq. C. de veſtib. holob. l. 2. C. quæ res ven. non poſſ.* & cupreſſorum *l. 1. 2. C. de cupreſſ.* commercium *v.* ZIEGLER *d. l. §. 71. ſeqq.*

§. 21. Inprimis rerum turpium nulla debent eſſe commercia. De delictis igitur *l. 6. §. 3. mandat. l. 53. 57. pro ſoc. l. 26. 123. de V. O.* eorumque adminiculis, ut veneno malo *l. 3. ad L. Cornel. de ſicar. l. 4. §. 1. fam. erciſc. l. 236. de V. S. Ord. crimin. art. 37.* contrahere non licet. Illicitæ quoque ſunt conventiones, quæ in delictum incidunt, aut illud etiam præſupponunt, ut quæ de rebus furtivis *l. 34. §. 3. de C. E.* litigioſis *l. 2. fin. C. de litigioſ.* aut libris reprobatæ lectionis *l. 4. §. 1. fam. erciſc.* ineuntur. In ſpecie lenonum commercia ferenda non ſunt *l. 7. C. de ſpectac. Nov. 14. v.* ZIEGL. *d. c. 41. n. 76. ſeqq.* licet lupanaria in Republica Romana aliquando fuerint tolerata *l. 27. §. 1. de hæred. petit. v.* LATHER *de cenſ. l. 1. c. 5. n. 21. ſeqq.* Noxiis & illicitis commerciis merito etiam Alchymia annumeratur *v. cap. un. extrav. commun. de crim. falſ.* AGRIPP. *de vanit. Scient. c. 90.* LATHER *d. tr. l. 3. c. 11.* LIMN. *Jur. publ. l. 8. c. 4. n. 24. ſeqq.*

§. 22. De cætero commercia bona fide ſunt exercenda, procul omni fraude, contra quod tamen ſæpiſſime peccatur *v. l. 3. §. 1. ſtellion.* ZIEGL. *d. c. 41. §. 81.* In cæteris libera regulariter eſt negotiatio *l. 11. 14. C. de concr. emt. l. 16. C. de jur. delib.* pro utilitate tamen Reipublicæ, libertas illa reſtringi poteſt & ſolet; Hinc non tantum is, qui rem,

Digitized by Google

rem, ad victum pertinentem, venalem expoſuit, ſed & qui publicæ venditioni eam non obtulit, ad illam vendendam, quandoque recte cogitur, & ita quidem, ut ob urgentem cauſam, fidem de pretio habere debeat, quemadmodum pretii quantitas, autoritate publica, quoque definiri poteſt *add.* PERETZ *ad C. ut nem. lic. in coemt. ſpec. n. 4.*

§. 23. Non minus etiam ruſtici compelli poſſunt, ut in civitatem adjacentem potius, quam remotiora loca, annonam ferant & illic vendant. Tempore neceſſitatis, Domini Jurisdictionales prohibere poſſunt, ne ruſtici, extra caſtrum ſuum, cibaria alibi vendant, ſepoſito vero tali caſu, dominis id haut licet MEV. *p. 2. D. 279.* cum, in fructibus ruſticorum prædialibus, nec protimiſeos quidem jus, illi affectare licite poſſint RAUCHBAR *p. 2. qu. 22. add. §. fin. I. de his qui ſui vel alien. l. 12. pr. de religioſ.* FAB. DE MONTE *de emt. vend. qu. 3. n. 38. 39.*

§. 24. Mercatores extranei, terra marique terras vel fines noſtros tranſeuntes, in caſu neceſſitatis, attineri, ac, ad res vendendas, cogi poſſunt, nam illi, ex legibus ſocialitatis, ad faciendam venditionem, obligantur, hinc, ferente occaſione, ad implendum officium, recte compelluntur. Ob ſolam utilitatem, commerciorum libertas turbari non debet, hoc enim & inhumanum, & quandoque etiam noxium erit, detentis impoſterum alias vias quæſituris, vel etiam talionem, data occaſione, exercituris. Rationi igitur conſentaneum eſt, ne extraneorum detentio, ſubditorum arbitrio facile permittatur. Quodſi, eo nomine, pacta inter gentes inita ſint, certius de hac re pronunciari poteſt *v.* ZIEGL. *d. c. 41. n. 81. ſeqq.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT IV.
DE NUNDINIS.

SUMMARIA.

Nundinarum natura §. 1.
Varietas §. 2. Et origo §. 3.
Solennium inſtitutio Cæſari tribuitur §. 4.
Sed hodie illa magis dependet ex Superioritate Territoriali §. 5.
Conceſſio Cæſaris expreſſa quatenus uſum habeat §. 6.
Acquiſitio nundinarum tacita per præſcriptionem vix hodie obtinet §. 7.
Nundinæ minus ſolennes à Statibus imperii inſtituuntur §. 8.
Nundinarum ſubjectum locus & tempus §. 9.
Ad nundinas euntibus debetur ſecuritas §. 10.
Salvus tamen conductus eo fine hodie impetrari non ſolet §. 11.
In nundinis ſolennibus ceſſant actiones & arreſta §. 12.
Quod privilegium etiam ad exteros §. 13.
Et de fuga ſuſpectos quodammodo pertinet §. 14.
Reſpicit cauſas civiles, non criminales §. 15.
Ac per imperium civile limitari poteſt §. 16.
Cum nundinis incipit & definit ac ob renunciationem plane ceſſat §. 17.
A vectigalibus aliisque oneribus mercatores non ſunt immunes §. 18.
A jure nundinarum differunt jus ſtapulæ, emporii & geranii §. 19.
Commerciorum libertati adverſantur monopolia §. 20.
Jus nundinarum amittitur non uſu voluntario per decennium §. 21.
Abuſu ac delicto alio graviori §. 22.
Revocatione ob juſtam cauſam §. 23. 24.
Renunciatione & municipii deſtructione pœnali §. 25.
Jura nundinarum minus ſolennium §. 26.
Hebdomadalium inſtitutio & exercitium ex jure municipali dependere videtur §. 27.

§. 1.

PRomovendis commerciis invaluerunt Nundinæ, quæ germanicè, *Märckte* & *Meſſen* dici ſolent, quamvis hoc poſterius nomen, nundinis ſolennibus uſus vindicaverit *v. l. 69. pro ſoc.* FRITSCH. *de regal. nund. jur. c. 1.* ZIEGLER. *de J. M. l. 1. c. 43. n. 1.* SCHWED. *Introd. ad J. P. p. ſp. S. 1. c. 17. §. 11. 12.* GLOCK *diſſert. inaugur. de nundin. hab. Marpurg. 1637. §. 4. ſeqq.* In ſenſu generaliori, nundinæ ſunt ***conventus, mercatus gratia, ex permiſſione publica, juxta certas leges, inſtituti.***

§. 2. Diſtingvuntur nundinæ, in *municipales*, quæ in uſum municipiorum, ſingulis ſeptimanis habentur, ac ideo etiam hebdomadales, *Wochenmärckte* vocantur, & *Provinciales*, in quibus majus commercium, tam ab hominibus provincialibus, quam exteris exercetur;

Hæ

Hæ iterum ſunt vel *minus ſolennes* ſeu *minores*, in quibus vicini fere ſaltem conveniunt, quæque anniverſariæ, *Jahrmärckte* plerumque audiunt, & *ſolennes* ſive *majores*, quæ & mercium quantitate, & mercantium numero, cæteris longe præſtant.

§. 3. Aliàs nundinæ, à *temporis quantitate* vel *qualitate*, nec non à *potiori objecto*, variè denominari ſolent *v.* FRITSCH. *d. tr. c. 2.* SCHWED. *d. c. 17. §. 18.* Illud autem facile liquet, nundinas cum ipſis commerciis fere extitiſſe, adeoque omnibus gentibus eſſe communes, hinc etiam vix ad liquidum deduci poterit, an aliqua, & quænam gens, cæteris hac in parte præiverit, quanquam & hoc, ſine eruditionis jactura, ignorari poteſt *add.* FRITSCH. *d. tr. c. 3.* Nundinas Francofurtenſes Fridericus II. inſtituiſſe perhibetur *v.* GLOCK *d. diſſert. inaugur. §. 8.* FRITSCH. *d. c. 4. n. 19.*

§. 4. Nundinarum ſolennium inſtitutio, ad Reſervata Cæſaris pertinere cenſetur *v.* GLOCK *d. diſſert. §. 30. ſeqq.* FRITSCH. *d. l. c. 4. n. 9. ſeqq.* ſuperſtitioſis Seculis etiam Papæ conceſſio quandoque acceſſit *v.* GLOCK. *d. diſſert. §. 35. ſeqq.* FRITSCH. *d. tr. c. 4. n. 48.* Sed uti ſuperſtitionem & papatum ſanior doctrina Proteſtantium diſſipavit, ita quæ de jure Cæſaris dicuntur, ad antiqua tempora pertinent, præſens verò Germaniæ Status ea ita ſimpliciter non admittit.

§. 5. Hodie igitur Cæſar, in inviti Status Territorio, nundinas inſtituere nequit *arg. J. P. W. art. 8. §. 1.* Status vero imperii, ſi aliorum jus non obeſt, vi Superioritatis Territorialis, illas inſtituunt, ac privilegiis, quibus volunt, inſtruunt, quo facto, ſolennitatis & autoritatis cauſa, confirmatio Cæſarea accedit, præciſe vero illa non eſt neceſſaria; Neque ad effectum ſecuritatis, in univerſo Imperio, obtinendæ, confirmatio illa requiritur, licet nonnulli ita velint *v.* STRYK *in not. ad* LAUTERB. *de nund.* nam de hoc etiam ſinguli Status, in ſuis Territoriis, decernunt *v.* ZIEGLER. *de J. M. l. 1. c. 43. n. 7.*

§. 6. Uti autem conceſſio nundinarum, ex publicæ utilitatis rationibus, proficiſci debet, ita eam, à Cæſare, *expreſſe* vel *tacite* fieri poſſe contendunt. Circa priorem modum amplius obſervant, quod Cæſar, vel motu proprio, vel ad implorationem, privilegium hoc impertiatur, auditis antea viciniscivitatibus, quo ultimo caſu etiam cautelas, evitando ſub- & obreptionis vitio, commendant *v.* GLOCK *d.*

 diſſert.

diſſert. §. 27. ſeqq. FRITSCH. *d. tract. c. 4. n. 66. ſeqq.* Sed, hujus doctrinæ exiguam hodie eſſe utilitatem, ex ante dictis intelligitur, niſi forte, intuitu confirmationis Cæſareæ, aliquis adhuc ejus uſus eſt.

§. 7. Tacite jus nundinarum ſolennium concedi & acquiri cenſetur, per præſcriptionem immemorialem GLOCK *d. diſſert. §. 62. ſeqq.* FRITSCH. *de jur. nund. c. 4. n. 52. ſeqq.* Sed hujus etiam doctrinæ nullus vel exiguus uſus eſſe videtur: Nam, Cæſari præſcriptionem opponere, fruſtraneum fuerit, cum ab eo, nundinarum jus non dependeat; quoad Dominum vero Territorialem, ad præſcriptionem confugere, haut neceſſarium erit, quando enim nundinæ palam habentur, ex eo, quod Imperans eas non prohibeat, intra modicum tempus, ejus conſenſus vel conceſſio colligi poteſt.

§. 8. De eo vulgo non dubitant, quin Status imperii, nundinas minus ſolennes inſtituere poſſint: Harum verò inſtitutio uti, ratione ſubditorum, merito ita temperanda eſt, ne nundinæ, ultra neceſſitatem multiplicatæ, vel eodem tempore habendæ, ſubditis incommodent, ita vicinorum hactenus non habenda ratio erit, quo minus quisque commodis ſuis velificari queat, id quod eo facilius admitti poteſt, quo incertius eſt jus, quod alteri, ex æmulatione, acquiri cenſetur *l. 3. de oper. publ. Nov. 63. c. 1.* ac hic etiam objici ſolet *v.* FRITSCH. *d. l. c. 4. n. 81. ſeqq.* ZIEGLER. *de J. M. l. 1. c. 43. n. 4.*

§. 9. Conceditur jus nundinarum regulariter municipiis, civitates vero imperiales ſuo jure eas inſtituunt, vix tamen hoc jure utuntur ob defectum virium. De cætero in nundinis exercendis, certa tempora & loca obſervari debent *v.* FRITSCH. *de jur. nund. c. 9. n. 19. ſeqq.* qua in re leges provinciales & ſtatuta municipalia ſervanda ſunt, nihilque hic mutari poteſt, niſi ab eo, penes quem ejus rei eſt arbitrium. Die Sabbathi nundinas non recte haberi, multorum eſt ſententia *v.* GLOCK *d. diſſert. §. 69. ſeqq.* FRITSCH. *de jur. nund. c. 5.* id quod in locum communem incidit, de quo breviter dixi *l. 9. c. 11. §. 7. 8.*

§. 10. Ad nundinas euntibus communi jure naturali debetur ſecuritas, modo ipſi nihil, coercitione dignum, committant, hinc jam olim mercatoribus jus geſtandi gladium in itinere conceſſum eſt. *II. f. 27. §. 5.* Ob eandem cauſam, ſalvus conductus invaluit, quando Dominus Territorialis, vel is, qui jus conducendi acquiſivit, ſecuritatem

pro-

Digitized by Google

proficiſcentibus, literis promittit, vel comites eo fine adjungit, de quo varia diſputari ſolent *v.* GLOCK *d. diſſert. §. 98. ſeqq.* FRITSCH. *de jur. nundin. c. 6.*

§. 11. Sed ob mutata tempora, & Reipublicæ ſtatum, illorum exiguus eſt uſus: Salvus conductus hodie nec exigi nec concedi ſolet, & ſi forte priſtini moris quædam adhuc occurrant reliquiæ, illæ tamen nullius effectus eſſe deprehenduntur. Interim certum eſt, quod Dominus Territorialis vias tutas præſtare, &, ſi ſecus fecerit, ejusque culpa peregrinantibus damnum acciderit, hoc reſarcire teneatur, ſed rarò forſitan læſi, effectu juris ſui gaudebunt. Tempore belli, ſalvi conductus, ab hoſtibus impetrandi, non infrequens eſt uſus, ſed ille alius eſt generis, ac ſecuritatem ſolum, quoad hoſtes, præſtat.

§. 12. In nundinis ſolennibus obtinet privilegium, quod iis durantibus, actiones & arreſta, in cauſis civilibus, locum non habeant *l. un. C. de nund. Conſt. Saxon. 30. p. 1. v.* MOLLER *Semeſt. l. 1. c. 12.* Hoc tamen privilegium uti in nundinis Francofurtenſibus ceſſare dicitur *v.* GLOCK *d. diſſert. §. 129. 130.* FRITSCH. *d. tr. c. 7. n. 66.* ita anceps quæſtio eſt, annon in Cancellaria Principis, durantibus nundinis, contra debitorem ſuſpectum, arreſtum generale, tam quoad bona, in loco nundinarum, quam alibi ſita, impetrari & concedi queat? quæ in utramque partem diſputatur apud ZIEGLER. *d. J. M. l. 1. c. 43. n. 6. ſeqq.*

§. 13. Aliàs varia, circa hoc privilegium, diſceptari ſolent, quæ actorem, reum, cauſam, effectum vel contraria reſpiciunt, quæ ſtrictim perſequemur. Primo igitur aliqui putant, incolas ſolum illius loci, in quo nundinæ habentur, agere non poſſe, bene vero exteros, ſed ob generalitatem legis, contrarium potius dicendum *v.* FRITSCH. *de jur. nund. c. 7. n. 3. ſeqq.* Communiter mercatoribus ſaltem privilegium aſſeritur *v.* FRITSCH. *d. l. n. 11. ſeqq.* aliis tamen idem quoque tribuit BRUNNEM. *ad l. un. C. de nund.* circa quod uſus fori ſpectandus erit.

§. 14. De fuga ſuſpectis, jure civili, privilegium non competit *arg. l. 10. §. 16. quæ in fraud. credit.* GLOCK *diſſert. de nund. §. 137.* ſuſpectum vero illum nonnulli dicunt, qui non poſſidet immobilia, & ſæpius interpellatus non ſolvit, frequenter luſit, ſumtuoſe vixit, ſua

Digitized by Google

conſumſit & dilapidavit, & de quo fama eſt, quod plus debeat, quam in bonis habet, & fugam machinatur; Sed hoc judicis arbitrio relinquendum eſt *v.* FRITSCH. *d. c. 7. n. 38.* In Saxonia Electorali etiam ſuſpectis privilegium aſſeritur CARPZ. *p. 1. C. 30. D. 25.* ZIEGL. *de J. M. l. 1. c. 43. n. 5.* de quo tamen quodammodo dubitat FRITSCH. *d. l. n. 30. ſeqq.* Illud non inſolitum eſt, ut contra ſuſpectos & tergiverſantes, à Principe, mandata arreſtatoria impetrentur.

§. 15. Obtinet privilegium quoad cauſas civiles, ad crimina ergo non pertinet, hinc ſaccularii aliique delinquentes eodem non gaudent FRITSCH. *d. c. 7. n. 74. ſeqq.* Circa cauſas civiles communiter etiam excipiunt, debita in ipſis nundinis contracta, ob quæ actionem ſtatim locum habere exiſtimant *v.* GLOCK *d. diſſert. §. 134. ſeqq.* Sed illa limitatio, ex *l. 19. §. 2. de judic.* probari nequit, hinc privilegium merito generaliter hic accipitur FRITSCH. *d. c. 7. n. 21. ſeqq.* quæ ſententia, in Electoratu Saxoniæ, dubio caret CARPZ. *p. 1. C. 30. D. 26.* ZIEGL. *d. c. 43. n. 5.* Ex quibus ſequitur, quod, ſi conſummatio contractus in nundinas incidat, privilegio etiam locus ſit *v.* FRITSCH. *d. l. n. 39.*

§. 16. Illud facile liquet, privilegii effectum eousque non extendi, ut Dominus Territorialis commercia, tam ratione perſonarum quam rerum, prout utilitas exegerit, temperare non poſſit *v.* GLOCK *d. diſſert. §. 145.* FRITSCH. *d. tr. c. 6. n. 1. ſeqq.* A repreſſaliis tamen mercatores & merces, immunes, pronunciant GLOCK *d. diſſert. §. 142.* FRITSCH. *c. 7. n. 83. 84.* quod de loco nundinarum dubio procul admittendum, ſed in alieno Territorio, vim Superioritatis Territorialis, privilegio illo, vix reſtringi patietur Imperans. *v. §. 5.* CARPZ. *p. 1. C. 30. D 28. in fin.*

§. 17. Sicut privilegium cum nundinis incipit, ita, iis finitis, quod per campanam alicubi indicari ſolet, ceſſat *v.* FRITSCH. *d. c. 7. n. 68. ſeqq.* Quodſi ei renunciatum ſit, nec nundinarum tempore illud locum habet FRITSGH. *d. l. n. 63. ſeqq.* atque illa renunciatio renunciantis hæredi quoque nocet GLOCK *d. diſſert. §. 122. ſeqq.* Juramentum obligationi appoſitum, excludere etiam privilegium, nonnulli cenſent, ſed immerito, juramentum enim ſaltem eò tendit, ut obligationem, in conſcientia, magis adſtringat, non ut beneficia, ad breve

Digitized by Google

breve tempus profutura tollat *v.* FRITSCH. *d.c.7. n. 40.ſeqq.* ZIEGL. *J.M. l. 1. c.43. n.5.*

§. 18. Immunitatem à vectigalibus ſimilibusque oneribus, mercatoribus quoque ex *l.un. C.de nund.* aſſerunt, ut tamen, hodie id vix obſervari, ſimul fateantur; & ſane experientia comprobat, quod tam Domino Territoriali vectigalia, aliaque tributa, quam Magiſtratui municipali, loci pretium, *Standt-Geldt* ſolvantur *v.* GLOCK *d.diſſert.§. 117. 118.* FRITSCH *d. tr. c. 8.* Scilicet Status imperii leges civiles, in ſui præjudicium, non tam facile admittunt, quam quoad privatos. Interim ita ſervari ſolet: Si nundinæ jam bene conſtitutæ ſint, onera non exigua exiguntur, ſed ad inſtituendas vel augendas, immunitatis promiſſione alliciuntur mercatores, graviori præſtatione, ſuo tempore, eam penſaturi.

§. 19. A jure nundinarum, quod integram commerciorum libertatem relinquit, differt (1.) *jus ſtapulæ*, quod neceſſitatem imponit hominibus certi diſtrictus, quo merces, de quibus privilegium loquitur, in locum privilegiatum convehant, ac ibi tam incolis, quam exteris, venum exponant *v.* LEHMAN *Chr.Spir. l. 4.c.22.* (2.) *jus Emporii*, ob quod, merces in locum privilegiatum convectæ, ſolis incolis vendi debent *v.* ZIEGL. *de J. M. li 1. c. 42.* (3.) *Jus Geranii*, quod ſaltem pertinet ad defenſionem vectigalis, hinc ob illud, liber mercium tranſitus impediri nequit *v.* FRITSCH. *de jur. nund. c. 10. conf.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1490.*

§. 20. Commerciorum & nundinarum libertati inprimis adverſantur *Monopolia*, quæ, ſi privato auſu in aliorum damnum & oppreſſionem exerceantur, tolerari non debent *v.l.un. C.de monopol. Reform. polit. 1548. tit. 18.* Rerum etiam ad victum & amictum pertinentium monopolia, vix ab Imperante recte conceduntur, inprimis ſi monopolarum inhumanitati & avaritiæ modus non ſtatuatur. Aliarum vero rerum, quarum uſus non adeo neceſſarius vel univerſalis eſt, publicè, ob juſtas cauſas, monopolia permitti, nihil vetat, maxime ſi Imperans proſpiciat, quo probæ ſemper merces, æquo pretio vendantur *v.* FRITSCH. *de jur. nundin. c. 11. & tot. tract. de monopol.*

§. 21. Jus nundinarum amittitur (1.) *non uſu voluntario* per decennium *l. 1. de nundin.* Jure Saxonico 30. annos, annum & diem requirit FRITSCH. *de jur. nundin. c. 12. n. 32. ſeqq.* Sed vix caſus talis

 exiſter,

Digitized by Google

exiſtet, cum negligentia tanta, ab ullo municipio, non facile committi ſoleat. Si ob bellum aliudve impedimentum uſus ceſſet, præſcriptio locum non habet, quemadmodum illa etiam deficere cenſetur, ſi nundinæ, pro arbitrio & mera facultate exercendæ, conceſſæ ſint *v.* GLOCK *diſſert. de nund. §. 169. ſeqq.*

§. 22. Amittitur (2.) *abuſu graviori*, qui immodicis & inſolitis exactionibus præcipue committi cenſetur *v.* GLOCK *d. l. §. 175. ſeqq.* FRITSCH. *d. c. 12. n. 44. ſeqq.* Sed & hujus doctrinæ exiguus videtur eſſe uſus, cum plerumque abuſus ab ipſo nundinarum Autore dependeat (3.) *delicto alio majori*, ob qualem cauſam Carolus IV. Francofurtenſibus jus nundinarum olim ademiſſe, mox tamen reſtituiſſe perhibetur *v.* FRITSCH. *d. c. 12. n. 39. ſeqq.* GLOCK *d. l. §. 179.*

§. 23. Tollitur quoque (4.) *Revocatione*, ob juſtam cauſam, ſi ſcilicet, ex mera gratia & liberalitate, conceſſum ſit, ſi vero per contractum, aut ob bene merita, civitas jus nundinarum obtinuerit, tum revocari nequit GLOCK *d. diſſert. §. 180. ſeqq.* FRITSCH *d. c. 12. n. 1. ſeqq.* Cæterum uti dubium non eſt, quin etiam hæc ultima concedendi ratio utilitati publicæ ſubjaceat, ita in univerſum revocationis rarior videtur eſſe uſus. Inprimis etiam cavendum, ne revocationem ſolius arbitrii Cæſarei eſſe putemus.

§. 24. Morte concedentis privilegium nundinarum non intercidit, neque ſucceſſor illud regulariter revocare poteſt *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 4. c. 5.* hinc etiam ejus renovatio & confirmatio, ſub pœna privationis, à Succeſſore haut eſt petenda; Utiliter tamen illa exigitur, quamvis Confirmatio Cæſarea magis ex rationibus ſolennitatis, quam utilitatis dependeat, cum per pacta fundamentalia Statibus, ratione jurium quæſitorum, jam ſatis ſit proſpectum. *add.* GLOCK *d. diſſert. §. 188. ſeqq.* FRITSCH. *d. c. 12. n. 50. ſeqq.*

§. 25. De eo dubitandum non eſt, quin (5.) *renunciatione* nundinæ tollantur, quæ tamen raro etiam occurret, præterea illa non ſemper ſubeſt arbitrio municipii, in quo nundinæ habentur *v.* FRITSCH. *d. c. 12. n. 49.* Denique privilegium perit (6.) *municipii deſtructione, vel diſſipatione, ob delictum facta v. l. 21. quib. mod. uſufr. amitt.* Caſualis vero vel voluntaria deſtructio illud non aufert *v.* GLOCK *d. diſſert.*

Digitized by Google

d. diſſert. §. 192. ſeqq. Sed de hoc ſatagere, etiam vix operæ eſt pretium.

§. 26. Nundinas minus ſolennes Status imperii inſtituere poſſe, jam diximus *§. 8.* De cætero uti ea, quæ de amiſſione proxime dicta ſunt, ad has fere etiam quadrant, ita ſolennium privilegia in iis locum non habent *v.* CARPZ. *p. 1. C. 30. D. 23.* Dubium tamen non eſt, quin Dominus Territorialis eadem illis tribuere poſſit, licet nonnulli, ex falſis hypotheſibus, illud negent *v.* FRITSCH. *de jur. nund. c. 9. n. 1. ſeqq.* Interim nundinarum minus ſolennium exilitas, rarò tam ambitioſa privilegia vel expoſcit, vel admittit.

§. 27. Nundinas hebdomadales inſtitui poſſe à municipiis, merum & mixtum imperium habentibus, aliqui cenſent; alii vero Domini Territorialis conſenſum requirunt *v.* FRITSCH. *d. c. 9. n. 16. ſeqq.* Sed putem ipſi juri municipali facultatem illam ineſſe, adeoque regulariter nec merum & mixtum imperium, nec Superioris conceſſionem requiri *v. l. 8. c. 4. §. 19.* Varia etiam, intuitu harum nundinarum, ratione pecuniæ forenſis, *des marcktgeldes*, juris protimiſeos, *des Vorkauffs*, ad aliquot horas, indigenis concedendi, ratione ponderum, menſurarum aut pretii rerum venalium, ſimiliaque conſtitui ſolent *v.* FRITSCH. *d. c. 9. n. 22. ſeqq.*

CAPUT V.

DE CAMBIIS.

SUMMARIA.

Cambiorum materia eſt quodammodo involuta & incerta *§. 1.*
Cambii indoles *§. 2.*
Circa eam variæ ſunt ſententiæ *§. 3.*
Ex tribus negotiis cambium non conſtat *§. 4.*
Pro caſuum diverſitate eſt ſpecies locationis, mandati vel donationis *§. 5.*
Cambium dividitur in manuale & locale, hoc in regulare & irregulare *§. 6.*
Cambiorum origo *§. 7.*
Perficitur cambium conſenſu, accedentibus plerumque literis *§. 8.*
Denominationes perſonarum cambialium *§. 9.*
Regulariter quivis cambium contrahere poteſt *§. 10.*
Etiam mediate *§. 11.*
Et ope proxenetæ *§. 12.*
Materia cambii *§. 13.*
Traſſanti merces aliqua ſolvitur *§. 14*
Ac ei ratione Valutæ non ſtatim præſtitæ proſpiciendum *§. 15.*

Litera-

Literarum cambialium forma & contenta §. 16. 17. 18.
Neceſſitas nonnullarum clauſularum eſt dubia §. 19.
Exceptio non numeratæ pecuniæ privilegiata literis cambialibus opponi nequit §. 20.
Effectus voculæ: Wechſelbrieff §. 21.
Commiſſ. §. 22.
Sola, prima, ſecunda, tertia §. 23.
Literarum aviſoriarum neceſſitas §. 24.
Modus præſentandi & acceptandi literas cambiales §. 25. 26.
Præſentationis & acceptationis tempus §. 27.
Ac effectus §. 28.
Proteſti negata acceptatione, neceſſitas, modus & effectus §. 29.
Acceptatio aliquando fit honoris cauſa §. 30.
Literis acceptatis vario modo ſatisfieri poteſt §. 31.
Solutionis tempus §. 32.
Et effectus §. 33.
Solutio anticipari nequit §. 34.
Niſi anticipatio ſit innoxia §. 35.
Præſentans tempus ſolutionis prorogare nequit §. 36.
Solutio ante literas aviſorias facta traſſantem non obligat, ſi hic in illis ſolutionem inhibuerit §. 37.
Negata ſolutione, novo opus eſt proteſto §. 38.
Singularia proceſſus cambialis §. 39. 40.
Literarum cambialium ad alia negotia extenſio §. 41.
Propriarum & traſſatarum differentia §. 42.
Earum indoſſamentum §. 43.
Eſt perfectum vel imperfectum §. 44.
Illius diverſitas §. 45.
Hoc pro nudo mandato non ſemper habendum §. 46.
Modus indoſſandi §. 47.
Indoſſamenti nudi utilitas incommodum & effectus §. 48.
Indoſſamenti extenſio vel deletio falſum non inducit §. 49.
Indoſſamenta ſunt inſtar novi cambii §. 50.
Regulariter revocari nequeunt §. 51.
Indoſſatarii in præſentando, exigendo & proteſtando officium nec non indoſſati obligatio §. 52.
Indoſſatarius plus juris habet, quam ſimplex ceſſionarius §. 53. 54.
Ei tamen exceptio ſolutionis ſimilisque valide quandoque opponitur §. 55.
Indoſſatarius contra indoſſatum & indoſſantem agere poteſt §. 56.
Ceſſione ipſi debitori, ac ab hoc alii iterum facta, præcedentia indoſſamenta non exſpirant §. 57.
Indoſſato ſolventi indoſſans jure cambiali tenetur §. 58.

§. 1.

ADminicula Commerciorum ſunt *Cambia*, veteribus quidem Romanis incognita, ſed hodie uſitatiſſima. Eorum jura non per omnia ſatis ſunt liquida, ſed ſæpe intricata ac incerta, cujus rei primaria ratio eſt, quod, cum jus, ex facto, ſeu conſenſu potiſſimum, oriri debeat, hic ſæpe non ſatis declaretur, nec etiam ob perſonarum accidentiumque varietatem, in omnes eventus, exacte ſemper declarari queat: Cui accedunt Scriptorum nonnullorum confuſio & præjudicia leguleja, quibus quandoque rem, etiam non adeo obſcuram, magis involvunt: Forte aliquid incertitudinis etiam parit non adeo neceſſaria terminorum exterorum affectatio. Hic locus brevem ſaltem materiæ hujus delineationem exigit.

§. 2.

Digitized by Google

§. 2. Cambium veteribus notat quamvis permutationem *v. l. f. 4. §. 2. l. f. 22. V. f. 1 in fin. c. 6. X. de except.* VOGT. *de camb. §. 1.* Sed hic in ſpecie ad pecuniam refertur, & eſt *contractus conſenſualis, de pecunia, certo in loco, promte ſolvenda.* Eſſentiam igitur cambii, in *conſenſu, de pecunia, certo in loco, promte ſolvenda* conſiſtere putamus. Ut numeratio antea præceſſerit, & operæ pretium interveniat, ac exactio & ſolutio pecuniæ mediate per alios fiat, illa plerumque quidem adſunt, ad eſſentiam tamen cambii non pertinere, ſed *naturalium* ſaltem rationem habere videntur.

§. 3. Quodſi cambium ad communia contractuum principia exigatur, tum quidam illud, pro contractu peculiari habent, alii mutuum, depoſitum, venditionem, locationem, mandatum &c. dicunt *v.* VOGT. *de camb. §. 1. lit. d. §. 2. lit. d.* Dn. ZIPFEL *de teſſer. collyb. in proœm. §. 3. 4.* Quidam tria negotia ſubeſſe cenſent (1.) *contractum innominatum, do ut facias,* quo pecuniæ ſolutio, certo in loco facienda, promittitur (2.) *mandatum,* quo tertius de facienda ſolutione rogatur ac (3.) *conſtitutum*, quo ſoluturus exigenti ſe obligat Dn. BERGER *in ſupplem. proc. execut. ad theſ. 50. §. 8.*

§. 4. Tria negotia hic plerumque concurrere, certum eſt, ſed illa omnia ad cambium non ſpectant, verum prius, ad ejus *perfectionem*, duo poſteriora autem, ad *conſummationem* vel *executionem* ſaltem pertinent. Hinc etiam cambium dicitur initum, antequam de eventu duorum reliquorum contractuum conſtet, vel hi non procedant, quemadmodum hæc negotia etiam plane ceſſant, ſi, qui de pecunia alibi ſolvenda convenerunt, in loco condicto, ipſi executionem faciant, quod ſane aliquando fieri poteſt.

§. 5. Solum igitur negotium, quo de pecunia, certo in loco, ſolvenda agitur, pro cambio haberi debet; hoc ſi quis dicere velit *contractum innominatum, do ut facias*, non quidem repugno, modo, ex principiis juris Romani haut receptis, illum non æſtimet, ac meminerit, dationem non ſemper requiri. Mihi itaque planiſſimum videtur, ſi cambium, pro caſuum diverſitate, pro ſpecie *locationis*, *mandati* vel etiam *donationis* habeamus. *Illa* & *iſtud* occurrunt, ſi quis acceptam pecuniam interveniente mercede, vel gratis, *hæc* vero, quando pecuniam donatam, certo in loco, ſolutum iri promittit.

Digitized by Google

§. 6. Cambium dividi ſolet in *manuale*, quod eodem in loco fit, ac pecuniæ præſentis, cum præſente, permutatio eſſe dicitur & *locale*, quod diverſa loca reſpicit. Illud etiam *minutum*, hoc *literale*, *trajectitium* & *translativum* dicitur *v.* Dn. ZIPFEL *de teſſ. collyb. in procem.* §. 5. Dn. BERGER *in ſupplem. proc. execut. ad th. 50. §. 3. ſeqq.* Verum manuale, proprie cambium non eſt, ſed hoc nomine quodvis negotium obligatorium, literis cambialibus munitum, ſignificatur. Solum igitur locale, cambii nomen meretur, ac eſt vel *regulare* ſive *feriarum*, quod in nundinas directum eſt, vel *irregulare*, ſive *platearum*, quod aliud tempus reſpicit *v.* VOGT. *de camb. theſ. 3.*

§. 7. Ex rationibus utilitatis cambia invaluiſſe, manifeſtum eſt; nam per eadem vitare licet incommoda & pericula pecuniæ transportandæ & amittendæ nec non rejiciendæ, ſi, ob monetæ varietatem, aliquo in loco non valeat *v.* VOGT *de camb. th. 4. 8.* ZIPFEL *d. diſſert. Sect. 5.* BERGER *d. l. §. 7. 9.* Quando vero, aut à quibus cambia ſint inventa, exacte forſitan definire non licet. Anno 1585. eadem cœpiſſe, ac in Italia, à Gibellinis, in Gallia, à Judæis eſſe introducta cenſet Dn. ZIPFEL *d. diſſert. in procem. pr.* quod in medio relinquimus.

§. 8. Perficitur cambium *mutuo conſenſu v.* VOGT. *de camb. §. 4.* & aliquando quidem nihil amplius accedit, ſed nudæ promiſſioni, *Kauffmans Wort oder Parole*, impletio committitur, plerumque vero literæ cambiales, de negotio peracto, conficiuntur, quæ non tantum ad probationem pertinent, ſed & cauſam determinant, ſive proceſſum promovent, adeoque magnæ utilitatis exiſtimari debent *v.* ZIPFEL *d. diſſert. Sect. 6.* BERGER *d. l.* §. 20. Quo in loco cambium celebretur, in æde mercatoria, *auff der Börſe v.* ZIPFEL *d. l. Sect. 3. §. 2.* BERG. *d. l. §.* 19. an alibi, nihil refert.

§. 9. Qui pecuniam in loco contractus ſolvit, *Remittens*, qui ejus ſolutionem alio loco faciendam repromittit, *Trahens, Tractans* vel *Traſſans* dicitur VOGT *de camb. th. 5.* Ille etiam *Campſarius*, hic *Campſor* audit BERGER *d. l. §. 11.* etſi hiſce terminis, ſenſu inverſo, utatur Dn. ZIPFEL *de teſſ. collyb. in procem. §. 2.* Qui in loco condicto ſolutionem exigit, *Præſentans* vocatur, ac aliquando eſt ipſe Remittens, aliquando alius; Qui ſolutionem ſpondet, *Acceptans* audit; Quodſi

Digitized by Google

Quodſi Remittens & Traſſans ipſi executionem faciant, præſentatio & acceptatio ceſſat. Ex quibus liquet, quod circa cambium aliquando duæ, tres vel quatuor perſonæ occurrant *v.* VOGT *d. tract. th. 4. in fin.* ZIPFEL *d. diſſert. Sect. 1.*

§. 10. De cætero cambium valide etiam ineunt Nobiles, Milites, Doctores, Conſiliarii Principum & Mulieres, ſed in Saxonia, de mercatricibus id ſaltem verum eſt *Ord. camb. Lipſ. §. 1. 2.* Contra fœminas tamen non mercatrices, ex literis cambialibus, executive agi poteſt. Filiifam. ex cambio non obligantur, cum habeatur pro mutuo palliato BERGER *d. l. §. 12.* id quod de cambio manuali, quod vocant, videtur accipiendum *add.* VOGT *de camb. th. 5.* ZIPFEL *d. diſſert. Sect. 1.*

§. 11. Poteſt etiam cambium mediate, per procuratores & inſtitores, contrahi. Quodſi inſtitor, intuitu negotiationis, licet ſuo nomine *arg. l. 5. pr. §. ſeq. l. 11. §. 6. l. 16. 18. de inſt. act.* LAUTERB. *C. J. d. t.* contrahat, tum obligatio & jus cambiale, ad dominum, exercitium vero etiam ad inſtitorem, durante officio, pertinet: Si verò non ut inſtitor contraxerit, depoſito quoque munere tenetur BERGER *d. l. §. 13.* LAUTERB. *d. l. lit. E.* In *Ord. camb. Lipſ. §. 23.* cautum eſt, ut literarum cambialium, inſtito[illegible]tarum, periculum ſpectet ad dominum, ſi ejus nomine conceptæ ſint: ſi vero inſtitor, in propriam perſonam, eas concipi curaverit, easque domino ceſſerit, ille in ſolidum domino, ex ceſſione, obligetur.

§. 12. Aliquando cambium, à ſolis contrahentibus, aliquando, interventu proxenetæ, initur *v.* VOGT *de camb. th. 2. lit. b.* qui uti, bona fide, in genere verſari debet, ita in ſpecie contractum, per ſe conciliatum, ſine mora, utriusque partis notitiæ in ſcriptis inſinuare jubetur in *Ord. camb. Lipſ. §. 15. p. 76.* Cambium, ſine proxeneta initum, vocari *da buono à buono*, teſtatur DN. ZIPFEL *d. diſſert. Sect. 1. verb. traſſans* probat DN. BERGER *d. Supplem. §. 11.* de quo alii amplius diſpiciant.

§. 13. Materia cambii eſt, *pecunia, alio in loco ſolvenda,* quæ plerumque Traſſanti, in loco contractus, antea ſolvitur, vel mercibus aliaque ratione ei ſatis fit. Ratione Remittentis, *Remiſſa*, Traſſantis, *Valuta*, Acceptantis, *Tratta* dicitur. De cœtero triplicis generis pecunia hic occurrere ſolet (1.) *pecunia cambialis*, quæ in cambiis dari conſvevit

 ſvevit

Digitized by Google

ſvevit, (2.) *moneta currens*, quæ in loco ſolutionis, in uſu eſt (3) *pecunia grandis*, *Banco-Geld* vid. *Ord. camb. Lipſ.* §. 22. VOGT *de camb. th.* 6. ZIPFEL *de teſſer. collyb. Sect.* 2. BERGER *d. ſupplem.* §. 15. 16. 17.

§. 14. Traſſanti merces operæ regulariter quoque promittitur, quæ *collybus*, *Lagio*, *uff-* & *Wechſel-Geld* dici ſolet ZIPFEL *d. Sect.* 2. §. 1. BERGER *d. l.* §. 18. Ne vero illa nimis intendatur, quoad cambia regularia, conventione mercatorum, definitur, eaque definitio ſchedulis publicis *Cours-Zeddel* indicatur *v. O. C. L.* §. 31. VOGT *de camb. th.* 2. *lit. i.* Ob iſtam mercedem, contractus cambialis, à nonnullis, velut uſurarius, improbatur, quibus ea ratione potiſſimum occurritur, ut, mercedem illam uſuræ rationem habere, negetur *v.* VOGT *d. l. th.* 2. *lit. d. th.* 8. *lit. b.* Sed ſimplicius dici poteſt: non illicitum eſſe, propriæ ſtudere utilitati, modo limites humanitatis non tranſiliantur.

§. 15. Quodſi Traſſanti, qui, ſpe accipiendæ valutæ, literas cambiales dedit, promte non ſatisfiat, ille, juxta *Ord. camb. Lipſ.* §. 26. contra Remittentem, ex jure cambiali, agere poteſt, ut nulla exceptio, in continenti liquida, ei obſtet. Si vero in eventum litterarum acceptatarum, præſtatio Valutæ ſuſpenſa ſit, Remittens, datis literis cambialibus, tam ratione ſortis, quam mercedis, traſſantem, ſecurum reddere debet.

§. 16. Probando contractui & promovendæ executioni, dantur *literæ cambiales*, quæ ſunt *compendioſum inſtrumentum privatum, à Tractante confectum, quo illi, ad quem Tratta dirigitur, ejus ſolutio, certo die & loco, mandatur v.* ZIPFEL *d. diſſert. in proœm.* De earum *requiſitis* & *formulis*, uſus præcipue conſulendus eſt. Juxta ſtilum receptum occurrit (1.) *Epigraphe*, quæ nomen divinum, tempus, locum & ſummam continet: *Laus Deo, Anno* 1707. *Adi den* 1. *December in Leipzig.* 1000. *Thaler.*

§. 17. (2.) *Tenor*, qui exhibet tempus v. gr. *Nechſtkommende Michael-Meſs*, mandatum de ſolvendo, *bezahle der Herr*, mentionem literarum cambialium, *meinen ſola Wechſel-Brieff*, creditorem ejusque mandatarium, *an Sempronium oder Commiſs*, ſummam literis & ziffris expreſſam, *die ſumma von ein tauſend thaler banco, ſage* 1000. *Thaler*,

con-

Digitized by Google

confeſſionem valutæ, *valuta von demſelben wohl empfangen*, relationem ad mandatum ſpecialius, *ſtellets à Conto*, *laut aviſo*, votum, *Gott befohlen.*

§. 18. (3.) *Subſcriptio*, quæ nomen Traſſantis, in parte ſiniſtra inferiori exhibet; ſola ſigillatio non ſufficit, niſi traſſans literas neſciat, præſertim ſi Crucis aut aliud ſignum apponat *Nov. 107. c. 11.* ZIPFEL *d. diſſert. Sect. 7. §. 29.* BERGER *d. Supplem. §. 31.* licet forte dubitari queat, num illa ſanctio, ad literas cambiales, recte applicetur (4.) *Inſcriptio* quæ ſiſtit nomen futuri acceptantis & debitoris, ac vel in infima parte dextra interiori ſchedulæ, vel externa ſeu opiſtographo, quod vocant ex *l. 4. de bon. poſſ. ſecund. tabb. v.* STRYK *diſſert. de jur. Apoſtillæ c. 1. §. 5.* ponitur, e. gr. *An Herrn Mevium in Franckfurt am Mayn* vid. VOGT *de camb. theſ. 7.* ZIPFEL *d. diſſert. Sect. 6.* BERGER *d. Supplem. §. 22. 32.*

§. 19. An vero omnes illæ clauſulæ ſint neceſſariæ, non ſemper liquidum eſt. Confeſſio valutæ non requiritur in *O. C. L. §. 3.* Imo in *Wechſel-Briefen à retour*, clauſula: *die valuta, an anderer Orten Wechſel-Briefen vergnügt*, plane improbatur, ac forte addita, pro non adjecta habetur *§. 18.* Inter formulam: *Valuta oder den Wehrt von ihme*, & hanc: *Valuta von ihme empfangen*, hæc cenſetur eſſe differentia, quod, priori caſu, exceptio non numeratæ pecuniæ poſſit opponi, non verò poſteriori *v.* ZIPFEL *d. diſſert. S. 6. §. 19.* BERGER *d. Supplem. §. 27.*

§. 20. Sed uti illas formulas, ex communi mercatorum ſtilo & obſervantia, coincidere teſtatur VOGT *de camb. th. 7. lit. b. p. 98.* ita, Traſſantem exceptionem non numeratæ pecuniæ privilegiatam plana non poſſe opponere, probabilibus mihi viſum in *diſſert. de putat. contr. literal. §. 34. 35. 36. v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 11. enunc. 52.* Licet enim natura cambii eam admittat, utpote cum Traſſans ſe non ſimpliciter, ſed intuitu rei ſibi præſtandæ, obliget, attamen indoles literarum cambialium, paratam executionem habentium, illam reſpuit. Juxta hæc igitur, ad excludendam illam exceptionem, etiam non requiritur, ut exprimatur, quomodo Traſſanti ſatisfactum ſit *v.* BERGER *d. l. §. 28.* ZIPFEL *d. Sect. 6. §. 19.*

§. 21. Schedula in forma literarum cambialium confecta, omiſſo

Digitized by Google

vocabulo: *Wechſel-Brief* privilegium cambiale non habere, atque adeo non arreſtum perſonale, ſed tantum proceſſum executivum producere cenſetur *v.* ZIPFEL *d. diſſert. Sect. 7. §. 29.* BERGER *d. Supp. §. 24.* quæ ſententia, ſi conſtans uſus ei ſuffragatur, admittenda erit, alias vero contrarium potius dicendum videtur, cum actus, non ex nomine, ſed re ipſa, ſeu forma & contentis, æſtimari debeat.

§. 22. Vocabulum: *commiſſ.* nihil amplius oſtendit, quam quod mandatario poſſit ſolvi, quod vero quivis literarum detentor, talis ſit, ſimul non docet. Hinc niſi is, qui literas tenet, vel ceſſione, iis adjecta, vel ſeparato mandato, ſe legitimum exactorem probaverit, tuto ei non ſolvitur. Plane ſi quis ſpecialiter in literis nominatus ſit, tum ei, ſine ullo alio mandato vel ceſſione, recte ſolvi poteſt *vid.* ZIPFEL *d. Sect. 6. §. 15.* BERG. *d. l. §. 25*

§. 23. Vox: *ſola* denotat unicam ſchedulam, ſed ſi ſchedulæ multiplicentur, tum iis, pro ratione numeri, *prima, ſecunda, tertia*, inſeritur. Omnes autem ſchedulæ ejusdem ſunt tenoris, atque in favorem campſarii, ad majorem ſecuritatem, ut & promovendam ceſſionem ac acceptationem, dari ſolent, *v. O. C. L. §. 11. 28.* VOGT. *de camb. th. 7. lit. b.* BERGER *d. l. §. 23.* Quodſi uni ſchedulæ ſatisfactum ſit, cæteræ exſpirant, hinc etiam literis inſeri ſolet: *Zahle dieſen meinen ſecunda Wechſel-Brief, prima unbezahlet* &c. *v.* ZIPFEL *d. diſſert. Sect. 6. §. 2. 9.*

§. 24. Promovendæ literarum cambialium præſentationi & acceptationi, literæ aviſoriæ ſive intimatoriæ, à Traſſante futuro acceptanti mittendæ ſunt, quibus rationes, ob quas acceptatio fieri debeat, exponuntur *v.* VOGT *d. th. 7. lit. b. p. 96.* ZIPFEL *d. diſſert. Sect. 4. §. 4.* Licet verò literæ illæ eum, ad quem Tratta dirigitur, ad acceptandum præciſe non obligent, attamen, iis miſſis, ſine cauſa acceptatio recuſari nequit, omiſſis vero literis illis, acceptatio impune negatur, etiam à Traſſantis debitore, juxta *O. C. L. §. 27.* etſi de hoc, ſepoſita ſanctione ſpeciali, contrarium forte dicendum ſit *v.* BERGER *d. l. §. 21.*

§. 25. Tam præſentatio, quam acceptatio, poterit fieri immediate & mediate per alios, voluntate Principalium ſufficienter inſtructos; Qui ſine mandato acceptant, dominum non obligant *v. O. C. L. §. 9.* In

ſpecie

Digitized by Google

ſpecie inſtitores literas cambiales, intuitu negotiationis ſuæ, recte acceptant *l. fin. ff. d. inſtit. act. v.* BERG. *d. Supplem.* §. 13. 36. De cætero uti regulariter præſentans & acceptans, ſibi mutuo noti ſunt, ita ſi notitia, aliquo caſu, deficiat, de eadem comparanda uterque debet eſſe ſollicitus *v. O. C. L. §. 36.*

§. 26. Acceptatio poterit fieri pure vel conditionaliter, tacite vel expreſſe, & hoc vel oretenus, vel in ſcriptura, eaque vel compendioſa, vel extenſa & plena *v.* ZIPFEL *de teſſer. collyb. Sect. 6. §. 24.* BERGER *d. Supplem. §. 34. 35.* Sed juxta *Ord. camb. Lipſ. §. 8.* acceptatio debet fieri, præſente creditore vel ejus mandatario, pure, in ſcriptis, & plene, expreſſo tempore & acceptantis nomine. Quodſi conditio forte adjiciatur, illa, pro non adjecta, ac acceptatio, pro pura, habetur.

§. 27. Tempus, quo præſentatio & acceptatio fieri debeat, conventione partium & lege poſitiva definitur, adeoque non ſemper idem eſt. Juxta *O. C. L. §. 4. 5. 6.* in cambiis regularibus, ſtatim prima ſeptimana præſentatio & acceptatio fieri debet. Quod ita accipitur, ut, neglecto illo tempore, literas jura cambialia amittere exiſtiment, adeo ut ne quidem executive ex iis deinceps agi queat *v.* ZIPFEL *d. Sect. 6. §. 23.* BERG. *d. l. §. 33.* In cambiis irregularibus, præſentatio quovis tempore fieri poteſt, modo nulla captio ſubſit, eamque, fere pro diverſo ſolutionis termino, conveniens acceptatio ſequi debet. *v. O. C. L. §. 7. 15.*

§. 28. Ex acceptatione obligatur acceptans, ad ſolutionem debito tempore faciendam, nec poterit ſe exceptione aliqua defendere, niſi ſit incontinenti liquida *v. O C. L. §. 13.* In ſpecie exceptio non numeratæ pecuniæ privilegiata, ei non competit *v. l. 6. C. de non numer. pecun. diſſert. noſtr. de putat. contr. liter. §. 37.* VOGT. *de camb. th. 7. lit. c. p. 108. ſeqq.* Porro acceptans neque revocatione Traſſantis, neque exceptione fidejuſſionis juvatur, nam ſemel, velut debitor principalis, ex conſtituto tenetur. Ipſe etiam Traſſans manet obligatus, nec per acceptationem liberatur *v.* VOGT. *de camb. th. 7. lit. d. p.* 101. BERGER *d. Supplem. §. 29. 38. 39.*

§. 29. Quodſi, facta præſentatione, acceptatio negetur, tum opus eſt *Proteſto* ſive *Proteſtatione*, quæ per Notarium & teſtes fieri,

ac

ac ab illo, in inſtrumentum redigi debet *v.* VOGT. *de camb. th. 7. lit. f. p. 179. ſeqq.* ZIPFEL *d. Sect. 6. §. 30. ſeqq.* Debet quoque proteſtum elevari, id eſt, cum literis cambialibus, vel aliquando ſolum, ad Traſſantem remitti *v. O. C. L. §. 5. 6. 7. 14. 18.* Quo facto præſentans jus ſuum, contra Traſſantem, conſervat, eo vero neglecto, amittit, ac aliquando etiam Traſſanti, ratione ſortis & damnorum, ex negligentia ſua, obligatur *O. C. L. §. 13. 21. 27. in fin.* BERGER *d. Supplem. §. 47. 48. 49.*

§. 30. Datur etiam acceptatio ſubſidiaria, quæ in honorem vel Traſſantis, vel cedentis, ultro, à Tertio potiſſimum, fieri ſolet. Debet eam antecedere Proteſtum, contra eum, qui acceptare debebat, tum perſpicue exprimendum, in cujus honorem acceptatio fiat. Hoc facto, conſequitur acceptans contra eum, cujus gratia acceptavit, actionem negotiorum geſtorum, non vero contra alios *v. O. C. L. §. 17.* VOGT. *de camb. th. 7. lit. d. p. 105.* BERGER *d. l. §. 37.* Aliquando etiam ipſe, in quem Tratta dirigitur, non ex mandato, ſed in honorem alicujus, acceptat, quo caſu etiam prævio Proteſto opus videtur *v. O. C. L. §. 27. in fin.*

§. 31. Poſt acceptationem ſequitur Solutio, quæ fit vel (1.) realiter, vel (2.) per *Scontro*, ſive compenſationem, cujus modum & tempus leges cambiales accuratius definiunt *v. O. C. L. §. 10. 24. 25.* vel (3.) per ceſſionem, vel (4.) per recambium, ſive dationem novarum literarum cambialium, vel (5.) per directionem Scripturæ, quam vocant, quando acceptans ſummam ſolvendam, in rationes ejus, cui campſarius debet, refert *v.* ZIPFEL *d. diſſert. Sect. 7. §. 32. ſeqq.* BERGER *d. l. §. 46.*

§. 32. In cambiis regularibus, ſolutio debet fieri in hebdomade, ſolutioni deſtinata, in irregularibus, eo tempore, quod vel conſvetudo, vel partium conventio determinat *v. O. C. L. §. 14. 15. 16. 25. 29.* BERG. *d. l. §. 41. ſeqq.* Inprimis etiam creditor in exigendo diligens eſſe debet, alioquin damnum eveniens ſuæ negligentiæ imputet: Judæi tamen etiam non admoniti, pecuniam in ædes chriſtianorum transferre tenentur *v. O. C. L. §. 12.* ZIPFEL *d. diſſert. Sect. 7. §. 11.* BERG. *d. l. §. 51.*

§. 33. Solutione legitime facta, ſolvens habet regreſſum contra Traſ-

Digitized by Google

Traſſantem, & ſi forte merces quasdam, ad hunc pertinentes, penes ſe habeat, in foro Saxonico, jure retentionis & prærogativæ gaudet *O. C. L. §. 34.* BERG. *d. l. §. 40.* Quodſi tempus, velut *terminus ad quem*, ſit adjectum, tum ante illud recte ſolvitur, ſi vero tanquam *terminus à quo,* tum anticipatæ ſolutionis periculum ad ſolventem ſpectat *O. C. L. §. 14.* ZIPFEL *de teſſer. collyb. Sect. 7. §. 5.* BERG. *d. Supplem. §. 44.* SCHILT. *ad ff. exerc. 26. §. 83.*

§. 34. Equidem, hoc ultimo etiam caſu, ſolutionem impune anticipari poſſe, quidam cenſent, ideo quod *præſentans habeat jus proprium, &, ratione Traſſantis, irrevocabile, adeoque non ſit nudus mandatarius v.* Dn. BARTH. *diſſert. de anticip. hab. Lipſ.* 1707. *c. 3. §. 1.* Sed illa ratio non ſufficit, nam adeſt quidem jus proprium & irrevocabile, ſed ſimul *conditionatum* & velut *reſpectivum*, quod ad Traſſantem reſpicit, contra quem, tam præſentans quam ſolvens, pro caſuum diverſitate, regreſſum habere cupit. Hoc igitur ſi unus vel alter gaudere velit, conditiones à Traſſante poſitas, & ſub quibus regreſſus tantum promiſſus eſt, omninò obſervare tenetur.

§. 35. Putem tamen, anticipata ſolutione, ſolventi regreſſum non aliter negandum eſſe, quam ſi Traſſans docere poſſit, ſibi inde imminere damnum, quod, obſervato ſolutionis termino, evitare potuiſſet; Nam ſi nullum ille intereſſe probare queat, nimis inhumanum foret, eo ſolo prætextu ſolventi ſatisfactionem negare, quod tempus non ſtricte obſervaverit, hoc enim nihil aliud foret, quam malitiæ indulgere. Media igitur ſententia, quæ ſolutionem anticipatam, nec ſemper impunem, nec noxiam dicit, æquiſſimà videtur.

§. 36. Sicut acceptans, ante terminum, ſecure ſemper non ſolvit, ita præſentans etiam tempus ſolutionis prorogare non debet, niſi conventio vel conſvetudo id indulgeat, quorſum pertinent dies honoris vel diſcretionis, *ehren-diſcretion-reſpit-oder reſpect-* vel *nachtage.* Sed, ob præjudicium aliorum, parcior eorum debet eſſe uſus. In cambiis regularibus illos non admitti docet Dn. BERGER. *d. Supplem. §. 42. 45.* ſed in *O. C. L. §. 15. in fin.* generaliter improbari videntur.

§. 37. Si is, in quem Tratta dirigitur, ante literarum aviſoriarum

adventum, acceptet & ſolvat, anticipatio illa innoxia eſſe cenſetur, licet poſtea in literis illis acceptatio & ſolutio inhibeatur, cum, pro honore Traſſantis conſervando, acceptatio facta cenſeatur, nec poſt eam, res amplius ſit integra, ſibique ille imputare debeat, quod non maturius eas transmiſerit D. BARTH. *d. diſſert. c. 3. §. 1.* Verum cum ſolvens mandati fines exceſſerit, Traſſantem ex mandato ei obligari, dicere non licet. Acceptatio honoris, præſupponit Proteſtum *v. §. 30.* Anticipata ſolutione vim ſecutæ inhibitionis eludi, probari nequit: Tardior literarum aviſoriarum adventus, culpam Traſſantis non involvit.

§. 38. Si ſolutio, ſuo tempore, non ſequatur, novo Proteſto opus eſt, quo cum literis remiſſo, dator literarum præſentanti, ratione ſortis, & ejus quoad intereſt, promte ſatisfacere debet *v. O. C. L. §. 6. 19. 20. 21. 30.* BERG. *d. Supplem. §. 50.* VOGT. *de camb. th. 7. lit. h.* Eſt tamen in arbitrio creditoris, utrum contra datorem literarum agere, an acceptantem ad ſolutionem adigere velit, adeo ut variatio ei quoque ſit conceſſa in *O. C. L. §. 20.* Omiſſo Proteſto, regreſſum, contra Traſſantem, Præſentans amittit, acceptans tamen valide ei obligatus manet *O. C. L. §. 13.* Cæterum quæ de neceſſitate Proteſti, hic & *§. 29.* dicta ſunt, de cambiis oneroſis exaudienda eſſe, facile patet, nam in mere gratuitis, quæ v. gr. Pater filio transmittit, Proteſtum non occurrit.

§. 39. Circa cambia varii generis lites oriri ſolent, quæ debitis actionibus ſunt expediendæ, id quod ex ante dictis fere intelligi poteſt *add.* BERGER. *d. Supplem.* §. *58. 59.* Proceſſus, ex literis cambialibus inſtitutus, quædam habet ſingularia (1.) Reus citatus, & ultrò non comparens, per apparitores accitur (2.) ad recognitionem, vel, ea facta, ſolutionem, arreſto perſonali invitus adigitur (3.) jurata tamen diffeſſio aliæque exceptiones, in continenti liquidæ, contra literas cambiales admittuntur.

§. 40. Ceſſare etiam (4.) cenſetur appellatio in cauſis cambialibus (5.) poſt elapſas, à termino ſolutionis, quatuor ſeptimanas, literæ cambiales vim ſuam amittunt juxta *O. C. L. §. 32.* (6.) amiſſis literis cambialibus, debitor confeſſus ſolvere, ſecundum jus cambiale, tenetur, accepta à Creditore indemnitatis cautione *O. C. L. § 33.*

Præ-

Prærogativam tamen (7.) in concurſu Creditorum literæ cambiales non operantur *O. C. L. §. 34.* nec privilegium nundinarum excludunt *v.* BERGER *d. Supplem. §. 24. 52. ſeqq.*

§. 41. Cambiis introductis, literæ cambiales ad alia negotia & obligationes extendi cæperunt, inde invaluit diſcrimen *alienarum* & *propriarum* literarum. De cætero hæ, eodem fere modo, ac illæ, concipi ſolent, niſi quod earum dator, non alii ſolutionem mandet, ſed ipſe eam facere promittat, *v.* BERGER *d. Supp. §. 5.* hinc etiam inſcriptio de ipſo debitore concipitur v. gr. *an mich Sempronium in Leipzig.* Jure quoque cambiali literæ propriæ gaudent *v.* BERGER *d. l. §. 24.*

§. 42. Cum vero tot negotia & perſonas illæ non præſupponant, hinc à traſſatis etiam, in nonnullis, differunt: Sic (1.) acceptatione regulariter non indigent *v. O. C. L. §. 4.* (2.) etiam poſt diem cedentem ſolutio fieri debet, damno moræ Creditori cunctanti imputato *d. O. C. §. 12.* ac (3.) ante illum, ſecure fieri poteſt *d. O. C. §. 14.* Huc quoque referendum videtur, quod (4.) anatociſmus in literis cambialibus admittatur, ac (5.) hypotheca conventionalis, & privilegii nundinalis renunciatio iis inſeri ſoleat *v.* BERGER *d. l. §. 6. 30.* Denique literæ propriæ (6.) regulariter anno & die præſcribuntur in Saxonia *O. C. L. §. 32.*

§. 43. Illud literis cambialibus, tam traſſatis, quam propriis, eſt commune, quod ſæpe aliis mandentur vel cedantur, quæ translatio *Indoſſement* aut *Giro* dicitur *v.* DN. ZIPFEL *de teſſer. collyb. Sect. 6. §. 15. 29.* BERGER *d. Suppl. §. 25. ſeqq.* D. HOECKNER *diſſert. inaug. de liter. camb. indoſſam. §. 3. 4.* Eo nomine igitur *nudum mandatum*, vel *vera ceſſio* intelligitur, quod diſcrimen, tam ex formulis diſertis, aut uſu probatis, quam aliis circumſtantiis, præcipue ex conditione perſonarum intelligendum eſt. In dubio ceſſio potius, quam mandatum præſumi debet.

§. 44. Indoſſamenta nonnullis in locis ſunt prohibita *v. O. C. L. §. 11.* Ob commodum vero, quod commerciis præſtant, plerumque ſunt permiſſa, ac diſtingvuntur in *perfecta*, quibus integra ſententia ſatis exprimitur, ac *imperfecta*, quando ſolum cedentis nomen, in dorſo cambii, ſcribitur, facultate extendendi vel complen-

di, ceſſionario relicta. Hæc dici ſolent *Indoſſament en bianco*, ac licet in *O. C. L. §. 11.* prohibeantur, nihil tamen vetat, quo minus inter conſentientes valeant; legitime vero completa, etiam in contradictorio valida ſunt.

§. 45. Indoſſamentum perfectum his formulis fieri ſolet: *Inhalt dieſes zahle der Herr vor mich an Cajum, ſoll mir gute Zahlung ſeyn*, vel: *valute von ihm vergnügt*: utrique vero formulæ additur locus & tempus, nec non cedentis nomen: *Leipzig Michael-Marck 1707 Johann Sempronius.* Prior formula nudum mandatum, poſterior, ceſſionem continere cenſetur *v.* ZIPFEL *d. diſſert. Sect. 6. §. 17.* Sed, niſi uſus diſcrimen probaverit, vix illud aſſerere licet, maximè iis in locis, in quibus valutæ confeſſionem ne quidem literæ cambiales requirunt.

§. 46. Iodoſſamentum nudum ſive blancum, etiam pro mandato ſaltem habetur, ac tantum, ad apocham & quietantiam, fieri exiſtimatur *v.* ZIPFEL *d. Sect. 6. §. 29.* BERGER *d. Suppl. §. 26.* Verum, niſi ex conditione indoſſatarii hoc appareat, vix id dicere licet, qui enim indefinite indoſſat, facultate complendi indoſſatario relicta, is voluntatem cedendi habere non immerito dicitur. Hoc certum, indoſſatarium in utilitatem ſuam, indoſſamentum extendere poſſe.

§. 47. Fit indoſſamentum regulariter in dorſo, ſeu parte exteriori literarum cambialium, nihil tamen vetat, quo minus etiam in parte interiori ſcribatur. Valutæ vel quantitatis expreſſio, neceſſaria non eſt, niſi quis indoſſamentum partiale ſaltem facere velit; Ut autem indoſſantis & indoſſatarii nomen, tempus & locus perſpicue & ſufficienter exprimatur, id ſi non neceſſarium, attamen, ad evitandas fraudes & lites, perutile eſt *v. O. C. L. §. 11.*

§. 48. Indoſſamenti imperfecti hæc cenſetur eſſe utilitas, quod ab indoſſatario, ſine novo indoſſamento, ulterius poſſit cedi; Sed hæc utilitas, orta controverſia, graviori incommodo penſatur, quod indoſſatarius ſecundus, contra primum, utpote in indoſſamento non nominatum, regreſſum non habeat. De cætero indoſſamenti nudi, vel etiam imperſonaliter concepti, v. gr. *vor mich zahle der Herr an commiſs*, nullus eſt contra invitum effectus, antequam legitime

gitime compleatur *v. O. C. L. §. 11.* Multo minus igitur, ſola cambii poſſeſſio, indoſſmentum tacitum ac efficax inducit.

§. 49. Indoſſamenti nudi extenſionem, in crimen falſi non incidere, facile liquet, fit enim illud, quod indoſſans fieri voluit, & natura negotii requirit. Nec falſum exinde argui poteſt, quod indoſſatarius, quædam indoſſamenta, quæ ſuperflua exiſtimavit, deleverit, nam res illa indifferens & innoxia eſt. Aliquando indoſſamentis, mentio literarum primarum eſt adjicienda *v. O. C. L. §. 28.* Literæ aviſoriæ, circa ſingula indoſſamenta, non requiruntur, ſed ſufficit, ſi de voluntate Traſſantis, ſemel futurus debitor ſit informatus.

§. 50. Indoſſamenta ſunt inſtar novi cambii, hinc indoſſantem, Traſſanti, Indoſſatarium, Remittenti, ac Indoſſatum, ei in quem Tratta dirigitur, comparare, ac eadem ubique jura regulariter aſſerere licebit. Habilitas igitur perſonarum, quæ in cambiis requiritur, hinc etiam neceſſaria eſt: Poſſunt indoſſamenta quoque mediate fieri, per inſtitores & procuratores, modo terminos mandati, illi obſervent. Indoſſari poſſunt & ſolent tam literæ traſſatæ quam propriæ.

§. 51. Indoſſamentum ab Indoſſante revocari, aut alio modo ejus effectus impediri nequit, niſi indoſſatarius ſaltem ſit procurator, quo caſu pecunia accepta, ab hoc etiam exigi poteſt. In dubio tamen ceſſionarius potius, quam mandatarius præſumitur *v. §. 43.* nam ceſſio mandato eſt frequentior. Quodſi vera ceſſio ſubſit, indoſſans non tantum, nomen verum, ſed & bonum præſtare tenetur, quo nomine adeo, ut debitor principalis, conveniri poteſt, de quo mox iterum.

§. 52. Indoſſatarius in præſentando, exigendo & proteſtando, ea obſervare debet, quæ literarum cambialium poſſeſſoribus aliàs præſcripta ſunt, literæ tamen propriæ, præſentatione & acceptatione non indigent, niſi, ex ſanctione *O. C. L. §. 4.* poſt primum indoſſamentum, plura ſequantur. De cætero indoſſatus indoſſatario, ex literis propriis vel acceptatis, tam valide obligatur, ut exceptionem ſolutionis vel compenſationis, quæ indoſſanti poterat opponi,

illi objicere nequeat, quo nomine indoſſatarius, à ſimplici ceſſionariò differt.

§. 53. Licet igitur indoſſatus indoſſanti ſolverit, ab eoque inſtrumentum caſſatorium, *ein Mortification-Schein*, acceperit, attamen indoſſatario denuo ſolvere tenetur. Aliud dicendum, ſi de ſolutione partiali, ex ipſis literis indoſſatis, conſtet, hæc enim indoſſatario valide opponitur. Ratio harum aſſertionum, ex eo repetenda videtur, quod jus cambiale ex literis dependeat, quæ ſententia, in Saxonia Electorali, ſpeciali Reſcripto, de *anno 1699.* confirmata eſt *v.* BERGER *in elect. proc. execut. §. 53.*

§. 54. Exinde ſequitur, quod indoſſatarius, ad impediendam ſolutionem, debitori, quoad literas proprias, ceſſionem factam denunciare non debeat, quod quidem ceſſionarius ſimplex aliàs facere tenetur *l. fin. de transact.* Porro inde fluit, quod indoſſatarius, ceſſionario antiquiori extracambiali, qui, juxta conſvetas ceſſionum regulas, potior eſt *v. l. 2. C. qui potior in pign. l. 4. C. quæ res pign. oblig. l. 55. de procur. l. 5. C. de hæred. vel act. vend. l. 20. de A. R. D. l. 143. 156. §. 3. l. 160. §. 2. de R. J.* præferatur, nam jus cambiale, ceu diximus, ex literis dependere videtur.

§. 55. Quodſi tamen cedens, pecuniam à debitore ſolutam, ceſſionario jam præſtiterit, vel debitor cedenti, ſciente cesſionario, ſolverit, tum, prout res illa liquida eſt, aut non, indoſſatario vel exceptio ſolutionis obſtat, vel, hac, ob proceſſus rigorem, ceſſante, reconveniri ille poteſt. Illud quoque dubio caret, quod exceptiones, quæ ex proprio facto & obligatione indoſſatarii dependent, valide ei objiciantur. Hinc ſi vel debitori, vel indoſſanti, ille aliquid debeat, exceptionem compenſationis, vel ex ſua, vel indoſſantis perſona, debitor recte opponet.

§. 56. Si indoſſatus ſolvere detrectet, indoſſatarius vel ipſum actione urgere, vel contra indoſſantem agere poteſt *v. O. C. L. §. 12. 19. 20.* licet hic tantum ſit illius inſtitor *d. O. C. §. 23.* v. ſupr. *§. 11. h.* Si plures ſint indoſſantes, ſinguli ſuo ordine tenentur *O. C. L. §. 19.* Sic fiet, ut incommodum evictionis præſtandæ, eum tangat, qui vel nullum, vel non idoneum autorem habet, à quo ſuum posſit conſequi.

Digitized by Google

ſequi. De cætero indoſſantes, ſecundum jus cambiale, *nach Wechſelrecht*, teneri videntur: Oritur enim ipſorum obligatio, ex literis cambialibus, præterea traſſantibus & acceptantibus illi comparari ſolent *v. O. C. L. §. 20.* Hæredes vero regulariter ſaltem executive obligantur *v.* CARPZ. *p. 2. C. 21. D. 10.* BERG. *ad O. P. S. tit. 5. p. 135.*

§. 57. Indoſſamentis ſæpius repetitis, fit aliquando, ut literæ propriæ vel acceptatæ, ipſi debitori cedantur, ac ab hoc denuo indoſſentur, quo caſu, ob confuſionem, præcedentia indoſſamenta exſpirare, & indoſſamentum debitoris, novum cambium eſſe videntur. Verum cum confuſio, invitis partibus, non fiat, hinc, ſeparata iterum debitoris & creditoris perſona, vim confuſionis reſolvi, ac obligationem debitoris, eamque reſpicientia indoſſamenta priora manere, verius putem *v. l. 6. 8. C. ad L. Falcid.* Multo minus præcedentia indoſſamenta exſpirabunt, ſi literæ ad Traſſantem redeant, ab eoque amplius indoſſentur, cum, hoc caſu, ne quidem confuſio fiat.

§. 58. Quodſi debitor indoſſatus, ex literis acceptatis ſolverit, contra indoſſantem habet regreſſum, perinde ſicut is, qui Trattam ſolvit, contra Traſſantem regredi poteſt. Opus tamen eſt, ut terminum ſolutionis ille obſervaverit, & nihil intereſſe putamus, ſive indoſſatarius, fuerit nudus procurator, ſive verus ceſſionarius, per ea quæ dixi *§. 33. 34. 35.* Indoſſans autem, debitori ſolventi quoque, ſecundum jus cambiale, teneri videtur juxta *§. 56. conf.* Dn. D. HOECKNER. *d. diſſert. de indoſſam. liter. camb.*

CAPUT

CAPUT VI.
DE PROXENETIS.

SUMMARIA.

Proxenetarum natura varietas §. 1.
Conſtitutio & officium §. 2.
Muneris proxenetici ſubjectum §. 3.
Et objectum §. 4.
Conciliandis ſponſalibus non autem muneri publico, proxenetæ mercenarii intervenire posſunt §. 5.
Proxenetis philanthropum debetur §. 6.
Officii proxenetici norma §. 7.
Nuptiarum conciliatores ex dolo tenentur §. 8. 9.
Proxeneta in conciliando mutuo, fines mandati excedens mandantem obligat §. 10.
Multo magis obligatio principalium adeſt, negotio bona fide geſto, de quo etiam proxeneta teſtari poteſt §. 11.
Inter eum & principales, locum habent actiones §. 12.

§. 1.

PRoxenetarum, inter mercatores, frequens eſt uſus, qui tamen, generalius accepti, etiam aliis negotiis interveniunt; de iis ergo quædam dicere, non alienum ab hoc loco erit. Proxeneta eſt *perſona, in conciliandis negotiis licitis, ſub conditione plerumque ſolvendæ mercedis, operam præſtans v. l. 2. 3. de proxen. l. 1. §. f. de V. O. l. 21. de uſur. l. fin. C. de ſponſ. Nov. 90. c. 8. Nov. 123. c. 2. §. 1.* Proxenetæ ſunt vel gratuiti *v. l. 10. §. 7. mand.* vel non gratuiti *l. 2. de proxen.* Porro vel *privati*, qui ſine prævia conſtitutione publica, negotiis interveniunt, vel *publici*, quibus conſenſu eorum, penes quos ea res eſt, hoc munus demandatur.

§. 2. Privati ergo, mediante contractu locationis aut mandati, alienis negotiis adhibentur, ſed in publicis, conſenſu habili facta conſtitutio præſupponitur, cui deinceps conventio privata accedit. Conſtituuntur autem publici Proxenetæ, intuitu commerciorum, ac jus eos conſtituendi, regulariter penes collegium mercatorum eſſe videtur, quamvis aliquando etiam penes Senatum municipalem eſſe ſoleat. De cætero proxenetæ juramento obſtringi, eorumque officium, peculiaribus ordinationibus, ſpecialius determinari ſolet *v.* VOGT *de camb. th. 2. lit. b. p. 11.*

§. 3. Privatum proxenetæ munus quivis ſubire poteſt, etiam fœmina, quæ Proxenetria vel Promneſtria dici ſolet *v.* Dn. BODIN. *diſſert.*

Digitized by Google

diſſert. de Philantrop. hab. Hall. 1699. c. 2. §. 3. ut & minor *arg. l. 23. de minor. l. 1. §. 1. ſi menſ. falſ. mod.* Publico verò muneri habiles ſaltem perſonæ adhiberi debent, ne aliàs, publica autoritate, homines decipiantur; conſtitutis autem publicis proxenetis, aliis, ab hoc munere, abſtinendum eſt: Quidam, ut Nobiles *arg. l. 3. C. de commerc.* & milites *l. 31. C. de loc. cond.* à munere proxenetico, tam publico quam privato, excludi cenſentur, quod tamen generaliter non eſt accipiendum.

§. 4. Adhiberi poſſunt Proxenetæ omnibus negotiis licitis, ut muneribus, ſponſalibus ac præcipue contractibus conciliandis *l. 2. 3. de proxen. l. fin. C. de ſponſal.* Si circa negotia illicita, operam ſuam quis præſtiterit, tum, illa omnia in delictum incidere, manifeſtum eſt. Uti autem, negotiis licitis operam ſuam gratis accomodare, ſemper licet, ita, mercedem ſtipulari, tamdiu etiam licitum cenſeri debet, donec prohibitio appareat.

§. 5. In ſpecie igitur, ob ſponſalia, proxeneticum ſtipulari & exigere licet *v. l. fin. C. de ſponſ.* D. BODIN *d. diſſert. de philantr. c. 3. §. 5.* Parentes tamen & tutores, pro conciliandis filiarum & pupillarum nuptiis nihil recte exigere poſſe cenſentur PERETZ *ad C. de ſponſ. n. fin.* Mediatori Sacerdotii illicitum quoque eſt, aliquid accipere *Nov. 123. c. 2. §. 1.* quod, ob paritatem rationis, ad alia munera etiam applicandum videtur, nam ſine Simonia & ambitu eadem obtinere par eſt.

§. 6. Id quod Proxenetæ promittitur, Philanthropum audit *l. 2. de proxen. v.* D. BODIN *d. diſſert. c. 1.* Debetur etiam, licet expreſſe nihil dictum ſit, ſi modo conditio perſonæ hoc exigat, nam tum tacitè de eodem actum cenſetur. Quantitas autem Philanthropi lege, conventione vel arbitrio judicis determinatur *l. 3. de proxen.* Quoad ſponſalia, ſpecialis proxenetici occurrit determinatio in *l. fin. C. de ſponſal. v.* PERETZ *ad d. tit. n. 20.* Sed conſtitutionis illius apocryphæ uſum aſſerere non licet.

§. 7. Officium Proxenetæ eſt, ut, in conciliantis negotiis, bona fide verſetur, id quod, ratione commerciorum, ſpecialius nonnunquam ſtatutis determinatur *v.* VOIGT *de camb. th. 2. lit. b.* Si ſecus fecerit, de dolo & culpa tenebitur. Ut igitur conſtet, num

Digitized by Google

proxeneta officium exceſſerit, nec ne, ad *ſcientiam* ejus, & *agendi modum*, præcipue erit reſpiciendum *v. l. 2. de proxen.* Si plures proxenetæ dolum admiſerint, ut correi debendi erunt obligati *v. l. 3. pr. ſi menſ. falſ. mod.*

§. 8. Nuptiarum conciliatores ex dolo ſuo quoque obligantur, hic tamen fere, ex malis corporis, non animi aut fortunæ, æſtimari ſolet; Hinc ſi conciliator fœminam infectam aut corruptam, pro ſana & virgine obtruſerit, ex facto ſuo tenebitur; Verum ſi quam formoſam, probam, nobilem aut divitem falſo laudaverit, illum non teneri cenſent *arg. l. 19. pr. de ædilit. edict.* præterea ne primo quidem caſu, matrimonium nullum eſſe exiſtimant *v.* PERETZ *ad C. de ſponſ. n. 21.* D. BODIN. *d. diſſert. c. 5. §. 4. 5.*

§. 9. Enimvero uti nulla ſubeſt ratio, quare matrimonium, dolo alterius contrahentis elicitum, nullum dicere non liceat, ſi læſi ratihabitio non accedat, ita altera aſſertio, non eo ſenſu accipienda eſt, quaſi proxeneta, ob male laudata animi fortunæque bona, nunquam obligetur, ſed ſaltem, quod non facile teneatur, nam læſio hic incertior eſt, præterea proxenetæ non diſerte & certo aliquid aſſerere, ſed ambiguitate potius ludere ſolent, denique plerumque læſi ſtulta accedit credulitas, cui adeo damnum imputare debet, ſæpe etiam, ludibrii ulterioris metu, ratihabitio ſequitur.

§. 10. Quodſi proxeneta, in conciliando mutuo, fines mandati exceſſerit, &, cum v. gr. 40. ſub pignore ſibi tradito, accipere deberet, 100. acceperit, ſexaginta in proprium uſum converſis, mandans creditori ignoranti ſolidum debitum reſtituere, ac quod non accepit, à proxeneta doloſo repetere debet, imputet enim ſibi, quod tali homini ſua negotia commiſerit; creditori vero bona fide contrahenti, dolus proxenetæ nocere non debet *v. l. 57. mand.* PHILIPP. *Uſ. Pr. l. 3. Eccl. 86.* D. BODIN. *d. diſſert. c. 5. §. 3.*

§. 11. Multo magis igitur ea negotia ultrò citroque obligant, quæ proxeneta bona fide geſſit, modo ad perfectionem fuerint deducta *v. l. 6. §. 1. de N. G.* Hinc etiam Parentes conſenſum ſponſalitium, Proxenetæ datum, revocare nequeunt *v.* MEV. *p. 9. D. 198. 199.* De negotiis autem, ſe mediante celebratis, proxeneta teſtari regulariter nequit *Nov. 90. c. 8. v.* D. BODIN. *d. diſſert. c. 5. §. 7.*

Sed

Sed uſu contrarium ſervari, aſſerit Voigt. *de camb. th. 2. lit. b. p. 13.*

§. 12. Proxenetæ debetur philanthropum, ſive expreſſe, ſive tacite promiſſum, quo nomine adeo, contra invitos, actionem competentem, in foro inſtituere poteſt *l. 1. de proxen.* Ipſum etiam ad faciendum officium, actione habili, compellere licet, ſed hoc raro fiet, cum, altero tergiverſante, alius paratior deeſſe non ſoleat. Quodſi proxeneta operas præſtare vel nolit, vel nequeat, aut etiam intempeſtive ſciens præſtet, tum nihil accipit, ac acceptum proxeneticum reſtituere tenetur. *v. l. 15. §. 6. locat. l. 5. pr. de condict. c. d. c. n. f.* conf. D. Bodin. *d. diſſert. c. 5. §. 10. ſeqq.*

Caput VII.

DE CONCURSU CREDITORUM.

SUMMARIA.

Creditores concurrentes *§. 1.*
Vel ſeparati vel conjuncti debita exigunt *§. 2.*
Jure ſeparationis ſuum petunt domini, quod variis exemplis declaratur *§. 3. 4.*
Dominis ſimiles ſunt, qui ante dimiſſum dominium ſibi hypothecam reſervant *§. 5.*
Præterea ſeparatio ex tribus aliis cauſis exiſtit *§. 6.*
Creditorum conjunctorum quinque claſſes generales ſunt *§. 7.*
In prima occurrunt ſingulariter privilegiati *§. 8. 9. 10.*
In ſecunda deprehenditur uxor quoad bona dotalia *§. 11. 12. 13.*
Jus ejus quoad cætera bona *§. 14. 15.*
Reliqui ſecundæ claſſis creditores *§. 16. 17.*
Inter eos, ſi bona non ſufficiant, temporis prærogativa obſervatur *§. 18.*
Tertiam claſſem occupant hypothecarii *§. 19.*
In quarta collocantur perſonale privilegium habentes *§. 20. 21.*
Horum prærogativa *§. 22.*
Quintam claſſem implent creditores chirographarii *§. 23.*

§. 1.

Commercia non ſemper ex voto ſuccedunt, ſed aliquando mercatores, vel propria culpa, vel caſu fortuito, ad incitas rediguntur, adeò ut Creditorum, inter ſe concertantium, exiſtat concurſus, quæ calamitas etiam alios quandoque homines afficit. De concurſu igitur illo nunc quædam di-

cenda erunt; cum vero iſta tractatio ſit valde diffuſa, intricata ac nonnunquam incerta, eamque adeo locus præſens non capiat, ideò primas ejus duxiſſe lineas, in ſubſidium ſubinde vocato jure Saxonico, jam ſatis erit.

§. 2. Creditores concurrentes, vel *ſeparati* ex diverſis bonis, vel *conjuncti*, ex eadem maſſa, ſuum conſequuntur. Separatio, ex quatuor cauſis, locum habere videtur (1.) ob creditorum dominium vel jus ei æquipollens (2.) ob diverſitatem debitorum (3.) ob res, voluntate debitoris, cum contraheret, ſeparatas (4.) ob diverſam rerum qualitatem. Effectus autem Separationis in genere ille eſt, quod cæteri creditores ſeparatorum jura imminuere nequeant.

§. 3. Primo igitur, jure ſeparationis, ſuum conſequuntur domini, qui res proprias, apud debitorem, adhuc extantes, vindicant, qui naturalis dominii effectus eſt *v. l. 1. C. de jur. fiſc. l. 5. §. 18. de tribut. act. l. 38. pr. de pecul. l. 14. 31. §. 1. de R. C.* Ad hanc igitur claſſem pertinent (1.) deponentes, quoad res depoſitas extantes *v. l. 1. ff. l. 8. C. depoſ. l. 31. locat. l. 24. §. 2. de reb. autor. judic. poſſid.* (2.) commodantes *l. 8. ſeqq. commod.* (3.) locatores *l. 39. locat.* (4.) debitores, qui, ſoluto debito, pignus repetunt *l. 9. C. de pign. act.*

§. 4. Porro huc pertinent (5.) Uxores illata extantia *l. 1. C. de privil. fiſc.* (6.) liberi res adventitias & caſtrenſes repetentes *v.* CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 13. 14.* (7.) Venditor, qui in re vendita adhuc dominium habet *l. 19. de C. E. V.* CARPZ. *d. l. D. 18. 19. 21.* (8.) dominus qui res ſuas vendendas alteri commiſit *v. O. P. S. tit. 42. §. 1.* (9.) qui res furtivas repetunt *§. fin. I. de obligat. quæ ex delict.* (10.) pupilli quoad res proprias *v. l. 2. quand. ex fact. tutor.* (11.) qui ex ſucceſſione dominium acquiſiverunt, ejusque generis alii *add.* DN. RIVIN. *Enunc. tit. 42. poſit. 9. ſeqq.* De cætero inter hos nulla eſt prærogativa, ſed unusquisque rem ſuam vindicat.

§. 5. In hunc cenſum etiam referendi, quibus res jure reali fuit devincta, antequam in dominium debitoris illa perveniret, hoc enim jus dominio hactenus æquipollet. Tales ſunt, quibus, ante debitoris dominium, res fuit oppignorata, ac in ſpecie venditor, qui, in re vendita, ante dimiſſum dominium, hypothecam

ſibi

Digitized by Google

ſibi reſervavit CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 20. add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſerv. 1064.* Inter plures autem hujus generis Creditores, prioritas temporis obſervatur *O. P. S. tit. 42. §. 2. 4.* DN. RIVIN. *ad d. tit. enunc. 12. 20.*

§. 6. Altera ſeparationis cauſa eſt, ex *diverſitate debitorum*, quando ſcilicet diverſa bona, ſuis quæque oneribus conſtricta, per ſucceſſionem conjunguntur. Hujus ſeparationis virtute, creditores perſonales ſuum præcipue conſequuntur, de quo *lib. 7. C. 18.* dictum. Tertiam cauſam ſeparandorum creditorum, præbet *voluntaria bonorum, quorum intuitu contrahitur, ſeparatio v. l. 5. §. 15. 16. de tributor. act.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1060.* Denique quarta ſeparatio reſultat ex *qualitate rerum allodialium & feudalium*, de qua alibi dicemus, jam enim ad illas tantum reſpicimus. Triplices hi ſeparati creditores, in ſuo ſinguli ordine, ſunt conjuncti, adeoque juxta prærogativam jurium, ſuum accipiunt.

§. 7. Creditorum in eadem maſſa conjunctorum *v. §. 2.* quinque claſſes generales conſtitui ſolent. (1.) Locantur, qui ſingulare prælationis jus habent (2.) hypothecarii, privilegio prælationis gaudentes (3.) Hypothecarii ſimplices (4.) perſonaliter privilegiati & (5.) Creditores chirographarii *v. O. P. S. tit. 41.* Hæ claſſes, in plures ſpeciales, ſententiis deſignatoriis, quas vocant, deduci ſolent, adeo ut in unaquaque claſſe generali, pro numero creditorum, propria & ſpecialis claſſis fere conſtituatur.

§. 8. In prima claſſe generali collocantur (I.) ex conſvetudine, expenſæ, in utilitatem concurſus factæ, ſub quibus hæc fere comprehenduntur (1.) expenſæ judiciales (2.) ſalarium Curatoris litis (3.) aliorum, qui concurſui operam præſtant (4.) impenſæ in agrorum culturam factæ *v.* CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 37. 38.* Solent, à non nullis. hi creditores etiam iis præponi, qui res proprias vindicant *v.* DN. RIVIN. *Enunc. ad O. P. S. tit. 42. enunc. 1. ſeqq.* Sed videtur res eodem recidere, quo demum in loco creditores hoſce colloces, cum inter eos nullus ſit concurſus & prærogativa: Domini res ſuas vindicant, impenſæ concurſus, ex bonis debitoris ſumuntur; niſi forte, illos, etiam in rebus propriis, has ferre debere, dicendum ſit, quo poſito, harum prærogativa admittenda erit.

§. 9. Ad hanc claſſem ſpectant (II.) mercedes domeſticorum *v.* CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 24. ſeqq.* quod privilegium juri Romano incognitum cenſetur *v.* LAUTERB. *C. J. de privil. credit.* (III.) Impenſæ funeris & ultimi morbi *v. l. 14. §. 1. l. 45. de relig. l. fin. §. 9. C. de jur. delib. l. 4. C. de hæred. pet. l. 3. C. de relig. l. 17. d. reb. autor. jud. poſſid.* CARPZOV. *p. 1. C. 28. D. 39. ſeqq.* (IV.) Fiſcus quoad tributa *l. 1. C. ſi propt. publ. penſ.* etiam extraordinaria *v.* CARPZOV. *4. Reſp. 77.* THOMAS. *in not. ad* STRAUCH. *diſſert. 28. th. 19.* BERGER *in reſol.* LAUTERBACH. *de privil. Cred. qu. 2.* (V.) Onera rebus inhærentia, ut annui reditus, decimæ, ſalaria miniſtrorum Eccleſiæ *v. l. 15. qui prior. in pign.* CARPZOV. *p. 1. C. 28. D. 54. 55.*

§. 10. His annumeratur jure Saxonico Electorali (VI.) pecunia hæreditaria *O. P. S. tit. 42. §. fin.* modo quis inde uſuras non acceperit, nam alias ad debita chirographaria rejicitur *v. Deciſ. Saxon. 7.* CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 59. 60.* Quodſi hiſce creditoribus bona non ſufficiant, non pro rata ſingulis decreſcit, ſed, juxta prærogativam privilegii, debita præſtantur *v.* CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 12.* STRUV. *S. J. C. exerc. 44. §. 47. 48.* RIVIN. *Enunc. ad O. P. S. tit. 42. enunc. 22. ſeqq.* quod tamen, ad uſum fori Saxonici, videtur reſtringendum.

§. 11. Ad Secundam claſſem generalem pertinet (1.) Uxor quoad bona dotalia conſumta *l. 12. C. qui potior. in pign. Nov. 97. c. 2.* Sed in Saxonia Electorali, mulier ſaltem præfertur hypothecariis antiquioribus tacitis, non expreſſis *p. 1. Conſt. 28. O. P. S. tit. 43. conf. Deciſ. Saxon. 5.* STRAUCH *diſſert. 28. §. 19.* Quodſi contingat, ut concurrant hypothecarius tacitus, ratione temporis, primus; expreſſus, ſecundus & tertio loco, fœmina, tum ſinguli vinci & vincere videntur, juxta regulam *l. 14. §. 3. de diverſ. tempor. præſcript.* fœminæ tamen hoc caſu prælationem tribuunt *v.* CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 175.* Sed probabilius eſt, temporis rationem tantum hic eſſe habendam adeoque fœminam ultimo loco locandam *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1063.*

§. 12. Competit hoc privilegium etiam uxori putativæ, ſi excuſabilis error ſubſit *l. 22. §. fin. ſol. matrim. v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.*

Digitized by Google

Obſ. 1062. Non vero ei, quæ communem negotiationem cum marito exercuit, aut prodigalitate ſua maritum ad inopiam redegit CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 83. 85.* quod ultimum, ob difficillimam probationem, exigui uſus eſſe videtur. Illi tamen non denegatur, quæ ſciens obæraro nupſit *Deciſ. Saxon. 6.* qua improbatur doctrina CARPZOVII *d. l. D. 84.*

§. 13. Datur quoque hoc privilegium liberis *l. 12. §. 1. C. qui prior. in pign. Nov. 91. pr. c. 1.* non aliis hæredibus *l. un. C. de privil. dot.* neque extraneo cedi poteſt *v.* CARPZ. *d. l. D. 95. 96.* ſed hoc ultimum ex falſis hypotheſibus aſſeritur *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 538.* Uti autem jure dotis, etiam gaudet augmentum *Nov. 97. c. 2.* ut & pecunia, quam ante matrimonium uxori ſuæ jam debuit maritus *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 43. enunc. 2.* ita in genere probatio legitima requiritur *v.* CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 72. ſeqq.* RIVIN. *d. l. enunc. 4. 5. 6.*

§. 14. Quoad bona paraphernalia mulieribus ſaltem competit tacita hypotheca *l. fin. C. de pact. conv. tam ſup. dot.* quod in Electoratu Saxoniæ quoque obtinet *O. P. S. tit. 43. §. 3.* CARPZ. *d. l. D. 87.* RIVIN. *d. l. enunc. 16 ſeqq.* Sed, ex rationibus juris Saxonici, debebant eodem, cum dotalibus, jure gaudere *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1093.* Donorum nuptialium conſumtorum pars dimidia, jure dotis repetitur in Saxonia, ſi illa marito expreſſè in dotem fuerint computata, aliàs paraphernalibus accenſentur *v.* CARPZ. *p. 1. C. 28. D.* 88. RIVIN. *d. l. enunc. 7. ſeqq. Deciſ. Saxon. 51.*

§. 15. Donatio propter nuptias gaudet jure tacitæ hypothecæ *l. 12. §. 2. C. qui pot. in pign.* imo, ſi extet, jure dominii vindicari poſſe videtur *auth.* permiſſa *C. de donat. aut. nupt. v.* DN. OLEAR. *diſſert. de domin. mulier. in reb. propt. nupt. donat. hab. Lipſ. 1707.* Sed in Electoratu Saxoniæ, inter chirographarios, uxor hoc nomine collocatur *O. P. S. tit. 43. §. 4. 5.* In qua claſſe, receptitia bona illa quoque conſequitur, ſi uſuras acceperit, aliàs ad quartam claſſem remittitur *d. O. P. S. tit. 43. §. 3.* RIVIN. *Enunc. tit. 46. enunc. 8.*

§. 16. Ad ſecundam claſſem ſpectant (2.) qui in re, pecunia ſua, comparata vel refecta, hypothecam ſunt conſecuti *Nov. 97. c. 3.* ſive legis diſpoſitione, quæ quoad refectionem ædium occurrit *l. 1.*

quib.

Digitized by Google

quib. in cauſ. pign. tac. ſive expreſſa conventione *l. 5. 6. ff. l. 7. C. qui potior. in pign. l. 17. C. de pignor.* quæ in cæteris rebus neceſſaria eſt *v.* CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 105. ſeqq.* (3.) pupilli, quorum pecunia tutor rem ſibi comparavit *l. 7. qui potior. in pign. l. pen. C. de ſerv. pign. dat.* qui etiam, ſi malint, rem extra concurſum vindicare queunt *v. §. 4. n. 10. add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1065.* (4.) fiſcus quoad bona, poſt contractum fiſcalem quæſita *l. 28. de jur. fiſc.* Sed in iis, quæ poſt contractum primi creditoris acquiruntur, ante contractum tamen fiſcalem, prior potior eſt *l fin. qui prior. in pignor.*

§. 17. Quoad pœnas, à tempore condemnationis, fiſco tacitum pignus, à quibusdam tribuitur, per *l. 46. §. 3. de jur. fiſc. v.* CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 104.* ſed jure civili potius omnibus creditoribus chirographariis, eo reſpectu, fiſcus poſtponitur *l. 17. 37. de jur. fiſc.* In Electoratu tamen Saxoniæ, tacitum pignus, quoad multas, fiſco competit *O. P. S. tit. 43. §. 7.* ſed hoc, ad caſum confiſcationis, minimè extendi, verum in eo jus civile potius obſervari debet.

§. 18. Quodſi Creditoribus ſecundæ claſſis, bona non ſufficiant, temporis prioritas, inter eos, ſervanda eſt *v. l. 12. §. 1. in fin. C. qui potior in pign. Nov. 91.* Cum enim non liqueat, quod unum privilegium altero ſit plenius, hinc, illis inſuper habitis *l. 11. §. p. de minor. l. 8. pr. de excuſ.* id quod maxime expeditum eſt, & plerumque obtinet, merito obſervatur *l. 2. 8. C. qui potior. in pign c. 45. de R. J. in 6. v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1066.* Quæ ſententia, in Electoratu Saxoniæ certa eſt *O. P. S. tit. 43. §. p. & fin. v.* CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 93.*

§. 19. Tertiam claſſem generalem occupant Hypothecarii ſimplices, quorum non exiguus ſolet eſſe numerus. In genere autem illi, inprimis in Saxonia Electorali, quatuor modis jus ſuum conſequuntur, *lege*, *conventione*, *immiſſione* & *arreſto*. De cætero ipſorum prærogativa ex *modo conſtituendi*, ac, ubi in eo nihil ſingulare occurrit, ex *tempore* æſtimatur, de quo *lib. 3. c. 16. §. 20. ſeqq.* breviter dictum eſt, plenius vero, in uſum fori Saxonici, illud traditur in *O. P. S. tit. 44. ſeqq. conf.* DN. RIVIN. *in enunc. aliosque commentatores.*

§. 20. In quarta claſſe generali locantur, qui tantum perſonale pri-

privilegium habent *l. 9. C. qui potior in pign.* Ut (1.) deponentes, quorum res non amplius extat, modo uſuras inde non acceperint *l. 7. §. 2. depoſ. l. 24. §. 2. de reb. autor. jud. poſſ. O. P. S. tit. 49. §. 1.* Carpz. *p. 1. C. 28. D. 150. 151.* (2.) Reſpublica creditrix *l. 38. §. 1. de reb. autor. judic. poſſ. l. 16. de V. S.* (3.) Qui ad certam rem comparandam vel reficiendam credidit, nec de pignore ſibi proſpexit *l. 17. C. de pignor. l. 26. 34. de reb. autor. jud. poſſ.* Carpz. *p. 1. C. 28. D. 155.*

§. 21. Jure Saxonico Electorali huc etiam referuntur (4.) debita piarum cauſarum, ut legata pauperibus, vel ſtudiorum cauſa, relicta, nec non alimenta *v.* Carpz. *d. l. D. 152.* modo ex contractu vel teſtamento debeantur, liberorum igitur alimenta huc non pertinent Carpz. *d. l. D. 157.* (5.) qui ſine uſuris pecuniam credidit Carpz. *d. l. D. 153.* (6.) rei venditæ pretium reſiduum, certis terminis non ſolvendum *v. O. P. S. tit. 49.* (7.) ex ſententia nonnullorum, pecunia ad cambium data *v.* Rivin. *Enunc. ad d. tit. 49. enunc. 2.*

§. 22. Si ſinguli, in hac claſſe, ſolidum conſequi nequeant, quidam deponentibus, qui uſum rei non conceſſerunt, primum, *l. 7. §. 2. depoſ.* qui vero eum permiſere, ultimum locum tribuunt *l. 24. §. 2. de reb. autor. jud. poſſ.* cæteros, ex cauſa favorabiliori locandos cenſent *v. l. 32. eod.* plures ejusdem tituli æqualiter admittunt *l. 7. §. f. depoſ. v.* Lauterb. *C. J. depoſ.* verb. *actio directa lit. E. in fin. de privileg. creditor. n. 4.* Sed, ex ambiguis juris civilis textibus, illa ſententia vix elici poteſt *v.* Strtk. *in not. ad* Lauterb. *depoſ. d. l.* Berg. *in reſolut. ibid. qu. 7.* Hinc alii creditores hujus claſſis pro rata admittunt *v.* Carpz. *p. 1. C. 28. D. 149. 150.*

§. 23. Ultimam denique claſſem generalem implent creditores chirographarii, qui, ſine conſideratione temporis, pro rata ſuum conſequuntur *v. l. 6. C. de bon. autor. judic. poſſid. O. P. S. tit. 50. §. 1.* Jure civili uſuræ in eadem claſſe ſolvuntur, in qua ſors præſtatur *l. 18. qui prior. in pign.* Sed jure Saxonico Electorali uſuræ, ob mutuum ſolvendæ, ſorti chirographariæ etiam poſtponuntur; In cæteris cauſis uſuræ ſortis locum retinent, *O. P. S. tit. 50.* quod etiam de mutuo dicendum, ſi uſuræ pupillis, piis cauſis, vel et-

Digitized by Google

etiam ex bonis feudalibus debeantur *Deciſ. Saxon. 8. 9. 10. v.* CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 160. ſeqq.* conf. LAUTERB. *C. J. de privil. Credit.* OBSERV. LAUT. *Obſ. 1067. 1068.*

CAPUT IIX.
DE DEBITORIBUS OBÆRATIS.

SUMMARIA.

Status debitorum obæratorum §. 1.
Creditoribus urgentibus concurſus formatur §. 2.
Ejus effectus ratione debitoris, judicis §. 3.
Et creditorum §. 4.
Moto concurſu exactiones particulares ceſſant §. 5.
Repudiatio hæreditatis ſine fraude fieri poteſt §. 6.
Aliis tamen aliter ſentientibus §. 7.
Ceſſio & repudiatio hic coincidunt §. 8.
Debitores bonis lapſi de ſalvo conductu ſolent eſſe ſolliciti §. 9.
Curatoris bonorum vel litis conſtitutio §. 10.
Requiſita §. 11.
Officium §. 12.
Poteſtas §. 13.
Et obligatio ad reddendas rationes §. 14.
Debitoribus competit ceſſio bonorum §. 15.
Qua tamen raro illi hodie uti ſolent §. 16.
Sed tranſactione ſibi potius proſpiciunt §. 17. 18.
Obligatio debitorum ad obſtagium ac traditio in vincula hodie ceſſat §. 19.
Pœna decoctorum in Saxonia §. 20.
A carcere quædam cauſæ liberant §. 21. 22.
Iis deficientibus fit incarceratio §. 23.
Incarceratus quomodo alendus §. 24.
Poſitis requiſitis, omnis generis debitores incarcerari poſſunt §. 25.
Aliquando carcer non eſt pœna ſed medium executionis §. 26.
Quidam debitores habent beneficium competentiæ §. 27.

§. 1.

HOrum ſtatus nunc etiam breviter repræſentandus eſt. Summa dicendorum eò redit, ut Creditoribus ſatisfiat, ac debitores, ſine culpa ſua, ad incitas redacti, quantum æquitas exigit, conſerventur, decoctores autem condigna pœna afficiantur, id quod, legibus poſitivis, ſpecialius determinari ſolet, quæ tamen æquitati & utilitati publicæ, per omnia, non ſatis attemperatæ quandoque deprehenduntur.

§. 2. Primo igitur concurſus formari, hoc eſt, bona debitoris, in utilitatem Creditorum, arctius conſtringi, ac ipſi Creditores, ad

ad deducenda jura ſua, conjungi ſolent. Quamdiu autem Creditores ſolutionem non urgent, Judici integrum non eſt, formare concurſum Creditorum, eosque ad jurium deductionem provocare. Debitor autem, quamdiu ipſi adminiſtratio interdicta non eſt, uni vel alteri creditori gratificari, ac debitum exſolvere poteſt, modo, in rem ſolutam, aliis jus reale non competat.

§. 3. Concurſu formato, debitori manus velut ligatæ ſunt, hinc in ſpecie, pretium rerum venditarum, non ipſi ſolvendum, ſed in judicio deponendum eſt, id quod emtor, etiam invitis Creditoribus facere poteſt, quodſi pecuniam maturè non deponat, ex mora ſua, ad uſuras temporis intermedii tenetur. Judex vero pecuniam vel depoſitam, vel ex bonorum venditione redactam, inter Creditores, juxta ipſorum prærogativam aut æqualitatem, diſtribuit, nec, pro opera ſua, aliquid inde detrahere poteſt, niſi conſvetudo vel lex ſcripta id permittat.

§. 4. Creditores, eodem proceſſu, tam inter ſe, quam cum debitore, diſceptare, ac jura ſua deducere tenentur. Citatus tamen ac, ob contumaciam, præcluſus creditor, nihilominus, contra debitorem, ſalvam habet actionem etiam cambialem, ſed finito concurſu: Nam excluſio ſaltem reſpicit utilitatem reliquorum creditorum comparentium, hinc emanens, ex maſſa concurſus quidem nihil accipit, jure tamen, erga debitorum, non privatur. Quodſi ejus jus, ex actis ſit liquidum, ne quidem à concurſu excludi poteſt *v.* Dn. Rivin. *ad O.P.S. tit. 41. Enunc. 1. ſeqq. 25.*

§. 5. Moto concurſu univerſali, exactiones particulares ceſſare, omnesque creditores ad forum concurſus remitti debent. Si creditor, à debitoris ſui debitore, extra territorium degente, debitum exegerit, maſſæ concurſus, illud inferre, vel minimum, eo nomine, cavere tenetur, quod tamen de caſu, quo creditor foro concurſus, aliquo modo, ſubeſt, intelligendum eſſe, facilè liquet. Poſtea generali ſententia, inter Creditores fit diſtributio, ſingulisque ſuum exſolvitur. Si quis tamen præ cæteris habeat prærogativam, re judicata jam agnitam, is, non expectata omnimoda diſtributione, ſuum recte exipit *v.* Rivin. *d. l. enunc. 15. ſeqq.*

§. 6. Uti autem contra debitores, in fraudem creditorum, do-

Digitized by Google

loſe quid molientes, inquiſitio etiam inſtitui poteſt *v.* RIVIN. *d. l. enunc. 26.* ita non ſatis liquet, utrum repudiatio hæreditatis, fraudem involvat, adeoque illicita & invalida ſit, nec ne? Jure civili, fraudis expers eſt, qui non acquirit *l. 6. pr. §. ſeqq. de his quæ in fraud. cred.* niſi acquiſitionis omiſſio reſpiciat fiſcum *l. 45. pr. de jur. fiſc.* quoad hunc enim, *in omnibus* (ſcilicet modis, qui fiſco obſunt) *fraus punitur*, ut ait Paulus, qui adeo hac locutione, ad omnes debitores, non reſpexit, ut quidem eum explicant *v.* DN. THOMAS. *in not. ad* HUBER *poſit. ff. de his quæ in fraud. cred. n. 7. add.* DN. BERGER *ad* LAUTERB. *d. tit.*

§. 7. Alii diſtingvunt inter hæreditatem *deferendam*, & *delatam*, illam, ſine fraude, repudiari poſſe, non hanc, exiſtimantes CARPZ. *Deciſ. 161.* quæ ſententia, contra priorem, in Electoratu Saxoniæ, videtur prævaluiſſe *v.* RIVIN. *d. t. 41. enunc. 16.* BERGER *ad* LAUTERB. *de his quæ in fraud. credit.* Quidam, cæteris rigidiores, etiam repudiationem hæreditatis deferendæ, improbant *v.* SCHILT. *ad ff. exercit. 46. th. 53.* Sed prima ſententia, ab æquitate non abludit, hinc regulariter merito ſervatur *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1074.*

§. 8. Circa eam vero, quidam hanc commendant cautelam, ne debitor hæreditatem alii *cedat*, ſed ut potius ſimpliciter eam *repudiet*, cum ceſſio & juris acquiſitionem, & acquiſitionis confeſſionem involvat, adeoque in præjudicium creditorum fieri nequeat *v.* DN. BERG. *d. l.* Enimvero uti certum eſt, quod hæreditas, revera acquiſita, aliis cedi nequeat, ita, ex ſolo ceſſionis nomine, talem acquiſitionem ſequi, aut, in præjudicium cedentis, aſſerendam eſſe, haut crediderim, cum non *hæreditas acquiſita*, ſed *jus eam acquirendi*, alteri cedi queat, quo ſenſu ceſſionem, cum repudiatione, coincidere, manifeſtum eſt, quo etiam reſpicit præjudicium *A. 1690.* apud DN. RIVIN. *d. tit. 41. enun. 16.*

§. 9. Debitores, imminente concurſu, ſecedere, ac de ſalvo conductu, vel ab Imperante, vel creditoribus, obtinendo, ſolliciti eſſe ſolent. Sed difficulter, & non ſine temporis ſumtuumque diſpendio, utplurimum ille obtinetur, ut ſatius ſit, ſi debitoribus obæratis, ipſo jure, ad certum tempus, concederetur, ſic & hi ſæpe à ruina

ruina præſervari, & creditores plenius, ſuum conſequi poſſent. Aliquando Creditores debitori inducias concedunt, quod etiam, à majori parte, fieri poſſe cenſetur *l. fin. C. qui bon. ced. poſſ. junct. l. 7. §. fin. l. 8. 10. ff. de pact.* Creditoribus tamen cambialibus, in Electoratu Saxoniæ, majora non obſunt *v.* RIVIN. *d. tit. 41. enun. 14.* Majoris efficaciæ ſunt induciæ, ab Imperante impetratæ, quæ tamen temere concedi non debent.

§. 10. Exiſtente concurſu, Curator bonorum *l. 48. de admin. & peric. tutor. l. 23. §. 2. 3. de H. I.* ſive litis, juxta uſum hodiernum, conſtitui ſolet, vel à Magiſtratu competente *l. 2. de curat. bon. dand.* vel à creditoribus in poſſeſſionem miſſis *l. 8. 9. ex quib. cauſ. in poſſ. l. 8. §. fin. l. 14. 15. de reb. autor. jud. poſſ. l. fin. de curat. bon. l. 9. de curat. furioſ.* Sed hoc ultimum hodie non videtur obtinere, & crediderim, ipſum potius debitorem, poſſe conſtituere curatorem litis. Debitore mortuo, Curator non conſtituitur, antequam hæredes declaraverint, quod hæreditatem defendere nolint *v.* RIVIN. *d. tit. 41. enun. 6.*

§. 11. Curatores litis eſſe poſſunt, qui non prohibentur; quales ſunt mulier & minor *l. 9. de curat. furioſ.* Plerumque uni ex creditoribus hoc munus, jure civili defertur *l. 2. §. 4. de curat. bon. l. 8. 9. ex quib. cauſ. in poſſ.* Sed hodie Advocatis illud concedi ſolet. Invitus ad id nemo cogitur *l. 2. §. 3. de cur. bon. l. 4. C. de bon. autor. jud.* licet ſit hæres defuncti curatoris *l. 9. de curat. furioſ.* de quo hodie non valde laborandum, cum non declinari, ſed, ob ſpem ſalarii, ambiri munus illud ſoleat. Antequam Curator adminiſtret, inventarium conficere *l. 15. de reb. autor. jud.* ſatisdare *l. 3. C. de poſtlim. rever.* & de fideli adminiſtratione jurare debere dicitur *l. 27. C. de epiſcop. audi. v.* LAUTERB. *C. J. de curat. bon.* Sed illa nec ſatis certa ſunt, nec ad nudum Curatorem litis quadrant.

§. 12. Curator conſtitutus bona cuſtodire, ac, in utilitatem creditorum, diſtrahere debet *l. 48. de admin. tutor. l. fin. de curat. bon.* Sed hæc officii pars, vel nunquam, vel rariſſime in Curatoribus litis hodiernis, occurrere videtur. Horum potius eſt, jura debitorum defendere, adeoque tam agere, quam actiones excipere, id quod etiam jure civili obtinuit *v. l. 7. §. 11. 12. ex quib. cauſ. l. 14. de*

Digitized by Google

reb. autor. jud. poſſ. l. 1. §. f. l. 2. §. 1. de curat. bon. Pluribus conſtitutis, ſinguli in ſolidum agere & conveniri poſſunt *l. 2. §. 2. l. 5. de curat. bon.* de quo uſus fori, hodie conſulendus eſt.

§. 13. Poteſt etiam Curator litis, actorem vel procuratorem conſtituere *l. 11. C. de procur.* qui vel mandato inſtructus eſſe, vel, eo deficiente, nomine Curatoris, cavere debet *l. 2. §. 1. de curat. bon. l. 9. rem rat. hab.* de quo itidem fori obſervantia erit ſpectanda. De juribus Creditorum conſervandis, Curator non debet eſſe ſollicitus, hinc fruſtra contra creditorem, qui ſibi, in præjudicium cæterorum, de ſolutione proſpexit, actionem intendit *v.* RIVIN. *d. tit. 41. enun. 18.*

§. 14. Peracta adminiſtratione, ad exemplum aliorum Curatorum, etiam Curator bonorum obligatur ad rationes *arg. l. un. C. de ratiocin. oper. publ. l. 1. §. 3. de tutel. & ration.* ad reſiduum *l. 8. §. 5. de liber. legat. l. 45. §. 12. de jur. fiſc.* & ad damnum reſarciendum *l. 9. §. 5. de reb. autor. judic.* tacita tamen hypotheca, in bonis ejus, creditoribus non competit *v. l. 22. §. 1. eod.* Creditores quoque, pro caſuum diverſitate, Curatori, actione mandati, vel negotiorum geſtorum tenentur *v. l. 22. §. 10. mand.* LAUTERB. *C. J. de curat. bon. lit. E.* Sed, hæc quoad Curatores litis, nullius vel exigui uſus eſſe, ex præcedentibus intelligitur.

§. 15. Cum debitorum bona plerumque Creditoribus non ſufficiant, hinc de alia ſatisfactione, ſolent eſſe ſolliciti. Jure civili obtinet *Ceſſio bonorum*, qua debitor, ſine dolo malo obæratus, omnia ſua bona, creditoribus ſponte relinquit, ut ipſis exinde, quantum fieri poteſt, ſatisfiat, ac ille à carcere liberetur *l. 1. ſeqq. C. qui bon. ced. poſſ.* Facta ceſſione, debitor ratione reſidui manet obligatus, in bonis tamen poſtea quæſitis, ratione priorum creditorum, habet beneficium competentiæ *l. 4. 6. de ceſſ. bon. l. 3. C. de bon. autor. judic. poſſ.* Fidejuſſoribus exceptio ceſſionis non prodeſt *§. fin. I. de replic.* neque enim obligatio debitoris tollitur, quo caſu etiam fidejuſſores liberantur *l. 43. de ſolut.* ſed ſaltem ſuſpenditur *add.* LAUTERB. *C. J. de ceſſ. bonor.*

§. 16. Sed cum illud ceſſionis beneficium, nimis ſit macilentum, ideo rarò debitores eodem utuntur, quin tamen illo, poſitis re-

requiſitis, uti queant, dubium non eſt, nam ipſa æquitas exigit, ut debitores, ſine ſua culpa obæratos, ceſſione defungi patiamur, nec eos inclementius tractemus. Neque admittenda eſt illorum ſententia, qui ceſſionem, in multis locis, introducto carcere publico, abrogatam eſſe cenſent *v.* LAUTERB. *d. l. in fin.* CARPZ. *p. 2. C. 22. D. 12.* malitioſi enim decoctores, quibus beneficium ceſſionis non competit, carcere ſaltem coercentur *add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1054. ſeqq.*

§. 17. Hodie igitur debitores *tranſactione* ſibi proſpicere ſolent. Ea vero vel cum *creditoribus ſigillatim* initur, quæ aliis non obeſt, vel *conjunctim cum majore creditorum parte*, per hanc, cæteros quoque obligari, ex rationibus juris Romani defendit CARPZOV. *p. 2. C. 22. D. 27. 28.* Sed non ſatis probat. Ex ſtatuto tamen Lipſienſi, illa ſententia obtinet, modo creditores, non tam numero, quam quantitate majores, & diſſentientibus, jure æquales vel potiores, transactionem judicialiter ineant, ac debitor omnia ſua bona, libros ac rationes, nec non Creditores jurato indicet *Leipz. Handelsgerichts Ordn. §. 25.*

§. 18. Creditor tamen cambialis per majora obligari nequit, quemadmodum etiam Creditor, tranſactioni contradicens, finito concurſu, debitum exigere poſſe videtur *v.* Dn. RIVIN. *d. tit. 41. enun. 9. ſeqq.* In genere vero, quoad hanc tranſactionem præſupponendum, quod debitor, ſine fraude, obæratus eſſe debeat, id quod tamdiu præſumendum videtur, donec contrarium creditores docuerint, hoc autem cum difficulter fieri queat, ideo, inter mercatores, raro, ex hoc capite, tranſactio impeditur.

§. 19. Olim debitores, ad obſtagium ſe obligare ſolebant *vid.* LEHMAN. *Chr. Spir. l. 7. c. 26.* quem in modum, Carolum IV. ſe etiam Civibus quibusdam Spirenſibus, obligaſſe refert FUCHS *ad* LEHM. *Chr. Spir. l. 7. c. 42. in fin.* Aliquando etiam debitores creditoribus, ad manus & vincula, *an hand und halffter*, tradebantur, quo ſcilicet ipſis, ſerviendo, ſatisfacerent. Sed uterque ille modus, in Saxonia Electorali, introducto carcere publico, ſublatus eſt *p. 2. Conſt. 22. O. P. S. tit. 52.* Obligatio tamen ad carcerem, ſanctione illa, non videtur improbari *v.* CARPZ. *p. 2. C. 22. D. 30. 31.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 52. enunc. 6.*

§. 20.

§. 20. Decoctores, in Electoratu Saxoniæ, debent (1.) geſtare, per aliquod tempus, pileum flavi coloris *Reſol. Grav. de anno 1661. tit. von juſtitien ſachen §. 78.* (2.) à mercatura, & aliis officiis publicis excluduntur *Ordin. judic. mercat. Lipſ. art. 22.* (3.) ad inſtantiam Creditorum, carceri publico includuntur. Ut autem hoc recte fiat, cauſæ cognitio præcedere debet, in qua de duobus diſquirendum, num debitor ſit inidoneus; & annon, deficientibus bonis, aliæ occurrant cauſæ, à carcere liberantes.

§. 21. Idoneus adhuc eſt debitor (1.) qui res vel nomina idonea offerre poteſt (2.) qui habet fidejuſſorem idoneum *v. l. 27. §. 2. de fidejuſſ.* (3.) qui idoneè cavet, non per juramentum, niſi creditorum conſenſus accedat (4.) qui inducias à majori Creditorum parte, obtinuit *v.* Carpz. *p. 2. C. 22. D. 29.* Inidoneum vero à carcere liberant (1.) infortunium (2.) ætas (3.) ſcientia creditoris, cum obærato contrahentis (4.) Sexus (5.) beneficium competentiæ adeoque (6.) dignitas *v.* Carpz. *d. l. D. 17. ſeqq.* (7.) tranſactio (8.) ceſſio bonorum, à creditoribus admiſſa (9.) qualitas debiti & ſimilia *v.* Rivin. *ad O. P. S. tit. 52. enunc. 9. ſeqq.*

§. 22. Hæc omnia, in certo termino, diſcutienda ſunt, & ſi quid in facto dubium ſit, debitori ordinaria probatio non conceditur, ſed judex ipſe, in facti veritatem, inquirere tenetur. Ratione idoneitatis, ipſe judex etiam pronunciare poteſt, ſed quoad cauſas, à carcere liberaturas, reſponſum collegii juridici impetrari debet. De cætero exceptiones dilatoriæ Leuteratio & Appellatio hic ceſſant.

§. 23. Quodſi nihil, in ſui defenſionem, afferre queat debitor, ad carcerem condemnatur *v.* Rivin. *d. tit. 52. enun. 7. 8.* Si in termino emaneat, prævia Creditoris cautione, literis arreſtatoriis aliisque mediis ejus captura intenditur. Aliquando etiam, ſine prævia cauſæ cognitione, ſtatim in carcerem conjicitur debitor, ſi nempe de fuga ſit ſuſpectus, quo caſu tamen Creditoris cautio, de impenſis, & judicis indemnitate, præcedere debet; aut notorie ſit inidoneus & inexcuſabilis *v.* Rivin. *d. l. enunc. 13.*

§. 24. Debitor incarceratus ſe ipſum alere tenetur, deficientibus bonis, eleemoſynis collectis ſuſtentandus eſt, ſed hoc vix obtinet; Quamobrem creditores potius alimenta præſtare, eoque nomine

Digitized by Google

mine cavere debent *v.* CARPZ. *p. 2. C. 22. D. 22.* Aliquando etiam, ad petitionem creditorum, debitor in ergaſtulum detruditur, quo labore ſuo alimenta ſibi paret. Alimentis æquiparatur pecunia, præfecto carcerum ſolvenda *das Sitzegeld v.* RIVIN. *d. l. enunc. 14. 15.*

§. 25. Poſitis autem requiſitis, tam debitor principalis, etiam Advocatus *v.* RIVIN. *d. l. enun. 12.* quam fidejuſſor incarcerari poſſunt, hæres tamen debitoris, qui inventarium confecit, vel juratam edidit ſpecificationem, à carcere immunis eſt CARPZ. *p. 2. C. 22. D. 20.* Decernitur autem carcer contra ſubditos Saxonicos, etiam temporarios *v.* CARPZ. *d. l. D. 26.* non tantum ad inſtantiam aliorum ſubditorum, ſed & exterorum, modo horum Magiſtratus, literis reverſalibus, parem promtitudinem, in caſu ſimili, promittat, RIVIN. *d. tit. 52. enunc. 16.* De cætero carcer, ad minuendum debitum, non prodeſt CARPZ. *d. l. D. 8.*

§. 26. Aliquando carcer non in pœnam imponitur, ſed ut medium executionis adhibetur, nempe in cauſis cambialibus, quo caſu Creditor quoque alimenta aliasque impenſas, in ſubſidium præſtare, eoque nomine, judicem ſecurum reddere tenetur, modus autem alimentorum, pro conditione perſonarum definiri ſolet. In aliis cauſis civilibus incarceratio, ad obtinendam ſolutionem, non ſtatim adhibetur, niſi debitor de fuga ſit ſuſpectus *v.* RIVIN. *d. tit. 52. enunc. 1. ſeqq.*

§. 27. Quidam debitores habent beneficium competentiæ, vi cujus neceſſaria alimenta retinere poſſunt *l. 16. ſeqq. de re judic.* modo ex dolo non ſint obligati *l. 22. §. 1. l. 52. eod. l. 21. §. fin. rer. amot. v.* NERGER *diſſert. de benef. compet. hab. Witteb. 1663.* Tale beneficium etiam tribuitur civitatibus municipalibus, quæ ſolvendo non ſunt, adeo, ut, antequam creditoribus ſatisfiat, tantum ex facultatibus ſeparandum, quantum ſalariis, aliisque ſumtibus, ad conſervandum publicæ rei ſtatum neceſſariis, præſtandis requiritur *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 41. enunc. 20.*

Digitized by Google

CAPUT IX.
DE ACTIONE PAULIANA.

SUMMARIA.

Actionis Paulianæ natura §. 1.
Cauſa efficiens §. 2.
Fundamentum §. 3.
Requiſita §. 4.
Subjectum §. 5.
Objectum §. 6. 7.
Duratio §. 8.
Et uſus hodiernus §. 9.
Si actionem Paulianam ad aliam debitoris fraudem, quam quæ alienatione fit, extendamus, ejus uſus hodie eſt frequens, ſed non opus eſt illa extenſione §. 10.

§. I.

CIrca debitores obæratos etiam occurrit *Actio Pauliana*, in qua explicanda interpretes varie ſentiunt. Sed, ut mihi quidem videtur, hoc nomine ſignificatur *Actio vetus, quæ ex jure debitoris reali, vel perſonali, quod is, in fraudem creditorum, transferre vel remittere voluit, à Creditoribus volentibus in poſſeſſionem miſſis, ſuumque, ex reſidua bonorum maſſa, plene non conſequentibus, inſtituitur, ad res, cum ſua cauſa, revocandas, ab iis, qui ex titulo lucrativo acceperunt, indiſtincte, oneroſo, non aliter quam ſi fraudis fuerint conſcii.*

§. 2. Cenſetur hanc actionem Prætor Paulus introduxiſſe *v. l. 38. §. 4. de uſur. l. 1. §. 1. quæ in fraud. creditor.* Sed ille nihil novi conſtituit, verum, jura debitoris non obſtante alienatione adhuc ſupereſſe, ſaltem oſtendit, adhibito forte reſtitutionis ſchemate, ac data peculiari agendi formula. Juxta intentionem debitoris, jura ſunt amiſſa, ſed, juxta veritatem, adhuc ſuperſunt, ex quo liquet etiam, Prætorem hic nihil finxiſſe, quæ nonnullorum eſt doctrina, ſed veritatem ſaltem, ab ineptiis ſtricti juris, vindicaſſe.

§. 3. Deſcendit hæc actio ex dominio §. 6. *I. de action.* uſufructu aliave ſervitute *l. 3. §. 1. l. 4. quæ in fraud. creditor.* pignore *l. 2. 18 eod.* ut & jure perſonali *l. 1. in fin. l. 3.* §. 1. *l.* 10. §. 14. 15. 22. *l.* 17. *eod.* adeoque pro caſuum diverſitate, eſt rei vindicatio, confeſſoria, hypothecaria, vel actio aliqua perſonalis. Ex quo liquet, Juris-

riſprudentiam, nomine actionis Paulianæ, non valde indigere, ſed illud, ex tricis fori Romani, habere originem.

§. 4. Ut autem actio locum habeat, requiritur, ut debitor doloſo, gerendo vel non gerendo, patrimonium diminuerit *l. 1. §. 2. l. 3. §. 1. 2. l. 4. 5. quæ in fraud. cred.* Dolus vero ex intentione *l. 6. §. 8. 9. l. 17. §. 1. eod.* & eventu æſtimatur *l. 10. §. 1. eod.* ac ab allegante probandus eſt *l. 1. C. eod. v.* PERETZ *ad C. d. tit. n.* 10. Acquiſitionis omiſſio, regulariter in fraudem non incidit *v. cap. præc. §. 6. ſeqq.* In accipiente quoque dolus requiritur, ſi titulo oneroſo aliquid conſecutus ſit *v. l. 6. §. 8. 11. l. 9. 10. §. 2. quæ in fraud. cred. l. 5. C. eod.*

§. 5. Datur hæc actio creditoribus volentibus *l. 6. §. 9. quæ in fraud. cred.* præcipuè poſt venditionem bonorum reſiduorum *l. 10. §. 1. ff. l. 1. 5. C. quæ in fraud. cred.* Datur etiam curatori bonorum *l. 1. pr. eod.* quatenus ſcilicet ille non debitoris, ut hodie, ſed Creditorum vices ſuſtinet. Debitori vero aut ejus hæredibus illa non competit *l. 4. C. eod.* Inſtituitur contra eos, in quos aliquid alienatum, eorumque ſucceſſores *l. 10. §. fin. l. 11. eod.* & quidem ſi titulo lucrativo aliquid conſecuti ſint, indiſtincte *l. 6. §. 11. h. t.* ſi oneroſo, quando fraudis fuerunt participes *l. 10. §. 2. l. 5. C. h. t.* quo caſu pretium in bonis exiſtens, ipſis reſtituitur *l. 7. 8. eod.*

§. 6. Revocantur alienata, & in caſu habili etiam fructus, non tantum, qui alienationis tempore rei cohæſerunt, aut, poſt inchoatum judicium, percepti ſunt, ſed & temporis medii *l. 10. §. 22. quæ in fraud. creditor.* Licet enim hos reſtituendos neget JCtus in *l. fin. §. 4. eod.* ideo quod *in bonis fraudatoris non fuerint*, attamen cum illa ratio ſaltem ad jus ſtrictum pertineat, cujus nullus ſolet eſſe effectus, hinc ſententiæ illi, in foro autoritatem tribuere non licet.

§. 7. Sortis doloſe remiſſæ uſuras, actione Pauliana, quoque exigere licebit, modo, jure Romano, ſortem uſurariam ſupponas *l. 10. §. 22. h. t.* quæ reſtrictio, etiam juxta æquitatem, obtinet, largius tamen ſecundum hanc ſors uſuraria æſtimatur. Quodſi fiſcus pecuniam à Creditore, qui ſibi vigilaverat, ac mature eam exegerat, jure plane ſingulari repetat, tum uſuræ præſtari non debent *l. 18. §. fin. l. 19. de jur. fiſc.* ex quo regulam conſtituere non licet *v.* LAUTERB. *C. J. quæ in fraud. cred. lit. P.*

§. 8. Actio Pauliana, anno utili, poſt venditionem bonorum computando, præſcribitur *l. 6. §. fin. l. 10. §. 1. 18. 24. ff. l. 1. 5. C. h. t.* Ex quo ſequi videtur, quod illa demum, diſtractis bonis, inſtitui queat *v.* LAUTERB. *C. J. h. tit. lit. J.* PERETZ *ad C. eod. n. 3.* Sed cum, hac mora, actio facile poſſit inanis fieri, ideo malim dicere, quod etiam, ante diſtractionem bonorum, illa inſtitui poſſit, minimum ad hoc, ut ratione rerum, apparente fraude reſtituendarum, Creditores ſecuri reddantur.

§. 9. Videtur igitur actio Pauliana pertinere ad alienationem voluntariam, qua ſcilicet debitor in eos, quibus obligatus non eſt, aliquid transfert. Hoc ſi admittas, exiguum ejus & olim, & hodie fuiſſe & eſſe uſum, inde conſequitur: Debitores enim obærati, in alios gratis quid non facile transferunt, venditio vero fieri quidem ſolet, ſed ſæpe in emtores ignorantes, ac doli non temere convincendos. Quodſi ponas, actionem hanc, diſtractis demum bonis, inſtitui poſſe, tum plerumque etiam erit inanis *add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1070. ſeqq.*

§. 10. Illud frequenter contingit, ut debitores, imminente concurſu, bona quædam amoveant ac occultent, ut &, quod creditores tam hæc, quam alia, perſequi, ac arreſto vel inhibitionibus conſtringere, inprimis vero, concurſu formato, id agere ſoleant, ne maſſa bonorum diminuatur, aut particulariter uni alterive Creditori quid ſolvatur. Ad hos caſus ſi extendere velis actionem Paulianam *v. l. 6. §. 7. l. 10. §. 16. l. 24. quæ in fraud. Credit.* tum ejus ſane frequentior erit uſus. Sed non opus eſt illo nomine, cum Creditores illa omnia, ex ſuo jure, agant, qui enim jus exigendi habet, ille, imminente diſſipationis periculo, etiam executionem mature ſibi velut pignerari poteſt *add.* STRUV. *diſſert. de Pauliana hab. Jen. 1675.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT X.
DE PEREGRINATIONIBUS.

SUMMARIA.

Peregrinationum neceſſitas, natura & varietas §. 1. 2.
Longinquarum utilitas & damnum §. 3.
Circa politicas peregrinationes diſtingvendi ſunt homines §. 4.
Idoneis peregrinationes recte permittuntur ſed non incautæ juventuti §. 5.
Peregrinationibus ſimilia ſunt commercia literarum §. 6.
Quæ de rebus novis ſæpe inſtituuntur §. 7. 8.
Peregrinationibus & literarum commerciis inſerviunt Poſtæ §. 9.
Harum varietas §. 10.
Et inſtitutio §. 11.
Poſtarum germanicarum protector & præfecti §. 12.
Præfectorum provincialium aliorumque officialium conſtitutio & officium §. 13.
Inter præfectos poſtarum & peregrinatores initur contractus locationis §. 14.
Curſorum habitus & officium §. 15.
Curſus publici privilegia §. 16.
Officiales & cauſæ poſtarum cui jurisdictioni ſubſint §. 17.
In uſum peregrinationum etiam vehicula & navigia privata exercentur §. 18.
Principium generale quoad peregrinantes in via publica ſibi occurrentes §. 19.
Applicatur illud vel ad retroceſſum vel ſimplicem ceſſionem §. 20.
Retrocedere tenetur qui colliſioni cauſam præbuit §. 20. 21.
Aut, ceſſante culpa, qui ſine minori incommodo hoc facere poteſt §. 22.
Quod etiam circa ſimplicem ceſſionem obſervandum §. 23. 24.
Officium negligens ad damni reſtitutionem & tenetur §. 25.
Vehiculum antecedens nec ſequenti cedere, nec ejus tranſitum impedire debet §. 26.
Regulis humanitatis ſe adſtringi non patiuntur potentes §. 27.
In itinere maritimo de ſubmiſſione velorum ſæpe certatur §. 28.
Ejus uſus & abuſus §. 29.

§. I.

PEregrinationum, in vita civili, maximus eſt uſus, de quibus, juxta *c. 1. §. 1.* indicium, jam breviter agendum eſt. Peregrinationis nomine intelligi *locorum exterorum viſitationem*, in vulgas quoque eſt notum, de cætero variè illa diſtingvi poteſt (1.) à loco, qui aditur, eſt *brevis*, vel *longinqua* (2.) à locis per quæ tranſeundum, *terreſtris* vel *maritima* (3.) à cauſa, eſt vel *voluntaria*, quæ ultro, vel *neceſſaria*, quæ ex obligatione ſuſcipitur, veluti à Legatis, militibus imo & iis, qui ob delictum aliò migrare debent. Talis tamen, ratione Imperantis, poteſt eſſe voluntaria.

Digitized by Google

§. 2. Inprimis (4.) à fine, eſt *œconomica*, quæ præcipue utilitatis pecuniariæ, *politica*, quæ cognitionis, & *voluptuaria*, quæ recreationis cauſa inſtituitur. Primi generis peregrinatio, à mercatoribus, aurigis, ac iis, qui, apud exteros, operis ſuis rem facere intendunt, inſtituitur, quo etiam referri poſſunt, quos quæſtus bellicus, huc illuc, per varios Orbis trahit angulos. Secundi generis, vel ad comparandam prudentiam politicam *vid.* CONRING. *diſſert. de prudent. peregr.* vel acquirendam morum elegantiam, vel excolendam rem literariam, inſtitui poteſt. Tertii generis exempla, in peregrinatione brevi occurrunt, nam quoad longinquam, recreatio acceſſorii ſaltem rationem habere debet.

§. 3. Uti autem peregrinationibus brevioribus, quæ, ex loco aliquo, in vicinum alium ſuſcipiuntur, nulla Reſpublica carere poteſt, ita num longinquæ, civitatibus utiles, vel noxiæ ſint, non immerito quæritur? Sed diſquiſitio illa, ad Juris diſciplinam non præciſe pertinet, hinc paucis jam defungi licebit. De peregrinationibus, quæ ob commercia ſuſcipiuntur, vel in pœnam imponuntur, ex cauſa ſua ſtatuendum eſt: Stipendia apud exteros mereri, *inutile* cenſeri non poteſt, ſi Civitas operis ſubditorum non indigeat: Solius voluptatis cauſa peregrinari, utile nemo dixerit.

§. 4. De politica ergò peregrinatione quæſtio ſupereſt. Licet vero Lycurgi rigor, quo cives peregrinari prohibuit, ad advenas, in urbem irrepentes abegit, ut & ſententia Platonis, qua neminem, niſi quinquagenarium, inter alienigenas verſari permiſit, probari forte non debeant *v.* CONRING. *d. diſſert. §. 9.* attamen nec promiſcua peregrinatio Reipublicæ utilis exiſtimari poteſt. Quare diſtingvendum videtur, utrum peregrinationes *hominibus idoneis & moderatis*, an *incautæ ac in vitia proclivi juventuti* indiſtincte permittantur.

§. 5. Prius omnino utile cenſeri debet, quo aliorum populorum mores, vitia, Studia ac Status politicus hac ratione propius cognoſcantur; ſed poſterius noxium, ac magnum Reipublicæ morbum arguere dicendum eſt: Nam ſæpe id, quod expetitur, tanti non eſt, ut tam carè redimi debeat, plerique peregrinatores, ad acquirendam illam notitiam ſunt inidonei, non paucis etiam deeſt occaſio, cogni-

Digitized by Google

cognitione acquiſita utendi; hinc, in ſpem futuræ oblivionis, ſaltem aliquid diſcunt. E contrario damna ſunt ſæpe certa; jactura pecuniæ, inutiliter prodactæ, vitiorum vanitatumque externarum aſſumtio & ſimilia, quæ quidem eò majori cum effectu ſe exſerunt, quo major peregrinantium domi foriſque eſt libertas.

§. 6. Minus ſumtuoſa peregrinatio eſt, quæ per literas inſtituitur, qualia commercia, de omnis generis materia, rem familiarem, literariam vel publicam concernente, inſtitui poſſe, manifeſtum eſt. De cætero officia hic obſervanda, fere eadem ſunt, quæ circa ſermonem in genere occurrunt, quæque, pro temporum perſonarumque diverſitate, nonnunquam variant. Præterea prudentia literarum commercia ita inſtitui jubet, quo finem intentum conſequamur, ac ne ingenua nimis veritatis profeſſione, malum nobis attrahamus, non enim omnia, quæ licent, expediunt.

§. 7. Inprimis literarum commercia, de rebus novis, inſtituuntur, circa quæ, uti generalia ſocialitatis & prudentiæ dictamina quoque obſervari debent, ita multa præterea lege poſitiva definiuntur. Nam cura rerum novarum, ſpecialius quibusdam injungi ſolet *v.* HÖRNICK *de jur. poſt. c. 15. th. 32. ſeqq.* Aliquando novellarum communicatio prohibetur, eoque fine literæ privatorum antea perleguntur; Nonnunquam nuncius, parum acceptus, ſupprimitur, vel læti publicatio, antequam Imperans illum reſciverit, inhibetur.

§. 8. Non inſolitum quoque eſt, ut literæ privatorum, novellarum cauſa, aperiantur, quod moleſtius rerum novarum aucupium, falſis relationibus quandoque deluditur. Aliquando etiam præmia aut pœnæ, nunciis & autoribus novorum eventuum decernuntur *v. l. 1. C. publ. lætit. vel conſ. nuntiat.* Illud non obſcurum eſt, quasdam hujus generis ſanctiones, dominatum redolere, ex cujus principiis quoque, adulatio veritatem rerum geſtarum nimium quantum ſæpe corrumpit *add.* DN. STRYK *diſſ. de jur. novell. hab. Kilon.* 1697. DN. MENCKEN *diſſert. de eo quod juſt. eſt circ. teſtin. Hiſtor. ſub præſ.* DN. BODIN. *hab. Hal.* 1701.

§. 9. Peregrinationibus literarumque commerciis inſerviunt *Poſtæ*, quo nomine comprehenditur *inſtitutum, ad transportandos homi-*

homines, res & literas, autoritate publica, ordinatum. Poſtas cenſetur introduxiſſe Cyrus, Rex Perſarum *v.* HORNICK *de jur. poſt. c. 1. ſeqq.* Sed rei, à communi aliqua ratione dependentis, originem, certo alicui homini vix aſſignare licet. Ad poſtarum conſtitutionem, requiruntur homines, equi aliaque inſtrumenta, ac, juxta uſum multarum gentium, curſus publicus, pedibus, equis, curru vel navigio fieri ſolet *v.* HORNICK *d. l. c. 6. ſeqq.*

§. 10. Poſtæ varie diſtingvi poſſunt (1.) ab *inſtrumentis*, in *jumentarias* & *curules* &c. (2.) à *modo eundi*, in *celeres* & *tardas*, (3.) à *tempore*, in *ordinarias* & *extraordinarias*, ac inprimis in Germania (4.) à *cauſa efficiente*, in *imperiales*, vel potius *imperatorias*, quas Cæſar, & *territoriales*, quas Status imperii, in ſuis territoriis, inſtituunt, quæque, ex uſu temporis antiqui, *Neben-* & *Metzgerpoſten*, vocantur *v.* HORNICK *d. tr. c. 19. th. 1.*

§. 11. Poſtarum inſtitutio ad imperium civile pertinet, hinc, in Germania, illas inſtituunt Cæſar, vi *reſervatorum*, ubi hæc obtinent *Capit. Joſeph. art. 34.* verb. *wo dergleichen poſtämbter vorhanden und hergebracht*, & Status imperii, vi *Superioritatis Territorialis v.* SCHWED. *introd. ad Jus publ. p. ſp. Sect. 1. c. 18. §. 9.* Licet vero olim poſtæ imperatoriæ rationem rei principalis habuerint, territoriales vero acceſſionis inſtar fuerint, attamen hodie, facta Reipublicæ mutatione, res potius inverti debet. Qui igitur ad imperatorias præcipuè reſpiciunt *v.* HORNICK *d. tr. c. 3. 5. 9. 19.* illi, niſi temporis ratione excuſentur, omninò errant.

§. 12. Poſtarum imperialium Protector dicitur eſſe Elector Moguntinus, earumque Præfectus generalis, lege feudi, eſt Comes de Taſſis *v.* HORNICK *d. tr. c. 6. th. 2. 3. c. 10. th. 3. c. 15. th. 4. 5.* Tam ſummus autem quam ſubordinati poſtæ Præfecti, jurisdictione domini, in cujus territorio agunt, quoad officium & perſonam eximuntur, præterea etiam poſteriores, à perſonalibus oneribus, quæ antea Magiſtratui ſuo præſtitere, ſunt immunes ac quibusdam aliis gaudent privilegiis HORNICK *d. l. c. 15. th. 6. ſeqq. c. 18. th. 3.* nec dubitandum, quin ſæpe inſolentius illi ſe gerant, quam libertas Statuum permittat *v. Capit. Joſeph. art. 34.*

§. 13. In Territoriis amplioribus, Dominus territorialis Supremum

Digitized by Google

mum Poſtarum Magiſtrum conſtituere, eidemque Poſtarum reditus, certo pretio, locare ſolet. Ab hujus arbitrio, reliqui Officiales plerumque dependent, præterea diverſas Poſtarum ſtationes, prout viſum fuerit, ille inſtituere poteſt. De cætero officium ejus generaliter in eo conſiſtit, ut ea, quæ ad transportandas perſonas, res & literas requiruntur, in promtu habeat, ac, quo, omiſſa fraude & negligentia, omnia diligenter expediantur, curet, quo fine utile eſt, ut ſcripturæ idoneæ conficiantur, quo de officio rite obſervato, ſi opus fuerit, fides fieri queat *v.* HORNICK *d. tr. c. 15. th. 5. ſeqq.*

§. 14. Inter Poſtarum Præfectos & Peregrinatores, contractus locationis initur, ſive de perſonis, ſive rebus transferendis agatur. Controverſiæ igitur, quæ hic occurrunt, de culpa, damno & ſimiles, ex conſvetis contractus illius principiis ferè ſunt decidendæ. Nonnulla etiam definit lex poſitiva v. gr. quantum ſarcinarum peregrinatoribus ſecum ferre liceat, quam legem ipſi etiam Præfecti obſervare, nec poſtas nimis onerare debent. Pretii definitio arbitrio Imperantis quoque fieri debebat, ſed illa ſæpe voluntati Præfectorum relinquitur. Regulariter etiam cuivis, poſtis uſuro, de rebus neceſſariis proſpiciendum videtur *v.* HORNICK *d. c. 15. th. 38.*

§. 15. Quoad exercitium curſus publici notandum, quod curſores toga, cornicula & ſchedula curſoria inſtrui ſoleant, quæ ultima tamen, circa poſtas territoriales, non adeo uſitata eſt. Officium autem ſuum diligenter curſores obire, ac ſi dolo vel culpa damnum dederint, illud reſarcire, ac inſuper pœnam promeritam excipere tenentur. Quodſi Præfecti Poſtarum culpa concurrat, dum opera malorum vel ineptorum hominum ſciens utitur, ipſum quoque teneri, manifeſtum eſt. *add.* HORNICK *c. 16. 17.*

§. 16. Gaudet etiam curſus publicus quibusdam privilegiis: Nam contra vim externam ſpecialiter munitus eſt; vectigalibus eximitur; noctu adventantibus curſoribus portæ aperiuntur, in quem uſum quandoque portulæ nocturnæ habentur; commodas iis quærere licet vias, nec adeo Regia via iis ſemper utendum;

Eee eee ee Pe-

Peregrinatores curſori publico præcurrere non debent, niſi damnum equi, ex curſu illo mortui, ſubire velint; Curſor, amiſſo equo, quemvis alium ſibi obvium inſilire poſſe cenſetur; Equi curſorii arreſto conſtringi non debent *v.* HORNICK *c. 18.* De quibus omnibus, uſus territoriorum amplius conſulendus eſt *add.* ZIEGL. *de J. M. l. 2. c. 18.*

§. 17. Cui jurisdictioni Poſtarum Præfecti aliique Officiales ſubeſſe debeant, id ex voluntate Domini Territorialis dependet, qui quidem plerumque Præfectis ſuis, *den Amtmännern* eos ſubjicit. Quodſi autem curſor, in via publica, occiſus reperiatur, tum ejus cognitio, non magiſtratui Ordinario, ſed Domino Territoriali tribui ſolet HORNICK *d. tr. c. 21 th. 2. 3.* id quod ex generali principio, quo, in vijs publicis, jurisdictio, Regalia habenti, tribuitur, fluit, ac, in Saxonia Electorali, non indiſtinctè obtinet *v.* LINCK *de centen. c. 3. §. 5.* B. SCHWENDEND. *diſſert. hab. Lipſ. 1691. de conſerv. viæ publ. §. 13.*

§. 18. In uſum peregrinationum, etiam vehicula & navigia privatis ſumtibus exerceri ſolent, quæ adeo, cum Poſtis, aliquam habent convenientiam *v.* HORNICK *d. tr. c. 19.* Uti autem aurigæ, ejusque generis homines alii, peculiaria nonnunquam formant collegia, de quorum jure & obligatione, Statuta localia conſuli debent, ita res privata vehicularis, certis legibus quoque circumſcribi ſolet, ne Poſtarum exercitio & emolumento illa obſit. De cætero aurigæ delictis abſtinere, ac quæ promiſerunt, fideliter implere debent, hinc controverſiæ, quæ hic occurrunt, ex conſvetis delictorum & contractuum principiis, decidendæ ſunt *v. l. 27. §. 33. ad L. Aquil. l. 13. pr. §. 1. locat.* FELTMAN *de vehic. ſib. obv. §. 61. ſeqq.*

§. 19. Frequenter contingit, ut peregrinantes, in via publica, ſibi invicem occurrant, tum adeo quæritur, uter retroire, vel cedere teneatur? Quæ res, ex regulis æquitatis, ita definienda eſt, ut is, qui, culpa ſua, colliſioni anſam præbuit, vel, hac ceſſante, qui minore cum incommodo id facere poteſt, alteri cedat, ille tamen vice verſa, quantum fieri poteſt, cedentem adjuvet: In pari au-

autem cauſa, utrique ceſſionis officium æqualiter incumbat, niſi forte perſonalis aliquis reſpectus, uni in ſolidum illud imponat, quam æquitatis regulam fere confirmavit jus Saxonicum *v. Landr. l. 2. art. 59.* LEISER *Jus Georg. l. 3. c. 32. n. 4.*

§. 20. Circa applicationem, in univerſum duo caſus videntur diſtingvendi, vel enim (1.) via eſt nimis anguſta, vel (2.) ſatis quidem ampla, ſed ad tranſeundum non ubique commoda, illo caſu de retroceſſu, hoc, de ſimplici ceſſione quæritur. Primo igitur caſu, ille retrocedere tenetur, qui culpa ſua colliſioni anſam præbuit. V. gr. ſi lege vel conſvetudine cautum ſit, ut, qui ad urbem tendunt, ſuperiore, qui ab ea recedunt, inferiore via, vehicula agant, ſi quis, contra legem, inſolitam viam ingreſſus ſit, retroire tenebitur *v.* FELTMAN *de vehic. ſib. obv. §. 9.*

§. 21. Eadem culpa ſubeſt, ſi quis, ſepoſita conſvetudine, cum alium viam jam occupaſſe videret, vel, ex tintinnabulis, equorum hinnitu, aliove ſigno, intelligeret, nihilominus eandem ingreſſus ſit, nam tum quoque ad retrocedendum erit obligatus. Putem tamen, hoc non tam ſtricte eſſe accipiendum, ſed, ſi alter, minori cum incommodo, cedere poſſit, culpam, hoc & præcedente caſu, alteri condonandam, maxime ſi hic illius retroceſſum operis ſuis promovere velit.

§. 22. Si culpa abſit, ex circumſtantiis, de neceſſitate retroeundi, ſtatuendum erit, hinc in via anguſta declivi, ille potius retrocedere debebit, qui aſcendit, quam qui deſcendit. Fallere tamen & hoc poterit, ſi diverſitas oneris impoſiti, aut itineris emenſi quantitas, ſimilesque circumſtantiæ aliud exigant. Si utriusque hactenus par ſit cauſa, occupantis melior erit conditio, niſi alter ſit dignior *v.* FELTMAN *de vehic. ſib. obv. §. 14.* ſed hoc magis, ex regulis dominatus, quam humanitatis dependet.

§. 23. Secundo caſu *v. §. 20.* vi regulæ antea datæ, pedes debet cedere equiti, niſi per lutum, aquam aut paludes ei, ſi de ſemita cederet, ſi eundum *v.* FELTMAN *d. l. §. 44.* Uterque tam pedes quam eques, locum dare debent currui, niſi forte in fuga juſta ſint conſtituti, tum currus gradum ſiſtere debet *Landr. l. 2. art. 59.*

Digitized by Google

FELTMAN. *d. l. §. 48. ſeqq.* quod exigui uſus eſſe videtur. Currus vacuus cedere debet onerato, & minus oneratus, magis onerato. Carrus currui, ac, hyberno tempore, traha utrique *v.* FELTMAN. *d. l. §. 25.*

§. 24. Si æquale onus ſit, tum ex qualitate rerum, quæ vehuntur, ex majori minorive everſionis periculo & damno, nec non jumentorum diverſo ſtatu, integrarum illa virium, an delaſſata ſint, de prærogativa ſtatuendum erit. Ex quo capite alicubi receptum eſt, ut currus ex urbe veniens, cæteris paribus, cedere debeat currui in illam tendenti: Si quis vero per urbem aut pagum, ſine refectione jumentorum, iter fecerit, is ad hanc legem non pertinet, licet ita videatur FELTMAN *d. l. §. 24.* Si par utriusque ſit cauſa, tum uterque dimidio orbitæ cedere, vel ſorte litem dirimere debent *v.* FELTMAN. *d. l. §. 34.*

§. 25. Quod ſi is, qui orbitam deſerere debuit, id non faciat, ac alteri directe vel indirecte noceat, tum illum, & ad damnum reſarciendum, &, pro facti qualitate, ad pœnam teneri, ſatis manifeſtum eſt. Quodſi autem, dum cedit, damnum incurrat, pro fortuito illud reputare debet, nec ejus reſtitutionem, ab altero, petere poteſt. Si, qui ceſſionem ſuo jure ab altero exigere poterat, moræ impatiens, alteri damnum inferat, ad illud reſarciendum omnino erit obligatus, ſi vero contra contumacem, jus ſuum violenter aſſerat, id non illicitum videtur, modo exceſſus abſit, cum habeat rationem defenſionis neceſſariæ, licet aliud videatur FELTMANNO *d. l. §. 52.*

§. 26. Vehiculum antecedens, ſequenti cedere regulariter non tenetur, ſed ſi hoc feſtinet, orbita deſerta, illud tranſire poteſt, neque hoc, tardius incedens, impedire debet; contra quod tamen non raro peccatur, dum ii, qui viam occuparunt, quando tranſitum, à ſequente, parari intelligunt, gradum intendunt, ac, poſtquam deluſum in orbitam rediiſſe intelligunt, tardius iterum plauſtra ſua agunt, quos male feſtinantes cunctatores damni reſtitutioni & pœnæ ſubjacere, dubium non eſt. *add.* FELTMAN. *d. l. §. 31. 32. 99.*

§. 27.

§. 27. Regulis humanitatis hactenus traditis, Potentes ſe non adeò adſtringi patiuntur, ſed, ut alibi, ita hic etiam, tenuiores ſæpe inſultant, inter ſe vero, ex principiis ambitionis, de ceſſione decertant, ac non raro vanitatem aliorum ludibrio, eadem opera, exponunt *v.* FELTMAN *d. l. §. 14. 35. ſeqq.* Atque ex hoc potentiæ fundamento digniorum ut & curſoriis vehiculis plerumque prærogativa tribuitur, licet, eam illis quandoque juſtè deberi, negandum non ſit.

§. 28. Quemadmodum in itinere terreſtri, de ceſſione certatur, ita in maritimo, ſubmiſſio velorum, *das Segel-ſtreichen*, certamini ſæpè anſam præbet. Intelligitur hoc nomine *Ritus navalis, quo navigantes, Urbibus, Caſtellis, Arcibus, vel aliis Navibus, humanitatis, reverentiæ vel ſubjectionis cauſa, vela ſubmittunt, atque ita illa ſalutant.* Diverſo igitur fine, ſubmiſſio illa fieri poteſt, eidemque alii ritus, ut tormentorum exploſio, ſolent accedere.

§. 29. Quodſi illa, ex libera voluntate, præſtentur, humanitatis & urbanitatis laudem omnino merentur, ſed poſtquam ad neceſſitatem retrahi, ac per violentiam, cum hominum internecione, afferi cœperunt, notam inhumanitatis & injuſtitiæ incurrunt. Ei excludendæ, inter æquales, pacta ineuntur, ac iſti rei modus aliquis ponitur, ſed, erga imbelles, ſocialitas impune violatur *add.* SIBRAND *diſſert. de velor. ſubmiſſ. hab. Roſtoch.* 1691.

Digitized by Google

CAPUT XI.
DE VIIS PUBLICIS.

SUMMARIA.

Viæ diverſitas §.1.
Privatæ §. 2.
Et publicæ definitio §. 3.
Via publica eſt vicinalis & regia §. 4.
Illarum proprietas in dubio publicæ cenſeri debet §.5.
Eſt tamen hujus diſquiſitionis exigua utilitas §. 6.
Via publica definit, ſi pagum vel oppidum ingrediatur §.7.
Quæ tamen aſſertio nec certa nec alicujus uſus eſt §. 8.
Viæ publicæ ad regalia pertinent §. 9.
Conſtituuntur ab Imperante §. 10.
Earum latitudo & conſervatio §. 11.
Sumtus refectionis ex fiſco præſtari debent §.12.
Aliquando à ſubditis exiguntur §. 13.
In viis publicis ſecuritas præſtanda §. 14. 15.
Ejus procurandæ media §.16.
Juris conducendi fundamentum §.17.
Pro ſalvo conductu regulariter nihil ſolvendum §. 18.
Damnum viatoribus illatum eſt reſarciendum §. 19.
Salvi conductus, quoad Principes peregrinantes neceſſitas & ſenſus §. 20.
Jurisdictio in viis publicis ad quem ſpectet §.21.
Viarum publicarum partem aliquando conſtituunt pontes §.22.
Ac horum defectum ſupplent pontones §. 23.

§. 1.

FAciendis itineribus, requiri certam aliquam terræ portionem, res ipſa ſatis loquitur. Hæc nomine *Viæ* venit *v.* FRITSCH. *de regal. viar. public. jure c. 1. n. 1. ſeqq.* quæ diſtingvitur in *privatam*, & *publicam*. Utraque ſic dicitur, vel ratione *proprietatis* & *uſus ſimul*, vel *proprietatis*, aut *uſus tantum*.

§. 2. Primo reſpectu, via privata eſt, *quæ tam quoad proprietatem, quam uſum, ad privatos pertinet, adeoque jure dominii privati, vel ſervitutis habetur v. l. 2. §. 21. ne quid in loc. publ. vel itin. fiat.* Secundo autem reſpectu eſt, *cujus proprietas ad privatos ſpectat, ſed uſus omnibus eſt communis,* quoad hunc igitur, eſt publica *d. l. 2. §. 23.* Hæc iterum eſt vel *agraria,* quæ in agros, vel *vicinalis,* quæ in vicos ducit, hæc ultima tamen aliquando, tam quoad uſum quam proprietatem, eſt publica *d. l. 2. §. 22.*

§. 3.

§. 3. Via publica, juxta primum reſpectum, eſt, *cujus tam proprietas, quam uſus, publica ſunt*, ſive, eſt *portio territorii, ad directum, certis finibus latitudinis, ab eo, qui jus publicandi habuit, ut ea publice iretur, commearetur, relicta.* v. d. l. 2. §. 21. ZIEGLER. *de J. M. l. 2. c. 17. §. 1.* Juxta ſecundum, eſt, *cujus uſus omnibus eſt communis, ſed proprietas, ad privatos, pertinet*, quoad hanc itaque via hæc, eſt privata, ac illa ipſa, de qua §. 2. dictum.

§. 4. Prioris generis via publica, ab *uſus amplitudine*, diſcernitur in *vicinalem*, quæ in vicos aut oppida tantum ducit, & *regiam*, quæ ad exteras regiones tendit. Dicitur etiam Prætoria Conſularis *l. 2. §. 22. ne quid in loc. publ.* & militaris *l. 3. §. 1. de loc. & itin. publ.* quanquam hanc, ab illa, quidam diſtingvant, ſed vel nullum, vel mere Romanum, ac hodie nullius uſus, ſubeſt diſcrimen, hinc etiam nobis viæ publicæ, *Land-* vel *Heerſtraſſen* dicuntur v. ZIEGL. *de J. M. l. 2. c. 17. §. 3. 4.*

§. 5. Illud non ſatis liquet, an via vicinalis, quoad proprietatem, potius privata, quam publica ſit exiſtimanda. Ex refectione privata, non poſſe inferri ad proprietatem privatam, docet *l. 2. §. 22. ne quid in loc. publ.* ac vias vicinales, in quibus privatæ proprietatis memoria non extat, publicarum viarum numero eſſe, ait *l. 3. de loc. & itin. publ.* Sed inde non apparet, quid in dubio magis dicendum ſit. Videtur tamen rationibus civilibus conſentaneum, ut proprietas potius publica, quam privata cenſeatur.

§. 6. Fatendum tamen ſimul eſt, nihil vel parum referre, quid tandem hic ſtatuas, nam quando de uſu publico conſtat, proprietas ſola, in ſe ſpectata, nullius effectus videtur, præterea imperium civile, ejusdem, circa vias, eſt efficaciæ, ſive publicam, ſive privatam proprietatem ſupponas, denique refectionis onera, non ſolus fert dominus, ſed, cum uſus ſit communis, æquum eſt, ut communibus impenſis via reficiatur, adeo ut eadem reficiendi ratio ubique videatur obtinere *v. l. 2. §. 22. ne quid in loc. publ.*

§. 7. Viam publicam, extra pagum vel oppidum eſſe, adeoque ſtatim, atque alterum ex illis ingreditur, publicam eſſe deſinere, atque iter dici, aliqui cenſent *arg. l. 1, 3. §. 1. de loc. & itin. publ. l. 1.*
de

de via publ. & itin. publ. refic. maxime cum cura viarum urbanarum, ad magiſtratum pertineat *l. un. de via publ. & ſi quid in ea fact.* & viæ illæ, rebus univerſitatis annumerentur. Ex quo porro conſequi exiſtimant, quod menſurationem viæ publicæ, ſecundum milliaria, non à porta civitatis, ſed à continentibus ædificiis incipere ſoleant *v.* ZIEGLER. *d. l. §. 6.* 7. FRITSCH. *de viis publ. c. 1. in fin.*

§. 8. Enimvero illa ſententia nec certa, nec admiſſa, alicujus uſus eſt, ob dicta *§. 6.* Inprimis certum eſt, quod viæ urbanæ, imperio civili perinde ſubſint, ac ruſticæ *v. l. 11. 12. C. de ædific. priv.* ZIEGLER. *d. l. §. 8.* Neque etiam ratio menſurationis, à *qualitate viæ urbanæ*, ſed à *jure municipiorum* dependet, nam quando, de diſtantia municipiorum & pagorum, quæritur, utique illa viæ pars, quam municipia continent, excludi, ac ibi menſuratio inchoari debet, ubi jus municipii deſinit, ex quo tamen, vias urbanas non eſſe publicas, inferre vel arguere non licet.

§. 9. Viæ publicæ Regalibus annumerantur *II. f. 56.* quod aliquando de dominio & imperio ſimul, aliquando de hoc tantum, intelligendum eſt. De cætero aſſerti veritas, ex habitu ſocietatis civilis, facilè intelligitur, nam viæ publicæ recte conſtitui, bene muniri & conſervari, nec non ſecuræ præſtari debent, quæ non niſi à Republica fieri poſſunt *v.* ZIEGLER. *d. l. §. 9.* In Germania igitur jus viarum publicarum, Statibus imperii præcipue competit, Cæſari vero, prout hodiernus eſt Reipublicæ Status, non niſi per modum exceptionis tribui poteſt, licet doctrina quorundam aliò tendat *v.* FRITSCH. *de viis publ. c. 3. 4.*

§. 10. Imperans igitur viam publicam conſtituit, vel conſtitutam mutat, agris quoque privatorum, in hunc uſum publicatis, id eſt commercio privatorum exemtis *v. l. 14. in fin. quemadm. ſerv. amitt.* ZIEGLER. *d. l. §. 10. 11.* quanquam alii, per publicationem, intelligant, publico Edicto factam notificationem, ex quo vias publicas, *Baanen* dici exiſtimant, quod per banna indicentur FRITSGH. *d. tr. c. 2. n. 14. 15.* LIMN. *ad capit. Carol. V. art. 22. p. 250.* Non raro etiam ex tacita Imperantis voluntate, ipſo uſu via publica conſtituitur FRITSCH. *d. l. n. 5.*

§. 11.

§. 11. Latitudo viæ, ex uſu peregrinantium, & conditione loci, definienda eſt *v. Landr. l. 2. art. 59.* COLER. *Deciſ. 237. n. 4.* Definitio latitudinis, quæ in jure Romano occurrit *l. 8. de ſervit. præd. ruſtic.* ad vias privatas pertinet, ac conventione partium mutari poteſt *l. 13. §. 2. eod. add. Weichbild art. 130.* Eſt quoque via publica, recte munienda & conſervanda vel reparanda. Cavendum tamen eſt, ne temere fiant ſumtus, aut ſub ſpecie refectionis, via reddatur deterior *v. l. 1. §. 2. de via publ. refic. l. 2. §. 32. ne quid in loc. publ.* Apud Romanos, refectio mancipibus & Viocuris committebatur *v.* ZIEGL. *d. l. §. 12. ſeqq. §. 17. 18.* FRITSCH. *d. tr. c. 14.*

§. 12. Sumtus refectionis, ex fiſco, præſtari debent, nam, eum in finem, vectigalia exiguntur, hinc etiam Magiſtratus oppidanus, ad reparationem lithoſtroti in illa platea, per quam via publica dirigitur, non tenetur *v.* LYNCKER *Deciſ. Jen. D. 387.* Aliquando Magiſtratibus inferioribus, vectigalium emolumenta, ſub conditione faciendæ refectionis, conceduntur, quo ipſo tamen, nec regale vectigalium illi acquirunt, nec pro lubitu ſuo vectigalia augere poſſunt, licet reparationi non ſufficiant *v. Ord. polit. Saxon. de anno 1612. n. 21.*

§. 13. Quodſi à viatoribus vectigalia non exigantur, vel exacta refectioni non ſufficiant, tum hoc onus in ſubditos cujusque provinciæ redundat. Neque vero ſoli vicini, quos vetuſtas *Amſegetes* dixit, ſed potius omnes ſubditi, ad hoc munus obligantur. Jure civili nec Clerici, prædia poſſidentes, nec domus divinæ, ſive Principis patrimoniales, ab eodem eximuntur *l. 7. 8. C. de SS. eccleſ. l. 4. C. de privil. dom. Aug. l. 8. C. de exact. tribut. l. 14. §. 2. de muner.* Apud Romanos olim ſæpæ viæ, privatis ſumtibus, oſtendendæ magnificentiæ, reficiebantur *v.* ZIEGLER *d. l. §. 19. ſeqq. add.* FRITSCH. *d. tr. c. 14. n. 14. ſeqq.* B. SCHWENDEND. *Diſſert. de conſerv. viæ publ. hab. Lipſ. 1691.*

§. 14. Securitas, in viis publicis, obtinere debet, quæ ſummatim, in libero tutoque commeatu, conſiſtit. Eam igitur, ex communi Socialitatis principio, dependere, adeoque regulariter omnibus hominibus, tam quoad perſonas, quam res, deberi manifeſtum

 eſt.

Digitized by Google

eſt. Hoſtibus vero profeſſis, delinquentibus, veluti proditoribus, transfugis, prædonibus, Cingaris, bannitis & ſimilibus, denique iis, à quibus periculum imminet, vel qui, ſub ſpecie recti, commodis noſtris inſidiantur, ſecuritas illa recte negatur *v.* FRITSCH *d. tr. c.* 5. 6. 7. 8.

§. 15. Ex quibus etiam facile liquet, exercitui advenienti tranſitum recte negari, ſi noxius ſit futurus, ſed innoxius concedi debet GROT. *de J B P. l. 2. c. 2. n. 13.* nec putem rationes diſſentientis ZIEGLERI *de J. M. l. 2. c. 17. §. 29.* ſententiam illam evertere. Nam quod (1.) *ea, quæ ex humanitate debentur, extorqueri non poſſe*, nec adeo (2.) *denegantem, dum ſuo jure utitur, alteri injuriam facere*, cenſeat, id utrumque ſupponit id, de quo quæritur: ſi autem (3.) *tranſitus aliquando periculoſus ſit futurus*, tum recte negabitur, ſed id alteri aſſertioni non eſt contrarium. Verum de hoc alibi plenius diſputandum eſt.

§. 16. Quo autem ſecuritas viarum conſervetur, magiſtratibus inferioribus injungendum, quo malis hominibus provinciam purgent *v. l. 3. 4. de offic. Præſ. l. 2. C. de offic. Rect. prov. v.* ZIEGLER *d. l. §. 15.* Præterea alendi ſunt milites, qui vias diligenter obequitent, quos ſumtus Imperantem debere præſtare, nec in ſpecie Vaſallos, ad hoc munus, eſſe obſtrictos, communiter putant. Inprimis etiam homines improbi, qui vias reddunt intutas, condignis ſuppliciis ſunt afficiendi *v.* FRITSCH. *de viis publ. c. 13.*

§. 17. Aliquando peregrinantibus datur ſalvus conductus, dum vel literis ſecuritas promittitur, vel comites ipſis adduntur. Quod jus conducendi, imperio civili ineſt, de quo inepte dubitatur ex eo, quod illud *II. f. 56.* non exprimatur. Aliquando tamen, ex privilegio, præſcriptione vel conventione, illud etiam, in alieno Territorio, exercetur, cujus rei origo, ad antiqua tempora pertinet, ac potiſſimum Territoria Statuum, minus potentium, afficit.

§. 18. Pro ſalvo conductu, regulariter guidagium, *glaitgeld*, non eſſe ſolvendum cenſent, niſi, privilegio vel præſcriptione, jus exigendi ſit acquiſitum. Licet vero hæc aſſertio ex *R. J. 1548. §. 20.* ex verbis: *an orten es herkommen*, vix probari queat, attamen admit-

Digitized by Google

mittenda videtur, cum Dominus Territorialis vias ſecuras præſtare teneatur, adeoque turpe quodammodo ſit, exigere pecuniam, ut officium facias *v. l. 2. §. 1. l. fin. ff. l. 6. C. de condict. ob turp. cauſ.* Si tamen turbulentus regionum, præcipue vicinarum, ſtatus hoc officium reddat moleſtius, à conductis pretium exigere, non erit illicitum, nec privilegii vel præſcriptionis titulus præciſe erit requirendus.

§. 19. Si viatores damnum patiantur, illud reſarciendum erit, ſi promiſſio hoc nomine intervenerit, modo illi etiam hujus terminos obſervaverint *v. R. J. 1559. §. 34. Landr. l. 2. art. 27.* Si vero nihil promiſſum ſit, Dominus territorialis, ex culpa, nihilominus, ad ejus reſtitutionem, tenebitur, niſi culpam abfuiſſe probaverit *v.* Ziegler *d. c. 17. §. 16.* Licet enim culpa regulariter non præſumatur, hic tamen circumſtantiæ, neglecti officii Imperantem ſatis arguunt, quas adeo vel elidere, vel læſo ſatisfacere tenetur *add.* Fritsch *de viis publ. c. 12.* Interim hujus obligationis exiguus, vel nullus, contra potentes, ſolet eſſe effectus.

§. 20. Principem imperii, per alterius territorium, ſine impetrato ſalvo conductu, tranſire non poſſe, cenſent; aliud vero obtinere putant in Cæſare, qui ſalvum conductum impetrare non teneatur, juxta illud: *Kaiſerliche Majeſtät bringt das geleit mit;* Sed illa, ad tempora turbida ac antiquum Reipublicæ ſtatum pertinere, ac hodie nullius uſus eſſe videntur. Ex eo autem, contra communem ſententiam, infert Strauch. *exerc. exot. 11. §. 2.* ſalvum conductum, Principi conceſſum, non involvere promiſſionem ſecuritatis, ſed ſolum libertatem tranſeundi *v.* Fritsch *d. c. 12. n. 10. 31.* Verum quid obſtat, quo minus eadem promiſſione, utrumque contineri dicamus?

§. 21. Jurisdictio in viis publicis criminalis, non Magiſtratui ordinario, qui circumquaque alias habet merum imperium, ſed Domino Territoriali tribuitur *v. cap. præced. §. 17.* quam ſententiam, contra Bocerum, pluribus defendere nititur. Ziegler *de J. M. l. 2. c. 17. §. 30. ſeqq. add.* Fritsch *d. tr. c. 10.* Lyser *Jus Georg. l. 3. c. 32.* Non alia autem ratione illa adſtruitur, quam quod *viarum*

Fff fff ff 2 *publi-*

publicarum dominium, ad Rempublicam pertineat, ex qua tamen nihil ſolidi inferri poteſt, cum enim jurisdictio, cum dominio, nihil habeat commune, poterat ſane generalis ejus conceſſio ita accipi, ut illa, tam in locis publicis, quam privatis, exerceretur. Illud etiam certum, hujus generis controverſias, non ob rationes utilitatis publicæ, ſed commodi privati, plerumque agitari.

§. 22. Vias publicas non raro interſecant flumina, adeoque *Pontibus* illæ conjungi debent. Pontis nomine quid intelligatur, notiſſimum eſt, ut, definitionem dare, vix opus ſit. Solet tamen ita definiri: *Eſt via, ex ligno & lapide, ſupra aquas, arte facta, ut terra cum terra jungatur, ad eundi vel vehendi commoditatem vid.* FRITSCH *de jur. pont. c. 1.* Cum igitur fluminis publici pons, ſit pars viæ publicæ, hinc quæ de hujus conſtitutione, conſervatione ac ſecuritate dicuntur, ad illum etiam pertinent *v. l. 4. de flumin.* ZIEGL. *de J. M. l. 2. c. 16.* FRITSCH. *d. tr.*

§. 23. Pontium loco, trajiciendis fluminibus, alicubi pontones, *Fähren* habentur. *v. l. fin. de S. R. P.* GELL. *N. A. l. 10. c. 25.* qui eodem cum illis jure cenſendi videntur: Quia tamen per eosdem, tota fluminis latitudo non expletur, aut obtenditur, nec tantum eſt iſtis, quantum ex pontibus, metuendum eſt periculum, & facile inſuper iſti, ut alia navigia, loco moveri & ſubduci poſſunt, inde facilius etiam eorum, quam pontium, uſus privatis permittitur. In uſum ergo rei familiaris & agriculturæ, privatis pontonem habere licet, quamvis alius cum jure illo, eo in flumine inveſtitus ſit ZIEGLER *de Jur. Maj. l. 2. c. 16. §. 4. 5. & in Deciſ. D. 20.*

Digitized by Google

CAPUT XII.
DE VECTIGALIBUS.

SUMMARIA.

Vectigalis varia ſuppoſitio §. 1.
Vectigalia publica inſtituunt Imperantes §. 2.
In rebus propriis, etiam privatis pro tranſitu aliquid exigere licet §. 3.
Privata vectigalis inſtitutio in diverſa incidit delicta §. 4.
Jus inſtituendi vectigalia, in Germania §. 5.
Vectigalium varietas, juſtitia §. 6.
Et abuſus §. 7.
Vectigalia regulariter omnes ſolvere debent §. 8.
Quidam tamen excipiuntur §. 9.
Res quædam ab hoc onere debent eſſe immunes §. 10. 11.
Vectigalis ſolvendi qualitas, quantitas, locus & cauſa §. 12.
Publicanorum officium §. 13.
Et improbitas §. 14.
Actiones contra eos comparatæ §. 15. 16.
Viatores merces profiteri & vectigal ſolvere tenentur §. 17. 18.
Alias merces in commiſſum cadunt §. 19.
Niſi juſta cauſa eos excuſet §. 20.
In commiſſum cadunt ſaltem res defraudatoris propriæ §. 21.
Et non indicatæ §. 22.
Quæ ipſo jure fiſco acquiruntur, aliquando alia pœna obtinet §. 23.
Obligatio domini territorialis ad damnum reſarciendum, ex ſolutione vectigalis non recte repetitur §. 24.

§. 1.

A Tranſeuntibus vias publicas, *Vectigal* exigi ſolet. Hoc nomine, in ſenſu generaliori, quivis reditus *v. l. 59. §. fin. de uſufr. j. l. 9. §. fin. eod.* ac penſio tam privata quam publica *l. 1. ſi ag. vectig. l. 15. §. 1. qui ſatisd. cog. l. 23. C. de admin. tutor. l. 7. pr. de publican. & vectig. l. 17. §. 1. de V. S.* notatur. In ſpecie vero eſt *penſio, quæ, pro mercium vectura, aut tranſitu, in itinere vel pontibus ſolvitur v. l. 3. C. de vectigal. l. 60. §. p. loc. l. 21. pr. de donat. int. V. & U.* Alii ipſam *obligationem*, hoc nomine intelligunt, hinc vectigal, dicunt *munus reale, pro mercium vectura, aut tranſitu, Principi, in auctoramentum præſtitæ ſecuritatis, & refectionis viarum publicarum, debitum v.* ZIEGLER. *de J. M. l. 2. c. 5.*

§. 2. Jus imponendi vectigalia, imperio civili ineſt *v. l. 10. de publ. & vectig. l. 2. 3. C. vectigal. nov. inſt. non poſſ. II. f. 56. c. 10.*

X. de cenſ. c. 26. X. de V. S. Solet tamen aliquando, non facultas vectigalia pro lubitu inſtituendi, ſed jus, certo in loco, eadem exigendi, municipiis, vel aliis univerſitatibus aut perſonis, concedi *v. l. 10. C. de vectigal. l. 1. C. vectigal. nov. inſt. l. 3. C. de compenſ. l. 15. §. 10. de excuſ. l. 8. §. 1. de vacat. mun.* quemadmodum, per præſcriptionem, etiam jus illud privatis quandoque acquiritur *c. 26. X. de V. S. v.* ZIEGLER *d. l. 2. c. 6. §. 1. ſeqq.*

§. 3. Eſt autem iſta acquiſitio referenda, ad loca publica, in quibus alias privatis nihil juris eſt. Nam ſi vel univerſitas, vel privatus, aurigas, per aream ſuam, accepta aliqua mercede, tranſire ſinant, eo caſu, quo via prætoria, parum munita eſt *vid.* ZIEGLER *d. l. §. 6.* id ſuo jure faciunt, perinde ſicut uſum rerum aliarum locare poſſunt. Neque igitur permiſſione publica hic opus eſt, nec, qui ita agunt, in regale vectigalis jus involare cenſendi ſunt, utut illi, qui tale lucellum privatis invident, hoc credi velint.

§. 4. Si quis vectigalia, in uſum ſuum, inſtituat, crimen læſæ Majeſtatis committit *arg. l. 3. ad L. Jul. maj.* ratione vero viatorum, quibus pecuniam, hoc ratione, extorquet, vis publicæ reus fit *l. fin. ad L. Jul. de vi publ.* quod etiam dicendum, ſi vectigalia legitime acquiſita, ultra modum extendat *add. l. 9. §. 5. de public. & vectig.* Jure Canonico inſuper excommunicationis pœnam incurrit *c. 10. X. de cenſ.* quod utrumque probavit Rudolphus I. apud LEHMAN. *Chron. Spir. l. 5. c. 108.* Si quis, muneris obtinendi cauſa, nova vectigalia comminiſcatur, pœna ambitus tenetur *l. un. §. 3. de L. Jul. amb. v.* ZIEGL. *d. c. 6. §. 9. ſeqq.*

§. 5. In Germania, vectigalia vi ſolius Juris Territorialis, inſtitui nequeunt, ſed conceſſio Imperatoris & Electorum accedere debet. *Capit. Leopold. art. 21. J. P. W. art. 9. v.* VITRIAR. *J. P. P. l. 3. tit. 4. §. 4. ſeqq.* SCHWEDER *J. ad J. P. p. ſp. S. 1. c. 20.* Videtur tamen hoc eſſe referendum ad vectigalia, iis imponenda qui Territoria ſimpliciter tranſeunt *v.* FUCHS *ad Lehman. Chron. Spir. l. 7. c. 120. verſ. fin.* nam, quin rebus, quæ in- & evehuntur, Dominus Territorialis vectigal imponere queat, non dubitem. Quidam Status jus vecti-

Digitized by Google

vectigalium ſimpliciter habere cenſentur *v.* LIMN. *addit. T. 1. ad l. 5. c. 7. n. 136. ad Capit. Maximil. II. art. 9.* RHET. *J. J. P. l. 1. tit. 6. §. 24. tit. 13. §. 4.*

§. 6. Vectigalia ſunt vel *terreſtria*, vel *fluviatica*, vel *maritima*, ſub quibus diverſæ ſpecies continentur, hinc varia vectigalium nomina, ex Italorum plerumque idiomate depromta, extiterunt *v.* ZIEGL. *de J. M. l. 2. c. 7. §. 1. 2. 18.* FRITSCH *de jur. pont. c. 4.* Omnium autem juſtitia deducitur ex impenſis, quas in viarum & pontium, ut & riparum & portuum refectiones & exſtructiones, inſumere oportet, ut & ex lucro, quod negotiantes ex commerciis, per terras noſtras inſtitutis, percipiunt *v.* ZIEGL. *d. c. 7. §. 14. ſeqq.*

§. 7. Regulæ tamen ſocialitatis, in imponendis vectigalibus, obſervari debent. Apud antiquos Germanos moderata ſatis fuerunt vectigalia *v. Landr. l. 2. art. 27.* LEHM. *Chr. Spir. l. 2. c. 44.* Sed hodie abuſus paſſim invaluit, ac vectigalia nimis ſæpe vel intenduntur, vel multiplicantur, cujus rei ratio, à luxu & multitudine Dominantium, dependet. Inprimis gravem olet dominatum, ſi, ſine urgentiſſima cauſa, pedagia exigantur *v.* ZIEGLER. *d. c. 7. §. 16. ſeqq.* FRITSCH. *de viis publ. c. 9.* Inter liberas gentes, pactis quandoque vectigalium exactio determinatur.

§. 8. Exigi poſſunt vectigalia ab omnibus, tam incolis quam exteris, niſi vel lege, vel pacto immunitatem obtinuerint, id quod ex natura imperii civilis fluit, adeoque ubique obtinet. Jure Romano, vectigalium oneri etiam ſubſunt milites *l. 3. 7. C. de vectig.* & palatini; quibus tamen reſcripto conceſſa immunitas prodeſt, ſed, quoad privatos, ejusmodi reſcriptum, obreptitium præſumitur adeoque nullius effectus eſt *l. 6. 10. 12. C. de vectig. v.* ZIEGL. *de J. M. l. 2. c. 8. §. 1.*

§. 9. Immunes ſunt à vectigalibus (1.) Clerici *v. c. 4. de cenſ. in 6. clem. 3. eod.* niſi mercaturam exerceant ZIEGL. *d. c. 8. §. 2. 3.* (2.) Illuſtres & Nobiles ut & Principum Officiales *v. Ord. Regim. de anno 1500. tit. 21. de anno 1521. §. 39.* quod in aliis quoque Rebuspublicis obtinere ſolet *v.* ZIEGL. *d. l. §. 4.* (3.) Legati *l. 8. C. de vectig.* de quo uſus gentium conſulendus (4.) fiſcus *l. 9. §. 8. de publ. & vect.* (5.) Academici *v.* ZIEGL. *d. l. 5. ſeqq.* Uti autem immunitas illa, poſitivi vel arbitrarii juris eſt, ita regulariter ad pontium vectigalia non pertinet *v. l. 7. C. de*

de SS. Ecclеſ. ZIEGLER *d. l. 2. c. 9. §. 1.* LAUTERB. *C. J. de public. lit P.*

§. 10. Res, pro quibus vectigal ſolvendum ſit, quod attinet, primo quidem excipiuntur merces, ad publicum cujusque civitatis uſum, ab ipſa nimirum Republica, aut ejus curatoribus, comparatæ *v. l. 9. §. 7. 8. de publ. & vectig.* ZIEGL. *d. c. 9. §. 1.* Sed hujus rei ratio non dependet à *qualitate rerum*, ſed à *conditione ſubjecti.* Illam vero ſi reſpiciamus, æquitas exigit, ut rebus valde neceſſariis, vel nullum vel modicum, iis vero, quæ ad commoditatem voluptatem & luxum pertinent, grave vectigal imponatur *v.* SCHWED. *J. ad J. P. p. ſp. Sect. 1. c. 20. §. 5.*

§. 11. Jure Romano, quicquid privati uſus gratia vehitur, à vectigalibus eſt immune *l. 5. C. de vect. l. 4. §. 1. de public. j. l. 43. 44. 203. de V. S.* quicquid vero, negotiationis cauſa, habetur, iis obnoxium eſt *v. l. 16. §. 7. de publ. & vect.* quæ ſanctio, ex laudato æquitatis principio quodammodo fluit, hodie tamen etiam res uſuales, multis in locis, vectigalium exactioni ſubjacent *v.* ZIEGL. *d. c. 9. §. 2. ſeqq.* Apud Romanos, ex rebus turpibus vel ſordidis, quandoque vectigalia, vel ejus generis tributa alia, ſunt exacta, cujus ſpurcitiæ veſtigium quoque occurrit in *l. 17. §. 5. de uſur. v.* ZIEG. *d. c. 9. §. 6. ſeqq.*

§. 12. Vectigal ſolvendum eſt in pecunia numerata, etſi, ex ipſis mercibus, quoque præſtari queat, ſi utraque pars conſentiat. Jure civili ſolvitur pars octava *l. ult. C. de Eunuch. l. 7. C. locat. l. 7. 8. C. de vect.* non ſpecierum ipſarum, ſed pretii. Hodie cujusque loci privilegium & conſvetudo legitima attendi debet *v.* CARPZ. *p. 4. C. 41. D. 15. n. 8.* Facienda eſt ſolutio in teloneo ſive publicanorum ſtatione, quam etiam regulariter is, qui jure dependente vectigalia exercet, mutare nequit. Sublata vectigalis cauſa, e. gr. ponte deſtructo, pontenagium amplius non debetur, ſi vero, eodem exiſtente, per vadum quandoque eant viatores, vectigal pontis, alioquin neceſſarii, adhuc ſolvendum erit *vid.* ZIEGL. *d. l. 2. c. 10.*

§. 13. Exigendis vectigalibus, certi officiales ſunt conſtituendi, quibus reditus hi, vel certa mercede locantur, vel qui, iis adminiſtrandis, ſaltem præficiuntur, ac Publicani *v. l. 1. §. 1. l. 12. §. 3. l. 13. pr. de publ. & vect. l. 16. 17. de V. S.* vel portitores audiunt, licet quidam hæc nomina diſtingvant *vid.* ZIEGLER *de J. M. l. 2. c. 5. §. 2. ſeqq.*

Eorum

Eorum autem officium vel reſpicit *Rempublicam*, cui nihil intervertere, vel *viatores*, à quibus ſine acerbitate, vectigal exigere, ac ab omni læſione abſtinere debent.

§. 14. Sed Publicanorum improbitas, apud omnes fere gentes, celebrata eſt *v. l. 12. de public. & vectig.* hinc variis remediis illa coerceri ſolet. Si erga Rempublicam illi deliquerint, tum & damni reſtitutioni, & pœnæ arbitrariæ ſubjacent; poterit etiam pœna Reſidui locum habere. Viatores, erga quos frequentius malitia publicanorum ſe exſerit, pro caſuum diverſitate, diverſas habent actiones, quibus vel damni reſtitutionem, vel pœnam exigunt.

§. 15. Si per errorem aliquid ſolverint, habent condictionem indebiti *l. fin. §. fin. de public. & vectig.* Si publicani illicite quid exegerint, ſine vi, duplum, ſi per vim compulſivam, quadruplum reſtituere tenentur, ac, ultimo caſu, etiam extra ordinem puniuntur *l. 5. §. 1. l. 9. §. 5. eod.* Opus tamen eſt, ut intra annum agatur, nam alias in ſimplum ſaltem actio competit *l. 1. pr. l. 13. §. fin. eod.* ſi reus promte reſtituat, actio etiam quoad pœnam evaneſcit *l. 5. pr. eod.*

§. 16. Datur hæc actio etiam hæredi *l. 13. §. fin. eod.* non vero contra hæredem niſi quatenus locupletior factus *l. 4. pr. eod.* plures delinquentes, pro rata regulariter obligantur *l. 6. eod.* Si delictum commune, ut furtum, rapinam vel damnum, committat Publicanus, cum præcedente actione, conſveræ actiones concurrunt *l. 1. §. 2. 3. 4. de public. & vectig.* Ex facto vel mancipiorum, vel famulorum mercenariorum, publicanus in ſolidum quoque tenetur, quia ejus culpa præſumitur *l. 1. pr. §. 5. 6. l. 2. 3. de publican. v.* ZIEGL. *de J. M. l. 2. c. 6. §. 11. c. 11. §. 3. ſeqq.* LAUT. *C. J. de publican.*

§. 17. Viatores, etiam non admoniti, merces profiteri, ac vectigal ſolvere tenentur, poterit tamen, conſentiente publicano, ſolutio differri *l. 16. §. 6. 12. de publican.* Si res notorie ſint immunes, v. gr. mancipia uſualia veterana, profeſſio impune omittitur, ſi vero de immunitate ambigitur, ut contingit circa mancipia uſualia novicia, ſub pœna commiſſi, illa eſt facienda *d. l. 16. §. 3. 9. eod.* Hodie vero profeſſio, eo tantum fine, requiritur, ut de immunitate conſtet, omiſſa autem pœnam non operatur *v.* ZIEGL. *d. l. 2. c. 11. §. 1. 2.*

§. 18. Si portitor non adſit, qui vectigal recipiat, jure Svevico

Digitized by Google

c.214. viator per tres horas expectare, ac clara voce publicanum excitare tenetur; ſed hodie, ſine metu pœnæ, ultra ire poteſt, ut tamen ſolutioni vectigalis maneat obligatus. In conſcientia vero eum obſtringi ad ultroneam oblationem, non crediderim, nam leges nihil amplius exigunt, quam ut vectigal miniſtris paratis, certo in loco, offeratur. Sed de hoc, in tanto ſpeculatorum numero, fruſtra forte diſputatur *add.* ZIEGL. *l.2. c.7. §.21.*

§. 19. Si merces, fraudandi vectigalis cauſa, non indicentur, in commiſſum cadunt *l.14.16. §.1.3.12. de publican.* idem dicendum, ſi, facta profeſſione, illico quis ſe, animo non ſolvendi, ſubduxerit *vid.* ZIEGL. *l.2. c.12. §.1. 2. 3.* Ignorantia affectata, à pœna non liberat *l.16. §.5. de publican.* ob culpoſam vero, duplum vectigal ſolvendum eſt *d.l.16. §.10.* diſtinctio, inter *ignorantiam* & *errorem*, qua nonnulli, huic rei expediendæ, utuntur *v.* ZIEGL. *d. c.12. §.8.9.* fundamento caret.

§. 20. Si ſervus fugitivus, pro ſe, vectigal non ſolvat, hoc domino nocere non debet *l.16. §.4. de publican.* Ceſſat quoque pœna commiſſi, ſi propter neceſſitatem adverſæ tempeſtatis, onus expoſitum ſit *l.16. §.8. eod. v.* ZIEGL. *d. c.12. §.11. 12.* qui vero ſponte ad aliam viam deflectunt, illi in pœnam ſine dubio incidunt *v. l.2. C. de curſ. publ.* CARPZ. *p.2. C.27. D.3. n.7.* Præterea vel ob lubricum ætatis, vel permiſſam juris ignorantiam, ignoſcitur militibus *l.3. C. de vectig.* pupillis *l.7. §.1. de publican.* & minoribus *l.16. §.9. eod.* neque enim hos, ab iſtis, ſeparandos eſſe putem, licet aliis ita videatur *v.* ZIEGL. *d. c.12. §.10.*

§. 21. Cadunt in commiſſum res defraudatoris propriæ *v. l.8. §.1. l.11. §.2. l.14. 16. §.11. de publican.* hinc ſi nauta vel auriga vectigal non ſolvant, navis & currus cum equis tantum fiſco acquiruntur, non etiam merces domini ignorantis. Nam ex eo, quod factum procuratoris domino *l.23. de minor. l.10. C. de procur.* vel famulorum, cauponi noceat *l.fin. §.4. naut. caup. ſtabul.* inferri nequit, quod dominus mercium, duram commiſſi pœnam ſuſtinere debeat, cum nauta vel auriga neque ejus procurator, neque famulus ſit, ac dominus dolo careat, qui tamen ad hanc pœnam requiritur.

§. 22. Porro illa tantum res in commiſſum cadit, quæ, cum vectigali ſubeſſet, non fuit indicata, hinc ſi quis res munes & immunes

ſimul

ſimul advexerit, ac ex illis quasdam, vel certam quantitatem, celaverit, res immunes, aut ex munibus illæ, quæ indicatæ ſunt, fiſco haud cedunt *l. 16. §. 2. de publican.* Licet enim res licitæ cum illicitis, fiſco vindicari ſoleant *l. 11. §. 2. de publican. l. 3. C. de naut. fœn.* attamen à mercibus illicitis, ad munes, profeſſione non indicatas, non recte infertur *arg. l. 11. pr. de publican. l. 2. C. quæ res export. non deb.* v. ZIEGL. *d. c. 12. §. 4. ſeqq.*

§. 23. Res commiſſa, ipſo jure, fiſco acquiritur *l. 8. 14. de public.* ſententia tamen declaratoria præcedere debet, antequam poſſeſſio reo auferatur, ſed hodie illa non exigitur, ſi defraudatio ſit manifeſta *vid.* LAUTERB. *C. J. de publican. lit. D.* Lapſu quinquennii fiſcus excluditur *l. 2. C. de vectigal.* Jure Saxonico, ob defraudatum vectigal, habet locum pœna pecuniaria *Landr. l. 2. art. 27.* COLER *Deciſ. 190.* Sed hæc vix obſervatur *add.* ZIEGL. *d. c. 12. §. 13. 14.*

§. 24. Ob ſolutum vectigal, dominus territorialis, ad damnum viatoribus illatum, reſarciendum cenſetur eſſe obligatus *v.* ZIEGL. *d. l. 2. c. 13.* LAUTERB. *C. J. de publican. in fin.* Sed ſolutio vectigalis, cum præſtatione ſecuritatis, haud videtur eſſe connexa, ceu admonui in OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 998.* nam ſi pactum & culpa abſit, damni reſtitutio exigi nequit, licet vectigal ſit ſolutum, & vice verſa, ſi vectigal alicubi non obtineat, damnum tamen erit reſarciendum, ſi pactum vel culpa interveniat. Ex his ſolis ergo regulariter damni præſtatio judicanda erit *v. cap. præc. §. 18. 19.*

CAPUT XIII.

DE INFORTUNIIS PEREGRINATIONUM.

SUMMARIA.

Peregrinantes varibus caſibus ſunt expoſiti *§. 1.*
Inprimis in itinere maritimo naufragium aliquando accidit *§. 2.*
Naufragio imminente perſonæ & res in tutum ſunt ſubducendæ *§. 3.*
Vel res quædam ejiciendæ *§. 4.*
Requiſita periculi ad jactum ſufficientis *§. 5.*
Iis poſitis jactus recte ſit *§. 6.*
Sed depulſo periculo, damnum eſt reſarciendum *§. 7.*
Modo periculum fuerit verum *§. 8.*
Fatale *§. 9.* Commune *§. 10.*
Ac ejectione & amiſſione rerum depulſum *§. 11. 12.*
Contributionis neceſſitas, modus *§. 13.*
Objectum *§. 14.*
Et media *§. 15.*

Facto naufragio, conſervatio ſui extraordinariis mediis aliquando obtinetur §. 16.
Obligatio ejus, qui naufragii cauſa fuit §. 17.
Res recuperatæ dominis ſunt reſtituendæ refuſis tamen impenſis §. 18.
Bona naufragorum aliis male adjudicantur §. 19.
Preces publicæ de lucro ex naufragiis faciendo, quo ſenſu tolerari queant §. 20.

§. I.

UTi homines in genere, variis calamitatibus ſunt expoſiti, ita inprimis peregrinantes diverſis caſibus, quos vel vis major immittit, vel hominum culpa aut improbitas excitat, ſubjacent. Caſus fatales patienter eos ferre oportet, ſed damni voluntarii reſtitutionem, ab autoribus, ſi haberi queant, recte illi exigunt, qui inſuper etiam condignis ſuppliciis merito afficiuntur, de quo, in genere, alibi actum. Aliquando etiam Domini Territoriales damnum reſarcire tenentur, ceu proxime *§. fin. cap. præc.* notavimus.

§. 2. Inprimis in itinere maritimo, naufragii calamitas accidere ſolet, de qua ſpecialius nonnulla dici merentur. De præſagiis futuræ tempeſtatis, qualia navigantes obſervare ſolent, aliqua hic tradere, extra inſtitutum eſt *v.* D. GERDES *diſſert. de Naufrag. hab. Gryphiswald. 1681. c. 3. §. 1.* Naufragii nomine intelligitur *calamitas fluctibus oppreſſi & jam pereuntis navigii.* A cauſa diſtinguitur, in doloſum *v. l. 10. de incend. ruin. naufrag.* culpoſum *l. 16 §. 1. de R. V. l. 13. §. 2. locat. l. 7. C. de navicul. & naucler.* & caſuale *v.* GERDES *d. diſſert. c. 2.*

§. 3. De cætero naufragium conſiderari poteſt, vel quatenus *imminet*, vel *factum eſt.* Primo caſu id agendum eſt, quo *perſonæ & res in tutum ſubducantur*, vel etiam, *damno minori, naufragium evitetur.* Prius contingit, ſi non procul à littore naufragium metuatur, *wenn das Schiff ohnweit vom lande, ſtrandet und leck wird:* tum enim primo perſonæ, deinde res vectæ, tandem etiam ipſa navis, ſi fieri queat, periculo eripi debent. Quibusdam legibus maritimis, inſtrumenta navis, bonis mercatorum præferuntur *v. Jus marit. Hanſeat. tit. 9. art. 4.* quod tamen alibi non obſervatur *v.* GERDES *d. diſſert. c. 3. th. 2. in fin.*

§. 4. Poſterius accidit, ſi calamitate preſſi, evitando naufragio, res quasdam ejiciant; de quo jactu olim diſpoſuit *Lex Rhodia*, eo nomine

mine Romanis celebrata. *v. l. 1. de L. Rhod. de jact.* Sunt vero, quæ hic afferri ſolent, ſanctiones, fere nihil aliud, quam concluſiones, ex generali æquitatis principio, ſupra *l. 2. c. 18.* tradito, deductæ, de quo ut ſpecialius conſtet, ſpectari poteſt (1.) periculum (2.) jactus & (3.) damni reſtitutio.

§. 5. Periculum debet eſſe (1.) *commune*, nam alias de jure in res eorum, qui extra periculum ſunt, vel ipſorum obligatione, quæ quidem ex neceſſitate reſultent, quæri nequit (2.) *tale, quod ejectione quarundam rerum probabiliter queat depelli*, nam alioquin ejectio iniqua vel fruſtranea erit. Quodſi deliberandi ſpatium ſuppetat, nauta cum mercatoribus, de faciendo jactu, conſilium inire tenetur *v. jus marit. Wisbienſ. tit. 38.* GERDES *d. diſſert. c. 3. th. 2.* Utrum vero periculum (3.) ſit *caſuale, an culpoſum*, id aliquando attenditur, aliquando non, ceu ex dicendis conſtabit.

§. 6. Præſente igitur periculo, jactus fieri poteſt, tam propriarum quam alienarum rerum *v. l. 14. de præſcr. verb.* nam in caſu neceſſitatis obligatio, quæ rerum alienarum corruptionem prohibet, ceſſat. *v. c. 4. X. de conſuet.* Nihil porro, quoad ipſum jus ejiciendi, intereſt, ſive periculum, fatale, ſive culpoſum ſit, nam omni caſu ſatius eſt, damno minori, majus redimere. Ut vero, quantum conſternatio permittit, in rebus ejiciendis habeatur delectus, ac prius ejiciantur res majoris ponderis ac minoris pretii, aut etiam inſtrumenta navis *v. l. 2. §. 1. in fin. l. 3. 5. §. 1. de L. Rhod. de jact.* rationis eſt.

§ 7. Jactu facto, damnum à cæteris, quorum res ſervatæ ſunt, æquabili contributione eſt reſarciendum, ita tamen ut ipſe læſus, ejus partem etiam ferre debeat. Licet enim, poſito periculo, pati quis debeat, ut, in ſalutem communem, res ipſius ejiciantur, attamen ut is, depulſo periculo, damnum ſolus ferat, nulla æquitatis ſpecie poſtulari poteſt, ſed ſicut periculum fuit commune, ita illa etiam exigit, ut damnum minus omnes quoque ferant *l. 1. 2. §. 1. in fin. l. 3. 4. pr. l. 5. §. 1. de L. Rhod. de jact.* Ut tamen illa obligatio aſſeri queat, variis opus eſt cautionibus.

§. 8. Primo igitur conſiderandum, an periculum fuerit *Verum*, nam ſi nauta, ex imprudentia vel malitia, res alicujus ejecerit, ille ſolus damnum reſarcire debebit *l. 14. pr. §. 2. de præſcript. verb.* adeo, ut ſi

ille non ſit ſolvendo, cæteri ne quidem in ſubſidium teneantur, nam ceſſat periculum, quod prima hujus obligationis eſt cauſa. Ex humanitate cæteros quandoque obligari, recte dicitur, ſed illius obligationis, in foro externo, regulariter nullus eſt effectus. Utrum autem periculum verum ſubfuerit nec ne, juramento nautarum duorum vel trium plerumque definitur *v. Jus Wisbienſ. tit. 38.* Gerdes *d. diſſert. c. 3. th. 2. verſ. fin.*

§. 9. Poſtea videndum, utrum periculum verum, ſit *fatale*, an *culpoſum*, illo caſu memorata obligatio ſe exſerit, hoc vero, culpoſus damnum reſarcire cogitur *v. l. 14. pr. §. 2. de P. V. l. 27. §. 23. ad L. aquil. l. 30. §. 2. locat.* Quodſi tamen ſolvendo non ſit, tum cæteri, perinde ut altero caſu, ad contributionem erunt obligati, nam periculum revera ſubfuit, ex quo, inter eos, qui culpa carent, obligatio contribuendi oritur: Neque malus debitor, qui periculum excitavit, illi ſoli, qui ejectionem paſſus eſt, obtrudi debet, ſed ad omnium potius damnum pertinere cenſendus eſt.

§. 10. Non minus etiam periculum debet eſſe *commune*, quæ quidem infelix communio, circa naufragium, ſemper adeſt. Idem obtinet, ſi navis, unius pecunia, à piratis fuerit redemta, ſi vero ipſi piratæ uni quid abſtulerint, cæteri ad contributionem non obligantur, his enim periculum non imminuit, nec adeo, illius damno, fuit depulſum *l. 2. §. 3. de L. Rhod. de jact.* Humanitas tamen contributionem quandoque exigit.

§. 11. Illud quoque requiritur, ut res alterius *perierint*, vel *deteriores* ſint redditæ *l. 4. §. fin. de L. Rhod. de jact.* nam quando damnum non eſt illatum, nec ejus reſtitutio peti poteſt. Quodſi adeo res ejectæ, fuerint recuperatæ, contributio ceſſat, vel ſaltem diminuitur *l. 2. §. 7. eod.* Denique opus eſt, ut *ejectione periculum ſit depulſum*, alias enim nullum ejus eſt meritum, nec adeo cæterorum obligatio.

§. 12. Quodſi adeo, jactu facto, navis nihilominus perierit, nulla debetur contributio, ſed quæ quisque ſervavit, ſibi ſervat *l. 5. 7. de L. Rhod. de jact.* Si tamen navis poſtea alio loco ſubmerſa ſit, & res per urinatores iterum fuerint extractæ, tum contributio obtinet *vid.* Lauterb. *C. J. de L. Rhod. de jact. lit. O.* nam ſufficit, quod primum

peri-

periculum, ejectione fuerit depulſum. Si Scapha, in quam merces, levandæ navis gratia, fuerunt repoſitæ, perierit, contributio debetur, ſi, ſalva ſcapha, navis ſubmerſa ſit, illa ceſſat *l. 4. pr. de L. Rhod. de jact.* nam ibi eſt meritum, hic nullum; videtur tamen æquitas hic dubia.

§. 13. Poſitis autem requiſitis, omnes contribuere tenentur, quorum interfuit jacturam fieri *l. 2. §. 2. de L. Rhod. de jact.* Quo vero æqua contributio obtineri queat, omnes res amiſſæ & ſervatæ, juſto pretio æſtimandæ ſunt, quo facto, ſinguli juxta proportionem rerum ſervatarum, conferunt *l. 2. §. 2. 4. de L. Rhod. de jact.* LAUT. *C. J. d. t. lit. O.* Cumque probatio & æſtimatio hic quandoque ſit difficilis, ideo legibus maritimis ſpecialius ea definitur *v. Jus Wisbienſ. art. 38. Jus marit. Svec. p. 5. c. 10. §. 1.* GERDES *d. diſſert. c. 3. th. 2. in fin.*

§. 14. A contributione excipiuntur Cibaria, conſumendi cauſa, navi impoſita, & homines liberi *l. 2. §. 2. de L. Rhod.* Sed prius videtur intelligendum de cibariis communibus, aut ſi illi, quorum intereſt, in exemtionem conſentiant, nam alias, ut propriorum cibariorum, ſepoſito conſenſu, fiat æſtimatio & contributio, rationis omnino eſſe videtur. Porro licet liberi hominis nulla ſit æſtimatio, attamen ejus conſervatio, pretio aliquo arbitrario æſtimari poterit, hinc à ratione non abhorret, ſi ob hanc aliquid conferendum ſit.

§. 15. Petitur collatio actione locati, contra magiſtrum navis, eo fine, inſtituta, ut ipſe res ſalvas tamdiu retineat, donec cæteri ſuas portiones præſtent *l. 2. pr. §. 2. de L. Rhod. de jact.* cenſetur tamen magiſter navis, actionum ceſſione poſſe defungi *l. 51. in fin. de pecul. l. 16. §. ult. de hered. petit.* LAUT. *C. J. de L. Rhod. de jact. lit. O.* Sed cum rebus dimiſſis, & actione in plures diviſa, vix aliquid ſperari queat, ideo ceſſio non erit admittenda. Alias certum puto, quod læſus, etiam ſine conceſſione, contra cæteros agere queat.

§. 16. Facto naufragio, ſive jactus aliquis præceſſerit, ſive non *v. §. 3.* dubio procul unusquisque ſe & res ſuas, quantum licet, periculo eripere poteſt. Si quis tabulam, duorum non capacem, occupaverit, ac alius adnatans eidem quoque ſe velit injicere, is à tabulæ detentore recte repellitur, nam præcepta affirmativa & officia humanitatis, in caſu neceſſitatis, ceſſant. Si plures in ſcapham inſiluerint, quam illa ferre poſſit, ſorte duci poſſunt, qui projiciantur, quemadmodum

Digitized by Google

modum etiam, pluribus in altum mare projectis, ac fame ſitique preſſis, unus alterve, in reliquorum conſervationem, mactari poſſe videtur v. PUFENDORF *de J. N. G. l. 2. c. 6. §. 3. add.* OBSERV. PUFEND. *Obſ. 143. 144. 145.*

§. 17. Quoad res deperditas diſtingvendum, utrum naufragium, fatale an alterius dolo vel culpa excitatum ſit. Illo caſu damnum æquo animo digerendum eſt, hoc vero, ab autore mali, ejus reſtitutio peti poteſt, ſed plerumque vel ejus inopia, vel facti incertitudo, actionem reddit inanem. Præterea delinquens, delicti convictus, condigno ſupplicio merito eſt afficiendus *v. l. 3. §. 8. l. 4. pr. l. 10. de incend. ruin. naufr. l. 3. §. 4. ad L. Cornel. de ſicar. Jus marit. Svec. p. 5. c. 6.* Probatio autem, ex conſvetis principiis, hic eſt inſtituenda, ut ſcilicet affirmans caſum aut culpam probare, ac probationes oppoſitas, ſi iis ſe convictum fateri nolit, elidere teneatur *add.* GERDES *diſſert. de naufrag. c. 2.*

§. 18. Quodſi ex bonis amiſſis quædam recuperentur, dominis erunt reſtituenda, licet ab his ejecta ſint, quamvis enim pro derelictis videantur habita *l. 43. §. 11. de furt.* attamen hoc ſaltem verum eſt ratione *æquoris*, non *hominum recuperantium*, ſive, bona illa non ſunt in derelicto, ſed deperdito *l. 21. §. 1. de A. A. P.* impenſæ tamen, in recuperationem factæ, *Bergelohn*, recuperantibus reſtituendæ ſunt *v. Jus marit. Svec. p. 5. c. 1.* Quodſi autor naufragii læſis damnum reſtituerit, tum res poſtea recuperatæ, illi erunt præſtandæ *v. l. 46. 47. de R. V. l. 25. §. 1. ſolut. matrim. l. 9. rer. amot.*

§. 19. Inhumana igitur, dubio procul, eſt conſvetudo, quæ bona naufragorum, vel fiſco vel occupantibus addicit, quæ ex eo forte habet originem, quod exteri, pro hoſtibus male habeantur. Merito igitur illa improbatur, niſi hoſtes aut piratæ naufragium faciant *v. l. 1. 7. 12. de incend. ruin. naufrag. l. 1. C. de naufrag. auth. navigia C. de furt. c. 3. X. de raptor. junct. c. 20. X. de privileg. Ord. crim. art. 218.* quod legibus aliarum gentium caveri quoque ſolet *v.* GERDES *diſſert. de naufr. c. 4.*

§. 20. Quibusdam in locis, Deus, publicis precibus, rogari dicitur, quo infauſta hæc lucra augeat, *das er das ſtrandrecht ſegne*, quas preces, impias & abſurdas eſſe facile liquet. Quodſi eo ſaltem preces

perti-

rtinere dicantur, quo Deus accolis maris bona illa potius adjiciat, am eas in mari perire patiatur, tum admitti quidem poterunt, ſed bita cautione recte erunt explicandæ, ut neque naufragiorum von continere, neque in ullius injuriam tendere, exiſtimari queant.

CAPUT XIV.

DE DIVERSORIIS.

SUMMARIA.

pitiorum diverſitas §. 1.
cenarii natura, denominatio §. 2.
buſus §. 3.
inſtituendi diverſorii regulariter eſt effectus ominus §. 4.
ponum obligatio ſtatus civilis §. 5.
elicta §. 6.
r cauponem & viatorem cenſetur ſubeſſe quaſi contractus §. 7.
eſt potius locatio & venditio cum promiſſione omnis diligentiæ §. 8. 9.
ſenſus juris romani §. 10.
ante culpa caupo non tenetur §. 11.
itum parſimonia cauponibus diſplicet §. 12.
ſo & immodica exactione hi abſtinere debent §. 13.
n vero æſtimationem præſtitorum merito igunt §. 14.
Viatoribus præſtanda eſt ſecuritas §. 15.
Dominus diverſorii quatenus per alios obligetur §. 16.
Obligatio eorum, qui ſine profeſſione cauponariæ, hoſpites recipiunt §. 17.
Obligatio cauponum ceſſat, ceſſante culpa §. 18.
Ob culpam viatoris & pactum §. 19.
Temperamentum §. 20.
Actionis de recepto natura §. 21.
Probatio circa eam neceſſaria §. 22.
Ex facto famulorum & inquilinorum caupo tenetur in duplum §. 23.
Actionis hujus uſus & proceſſus quoad advenas obſervandus §. 24.
Viatores ad tempus Reipublicæ ſubjiciuntur §. 25.
Subjectionis hujus effectus §. 26.
Caupones regulariter utuntur jure ſubditorum communi §. 27.

§. 1.

IN uſum peregrinantium ſunt inſtituta diverſoria. Recipiuntur autem advenæ vel gratis *v. l. 5. §. 2. de injur.* vel ob reciprocum hoſpitii uſum, vel ob mercedem, hinc hoſpitia ſunt vel *gratuita,* quæ inter amicos locum habent, vel Imperanti aut Officialibus quandoque præſtari debent *v. c. 19. 23. 24. X. de* vel *permutatoria*, qualia apud veteres in uſu fuerunt, & hodie que inter amicos obtinent, vel *mercenaria*, de quibus hic tantum no eſt *v.* LEYSER *Jus Georg. l. 3. c. 19. §. 1. ſeqq.*

§. 2. Hoſpitium mercenarium eſt *Ædificium, in quo advenæ,*

 cum

cum rebus ſuis, pro mercede ſuſcipiuntur, ac iis, quæ ad vitam ſuſtentandam & quietem capiendam, neceſſaria ſunt, inſtruuntur. Dicitur etiam Diverſorium *l. 3. in quib. cauſ. pign.* taberna *l. 13. §. 4. de damn. infect.* caupona *l. 29. C. ad L. Jul. de adult. l. 13. de inſtr. legat.* meritorium *l. 5. §. 5. de injur. l. 13. §. 8. de uſufr.* &, pro ratione hoſpitum receptorum, ſtabulum *l. 1. §. 5. naut. caup. ſtabul. v.* LEISER *d. c. 19. §. 18. 19.*

§. 3. Eſt autem concepta definitio ſecundum uſum legitimum & neceſſarium, nam alias ignotum non eſt, quod plerumque in diverſoriis ea quoque occurrant, quæ peregrinatorum intemperantiam conſtimulent, *v. l. 29. C. ad L. Jul. de adult.* ut &, quod incolarum commeſſationibus & ludis eadem ſimul inſerviant, vel etiam, in illum finem, unice habeantur. Hinc diſcrimen cauponum hoſpitalium & cereviſiariorum, *der Gaſt- und Schenckwirthe,* ſub quibus etiam, quos vetuſtas ignoravit, *die Coffeeſchencken*, comprehenduntur, innotuit. De cætero illa fere omnia, quæ uſum neceſſarium excedunt, improbari debent.

§. 4. Inſtituere diverſorium, eoque fine ſignum aliquod ſuſpendere, dominii effectus videtur, hinc cuivis domino tamdiu illud licitum cenſeri debet, donec reſtrictio probetur. Poterit autem libertas illa reſtringi vel per *conventionem expreſſam*, vel per *præſcriptionem*, vel inprimis per *legem publicam*, quo reſpectu, jus hoſpitii habendi Regalibus annumerari ſolet *v.* KLOCK. *V. 1. Conſ. 8. n. 125.* adeo ut illud vel ab Imperante, vel, ex hujus conceſſione, à Domino Jurisdictionali, impetrandum ſit. In dubio tamen pro libertate erit pronunciandum *v.* LEISER *d. c. 19. §. 20. ſeqq.*

§. 5. Is qui publicum hoſpitium inſtituit, neceſſario hoſpites recipere tenetur LEISER *d. l. §. 23. ſeqq.* quod tum verum videtur, ſi cum jure prohibendi diverſorium exerceat, non, ſi ex communi dominii jure. De cætero cauponariam immediate exercere, infra dignitatem Nobilium & Clericorum eſſe cenſetur, in ſe tamen inhoneſtum, ac homine ingenuo indignum non eſt, modo abuſus abſit; Hic vero in eo conſiſtit, quod tabernæ plerumque commeſſationibus, luſui & Veneri inſerviant *v. l. 43. pr. de R. N.* ac caupones pecunia hoſpites nimis emungant.

§. 6.

§. 6. Solent quidem ei leges opponi, ſed cum in illum plerique nortalium inclinent, hinc hæ raro ſervantur, ac abuſus impune exer-etur, modo modica cautio accedat. Gravior exceſſus eſt, ſi delicto-um, ſocietatem civilem turbantium, rei, ut latrones, violatores pacis ublicæ, Cingari, relegati, fures, & ejus generis alii, hoſpitio excipian-ır, in quem adeo ſeverius animadverti ſolet *v. l. 13. de offic. Præſ.* EISER *d. c. 19. §. 31. ſeqq.*

§. 7. Inter hoſpitem activum & paſſivum, ſeu viatorem *v. l. 2. iut. caupon. ſtabul. l. 19. §. 2. de judic. l. 239. §. 4. de V. S.* LEISER *l. §. 67.* facta receptione, cenſetur initus quaſi contractus, per quem e huic omnem ſecuritatem promiſiſſe cenſeatur, adeo ut damnum, ıe ſua culpa, viatori illatum reſarcire quoque debeat *v.* LAUTERB. *J. naut. caup. ſtabul.* quam ſententiam, quoad obligationis rigorem, re etiam probavi OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 137. in fin.*

§. 8. Sed, re rectius expenſa, & quaſi contractum, & obligatio-m adeo rigidam gratis fingi, exiſtimo. Juxta rei veritatem, inter ıponem & viatorem, quoad uſum rerum concedendarum, *locatio ductio*, quoad cibaria vero, *emtio venditio* initur, & caupo inſuper ınem diligentiam promittit, omnimodam vero ſecuritatem, nullis ibus turbandam, haud quaquam pollicetur, tam ampla enim pro-ſſio, & à communi ratione abhorret, nec jure Romano adſtruitur, c etiam, ad damni reſtitutionem, non aliter obligatus dici poteſt po, quam ſi culpam commiſerit.

§. 9. Poſſunt illa facile ad liquidum deduci. Indoles contractus lati, ſatis eſt manifeſta *v. l. 5. naut. caup. ſtabul.* nec aliud in *l. 3. §. 1.* adducitur locationis & hujus negotii diſcrimen, quam diverſa cul-ɔræſtatio, quod mere accidentale eſt, neque locationem negat. Pro-ſio ſecuritatis fit tacite, jam cum caupo, publica profeſſione, ho-es ad ſe velut invitet, eum omnem promiſiſſe diligentiam, æqui-colligi quidem jubet, ſed, damnum fortuitum illum quoque in ſe epiſſe, ex nullo indicio apparet.

§. 10. Eadem eſt ſententia juris Romani. Cuſtodiam præſtare et Caupo *l. 1. §. fin. l. 5. pr. naut. caup. ſtabul.* id quod, de ſumma di-ıtia, juxta ſuppoſitionem *l. 2. §. 1. de peric. & comm. rei vend. l. 5. commod. l. 1. §. 4. de O. & A.* merito exponitur. Actio viatori datur,

ſi damnum injuria paſſus ſit *l. 6. pr. naut. caup. ſtabul.* Vim majorem non præſtat caupo *l. 3. §. 1. eod.* ergo, ob paritatem rationis, nec factum tertii, ſi ejus culpa non concurrat, ex quibus adeo qualitas factæ promiſſionis ſatis apparet.

§. 11. Equidem *non tantum factum famulorum, ſed & vectorum ac hoſpitum, nauta & caupo præſtare debere* dicitur *l. 1. §. fin. naut. caup.* verum quatenus ex debita cuſtodia aliquid omiſit, adeoque culpæ concurrentis reus eſt, ceu ex verbis præcedentibus merito colligitur. Non minus obligatus eſſe perhibetur, *etiamſi ſine culpa ejus res periit l. 3. §. 1. eod.* Sed contextus oſtendit, non omnem, ſed levem ſaltem culpam ibi removeri. Denique nec id obeſt, quod, ſi cauponem ob culpam ſolum obligari dicamus, nulla futura ſit differentia inter actionem *de receptis*, ac, *in factum*, de qua in *l. 6. §. 3. l. 7. naut. caup.* nam diſcrimen nihilominus manet: Illa locum habet ob quamvis, hæc, graviorem culpam.

§. 12. His præſtructis, utriusque jura & obligationes, ſpecialius nonnihil conſiderabimus: Illi hoſpites, qui comeſtibilia & avenam ſecum afferunt, aut cibos crudos ſaltem parari ſibi cupiunt, parum ſunt accepti *v.* LEISER *d. c. 19. n. 77. 78.* neque tamen hoſpiti activo, jus ad emtionem cogendi competit, ſed nihil ei ſupereſt, quam ut hoſpites adeo parcos non recipiat. Vice verſa caupo ad prodigalitatem aliosque ſumtus non neceſſarios, hoſpites adigere non debet, quod etiam legibus provincialibus quandoque caveri ſolet *v.* LEISER *d. l. n. 40. 44. 45. 46.* ſed raro illæ uſum habent.

§. 13. Ne caupo eſculenta & potulenta corrumpat, & v. gr. vinum generoſum viliori, vel aqua temperet, commune etiam juris naturalis decretum exigit *v.* LEISER *d. l. n. 47.* Sed illud ſolerter eluſiſſe, inter præcipuas artes cauponarias plerumque habetur. Immodicis quoque exactionibus hoſpites vexare non debet caupo, ac in Saxonia Electorali, hujus rei cura Magiſtratui, ſub pœna centum aureorum, injungitur *v. Ordin. provin. de anno 1543.* tit. *von Wirthen. de anno 1555.* tit. *Zehrung. Ord. polit. 1612. tit. 17. Nov. Ord. polit. tit. 12. §. 1. 6.* LEISER *d. l. n. 43.* Sed illa quoque raro obſervantur.

§. 14. Eorum vero, quæ caupo hoſpitibus, legitimum intra modum præſtitit, quo nomine ſchedulam ille exhibere, vel rationes conſi-

nficere tenetur *v.* Leiser *d.c.19.n.42.* juſtum pretium ei utique betur, quod adeo actione venditi & locati ille recte exigit, aut, quod mpendioſius eſt, res hoſpitum tamdiu retinet, donec ſibi ſatisfactum *v.* Carpz. *p.1. C.30. D.18. n.7. p.2. C.25. D.22. n.4.ſeqq.* in rebus m illatis habet tacitum pignus *l.3.4. in quib. cauſ. pign. tac.* imo elationem *l.6.§.2. qui potior in pign.* Damni quoque ab hoſpitibus ti reſtitutionem iisdem mediis exigit *v.* Leiser *d. c. 19. n. 61. 62. 70. 71. 76.* Aleatorum tamen receptatori, damnum & injuria ime infertur *l. 1. de aleator. v.* Huber *in Eunom. Rom. ad d. l. 1.*

§. 15. Vice verſa caupones hoſpitibus ſecuritatem debent, tam ad perſonas, quam res *v.* Leiser *d. c. 19. n. 48. 72.* Qui igitur eos liant, aut, quod gravius eſt, occidunt, dubio procul, velut fures & ones puniendi ſunt. Non minus etiam hoſpites, qui ſuum præ- erunt, cum rebus illatis, licet alienis, dimittere *l. 1. §. 7. naut. caup.* damnum ſua culpa datum reſarcire tenentur *l. 1. §. 8. l. 2. 3. 5. pr.* Carpz. *p.2. C.26. D.10.*

§. 16. Illud nihil refert, ſive quis immediate, ſive mediate cauam exerceat, illi tamen qui recipiendi poteſtatem non habent, rcitorem recipiendo non obligant *l. 1. §. 2. 3. 5. naut. caup. ſtab.* rpz. *p. 2. C. 26. D. 11.* quemadmodum etiam ille, qui diverſorium ocavit, de damno non tenetur, nam ejus nomine illud non exer- r *v. l. 1. §. 4. de his qui effuder.* Specialis aſſignatio *v. l. 9. §. 3. de dot.* non requiritur *l. 1. §. fin. naut. caup. ſtaub.* ſcientiam tamen ge- lem, quidam neceſſariam putant *v.* Leiser *d. c. 19. n. 50. 51.* ſed perpetuum non videtur, cum etiam, ſine ſcientia, culpæ quando- argui queat caupo: Neque ceſſat obligatio, licet quis gratis ho- s receperit *l. 6. pr. naut. caup. ſtabul.*

§. 17. Uti autem hæc obligatio, eique reſpondens jus, ad læden- læſi hæredes tranſit *l. 3. §. 4. naut. caup. ſtab.* ita eos, qui ex ne- ate vel amicitia hoſpites recipiunt, cauponariam tamen non cent, non teneri cenſent *arg. l. 1. §. 1. eod. v.* Leiser *d. c. 19. n. 53.* Lauterb. *C. J. d. t. lit. P.* quod de cauponibus cereviſiariis, *den ck-Wirthen*, quoque aſſeritur *v.* Dn. Lyncker *Res. Dec. Jen. 31.* Sed utrumque eo ſenſu accipiendum eſt, quod in illis culpa igide non æſtimetur, ſicut in cauponibus hoſpitalibus.

Hhh hhh hh 3 §. 28.

§. 18. Ceſſat obligatio cauponis (1.) ſi ejus culpa abſit, per dicta *§. 8. ſeqq.* Hinc ſi quid vi majori contingat, aut in ſpecie, ſi fures, effractis foribus, quid abſtulerint, caupo regulariter non tenetur *v. l. 3. §. 1. naut. caup. ſtab.* LEISER *d. c. 19. n. 56.* DN. MYLII *concluſ. for. Lipſ. 1703. concl. 8.* Idem dicendum erit, ſi hoſpiti, dum res infert, aliquid ſurripiatur, niſi jam tum caupo eas in ſuam cuſtodiam receperit, quod circa nautas accidere ſolet *l. 3. pr. naut. caup. ſtab.* Culpa etiam abeſſe videtur, ſi fur audacior, ſub equiſonis vel domini ſpecie, equos palam abducat v. OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 140.*

§. 19. Ceſſat (2.) ſi viator ipſe in culpa ſit *v. l. 203. de R. J. l. 11. pr. ad L. aquil.* LEISER *d. c. 19. n. 55.* (3.) ſi pacto cuſtodia cauponi ſit remiſſa, dum prædixit hic, ſe damnum non præſtiturum, & viatores vel expreſſe, vel non contradicendo, conſenſerunt *l. 7. pr. naut. caup. ſtab.* LEISER *d. c. 19. n. 52.* Tacite etiam tale pactum cenſetur initum, ſi viatores rebus ſuis cuſtodem appoſuerint LEISER *d. l. n. 7.* DN. MYLIUS *ſelect. concl. for. concl. 9.* non vero, ſi caupo claves cubiculi hoſpiti ſimpliciter tradiderit *v.* LAUTERB. *C. J. naut. caup. ſtab. in fin.*

§. 20. Putem tamen, ob culpam & pactum viatoris, cauponem ſaltem liberari, à præſtatione culpæ levioris, non vero doli & culpæ magnæ, nam culpa, cum dolo, non recte compenſatur, nec viator, pacto ſuo, ad voluntariam læſionem, cauponem velut invitaſſe, exiſtimari poteſt. Quodſi, vice verſa, cauponi res ſpecialiter aſſignatæ, & in cuſtodiam traditæ ſint, non tamen putem, eum, de caſu fortuito, teneri, cum hoc pacto, omnis diligentia, quam alias tacite promittit, expreſſe ſaltem videatur eſſe promiſſa.

§. 21. Actio, qua præſtationes illæ exiguntur, *de receptis* dici ſolet *v. l. 1. §. 3. naut. caup. ſtab.* ac eſt *actio in factum prætoria, perſonalis, rei perſecutoria, qua hoſpites eorumque hæredes, à cauponibus & hæredibus, res illatas repetunt; & damni, culpa dati, reſtitutionem exigunt v.* LAUTERB. *C. J. naut. caup.* LEISER *d. c. 19. n. 80.* Deſcendere hanc actionem, ex contractu locationis & conductionis, ac, quantum ad damni reſtitutionem, præſupponere culpam, *§. 7. ſeqq.* oſtenſum eſt, hinc nomina actionis *de recepto, prætoriæ & in factum*, ſunt otioſa emblemata.

§. 22.

§. 22. Qui ad damni reſtitutionem agit, debet probare (1.) res il-
tas (2.) damnum (3.) quantitatem rei amiſſæ, & (4.) cauponis cul-
m *l. 2. de probat.* niſi forte hanc præſumi, dicendum ſit *arg. l. 1. §. 1.*
ut. caup. ſtab. cum vero difficilis ſit probatio, æquum videtur, ut
rſonæ non ſuſpectæ juramentum hic admittatur. Caſus fortuitus
aupone probandus dicitur *l. 2. C. de naufrag.* LAUTERB. *C. J. naut.*
p. lit. O. quod eo caſu verum eſt, qui abſentis res periiſſe dicuntur,
m alias probationi damni, quam læſus facit, probatio caſus fortuiti
ſt. Fere igitur tantum indiget caupo probationibus eliſivis, qui-
s culpam imputatam elidat.

§. 23. Quodſi famuli mercenarii vel inquilini hoſpites lædant,
n caupo, ob graviorem hanc culpam, alia actione in factum con-
itur in duplum *l. 6. §. 3. l. fin. naut. caup. l. 5. §. f. de O. & A. l. un.*
n. furt. adverſ. naut. ex facto autem mancipii, ſolum obligatur ad
æ deditionem *l. 7. §. 4. naut. caup. ſtab. l. un. §. 5. furt. adverſ. naut.*
ur etiam illa actio hæredi, ſed non contra hæredem *§. fin. I. de oblig.*
quaſ. ex del. l. fin. §. fin. naut. caup. ſtab. Poſſunt etiam læſi con-
pſos lædentes agere *l. 6. §. 4. eod. l. un. §. 3. 4. furt. adverſ. naut. v.*
ITERB. *C. J. naut. caup. ſtab.* LEISER *d. c. 19. n. 58. 80.*

§. 24. Uti autem actio hæc in factum, ob cauſas *§. 18. 19. 20.* ad-
as, ceſſare quoque videtur, ita, cum non ſatis conſtet, num actio-
lupli, receptæ ſint, hodie fruſtra ad eam læſus forte recurret, ac
ciliori probatione ſe fatigabit. Eſt etiam tam hujus, quam præ-
ntis actionis exitus, ob probationis difficultatem, & lubricam cul-
ſtimationem, valde incertus. Inter commoda tamen advenarum,
tur, quod ipſorum lites ſummariter ſint tractandæ *v.* CARPZOV.
it. 1. art. 1. n. 71. adeo ut, multis Germaniæ in locis, peculiare ju-
genus, *das Gaſtrecht* obtineat *v.* LEYSER *d. l. 3. c. 19. n. 73. 74.*
ıro forte hoſpites illo hodie fruuntur.

§. 25. Quodſi viatores ad Rempublicam referamus, tum huic il-
bjici, manifeſtum eſt. Hinc urbem ingreſſuri nomen profiteri,
ndo etiam arma, diſceſſuris reſtituenda, tradere, ac ab omni ho-
te abſtinere debent *v.* LEISER *d. c. 19. n. 69. 70. 71.* Ex eadem
tione temporaria fluit, quod caupones, quibusdam in locis, de-
ionem advenarum receptorum Magiſtratui exhibere, ac exortas

inter

inter illos rixas, ad eundem deferre teneantur LEISER *d. l. n. 41. 60.*

§. 26. Inprimis etiam Viatores legibus territorii, in quo hoſpitantur, ſubſunt quoad contractus, delicta, teſtamenta ac lites forenſes LEISER *d. l. n. 68.* Num vero id, quod juxta leges illius loci egerunt, alibi etiam valeat *v.* CARPZ. *p. 3. C. 6. D. 12.* ejus dijudicatio incidit in locum communem, de quo actum *l. 1. c. 10.* Collectis peregrinos directe ſubjicere, nimis fuerit invidioſum, nec opus eſt eo progredi, cum per indirectum ſatis ad tributa illi vocari queant *add.* LEISER *d. l. n. 75.* STRUV. *S. J. C. exerc. 2. §. 12. exerc. 50. §. 53.*

§. 27. Caupones, ad exemplum aliorum ſubditorum, regulariter utuntur jure communi. Aliquando autem ſingulare occurrere ſolet e. gr. quod lecti, qui in diverſoriis, in uſum viatorum habentur, Geradæ in Saxonia non annumerentur CARPZ. *p. 2. C. 14. D. 37.* Ab hoſpitatione militari diverſoria eſſe immunia, quidam ſtatuunt, ſed communis ſubditorum obligatio hic rectius aſſeritur. Si ſoli aut ultra modum, metatis graventur caupones, à cæteris ſubditis impendia pro rata refundi debent *v.* MEV. *p. 3. Dec. 63.* LEISER *d. c. 19. n. 64. ſeqq. conf.* SCHILT. *diſſert. de jur. hoſpit.* MOEBIUS *diſſert. de jur. hoſpit. mercenar.*

CAPUT XV.
DE BELLO.

SUMMARIA.

Tranſitus ad belli geſtionem §. 1.
Belli natura & varietas §. 2. 3.
Belli gerendi facultas, prudentia & jura §. 4.
Officium militum & Imperantis §. 5.
Inter ipſos milites occurrit imperium & obſequium militare §. 6.
Obligatio militum erga cives & ſocios §. 7.
Ut & amicos neutrales §. 8. 9.
Exercitui alimenta ſuppeditanda, quo fine etiam excurſiones pabulatoriæ fiunt §. 10.
Harum natura, exercitium §. 11.
Juſtitia §. 12.
Et leges §. 13.
Privatis per pabulationes dominium aufertur, alio commodo merito penſandum §. 14.
Controverſiæ ratione pabulationis inter privatos ortæ, ex generalibus caſuum fortuitorum principiis ſunt decidendæ §. 15.
Erga hoſtem quid liceat jure naturali aut gentium §. 16.
Sine permiſſu publico hoſtis lædi non debet §. 17.
Capti olim redigebantur in ſervitutem §. 18.
Quæ inhumanitas juris gentium glaucomate tegi ſolet §. 19.
Hodie ceſſat, ſervitus vel minimum ejus effectus quoad civitatem capti §. 20.
Servitutis penitus abolendæ nulla ſpes eſſe videtur §. 21.
Captivorum redemtio privata & publica §. 22. 23.

Occupa-

ıpatio rerum hoſtilium §. 24. 25. 26.
ꝛ gardiæ natura, cauſa efficiens §. 27.
:ctum, modus §. 28.
, effectus §. 29.
ratio §. 30.
ore belli, defenſionis gratia, ſocietates aliando ineuntur, quo inprimis pertinet admilitas §. 31.
Hæc eſt privata & publica; illius indoles & effectus §. 32.
Certis legibus aliquando circumſcribitur §. 33.
Deſerens admiralitatem de damno tenetur, accepti vero reſtitutionem non exigit §. 34.
Admiralitatis publicæ natura §. 35.
Victoriæ conſectaria horumque abuſus §. 36.
In bello pactorum multiplex eſt uſus §. 37.

§. I.

BElli duplex eſt conſideratio, vel quatenus *præparatur*, vel quatenus *geritur*. Priorem *l. 8. c. 17.* executi ſumus, poſterior, ex monito *c. 1. §. 1. h. lib.* nunc erit inſtituenda. Cum vero nonnulla prioris tractationis capita, in hanc poſteriorem etiam influant, præterea pleraque, quæ hic dici poſſunt, vel ex commu- Gentium jure, vel ex Ordinationibus ſpecialibus dependeant, adeo- modum inſtituti noſtri fere excedant, hinc brevi delineatione no- defungi licebit.

§. 2. Bellum, in ſenſu ſtrictiori magisque uſitato, eſt *ſtatus multo- hominum, vi vel aperta vel obliqua, propter jus controverſum, cer- ium, aut, omiſſa vel ultro vel ex pacto ad tempus hoſtilitate, certandi poſitum retinentium.* Eſt bellum vel *juſtum*, quod injuſtam of- ionem præſupponit, vel *injuſtum*, quo ſine cauſa alii læduntur. uando juſtum, in injuſtum degenerat, ſi *modus gerendi* exceda- quod plerumque fieri ſolet.

§. 3. Alias bellum dividitur in *ſolenne*, quod à libero, juſtique inis populo, poſt præviam indictionem, ſuſcipitur, & *minus ſo- e*, quod vel ſine indictione, vel ab iis, quibus juſti populi dignatio tribuitur, ut latronibus & ſubditis, geritur. Sed hæc diviſio, com- ıtum eſt gentium bellicoſarum, fucandæ bellorum injuſtitiæ, in- tum, de quo, aliisque generalibus, in Jurisprudentia univerſali, ple- agitur *v.* Observ. Pufendorf. *Obſ. 684. ſeqq.*

§. 4. In Germania, jus belli gerendi, non tantum competit toti publicæ, ſed & ſuo modo ſingulis imperii Statibus *v.* Specim. Publ. *l. 3. c. 5. §. 53. ſeqq l. 6. c. 8. §. 23. ſeqq. l. 6. c. 8. §. 10. ſeqq. vid.* tk. *diſſert. de jur. milit. imperial.* ut & *de jur. milit. circular.* nec

 non

Digitized by Google

non *de milit. provinc.* Quomodo bellum recte valideque gerendum ſit, prudentia bellica docet, jura vero, circa ejus geſtionem, occurrentia, juxta quatuor reſpectus, delineari poſſe videntur. Milites enim conſiderantur, vel (1.) ratione Imperantis, vel (2.) inter ſe vel (3.) ratione amicorum vel (4.) hoſtium.

§. 5. Imperanti ſuo milites fidem præſtare debent, hinc tam in defendendis fortalitiis, quam in expeditionibus bellicis, prudenter & fortiter ſe gerere tenentur *v.* D. SCHOPFER *diſſert. de offic. Præf. Caſtell ad extrem. obligat.* BODIN. *de obſeq. milit. in defend. præſid.* ENGELBRECHT *de militant. offic. in expedit. bell.* Contra illud officium præcipue peccatur proditione & deſertione, quæ, aliaque delicta graviter puniri ſolent *v. l. 7. de re milit. l. 3. in fin. ad L. Cornel. de ſicar. Reuterbeſtall. 1570. art. 62. 63. add.* SCHOPFER *diſſert. de milit. deſert.* WÖLCKER *diſſert. inaug. de transfug.* Vice verſa Imperans militibus ſtipendia & annonam præſtare, ac, finita expeditione, de hoſpitiis proſpicere tenetur, poſſuntque huc referri, quæ *l. 8. c. 17. §. 7. ſeqq.* diximus.

§. 6. Si milites inter ſe ſpectentur, multiplex, quoad eos, occurrit ſubordinatio, ex qua imperium & obſequium militare exiſtit. Solet autem illud, valde rigidum & deſpoticum eſſe, plerique tamen libenter ſe ei ſubmittunt, quo, mandati militaris prætextu, alia officia quandoque negligere, ac erga alios eodem imperii genere uti queant. Inobedientia etiam graviter punitur, quod in ſponte allectis ſuumque accipientibus injuſtum non eſt. *conf.* MÜLLER *diſſert. de mandat. Duc. milit.*

§. 7. Amici, ad quos etiam milites referri poſſunt, ſunt triplicis generis, *cives, ſocii & amici nudi.* Quoad illos & iſtos, officium militum eſt, eos, contra hoſtes, defendere *v.* MÜLLER *diſſert. de copiis auxiliatr. ſtatuum imper.* ac nulla ratione lædere. Quodſi, ex rationibus bellicis, læſio evitari nequeat, damnum illatum, ex æquitatis præſcripto, erit reſarciendum. In ſpecie tranſitus militum debet eſſe innoxius *v. R. J. 1570. §. 5. ſeqq. R. J. 1582. §. 32. ſeqq. R. J. 1598. §. 31. R. J. 1603. §. 10. R. J. 1641. §. 43. J. P. W. art. 17. §. 9. R. J. 1654. §. 178.* FRITSCH. STRYK. MÜLLER *de tranſit. militar.* Sed quam parum illa ſerventur, experientia docet *v.* SCHWED. *introd. ad J. P. part. ſpec. ſect. 2. c. 16. §. 11. 12.*

§. 8.

§. 8. Amici nudi, communiter *neutrales* dicuntur, quia neutri ſunt addicti, ſed utriusque potius amici. Quibus vero liceat eſſe ·arum partium, tum quæ illorum, erga belligerantes, vel horum, llos, tam juxta merum jus naturæ, quam ſpeciales conventiones, fficia, id omne, ex communi Gentium Jurisprudentia repeti, adeo ıic præſupponi, non prolixe inculcari debet *v.* VOSSENHÖLII *t. de neutral.* DN. FRANCKENSTEIN *diſſert. de his qui neutr. in art. ſequ.*

§. 9. Summa officii in mutuæ amicitiæ exhibitione conſiſtit, belligerantes Statum neutralem lædere non debent, aut ſi omni- x rationibus bellicis, damnum ei inferendum ſit, ejus reſtitutio ı fide præſtanda eſt, ſin ſecus fiat, bello cauſa præbetur, quod tamen ımque rationes ſtatus diſſvadent. Vice verſa pars neutralis, non ım, à poſitiva belligerantium læſione, abſtinere, ſed & actus ami- lteri parti nocituros, omittere tenetur, alias à parte læſa, hoſtili- ractari poteſt *v.* DN. COCCEJ. *diſſert. de bell. in amic.* ZIEGLER *M. l. 1. c. 41. §. 28. 29.*

§. 10. Inprimis milites, intuitu hoſtium, ſpectandi ſunt, ante- n tamen eo progrediamur, primo eos, velut in medio amicorum ıſtium, conſiderabimus. Quando exercitus in expeditionem edu- ·, tum, prout res tulerit, modo in ſolo hoſtili, modo in pacato, ca- ɔonit. Res igitur exigit, ut alimenta, aliaque ad ſuſtentationem ne- ıria, apparentur, hoc, ut aliis mediis, ita etiam pabulatoriis excurſio- ıs, *durchs fouragiren*, ab omni retro memoria uſitatis, obtineri ſolet.

§. 11. Excurſio pabulatoria eſt *actus, publica autoritate & dire- 'e ſuſceptus, quo, in uſum jumentorum caſtrenſium, pabula conqui- ur & comportantur.* Debet actus ille publica autoritate & dire- ne ſuſcipi *v. Reuter-Beſtallung de anno 1570. art. 60. 90.* adeoque urſiones, privato auſu ſuſceptæ, vel poſthabitis ordinationibus in- ıtæ nomen illud, ne quidem jure militari, merentur, ſed pro furtis ıtrociniis haberi debent. Publicæ autem excurſiones, pro ratione gentiæ, magis minusque, tam ratione locorum, è quibus pabula ɜnda, quam pabuli ipſius, ſolent eſſe reſtrictæ.

§. 12. Excurſiones pabulatoriæ, in ſolo hoſtili inſtitutæ, eatenus ːæ ſunt, quatenus ipſum bellum juſtum eſt, in iisque exercendis mo-

 dus

Digitized by Google

dus ſervatur: Iis vero, quæ erga cives ſocios & amicos, ut & ſubditos hoſtiles, qui ratione tributorum pacti ſunt, ſuſcipiuntur, ſpecioſa quidem dominii eminentis & neceſſitatis nomina prætexuntur; ſed ut hæc jus dent pabula auferendi, obligationem tamen ad ſolvendum pretium non tollunt, hanc vero milites haud agnóſcunt.

§ 13. Interim jure militari excurſiones illæ, licitæ ſunt, earumque exercitium ſpecialibus ordinationibus amplius determinatur, quarum ſumma eo tendit, ut pabulatores, ab incurſibus hoſtilibus tuti præſtentur, ac pabulationis modus, addita pœna, præſcribatur, ne ii, qui hæc incommoda ſuſtinent, ultra modum affligantur, vel improvida diſpenſatione pabula, in longius tempus ſuffectura, perdantur. Aliquando etiam, prohibitis excurſionibus, pagani pabula advehere jubentur, quod militibus parum acceptum eſſe ſolet *conſ. l. 2. 3. C. de paſc. public. & privat.*

§. 14. Per pabulationes privati rerum ſuarum dominium amittunt, ubi legulejum eſt, amiſſionem, ex ficta quadam traditione, repetere. Quodſi exercitus, relicto pabulo comportato, caſtra ſubito moveat, tum dominis volentibus illud eſſe reſtituendum, nec cuivis occupanti concedendum, manifeſta æquitas jubet. Eadem exigit, ut læſis vel ex ærario publico, vel cæterorum contributione, damnum reſarciatur, vel onera publica, pro ratione damni illati, remittantur.

§. 15. Quodſi autem, ut plerumque fit, nulla ſequatur reſtitutio, tum inter privatos, variæ quæſtiones, intutu damni hujus, emergere poſſunt. E. gr. an conductoribus vel emphyteutis, mercedis aut canonis remiſſio, ſit concedenda; an creditoribus antichreticis, ad minuendum fructuum perceptorum exceſſum, pabulationes illæ proſint? & ſimiles, quæ, ex generalibus caſuum fortuitorum principiis, pro dominii, contractus, conventionis ſpecialis, ac damnorum emolumentorumque diverſitate, decidi debent *v.* D. GRASS. *diſſert. de eo quod juſt. eſt circ. pabulat. milit. excurſ. hab. Tubing. 1698.*

§. 16. Poſtea milites propius cum hoſtibus conferendi ſunt. Erga hoſtem injuſtum, & voluntate viribusque nocendi inſtructum, etiam jure naturali, in infinitum læſionem extendere, adeoque perſonas occidere, capere & res occupare licet. Sed jure, i. e. conſvetudine gentium, juſtitiæ intrinſecæ nulla habetur ratio, verum utriusque

par-

partis eadem ſunt jura, modo bellum habeat, requiſita, gentibus belli- :oſis probata *v. l. 5. §. fin. de A. R. D. c. 4. ſeqq. C. 23. qu. 1. Ord. equeſt. 1570. rt. 84. 96.* CARPZ. *p. 4. C. 35. D. 8.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1431.*

§. 17. Eſt autem læſio & occupatio bellica, vel *publica*, quæ de- reto & apparatu publico, vel *privata*, quæ permiſſu quidem publico, ed mediis privatis ſuſcipitur, cujus exemplum præcipue occurrit in s, qui autoritate publica prædatoriam in mari exercent, hi enim jure elli gaudent, nec pro piratis habentur. Solis igitur militibus, aut uibus ab Imperante id permittitur, hoſtilitatem exercere licet *vid.* BSERV. LAUTERB. *Obſ. 1432. ſeqq.*

§. 18. In bello occiduntur aut capiuntur perſonæ cujuscunque onditionis *v. l. 19. §. fin. de captiv.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1436. 1437.* quidem vel ſpecialibus excurſionibus ac velitari pugna, vel ſolenni ·ælio; Aliquando etiam obſeſſi, victorum clementiæ ſe dedere co- ıntur *v.* D. SCHEINEMAN *diſſert. de dedit. ſub clauſ. clement. & cret.* Olim captivi in ſervitutem redigebantur, adeo ut Romani, hoſtibus capti, in Republica etiam Romana pro ſervis haberentur *. de A. R. D.* niſi latrones, quos vocabant, eos cepiſſent *l. 13. qui teſt. fac. ſ. l. 19. §. 2. l. 24. 27. de captiv. v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1435.*

§. 19. Scilicet ſervitus, ſi Diis placet, eſt ex jure gentium, adeoque hoſtibus impoſitam, Romani quoque, in ſua civitate, admittere de- erunt, ſed illud jus gentium, commento legis Corneliæ & juris poſt- ıinii iterum eluſere *v. l. 12. qui teſtam. fac. poſſ. l. 29. de vulg. & pu- ſubſtit. l. 11. 12. de captiv.* Ex quo probabile eſt, quod, cum Ro- ni præcipui iniquitatis illius autores fuiſſe videantur, amovendæ em inhumanitatis ſuſpicioni, juris Gentium glaucoma objecerint, ſi ſcilicet non ultro ſervitutem, ſocialitati contrariam, introduxe- , ſed ſublimiori & velut indiſpenſabili principio, nolentes volen- e ſubmittere debuerint.

§. 20. Hodie inter Chriſtianos, teſte notiſſima praxi, ſervitus at *v. Reuterbeſtall. 1570. art. 94. 95.* GROT *de J. B. P. l. 3. c. 7. §. fin.* :t vero, inter chriſtianos & infideles, illa adhuc obtineat, attamen, Rempublicam capientium vel detinentium, ſervitus illa effe- n non habet, in civitate vero, ex qua quis captus eſt, captivus, non ervo, ſed homine libero abſente habetur, adeoque inſulſis Legis

Digitized by Google

Corneliæ & Juris poſtliminii fictionibus, quarum illa mortuum, ante captivitatem deceſſiſſe, hæc vero, reverſum, nunquam in captivitate fuiſſe, fingebat, non indiget.

§. 21. Sane contrarium, ex præjudicio ſaltem legulejo, quo quævis Romana, improba licet vel inepta, magni æſtimantur, aſſeritur; Hoc autem exploſo, capti ab infidelibus, jura ſua, in Republica chriſtiana, retinent, reverſi continuant, mortui vero, à tempore mortis, amittunt. *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1443.* De cætero nulla ſpes ſupereſſe videtur, fore, ut, inter chriſtianos & infideles, ſervitus quoque aboleatur, cum odium ex religionis diverſitate exortum, ſit maxime inveteratum, ac Cleri infidelis, papalis & papizantis improbitas, frigidam hic ſemper ſuffundat *conf.* ROMAN. *diſſert. de captivit.* THANNER *de captiv. in bell.*

§. 22. Aliquando etiam capti redimuntur, & quidem vel propria, vel aliorum privatorum, vel publica pecunia *v. l. 20. ſol. matrim. l. 21. C. de SS. Eccleſ. Nov. 7. c. 8. Nov. 115. c. 3. §. 13.* Redemti lytrum, ab aliis ſolutum, reddere tenentur, niſi vel ab initio, vel ex poſtfacto id iis donatum ſit *l. 2. 11. 17. C. de poſtlim. reverſ. l. 12. §. 7. 17. ff. de captiv. l. 43. §. fin. de Legat. 1.* recipiunt etiam jura libertatis, redemtori tamen, donec lytrum reſtituant, jure pignoris obligantur *l. 2. 8. 12. 15. C. de poſtlim. reverſ. v.* LAUTERB. *C. J. de captiv. in fin.*

§. 23. Hodie de ſtatu redemtorum non amplius laborandum eſſe, ex modo dictis apparet; Ipſa vero redemtionis jura, & naturalia ſunt, & adhuc obtinent. Cum etiam hodie, ceſſante ſervitute, redemtiones ſint frequentiores, ideo certa pacta, inter belligerantes, eo nomine iniri, ac mutua captivorum permutatione, vel certo aliquo lytro, illæ fieri ſolent. Quodſi quis ſe ipſum redimat, à ſacramento ſuo liberari videtur, cum dominus non redimens, ipſum videatur dereliquiſſe. Aliquando, deſperata redemtione, captivi operas ſuas, nolentes volentes victori addicunt *conf.* MÜLLER *diſſert. de eo quod juſt. eſt circ. redemt. captiv.* HERT. *diſſert. de lytro.*

§. 24. Porro in bello occupantur omnis generis res, mobiles & immobiles *l. 20. §. 1. de captiv. l. 36. de religioſ. l. 4. de ſepulchr. violat.* ſi vero res amicorum in ſolo hoſtili deprehendantur, illas dominis reſtitui jubet æquitas *v. l. 5. §. f. de A. R. D.* Jura vero in res hoſtiles compe-

petentia, occupantes ſibi quidem aſſerunt, ſed ſolidum jus de-
ı à ſecuta pace dependet. Si chirographum occupatum ſit, tum
pans debitori quidem illud donare, atque debitum remittere po-
ſed ſicut alteri parti res amiſſas recuperare, ita debitum etiam,
obſtante illa remiſſione, exigere licet, niſi conventione omne jus
ſerit *v.* OBSERV. LAUT. *Obſ. 1438.*

§. 25. Occupari etiam poſſunt res hoſtiles, in territorio amici
rtæ, dominum tamen territorialem, hoſtilitatem prohibere poſſe,
ıtura imperii liquet, ac referri huc poſſunt argumenta, ex *§. 12. J.*
. D. l. 16. de S. P. R. l. 13. §. 7. de injur. deducta *v.* LAUTERB. *C. J.*
aptiv. lit. fr. Vix tamen dominus, potentia deſtitutus, jure ſuo
ır. Res autem occupatæ, ad eum pertinent, cujus auſpiciis bellum
tur, qui tamen res mobiles plerumque militibus capientibus per-
:it, imo, ſi ſtipendia non ſolvantur, concedere debet, ſecundum
:, accipiendæ *l. 5. §. 7. l. 51. §. 1. de A. R. D. l. 20. §. 1. de captiv. l. pen.*
.. Jul. pecul. l. 36. §. 1. C. de donat. v. Reuterbeſtall. 1570. art. 96. 203. 205.
ɔBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1444.*

§. 26. Cum acquiſitio bellica, mera vi conſtet, facile liquet, nihil
uiſitum cenſeri poſſe, niſi quod occupatum eſt, neque ejus veritas,
egibus Romanis *l. 5. §. f. l. 7. pr. l. 51. §. 1. de A. R. D. l. 1. §. 1. l. 18.*
: de A. A. P. & ſimilibus, repeti debet. Per occupationem autem
iſtincte, hoſti occupanti acquiritur, nec opus eſt, ut res in præſi-
m ſit translata, aut bello ſolenni occupata *v.* LAUTERB. *d. l. lit. fr.*
s enim hoſti capienti leges præſcribet? intuitu tamen poſtliminii,
:um circumſtantiarum habetur ratio *l. 5. §. 1. l. 21. §. 1. de captiv.*
ƆBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1439. 1440. 1441.*

§. 27. Aliquando in ſolo hoſtili, impediendis direptionibus, *ſalva*
dia incolis conceditur. Hæc generalius accepta, notat quamvis
ıtectionem ſpecialem & extraordinariam, ſed hoc loco eſt *protectio*
: ſecuritas, perſonis & rebus, plerumque ſub conditione certi pretii ſol-
ıdi, ab hoſte conceſſa. Concedit eam Dux hoſtilis, qui cum imperio
, aliquando etiam alii hoc jus ſibi arrogant, quo incolas, ſub hac ſpe-
, pecunia emungant, qui condigno ſupplicio merito afficiuntur *v.*
ENGELBRECHT *diſſert. de Salv. gardia c. 1. 2.*

§. 28. Conceditur ſalva gardia perſonis cujuscunque conditio-
nis,

Digitized by Google

nis, aut rebus, vel, quod frequentius eſt, utrisque ſimul, inprimis ad integras quoque univerſitates illa extenditur. Solet autem vel militibus, vel literis patentibus aliisve ſignis conſtitui; prior modus in bello frequentior eſt, debetque ille, qui cuſtodiæ cauſa ſe miſſum eſſe dicit, hoc legitime probare, impediendæ fraudi, quæ hic non infrequens: ſi poſterior modus interveniat, tum literæ affigi, vel ſigna imponi debent *v.* ENGELBRECHT *d. diſſert. c. 3. 4.* Regulariter vero ſalva gardia, ſub conditione certi alicujus pretii ſolvendi, conceditur.

§. 29. Finis ſalvæ gardiæ, ratione concedentis, eſt, ut ille tributa eo certius percipiat, vel etiam ut imperans belli Dux, prædam, quam cæteris invidet, ſolus conſequatur. Incolæ autem facile illam admittunt, vel ultro etiam expetunt, cum ex duobus malis, minus ſit eligendum. Conceſſa ſalva gardia, concedens ſecuritatem præſtare, nec intempeſtive illam revocare tenetur; Incolæ vero ſecuritate gaudent, modo ipſi conventionem quoque impleant ac ab hoſtilitate abſtineant: Denique milites hoſtilitatem omittere, ac ſecus facientes, ad damni reſtitutionem adigi, & pœnis ſubjici debent *v.* ENGELBRECHT *d. diſſert. c. 5.* Sed hic ſæpe bonam fidem deſiderare licet!

§. 30. Deſinit ſalva Gardia, ſi cauſa, ob quam, vel tempus, ad quod, conceſſa fuit, deſinant, hinc, exercitu caſtra movente, ſalvæ gardiæ vivæ revocari ſolent. Morte etiam concedentis, vel ſuperioris Ducis ſupervenientia, illa extinguitur; Cavendum tamen hic erit à fraude, ne incolæ pecunia probe emuncti, prætextu Salvæ gardiæ ceſſantis, direptui exponantur. Denique, ſi impetrans ſit mortuus, vel fidem non ſervet, ſalvam gardiam quoque exſpirare, certum eſt. Sed hic plerumque prætextus magis, quam vera cauſa ſuberit *add.* D. ENGELBRECHT *d. diſſert. c. 5. §. 9. 10. 11.*

§. 31. Aliquando etiam, tempore belli, defenſionis gratia, ineuntur ſocietates, tam *terreſtres*, quales ſunt, quas *Caravanen* vocant, quam *maritimæ*, quæ nomine *Admiralitatis* vulgo veniunt. *v.* GROT. *de J. B. P. l. 2. c. 12. §. 4.* Hoc nomen deſcendit, à nomine Admiralii *v. l. 46. ad SCt. Trebell.* hoc autem non ab admiratione, ſed arabico, *Emir* ſive *Amira*, quod Principem notet, & græco ἅλιος, *marinus*, derivari cenſent. Alias Admiralitas notat ipſam præfecturam navalem, quam etiam Admirallatum vocant.

§. 32.

§. 32. Diſtinguitur admiralitas, quæ hujus loci eſt, in *privatam publicam.* Illa eſt *ſocietas, à privatis, ad ſecuritatem commercii mariti-i, inita;* Quousque igitur hæc ſocietas ſe extendat, id ex conventio-e partium, quæ inſtrumento publico, *admiralſchaffibrieff*, compre-endi ſolet, intelligendum eſt. Plerumque autem ſocios obligat .) ad ſervandam ſocietatem (2.) mutuam defenſionem, *wen eine ad-iralſchaffi gemacht iſt, ſo iſt das volck ſchuldig, ſich zu wehren* (3.) ad amnum acceptum, pro rata, reſarciendum (4.) ad prædam com-unicandam.

§. 33. Quia etiam ſocietas hæc, publicæ utilitatis rationes attingit, nc legibus ſpecialibus dirigi ſolet. E. gr. ne naves è portu ſol-ant, niſi certum numerum conficiant: ut, antequam abeant, viſiten-ir, num bene inſtructæ, ac ad prælium aptæ ſint, nec ne: non mi-is, ut cum bonis taxentur, quo contributio, forſitan facienda, eo ex-editius ſuſcipi queat; Aliquando etiam modus navigationis & defen-onis, certis articulis exprimi ſolet.

§. 34. Si quis admiralitatem deſerat, is damnum acceptum, ſibi nputare, id vero quod ſocietati, hac deſertione, infertur, reſarcire netur. Si tamen, ad certum itineris ſpatium, *v. gr. bis ſie die höhe er-ichet*, admiralitati ſe quis ſaltem adjunxerit, tum, illo emenſo, im-ıne recedit, quemadmodum etiam ob juſtam cauſam, *v. gr. wenn er lfertig wäre, und der übrigen ſchiffe nicht erwarten könte,* admiralitati :nunciare poteſt.

§. 35. Admiralitas publica, eſt *collegium ab Imperante inſtitu-m, quo totius rei navalis ac præcipue commerciorum maritimorum tram gerat:* Alio ſenſu publica admiralitas, dicitur illa ſocietas, quam beræ gentes, ob ſecurum & commodum commerciorum uſum, in-unt; ſed putem tamen, huic vel conventioni vel ſocietati, nomen lmiralitatis rarius tribui. Ad illud admiralitatis collegium, totius ei navalis cura, ac inprimis jurisdictio in controverſias maritimas, ertinet. Ab illo etiam naves mercatoriæ, bellicas conductrices, *nvoyſchiffe* accipiunt *v.* VASMER *diſſert. de admiralitate hab. argen-r.* 1674.

§. 36. Ut victoriam, in bello obtentam, victor, præſuppoſita juſta auſa, proſequatur, id juſtitia pariter ac prudentia exigit: Inhumanitas

Digitized by Google

tamen ac inſolentia abeſſe debet *add.* Coccej. *diſſert. de jur. victor. diverſ. à jur. bell.* Ob res proſpere evenientes, liturgia inſtitui, ac inprimis ſolenne illud canticum: *Te Deum*, cantari ſolet. Quæ res uti in ſe optima eſt *v. Exod. 15. II. Chron. 20. 27.* ita abuſu ſæpe corrumpitur, nam, ut taceam ἐπιχαιρεκακίαν, quæ intervenire ſolet (hæc enim leve & vix attendendum inter homines cenſetur eſſe vitium) non raro ſtultitia & improbitas gravior, totum illud negotium dirigit.

§. 37. De cætero, tempore belli, varias conventiones, tam ratione belligerantium, quam amicorum, occurrere, res ipſa & experientia ſatis docent. Poteſt enim conventio iniri, ratione neutralitatis *v. §. 8.* urbium expugnatarum *v. §. 18.* redemtionis captivorum *§. 23.* ſecuritatis *§. 27.* commerciorum *§. 35.* induciarum *v. l. 19. §. 1. de captiv.* & pacis: Huic conciliandæ quandoque alii interveniunt, ac initæ fidejuſſionem velut in ſe ſuſcipiunt. Sed de his, cum omnibus gentibus fere communia ſint, in Juriſprudentia univerſali agendum eſt. *add.* Bechman *diſſert. de bell. commerc.* Coccej. *diſſert. de offic. & jur. mediator pac.* nec non *de gvarand. pac.* Schilt. *de jur. obſid.*

Caput XVI.

DE JURE POSTLIMINII.

SUMMARIA.

Poſtliminii duplex conſideratio male vulgo negligitur §. 1.
Poſtliminii ratione belligerantium ſpectati natura & fundamentum §. 2.
Circa id nihil, niſi receptio rerum, ſpectandum §. 3.
Poſtliminii ad ſubditos relati indoles & origo §. 4.
Habet illud locum in perſonis §. 5.
Quod hodie nullius uſus §. 6.
Et rebus, modo ſit bellum ſolenne §. 7.
Quod tamen aliquando non neceſſarium §. 8.
Ac res in hoſtium præſidium fuerit translata §. 9.
Poſtliminium obtinet in immobilibus, non vero regulariter in mobilibus §. 10.
Juris hujus ratio & extenſio §. 11.
Res ad amici præſidia translatæ quatenus poſtliminio rediiſſe cenſendæ §. 12.
Crediti etiam inter liberas gentes eſt poſtliminium §. 13.
Quamdiu res in poteſtate hoſtium eſt, poſtliminium ceſſat §. 14. 15.
Ex duplici ejus conſideratione, interpretum diverſæ ſententiæ facile conciliantur §. 16.

§. 1.

§. 1.

SÆpe contingit, ut perſonæ & res captæ, hoſti iterum eripiantur, aut illæ etiam propria ſolertia redeant, tum obtinet *Poſtliminium*. Hoc dupliciter conſiderari poteſt, vel ratione *belligerantium*, vel *ſubditorum ejus civitatis, quæ res amiſſas recuperavit.* Hos duos reſpectus dum Scriptores non diſtingvunt, pe in explicandis rebus, non adeo involutis, ſe fatigant, aut ſenten- ım parum probabilem adſtruunt, vel adverſarios fingunt, ubi nulli nt.

§. 2. Primo reſpectu jus poſtliminii, eſt *falcultas, qua civitas ea, e ab hoſtibus recepit, ſibi aſſerere & habere poteſt.* Fluit hoc jus, ex *e naturali,* quatenus res injuſte ab hoſte antea ereptæ ſunt, ſed rane juſte amiſſarum, & nunc receptarum, nititur ſaltem *jure*, i. e. *ſuetudine gentium*, qua ſcilicet, inſuper habita belli juſtitia, utrius- e partis belligerantis eadem jura eſſe cenſentur.

§. 3. In hoc autem jure poſtliminii æſtimando, nulla eſt facien- erum diſtinctio, neque modus aut tempus, factæ vel occupatio- vel receptionis, attendi, ſed hoc unice conſiderari debet, num vis ium eluſa, & res recepta ſit, nam tum poſtliminium locum habe- Nemo enim hoſtibus leges præſcribere poteſt, ſed ſicut alter ıes res ſibi acquiſitas putat, quas vi bellica cepit, ita eodem jure ıes res & perſonæ recuperatæ, ſimpliciter habent poſtliminium, hoſti recuperanti hactenus iterum ſunt acquiſitæ, ut eædem ad em, olim capientem, non amplius pertineant.

§. 4. Secundo reſpectu, jus poſtliminii, eſt *jus, quo perſonæ & x hoſtium poteſtate liberatæ, priſtinum ſtatum, belli jure ſublatum, iunt l. 14. 19. de captiv.* Eſt illud, ex jure naturali, quatenus njuriam ablata, in priſtinam conditionem redeunt *d. l. 19.* Præ- ejus origo juri gentium, ac informatio, juri civili tribuitur *vid.* TERB. *C. J. de captiv. lit. a.* quorum prius, de jure civili nonnul- n gentium, poſterius, de jure civili, Romanæ vel alii genti pro- accipiendum eſt.

§. 5. Locum habet jus poſtliminii in perſonis, cujuscunque con- ıis *l. 19. §. f. de captiv.* hæ enim, ex hoſtium poteſtate liberatæ, li-

Digitized by Google

bertatem aliaque jura recipiebant, *l.5. §.1. l.12. §.1. 6. l.16 19. 24. de captiv. & poſtlim. l. 9. C. eod.* modo bello ſolenni captæ eſſent, nam alias jure poſtliminii non indigebant *l. 19. §. 2. l. 21. §. 1. l. 24. 27. de captiv. l. 13 qui teſtam. fac. poſſ.* Neque tamen omnibus reverſis poſtliminium concedebatur *v. l. 4. 12. pr. l.17. 19. §. 4. 5. l. 20. pr. l. 25. de captiv. & poſtlim. l. 1. C. eod.* neque eodem gaudentes, quoad omnia reſtituebantur *l. 23. §. 1. de A. A. P. l. 19. 20. ex quib. cauſ. major. l. 12. §. 2. l. 14. §. 1. de captiv. §. fin. J. quib. non eſt perm. fac. teſtam.*

§. 6. Hodie juris poſtliminii, quoad perſonas, nullum eſſe uſum, *cap. præc. § 20 21.* jam oſtenſum eſt: Capti enim jura ſua non amittunt, hinc reverſi non indigent reſtitutione, ſed jura retenta continuant. In ſpecie captivitas, neque poſſeſſionem neque uſu capionem amplius interrumpit. Stipendia medii temporis, poſtliminio non contineri, ſcriptum eſt in *l. 1. C. de re milit.* quod hodie etiam obtinet, eſt enim juris ordinarii, nam qui operas non præſtat, mercedem petere nequit *v. l. 15. §. 6. locat. v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1448. 1453. 1454. 1455.*

§. 7. Deinde etiam jus poſtliminii obtinet in rebus *l. 19. pr. de captiv.* quando ſcilicet jure belli amiſſæ, ac poſtea receptæ ſunt, nam ceſſante amiſſione, non opus eſt poſtliminio & reſtitutione. Huic igitur recte intelligendo, reſpiciendum eſt ad *bellum, modum occupandi, & res ipſas.* Requiritur bellum *ſolenne* ſive *legitimum jure gentium, l. 5. §. 7. de A. R. D. §. 17. J. de R. D.* hinc quæ in bello inteſtino & civili, aut per furta & latrocinia auferuntur, illorum jura manent prioribus dominis adeoque reſtitutione poſtliminii non egent *l. 21. §. 1. de capt. v.* CARPZ. *p. 4. C. 35. D. 8. n. 12. ſeqq.*

§. 8. Idem dicendum, ſi in bello cum latronibus geſto, quid auferatur, nam & hujus dominium, manet apud priorem dominum, nec adeo poſtliminio opus eſt *l. 24. 27. de capt.* Cum autem id fere ambitione Gentium definiatur, num gens aliqua, juſti populi titulum mereatur, an latronum nomine diffamanda ſit, nec ſegnius famoſa illa appellatio retorqueri, quam inferri ſoleat, hinc facile fieri poteſt, ut etiam, quoad latrocinantem gentem, quæſtiones, de jure poſtliminii, admittantur, quod exemplo Algerienſium oſtendit GROTIUS *de J. B. P. l. 3. c. 9. §. fin. add. Deciſ. Saxon. 90.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1435. 1449.*

§. 9. Porro, in bello ſolenni, res ita ab hoſte occupata eſſe debet, ut

præſidium ſit translata l. 5. §. 1. de captiv. vel, ut conſvetudine tum perhibetur, *24. horas minimum, apud occupantem maneat* T. *de J. B. P. l. 3. c. 6. n. 3. in fin.* Hinc quæ, in fuga hoſtium, ſta-ecuperantur, non cenſentur amiſſa, adeoque, ſine interventu minii, dominis reſtitui debent *arg. l. 8. §. f. fam. erciſc. l. 44. in* *A. R. D.* CARPZ. *p. 4. C. 35. D. 9.* LAUTERB. *C. J. de captiv.*

§. 10. Poſitis illis requiſitis, *res ipſæ* tertio ſpectandæ ſunt. Res biles, ab hoſtium poteſtate liberatæ, habent poſtliminium, adeo-rioribus dominis reſtituuntur *l. 20. §. 1. de capt. l. 26. quib. mod.* *amitt.* ſed mobiles jure illo regulariter deſtituuntur ac militi-cuperantibus in prædam cedunt *l. 28. de captiv.* CARPZ. *p. 4.* *D. 9.* ſervi tamen, naves onerariæ, & equi, freni patientes, poſtli-m habent *l. 2. pr. §. 1. l. 12. §. 7. l. 19. §. 5. de captiv. l. 12. C. eod.* Ex em conſequitur, quod priores domini regulariter res amiſſas, à poſſeſſore, qui à militibus eas comparavit, vindicare nequeant *de captiv. & poſtlim.*

. 11. Videtur vero ideo illud ſancitum, quo ſubditi, in rebus ſuis endis, eo eſſent fortiores, aut, ad res recuperandas, alacriores *v.* *de captiv. & poſtlim.* adeoque ſanctio illa talem reipublicæ ſta-ræſupponere videtur, quo incolæ, ſimul operas militares præſta-ent. Hoc ſi admittas, conſtitutio illa hodie ceſſare, ac omnes biles poſtliminium habere debebant, cum milite conducto bel-ratur: ſed adeo illud non obſervatur, ut potius nullæ dominis i dicantur *v.* GROT. *de J. B. P. l. 3. c. 9. n. 15.* Forte, quæ eſt mi-diſciplinæ corruptio, ne illæ quidem reſtituuntur, quæ inconti-ecuperantur.

12. Ex his quæſtiones controverſæ, facile explicantur. Quæ-*n poſtliminio locus ſit, ſi res ad amici præſidia pervenerint?* ſpe-c quæſtio præcipue poſtliminium, intuitu liberarum Gentium eratum, de cætero eam affirmat, ac Grotium Vinniumque, velut ientes adducit LAUTERB. *C. J. de capt. & poſt. lit. a.* Verum res facile conciliari poteſt; Si res ab hoſtium poteſtate liberata, cum perveniat, tum poſtliminio locus eſt *l. 19. §. 3. de captiv.* ſi oſtis eam adhuc teneat, poſtliminium ceſſat, niſi amicus ille, ſit

 ſimul

Digitized by Google

ſimul alterius ſocius, tum enim prædam hoſti eripere poteſt, hinc poſtliminio illa rediiſſe cenſeri debet *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.* *1450. 1451.*

§. 13. Alia eſt quæſtio, *an Thebani à Theſſalis debitum recte exegerint, quod Alexander, Thebanorum victor, antea remiſerat?* Negat GROTIUS *l.3. c.9.n.9.* inter alia cauſatus, *creditum non eſſe in eorum numero, quo poſtliminio redeant.* Verum incongrue illa dici, facile putet, eſt enim quæſtio de poſtliminio inter liberas gentes, quo reſpectu, nullam obtinere rerum differentiam communis ratio ſatis inſinuat *v. §.3.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.1438.*

§. 14. Genuenſes prædam Turcis ereptam, in portum communis amici, Reipublicæ ſcilicet Venetæ, detulerant, quæritur *an eo ipſo, ad Turcas, rediiſſe illa cenſeri queat?* Recte hoc negat CUNÆUS *in peculiari Reſponſo de jur. poſtlim.* ſed ad rationem ex *l.5. §. 1. de capt.* deſumtam, quod Genuenſes prædam in præſidia ſua nondum transtulerint, adeoque Turcæ eam amiſiſſe non videantur, nihil aliud reſpondere poteſt, quam textum illum accipiendum eſſe de *liberis perſonis,* non etiam de *rebus captis,* has enim ſola occupatione acquiri.

§. 15. Sed illa reſponſio parum apta eſt, nam inter liberas gentes, de quibus hic quæritur, neque quoad perſonas, neque res captas, translatione in præſidia opus eſt, ſed ſufficit ſola occupatio & vis bellica, hac belligerantes acquirunt, retinent & recuperant. Neque aliud requirit *d.l.5. §.1.* nam agit illa, ut contextus oſtendit, de poſtliminio intuitu ſubditorum, denique ſi aliud requireret, in controverſiis liberarum gentium, juris Romani, qua talis, nulla eſt autoritas.

§. 16. Idem CUNÆUS *d. l. p.m. 401.* ait, *non ignobiles interpretes exiſtimare, quod etiam, quoad res captas, requiratur deductio in præſidia, eamque ſententiam eſſe communem, ſed mirum in modum erroneam, nec uſu populorum ſervari, verum conſtitutionibus potius, Gallorum Hiſpanorum ac Belgarum improbari.* Sed ſi interpretes illos intelligas de poſtliminio, intuitu ſubditorum ſpectato, tum ſententia nec à veritate abludit, nec Cunæo contraria eſt *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.* *1446.* conf. REUSNER *diſſert. de captiv. & poſtlim.* COCCEJ. *diſſert. de poſtlim. in pac.* GRASS. *de eo quod juſt. eſt circ. recuper. bell.*

CAPUT

CAPUT XVII.

E LÆTITIA ET CALAMITATE PUBLICA.

SUMMARIA.

a amicus naturæ humanæ affectus eſt §. 1.
æ lætitiæ ſunt variæ ſpecies §. 2.
erarumque magnus eſt abuſus §. 3.
s humanum variis calamitatibus obnoxium §. 4.
us media licita opponi debent §. 5.
calamitates etiam ſunt morbi, contra quos medica aliaque remedia comparata ſunt §. 6.
medicæ diverſo tempore diverſa fuit contio §. 7.
partes ſucceſſu temporis ſeparari cœperunt 8.
s præſtantiſſima §. 9.
re debet magiſtratus, quo periti eam exercet §. 10.
tamen ægrotos ad quorundam operam core §. 11.
icorum officium §. 12.
ue gratis neque omnibus operas præſtare dent §. 13.
otus ab iis, quo ſalutis æternæ curam gerat, admonendus nec pecunia emungendus eſt §. 14.
Ob damnum illatum conveniri poſſunt §. 15.
Pharmacopolarum definitio & denominatio §. 16.
Differentia à medicis, pigmentariis, ſeplaſiariis, ungventariis, laborantibus §. 17.
Et circumforaneis §. 18.
Pharmacopoliorum locus neceſſitas & utilitas §. 19.
Pharmacopolarum officium generale & ſpeciale §. 20.
Privilegia §. 21. 22.
Recte iis monopolium, etiam contra medicos, conceditur §. 23.
Regulariter praxin medicam omittere tenentur §. 24.
Curare debet magiſtratus quo in officio pharmacopolæ & adverſarii contineantur §. 25.
Quo fine Viſitationes inſtituendæ §. 26.
Earum tempus ſumtus §. 27.
Et omiſſio §. 28.

§. 1.

ORdinis *c. 1. §. 1.* deſignati, ratio exigit, ut, de hoc argumento, nunc etiam nonnulla proferantur. Lætitia, amicus naturæ humanæ affectus eſt, ac, ſi in plures diffundatur, *publica* dici poteſt, eodem ſenſu, quo in *tit. C. publ. lætit. vel conſul. nunciat.* accipitur. Uti igitur homines, triſtitia, quæ animum corpusque lut carie quadam exedit, ejecta, merito lætitiæ ſtudent, ita cavenm eſt, nec hæc limites honeſtatis tranſiliat.

§. 2. Apud omnes gentes, varias lætitiæ publicæ ſpecies deprendere licet. Eo pertinebant, apud Romanos, varii generis ludi & ectacula *v.* PEREZ *ad C. de ſpectac. & ſcen. tit. ſeqq.* Hodie ubique re occurrunt bacchanalia, *v.* MACCAB. *L. 6. 7. v.* M. DIETZ. *diſſert. de*

de Bacchanal. hab. Lipſ.1691. certamina ferarum, torneamenta ſimiliaque exercitia *v. l. 1. C. de aleator.* LEHMAN. *Chr. Spir. l. 5. c. 1. l. 7. c. 90. 97. in fin.* LIMN. *J. P. l. 6. c. 5.* Comediæ *v.* LEHMAN. *Chr. Spir. l. 5. c. 21. in addit.* oblationes votorum *v. l. un. C. de oblat. votor.* FRITSCH. *comment. ad d. l. un.* exercitia jaculatoria *v. l. 9. §. 4. ad L. aquil.* ZAHN. *Ichnograph. c. 85.* Encænia *v.* LIMN. *T. 1. addit. ad l. 4. c. 8. n. 302.* & ejus generis inventa alia.

§. 3. Sed pleraque illa lætitiæ genera dudum fidem decoxerunt, & quo major eſt libertas, eo gravior in iis eſt abuſus, ut ſatius ſit, eadem plane tollere, quam legibus circumſcribere. Quædam otium ignavum, ac pravi affectus & introduxerunt & auxerunt. Nonnulla originem quidem habent non erubeſcendam, iisdemque etiam hodie utilitas publica prætexi ſolet; ſed finis legitimus dudum ceſſavit, & nunc non alio pertinent, quam ut per ea cives ad otium aliosque pravos mores alliciantur. Interim nihilominus conſervantur, imo ſæpe inviti ad ejusmodi recreationes compelluntur, non aliam ob cauſam, quam quod nonnulli lucellum inde conſequantur.

§. 4. Calamitatibus genus humanum valde expoſitum eſt, nec tantum ſingulos illæ premunt, ſed ſæpe plures, in communionem miſeriæ, trahuntur, hinc calamitates, tam privatæ, quam publicæ, non ſunt raræ. In univerſum autem illæ, vel à vi divina, vel hominum improbitate & culpa habent originem. Eo pertinent mala bellica, ſterilitas, fames & inedia, terræ motus, incendia, aquarum irruptiones & ejus generis alia.

§. 5. Sive autem, à vi divina, ſive hominum voluntate, calamitates dependeant, rationis eſt, ut iis media licita, quibus vel avertantur, vel imminuantur, opponamus. Inprimis igitur, ad auxilium divinum precibus confugiendum, præterea vero humana ſolertia illis, quantum fieri poteſt, occurrendum eſt. Sed ſæpe mali magnitudo media eludit, vel egeſtas horum comparationem impedit, plerumque etiam, rebus ſecundis, adverſa homines non cogitant adeoque calamitates imparatos obruunt, ut ſæpe, à malis prementibus, non alia ſit liberatio, quam poſtquam illa, ſua ſponte, deſævierunt.

§. 6. Ad communes hominum calamitates, inprimis etiam pertinent morbi *v. l. 1. §. 7. l. 4. §. 5. 6. l. 6. de ædilit. edict. l. 15. §. 2. de adopt.*

lopt. l. 60. de re judic. l. 8. C. de teſtam. contra quos comparata eſt
:s medica. Quodſi morbi contagioſi, ut peſtis, ingruant, aliis quo-
ıe remediis & inſtitutis extraordinariis eſt opus, quorum ſcopus
ımatim eo tendit, ut malum imminuatur & ſiſtatur, id quod pecu-
ribus Ordinationibus ſpecialius definiri ſolet.

§. 7. Artis medicæ, juxta diverſa tempora, diverſa fuit conditio.
ıtiquiſſimis temporibus, in duabus medicinæ partibus, *Diætetica* &
tanica, excelluiſſe Patriarchas dicunt. Succeſſu temporis invaluit
:ta *empirica*, quæ ſolam experientiam obſervavit, *rationalis*, quæ ex-
ientiæ rationem conjunxit, & *methodica*, quæ experientiam inſu-
habendam exiſtimavit. Ex Græcia dein, ab autoribus Hippocra-
: Galeno, originem habuere Sectæ *Hippocraticorum* & *Galenicorum*.
die Medici quadruplicis generis eſſe perhibentur, *Paracelſici* ſive
mici, Galenici, inter hos *Medii* & *Hippocratici*, de quo alii amplius
ıiciant *v.* Dn. THOMAS. *diſſert. de jur. circ. pharmacop. civit. c. 1.*
ſeqq.

§. 8. Ars medica generalius accepta, tribus conſtat partibus, *Me-
na ſtricte dicta, Arte pharmaceutica* & *Chirurgia:* Olim omnes illas
junctim à Medicis exercitas, ac ob id, Medicorum munus, igno-
ıs habitum fuiſſe, tradunt. Apud Romanos, medendi artem ſer-
: libertini exercuerunt *v. l. 1. §. 5. C. de comm. ſerv. manumiſſ. l. 3. pr.
ıum. de legat. l. 26. de oper. libert. l. 41. § 6. de fideicom. libert. l. 9. ad
quil.* Succeſſu temporis, à Medicina, Chirurgia & Pharmaceu-
ſeparatæ ſunt, hinc, licet Medici utramque callere merito debeant,
ram tamen regulariter exercent *v.* THOMAS. *d. l. §. 10. 11. 12.*

§. 9. Quodſi etiam, ſepoſitis gentium opinionibus, de Medicina,
te vel late accepta, judicandum ſit, apparet ſane, eam, pro præſtan-
ıa arte habendam eſſe, ob inſignem, quam generi humano præ-
utilitatem. *v.* SYRACID. *38. v. 1.* Imperitia tamen & abuſu ſæpe
ıroſtituitur ac vileſcit, ſed hoc aliis etiam ſcientiis & artibus acci-
ſolet. Apud Romanos quoque, ſucceſſu temporis, Medicorum
imatio & privilegia creverunt *v. l. 18. §. fin. de muner. l. 5. 6. C. de
ſſor. & medic. l. 7. §. 2. de excuſat. l. un. C. de Comit. & archiatr. l.
. de extraord. cognit.*

§. 10. Curare autem debet Magiſtratus, quo periti artem medi-

 cam

cam exerceant *v. l. 1. de decret. ab ordin. fac.* PERETZ *ad C. de profeſſ. & medic. n 20. 21.* Neque tamen ideo illa, juxta regulas opificiarias, erit inſtruenda, nam, his ſæpe imperitiam & ignaviam ali, in confeſſo eſt. Hinc etiam non conſultum videtur, rigida prohibitione artis hujus exercitium circumſcribere, uti enim ſæpe contrarium illa habet effectum, ita inclinationi ægrotorum aliquid indulgendum erit, cum de ſanitate & vita hominis agitur.

§. 11. Diverſa igitur ſunt: *curare, quo periti Medici adſint*, &: *ægrotos, ad eorum operam cogere*, prius faciendum eſt Magiſtratui non poſterius: bonus medicus, non coactione civili, ſed peritia, ægrotos ſibi conciliare debet; Contraria inſtituta non ſanitatis habent rationem, ſed avaritiæ, ac quandoque imperitiæ, patrocinantur. Si etiam ægrotus, cum peritorum opera uti ei liceret, imperitos adhibere maluerit, damnum, quod inde ſentit, ſibi imputet, ac ſatius eſt, imperitum, ſi deliquiſſe deprehenſus fuerit, punire, quam generali prohibitione, ægrotorum affectui vim inferre.

§. 12. Uti autem Medici artem ſuam recte diſcere *v. can. 13. C. 28. qu. 1.* ac mediis licitis eam ſolum exercere debent *v. l. 1. §. 3. de extraord. cognit.* ita eorum, quoad ægrotos, officium vel ex *ſpeciali conſtitutione*, vel *nuda medicinæ profeſſione* repeti debet. Ex illa officium magis ſpeciale & definitum reſultat, de quo, ex conſtitutionis indole, judicandum; Ob hanc vero, Medici operam ſuam ita ægrotis præſtare debent, ut tamen ſui ipſorum quoque rationem habere poſſint & debeant, hoc enim ex amoris proprii & alieni æquilibrio fluit.

§. 13. Exinde apparet, quod Medici neque gratis, neque omnibus perſonis, nec quovis tempore & loco, operas ſuas præſtare debeant, quod ſecurius nonnunquam aſſeritur *v. pr. diſtinct. 83. c. 21. diſt. 86.* PERETZ *ad C. de profeſſ. & med. n. 13.* Vice verſa ſalarium medicis debetur, licet ægrotus mortuus fuerit *v. l. 1. §. 1. de extraord. cognit. l. 6. §. 7. de offic. Præſ.* quodſi ſanitati reſtitutus, in morbum recidat, æquum eſt ut, pro nova opera, aliud ſalarium exhibeatur, niſi aliter rite conventum. *v.* PERETZ *d. l. n. 15.*

§. 14. Illud quoque ad officium Medici ſpectat, ut ægrotum tempeſtive admoneat, quo ſalutis æternæ curam gerat *v. c. 13. X. de pœnit. & remiſſ.* præterea medico non licet cum ægroto, ratione ſalarii, paciſci,

iſci, ac tale pactum, ob præſumtam concuſſionem, eſt invalidum *l. 3. e extraord. cognit. l. 9. C. de profeſſ. & medic.* Improbum quoque eſt, 1orbum, lucri cauſa, protrahere ac augere, vel etiam, ex colluſione um pharmacopœis, medicamenta, præcipue pretioſa, ſine neceſſi-ıte, accumulare.

§. 15. Hoc nomine damni reſtitutio *v. l. 9. §. 1. ad L. aquil.* & pœna ecte exigitur, quæ multo magis locum habent, ſi medicus ægrotum cciderit *v. l. 6. §. 7. de offic. Præſ. l. 3. §. 3. ad L. Cornel. de ſicar. Ord. rim. Carol. V. art. 134,* PERETZ *ad C. de Profeſſor. & med. n. 17. 21.* ed cum difficile ſit, ille ad liquidum deducere, hinc medici, per regu-ıs artis ſuæ, facile defenduntur *v. c. 7. X. de ætat. & qual. & ordin. præ-c.* eorumque errores, dicente BARBOSA *ad d. c. 7. n. 5.* terra coope-it *v.* DN. THOMAS. *diſſert. de jur. circ. pharmacop. c. 1. §. 18.* conf. D. 1üHLPFORT *diſſert. de morb. & cur. ægrot. hab. Argentor. 1671.*

§. 16. Hactenus dicta, ad Medicos generaliter acceptos, pertinent, t præcipue tamen eos, qui titulo illo ſpecialiter inſigniuntur, concer-ant. Poſtea quædam de Pharmacopœis ſive Pharmacopolis, in ſpe-ie dici merentur. Pharmacopœus eſt *perſona, quæ medicamenta, cundum formulam, à Medico præſcriptam, in uſum publicum, rite præ-arat, eademque indigentibus, æquo pretio, vendit.* Dicitur hodie *Apo-ecarius*, ejusdemque taberna, *Apotheca* audit, licet hæc nomina, in ıre Romano, aliter accipiantur *v. l. 21. §. 6. de furt. l. 12. §. 34. de in-ruct. & inſtrum. legat. l. 12. §. 3. C. de cohortal.* DN. THOMAS. *d. diſſert. . 1. §. 20. ſeqq.*

§. 17. Differunt Pharmacopœi (1.) à *Medicis* ſtricte dictis, qui ormulas medicamentorum præparandorum illis præſcribunt (2.) *Pigmentariis, Aromatopolis* ſive *Aromatariis*, qui omnis generis con-limenta, ac herbas ſpeciesque medicinales ſimpliciter vendunt (3.) *Seplaſiariis* ſive *medicamentariis*, apud quos, præter alias merces mi-ıutas, inprimis materia medica proſtabat, eo tempore, quo Medici ipſi nedicamenta præparabant (4.) *Ungventariis*, qui ungventis confi-ciendis & vendendis operam impendunt *v. l. 21. §. 1. l. 25. §. 10. 12. de aur. argent. legat.* (5.) à *Laborantibus* & *Deſtillatoribus*, qui certas medica-mentorum ſpecies, ſine Medici præſcripto, præparant & vendunt.

§. 18. Illud etiam facile liquet, Pharmacopœos differre (6.) à

Digitized by Google

circumforaneis ſive *circulatoribus v. l. fin. de extraord. crim.* cont. *l. 6. §. 1. de excuſ. l. 42. §. 9. C. de Epiſcop. & Cler.* hi enim & medicorum & pharmacopœorum munus ſimul ſibi arrogant, ac, quod arti deeſt, clamoribus ſupplere nituntur. De cætero uti varia illa negotiationum genera non ubique aut ſemper occurrunt, ita illorum diſcrimina etiam mutationibus ſubſunt. Hinc aliquando pigmentarii, & pharmacopœos & medicos, ſimul agunt *v. l. 3. §. 3. ad L. Cornel. de ſicar.* ac in pharmacopoliis non raro multa veneunt, quæ ad rem medicam non pertinent.

§. 19. Habentur autem Pharmacopolia in urbibus, non quaſi ruri habitantes iisdem plane non indigeant, ſed quia hoc, vel ad jura municipiorum pertinet, vel quia, in exiguis univerſitatibus, non tantum ſine fructu, ſed & cum damno, officinæ pharmaceuticæ inſtituuntur: Quamobrem etiam, in exiguis urbibus, parum inſtructæ, ac ſæpe, tanquam ſibi non ſufficientes, aromato vel Oenopoliis conjunctæ eſſe ſolent. De cætero licet homines, ob luxuriam, maxime opera Pharmacopœorum indigeant, id tamen non impedit, quo minus horum ſtatus neceſſarius, utilis & laudabilis exiſtimari queat *v.* THOM. *d. diſſert. c. 1. §. 14. ſeqq.*

§. 20. Intelligendæ Pharmacopœorum obligationi, generale hominis & chriſtiani officium præſupponendum eſt, quo recte ſe habente, ſpeciale officium etiam bene obſervabitur. Hoc autem ſummatim in eo conſiſtit, ut Pharmacopœi artem ſuam probe intelligant, materiam medicam & medicamenta, in juſta quantitate & qualitate, parata ſemper habeant, medicamenta, ſecundum approbata diſpenſatoria, quæ vocant, ac formulas à Medicis præſcriptas, rite præparent, & æquo pretio egentibus vendant, venditionem vero rerum noxiarum caute exerceant. Quæ ut eo certius obſerventur, Pharmacopœi, Proviſores & quandoque etiam ipſorum miniſtri, juramento obſtringi ſolent *v. Ord. polit. 1577. tit. 34. Ord. Saxon. Academ. tit. von der Facultät in der Artzney n. 4. p. m. 411.*

§. 21. Ad privilegia Pharmacopœorum pertinet (1.) quod dignitate literatorum & medicorum quodammodo fruantur, adeoque jurisdictioni Academicæ, ſi hæc, tempore pharmacopolii conſtituendi, jam adſit, ſubjici ſoleant, hinc etiam (2.) immunitas Medicis tributa

l. 6.

l.6.C. de profeſſ. & mediç. §. 15. J. de excuſ. tutor. Pharmacopœis neganda non videtur; In ſpecie, ab onere metatorum, illi immunes pronunciandi erunt, neque hoc privilegium, ad ſolam officinam, reſtringendum eſt cum TABORE *de metat.p.3. Sect.2.c.3. art. 2. §.8.p.249.*

§. 22. In concurſu creditorum (3.) medicamenta, in ultimum morbum erogata, jure prælationis gaudent *v.c.7. §.9.n.3.* Pharmacopœis (4.) jus prohibendi, contra aromatarios, tonſores, balneatores, circumforaneos, aliosque, competit ne medicamenta præparent ac divendant *v. Ordin. Medic. Brandenburg de anno 1694. §.25.* quæ prohibitiones, ob negotiationis medicæ ſumtuoſitatem, ac emtorum paucitatem, non ſunt injuſtæ, æquitas tamen ſimul exigit, ne pharmacopœi quoque aromatopolarum circulos turbent.

§. 23. Ob eandem rationem, monopolia hic licita cenſeri debent, adeo ut nec in omnibus locis, neque ultra conſtitutum numerum, officinæ pharmaceuticæ inſtitui debeant. Contra ipſos etiam Medicos prohibitio valet, ut nec illis medicamenta præparare & vendere liceat, modo pharmacopolia rite ſint inſtructa, ut nec ſanitas ægroti, nec Medici exiſtimatio, ex pharmacopœi præparatione, periclitetur: Rariora etiam & ſelecta medicamenta, Medicis ſemper integrum eſt componere & divendere.

§. 24. Sicut autem Medici, à venditione medicamentorum, abſtinere, ita Pharmacopœi praxin medicam omittere tenentur, adeo ut ne quidem rogati operam ſuam impertiri, ſed ægrotos, ad Medicos ablegare, ex ſanctione quarundam Ordinationum, debeant. Sed tacitam prohibitionem, rationi non ſatis convenire, jam *§. 10. 11.* admonitum eſt. Nec obſtat, quod venditio medicamentorum, prohibitione recte circumſcribatur: Nam, ex communi mortalium affectu, regulariter nihil intereſt, à quo medicamentum emas, multum vero, à quo operam medicam accipias. Quodſi Pharmacopola, Doctoris gradu inſignitus ſit, ſine dubio praxin medicam exercere poterit *v. Ordin. Saxon. Acad.* tit. *von der Facultät in der Artzney n. 4.* DN. THOMAS. *d. diſſert. c. 2.*

§. 25. Quo autem Pharmacopœi officio ſuo recte fungantur, Magiſtratus curare debet, ex officio etiam & non imploratus. Quam varie vero Pharmacopolæ excedere queant, vel ex ſummaria officii

Digitized by Google

delineatione, *§. 20.* facta, intelligi poteſt *add. Ord. Crim. art. 37. Ord. polit. 1577. tit. 34. Ord. provinc. Saxon. 1550.* tit. *von Apothecken. Tax-Ordnung 1623. Claſſ. 2.* tit. *Apothecker-Waaren.* Non minus quoque ad curam Magiſtratus pertinet, quo Pharmacopolarum jura, *§. 21.* indicata, contra aliorum uſurpationes, tueatur.

§. 26. Obtinendo iſti fini, cum alia media, tum præcipue viſitationes Pharmacopoliorum inſerviunt. Has inſtituere debet Magiſtratus oppidanus, adjuncto Civitatis Phyſico *v. Ordin. provin. Saxon. 1550.* tit. *von Apothecken fol. 30.* Aliquando peculiari collegio medico, hæc cura committitur *v. Ordin. Medic. Brandenb. 1694. von Apothecken §. 23.* In Academiis eandem ſibi aſſerunt Profeſſores Medicinæ *vid. Ordin. Academ. Saxon.* tit. *von der Facultät in der Artzney n. 4.* Sed ſæpe, ratione directorii, res controverſa eſt.

§. 27. Inſtitui poſſunt Viſitationes, quoties juſta cauſa id exigit. Plerumque vero ſingulis annis haberi debent *v. Ord. polit. 1577. tit. 34.* Tempus autumnale, iis inſtituendis, cenſetur eſſe accommodatiſſimum; Regulariter, non admonito antea Pharmacopola ſuſcipiuntur, & ejus quidem ſumtibus, qui in ſpecie Viſitatoribus, ac inprimis Medicis, honorarium dare tenetur; Quandoque Magiſtratus partem expenſarum ferre debet. Aliquando etiam particularis & privata Viſitatio, à Medicis inſtituitur, ſi pretioſa aut paratu difficilia medicamenta præparanda ſint.

§. 28. De omiſſis Viſitationibus aliquando Medicorum querelæ audiuntur, & negari nequit, quin illæ, ex rationibus non probandis, quandoque ceſſent. Forte tamen etiam earum inſtitutio, aliquando magis, ex rationibus privatæ, quam publicæ utilitatis, urgetur, nam errata aliorum, libenter detegimus & reprehendimus, non ut emendentur, ſed ut affectui noſtro ſatisfiat. Qua autem in parte peccetur, in hypotheſi cognoſcendum eſt *add.* THOMAS. *d. diſſert. c. 3.*

CAPUT

CAPUT XIIX.
DE CURA PAUPERUM.

SUMMARIA.

Inter calamitates humanas eſt etiam paupertas §. 1.
Pauperum varietas §. 2.
Improbi mendicantes triplicis generis ſunt §. 3.
Pauperibus ſuccurritur liberalitate privata §. 4.
Et communi §. 5.
Quo etiam pertinent ſtipendia §. 6.
Evitando abuſui publica mendicitas recte prohibetur §. 7.
Improbi mendicantes ab eleemoſynis ſunt excludendi §. 8.
Pauperes in certis ædificiis aliquando aluntur §. 9.
Quorum dominium eſt penes aliquam univerſitatem §. 10.
Aliquando collectione & diſtributione eleemoſynarum iis ſuccurritur §. 11.
Licentia ſtipem colligendi ab Imperante & magiſtratu inferiori conceditur §. 12.
Privata li[illegible]tas ſine permiſſu publico regulariter exerceri poteſt §. 13.
Cura pauperum Clero, in terris Proteſtantium, non recte tribuitur §. 14.
Bona pauperibus deſtinata abuſu aliquando ſubſunt §. 15.
Ob quem tamen ipſum inſtitutum improbari non debet §. 16.

§. 1.

INter calamitates publicas, etiam eſt Paupertas, hinc pauperibus ſuccurrere jubet humanitas, cujus decreta, legibus poſitivis, ſpecialius determinari ac augeri ſolent. Pauper hic eſt, *cui neceſſaria alimenta deſunt, quique eadem, ob ætatem nimis teneram vel provectam, morbum, fragilitatem, mediorum aut occaſionis defectum, comparare nequit.* Duo erga ad pauperem requiruntur (1.) defectus alimentorum & (2.) inhabilitas ea comparandi.

§. 2. Diſtingvntur pauperes (1.) in *natos*, & *factos*, qui vel ſubito infortunio, vel calamitate latente & ſucceſſiva, vel etiam propria culpa, ad incitas ſunt redacti (2.) in *temporarios* & *perpetuos* (3.) in *manifeſtos*, qui mendicitatem palam exercent, & *occultos* qui domi ſuæ cum paupertate luctantur, ac aliorum ſollicitare liberalitatem, vel non audent, vel erubeſcunt, *Hausarme.* Ex quibus liquet, paupertatem gradibus diſtingvi, unumque pauperem, altero eſſe favorabiliorem *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 7. §. 5. ibique* STRYK. *in not.*

§. 3. Dantur etiam mendicantes improbi, qui triplicis generis eſſe videntur. Vel enim (1.) alimenta neceſſaria poſſident, vel (2.) illa compa-

comparare poſſunt, &, utroque tamen, caſu, mendicando aliis moleſti eſſe malunt, vel (3.) bona male conſumſerunt, hi tamen, ſi incapacitas victum parandi concurrat, omni favore non ſunt indigni. De cætero cauſæ paupertatis aliquando ſunt manifeſtæ, aliquando occultæ & velut latentes, nec dubitandum videtur, quin inter incommoda dominatus, magnus pauperum numerus quoque referri debeat.

§. 4. Succurritur pauperibus, vel *privata liberalitate*, vel *communi proviſione*. Illam quivis, poſita occaſione, ex legibus ſocialitatis, exercere tenetur, etiam erga illos, qui ſua culpa ad incitas redacti ſunt *v.* STRYK. *in not. ad Br. J. E. l. 1. c. 6. m. 7. §. 2. in fin.* Non minus leges ſocialitatis exigunt, ne quis improba mendicitate proximo moleſtus ſit. Sed in utramque partem peccari ſolet, nam non raro liberalitas vel friget, vel opibus male partis exercetur, ſicut è contrario improbi mendicantes bona aliis furantur.

§. 5. Præterea liberalitas communi conſilio diſpenſari ſolet. Et in ſtatu quidem civili, regulariter cuivis Univerſitati, ut Municipio, Pago, Academiæ aliisque collegiis, liberum eſt, in uſum pauperum, eleemoſynas colligere, easdemque diſtribuere. Inprimis vero Eccleſiæ Parochiali bene convenit, ex membris tam perpetuis, quam temporariis, ea colligere, quibus paupertati ſubvenire queat. Ex quo liquet, eleemoſynas ſæpe quidem eſſe bona eccleſiaſtica, ſed non ſemper, verum & earum dominium, & jus diſpenſandi, aliis quoque quandoque competere univerſitatibus.

§. 6. De ſtipendiis, quæ in uſum pauperum ſtudioſorum conſtitui ſolent, idem dicendum, nam & illa aliquando ad Eccleſiam, aliquando ad aliam univerſitatem, imo familiam aliquam & homines privatos, ſpectant. Quodſi Dominus Territorialis ſtipendia, ejusque generis reditus alios conſtituat, pro bonis publicis, illa recte habentur. Ex quo patet, collationem ſtipendiorum, cum conſenſu Superintendentis, non ſemper eſſe faciendam, ceu vult CARPZ. *J. E. l. 2. D. 328.* ſed id eſſe intelligendum, de ſtipendiis publicis & eccleſiaſticis, niſi ejus munus, ſpeciali ſanctione latius extenſum ſit.

§. 7. Præter communem illam proviſionem, manet etiam privata liberalitas. Quo vero tam circa illam, quam hanc, abuſus, quantum fieri poteſt, impediatur, publica mendicitas, *der gaſſen bettel*, prohiberi

hiberi ſolet, conſtitutis, eum in finem, mendicorum præfectis. Talis prohibitio non tantum licita eſt, fruſtra quibusdam ex *Joh. XII. 8.* de eo dubitantibus, ſed & laudem meretur, ſi eam ob cauſam fiat, quo improba mendicitas excludatur, ac veris pauperibus eo efficacius ſuccurratur *v. Deut. XV. 4. ſeqq.* de cætero illa non prohibet liberalitatem & verecundam petitionem, ſed ſaltem impudentiam ac importunitatem *add.* STRYK *in not. ad Br. J. E. l. 1. c. 6. m. 7. §. 2.*

§. 8. Solet vero ejusmodi prohibitio tantum occurrere in Urbibus opulentioribus: Extra pomœria & in oppidis exiguis ac pagis, mendicitas impune exercetur, Sive autem talis prohibitio occurrat, ſive non, hoc tamen ſemper agendum eſt, quo vagabundi fures, Cingari *v.* LEHMAN. *Chr. Spir. l. 7. c. 97. in fin.* ejusque generis alii mendicantes improbi, ab eleemoſynis non tantum excludantur, ſed & debita pœna, inprimis ſi alia delicta, ut falſum, concurrant, coerceantur, nec rectius huic malo occurri poſſe videtur, quam per ergaſtula, à quorum ſane defectu, incommoda hæc, maximam partem, habent originem *v. tit. C. de mendic. valid. Ord. Polit.* 1577. *tit.* 27. FRITSCH. *de mendic. valid.* HEIG. *p. 2. qu.* 27. CARPZ. *J. E. l. 2. D. 324.*

§. 9. Porro, ſive publica mendicitas permittatur, ſive non, duplici inſuper ratione, pauperibus ſuccurri poteſt, vel enim *in certis ædificiis, quidam pauperes aluntur*, vel *eleemoſynæ tam communes, quam privatæ, egenis diſtribuuntur.* Ad priorem modum ſpectant Noſocomia, Ptochotrophia, Xenodochia ſive Hoſpitalia, Orphanotrophia, Brephotrophia ejusque generis alia *v. l. 18. 35. C. de Epiſcop.* Inprimis, in uſum militum emeritorum & mutilatorum, ædificia exſtruenda, ſumtibusque neceſſariis ſuffulcienda erant.

§. 10. Ejusmodi bona, publica, eccleſiaſtica, vel alterius univerſitatis eſſe poſſunt. Imo ipſi pauperes peculiarem, & velut ſui juris univerſitatem quandoque conſtituunt, ad quam dominium illorum bonorum pertinet, illi vero, qui certo aliquo tempore vivunt, reditus inde percipiunt. Sive autem univerſitas pauperum, ab alia dependeat, ſive ſui juris ſit, ad exemplum aliarum univerſitatum, illa cum aliis agere, ac adminiſtratores, aliosque Officiales habere ſolet, adeo ut ſuo modo huc quadrent, quæ de Univerſitatibus *l. 8. c. 2.* & in ſpecie, de Eccleſia *l. 9. c. 17.* diximus.

Digitized by Google

§. 11. Alter modus, varia iterum ratione exerceri poteſt, vel enim, ex bonis jam collectis, diſtributione promiſcua aut ſingulari, pauperibus ſuccurritur; vel licentia petendi eleemoſynas privatas, iis ad tempus conceditur, vel, occaſione liturgiæ, Auditorum liberalitas ſollicitatur. Eo etiam referri debent *Lotteriæ*, quas vocant, quibus, ſpe lucri, ad liberalitatem, homines alliciuntur, quod inſtitutum recte ſe habet, cum animus bene faciendi per adjunctam ſortem, hautquaquam vitietur *v. l. 4. c. 15.* §. 20.

§. 12. Quodſi, in toto Territorio, vel certo ejus diſtrictu, licentia colligendi eleemoſynas, concedenda ſit, conſenſu Domini Territorialis id fieri debere, palam eſt. Circa executionem tamen ordinationis ſuperioris, magiſtratus inferior concurrere ſolet *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 325. 326.* De cætero talis conceſſio non involvit mandatum de exercenda liberalitate, ſed nudam permiſſionem & commendationem. Si in certo aliquo loco, eleemoſynæ ſaltem colligendæ ſint, domini jurisdictionalis permiſſio ſufficere videtur; ſi plures jurisdictionem habeant, omnium conſenſus requiritur, quod tamen ſtricte non obſervatur. Si in præjudicium ſubditorum, ejusmodi permiſſiones *fiant*, ad Superiorem iis recurrere licet.

§. 13. Privatis quoque eleemoſynas diſtribuere licet, nec opus eſt regulariter conſenſu Magiſtratus. Quomodo vero pecunia, in uſum v. gr. univerſitatis, incendio ad incitas redactæ, diſtribui debeat, id, juxta regulas æquitatis & utilitatis, expediendum eſt *v.* CARPZ. *J. E. l. 2. D. 327.* Aliquando etiam bona, pauperum ſuſtentationi deſtinata, legatis privatorum augentur, circa quæ voluntas legantis merito obſervatur *v.* CARPZ. *d. l. 2. D. 330. ſeqq.* Pauperibus relictum, etiam uni recte conceditur *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 913.* Ptochotrophio indefinite legatum, pauperrimo debetur *l. 49. §. 5. C. de Epiſcop. & Cler.*

§. 14. Ex his liquet, quod, in terris Proteſtantium, Cura pauperum publica Clero non recte tribuatur *v.* BRUNNEM. *J. E. l. 1. c. 6. m. 7.* ei enim nihil amplius competit, quam ut Præfectis Eccleſiæ, præcipue rureſtris, conſilio quandoque aſſiſtant, ac Auditores ad liberalitatem hortentur: Nec obſtat exemplum Eccleſiæ Judaicæ, vel primitivæ chriſtianæ, nam ab his, ad Eccleſiam, in ſtatu civili exiſtentem, ab eoque curatam, non recte infertur. Nec porro obeſt autoritas

Juris

Digitized by Google

Juris Canonici *v. Can. 2. Diſt. 87.* vel civilis *l. 28. §. 1. l. 49. C. de Epiſc. & Cler.* nam hæc papatum præſupponunt. Quodſi per Epiſcopum & Clerum, intelligas Principem & Conſiſtoria, tum aſſertio quidem procedit, ſed explicatio illa papatum quoque olet.

§. 15. Sicut autem, circa privatam liberalitatem, officia quandoque ſe recte non habent, ita communia etiam bona, abuſui aliquando ſubſunt: Poſſunt enim in alium plane uſum converti, vel indignis & parum egentibus conferri, aut quidam pauperes, qui ad ea jus omnino habent, ab eorum perceptione excludi. Aliquando etiam bona pauperum, ultra modum, creſcunt, ut cæteris ſubditis, oneri ſint. Hinc oculata liberalitas præſtat ea, quæ aliena fide exercetur.

§. 16. Ob abuſum tamen, ipſum inſtitutum, quo, in pauperum uſum, bona colliguntur, improbari non debet. Quodſi rationes civiles permitterent, ut paupertas, obſervata, intra probabilem modum, æqualitate, plane excluderetur, ac, ex ſubita calamitate eveniens, reliquorum contributione, ſtatim tolleretur, tum hoc, dubio procul, quavis liberalitate vel publica, vel privata, præſtaret. Sed iſtam Rerumpublicarum felicitatem ſperare non licet.

Digitized by Google

LIBER UNDECIMUS.

CAPUT I.

DE NATURA ET ORIGINE FEUDI.

SUMMARIA.

Feudi denominatio ac diverſa ſuppoſitio §. 1.
Ejus definitio §. 2.
Ad feudum requiritur, ut jus cum reſtrictione §. 3.
Et ſub lege fidelitatis concedatur, cætera extra ejus eſſentiam ſunt §. 4.
Feudo opponitur allodium §. 5.
Exempla allodii pleni §. 6.
Et minus pleni §. 7.
Feudi & allodii comparatio §. 8.
Origo feudorum in genere vix explicari poteſt §. 9.
Videntur tamen illa cum monarchiis invaluiſſe §. 10.
Feudorum germanicorum origo §. 11.
Et mutatio §. 12. 13.
Inſtitutum feudale auxerunt oblationes bonorum, variis ex cauſis factæ §. 14. 15.
Dantur etiam feuda extra Territorium conſtituta §. 16.

§. 1.

VAria hominum jura eo, qui maxime commodus viſus eſt, ordine, hactenus expoſui. Pleriſque autem, præcipue tamen Imperio & Dominio, accidere ſolet, ut, ſub lege fidelitatis, aliis, cum aliqua reſtrictione, quandoque concedantur, ex quo *Feudum* exiſtit, de quo nunc merito agendum eſt. Feudi nomen, germanicum eſſe videtur, à *Fe*, quod, ſtipendium & *Od*, quod, prædium, ſeu bona in genere notat, deductum *v.* SCHILTER *introd. ad J.F.c. 1.§.1.* KULPIS *ad Monzamb. p.2.c.3.§.4.* De cætero tripliciter accipitur (1.) pro contractu *II.f.23.* (2.) pro re ipſa *I.f. 4. II.f.25. 26. §. 1.* (3.) pro jure *II.f. 1. 33.* &c.

§. 2.

Digitized by Google

§. 2. In definiendo feudo, interpretes non conſentiunt *v.* HUNN. *de feud. c. 5.* ſed, juxta diverſam ſuppoſitionem, modo notatam, omnes definitiones conciliari poſſunt, ſinguli tamen ideo numeros bonæ definitionis non implent. Cum vero ultimus ſignificatus ſit præcipuus, ad eumque cæteri reſpiciant *v. I. f. 1. II. f. 9. 11. 17. 24. &c.* hinc juxta eum definitio merito formanda eſt, licet alii aliter ſentiant *vid.* DN. THOMAS. *diſſert. de feud. oblat. c. 1. §. 32.* Eſt igitur feudum, *Jus cum certa reſtrictione, & ſub lege fidelitatis præſtandæ, alii conceſſum.*

§. 3. Feudum eſt *Jus*, non tantum *dominium utile*, nam plura, præter dominium, jura in feudum concedi poſſunt & ſolent, circa quæ, dominium aliquod utile, ambigue vel falſo aſſeritur. Debet autem jus, *cum reſtrictione* concedi, adeoque à concedente aliquid reſervari, ex qua diviſione, juxta ſtilum receptum, oritur *dominium utile*, quod Vaſallo, & *dominium directum*, quod Domino competit. Sed uti illud, vel ad caſus habiles referri, vel peculiari ſenſu accipi debet, ita hoc menſuram juris perſonalis vix egreditur fere enim, in jure recipiendi rem, ob delictum, aut defectum Succeſſorum, ac in jure exigendi fidem & ſervitia, conſiſtit.

§. 4. Porro ſub *lege fidelitatis* jus concedi debet, quæ communi fidei humanæ aliquid addit. In his duabus partibus, *reſtricta conceſſione*, & *fidelitatis lege*, eſſentia feudorum conſiſtit, quod ex inductione intelligitur. Utrum res *detur*, an *offeratur*, num *gratis* an *interveniente pretio*, negotium hoc expediatur; Utrum feudum in *re immobili* conſiſtat, *ſoli maſculi* ſuccedant, *ſervitia* præſtentur, nec ne, hactenus nihil refert, nam hæc, ad feudi eſſentiam, non pertinent, adeoque, in definitione generali, merito omittuntur.

§. 5. Ex jure illo oriuntur *Bona feudalia*, quibus opponuntur *allodialia*, ſive *allodia*, quod nomen itidem germanicum eſt *v.* STRUV *S. J. F. c. 2. §. 11. n. 2.* Allodium eſt *res, in qua quis vel plenum, vel alio reſtrictionis genere, quam feudali, reſtrictum dominium habet.* Eſt ergo vel *plenum*, vel *minus plenum.* Illud iterum dominus vel ſolus poſſidet, vel ejus uſum aliis, varia ratione, concedit.

§. 6. Ad primum genus allodii pleni pertinent (1.) bona libera à dominis poſſeſſa (2.) feudum ſolare, *Sonnen-Lehn*, quod quis à ſolo Deo recognoſcit *v.* FRITSCH. *diſſert. de feud. ſolar.* Ex ſecundo ge-

Mmm mmmmm 3 nere

Digitized by Google

nere ſunt (1.) bona ruſticis, pro certa penſione, locata, *Las-Güter vid. Conſtit. Saxon. 40. p. 2.* (2.) bona hominibus propriis in uſum conceſſa (3.) aliis ad tempus locata (4.) commodata vel (5.) precario conceſſa. Eſt tamen allodium plenum ita accipiendum, ut imperio civili id ſubeſſe exiſtimetur.

§. 7. Ad allodium minus plenum ſpectant (1.) bona in uſumfructum conceſſa (2.) aliis ſervientia (3.) cum antichreſi oppignorata (4.) Precariæ *v.* LEHM. *Chr. Spir. l. 2. c. 43.* (5.) bona emphyteutica (6.) cenſitica, quæ illis ſunt durabiliora, ac in dubio, hæc potius quam illa præſumuntur *v. l. 39. de pact. conſt. Saxon. 39. p. 2.* (7.) Superficiaria (8.) bona libellaria ſive colonaria, *Meyergüter* (9.) bona ſolidorum *Schilling-Güter v.* STRYK *E. J. F. c. 2. §. 29. 30.* (10.) Feuda caduca, *Schupff-Lehn v.* BESOLD *Th. Pr.* voc. *Schupff Lehn* (11.) bona cognatica *Reis-Güter v.* STRUV. *S. J. F. c. 2. §. 10. 11.* (12.) Terra Salica *v.* SCHILTER *J. F. c. 3. §. 8.* & ejus generis alia.

§. 8. Quomodo feudum & allodium, aut hujus varie ſpecies, inter ſe differant, id, ex collatione, facile intelligitur. In dubio res præſumitur allodialis, non feudalis *v.* CARPZ. *p. 1. C. 27. D. 7. Deciſ. Saxon. 37.* Illud fortaſſis etiam admonendum, prædicata rei feudalis & allodialis, illis ſaltem rebus eſſe applicanda, quæ unum alterumve habere ſolent, hinc parum congruum videtur, ſi regna aut Reſpublicas plane liberas, allodia dicas, eſt tamen, ſi ita loquaris, inconcinnitas innoxia *add.* JUS FEUD. GERM. *c. 4.*

§. 9. Originem feudorum quod attinet, eam varia ratione explicare conantur *v.* HUNN. *de feud. c. 1.* STRUV. *S. J. F. c. 1.* ſed irritus labor eſt; eorum enim quæ à principio arbitrario, ac omnibus gentibus communi, dependent, origo vix explicari poteſt, neque etiam illius rei ignorantia, cum aliquo eruditionis damno eſt conjuncta. Qui in ſpecie pro Germanis pronunciant, illi quidem oſtendunt, eos habuiſſe feuda, ſed, quod primi horum fuerint autores, non perinde probant.

§. 10. In genere tamen probabile videtur, quod cum Monarchiis feuda ſint exorta, nam, pro ruditate vel ſimplicitate illorum temporum, tam ad Rempublicam formandam, quam defendendam aut dilatandam, ſufficere fortaſſis exiſtimatum fuit, ſi familiæ, viribus & exi-

ſtima-

ſtimatione diſtinctæ ac diſpares, fidelitatis lege unirentur, hinc inſtitutum feudale vicem ſubjectionis civilis tum ſubiiſſe videtur. Sicut autem, bellis exortis, magis extenſum fortaſſis fuit, ita ſenſim vinculum ſubjectionis magis efformari & adſtringi quoque cœpit.

§. 11. In Germania, jam antiquiſſimis temporibus feuda fuiſſe, quidam cenſent *v.* STRUV. *S. J. F. c. 1. §. 3.* Sed probabilius eſt, quod illa, exortis regnis ac inprimis imperio Francico, demum exiſtere cœperint *v.* ITTER *de feud. imper. c. 1.* ea quidem ratione, ut Primores Reipublicæ, provincias in feudum à Rege vel Cæſare acceperint, aut huic illas obtulerint, ac incolas provinciarum ditiores & nobiles, eodem nexus genere, ſibi obſtrinxerint. Hic certe ſtatus, ſi non omni tempore obtinuit, creſcente tamen Procerum libertate, non male aſſeritur.

§. 12. **Iſta qualisqualis Provinciarum conſociatio, primis temporibus, Monarchiæ inſtar fuit.** Sed ſucceſſu temporis, earum poſſeſſores, ad libertatem civilem, adſpiraverunt, adeo ut velut Socii ſive Fœderati, tam Cæſari, quam inter ſe, maximam partem, connectantur, de quo in Jure Publico agitur *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 1. c. 4. 5.* Exinde feuda eorum *immediata v. A. B. c. 5.* SCHWED. *introd. ad J. P. part. ſpec. Sect. 1. c. 9.* ac ipſi poſſeſſores, ſenſu ſublimiori, *Status imperii* dicuntur, quæ Juris publici Diſciplina plenius iterum exequitur *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 3. c. 1. ſeqq.*

§. 13 Vaſalli autem provinciales, ſive Landſaſſii, in ſuo Statu perdurarunt, *add.* ITTER *de F. J. c. 22.* imo, Territoriis ad liberæ Reſpublicæ rationes propius accedentibus, vinculum ſubjectionis civilis, ſenſim quoque vel introductum, vel magis efformatum eſt, adeo ut hodie Vaſalli, Dominis Territorialibus non tantum Vaſallagio, ſed & ſubjectione regulariter obſtringantur *v. l. 8. c. 1. §. 2. ſeqq.* Sicut autem id non liquet, utrum juxta, doctrinam juris longobardici *1. f. 1. §. 1.* feuda germaniæ, ab initio fuerint precaria, ita ex veteri tamen inſtituto, Vaſalli germanici pro militibus recte habentur.

§. 14. Semel receptum inſtitutum feudale, valde promoverunt *Oblationes*, quibus domini res allodiales, potentioribus in feudum obtulerunt, ab iisque, ſub qualitate feudali, receperunt. Quæ oblationes, præcipue poſt Seculum XII. invaluiſſe cenſentur, & varias quidem

ob

Digitized by Google

ob cauſas: Quidam enim res alioquin perituras, hoſtibus obtulerunt; multi, ex ſuperſtitione, Epiſcoporum aliorumque Clericorum Vaſalli eſſe voluerunt. Invaleſcentibus, poſt Friderici II. obitum, diffidationibus, aliorum protectionem, oblatione bonorum, nonnulli ſibi pignerati ſunt; quidam etiam, ſolvendis debitis, dominium directum aliis ceſſiſſe exiſtimantur.

§. 15. Nec dubitandum, quin multa bona allodialia, in feudalia, per oblationem, ſucceſſu temporis, fuerint mutata, ad conſervandas Familias illuſtres nobilesque *v.* STRUV. *S. J. F. c. 7. §. 10. n. 11.* De cætero tam feuda immediata, quam mediata per oblationem cenſentur eſſe conſtituta, etſi in quibusdam exemplis, res non adeo ſit liquida *v.* HERT. *de feud. oblat. Beſold. Theſ. Pr.* VOC. *Reichsſtand* STRYK. *E. J. F. c. 2. qu. 16.* Licet vero offerentes commodum aliquod intenderint, attamen in oneroſis etiam jure Vaſallorum regulariter cenſeri debent, niſi aliud conventum ſit.

§. 16. Præter Vaſallos Landſaſſios, Status imperii majores, aliquando etiam alios habent Vaſallos, qui ſubditi non ſunt, vel quorum ſubjectio minimum eſt controverſa. Hujus rei origo partim videtur eſſe ab *oblatione v.* HERT. *de feud. oblat. p. 3. p. 132.* partim ab *exemtione*, qua nonnunquam Status minor, quoad Vaſallagium, ſaltem imperio fuit fortaſſis exemtus, partim etiam ab *antiquo Reipublicæ ſtatu*, nam olim Duci, Comites duodecim ſubfuiſſe perhibentur *v.* CONRING *de Duc. & Comit. §. 12. ſeqq.* KULPIS *ad Monzamb. p. 2. c. 3. §. 2. p. 7.* EYBEN. *de Titul. Nob. §. 17. 18.* HEIG. *qu. 2. n. 38.* conf. JUS FEUD. GERMAN. *c. 1.*

CAPUT II.

DE VARIETATE FEUDI.

SUMMARIA.

Circa feudum occurrunt eſſentialia, naturalia & accidentalia §. 1.

Ab eſſentia feudum diſtinguitur in verum, imperfectum & apparens §. 2.

A naturalibus in proprium, improprium & mixtum §. 3.

Proprii & improprii ſpecies §. 4.

Eo pertinet feudum maſculinum & fœminum §. 5.

Donatum & emtum, perpetuum & temporarium §. 6.

Juratum & injuratum, datum & oblatum §. 7.

Immobile & mobile, ſerviens & francum aut inuſitata ſervitia præſtans §. 8.

Feudi franci & inuſitati indoles §. 9.

Ac

Ac hujus varia exempla §. 10.
Porro eo ſpectat feudum ex pacto & providentia, ac hæreditarium, alienabile & omni ſucceſſione carens §. 11. 12. 13.
Exempla feudi mixti §. 14.
Ab accidentibus feudum diſtinguitur in antiquum & novum §. 15. 16.
In ſeculare & eccleſiaſticum §. 17.
Nobile & ignobile §. 18. 19.
Ligium & non ligium §. 20.
In curte & extra curtem, generale & ſingulare, diviſibile & indiviſibile §. 21.
Epicriſis de utilitate hujus doctrinæ §. 22. 23. 24. 25.

§. I.

CIrca feudum occurrunt *Eſſentialia*, quæ, ex uſu hominum, ad illud neceſſario requiruntur, de quibus *c. præc. §. 4.* dictum; *Naturalia*, quæ circa id regulariter occurrunt, ad eſſentiam tamen non pertinent, & *Accidentalia*, quæ modo adſunt, modo deficiunt, quo nomine à naturalibus, quæ in ſe etiam accidentia ſunt, diſtingvuntur. Ex iſto triplici fundamento, omnis feudorum varietas repeti poteſt & debet.

§. 2. Intuitu *eſſentiæ*, Feudum diſtinguitur in *verum*, quod omnes partes eſſentiales habet, *imperfectum*, in quo alterum eſſentiale adeſt, alterum deficit, e. gr. ſi alicui feudum concedatur, ſub lege quidem fidelitatis, ſed cum liberrima facultate alienandi. & *apparens*, quod de feudo nihil niſi nomen habet, quale olim etiam fuit feudum ſolare.

§. 3. A *naturalibus* feudum diſcernitur in *Proprium*, in quo omnes partes naturales adſunt, *Improprium*, in quo omnes ceſſant, & quod addendum puto, *Mixtum*, quod quædam naturalia habet, aliis vero deſtituitur. Eſt hæc diviſio celeberrima, ſed parum recte vulgo tradita, nam ſpecies, juſta & adæquata oppoſitione, non exhibentur, ac diviſiones feudi accidentales, male ei immiſcentur.

§. 4. Si feudum proprium & improprium, in ſua perfectione ſpectetur, neutrum aliquas habet ſpecies, cum illud, ex concurſu, hoc, defectu omnium naturalium, æſtimandum ſit. Si vero partes naturales ſigillatim conſideremus, ex illarum numero, ſpecies feudi proprii & improprii conſtitui poſſunt. Solent autem naturalia fere ad quatuor claſſes revocari, vel enim occurrunt (1.) circa feudi acquiſitionem vel (2.) objectum vel (3.) Servitia vel (4.) alienationem & ſucceſſionem *v.* STRYK *E. J. F. c. 4. §. 2.*

§. 5. Circa acquiſitionem, naturale eſt (1.) ut *mas feudum acqui-*

Digitized by Google

rat, hinc, *maſculinum*, proprium, *fœmininum*, improprium eſt. Aliquando etiam feudum, fœmineum eſt ratione *ſucceſſionis*, & quidem ſi fœmina feudum acquirat, fœminæ etiam regulariter in eo ſuccedunt, ſi vero mas illud compareт, tum fœmine excluduntur à ſucceſſione, aliquando tamen hæc, in ſubſidium vel abſolute, iis tribuitur. In dubio feudum præſumitur maſculinum.

§. 6. Illud circa acquiſitionem naturale cenſetur, ut (2.) *feudum gratis concedatur*, hinc feudum *donatum*, proprium, *emtum*, improprium eſt, de quo tamen diſputant, ſed ſine aliquo uſu (3.) ut *in perpetuum detur*, quamobrem feudum *perpetuum*, propriis, *temporarium*, impropriis annumerari debet. Ad hoc etiam pertinet *feudum pigneratitium*, quod, in ſecuritatem debiti, ſub qualitate feudali alicui conceditur. Hoc in omnes hæredes quidem transmitti poteſt, ſed alienari nequit: feudum vero oppignoratum, & transmiſſibile, & alienabile eſt *v.* STRYK *E. J. F. c. 5. §. 15. 16.*

§. 7. Ad naturalia primi generis refertur etiam (4.) *promiſſio jurata*, hinc feudum *juratum*, pro proprio, *injuratum*, improprio habetur (5.) ut *dominus actum feudalem auſpicetur*, juxta quod, feudum *datum*, proprium, *oblatum*, improprium erit. Sed hoc diſcrimen magis accidentale, quam naturale videtur, cum perinde feuda offerri, quam dari ſoleant, verum de hoc non valde litigandum.

§. 8. Secundi generis naturale eſt *rei immobilitas*, quare feudum *rei immobilis*, propriis, illud vero, quod *mobilia* aut *munera* reſpicit, impropriis accenſetur. Tertii generis naturale eſt *uſitatorum ſervitiorum præſtatio*, hinc feudum *regulari modo ſerviens*, ad propria, *francum* vero ac *ſervitiis inuſitatis affectum*, ad impropria refertur.

§. 9. Francum feudum eſt, in quo nulla ſervitia præſtantur, aliquando vero non omnia, ſed quædam ſolum ſervitia remiſſa ſunt, quo nonnulli referunt feuda, à ſervitiis equeſtribus immunia *Sattelfreye güter v.* RHET. *comm. Jur. feud. p. 83.* ſi inveſtitura ſervitiorum non fiat mentio, ideo illa non ſtatim remiſſa cenſentur, de quo tamen uſus amplius conſulendus. Feudum inuſitatum eſt, in quo ſervitia ſingularia præſtantur, quod, ex quorundam ſententia, *Seſslehn* dicitur *v.* STRYK *E. J. F. c. 4. §. 33.*

§. 10. Eo referri ſolent (1.) feudum Burgaticum (2.) aulicum (3.) cen-

3.) cenſuale (4.) laudemiale ſive emphyteuticum (5.) quaternatum *Taſſellehn v.* ITTER *de F. I. c. 3. §. 27.* (6.) Gardiæ (7.) Gaſtaldiæ *I. f. 2. 10.* 8.) Advocatiæ *v.* STRUV. *S. J. F. c. 4. §. 20.* (9.) aperibile & ejus generis alia *v.* STRYK *d. c. 4. §. 34. ſeqq.* In genere circa ea notandum, quod nonnulla præſupponant antiquum Reipublicæ ſtatum, adeoque hodie vix amplius occurrant: Præterea dubium non eſt, quin ejus generis alia conſtitui queant, ſed hodiernæ Politicæ rationes, ejusmodi conceſſiones feudales non adeo admittunt.

§. 11. Quarti generis naturale eſt *ſucceſſio maſculorum, qui à primo acquirente, legitima nativitate, deſcendunt,* ex quo feudum *ex pacto & providentia,* proprium, *hæreditarium* vero, *alienabile,* ac *omni ſucceſſione carens,* improprium audit. Primo ſibi invicem opponuntur feudum *ex pacto & providentia*, ac *hæreditarium.* In illo ſucceditur ex pacto primi acquirentis, cui tamen, jure Saxonico, pactum proprium ſive ſimultanea inveſtitura ſæpe adjungi debet. Hinc ſucceſſor facta anteceſſoris, cui ſucceſſionem non debet, regulariter non præſtat *v. II. f. 45. Conſt. Saxon. 47. p. 2.*

§. 12. Feudum hæreditarium varie ſupponitur, vel ratione *ſucceſſionis allodialis & liberæ alienationis*, vel *ſucceſſionis allodialis tantum,* vel *perſonarum ſuccedentium.* Sæpe tamen non liquet, an & quale feudum hæreditarium adſit, nec infrequens eſt, ut ſine cauſa aliquod aſſeratur *v.* H. PISTOR *l. 2. qu. 1. 3.* STRUV. *S. J. F. c. 4. §. 12. 13.* STRYK *E. J. F. c. 4. §. 50.* In Saxonia illud feudum, niſi fallor, plerumque dicitur hæreditarium, in quo fœminæ ſuccedunt, quodque ſine conſenſu domini poteſt alienari. In cæteris, ac in ſpecie, ſimultanea inveſtitura, alia feuda imitatur.

§. 13. Deinde etiam feudum *ex pacto & providentia*, opponitur feudo *alienabili*, quod, ſine domini & ſimultanee inveſtitorum conſenſu, alienari poteſt, qualia feuda in Luſatia Superiori occurrere dicuntur *v.* STRYK *E. J. F. c. 4. qu. 53. edit. noviſſ.* STRUV. *S. J. F. c. 10. §. 1. n. 5.* MARTIN *ad O. P. S. tit. 40. §. 1. n. 3.* Denique opponitur illud *feudo, in quo nulla ſucceſſio obtinet.* Tale eſt (1.) feudum habitationis (2.) Soldatæ *II. f. 10.* (3.) Cameræ & (4.) Cavenæ *v.* STRYK *E. J. F. c. 4. §. 54. ſeqq.*

§. 14. Ex his adeo liquet, quo ſenſu, ſpecies feudi proprii & im-

proprii conſtitui poſſint. Ex eodem fundamento etiam feuda mixta aſſerere licet, nam ſi e. gr. feudum juratum & francum ſit, tum illo reſpectu proprium, hoc, improprium eſt. Ita feudum ſæpe fœminas admittit, & tamen, quoad cætera, ac, in ſpecie ſimultaneam inveſtituram, feuda propria imitatur. Atque ejusmodi feuda mixta, in vita civili, non infrequentia videntur.

§. 15. Ab *accidentalibus v.* STRYK. *E. J. F. c. 3. §. 7.* feudum diſtinguitur (1.) ab *ætate*, in *antiquum*, quod per ſucceſſionem, in aliquem devolvitur, & *novum* quod quis à domino, de novo accipit *I. f. 8. §. 1.* Aliquando feudum antiquum, fit novum, ſi agnati in hoc conſentiant *v. II. f. 45.* ac, vice verſa, novum, jure antiqui conceditur, ex quo diverſitas, quoad ſucceſſionem, reſultat *v.* STRUV. *S. J. F. c. 3. §. 2.* STRYK *E. J. F. c. 3. §. 14. 15.* Sed in Saxonia, ubi à ſimultanea inveſtitura ſucceſſio dependet, iſta obſervatio non habet uſum.

§. 16. Quando de ſucceſſione controvertitur, ac neuter litigantium eſt in poſſeſſione, tum, feudum in dubio antiquum præſumi, quidam volunt, ſed cum antiquum & novum, ad feudi accidentia ſpectet, hinc neutrum præſumere licet, ſed præſumtio ex aliis fundamentis repetenda erit *v. II. f. 11. 15.* STRYK. *E. J. F. c. 3. §. 21. 22. edit. noviſſ.* In Saxonia de præſumtione antiquitatis aut novitatis vix quæritur, cum non inde, ſed à ſimultanea inveſtitura, ſucceſſio dependeat. Imo videtur tota illa ſollicitudo pertinere ad ea tempora, quibus inveſtiturarum literæ, de feudis non fuerunt confectæ.

§. 17. Ab *Objecto* feudum diſtinguitur (2.) in *ſeculare*, quod in rebus ſecularibus, & *eccleſiaſticum*, quod in eccleſiaſticis conſiſtit. Hoc *Krumſtäbiſch lehn* dici, ac de eo tradi ſolet, quod fœminæ in eodem etiam ſuccedant, ideo forte, quod multa feuda eccleſiaſtica, ſint oblata *v.* KULPIS *ad Monzamb. p. 2. c. 3. §. 6. p. 25.* quæ tamen ratio aſſertionem non probat, cum feuda oblata, ex conſvetis feudorum juribus, æſtimanda ſint *v.* STRUV. *S. J. F. c. 3. §. 4.* Feudo eccleſiaſtico quidam accenſent *das Pfarrlehn*, ſi quis cum jure Patronatus ſit inveſtitus *v.* STRYK *E. J. F. c. 3. §. 24.* quæ ſuppoſitio non ſemper obtinet *v.* EYBEN. *elect. jur. feud. c. 2. §. 1.*

§. 18. Ab *adjuncto* diſtinguitur (3.) in *nobile*, circa quod eximia quædam jura, ut juriſdictio, jus Patronatus, venandi, immunitas ab oneribus

ribus

Digitized by Google

:ibus & ſimilia, occurunt, & *ignobile*, in quo jura illa deficiunt. Ex *perſona concedente*, vel *conditione poſſeſſoris*, aut *effectu v.* HUNN. *de feud. c.6. p. 66.* STRUV. *S. J. F. c. 3. §. 5.* nobilitas & ignobilitas feudi non eſt æſtimanda. Hinc feudum nobile poteſt concedi etiam ab eo, qui jus nobilitandi vel non habet, vel non exercet, quemadmodum ille, qui nobilitate perſonali non gaudet, id quoque poſſidere poteſt & ſolet.

§. 19. Feudum nobile eſt vel *tale in ſpecie*, vel *regale*, hoc, in Germania, eſt vel *mediatum*, cujus generis ſunt Comitatus, Baronatus, Commendæ ſimiliaque, quæ Statibus imperii ſubſunt, & *immediatum*, quod ex libertate civili, ſive Superioritate territoriali æſtimatur, de quo in Jure Publico agendum. Ad conditionem & dignitatem poſſeſſoris, non eſt reſpiciendum, nec placita juris Longobardici, per omnia, huc quadrant *conf.* STRUV. *d. c. 3. §. 6. ſeqq.* HUNN. *de feud. c. 6.* BITSCH *in comm. ad J. F. l. 2. tit. 10. p. 271. ſeqq.* STRYK. *E. J. F. c. 3. §. 33.*

§. 20. Ab *obligatione*, feudum diſtinguitur (4.) in *ligium*, quando Vaſallus ſoli domino, Vaſallagio & ſubjectione obſtringitur, & *non ligium*, quando aliis quoque obligatur *v.* EYBEN. *elect. jur. feud. c. 3. §. 8.* STRYK *d. c. 3. §. 41.* Hoc ſenſu diviſio illa omnino admitti poteſt. Quodſi vero per Vaſallum ligium, eum intelligere velis, qui nulli alii domini, ulla ratione, ſit obſtrictus, tum facile liquet, quod talis exiſtere nequeat.

§. 21. Denique à *loco* diſtingvi ſolet (5.) in feudum in *curte*, quod in rebus ad Domini curiam pertinentibus, & *extra curtem*, quod in aliis conſiſtit *I. f. 5. §. fin.* licet alii aliter hanc diviſionem explicent, *v.* STRUV. *S. J. F. c. 4. §. 18. n. 5.* STRYK. *E. J. F. c. 3. §. 46. 47.* cujus diſcetationis nullus videtur eſſe uſus. Dubium etiam non eſt, quin alio adhuc ſenſu Feudum dividi queat, v. gr. in *generale*, & *ſingulare*, prout vel plura, vel ſingularia jura conceduntur; in *diviſibile* & *indiviſibile*, & ſi quæ aliæ ejus generis diviſiones occurrunt.

§. 22. Uſum præſentis doctrinæ quod attinet, varias feudi qualitates conſideraſſe, inutile cenſeri non debet, cum ad pleniorem ejus cognitionem pertineat, etſi, omnes conſectari minutias, operæ non ſit pretium. Partitiones vero, quæ ex circumſtantiis illis conficiuntur,

ſpectant ſaltem ad commodiorem diſciplinam, adeoque habent ſolum uſum ſcholaſticum, non forenſem, nam in foro, de juribus ipſis, non eorum claſſibus ſolent eſſe ſolliciti.

§. 23. Illud etiam obſervandum, quod ex circumſtantiis feudi, quæ peculiare aliquod jus non arguunt, quales ſuo modo ſunt objectum *v. §. 17.* & locus *§. 21.* diviſiones neceſſario non ſint conſtituendæ. Denique notandum, quod qualitates feudi *naturales* & *accidentales*, in quibusdam caſibus, ſollicite diſtinguere non ſit opus, hinc, ſine utilitate quandoque litigatur, utrum v. gr. feudum oblatum, emtum aut præſcriptum, quoad acquirendi modum, ſit proprium vel improprium? Illud tamen merito exigitur, ut quis, in hac tractatione, ſibi conſtet, adeoque, quando de naturalibus feudi agere ſibi propoſuit, accidentalia haud immiſceat, hæc enim non ferenda confuſio eſt.

§. 24. Si calculum recte ſubducamus, diſtinctio *naturalium* & *accidentalium*, uti lubrica, ita plane non eſt neceſſaria: quid enim refert ſcire, utrum v. gr. gratuita datio ad naturalia, an accidentalia feudi pertineat? Exinde conſequitur, quod nec diviſionis feudi, in *proprium* & *improprium*, quatenus fundamento illo nititur, ulla ſit vel neceſſitas vel utilitas, cum nec ab illa, aliqua juris diverſitas vel effectus dependeat: Nam e. gr. diſcrimen, quo aliud feudum maſculinum, aliud fœmininum dicitur, reale quidem & merito obſervandum eſt, ſed quidnam illi accedit, vel huic decedit, ſi illud proprium, hoc improprium inſuper dicatur?

§. 25. Satius igitur erit, circa feuda ſaltem *eſſentialia* & *accidentalia* diſtinguere, ac tam ab illis, quam his, quatenus alicujus momenti eſſe videntur, diviſiones ſigillatim repetere, hoc vel in genere, vel quoad quasdam ſpecies addito, quod ea, quæ feudum plerumque comitantur, quocunque etiam nomine veniant, in dubio præſumantur. Sic variis tricis & vitilitigiis, quæ vel circa *doctrinam*, vel *docendi modum* alias occurrunt, ſuperſedere licebit: *add.* Jus Feud. German. *c. 5.*

CAPUT

CAPUT III.
DE PERSONIS FEUDUM CONSTITUENTIBUS.

SUMMARIA.

irca feudi conſtitutionem, caſus dationis & oblationis debet diſtingvi §. 1.
egula generalis quoad perſonas feudum concedentes §. 2.
atus imperii feuda concedunt in Territoriis ſuis §. 3.
on vero Cæſar aut Papa §. 4.
omines etiam privati & plebeji feuda concedere poſſunt §. 5.
odo liberam rerum habeant adminiſtrationem §. 6.
tamen privato conceſſio rarior §. 7.
uda acquirere poſſunt etiam ſtatus imperii §. 8.
minæ aliique ad ſervitia inhabiles §. 9.
Minores, furioſi, prodigi, filiifam. §. 10.
Et ruſtici §. 11.
Ad feuda ruſtica referuntur Churmedica §. 12.
Bona ab oneribus militaribus libera, jurisdictio inferior ac munus Sculteti §. 13.
Quidam feuda acquirere prohibentur §. 14.
Oblatio feudorum ratione Imperantium & privatorum ſpectari poteſt §. 15.
Bona avita & oneribus ſubjecta in feudum offerri poſſunt. §. 16.
In potentiorem aut extra Rempublicam quatenus oblatio fieri queat §. 17.
Dominium directum & utile feudi etiam ſuo modo offerri poteſt §. 18.
Perſonarum feudalium denominationes §. 19.

§. 1.

FEudi conſtitutio, eſt ſpecies alienationis, hinc, quinam illam peragere queant, ex generalibus alienationis principiis, fere judicandum eſt. Iſti rei intelligendæ, duo caſus generales ſeparari debent, vel enim (1.) feudum *datur* vel (2.) *offertur*. In illo occurrunt *concedentes* & *acquirentes*, in hoc, *illi quibus* ...*rtur*, & *qui offerunt*. Illi concedentibus, hi acquirentibus ſunt ...iles, eſt tamen etiam aliqua inter eos diſparitas, nam oblatum fa...us acceptari, quam concedi, & conceſſum acquiri, quam res in feu...n offerri poteſt.

§. 2. Circa *concedentes* generalis eſt regula, quod ille, qui habet ...ram rerum ſuarum adminiſtrationem, res ſuas alii vel immediate, ...mediate, per procuratorem, conſenſu neceſſario inſtructum, poſſit ...udum concedere. Ex hac regula judicari poteſt, quousque Status ...anei v. gr. Papa, aut, in Germania, Cæſar feuda concedere queant.

Sed

Digitized by Google

Sed prior disquiſitio eſt extra ambitum Juriſprudentiæ germanicæ, poſterior vero ad Jus publicum pertinet, adeoque hic præſupponitur.

§. 3. Hoc loco ad Territoria Germaniæ ſaltem reſpiciendum, ubi quidem Status ſeculares, tam de rebus patrimonialibus, quam publicis, feuda concedunt, vel aperta denuo conferunt, aut munera etiam, ſub nexu feudali, tribuunt, quod ultimum tamen parum uſitatum eſt; Statuum provincialium conſenſus, raro forſitan ad illa requiritur. Status eccleſiaſtici, vel, ſede vacante, Capitula itidem feuda conferunt, ſi res fuerit infeudari ſolita *v.* STRUV. *S. J. F. c. 5. §. 9. n. 5. ſeqq.* RHET. *comm. jur. feud. l. 1. tit. 1. p. 53.*

§. 4. Conſenſu Cæſaris, Status imperii, in concedendis feudis, non indigent, STRUV. *d. l. n. 10.* neque ipſe Cæſar, in eorum territoriis, feuda dare poteſt *v.* STRYK *E. J. F. c. 5. §. 11.* quod utrumque, ex acquiſita Superioritate Territoriali, fluit. Pontifici, ex prætenſo Vicedeatu, illimitatum jus in bona eccleſiaſtica competit *v.* STRUV. *d. l. n. 8.* ſed illo negato *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 1. c. 7.* hoc etiam corruit. De cætero diverſa Vaſallorum genera, jure longobardico tradita *v.* BITSCH. *ad jus feud. l. 2. tit. 10.* ad Germaniam contorte applicantur *v.* ITTER. *de F. I. c. 3. §. 2.*

§. 5. Etiam homines privati, & in ſpecie municipes & ruſtici, feuda dare poſſunt, licet enim ſervitiorum militarium non ſint capaces, attamen hæc ad feudum præciſe non requiruntur. Porro licet dominus feudi in Vaſallum, jure longobardico habeat jurisdictionem *II. f. 55. in fin.* hæc vero in privatum non cadat, ceu ex Statu Reipublicæ liquet, ac jure Romano quoque cavetur *l. 3. C. de jurisdict.* tamen nec hæc ad feudum eſt neceſſaria, ſed, ſine jurisdictione, hoc recto conſtituitur.

§. 6. Uti autem nihil refert, ſive immediate, ſive per procuratorem feudum detur, ita quoad privatos, generalia etiam alienationis principia ſunt obſervanda, hinc impuberes, minores, furioſi, prodigi, fœminæ & liberi in poteſtate patria exiſtentes, non aliter feuda concedere poſſunt, quam obſervatis iis, quæ circa alienationem alias requiruntur *v.* STRUV. *S. J. F. c. 5. §. 3. 4. 5.*

§. 7. Interim licet privati feuda dare poſſint, raro tamen ſolent, nam feudi conſtitutio, ad Reipublicæ rationes quodammodo pertinet, adeo-

Digitized by Google

deoque iis, qui imperio aliquo vel dominio majori gaudent, fere propria eſt, neque adeo ab alienatione generaliter ſpectata, ad feudi con-
:itutionem. inferre licet, ut ſententia Gryphiandri, eos, qui de Ruſti-
orum conceſſione feudali, ſolliciti ſunt, ridentis, ſuo modo admitti
ebeat *v.* RHET. *ad J. F. l.1.tit.1.p.124.* STRUV. *S. J. F.c.5. §.3.*

§. 8. Circa *acquirentes*, generalis etiam obtinet regula, quod qui-
is, ad acquiſitionem feudi, cenſeatur eſſe habilis, donec inhabilitas
:obetur. In ſpecie igitur Status imperii, in alterius Status territorio,
iam ſub conditione ſubjectionis, feudum poteſt acquirere, quemad-
odum dignior, quoque minus digni Vaſallus quandoque eſt, quibus
ſibus, actus vaſallitici & ſubjectionis per procuratorem expediri ſo-
nt *v.* CONRING. *de fin. imper. l.2.c.25.p.622.* RHET. *ad J.F. l.1.tit.1.*
127.n.8.9. BURGOLD. *ad J.P.W.p.1.D.20.§.27.*

§. 9. Fœminæ etiam nec non cœci, ſurdi, muti ſimilesque feuda
quirere poſſunt, quibus caſibus, in dubio id actum videtur, ut ſervi-
per ſubſtitutum præſtentur, ac hujus generis perſonæ, in ſubſidium
oque ſuccedant *v.* STRUV. *S. J. F. c.5. §.12.* Idem dicendum de
ericis vere talibus, id quod in Saxonia Electorali plane extra contro-
rſiam eſt *v. Conſt.28.p.3.* Canonici & Equites religioſi, in terris
oteſtantium, ſine dubio feuda acquirere poſſunt, cum nomine tenus
em ſint Clerici.

§. 10. Impuberes, minores, furioſi & prodigi eatenus feuda ac-
runt, quatenus contrahere poſſunt. Filius per patrem, in cujus po-
ate eſt, feudum acquirere, ac ad ſervitia obſtringi poteſt, licet alii ſer-
ia in hoc caſu remiſſa cenſeant per *§.9.J. de inutil. ſtipul.* *v.* STRUV.
5. §.13. quæ tamen ſententia parum probabilis eſt. Minor ſine
atore ſuo ad ſervitia obligari nequit *arg. l 3. C. de in integr. reſtit.* li-
hic etiam ex *l.101. de V.O.* quidam aliter ſentiant *v.* STRUV. *d. §.13.*
autem in caſibus, juramentum fidelitatis, in tempus habile differ-
ac ſervitia per ſubſtitutum præſtantur *II.f.26. §. ſi minori.*

§. 11. Feudum filiofam. datum, non ad peculium caſtrenſe *vid.*
C. de pecul.caſtr. l.4. C. fam. erciſc. Sed adventitium regulare pertine-
idetur, niſi Princeps illud conceſſerit, tum enim Patri uſusfructus
competit *l.7. C. de bon. quæ liber.* Ruſtici quoque feuda acquirere
unt, quod & in Saxonia obtinet, cum contraria ſanctio *Lehnr. c. 2.*

Ooo ooo oo non

non obſervetur CARPZ. *p.3. C.28. D.5.* Ad nobilia feuda etiam ruſticis adſpirare licet, ſola tamen eorum poſſeſſio nobilitatem perſonalem non involvit *add.* RHET. *comm. jur. feud. l.1. tit.1. n. 17. p.130.*

§.12. Sed tam opima feuda ruſticis raro obveniunt, verum hi, ruſticis & exiguis debent eſſe contenti, quorum conditio, juxta conſvetudines regionum, dubio procul diverſa eſt. Eo referri ſolent *feuda Churmedica*, quæ ita conceduntur, ut Vaſallus, præſtito juramento, ſingulis annis, certum canonem ſolvat, ac inſuper, Vaſallo mortuo, dominus ab hærede, optimum eqvum vel bovem, aut quandam rem inanimatam, pro inveſtitura, exigat.

§.13. Eo etiam referuntur *Feuda ab oneribus militaribus libera*, cujus generis in Præfectura Saxonica Dölicienſi occurrere dicuntur. Aliquando etiam *jurisdictio inferior* vel *munus Scultesii pagani*, ruſticis in feudum conceditur, quæ jura prædiis annexa ſunt, ac quandoque etiam in fœminas tranſeunt, quæ per Provaſallum, *einen Lehnträger*, eadem exercent. De cætero feuda ruſtica, oneribus conſvetis regulariter ſubſunt, præterea Vaſalli certa quædam ſervitia præſtare, ac e.gr. venatoribus Domini, cibum potumque quandoque exhibere, vel canem venatorium educare *v.* EKSTORM. *Chron. Walckenred. p. 169.177.* aut eqvum, in domini uſum alere tenentur *v.* DN. FALCKNER. *diſſert. de eo quod juſt. eſt circ. ruſtic. in mater. feud. hab. Francof. 1693.*

§.14. Aliquando leges, feudi acquiſitionem prohibent. Talis prohibitio occurrit (1.) quoad hæreticos & apoſtatas *c. fin. X. de hæret. l.4. §.3. l.10. C. de hæret. l.4. C. de apoſtat.* quæ eatenus injuſta cenſeri debet, quatenus, in pœnam delictorum religioſorum, id conſtitutum eſt, nam alias, ex rationibus politicis, diſſentientes in religione, à quibusdam rebus, recte excludi poſſunt (2.) bannitos (3.) excommunicatos *c. pen. X. de ſent. excomm. v.* SCHULTZ *Synopſ. feud. c.5. n. 26.* ſed hoc tyrannidem papalem olet, *v.* BRUNNEM. *J.E. l.2. c.19. §.11.* nec inter Proteſtantes obtinet (4.) infames *v.* SCHULTZ *d.l.* cujus ſanctionis exiguus videtur eſſe uſus *conf.* JUS FEUD. GERM. *c.6.*

§.15. Circa oblationem feudorum *v. §.1.* regulæ generales *§.2.8.* inculcatæ, præſupponi debent. De cætero illa ſpectari poteſt vel *ratione Cæſaris ac Statuum imperii*, quousque ſcilicet, inter eos, oblatio locum habeat, nec ne, vel *ratione privatorum*; ſed cum prioris generis quæſtio-

Digitized by Google

quæſtiones ad Jus publicum ſpectent *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l.4.c.3.* *§.25.28.* ideo ad privatos hic ſaltem reſpiciemus, ita quidem, ut offerentes & eos, quibus offertur, conjunctim in nonnullis exemplis conſideremus.

§. 16. Bona allodialia avita in feudum offerri poſſunt, ſi agnatis jus protimiſeos non competat, alioquin horum conſenſus eſt neceſſarius *v.* THOMAS. *diſſert. de feud. oblat. c. 2. §. 9.* Subditis bona ſua, oneribus ordinariis ſubjecta, Domino Territoriali offerre licet, huic enim integrum eſt, onera illa nonnullis remittere *v.* RHET. *C. J. F. L. 1. tit. 1. n. 33. p. 47.* imo onera illa etiam in rebus feudalibus, loco ſervitiorum, eſſe poſſunt. Si ſubditi ſibi invicem bona in feudum offerant, onera ordinaria manent *add.* RHET. *d. l. n. 37.* THOMAS. *d. l. §. 10.*

§. 17. Oblatio etiam in potentiorem fieri poteſt, modo bona non ſint litigioſa, adeoque, in præjudicium adverſarii, offerantur *vid.* THOMAS. *d. l. §. 20. 21.* Extraneo Principi ſubditus bona offerre non poſſe videtur, cum illa oblatio ſubjectioni, qua Domino ſuo obſtringitur, quodammodo obſit. Sed in privatum alterius Reipublicæ, oblatio fieri poſſe videtur, cum hæc juri Domini Territorialis haud noceat, niſi expreſſe hoc prohibitum ſit *add.* THOMAS. *d. l. §. 19.* Sed hujus generis quæſtiones, ad rarius contingentes pertinent.

§ 18. Dominium directum, dominus alii offerre poſſe videtur, quod tam de dominis privatis, quam Statibus imperii aſſerere licet *v.* THOMAS. *d. l. §. 12.* talis enim oblatio, non eſt alienatio, quæ domino directo non conceditur *v.* STRUV. *S. J. F. c. 13. §. 1.* ſed dominii directi multiplicatio, quæ Vaſallo regulariter non obeſt. Vice verſa autem Vaſallus feudum ſuum alii offerre nequit, cum hoc domino primo moleſtum ſit *v.* THOMAS. *d. l. §. 13. ſeqq.* Status tamen imperii, ob libertatem civilem, qua gaudent, feuda ſua Statibus aliis offerre poſſe videntur *add.* THOMAS. *d. l. §. 40.*

§. 19. De cætero altera perſonarum feudalium dicitur *Dominus*, tam ob jus in rem, quam perſonam, ut & *Senior I. f. 17. 18. in fin.* quod nomen cum priori videtur coincidere. Altera, *fidelis* audit, à fide domino promiſſa, *I. f. 10.* ut & *Clientulus*, quia dominum patronum agnoſcit *I. f. 13.* nec non *miles*, à ſervitiis militaribus regulariter præſtandis *I. f. 22.* & frequentiſſime *Vaſallus* *v.* STRUV. *S. J. F. c. 5. §. 12.*

Digitized by Google

germanice *Mann v.* STRYK. *E. J. F. c. 5. §. 32. §. 1. 2.* Nomina *Capitaneorum* & *Valvaſorum* diverſo reſpectu dominis & vaſallis conveniunt *II. f. 10.* nec Germaniæ recte applicantur *v. §. 4. h.* conf. JUS FEUD. GERM. *c. 7.*

CAPUT IV.
DE MATERIA FEUDI.

SUMMARIA.

Feudorum objectum ſunt jura & res corporales §. 1.
Jura ſunt vel publica vel privata §. 2.
Conceſſio jurium publicorum feudalis vel ratione ſtatuum imperii, vel ſubditorum territorialium ſpectatur §. 3.
Partes dominii & imperii ſubditis aliquando conceduntur §. 4.
Modus concedendi diverſus §. 5.
Conceſſionis illius utilitas, requiſita & ſenſus §. 6.
Feudum jurisdictionis §. 7.
Sylvæ §. 8.
Et regalium quid involvat §. 9.
In feudum etiam conceduntur omnis generis jura privata §. 10.
Cum rebus immobilibus §. 11.
Et mobilibus §. 12.
Quo inprimis pertinet feudum pecuniæ §. 13.
Circa quod tres caſus diſtingvi ſolent §. 14.
Ad ejus conſtitutionem conſenſus domini directi etiam eſt neceſſarius §. 15.
Cautio non ad ejus perfectionem ſed ſecuritatem pertinet §. 16.
Majeſtatica qualitatis allodialis mutatio ad feudum pecuniæ fruſtra requiritur §. 17.
Feudi hujus indoles duratio & uſus §. 18.
Quoad feudi conſtitutionem privatam libera adminiſtratio requiritur §. 19.
Res extra commercium poſitæ & alienæ in feudum dari nequeunt §. 20.
Datio tamen rei alienæ valet ad effectum præſcriptionis & evictionis §. 21.
Hæc vero circa feudum gratuitum non præſtatur §. 22. 23. 24. 25.
Res alienari prohibitæ in feudum concedi non poſſunt §. 26.

§. 1.

IN feudum omnis generis *res incorporales* ſive *jura*, & *corporales*, ſub quibus etiam *facta* comprehenduntur, dari poſſunt. Quod tamen non ita intelligendum, quaſi feudum vel in rebus corporalibus vel incorporalibus ſeparatim conſiſtat, adeoque duæ diſtinctæ feudi ſpecies ſint, rerum ſcilicet corporalium & incorporalium, quæ vulgaris eſt docendi ratio *v.* STRUV. *S. J. F. c. 6.* Sed dicendum potius, quod res incorporalis & corporalis ſemper concurrat, ita quidem ut illa, ipſum feudum efficiat, hæc vero ejus objectum ſit.

§. 2. Non incommode autem jura, quæ cum ſuis objectis, in feu-

ıdum dantur, diſcerni poſſunt in *Publica* & *Privata*. Illa ambitu
ꝺerii civilis & dominii publici continentur, quorum partes promiſcue,
) *Regaiium* nomine, adduci ſolent *v. II. ſ. 56.* Imperium civile, in
ːrmanja, ratione Totius Reipublicæ, *Majeſtas*, intuitu vero Territo-
rum, *Superioritas Territorialis* audit, eique Dominium publicum
ːedit, quorum indoles in Jure publico explicatur *v.* SPECIM. JUR.
BLIC. *l. 3. c. 4. ſ. 6. 7. 8. 9.*

§. 3. Conceſſio jurium publicorum feudalis, vel ratione *Statuum*
ꝺerii, vel *ſubditorum territorialium* ſpectatur. Illi plerumque Ter-
ɔria ſua, cum juribus annexis, ut feuda, poſſident, ubi quidem de
ıceſſionis illius requiſitis & effectu, varia diſputantur *v.* STRUV.
F. c. 6. §. 13. n. 2. KULPIS *ad Monzamb. p. 2. c. 5. §. 27. p. 180.* quæ
Jus publicum pertinent *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 4. c. 7. l. 6. c. 2.*
. ſeqq. l. 7. c. 7. 8. 9. His vero Domini Territoriales, quædam jura
ɔlica vel eorum exercitium, in feudum conferre ſolent, quæ præ-
tis ſunt conſiderationis.

§. 4. Aliquando igitur dominium publicum privatis concedi-
, nam multa prædia vel feuda nobilia, ad Rempublicam videntur
tinuiſſe, maxime poſtquam illa Domino Territoriali fuerunt aper-
In ſpecie huc referri poſſunt jus foreſtale, aquaticum, molendini
endi, metallicum & ſimilia. Præterea etiam quædam imperii ci-
; partes, ut jurisdictio, jus patronatus, jus prohibendi promiſcuum
ıinii privati uſum, in feudum conceduntur ex quo ultimo furni,
endina ac cauponæ bannales fluunt *v.* STRUV. *c. 6. §. 7.*

§. 5. Illud nihil referre videtur, ſive exercitium illorum jurium
m ſubditis concedi, ſive jura ipſa in eos transferri, illaque his pro-
fieri dicas, nam omni caſu certum eſt, quod jura conceſſa, quoad
itos, ſint dependentia, ac Superioritati Territoriali ſubjaceant.
;o dicunt, *ea ſolum Regalia, quorum uſus absque Majeſtate, aut Su-
ritate eſt, ſubditis poſſe concedi*, quod ita intelligendum; Regalia
itis conceſſa, non habere rationem jurium independentium, ſed
ndentium *add.* STRUV. *S. J. F. c. 6. §. 13. n. 3.*

§. 6. An autem expediat Reipublicæ, partes imperii, ſubditis in
monium concedere, & annon ſatius ſit, perſonali adminiſtratio-
s exercere? alii expediant. Quorum vero conſenſu, conceſſio

Digitized by Google

Regalium fieri queat, id ex ſtatu cujusvis Territorii judicandum, regulariter illa ab arbitrio Domini Territorialis dependere videtur. De cætero circa conceſſionem illam, variæ quæſtiones voluntatis occurrunt, quæ ex genuinis interpretandi principiis decidendæ ſunt.

§. 7. Si quis cum jurisdictione inveſtiatur, eccleſiaſtica conceſſa non eſt, quia ſcilicet concedi non ſolet, non vero, qui ad jura epiſcopalia pertinet, ut vult CARPZ. *J. E. l. 1. D. 3.* Jurisdictio ſimpliciter conceſſa ſuperiorem ſive criminalem quoque comprehendit *v.* CARPZ. *p. 2. C. 40. D. 6. Proc. tit. 2. art. 1. n. 71.* licet diſſentiat STRUV. *S. J. F. c. 6. §. 18. n. 4.* & CARPZ. *diſp. feud. 4. §. 24.* nam nomen jurisdictionis, non ex jure Romano, ſed uſu præſenti, explicandum eſt. Conceſſio jurisdictionis in dubio privative ſive ſubordinate facta cenſetur STRUV. *d. l. n. 5.* CARPZ. *p. 1. C. 16. D. 29. C. 27. D. 11.*

§. 8. Feudum ſylvæ plenum uſum, ac regulariter etiam jus venandi includit *v.* STRYK *E. J. F. c. 8. §. 18.* licet STRUVIUS *S. J. F. c. 6. §. 11. n. 3.* diſſentiat, cujus tamen ratio ſaltem oſtendit, quod jus venandi ſeorſim poſſit concedi, non vero, quod ſub feudo ſylvæ non contineatur. Porro jus venandi conceſſum comprehendit etiam alimenta ferarum & jus frondium, nec dominus ſylvæ, immoderato uſu, ei obeſſe debet STRUV. *d. §. 11. n. 3. 4.* v. ſupr. *l. 8. c. 14. §. 22.*

§. 9. Si Regalia ſimpliciter in feudum concedantur, minora ſaltem conceſſa eſſe, dicunt *v.* STRYK. *E. J. F. c. 9. §. 26.* cujus doctrinæ exiguus vel nullus videtur eſſe uſus, nam diſcrimen majorum & minorum Regalium, eſt valde lubricum, præterea indefinita conceſſio, in ſubditos vix ſolet fieri, denique, ſi fiat, ex materia ſubſtrata, ceu conditione feudi, certiorem habebit interpretationem. Illud recte dici videtur, conceſſionem certorum Regalium, ad ſimilia regulariter non eſſe extendendam, ut &, Regalia privative cenſeri conceſſa *v.* STRYK. *d. c. 9. §. 27. ſeqq.* prius enim affectus concedentis, poſterius vero, effectus actus celebrati exigit *conf.* JUS FEUD. GERMAN. *c. 8.*

§. 10. Jura privata *v. §. 2.* ſunt, quæ ad Rempublicam non pertinent, qualia etiam videntur eſſe publica, poſtquam in privatos devenerunt. De cætero omnis generis jura privata, realia & perſonalia, ut dominium, ſervitus pignus creditum ſive nomen, in feudum concedi poſſunt, ſi eorum indolem ſaltem ſpectemus, ſed plerumque dominium conceditur, cui, acceſſionis loco, alia quandoque cohærent.

§. 11. Re-

§. 11. Reſpiciunt autem jura vel res *immobiles*, vel *mobiles*; Illæ
ım ſunt vel *præſentes*, quæ regulariter in feudum conceduntur *II. f.*
fin. v. STRUV. *S. J. F. c. 6. §. 1. 11.* vel *abſentes ac per actionem exi-*
e, hæ quidem etiam in feudum concedi poſſunt v. STRYK *E. J. F.*
§. 21. ſed vix eſt, ut hoc fiat. Mobiles vel *immobili rei cohærent*,
:aſu, cum hac, in feudum dari poſſunt v. STRUV. *d. c. 6. §. 12.* ſed
ıoc facile continget, hinc plerumque res, ad inſtruendum prædi-
:udale, neceſſariæ, ſunt mere allodiales, vel *ſeorſim ſpectantur.*

§. 12. Hoc ſenſu dupliciter ſupponi poſſunt, vel *in individuo*, vel
ıere. Illo reſpectu, res mobiles, non adeo ſunt durabiles, hinc vix,
a ratione, in feudum dantur, quodſi tamen id fiat, erit feudum
oprium, ac tamdiu durabit, quamdiu res data exiſtet v. STRUV.
§. 1. Secundo autem reſpectu, perpetuo durant, dum in locum
entis, ſemper alia ſurrogatur, hinc in rebus mobilibus, eo ſenſu
tis, perinde ut in immobilibus, feudum conſiſtere poteſt.

§. 13. Interim iſta concedendi ratio, in omnibus rebus mobili-
ıx utiliter adhiberi poteſt, ſed fere ad pecuniam, cui in genere
r ſuus conſtat valor, quamque cum quavis alia re commutare
tantum pertinet, de quo adeo exemplo ſpecialius nonnulla di-
ſunt. Feudum pecuniæ dici ſolet *Lehnſtam*, & eſt nihil aliud,
certa aliqua ſors, à cæteris bonis, jure feudi ſeparata. Cenſetur
onſvetudine germanica introductum v. STRYK *E. J. F. c. 4. §.*
:d videtur etiam juri longobardico non incognitum eſſe *II. f. 25.*
UV. *S. J. F. c. 4. §. 2. n. 6.* cujus tamen diſceptationis nulla eſt
:.

§. 14. Poſſunt autem, circa feudum pecuniæ, tres caſus diſtin-
enim (1.) dominus feudi pecuniam penes ſe retinet, vel (2.)
io conceditur vel (3.) libero uſui Vaſalli relinquitur v. STRUV.
primo & ſecundo caſu quin feudum in pecunia valide conſti-
ir, non dubitant, cum ſors, ratione Vaſalli, ſemper maneat ſal-
de tertio res dubia videtur, cum, pecunia à Vaſallo conſumta,
unı directum exſpirare videatur: Verum hoc etiam in quan-
eneraliter ſpectata, poſſe ſubſiſtere, ex notatis *c. 1. §. 3.* intelli-
t.

5. Omni igitur caſu, feudum in pecunia recte conſtituitur.

&

Digitized by Google

& ultimus quidem, cæteris eſt frequentior. Uti autem nihil refert, ſive pecunia detur, ſive offeratur, ita ad conſtituendum tale feudum, ſolus agnatorum conſenſus non ſufficit, ſed domini directi voluntas inſuper eſt neceſſaria, hinc in ſpecie etiam pecunia, ex venditione feudi redacta, vel ad ejus emtionem deſtinata, nondum eſt feudalis *vid. Conſt. Saxon. 30. p. 3.* STRUV. *S. J. F. c. 4. §. 4. 5. 6. 7.*

§. 16. Quidam ad feudum pecuniæ, etiam *cautionem* Vaſalli requirunt, qua dominus ratione pecuniæ, deficientibus ſucceſſoribus, in ipſum devolvendæ, ſecurus reddatur; ſed illi confundunt *perfectionem* feudi, & *ſecuritatem*, illa conſenſu habili, quo etiam dominus, ratione pecuniæ, jus conſequitur, conſtat, ſed hæc requirit cautionem, quæ tamen, ſalvo feudo, omitti poteſt, &, niſi fallor, plerumque omittitur.

§. 17. Non pauci etiam ad conſtitutionem feudi pecuniarii, requirunt *majeſtaticam qualitatis pecuniæ allodialis, in feudalem, commutationem*, ex quo porro inferunt, quod homines privati, tale feudum conſtituere nequeant *v.* CARPZ. *p. 3. C. 30. D. 2. 10. 11.* STRUV. *d. c. 4. §. 3.* D. MYLII *diſput. de feud. pecun. c. 3. 5.* ſed hi confundunt *conſenſum domini directi*, cum *majeſtatica aliqua mutatione*, ille eſt neceſſarius, ſed hæc, ex ignorantia rerum moralium, aſſeritur, interim error hic, in foro innoxius eſt. Ex eo autem ſequitur, quod privati etiam feudum pecuniæ conſtituere queant, etſi, ut alibi, ita hic quoque, raro privatus domini directi locum ſubeat.

§. 18. Quæ alias de fide, ſervitiis, ſucceſſione & amiſſione feudi dicuntur, ac ſuo loco explicantur, illa etiam ad feudum pecuniæ pertinent. Non poteſt etiam pecunia feudalis, ſine domini directi conſenſu, in allodialem iterum converti *v.* BERLICH *Dec. 82. 83.* De cætero uſus feudi pecuniarii potiſſimum, circa ſucceſſionem, ſe exſerit, nam ſi uni ex hæredibus feudum adjudicetur, ea conditione, ut cæteris cohæredibus certam pecuniæ ſummam exſolvat, tum hæc in feudum quoque converti ſolet *v.* SCHULTZ. *Synopſ. Jur. feud. c. 8. n. 30.*

§. 19. Præterea, circa materiam feudi, obſervandum, quod aliquando jura & res ſingulares, aliquando vero eorum complexus in feudum dentur *v.* STRUV. *S. J. F. c. 6. §. 10.* STRYK *E. J. F. c. 8. §. 12. ſeqq.*

c. 10.

Digitized by Google

ſ. 1. Ex quo adeo conſtat, quousque natura jurium & rerum, feudi
itutionem admittat, nec ne. Quodſi autem hoc actu conſtituen-
ſit, tum requiritur, ut conſtituturi jus aliquod circa rem ejusque
m adminiſtrationem habeant, ſecundum notata *c. 3. §. 2. 8. 15.*
. 20. Res igitur, quæ in commercio non eſt, in feudum dari
t, in cujus tamen doctrinæ applicatione, præjudicia juris Roma-
nnunquam eminent *v.* SCHRADER. *de feud. p. 3. c. 1. n. 2. 3.*
v. *S. J. F. c. 6. §. 3. ſeqq.* Quodſi vero res in commercio quidem
aliquem tamen non ſpectet, tum nec ab eo in feudum dari po-
cet enim dominium directum in Vaſallum non transferatur
. *§. fin.* utile tamen transferendum eſt, hoc vero præſtare ne-
ui nihil juris in re habet.

§. 21. Datio tamen rei alienæ eatenus valet, ut exinde præſcri-
qui poſſit, ac is, qui eam vel dedit, vel obtulit, re evicta, evictio-
præſtare debeat, ſi ſcilicet titulo oneroſo feudi conſtitutio fa-
II. f. 8. 25. ac conſveta evictionis præſtandæ requiſita adſint
v. *S. J. F. c. 6. §. 9. n. 2. 4. 5. 6.* ſi vero titulo lucrativo feudum
utum, evictio regulariter non eſt præſtanda *l. 2. C. de evict.* li-
nnum illatum merito reſarciri debeat *l. 18. §. fin. de donat.* conf.
. *de feud. oblat. p. 2. §. 7. p. 52. ſeqq.*

22. Alii, quoad ultimum caſum, diſtingvunt inter feudum
& *oblatum*, in illo evictionem quoque præſtandam eſſe cen-
on vero in hoc *v.* STRUV. *d. c. 6. §. 9. n. 3. 7.* Quidam autem
que evictionem præſtari debere putant, cum ſubſit donatio
do, feudum enim conſtitui ob protectionem, fidem & ſervi-
qua evictio præſtanda ſit *l. 1. C. de donat. quæ ſub mod. vid.*
. *diſſert. de feud. oblat. c. 4. §. ult.* Dn. THOMAS. *diſſert. de*
lat. c. 2. §. 4. ſeqq.

23. Sed prior ſententia, quod in feudo gratuito, ſive dato ſive
evictio non ſit præſtanda, verior eſt, nam regulæ inhæren-
uamdiu de exceptione non conſtat, hæc vero ex *l. 1. C. de donat.*
mod. non probatur, exinde enim nihil aliud colligi poteſt,
inter *rem* & *modum* eſſe connexionem, adeo ut, hoc ceſſante,
ſit repeti, vel, illa ablata, hic non amplius ſit præſtandus, ex
s petendi evictionis præſtationem non ſequitur.

§. 24. Præterea obſervandum, quod modi adjecti non eadem ſemper ſit ratio, nam aliquando *adjicitur, ut ſemper præſtari debeat,* hoc caſu, re evicta, evictio merito præſtatur *l. 1. C. de jur. dot.* aliquando vero *modus in favorem ejus, qui rem præſtat, ſaltem adjicitur.* Hoc caſu, uti, re ablata, modus amplius exigi nequit, ita vice verſa jus non dat, quo alia res, ab invito, queat exigi, id enim non eſt actum.

§. 25. Atque ex hoc ſecundo genere eſt utique modus, qui, in gratuita feudi conceſſione, intervenit, nam qui feudum offert, domini fidem, protectionem & auxilia: qui dat, Vaſalli fidem & ſervitia habere intendit. Re igitur evicta, evictionis præſtatio non poteſt exigi, ob modum *præteritum,* quia hic, alia utilitate, jam eſt penſatus, neque ob *futurum,* quia amplius præſtari non debet, nec invito alteri, qui rem commodi ſui cauſa dedit vel obtulit, obtrudi poteſt *v.* Jus Feud. Germ. *c. 7. §. 23. ſeqq.*

§. 26. Denique licet quis dominium alicujus rei habeat, attamen in feudum illam dare nequit, ſi libertate alienandi deſtituatur *II. f. 3.* Hinc res dotales, fideicommiſſæ ſubjectæ, quibusdam in locis, avitæ, ac in genere alienari prohibitæ, in feudum dari nequeunt *v.* Struv. *c. 6. §. 8.* Bona tamen communia, pro parte, ut alienari, ita in feudum etiam concedi poſſunt *v.* Stryk. *E. J. F. c. 8. qu. 10.* Sed horum jurium, cum privatos feudi dominos potiſſimum reſpiciant, in univerſum exiguus videtur eſſe uſus. De cætero quæſtiones voluntatis, quæ hic etiam occurrere poſſunt, ex conſvetis interpretandi principiis ſunt expediendæ *conf.* Jus Feud. German. *c. 9.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT V.

DE FEUDI CONSTITUTIONE CONSENSUALI.

SUMMARIA.

Conſtitutio feudi conſenſualis requirit titulum §. 1.
Ex quo varii generis actiones deſcendunt §. 2.
Et modum ſive inveſtituram §. 3.
Pars inveſtituræ propriæ eſt contractus feudalis §. 4.
Et traditio §. 5.
Quibus accedunt partes naturales & accidentales §. 6.
Inveſtituræ ſolennitas probatio §. 7.
Et effectus §. 8.
Ex inveſtitura abuſiva etiam jus reale oritur §. 9 10.
Circa feudi oblationem aliquando occurrit diſtinctus titulus & modus §. 11.
Aliquando ſolus ſaltem conſenſus expreſſus §. 12.
Vel tacitus adeſt §. 13.
Omnibus tamen caſibus feudum valide conſtituitur §. 14.

§. 1.

FEudi conſtitutio eſt vel *conſenſualis*, vel *legalis*; illa, *datione* vel *oblatione* abſolvitur, de qua utraque ſeparatim agendum eſt. Circa dationem occurrit *Titulus* & *Modus*. Titulus ſive promiſſio, eſt *actus, quo quis rem ſuam alteri in feudum ſe eſſe daturum, vere promittit.* Poterit illa promiſſio expediri vel actu inter vivos, oneroſo & gratuito, vel ultima voluntate *I. f. 25. v.* STRUV. *S. J. F. c. 7. §. 3.*

§. 2. Exinde oritur jus & actio perſonalis, negotio præcedenti conformis, cujus vi feudum promiſſum, à domino vel ejus hærede, exigi poteſt. Habet igitur locum, pro caſuum varietate, actio emti, condictio ex lege vel moribus, aut actio ex teſtamento. Sed illa vix per omnia Statui Germaniæ applicari poſſunt, nam uti promiſſio raro per ultimam voluntatem fieri videtur, ita coactio Domini forenſis, inuſitata eſt, cum plerumque ſit ſimul Dominus Territorialis.

§. 3. Promiſſionem ſequitur Modus, qui eſt *actus, quo jus reale ac præcipue dominium confertur.* In materia feudali, eſt *Inveſtitura*, quo nomine intelligitur, *actus, quo Dominus Vaſallum ad fidem & ſervitia, ſibi obſtringit, eidemque jus & rem feudalem ſolenniter confert I. f. 25. v.* STRUV. *S. J. F. c. 8. §. 1. 2.* Conſtat ergo inveſtitura, ſi in ſua perfectione ſpectetur, duabns partibus (1.) actu conſen-

ſuali reciproco (2.) rei traditione; Atque hæc dicitur *Inveſtitura propria*, ſi vero traditio deficiat, *abuſiva* audit *v. II. f. 2.* STRUV. *d. c. 8. §. 3 ſeqq.* ut adeo hæc, in illa contineatur.

§. 4. Inveſtituræ igitur propriæ, prima pars eſſentialis, eſt *inveſtitura abuſiva*, ſive *contractus feudalis*, licet alii illam, ad collationem juris, hunc vero, ad obligationem Vaſalli, referre malint *vid.* STRUV. *d. c. 8. §. 3. 4. 5.* ſed ſine ſufficiente cauſa. Multo minus actus ille, ad principia juris Romani, Germanis, hac in parte, non probati, exigendus eſt, utrum ſcilicet ſit contractus nominatus, an innominatus, bonæ fidei, an ſtricti juris? nam hæc artem legulegam ſapiunt. Illud certum, quod contractus feudalis, à promiſſione feudi, plane differat.

§. 5. Secunda pars eſſentialis eſt *rei traditio*, quæ contractum feudalem comitari, ſequi & antecedere poteſt *II. f. 33.* STRUV. *d. c. 8. §. 2. 11.* Eſt tamen hoc referendum ad caſus habiles, ubi ſcilicet de re in feudum danda agitur, nam ſi de munere quis inveſtiatur, traditio rei locum non habet, niſi forte uſum ſymboli intervenientis, vel præſentiam rei, quam munus reſpicit, pro traditione habere velis.

§. 6. Naturales inveſtituræ partes ſunt præſtatio juramenti *II. f. 3.* STRUV. *d. c. 8. §. 6.* & promiſſio ſervitiorum *II. f. 23. in fin.* His partes accidentales conventione arbitraria adjici poſſunt, de cujus valore, ex generalibus principiis, judicandum *v.* STRUV. *d. c. 8. §. 7.* De cætero inveſtitura, etiam per procuratorem, tam à parte domini, quam Vaſalli, regulariter fieri poteſt, *II. f. 3. §. 1. in fin.* & ſi mediate inveſtitura accipiatur, procurator in animam Vaſalli jurare ſolet *vid.* STRUV. *S. J. F. c. 8. §. 5. n. 5. §. 6. n. 5.* SCHULTZ *Synopſ. jur. feud. c. 9. n. 33. ſeqq.*

§. 7. Fit inveſtitura certis ritibus, qui uſu rectius quam præceptis diſcuntur. Jure Longobardico, pars ſolennitatis fuiſſe videtur interventus Parium Curiæ *II. f. 32. I. f. 26. in fin.* id quod tamen non ſatis liquidum, cujus diſquiſitionis hodie nullus eſt uſus. Forte etiam ea res, magis ad probationem, quam ſolennitatem pertinuit, cum, rudioribus Seculis, Scriptura non adeo fuerit in uſu. Hodie ſuper inveſtitura literæ, *Lehnbriefe* confici ſolent, quibus deficientibus, inveſtitura teſtibus vel jurejurando probari debet *v.* STRUV. *d. c. 8. §. 8. n. 45.* Sed raro illa probatione opus videtur.

§. 8.

Digitized by Google

§. 8. Ex inveſtitura propria, dubio procul, oritur jus reale, ob abuſivam vero, dominus obligatur ad rem tradendam *II. f. 7. §. 1. II. f. 26. §. ſi facta.* Poteſt etiam Vaſallus, propria autoritate, vacuam poſſeſſionem apprehendere *v.* STRUV. *d. c. 8. §. 9. n. 3. 4. 8. §. 10.* Jus vero reale exinde non nanciſci Vaſallum, communiter volunt, ideo potiſſimum, quod cum hæc res jure feudali non ſatis ſit deciſa, ex rationibus juris Romani illa expedienda ſit *v.* STRUV. *d. c. 8. §. 9.*

§. 9. Sed contraria ſententia FINCKELTH. *diſp. feud. 7. §. 3.* ITTER *de F. I. c. 9. §. 48.* verior eſt, nam niſi inveſtitura abuſiva jus reale produceret, nullus ejus eſſet effectus, cum jus perſonale, ex ſola promiſſione, Vaſallus jam habeat; accedit, quod inveſtitura ſimultanea, quæ & ipſa abuſiva eſt, jus reale producat; Hinc etiam feudum inveſtitura hac acquiri dicitur *II. f. 1. in fin. I. f. 14. II. f. 33. pr.* quod non de acquiſitione *inchoata*, ut diſſentientes volunt, ſed, ob rationes præſuppoſitas, de *plena* intelligendum eſt. Atque hanc ſententiam inprimis juri germanico conveniri oſtendit DN. SCHILT. *Jur. feud. alam. c. 4. §. 1. ſeqq. p. 59.*

§. 10. Ex quibus liquet, quod autoritate juris Romani, in hac quæſtione expedienda, non ſit opus, hinc etiam non obſtat, quod inveſtitura, non ſit traditio *II. f. 2. pr.* nam ſufficit, quod, ex rationibus juris feudalis, eundem illa habeat effectum. Neque etiam obligatio Domini *II. f. 7. §. 1. II. f. 26. §. ſi facta* jus reale negat, vel excludit. Ex his ſequitur, quod, ſi duo abuſive inveſtiti ſint, prior poſteriori præferatur, licet hic poſſeſſionem apprehenderit, quod STRUV. *d. §. 9. n. 5.* ex contraria hypotheſi negat *v.* FACHS *Conſ. apud H. Piſtor. l. 2. qu. 20. n. 26. 27.* Cæterum hactenus dicta pertinent ad feuda mediata, quis enim inveſtituræ Cæſareæ, quoad feuda immediata, ſit effectus, alibi exponitur *vid.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 4. c. 7.*

§. 11. Quoad Oblationem *v. §. 1.* tres caſus ſunt diſtingvendi, nam (1.) *quis oblationem rei ſuæ expreſſe promittit, ac rem actu oblatam, à domino futuro, velut feudum, recipit.* Hoc caſu dubium non eſt, quin feudum valide conſtituatur, cum *verus titulus* & *modus* adſit. De cætero promiſſio vel actu inter vivos, vel ultima voluntate fieri poteſt, eſt quibus domino vel hæredi jus acquiritur, ut à pro-

Digitized by Google

mittente vel ejus hærede promiſſi implementum exigere poſſit *vid.* STRUV. *S. J. F. c. 7. §. 10.*

§. 12. Deinde etiam (2.) *quis oblationem rei ſuæ expreſſe promittit, ac, ſine prævia actuali oblatione, ſe, de re ſua, inveſtiri curat.* Hoc caſu quoque conſtitutionem feudi admittunt, cum *verus* ſit *titulus*, & *ficta traditio v.* THOMAS. *de feud. oblat. c. 1. §. 52.* Sed non opus eſt fingere traditionem, hanc enim ad producendum dominium directum requiri, ex præjudicio ſaltem juris Romani, ac falſo dominii directi conceptu, aſſeritur, cum in rei veritate, ſolo conſenſu, omnis hæc res expediri queat.

§. 13. Denique (3.) *quis, ſine prævia promiſſione, & actuali oblatione, inveſtituram ab alio ſciens recipit.* Hoc caſu conſtitutionem feudi nonnulli quidem etiam admittunt *v.* STRUV. *d. c. 7. §. 10. n. 6.* alii vero ejus valorem negant, cum *titulus* & *traditio, ficta* ſint, fictio autem fictionis non detur. Huic difficultati expediendæ, quidem contendunt, titulum eſſe verum, licet tacitum, traditionem vero tantum fictam *v.* THOMAS. *de feud. oblat. c. 1. §. 53. ſeqq.*

§. 14. Sed non opus eſſe iſta ſollicitudine, ex *§. 12.* liquet. Omnia hic vero conſenſu valide expediuntur, fictionibus nec hic, nec alibi ſolida Jurisprudentia indiget. Jure tamen Saxonico oblatio non aliter fieri poſſe videtur, quam ſi Dominus rem oblatam, per annum & diem poſſeſſam, alteri in feudum concedat *Landr. l. 1. art. 34.* quod fortaſſis, ob jus retractus, ita ſancitum eſt *v. Landr. l. 3. art. 83. Weichb. art. 61.* ZOBEL *different. Jur. civ. & Saxon. p. 2. diff. 37.* ſed uti hoc, quoad collaterales, eſt ſublatum *p. 2. Conſt. 31.* ita nec illa ſanctio uſu ſervatur *v.* STRUV. *d. c. 7. §. 10. n. 9.* THOMAS. *de feud. oblat. c. 1. §. 59.* conf. JUS FEUD. GERM. *c. 10.*

CAPUT

CAPUT VI.

DE SIMULTANEA INVESTITURA ET EXPECTANTIA.

SUMMARIA.

Jus ſuccedendi in feudum ſimultanea inveſtitura & expectantia conceditur §. 1.
Illius indoles & neceſſitas §. 2.
Jure Germanico, quoad agnatos collaterales & aſcendentes, ſimultanea inveſtitura etiam eſt neceſſaria §. 3. 4.
Perficitur conſenſu & actu inveſtiendi §. 5.
Dominus feudi in dando conſenſu non ſolet eſſe difficilis §. 6.
Effectus ſimultaneæ inveſtituræ §. 7.
Et uſus §. 8.
Expectantiæ indoles, moralitas & cauſa efficiens §. 9.
Promittitur ſub conditione aperturæ §. 10. 11.
Sive proxima ſive remota ſpes ſuccedendi adſit §. 12.
Ex promiſſione oritur jus perſonale & obligatio §. 13.
Ejus effectus §. 14.
Duratio & transmiſſio §. 15.
Prærogativa plurium expectantium ex conceſſionis diverſitate, ætate §. 16.
Poſſeſſione §. 17.
Expectantiæ generalitate & ſpecialitate judicari debet §. 18.
Obligatio domini tranſit in ſucceſſorem, qui hæreditario jure ſequitur non qui proprio §. 19.
Prior aſſertionis pars recte ſe habet §. 20. 21.
Sed poſterior dubia eſt ac à quibusdam rejicitur §. 22.
Verum illa locum habet in domino feudi privato, non autem Imperante §. 23.
Cujus ratio ex indole civitatis dependet §. 24.

§. I.

SIcut feudum conſenſu conceditur, ita non infrequens eſt, ut eodem modo in alios jus conferatur, quo illud aliquando conſequi poſſunt. Fit hoc per *ſimultaneam inveſtituram, & Expectantiam,* de quibus adeo nunc merito agendum eſt. Simultanea inveſtitura non notat inveſtituram *contrariam,* quando, contra fidem datam, plures de eadem re inveſtiuntur *v. cap. præc.* §.10. nec *communem,* qua pluribus, vel pro parte diviſa, vel indiviſa, res ſine mutua ſucceſſione, conceditur *v. I. f.* 1. §. 2. *I. f.* 8. *II. f.* 12.

§. 2. Sed eſt *actus, quo jus ſuccedendi alicui confertur;* An ſimultanee inveſtitus, aliquam feudi partem jure proprio teneat, aut, conſentiente Vaſallo, ſimul in poſſeſſione illius rei, in quam ſucceſſionem ſperat, ſit, ne *v. I. f.* 3. hactenus nihil refert. De cætero ſimul-

ſimultanea inveſtitura, quoad extraneos, dubio procul, omni jure eſt neceſſaria, ſiquidem illi ſuccedere, velint, ſed, quoad eos, qui à primo acquirente, legitime deſcendunt, illa, jure longobardico, non requiritur, cum virtute ſangvinis ſuccedere poſſint.

§. 3. Verum jure germanico ultimi poſſeſſoris liberi, jure ſangvinis, quidem ſuccedunt, ſed agnati collaterales & aſcendentes, licet à primo acquirente deſcendant, vi ſangvinis ſuccedere nequeunt, ſed opus habent ſimultanea inveſtitura *vid. Jus feud. Saxon. c. 21. 32. H.* PISTOR. *l. 2. qu. 19. n. 41. ſeqq.* STRUV. *S. J. F. c. 9. §. 15.* Atque hæc ſanctio habet vim regulæ adeoque regulariter obſervanda eſt, cum ab initio omnis ſucceſſio feudalis, fuerit tantum pactitia *I. f. 1. §. 1. jus feud. alam. c. 43. 65.* Poſtea vero Longobardi ſucceſſionem ſangvinis admiſerunt, quæ ad eo rationem exceptionis habet *vid.* SCHILT. *diſſert. de ſimult. inveſt.* RHET. *comm. ad J. F. l. 1. tit. 1. n. 3. ſeqq. p. 84.* ITTER. *de F. J. c. 10.*

§. 4. Nonnulli quidem interpretes tantum juris germanici valorem credere non poſſunt, hinc malunt illud reſtringere, ne eo, velut ſtatutario, jus commune Longobardicum mutetur. Sed hi, eo ipſo, ſubleſtæ fidei principia ſatis produnt, etſi, ſecundum illa etiam, prolixe iis reſpondet PISTOR *d. qu. 19. n. 75. ſeqq.* Juxta hæc igitur Inveſtitura ſimultanea germanica, eſt *actus conſenſualis, quo tam extraneis, quam propinquis collateralibus & aſcendentibus, tam intuitu feudi novi, quam antiqui, certum ſuccedendi jus confertur.* Dicitur *geſamte hand*, & ambigue, *geding*, *anwartung*.

§. 5. Perficitur ſimultanea inveſtitura, conſenſu Vaſalli, ſimultanee inveſtiendi *vid. Reſcript. Torgav.* tit. *welcher geſtalt. §. iedoch* & inprimis Domini directi. Sicut autem ille ſimultaneam inveſtituram aliquando, ſub conditione mutuæ benevolentiæ, vel ſimilis operæ, iſti promittit, ita hic voluntatem, prævio fidelitatis juramento, ſolenni inveſtitura declarat *vid. H.* PISTOR *l. 2. qu. 20.* CARPZ. *p. 2. C. 48. D. 8.* quæ literis inveſtituræ principalibus inſeri ſolet *vid.* SCHULTZ *Synopſ. Jur. feud. c. 9. n. 89.* & locus etiam in hoc actu regulariter eſt procuratoribus.

§. 6.

§. 6. Dominum Feudi, ad conſentiendum, non poſſe cogi, ex generali æquitatis principio intelligitur *v.* CARPZ. *l. 6. Reſp. 74.* Neque tamen, in admittendis ſimultaneè inveſtitis, ille ſolet eſſe difficilis. In Saxonia, ex ſpeciali Mandato, de anno *1691. v.* JUS FEUD. GERMAN. *in append. n. 22.* intra annum ſimultanee inveſtiendos Domino præſentare licet, qui, à tempore præſentationis, intra annum, inveſtituram petere tenentur, quo elapſo non admittuntur, Vaſallo tamen alios præſentare integrum eſt *v.* D. MYLII *diſſert. de feud. pecun. c. 5. n. 52.*

§. 7. Ex inveſtitura ſimultanea, oritur jus irrevocabile, in hæredes habiles transmiſſibile, & reale, hinc inveſtiti non tatum ſuo ordine ſuccedunt, ſed & feudum, ſine ſuo conſenſu alienatum, à quovis poſſeſſore, ſi eos ſucceſſio tangat, vindicant *v.* H. PISTOR *l. 2. qu. 20. 21. 22. 23.* STRUV. *S. J. F. c. 9. aph. 16.* Illi vero effectus, qui poſſeſſionem præſupponunt, ut immunitas à ſatisdando *v.* CARPZ. *p. 1. C. 5. D. 12.* & domicilium, ex ſimultanea inveſtitura, non ſequuntur CARPZ. *p. 2. D. 179.* STRUV. *d. c. 9. §. 16.* nihilominus illa forum generale, quoad extraneos inveſtitos operatur, ſi Dominus feudi, ſit ſimul Dominus Territorialis *v.* CARPZ. *l. 6. Reſp. 115.* STRUV. *d. l.*

§. 8. Cum ſimultanea inveſtitura operetur jus reale, non recte inveſtituræ abuſivæ idem effectus negatur *v.* PISTOR. *d. qu. 20. n. 26.* de quo *cap. præc. §. 9.* dictum. De cætero ſimultanea inveſtitura, tam circa dationem, quam oblationem, occurrere poteſt, & facilius quidem circa hanc, quam illam, cum offerens hanc conditionem non difficulter impetrare queat. Imo poterit oblatio à duobus ea lege fieri, ut unus feudum, alter jus ſimultaneæ inveſtituræ obtineat *conf.* JUS FEUD. GERMAN. *c. 11.*

§. 9. Expectantia *v. Jus Feud. Saxon. c. 5. 57.* STRUV. *S. J. F. c. 7. §. 4. n. 1.* eſt *actus, quo dominus feudum, ſi ſibi apertum fuerit, ſe alii eſſe daturum, promittit.* Licitus eſt hic actus, quamvis Vaſalli mortem & bona reſpiciat, nam jus Romanum, quod ejusmodi pacta improbat, hac in parte non eſt receptum *v.* STRUV. *d. c. 7. §. 5. n. 3.* H. PISTOR *l. 2. qu. 25. n. 2. ſeqq.* Abſolvitur autem conſenſu futuri domini directi & Vaſalli: Conſenſus poſſeſſoris inſuper non requiritur *II. f. 26. §. moribus* ex quo explicari debet *I. f. 27. v.* STRUV. *d. c. 7. §. 6.* CARPZ. *p. 2. C. 45. D. 1.*

Digitized by Google

§. 10. Poterit promiſſo fieri *ultima voluntate*, quod tamen in Germania rarò continget, & *actu inter vivos*. Dici etiam ſolet Inveſtitura, quanquam nec propria, nec abuſiva ſit, ſcriptura verò, probationis gratia, accedit *v.* Struv. *d. c.* 7. §. 4. Pistor. *l. 2. qu. 30.* Semper autem, ſub conditione aperturæ, promiſſio fieri debet, nam pura ſibi ipſi contradicit, adeoque invalida eſt; Neque tamen verba captanda ſunt, ſed mens agentium præcipue attendi debet.

§. 11. Eſt autem conditio, ſub qua expectantia conceditur, *generalis* vel *ſpecialis*, ac utraque ſic dicitur vel ratione *feudi*, vel *modi aperiendi*. Intelligendæ vero agentium voluntati, diſcrimen illud attendendum eſſe, facile liquet, de eo tamen non ex verbis tantum, ſed & aliis circumſtantiis judicari par eſt Struv. *d. c.* 7. *§. 5. n. 5. ſeqq.* Quodſi reſtrictio non appareat, rationis eſt, ut conditionem generalem intelligamus.

§. 12. Expectantiæ plerumque impetrari ſolent, quando pauci ſucceſſores ſuperſunt adeoque caſus aperturæ mox ſperatur, nihil tamen vetat, quo minus, pluribus etiam ſucceſſoribus ſuperſtitibus, illæ concedantur, id quod, circa expectantias generales, frequenter imo neceſſario contingit. Illud vero, quoad ſpeciales, requiri ſolet, ut, tempore conceſſæ expectantiæ, omnes ſucceſſores adſint, hinc ſi poſſeſſori poſt eam liberi naſcantur, tum illa evaneſcere cenſetur, ſed de hoc, ex modo conceſſionis, amplius judicandum *v.* Struv. *d. c.* 7. *§. 5. n.* 10. Pistor. *l. 2. qu. 25. n. 15. ſeqq.*

§. 13. Ex promiſſione perfecta, expectans conſequitur *jus perſonale*, cujus vi tam ipſe, quam ejus hæredes habiles, à domino & utplurimum etiam, ab ejus ſucceſſore, feudum apertum exigunt. Ei igitur in domino reſpondet *obligatio*, qua illud præſtare tenetur, ad quod expectanti jus competit. Debet igitur dominus rem ipſam dare, nec ſolutione ejus quod intereſt liberatur, licet hoc velit Carpz. *p. 2. C. 45. D. 2.* nam non tantum æquitas hoc exigit, ſed & rationi juris civilis illud eſt conſentaneum, cum obligatio dandi hic adſit *v.* Struv. *d. c.* 7. §. 7. *n.* 1. præterea non ſatis liqueat, num in obligationibus faciendi, ſolum intereſſe jus civile exigat *v.* Huber *in poſit. ad I. de V. O. n. 24.*

§. 14. Quodſi dominus feudum apertum poſſideat, actione per-

perſonali invitus conveniri poteſt: Si poſſeſſio vacua ſit, expectanti propria autoritate id occupare licet STRUV. *d. c. 7. §. 7. n. 5. 6.* nec opus videtur, ut facultas hæc ſpecialiter ei ſit conceſſa *v.* RHET. *Comm. Jur. Feud. p. 166. n. 14.* cum tacite promiſſione inſit *v.* PISTOR. *l. 2. qu. 25. n. 26.* CARPZ. *p. 2. C. 45. D. 2. in fin.* Si tertius, ſine conſenſu domini, feudum teneat, actionibus ceſſis, nempe interdicto adipiſcendæ poſſeſſionis *v.* STRYK. *E. J. F. c. 12. §. 35.* & rei vindicatione, expectans rem perſequitur PISTOR *d. qu. 25. n. 25.* STRUV. *d. c. 7. §. 7. n. 4.* Si vero feudum à domino alienatum ſit, expectans illud vindicare nequit, ſed tantum à domino intereſſe exigere poteſt *v.* STRUV. *d. §. 7. n. 7.* PISTOR *l. 2. qu. 28.*

§. 15. Jus expectantis perſonale quidem eſt, attamen, pendente conditione, revocari nequit *v.* CARPZ. *p. 2. C. 45. D. 2.* præterea in hæredes transmittitur, modo expectantia, morte domini, non interciderit, quod aliquando fieri poteſt: Requiruntur etiam hæredes habiles, quales regulariter non ſunt fœminæ, nec expectantis parentes & collaterales. De cætero remotiores deſcendentes non in capita, ſed Stirpes ſuccedunt. *v.* STRUV. *d. c. 7. 8.*

§. 16. Inter plures expectantes de prærogativa quæritur *v.* PIST. *l. 2. qu. 29.* CARPZ. *p. 2. C. 45. D. 4.* STRUV. *d. c. 7. §. 7. n. 2. 3.* de qua breviter ita habendum: Expectans cum clauſula *anteferri* omnibus potior eſt, licet antiquiores ſint, aut poſſideant. Si plures clauſula illa muniti ſint, ille præferendus erit, qui voluntatem magis enixam pro ſe habet; formulis æqualibus, antiquiori prærogativa decernenda videtur *v.* PISTOR *d. qu. 29. n. 26. 31. ſeqq.* Iis vero, quibus feudo carendum eſt, dominus intereſſe præſtare debet, ſi ſint antiquiores, ſed junioribus nihil præſtandum, ſi expectantia, ſalvo aliorum jure, ſit conceſſa, aut, deficiente hac clauſula, illi antiquiorem expectantiam ſciverint *v.* PISTOR *d. qu. 29. n. 3. 4. 5. 6.*

§. 17. Si ſine clauſula *anteferri*, pluribus expectantia conceſſa ſit, ille potior eſt, qui prius poſſeſſionem nactus eſt, nam inde oritur jus reale *v.* PISTOR *d. l. n. 11. ſeqq.* cæteris, juxta doctrinam *§. 16.* intereſſe præſtandum eſt. Si tamen poſſeſſor antiquiorem expectantiam ſciverit, vel titulo lucrativo eam acquiſierit, cum cæteri oneroſo illam conſecuti ſint, tum eum cæteris non præferri cenſent

Qqq qqq qq 2 *v.* PI-

Digitized by Google

v. Pistor, *d. l. n. 28.* ſed utraque aſſertio non adeo veriſimilis eſt.

§. 18. Si nullus poſſideat, expectantia ſpecialis, præfertur generali, licet hæc ſit antiquior, modo illa non ſit impetrata, cum ultimus feudi poſſeſſor jam lethali morbo decumberet *Jus Feud. Saxon. c. 7.* Pistor. *d. l. n. 7. ſeqq.* Sed hæc interpretatio mere poſitiva videtur. Denique ſi expectantiæ ſint unius generis, antiquiori debetur prærogativa Pistor. *d. l. n. 1. ſeqq.* His autem caſibus, cæteris quoque intereſſe, juxta doctrinam *§. 16.* præſtandum eſt.

§. 19. Ex declarato Expectantis jure, obligatio Domini ſimul intelligitur, de hujus tamen, in Succeſſores, transmiſſione adhuc diſpiciendum. Si illegitime expectantia ſit obtenta, ſicut ipſe concedens eam revocare poteſt, ita nec Succeſſor ad eam ſervandam obſtringitur. Quoad legitimite impetratam expectantiam vero, duabus regulis obligationis transmiſſio, vulgo declarari ſolet (1.) qui jure hæreditario ſuccedit, expectantiam ſervare debet (2.) qui vero jure proprio ſequitur, ab illa obligatione regulariter eſt immunis *v.* Struv. *d. c. 7. §. 9.*

§. 20. Illud obſervandum, quod hæc diſquiſitio incidat in locum communem, de obligatione Succeſſoris, de quo actum in Specim. Jur. Publ. *l. 4. c. 5.* De cætero prior regula, dubio procul, veriſſima eſt, nam defunctus potuit & voluit ſucceſſorem, ad facta ſua præſtanda, obligare; quæ ratio cum etiam ad Imperantes quadret, hinc idem jus, quoad eos, hactenus locum habebit *v.* Rhet. *Comm. Jur. Feud. l. 1. tit. 3. n. 18. p.* 188. Jure quidem Saxonico ſucceſſor ad ſervandam expectantiam non videtur obligatus *v. Lehnr. c. 59.* Sed id uſu non ſervatur *v. Conſt. 45. p. 2.* Pistor. *l. 2. qu. 26. n. 13.*

§. 21. Obligatur vero Succeſſor, licet defunctus expectantiam ſub conditione: *ſi mihi feudum aperietur*, conceſſerit, nam hæc locutio non *reſtrictionem*, ſed ſolum *ſpem longioris vitæ* continet. Aliter ſe res habebit, ſi dictum ſit: *ſi me vivo feudum apertum fuerit*, nam hæc loquendi ratio reſtrictionem involvere videtur *v.* Struv. *d. c. 7. §. 9. n. 1. 2. 3.* Pistor. *d. qu. 26. n. 2. ſeqq.* de quo tamen ex circumſtantiis amplius judicandum erit. Sicut autem obligatio principalis in hæredes tranſmittitur, ita etiam acceſſoria, de præſtando intereſſe, in eos tranſit, modo circumſtantiæ, *§. 16.* notatæ, adſint.

§. 22.

Digitized by Google

§. 22. Poſterioris regulæ ratio ea eſſe creditur, quod defunctus ſucceſſori onus imponere nequeat, cum ei jus ſuccedendi non det; De cætero variis exemplis, nempe Epiſcopi, ejus, qui ex pacto & providentia, aut in ſpecie, ex pacto confraternitatis ſuccedit *v.* STRUV. *d. c. 7. §. 9.* domini feudalis Superioris *v.* CARPZ. *p. 2. C. 45. D. 8.* fiſci *v.* PISTOR. *l. 2. qu. 26. n. 22.* & Imperatoris *v.* RHET. *Comm. Jur. Rhet. l. 1. tit. 3. n. 24. p. 191.* regula illa illuſtratur. Sed uti exempla varie limitare, aut de quibusdam omnino dubitare ſolent, ita alii, eos, qui jure proprio ſuccedunt, ad ſervandam expectantiam teneri, generaliter aſſerunt *v.* COLER *Dec. 93. n. 7.*

§. 23. Neutra ſententia ſimpliciter admittenda, ſed diſtingvendum potius eſt inter *privatum dominum feudi*, ac *Imperantem, qui corpori libero præeſt.* Si ille expectantiam conceſſerit, ſucceſſor, qui jure proprio ſequitur, eam ſervare non debet, eſt enim hoc factum, ſolius anteceſſoris, qui, ad id ſervandum, nec potuit nec voluit ſucceſſorem obſtringere. Hic vero ſi expectantium dederit, ſucceſſor regulariter illam ſervare tenetur.

§. 24. Nam conceſſio illa non eſt actus ſolius Imperantis, ſed & Reipublicæ *v.* GROT. *de J. B. P. l. 2. c. 14. §. 11. 12.* quæ cum immortalis ſit, ac actum illum adhuc velit, hinc ſucceſſor eum evertere nequit. Neque obſtat, quod *jure proprio ſuccedat*, nam hoc verum eſt ratione defuncti, non Reipublicæ, ab hac enim jus ſuccedendi utique dependet, hinc ſucceſſor facta anteceſſoris propria ſervare quidem non tenetur, aſt, quæ Reſpublica voluit & adhuc vult, evertere non poteſt. Ex quibus adeo applicatio ad exempla facile fieri poteſt: In ſpecie Status imperii germanici expectantias ſervare tenentur *v.* RHET. *comm. jur. feud. l. 1. tit. 3. n. 19. p. 189.* nam & Territoria Germaniæ quodammodo Reſpublicas liberas repræſentant *conf.* JUS FEUD. GERMAN. *c. 13.*

Digitized by Google

CAPUT VII.
DE PRÆSCRIPITONE FEUDI.

SUMMARIA.

Feudum etiam conſtituitur per præſcriptionem §. 1.
Ad eam requiritur poſſeſſio §. 2.
Ac ejus per 30. annos continuatio §. 3.
Quæ morte poſſeſſoris non interrumpitur §. 4.
Ac ſufficit etiam iis caſibus, quibus aliàs longius tempus requiritur §. 5.
Præſcriptio regalium dubia eſt §. 6.
Non male tamen aſſeritur §. 7.
Titulus §. 8.
Et bona fides quatenus requiratur §. 9.
Præſcriptio occurrit à parte domini §. 10.
Vaſalli §. 11. 12.
Et tertii §. 13.
Si feudum ut res allodialis alienetur, nulla præſcriptio locum habet §. 14.
Bene tamen ſi ut feudum transferatur §. 15.
Poteſt etiam dominium directum præſcribi, ac præſcribens feudum aliquando inveſtituram probare tenetur §. 16.
Præſcriptionis effectus §. 17.
Et ſpecies affines §. 18.

§. I.

POſtea etiam de conſtitutione Feudi legali agendum eſt *v. c. 5. §. 1.* Fit illa per præſcriptionem, hæc in genere eſt *actus, quo, mediante continua triginta annorum poſſeſſione, jus Feudi, in re habili, ſine ſpeciali domini & Vaſalli conſenſu, autoritate legum humanarum, conſtituitur vel tollitur.* Eſt illa vel *conſtitutiva*, quæ feudum conſtituit, vel *privativa*, quæ conſtitutum tollit; Illa hujus loci eſt, hæc vero, inter modos tollendi feudum, conſiderabitur.

§. 2. Ad illam, juxta legum feudalium præſcriptum, duo requiruntur (1.) *poſſeſſio*, quæ in eo conſiſtit, ut quis ea ſibi aſſerat; quæ ad dominum feudi vel Vaſallum requiruntur: Ut ſi quis, ex errore, de re allodiali, ſe inveſtiri curet, aut ſervitia exigat, vel ſine contradictione alteri offerat. nam actualis præſtatio præciſe non requiritur *II. f. 26. §. ſi quis v.* STRYK *E. J. F. c. 11. §. 10. 11. 12.* interveniens tamen dubio procul, poſſeſſionem, cæteris paribus, operatur. Si quis vero rem, ut plene propriam, vel oppignoratam teneat, eo non eſt poſſeſſio, præſcriptioni feudali apta *v.* STRYK *d. l. §. 4.* MYNSING. *Cent. 4. Obſ. 29.*

§. 3.

§. 3. Deinde requiritur (2.) *poſſeſſionis per 30. annos continuatio II f. 26. §. ſi quis* quod tempus etiam, in terris juris Saxonici, ſufficere creditur *v.* STRUV. *S. J. F. c. 8. §. 12. n. 3.* ſed ex falſa hypotheſi, quod jus Saxonicum, ex longobardico reſtringendum ſit *v.* SCHRADER *de feud. p. 5. c. 4. n. 18.* hinc dicendum potius, quod in illis triginta anni, annus & dies regulariter requirantur STRYK. *d. c. 11. §. 6.* Quodſi poſſeſſio interrumpatur, quod etiam per ſolam interpellationem extrajudicialem fieri poteſt *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1040.* fruſtra diſſentiente SCHRADERO *d. l. n. 20.* præſcriptio non currit.

§. 4. Morte tamen poſſeſſoris præſcriptio non interrumpitur, ſed hæres eam continuat, modo, ut nonnulli volunt, inveſtituram renovet, nam alias, acceſſione anteceſſoris uti nequit, ſed à ſua demum poſſeſſione, præſcriptionem inchoat *v.* STRYK. *E. J. F. c. 11. §. 5.* Enimvero ſicut interveniens inveſtitura poſſeſſionem, ſine dubio, confirmat, ita non ſatis liquet, an præciſe ſit neceſſaria, cum enim, ſine ea, præſcriptio poſſit inchoari, videtur etiam, absque illa, continuari poſſe, & neceſſitas inveſtituræ *I. f. 25. II. f. 24. pr.* inculcata, ad Feudi *acquiſitionem conſenſualem*, ac *acquiſiti conſervationem* ſpectat, nec adeo ad præſcriptionem trahenda videtur.

§. 5. Si jure Romano aut Canonico, longius quam 30. annorum tempus requiratur, e. gr. ad præſcriptionem rerum eccleſiaſticarum, tum illud quoque in præſcriptione feudali obſervandum eſſe putant, cum enim jure feudali nihil de hoc conſtitutum ſit, jus commune ſequendum eſſe cenſent *v.* STRUV. *S. J. F. c. 8. §. 12. n. 3.* MYNSING. *Cent. 4. Obſ. 29.* Sed putem rectius nos ſequi generalem juris feudalis, quam Romani aut Canonici variam ac nonnunquam lubricam definitionem, & forte hæc etiam aſſertio, ex hypotheſi illiquida, de jure feudali, ex cæteris juribus reſtringendo, fluit.

§. 6. Regalia, contra ſubditum, triginta annis, ſed contra Imperantem, immemoriali demum tempore præſcribi poſſe cenſentur, modo talia ſint, quæ ſubditis concedi ſoleant *c. 26. X. de V. S. v.* STRYK. *E. J. F. c. 11. §. 25. 26.* Sed cum præſcriptio, ex legibus humanis, vim ſuam habeat, videtur potius, contra Imperantem, plane neganda eſſe, nec oberit *R. J. 1548. §. 56. 59.* qui præſcriptionem immemorialem admittit, nam id verum eſt, quoad Status imperii in-

inter ſe ſpectatos, non ſubditos & Imperantes *v.* Dn. THOMAS. *diſſert. de præſcript. Regal. ad jur. ſubditor. non pertin. hab. Hal.* 1696.

§. 7. Fateor tamen, communem ſententiam æquitati valde videri conſentaneam, cum enim præſcriptio eo fine ſit introducta, ut per eam, velut tacitum pactum, jura quandoque mutentur, ac ipſe Imperans, contra ſubditos, ea utatur, ſane æquum eſt, ut idem jus illis quoque permittat; Licet igitur leges humanæ, propria virtute Imperantem non obſtringant, hac tamen in parte, eum ultro ſe iis ſubmiſiſſe, non improbabiliter dicitur, maximè ſi gravis cauſa non ſubſit, ob quam jura ſubditorum ſollicitanda ſint, *v. l. 2. c. 9. §. 40. 41.*

§. 8. Præter hæc, non requiritur regulariter (3.) *Titulus* i. e. vera & expreſſa conventio, nam, hac inter dominum & Vaſallum interveniente, non opus eſt præſcriptione, ſed hæc, ex nullo vel erroneo actu, habet originem. Quodſi quis rem alienam alteri in feudum det, tum ex titulo præſcriptio oritur, ſed illa non pertinet ad excitandum jus feudale, ſed dominum verum excludendum, adeoque non feudalis, ſed allodialis eſt *v.* STRYK *E. J. F. c. 11. §. 16.*

§. 9. Neque etiam, ad præſcriptionem feudalem, regulariter neceſſaria eſt (4.) *Bona fides*, nullibi enim eam leges feudales exigunt, nam textus *II. f. 87.* apocryphus eſt. Jure tamen Canonico bona fides requiri cenſetur *v.* STRYK. *E. J. F. c. 11. §. 9.* ſed ſententia illa, ex confuſione diverſarum Præſcriptionis ſpecierum, habet originem *v. l. 2. c. 9. §. 31.* nec jus Canonicum, in hujus generis præſcriptionibus, bonam fidem exigit *v.* THOMAS. *de feud. oblat. c. 1. §. 58.* Interim communis ſententia in foro ferè obtinet, ac bona fides, ex lapſu temporis, ut alibi, ita hic etiam præſumitur *v.* CARPZ. *1. Reſp. 84.*

§. 10. De cætero præſcriptio accidit (1.) à *parte domini*, nam ſi quis ea, quæ Vaſallus præſtare ſolet, ut ſervitia ejusque generis alia, ab aliquo, bona fide, exigat, & hic eadem præſtet, tum oritur præſcriptio, 30. annis, ſi nihil turbet, complenda, modo intuitu certæ rei, præſtationes illæ fiant *v.* SCHRADER.

de

ae feud. p. 5. c. 4. n. 14. Non minus ſi quis rem allodialem, ex ignorantia, ab alio ignorante, velut feudum, recognoſcat, tum itidem dominium directum præſcriptione, alteri acquiri poteſt *v.* HERT. *de feud. oblat. p. 2. §. 32.* STRUV. *S. J. F. c. 7. §. 10. n. 12.*

§. 11. Deinde etiam præſcriptio locum habet (2.) à *parte Vaſalli*, nam ſi quis rem alterius allodialem hactenus forte, velut pignus, emphyteuſin aut rem locatam, poſſeſſam, mutata poſſeſſione, ut feudum deinceps bona fide teneat, præſcriptio inchoabitur, conſveto tempore complenda, ſi dominus eam non interruperit. Quod ſi quis rem allodialem, feudo ſuo conjungat, eoque nomine, inveſtituram, bona fide, accipiat, præſcriptioni tricennali itidem locus eſſe videtur, niſi forte ejusmodi rerum feudalium & allodialium conjunctio, ex rationibus politicis, fuerit prohibita.

§. 12. Quodſi venditor rei allodialis, in caſu præcedente, ſaltem fuerit bonæ fidei poſſeſſor, tum duplex præſcriptio locum habet, altera intuitu *domini veri*, quæ allodialis eſt, ac ad eum excludendum ſpectat; altera ratione *domini directi & Vaſalli*, quæ feudalis eſt, ac ad conſtituendum nexum feudalem pertinet *v.* RHET. *Comm. Jur. feud. l. 1. tit. 4. p. 224. n. 2.* Quodſi bonæ fidei poſſeſſor ipſe rem alteri in feudum det, ſola præſcriptio allodialis occurrit, de quo dictum *§. 8.*

§. 13. Denique etiam (3.) à *parte tertii*, præſcriptio obtinet, nam ſi quis de feudo deſerto inveſtiatur, contra verum Vaſallum, ſi forte ſuperſit, 30. annis illud præſcribere poteſt. Idem dicendum, ſi velut hæres feudum ſibi aſſerat, aut, conſenſu domini, apprehenſum alii vendat, nam tum, contra verum hæredem, 30. annis, illud præſcribi poſſe videtur, ac duobus hisce in caſibus, titulus pro hærede, aut pro emtore intervenit.

§. 14. Quodſi Vaſallus feudum, velut rem allodialem, alienet, nulla præſcripto contra dominum valet, ſed hic, quovis tempore, feudum vindicare poteſt, ſive emtor qualitatem rei ſciverit, ſive ignoraverit *II. f. 40. 55.* licet enim, poſteriori caſu, quidam præſcriptionem tricennalem admittant *v.* STRUV. *S. J. F. c. 13. §. 10. n. 45.* attamen ſententia illa & generalitati dictorum textuum, & diſertis *II. f. 55.* verbis: *emtori bonæ fidei exemto actione:* repugnat. In Electoratu Sa-

 xoniæ,

xoniæ, ſimultanee inveſtiti, ſi adſint, feudum alienatum vindicant *p.* 2. C. 48. 49.

§. 15. Si Vaſallus feudum, ut feudum alienet, ac novus poſſeſſor ab ignorante domino, bona fide, inveſtituram accipiat, præſcriptio 30. annorum locum habere videtur, juxta regulam *II. f.* 26. *§. ſi quis,* inprimis cum nullum vel modicum domini ſubſit præjudicium, dum Vaſallus ſaltem mutatur *vid.* STRUV. *S. J. F. c.* 15. *§.* 3. *n.* 10. nec oberunt *II. f.* 40. 55. cum loquantur de alienatione feudi, in allodium mutandi, prout ex principio *II. f.* 55. clare liquet. Si agnati aut ſimultanee inveſtiti adſint, proximo etiam præſcriptio obe-rit, non vero remotioribus, utpote, illo exiſtente, agere nondum valentibus.

§. 16. Poteſt etiam tertius dominium directum præſcribere, ſi vel bona fide id ſibi, vero domino non reluctante, afferat vel à bonæ fidei poſſeſſore, aliquo titulo accipiat, nam tum præſcriptio, contra eum, qui præſens jus habet, currere omnino videtur *vid.* STRUV. *S. J. F. c.* 15. §. 3. *n.* 11. Ex dictis etiam intelligi poteſt, an is qui præſcriptione nititur, inveſtituram probare debeat? Solet hoc negari *v.* STRYK *E. J. F. c.* 11. *§.* 14. Sed cum præſcriptio aliquando, ex erronea inveſtitura, oriatur *v. §.* 10. 11. 13. 15. hæc utique nonnunquam probanda erit.

§. 17. Effectus præſcriptionis completæ, eſt plena juris feudalis acquiſitio, quod non tantum exceptione defendi, ſed actione aſſeri poteſt, nec opus videtur, ut effectum illum, ex lubricis juris Romani ſanctionibus, temperemus *v.* STRUV. *d. c.* 15. *§.* 3. *n.* 7. Feudum præſcriptum, pro *proprio* haberi ſolet *v.* STRUV. *c.* 8. *§.* 12. *n.* 1. STRYK. *E. J. F. c.* 11. *§.* 15. Si intuitu *acquiſitionis* id ſaltem aſſeratur, aſſertio ſine effectu eſt, ſed ſi ad effectum *ſucceſſionis ſervitiorum ſimiliumque jurium* illa doctrina referatur, tum bene ſe habet, etſi amplius diſpiciendum ſit, annon qualitas poſſeſſionis naturalia quædam mutaverit.

§. 18. Simultanea inveſtitura etiam per præſcriptionem acquiri poſſe videtur, ſi ex errore illa concedatur, licet ejusmodi caſus rariſſime forte contingat, quemadmodum univerſa præſcriptio hic non adeo frequens videtur. Ab hac autem præſcriptione conſtitutiva differt

Digitized by Google

differt (1.) Privata (2.) præſcriptio delictorum feudalium (3.) allodialis, de qua §.3. Talis etiam eſſe videtur præſcriptio ſervitutum feudalium, quæ adeo longo tempore complebitur, licet alii 30. annos requirant *v.* STRYK *E.J.F. c.* 10. §.8. Hoc certum, quod illa præſcriptio tantum noceat Vaſallo, Domino autem & agnatis non obſit, quamdiu Vaſallus feudum tenet *conf.* JUS FEUD. GERM. *c.* 12.

CAPUT VIII.

DE JURE DOMINI DIRECTI.

SUMMARIA.

Domino feudi competit dominium directum §.1.
Hujus effectus §. 2.
Ei reſpondet obligatio Vaſalli ad fidelitatem, honorem §. 3.4.
Et ſervitia §. 5.
Horum varietas ratione obligationis §.6.
Pro quantitate feudi ſervitia creſcunt & decreſcunt §.7.
Cum epicriſi §. 8.
Servitiorum diſtinctio à fine §.9.
Inhærent illa prædiis horumque pretium minuunt §.10.
Servitiorum præſtandorum modus & ſumtus §.11.
Obligatio plurium diverſa eſſe ſolet §.12.
Diverſis dominis quomodo ſerviendum §. 13.
Contra propinquos proprios ac alterum aliquando dominum ſervitia præſtari debent §. 14.
Non offerri ſed requiri, nec ad alia extendi debent ſervitia §.15.
Pro iis aliquando ſolvitur adoha, hujus natura & quantitas §.16.
Ratio computandi §.17.18.
Aliquando ſervitia plane ceſſant §.19.
Vaſallagium differt à ſubjectione §.20.
Cum hac tamen nonnunquam concurrit §.21.
Vaſalli ad tributa quandoque vocantur §. 22.

§. 1.

FEudo conſtituto, tam domino quam vaſallo jus aliquod competit, de quo nunc merito agendum eſt. Jus domini, quod tam ratione rei, quam perſonæ habet, *dominium directum* dici poteſt, licet alii reſtrictius illud ſupponant *v.* STRUV. *S. J. F. c.* 11. §. 1. 2. Ejus indoles uti breviter explicata eſt *c.* 1. §.3. ita ejus effectus diſtinctius nunc conſiderari debet.

§. 2. Conſiſtit igitur dominium directum (1.) in *aliqua feudi proprietate*, hinc illud, ſine domini conſenſu, non poteſt alienari, renovatio quoque inveſtituræ quandoque eſt facienda: Poſſeſſio vero rei, domino fruſtra tribui videtur *v.* STRUV. *d. c.* 11. §. 1. quemadmodum

modum etiam facultas, feudum vel à Vaſallo, vel à tertio vindicandi, ei non recte aſſeritur, nam hæc non ex dominio directo, ſed conſolidato dependet (2.) in *receptione rei*, ob defectum ſucceſſorum, vel delictum (3.) in *exactione fidei & ſervitiorum* ſimiliumque præſtationum.

§. 3. Juri domini, in Vaſallo, reſpondet *obligatio*. Hujus virtute tenetur domino ad *fidelitatem*, quæ ſummatim in averſione damni, & procuratione utilitatis conſiſtit *II. f. 6.* de cætero, communi humanitatis vinculo, quo Vaſallus omnibus hominibus obſtringitur, arctior eſt, cum ſanctione pœnali ſit munita. Præterea Vaſallus obligatur ad *honorem* & *reverentiam* domino exhibendam. Utraque tamen obligatio non aliter locum habere videtur, quam ſi dominus præſcripta legum obſervet.

§. 4. Hinc, dominum, ob verum delictum, accuſare, aut teſtimonium, contra eum, dicere, obligationi Vaſalliticæ, naturali æſtimatione, non repugnat. Sed communiter largius obligatio illa accepta eſt, adeo ut Vaſallus actionem famoſam, contra dominium inſtituere, vel eum accuſare, aut, in ipſum, teſtimonium, in cauſa criminali, dicere nequeat *II. f. 22. 24. §. item ſi delator II. f. 33. §. ſimiliter v.* Struv. *S. J. F. c. 11. §. 3.* niſi forte hoc, ad actus malitioſe ſuſceptos, reſtringendum eſt. Illud recte conſtitutum videtur, ne juramentum malitiæ à domino exigatur *II. f. 33. §. in quibus vid.* Struv. *d. c. 11. §. 3.*

§. 5. Denique etiam Vaſallus ad *ſervitia* obligatur, quæ impenſis aut opera laborioſa conſtant, & quibus utilitas domini promovetur, ac damnum avertitur. Obligatio autem illa regulariter præſumitur, licet, in literis inveſtituræ, ſervitiorum non ſit facta mentio, aut feudum francum, domino apertum, ſine expreſſione ſervitiorum, alii denuo concedatur Struv. *d. c. 11. §. 4.* de quo utroque tamen, juxta mores hodiernos, dubitandum videtur.

§. 6. Sicut autem aliquando ſervitia plane ſingularia & inuſitata promittuntur *v. II. f. 2. §. 2.* Lans. *contr. Britann. p. m. 408.* ita conſveta, ab *obligatione* diſtingvi ſolent in *determinata*, quæ conventione vel conſvetudine definiuntur & *indeterminata*, circa quæ ſpecialis definitio ceſſat. Primo caſu ea præſtat Vaſallus, de quibus conven-

Digitized by Google

conventio vel conſvetudo agit, adeoque uno, duobus vel tribus equis nonnunquam præſto eſſe debet. Secundo autem, exactio ſervitiorum, ab arbitrio Domini, æquitatem tamen merito obſervaturi, pendet *v.* Struv. *d.c.11.§.5. n.5.6.*

§. 7. Si feudum naturali acceſſione augeatur, ſervitia indeterminata quoque creſcunt *II.f.54.* determinata vero in ſtatu ſuo perdurant ex ſententia Struvii *d. c. 11. §.5. n.7.* licet alii eorum quoque augmentum afferant. Si facto domini vel Vaſalli, feudum incrementa capiat, ſervitia quoque merito augentur, ſicut vice verſa, feudo per caſum fortuitum, vel domini factum imminuto, decreſcunt, ſi vero culpa Vaſalli imminutio accidat, à ſervitiis conſvetis ille non liberabitur.

§. 8. Hæc, juxta æquitatem ac antiquos mores, recte dici videntur, etſi forte amplius diſtingvendum ſit, inter augmentum & decrementum ſervitiorum, quod *fit ipſo jure*, & quod *conventione partium merito conſtitui debet*, non illud, ſed hoc, facta feudi mutatione, aſſerendum erit, ex quo etiam diverſæ ſententiæ conciliari poſſe videntur. Hodie vero, ubi alius rerum feudalium eſt ſtatus, uti ſervitia indeterminata forſitan amplius plane non occurrunt, ita quoad determinata, feudo mutato, non facile mutatio fiet.

§. 9. A *fine* ſervitia diſtingvi poſſunt in *bellica* & *pacifica*, ſub his continentur *judicaria*, dum Vaſalli, litis componendæ gratia, in Curia Domini comparare tenentur *v. II. f. 24. §. illud tamen*, quæ hodie vix amplius occurrunt; & *honoraria*, quando domino requirenti, honoris cauſa, Vaſalli adſunt. Splendidum ejusmodi honorarium pariter ac militare ſervitium olim occurrebat in *expeditione Romana v. II.f.54.* Struv. *S.J. F. c.11, §.5. n. 3. §.7. n. 1.*

§. 10. De cætero ſervitia feudo velut inhærent, ac quemvis poſſeſſorem ſequuntur, hinc etiam Vaſallis, diverſa feuda poſſidentibus, integrum non eſt, eadem, quoad feuda, mutare, licet de facto id forte quandoque fiat *vid.* Kohl *de ſervit. feudal. p. 4. n. 96. 97.* Non minus etiam ſervitia, feudi pretium imminuunt; ſic quibusdam in locis, in æſtimandis prædiis feudalibus, ſervitium unius equi mille florenis taxari, eaque ſumma pretio emtionis decedere ſolet *v.* Schultes *ad Coler. Deciſ. 82.*

Digitized by Google

§. 11. Regulariter Vaſallus, in propria perſona, ſervire debet *II. f. 55. §. firmiter* Struv. *d. c. 11. §. 6.* quod hodie non obſervatur. Sumtus quoque ſervitiorum præſtandorum ſuppeditare tenetur *arg. II. f. 23. in fin. 52. 55. pr.* Struv. *d. c. 11. §. 9.* Juxta hodiernam tamen conſvetudinem, dominus Vaſallo ſtipendia ſolvere ac damnum acceptum reſtituere, nec non captivum redimere debet *v. Jus feud. Saxon. c. 4.* Carpz. *p. 3. C. 28. D. 18. n. 11.* Schultz. *Synopſ. feud. c. 10. n. 44.* quæ tamen conſvetudo an univerſalis ſit, alii viderint.

§. 12. Si plures feudum indiviſum teneant, ſinguli in ſolidum, ratione ſervitiorum, ſunt obligati, uno tamen ea præſtante, reliqui quoque liberantur. Idem dicendum, ſi feudum indiviſibile ſine conſenſu domini, ſit diviſum, ſi vero vel natura feudi, vel domini conſenſus diviſionem permiſerint, ſinguli ſaltem pro rata tenentur *v. II. f. 77.* Struv. *d. c. 11. §. 6. n. 6.* Sunt autem ſervitia à Vaſallis tantum præſtanda in bello juſto, non injuſto, interim juſtitia belli ſæpe inane nomen eſt, inter gentes bellicoſas.

§. 13. Si quis à duobus dominis feuda teneat, ac ambo ſervitia contra tertium exigant, Vaſallus antiquiori, aut, ſi de hoc non conſtet, primo requirenti, in propria perſona, alteri vero, per ſubſtitutum, ſervire tenetur; ſi vero, ætate dubia, ſimul ſervitia exigant, in arbitrio Vaſalli eſſe dicitur, utri immediate vel mediate ſervire velit Pistor. *l. 2. qu. 47. n. 57.* quæ tota ſollicitudo hodie ſine uſu eſt. Si plures unius feudi ſint domini, ſingulis Vaſallus, pro rata, ſaltem regulariter obligatus videtur. Si de dominio litigent, nulli interim ſervit Vaſallus, niſi unus ſit poſſeſſione; Neque etiam ſervitia Vaſallitica aliis, per locationem, concedi poſſe cenſentur *v.* Struv. *d. c. 11. §. 7. n. 2. ſeqq.*

§. 14. Debet quoque Vaſallus, contra patrem vel fratrem ſuum, domino aſſiſtere *II. f. 28. in fin.* Struv. *c. 11. §. 8. n. 1.* ſi duo domini inter ſe bellum gerant, neutri operas ſuas præſtabit Pistor. *l. 2. qu. 47. n. 30.* Sed vix hodie arbitrio Vaſalli id relinquetur. Contra dominum antiquiorem ſervire non debet Vaſallus *II. f. 28. in fin.* Struv. *d. §. 8. n. 3.* quod tamen limitandum videtur, niſi bellum ejus ſit injuſtum. Contra Imperatorem quoque Vaſallus non militabit

Digitized by Google

tabit *II. f. 7. pr. 55. in fin.* Sed hæc ſanctio, ad ſtatum Germaniæ, non indiſtincte quadrat. Sunt etiam omnes hujus generis quæſtiones, fere tantum ſpeculativæ, in praxi, vi & rationibus utilitatis res plerumque expediri ſolet.

§. 15. Non tenetur Vaſallus, ſervitia offerre, ſed requiſitus ea præſtat *II. f. 26. §. licet.* niſi dominus in magno verſetur periculo, tum enim, ſub pœna amittendi feudi, ea ultro offerre debet STRUV. *d. c. 11. §. 9.* ſed addendum erit, modo dominus qua talis, ſit in periculo & opera Vaſalli ei prodeſſe queat. Alias Vaſallus dominum alere, debita ejus ſolvere, aut ex captivitate eum redimere non tenetur, ultro tamen factæ præſtationes, in ſervitia imputantur *arg. II. f. 40. 55. §. 1.* Ad vias etiam cuſtodiendas Vaſallus haud obligatus eſſe cenſetur *v.* STRUV *d. c. 11. §. 5. n. 13. 14. 15.*

§. 16. Pro ſervitiis neque dominus regulariter pecuniam exigere, neque Vaſallus ſolvere poteſt: Quodſi vero, domino conſentiente, ſervitia non præſtentur, Vaſallus ea redimere debet, quæ præſtatio *Adohæ* vel *hoſtenditiarum* nomine venit *I. f. 7. II. f. 40.* etſi, hac ultima appellatione, ipſa etiam ſervitia militaria ſignificentur *v.* STRUV. *d. c. 11. §. 5. n. 4.* COCCEJ. *diſſert. de adoha c. 1.* Eſt autem adohæ diverſa quantitas *v. jus Saxon. feud. c. 4.* COCCEJ. *d. diſput. c. 2. §. 4.* SCHULTZ *Synopſ. jur. feud. c. 10. n. 40.* Jure Longobardico, dimidia pars reditus unius anni præſtari debet *II. f. 55. §. firmiter* licet, circa expeditionem Romanam, pro quantitate feudi, illa ſolvenda ſit *II. f. 54. add.* COCCEJ. *d. c. 2. §. 5. 6.*

§. 17. Cum vero reditus prædiorum, non omnibus annis ſint æquales, hinc quæritur, quomodo dimidia pars reditus unius anni computari debeat? Et videtur computatio planiſſima eſſe, ſi ejus anni, quo ſervitia præſtanda fuerunt, redituum partem dimidiam intelligamus, id quod etiam diſerte aſſeritur *II. f. 40.* & licet textus hic, videatur eſſe mutatus per *II. f. 55. §. firmiter v.* COCCEJ. *d. diſput. c. 2. §. 7.* attamen *quantitas* ſaltem *adohæ*, non *ratio eam computandi*, mutata eſt.

§. 18. Ex ſententia Dn. COCCEJI *d. c. 2. §. 8.* reditus viginti annorum debent conjungi, hi uti totius feudi pretium continent, calculo, ſecundum uſuras quincunces, inito ita vigeſima pars reditum unius

Digitized by Google

unius anni, ac hujus ſemis, veram & accurate computatam adoham exhibet. Sed ut accurata ſit illa computatio, attamen domino non prodeſt; hic ſervitiis vel præſente pecunia indiget, ſed juxta illam computationem, diu nimis ei eſt expectandum, imo temporis diuturnitas omnem abolere poteſt præſtationem. Hodie, cum ſervitiorum præſtatio ſit valde reſtricta, raro etiam, de eorum redemtione, aliquid auditur.

§. 19. Aliquando ſervitia plane ceſſant (1.) in feudo franco (2.) ſi illa præſcripta ſint, dum Vaſallus, bona fide, ex communi ſententia, eadem negavit, ac dominus, intra 30. annos, non contradixit (3.) quoad bellum injuſtum *II. f. 28.* ſed hujus rei judicium Vaſallis raro relinquetur (4.) ſi dominus bannitus, (5.) excommunicatus *II. f. 28. c. 4. 5. C. 15. qu. 6. c. 59. X. de ſentent. excomm.* vel (6.) hæreticus ſit *c. 13. X. de hæret. v.* Struv. *d. c. 11. §. 7. n. 7. 8.* ſed duplex poſterior ſanctio, papalis eſt, nec obſervari debet.

§. 20. Licet vero, antiquis temporibus, Vaſallagium ſubjectionis vicem forte ſubierit *v. c. 1. §. 10. 13.* attamen certum eſt, quod illud, à ſubjectione, diſtingui cœperit, ac Vaſallus, qua talis, non ſit ſubditus, adeo ut ne quidem aliquam juriſdictionem domino in Vaſallum, vi dominii directi, competere exiſtimem, licet aliis ita videatur *v.* Struv. *d. c. 11. §. 2.* nam quod jure longobardico, domino juriſdictio tribuatur, id vel ex ſpeciali legis diſpoſitione *v. II. f. 5.* vel ſtatu Reipublicæ repetendum, quæ ratio hodie quoque non raro occurrit.

§. 21. Poſſunt tamen Vaſallagium & Subjectio concurrere, ac ſæpe etiam concurrunt. In Germania Status imperii, regulariter ſunt *Vaſalli & Socii,* non *ſubditi* Cæſaris vel Imperii, quædam tamen ſubjectionis reliquiæ adhuc ſuperſunt *v.* Specim. Jur. Publ. *l. 7. c. 7. ſeqq.* Quod vero attinet Statuum imperii Vaſallos, ii, qui extra territorium ſunt, pro ſubditis haberi nequeunt, qui vero in eodem degunt, vel ſaltem bona poſſident, regulariter ſimul ſunt ſubditi *v.* Specim. Jur. Publ. *l. 4. c. 10.* hinc etiam homagium præſtare debent *v.* Struv. *S. J. F. c. 8. §. 6. n. 9.* Stryk. *E. J. F. in append. n. 6. ſeqq.*

§. 22. Ex quibus facile intelligitur, num Vaſalli, ad contributio-

tiones ſint obligati? Status imperii collectas ſolvunt, non vi *nexus Vaſallitici*, multo minus, *ſubjectionis*, ſed vi *fœderis* & *inde venientis vinculi ſocialis* v. SPECIM. JUR. PUBLIC. *l. 2. c. 2. §. 24. ſeqq.* Quod vero Vaſallos mediatos concernit, ab iis, ut ſubditis, tributa exigi poſſent, ſed ſervitia Vaſallitica, eorum loco habentur STRUV. *S. J. F. c. 11. §. 5. n. 16.* Quia vero horum uſus valde eſt reſtrictus, hinc ad alias præſtationes, ut donativa, *præſentgeld v.* CARPZOV. *p. 2. C. 46. D. 35.* dotationem filiarum illuſtrium, ſimilesque *v.* STRYK *E. J. F. c. 18. §. 37. 38.* Vaſalli nonnunquam vocantur *conſ.* JUS FEUD. GERM. *c. 14.*

CAPUT IX.
DE JURE VASALLI.

SUMMARIA.

Jus Vaſalli dominum & rem feudalem reſpicit §. 1.
Feudo promiſſo jus perſonale, conſtituto, dominium utile Vaſallo competit §. 2.
Hujus effectus quatenus ad proventus ſubterraneos extendatur §. 3.
Jus Vaſalli quoad theſaurum §. 4.
Et alias acceſſiones §. 5.
In emolumentis à feudo ſeparatis, plenum, in cohærentibus, utile dominium Vaſallus habet §. 6.
Gaudet ergo exceptionibus & actionibus domino competentibus non vero regulariter libertate feudum alienandi §. 7.
Circa fructus tamen libera eſt ejus diſpoſitio §. 8.
Sed non in præjudicium aliorum §. 9.
In ſpecie Vaſallus ſubfeudum conſtituere poteſt §. 10.
Applicatio hujus doctrinæ ad Status imperii §. 11.
Et feuda mediata, ſubfeudi indoles, requiſita §. 12.
Conſtitutio §. 13.
Duratio §. 14.
Et uſus hodiernus §. 15.

§. 1.

JUs Vaſalli vel *dominum*, vel *rem feudalem* reſpicit. Prius ad fidelitatem, quam Dominus Vaſallo debet, pertinet *v.* STRUV. *S. J. F. c. 2. §. 5.* STRYK *E. J. F. c. 13. §. 13. 14.* poſterius vero diverſum eſt *v. c. 1. §. 2. ſeqq.* Plerumque dominium utile intelligitur, cujus effectus ſpecialius jam erit conſiderandus.

§. 2. Quando feudum Vaſallo ſaltem promiſſum, tum ei competit

 petit

petit jus perſonale ad rem petendam *v. c.5. §. 1. 2.* ſi rem traditam alias evincat, dominus ad præſtandam evictionem tenetur *v. c. 4. §. 21. ſeqq.* ſi autem Vaſallus rem acceptam retineat, cum dominio utili, ei competit poſſeſſio civilis, quanquam alii naturalem malint dicere *v.* STRUV. *S. J. F. c. 12. §. 2.* cujus controverſiæ nulla utilitas. Vi juris ſui poteſt Vaſallus rem uſui habilem reddere, ac omnes fructus, naturales, induſtriales & civiles, inde percipere *II. f. 23. in fin.* STRUV. *d. c. 12. §. 3. 4.*

§. 3. Ex ratione juris Romani, etiam proventus ſubterraneos, ut metalla & mineralia, lucratur Vaſallus *arg. l. 9. §. 2. 3. l. 13. §. 5. de uſufr. l. 7. §. 13. 14 ſolut. matrim. l. 77. de V. S. l. 32. de jur. dot.* Sed cum horum dominium, ex veriori ſententia, Germanicæ Reipublicæ ſemper probata, ad Imperantem pertineat, ideo hodie proventus illos non accipit Vaſallus, niſi de Regalibus ſit inveſtitus. In Electoratu tamen Saxoniæ, vi conſvetudinis, etiam ſine ſpeciali inveſtitura, viliora metalla, ut plumbum & ferrum, Vaſallus lucrari cenſetur *v.* CARPZ. *p. 2. C. 53. D. 1. 2. 3.* STRUV. *S. J. F. c. 6. §. 26. c. 12. §. 4.* Sed id non admittit DN. HORN *in Jurisprud. feud. c. 9. §. 16.*

§. 4. Circa theſaurum, in feudo inventum, ex rationibus juris Civilis, Vaſallum jure ſaltem inventoris, non domini uti, quidam putant, ſed verius eſt, quod illum, velut dominus acquirat *vid.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1013.* id quod etiam jure Saxonico Electorali obtinet *p. 2. Conſt. 53.* Quando vero theſaurus Regalibus accenſetur, quod juxta leges germanicas antiquas dicendum *v. Jus Saxon. provin. l. 1. art. 35.* HEIG. *p. 1. qu. 13.* Vaſallus eum non aliter acquirit, quam ſi cum hoc jure ſit inveſtitus *v.* STRUV. *d. c. 12. §. 5.*

§. 5. Præterea Vaſallus acquirit, quæ natura vel facto, prædio feudali adjiciuntur, ut alluviones, inſulæ, alvei deſerti, ſervitutes & ſimilia. Quodſi tamen Vaſallus, juxta certum modum, rem acceperit, acceſſiones illæ potius ſequuntur dominum feudi, ſed iſte concedendi modus, raro hodie occurret. Præterea ſi acceſſiones Regalibus annumerentur *v.* CARPZ. *p. 3. C. 31. D. 13.* ad Vaſallum, de regalibus illis non inveſtitum, itidem non ſpectabunt *v.* STRUV. *d. c. 12. §. 6.*

§. 6. In

Digitized by Google

§. 6. In emolumentis à feudo plane ſeparatis, ut fructibus & theſauro invento, Vaſallus plenum habet dominium, ſunt enim, poſt perceptionem, res mere allodiales, adeoque in hæredes etiam allodiales transmittuntur. In iis vero, quæ feudo ſemper cohærent, ut alluvione & ſervitutibus, habet ſaltem dominium aliudque jus utile, eæque acceſſiones tantum ad ſucceſſores feudales, &, his deficientibus, ad dominum feudi perveniunt.

§. 7. Juri Vaſalli reſpondet obligatio tam in domino, quam aliis hominibus, cujus vi rem feudalem ei relinquere, aut amiſſam reſtituere tenentur. Eo fine Vaſallus exceptionibus & actionibus, domino competentibus, utitur *II. f. 43.* Libertas autem feudum alienandi, Vaſallo regulariter non competit, ob jus domini & agnatorum vel ſimultanee inveſtitorum, res tamen allodiales, ex feudo perceptas aut percipiendas, quamdiu ejus jus illibatum eſt, recte alienat.

§. 8. Fructus igitur perceptos aliaque à feudo ſeparata emolumenta, Vaſallus, quovis contractu legitimo, alienare poteſt, modo alias liberam rerum ſuarum habeat adminiſtrationem. Idem etiam dicendum de fructibus futuris, quamdiu jus feudi, penes ipſum ejusque deſcendentes, exiſtit: Hinc poteſt fructus feudi locare, in uſumfructum concedere & oppignorare *v. II. f. 9. §. 1.* STRUV. *d. c. 12. §. 7.*

§. 9. Si autem, durante ejusmodi contractu, jus Vaſalli & filiorum, morte, vel alio legitimo modo, exſpiret, jus etiam contrahentium evaneſcit *l. 31. de pignor. l. 4. §. 3. de in diem addict.* nec hæredes allodiales ad intereſſe tenentur, niſi dolus interceſſerit, vel aliquid promiſſum ſit *v. l. 9. §. 1. locat.* Servitutem quoque Vaſallus imponere poteſt, ſed in ſui tantum & deſcendentium, non autem domini & ſimultanee inveſtitorum præjudicium *II. f. 8. pr.*

§. 10. In ſpecie rem feudalem, in ſubfeudum alii Vaſallus concedere poteſt, nam & hoc ſaltem fructus feudi afficit, ac Vaſallo ejusque deſcendentibus tantum obeſt *II. f. 3. §. 1.* STRUV. *d. c. 12. §. 9.* Et feudum quidem non regale, tam totum quam pro parte, alii concedi poteſt *II. f. 9. §. ſi vero*, ſed regale, totum dari nequit, quia ea continet, de quibus Cæſar ſolus inveſtire poteſt. Nec ejus pars quota,

quia feudum eſt indiviſibile, ſed tantum pars quanta, ſine juribus ſcilicet regalibus *vid.* STRUV. *d. c. 12. §. 10. n. 4. ſeqq.* STRYK. *E. J. F. c. 19. §. 25. 26.*

§. 11. Sed illæ rationes, ad ſtatum Germaniæ hodiernum, non adeo quadrare videntur; Interim verum eſt, quod immedietatem Territoriorum Status imperii non aliter mutare queant, quam conſenſu totius Imperii expreſſo vel tacito *v.* ITTER. *de feud. imper. c. 22. §. 5.* Bona autem in Territorio ſita, tam ſine, quam cum Regalibus, ſed ut juribus dependentibus, aliis in feudum concedunt, cumque Territoria Germaniæ, liberas reſpublicas æmulentur *v. c. 6. §. 24.* ideo feuda à Statibus conſtituta, pro ſubfeudis temporariis non recte habentur *v.* RHET. *comm. jur. feud. l. 1. tit. 1. n. 28. p. 77.* licet alii diſſentiant *v.* ITTER *d. c. 22. §. 8.*

§. 12. Intuitu feudorum mediatorum ſi ſubfeudum ſpectetur, tripliciter accipi poteſt, pro *actu, re & jure.* Ultimo ſenſu eſt *Exercitium dominii utilis, à Vaſallo, ſub conditione exhibendæ fidei, & plerumque præſtandorum ſervitiorum, ſubvaſallo conceſſum v.* STRUV. *d. c. 12. §. 10.* Ut illud valeat, tria requirunt (1.) ut ſine fraude (2.) alii æque habili (3.) iisdem conditionibus res concedatur *II. §. 3. §. 1. II. f. 9. pr. 34. §. 2.* STRUV. *d. c. 12. §. 11.* Sed re recte expenſa, primum ſaltem requiſitum videtur neceſſarium, explorandæ autem ejus veritati, tam aliæ circumſtantiæ, quam perſona, cui quid conceditur, nec non concedendi modus attendi debent, nam ex his etiam fraus quandoque argui poteſt.

§. 13. Conſtituitur ſubfeudum *titulo*, etiam oneroſo, & *modo* ſive *inveſtitura v.* STRUV. *d. c. 12. §. 11. n. 7. 8.* Videtur quoque præſcriptione conſtitui poſſe, ſi quis ſe ut Subvaſallum gerat, ac Vaſallus intra 30. annos non contradicat, tum enim ille jus, contra hunc, & ejus deſcendentes, valiturum, conſequitur; ſed raro talis caſus continget. Conſtituti autem ſubfeudi effectus eſt perceptio omnis utilitatis, ad Vaſallum alias pertinentis, & obligatio ad fidem, ſervitia & quicquid inſuper promiſſum eſt *v.* STRUV. *d. c. 12. §. 12.*

§. 14. Deſinit ſubfeudum (1.) refutatione (2.) lapſu temporis præſtituti (3.) felonia tam in Vaſallum, quam dominum directum commiſſa *II. f. 55. §. illud quoque* (4.) ſublato jure Vaſalli & filiorum,

nam

nam neque dominus, neque ſimultanee inveſtiti ſubfeudum ſervare tenentur *II. f. 9.* niſi expreſſe, tacite vel præſumtive in id conſenſerint, ut ſi res fuerit ſubinfeudari ſolita, vel ſimultanee inveſtiti hæreditatem, ſub ea conditione, acceperint *v.* STRUV. *d. c. 12. §. 13.* H. PISTOR *l. 2. qu. 44.*

§. 15. Subfeuda videntur præſupponere Statum Rerumpublicarum antiquum, de quo *c. 1. §. 10. ſeqq.* dictum, adeoque hodie, in Germania, rarioris eſſe uſus: Nam Status imperii ſæpe quidem, ſub nexu feudali, aliquid concedunt, ſed id pro ſubfeudo non debet haberi, prout *§. 11.* admonitum, licet ex communi, ut videtur, præjudicio, ſubfeudi nomen hic adhiberi ſoleat *v.* SCHWED. *Introd. ad J. P. Sect. 2. c. 5. §. 22.* Vaſalli autem mediati, raro utique ex rebus feudalibus, in ſubfeudum aliquid concedunt, licet conceſſio, ſub alio nexus genere, non ſit infrequens. Quodſi tamen v. gr. Status imperii Comitem Landſaſſium cum jure venandi inveſtiret, & hic jus ſuum Nobili cuidam, eodem modo concederet, tum verum occurreret ſubfeudum *conf.* JUS FEUD. GERMAN. *c. 15.*

CAPUT X.
DE ALIENATIONE FEUDI.

SUMMARIA.

- *Alienationis feudi diverſitas §. 1.
- Neceſſaria Vaſallo permiſſa eſt, quo pertinet tranſactio §. 2. 3.
- Sententia & compromiſſum §. 4.
- Hoc etiam valet in cauſis mere feudalibus §. 5.
- Ac modis illis tam totum feudum quam ejus partes alienari poſſunt §. 6.
- Tranſactio & compromiſſum etiam in feudis immediatis locum habent §. 7.
- Alienatio voluntaria Vaſallo regulariter non eſt permiſſa §. 8.
- Hinc donatio, venditio, permutatio §. 9.
- Emphyteuſis & oppignoratio, quoad ipſam feudi ſubſtantiam, ceſſant §. 10.
- In hanc tamen non raro dominus conſentit §. 11.
- Conſenſus dominici ſententia §. 12.
- Et effectus §. 13.
- Servitutes etiam aliaque juribus aliorum adverſa feudo imponere nequit Vaſallus §. 14.
- Pœna illicitæ alienationis §. 15.
- Quæ tamen aliquando ceſſat §. 16.
- Conſenſus domini non nocet agnatis, horum vero conſenſus in alienationem, amiſſionis pœnam operatur §. 17.
- In oppignorationem vero datus, ſolvendi neceſſitatem introducit §. 18.
- Alienatio feudorum hæreditariorum, alienabilium & immediatorum §. 19.
- Dominus directus jus ſuum etiam alienare nequit, de quo in Germania ex Statu Reipublicæ amplius judicandum §. 20.

§. 1.

Alienandi facultatem Vaſallo non competere *cap. præc. §. 7.* admonitum eſt, de quo explicatius nonnihil jam agi debet. Non intelligitur *alienatio in eventum mortis*, de qua ſuo loco dicendum, ſed *inter vivos*, hæc eſt vel *neceſſaria*, quæ ob alterius jus fieri debet, vel *voluntaria*, quam Vaſallus ultro ſuſcipit, atque hæc rurſus fit vel in ſucceſſores feudi, vel extraneum, illa, *refutatio*, hæc, *alienatio in ſpecie* dicitur.

§. 2. Alienatio neceſſaria Vaſallo permiſſa eſt, quia proprie loquendo res non alienatur, ſed ei, qui medius jus habet, relinquitur aut conceditur: Sub ea vero comprehenditur (1.) *Transactio*, quæ, ſine conſenſu domini, tam decidendi, quam alienandi cauſa, fieri poteſt *II. f. 26. §. ſi vaſallus de beneficio II. f. 43.* Salvo tamen tam domini, quam ſimultanee inveſtitorum jure: Si vero jus tranſigentis contra hos etiam efficax ſit, adeoque hi revera jus validum non habeant, transactionem fruſtra impugnabunt *v.* Struv. *c. 12. §. 8. n. 5. ſeqq.*

§. 3. Non tantum autem domino jus ſalvum eſt, quoad *dominium directum*, quod novus Vaſallus agnoſcere debet, ſed & in caſu habili, quoad *utile*: Nam ſi, facta transactione, dominus docere velit, feudum ad neutrum tranſigentem pertinere, ſed potius, velut apertum, ad ſe rediiſſe, tum utique audiendus erit. Si autem dominus conſenſu vero feudum, ante transactionem, Vaſallo conceſſit, eam, quoad utile dominium, ratihabere tenetur, de quo caſu accipienda videtur ſententia Struvii *d. c. 12. §. 8. n. 9.*

§. 4. Ad alienationem neceſſariam referri poteſt (2.) *ſententia judicis*, qua Vaſallo feudum adimitur, quæ tamen domino & ſimultanee inveſtitis itidem non nocet, niſi jus, contra illos etiam valiturum, præſupponat *v.* Struv. *d. c. 12. §. 8. n. 5. ſeqq.* (3.) *Compromiſſum*, nam hoc eſt inſtar transactionis conditionatæ, hinc quo argumento licentia transactionis defenditur, eodem etiam compromiſſum defendi poteſt; Jus tamen domini & ſimultanee inveſtitorum, ſi quod ſubeſt, hoc quoque caſu ſalvum erit.

§. 5. Nihil autem intereſſe videtur, ſive controverſia reſpiciat Vaſal-

Digitized by Google

Vaſallos, ſive Vaſallum & dominum, ſive hos & extraneum *v.* Struv. *S. J. F. c. 16. §. 8.* Alii tamen exiſtimant, compromiſſo demum locum fore, ſi controverſia, ex rationibus juris longobardici, ſpectet ad *judicem ordinarium*, non vero, ſi ad *feudalem*, cum hujus jurisdictio ita fundata ſit *II. f. 55. §. 2. in fin.* ut compromiſſo nequeat excludi *v.* Dn. Stryk. *diſſert. de arbitr. feudal. c. 2. n. 10. ſeqq.* Verum hæc ratio etiam poſſet allegari pro judice ordinario, quare dicendum, jurisdictionem tum demum ſe exſerere, ſi lis, amica compoſitione, ſub qua etiam compromiſſum continetur, non tollatur.

§. 6. Sicut autem tranſactione, ſententia & compromiſſo, totum feudum alienari poteſt, ita media illa etiam, quoad partes ejus & onera, locum habent, hinc in ſpecie per ea ſervitutes feudo imponi poſſe videntur, quæ tamen domino & agnatis, ſi verum jus docere queant, itidem non oberunt, *II. f. 8. pr.* Si vero vel nullum jus habeant, vel, eorum nomine, actus illi ſuſcepti ſint, tum ipſis quoque geſta obſtabunt *II. f. 43.* ex quo textu generalis doctrina non recte confici videtur *v.* Struv. *d. c. 12. §. 8. n. 3.* Stryk. *E. J. F. c. 10. §. 7.*

§. 7. Tranſactio & compromiſſum etiam circa feuda imperii immediata, locum habere videntur, modo jus revera ſit dubium ac ſincere omnia peragantur *v.* Schurf. *Cent. 2. Conſ. 53.* Stryk. *diſſert. de arbitr. feudal. c. 2. n. 11.* Itter. *de feud. imper. c. 25. §. 22. 23.* Nec obſtat (1.) *fundata judicis feudalis jurisdictio II. f. 55. §. 2.* nam hæc demum, ceſſante amicabili compoſitione, ſe exſerit *v. §. 5.* nec (2.) *exemplum auſtregarum, quibus controverſiæ feudales non ſubſunt,* nam ab his ad compromiſſum inferre non licet, cum judiciis imperii ſint ſubordinatæ, adeoque pro judicio pure conventionali haberi nequeant.

§. 8. Ex ſpeciebus alienationis voluntariæ Vaſallo etiam permiſſa eſt Refutatio, de qua c. 19. dicendum erit. Sed alienatio in ſpecie ſic dicta ei interdicitur, ob jus domini & agnatorum *II. f. 52. 55.* Struv. *c. 13. §. 1.* Quodſi autem horum conſenſus accedat, tum procul dubio alienatio valet, imo ſolus etiam domini conſenſus eam quodammodo ſuſtinet. Nihil autem intereſt, ſive expreſſe, ſive tacite conſentiant, ex ſola vero ſcientia & ſilentio conſenſus tacitus

Digitized by Google

citus aſſeri nequit *v. l. 8. §. 15. quib. mod. hypoth. ſolv.* STRUV. *d. c. 13. §. 2.*

§. 9. Juxta hæc igitur Vaſallus feudum donare vendere, permutare, in ſolutum, aut in dotem dare nequit *II. f. 9. §. 1.* ſi vero alienatio, ad fructuum emolumentum ſaltem pertineat, tum utique valet, quo ſenſu fœminæ feuda ſua maritis in dotem dare videntur *II. f. 13. 17. add.* STRUV. *d. c. 13. §. 1.* Eodem modo dotalitium viduis in feudo conſtituitur, quod tamen ſola licet Vaſalli voluntate conſtitutum, ex conſvetudine, ab omnibus feudi ſucceſſoribus ſervandum de quo *c. 12.* plenius dicendum erit.

§. 10. In emphyteuſin Vaſallus quoque feudum dare non poteſt *II. f. 9. §. 1.* ſed, emphyteuſi in locis deſertis conſtituta, feudum magis excolere ei dubio procul licet *v.* STRYK. *E. J. F. c. 19. §. 4.* Denique feudum oppignorare nequit, in fructibus vero feudi pignus conſiſtit, quod tamen contra dominum, ſimultanee inveſtitos & creditores feudales nullum habet effectum, ſed ſolum erga debitorem & deſcendentes, nec non creditores allodiales efficax eſt. Ex his ſequitur, quod hypotheca generalis, ut & legalis, feudi ſubſtantiam non afficiat, in fructibus vero, ac pretio emtionis utraque locum habet *v. Conſt. Saxon. 25. p. 2.* de quo *c. 13.* amplius agendum.

§. 11. Quodſi in oppignorationem dominus conſentiat, tum pignus quoad creditores feudales etiam valet, ipſe tamen debitor conſenſum impetrare debet, niſi hypotheca, ſub conditione conſenſus impetrandi, ſit conſtituta, quo caſu creditoris impetratio quoque ſufficit *v.* CARPZ. *p. 2. C. 23. D. 23.* STRUV. *d. c. 13. §. 7. n. 3.* quia tamen hoc juris poſitivi eſt, ideo leges provinciales cujusvis Territorii, de hoc amplius conſulendæ erunt. Conſenſus judicis, v. gr. Præfecti, cui Vaſallus ſubeſt, ad pignus feudale non ſufficit, niſi etiam feudum ab eo recognoſcatur *v.* CARPZ. *l. 4. Reſp. 30.*

§. 12. Alias, circa conſenſum domini, variæ quæſtiones voluntatis occurrunt. E. gr. An confirmatio contractus, cui oppignoratio inſerta, conſenſum in hanc, involvat? quod negari ſolet, cum gravitas rei declarationem magis perſpicuam exigat *v.* CARPZ. *l. 4. Reſp. 29.* Porro, an conſenſus, ratione ſortis datus, ad uſuras quoque extendendus? quod affirmandum, quatenus uſuræ ex contractu princi-

Digitized by Google

principali dependent, non vero, quatenus ex peculiari conventione debentur *v.* PISTOR. *l. 2. qu. 29.* Ex quibus vero contractibus uſuræ debeantur, id ex æquitate, non jure Romano, hac in parte, non recepto, judicandum.

§. 13. Effectus conſenſus dominici eſt neceſſitas ſolvendi, ſi feudum ad dominum redeat, licet clauſula: *Salvo jure* ei ſit addita, nam hæc reſpicit dominium directum, non utile, eique adjunctam ſolvendi obligationem. Agnati etiam & ſimultanee inveſtiti creditorem expungere nequeunt, quamdiu debitor vel ejus deſcendentes ſuperſunt, his vero deficientibus, pignus evaneſcit, niſi & ipſi agnati conſenſerint, vel, præter regulam, defuncto ſucceſſionem debeant *vid.* PISTOR. *l. 2. qu. 4.* STRUV. *d. c. 13. §. 14.*

§. 14. Denique Vaſallus ſervitutem neque realem neque perſonalem, contra dominum & inveſtitos valituram, feudo imponere poteſt *II. f. 8. pr.* STRUV. *d. c. 13. §. 8.* Breviter: nihil ei facere licet, quod aliorum juri obſit. Quia vero quævis alienatio, vel ad ſubſtantiam, vel fructus feudi referri poteſt, in dubio poſterius dicendum videtur: Illud etiam negandum forte non eſt, aliquando onus, ſola Vaſalli voluntate feudo impoſitum, ad ſucceſſores quoque extendi, ob defectum probationis, ex temporis diuturnitate evenientem.

§. 15. Quodſi Vaſallus, quoad ipſam feudi ſubſtantiam, vel ejus partem, alienationem ſuſcipiat, tum hæc in genere invalida eſt: Circa plenam autem, ex intentione Vaſalli, irrevocabilem ac traditione, nec non, ubi hæc in uſu, reſignatione judiciali confirmatam, inſuper hæc pœna obtinet, quod Vaſallus feudum amittat, illudque domino, quamdiu Vaſallus & deſcendentes adſunt, jure Longobardico *II. f. 24. in fin. 52. 55.* jure autem Electorali Saxonico *p. 2. C. 49.* ſimultanee inveſtitis ſtatim acquiratur, ac pretium ab emtore ſciente datum vel promiſſum, fiſco Domini Territorialis cedat *v.* STRUV. *d. c. 13. §. 9. 10. 11.* nulla obſtante præſcriptione *v. c. 7. §. 14. 15.*

§. 16. Aliquando autem pœna amiſſionis ceſſat (1.) ſi, ſub conditione impetrandi conſenſus dominici, alienatio facta (2.) ſi Vaſallum alienationis pœniteat (3.) ſi dominus pœnam remittat STRUV. *d. c. 13. §. 12.* Quod ultimum etiam, in Electoratu Saxoniæ, locum habere videtur, nam licet amiſſum feudum, illo jure, ad ſimultanee

Digitized by Google

inveſtitos pertineat, attamen non aliter ipſis jus validum acquiri videtur, quam ſi dominus veniam delicti non concedat, ut adeo ab hujus voluntate, illorum jus ſit ſuſpenſum, quod ex affectu Legislatoris & ſimul Domini feudalis, ſatis conſtare videtur *add. c. 19.*

§. 17. Quodſi alienatio, volente domino fiat, vel ex prævio ejus in oppignorationem conſenſu ſuſcipiatur *v.* STRYK. *E. J. F. c. 19. §. 14.* agnatis aut ſimultanee inveſtitis jus revocandi competit, de quo *cap. ſeqv.* dicendum. Si ſoli agnati & inveſtiti in alienationem conſentiant, tum illi quoque jure ſuccedendi privantur, niſi ſub ſpe & conditione accedentis conſenſus dominici, conſenſerint, nam hæc conſentiendi ratio & delictum excludit, & pœnam privationis impedit *v.* STRUV. *c. 13. §. 15.*

§. 18. Si ſimultanee inveſtiti in oppignorationem conſentiant, conſenſus ille nullius effectus eſſe cenſetur, adeo ut, feudo ad ipſos devoluto, ad ſolvendum debitum non obligentur, cum ad pignoris valorem, conſenſus domini requiratur STRUV. *d. c. 13. §. 15. c. 18. §. 22.* CARPZOV. *p. 2. C. 46. D. 8. 9. 10.* Sed uti facile conceſſerim, conſenſum agnatorum nihil operari, in præjudicium domini aut aliorum creditorum feudalium, ita, cur ipſos conſentientes obligare non debeat, nulla apparet ratio, hinc dicendum, quod ad debiti ſolutionem omnino obſtringantur, adeo, ut accedente domini conſenſu, feudum etiam diſtrahi queat, quæ ſententia *Deciſ. Sax. 67.* approbata eſt.

§. 19. Hactenus dicta pertinent ad feuda *mediata* & *propria*, & nihil refert, ſive fuerint data, ſive oblata *vid.* RHET. *comm. jur. feud. l. 1. tit. 1. n. 41. p. 49.* Quodſi vero feudum *hæreditarium* vel *alienabile* ſit, poſſeſſor pro lubitu illud alienare poteſt *v.* STRUV. *d. c. 13. §. 12.* Quod vero attinet feuda imperii *immediata*, de eorum alienatione ex legibus fundamentalibus judicandum. Juxta has vero Status imperii Territoria non aliter alienare poſſe videntur, quam cum conſenſu Imperii & propriorum quoque ſubditorum: Quoad fructus tamen liberius arbitrium Status ſibi aſſerere ſolent, hinc oppignorationes & venditiones ſub lege retractus, non ſunt infrequentes *v.* SPECIM. JUR. PUBLIC. *l. 4. c. 3. §. 20. ſeqq.*

§. 20. Domino quoque dominium directum alienare non licet, ob

Digitized by Google

ob ſuſceptam tamen alienationem pœna privationis locum non habet *v. II. f. 26. §. domino II. f. 47.* STRUV. *d. c. 13. §. 1. n. 3. 4. 5. §. 9. n. 14.* Quæ doctrina ad nudum feudi dominum reſtringenda videtur, hic enim, ob contractum cum Vaſallo initum, dominium alienare prohibetur. Si vero dominium directum, juribus Reipublicæ ſit innexum, ut circa Status Imperii, & Cæſarem contingit, tum ex Statu Civitatis & legibus fundamentalibus, de ejus alienatione judicari debet *add.* JUS FEUD. GERM. *c. 16.*

CAPUT XI.

DE REVOCATIONE FEUDI ALIENATI.

SUMMARIA.

Revocatio feudi fit aliquando ex jure retractus §. 1.
Hujus generaliter ſpectati variæ ſunt ſpecies §. 2.
Competit jus retractus agnatis & filiis §. 3.
Etiam in Electoratu Saxoniæ §. 4.
Quod diſcuſſis rationibus contrariis amplius confirmatur §. 5. 6.
Ejus transmiſſio, ſucceſſio & caſus §. 7.
Locum illud habet in alienationibus pecuniariis, pretio eodem aliisque impenſis ſolutis §. 8.
Excludunt illud conſenſus & præſcriptio §. 9.
Feudum alienatum ex jure ſangvinis vel ſimultanea inveſtitura aliquando revocatur §. 10.
Non tamen à liberis §. 11.
Quod nihilominus aliquo modo temperandum eſt §. 12.
Revocatio fit à quovis, & quidem diverſo tempore, pro caſuum diverſitate §. 13. 14.
Revocantes nihil ſolvunt, ab aliis tamen pretium poſſeſſor quandoque recipit §. 15. 16.
Actionis revocatoriæ indoles §. 16.
Ceſſat revocatio ob conſenſum §. 17.
Etiam, certo modo, tutorum §. 18.
Ex alienationis ſcientia, contractus ſubſcriptione, emtionis recuſatione §. 19.
Et hæreditatis aditione conſenſus ille colligi nequit, datus vero etiam poſteris nocet §. 20.
Ceſſat etiam revocatio ob qualitatem feudi §. 21.
Et præſcriptionem §. 22.
Quæ tamen remotioribus non ſtatim obeſt §. 23.
Nec omni caſu locum habet §. 24.

§. I.

SI feudum, in quo aliis conſtans ſuccedendi jus competit, alienetur, tum ab his, licet non eodem ſemper modo, revocari poteſt. Iſta revocatio fit vel ex *jure retractus*, vel *jure ſangvinis aut ſimultaneæ inveſtituræ.* Jus retractus eſt *facultas, legibus feudalibus introducta, qua proximi agnati aut ſimulta-*

multanee inveſtiti, feudum conſenſu domini venditum, ſoluto eodem pretio, intra annum, ſibi aſſerere, atque ita extraneo emtori præferri poſſunt. Involvit igitur jus, venditionem impediendi, & conſummatam revocandi, illo reſpectu, *jus protimiſeos*, hoc, *retractus* audit.

§. 2. In genere jus retractus duplex eſt, *conventionale* & *legale.* Hoc locum habet (1.) ob dominium directum (2.) creditum (3.) vicinitatem (4) communionem, quæ duæ ſpecies, *jus congrui* dicuntur *v. l. 4. C. de locat. præd. civil.* FRITSCH. *de jur. congrui* (5.) ob conſangvinitatem *v.* STRUV. *S. J. Civ. exerc. 23. §. 50. ſeqq.* ſicut vero omnes illæ ſpecies ubique locum non habent, ita dubium non eſt, quin plures legibus introduci queant. Jus retractus feudale, vel ad ultimam ſpeciem referri, vel pro peculiari, intuitu ſimultanee inveſtitorum, haberi poteſt.

§. 3. Competit jus retractus agnatis & ſimultanee inveſtitis ſecundum gradus prærogativam vel æqualitatem, ac exſerit ſe contra extraneum, remotiorem agnatum aut inveſtitum, imo etiam contra æqualem pro parte, nam hoc temperamentum conditio emtoris & retrahentis ſvadere videtur. *vid.* STRUV. *S. J. F. c. 13. §. 22. in fin.* Competit hoc jus etiam filiis *v.* PISTOR. *l. 2. qu. 13. n. 18. ſeqq.* licet Patri hæredes exiſtant, nam Pater, ſola hæreditatis datione, filios ad ſervandam feudi alienationem, obſtrinxiſſe cenſeri nequit *v.* STRUV. *S. J. Civ. exerc. 23. §. 56.*

§. 4. In Electoratu Saxoniæ, jus retractus filiis non competere cenſet CARPZ. *p. 2. C. 49. D. 4.* Sed contrarium verius eſt, nam *Reſcriptum Torgavienſe*, ad quod ille provocat, negat ſaltem filiis revocationem, ex jure ſangvinis, quæ fit ſine refuſione pretii, hoc enim colligitur ex *d. reſcript.* tit. *welcher geſtalt die agnaten §. dieweil* nec non ex ratione prohibitæ revocationis, quæ *§. und den für augen* proponitur, quæque ad ſolam revocationem ex jure ſangvinis quadrat.

§. 5. Nec obeſt *§. was den die Söhne anlangt* junct. *§. ſetzen, ordnen und wollen*, nam in primo ſaltem refertur ſententia interpretum quorundam, exiſtimantium, filiis, jure longobardico, perinde ut agnatis, revocationem competere tam ex jure retractus, quam ſangvinis; quod autem utraque hæc ſententia in altero *Spho* rejiciatur,

Digitized by Google

ciatur, hoc aſſerit quidem CARPZOVIUS, ſed non probat, hinc ex conjunctione cæterorum §§. probabilius eſt, revocationem ex jure ſangvinis, filiis ſaltem negari, quæ etiam, ex veriori ſententia, nec jure Longobardico, iis competit.

§. 6. Porro non obſtat §. *dieweil aber dennoch*, nam in eo non dicitur, quod *naturali æquitati repugnet, ſi filius hunc vel illum Patris actum impugnet*, ſed ſolum, quod ei contrarium ſit, ſi *indiſtincte hoc filiis permittatur*. Neque illud cum effectu objici poteſt, quod *revocatio ex jure retractus, perinde lædat reverentiam patri debitam, quam revocatio ex jure ſangvinis*, hoc enim minime concedendum, cum illo caſu, debita paterna ſolvantur, non vero hoc. Ex eo autem, quod *filius, mediante patre, ad feudum perveniat*, hoc ſaltem ſequitur, quod Pater revocationem ex jure retractus, filio adimere potuerit, non autem, quod ademerit.

§. 7. Circa jus retractus obtinet jus repræſentationis, nec non, agnato proximiore retrahere nolente, ſucceſſio CARPZ. *p. 2. C. 49. D. 7.* quod ſine cauſa negat PISTOR. *l. 2. qu. 12. n. 64. ſeqq.* Exerit ſe jus retractus, ſi feudum conſenſu domini vendatur, nam deficiente hoc, feudum ſtatim ad dominum vel agnatos, ſine refuſione pretii, venit *v. c. 10. §. 15.* In feudo alienabili etiam juri retractus locus eſt *v.* STRUV. *S. J. F. c. 13. §. 22.* de cætero, quoad ejus exercitium, nihil refert, ſive alienator vivat, ſive mortuus ſit.

§. 8. Retractui locus eſt in alienationibus, quæ interveniente pecunia fiunt, ut venditione & datione in ſolutum, non vero in donatione aut permutatione, niſi fraus ſubſit *v.* CARPZ. *p. 2. C. 49. D. 5.* nam in illis, agnatus idem præſtare poteſt, quod extraneus, non in his, ibi ergo ad retractum merito admittitur, hic non *v.* RICHTER. *Dec. 138.* Debet igitur agnatus retracturus idem ſolvere, quod extraneus vel ſolvit, vel ſoluturus eſt CARPZ. *p. 2. C. 49. D. 3.* non minus etiam emtori neceſſarias & utiles impenſas, in feudum bona fide factas, reſtituere tenetur.

§. 9. Qui in alienationem conſenſerunt, retractu non gaudent, ex ſola tamen ſcientia & ſilentio, conſenſus inferri non debet, CARPZ. *p. 2. C. 49. D. 6.* ſi vero à tempore ſcientiæ, annus ſit elapſus, juri retractus præſcriptum eſt *II. f. 26. §. Titius* ac, ex veriori ſententia, nihil

refert, ſive in extraneum, ſive remotiorem agnatum res alienata ſit PISTOR. *l. 2. qu. 12. n. 22.* quæ etiam, ac inprimis anni definitio, in Electoratu Saxoniæ locum habent *v. Deciſ. Saxon. 11.* CARPZ. *p. 2. C. 50. D. 1. ſeqq.* Qui venditionem ignorarunt, præſcriptione 30. annorum, à retractu, excluduntur PISTOR. *d. qu. 12. n. 36.* ſed in Saxonia, annus & dies Saxonicus inſuper requiri videtur *v. c. 7. §. 3.*

§. 10. Revocatio ex jure ſangvinis & ſimultaneæ inveſtituræ eſt, *qua agnati & ſimultanee inveſtiti, quando ordo ſuccedendi eos tangit, feudum alienatum à quovis poſſeſſore, ſine præſtatione pretii, repetunt*, nam ſicut in feudum non alienatum ſuccederunt, ita, facta alienatione, illud à poſſeſſoribus vindicant. Agnatis igitur & ſimultanee inveſtitis, qui in alienationem non conſenſerunt, revocandi facultas competit ac locus etiam eſt juri repræſentationis.

§. 11. Liberis vero jus revocandi hoc non competit, licet enim à primo acquirente jus ſuccedendi habeant, quia tamen, mediante Patre, ad ſucceſſionem adſpirare debent, ideo, hujus facto, ſucceſſio illis interverti poteſt *arg. II. f. 45.* *v.* PISTOR. *l. 2. qu. 13.* STRUV. *S. J. F. c. 13. §. 16.* quæ ſententia, in Electoratu Saxoniæ, certa eſt *p. 2. C. 48. Reſcript. Torgav.* tit. *welcher geſtalt* adeo ut ne quidem impuberes feudum alienatum revocare queant *v.* CARPZ. *p. 2. C. 48. D. 9. 10. 12.*

§. 12. Non tamen indiſtincte factum Patris, liberis obeſſe videtur, nam alias proviſio primi acquirentis nihil ipſis prodeſſet, hinc alienatione plane voluntaria, vel teſtamento Pater feudum liberis auferre nequit *v.* STRUV. *S. J. F. c. 9. §. 12. n. 8.* Si vero (1.) alienatio ob æs alienum urgens ſit facta vel facienda, tum, ad fidem Patris liberandam, æquo animo liberis jactura illa digerenda eſt. Idem dicendum ſi (2.) Pater ob negligentiam *v.* PISTOR. *l. 2. qu. 8. n. 77. 78.* vel (3.) ob delictum, feudum amiſerit *II. f. 31.* nam hi caſus ſunt rariores, aut ſi (4.) jus liberorum ſit valde incertum, nam hoc etiam facto Patris tolli poteſt *v.* PISTOR *l. 2. qu. 7. n. 50. ſeqq.*

§. 13. Qui nudam habent expectantiam, feudum alienatum revocare nequeunt *v.* CARPZ. *p. 2. C. 48. D. 8.* nam jure reali deſtituuntur *v. c. 6. §. 14.* De cætero ii, quibus jus revocandi competit, feudum repetunt à poſſeſſore extraneo, agnato vel ſimultanee inveſtito remo-

Digitized by Google

remotiori, imo etiam, pro parte, ab æquali CARPZ. *p.* 2. *C.* 48. *D.* 4.5. Si feudum conſenſu Domini, ſit alienatum, non antea revocari poteſt, quam alienator, cum ſua poſteritate maſcula, defecerit, nam ante hunc defectum, agnati jus ſuccedendi non habent CARPZ. *p.* 2. *C.* 48. *D.* 13.

§. 14. Si vero, ſine conſenſu Domini, alienatio facta, tum feudum ſtatim revocatur, & quidem, juxta jus Longobardicum, à domino, poſt mortem alienatoris ejusque deſcendentium, agnatis illud reſtituturo, juxta jus Saxonicum Electorale autem, ab agnatis & ſimultanee inveſtitis *vid.* CARPZ. *p.* 2. *C.* 48. *D.* 14. add. *c.* 10. *§.* 15. ſi proximiores agnati feudum non revocent, ſequentes ad revocationem admittuntur, niſi forte illi, in gratiam poſſeſſoris, jure ſuo non utantur, tum enim remotiores antea revocare nequeunt, quam proximiores, cum ſua poſteritate, defecerint *vid.* STRUV. *S. J. F. c.* 13. *§.* 17. *n.* 2.

§. 15. De cætero nihil refert, quo modo feudum fuerit alienatum, quia revocatio, ſine pretii præſtatione, fit *II. f.* 26. *§. Titius.* Si vero poſſeſſor, pro feudo, aliquid ſolverit, ac alienatio conſenſu domini ſit facta, tum, eo ablato, ab hæredibus alienatoris allodialibus, id, quod præſtitit, repetit, ſive qualitatem rei ignoraverit, ſive ſciverit, nam ex ſcientia, remiſſio colligi nequit, cum caſus revocationis fuerit incertus, ac, agnatis ante alienatorem deficientibus, vel poſtea in alienationem conſentientibus, omnino potuerit ceſſare *arg. l.* 3. *§.* 4. *C. comm. de legat. v.* CARPZ. *p.* 2. *C.* 49. *D.* 8. 9.

§. 16. Idem obtinet, ſi, ſine domini conſenſu, feudum ſit venditum, ac emtor qualitatem rei ignoraverit, ſed ſi eam ſciverit, pretium fiſco cedit *II. f.* 55. quod etiam jure Saxonico obtinet *v.* STRUV. *d. c.* 13. *§.* 9. *n.* 9. *ſeqq. §.* 11. CARPZ. *p.* 2. *C.* 49. *D.* 10. Revocaturis agnatis competit *actio revocatoria*, quæ eſt ſpecies vel Rei vindicationis, vel hæreditatis petitionis, hinc quæ, quoad officium poſſeſſoris & actoris, ratione fructuum, damnorum ac impenſarum, in his actionibus conſtituta ſunt, ad illam etiam pertinent *v.* STRUV. *d. c.* 13. *§.* 17. *n.* 4. 5. Actor autem regulariter proximum jus ſuccedendi probare debet STRUV. *d. §.* 17. *n.* 1. *ſeqq.*

§. 17. Ceſſat jus revocandi (1.) ſi agnati in alienationem conſenti-

ſentiant, adquod uti cogi nequeunt *v.* STRUV. *d. c. 13. §. 19. n. 3. 4.* STRYK. *E. J. F. c. 20. §. 16.* ita, repræſentata pecunia, non raro alliciuntur: Si proximiores tantum conſentiant, remotioribus quidem jus revocandi ſalvum eſt, ſed non antea ſe exerit, quam illi defecerint. Tutores & Curatores nomine pupillorum & minorum, jure communi, conſentire non poſſe cenſentur STRUV. *d. c. 13. §. 19. n. 5.*

§. 18. In Electoratu vero Saxoniæ, duobus agnatis majorennibus in alienationem conſentientibus, tutores remotiorum agnatorum impuberum itidem conſentire poſſunt. Si autem impuberes, cum majorennibus in eodem gradu exiſtant, illorum tutoribus non aliter conſentire licet, quam ſi ex his, minimum quatuor, ac inſuper duo minorum propinqui, nullam in feudum ſucceſſionem habentes conſentiant *Reſcript. Torgav. 1583.* tit. *welcher geſtalt die agnaten §. damit nun ſolcher* CARPZ. *p. 2. C. 48. D. 7.* Ex quibus facile intelligitur, quando tutores plane conſentire nequeant.

§. 19. Uti autem nihil refert, expreſſe an tacite agnati, in alienationem, conſentiant, ita conſenſus tacitus, non niſi ex habilibus circumſtantiis eſt aſſerendus. Ex ſola igitur agnatorum ſcientia & ſilentio ille non debet colligi *l. 8. §. 15. quib. mod. pign. ſolv.* Idem dicendum, ſi ut teſtes contractui ſubſcripſerint, aut rem vendendam emere noluerint, nam hoc quidem jus retractus, non vero revocationem ex jure ſangvinis, excludit *v.* PISTOR *l. 2. qu. 7.*

§. 20. Si agnati, alienatoris hæredes allodiales ſimul exiſtant, ex hæreditatis aditione, ratihabitio alienationis feudi non ſequitur, ſed, illa non obſtante, feudum repetere poſſunt, ut hæredes tamen allodiales, pretium emtori tenentur reſtituere *v. l. fin. C. de evict. Reſcript. Torgav. d. tit. §. es ſollen auch itzt.* PISTOR *l. 2. qu. 9.* CARPZ *p. 2. C. 48. D. 3.* De cætero conſenſus datus non tantum conſentientibus, ſed & eorum poſteris obeſt. *Reſcript. Torgav. d. tit. §. ſetzen, ordnen und wollen* PISTOR *l. 2. qu. 7. n. 50. ſeqq.* nam horum jus fuit adhuc incertum, adeoque facto Patris tolli potuit *v. §. 12. n. 4.*

§. 21. Porro revocatio ceſſat (2.) ob qualitatem feudi, ſi nempe fuerit hæreditarium *vid.* PISTOR *l. 2. qu. 14.* Ex ſententia tamen CARPZOVII *p. 2. C. 48. D. 1.* nec non *de onerib. Vaſall. Decad. 1. poſit. 3. n. 23. ſeqq.* etiam in hoc ſimultanee inveſtitis jus revocandi compe-

Digitized by Google

competit, quæ res, ex diverſa feudi hæreditarii ſuppoſitione, conciliandа videtur; nam ſi feudum ratione *modi ſuccedendi* ſit hæreditarium, tum ſimultanea inveſtitura, & inde veniens jus revocandi, circa illud, locum omnino habere non poteſt: Si vero feudum hæreditarium accipiatur pro *fœminino* & *alienabili*, cum ſimultanea inveſtitura, jus revocandi aſſerere licet.

§. 22. Denique revocatio ceſſat (3.) ob præſcriptionem, ſi agnati intra 30. annos alienationem non impugnent PISTOR. *l. 2. qu. 8.* STRUV. *S. J. F. c. 13. §. 18. n. 1. ſeqq.* In Saxonia tempori illi annus & dies Saxonicus accedere debet CARPZ. *p. 2. C. 50. D. 5.* Non autem currit præſcriptio ſtatim à tempore factæ, cum conſenſu domini, alienationis, ſed quando, alienatore & hæredibus deficientibus, ordo ſuccedendi agnatos tangit, nam antea jus revocandi iis non competit, adeoque agere non valentibus, non currit præſcriptio CARPZ. *p. 2. C. 50. D. 6.*

§. 23. Ex his ſequitur, quod, pluribus agnatis diverſi gradus exiſtentibus, præſcriptio, quæ proximiorem excluſit, cæteris non noceat, ſed contra ſingulos demum inchoari queat, quando ad ſucceſſionem illi vocantur PISTOR. *l. 2. qu. 8. n. 40. ſeqq.* Et hoc verum eſt, licet remotior, proximioris per præſcriptionem excluſi, hæres ſit, nam habet jus proprium, quo per aditionem hæreditatis, ſe haud abdicavit. Præſcriptio tamen contra Patrem impleta, deſcendentibus quoque obeſt PISTOR. *d. qu. 8. n. 72. 77. 78.*

§. 24. Quodſi feudum, ſine domini conſenſu, velut res allodialis, alienetur, nulla obtinet præſcriptio, ſed dominus, aut jure Saxonico agnati, ſemper illud vindicare poſſunt *v. c. 10. §. 15.* ſi tamen primo caſu, feudum à domino agnatis ſit reſtituendum, alienatore ſcilicet ejusque hæredibus deficientibus, ab eo tempore negligentibus præſcriptio obeſſe poterit. Si feudum, ut feudum ſaltem alienatum ſit, præſcriptio tricennalis locum habere videtur *v. c. 7. §. 15. conf.* JUS FEUD. GERMAN. *c. 17.*

Digitized by Google

CAPUT XII.
DE DEBITIS FEUDALIBUS.

SUMMARIA.

Principium ex quo debita feudalia judicanda §. 1.
Debitorum hæreditariorum & feudalium diſcrimen §. 2.
Circa feuda hæreditaria non adeo obſervandum eſt §. 3. 4.
Niſi eorum qualitas ſit reſtricta §. 5.
Debita feudalia ſunt conſenſualia & legalia, illa ſunt talia vel ex ſolo domini §. 6.
Vel agnatorum vel illius & horum conſenſu ſimul §. 7.
Debita legalia ſunt vel principalia vel ſubſidiaria §. 8.
Ad illa pertinet debitum in feudi utilitatem verſum, in ejus emtionem contractum §. 9.
Ac dotalitium §. 10.
Hujus requiſita §. 11.
Et quantitas §. 12.
Vidua vel dotalitium exigit vel illata repetit §. 13.
Dotalitium regulariter dotem abſorbet §. 14. 15.
Ejus effectus §. 16.
Et contraria §. 17.
Imperantes in conſtituendo dotalitio vulgaribus regulis non adſtringuntur §. 18.
Ad debita feudalia principalia etiam ſpectant dos, donatio propter nuptias §. 19.
Et bona paraphernalia, non alia viduis debita §. 20.
In hunc cenſum etiam referuntur onera ob juſtam cauſam feudis impoſita §. 21.
Feudo non ſufficiente, ex allodio illa præſtari debent §. 22.
Ad debita feudalia ſubſidiaria pertinet educatio & dotatio filiarum §. 23.
Alimenta filiis inhabilibus præſtanda, legitima §. 24.
Impenſæ funebres & debita ſimplici conſenſu probata §. 25.
Ratio obligationis ſubſidiariæ §. 26.
Debitum diſſolvendis aliis debitis feudalibus contractum, ſemper principale eſt §. 27.
Debitis feudalibus non eſt annumerandum regulariter, quod conſenſu, oppignoratione aut verſione feudo non eſt impoſitum §. 28.
Debita hæreditaria à debitore & ſucceſſoribus feudi novi ſolvi debent §. 29.
Liberi quoque ex feudo antiquo ea præſtare tenentur §. 30.
Non vero regulariter agnati §. 31.
Aliud tamen obtinet in feudis immediatis §. 32. 33.

§. 1.

INtelligendo juri Vaſalli, etiam neceſſaria eſt conſideratio debitorum, circa feudum occurrentium. Quousque autem Vaſallus debita contrahere, ac, ad eadem ſolvenda, ſucceſſores obſtringere queat, id omne tam ex ejus, quam domini, agnatorum, ſimultanee inveſtitorum vel etiam hæredum allodialium

Digitized by Google

lium jure, judicandum eſt, hinc quæ hic proponuntur, concluſiones fere tantum ſunt, ex juribus illis deductæ, quas tamen leges poſitivæ certius ſubinde determinant.

§. 2. Non ignotum diſcrimen eſt debitorum *hæreditariorum* & *feudalium.* Illa ſunt, *quæ ſine conſideratione feudi contrahuntur, nec à quovis feudi ſucceſſore, ſolvi debent.* Hæc vero, *quæ intuitu feudi fiunt, ac à quovis poſſeſſore vel minimum eo, qui in illa conſenſit, licet non eodem ſemper modo, præſtanda ſunt.* In ſenſu tamen latiori, priora etiam, feudalia debita dicuntur, quia, occaſione ſucceſſionis feudalis, de eorum exſolutione, quæri, ac hæc quandoque, ex fructibus feudi, fieri ſolet, quem ſenſum latiorem reſpicit rubrica hujus capitis.

§. 3. Quodſi feudum *mere hæreditarium & alienabile ſit v. c. 2. §. 12.* diſcrimen debitorum hæreditariorum & feudalium non adeo obſervandum eſt, cum ſucceſſores omnis generis debita, tam ex allodio, quam tali feudo hæreditario, ſolvere debeant, adeo ut hoc etiam omnino diſtrahi queat *vid.* STRUV. *S. J. F. c. 14. §. 2. n. 1.* Si tamen, vel ob feloniam, vel defectum ſucceſſorum, feudum tale ad dominum redeat, ad exſolutionem debitorum, hunc non aliter obligatum eſſe quidam putant, quam ſi hypotheca, etiam ſine domini conſenſu, in feudo fuerit conſtituta STRUV. *d. §. 2. n. 5.*

§. 4. Hanc ſententiam ſi admittas, dubio procul, ad debita hæreditaria, illa foret reſtringenda, nam, quoad feudalia, dominus ſemper tenebitur, cum in hæreditario feudo, non poſſit melior ejus eſſe conditio, quam in proprio vel regulari. Interim probabilius videtur, quod dominus etiam ſine hypotheca, ad exſolutionem debitorum hæreditariorum, obſtrictus ſit, nam recipit quidem feudum jure proprio, ſed ut hæreditarium, id eſt tale cujus intuitu Vaſallus debita libere contrahere potuit, hinc, illa receptione, obligationem Vaſalli perſonalem ſimul dominus admittit.

§. 5. Si feudum, tantum ratione *ſucceſſionis allodialis,* ſit hæreditarium *v. c. 2. §. 12.* ſucceſſores etiam indiſtincte, ad ſolvenda debita, tenentur. Feudum tamen alienari nequit, niſi ob debita feudalia, quæ etiam dominus ſaltem præſtare debet *conf.* STRUV. *d. c. 14. §. 2. n. 2. ſeqq.* Quodſi denique feudum, quoad *perſonas ſucce-*

Digitized by Google

dentes, hæreditarium ſit, ſed ſucceſſio feudalis in eodem locum habeat *v.d.c.2. §.12.* tum, quoad ſolvenda debita, idem obtinebit, quod in feudo regulari ſive proprio.

§. 6. Circa feuda igitur propria, diſcrimen debitorum debet attendi, cum ſucceſſores regulariter feudalia tantum ſolvere teneantur. Sunt autem hæc duplicis generis, *conſenſualia*, quæ eorum, quorum intereſt, conſenſu, & *legalia*, quæ, lege vel conſvetudine feudo imponuntur. Circa priora, diverſi caſus ſunt diſtingvendi, vel enim (1.) *ſolus dominus in feudi oppignorationem conſentit*, aut *immiſſionem peragit* vel *arreſtum concedit.* Hoc caſu, præter Vaſallum & deſcendentes, ſolus dominus tenetur *v.* Carpz. *p. 2. C.46. D. 4. de oner. Vaſall. decad. 5. poſit. 1. 2. 4.* Struv. *S. J. F. c. 14. §. 21.*

§. 7. Quodſi autem (2.) *ſoli agnati conſentiant*, hypotheca nullius effectus eſſe cenſetur, Struv. *d. l. §. 22.* ſed contrarium verius eſt, ac utique, ratione conſentientium ac creditorum allodialium, illa valet *v. c. 10. §. 18.* Denique ſi (3.) *oppignoratio conſenſu domini & agnatorum fiat*, procul dubio debitum, ab omnibus conſentientibus, eſt ſolvendum Struv. *d. l. §. 23.* Jure tamen communi, ſaltem in ſubſidium, deficiente allodio, conſentientes cenſentur eſſe obligati *v.* Struv. *d. c. 14. §. 24.* Sed uti de debitis mere conſenſualibus id eſt accipiendum, ita, jure Saxonico Electorali, plane ceſſat ac conſentientes principaliter obligantur *p. 2. C. 46.*

§. 8. Debita legalia, juri Longobardico plane videntur incognita, ſed legibus germanicis ac præcipue Saxonicis *p. 2. C. 25. 46.* juxta rationem æquitatis, illa ſunt introducta, ut à quovis poſſeſſore ſolvi debeant. Eſt tamen aliquod inter illa diſcrimen, quædam enim *principaliter* ex feudo ſolvenda ſunt, licet bona allodialia adſint, alia vero, his deficientibus, in *ſubſidium* demum præſtantur Struv. *d. c. 14. §. 4. 5. 6.*

§. 9. Ad primam claſſem pertinet (1.) *debitum in feudi utilitatem verſum;* Qualia ſunt, quod in refectionem ædium impenſum, vel honorarium Advocati, in proceſſu feudali operas præſtantis & ſimilia *v.* Carpz. *p. 2. C. 46. D. 26. 30. 31.* debet autem verſio à Creditore probari *v. l. 27. de R. C.* (2.) huc ſpectat *debitum in em-*

tionem

tionem feudi contractum, *v.* CARPZ. *d. C. 46. D. 27.* quod etiam à domino præſtandum videtur, cum emtio feudi conſequendi ei præbeat occaſionem, licet STRUVIUS *d. c. 14. §. 8.* de hoc dubitet.

§. 10. Inprimis huc refertur (3.) *Dotalitium*, quo nomine intelligitur *Uſusfructus vel Reditus feudi, Viduæ ob præſtitam, ac in feudi emolumentum verſam vel vertendam dotem, à quovis ſucceſſore feudali præſtandus.* Nititur hoc debitum etiam fundamento verſionis, ſed ita, ut ex ſolo illo deduci non debeat, verum ex ſanctione poſitiva ſimul repetendum ſit. Sicut autem Vidua tam à marito, quam ſucceſſoribus dotalitium exigere poteſt, ita juri ejus recte intelligendo, tres caſus ſunt diſtingvendi.

§. 11. Nam ſi *dotem revera intulerit*, dotalitium petere poteſt, modo illationem probet, ex quo, verſio præſumitur, donec ſucceſſores feudales contrarium oſtendant STRUV. *d. c. 14. §. 10.* Sola confeſſio mariti iis, qui jure proprio ſuccedunt, non obeſt, ſi vero à filiis vel hæredibus allodialibus Vidua quid petat, tum probandæ intentioni ſufficit CARPZ. *p. 2. C. 44. D. 9. 10.* Quodſi *dos, vivo marito ſit promiſſa*, vidua dotalitium recte etiam petit, modo illam cum uſuris revera inferat PISTOR. *l. 1. qu. 5.* CARPZ. *d. C. 44. D. 11. 13.* ſi vero *ne quidem promiſſio interceſſerit*, illud petere nequit, licet quantitatem aliquam, dotis nomine, inferre parata ſit STRUV. *d. c. 14. §. 10. Deciſ. Saxon. 55.*

§. 12. Quantitas dotalitii non ſatis expedita eſt, regulariter tamen, ad duplicatas uſuras, conſtitui ſolet, quo caſu hæredes viduæ, dotem etiam repetunt. Aliquando quadruplicatarum uſurarum reditus conceduntur, quo facto, dos, vidua mortua, repeti nequit, quod in Saxonia obtinere dicunt *vid.* CARPZOV. *p. 2. C. 42. D. 2. 3.* STRUV. *S. J. F. c. 14. §. 11.* STRYK *E. J. F. c. 21. §. 13. 14.* De cætero Viduæ vel certum aliquod prædium, in uſumfructum, conceditur, vel reditus à ſucceſſoribus feudalibus, præſtantur STRUV. *d. l. §. 9.*

§. 13. Eſt autem in arbitrio Viduæ, utrum illata repetere, an dotalitium exigere velit, ſucceſſores vero feudales invitæ hoc obtrudere nequeunt *Conſt. Saxon. 44. p. 2.* STRUV. *d. l. §. 15.* Atque illa electio ei quoque competit, licet, vivo marito, dotalitium ſit

 conſti-

Digitized by Google

conſtitutum. Altero vero electo, deinde ceſſat pœnitentia CARPZ. *p. 2. C. 44. D. 2. 3. 5.* Sicut autem dotalitium, vivo marito, conſtitutum & poſſeſſum, vidua, eo mortuo, retinere, vel vacuum propria autoritate occupare poteſt, ita conſtituendum actione exigit, quam condictionem ex moribus dicere licet *v. Conſt. Saxon. 33. p. 3.*

§. 14. Dos, jure Saxonico, manet eo caſu, penes ſucceſſores feudales, adeoque hæredes viduæ eam repetere nequeunt, niſi ita conventum ſit *Conſt. Saxon. 42. p. 2.* Sed id dubium eſt, an talis conventio, in præjudicium agnatorum, iniri queat? CARPZ. *p. 2. C. 42. D. 3. n. 9.* eam admittit, ſed in *tract. de oner. Vaſall. Decad. 4. poſit. 2. n. 44.* nullam & invalidam putat. Forte hoc ita conciliandum eſt, ut conventionem, de dote reddenda, validam dicamus, ſi ſaltem duplicatæ uſuræ, dotalitii nomine, præſtentur, invalidam vero ſi quadruplicatæ.

§. 15. Quodſi dominus & agnati, in talem conventionem, conſentiant, tum indiſtincte valet, quemadmodum etiam dotalitium illorum conſenſu conſtitutum, ſimpliciter ſubſiſtit, nec de illatione dotis quæritur, debitum enim dotalitii, eſt eo caſu conſenſuale, hinc alio fundamento indiget STRUV. *d. c. 14. §. 12.* SCHULTZ. *Synopſ. jur. feud. c. 8. n. 237. ſeqq.* Quodſi dotalitium, vivo marito, ſit conſtitutum, ac uxor, ante eum moriatur, hic dotem, jure Saxonico, conſequitur, eamque non ad ſucceſſores feudales; ſed hæredes allodiales, transmittit PISTOR. *l. 1. qu. 4. n. 27.* Si vero, mortuo marito, vidua, ante electionem quoque moriatur, tum ejus hæredes dotem repetunt.

§. 16. In dotalitio accepto, Vidua habet uſumfructum, hinc etiam ad cautionem præſtandam, ac inventarium conficiendum tenetur, ac liberum ei eſt, vel fructus immediate percipere, vel aliis eos vendere, donare vel locare *v.* CARPZ. *p. 2. C. 42. D. 7. 8. 9.* Onera quoque tam ordinaria quam extraordinaria Vidua præſtare debet *v. l. 7. §. 2. l. 27. §. 3. de uſufr. l. 7. de public. & vectig. l. 2. C. de ann. & tribut.* CARPZ. *p. 3. C. 16. D. ult.* STRUV. *S. J. F. c. 14. §. 9.* hinc forſitan etiam tributa ſecundum æs & libram ſolvenda *Vermögen-Steuer.* Aliquando, loco uſusfructus, vidua ſaltem percipit reditus, à feudi poſſeſſoribus ſolvendos *v. l. 38. de uſ. & uſufr. legat.*

§. 17.

Digitized by Google

§. 17. Si adulterium uxor committat, nec mariti remiſſio interveniat, dotalitium petere nequit *Conſt. Saxon. 21. p. 4.* Conſtitutum autem & obtentum dotalitium deſinit *morte* Viduæ *Landr. l. 1. art. 32.* SCHULTZ. *Synopſ. jur. feud. c. 8. n. 254. ſeqq.* nec non ejus *conſenſu*, ſi in alienationem aut oppignorationem conſentiat, quo tamen caſu aliud petere poteſt CARPZ. *p. 2. C. 42. D. 10.* Ob *ſcortationem* vero in viduitate commiſſam, vel *ſecundas nuptias*, aut *adulterium*, in novo conjugio perpetratum, dotalitium non deſinit SCHULTZ. *d. c. 8. n. 256. 257.* CARPZ. *d. C. 42. D. 6.* niſi aliud ſit conventum *v.* COCCEJ. *J. P. P. c. 28. §. 28.*

§. 18. Hactenus dicta pertinent ad feuda mediata. Liberi autem Imperantes, ut & Status imperii germanici, in conſtituendis dotalitiis, majori gaudent poteſtate, nec iis adeo leges poſitivæ regulariter ſunt applicandæ: Hinc quæ de dotis illatione & verſione, vel de dotalitii quantitate dicuntur, ea rigide hic exigere non licet, niſi ita conventum ſit *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 4. c. 4. §. 52. ſeqq.* licet alii ſecurius regulas vulgares ſequantur, vel etiam, ſucceſſores feudorum immediatorum, hæc onera agnoſcere non teneri, exiſtiment *v.* ITTER. *de F. I. c. 18. §. 11.*

§. 19. Debitis feudalibus annumeratur (4.) *Dos* uxoris ac, juxta conſvetudinem quarundam regionum, *ejus augmentum v.* MEV. *p. 2. D. 224. 228. n. 4. p. 5. 62. p. 7. D. 129.* STRYK. *E. J. F. c. 21. §. 17. 18.* nam ſi Vidua illata repetere malit, hæc, loco dotalitii, ſucceſſores feudales præſtare debent, ſi illatio probetur CARPZ. *de oner. Vaſall. Decad. 3. poſit. 2.* Cum dote etiam petitur (5.) *Donatio propter nuptias*, modo promiſſa, ac dos inſuper illata, ac in feudi utilitatem verſa ſit; Oblata dote & donatione propter nuptias, onus dotalitii conſtituendi declinare poſſe cenſentur ſucceſſores feudales *v.* CARPZ. *p. 2. C. 44. D. 7.* quod de dotalitio duplicatarum uſurarum videtur intelligendum.

§. 20. Huc pertinent (6.) *Bona paraphernalia*, quæ ex feudo etiam reſtitui debent, ſi illatio & verſio probetur CARPZ. *de oner. Vaſall. Decad. 4. poſit. 4.* Non idem juris eſt in *Morgengaba, pecunia habitationis & comeſtibilibus*, quæ agnati ex feudo non præſtant licet maritus promiſerit CARPZ. *d. Decad. 4. poſ. 6. l. 6. Reſp. 60.*

Por-

Digitized by Google

Portio etiam *ſtatutaria* ex feudo non ſolvitur, licet enim eam quoque Vidua nobilis petere poſſit CARPZ. *p. 2. C. 44. D. 8.* attamen hoc, intuitu hæredum allodialium, vel etiam Vaſalli filiorum, intelligendum eſt.

§. 21. Referuntur quoque in hunc cenſum (7.) *onera juſtam ob cauſam feudis impoſita*, nam hæc, ob publicam utilitatem, omnes ſucceſſores agnoſcere tenentur CARPZ. *de oner. Vaſall. decad. 4. poſ. 10.* Hæc debita principaliter ex feudo ſolvenda ſunt, quod de eo caſu intelligendum, quo allodium & feudum diverſis cedit hæredibus, nam ſi ipſe debitor feudum poſſideat, vel allodium & feudum ad eosdem devolvatur, tum perinde eſt, ex hoc, an illo eadem præſtentur.

§. 22. Si feudum, ſolvendis illis debitis, non ſufficiat, ratione reſidui hæredes allodiales tenentur, ſunt enim debita ejus, cui ſuccedunt, peculiaris autem illorum qualitas, neceſſitatem ſolvendi non tollit, ſed differt, ac ſolutionis ordinem determinat. Imo debitor hæredibus allodialibus principaliter hæc debita imponere poteſt CARPZ. *de oner. Vaſall. decad. 1. poſ. ult.* Quo tamen caſu integrum quoque eſt Creditoribus, debita hæç à ſucceſſoribus feudalibus exigere, ex allodio, quod ſolverunt, repetituris.

§. 23. Ad debita feudalia ſubſidiaria *v.* §. *8.* ſpectat (1.) *educatio & dotatio filiarum*, nam hæc, deficiente allodio, ex feudo præſtari debet CARPZ. *de oner. Vaſall. decad. 3. poſ. 3. 4. n. 27. ſeqq.* Quodſi filiabus non à Patre, ſed aliunde, opes quædam ſuppetant, tum ſi non adeo magnæ ſint, dotatio nihilominus, arbitrio judicis, ex feudo præſtanda eſt CARPZ. *d. poſit. 4.* ut & *Deciſ. 173. 174.* Quantitas autem dotis conſvetudine, conventione vel arbitrio domini directi definitur, nec opus eſt conſenſu agnatorum CARPZ. *d. l. poſit. 5. p. 2. C. 46. D. 18. 19.* STRUV. *S. J. F. c. 14.* §. *17.* Si filiæ cœlibes moriantur, earum hæredes dotem exigere nequeunt, cum ſit debitum conditionale, niſi certa quantitas ſimpliciter ipſis promiſſa, ac inde uſuræ etiam forte ſolutæ ſint *v.* CARPZ. *p. 2. C. 46. D. 20. ſeqq. de oner. Vaſall. d. poſit. 5.*

§. 24. Referuntur huc (2.) *alimenta filiis, ad ſucceſſionem feudalem inhabilibus, præſtanda v. I. f. 6. §. 2.* CARPZ. *p. 2. C. 46. D. 28.*

STRUV.

Struv. *d. c. 14. §. 18.* nec non (3.) *legitima*, quam tamen liberi, ad feudi ſucceſſionem inidonei, eo demum caſu exigere poſſunt, quo maxima bonorum pars, in emtionem feudi, fuit impenſa, præterea liberi, obtenta legitima, alimenta & dotem petere nequeunt Struv. *d. l. §. 19.* Carpz. *de oner. Vaſall. decad. 3. poſ. 6. 7.*

§. 25. Solent etiam in hunc cenſum referri (4.) *Impenſæ in funus defuncti Vaſalli erogatæ* Struv. *d. c. 14. §. 20.* quod tamen haud admittit Carpz. *p. 2. C. 46. D. 36.* eas nihilominus impenſas, quæ in filiarum, ante matrimonium mortuarum, adeoque dote privatarum, funus factæ ſunt, in hanc claſſem referens *d. l. D. 23.* ſed alibi has quoque ille expungit *de oner. Vaſall. decad. 3. poſ. 5. n. 33. ſeqq. add.* Ziegler. *Deciſ. 6.* Denique (5.) *omnia debita in quæ, ſine oppignoratione, ſucceſſores feudales, conſenſerunt* Carpz. *p. 2. C. 46. D. 10.* Struv. *d. c. 14. §. 22. n. 2. Deciſ. Saxon. 67.* v. ſupra §. 7.

§. 26. Ratio autem, quare debita hæc, in ſubſidium ſaltem ex feudo præſtari debeant, eſt, quod neque oppignoratione, neque verſione illud afficiant, & tamen aliqua æquitas præſtationem exigere videatur Struv. *d. c. 14. §. 24.* Sed conſvetudinis ac legis poſitivæ hic magna vis eſt, hinc non dubitandum, quin & plura hujus generis debita introducere, & ſubſidiaria, in principalia mutare queat. Sic in Pomerania & Marchia Brandenburgica dos ex feudo præſtanda eſſe dicitur, licet hæreditas ſatis opima adſit *v.* Mev. *p. 3. D. 363.* Stryk. *E. J. F. c. 21. §. 24.*

§. 27. Quodſi, ad diſſolvenda debita vel principalia, vel ſubſidiaria, æs alienum contractum ſit, hoc quoque ex feudo præſtandum eſt, & quidem, prout communiter volunt, vel principaliter, vel in ſubſidium, pro diverſitate debitorum præcedentium, niſi quod debitum, ob dotem filiarum, contractum, principaliter ſolvendum cenſeant, utut ipſa dos, ad debita ſubſidiaria, pertineat Struv. *d. c. 14. §. 25.* Carpz. *p. 2. C. 46. D. 13. 16.* Sed verius videtur, quod hujusmodi debita ſemper principaliter, ex feudo, præſtari debeant, licet enim ſubſidiario ſucceſſerint, attamen hoc, pro illo tempore, ex feudo ſolvi debuit, ac habuit adeo rationem debiti principalis, quæ qualitas in ſurrogatum tranſiit.

§. 28. Debitis feudalibus non annumeratur (1.) debitum, ob

 pecu-

pecuniam Principi, in Comitiis provincialibus promiſſam, *præſent-geld* CARPZ. *p. 2. C. 46. D. 35. de oner. Vaſall. decad. 4. poſit. 8. 9. 10. Deciſ. Saxon. 32.* aut (2.) ad colligendos fructus STRUV. *d. c. 14. §. 16.* vel (3.) ad præſtanda ſervitia contractum CARPZ. *p. 2. C. 46. D. 34.* licet, quibusdam in locis, contrarium, quoad hoc, obſervetur STRYK *E. J. F. c. 21. qu. 28.* In genere ſi debitum conſenſu, oppignoratione vel verſione feudo non ſit impoſitum, pro hæreditario illud habendum eſt, donec contrarium probetur.

§. 29. Debita hæreditaria quod attinet, dubio procul ipſe debitor, ex fructibus feudi ea ſolvere tenetur, modo hoc debita *feudalia* non impediant. Idem dicendum de ſucceſſoribus, qui beneficio debitoris, ad feudum perveniunt, ſed qui proprio jure ſuccedunt, debita illa ſolvere non tenentur. De hoc ut diſtinctius conſtet, feuda *nova* & *antiqua* ſeparari debent, in illis cum regulariter tantum liberi, & quidem proviſione Patris, ſuccedant, hinc neceſſitas ſolvendi iis incumbit: Quodſi agnatis ſucceſſio quoque tribuatur, tum idem, jure longobardico, quoad eos dicendum, ſed jure Saxonico, quo virtute ſimultaneæ inveſtituræ ſuccedunt, obligatio illa ceſſat CARPZ. *p. 2. C. 46. D. 4.* STRUV. *d. c. 14. §. 28.*

§. 30. Circa feudum antiquum, ex veriori ſententia, diſtingvendum inter filios & agnatos. Illi debita Patris ſolvere debent, quia etiam quodammodo, Patris beneficio, ad illud perveniunt *II. f. 45.* quod in Saxonia extra dubium eſt, *Reſcript. Torgav.* tit. *welcher geſtalt die agnaten §. da ein vater* STRUV. *d. c. 14. §. 30.* adeo ut feudum, accedente agnatorum & domini, vel hujus tantum conſenſu, etiam diſtrahi queat d. tit. *§. wir behalten uns aber.* Ultra vires tamen feudi filius non tenetur, cujus ratio non præciſe ex confectione inventarii *v.* STRUV. *d. §. 30. n. 4.* Sed inde potius repetenda eſt, quod hodie aditio hæreditatis, ad æs alienum, vires patrimonii excedens, non obliget.

§. 31. Agnati autem & ſimultanee inveſtiti debita hæreditaria ſolvere non tenentur *II. f. 45.* niſi conſvetudine aliud ſit introductum, quod de Marchia Brandenburgica aſſeri ſolet *v.* STRUV. *S. J. F. c. 14. §. 29. n. 4.* Poſita autem ejusmodi conſvetudine, ſi hæredes allodiales adſint, ſucceſſores feudales non in ſolidum, ſed ſaltem

pro

pro rata, habita ſcilicet allodii & feudi ratione, vel forte tantum in ſubſidium, ad debita ſolvenda, erunt obligati *v.* STRUV. *d. l. §. 28. n.* 2. Quodſi agnati ſint etiam debitoris hæredes allodiales, tum debita hæreditaria ſolvere debent, ſed non ut agnati ex feudo, verum ut hæredes, ex allodio, niſi hoc, ſub conditione ex feudo ſolvendi, iis ſit relictum, illique eam adeundo probaverint *v.* STRUV. *d. l. §. 28. n. 3. §. 29. n. 2.*

§. 32. Sed hactenus dicta pertinent ad feuda mediata. In immediatis imperii feudis, agnatos, ad ſolvenda debita hæreditaria, etiam non obſtringi, multi quidem volunt *v.* ITTER. *de feud. imper. c. 18. §. 3. ſeqq.* Sed contrarium verius eſt *v.* STRUV. *d. c. 14. §. 29. n. 5.* nam Territoria Germaniæ, liberas quodammodo repræſentant Respublicas, hinc quando Dominus Territorialis, juxta leges fundamentales, debita contrahit, tota Reſpublica id feciſſe cenſetur, cujus adeo factum ſucceſſor evertere non debet: Cujus rationis efficaciam diſſentiens ITTERUS *d. c. 18. §. 10.* quoad Territoria eccleſiaſtica agnovit, ſed, ob paritatem ſtatus, illa in omnibus valere debet.

§. 33. Nec obſtat, quod *ſucceſſor defuncto ſucceſſionem non debeat*, nam inde ſaltem ſequitur, quod facta ejus propria ſervare non teneatur, non vero, quod facta etiam Reipublicæ evertere poſſit. Apparet quoque ex dictis diſcrimen feudorum *mediatorum* & *immediatorum*, ibi homo ſingularis, his reſpublica contrahit, hinc ſucceſſor illius facta non, hujus vero præſtare debet, cum illi nihil, huic vero ſucceſſionem debeat *v. c. 6. §. 24.* Ex quo ſatis liquet, quare, ut quidem videtur ITTERO *d. l. §. 5.* conſvetas juris feudalis regulas hic ſequi non liceat. *conf.* JUS FEUD. GERM. *c.* 18.

Digitized by Google

CAPUT XIII.
DE PIGNORE FEUDALI TACITO.

SUMMARIA.

Pignus tacitum circa feuda, eſt feudale & allodiale §. 1.
Illud legibus præcipue Saxonicis introductum §. 2.
Tale competit uxori ratione dotis §. 3.
Et dotalitii ex quorundam ſententia §. 4.
Sed in hoc potius uſusfructus obtinet §. 5.
Quoad bona paraphernalia pignus dubium eſt §. 6.
Nec illud recte tribuitur filiabus ratione dotationis §. 7.
Aut legitimæ vel filiis inhabilibus ratione alimentorum §. 8.
Pignus, quod pupillis ac univerſitatibus ſacris tribuitur, non tam legale quam conventionale eſt §. 9.
Hinc locum non habet ſi adminiſtrator à domino feudi non confirmetur §. 10.
Pignus allodiale habet locum in fructibus feudi §. 11.
Et pretio ex feudi venditione redacto §. 12.

§. I.

Cum bona feudalia, perinde ut allodialia, imperio civili ſubſint, facile liquet, in iis non tantum conventione, ſed & lege pignus conſtitui poſſe. Hoc autem ut recte intelligatur, diſtingvendum eſt inter pignus *feudale*, & *allodiale*: Illud eſt, *quod ipſam feudi ſubſtantiam afficit, ac contra omnes ſucceſſores & creditores feudales effectum habet.* Hoc vero *in fructibus feudi aliisque emolumentis conſtituitur, ac contra debitorem eosque, qui ejus beneficio ſuccedunt, nec non creditores allodiales, efficax ſaltem eſt.* In ſenſu tamen latiori etiam feudale dicitur, ac utrumque contra extraneos dubio procul valet, quod hic, velut indubium, præſupponitur.

§. 2. Pignus feudale nec juri Romano, utpote feuda ignoranti, nec Longobardico eſt cognitum, ſed legibus germanicis ac præcipue Saxonicis introductum, ad quas poſteriores hic præcipue reſpiciemus v. CARPZ. *de oner. Vaſall. decad. 3. poſit. 1.* Ex ſententia quorundam, pignus tacitum comitatur omnia feudalia debita, quæ ex lege ſunt v. STRUV. *S. J. F. c. 14. §. 27. n. 2.* STRYK *E. J. F. c. 21. §. 21. 22.* verum licet hæc omnes feudi ſucceſſores obligent, pignus tamen conco-

concomitans quod, quoad creditores feudales, effectum habeat, probari nequit *v.* CARPZ. *p. 2. C. 46. D. 33.*

§. 3. Tantum igitur, circa certa quædam debita, pignus tacitum occurrit. Eo pertinet (1.) *dos mulieris, revera illata, ac in feudi utilitatem verſa Conſt. Saxon. 25. p. 2. O. P. S. tit. 45. §. 11.* CARPZ. *de oner. Vaſall. decad. 3. poſ. 2.* Requiritur tamen, *ut mulier ex allodialio ſuum conſequi nequeat*, quod ad caſum concurſus pertinere, ac favore creditorum feudalium introductum videtur; extra illum uxor ſuum ex feudo conſequitur, ac hæredes allodiales hoc onus detrectare poſſunt *v. c. 12. §. 19.* Ratione donationis propter nuptias tacita hypotheca mulieri non competit CARPZ. *p. 2. C. 24. D. 6. C. 25. D. 2.* multo minus ratione morgengabæ, comeſtibilium & pecuniæ habitationis, cum ne quidem debita feudalia ſint *v. c. 12. §. 20.*

§. 4. Ratione dotalitii, tacitam hypothecam uxori denegat CARPZOV. *de oner. Vaſall. decad. 3. poſit. 2. n. 39. p. 2. C. 44. D. 13.* Alibi tamen jus retentionis *p. 2. C. 25. D. 8.* imo tacitam hypothecam ei tribuit *p. 1. C. 28. D. 93.* Alii diſtingvunt inter *dotalitium ante credita feudalia conſtitutum*, quo caſu tacitum pignus admittunt, ac *poſt illa conſtituendum*, hoc caſu rurſus intereſt, an *dotalitium cum dote ſit præſtandum*, an vero *hanc abſorbeat*, illo caſu hypothecam negant, hoc aſſerunt *v.* STRYK *E. J. F. c. 21. §. 25.* MEV. *p. 1. D. 173.*

§. 5. Sed verius videtur, quod tacita hypotheca, ratione dotalitii, plane locum non habeat. Interim in jam conſtituto mulier præfertur non jure pignoris, ſed uſusfructus vel reditus *v. l. 38. de uſufr. legat.* ob quod dotalitium, à cæteris bonis, eſt velut ſeparatum. Quodſi autem creditores feudales hypothecarii, ante dotalitii conſtitutionem, jam adſint, tum in eorum præjudicium, uxor dotalitium plane petere nequit, ſed dote ſua contenta eſſe debet *Conſt. Saxon. 25. p. 2.* verb. *Sie auch zuvor. O. P. S. tit. 43. §. 5. in fin.* Imo probabile videtur, quod ne quidem in præjudicium creditorum feudalium ſimplicium, illud exigere queat.

§. 6. Ex rationibus juris Saxonici, tacita hypotheca mulieri etiam aſſeri poteſt (2.) ratione *bonorum paraphernalium*, nam ſicut maritus res dotales vi dominii, ita paraphernales, jure uſusfructus ſibi

 aſſerit,

Digitized by Google

aſſerit, quare, in iis repetendis, idem jus merito fœminæ competere debet, hinc etiam ei tribuitur jus retentionis, donec ſuum fuerit conſecuta *p. 2. C. 25.* aut ratione jurium fœmineorum, *weiblichen Gerechtigkeit*, ei ſatisfactum *p. 3. C. 33.* Alibi tamen, quoad ſolam dotem, pignus tacitum uxori concedi videtur *d. p. 2. C. 25. O. P. S. tit. 45. §. 12.* hinc etiam quoad paraphernalia illud negat CARPZ. *de oner. Vaſall. decad. 4. poſit. 4. n. 21. ſeqq.*

§. 7. Ex doctrina CARPZOVII *de oner. Vaſall. decad. 3. poſ. 3.* tacita hypotheca competit (3.) *filiabus ratione dotationis* per *O. P. S. tit. 45. §. 13.* Sed quod filiæ fratris ſui creditoribus præferantur, juxta ſanctionem *d. tit. 45. §. 13.* id non tam ex tacito pignore, quam potius dolo fratris, in præjudicium ſororum, feudum oppignorantis, dependet, hinc etiam alii ſimplices creditores feudales Patris, creditoribus filii hypothecariis præferuntur RAUCHBAR *l. 1. qu. 38. n. 47.* ZIEGLER *Deciſ. 25.* licet hoc nolit admittere CARPZ. *p. 2. C. 46. D. 33. Deciſ. 73.* Illud certum, quod in concurſu creditorum paternorum, bonis non ſufficientibus, filiæ nec dotem petere poſſint, nec hypothecam tacitam habeant CARPZ. *de oner. Vaſall. decad. 3. poſ. 3. n. 19.*

§. 8. Ex eodem fundamento, tacita hypotheca filiabus tribuitur (4.) ratione *legitimæ*, nec non filiis inhabilibus (5.) ratione *alimentorum*, pro quo ultimo etiam allegatur *l. 2. §. 1. de alim. legat. v.* CARPZ. *de oner. Vaſall. decad. 3. poſ. 6. 10.* Sed uti jus Romanum fruſtra forſitan ad feuda applicatur, cum hypotheca tacita ſpecialem legis feudalis diſpoſitionem requirere videatur, ita jure Saxonico, itidem prærogativa harum perſonarum, non tam ex tacito pignore, quam dolo poſſeſſoris feudalis, dependere videtur.

§. 9. Non minus etiam (6.) pupillis, minoribus, Eccleſiis, Scholis & Hoſpitalibus, *in bonis adminiſtratorum feudalibus*, tacitum pignus tribuitur. *O. P. S. tit. 45. §. 14.* CARPZ. *d. decad. 3. poſit. 9.* Verum hoc pignus non *legale*, ſed potius *expreſſum*, aut ſaltem *conventionale* eſt, nam ex confirmatione adminiſtratoris, quam dominus feudi facit, conſenſus in oppignorationem colligitur, hinc etiam tale pignus, contra adminiſtratorem, ejus deſcendentes & dominum feudi, non vero contra ſimultanee inveſtitos valet *d. tit. 45. §. 14.* adeoque

que ſimile eſt ei de quo *c.* 12. *§.* 6. Alius quoque hujus obſervationis eſt uſus, quem *cap. ſeqq. §.* 10. indicabimus.

§. 10. Exinde ſequitur, quod, ſi adminiſtrator vel omnino non, vel à Magiſtratu, qui non eſt dominus feudi, v. gr. à Præfecto, confirmetur hypotheca nulla adſit, quod contra BERLICHIUM fruſtra negat CARPZ. *d. decad.* 3. *poſit.* 9. *n.* 26. licet ejus ſententiam probet MARTIN. *ad O. P. S. tit.* 45. *§.* 14. *n.* 11. 12. nam *favor illarum perſonarum, qui etiam in caſu ceſſantis confirmationis locum habeat*, gratis allegatur, ille enim Legislatorem ſaltem permovit, ad *conſenſum, ex confirmatione adminiſtratoris, eliciendum*, non vero ad *pignus immediate conſtituendum.*

§. 11. Pignus allodiale habet locum (1.) in *fructibus feudi*, ac juxta diſpoſitionem legum Romanarum, aliarumque allodialium, merito aſſeritur, nam ſi alicui pignus generale, tacitum vel expreſſum, competat, illud ad fructus feudi recte extenditur *v. Conſt. Sax.* 25. *p.* 2. CARPZ. *d. C.* 25. *D.* 3. Verum tamen hoc eſt ſaltem ratione debitoris ejusque deſcendentium, ac creditorum allodialium; nam ſi feudum, ad dominum directum vel ſimultanee inveſtitos, perveniat, aut, debitore illud poſſidente, creditoribus feudalibus hypothecariis vel ſimplicibus, jus, quoad fructus, ſit quæſitum, tum hi reliquo debitoris patrimonio allodiali non poſſunt annumerari.

§. 12. Præterea etiam, jure Saxonico, pignus allodiale locum invenit (2.) *in pretio emtionis, quod ex venditione feudi, domini agnatorumque conſenſu, facta, redactum eſt*, nam, dimiſſis creditoribus feudalibus, quod ſupereſt, allodialibus cedit, obſervato inter eos pignoris jure *d. C.* 25. *p.* 2. *O. P. S. tit.* 45. *§.* 9. 10. Videbatur quidem proprietas pecuniæ reſiduæ, domino feudi, & Vaſallis ſervanda, & creditoribus allodialibus ſaltem uſusfructus concedendus eſſe, ſed plenius, interpretatione authentica, his proſpectum eſt *conf.* JUS FEUD. GERMAN. *c.* 19.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XIV.
DE CONCURSU CREDITORUM FEUDALIUM.

SUMMARIA.

Concurſus creditorum feudalium, vel intuitu creditorum allodialium, vel feudalium inter ſe, juxta quatuor caſus expendi poteſt §. 1.
Debitor ipſe tam creditoribus allodialibus quam feudalibus ex feudo ſolvere tenetur §. 2.
Creditores allodiales & feudales quomodo ſuum conſequantur §. 3.
Creditores hypothecarii præferuntur ſimplicibus §. 4.
Modo hypotheca ſit valida §. 5.
Debitum tamen contributionum hypothecariis præfertur §. 6.
Non vero debitum dotis & legitimæ filiabus præſtandæ §. 7.
Debitum ex conſenſu creditorum in feudi utilitatem verſum hypothecario potius eſt §. 8.
Inter hypothecarios obſervatur prioritas temporis §. 9.
Uxor tamen ratione dotis antiquioribus tacitis præfertur, ſed vix hujus rei occurrit exemplum §. 10. 11.
Qui ſub pignore in feudi utilitatem credidit, nullam ideo habet prærogativam §. 12.
Creditores ſimplices ſibi ſunt æquales §. 13.
Sors & uſuræ eadem claſſe cenſentur §. 14.
Applicatio hactenus dictorum ad ſucceſſores à debitore cauſam habentes §. 15.
Ad agnatos & ſimultanee inveſtitos §. 16.
Et dominum feudi §. 17.

§. 1.

MAteriam hanc tradidit CARPZ. *de oner. Vaſall. decad.* 5. qui etiam *poſit.* 5. *n.* 3. admonet, eam, quod ſibi quidem conſtet, à nemine hactenus eſſe traditam. Eſt illa quodammodo lubrica, ei vero breviter delineandæ, concurſus creditorum feudalium, vel intuitu *creditorum allodialium*, vel *feudalium inter ſe*, ſpectari poteſt, ac forte, rei huic intelligendæ, non incongrue quatuor caſus diſtingvuntur, vel enim (1.) debitor ipſe, vel (2.) qui ab eo ſucceſſionem habent, vel (3.) agnati aut ſimultanee inveſtiti, vel denique (4.) dominus directus feudum poſſident.

§. 2. Primo caſu, iterum diverſos caſus ſeparare licet, nam ſi (1.) tantum *creditores allodiales* adſint, tum non tantum ex allodio, ſed & fructibus feudi ſuum petere poſſunt, ac eo quidem ordine, qui inter

inter creditores allodiales alias locum habet, de quo *l. 10. c. 7.* actum. Quodſi autem (2.) tantum *creditores feudales* concurrant, tum ex allodio debita exigere ipſis licet, ſed ſine prærogativa, quæ intuitu feudi iis competit, nam hæc ad allodium non erit extendenda; ſi vero nonnullis etiam ratione allodii peculiare jus ſit quæſitum, eo quoque gaudebunt. Integrum quoque illis eſt, debita ex feudo petere, & quidem, pro illorum diverſitate, vel ſtatim, vel in ſubſidium *v.* CARPZ. *d. decad. 5. poſit. 3.*

§. 3. Quodſi denique (3.) *creditores allodiales & feudales* concurrant, bona ſeparari debent, vel potius ipſo jure jam ſunt ſeparata, ac allodialibus ex allodio, feudalibus vero ex feudo, eſt ſatisfaciendum. Si, dimiſſis creditoribus feudalibus, ex feudo adhuc aliquid ſuperſit, hoc allodialibus, obſervata ipſorum prærogativa, cedit, & quidem, pro caſuum diverſitate, vel quoad proprietatem, vel fructus. Si, vice verſa, dimiſſis allodialibus, ex allodio aliquid ſuperſit, hoc feudales ſibi quoque aſſerere poſſunt, ſed ſine prærogativa, quam in feudo habent, hæc enim ſpecialis eſt, nec ad bona diverſi generis extendenda videtur.

§. 4. Creditores feudales videntur duplicis generis eſſe, *hypothecarii & ſimplices*, hinc eorum prærogativa aut æqualitas tribus regulis comprehendi poteſt (1.) *hypothecarii præferuntur ſimplicibus* ob jus reale *v.* CARPZ. *d. decad. 5. poſit. 5. n. 12. ſeqq.* & nihil refert, ſive pignus expreſſum, ſive tacitum ſit, ſola domini, an ſimul agnatorum voluntate conſtitutum, ſive ex conſenſu ſpeciali, ſive immiſſione aut arreſto legitimo dependeat, nam his omnibus mediis pignus recte conſtituuntur.

§. 5. Si autem hypotheca ſit imperfecta & invalida, tum nullam prærogativam tribuere poteſt. Hinc ſi ſoli agnati in oppignorationem conſentiant, inde neque æqualitas, quoad alios hypothecarios, neque prærogativa, quoad ſimplices, oritur, utut, ratione conſentientium, conſenſus ille non careat effectu *v. c. 10. §. 18.* Eo etiam pertinet hypotheca Vaſalli, in præjudicium dotis, ſororibus præſtandæ, conſtituta, quæ his non obeſt *v. c. 13. §. 7. 8.* Ex quo ſequitur, quod ſorores, etiam fratris viduæ, ratione illatorum, hoc caſu præferantur *v.* COLER. *Dec. 277.* RAUCHBAR *l. 1. qu. 38. n. 47.* CARPZ. *p. 2. C. 46. D. 33. n. 13.*

§. 6. Licet vero hypotheca valida ſit, à regula tamen excipitur *debitum contributionum, juſta ex cauſa, feudis impoſitarum*, cum enim hoc, in allodialibus, hypothecariis debitis præferri ſoleat *vid.* CARPZ. 4. *Reſp.* 77. THOMAS. *in not. ad Strauch diſſert.* 28. *th.* 19. *p.* 430. ob paritatem rationis, idem, quoad pignus feudale, dicendum videtur. Ex ſententia CARPZOV. *de oner. Vaſall. decad.* 3. *poſit.* 8. excipitur etiam *debitum dotis & legitimæ, filiabus præſtandæ*, quod omnibus Patris creditoribus feudalibus hypothecariis præferatur.

§. 7. Sed uti CARPZ. *d. decad.* 3. *poſit.* 3. *n.* 19. *ſeqq. p.* 2. *C.* 46. *D.* 17. ſibi ipſi, hac in parte, contradicit, dum filiabus jus exigendi dotem omnino negat, ſi feudum aliis creditoribus non ſufficiat *v. c.* 13. §. 7. *in fin.* ita ſolidam rationem, pro illa ſententia, non affert, nam *dos aut legitima, eſt quidem debitum legis*, ſed ratione *Patris*, qui adeo directe id liberis intercipere nequit, non vero ratione *Creditorum*, nam leges conſtituunt illud debitum in bonis Patris, non autem alienis. hinc ſi Pater omnia debeat, ex bonis alienis, filiæ nihil petere poſſunt.

§. 8. Porro ex doctrina CARPZ. *decad.* 5. *poſit.* 8. *p.* 2. *C.* 25. *D.* 1. à regula excipitur, *qui ad conſervationem feudi & in utilitatem creditorum, aliquid credidit*, qui etiam hypothecariis potior ſit. Quamvis verſionem hic non ſufficere, ipſe doceat *d. decad.* 5. *poſit.* 5. 8. *n.* 22. præterea rationes, pro illa aſſertione, allatæ non ſatis videantur concludere; ſi tamen eam, ad caſum ſpecialem, quo exiſtente Creditorum concurſu, ex horum conſenſu, in feudi utilitatem aliquid creditum ſit *v. d. poſit.* 8. *n.* 24. 25. *p.* 1. *C.* 28. *D.* 38. referas, admitti eadem poterit. Neſcio an alia ſit exceptio in *expenſis judicialibus*, quibus hic etiam prærogativa forſitan debetur *v. l.* 10. *c.* 7. §. 8.

§. 9. Quoad creditores hypothecarios, obtinet vulgaris regula (2.) *qui prior tempore, potior jure*, nam pignus, in ſuo genere, ejusdem eſt effectus, ſive in re allodiali, ſive feudali conſtituatur. Nihil autem refert, ſive expreſſum aut tacitum, conſenſu, immiſſione vel arreſto habili conſtitutum ſit *v.* CARPZ. *d. decad.* 5. *poſit.* 1. 2. 4. 6. Nihil porro intereſſe putem, ſive ſolo domini, ſive etiam agnatorum

conſen-

conſenſu conſtituatur, hinc illud, huic erit præferendum, ſi temporis prærogativa nitatur: Solus vero agnatorum conſenſus pignus efficax, ac alia, ex tempore, ſuperaturum non producit *v.* §.*5.*

§. 10. A regula illa, jure Saxonico excipitur *Uxor, quæ ratione dotis, hypothecariis antiquioribus tacitis, præfertur p. 2. C. 25. O. P. S. tit. 45.* §.*11.* CARPZ. *d. decad. 5. poſit. 7.* Sed vix hujus rei exemplum occurrit. Nam filiabus, ratione dotis & legitimæ, tacitum pignus vix tribui poteſt *v. c. 13.* §. *7. 8.* præterea his etiam uxor, in caſu habili, non præfertur *v.* §.*5. in fin. h.* pignus vero pupillorum, non eſt tacitum, ſed potius conventionale & expreſſum, ceu *c. 13.* §.*9.* oſtendi, hinc hypotheca mulieris eo non erit potior.

§. 11. Quodſi etiam diverſorum poſſeſſorum viduæ, in repetenda dote concurrant, ex ætate tantum earum jus erit æſtimandum, cum, unaquaque prælationis privilegium ſibi aſſerente, res exitum habere nequeat. Denique pignus, quod in fructibus feudi, vel reſiduo emtionis pretio locum habet, feudale non eſt, hinc ei omnes creditores feudales præferuntur. Domino feudi, ratione laudemiorum, tacitum pignus tribui ſolet *v.* CARPZ. *p. 1. C. 28. D. 53.* hoc ſi admittas, tum aderit exemplum pignoris taciti, cui mulier præferri queat. Illud obſervandum, quod, licet uxori ratione paraphernalium, tacitum pignus probabiliter aſſeri queat *v. c. 13.* §. *6.* tamen jure prælationis illa ſimul non gaudeat *arg. O. P. S. tit. 43.* §. *3.*

§. 12. Si quis in utilitatem feudi crediderit, illudque ſibi oppignorari curaverit, quæri poteſt an ille quoque, juxta præſcriptum juris Romani *l. 5. 6. qui potior in pign.* antiquioribus hypothecariis præferendus ſit? Sed non putem, ſpecialem illam ſanctionem, ad feudalia poſſe extendi, verum generali potius regulæ, quæ inter hypothecarios obtinet, eſſe inhærendum, niſi conſtans fori uſus romanam illam diſpoſitionem confirmaverit.

§. 13. Quoad creditores ſimplices, tenenda regula (3.) *quod ſibi ſint æquales, adeoque, feudo omnibus non ſufficiente, ſinguli, pro rata, aliquid perdant,* cum enim inter creditores, perſonali ſaltem jure gaudentes, prioritas alias non obſervetur, idem, quoad credires feudales, dicendum videtur. CARPZOVIUS *d. decad. 5. poſit. 9.*

Yyy yyy yy 2 *p. 2.*

Digitized by Google

p. 2. C. 46. D. 33. n. 12. prioritatem quidem hic etiam attendendam eſſe cenſet, cum *jus reale quodammodo habeant*, verum hæc ratio non ſatis certa eſt *v. c. 13. §. 2.* ipſa tamen aſſertio ab æquitate non abludit, nam inter debita etiam perſonalia, merito prioritas temporis obſervanda eſſet, cum debitor obæratus, aliis valide ſe obſtringere non poſſe videatur; ſed æquitas, illa, autoritate legis poſitivæ hactenus deſtituitur.

§. 14. Illud obſervandum, quod creditores in ea claſſe, qua ſortem conſequuntur, etiam uſuras accipiant, hoc enim indoles debiti acceſſorii exigere, adeoque pro regula valere videtur. In Saxonia illud quoque obſervatur *v. Deciſ. Saxon. 10.* CARPZ. *d. decad. 5. poſit. 10.* Si in diverſis feudis Vaſallus peculiares habeat creditores, bona ſeparata ſunt, adeoque ſingulis ex feudo, cujus intuitu contraxerunt, ſatisfaciendum eſt; Si ex altero quid remaneat, id, quatenus allodiale eſt, altera creditorum claſſis ſibi aſſerere poteſt.

§. 15. Secundo caſu, quando ſcilicet feudum poſſident, qui à debitore ſucceſſionem habent *v. §. 1.* diſtingvendum eſt, utrum *feudum & allodium ſit penes eosdem*, ut ſi Vaſallus tantum filios reliquerit, an *penes diverſos, vel in totum vel pro parte*, ſi filii & filiæ ſimul adſint. Primo caſu, hactenus dicta ſimpliciter locum habent, id tamen ſingulare eſt quod novus poſſeſſor, in præjudicium creditorum paternorum, debita contrahere nequeat *v. c. 13. §. 7.* Secundo caſu, dicta etiam locum inveniunt, niſi quod debita hæreditaria, non ſtatim ex fructibus feudi, nec debita feudalia principalia, ſtatim ex allodio peti queant.

§. 16. Tertio caſu, quo feudum ad ſimultanee inveſtitos devolvitur, neceſſitas ſolvendi debita hæreditaria, in agnatis vel coinveſtitis, qua talibus, plane ceſſat, qui è contrario debita feudalia principalia, ad allodium, ab aliis poſſeſſum, remittere nequeunt, ſed illa, juxta creditorum prærogativam, ſolvere tenentur. Ad illa tamen debita, quæ ſolo domini conſenſu, quale etiam eſt debitum pupillare, vel immiſſione aut arreſto, feudo impoſita ſunt, ſolvenda non obligantur *v.* CARPZ. *d. decad. 5. poſit. 2. 4.*

§. 17. Eadem fere eſt ratio caſus quarti, quo dominus directus feudum conſequitur, nam uti hic debita hæreditaria non ſolvit, ita debi-

Digitized by Google

debita feudalia principalia, in hæredes allodiales, rejicere nequit, ſed illa, juxta ordinem antea declaratum, præſtare tenetur, debitum tamen, in quod ſoli agnati conſenſerunt, non ſolvi, utut, quoad ipſos conſentientes, illud non omni deſtituatur effectu, prout hinc inde jam admonitum *conf.* JUS FEUD. GERMAN. *c.* 20.

CAPUT XV.
DE SUCCESSIONE FEUDALI LEGITIMA LIBERORUM.

SUMMARIA.

Succeſſio feudalis eſt legitima & teſtamentaria §. 1.
Illius requiſita §. 2.
Succedunt in feudis, qui à primo acquirente deſcendunt & legitime ſunt nati §. 3. 4.
Liberi ex inceſtuoſo matrimonio nati diſpenſatione Imperantis ad ſucceſſionem habiles reddi poſſunt §. 5. 6.
Ad ſucceſſorem feudalem etiam requiritur ut ſervitia militaria præſtare queat, ac à tali deſcendat §. 7.
Excluduntur ergo filiæ cum ſua progenie §. 8.
Fœminæ tamen aliquando vel in ſubſidium vel æqualiter admittuntur §. 9. 10.
Succeſſio feudalis conſervandis familiis eſt idonea §. 11.
Ab ea etiam regulariter excluduntur Clerici §. 12.
Et animi vel corporis defectu laborantes §. 13.
In feudis aliquando obtinet jus primogenituræ §. 14.
Et majoratus §. 15.
Plerumque autem in feudis mediatis locum habet ſucceſſio pluralis §. 16.
Succedunt proximiores, admiſſis tamen aliquando vi repræſentationes remotioribus §. 17.
Feuda vel indiviſa relinquuntur vel dividuntur §. 18.
Succeſſores inveſtituram renovare tenentur §. 19.
Aliquando liberi à feudis excluduntur §. 20.

§. I.

POſtquam jus Vaſalli quoad feudum, ac in ſpecie facultas alienandi inter vivos, nec non debita contrahendi, pro inſtituti ratione, ſunt explicata, de translatione feudi, quæ poſt ejus mortem fit, non immerito agitur. Eſt illa eique conjuncta Succeſſio, vel *legitima*, quæ ex præſcripto legum, vel *te-*

Digitized by Google

ſtamentariu, quæ ex voluntate defuncti dependet. Illa in feudis præcipue locum habet, adeoque primo loco merito conſideratur.

§. 2. In genere, juxta præſcriptum legum feudalium, in feudo ſuccedunt, qui (1.) à primo acquirente (2.) per legitimam nativitatem deſcendunt, (3.) ad ſervitia militaria immediate præſtanda, ſunt habiles, & (4.) à talibus, ſi ſint remotioris gradus, originem habent. Sicut vero ad ſucceſſionem feudalem habiles, aliquando ob *pactum* vel *delictum* excluduntur, ita è contrario inhabiles, ob *qualitatem feudi*, vel *ſpecialem conventionem* admittuntur *v.* STRUV. *S. J. E. c. 9. §. 1.*

§. 3. Succedunt ergo in feudo, *qui à primo acquirente deſcendunt*, hinc excluduntur (1.) liberi adoptivi *II. f. 26. §. adoptivus* (2.) in feudo novo parentes *II. f. 50.* (3.) fratres & reliqui collaterales *II. f. 1. §. 2.* pacto tamen habili iis jus ſuccedendi poſſe tribui, dubium non eſt. Requiritur vero ſecundo *ut legitime nati ſint;* Tales ſunt, qui ex legitimo matrimonio habent originem; liberi naturales, per ſubſequens matrimonium legitimati STRUV. *d. c. 9. §. 3. n. 12.* PISTOR. *l. 2. qu. 41.* qui matrimonio illegitimo, ſed erroneo *v. l. 57. §. 1. de R. N.* STRUV. *d. l. n. 14.* aut à deſponſatis ſunt procreati STRUV. *d. l. n. 13.* STRYK. *E. J. F. c. 15. qu. 37.* Sed hoc ultimum generaliter defendi nequit, in Saxonia tamen obtinet, ſi publica fuerint ſponſalia *Deciſ. Saxon. 49.*

§. 4. Vi hujus requiſiti, à ſucceſſione feudali excluduntur (1.) ſpurii (2.) naturales *II. f. 26. §. naturales* (3.) liberi inceſtuoſi aut adulterini (4.) legitimati per reſcriptum Principis, ſi tamen Dominus Territorialis, qui legitimationem peregit, ſit etiam dominus feudi, tum in feudo novo legitimati admittuntur, ſi vero dominium directum, penes alium, aut feudum antiquum ſit, tum, niſi conſenſus domini directi & agnatorum accedat, legitimatio nullius eſt effectus STRUV. *d. c. 9. §. 3. n. 8. ſeqq.*

§. 5. Quod in ſpecie attinet liberos, inceſtuoſo matrimonio, v. gr. ex ſororis filia, prognatos, diſpenſatione Domini Territorialis, ad ſucceſſionem habiles reddi poſſe videntur, licet *matrimonium jure divino prohibitum* ſupponas, nam hæc prohibitio ſaltem reſpicit *vinculum matrimoniale* & *concubitum*, ſed *jus ſuccedendi* à legibus huma-

humanis dependet, hinc diſpenſatione Superioris matrimonium, quoad hoc, legitimum, adeoque civiliter juſtum effici poſſe videtur, quod hic ſufficit.

§. 6. Neque obſtat *jus agnatorum diſſentientium*, nam hoc recte negatur, cum enim leges feudales ad ſucceſſorem ſaltem requirant, ut ex legitimo matrimonio deſcendat, non vero, ut illud, ante nativitatem, ſit legitimum, hinc quamdiu ſpes matrimonii ſupereſt, agnati jus purum & certum non habent, ſed ſolum ſpem ſuccedendi, ſub conditione deficientis matrimonii ſuſpenſam, hoc igitur ſecuto, illa evaneſcit, perinde ac ſi liberi naturales per ſubſequens matrimonium legitimentur. Ex quo etiam liberorum ex inceſtuoſo matrimonio natorum, ac per reſcriptum Principis legitimatorum diſparitas apparet, nam quoad eos, matrimonium occurrit, quoad hos, deficit, ibi ergo nullum, hic verum jus agnatorum adeſt.

§. 7. Tertio requiritur ad ſucceſſorem feudalem, ut *ad ſervitia militaria, immediate præſtanda, ſit aptus*, ac, ſi ſit remotioris gradus, quarto, *à tali habeat originem*, hinc tantum filii, ab iisque deſcendentes mares, in feudo regulariter ſuccedunt. Licet vero hodie alius plane feudorum ſit ſtatus, ac ſervitia immediate amplius non præſtentur, attamen ſucceſſio, mutata licet ejus ratione, remanſit.

§. 8. Vi hujus requiſiti excluduntur à feudo (1.) filiæ *I. f. 1. §. 3. I. f. 8. II. f. 36. v.* STRUV. *S. J. F. c. 9. §. 8. n. 1.* (2.) earum deſcendentes, licet maſculini ſexus ſint *II. f. 11.* nam jus primi acquirentis, ob matris incapacitatem, in hos derivari nequit. Aliquando tamen filiæ, cum ſua progenie, ſuccedunt, ob *qualitatem feudi*, ſi nempe fuerit francum, cenſuale, hæreditarium vel pigneratitium, quo caſu etiam cum filiis æqualiter admittuntur STRUV. *d. c. 9. §. 8. n. 2. 3. 4.* vel ob *ſpeciale pactum*, quando primus acquirens, jus ſuccedendi filiabus etiam comparavit, vel fœmina feudum primo acquiſivit, vel ſucceſſio ex poſtfacto iis tribuitur *II. f. 11. 30. 50.* STRUV. *d. l. n. 5.* PISTOR. *l. 2. qu. 34.*

§. 9. Succeſſio tamen fœminarum hoc caſu, cenſetur eſſe ſubſidiaria, quæ deficientibus maſculis, etiam remotioris gradus, demum

mum locum habeat *II. f. 30.* verb. *deficientibus filiis* adeo ut inter deſcendentes fœminæ, ad quam fuit devolutum, prærogativa ſexus quoque obſervari debeat *v.* STRUV. *d. c. 9. §. 8. n. 5.* CARPZ. *p. 3. C. 28. D. 13.* PISTOR. *l. 2. qu. 35.* Hoc autem poſito, fœmina per marem excluſa, nihilominus admittitur, ſi alius ſucceſſionis caſus eveniat, ac mares deficiant STRUV. *d. l. n. 6. 7.*

§. 10. Si fœmina, ob defectum marium, ſemel admiſſa ſit, per marem, poſtea conceptum & natum, expungi nequit, nam, tempore ſucceſſionis, verum jus habuit, quod ei auferri non debet STRUV. *d. l. n. 8.* Si duæ filiæ in feudo ſuccedant, ac altera filium, altera filiam relinquat, ille ſolus feudum conſequitur *II. f. 51. §. ſimiliter* Idem eſt, ſi ex duobus filiis, feudum fœmineum poſſidentibus, alter filium, alter filiam genuerit, nam, iis mortuis, ſolus filius admittitur *II. f. 17.* STRUV. *d. l. n. 9.* Poteſt tamen fœminis plenius jus ſuccedendi, pacto lege vel conſvetudine conciliari, quo caſu, cum maribus æqualiter ſuccedunt STRUV. *d. l. n. 11. ſeqq.* STRYK. *E. J. F. c. 15. qu. 12.*

§. 11. Ex his liquet, quod, utut, feuda, eum ob finem, ab initio non videantur introducta, quo bona penes familiam aliquam maneant, adeoque earum integritas & ſplendor conſervetur, tamen illud commodum, ex ſucceſſione ſervitiis militaribus attemperata, ultro fuerit ſecutum, ob quam cauſam poſtea plures res allodiales ultronea oblatione, in feudales videntur converſæ *v. c. 1. §. 15.* quemadmodum etiam, ob eam, ſucceſſio hodie conſervatur, licet ejus ratio primaria hodie fere ceſſet *v. §. 7. h.*

§. 12. Vi requiſitorum adductorum, à ſucceſſione feudali, excluduntur (3.) Clerici, licet exiſtente ſucceſſionis caſu, ſtatum mutare velint, nam jus aliis jam eſt quæſitum *II. f. 30.* STRUV. *S. J. F. c. 9. §. 9.* Equites Johannitici & Teutonici, feudorum capaces ſunt, cum juxta primam inſtitutionem ſimul ſint milites. Idem dicendum videtur de Canonicis Proteſtantibus, qui nomine tenus ſaltem ſunt Clerici. In Saxonia Electorali omnes Clerici regulariter in feudo ſuccedere poſſunt. *Conſt. Saxon. 28. p. 3.*

§. 13. Denique etiam à feudis arceantur (4.) qui animi corporisque defectu laborant, ut furioſi, ſurdi, muti, cœci & claudi *I. f. 6.*

II. f.

II. f. 36. & nihil intereſt, ſive defectus ille naturalis ſit, ſive ex accidenti ſupervenerit; ſi tamen, feudo jam obtento, accidat, poſſeſſor eodem non excutitur STRUV. *d. c. 9. §. 10.* Rationi etiam eſt conſentaneum, ne, ob quemvis leviorem defectum, aliquis inhabilis pronuncietur, maxime cum primaria ratio ob quam perſonæ ejusmodi fuerunt excluſæ, hodie ceſſet. Illud in genere nihil refert, ſive liberi in poteſtate exiſtant, ſive ſint emancipati, nam emancipatio hodie non tollit agnationem, imo agnatio ſucceſſioni feudali eſt accidentalis, nec præciſe ad eam requiritur.

§. 14. Modum ſuccedendi quod attinet, diſtingvendum eſt, utrum *jus primogenituræ*, an *ſucceſſio pluralis* locum habeat. Illo caſu primogenitus ejusque deſcendentes, juxta lineæ & nativitatis prærogativam, ſaltem admittuntur, reliqui appanagio debent eſſe contenti. Illa ſucceſſio obtinet, jure Longobardico in feudis regalibus *II. f. 55. §. 1.*. Sed in Germania, multa ejusmodi feuda diviſioni & ſucceſſioni plurali ſubjacent, in Electoratibus tamen *A. B. tit. 7. 24.* ac aliis quibusdam Territoriis jus primogenituræ obtinet, de quo in jure publico agitur *vid.* RHET. *comm. jur. feud. l. 1. tit. 8. n. 5. ſeqq. p. 309.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 4. c. 4.*

§. 15. In feudis individuis, locus etiam eſſe poteſt Juri Majoratus, vi cujus Senior familiæ feudum conſequitur *v.* RHET. *comm. jur. feud. l. 1. tit. 8. n. 11. p. 310.* Aliquando majoratus juri primogenituræ eſt conjunctus, quo caſu non Senior totius familiæ, ſed potioris lineæ ſuccedit *v.* STRYK. *E. J. F. c. 15. qu. 32.* hinc v. gr. filius ſecundogenitus præfertur primogeniti, ante Patrem mortui, filio, ſi modo, quod plerumque eſt, hunc ætate vincat. In tali ergo Majoratu nativitatis prærogativa quidem attenditur, quoad totam aliquam lineam, non vero quoad perſonas in ea contentas, ſed in his ætatis habetur ratio. De cætero majoratus in Germania non eſt uſitatus.

§. 16. In feudis mediatis jus primogenituræ & majoratus locum non habet regulariter, ſed potius ſucceſſio pluralis, & diviſio, tam de jure Longobardico *II. f. 55. §. 1.* quam germanico. Poſſe tamen aliud pactis conſtitui, dubium non eſt, hinc inter Nobiles quandoque receptum, ut Senior familiæ feudum conſequatur, quod ambula-

Digitized by Google

bulatorium feudum, *umgehend lehn* dici ſolet *v.* STRUV. *d. c. 9.* §. *5. n. 5.* CARPZ. *p. 3. C. 29. D. 10.* Sed, extra hoſce caſus ſpeciales, plures ſuccedunt, hinc, quoad liberos, tres caſus ſunt diſtingvendi, vel enim exiſtunt (1.) ſoli filii vel (2.) filii &, ex defunctis filiis, nepotes, vel (3.) ſoli nepotes aliique remotioris gradus.

§. 17. Primo caſu filii cæteros deſcendentes excludunt, ac in capita ſuccedunt *I. f. 1. 8.* Secundo, nepotes, jure repræſentationis, in portionem ſtirpis ſuæ, admittuntur *I. f. 8.* Tertio, nepotes, ſi nemo ex iis deficiat, remotiores excludunt, ac, ſi ex diverſis filiis nati ſint, in ſtirpes ſuccedunt *I. f. 8. junct. Nov. 118. c. 1.* ſi vero ex nepotibus aliquis defecerit, ejus deſcendentes, ſi adſint, partem illius, jure repræſentationis accipiunt, quæ ſuccedendi ratio, in cæteris deſcendentibus, in infinitum obtinet CARPZ. *p. 3. C. 29. D. 15.* SCHULTZ *Synopſ. jur. feud. c. 8. n. 33. 35.* STRUV. *d. c. 9.* §. *5.*

§. 18. Plures ſucceſſores, prout viſum fuerit, vel feudum indiviſum retinere, vel uni, ſub conditione pecuniæ cæteris ſolvendæ, ac ſæpe in feudalem ſortem convertendæ *v. c. 4.* §. *18.* adjudicare, vel inter ſe dividere poſſunt *II. f. 50. 55.* §. *1.* STRUV. *d. c. 9.* §. *5. n. 4.* idque vel ultronea conventione, vel autoritate judicis, vel interventu ſortis. In Saxonia, ſi duo ſucceſſores adſint, major dividit, & minor eligit SCHULTZ. *Synopſ. jur. feud. c. 8. n. 30. 31.* Conſenſus domini ad diviſionem non requiritur, cum qualitas feudi diviſibilis eum jam contineat, STRUV. *d. c. 9.* §. *5. n. 6.* nimia tamen feudorum diviſio quandoque prohiberi ſolet *v.* RHET. *comm. jur. feud. l. 1. tit. 8. n. 4. p. 309.*

§. 19. Sive autem liberi bona indiviſa retineant, ſive inter ſe dividant, omnes inveſtituram à Domino petere & impetrare debent *II. f. 26.* §. *omnes* niſi illius conſenſu Provaſallus ſit conſtitutus, qui ſolus inveſtituræ ſolennia peragit. Quodſi uni feudum adjudicetur, ille ſolus inveſtituram petit *II. f. 26.* §. *omnes* ac reliqui nihilominus ſuccedere poſſunt, ſi ordo eos tangat *II. f. 50.* ſed in Saxonia, conſervando juri, opus eſt ſimultanea inveſtitura *v.* STRUV. *d. c. 9.* §. *5. n. 7.* de qua re in loco proprio amplius dicendum erit.

§. 20. Aliquando liberi in feudo non ſuccedunt, licet requiſita feudalia habeant, nimirum (1.) ob feloniam, quam vel Pater, vel liberi

beri commiſerunt *II. f. 31.* (2.) ob pactum, quo, inito matrimonio, à ſucceſſione ſunt excluſi *II. f. 29.* ſi vero pactum illud ſaltem reſpiciat allodialia, ſucceſſio feudalis ſalva eſt *II. f. 26. §. filii v.* STRUV. *d. c. 9. §. 5. n. 8. ſeqq.* Cæterum hodie privatis matrimonium, eo pacto, vix inire licebit, niſi diſpenſatio Domini Territorialis acceſſerit *conf.* JUS FEUD. GERM. *c. 21.*

CAPUT XVI.

DE SUCCESSIONE FEUDALI

LEGITIMA PARENTUM ET COLLATERALIUM.

SUMMARIA.

In feudo novo acquirentis parentes & collaterales regulariter non ſuccedunt §. 1.
Bene autem in antiquo vi ſangvinis vel ſimultaneæ inveſtituræ §. 2.
Hæc fit vel æqualiter, vel juri ſangvinis attemperatur §. 3.
Parentes regulariter liberis non ſolent ſuccedere §. 4.
Fit tamen illud aliquando ob refutationem filio factam §. 5.
Quo caſu etiam defuncti fratrem excludit §. 6.
Alii caſus quibus aſcendentes ſuccedunt §. 7.
Ex collateralibus primo ſuccedunt fratres §. 8.
Et prædefunctorum quorundam liberi jure repræſentationis §. 9.
Defuncti patrueles excludunt patruos §. 10.
Remotiores agnati admittuntur ſecundum prærogativam linearum & graduum §. 11.
Primo attenditur lineæ propinquitas §. 12.
Quæ ſuccedendi ratio æquitate nititur §. 13.
Inter plures lineæ proximioris prærogativa gradus obſervanda eſt §. 14.
Deficiente linea paterna, inter remotiores etiam proximitas attendi debet §. 15.
Quod contra diſſentientes amplius confirmatur §. 16.
Succeſſionis linealis principium generale ejusque applicatio §. 17.
Deficiente linea, ſucceſſio ex gradus proximitate definienda eſt §. 18.
Succeſſio linealis fruſtra à nonnullis rejicitur §. 19.
In computanda proximitate obſervatur jus civile §. 20.
Monita nonnulla generalia quoad ſucceſſionem feudalem §. 21.

§. 1.

IN feudo novo neque acquirentis Parentes, neque collaterales regulariter ſuccedunt, cum illi ſolum ejusque deſcendentibus feudum concedatur *II. f. 50. I. f. 1. §. 2. II. f. 18.* Sicut vero, expreſſo pacto, ſucceſſio ipſis poteſt conciliari, ita aliquando tacito conſenſu, vel peculiari inveſtiendi modo, idem fieri

fieri ſolet: Ut ſi feudum novum jure antiqui, vel ob merita paterna concedatur, aut frater, ex communibus bonis, feudum comparet *v.* Struv. *S. J. F. c. 9. §. 3. n. 4.* Strtk. *E. J. F. c. 16. §. 8. 9.* Sed in Saxonia, illa non ſufficiunt, verum opus eſt ſimultanea inveſtitura.

§. 2. In feudo autem antiquo, ſucceſſio parentum & Collateralium locum habere poteſt, nam licet hunc titulum, ratione ultimi poſſeſſoris, gerant, attamen omnes, intuitu primi acquirentis, ſunt deſcendentes. De cætero requiſita *c. 15. §. 2.* tradita, hic etiam debent præſupponi, præterea obſervandum, quod perſonæ illæ, jure Longobardico, *vi ſangvinis*, ſed germanico, *virtute ſimultaneæ inveſtituræ* ſuccedant, de quo *c. 6.* actum, neque tamen ſangvinis communio ideo negligenda eſt, cum ei ſimultanea inveſtitura attemperari ſoleat.

§. 3. Intelligendæ igitur harum perſonarum ſucceſſioni, videndum, utrum *ſimultanea inveſtitura ſimpliciter facta*, an *ordini ſangvinis attemperata ſit.* Illo caſu agnati omnes, inveſtitura ſimultanea donati, ſine conſideratione proximitatis, ſuccedunt in capita, niſi plures ita conjuncti ſint, ut unius perſonæ vice fungantur. Hoc vero, juxta ſangvinis ordinem, tam feudalibus, quam, his deficientibus, allodialibus legibus conſtitutum, admittuntur. In dubio autem inveſtitura ſimpliciter, non juxta prærogativam ſangvinis, *nach rechter Sipp-Zahl* facta cenſetur Struv. *d. c. 9. §. 16. n. 5. ſeqq.* licet alii contrarium aſſerant *v.* Coler. *Deciſ. 52.* quæ ſententia, ab uſu præſentis temporis, non videtur abludere.

§. 4. Cum igitur ſimultanea inveſtitura juri ſangvinis ſæpe attemperetur, explicandum eſt, quomodo tam ex præſcripto juris feudalis longobardici, quam, hoc deficiente, juris allodialis germanici & Romani, vi agnationis ſuccedatur. Quod igitur Parentes attinet, regulariter caſus non occurrit, quo illi filiis vel nepotibus ſuccedant, cum feudum prius perveniat ad parentes, quam liberos, adeoque hi, ab illis regulariter id accipiant. Tantum igitur ſucceſſio Parentum, circa feudum antiquum, locum habet, quando illi, jure ſuo non uſi, feudum ad liberos devenire patiuntur, ac hi, ſine liberis decedunt.

§. 5.

§. 5. Sic ſi Pater feudum filio refutet, accepta, ubi opus, ſimultanea inveſtitura, ac filius, ſine liberis, moriatur, ad Patrem feudum revertitur, qui etiam defuncti fratrem, juxta ſangvinis ordinem, ſimultanee inveſtitum, ac Patri alias, ex *Nov. 118. c. 2.* æqualem, excludit, ob lineæ rectæ, præ collaterali, prærogativam, ut nonnulli volunt *v.* STRUV. *S. J. F. c. 9. §. 3. n. 3.* STRYK. *E. J. F. c. 16. qu. 6.*

§. 6. Sed hæc ratio vix hic applicari poteſt, nam quæ de prærogativa linearum dicuntur *II. f. 50.* illa pertinent ad diverſas lineas collaterales, quarum varietas, ex ſtirpe peculiari, intelligitur, ſed Pater cum filiis ſuis, conſtituit tantum unam lineam, quæ, diverſo ſaltem reſpectu, recta & collateralis dicitur. Quare prærogativa Patris, inde potius repetenda, quod per eum filius jus ſuccedendi conſequatur, aut quod Pater ſaltem in gratiam filii defuncti, feudo ſe abdicaverit, adeoque, hoc deficiente, illud ſolus recipiat, quæ ſententia, jure Saxonico, certa videtur *Landr. l. 2. c. 27.*

§. 7. Si avus, conſentiente filio, feudum nepoti concedat, & hic ſine liberis moriatur, pater aut avus, uter adhuc in vivis eſt, ſuccedere poteſt, qui etiam defuncti fratres, ob rationem modo datam, excludit. Si vero avus & pater adhuc vivant, illum huic præferendum putem, quia feudum ſemel poſſedit, ac, deficiente nepote, ad ſe potius, quam filium reverti voluit. Si quis fratris filio feudum conceſſerit, hoc ſine liberis mortuo, ejus Pater ſuccedit, qui defuncti fratres, ſive filios ſuos, itidem excludere videtur, cum ſaltem, ratione filii defuncti, jure ſuo, quo filios in ſuccedendo antecedit, ſe abdicaverit *v.* STRUV. *d. c. 9. §. 3. n. 3.*

§. 8. Quoad ſucceſſionem collateralium præſupponendum, quod illa regulariter ſaltem ad agnatos pertineat, cognati autem, utpote à fœminis deſcendentes, ab ea excludantur *II. f. 11.* In feudo tamen fœmineo cognati quoque ſuccedunt, ſed obſervata ſexus maſculini & agnationis prærogativa, niſi æqualitas diſerte placuerit. Primo igitur in feudo ſuccedunt, defuncti fratres germani & conſangvinei, uterinis excluſis: Si vero feudum fœmineum ſit, uterini cum germanis idem jus habent ac conſangvineos, in caſu habili excludunt *v.* STRUV. *d. c. 9. §. 6. n. 1. 2.*

§. 9. Si fratres ſoli ſint, in capita ſuccedunt, ſi vero nonnullo-

Digitized by Google

§. 13. Ratio autem prærogativæ linealis, ex communi mortalium affectu, quo bona ſua prius in deſcendentes, quam collaterales devolvi cupiunt, dependet: Nam (1.) in caſu allato, defuncti pater feudum poſſedit, hic autem vult, ut, ſe mortuo, illud prius perveniat ad ſuos deſcendentes (qui defuncti collaterales ſunt in propinquiori linea) quam fratrem (defuncti patruum & agnatum remotioris lineæ) cum igitur, poſt ejus mortem, ad unum filium pervenerit, ideo hoc, ſine liberis, mortuo, ad cæteros filios & deſcendentes devolvi prius debet, quam ad fratrem perveniat, ex quo æquitas ſucceſſionis linealis elucet.

§. 14. Si autem (2.) *in proximiore linea plures exiſtant, gradu potiores præferuntur.* E. gr. Defunctus relinquit fratris filium ab una, & alterius fratris nepotem, ab altera parte, ille hunc excludit, cum enim uterque cum defuncto in eadem linea, quæ ab ejus patre habet originem, exiſtat, adeoque inde prærogativa deduci nequeat, hinc ex gradus propinquitate res decidenda. Qua occaſione notandum, quod, in caſu allato, linearum ſpecialium, quas defuncti fratres, cum ſua progenie, formant, nulla habeatur ratio, cum defunctum non comprehendant, quod tamen verum eſt in ſucceſſione plurali, nam ſi jus primogenituræ locum habeat, tum, ad inveniendam ætatis prærogativam, ſpeciales ſucceſſurorum lineæ, quoque attendi debent.

§. 15. Si proximior ſive paterna linea deficiat, inter remotiores etiam proximitas eſt obſervanda. E. gr. defunctus relinquit patrui filium, qui ei in quarto, vel nepotem, qui in quinto gradu eſt, ab una, & patruum magnum, qui ei itidem in quarto gradu conjungitur, ab altera parte; Illi hunc excludunt, quia defuncto ſunt in linea proximiore, quæ ejus avum habet autorem, hic vero in remotiore, quæ à proavo dependet, cum igitur eadem hic ſubſit ratio, quam §. 13. dedimus, ideo idem merito jus locum habere debet *v.* STRYK *E. J. F. c. 16. qu. 17.*

§. 16. Quidam exiſtimant, inter remotiores lineas, proximitatem non attendendam, ſed, ex prærogativa gradus, unice ſucceſſionis jus judicandum eſſe ob *II. f. 50.* verba: *ſed omnibus ex hac* (proxima) *linea deficientibus, omnes aliæ lineæ æqualiter vocantur vid.*

STRUV.

Digitized by Google

STRUV. *d. c. 9. §. 7. n. 4. 5. 7.* Verum vocabulum: *æqualiter*, hic idem eſt ac: *ſimiliter*, ut ſenſus ſit; *deficiente linea proxima*, *omnes aliæ ſimiliter*, id eſt, obſervata earum proximitate, *vocantur.* Sic *I. f. 26. pr. in fin.* vocabulum *pariter*, pro *conjunctim* vel *ſimul*, probabiliter accipitur.

§. 17. Tota igitur ſucceſſio linealis hac certa & perſpicua regula comprehenditur: *Ex collateralibus primo ſuccedunt, qui defuncto per ejus patrem conjunguntur, his deficientibus, qui per avum, ſi nec ex hac linea aliqui ſuperſint, qui per proavum, & ita porro. In ſingulis autem lineis, juxta prærogativam gradus ſucceditur, nulla habita linearum ſpecialium, quæ defunctum non comprehendunt, ratione, niſi jus primogenituræ obtineat.* In ejus igitur, ad caſus ſpeciales, applicatione, ſtirps quæ defunctum & ſucceſſuros comprehendat, inquiri, ac ex ejus diverſitate, prærogativa lineæ judicari debet. Si jus primogenituræ obtineat, inter ipſos etiam, qui ſuccedere cupiant, ſtirpis & linearum ſpecialium ratio habenda eſt.

§. 18. Si duo fratres feudum acquirant, illudque ad unius poſteros deinde perveniat, quæritur an, his deficientibus, alterius fratris poſteri, qui ſuperſunt, ſimul ſint admittendi, ſine graduum conſideratione? Ita putat STRUV. *S. J. F. c. 9. §. 7. n. 8.* ſed verius eſt, quod juxta graduum prærogativam ſuccedere debeant, nam duorum fratrum poſteri hic communem lineam non conſtituunt, cum illorum pater feudum non habuerit, adeoque ſtirps communis deficiat, hinc, ceſſante linea, ad gradus neceſſario eſt recurrendum *II. f. 50. add.* Dn. LINCK. *deciſ. Jenenſ. Dec. 137.*

§. 19. Nonnulli ſucceſſionem linealem plane rejiciunt *vid.* STRUV. *S. J. F. c. 9. §. 7. n. 3. 6.* ITTER. *de F. I. c. 15. §. 11.* In ſpecie Dn. SCHILT. *in Comment. ad II. f. 50.* eam quoque oppugnat, cui tamen ſe oppoſuit Dn. TEXTOR *in diſſert. de ſucceſſ. lineal. Francofurt. 1698. edita* cui iterum SCHILTER *in mantiſſa ad d. comment.* reſpondit. Sed ſucceſſio linealis ſatis fundata eſt, hinc ſententiam diſſentientium, vel à veritate abire, vel in logomachiam deſinere, plane arbitror, uſu tamen ſucceſſionem linealem ubique ſervari, nolim aſſerere *v.* DISSERT. *de Succeſſ. in Germ. Territor. hab. Lipſ. 1707. §. 49. ſeqq.*

§. 20.

§. 20. De cætero ſucceſſio feudalis in infinitum obtinet, ſive legibus ad certum aliquem gradum non eſt reſtricta *v.* SCHULTZ *Synopſ. Jur. feud. c. 8. n. 155.* STRYK *E. J. F. c. 16. qu. 19. 20.* In inveſtiganda autem proximitate, computatio juris civilis, non Canonici obſervatur, STRUV. *d. c. 9. §. 7. n. 9.* quia, ut vulgaris eſt perſvaſio, hoc ſaltem ab uno latere collaterales computat, adeoque ſingulorum proximitatem accurate non oſtendit, quod tamen in ſucceſſionibus, ubi unusquisque commodo ſuo ſtudet, eſt neceſſarium: Sed certior eſt ratio, ſi dicas, computationem juris Canonici ideo in ſucceſſionibus non obſervari, quia collaterales inter ſe plane non computat, ſed eorum, à communi ſtipite, deſcenſum ſaltem ſignat, de quo *l. 6. c. 3.* actum.

§. 21. Liberi in feudo ſuccedentes, hæreditatem allodialem ſimul adire tenentur, ſed agnatis feudum & allodium ſeparare licet *II. f. 45. Conſt. Saxon. 47. p. 2.* STRUV. *d. c. 9. §. 11.* quousque autem ſucceſſores feudales, ad debita anteceſſoris ſolvenda, in genere teneantur *c. 12. 13. 14.* expoſitum eſt. Conjuges & fiſcus in feudo non ſuccedunt, ſed, deficientibus agnatis, ad dominum directum illud redit, hujus tamen jus excluditur, ſi extranei in ſimultaneam inveſtituram ſint recepti, vel feudum, domini conſenſu, in fœmineum mutetur. Inter Status imperii, etiam pacta confraternitatis dominum quandoque excludunt, quæ ſunt *conventiones, inter duas pluresve familias illuſtres, conſenſu habili eo fine initæ, ut, una familia extincta, ſuperſtes in Territorium vacuum ſuccedat,* de quibus in Jure Publico agitur *v.* ITTER. *de F. J. c. 17.* conf.

JUS FEUD. GERMAN.

c. 22.

Digitized by Google

CAPUT XVII.

DE TESTAMENTO ET TUTELA FEUDALI.

SUMMARIA.

Teſtamenta etiam circa feuda quandoque occurrunt §. 1.
In feudo hæreditario ſat libera eſt teſtandi facultas §. 2. 3.
Ut & in oppignorato, non autem pigneratitio §. 4.
Porro in feudo ſub lege retractus vendito, non autem prædio ſub eadem lege in feudum dato; monitum generale quoad feuda impropria §. 5.
De rebus allodialibus in feudo occurrentibus Vaſallus valide teſtatur §. 6.
In feudo novo valet teſtamentum quoad liberos §. 7.
Non vero regulariter ratione domini aut ſimultanee inveſtitorum §. 8.
Teſtamentum in horum favorem factum nullius eſt effectus §. 9.
In feudo antiquo in præjudicium agnatorum Vaſallus regulariter teſtari nequit §. 10.
Quoad liberos variant interpretes §. 11.
Sed temperamento opus eſt §. 12.
Valet igitur teſtamentum paternum quoad fructus §. 13.
Non feudi ſubſtantiam §. 14.
Licet domini conſenſus ac ingratitudo filii interveniat §. 15.
Filius ab allodio excluſus debita paterna in ſubſidium ex feudo ſolvit §. 16.
Conſenſu accedente filius à feudo excludi poteſt §. 17.
Applicatio dictorum ad feuda immediata §. 18.
Conſectaria ex differentia feudi & allodii deducta §. 19.
Facultas teſtandi quoad dominium directum regulariter ceſſat §. 20.
Tutela feudalis ex legibus allodialibus fere judicanda §. 21.
Præcipue quoad feuda mediata §. 22.
Poſſeſſor feudi liberis, non collateralibus tutorem dare poteſt §. 23.
Ceſſante tutela teſtamentaria, ſequitur legitima §. 24. 25.
Et hac deficiente, dativa §. 26.
Delationem ſequitur acceptatio, adminiſtratio cæteraque tutelæ capita ex loco proprio ſupponenda §. 27.

§. 1.

OB jus aliis quæſitum, regulariter teſtamentum, circa feudum, invalidum eſt *I.f.8.* Sed cum non omnium feudorum eadem ſit natura, præterea illi, quorum intereſt, in ultimam voluntatem conſentire poſſint, aut etiam ob delictum, jus competens quandoque amittant, denique quorundam ſucceſſio ab arbitrio poſſeſſoris quodammodo dependeat, hinc teſtamenta, in feudis, omnino etiam locum quandoque inveniunt. In genere igitur inter feuda *impropria* & *propria* diſtingvendum eſt.

§. 2. Si

§. 2. Si feudum hæreditarium & alienabile ſit, libere de eodem poſſeſſor teſtari, liberos aliosque propinquos excludere, ac, ſine domini conſenſu, in extraneum illud transferre poteſt, modo legitima iis ſalva ſit, qui ejus petendæ jus habent, aut ob juſtas cauſas exhæredati ſint, nam alias teſtamentum, velut inofficioſum, impugnatur. Si vero feudum non ſit alienabile, tum teſtamentum ſaltem valet inter propinquos, ſed ſi extraneus inſtituendus ſit, domini conſenſus requiritur.

§. 3. Tenentur autem agnati ſervare ultimam voluntatem quoad feudum, licet in allodio ſimul non ſint inſtituti, etſi nonnulli hoc exigant *v.* STRUV. *c. 9. §. 12. n. 2. 3.* nam accipiunt feudum beneficio ultimi poſſeſſoris. Ex eadem ratione, poſſeſſor feudum inæqualiter, inter ſucceſſores, dividere, aut quosdam plane excludere poteſt, modo non ſit inofficioſum, ac domini conſenſus accedat, ſi extraneus inſtituatur. Jure Saxonico, in præjudicium ſimultanee inveſtitorum, nec in feudo hæreditario, teſtamentum valere tradunt CARPZ. *p. 2. C. 47. D. fin.* STRUV. *S. J. F. c. 9. §. 12. n. 4.* quæ ſententia, pro diverſa feudi hæreditarii ſuppoſitione *v. c. 11. §. 21.* admitti & rejici poteſt.

§. 4. Si feudum regulare, alicui oppignoratum & traditum ſit, teſtamento in alium illud transferri poteſt, nam jus pignoris, natura ſua, alienabile eſt, modo fraus nulla ſubſit, aliquando etiam conſtitui ſolet, ne ſine conſenſu domini directi feudum oppignoratum alienetur *v.* CARPZ. *l. 5. Reſp. 36.* Aliud eſt in feudo pigneratitio, quod creditor, in ſecuritatem crediti, ſub nexu feudali, accipit hoc enim nec teſtamento, nec alia ratione alienari poteſt, nexu feudali alienationem impediente *v.* STRYK. *E. J. F. c. 14. §. 14.* v. ſupr. *c. 2. §. 6.*

§. 5. Feudum proprium, ſub pacto retractus venditum, feudo oppignorato, ſed prædium, ſub eodem pacto, in feudum datum, pigneratitio ſimile eſt, hinc illud alienari poteſt, hoc non. Sed omnia exempla feudorum impropriorum referre, non opus eſt, cum non adeo frequentia ſint, præterea facultas teſtandi, ex eo ſemper æſtimanda ſit, num feudum, quoad *libertatem alienandi*, à conſveta feudorum natura abeat, nec ne. Sic in feudo franco teſtamentum non

valet, cum remiſſio ſervitiorum, facultatem alienandi non inferat STRTK. *d. c.14. §. 13.*

§. 6. Circa feuda propria ſive regularia, caſus nonnulli, qui quoad ea occurrunt, nec tamen ad illa pertinent, ſeparari debent. Nam de *fructibus jam perceptis*, nec non de *ſtantibus ultimi anni*, ut & de *meliorationibus feudi*, quatenus illi & hæ, hæredes allodiales ſequuntur, porro de *inventario propria pecunia comparato*, denique de *pecunia ex feudo legitime & ſimpliciter vendito, redacta* Vaſallus dubio procul teſtari poteſt, ſunt enim res revera allodiales *vid.* STRTK. *d. c.14. qu.10.11.12.*

§. 7. Ipſum vero feudum quod attinet, diſtingvendum eſt, inter *novum* & *antiquum*. In illo poſſeſſor, inter liberos, teſtari, eos inæqualiter inſtituere, aut quosdam plane excludere poteſt, modo excluſio non ſit inofficioſa; Neque ad hæc requiritur conſenſus domini, aut ut liberi in allodio inſtituantur, nam feudum novum, liberorum intuitu, eſt inſtar allodii, hinc de eodem, perinde ac de hæreditate, Vaſallus teſtatur. Si vero extraneus ſit inſtituendus, teſtamentum non aliter valet; quam domini conſenſu accedente: Si liberi ſint ſimultanee inveſtiti, teſtamentum, in horum præjudicium, plane non valet.

§. 8. Deficientibus liberis, feudum novum ad dominum revertitur, cui teſtamentum fruſtra opponitur. Aliquando vel agnati, vel extranei ſimultanee inveſtiuntur, quibus adeo teſtamentum etiam non obſtat, niſi ſub conditione ſervandi illud, in allodio ſint inſtituti, hique aditione conditionem probent. Illud in genere certum eſt, quod poſſeſſor, tam in feudo novo, quam antiquo, eos, qui jure proprio ſuccedunt, in teſtamento inſtituere poſſit, ſed inſtitutionis illius nullus eſt effectus.

§. 9. Equidem, ex inſtitutione illa, inſtitutos remedium ex *l. f. n. C. de edict. D. Hadrian. tollend.* conſequi, nonnulli exiſtimant *v.* SCHRAD. *de feud. p. 7. c. 2. n. 18.* ſed ſententia illa fundamento deſtitui videtur, nam remedium illud oritur ex *juris evidentia*, quam teſtamentum, nullo vitio viſibili laborans, operatur, adeoque præſupponit teſtatorem, qui de re libere potuit diſponere, nam hic ſua diſpoſitione, urgentem ejusmodi præſumtionem, pro inſtituto, exci-

excitare potuit. Sed illa ad precariam velut Vaſalli, de re aliena quodammodo teſtantis, ordinationem applicari nequeunt.

§. 10. In feudo antiquo, uti dubio procul valet teſtamentum, ſi ii, quorum intereſt, conſentiant, ita ſepoſito hoc conſenſu, *agnati ac ſimultanee inveſtiti, à filiis* ſeparandi ſunt. Illi in teſtamento neque excludi, neque gravari poſſunt, licet dominus conſentiat, nam jus quæſitum iis auferri nequit: Si vero in allodio, ea conditione inſtituantur, illique adeundo conſentiant, ultimam voluntatem, etiam quoad feudum, obſervare debent, ſed ſi non placeat conditio, ſolum feudum jure ſuo vindicare poterunt *II. f. 45.* Quodſi etiam agnati, ad ſolvenda debita hæreditaria, alicubi obſtringantur, *v. c. 12. §. 31.* teſtamentum, quoad fructus, valebit.

§. 11. Circa liberos non eadem omnium eſt ſententia; Quidam illos pari jure, cum agnatis gaudere, adeoque teſtamentum paternum, contra eos, non valere cenſent. Alii contra exiſtimant, quod, cum allodium à feudo ipſis ſeparare non liceat, filii ultimam Patris voluntatem, quoad feudum, ſervare teneantur, ſi vero Pater ab allodio eos excludat, quod tum, neglecto teſtamento feudali, feudum jure proprio vindicare queant *v.* STRUV. *S. J. F. c. 9. §. 12. n. 5. ſeqq.* STRYK *E. J. F. c. 14. qu. 5.*

§. 12. Sed neutra ſententia admitti debet; patri facultas teſtandi neque ſimpliciter neganda neque concedenda, ſed illa certo potius modo circumſcribenda eſt: Nimirum fundamenti loco ſupponendum, quod filius feudum antiquum, ſuo modo, à primo acquirente, & à patre habeat, hinc etiam hujus debita hæreditaria ſolvere tenetur *II. f. 45.* quod in Saxonia confirmatum *p. 2. C. 47. v. c. 12. §. 30.* licet jure Saxonico antiquo filius hoc onus declinare poſſe videatur *Landr. l. 2. c. 21.* CARPZ. *p. 2. C. 47. D. 4.* COLER *Deciſ. 79.* etſi alii ſanctionem illam rationi & juri Longobardico attemperandam eſſe cenſeant *v.* PISTOR. *l. 2. qu. 2.* STRUV. *S. J. F. c. 14. §. 30. n. 2.*

§. 13. Exinde ſequitur (1.) *quod teſtamentum paternum, intuitu fructuum, ſit validum*, hinc Vaſallus uxori uſumfructum feudi, usque ad filii majorennitatem, concedere teſtamento poteſt: Imo videtur, in longius tempus, uſusfructus extendi poſſe, licet etiam nulla

Digitized by Google

bona allodialia adſint, modo teſtamentum non ſit inofficioſum. Quodſi autem ab allodio, quod adeſt, filius excludatur, tum teſtamentum eousque ſaltem valere videtur, quousque ad debita hæreditaria, ex feudo ſolvenda, hoc caſu, filius eſt obſtrictus, nam juxta hanc obligationem, valor teſtamenti, in dubio, judicandus videtur.

§. 14. Sed (2.) *quoad ipſam feudi proprietatem, teſtamentum filiis non nocet*, hinc Pater eos neque excludere, neque inæqualiter inſtituere poteſt, nam alias proviſio primi acquirentis ipſis plane non prodeſſet. Nec obeſt, *quod ob debita patris feudum diſtrahi queat*, nam hoc admiſſum eſt, ne creditores lædantur, cum facta nequeant fieri infecta, inde vero non ſequitur, quod re integra, Pater feudum liberis auferre queat *v. c. 11. §. 12.*

§. 15. Teſtamentum filiis non obeſſe, licet dominus in id conſentiat, facile intelligitur. Si vero filius ingratitudinem, quæ exhæredationem jure Romano meretur, commiſerit, v. gr. patrem verberaverit, tum, accedente domini conſenſu, eum à feudo poſſe excludi, aliqui cenſent *v.* STRYK. *E. J. F. c. 14. qu. 7.* Sed cum domini conſenſus jus quæſitum auferre nequeat, neque filius ob ſolam ingratitudinem, quæ in feloniam non incidit, ex rationibus juris feudalis, eodem privetur, ideo contraria ſententia verior videtur.

§. 16. Quodſi adeo Pater liberos tam ab allodio, quam feudo excludat, teſtamentum, quoad hoc, ipſo jure nullum eſt, de valore vero ejus, quoad illud, juxta præſcriptum juris Romani, judicandum erit. Quodſi exhæredatio conſiſtat, filium tamen, ad debita paterna, ex feudo in ſubſidium ſolvenda, teneri putem, licet alii diſſentiant *v.* STRUV. *S. J. F. c. 14. §. 30. n. 7.* nam, obligationem filii juſta exhæredatione tolli, nulla ratione aſſeri poteſt.

§. 17. Si filius, ſub ea conditione, in allodio, inſtituatur, quo excluſionem à feudo, ratam habeat, hæc, accedente conſenſu, valebit. Si vero conditio non placeat, tum poterit feudum ſuo jure vindicare, ac teſtamentum ratione allodii, à quo, deficiente conditione, excluſus eſt, juxta jus Romanum, impugnare. Quodſi adeo, in illum eventum, nulla facta ſit exhæredatio, teſtamentum erit ipſo jure nullum, ſi vero ea intervenerit, cum cauſæ habilis expreſſione, tum querelæ inofficioſi teſtamenti locus erit.

§. 18. Ha-

Digitized by Google

§. 18. Hactenus dicta etiam ad Feuda imperii immediata pertinere videntur, hinc pater de ipſa proprietate, in præjudicium liberorum, teſtari, ac e. gr. jus primogenituræ introducere non poterit *v.* DISSERT. *de ſucceſſ. in Germ. Territor. hab. Lipſ. 1707. §. 39.* Sed ratione fructuum ultima voluntas valebit, etſi & hic res civiliter æſtimanda videatur, ne media dignitati conſervandæ neceſſaria, filiis ſubtrahantur. Cum agnati, ad æs alienum ſolvendum, obligentur *v. c. 12. §. 32. 33.* videtur etiam quoad eos, teſtamentum in fructibus valere; Sed forte teſtamentum non eſt actio Reipublicæ, hinc nec ſucceſſorem agnatum obligabit.

§. 19. Ex dictis liquet, quod *allodium*, & *feudum* inprimis *antiquum*, plane differant, inde ſequitur (1.) quod bona feudalia antiqua filiis, in legitimam imputari nequeant, (2.) quod ſub fideicommiſſo non comprehendantur *v.* STRYK. *E. J. F. c. 14. §. 18. 20.* (3.) quod teſtamentum, intuitu allodii, valere, ac, ratione feudi, nullum eſſe queat BERLICH. *p. 1. Deciſ. 49.* Quodſi quis ſciens feudum, quod alienare non poterat, alicui legaverit, hæredes allodiales ejus æſtimationem præſtare tenentur *arg. §. 4. J. de legat. l. 39. §. 7. de legat. 1. l. 67. §. 8. de legat. 2.* nec opus eſt, ut teſtator diſerte hoc exprimat *v.* STRUV. *d. c. 9. §. 12. n. 6.* nam ſola ſcientia voluntatem ſatis oſtendit.

§. 20. De dominio directo, dominus teſtari poſſe cenſetur, cum illud, beneficio Vaſalli, non habeat *v.* STRYK. *E. J. F. c. 14. §. 19.* Sed malim facultatem teſtandi domino negare, cum alienatio in genere ei non ſit conceſſa *v. c. 10. §. 20.* nam in hoc contractu, perinde ut in ſocietate, ad perſonas reſpicitur; Nec obeſt ratio ſententiæ contrariæ, nam uti aliquando, à beneficio Vaſalli, dominium directum dependere poteſt, ſi per oblationem feudum conſtituatur, ita in genere, non ex *cauſa movente*, ſed *contractu ſecuto*, jus tam Vaſalli, quam domini judicari debet. Ad Status imperii hæc ita ſimpliciter applicari non debent, cum, in iis, alii reſpectus concurrant *v. c. 10. §. 20. conf.* JUS FEUD. GERMAN. *c. 23.*

§. 21. Sæpe contingit, ut ſucceſſio feudalis, in Impuberem vel Minorem, tutore aut Curatore indigentem cadat, hinc non immerito de Tutela vel Cura feudali, nunc aliqua dicenda ſunt. In legibus

Digitized by Google

bus feudalibus parum vel nihil hac de re cautum, hinc ex legibus allodialibus, ac præcipue jure romano pleraque deſumuntur, ac ad feuda applicantur. Quo autem applicatio recte fiat, inter feuda *immediata* & *mediata* diſtingvi debet.

§. 22. Ad illa leges privatæ non ita ſimpliciter, ut à multis fieri ſolet, applicari debent, de quo in Jure Publico agitur *v.* Specim. Jur. Publ. *l. 4. c. 6.* Sed his leges illæ, ac præcipue romanæ, recte applicantur, nam Vaſalli mediati, ſunt ſimul ſubditi adeoque legibus illis ſubjecti, præterea leges romanæ, in omnem uſum ſunt probabiliter receptæ, denique multa, quæ, quoad tutelam, jure romano conſtituta ſunt, ex æquitatis principiis reſultant, adeoque de eorum valore eo minus dubitari debet.

§. 23. Pater liberis ſuis tutorem vel Curatorem feudalem conſtituere pro lubitu poteſt, modo habilis ſit, nec agnati hoc impedire poſſunt, cum eorum juri nullum fiat præjudicium *v.* Schrad. *de feud. p. 10. Sect. 19. n. 6. ſeqq.* Stryk. *E. J. F. c. 7. qu. 11. 12.* Sed agnatis impuberibus vel minoribus, poſſeſſor tutorem conſtituere nequit, nam neque in eos habet patriam poteſtatem, neque ipſis aliquid dat, cum proprio jure in feudum ſuccedant, hinc deficit medium, quo eos, ad aſſumendum tutorem permovere queat *v. l. 4. de teſtam. tutel.* Quodſi tamen Magiſtratus tutorem datum confirmare velit, tum eum admittendum putem.

§. 24. Ceſſante proviſione teſtamentaria, lege vocantur ad tutelam proximi ſucceſſores feudales, adeoque agnati & ſimultanee inveſtiti majores, cognatis regulariter excluſis. In feudis mediatis, de quibus hic agitur, plures ſucceſſores ſibi æquales, ex ſanctione juris Romani, ſimul ad tutelam admittuntur *§. fin. I. de cap. deminut.* Sed jure Saxonico ſolus Senior tutelam ſubit *Landr. l. 3. art. 23.* Carpz. *p. 2. C. 11. D. 11. n. 1.* Probabiliter tamen ſucceſſores feudales, à pupili matre & avia, excludi à tutela poſſunt *v.* Stryk. *E. J. F. c. 7. qu. 15. ſeqq.*

§. 25. Si Succeſſor, pubes quidem, ſed tamen minor adhuc ſit, tum itidem proximi ſucceſſores, ſunt ejus curatores legitimi, quia ipſis per teſtamentum, ſucceſſio feudalis intercipi nequit *v.* Stryk. *d. c. 7. qu. 27.* Deficientibus agnatis, dominum feudi tutelam impube-

Digitized by Google

puberis Vaſalli ſubire debere, quidam exiſtimant, exemplo Patronorum romanorum, qui, ob ſpem ſuccedendi, libertorum impuberum tutores eſſe debeant *v.* SCHRADER *de feud. p. 10. ſect. 19. n. 71.* STRYK. *E. J. F. c. 7. qu. 21.* Sed uti illa ad Status imperii, qui domini feudales & Territoriales ſimul ſunt, applicari nequeunt, ita in genere comparatio Patronorum & dominorum feudalium, inprimis quoad jus ſuccedendi, nullo nititur fundamento.

§. 26. Potius igitur, agnatis deficientibus, magiſtratus competens tutorem conſtituit, de quo, ex ſtatu Territoriorum judicandum. Plerumque diſtingvendum erit inter Vaſallos *Schriffi-* & *Amtſaſſios*, illis Cancellaria vel Curia Provincialis, his Præfecti tutores conſtituent. Ex jure Longobardico docere ſolent, quod non *judex ordinarius*, ſed *dominus feudi*, & ſi horum plures ſint, non *ſuperior*, ſed *proximus* & *immediatus* tutorem dare debeat SCHRADER *d. l. n. 83. ſeqq.* Sed hæc ad emblemata artis legulejæ pertinent, nec in Germania uſum habent, de quo in *cap. fin.* in genere dicendum erit.

§. 27. Delatam tutelam tutor acceptare tenetur, niſi juſtam excuſandi cauſam habeat, hanc vero coram domino feudi, vel, ſi ipſe tutor eſſe debeat, coram Paribus Curiæ proponendam eſſe contendunt SCHRADER *d. l. n. 96.* quod itidem præjudicium legulejum olet, ac nullius uſus eſt. Acceptationem tutelæ perficit confectio inventarii & confirmatio judicialis: Poſtea ſequitur adminiſtrandi neceſſitas, cum conſvetis effectibus, habet etiam, in bonis feudalibus, jure Saxonico, locum hypotheca *v. c. 13. §. 9. 10.* Denique tutela aut cura feudalis, conſvetis modis, finitur, quæ omnia, ex loco proprio *v. l. 6. c. 15. ſeqq.* hic ſupponuntur *conf.* JUS FEUD. GERMAN. *c. 24.*

Digitized by Google

CAPUT XVIII.
DE RENOVATIONE INVESTITURÆ.

SUMMARIA.

Renovationis inveſtituræ natura §. 1.
Et origo §. 2.
Fieri illa debet mortuo domino §. 3. 4.
Et Vaſallo §. 5.
Vel feudo alia ratione translato §. 6.
Eſt etiam renovatio neceſſaria in feudis exiguis & quoad ſimultanee inveſtitos §. 7.
Aliquando renovandæ inveſtituræ neceſſitas ceſſat §. 8.
Renovationis peragendæ modus §. 9.
Tempus §. 10.
Locus & perſona §. 11.
Pœna omiſſæ inveſtituræ §. 12. 13.
Ad hanc concedendam dominus obligatur §. 14.
Inveſtituræ renovationem laudemium comitari ſolet §. 15.
Quibus caſibus illud ſolvendum §. 16.
Ejus intuitu datur domino actio cum hypotheca tacita §. 17.
Renovationis inveſtituræ effectus §. 18.
Applicatio dictorum ad feuda imperii §. 19.

§. 1.

CONſervando juri Vaſalli & ſimultanee inveſtitorum, opus quandoque eſt renovatione inveſtituræ, quæ, cum circa ſucceſſionem contingat, huic loco merito reſervatur. Eſt autem *actus, quo, mutato domino vel vaſallo, feudum ac jus ſimultaneæ inveſtituræ, de novo conceditur, vel potius confirmatur*; ſeu breviter, eſt *inveſtituræ principalis & ſimultaneæ repetitio.*

§. 2. Originem habet ex prima feudorum indole, cum enim illa ab initio certis perſonis, & fere ſaltem precatio concederentur *I. f. 1. §. 1.* ideo vel à novo domino inveſtitura erat impetranda, vel novus Vaſallus eam petere debebat. Licet vero ſucceſſu temporis feuda transmiſſibilia & irrevocabilia fuerint facta, aut etiam quædam ab initio ſtatim eo modo conſtituta, ritus tamen renovandæ inveſtituræ manſit, ut tamen alius ejus nunc ſit effectus, quam olim fuit. præcipua autem ejus adhibendæ ratio eſt, quo de ſtatu bonorum feudalium, Dominus certior reddatur *add.* STRUV. *S. J. F. c. 10. §. 1. n. 1. 2.*

§. 3. Mor-

§. 3. Mortuo domino, inveſtitura renovanda eſt, ac ſi plures ille relinquat hæredes, qui dominium directum commune habeant, ab omnibus conjunctim inveſtitura impetratur iisdemque unicum præſtatur juramentum. Si vero uni dominium directum adjudicetur, ille ſolus inveſtituram concedit, quemadmodum ſinguli eo munere, pro rata funguntur, ſi, facta diviſione, peculiares quisque ſortiatur Vaſallus *v. II. f. 40. 55. §. 1. in fin.* Carpz. *p. 2. C. 45. D. 29.*

§. 4. Si ex dominis, inter quos dominium directum erat commune, unus moriatur, relictis liberis, in dominium illud ſuccedentibus, pro horum portione, inveſtitura renovari debet, ſi vero liberi deficiant, renovatione non eſt opus. Aliquando negotium peragendæ inveſtituræ Seniori Domino conceditur, quo caſu, quamdiu hic vivit, inveſtitura, à parte dominorum, non renovatur Struv. *d. c. 10. §. 2. n. 1. 2.* Mortuo Epiſcopo, ac ſucceſſore intra annum & diem non ſuffecto, inveſtitura à Capitulo eſt petenda Carpzov. *p. 2. C. 45. D. 22.* dominio directo alienato, vel, cum commune hactenus fuiſſet, diviſo, inveſtituræ renovatio eſt neceſſaria Struv. *d. l. n. 4. 5.*

§. 5. Mortuo Vaſallo, caſus renovandæ inveſtituræ itidem exiſtit; ſi plures ſint hæredes, omnes jurare debent, ſive feudum paternum dividant, ſive indiviſum retineant. Si unus ex iis, ſine liberis, moriatur, ſuperſtites in caſu primo factæ ſcilicet diviſionis, inveſtituram renovare tenentur, altero autem, quo indiviſum manſit feudum, renovatio non creditur neceſſaria: Si vero defunctus reliquerit liberos, ſucceſſionis feudalis capaces, utroque caſu inveſtitura renovanda eſt Struv. *d. c. 10. §. 3. n. 1. 2.*

§. 6. Feudo in ſucceſſorem feudalem, ſive ob alienationem ſive feloniam prioris poſſeſſoris, devoluto, inveſtitura renovatur, ſi vero ad extraneum, illud tranſeat, de novo illa conceditur Struv. *d. §. 3. n. 4. 8.* Si plures filii de feudo indiviſo inveſtiti ſint, facta diviſione, non quidem jurare, attamen inveſtituram denuo petere debent, niſi, in eventum diviſionis, jam ſint inveſtiti Struv. *d. §. 3. n. 5.* Declinandis renovandæ inveſtituræ moleſtiis, Vaſallorum & Domini conſenſu, Provaſallus, *Lehnträger*, aliquando conſtituitur *v.* Itter *de F. J. c. 9. §. 18.* qui nomine communi inveſtitur, nec,

eo vivo, inveſtitura renovatur, licet mutatio, à parte Vaſallorum, accidat STRUV. *d. §. 3. n. 2. 3.*

§. 7. Quoad feuda exigua & ruſtica, renovatio inveſtituræ itidem cenſetur eſſe neceſſaria ut tamen ejus neglectus, pœna privationis non puniatur CARPZ. *p. 2. C. 45. D. 21.* Præterea etiam ſimultanee inveſtiti renovare inveſtituram tenentur, quoties caſus principalis inveſtituræ renovandæ exiſtit. In ſpecie igitur renovatione opus, ſi feudum hactenus indiviſum dividatur, vel uni adjudicetur *v. p. 2. C. 45.* CARPZ. *ad d. Conſt.* RAUCHB. *l. 2. qu. 21.* STRUV. *d. c. 10. §. 1. n. 3. §. 3. n. 6. 7.*

§. 8. Aliquando renovandi neceſſitas ceſſat, quoad ſimultanee inveſtitos, ut in Luſatia Superiori STRUV. *d. §. 1. n. 5.* quod ex eo forte eſt, quod, ſine horum conſenſu, feuda ibi queant alienari *v. c. 2. §. 13.* In Marchia Brandenburgica olim renovatio ſaltem fieri debuit mutato domino, ſed poſtea 1683. ad omnes caſus conſvetos renovandi neceſſitas fuit extenſa STRYK. *E. J. F. c. 17. qu. 11.* Si ſimultanee inveſtitus, in locis diſſitis degat, inveſtituram renovare non tenetur CARPZOV. *p. 2. C. 45. D. 20. in fin.* Hoc certius eſt, quod expectantes, à renovandi neceſſitate ſint immunes, neque enim unquam ſunt inveſtiti, neque jus reale habent *v.* CARPZ. *d. C. 45. D. 10.*

§ 9. Modus renovandæ inveſtituræ, uſu optime addiſcitur: Solet Vaſallus literis petere inveſtituram *v. Sächſ. Lehnr. c. 22.* quod dicitur *Lehnmuthen,* in cujus fidem Vaſallo, breve teſtatum *ein muhtzettel,* dari ſolet, quo deficiente, aliis probationibus, ſi opus, factam petitionem Vaſallus oſtendere debet STRUV. *d. c. 10. §. 4.* Poſtea, in certo termino inveſtitura, præſtito juramento vel nuda fidei promiſſione, peragitur, ac novæ literæ conficiuntur *v.* SCHULTZ *Synopſ. jur. feud. c. 9. n. 83.* Nonnullis in locis, inveſtitura literis non petitur, ſed, ad perſonalem Vaſalli inſtantiam, ſuſcipitur *v.* DN. HORN *Juriſpr. feud. Longobard. Teuton. in append. 1. n. 3.*

§. 10. Si inter literas inveſtituræ, aliqua occurrat diſcrepantia, antiquiores in dubio præferuntur, majori enim cum cura literæ primum cenſentur eſſe conceptæ, quam poſtea deſcriptæ *v.* CARPZ. *p. 2. C. 45. D. 31.* STRUV. *d. c. 10. §. 6.* Petenda eſt inveſtitura intra annum

Digitized by Google

annum & diem *II.f.24. I.f.22. Sächſ.Lehnr. c. 25.* quod tempus, poſt acquiſitam ſcientiam, currit CARPZ. *p. 2. C. 45. D. 20.* nec poterit illud dominus, in præjudicium Vaſalli, coarctare. Poſt petitionem, inveſtitura vel ſtatim ſequitur, vel aliquando differtur, nonnunquam Vaſallus ipſe dilationem petit, quo fine aliquod inſtrumentum, *indultſchein*, ei dare ſolet *v.* STRUV. *d. c. 10. §. 7.* STRYK. *E. J. F. c. 17. qu. 12. 14.* SCHILTER. *Inſt. jur. feud. c. 11. §. 7.*

§. 11. Ubi inveſtitura petenda & impetranda ſit, id ex ſtatu cujusvis Territorii judicandum eſt, regulariter in Cancellaria hoc negotium peragitur. Si Dominus extra Territorium degat, eum Vaſallus ſequi non tenetur, niſi ſit in vicinia *v.* STRYK. *E. J. F. c. 17. qu. 22.* Sed hoc, intuitu Germaniæ, hodie vix aliquem uſum habet. Poteſt etiam inveſtitura impetrari, ac juramentum præſtari per procuratorem *II. f. 3. §. 1.* verb. *ſed utrum.* Sed in Saxonia procurator non admittitur, niſi Vaſallo juſte impedito *v. Mandat. Joh. Georg. IV. de anno 1691. §. und anfänglich.*

§. 12. Quodſi Vaſallus, intra tempus præſtitutum, dolo vel magna negligentia inveſtituram non petat, feudo privatur *II. f. 24.* cujus pœnæ incommodum etiam ſentiunt liberi *II. f. 31.* hinc dominus feudum caducum, quamdiu Vaſallus & ejus deſcendentes vivunt, ſibi aſſerere poteſt, iis extinctis, ad agnatos demum perventurum STRUV. *d. c. 10. §. 8.* Ceſſante autem dolo, ceſſat etiam pœna, ut ſi inveſtituræ petitio omiſſa, ob abſentiam vel impubertatem domini, quæ tamen cauſæ in Germania vix locum habent, aut ſi dominium directum fuit litigioſum: ſi dominus intra tempus definitum moriatur, ab hujus morte, annus & dies computatur *v.* STRUV. *d. c. 10. §. 9.*

§. 13. Aliquando etiam, á parte Vaſalli, juſta excuſandi cauſa occurrit; ſi abſens, impubes vel minor fuerit, vel caſum renovandæ inveſtituræ ignoraverit, aut ſontica quadam cauſa ſit impeditus, cui rei explorandæ, quandoque defertur juramentum purgatorium STRUV. *d. §. 9.* Nonnunquam etiam, ob conditionem feudi, pœna privationis ceſſat *v. §. 7. h.* Quandoque culpa expreſſe vel tacite, e. gr. conſulta inveſtitura, vel ſervitiorum exactione, remittitur, quæ remiſſio æquitati eſt conſentanea STRUV. *d. §. 9. n. 3. §. 10.*

 cum,

Digitized by Google

jus prælationis, quia domino competat dominium directum Struv. *d.c.10. §.17.* Sed hæc prælatio merito negatur Carpz. *d. D 53.* nam neque nudum dominium directum, effectum illum operatur, neque id ad laudemium pertinet.

§. 18. Effectum renovatæ inveſtituræ quod attinet, ab initio, cum feuda nondum eſſent transmiſſibilia, renovatio illa, *nova & vera collatio* utique fuit: At poſtquam illa ita dari cœperunt, ut in hæredes certo jure transmitterentur, illa nihil aliud eſt, quam *nuda confirmatio juris legitima ſucceſſione quæſiti*, ſive *conditio conſervando juri neceſſaria*, id quod etiam experientia ſatis confirmat, cum Vaſalli feudo perinde utantur ante, quam poſt renovatam inveſtituram. *conf.* Jus Feud. Germ. *c. 25.*

§. 19. Hactenus dicta, ad feuda mediata ſpectant. Solent tamen ea feudis imperii immediatis quoque applicari, quatenus leges fundamentales aliud non conſtituerunt, de quo caute judicandum, nec ſemper, eo fine, ſpecialis ſanctio contraria requirenda eſt, cum libertas Statuum imperii, generali lege ſubnixa, vulgares regulas feudales quandoque excludat. De cætero illa applicatio in Jure publico inſtituitur, ac inter alia, hoc in ſpecie oſtenditur, quod Cæſarea inveſtitura Statibus imperii jus non det, ſed jam competens velut agnoſcat & confirmet *v.* Specim. Jur. Public. *l. 4. c. 7.*

CAPUT

CAPUT XIX.
DE AMISSIONE FEUDI.

SUMMARIA.

Modorum tollendi feudum generalis partitio §. 1.
Modi conſenſualis variæ ſunt ſpecies §. 2.
Eo pertinet refutatio tam Vaſalli §. 3. 4. 5.
Quam domini §. 6.
Rei interitus, lapſus temporis, defectus conditionis §. 7.
Et ſucceſſorum §. 8.
Nec non clericatus aſſumtio §. 9.
Modus tollendi legalis eſt præſcriptio, quæ locum habet ratione domini §. 10.
Vaſalli §. 11.
Et tertii §. 12.
Talis modus eſt etiam felonia, quæ reſpicit dominum ac in omittendo §. 13.
Et committendo conſiſtit §. 14. 15. 16.
Vel concernit extraneum, ac admittuntur quoque cauſæ non expreſſæ §. 17. 18.
In quibus tamen dijudicandis cauſas exhæredationis ſequi non licet §. 19.
Felonia tollit feudum & jus ſuccedendi in illud §. 20.
Feudum amitti videtur à tempore delicti commiſſi §. 21.
Quod alii ſaltem in caſu illicitæ alienationis admittunt, in cæteris poſt rem judicatam illud amitti cenſentes §. 22.
Sed benignior eſt ſententia, quæ in genere feudum cum fructibus demum poſt rem judicatam amitti contendit §. 23.
Feudum amiſſum modo domino, modo aliis ſucceſſoribus acquiritur §. 24.
Aliquando felonia remittitur §. 25.
Queusque dominus hoc facere queat; aliquando etiam præſcribitur §. 26. 27. 28.
Feudo amiſſo omnes fructus percepti manent penes Vaſallum vel ejus hæredes allodiales §. 29.
Fructus poſt tempus amiſſionis percepti aut pendentes modo ſucceſſoribus feudalibus, modo hæredibus allodialibus acquiruntur §. 30. 31. 32.
Quod etiam pro caſuum diverſitate, in fructibus civilibus obſervatur §. 33. 34.
Aliquando tempus acquiſitionis aliter ſtatutis determinatur, cum epicriſi de æqua fructuum diſtributione §. 35.
Quoad meliorationes voluntarias Vaſallo vel ejus hæredibus eſt ſatisfaciendum §. 36.
Ac præſtatur aliquando æſtimatio ruderum §. 37.
Impenſarum vel meliorationum; aliquando etiam nihil exigi poteſt §. 38.
Dominus ob feloniam dominium directum quoque amittit, cum applicatione dictorum ad feuda imperii §. 39.

§. 1.

MOdi tollendi feudum quo rectius, quam vulgo fieri ſolet *v.* HUNN. *diſput. feud.* 14. CARPZ. *diſp. feud.* 9. *§. 1.* in ordinem redigantur, obſervandum eſt, quod dupliciter ſpectari queant, vel ratione *effectus*, vel *originis*. Illo reſpectu tres ſpecies generales occurrunt *Rei interitus*, quo omne jus interit, *Conſolidatio*,

Digitized by Google

lidatio, quo jus diviſum conjungitur, ac feudum in allodium mutatur, & *Translatio*, quæ jus feudi, diverſo reſpectu dat & aufert. Hôc autem, omnes modi ſunt vel *naturales*, qui à conſenſu eorum quorum intereſt, vel *legales*, qui à lege poſitiva vim ſuam ſortiuntur.

§. 2. Hanc poſteriorem diviſionem jam reſpiciemus. *Conſenſus* deprehenditur (1.) in remiſſione expreſſa, ſive refutatione (2.) rei interitu (3.) lapſu temporis (4.) ceſſatione conditionis (5.) defectu ſucceſſorum (6.) aſſumtione Clericatus & ſimilibus. *Diſpoſitio poſitiva* occurrit (1.) in præſcriptione & (2.) circa feloniam. De cætero pleraque hæc jura videntur eſſe rarioris uſus adeoque brevitati, quantum indoles materiæ admittit, ſtudebimus.

§. 3. *Refutatio* generalius ſpectata, à parte *Vaſalli*, & *domini* occurrere poteſt. Ille jure ſuo ſe abdicat vel ratione *extranei aut remotioris agnati*, vel ratione *proximi ſucceſſoris*, vel *domini directi*. Primo caſu vera eſt alienatio, quæ regulariter non valet, de quo *c. 10.* actum *v.* STRUV. *S. J. F. c. 12. §. 14.* Secundo, quoad feudum novum, refutatio regulariter ſaltem liberis, quoad antiquum vero, tam his, quam agnatis fieri poteſt, ad hanc autem refutationem domini conſenſus non requiritur, refutans vero, jus ſuccedendi regulariter ſibi reſervat *II. f. 14. 49.*

§. 4. Tertio caſu, ſi feudum fuerit novum, & nulli adſint ſimultanee inveſtiti, feudum refutatione in allodium mutatur, ac liberæ domini diſpoſitioni ſubjicitur, licet Vaſallus liberos habeat, his enim Pater ſucceſſionem intercipere poteſt, cum ab eo, velut primo acquirente, illa unice dependeat. Si autem feudum fuerit antiquum, agnati & ſimultanee inveſtiti, refutante ejusque liberis deficientibus, illud à domino repetunt, ſi in refutationem non conſenſerint, liberi vero factum patris mortui impugnare nequeunt, modo refutatio, ob urgentem aliquam cauſam, fuerit facta, nam alias eodem cum agnatis jure gaudebunt *v. c. 11. §. 11. 12.*

§. 5. Poteſt feudum domino refutari, licet hic non conſentiat, *II. f. 38.* modo intempeſtive refutatio non fiat, domino v. gr. in bellum ituro *v.* STRYK *E. J. F. c. 22. §. 12.* ſed hujus limitationis hodie nullus eſt uſus. Facta refutatione, Vaſallus ad fidelitatem quidem non amplius obligatus eſſe dicitur, ut tamen dominum, in memoriam priſtinæ con-

Digitized by Google

ditionis offendere non debeat *II. f. 38.* STRYK. *d. l.* §. 13. Sed videndum potius, an, juxta caſus habiles, refutans jus ſuccedendi amittat, nec ne, illo caſu, ex lege humanitatis & gratitudinis, domino ſaltem obſtringitur, hoc autem obligatio Vaſallitica manet.

§. 6. Non minus etiam Dominus Vaſallo jus ſuum remittere poteſt, quo caſu plenum hic conſequitur dominium, ac ab oneribus feudalibus liberatur. Si tamen agnati aut ſimultanee inveſtiti adſint, iis jus ſuccedendi erit ſalvum, niſi eodem ſe abdicaverint. Alia quæſtio eſt an dominus feudi, idemque Territorialis, eo effectu, jus ſuum remittere queat, ut bona feudalia ordinariis tributis deinde ſubjiciantur? in affirmativam inclinat Dn. STRYK. *E. J. F. c. 19. qu. 21. c. 22. qu. 14.* Dubium non eſt, quin, ex utilitate Territoriorum, feuda reformari queant, ſed iſta reformatio, juxta leges fundamentales, erit ſuſcipienda.

§. 7. Feudum etiam extingvi *rei interitu,* nec non *lapſu temporis,* manifeſtum eſt *v.* STRUV. *S. J. F. c. 15. §. 4. 6.* Non minus etiam illud tollitur *defectu conditionis,* ſub qua datum erat, hinc feudum donatum, ob ſupervenientiam liberorum, revocari poterit, licet alii hoc negent, cum ſit donatio ob cauſam, merita ſcilicet præterita & ſervitia futura *v.* STRYK. *E. J. F. c. 22. §. 15.* Sed merita non ſemper adſunt, ſervitia vero reſpiciunt utilitatem domini, adeoque facultatem revocandi non excludunt *v. c. 4. §. 24. 25.* Illud facile liquet, caſum illum in Germania non facile eſſe extiturum.

§. 8. *Succeſſoribus deficientibus,* feudum revertitur ad dominum, ac in allodium mutatur, ſed plerumque hoc, datis expectantiis, impeditur. Si Dominus nullos relinquat ſucceſſores, dominium directum, Vaſallo quidam tribuunt, ſalva tamen agnatis ſucceſſione STRUV. *c. 15. §. 3. n. 3.* alii vero fiſco illud acquiri cenſent STRYK *E. J. F. c. 22. §. 7.* Forte prior ſententia, in feudis oblatis, poſterior in datis, locum habet. In Germania, ubi dominium directum regulariter juri Territoriali eſt annexum, ſucceſſor domini non facile deficiet.

§. 9. Denique *aſſumtio Clericatus* etiam voluntariam feudi abdicationem involvit, cum illud vitæ genus, cum inſtituto feudali conſiſtere nequeat *II. f. 30. 21. 26. §. qui Clericus.* Iſtam tamen ſanctionem, ad omnes, qui Clerici dicuntur, non poſſe applicari, ac in Electoratu Saxoniæ in genere ceſſare *c. 15. §. 12.* jam admonitum. Hi modi omnes, ac

Digitized by Google

ac ejus generis forſitan alii, ex conſenſu vim ſortiuntur, præterea, autoritate legis poſitivæ, feudum aliquando tollitur.

§. 10. Eo pertinet *præſcriptio privativa v.c.7.§.1.* quæ ratione *domini, vaſalli* & *tertii* intervenire poteſt. Quodſi adeo Dominus bona fide plenum dominium ſibi aſſerat, dum vel feudum poſſidet, vel vaſallum ſaltem pro colono habet, ac per 30. annos poſſeſſionem non interruptam continuet, utile dominium directo conjungitur, ac feudum, in allodium mutatur. Nocet tamen illa præſcriptio Vaſallo & liberis ſaltem, *v.* STRUV. *c. 15. §.3. n. 4.* quibus deficientibus, contra ſingulos agnatos aut ſimultanee inveſtitos, qui agere poſſunt, illa itidem compleri debet.

§. 11. E contrario ſi Vaſallus bona fide plenum dominium, per 30. annos, ſibi arroget, domini jus extinguitur, agnatis tamen quibus nulla præſcriptio hactenus fuit oppoſita, jus ſuccedendi manet ſalvum. Si Vaſallus ſervitia ſolum negaverit, ac, in illa libertate, 30. annos perſtiterit, feudum ſaltem fit francum, niſi forte negatio ſervitiorum, ex plena libertatis aſſertione, fuerit facta STRUV. *d.c.15.§.3. n.5.* Si defuncti Vaſalli ſucceſſor plenum dominium ſibi aſſerat, ad exemplum aliûs poſſeſſoris, itidem 30. annis, plene rem præſcribere poteſt, licet STRUVIUS *d.l.n.6.* ei non actionem, ſed exceptionem ſaltem tribuat.

§. 12. Quodſi poſſeſſor ignorans feudum, ut allodium, in ignorantem transferat, hic 30. annis præſcriptionem complere poteſt *vid.* STRUV. *d.l.n.10.* Et occurrit hoc caſu titulus, qui in præcedentibus non adeſt. Nocet tamen præſcriptio ſolum iis, qui agere poterant, illis vero, qui ob aliorum prærogativam, jus actuale nondum habent, quamdiu præcedentium jus durat, illa non obeſt *add. c.7.§.14.* Cæterum jure Saxonico, omnibus illis caſibus, conſvetum præſcriptionis Saxonicæ tempus obſervari debet.

§. 13. Autoritate legis poſitivæ denique amittitur feudum, ob *feloniam*, quod nomen germanicum eſt, ac notat varia delicta, quæ vel in *dominum*, vel *extraneum* committuntur *v.* STRUV. *S. J. F. c. 15. §.8.* Ad primam genus pertinet (1.) ſi Vaſallus requiſitus ſervitia neget *I.f.21. II.f.24.55.§.1.* aut, imminente magno periculo, eadem ultro non præſtet *II.f.26.§.licet* (2.) ſi dominum in periculo deſeruerit *I.f.21.II.f.24. §.2. v.* STRYK *E.J.F.c.23.qu.36.ſeqq.* (3.) ſi imminens damnum non

Digitized by Google

indicet vel impediat *II.f.7.24.§.2.* (4.) captivum dominum non liberaverit *II.f.24.§.item* (5.) ſi domino juſtitiam facere noluerit *II.f. 24. §. illud tamen v.* BITSCH. *comm. h.* (6.) ſi filium delinquentem non ſtiterit *II.f.55.§.2.* (7.) inveſtituram non petierit *II.f.24.* aut (8.) jurare noluerit *II.f. 24. §.1.*

§. 14. Hæc exempla conſiſtunt in *omittendo*, alia vero in *committendo*, quo pertinet (9.) ſi Vaſallus dominum occidat, vulneret aut gravi injuria afficiat *II.f. 24.§. porro* (10.) cum inimicis domini amicitiam colat *II.f.57. v.* STRYK. *E. J. F. c. 23. §. 8.* STRUV. *c. 15. §. 9. n.3.* (11.) credentiam revelaverit *I.f.17.* (12.) ſi dominum accuſet, vel famoſa actione conveniat, aut in cauſa criminali contra eum teſtetur *II.f.24. §. item ſi II.f.33 §. ſimiliter*, licet dominus vere deliquerit STRUV. *c. 11. §.3. n.3. 4.* STRYK *d. l. qu. 10.* quod tamen dubium v. ſupr. *c. 8. §. 4. add.* CARPZ. *p.1. C.29. D.27.*

§. 15. Ulterius ſi (13.) Vaſallus doloſe negaverit, prædium eſſe feudale *II.f. 26. §. vaſallus* (14.) ſi dominum cucurbitaverit *I.f.5. v.* STRYK *d.l. qu. 14. 15. Rhet. comm. ad jus feud. l. 1. tit.5.* Quodſi Vaſallus, adulteriem commiſſurus, per errorem incidat in domini uxorem, pœna privationis ceſſare videtur, nam adulterium quidem ſubeſt, ſed non ſimul animus injuriandi dominum. Concubitus cum domini vidua, amiſſionem feudi non operatur *I.f.21.* nec aliud dicendum, licet, intra annum luctus, fuerit perpetratus, etſi alii diſſentiant *vid.* STRUV. *d.c.15.§.9. n.9.*

§. 16. Porro huc pertinet (15.) ſi Vaſallus cum domini ſorore, quæ in ejus domo eſt, aut cum ejus filia, nuru vel nepte ex filio, concubuerit *I.f.5.* (16.) ſi feudum doloſe alienet, ac alienationem traditione penitus conſummet *II.f.55.* STRUV. *c. 13. §.9.* (17.) ſi illud valde corrumpat aut deterius reddat *arg. II.f. 27. §.7.* quo caſu Vaſallus etiam ad damnum reſarciendum obſtringitur STRUV. *c. 15. §. 5. 9.* CARPZ. *p. 3. C.31. D. 8.*

§. 17. Ad ſecundum feloniæ genus ſpectat (1.) occiſio fratris proprii *II.f.37.24. I.f.5.* (2.) proditio Convaſalli *II.f.37.* (3.) ſævitia erga ſubditos *II.f.27. §.7.* STRUV. *c.15.§.10.* Atque hæ ſpecies fere expreſſæ ſunt, ob paritatem tamen rationis, aliæ cauſæ, æque graves quoque admittuntur *II.f. 24. §. ſed quia.* applicatio tamen non ubique ſatis expe-

Digitized by Google

expedita videtur; Id quidem dubium non eſt, quin unius cauſæ omnia exempla ſint admittenda, hinc concubitus cum ſponſa domini, privationem feudi operatur STRUV. *d. c. 15. §. 9. n. 9.* eſt enim exemplum feloniæ *§. 15. n. 14.* notatæ.

§. 18. Sed in cauſis ſeparatis, res non ſemper liquida ſatis eſt. Ob crimen læſæ Majeſtatis quidem feudum erit auferendum STRUV. *d. l. §. 10. n. 4.* hoc enim ſcopus pœnæ, iſti crimini præſtitutæ, exigit. Verum an ob ſtuprum, cum matre domini commiſſum, aut ob inceſtum, adulterium & homicidium, pœna privationis etiam locum habeat, ceu nonnulli volunt *v.* STRUV. *d. c. 15. §. 9. n. 9. §. 10.* id non ſatis liquet, maxime cum ob homicidium, in domini fratrem perpetratum, Vaſallus feudo non privetur *II. f. 37.*

§. 19. Neque in dijudicandis feloniæ ſpeciebus, ſequi licebit ſanctionem juris Romani, cauſas exhæredationis determinantem, etſi ita videri poterat ex *II. f. 24. §. prædictis.* Nam ibi ſolum aſſeritur, quod ſanctio pænalis longobardica, cum jure Romano ingratitudinem puniente, in generali ſcopo, conveniat, non vero, quod cauſæ in hoc enumeratæ, feudi privationem mereantur *v.* STRYK *E. J. F. c. 23. qu. 42.* Interim incertitudo, quæ hic ſubeſt, parum obeſſe videtur, cum hæc jura ſint rarioris uſus.

§. 20. Ob cauſas memoratas feudum amittitur, ſive feudum fuerit datum, ſive oblatum, ſive Vaſallus, ſive ſubvaſallus feloniam commiſerit *II. f. 55. §. 2.* Delictum patris, feudum poſſidentis, nocet etiam filio *II. f. 31.* ſi vero pater jus ſuccedendi, per feloniam, ſaltem amiſerit, nepos avo ſuccedit STRUV. *d. c. 15. §. 14.* Denique dubium non eſt, quin etiam ſimultanee inveſtiti & expectantes, ob feloniam, quatenus in eos illa cadit, jus ſuum amittant *v.* STRUV. *c. 13. §. 15.*

§. 21. Non antea tamen Vaſallo delinquenti feudum auferri poteſt, quam legitime fuerit delicti convictus & condemnatus; Ubi quæritur, num ſententia ſit, *privatoria*, an *declaratoria*, ſive, num *à tempore ſententiæ*, an *commiſſi delicti*, *ipſo jure* Vaſallus feudo privetur? Rigidior ſententia, quæ poſterius aſſerit, non videtur improbabilis, cum delictum ſit cauſa meritoria, adeoque eo poſito, effectus etiam adeſſe debeat, ſententia vero judicialis, non ſit terminus, à quo feudum amittatur, ſed ſaltem pœnæ ad factum applicatio.

Digitized by Google

§. 22. Alii unico illo caſu, quo feudum illicite alienatur, illud ipſo jure, à tempore perpetrati delicti, amitti, in cæteris vero caſibus poſt rem judicatam, id demum perire cenſent, ut tamen nihilominus à tempore delicti commiſſi, fructus præſtandi ſint *v.* STRUV. *c.15.§.11.* Cum vero ita, quoad fructus, res eodem recidat, ſive ipſo jure, ſive per ſententiam, feudum amitti dicas, hinc effectum diſcriminis, alii in eo conſtituunt, quod illo caſu, dominus feloniam remittere in præjudicium agnatorum non poſſit, bene vero hoc, quamdiu res judicata nondum intervenerit, ſed & hoc diſcrimen dubium videtur, de quo mox.

§. 23. Mihi jam placet ſententia mitiſſima, quod Vaſallus demum a tempore rei judicata, rem cum fructibus amittat, nam pœnæ in dubio potius ſunt molliendæ, quam aſperandæ *v.l.42.de pœn.* nec concedendum eſt, quod, commſſo delicto, ſtatim adſit obligatio ad pœnam, de hac enim non tantum ex delicto, ſed & præcipue, ex utilitate publica, judicandum, ſicut vero hæc non ſemper exigit, ut pœna imponatur, ita in dubio hæc non antea effectum habere cenſenda eſt, quam per ſententiam fuit impoſita.

§. 24. Feudum novum felonia amiſſum, deficientibus ſimultanee inveſtitis, irrevocabiliter domino acquiritur. Antiquum vero, ob cauſas, quæ dominum non reſpiciunt, amiſſum, ad ſimultaneæ inveſtitos, excluſis delinquentis liberis, devolvitur, ſi vero cauſæ dominum reſpiciant, hic feudum accipit, delinquente ejusque liberis maſculis deficientibus, ad ſimultanee inveſtitos transferendum *II.f. 31.37.* STRUV. *c.15.§.14.15.* Sed in Electoratu Saxoniæ, felonia, dominum haud reſpiciens, liberis, in feudo antiquo, non nocet, *p.3. C.27. v.* SCHULTZ *Synopſ. jur. feud. c. 11. n. 71.* Præterea feudum illicite alienatum, ſtatim ſimultanee inveſtitis acquiritur *p.2.C.48.*

§. 25. Felonia aliquando remittitur expreſſe *II.f.31.* vel tacite. Hoc fieri cenſetur, ſi vel vaſallus, vel dominus, ante revocationem, ſit mortuus, licet dominus feloniam ignoraverit, cum actiones, ad meram vindictam tendentes, natura ſua, in hæredes non tranſeant STRUV. *c.15.§.12.* Sed hoc ultimum, dubium eſt, cum tacita remiſſio, ſcientiam omnino videatur præſupponere, nec natura actionis vindicativæ tam abrupte urgeri queat, ſed potius recte, ex principiis conſenſus

ſenſus taciti, explicanda ſit; ſcientia tamen Collegii, cui res feudales commiſſæ ſunt, ſufficere videtur.

§. 26. Si feudum amiſſum, ad dominum reverti debeat, tum felonia indiſtincte ab hoc remitti poteſt; ſi vero in agnatos devolvendum ſit, quidam intereſſe putant, num *ipſo jure, in caſu ſcilicet illicitæ alienationis, id ſit amiſſum,* an per *ſententiam, in cæteris nempe caſibus, auferri debeat,* illo caſu, dominus feloniam remittere nequit, bene vero hoc, niſi per rem judicatam, feudum jam ſit ablatum, vel dominus, gratiam ſe non eſſe facturum, dixerit *v.* STRUV. *d. c. 15. §. 12. n. 9. ſeqq.* Dn. HORN *Juriſpr. feud. exerc. 17. §. 46.*

§. 27. Cæterum ſicut, nullo caſu, feudum ipſo jure amitti videtur *v. §. 23.* ita, admiſſa licet illa amittendi ratione, nihil, quoad facultatem remittendi, intereſſe putamus, ſive ipſo jure, ſive per ſententiam feudum ſit auferendum, nam utraque privandi ratio, non abſolute, ſed ſub conditione: *niſi dominus remiſerit delictum,* ſancita videtur, hoc enim vel ex vulgari parœmia, qua pœnæ molliendæ aſſe dicuntur, probabile eſt, præterea pœna privationis, favore domini, originarie introducta eſſe, adeoque ejus arbitrium ſemper præſupponere videtur.

§. 28. Quare dominus omni caſu feloniam remittere poteſt, niſi contrarium dixerit, nam ex tali declaratione, agnati certum jus conſequuntur. Atque illa remittendi facultas etiam locum habere videtur, licet per rem judicatam feudum ſit ablatum; imputent enim ſibi agnati, quod, ante exploratam domini ſententiam, litem moverint. Niſi forte contrarium dicendum ob autoritatem rei judicatæ, quam dominus feudi, ſi ſimul Imperans ſit, convellere non debet, privatus autem non poteſt. Illud verbo adjiciendum, feloniam etiam triginta annis præſcribi *arg. II. f. 26. §. ſi quis v.* STRUV. *c. 15. §. 12. n. 8.* excepta illicita alienatione *v. c. 7. §. 14.*

§. 29. Quando feudum felonia, vel ſucceſſorum defectu extinctum eſt, de *fructibus* & *meliorationibus* quæri ſolet, quæ quæſtio inprimis etiam locum habet, ſi, poſſeſſore ſine habilibus hæredibus defuncto, agnati ab allodialibus hæredibus, feudum petant, de quo adeo nunc generaliter dicendum erit. Circa fructus hæ fere regulæ obſervandæ (1.) omnes fructus, qui ante amiſſum feudum, percepti ſunt, aut quorum dies ceſſit, manent penes poſſeſſorem vel ejus hæredes allo-

Digitized by Google

allodiales, cum enim à feudo ſeparati ſint, dubio procul ſunt res mere allodiales *v.* H. PISTOR. *l.* 1. *qu.* 24. *n.* 38. SCHULTZ *S. J. F. c.* 8. *n.* 272.

§. 30. Quodſi (2.) Vaſallus delicto feudum amittat, omnes poſt tempus amiſſionis *v. §.* 23. percepti aut percipiendi fructus, iis reſtituendi ſunt, ad quos feudum devolvitur. Si vero (3.) morte Vaſalli feudum aperiatur, jure Longobardico, fructus pendentes, naturales & induſtriales, cedunt ſucceſſoribus feudalibus, ſi Vaſallus ante primum Martii, mortuus ſit, ſi autem poſt illum deceſſerit, manent penes hæredes allodiales *II. f.* 28. *v. H.* PISTOR *l.* 1. *qu.* 24. *n.* 40. *ſeqq.* debent tamen, primo caſu, ſucceſſores feudales, impenſas in fructus factas, hæredibus allodialibus reſtituere PISTOR. *d. l. n.* 72.

§. 31. Sed jure Saxonico (4.) omnes fructus naturales ſequuntur ſucceſſores feudales *Landr. l.* 2. *art.* 58. *Conſt.* 32. *p.* 3. PISTOR. *d. l. n.* 84. *ſeqq.* CARPZ. *p.* 3. *C.* 32. *D.* 23. Fructus vero (5.) induſtriales agrorum & hortorum, manent penes hæredes allodiales, ſi poſt peractum laborem vel culturam, Vaſallus deceſſerit *d. art.* 58. & *Conſt.* 32. PISTOR. *d. l. n.* 37. CARPZ. *d. l. D.* 5. Vindemia (6.) cedit hæredibus allodialibus, ſi Vaſallus poſt diem Urbani, ſive 25. Maji, mortuus ſit, quia tum maximus labor, *die Hacke*, eſt peractus *d. art.* 58. PISTOR *d. l. n.* 93. CARPZ. *p.* 3. *C.* 32. *D.* 8. Licet vero ultimi laboris, *der Ruhr*, qui menſe Julio fieri ſolet, in Thuringia rationem haberi dicat COLER. *de proceſſ. execut. p.* 2. *c.* 3. *n.* 303. attamen illa ſententia applauſum non invenit *v.* RICHTER *Deciſ.* 56. *n.* 5. 6. COLER *p.* 2. *Deciſ.* 286. *n.* 106.

§. 32. In cæteris fructibus induſtrialibus (7.) etiam in foro Saxonico, obſervatur jus longobardicum, hinc ſi vaſallus poſt primum Martii moriatur, hæredes allodiales, per integrum annum, cereviſiam in feudo coquere & vendere poſſunt CARPZ. *p.* 3. *C.* 32. *D.* 9. Si (8.) fructus ſingulis trienniis percipi ſoleant, ut ſunt piſces, qui ex ſtagnis, poſt tres annos, extrahuntur, tum, ex ratione juris longobardici, adjudicantur hæredibus allodialibus, ſi poſt temporis illius dimidium Vaſallus ſit mortuus, ſi vero ante illud deceſſerit, ſucceſſoribus feudalibus *v.* RICHTER *Deciſ.* 56. *n.* 8. PISTOR. *d. qu.* 24. *n.* 69. *ſeqq.*

§. 33. Fructus civiles (9.) qui in locum naturalium & induſtrialium ſurrogantur, ut penſiones, horum jure cenſentur, adeoque juxta diver-

Digitized by Google

diverſitatem temporis antea notatam, vel hæredes allodiales, vel feudales ſequuntur *v.* PISTOR *l. 1. qu. 25.* Si vero per ſe ſubſiſtant, ut cenſus & decimæ, tum (10.) manent penes hæredes allodiales, ſi vaſallus, poſt diem cedentem, deceſſerit, ſunt enim inſtar fructuum jam perceptorum *v.* CARPZ. *p. 3. C. 32. D. 19.*

§. 34. Atque hoc jure Saxonico etiam locum habet, ſi (11.) poſt obitum vaſalli, intra, aut paulo poſt triginta dies, tempus ſolutionis cedat *d. C. 32. p. 3.* CARPZ. *d. l. D. 20. 21.* PISTOR. *l. 1. qu. 24. n. 95.* quod tamen COLERO *p. 2. Deciſ. 286. n. 129.* diſplicet. Quodſi autem Vaſallus (12.) ante diem cedentem moriatur (obſervato tamen, in foro Saxonico, temperamento jam allato) tum nonnulli, in adjudicandis fructibus civilibus, ad primum Martii reſpiciendum eſſe putant, alii, juxta proportionem temporis, eorum diviſionem fieri volunt *v.* PISTOR. *d. qu. 24. n. 61.* STRUV. *c. 15. §. 16. n. 7.* ſed jure Saxonico ſequuntur hæredes feudales CARPZ. *p. 3. C. 16. D. 6.* ſunt enim inſtar fructuum naturalium *v. §. 31. n. 4.*

§. 35. His fere regulis nititur acquiſitio fructuum, dubium tamen non eſt, quin aliæ etiam occurrere queant; In Marchia Brandenburgica, dies Margarethæ, loco primi Martii obſervari dicitur STRYK. *E. J. F. c. 15. §. 14.* Aliquando etiam dubia eſt juris applicatio, ob incertam fructuum indolem. Omni iſti incertitudini mederi poſſet æquiſſima ſanctio, ſi fructus pendentes, pro rata temporis. Inter hæredes feudales & allodiales dividerentur *v.* PISTOR. *l. 1. qu. 24. n. 68.* illique his impenſas, juxta proportionem fructuum acceptorum, reſtituerent.

§. 36. Meliorationes quod attinet, ſi quid naturaliter feudo accedat, veluti per alluvionem, id ſequitur ſucceſſores feudales: Si vero Vaſallus, in perpetuam rei utilitatem, aliquid impenderit, eo nomine ipſi vel ejus hæredibus eſt ſatisfaciendum, ſive culpa, ſive ſine culpa, feudum amiſſum ſit *v.* STRUV. *c. 15. §. 17.* Neque compenſationem fructuum cum impenſis, admittere tenetur Vaſallus, illos enim vi dominii ex re propria percepit, has vero ex re, nunc aliena, repetit.

§. 37. Quomodo autem Vaſallo vel hæredibus ſit ſatisfaciendum, id omne fere, ex æquitate dependet, cujus veſtigium eſt in *II. f. 28. §. ſi vaſallus v.* PISTOR. *l. 2. qu. 42.* Quodſi adeo ſucceſſor feudi,

Digitized by Google

meliorationibus non indigeat, debet ſaltem pati, quo Vaſallus iſtas tollat, vel æſtimationem ruderum præſtare: Si vero cum ratione negare nequeat, quin meliorationes ſint neceſſariæ & utiles, tum diſtingvendum utrum *meliorationes ſuperent pretium impenſarum*, an vice verſa *impenſæ illis ſint majores.*

§. 38. Primo caſu *pretium impenſarum* præſtatur, nam ſufficit, ſi Vaſallus vel hæredes, ſerventur indemnes; ſecundo autem *pretium meliorationum*, plus enim non profuit Vaſallus ac imputet imprudentiæ ſuæ, quod magnis ſumtibus exiguam paraverit utilitatem. Jure Saxonico ædificia, in feudo exſtructa, ſine refuſione pretii, ſequuntur ſucceſſores feudi CARPZ. *p. 3. C. 31. D. 1. 2.* quod etiam de molendinis pneumaticis dicendum *Deciſ. Saxon. 53.* Cæterarum meliorationum æſtimatio præſtatur non tam ob præſcriptum juris longobardici *v.* CARPZ. *d. l. D. 3.* PISTOR *l. 2. qu. 42. n. 39.* quam æquitatis, ac habent, eo nomine, hæredes retentionem & actionem PISTOR. *d. l. n. 30. ſeqq. add.* LYNCK. *Deciſ. Jenenſ. Deciſ. 360.*

§. 39. Quæ de amiſſione feudi hactenus dicta ſunt, illa etiam ad feuda imperii immediata applicantur, quatenus horum ſtatus applicationem illam admittit *v.* SPECIM. JUR. PUBL. *l. 4. c. 8.* Domino feloniam committente, dominium directum Vaſallo acquiritur *II. f. 26. §. domino II. 47.* STRUV. *c. 13. §. 9. in fin. c. 15. §. 18.* facta tamen hac conſolidatione, jus ſuccedendi agnatis erit ſalvum. De cætero hæc ſanctio, ad nudos dominos directos, tantum quadrat, ſed ad Cæſarem & Status imperii germanici, quibus præter dominium directum, aliquod imperium in Vaſallos competit, illa applicari nequit *conf.* JUS FEUD. GERMAN. *c. 26.*

CAPUT XX.

DE JUDICE FEUDALI.

SUMMARIA.

Jure Longobardico inter vaſallos dominus feudi judex competens eſt §. 1.

Inter Dominum & vaſallum, Pares Curiæ aut judex ordinarius judicant §. 2.

Appellatur ad dominum feudi ſuperiorem vel judicem ordinarium §. 3.

Sed Longobardica illa ad præſentem Germaniæ Statum non quadrant §. 4.

In Germania de controverſiis feudorum immediatorum regalium judicat judicium aulicum §. 5.

Non

Digitized by Google

Non regalium etiam judicium camerale §.6.
Controverſiæ Cæſaris & Statuum ad Comitia pertinent §.7.
Applicatio juris longobardici hic eſt fruſtranea & inutilis §. 8.
Quoad feuda mediata, intelligendæ judicis competentiæ tres caſus ſunt diſtingvendi §. 9.
Vaſalli in omnis generis litibus domino territoriali ſubſunt §.10.
Etiam ſimultanee inveſtiti extranei §. 11.
Nec obeſt domino privilegium de non evocando aut ſplendida Vaſalli conditio §.12.
Quoad Vaſallos territoriales ceſſat diſtinctio judicis feudalis & ordinarii §. 13.
Peculiari tamen ſenſu illa aliquando occurrit §. 14.
Ceſſat etiam judicium parium §. 15.
Dominus feudi privatus nullam regulariter habet juriſdictionem §. 16.
Ut & dominus extraneus §.17.
Quoad appellationem cauſæ feudales nihil etiam ſingulare habent §.18.
Quæ de reconventione ex jure longobardico traduntur, exigui hodie ſunt uſus §. 19.

§. I.

DE foro competente, in genere *l. 8. c. 11.* actum, judex vero rerum eccleſiaſticarum *l. 9. c. 3.* exhibitus eſt. Cumque rerum feudalium peculiare forum vulgo quoque aſſeratur, ideo de Judice feudali, nunc etiam quædam dicenda erunt. Solet ille ejusque competentia, ex jure longobardico, hunc in modum, repræſentari: Si inter Vaſallos lis ſit, dominus feudi judex eſt, qui, quoad feudum regale, ſolus, quoad non regale, adhibitis Paribus Curiæ, judicat ac litem dirimit *v. I. f. 18. II. f. 15. in fin. II. f. 55. in fin.* STRUV. *S. J. F. c. 16. §. 4. 5.*

§. 2. Si vero inter dominum & vaſallum, vel vaſallos quidem lis ſit, ut tamen domini interſit, tum Pares Curiæ judicant *II. f. 16. 39. §. ſi inter. 55. in fin.* STRUV. *d. l. §. 6.* Quodſi autem cauſa non ſit feudalis, ut ſit propter feudum promiſſum, vel de fructibus aut debitis, ſimilibusque rebus litigetur, Judex ordinarius judicat, ad quem etiam ſpectat cognitio, ſi cauſa quidem feudalis ſit, ſed judex feudalis deficiat, dum vel ſuſpectus eſt, vel pares Curiæ non adſunt *v. II. f. 15. 16. 20. 34. §. ſi autem* STRUV. *d. c. 16. §. 7.*

§. 3. A paribus Curiæ vel domino feudi, appellatur ad dominum ſuperiorem, & ſi plures, ſibi invicem ſubordinati, adſint, gradatim appellatio fieri debet, quæ adeo appellandi ratio, tantum, in ſubfeudis locum habet. Quodſi judices Superiores ſibi ſint æquales, præventioni locus eſt. Si vero dominus directus ſuperior non adſit,

Digitized by Google

ad judicem ordinarium, cujus juriſdictioni judex feudalis inferior ſubeſt, appellatio dirigitur *I. f. 22. in fin.* STRUV. *d. l. §. 9.*

§. 4. Sed illa ad Statum Reipublicæ præſentem non quadrant, ut omnino eorum ad Germaniam applicatio, ad artis legulejæ emblemata, referri debeat, cum enim judices inferiores, ab Imperante juriſdictionem habeant, manifeſtum eſt, quod eorum competentia, ex ſtatu cujusvis Territorii, non legibus peregrinis, judicari debeat. Ex quo etiam ſequitur, quod, ſi judicia feudalia germanica, in nonnullis forte cum longobardicis conveniant, tamen horum ratio non ex legibus longobardicis, ſed inſtitutis propriis, dependeat.

§. 5. Quodſi adeo, ſepoſito vulgari præjudicio, de competentia judicis feudalis, in Germania judicandum ſit, diſtingvendum eſt inter feuda *imperialia* & *territorialia*, ſive *immediata* & *mediata*. Illa iterum ſunt vel *regalia*, vel *non regalia*, qualia Nobiles immediati poſſident. Hoc poſito, ſi de feudo immediato regali, lis ſit, cognitio pertinet ad Judicium aulicum, non Cameram Imperii, modo cauſa, revera feudalis ſit, hoc eſt, reſpiciat (1.) perſonas feudales (2.) qualitas feudalis ab his non negetur ac (3.) oriatur ex jure feudali, num rem ipſam vel poſſeſſionem concernat, nihil intereſt *v.* EYBEN. *diſput. de cauſis feudal. ſect. 3 §. 7. ſeqq. ſect. 4. §. 2. 13. 14. ſeqq.* STRUV. *S. J. F. c. 16. §. 4.* SCHWED. *J. P. p. ſp. Sect. 1. c. 9. §. 10. 16.*

§. 6. Si vero controverſia ſit de feudo non regali, tam Camera, quam Judicium aulicum, judicare poteſt, habentque adeo judicia illa concurrentem juriſdictionem ac præventioni, inter illa, locus eſt. *v.* SCHWED. *d. l. §. 18.* Idem obtinet, ſi circa feudum regale quidem litigetur, ſed cauſa non ſit feudalis, nam hujus cognitionem ſibi etiam Camera aſſerere poteſt. Sæpe tamen non ſatis manifeſta eſt cauſæ qualitas, hinc, eo nomine, Judicia imperii non raro diſſident *v.* EYBEN. *de cauſ. feud. ſect. 4. §. 20.*

§. 7. Si inter Cæſarem & Statum imperii, controverſia feudalis oriatur, tum Paribus Curiæ eam ſubmittendam eſſe cenſent, quod etiam effato Imperatoris Sigismundi confirmari ſolet *v.* SCHWED. *d. c. 9. §. 9.* ITTER. *de feud. imper. c. 25. §. 17.* Sed uti hoc temporum illorum juriſprudentiam ſapit, ita litem ejusmodi, ad Comitia pertinere, Germaniæ ſtatus ſatis probare videtur, de quo, in Jure publico

blico

Digitized by Google

blico, amplius agendum eſt *v.* Specim. Jur. Publ. *l. 7. c. 1. 4. 5.* id ſaltem breviter hic oſtendi debet, quod ad Jurisdictionem Imperii publicam, ſanctiones juris longobardici fruſtra & inutiliter applicentur.

§. 8. Nam quis credat, ex *I. f. 18.* recte probari jurisdictionem judicii aulici? Judicium Parium in Germania ceſſat. Judicium aulicum non poteſt dici feudale, nec Camerale, Ordinarium, cum utriusque judicii eadem ſit jurisdictio, modo cauſas feudorum regalium excipias. Appellatio, inter illa judicia, locum non habet; Denique ſi aliqua in parte judicia germaniæ, cum longobardicis conveniant, ratio tamen non ex legibus peregrinis, ſed propriis dependet.

§. 9. Feuda territorialia ſive mediata quod attinet, ob multitudinem Territoriorum germanicorum, competentiam judicis feudalis, exacte quidem & ſpecialiter definire non licet. Quia tamen Superioritas Territorialis, omnibus Statibus competit, hinc, ſi juxta eam, competentia illa generaliter delineanda ſit, tres caſus diſtingvendi videntur, vel enim (1.) dominus territorialis, eſt dominus feudi, vel (2.) ſubditus vel (3.) Status imperii extraneus ejus vices ſuſtinet.

§. 10. Primo caſu, qui in Germania ordinarius eſt, omnes Vaſalli, qui in Territorio degunt, ſimul ſubditi ſunt, adeoque Dominum Territorialem, tam in cauſis feudalibus, quam cæteris, judicem agnoſcere debent. Idem dicendum de iis, qui in Territorio ſaltem feuda poſſident, licet alibi degant, nam hi etiam omnis generis actionibus, coram domino feudi conveniri poſſunt *v.* Carpz. *l. 6. Reſp. 115.* Quæ omnia ex Superioritate Territoriali fluunt *vid.* Specim. Jur. Publ. *l. 4. c. 10.*

§. 11. In Electoratu Saxoniæ, etiam ſimultanee inveſtiti extranei, quibusvis actionibus, coram domino feudi conveniri poſſunt, neque hoc nititur ſola conſvetudine, ut vult Carpz. *Pr. tit. 3. art. 6. n. 30. ſeqq.* Struv. *in Obſ. feud. ad c. 16. Obſ. 5.* Sed ex Superioritate Territoriali itidem profluit, adeoque in aliis etiam Territoriis locum habere poteſt. Illud tamen manifeſtum, quod, jactura ſimultaneæ inveſtituræ, forum hoc declinari queat.

§. 12. Ob ſolum privilegium de non evocando, Vaſalli foren-

Digitized by Google

ſes forum domini feudalis declinare nequeunt, nam ejusmodi privilegia Superioritatem Territorialem, quoad res in Territorio ſitas reſtringere nequeunt *v.* CARPZ. *l. 2. Reſp. 29. p. 1. D. 31.* MEV. *p. 2. D. 4.* STRUV. *in Obſ. feudal. ad c. 16. Obſ. 4.* Conditio etiam Vaſalli, quod ſit Status imperii, vim Superioritatis Territorialis non excludit. Ex eadem ratione nudi expectantes, qui juris ſui jacturam ſubire nollent, ad forum Domini feudalis trahi poſſent, ſed, ob juris illius incertitudinem, id fieri non ſolet.

§. 13. Ex dictis liquet, quod, ſi Vaſalli Territoriales intuitu domini territorialis & feudalis ſpectentur, inter judicem *feudalem* & *ordinarium* diſtingvi nequeat, cum illi, in omnes cauſas, competat jurisdictio. Non minus etiam ceſſat diſtinctio illa longobardica, ratione judicum, à domino Territoriali conſtitutorum, nam Vaſalli ſunt vel *Schriffi*- vel *Amtſaſſii*, illo caſu in Cancellariis vel Curiis Provincialibus, hoc vero, coram Præfecto conveniuntur, tam in cauſis feudalibus, quam allodialibus *v.* SCHULTZ *S. J. F. c. fin. n. 48.*

§. 14. Solent tamen Cancellariæ, circa executionem in bona feudalia, plus poteſtatis habere, quam Curiæ provinciales ac Præfecti, dum illæ, in ipſam feudi ſubſtantiam, iſtæ vero & hi, tantum in fructus executionem facere poſſunt *v.* PISTOR. *l. 1. qu. 15. n. 71. ſeqq.* de quo, ſuo loco, amplius dicendum erit. Exinde fit, ut illis aliquando nomen *judicis feudalis* tribuatur, illæque his, velut *judici ordinario*, opponantur. Sed illa oppoſitio, ſenſu juris longobardici neutiquam eſt intelligenda, verum ejus ſententia eo redit: inter judices, qui tam in cauſis feudalibus, quam allodialibus judicant, eam eſſe differentiam, quod quidam & jurisdictionem & dominium directum, alii illam tantum habeant.

§. 15. Quodſi inter dominum & Vaſallum controverſia ſit, coram judiciis conſvetis illa tractari ſolet, nec habet locum Judicium Parium, nec aliud extraneum, quamdiu illa, de adminiſtratione juſtitiæ, non ſunt ſuſpecta. Et nihil refert, ſive cauſa ſit feudalis, ſive allodialis. Hinc ſi e. gr. prædii alicujus poſſeſſor, ſine maſculis hæredibus, decedat, ac dominus illud, velut feudum apertum ſibi aſſerat, defuncti vero cognati id, tanquam rem allodialem, vindicent, domi-

dominus ipſe, per judicia ſua, litem dirimere poteſt, licet alii, cum cauſa non ſit feudalis, nec adeo judicium parium locum habeat, Cæſareæ commiſſioni eandem ſubjiciant *v.* EYBEN. *de cauſ. feudal. ſect. 4. §. 19.*

§. 16. Secundum caſum quod attinet, *v. §. 9.* putem, nec dominum feudi privatum, nec ejus Vaſallos, ſi forte plures habeat, aliquam habere jurisdictionem, adeoque eorum lites, in ordinariis judiciis, à Domino Territoriali conſtitutis, eſſe terminandas. Si vero hic aliquam jurisdictionem, iis ultro concederet, tum ſimilitudo aliqua, cum Statu & jure longobardico, exiſteret, ac judex feudalis, ordinario poſſet opponi. Verum ſicut raro contingit, ut privatus domini feudalis vices ſuſtineat, ita rarius adhuc fiet, ut ei & Vaſallis aliqua jurisdictio concedatur.

§. 17. Tertio caſu *v. §. 9.* itidem putem, dominum Territorialem, ad jurisdictionem aliquam domino feudi & Vaſallis concedendam, haud eſſe obſtrictum; hinc ſi dominus directus, contra Vaſallos agere, vel hi inter ſe litigare velint, ordinarius judex, à Domino Territoriali conſtitutus, erit adeundus: Si vero Vaſallis contra dominum, agendum ſit, ad judicia Imperii, vel etiam Domini propria, lis erit remittenda. Imo domini Territorialis Jurisdictio, erga dominum feudi in cauſis feudum concernentibus, efficax videtur. Quodſi autem dominus territorialis ultro aliquam jurisdictionem perſonis feudalibus concederet, tum perinde, ut in caſu præcedente, peculiaris judex feudalis occurreret.

§. 18. Atque juxta hos tres caſus, etiam de appellatione judicari poterit. Cum enim, in primo caſu, quoad primam inſtantiam, judex peculiaris feudalis non adſit, hinc nihil etiam ſingulare, quoad ſecundum inſtantiam, occurrit, ſed in cauſis feudalibus, v. gr. à Præfecto ad Curiam Provincialem vel Cancellariam appellatur, de quo ex ſtatu cujusvis Territorii amplius judicandum. Si Dominus Territorialis privilegium de non appellando, non habeat, ab eo, ad judicium aulicum, vel Cameram imperii appellari poterit *v.* STRYK. *E. J. F. c. 25. qu. 28.* Secundo & tertio caſu, aliquando ſed rariſſime, à judice feudali, ad judicem ordinarium appellabitur.

§. 19. De reconventione vulgo docere ſolent, quod coram judi-

Digitized by Google

judice feudali inſtitui nequeat, niſi cauſa etiam ſit feudalis, quemadmodum vice verſa, coram judice ordinario, illa, in cauſa feudali, locum non habeat *v.* STRYK. *E. J. F. c. 25. qu. 16.* Sed hujus etiam doctrinæ, in Germania, exiguum eſſe uſum, ex dictis facile apparet. Nam in judicio aulico, etiam in cauſa allodiali, reconventio inſtitui poteſt, ſi modo ipſius cauſæ indoles eam admittat: In Camera vero imperiali, quoad feuda regalia, illa locum habet: In judiciis denique Territorialibus, illa rariſſime alicujus uſus eſt. Illud etiam ex dictis manifeſtum eſt, intuitu Territoriorum germanicorum cauſas feudales *v. §. 5. 6.* à cæteris ſollicite non eſſe diſtingvendas *conf.* JUS FEUD. GERMAN. *c. 28. §. 8. ſeqq.*

Digitized by Google

LIBER DUODECIMUS.

CAPUT I.

DE JUDICIO SIVE PROCESSU IN GENERE.

SUMMARIA.

Tranſitus ad jus proceſſuale §. 1.
In Statu civili per judicia jus aſſerendum eſt §. 2.
In delineando proceſſu leges provinciales potius quam ſummorum imperii tribunalium reſpiciendæ ſunt §. 3.
Aſſerti hujus ratio §. 4.
Judicii varia acceptio ejusque quoad rem præſentem definitio §. 5.
Quædam judicii diviſiones non ſunt magni uſus §. 6.
Alias illud diſtinguitur in ordinarium & extraordinarium §. 7.
Seculare & eccleſiaſticum, petitorium & poſſeſſorium §. 8.
Civile & criminale §. 9.
Circa judicium conſiderari debent perſonæ, materia, modus pro cedendi & exitus §. 10.
Inter perſonas principales occurrit judex §. 11.
Actor §. 12.
Et reus §. 13. 14.
Judici olim aderant aſſeſſores, domeſtici & Cancellarii §. 15.
Actuarii officium, requiſita §. 16.
Et conſtitutio §. 17.
Apparitores & viatores judici quoque operam præſtant §. 18.
Partibus inſerviunt advocati, horum indoles varietas §. 19.
Conſtitutio §. 20.
Requiſita, patrocinandi neceſſitas §. 21. 22.
Officium ejusque neglecti pœna §. 23.
Advocatis debetur ſalarium §. 24.
Procurator judicialis differt ab advocato §. 25.
Conſtituitur mandato §. 26.
Cujus locum aliquando ſupplet cautio rati §. 27.
Geſta procuratoris falſi quatenus rati habere queant §. 28.
Perſonæ procuratorem conſtituentes §. 29.
Quibus hoc munus deferatur §. 30.
Quænam cauſæ procuratorem admittant §. 31.
Procuratoris officium §. 32.
Et duratio §. 33. 34.
Syndicorum conſtitutio ſæpe juris incerti eſt §. 35.
Curatorum, quæ mulieribus dantur, neceſſitas, conſtitutio & poteſtas non ſatis liquida eſt §. 36. 37.
Materia judiciorum ſunt omnis generis controverſiæ §. 38.
Ordo plurium cauſarum concurrentium §. 39.
Modus procedendi & exitus judiciorum generaliter delineatus §. 40.

ut alibi, ita etiam in Germania, mutanda eſſe, ſi quidem juſtitiæ adminiſtratio efficax eſſe debeat, quotidiana loquitur experientia, ſed hujus rei arbitrium ad alios pertinet.

§. 5. In Statu igitur civili, per Judicia, jus ſuum perſequi debent privati. Judicii nomen varia ſignificat *v. l. 2. §. fin. l. 12. §. 2. l. 13. de judic. l. 34. de uſur. l. fin. §. 1. de inoff. teſtam. l. 1. 2. ſi quis caut. in judic. ſiſt.* Hoc loco accipi poteſt, vel pro *conſeſſu perſonarum jurisdictione inſtructarum ac cauſas controverſas expedientium*, vel pro *ipſa cauſæ controverſæ diſcuſſione*, hoc ſenſu dicitur *legitima cauſæ controverſæ tractatio, à litigantibus, coram judice competente, eo fine inſtituta, quo hic, ſua ſententia, litem definiat, eamque exequatur.* Hoc reſpectu *Judicium*, etiam dicitur *Proceſſus*, nam, hiſce nominibus eandem rem notari, manifeſtum eſt.

§. 6. Solet judicium variè dividi, ſed omnium diviſionum hodie non eſt aliqua utilitas. Ab *objecto* dividitur in *publicum* & *privatum l. 1. de judic. publ. l. 3. §. fin. de prævar. pr. I. de publ. jud.* nam ratione originis omne judicium eſt publicum. Hodie nullius uſus videtur hæc diviſio. A *Subjecto* judicium eſt *duplex* vel *ſimplex l. 13. 14. de judic. l. 10. fin. reg. l. 2. §. 3. fam. erciſc.* Rurſus ab *objecto* eſt vel *reale*, vel *perſonale*, vel *mixtum §. 1. 20. I. de action.* ut & vel *univerſale*, vel *generale*, vel *ſingulare l. 18. §. fin. l. 19. ſeqq. de hæred. petit. l. 1. de R. V. l. 38. pro ſoc.* A fine diſcernitur in *præparatorium* & *principale l. 1. 3. §. 3. ad exhib.* Harum etiam diviſionum exiguus videtur uſus, cum circumſtantiæ illæ, jus non adeo varient.

§. 7. Utilior, ex hypotheſi proceſſus uſitati, eſt diviſio, qua judicium, à *modo procedendi*, diſtingvitur, in *Ordinarium* quod juxta conſvetas leges proceſſuales peragitur, & *Extraordinarium*, in quo de ſimplici & plano, juxta æquitatem, ſaltem proceditur *clement. ſæpe 2. de V. S.* CARPZ. *Pr. tit. 1. art. 1.* Regulariter cauſæ tractandæ ſunt proceſſu ordinario, quædam vero ſummario expediuntur, quarum numerus non eſt certus *v.* CARPZ. *d. l.* MARTIN *ad O. P. S. tit. 1. n. 13.* eas etiam ordinario modo actorem volentem peragere poſſe, quidam cenſent *v.* CARPZ. *d. l. n. 37.* LAUTERB. *C. J. de judic.* quod tamen alii, reo diſſentiente, negant MARTIN *d. l. n. 14.* DN. BERG. *in reſolut. ad* LAUTERB. *de judic. conf.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1496.*

Digitized by Google

§. 8. In hunc cenſum etiam referenda diviſio, qua judicium, in *Seculare* & *Eccleſiaſticum* diſcernitur, nam hæ ſpecies & jurisdictione, & ſæpe, procedendi modo, differunt; Ratione autem originis nulla inter eas eſt differentia, licet vulgo hanc præcipue adſtruant *v.* CARPZ. *Pr. tit. 1. art. 2.* Recte etiam judicium diſtingvitur in *petitorium*, in quo principaliter de re, ejusque jure, ac *poſſeſſorium* in quo tantum de poſſeſſione agitur *l. 14. §. fin. de except. rei judic.* CARPZ. *d. tit. 1. art. 5.* nam hæ etiam ſpecies modo procedendi differunt.

§. 9. Diviſio judicii, in *Civile* & *criminale* merito etiam obſervatur, cum hæ ſpecies & modo procedendi, & jurisdictionis diverſitate, differre ſoleant. Jure Romano judicium *Civile* eſt, quod ad privatum actoris, *criminale* vero, quod ad publicum intereſſe pertinet *§. 10. I. de injur. l. 25. §. fin. de SCt. Sylan. l. 9. §. 5. de public. & vectig.* Sed jure germanico, ac præcipue Saxonico, *civile* eſt, quod ad cauſas, corpus non affligentes, pertinet, *criminale* autem, in quo cauſæ quæ corpus affligunt, diſceptantur *v.* CARPZ. *Pr. crim. qu. 102. n. 27. ſeqq.* ex quo cauſarum diſcrimine, fere etiam diverſitas jurisdictionis ſuperioris & inferioris dependet *v.* CARPZ. *d. tr. qu. 109. Proc. tit. 2. art. 1. §. 4. 5. add.* LAUTERB. *C. J. de judic.*

§. 10. Circa judicium in genere quatuor ſpectari debent (1.) *perſonæ*, tam *principales*, ſine quibus judicium eſſe nequit, nempe Judex, actor & reus, quam *minus principales*, quæ commoditatis cauſa accedunt, vel *Judici*, ut Aſſeſſores, Actuarii, apparitores & viatores, vel *partibus*, ut Advocati, Procuratores, Syndici, Curatores litis (2.) *materia* (3.) *modus procedendi* ac (4.) *exitus* de quibus breviter dicendum erit.

§. 11. In judice conſiderari poteſt habilitas, conſtitutio, officium & poteſtas, quæ jurisdictionis & competentiæ nomine venit, ſed illa omnia jam occupata ſunt *l. 8. c. 10. 11. l. 9. c. 3. l. 3. l. 11. c. 20.* adeoque hic præſupponuntur. Specialius vero, ex Statu cujusvis Territorii, diſcendum eſt, cui judicio ſinguli ſubditi ſubſint. Sic e. gr. ex doctrina CARPZOVII *Proc. tit. 2. art. 2.* in Electoratu Saxoniæ, Elector immediate jurisdictionem exercet, in Senatu aulico & appellationum judicio ſupremo, nec non in Curiis provincialibus Lipſienſi & Wittenbergenſi, in Præfecturis & Conſiſtoriis Eccleſiaſticis. Mediati vero ju-

Digitized by Google

judices ordinarii ſunt Nobiles, iique vel Schrifft-vel Amtſaſſii, & magiſtratus municipales.

§. 12. Actor eſt, qui ad judicem provocat *l. 62. de judic.* & agere poſſunt omnes, quibus integra ratio eſt, nec ſpecialiter prohibentur. Minores igitur ſine curatoribus, agere nequeunt *l. 1. 2. C. qui legit. perſ. ſtand. l. 3. C. de autor. tut. l. 4. C. ſi adverſ. rem jud. l. 14. C. de procur. l. 4. C. de autor. præſt.* niſi ſit cauſa momentaneæ poſſeſſionis *l. fin. C. qui legit. perſ. ſtand.* aut ſpiritualis, ut volunt ex *c. fin. de judic. in 6.* Minoribus, in quibusdam Germaniæ locis, hodie comparantur fœminæ CARPZ. *p. 1. C. 1. D. 30.* Regulariter autem nemo invitus agere compellitur *l. un. C. ut nem. invit. l. fin. C. de uſur. pupill.* aliquando tamen agendum eſt, niſi quis damnum incurrere velit *l. 25. §. 30. de A. E. V. l. 75. §. fin. de legat. 1. l. 8. §. 3. de opt. legat. l. 2. pr. §. 7. de L. Rhod. de jact. l. 5. §. 12. commod. l. 5. C. de ingen. manum.*

§. 13. Reus eſt, qui ad judicium provocatur *l. 62. de jud. l. 13. §. 2. 3. C. eod. l. fin. pr. in fin. §. 3. C. de bon. quæ liber. l. 5. 6. C. de edend. l. 3. de jurejur.* Conveniri omnes poſſunt, qui aliquid debent, non tamen omnes in judicio comparere ac ſe defendere queunt. Tales ſunt pupilli, minores, prodigi & hodie fœminæ, qui ſine tutoribus & curatoribus, legitimam ſtandi perſonam non habent *v. l. 1. 2. C. qui legit. perſon. l. 6. C. quom. & quand. jud. l. 4. C. de autor. præſt. l. 54. de re jud.* niſi in cauſis matrimonialibus & criminalibus CARPZ. *de jur. fœm. ſingul. dec. 9. poſ. 2. 5. v. Deciſ. Saxon. 59.*

§. 14. Magiſtratus temporarii, cum aliquo imperio, conveniri nequeunt *l. 48. de judic.* quod hodie nullus uſus videtur. Filiifam. ratione rerum caſtrenſium & adventitiarum irregularium, actionibus realibus conveniuntur *v. l. 4. §. 1. de caſtr. pec. l. 8. pr. in fin. C. de bon. quæ lib.* ſed ratione peculii profectitii & adventitii regularis, pater ſuſcipit actiones reales *l. 8. §. 3. C. de bon. quæ liber.* Perſonalibus actionibus ſemper quidem conveniri poſſunt filiifam. *l. 39. de O. & A. l. 57. de judic.* Sed ſi nihil proprii habeant, nec pater in contractus conſenſerint, aut hi, in ejus utilitatem ceſſerint, tum nulla eſt executio. His autem poſitis, actio rectius in patrem inſtituitur *v. §. fin. I. de acquiſ. per arrogat. conf.* LAUTERBACH. *C. J. de judic. lit. S.*

§. 15. Judici olim aderant Aſſeſſores, conſilii ſuggerendi cauſa *v. l. 1. de offic. adſeſſ. l. 7. 13. 14. C. de adſeſſor. Nov. 60. c. 2. l. 9. §. 3. quod met. cauſ. l. 38. de minor. l. 97. de A. O. H.* Hodie vero aſſeſſores judicandi munere, perinde ut judex, pollent. Habebant etiam olim judices, *domeſticos*, qui ad cuſtodiam & protectionem eorum erant deſtinati *l. 8. C. de adſeſſor. conſ. t. t. C. de domeſt. & protect.* nec non *cancellarios* qui à ſecretis Magiſtratuum erant, ac ſcribendis & expediendis judicum epiſtolis edictisve operam dabant *v. l. 3. 5. 8. C. de adſeſſor. v.* DONELL. *comm. jur. civ. l. 18. c. 2.* PERETZ *ad C. de adſeſſor.* STRUV. *S. J. C. exerc. 4. §. 46. 47.* Sed hi miniſtri, vel ſaltem eorum nomina hodie ceſſant.

§. 16. Actuarii curam gerere debent eorum, quæ in judiciis fiunt, hinc eorum officium, his fere capitibus, ſummatim conſtat, ut geſta proponant, conſignent, acta cuſtodiant, ac ea, quæ ad eruendam facti veritatem pertinent, conficiant, quæ nunc exequi inſtitutum non permittit. In Electoratu Saxoniæ Actuarius debet eſſe Notarius, minimum in cauſis criminalibus, aut Notarius ei eſt adjungendus *O. P. S. tit. 2. Deciſ. Saxon. 38.* Ex obſervantia ipſe etiam judex, vel Officialis, actuarii munere fungi poteſt PHILIPP. *ad O. P. S. tit. 2. conſid. 3. add. Deciſ. Saxon. 39. 45.*

§. 17. Debet actuarius conſtitui in præſentia ſubditorum, ita ut Notarius, adhibitis duobus teſtibus, ab actuario exigat juramentum, inſtrumento deſuper confecto, quod libris judicialibus præmitti ſolet. Quibusdam tamen in civitatibus, actuarii non in præſentia ſubditorum, ſed coram Senatu ſaltem jurant. Neglecto juramento, actus geſti ſunt nulli niſi Actuarius ex poſtfacto, jurejurando omnia confirmet CARPZ. *l. 2. Reſp. 14. Deciſ. 201. n. 35.* Sed cum hæc pœna afficiat litigantes, qui nihil peccarunt, ideo ſatius forſitan eſſet, geſtis valorem relinquere, ſi aliàs nihil eorum fidem elevet, ac conſtituentis negligentiam alio modo coercere.

§. 18. De apparitorum & viatorum conſtitutione ac officio quædam dicere, non attinet, cum ex generalibus principiis ac uſu judiciorum, facile illa intelligi queant. Inter eos etiam eſt Carnifex, qui tamen vel ut *miniſter judicii*, vel ut *membrum ſocietatis civilis* ſpectari poteſt, illo reſpectu tantum huc pertinet, hoc autem, de ejus Statu

&

Digitized by Google

& juribus, fere ex regulis opificiorum aut monopoliorum, judicandum eſt. Ob ſordidum, vile & quodammodo abominabile vitæ genus, ejus converſationem alii homines averſantur, qui affectus fere quoad omnes Status, valde diſtinctos, inter homines, occurrere ſolet. Vilem illam conditionem, vulgus interpretatur infamiam *v. can. 18. 28. 29. C. 23. qu. 5.* CARPZ. *Pr. Crim. qv. 137. n. 52. ſeqq.*

§. 19. Partibus accedunt Advocati, *qui in juribus deducendis operam præſtant v. l. 1. §. 4. de poſtul. l. 6. §. 1. C. eod. l. 1. 2. 4. 8. 11. §. 1. l. 14. C. de advoc. 1.* Sunt vel *privati*, qui ſine prævia conſtitutione publica, clientibus operam exhibent, vel *publici*, qui publica autoritate, intuitu certi judicii, conſtituti, deſiderantibus patrocinium præſtant, ac iterum ratione *objecti*, in *privatos*, qui hominum privatorum, & *publicos*, qui publicas ac præcipuè fiſci cauſas tractant *t. t. C. de advocat. fiſc.* diſpeſci poſſunt. Præterea à *fine*, diſtingvuntur in *Ordinarios*, qui munere poſtulandi plene funguntur, & *Extraordinarios* ſive *Supernumerarios*, qui in ſubſidium, cum ſpe ſuccedendi, cæteris ſurrogantur *v. l. 13. C. de advocat. 1.*

§. 20. Conſtitutio publica, ex legibus cujusvis judicii, ſpecialius intelligenda eſt *v. l. 11. §. 1. C. de advocat. 1. Ord. Cam. p. 1. tit. 18.* Inter ipſos autem advocatos ſive publicos, ſive privatos, & Clientes, intercedit *mandatum*, quo ſibi mutuo, ad officia præſtanda, obligantur *v. l. 2. C. de poſtul.* Uti autem, quoad advocatos privatos, negotium hoc, libera voluntate, utrinque peragitur, ita ex publice conſtitutis, litigantes aliquos eligere, ac electi, ſub pœna arbitraria, hoc munus ſubire tenentur *v. l. 1. §. 4. de poſtul. l. 7. C. eod. l. 14. §. 1. C. de judic. l. 9. §. 5. de offic. proconſ. Ord. cam. p. 1. tit. 19. 25.*

§. 21. Ad advocatum requiritur juris peritia *l. 2. C. de poſt.* quæ mediis nonnullis explorari ſolet *l. 11. §. 1. C. de advoc. 1. v.* CARPZ. *p. 1. C. 1. D. 18.* Dn. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 3. enunc. 9. 10.* hac inſtructus cenſetur habilis, donec probetur contrarium *v. l. 5. 8. C. de poſtul.* LAUTERB. *C. J. de poſtul. lit. S.* de cætero in omnibus cauſis alienis *l. 6. §. 1. C. de poſt.* publicis & privatis *l. 14. C. de advoc. 1.* civilibus & criminalibus *l. 2. C. de exhib. reor. Ord. Crim. art. 88.* CARPZ. *p. 3. qu. 115. n. 88.* advocati patrocinium præſtare poſſunt,

§. 22. Cauſam tamen famoſi latronis ſuſcipere non debent, ex non-

Digitized by Google

nonnullorum ſententia *v.* HILLIG. *ad* DONELL. *l.* 18. *c.* 3. *lit. R.* CARPZ. *p.* 1. *qv.* 23. *n.* 3. nec cauſam, quam ſciunt injuſtam *l.* 14. *§.* 1. *C. de judic.* LAUTERB. *d. l. lit. O.* Sed cum nunquam totius alicujus cauſæ injuſtitia adeo ſit evidens, ut in ſenſus velut incurrat, hinc putem advocatum nihil peccare, ſi injuſtæ etiam cauſæ patrocinetur, modo jura non pervertat, ſed, prout ſunt, proponat *add.* OBSERV. LAUT. *Obſ.* 78.

§. 23. Officium advocati, tam ex communibus ſocialitatis præceptis, quam in ſpecie, ex contractu inito, dependet. Summatim illud in eo conſiſtit, ut jura Clientis ſui fideliter, erudite & diligenter deducat *v. l.* 13. *§.* 9. *l.* 14. *§.* 1. *C. de judic.* ac erga alios candide & modeſte ſe gerat *v. l.* 6. *§.* 1. *C. de poſt. v.* BRUNNEM. *J. E. l.* 1. *c.* 6. *membr.* 1. *§.* 20. Negligentes officium varie puniri ſolent. *v.* CARPZ. *Pr. tit.* 5. *art* 7. Dn. RIVIN. *ad O. P. S. tit.* 3. *enunc.* 15. *ſeqq.* Inprimis à prævaricatione, advocatus abſtinere debet *v. l.* 4. *§.* 4. *de his qui not. infam. l.* 1. *§.* 1. *l.* 3. *§.* 2. *de prævar. l.* 212. *de V. S. l.* 38. *§.* 9. *de pœn.* ſi contra fecerint, & clientibus ad damni reſtitutionem tenentur, ac inſuper arbitrarie puniuntur *v. l.* 1. *C. de advoc.* 1. CARPZ. 1. *Dec.* 91. *l.* 3. *Reſp.* 3. RICHTER *p.* 1. *Dec.* 85. LAUTERB. *C. J. de poſt. lit. O.*

§. 24. E contrario Cliens, ex contractu, honorarium Advocato ſolvere tenetur *l.* 13. *§.* 9. *C. de jud.* licet expreſſe nihil promiſſum ſit *l.* 1. *§.* 10. *de extraord. cognit.* nec advocatus vicerit *v. l.* 10. *§.* 1. *de N. G. l.* 6. *§.* 7. *de offic. præſ. v.* CARPZ. 3. *Reſp.* 1. *p.* 2. *Dec.* 136. *p.* 1. *C.* 1. *D.* 34. quantitas conventione partium vel arbitrio judicis definitur, ut tamen ſumma centum aureorum non excedatur *l.* 1. *§.* 10. 12. *de extraord. cognit.* quod hodie in arduis cauſis non obſervari dicunt *v.* FINCKELLTH. *Obſ.* 98. *n.* 49. ſed illa ſanctio plane non valere videtur cum fuerit temperamentum L. Cinciæ, nunquam à nobis receptæ *v.* D. ECKII *diſſert. de quota lit. §.* 4. 5. *add.* Dn. RIVIN. *ad O. P. S. tit.* 3. *enunc.* 13. De cætero advocatus actione *l.* 1. *pr. §.* 10. 12. *de extraord. cognit.* & actore retentione *v. l.* 25. *in fin. de procur.* ſibi proſpicere poteſt *v.* CARPZ. *p.* 2. *C.* 25. *D.* 23. FINCKELTH. *Obſ.* 98. LAUTERB. *C. J. de poſt. lit. E.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.* 79. 80.

§. 25. De Procuratoribus in genere actum eſt *l.* 4. *c.* 10. hic de judicialibus aliqua dicenda ſunt. Procurator judicialis eſt, "*qui litem alie-*

Digitized by Google

alienam, mandatu domini adminiſtrat, ſive litis curam gerit, ex quo ejus & advocati differentia apparet; ad procuratorem pertinet cura litis, qualem ipſe Cliens exercere ſolet, ſed advocatus jura deducit *v.* EKHOLT *ad ff. de poſtul. §. 1.* Quæ differentia etiam ſatis manifeſta eſt, in iis Judiciis, in quibus peculiares Procuratores ſunt conſtituti, ubi verò hi deficiunt, utrumque munus, in eadem perſona, concurrere ſolet, hinc, inſuper habito illo diſcrimine, nomina procuratorum & advocatorum ſæpe ſynonymicè accipiuntur *v. O. P. S. tit. 3.*

§. 26. Conſtituuntur procuratores mandato *l. 1. 42. pr. de procur.* vel ratihabitione *l. 66. eod. l. 60. de R. J. l. fin. C. ad SCt. Maced.* etiam conſenſu tacito *l. 1. §. fin. de procur. l. 52. §. fin. de O. & A. clem. 1. de procur. l. 6. §. 2. l. 18. mand.* ſi res ſaltem inter mandantem & mandatarium ſpectetur, ſed ut procurator in judicio valide agat, non tantum expreſſum mandatum, ſed & inſtrumentum eo nomine legitime confectum requiritur *l. 65. de procurat.* hinc nec charta blanca ſufficit CARPZ. *p. 1. C. 1. D. 28.* quomodo autem tale inſtrumentum ſive mandatum recte conficiatur, id ex uſu judiciorum diſcendum *v.* Dn. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 7. enunc. 18. ſeqq.* nec fortaſſis negandum, quin ille aliquando, ultra æquitatis præſcriptum, ſit ſcrupuloſus.

§. 27. Si aliquod mandati requiſitum deficiat, cautio rati defectum ſupplet *l. 1. C. de procur. l. 26. de minor. l. 66. §. 1. ad SCt. Trebell. v.* CARPZ. *Pr. tit. 5. art. 6. n. 57. ſeqq.* Quædam perſonæ, ſine omni mandato, cum cautione rati, admittuntur *l. 35. 40. §. fin. de procur. l. 12. 21. C. eod. v.* LAUTERB. *C. J. de procur. lit. C* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 7. enunc. 5. ſeqq.* quod tamen tum demum procedere exiſtimant, ſi dominus expreſſe mandare vel ratihabere queat, hinc pro pupillo cautio rati non admittitur LAUTERB. *d. l. n. 7.* Dn. BERG. *in reſolut. ad.* LAUTERB. *d. l. qu. 1. n. 3.* Dn. RIVIN. *d. l. enunc. 14.* Sed cautio rati, hic magis autoritate legis, quam ex conſenſu præſumto, introducta videtur, ut forte propria conſentiendi facultas, tam ſtricte non ſit exigenda.

§. 28. Qui mandatum non habet, nec ab hac lege exceptus eſt, *falſus* procurator dicitur, ac à judicio repellitur *l. 1. C. de procur. l. 40. §. 4. ff. eod.* CARPZ. *p. 1. C. 1. D. 26.* ejusque geſta ſunt nulla *l. 27. ff.*

Digitized by Google

l. 24. C. de procur. ratihabitio tamen domini ante ſententiam ſuperveniens, illa confirmat *l. 56. de judic.* poſt eam vero dominus in ſuum ſaltem præjudicium *l. 3. §. 1. rem rat. hab.* non adverſarii ratihabere poſſe cenſetur *arg. l. 11. de R. J. l. 9. C. de N. G.* LAUTERB. *d. l. in fin.* Sed hoc ultimum ſolida ratione niti non videtur, per ſententiam enim adverſario jus non quæritur, ſed potius geſta falſi procuratoris ſunt in ſuſpenſo, donec vel probentur, vel improbentur, uter ergo ex litigantibus alterum prævenerit, is ex facto ſuo jus conſecutus cenſeri debet.

§. 29. Procuratores nomine proprio conſtituunt, qui uſu rationis ac rerum ſuarum adminiſtratione gaudent; Qui vero alieno nomine illos conſtituere cupiunt, conſenſum domini habere debent *v.* LAUTERB. *C. J. de procur. lit. S.* Tutores conſtituunt actores *l. 11. C. de procur. l. 24. de adminiſtr. & peric. tutor. l. un. C de act or. à tutor. conſt.* qui tamen à procuratoribus ſolo nomine differunt, ut de tali diſcrimine non valde laborandum videatur *v.* OBSERV. LAUT. *Obſ. 88.* Procuratores poſt litem conteſtatam, alium ſubſtituere poſſunt *l. 11. 23. C. de procur.* Sed hodie poteſtas ſubſtituendi iis mandato concedenda eſt *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 7. enunc. 51. ſeqq.*

§. 30. Regulariter cuivis munus procuratoris deferri poteſt *l. 43. §. 1. de procur. v.* LAUTERB. *C. J. d. t. l. P.* Sed, intuitu procuratorum judicialium, generalis illa doctrina nullius vel exigui uſus eſt, vel enim *certi procuratores in judiciis ſunt conſtituti*, tum cæteri omnes licet aliàs habiles, excluduntur, vel *nulli conſtituti ſunt*, tum advocatis tantum hoc munus committitur, qui etiam mandatariorum nomine plerumque veniunt.

§. 31. Dantur procuratores ad cauſas civiles etiam famoſas *l. 1. an per al. cauſ. appell. l. 6. §. 2. de his qui not. infam. l. 42. §. 1. de procur.* Sed in criminalibus, quæ ad relegationem extendi poſſunt, neque ratione Rei, neque Actoris, procurator admittitur *l. pen. §. 1. de publ. judic. l. 1. an per al. cauſ. appell.* niſi ob cauſas incidentes *l. 13. C. de adult. l. 3. C. de accuſat. l. 33. §. 2. de procur. l. 10. pen. §. 1. de publ. judic. l. 18. de appell.* CARPZ. *p. 3. qu. 105.* Hodie ratione accuſatoris procurator indiſtincte admittitur *Ord. Crim. art. 12.* ratione Rei autem, quando pœna ad corporis afflictionem non extenditur CARPZ.

p. 3.

Digitized by Google

p. 3. qu. 105. qu. 95. n. 50. add. Landr. l. 2. art. 16. l. 3. art. 45. p. 4. Conſt. 42. In cauſis majoris momenti ſpeciale mandatum requiritur *v. l. 40. pr. de procur.. l. 25. §. 1. l. 26. de minor. v.* LAUTERB. *C. J. de procur. lit. O.* CARPZ. *Pr. tit. 5. art. 2.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 7. enunc. 42. ſeqq.* In cauſis matrimonialibus, jure Saxonico, procurator non admittitur. CARPZ. *J. E. l. 3. D. 31.*

§ 32. Procurator terminos mandati diligenter obſervare debet *l. 5. mand. v. l. 56. 62. de procur.* quod extra eos geſtum eſt, ratione domini, eſt nullum *l. 10. C. de procur. v. l. 86. de ſolut.* Negligentiam quidem dominus non mandavit, dum tamen homini negligenti negotia ſua commiſit, in eam cenſetur conſenſiſſe, hinc procuratoris negligentia nocet domino, ratione adverſarii, qui exinde jus conſequitur *l. 10. C. de procur.* CARPZ. *p. 1. C. 1. D. 22. 23.* damni tamen reſtitutionem dominus à procuratore actione mandati exigit *l. 11. 13. 21. C. mand. v.* LAUTERB. *C. J. de procur. lit. E.* Sed cum ſatis durum ſit, & domino negligentiam procuratoris imputare, ac eam gravi nimis diſpendio multare, hinc melior eſt illorum judiciorum uſus, quæ, ſalvo jure domini, negligentiam mandatarii ſaltem puniunt *v.* MEV. *p. 5. D. 207. add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 91.*

§. 33. Finitur poteſtas procuratoris judicialis, mutuo diſſenſu *§. fin. I quib. mod. obl. toll.* nec conſenſu adverſarii *v. l. 25. de procur. c. 13. X. eod.* LAUTERB. *C. J. de procur. lit. J.* hodie opus eſſe arbitror. Unius etiam revocatione, quovis tempore, illam tolli putem modo procuratori, ratione operæ præſtitæ, ſatisfiat, ac res per alium commode expediri poſſit; His recte ſe habentibus, de aliis revocationis cauſis *v. l. 8. §. fin. l. 17. ſeqq. de procur.* non laborandum erit, nam negotium hoc, ex affectu hominum, fere dependet, eo mutato, non conſultum eſt, invitos in contractu retineri.

§. 34. Morte procuratoris, re licet non amplius integra, munus hoc exſpirat, quod ex natura hujus negotii fluit *v. R. J. 1654. §. 100.* ſed, mortuo domino, illud continuatur, non quidem hodie, ob litem conteſtatam *v. l. 15. ff. l. 23. C. de procur.* ſed mandatum in hæredes extenſum, hinc reaſſumtione opus non eſt *R. J. 1654. §. 99. v.* MARTIN. *ad O. P. S. tit. 17.* quod tamen ad primum terminum reſtringi, quoad ſequentes vero, nova legitimatio à mandatario exigi ſolet *v.* DN. RIVIN.

ad O. P. S. tit. 7. enunc. 28. Si defunctus ipſe litem tractaverit, reaſſumtio ſimpliciter neceſſaria exiſtimatur *v.* DN. BERG. *in reſol. ad* LAUTERB. *de procur. p. 92.* Juxta æquitatem, continuandæ liti, non videtur neceſſarium, ut hæredes expreſſe mandent, vel reaſſumant, ſed ſaltem, ne liti renuncient, cum ex aditione, animus continuandi ſatis colligatur *v. l. 34. de judic. add.* HUBER. *in præl. ad ff. de re judic. n. 40. 41.*

§. 35. Syndicus, intuitu judiciorum, eſt, *cui poteſtas, omnes Univerſitatis lites in judicio tractandi eſt conceſſa v. l. 1. §. 1. l. 6. §. 1. quod cuj. univerſ. nom. l. 18. §. 13. de muner. & honor.* SCHILT. *ad ff. exerc. 10. §. 59. 60.* de quo, pro inſtituti ratione, actum *l. 8. c. 2. §. 13. ſeqq.* Ejus conſtitutio & legitimatio quodammodo incerta eſt, ac ex uſu judiciorum fere dependet. Sic in inſtrumento Syndicatus verba: *Vor uns, und unſere Nachkommen,* neceſſaria eſſe cenſentur: Si magiſtratus oppidanus cum Tribunis plebis, nomine Civium, Syndicum conſtituat, ſingulorum ſubſcriptio, haut neceſſaria creditur: Si cives contra Senatum agant, non ſufficit, a collegiis opificum ſigilla eſſe appoſita, ſed ab omnibus civibus & incolis, vel majore eorum parte, Syndicatus inſtrumentum eſt ſubſcribendum *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 7. enunc. 30. ſeqq.*

§. 36. In Saxonia ac fortaſſis etiam alibi, mulieres curatoribus indigent, de quibus dictum *l. 6. c. 19.* Eorum vero uſus ad actus judiciales præcipue quoque extenditur, ut tamen eorum neceſſitas, conſtitutio & poteſtas, non per omnia ſit ſatis liquida, cui illuſtrando pauca referam. Curatorem litis, conſtituit Judex domicilii, rei ſitæ vel litis pendentis *Deciſ. Saxon. 59.* Maritus pro uxore ſua, tripliciter comparere in judicio poteſt, ut curator cum curatorio, ut defenſor cum cautione rati, & ut actor, cum mandato. Uxor etiam in judicio litem mandare marito non poteſt, niſi curatorem ad hoc habeat CARPZ. *p. 1. C. 1. D. 32.*

§. 37. Curatores ſoli poſſunt actores conſtituere, quo caſu hæredum, in mandato, non eſt facienda mentio. Aliquando autem fœminarum ſubſcriptio accedere debet actorio, ſi mater ſit tutrix liberorum, aut actus expediendus, qui ſpeciale mandatum requirit *v.* CARPZ. *Pr. tit. 5. art. 3. n. 96.* quo caſu clauſula: *pro ſe ſuisque here-*

hæredibus, in actoriis exprimi debet *v.* Dn. Rivin. *ad O. P. S. tit.* 7. *enunc.* 25. *tit.* 8. *enunc.* 27. Defuncto curatore, non admittitur actor, absque novi Curatoris actorio, etiamſi ab ipſa muliere ſimul fuerit conſtitutus. Illud contrariis ſententiis diſceptatur, an maritus cum uxore, in judicio præſente, litem, quoad paſſus præjudiciales, expedire queat, ſi curator ei non ſit conſtitutus, vel actorium non exhibeat? Item an tanquam legitimus adminiſtrator, *als Ehevoigt*, nomina uxoris, ſine ulteriori legitimatione, in judicio exigere & ſolutionem recipere poſſit? *v.* Dn. Rivin. *ad O. P. S. tit.* 8.

§. 38. Materia judiciorum *v.* §. 10. ſunt omnis generis cauſæ controverſæ, civiles & criminales, ſeculares & eccleſiaſticæ, allodiales & feudales, petitoriæ & poſſeſſoriæ, præjudiciales & principales. Qua vero actione, in caſibus evenientibus, experiendum ſit, id ex univerſa Jurisprudentia intelligendum eſt; Omnia autem remedia forenſia in tabula velut repræſentare vix licet, certe talis repræſentatio plus difficultatis, quam utilitatis habere videtur, quoad objectum ſpeciale, illa facilius fieri poteſt, quod exemplo actionum feudalium oſtenſum in Jur. Feud. German. *c.* 27.

§. 39. Inter plures actiones concurrentes, ordo obſervari debet, hinc actio præjudicialis, & civili *l.* 2. 5. *C. de ord. cognit.* & criminali præmittenda *l.* 1. 3. 6. 7. *C. eod.* in cauſa tamen civili, quæſtio præjudicialis aliquando incidenter tractatur *l.* 2. 5. *C. eod.* Actio civilis & criminalis, ſi uni contra unum competant, pro lubitu actoris, vel ſimul, vel ſucceſſive proponi poſſunt, niſi forte illa ſit præjudicialis, tum enim prius inſtituenda *l.* 37. *de judic. l.* 5. §. 1. *de vi publ. l.* 7. *C. eod. l.* 1. *C. de appellat. l.* 26. *C. ad L. J. de adult.* ſi vero duobus reciproce actiones illæ competant, tum criminalis prius tractanda eſſe cenſetur *l. fin. C. de Ord. cognit. add. Deciſ. Saxon.* 88. niſi forte per modum exceptionis civili objiciatur, quo caſu utramque ſimul tractare licet *l. pen. C. eod.* Denique poſſeſſorium, ex regulis prudentiæ, præmittendum eſt petitorio *l.* 24. *de R. V.* hinc etiam ab imprudenter inſtituto, ad illud datur regreſſus *l.* 18. §. 1. *de vi & vi arm.*

§. 40. Modus procedendi *v.* §. 10. conſtat ex variis actibus, quos partes & judex, vel ex præſcripto juris naturalis, vel poſitivi, ſuſcipere tenentur. Poſſunt autem, niſi fallor, ad tres partes generales, omnes

Digitized by Google

revocari (1.) cauſæ controverſæ propoſitionem (2.) diſcuſſionem & (3.) deciſionem, quæ pro diverſitate proceſſus criminalis & civilis, ac hujus, vel ordinarii vel ſummarii, in varias formas ſpeciales, ſe componunt. Tandem ſequitur exitus judiciorum *d. §. 10.* nempe exceptio rei judicatæ, vel executio, quam, pro diverſitate proceſſus, diverſam eſſe, facile intelligitur. De utroque, modo ſcilicet procedendi, & exitu, ſpecialius nonnihil in ſequentibus agendum erit.

CAPUT II.
DE LIBELLO.

SUMMARIA.

In proceſſu civili ordinario offertur libellus ſupplex & actionis §. 1.
Hujus varietas §. 2.
Conſtat libellus exordio & propoſitione §. 3.
In hac referri ſolet jus generale quod tamen rectius omittitur, & factum aut jus ſpeciale §. 4.
Expreſſio cauſæ remotæ & nominis actionis, an ſit utilis aut neceſſaria §. 5.
Hodie nomen actionis non eſt exprimendum §. 6.
In libello etiam requiritur petitio indoli proceſſus conveniens §. 7.
Clauſulæ libellis adjici ſolitæ cum epicriſi §. 8.
Libelli ineptitudo non temere admittenda §. 9.
Libellum faciunt ineptum obſcuritas & incertitudo, hinc libellus generalis, cauſa petendi deſtitutus & alternativus admitti non ſolet §. 10. 11.
Libellus in actione hypothecaria rectius alternative quam pure concipitur §. 12.
Eliſa ratione dubitandi §. 13.
Inter cauſas ineptitudinis eſt etiam contradictio & cumulatio actionum non compatibilium §. 14. 15.
Libelli mutatio quatenus permiſſa §. 16.
Calumniatorum delictum & obligatio §. 17.

§. I.

MOdus procedendi, juxta diverſitatem judicii *civilis* & *criminalis*, merito expendendus eſt, cumque illud iterum ſit vel *ordinarium* vel *extraordinarium*, ac prius, uſu judiciorum ita volente, regulæ inſtar ſit, hinc ejus partes primo conſiderabimus. Proceſſum igitur orditur actor, offerendo libellum *ſupplicem*, quo à judice juſtitiæ adminiſtrationem petit, & *actionis*, qui eſt *ſcriptura, qua actor jus ſuum judici proponit, ac à reo reſponſionem & ſatisfactionem exigit v. l. 1. pr. §. 1. ff. l. 3. C. de edend.* Poterit etiam libellus ſupplex libello actionis inſeri, dę quo uſus judiciorum eſt conſulendus.

§. 2.

Digitized by Google

§. 2. Solet libellus varie dividi (1.) in conventionalem & Reconventionalem (2.) civilem & criminalem (3.) primæ & ſecundæ inſtantiæ. Sed harum diviſionum, hodie minimum, nullus vel exiguus eſt uſus, cum circumſtantiæ illæ jus non mutent. Magis igitur commemorari debet diviſio (4.) in articulatum & ſimplicem *v. O. C. p. 3. tit. 12. §. 8.* quorum ille in Camera *R. J. 1654. §. 34. 64.* & Saxonia non admittitur CARPZ. *p. 1. C. 2. D. 1. 2.* (5.) in ſolennem & minus ſolennem *Clem. 2. de judic. clem. ſæpe de V. S. v.* LAUTERB. *C. J. de edend.*

§. 3. Sicut autem acturus, ante omnia, de actionis veritate, indole & probatione debet eſſe ſollicitus, id quod ex accurata juris & facti cognitione dependet, ita actionis libellus legaliter & prudenter formandus eſt, ne ſcopo ſuo excidat. Sunt autem libelli duæ partes neceſſariæ (1.) *exordium* quod nomen judicii actoris & rei continet, nam conſtare debet, quis, contra quem & coram quo agere velit. Hoc etiam exordio libellus ad judicem dirigitur, cui quoque, non ut olim actori *v. auth.* offeratur *C. de lit. conteſt.* ille offertur (2.) *propoſitio.*

§. 4. Hæc, ad modum Syllogiſmi, tribus propoſitionibus ſpecialibus conſtat. *Major* exhibet jus, ſed rectius hæc plane omittitur, cum jus ipſum ſatis certum ſit, adeoque commemorari non debeat, quodſi vero jus ſingulare nec adeo notum occurrat, ut ſi quis ex ſtatuto agere velit, tum merito illud adducitur. *Minor* continet facti narrationem perſpicuam *R. J. 1654. §. 34.* hinc, in actionibus perſonalibus, cauſa remota, nempe certus aliquis contractus vel delictum, exprimi debet, ne alias intentio ſit nimis vaga *v. c. fin. X. de lit. conteſt.* in realibus contra, cauſa proxima, dominium v. gr. exprimenda, quia per hanc actoris intentio ſatis determinatur ac certa redditur.

§. 5. Utile tamen putant, ut in actionibus realibus etiam cauſa remota, titulus ſcilicet acquiſiti juris, adjiciatur, quo ſcilicet, ſi reus forte abſolvatur, autoritas rei judicatæ, adjectione iſta limitetur *l. 14. §. 2. junct. l. 11. §. 2. de except. rei jud. v.* LAUTERB. *C. J. de edend.* Sed non tam ex libello, quam ſecuta probatione, autoritas rei judicatæ æſtimanda videtur *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 53.* Nomen actionis ne quidem jure civili exprimendum eſſe, quidam cenſent *arg. l. 6. de R. C. l. 6. in fin. de R. V. l. 34. de condit. & demonſtr. v.* EKHOLT

ad

Digitized by Google

ad ff. de edend. §. 6. CARPZOV. *p. 1. C. 2. D. 13.* Sed ſollicitudo Romanorum, qua de nominibus actionum ſatagere ſolent, contrarium perſvadere videtur *v. l. 7. §. 3. de dol. l. 33. de judic. l. 2. de P. V. l. 3. C. de edend. l. fin. C. de interd.*

§. 6. Interim parum refert, quicquid hic ſtatuas. Jure Canonico *c. 6. X. de judic.* & moribus noſtris certum videtur, quod expreſſio nominis non ſit neceſſaria. Ex quo ſequitur, quod error, in nomine actionis, etiam innoxius eſſe debeat, utut rigidiores, qui ex quibusvis erratis, ineptudinem libelli exſculpere ſolent, aliter fortaſſis hic ſentiant.

§. 7. Denique *Concluſio* petitionem continet, qua Rei reſponſio & ſatisfactio exigitur. Debet autem, pro diverſitate proceſſus, petitio recte formari, ſic in proceſſu ordinario petitur *einlaſſung und litis conteſtation*, in ſummario, *antwort*, ac quandoque *recognition*, in executivo, *recognition.* In criminalibus ſufficit ſi pœna condigna in genere petatur *v. l. 1. §. 4. ad SCt. Turpill. l. 15. pr. ad municip. v.* CARPZ. *p. 3. qu. 106. n. 14.* Formulæ autem libellorum, ex uſu fori diſcendæ ſunt, ſatius tamen eſt, ſolidas cogitationes propriis verbis eloqui, quam immaturos conceptus formulis alienis, anxie conquiſitis, proponere.

§. 8. Solent variæ formulæ libellis adjici, vel circa exordium, vel narrationem facti, vel concluſionem *v.* LAUTERB. *C. J. de edend.* quæ, ſi partem intentionis principalis contineant, ut ſi damni & expenſarum reſtitutio petatur, utiles omnino cenſeri debent, ſed quæ proteſtationem juri vel facto contrariam continent, aut id, quod juris eſt, exigunt, ac in ſpecie judicem officii ſui admonent, ſuperfluæ, aut ſaltem, ex hypotheſi proceſſus corrupti, utiles ſunt, nam alias cordatus judex, etiam non imploratus, jus & officium obſervat. *add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 52.*

§. 9. Si libellus non recte formetur, dicitur *ineptus*, & frequens in foro eſt *exceptio libelli inepti;* Sed æquitas exigit, ne ob quodvis leve erratum, cum temporis & ſumtuum diſpendio, libellus, velut ineptus, rejiciatur, quare rem omnem ita circumſcribendam putem, ut *libellus admittendus ſit, quando, de vera actoris intentione, utcunque ex eo conſtat, utut aliena ac impertinentia ſint immixta.* Hi ter-

Digitized by Google

termini ſi excedantur, abuſum ſubeſſe arbitror, & eo quidem graviorem, quo levius fuit erratum, ob quod libellus rejicitur.

§. 10. Ad cauſas ineptitudinis refertur (1.) *obſcuritas*, quæ admitti debet, ſi nulla idonea interpretatione, ſenſus aliquis, facto conveniens, erui queat (2.) *incertitudo*, hinc rejicitur libellus *generalis* & in quo *cauſa petendi* eſt omiſſa, quod hactenus admittendum, quatenus ex vaga ejusmodi intentione, non conſtat, qua defenſione uti queat Reus, cætera haut attentenda erunt, juxta æquitatis præſcriptum. Hinc ob omiſſum annum & menſem, in actione injuriarum, libellus, velut ineptus, rejici non debet, utut vulgo aliter ſentiant *v.* CARPZ. *p. 2. qv. 95. n. 35. l. 2. Reſp. 56.* multo minus aliarum minutiarum *v.* CARPZ. *p. 1. C. 2. D. 11.* erit habenda ratio.

§. 11. Quia etiam id, quod libello generali deeſt, ſuppleri poteſt, quando ad probationes perventum eſt, ideo is, ſi reus nihil excipiat, meritò admittitur CARPZ. 2. *Reſp. 56.* Quodſi objectum generale ſit, ut in hæreditatis petitione *l. 1. de R. V.* ſimilibusque actionibus, aut juſta actoris ignorantia ſubſit *l. 76. §. 1. de R. V.* tum libellus generalis vitio caret *v.* LAUTERB. *C. J. de edend. lit. 3.* Porro, ob incertitudinem, rejiciendus eſſe cenſetur libellus *alternativus arg. l. 7. §. 4. de injur.* niſi obligatio ſit alternativa, aut cauſa ſit criminalis, vel inter mercatores vertatur CARPZ. *p. 1. C. 2. D. 7. ſeqq.* Verum cum is, qui alternative petit, rem debitam ſua petitione complectatur, poterat hoc, juxta æquitatem ſufficere, ut rejiciendi libelli nulla prægnans cauſa videatur ſubeſſe.

§. 12. Hac occaſione diſquiri ſolet, num libellus in actione hypothecaria, contra tertium inſtituenda, alternative concipi queat? quidam hoc aſſerunt *v.* CARPZ. *p. 1. C. 2. D. 9.* alii vero negant LAUT. *d. l. de edend.* Mihi prior ſententia in tantum probanda videtur, ut libellum rectius alternative, quam purè concipi exiſtimem: Nam jus pignoris, eſt acceſſorium, adeoque non perinde ut jus aliquod principale, v. gr. dominium, rem præciſe perſequitur, ſed ſaltem ob debitum, hinc poſſeſſor pignoris, habet arbitrium, num rem præſtare, an debitum ſolvere velit *l. 16. §. 3. de pignor.* ergo alternative obligatur, apte igitur libellus alternative concipitur.

§. 13. Nec obeſt, quod poſſeſſor, ratione debiti, non contraxerit,

Digitized by Google

rit, adeoque non videatur obligatus: Nam à particulari ad univerſale infertur, eſto, quod ex contractu non obligetur, ipſa tamen rei poſſeſſio eum obligat, ut, ſi re carere nolit, debitum ſolvat, perinde ſicut dominus, qui animal noxium dedere non vult, damnum reſarcire cogitur, licet nullus, eo nomine, contractus ſit celebratus, nam, quoad hoc tertium, comparatio inter has actiones recte inſtituitur. De cætero, admiſſo æquitatis principio, antea relato, hujus controverſiæ nulla eſt utilitas.

§. 14. Inter cauſas ineptitudinis eſt (3.) *contradictio v.* CARPZ. *p. 1. C. 2. D. 15.* quæ eatenus admittenda, quatenus petitionem actoris plane perimit, ut commoda interpretatione ſuſtineri illa nequeat (4.) *Cumulatio actionum non compatibilium*, ut ſi actiones contrariæ v. gr. rei vindicatio ac hypothecaria aut confeſſoria, ratione ejusdem rei, vel præjudicialis, ac alia, quæ ab illius deciſione pendet v. gr. rei vindicatio & confeſſoria, ratione diverſarum rerum, cumulentur *v. l. 16. de except.* CARPZ. *p. 2. Reſp. 53.*

§. 15. Si autem conjungantur, quæ electivè concurrunt, ineptitudo, æquo judicio, non adeſt, licet quidam aliter ſentiant *v.* LAUT. *C. J. de edend. lit. J. n. 5.* nam idem bis quidem peti nequit *v. l. 76. §. p. de legat. 2.* cumulatio tamen illa non impedit, quo minus de intentione actoris conſtet, ac illa exitum habere queat. Actiones diverſæ, eodem libello, ita conjungi poſſunt, ut ſingulæ finem ſuum conſequantur *v. l. 52. §. 14. pro ſoc. l. 10. de A. E. V. l. 25. §. 3. f. fam. erciſc. l. 11. de jurisd. l. fin. C. de ann. except.* MARTIN. *ad O. P. S. tit. 5. §. 3.* licet de jure civili alii dubitent ob *l. 6. de except. rei judic. l. 76. §. pen. de Legat. 2. v.* EKHOLT. *ad ff. de edend. §. 9. vid.* ſupr. *l. 1. c. 16. §. 26.* Jure Saxonico tres actiones, ex diverſis cauſis deſcendentes, regulariter ſaltem cumulari poſſunt *O. P. S. tit. 5. §. 3.* CARPZ. *p. 1. C. 2. D. 4.*

§. 16. Ante terminum actor libellum impune mutare poteſt *v. l. 3. C. de edend.* in termino quoque, ante litem conteſtatam, ipſi eum mutare licet, ſed refuſis impenſis. Poſt litem conteſtatam, antequam ſententia, qua ei probatio injuncta, vires rei judicatæ conſecuta eſt, iisdem conditionibus mutatio conceditur, ſed ſi ſententia, in rem judicatam tranſierit, tum facultatem vel mutandi, vel novum libel-

Digitized by Google

libellum offerendi, quidam actori denegant *v.* DN. BERG. *in reſolut. ad* LAUTERB. *de edend. qu.* 2. ſed contraria ſententia, quæ, refuſis expenſis, eum admittit, æquior eſt *v. O. P. S. tit.* 5. *§.* 4. Deſerta autem probatione, novus libellus non amplius admittitur, cum, neglecto fatali, jus agendi ſit amiſſum *add.* CARPZOV. *p.* 1. *C.* 11. *D.* 1. *ſeqq.*

§. 17. Qui pecuniam accipiunt, quo, vexandi cauſa, alicui litem moveant, vel non moveant, *Calumniatores* dicuntur *v. l.* 1. *de calumn. l.* 19. *ad exhib. l.* 233. *pr. de V. S. l.* 1. *§.* 1. *ad SCt. Turpill.* contra quos comparata eſt actio in factum, qua, intra annum, quadruplum ejus, quod acceperunt, poſt annum vero, ſimplum exigitur *l.* 1. *pr. l.* 4. 5. 6. *de calumni.* Regulariter autem quadruplo ſimplum ineſt *l.* 5. *§.* 1. *eod.* niſi tertius, impediendæ liti calumnioſæ, pecuniam dederit, tum enim dans pecuniam condictione repetit, ac vexandus quadruplum, velut meram pœnam, exigit *l.* 7. *pr. §.* 1. *eod. v.* LAUTERB. *C. J. de calum.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.* 104. *add.* Supr. *l.* 5. *c.* 4. *§.* 5.

CAPUT III.
DE CITATIONE TERMINO SATISDATIONE ET DILATIONE.

SUMMARIA.

Citationis natura §. 1.
Et varietas §. 2. 3. 4.
Ejus origo & ſubjectum §. 5.
Citantur etiam qui in judicio per ſe ſtare nequeunt §. 6.
Omnes quorum intereſt, etiam præſentes ac in quacunque cauſa citandi ſunt §. 7.
Citatio recte eſt concipienda §. 8. 9. 10.
Et inſinuanda §. 11. 12.
Citationis effectus §. 13. 14.
Edictalis citatio non eodem modo ubique peragitur §. 15.
Termini & inſtantiæ natura §. 16.
Cautionum judicialium modus & neceſſitas variat §. 17. 18.
Jure Romano occurrit cautio judicio ſiſti & judicatum ſolvi §. 19.
Cautio rati quoque aliquando præſtanda eſt §. 20.
In Electoratu Saxoniæ actor præſtat gvarandam §. 21.
Et ſatisdationem pro reconventione & expenſis §. 22.
Dilationis natura §. 23.
Et varietas §. 24.
Dilationum judicialium conceſſio hodie fere ab arbitrio judicis dependet §. 25.

Digitized by Google

§. I.

Libelli oblati copiam Judex reo transmittit, eumque ad judicium vocat, hinc oritur in jus vocatio, ſive Citatio, quæ hodie eſt *legitima Rei, ad judicium juſſu & autoritate judicis competentis, facta vocatio.* Actori quoque terminus præfixus eſt indicandus, quæ indicatio, etiam citatio dici poteſt, nonnullis in judiciis *Gedenck-Zettul* audit. A varia autem forma, citatio varie diſtingvi ſolet.

§. 2. Eſt enim (1.) *realis* quæ cum prehenſione perſonæ eſt conjuncta *v.* CARPZ. *p.3. qu.111.* vel *verbalis*, quæ verbis tantum peragitur. Hæc iterum eſt vel *ſcripta*, quæ literis, & *dicta*, quæ oretenus fit, in cauſis ſummariis; perſonæ tamen illuſtres ſemper in ſcriptis citandæ videntur *l.17. §. 1. C. de dignat. v.*MARTIN. *ad O.P.S. tit.4. ad rubr.* Porro eſt vel *privata*, quæ fit ipſi citando, vel *publica*, quæ per præconem aut edictum publice, aliquando etiam in trium dominorum Territoriis, affixum, in ſubſidium inſtituitur *v. Clem.1. de judic.* CARPZ. *Pr.tit.7. art.4. p.1. C.2. D.29.* Privata rurſus diſpeſci poſſe videtur in *explicitam*, quæ faciem ſuam palam exhibet, & *implicitam* quæ in præcepto, monitorio aut inhibitione virtualiter continetur, vel aliquando etiam iis inſeritur.

§. 3. Deinde citatio (2.) eſt vel *immediata*, quæ fit in ſubditos, immediate vel mediate citantis jurisdictioni ſubjectos, licet alius eodem in loco aliam jurisdictionis ſpeciem habeat *v.* CARPZ. *l.3. Rſp.23. tit.7. art.3. p.3. qu.109. L.3. D.19.* FRANSCK. *1. Reſol. 18.* niſi hujus conſenſus, ex pacto vel conſvetudine ſit neceſſarius *v. l.1. §. f. de inſpic. ventr. l.50. §. f. de Legat.1. l.34. de R. J.* vel *mediata* ſive *ſubſidiaria* quæ fit mediante alio Magiſtratu, cui citandus ſubeſt *v.* CARPZ. *p.1. C.2. D. 27. 28.* Ab ea autem differunt literæ, quibus v.gr. Commiſſarius Nobilem, honoris cauſa, compellat, quo, ſine indignatione, pati velit, ut citatio citando, in ejus prædio ad tempus degenti, inſinuetur.

§. 4. Ulterius citatio (3.) eſt vel *ſimplex*, qua quis ita vocatur, ut ſpes ulterioris citationis non ceſſat, vel *peremtoria*, qua, ſublata illa ſpe, præciſe quis comparere jubetur *v. l.71.72.73. de judic. l.53. §.1. de*

re

Digitized by Google

re judic. l. 2. 8. C. quom. & quand. jud. ſent. prof. deb. CARPZ. *p. 1. C. 2. D. 22. tit. 7. art. 1. n. 25.* de quarum uſu, ex ordinationibus judiciorum ſpecialibus judicandum, nam quæ in *l. 68. ſeqq. de judic.* habentur, vix uſum hodie habent. Eſt etiam obſervandum, quod in proceſſu civili, neglectus citationis ſimplicis non quidem noceat quoad deciſionem principalem, attamen non plane impunis eſſe ſoleat (4.) eſt vel *generalis*. quæ fit ad totam cauſam & *ſpecialis* quæ ad certum actum *v.* LAUTERB. *C. J. de in jus voc.*

§. 5. Citatio, ex præſcripto juris naturalis & poſitivi, eſt neceſſaria *v. l. 39. de adopt. l. 47. de re jud. l. 7. C. quom. & quand. jud. ſent. prof. deb. Clem. 2. de ſent. & re judic.* CARPZ. *tit. 7. art. 1. n. 1.* Decernit eam judex competens *v. l. 2. ſi quis in jus vocat.* ad petitionem partis CARPZ. *tit. 7. art. 1. n. 28.* in criminalibus tamen ex officio illam expedire poteſt, quæ omnia ex rationibus communibus fluunt. Regulariter omnes citari poſſunt, apud Romanos tamen citari nequeunt magiſtratus majores & parentes, niſi impetrata venia *l. 2. ſeqq. de in jus voc.* quæ hodie nullum habent uſum.

§. 6. Ex rationibus juris Romani, citari etiam poſſunt pupilli infantia majores, vel eorum tutores *l. 1. §. 2. de admin. & peric. tutor.* ſed hodie tutores fere tantum citari ſolent *v.* CARPZ. *tit. 7. art. 2. n. 17.* Alia ratio eſt fœminarum, quæ, cum res ſuas adminiſtrent, adhibito ſaltem, ubi opus, curatore, recte hodie quoque citantur *v.* LAUTERB. *C. J. de in jus voc. lit. P.* Poſt litem conteſtatam procurator citari debet *arg. l. 22. C. de procur. l. 1. C. de ſentent. & interloc.* ſed in Electoratu Saxoniæ regulariter non poteſt, niſi hoc ei mandatum, vel principalis extra Electoratum degat *v.* DN. BERG. *in reſol. ad* LAUTERB. *de in jus voc.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 4. enunc. 10. ſeqq.*

§. 7. De cætero omnes, quorum intereſt, ac, iis deficientibus, hæredes eorum, citandos eſſe, commune æquitatis principium oſtendit *v. l. 39. de adopt. l. 47. pr. de re jud. l. 1. 2. C. de conſort. ejusd. lit.* CARPZ. *tit. 7. art. 1. n. 56.* Ex rationibus proceſſus uſitati etiam præſentes vocari debent CARPZ. *tit. 7. art. 2. n. 28.* quod tamen veteres Germani non anxie obſervarunt *v.* LEHMAN *Chr. Spir. l. 5. c. 109. n. 3.* In omnibus cauſis, ſummariis quoque & notoriis, citatio eſt regulariter neceſſaria *Clem. 2. de V. S. c. 12. X. de re judic. v.* LAUTERB. *C. J. de*

de in jus voc. Aliquando quidem in proceſſu ſummario, ut novi operis nunciatione, ſtatim præceptum, ac in poſſeſſorio ſummariiſſimo, monitorium &, pro re nata, excitatorium datur, ſed hæc tamen citationem virtualiter, aliquando etiam expreſſe, continent.

§. 8. In concipienda citatione, ſex requiſita ſunt obſervanda (1.) Debet continere citatio *nomen judicis citantis v.* CARPZ. *tit.7. art.2. n.5.* hinc Commiſſarii tenorem commiſſionis ſimul transmittere tenentur (2.) *nomina & cognomina ſingulorum citandorum,* quibus aliquando aliæ etiam demonſtrationes adjiciendæ: In univerſitate tamen citanda ſufficit nomen generale CARPZ. *d.art.2.n.16.* Error interveniens efficit, ne citatus emanens pro contumaci haberi queat, ſi vero compareat, prætextu erroris, inſtantiam declinare nequit *v.* DN. RIVIN. *ad O.P.S. tit.4. enunc.8.* (3.) *nomen & cognomen ejus, qui citationem impetravit* CARPZ. *tit.7. art.2. n.10.*

§. 9. Ulterius (4.) *cauſam citationis;* quæ quidem vel ſchedulæ citatoriæ inſeritur, vel, transmiſſa libelli copia, indicatur CARPZ. *d. art.2.n.20.* In cauſis Summariis, in quibus citatio oretenus fit, cauſæ expreſſio non ſemper occurrit, aliquando tamen quis vocatur *mit vermeldung der ſachen, warumb die ladung geſchiehet* (5.) *locum tutum v.* CARPZ. *d.art.2.n.34.* bellum, peſtis & metus incarcerationis, eum intutum faciunt *v.* MEV. *p.3.D.152.* (6.) *tempus legitimum.*

§. 10. Hinc non debet citatio fieri ad diem feriatum *v. l. 2. in fin. ſi quis in jus voc. l. 2. C. de fer.* feriæ tamen humanæ, in omnibus judiciis, non, non ſemper obſervantur *v.* DN. RIVIN. *ad O.P.S. tit.4. enunc.53. ſeqq.* DN. STRYK. *in not. ad* LAUTERB. *de feriis p.84.* Porro tempus non debet eſſe nimis anguſtum, cujus determinatio, ex legibus poſitivis dependet *v. l.69. de judic. Nov.53. c.3. Nov.82. c.10.* In Saxonia regulariter citatio debet continere ſex ſeptimanas & tres dies, quod ſpatium, à tempore inſinuationis, ita computandum eſt, ut nec dies inſinuationis, nec Termini ei includatur, adeoque illud minimum 47. dies contineat *v.* CARPZ. *tit. 7. art. 2. n. 46. p. 1. C. 2. D. 23.24.* cum enim, in uſum vocati, id ſit conſtitutum, probabile eſt, quod integrum ejus arbitrio relinqui debeat *add. c. 12. X. de appell.*

§. 10. Citatio rite concepta, etiam recte inſinuari debet, nempe *mature,* ne ſpatium, vocato concedendum, coanguſtetur, *debito loco,* in-

Digitized by Google

intra citantis territorium, qui extra illud degunt, iis per ſubſidium citatio inſinuanda eſt *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 4. enunc. 28. ſeqq.* porro, *debito tempore*, ſcilicet non in feriis divinis *l. fin. C. de fer. c. fin. X. eod.* ſed hoc neque certum eſt, nec uſu ſervatur *v.* GAIL. *1. O. 53.* THOMAS. *in not. ad* STRAUCH. *exerc. 24. §. 11.* RIVIN. *d. l. enunc. 51.* amplius per *nuncium juratum*, cujus teſtimonio, ad acta legitime relato, fides habetur *v.* CARPZ. *tit. 7. art. 1. n. 68.* Denique *ipſi citando*, vel *ad ejus domum* citatio inſinuanda eſt.

§. 12. Sed circa hoc, pro diverſitate perſonarum citandarum, varia diſceptari ſolent. Sic fruſtra citatio, ad domum hæreditarium, inſinuatur, ſi nemo cohæredum in ea habitet, niſi extra territorium citantis degant ac bona indiviſa habeant cohæredes: Sublata communione, ſingulis hæredibus, qui in diverſis locis habitant, citatio inſinuanda: Senatus oppidanus ſi in jus vocandus, inſinuatio aut Conſuli regenti, aut ad locum Curiæ ſpecialem, ubi Senatores conſidere ſolent, fieri debet: In pagis inſinuanda citatio non Syndico Univerſitatis, ſed Sculteto *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 4. enunc. 2. ſeqq.* Illud certum, quod citatio invalida convaleſcat, ſi citatus compareat, ac nihil contra eam excipiat *v.* LAUTERB. *C. J. de in jus voc. lit. Q.*

§. 13. Effectus citationis legitimè conceptæ & inſinuatæ eſt, quod citatus comparere, vel pœnam contumaciæ ſuſtinere debeat *v.* RIVIN. *d. tit. 4. enunc. 25. 26. 27. 47. ſeqq.* præterea citatio operatur præventionem *l. 19. de juriſd. l. fin. C. de in jus voc. c. pen. X. de for. comp. clem. 2. ut lit. pend. nih. innov.* CARPZ. *p. 1. Deciſ. 79.* BERLICH. *p. 1. Dec. 1.* RIVIN. *d. tit. 4. enunc. 68.* interrumpit præſcriptionem *l. 2. C. de annal. except. l. 7. fin. C. de præſcript. 30. vel 40. ann. Nov. 119. c. 7.* modo fuerit legitima & juſta, hinc effectus hic, ab exitu proceſſus dependere videtur, adeo ut, actore ſuccumbente, citatio Rei præſcriptioni non obeſſe videatur; Alia accidentia effectum illum forte non impediunt, circa quod tamen non eadem omnium eſt ſententia *v.* DN. BERGER. *ad* LAUTERB. *de in jus voc.* DN. RIVIN. *d. tit. 4. enunc. 60. ſeqq.*

§. 14. Ad effectus citationis etiam refertur, quod perpetuet mandatarii juriſdictionem, ut morte mandantis non intercidat *l. 6. de juriſdict. c. 20. X. de offic. delegat.* ſed cum hodie juriſdictio ſit patrimonialis, vel juxta certos diſtrictus diſpenſata, adeoque cum perſona non

ex-

Digitized by Google

extingvatur, hinc præcedentis doctrinæ nullus vel exiguus videtur uſus. Actiones ad perſonam reſtrictas citatio non facit tranſitorias in hæredes, ſed hoc à litis conteſtatione dependet *l. 16. de offic. præſ. l. 139. de R. J. v.* LAUTERB. *C. J. de in jus voc. in fin.* Sed hodie effectus ille probabiliter citationi tribui poteſt *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 43.*

§. 15. Citatio edictalis uti extraordinaria eſt, ac in ſubſidium ſaltem adhibetur *v.* §. 2. ita ejus peragendæ modus, non ubique idem eſt, cui illuſtrando, pauca, ex uſu Saxoniæ, adjiciam. in concurſibus Creditorum, edictalis citatio, per triplicatum ſpatium Saxonicum, & quidem ratione bonorum feudalium, in tribus civitatibus arctioris & plenioris conventus Statuum, *des engern und weiteren ausſchuſſes,* affigenda eſt: Sed quoad bona allodialia, in trium Dominorum territoriis Creditores, de quorum domicilio non conſtat, citandi ſunt: pro diverſis autem territoriis non habentur Epiſcopatus cæteræque Ducum Saxonicorum ditiones, quæ Superioritati Territoriali Electoris Saxoniæ ſubſunt. Edictalis citatio non præjudicat creditori, de cujus prætenſione ac domicilio ex actis conſtare poteſt *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 4. enunc. 42. ſeqq.*

§. 16. Citantur litigantes ad certum tempus, quod *Termini* nomine venit *v. c. 6. X. de dol. & contum.* hic ergo nihil aliud eſt, quam *tempus actibus judicialibus deſtinatum.* Eandem rem videtur notare *Inſtantia v. l. 73. §. 2. de judic.* niſi forte hæc nomina ita diſcernenda ſunt, ut per terminum intelligamus, *ipſum tempus;* per inſtantiam vero, *neceſſitatem agendi*, vel etiam *ipſos actus judiciales ſuſceptos aut ſuſcipiendos.* De cætero inſtantia eſt vel *ſpecialis*, nonnullorum, vel *generalis*, omnium actuum unius judicii, hinc eſt judicium primæ & ſecundæ inſtantiæ.

§. 17. In judiciis, ſecuritatis cauſa, præſtantur *Cautiones*, tam à perſonis principalibus, quam acceſſoriis. Quæ res uti ex communibus æquitatis & prudentiæ principiis habet originem, ita cavendi *modus* & *neceſſitas* legibus poſitivis magis determinatur. Illum quod attinet, regulariter cavendum eſt idoneis fidejuſſoribus *l. 1. 2. 5. §. 1. l. 9. qui ſatisd. cogant.* neque ſufficiunt pignora *l. 7. de prætor. ſtipul. Nov. 53. c. 2. Nov. 112. c. 2.* niſi lege hoc permiſſum *l. 1. §. 9. de collat.* vel con-

Digitized by Google

conventione *l. 61. de V. S.* aut moribus receptum ſit *v.* CARPZ. *p. 1. C. 5. D. 7. p. 3. qu. 112. n. 98.*

§. 18. Poſſeſſores rerum immobilium nuda promiſſione defunguntur *l. 15. qui ſatisd. cog. v.* CARPZ. *p. 2. C. 5. per tot. 2. Reſp. 78.* Quibus hodie comparantur poſſeſſores rerum mobilium pretioſarum, quæ non facile, loco moventur, adeoque morali æſtimatione pro immobilibus habentur CARPZ. *d. C. 5. D. 19. Pr. tit. 9. art. 5. n. 126.* Juratoriam cautionem præſtant cum alii *v. l. 17. pr. C. de dignit. l. 12. pr. C. de proxim. ſacr. ſcrin.* tum præcipue ii, qui fidejuſſores reperire nequeunt *Nov. 112. c. 2. auth. generaliter C. de Epiſc. & Cler.* CARPZ. *p. 1. C. 5. D. 9. 2. Reſp. 81.* LAUTERB. *C. J. qui ſatisd. cog. add.* CARPZ. *Pr. tit. 9. art. 5. n. 34.* DN. BERGER. *in reſolut. ad* LAUTERB. *qui ſatisd. cog.*

§. 19. Neceſſitas cavendi non ubique eſt eadem, hinc etiam eædem cautiones in omnibus judiciis non occurrunt. Jure Civili, intuitu privatæ in jus vocationis, erat præſtanda *cautio judicii ſiſti t. t. in jus voc. ut.* quæ *vadimonium* dicebatur *v.* POLLET. *hiſtor. for. Roman. l. 5. c. 1. 2. 3.* ſed hodie illa cautio non eſt in uſu *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 45.* utut aliis in caſibus, ac præcipue in proceſſu criminali, illa aliquando exigatur *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 112.* Porro jure Romano defenſor debebat præſtare *cautionem judicatum ſolvi l. 46. §. 2. de procur. t. t. judic. ſolv.* Sed nec illa hodie eſt in uſu, ab ipſo tamen reo, de fuga ſuſpecto, illa quandoque exigitur *v.* CARPZ. *Pr. tit. 9. art. 5. n. 12. ſeqq. add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1194. 1195.*

§. 20. Occurrit quoque *cautio rati*, quæ, à defenſore, in actione reali etiam præſtatur *l. 40. §. 2. 3. de procur.* quod hodie non obtinet. Præterea vero cognati, ſub illa cautione *l 35. 40. §. fin. de procur.* ut & procurator, de cujus mandato dubitatur *l. 1. C. de procurat.* admittuntur, quod hodie quoque obſervatur *v. c. 1. §. 27.* De cætero effectus hujus cautionis eſt, ut non tantum promittens diligentiam in procuranda ratihabitione adhibere, ſed &, hac non ſecuta, intereſſe præſtare debeat *l. 13. 19. rat. rem hab. add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1197.*

§. 21. In Electoratu Saxoniæ Actor debet præſtare *Gvarandam & Satisdationem pro reconventione & expenſis.* Illa eſt cautio, *qua actor*

Digitized by Google

ſtipulata manu, vel tangendo judicis baculum promittit, ſe non ſolum libellum non eſſe mutaturum, vel juramentum delaturum, aut aliam actionem contra reum, ejusdem rei cauſa, inſtituturum, ſed & ſe eundem contra omnes alios, ob eandem cauſam ipſum convenire volentes defenſurum. Cenſetur habere originem ex *Landr. l. art. 63. l. 2. art. 15.* eamque exigit reus, licet ejus exactio in *Reſolut. Grav. de anno 1661.* tit. *von juſtitien ſachen §. wiewohl 17.* actuariis ſit injuncta. Illud forte liquet, Gvarandam rectius aboleri, quam conſervari.

§. 22. Altera cautio continet *promiſſionem de reconventione eodem in judicio excipienda, ac expenſis reo refundendis, ſi temere litem actor moviſſe deprehenſus fuerit.* Debet illa cautio fieri fidejuſſoribus, aut pignoribus ſi quis in terris Saxonicis non ſit poſſeſſionatus, quam in rem varia diſceptari ſolent *v.* CARPZ. *Pr. tit. 9. art. 4. 5. p. 1. C. 5.* RIVIN. *enunc. ad O. P. S. tit. 12. 13.* Ex ſententia MAURITII *diſſert. de Nobil. §. 31.* Amtſaſſius, qui Schrifftſaſſium convenire vult, pro extraneo habetur adeoque ſatisdare debet, quod tamen veritati non videtur conſentaneum.

§. 23. Actus judiciales continuo expediri non poſſunt, ſed nonnunquam aliquam moram exigunt, hinc oritur *dilatio*, quæ in omnibus proceſſus partibus occurrit. Eſt illa *certum temporis ſpatium, intuitu actus judicialis conceſſum.* Quodſi quis, tempore nondum elapſo, novum ſpatium petat, tum & hoc dilatio eſt, ſed, ratione dilationis præcedentis, dicitur *prorogatio*, quia prior velut extenditur. Ex quo liquet, prorogationem à dilatione non differre, ſed eſſe ſaltem novum nomen, quod ex præcedenti dilatione, ſequendi accedit.

§. 24. Ratione *cauſæ efficientis*, eſt vel *legalis*, quam lex concedit v. gr. quoad interponendam appellationem, quæque *fatalium* nomine venire ſolet; vel *conventionalis*, quæ ex conventione partium, vel *judicialis*, quæ ab arbitrio judicis dependet. A *materia* eſt v. gr. *citatoria* aut *probatoria v.* STRAUCH. *diſſert. 24. §. 10.* Ab *agendi neceſſitate* diſtingvitur in *peremtoriam*, poſtquam aliud ſpatium ſperare non licet, & *non peremtoriam*, quæ ſpem illam non excludit. Illa iterum eſt vel *abſolute talis*, quæ aliam ſimpliciter perimit, v. gr. fatale interponendæ appellationis, vel *ſecundum quid*, quæ ſpem ulterioris dilationis ita aufert, ſi ante ejus lapſum alia non ſit petita, cujus exemplum eſt in fatali probationis.

§. 25. Di-

Digitized by Google

§. 25. Dilationem judicialem concedit Judex cauſa cognita *l. 4. C. de dilat.* CARPZ. *Pr. tit. 13. art. 1. n. 159. l. 3. Reſp. 33.* ac ab uno impetrata utrique prodeſt *l. 6. C. de tempor. in integr. reſtit.* in cauſis civilibus ſive non capitalibus, jure Romano, regulariter una, in capitalibus, reo tres, actori duæ dilationes conceduntur *l. 7. fin. de fer.* cauſa adulterii olim ad illas pertinuit, poſtea vero ad has relata eſt *l. 41. ad L. Jul. de adult. v.* DN. THOMAS. *in not. ad* STRAUCH. *diſſert. 24. §. 10.* Hodie dilationes judiciales ab arbitrio judicis, æquitatem tamen obſervaturi, dependent *v.* LAUTERB. *C. J. de fer.* quod tamen non ſemper, de ipſa temporis determinatione, ſed aliquando de ſpatii lege definiti prorogatione ſaltem eſt intelligendum *v.* MARTIN. *ad O. P. S. tit. 20. §. 1. n. 44. ſeqq.*

CAPUT IV.
DE LITIS CONTESTATIONE.

SUMMARIA.

Litis conteſtationis indoles §. 1.
Non eſt quaſi contractus nec novatio nec producit actionem judicati §. 2.
Sola Rei reſponſio etiam litis conteſtatio dicitur, quo reſpiciunt formulæ litem conteſtandi & diviſiones §. 3. 4.
Litis conteſtationis habitus intuitu judicii ejusque neceſſitas §. 5.
In Saxonia ſpecialis litis conteſtatio in proceſſu ordinario requiritur §. 6.
Epicriſis de hac ſanctione §. 7.
Litis conteſtatio actiones reddit perpetuas & tranſitorias §. 8.
Interrumpit præſcriptionem aliaque operatur §. 9.
Ob alienationem metu litis doloſe factam, præter actionem realem, datur actio ad intereſſe §. 10.
Circa quam jure Romano occurrit reſtitutio in integrum §. 11.
Res litigioſa etiam alienari non debet §. 12.
Hodie ſola citatio qualitatem litigioſi operari videtur §. 13.
Ratione actoris quævis actio in judicium deducta, fit litigioſa §. 14.
Quoad reum vero res ſaltem cenſetur fieri litigioſa, ſi de dominio lis ſit §. 15.
Per actionem tamen perſonalem aliquando etiam res videtur fieri litigioſa §. 16.
Litigioſi effectus & contraria §. 17.

§. 1.

ACtoris in termino comparentis principale negotium eſt repetitio libelli, quem ſi ut verum admittat reus, lis ceſſat, ac in confeſſum executio decernitur *l. 56. de re judic. l. 21. de judic. l. 6. §. fin. de confeſſ. v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1050. 1053.* Si vero, quod plerumque fit, actori contradicat, oritur

Digitized by Google

litis conteſtatio ; hæc ergo eſt *contradictio actoris & rei quoad cauſam principalem v. c. un. X. de lit. conteſt. l un. C. eod. l. 14. §. 1. C. de judic. l. 2. pr. C. de jurejur. propt. calumn.* CARPZ. *Pr. tit. 10. art. 2. n. 2.* Olim fiebat in Jure coram Prætore ſtatim *v.* VINN. *S. Q. l. 1. c. 17.* HAHN *ad Weſenb. de judic. n. 6.* ſed hodie per diſceptationes dilatorias valde aliquando protelatur *v.* CARPZ. *tit. 10. art. 1. n. 1.* ut ab antiqua litis conteſtatione ad modernam non ſemper recte inferri queat.

§. 2. Solet litis conteſtatio pro quaſi contractu haberi *l. 3. §. 11. l. 5. §. 2. de pecul.* CARPZ. *d. tit. 10. art. 2. n. 3.* Sed vera potius ſubeſt conventio, licet tacita, nam qui ſibi contradicunt, illi ipſo facto ſatis teſtantur, quod judicii ſortem ſubire velint. Dicitur etiam litis conteſtatio, novatio neceſſaria, ſed improprie, quia præcedentem obligationem non tollit, ſed novam ei ſaltem adjicit *l. 29. de novat.* Actio judicati ex litis conteſtatione quoque repeti ſolet *arg l. 3. §. 11. de pecul. l. 6. §. f. de re judic. v.* LAUTERB. *C. J. de re judic. in fin.* Verum executio potius fluit ex jure actoris, per proceſſum & ſententiam judicis ad liquidum deducto *v. l. 5. c. 14. §. 2. 3.*

§. 3. Solet etiam ſola rei reſponſio, litis conteſtatio dici, ideo forte, quod ab hac dependeat, num lis futura ſit, nec ne. Hanc ſuppoſitionem reſpicit diſquiſitio de formulis litem conteſtandi, de quibus mirum in modum nonnunquam diſceptatur *v.* CARPZ. *tit. 10. art. 3.* LAUTERB. *C. J. de judic. lit. C.* Eo quoque pertinent diviſiones litis conteſtationis. Eſt enim (1.) vel *ſolennis* quæ in proceſſu ordinario, & *minus ſolennis*, quæ in ſummario occurrit, ac ex omni actu contradictorio, qui litem conteſtatam alias ſequitur, colligitur *v.* CARPZ. *tit. 10. art. 2. n. 18. ſeqq.* (2.) *generalis*, qua in genere, & *ſpecialis* qua ad ſingula libelli capita reſpondetur CARPZ. *p. 1. C. 10. D. 2. tit. 10. art. 3.*

§. 4. Porro eſt (3.) vel *pura* quæ ſimpliciter fit, vel *eventualis*, quæ exceptionibus dilatoriis adjicitur, ut, in eventum illarum impletarum vel rejectarum, demum committatur CARPZ. *p. 1. C. 3. D. 1.* Inprimis (4.) eſt vel *negativa ſimpliciter*, qua actoris intentio abſolute negatur, vel *ſecundum quid*, qua illa quidem admittitur, ſed eam deſiiſſe, objecta exceptione peremtoria, contenditur. Hæc etiam dicitur *Affirmativa ;* Illo caſu actori, hoc, reo probatio injungitur. Alio ſenſu litis con-

conteſtatio eſt affirmativa in actione negatoria, nam, actore negante, litis conteſtato aliter fieri non poteſt, quam per affirmationem: Si vero actor affirmet, litis conteſtatio pure affirmativa eſſe nequit, reo enim actori conſentiente, nulla lis eſt.

§. 5. De cætero litis conteſtatio cenſetur eſſe initium judicii *l. un. C. de lit. conteſt. l. 15. rat. rem hab. c. 30. X. de V. S.* SCHNOBEL *ad ff. d. 2. §. 13.* quod verum eſt, ſi per judicium intelligamus inſtantiam judicis pedanei; ſed ſi inſtantiam Prætoris ad illud etiam referamus, vel ex uſu moderno judicium ſupponamus, tum à citatione potius incipit *v. § fin. I. de pæn. tem. litig.* Porro litis conteſtatio ita neceſſaria creditur, ut ne quidem conſenſu partium poſſit omitti, ſed ejus omiſſio vitiet judicium *c. un. X. de lit. conteſt. arg. l. 4. C. de ſent. & interloc.* CARPZ. *tit. 10. art. 2. n. 18.* LAUTERB. *C. J. de judic. lit. C.* verum neceſſitas ſolennis litis conteſtationis, fori corruptionem redolere videtur.

§. 6. In Saxonia ſpecialis litis conteſtatio, quoad proceſſum ordinarium, eſt neceſſaria *p. 1. C. 10. O. P. S. tit. 16.* quæ tamen ad ea, quæ juris ſunt, aut ad facta aliena, cauſam non tangentia, ut ſi actor facta majorum ſuorum illuſtria libello inſeruerit, non extenditur *v.* CARPZ. *p. 1. C. 10. D. 21.* ſi reus in facienda litis conteſtatione tergiverſetur, prima vice injungitur ei plenior litis conteſtatio, annexa quandoque expenſarum refuſione: Secunda vice, ſub pœna confeſſi, condemnatur in expenſas. Tertia vice contumax pro confeſſo habetur. Aliquando ſtatim in primo termino, ſub pœna confeſſi, & condemnatione in expenſas, litis conteſtatio injungitur. *v.* CARPZ. *tit. 10. art. 4.*

§. 7. Juxta ſimplicitatem naturalem tanto apparatu opus non eſt, ſed quævis reſponſio vel etiam ſilentium Rei ſufficit, ut ad ulteriora procedi queat; qui enim actoris intentionem diſerte non fatetur, is utique eo ipſo illam negat vel ei contradicit. Hinc proceſſus maturari videtur, ſi probatio potius actori injungatur, quam ſi diverſis interlocutoriis ſpecialis litis conteſtatio exigatur: Neque actori moleſtum eſſe debet, ſi eorum omnium, quæ in libello retulit, probatio ei imponatur: Neque Rei variatio, poſtea forte ſecutura, talem ſententiam impedire poteſt, cum variatio etiam ſequi poſſit, licet lis ſpecialiſſime ſit conteſtata. Inprimis durum videtur, ſi proceſſus longius jam prove-

Digitized by Google

ctus, ob omiſſam ſolennem litis conteſtationem, annulletur. Sed de hoc experti amplius judicent.

§. 8. Effectus litis conteſtationis eſt (1.) quod actiones faciat perpetuas & in hæredes tranſitorias *l. 86. 87. 139. 164. de R. J. l. 13. 28. de injur. l. 9. §. 3. de jurejur. l. 26. 58. de O. & A.* earum vero, quæ jam perpetuæ ſunt, durationem, ad 40. annos extendat *l. fin. C. de præſcript. 30. vel 40. ann. l. 1. §. 1. C. de annal. except.* Sed hic effectus hodie citationi videtur tribuendus *v. c. 3. §. 12. 13.* Quodſi autem actio ad perſonam ſpecialiter ſit reſtricta, ut actio ad uſumfructum competens, illa nunquam in hæredes transmittitur, quemadmodum etiam pœnæ publicæ, non lite conteſtata, ſed condemnatione, fiunt tranſitoriæ in hæredes *l. 20. de accuſat.*

§. 9. Porro litis conteſtatio (2.) interrumpit præſcriptionem ac poſſeſſorem in mala fide conſtituit *v. l. 18. 20. de R. V. l. 9. §. 6. ad exhib.* ſed hic effectus etiam citationi tribui debet *v. l. 10. C. de A. A. P. l. 2. 10. C. de præſcript. long. temp. v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1040.* (3.) inducit litis pendentiam *l. 7. 30. de judic.* quem effectum hodie quoque citatio operatur *v.* CARPZ. *l. 2. Reſp. 26.* BERLICH *p. 1. Dec. 1.* LAUTERB. *C. J. de except.* (4.) exceptiones dilatorias excludit *l. 16. C. de judic. l. 13. C. l. 40. §. 3. ff. de procur. l. 19. C. de probat. l. p. f. C. de except.* (5.) procuratorem facit dominum litis *l. 22. 23. C. de procur.* qui effectus hodie ceſſare videtur.

§. 10. Aliquando quis metu futuræ litis, rem alienam in præjudicium adverſarii, doloſe alienat, quod ex circumſtantiis judicandum *v. l. 1. 2. 3. 4. §. 1. ſeqq. l. 8. 9. 10. de alien. judic. mut. cauſ.* Hoc caſu is, qui actionem realem habet, contra alienantem agere poteſt *l. un. C. eod.* cum dolus pro poſſeſſione ſit *l. 150. de R. J. l. 27. §. 3. l. 36. de R. V. l. 25. §. 8. de hæred. petit.* Non minus etiam experiri valet contra novum poſſeſſorem *l. un. C. de alien. judic. mut. l. 36. de R. V.* qua occaſione ſi damnum ſentiat, ejus reſtitutionem petit ab alienante, actione in factum *l. 1. 3. §. 4. l. 4. §. 5. 6. l. 5. 6. 7. de alienat. judic. mut.* quodſi autem nullum intereſſe ſubſit, actio ceſſat *l. 3. §. 5. l. 8. §. 4. eod.*

§. 11. Solet circa hunc caſum reſtitutio in integrum aſſeri *v.* LAUTERB. *C. J. de alien. judic. mut.* quam tamen negat HUBER *in prælect. d. t.* cum actor, neque ratione alienantis, neque novi poſſeſſoris, jus ſuum

Digitized by Google

ſuum amiſerit, adeoque reſtitutione non indigeat. Verum reſtitutio occurrit ratione actionis in factum, quæ ſtricto jure non videtur competiiſſe *l. 3. §. 4. de alien. judic. mut.* Hodie certum eſt, quod ſchema reſtitutionis ceſſet, quemadmodum etiam, ob difficultatem probandi, actionis in factum nullus vel rariſſimus uſus eſſe videtur.

§. 12. A caſu præcedente, differt alter, quo, poſt litem inchoatam, litigantes alienationem moliuntur. Hæc etiam illicita eſt, ſi jus & res facta ſint litigioſa, nam lite mota, vel ex conſenſu partium, alienatio ceſſare ac res in ſuo ſtatu relinqui debet *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1135.* Cenſetur autem qualitas vel vitium litigioſi produci per litis conteſtationem *l. 1. §. 1. ff. l. 2. 4. C. de litigioſ.* quod etiam jure novo quidam aſſerunt *v.* LAUTERB. *C. J. de litig.* ſed alii per *Nov. 112. c. 1.* & *auth. litigioſa C. de litigioſ.* ſola citatione vitium litigioſi, quoad actiones reales, produci exiſtimant FRANSK. *l. 1. Reſol. 11. n. 7.* PISTOR. *l. 1. qv. 40. n. 2.* PERETZ *ad C. de litig. n. 3.*

§. 13. Mihi probabile videtur, quod hodie ſola citatio vitium litigioſi operetur, tam quoad actiones reales quam perſonales, in caſibus ſcilicet habilibus, de quibus poſtea: Nam citatio ſatis oſtendit, litem imminere, adeoque jura & res, de quibus litigandum, libero litigantium arbitrio non amplius ſubeſſe: Præterea ab antiqua litis conteſtatione, quæ ſine mora ſtatim in Jure olim fiebat, ad modernam, quæ per diſputationes dilatorias diu quandoque impeditur ac differtur, male videtur inferri *add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 143.*

§. 14. Quo autem conſtet, quid ſive litis conteſtatione ſive citatione litigioſum fiat, diſtingvendum eſt inter *actorem* & *reum.* Quoad illum quævis actio, ſive realis ſive perſonalis, in judicium deducta, fit litigioſa, ut alienari nequeat *l. 2. 3. 4. C. de litigioſ.* FRANSK. *d. l. 1. Reſ. 11. n. 8. 9.* Putem tamen hoc eſſe intelligendum, de actione per ſe ſubſiſtente, non de ea quæ acceſſionis inſtar eſt. Hinc ſi dominus prædii dominantis confeſſoriam contra vicinum inſtituerit, actionem litigioſam cum ipſa re alienare poſſe videtur.

§. 15. Reo autem ut inhibeatur alienatio, requirunt, ut lis de dominio rei *Nov. 112. c. 1.* à Reo poſſeſſæ *l. 1. §. 1. de litig.* coram judice competente *c. 3. X. ut. lit. pend.* non calumnioſe ſit mota *v.* FRANSK. *l. 1. Reſ. 11. n. 13. ſeqq. n. 85.* Opus igitur eſt, ut rei vindicatio, ex do-

dominio vero vel præſumto, pleno vel utili, aut hæreditatis petitio vel actio familiæ erciſcundæ *l. 13. fam. erciſc.* aut communi dividundo ſit inſtituta *v.* FRANSK. *d. l. n. 52. ſeqq.* ſi vero actio confeſſoria vel hypothecaria ſaltem moveatur, manifeſtum eſt, quod dominium rei non fiat litigioſum, adeoque alienari poſſit, ſed cum onere *Nov. 112. c. 1. v.* FRANSK. *d. l. n. 17.* LAUTERB. *C. J. de litigioſ. add.* OBSERV. LAUT. *Obſ. 658.*

§. 16. Si actio perſonalis ad conſequendam quantitatem vel genus inſtituatur, ratione Rei nihil fit litigioſum, quia certa ſpecies non petitur: Si tamen reus omnia alienare velit, ut deinde ſolvendo non ſit, tum putem alienationem eſſe inhibendam *v.* FRANSK. *d. l. n. 18.* Porro ſi quis certam rem, v. gr. emtam, petat, tum itidem vitium litigioſi non contrahi communiter exiſtimant *v.* PISTOR. *l. 1. qv. 40. n. 8. ſeqq.* CARPZ. *p. 1. C. 32. D. 22.* FRANSK. *d. l. n. 24. ſeqq.* Sed contrarium verius videtur, nam perinde hic eſt controverſia de dominio, ac in rei vindicatione, imo jus actoris hoc caſu liquidius eſt intuitu Rei, quam cum ex dominio agitur *add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1136.*

§. 17. Sicut autem vitium litigioſi ſaltem reſpicit litigantes *l. 1. §. 1. de litigioſ.* ita aliquando alienationem ne quidem quoad hos impedit *l. 3. 4. C. de litigioſ. l. 13. fam. erciſc.* FRANSK. *l. 1. Reſ. 11. n. 74. ſeqq.* Alias regulariter alienatio rei litigioſæ eſt nulla *v.* FRANSK. *d. l. n. 61.* ac contrahentes pœnam incurrunt *l. fin. C. de litig.* LAUTERB. *C. J. de litigioſ.* quæ tamen rigide forſitan non obſervatur. Deſinit litigioſi vitium, ſi lis per ſententiam vel transactionem compoſita ſit *v.* FRANSK. *d. l. n. 113.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT V.

DE RECONVENTIONE INTERVENTIONE LITIS DENUNCIATIONE ET REASSUMTIONE.

SUMMARIA.

Reconventio Romana §. 1.
In territoriis Germaniæ vix eſt in uſu, in Electoratu ſane Saxoniæ alius generis reconventio obtinet §. 2.
Hujus indoles, requiſita & effectus §. 3.
Quænam cauſæ dicantur connexæ §. 4.
In cauſis ſeparatis ceſſat reconventio, ac hæ ſimul tractari poſſunt §. 5.
Reconventio inſtituitur coram judice Rei finita demum conventione §. 6.
Aliquando tamen ante actualem ſolutionem, vel etiam cum ipſa conventione reconventio ſuo modo inſtituitur §. 7. 8.
Interventionis natura, diverſitas & requiſita §. 9.
Qui jus verum non habet non admittitur §. 10.
Interventio in quavis judicii parte fieri poteſt §. 11.
Litis denunciationis natura modus & effectus §. 12.
Reaſſumtio litis non plane hodie ceſſat §. 13.

§. 1.

Hi actus nonnunquam circa proceſſum eveniunt, cumque primus jure Romano plerumque in principio litis ſuſcipiendus ſit, tres poſteriores verò ſtabilem locum non habeant, hinc non incongrue hoc loco de iis agi poterit. Reconventio jure Romano eſt *reciproca actio, per quam reus actorem apud ſuum judicem de alia cauſa habili compellare poteſt l. 11. §. 1. de juriſd. l. 14. C. de ſent. & interl. Nov. 96. c. 2. l. 1. §. fin. quæ ſent. ſin. appell. reſcind. v.* HUBER *in præl. & poſit. ad ff. quib. ex cauſ. ad eund. judic.*

§. 2. Sed talis reconventio, quæ quoad quamvis cauſam cum conventione ſimul tractatur, ac plerumque eadem ſententia finitur, in paucis Germaniæ Territoriis forſitan in uſu eſt: Nam in his magiſtratus plerumque habent jurisdictionem patrimonialem, adeoque eorum ſubditi non tam facile ad alia judicia trahi poſſunt, quam jure Romano id fieri poterat, quo judices perſonalem ſaltem & temporariam habebant jurisdictionem. In Electoratu Saxoniæ certe talis reconventio ceſſat, ac hæc ſaltem admittitur in cauſis connexis & finita

Digitized by Google

nita demum conventione *p. 1. C. 7. O. P. S. tit. 6.* Carpz. *Pr. tit. 6. art. 3.*

§. 3. Reconventio igitur Saxonica eſt *actio reciproca, qua reus, poſt finitam actionem ſeu conventionem, in cauſa connexa actorem coram eodem judice, ratione actoris licet alias incompetente, compellat.* Requiruntur ergo *cauſæ connexæ*, ac in his reus, finita conventione, non tantum poteſt, ſed & præciſe tenetur reconvenire actorem, adeo ut, ante finitam actionem principalem, ne quidem per modum conventionis ſive actionis ſeparatæ, contra illum experiri queat *p. 1. C. 7. O. P. S. tit. 6. §. 1.* Carpz. *d. C. 7. D. 9.*

§. 4. Cauſæ autem connexæ cenſentur eſſe, quæ ex eodem contractu, inſtrumento ſimilive fundamento oriuntur e. gr. actio directa & contraria. Solent tamen aliæ quoque laudari, quæ exinde repeti nequeunt, quas *continentes* dicunt, hinc arbitrio judicis rei hujus deciſionem relinquit Carpz. *p. 1. C. 7. D. 12.* Ego putem quamvis actionem reciprocam, contra extraneum, pro cauſa connexa poſſe haberi ad hunc effectum, ut illum reus ad ſuum judicem trahere poſſit: non vero ad eum, ut reus, ſi malit, eam coram judice extranei actoris competente, per modum ſeparatæ actionis, inſtituere nequeat, quæ ſententia in *O. P. S. tit. 6. §. 3.* verbis: *dann wir befinden* ſatis fundata videtur.

§. 5. In cauſis autem ſeparatis reconventio ceſſat. Hinc licet quis ex cauſa ſeparata exceptionem compenſationis actori objicere queat, attamen ſi illa ob qualitatem proceſſus non admittatur, non poteſt eadem per modum reconventionis contra actorem urgeri, ſed coram judice ejus competente, ut actio principalis, inſtitui debet *v.* Rivin. *ad O. P. S. tit. 6. enunc. 8.* Hoc tamen ex *§. præc.* limitandum puto, *niſi actor extraneus ſit*, hujus enim conditio connexitatem operatur. E contrariæ cauſæ ſeparatæ ſimul inſtitui & tractari poſſunt, ſive coram eodem, ſive alio judice, modo ille ſit competens *v.* Carpz. *p. 1. C. 7. D. 10.*

§. 6. Inſtituitur reconventio coram Judice Rei, licet ei actor alias non ſit ſubjectus, modo eam jurisdictionis ſpeciem habeat, ut de cauſa ipſa cognoſcere queat Carpz. *p. 1. C. 7. D. 4.* Quodſi actor eundem cum reo habeat judicem, nihilominus reconventio recte etiam coram

Digitized by Google

coram illo movetur; neque enim ad hanc requiritur, ut ſemper juriſdictionem prorogeť, ſed ad eam ſufficit connexitas cauſarum. De cætero reus reconventionem antea inſtituere nequit, quam conventio ſolutione, compenſatione ſimilive ſatisfactione, penitus fuerit finita. *p.* 1. *C.* 7. *O. P. S. tit.* 6. *§.* 1.

§. 7. Si tamen actor reconveniendus, ſit extraneus vel bonis deſtituatur, tum reus id quod debet in judicio deponit, donec ille idonee caveat, tenetur tamen deponens libellum reconventionalem ſimul ſtatim offerre *O. P. S. tit.* 6. *§.* 2. quod de ſpatio à judice præfixo, ob *§.* 3. *d. tit.* 6. accipi ſolet *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit.* 6. *enunc.* 17. Sed res potius ita componenda videtur, ut *§.* 2. de proceſſu *ordinario*, ſed *§.* 3. de *executivo* accipiamus, ea ratione, ut in hoc ne quidem depoſitio judicialis ſit facienda, ſed ſolutio actori tamdiu negari queat, donec idoneam præſtiterit cautionem; de hoc vero ſi partes intes ſe convenire nequeant, judex tam modum cavendi, quam ſpatium offerendi libelli reconventionalis ſua ſententia definiat.

§. 8. De cætero hic non intelligitur cautio pro *reconventione & expenſis*, ſed *judicatum ſolvi*, hoc enim & res ipſa loquitur, & ex *§.* 2. *d. tit.* 6. verbis: *cautionem de ſolvendo* ſatis liquet. Neque tamen illa cautio ſtatim ſub initium actionis principalis poteſt exigi, ceu vult MARTIN. *ad O. P. S. tit.* 6. *§.* 3. *n.* 5. ſed in fine, quando ad executionem perventum eſt. In cauſis injuriarum connexis, reconventio cum actione principali usque ad litem conteſtatam ſimul tractatur *d. tit.* 6. *§.* 3. Ob injuriam tamen, quam quis ipſa actione ſibi illatam dicit, poſt hujus finem demum agi poteſt, quia antea de veritate injuriæ non conſtat *v.* RIVIN. *d. tit.* 6. *enunc.* 4.

§. 9. Interventio eſt *actus, quo tertius circa alienam litem jus ſuum allegat, ejusque rationem haberi petit v. l.* 5. *de appell. c.* 25. *X. de ſent. l.* 19. *C. de liber. cauſ.* Eſt vel *principalis*, qua quis alterum litigantem plane repellere intendit, vel *acceſſoria*, qua tantum juris ſui cauſa quis accedit. Illa litem ſuſpendit, hæc cum illa ſimul tractatur *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit.* 15. *enunc.* 3. 4. Debet autem interveniens jus ſuum ſummariter minimum probare *v.* CARPZ. *p.* 1. *C.* 3. *D.* 30. ſi aliqua colluſio præſumatur, juramentum malitiæ ei deferri poteſt *O. P. S. tit.* 15.

§. 10. Si interveniens jus ſolidum non habeat, non admittitur

 v. RI-

Digitized by Google

v. Rivin. *d. tit.* 15. *enunc.* 6.7.8. Litis tamen denunciatus, qui pro confeſſo & convicto declaratus eſt ob abſentiam, poſtea, ſi definitiva ſententia ferenda ſit, omnino intervenire poteſt, licet alii quodammodo diſſentiant *v.* Rivin. *d. l. enunc.* 9. nam ex ſcopo litis denunciationis patet, quod ſententia prior in abſentem lata, denunciantem ſolum ratione regreſſus ſecurum faciat, minime vero denunciato jus ſuum auferat, qui etiam, ſi citatus emaneat, ne quidem pro contumaci haberi poteſt, hinc nec recte pro confeſſo & convicto declaratur.

§. 11. Interventio habet locum in quavis judicii parte, ac tam in prima quam ſecunda inſtantia *v. O.P.S. tit.* 15. nec ei obſtare poteſt res judicata, cum hæc aliis non obſit, hinc ſicut lite finita tertio jus ſuum ſeparata actione perſequi licet, ita durante proceſſu ſemper ille intervenire poteſt. In ipſa igitur executione ei quoque locus eſt *v.* Rivin. *d. tit.* 15. *enunc.* 5. In termino tamen juſtificandæ appellationis illa non admittitur ſi interveniens appellationi intra decendium non adhæſerit Rivin. *d. l. enunc.* 1. 2. Sed uti lege hoc omnino conſtitui poteſt, ita, ea ſepoſita, ex principio allato contrarium dicendum.

§. 12 Litis denunciatio eſt *actus, quo is cui evictio imminet, autor, defenſionis & regreſſus ſui cauſa, litem denunciat*, de qua aliquid dictum *l. 4. c. 21. §. 15. ſeqq.* Si proximus autor ſit pauper, conſultum eſt denuncianti, ut ab eo, contra remotiores, actiones ſibi cedi curet. Litis denunciatio non debet fieri extrajudicialiter, nec in judicio incidenter, ſed ſeparatim à judice petendum, ut eam cum copiis autori transmittat. Litis denunciatus inſtituto proceſſui conformem ſe debet gerere, hinc contra documenta gvarentigiata exceptionibus illiquidis uti nequit. Suſcepta à denunciato defenſione, denuncians è lite non dimittitur *v.* Dn. Rivin. *ad O. P. S. tit.* 14.

§. 13. Reaſſumtio litis eſt *hæredum de continuando proceſſu declaratio, ſententiâ judicis confirmata*, ejus mentio facta eſt *c. 1. §. 34. h.* Licet vero ejus uſus ſublatus videri queat, attamen hoc varie reſtringitur. Sic reaſſumtio neceſſaria eſſe cenſetur, ſi clauſula: *pro ſe ſuisque hæredibus* ſit omiſſa in mandato, aut ſi quis ſine procuratore cauſam ſuam in judicio tractaverit, vel per intromiſſionem, quam vocant, mandatum tacite revocaverit, aut ſi actoria à ſolis tutoribus vel curatoribus ſint ſubſcripta: Succeſſor quoque ſingularis litem reaſſumere tenetur *v.* Carpz. *Pr. tit. 6. art. 4.* Rivin. *ad O. P. S. tit.* 17.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT VI.
DE CONTUMACIA.

SUMMARIA.

Contumacia varie committitur ac punitur §. 1.
Pœna actoris in primo termino emanentis §. 2.
Reus contumax jure Saxonico condemnatur uſque ad legitima impedimenta §. 3.
Non ſimul in expenſas §. 4.
Pœna illa in omnibus actionibus ac in proceſſu etiam executivo locum habet §. 5.
Probatis impedimentis, pœna ceſſat §. 6.
Sed deficiente probatione, reus condemnatur uſque ad executionem §. 7.
Pœna confeſſi & convicti præcedente mitior eſt §. 8.
Cum illa coincidit pœna recogniti §. 9.
Aliquando etiam contumacia apprehenſione, carcere, multa §. 10.
Præcluſione impoſitione ſilentii aut juris adverſarii confirmatione punitur §. 11.

§. 1.

SÆpe litigantes ea quæ facere debebant, non faciunt, qui officii neglectus *Contumacia* dicitur, hæc igitur eſt *voluntaria rei in judicio agendæ omiſſio.* Committitur tam ab actore, quam reo, in judicio primæ & ſecundæ inſtantiæ ac utrobique circa diverſas partes, litis conteſtationem probationem vel executionem. Varie quoque illa coercetur, reſtitutione expenſarum, juris competentis amiſſione aut multa arbitraria; quæ omnis res ex ordinationibus potius ſpecialibus, quam jure Romano intelligi debet, ac non raro valde intricata & incerta eſt.

§. 2. Hoc loco tantum reſpiciemus ad Contumaciam, quæ potiſſimum ante litis conteſtationem vel ſimilem Rei reſponſionem committi ſolet. Quando igitur actor emanet, tum reus prævia contumaciæ accuſatione, ab inſtantia abſolvitur, eidemque actor expenſas refundere ac cautionem de lite proſequenda præſtare tenetur *l. 73. §. 2. l. 79. ff. l. 13. §. 2. C. de judic. c. 1. de dol. & contum. in 6. O. P. S. tit. 10. §. 1.* In judicio mercatorio Lipſienſi contumax actor in expenſas condemnatur, ac ſub pœna ſilentii perpetui ad actionem intra ſpatium Saxonicum proſequendam citatur *v.* CARPZ. *tit. 8. art. 1. p. 1. C. 9. D. 22.* MARTIN. *ad O. P. S. d. tit. 10. §. 1.* RIVIN. *d. t. 10. enunc. 1. ſeqq. 61. 62.*

§. 3. Contra reum contumacem, jure Romano, miſſio ex primo & ſecundo decreto, adhibita fuiſſe videtur *t. t. quib. ex cauſ. in poſſeſſ.*

Digitized by Google

& *de reb. autor. jud. poſſid. v.* LAUTERB. *C. J. d. t.* EYBEN *diſſert. de miſſ. in poſſeſſ. maxim. ex prim. & ſecund. decret.* Sed illarum miſſionum nullus hodie videtur eſſe uſus, niſi forte adhuc in quibusdam caſibus *v. l. 5. pr. ut in poſſeſſ. legat. ſerv. l. 4. §. 3. 4. l. 15. §. 21. de damn. inf. v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſerv. 954. 989.* Jure Saxonico reus contumax condemnari ſolet usque ad legitima impedimenta. *O. P. S. tit. 10. §. 4.*

§. 4. Fit autem condemnatio hæc, ſi actor contumaciam accuſaverit, licet in petitione erraverit, ac reum ad executionem condemnari petierit. Non debet autem reus ſimul in expenſas condemnari, hinc ſi actor ſuſpicetur, reum habere legitima impedimenta, quibus abſentiam excuſare queat, tum conſultius ipſi eſt, petere ſaltem condemnationem in expenſas, injuncta reo litis conteſtatione. Quodſi citatio legitime non fuerit inſinuata, aut terminum legalem non contineat, condemnatio ad legitima impedimenta locum non habet, in expenſas tamen reus poſteriori caſu condemnari poteſt, *v.* CARPZ. *tit. 8. art. 4. n. 51.*

§. 5. Si reus in termino quidem compareat ſed agenda non agat, eadem condemnandi ratio locum habet. Si vero in termino abſentiam per literas excuſet, in expenſas tantum condemnatur, quod incommodum etiam evitare poteſt, ſi maturè dilationem petat. De cætero in omnibus actionibus realibus & perſonalibus, etiam in proceſſu executivo, condemnatio ad legitima impedimenta, ſi petatur, locum invenit, & conſultum eſt eam in hoc proceſſu exigere, ſi actori ſatis conſtet, reum legitimis impedimentis deſtitui.

§. 6. Reus ita condemnatus, citandus eſt, quo in novo termino impedimenta probet, quod fieri poteſt teſtibus, inſtrumentis & in ſubſidium ipſius juramento; ipſorum vero impedimentorum dijudicatio arbitrio judicis fere relinquitur. Impedimentis legitime probatis, res in priſtinum ſtatum redit, ac reus ad jura in ſequentibus terminis deducenda admittitur *v.* CARPZ. *tit. 8. art. 2. p. 1. C. 9. D. 3. ſeqq.* Quodſi purgata contumacia, iterum contumax fiat reus, præcedens condemnandi ratio repetitur CARPZOV. *l. 3. Reſp. 27. n. 23. tit. 8. art. 3. n. 17.*

§. 7. Quodſi in termino, ad probanda legitima impedimenta præ-

præfixo, non compareat reus, vel comparens impedimenta docere nequeat, tum condemnatur uſque ad executionem qui enim abſentiam ac taciturnitatem ſuam excuſare vel non vult, vel non poteſt, is pro confeſſo non immerito habetur. Fit autem condemnatio juxta contenta libelli & principalem actoris intentionem, nam ſi quoad acceſſoria iniquior actoris petitio ſubſit, illam judex merito moderatur *v.* CARPZ. *tit. 8. art. 3.* Cæterum uti ille rigor recte adhibetur, ſi propria Rei negligentia interveniat, ita, ſi ob Advocati culpam vel improbitatem, totius cauſæ diſpendio multetur Reus, id cum regulis æquitatis conciliari nequit, id quod generaliter circa omnem contumaciæ pœnam ipſi cauſæ præjudicium afferentem dicendum videtur.

§. 8. Aliquando reo contumaci ſub pœna confeſſi & convicti reſponſio injungitur, ac is, perſeverante contumacia, pro confeſſo & convicto habetur. Quæ coercendi ratio in proceſſu ſummario locum habere cenſetur, ſed forte nec ab ordinario plane exulat. De cætero quoad intentionem principalem, cum præcedente modo convenit, in eo tamen mitior eſt, quod ſub pœna confeſſi & convicti citatus impedimenta docere non debeat, ſed comparens ad jura deducenda ſimpliciter admittatur. Ob hanc lenitatem videtur è contrario condemnatio in expenſas adjungi poſſe. Non raro etiam idem procedendi modus adhibetur contra eum, qui in termino quidem comparet, ſed litem non recte conteſtatur.

§. 9. Quando ex documento agitur, vel illud alias recognoſcendum eſt, tum reo contumaci, tam in proceſſu ordinario quam executivo, reſponſio ſub pœna recogniti injungitur, ac continuata contumacia documenta pro recognitis habentur. Qui modus cum præcedente plane coincidit ac à ſpeciali reſpondendi modo aliter ſaltem denominatur: Nam ſi actor intentionem ſuam ſine documento proponat, negando vel affirmando, ſi in documento, diffitendo vel recognoſcendo reus reſpondere tenetur, ſi neutrum faciat, utroque caſu, pro confeſſo habetur, ſtilo materiæ ſubſtratæ accommodato.

§. 10. Aliquando reus contumax per apparitores in judicium ducitur, quod in cauſis cambialibus, aliisque ſummariis fieri quandoque ſolet. Nobiles quoque in ſubditos contumaces ac ſervitia renuentes pœna carceris vel relegationis quandoque animadvertere do-

Digitized by Google

docet Carpz. *tit. 8. art. 5. n. 20. ſeqq.* ſed hæc non videtur pœna contumaciæ judicialis, ſed principalis delicti ſive negati obſequii eſſe. Rectius huc refertur pœna pecuniaria, quæ in cauſis ſummariis aliquando imponitur. Quodſi judex ob continuatam contumaciam pœnam duplicaverit vel triplicaverit, unam ſaltem recte exigere poſſe cenſetur.

§. 11. Denique etiam pœna præcluſionis litigantes aliquando coercentur: Nam in concurſu creditorum, actoribus ſub præcluſi pœna jurium deductio nonnunquam injungitur, quod etiam quoad reos delicti alicujus inſimulatos, ratione probandæ innocentiæ fieri ſolet *v.* Carpz. *tit. 8. art. 5.* Ejuſdem generis eſt impoſitio perpetui ſilentii, vel confirmatio juris, qua in judiciis provocatoriis ex L. *diffamari* vel *ſi contendat*, contumacia provocati coerceri ſolet.

Caput VII.

DE EXCEPTIONIBUS.

SUMMARIA.

Exceptio eſt poſitiva aliqua oppugnatio, hinc exceptio non competentis actionis, revera non eſt exceptio §. 1.
Neque hoc nomine exceptiones aliæ comprehenduntur, aliquando tamen ſpecialis exceptio eſt §. 2.
Exceptionum dilatoriarum moralitas §. 3.
Oriuntur illæ vel ex ipſa cauſa §. 4. 5.
Vel ex proceſſu §. 6.
Exceptionum peremtoriarum diverſitas §. 7.
Et effectus §. 8.
Quoad exceptionem oompenſationis diverſa ipſius juris ſuppoſitio oſtenditur §. 9.
A quo & quando exceptiones dilatoriæ opponendæ §. 10.
Iis in Saxonia eventualis litis conteſtatio regulariter annectitur §. 11.
Terminus probatorius quando currat objectis exceptionibus dilatoriis §. 12.
Aliquando dilatoriæ poſt litem conteſtatam opponuntur §. 13.
Tempus opponendarum exceptionum peremtoriarum §. 14.
Modus proponendi & probatio §. 15.
Objectio exceptionis confeſſionem intentionis actoris continet §. 16.
Exceptionem ſequitur replicatio cæteraque defenſiones §. 17.
Quarum numerum modum & tempus leges poſitivæ definiunt §. 18.
Pro diverſa Rei defenſione diverſus ſolet eſſe pronunciandi modus §. 19.

§. 1.

Contra actorem reus ſe defendit *exceptionibus*, quarum indolem & varietatem jam breviter tradidi *l. 1. c. 16. §. 32. ſeqq.* Ex quo loco id repetendum, exceptionem non eſſe nudam negationem, ſed poſitivam oppugnationem, qua jus actoris vel nunquam extitiſſe, vel nondum efficax eſſe, vel iterum

deſiiſſe contenditur. Hinc liquet, *exceptionem non competentis actionis*, qua nonnulli ſolent uti, revera non eſſe exceptionem, vel enim ſimpliciter negat, vel actionem ob aliquam exceptionem peremtoriam quæ tamen non adducitur, eſſe inefficacem contendit, adeoque nihil poſitivi actori objicit.

§. 2. Fruſtra igitur nonnullis perſvaſum eſt, quaſi hoc nomine omnes exceptiones peremtoriæ comprehendantur, quæ deinceps, quando ad reprobationem perventum eſt, produci & probari queant, ac reus ex generali hoc excipiendi modo eam ſentiat utilitatem, quod actor, in formandis articulis probatoriis, ad exceptiones utpote hactenus incognitas reſpicere easdemque adeo elidere non poſſit: Nam prudens actor putativam hanc cautelam, in perniciem potius Rei retorquere poteſt, dum eum ad reprobationem exceptionum admittere plane non tenetur, cum nulla ſuo tempore ſit oppoſita *v. O. P. S. tit. 21. §. 4.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1134.* Aliud dicendum de *exceptione nondum competentis actionis*, hæc enim actori maturæ nimis agenti velut exceptio ſpecialis recte opponitur. Quodſi actio ex facto, vero quidem, ſed ad agendum per leges inhabili, v. gr. ex teſtamento invalido, inſtituatur, tum *exceptio non competentis actionis*, velut ſpecialis recte objici videtur *v.* Dn. BERG. *in elect. proc. provoc. §. 17. 18.* quamvis etiam *exceptio facti inhabilis* dici queat.

§. 3. Hoc loco *modus exceptionibus utendi* paucis explicari debet; quod ut recte fiat, diſcrimen exceptionum dilatoriarum & peremtoriarum, ſpecialius nonnihil primo expendendum eſt *v. l. 1. c. 16. §. 34.* Scopum dilatoriarum eſſe, ut litem differant, ex ipſo nomine intelligitur. Quodſi reus eo ſaltem fine effugia quærat, quo neceſſitatem ſolvendi, quam ſibi incumbere intelligit eludat, tum eum male agere facile liquet, ſed poteſt tamen ea etiam urgere, ſine quibus lis principalis non recte inſtituitur, quo caſu dilationes, ſi ejus debitum non ſatis ſit liquidum, cum rationibus conſcientiæ conciliari poſſunt.

§. 4. Oriuntur autem exceptiones dilatoriæ vel ex *cauſa ipſa* vel *proceſſu*. Illæ omnes ex eodem fundamento deſcendunt, ſi ſcilicet cauſa in ſe aliquam moram contineat. Talis eſt (1.) exceptio pacti temporalis de non petendo *§. 10. I. de except.* (2.) moratoria ſive induciarum quinquennalium (3.) competentiæ *l. 4. de ceſſ. bonor.* (4.) ex-

 ceptio

ceptio nondum competentis actionis, ſi debitor ante diem vel conditionem conveniatur (5.) cedendarum actionum *l. 2. C. de fidejuſſ.* (6.) excuſſionis *Nov. 4. c. 1.* (7.) diviſionis *l. 28. de fidejuſſ.* Sed hæ duæ exceptiones dilatoriis tum demum annumerari debent, ſi eo tempore, quo excipitur, debitor vel confidejuſſor non ſint ſolvendo, ſi vero idonei ſint, exceptiones illæ ſunt peremtoriæ *l. 51. §. 1. 4. de fidejuſſor.* *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 115.*

§. 5. Huc etiam referenda (8.) exceptio rei non traditæ, vel (9.) pretii non ſoluti *l. 13. §. 8. de A. E. V.* (10.) retentionis *l. 18. pr. de pign. action. l. 48. de R. V.* (11.) falſi *v. Deciſ. Sax. 88. l. 54. de judic.* ac inprimis (12.) exceptio ſpolii *c. 2. X. de ord. cognit. c. 1. de reſtit. ſpoliat. in 6.* quæ opponi poteſt, ſive in eadem ſive diverſa cauſa ſpolium ſit factum, ac locum etiam habere cenſetur ob injuſtum Magiſtratus arreſtum *v.* MEV. *p. 3. Deciſ. 231.* De cætero excipiens, ſi repulſam ferre nolit, non debet petere, *quo res ablata ſibi reſtituatur*, ſed *ne actor audiatur, antequam reus plenè ſit reſtitutus*, quæ tamen parum ſolida ſubtilitas videtur *add.* CARPZ. *tit. 9. art. 6.*

§. 6. Circa proceſſum reo datur excipiendi occaſio, vel quoad *perſonas* vel *procedendi modum*. Prioris generis ſunt (1.) exceptio judicis incompetentis *l. fin. C. de except.* (2.) præventionis ſive litis pendentis, quæ hodie coincidunt BERLICH. *p. 1. Deciſ. 1.* CARPZ. *2. Reſp. 46.* (3.) judicis ſuſpecti *l. 16. C. de judic. Nov. 53. c. 3. §. 1. Nov. 96. c. 2. §. 1. c. 4. X. de for. com. c. 41. §. f. c. 61. X. de appell. v. l. 9. de liber. cauſ.* (4.) inhabilis *l. 12. §. 2. de judic.* Utraque illa exceptio etiam actuariis, vel ipſis perſonis litigantibus aut qui illis accedunt, ut advocatis procuratoribus & teſtibus, opponi poſſunt (5.) exceptio falſi procuratoris & ſimiles. Poſterioris generis ſunt exceptio inepti libelli, termini auguſti, non præſtitæ ſatisdationis & gvarandæ ac plures aliæ; Nam quo magis eſt involutus proceſſus, eo fœcundior eſt dilationum materia, ſed rationes conſcientiæ omnem illum apparatum non ſemper admittunt. *add.* CARPZ. *pr. tit. 9. art. 2. ſeqq.*

§. 7. Exceptiones peremtoriæ *v. l. 3. de except.* duplicis generis ſunt, vel enim actori *nunquam ſolidum jus competiiſſe*, vel *id ex poſtfacto ſublatum eſſe* contendit reus. Prioris generis ſunt exceptio metus, doli, erroris, non numeratæ pecuniæ, SCti Vellejani, Macedoniani, minorennitatis, & ſuo modo diviſionis & excuſſionis *v. §. 4.* rei venditæ

Digitized by Google

ditæ & traditæ *l.17. de evict. t. t. de except. rei vend. & trad.* rei litigioſæ ac ſimiles. Poſterioris vero exceptio pacti, jurisjurandi, rei judicatæ, præſcriptionis, doli ſupervenientis *v. l.59. ad L. Falcid.* & hodie ſolutionis, compenſationis ejusque indolis aliæ.

§. 8. Quoad effectum autem nihil intereſt, ſive exceptionem primi, ſive ſecundi generis dicas, hinc de eo etiam vix litigandum eſt. Omnium ſcilicet exceptionum, ſi earum veritas probetur, effectus eſt, ut intentionem actoris excludant, & nihil hodie intereſt, ſive reum penitus & ipſo jure liberum, ſive ſtricto jure adhuc obligatum *v. l.34. §.1. de* O. & *A. l.38. §.1. de ſolut.* dicas, hinc etiam diſcrimen exceptionum juris & facti, fruſtra inculcatur *v.* Observ. Lauterb. *Obſ. 1116.*

§. 9. In ſpecie hoc etiam verum eſt quoad compenſationem, in qua alias ipſum jus, nomen non penitus inane eſt. Nimirum hoc tria notat; *liberationis tempus*, dum à tempore mutui debiti compenſatio operatur, *liberandi modum*, dum penitus obligationem deſtruere dicitur, adeo ut quis ſtricto jure non amplius ſit obligatus nec exceptione ſe tueri debeat: *uſum forenſem*, dum compenſatio bonæ fidei judiciis ipſo jure ineſſe perhibetur. Primo ſenſu, ipſum jus, nomen utile eſt, ſed ſecundo & tertio, inane *v. l.5. c.13. §.39.* Interim interpretes iſta ſæpe confundunt, ac ſub primo nomine obſoletas merces incautis vendunt *v.* Huber *in poſit. ad ff. de compenſ. n. 15.*

§. 10. Exceptiones à reo eſſe opponendas, res ipſa loquitur, ſi tamen liquidæ & magni effectus ſint, judex ex officio recte omiſſas ſupplet *v. l.24. C. de procur. Conſt. Saxon. 25. p.1.* Carpz. *d. C. D.1. 2.3. l.2. Reſp.3.* Dilatoriæ ante litem conteſtatam regulariter ſunt opponendæ *l.16. C. de judic. l.13. C. l.40. §.3. ff. de procur. l.19. C. de probat. l.12.13. C. de except. l.52. de judic.* Carpz. *p.1. C.3. D.1.4.5.* ſi reus in primo termino non compareat, ob contumaciam exceptiones dilatorias, in Saxonia, non amittit *Deciſ. Saxon. 14. v.* Carpz. *p.1. C.3. D.6. ſeqq.*

§. 11. In Electoratu Saxoniæ, exceptionibus dilatoriis annectenda eſt eventualis litis conteſtatio, niſi quis urgentes exceptiones declinatorias habeat, quo caſu litis conteſtatio omitti poteſt *p.1. C.3. O. P. S. tit.11. §.1.2.* tales eſſe cenſentur exceptio judicis incompetentis vel nondum competentis, præventionis & judicis ſuſpecti nec non exceptio ſpolii *d. t. 11. §. 2.6.7.* De cætero judex tam ſuper exceptionibus,

Digitized by Google

quam eventuali litis conteſtatione pronunciat, ac actori probationem, ſi hæc ab illo ſuſcipienda ſit, injungit, ſed poſterior ſententiæ clauſula non antea effectum habet, quam exceptionibus ſit ſatisfactum, hinc etiam terminus probatorius non à tempore rei judicatæ, ſed impletarum exceptionum currit *O.P.S. tit. 11. §. 3.*

§. 12. Equidem ſi reo, præmiſſis exceptionibus dilatoriis affirmative litem conteſtanti ac peremtoriam exceptionem adjicienti probatio ſit injuncta, tum æquum eſt, ut ei terminus probatorius poſt impletas demum ab actore exceptiones dilatorias currat; Sed ſi ipſe actor probare debeat, tum ſatius erat, terminum probatorium ſtatim à re judicata computare, quo eo magis ad implendas quamprimum exceptiones permoveatur. Interim & hic prior computandi ratio obſervatur *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 11. enunc. 28.* adeo ut, ſtatim exceptiones dilatorias non impleviſſe, inter cautelas aliquando habeatur.

§. 13. Sicut autem exceptiones dilatoriæ nonnunquam ceſſant *v. c. 4. X. de except. l. 57. §. 1. de procur.* ita aliquando etiam poſt litem conteſtatam opponi poſſunt, ut ſi noviter ſint exortæ aut ad notitiam rei demum pervenerint *c. 4. X. de except.* vel judicium reddant nullum *l. 24. C. de procur. v.* CARPZ. *p. 1. C. 11. D. 15.* In ſpecie putem, omnes exceptiones dilatorias, quæ ex ipſa cauſa oriuntur *v. §. 45. h.* poſt litem conteſtatam poſſe opponi, maxime ſi nonnunquam ſint etiam peremtoriæ ut exceptio diviſionis & excuſſionis *v.* CARPZ. *p. 1. C. 3. D. 17.* LAUTERB. *C. J. de except. lit. E.*

§. 14. Exceptiones peremtoriæ poſt litem conteſtatam, usque ad ſententiam jure Romano opponuntur *l. 9. C. de præſcr. long. temp. l. 4. 8. C. de except.* Sed jure Saxonico omnes litis conteſtationi ſive puræ ſive eventuali ſunt annectendæ, ſi tamen liquidæ ſint, etiam ante litem conteſtatam, excludendæ actioni, recte objiciuntur *v. c. 1. de lit. conteſt. in 6. O. P. S. tit. 11. §. 8. ſeqq. Deciſ. Saxon. 2.* CARPZ. *p. 1. C. 3. D. 13. ſeqq.* Aliquando etiam poſt ſententiam opponuntur in ipſa executione, quarum tamen numerus non adeo cenſetur eſſe certus *v.* CARPZ. *l. 2. Reſp. 2. 3.* LAUTERB. *C. J de except. lit. E.* Sed forte non tam à *peculiari quarundam exceptionum natura*, quam ab *evidentia* hujus rei uſus dependet, adeoque in omnibus locum habet *add.* CARPZ. *Proc. tit. 9. art. 1. 7.*

§. 15.

§. 15. Exceptiones congruo ſtilo, ex animi potius ſententia, quam formulis emendicatis formato proponi ac probari debent *l. 19. pr. ff. l. 1. C. de probat. l. 1. ff. l. 9. C. de except.* Eſt quidem ſi reus intentionem actoris fateatur ac exceptionem opponat, tum ſtatim eam probare tenetur. ſi vero litis conteſtationi negativæ exceptionem adjiciat, actoris probatio præcedere debet *l. 9. C. de except.* ſed ſatius erat, iſtam litis conteſtandæ exceptionisque objiciendæ rationem plane non admittere, aut, in contumaciam, litem pro affirmative conteſtata habere *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 118.*

§. 16. Si denique reus intentionem actoris neque neget neque affirmet, ſed ſimpliciter exceptionem v. gr. ſolutionis, compenſationis, aut pacti de non petendo objiciat, tum quidam illam oppoſitionem pro litis conteſtatione negativa habent ac actoris adeo probationem præcedere debere exiſtimant per *l. 9. ff. l. 9. C. de except. c. 63. de R. J. in 6. v.* FRANSK. *l. 2. Reſol. 18. 21.* LAUTERB. *C. J. de except. in fin.* Sed contrarium verius eſt, nuda enim exceptionis objectio confeſſionem debiti antecedentis utique involvit, & textus oppoſiti vel de reo negante, vel ſola exceptionis conteſtatione in jure olim facta, commode accipi poſſunt. In Saxonia hujus diſquiſitionis nullus eſt uſus, nam exceptionis illiquide objectio neque reſponſionem affirmativam, neque negativam involvit, hinc non probatio uni alterive parti, ſed diſerta magis litis conteſtatio, aut in proceſſu executivo, recognitio reo injungitur. Si vero, declinandi liti, exceptio liquida opponatur, tum ejus probatio ſtatim, utique à reo eſt ſuſcipienda *conf. l. 5. c. 13. §. 40. 41.*

§. 17. Exceptionem Rei *replicatione* diluit actor, contra quam illi comparata eſt *duplicatio*, quam *Triplicatio* & *Quadruplicatio* nonnunquam ſequuntur *t. t. I. de replicat.* Fruſtra autem requiritur in hiſce certaminibus, ut adverſarii intentio *ſummo jure* ſit fundata, nam ſive ſummo, ſive nullo, ſive valido jure nitatur, nihil hactenus refert, ſed adverſarius ei, in foro civili, ſemper contradicit, exitus vero oſtendit, uter ex litigantibus melius jus habeat *v. l. 1. c. 16. §. 35. 36.*

§. 18. De cætero poſitionum illarum *numerum*, proponendi *modum*, num ſcilicet viva voce, an in ſcriptis illæ proferri debeant, & *tempus*, intra quod illa certamina ſint abſolvenda, Ordinationes proceſſuales definiunt. In Saxonia tres poſitiones mutuæ aliquando per-

Digitized by Google

mittuntur, ac partes viva voce jura proponere tenentur *v.* CARPZ. *p.* 1. *C.* 1. *D.* 1. *ſeqq.* præterea Septidui ſpatium nonnunquam obſervatur *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit.* 10. *enunc.* 52. *ſeqq.* DN. MYLII *Diſſert. de Jur. Septidui hab. Hall.* 1702. Sed hæc ex uſu fori certius diſcenda ſunt.

§. 19. Pro diverſa Rei defenſione, diverſus ſolet eſſe pronunciandi modus, ſi illa valida eſſe, deprehendatur: Nam pronunciari ſolet (1.) *daſs Beklagter von der inſtanz zu entbinden*, ob contumaciam actoris (2.) *daſs Beklagter auf die Klage, inmaſſen ſie anbracht, ſich einzulaſſen nicht ſchuldig*, ſi exceptio libelli inepti, ſine litis conteſtatione, objiciatur (3.) *daſs Beklagter von der Klage, inmaſſen ſie anbracht, zu entbinden*, quando eadem exceptio ſed cum litis conteſtatione fuit objecta (4.) *daſs Beklagter auf die Klage ſich einzulaſſen nicht ſchuldig*, quando exceptio peremtoria ante (5.) *daſs Beklagter von der Klage zu entbinden*, quando poſt litem conteſtatam fuit oppoſita *v. O. P. S. tit.* 11. §. 10. 11. CARPZ. *p.* 1. *C.* 3. *D.* 15. 16.

CAPUT VIII.
DE MODO PROBANDI.

SUMMARIA.

Modus probandi ex jure Saxonico declaratur §. 1.
Articuli probatorii intra certum tempus offerri debent §. 2.
A quo tempore fatale hoc currat §. 3.
Terminus probatorius quo ſenſu peremtorius ſit §. 4.
Oblatis articulis ſequitur terminus productionis teſtium §. 5.
In hoc teſtes jurant & impugnantur §. 6.
Quorum examen poſtea inſtituitur §. 7.
In locum demortuorum aliquando alii offeruntur §. 8.
Ex documentis literariis aliquando executive agitur §. 9.
Aliquando ad probationem pertinent, ubi cum articulis intra certum terminum illa offerenda §. 10. 11.
Deinde ſequitur terminus recognitionis §. 12.
Hæc eſt generalis vel ſpecialis §. 13.
Ejus peragendæ modus & neceſſitas §. 14.
Aliaque requiſita §. 15.
In locum recognitionis aliquando ſurrogatur jurata diffeſſio §. 16.
Quam tamen adverſarius oblatis aliis mediis quandoque impedit §. 17. 18.
Faciendæ probationi aliquando petitur editio documentorum §. 19.
Quoad neceſſitatem edendi actor & reus ſine gravi cauſa diſparantur §. 20.
Edere juſſus vel edere vel juramento ſe liberare debet §. 21.
Exhibitione inventarii aut ſcripturarum editio declinari vel differri poteſt, præſtitum vero juramentum à recognitione non liberat §. 22.
Edere vel jurare detrectantis pœna §. 23.

Repro-

Digitized by Google

Reprobationis ſubjectum & modus §. 24.
Ejus exhibendæ terminus §. 25. 26.
Reprobatio reprobationis regulariter non admittitur §. 27.
Probationis & reprobationis diſputatio §. 28.
Ejus peragendæ tempus §. 29. 30.
Officium advocatorum & actuariorum quoad hanc diſputationem §. 31.
Fit illa vel viva voce vel in ſcriptis §. 32.
Probationis extraordinariæ ſpecies eſt demonſtratio, probatio ſpolii, diffamationis, cauſarum cerevisiariarum §. 33.
Ad perpetuam rei memoriam §. 34.
Per ocularem inſpectionem & per calculationem §. 35.
Delatio jurisjurandi jure Romano libera, ſed Saxonico valde reſtricta eſt §. 36.
Actor & reus quando illud deferre queant §. 37.
Oblationis ad jurandum fatale & offerentis officium §. 38.
A quo tempore fatale illud currat §. 39.
Oblationis anticipatio, neceſſitas, modus ac contumaciæ hic commiſſæ pœna §. 40.
Juramenti relati tempus §. 41.
Modus & effectus §. 42.
In locum juramenti præſtandi aliquando ſurrogatur defenſio conſcientiæ §. 43.
Ejus peragendæ tempus ac deficientis vel neglectæ effectus §. 44.
Circa eam quoque locus eſt juramento ſuppletorio, nec admittuntur adverſarii reprobatio vel interrogatoria quoad cauſam §. 45.
Certis in caſibus defenſio conſcientiæ non admittitur §. 46.
Monita quoad verum jurisjurandi aſſertorii uſum §. 47.
Exinde conſectaria quædam eliciuntur §. 48.
Ac ab objectionibus vindicantur §. 49.

§. I.

TAm actor quam reus, pro re nata, in judicio probare debet. Diverſa probationum genera *l. 2. c. 11. ſeqq.* propoſita ſunt, hoc loco *modus probandi* expendendus eſt. Cum autem leges provinciales hac in re varient, adeoque generalis doctrina ſingulis Germaniæ Territoriis conveniens tradi nequeat, hinc ſatis erit, hanc rem ex jure Saxonico breviter delineare, cum ex hoc exemplo intelligatur, quid leges poſitivæ hac in parte conſtituere ſoleant, ac periti in locum hujus juris facile ſurrogare queant, quæ uſus provinciæ ſuæ exigit.

§. 2. Fit autem probatio per teſtes, inſtrumenta & jusjurandum, de quibus ſpeciebus ſigillatim diſpiciendum erit. Is ergo cui per ſententiam probatio injuncta, intra ſpatium Saxonicum, i. e. ſex ſeptimanas & tres dies, judici debet offerre articulos probatorios cum nominibus teſtium & directorio. Uti autem articuli ex regulis prudentiæ, apte ex facto formandi ſunt, ita plerumque ſunt duplicis generis, vel *poſitivi,* quibus quis intentionem ſuam probare, vel *eliſivi,* quibus adverſarii defenſionem, v. gr. Rei exceptiones elidere conatur

v. O.

v. O. P. S. tit. 21. §. 4. Dn. BERGER. *diſſert. de articul. eliſiv. hab. Witteb. 1696.*

§. 3. Currit autem fatale probationis interponendæ regulariter poſt rem judicatam, qua vel probatio injuncta, vel poſt diſcuſſam leuterationem aut appellationem prior ſententia confirmata eſt, ſi tamen probaturus exceptiones dilatorias nondum impleverit, à die implementi demum fatale probationis incipit *v. c. 7. §. 11. 12.* acſi actor, iis nondum impletis, terminum extrahat, in expenſas condemnatur. Quodſi leuteratio deſerta vel ei renunciatum fuerit, à tempore deſertionis vel renunciationis fatale probationis currit, modo renunciatio, ſi forte adverſa pars, contra quam probatio ſuſcipienda, leuterationem interpoſuerit, probaturo rite ſit denunciata *v. O. P. S. tit. 20. §. 1.*

§. 4. Eſt autem terminus probatorius, peremtorius hactenus ut, ſi eum probaturus penitus elabi patiatur, probatio ſit deſerta. Sed, eo nondum elapſo, dilatio petenti concedi ſolet *v. O. P. S. tit. 20. §. 45. v.* CARPZ. *p. 1. C. 16. D. 1.* Quodſi actor, una licet alterave dilatione impetrata, ſe articulos probatoriales exhibere non poſſe exiſtimet, tum vel ſententia leuteratione aut appellatione erit ſuſpendenda, vel Gvaranda & Satisdatio non ſtatim præſtanda *v. c. 7. §. 12.*

§. 5. Oblatis articulis probatorialibus, productioni teſtium terminus eſt præfigendus ac tam probaturus quam adverſarius & teſtes ad eum citanti ſunt; ſi Judex cunctetur, probaturus terminum petere, illumque ad faciendum officium ſollicitare debet. Ei contra quem probatio ſuſcipitur, copia ſeu deſcriptum articulorum probatorialium ſimul transmittitur, quo interrogatoria conficere eademque in Termino productionis ſimul exhibere queat. Sunt illa vel *præliminaria*, quoad perſonas teſtium, non vero cauſam ipſam, vel *principalia*, quoad articulos exhibitos, quæ ad horum illuſtrationem & conſequenter ad interrogantis defenſionem pertinent *O. P. S. tit. 20. §. 1. 2. v.* MARTIN *in Comment. ad d. l.*

§. 6. In termino teſtes produci ac in præſentia partium jurare debent, ſi pars adverſa citata emaneat, in contumaciam proceditur. Præſens vero interrogatoria offert ac deſuper etiam teſtes examinari petit. Exceptiones autem, contra teſtium perſonas & depoſitiones, ſibi reſervare debet, alias cenſetur teſtem inhabilem approbaſſe *v.* CARPZ.

Digitized by Google

v. Carpz. *l.3. Reſp.57.* Poterit etiam in ipſo termino habilitas teſtium impugnari, quo caſu ſuper hac controverſia peculiaris fertur ſententia, niſi producens ultro teſtem impugnatum dimittere velit, negotio productionis quoad reliquos non impugnatos procedente. Ante terminum quoque tam teſtes, quam nonnunquam articuli impugnari poſſunt, petito eum in finem novo termino. *v. O. P. S. tit. 20. §. 3. 6.*

§. 7. Poſtea teſtes in aliis terminis ſeparatim examinantur, vel à judice cauſæ, ſi competens ſit, vel ab eo, qui in eos habet jurisdictionem, quem in finem producens in termino productionis abſentes tanquam præſentes producere, literas requiſitoriales ut & transmiſſionem articulorum & interrogatoriorum petere debet. Ex depoſitionibus teſtium conficitur Rotulus ac is partibus ad hoc citatis in certo Termino publicatur. De cætero producens Judicem diligenter ſollicitare debet, quo examen teſtium promoveat, idque probandæ diligentiæ non nudis verbis, ſed in ſcriptis peragere tenetur. Si ſecus faciat, vel totius probationis, vel ejus minimum partis, in qua moroſus eſt, diſpendium ſubit. *O. P. S. tit. 20. §. 7. tit. 22. 23.*

§. 8. Si offerens in nomine teſtium erraverit, nihilominus ſuo ſatisfecit officio ac teſtes producti examinari debent, nam error nominis, ut alibi, ita hic etiam merito debet eſſe innoxius. Si, durante negotio probatorio, teſtes moriantur, in locum demortuorum alii offerri poſſunt, modo atteſtationes nondum ſint publicatæ, ac producens in promovenda probatione debitam diligentiam adhibuerit. Illud quoque ad officium advocatorum pertinet, ne inutili prolixitate negotium hoc morentur, ſi ſecus fuerit factum, judicis erit, impertinentia in judicando non attendere *v. O. P. S. tit. 20. §. 8. 9.*

§. 9. Qui documentis literariis in judicio uſurus eſt, is ante omnia excutere debet, num illa liquida ſint, ut exinde executive ad recognitionem vel diffeſſionem agi queat. Hæc qualitas ſi adſit, tum recognitio vel diffeſſio urgeri poteſt, nec opus eſt alia probatione *v. O. P. S. tit. 24. §. fin.* Iſta procedendi ratio uti compendioſa, ita vice verſa in eo periculoſa eſt, quod jus actoris ab adverſarii conſcientia ſuſpendat, dum juxta uſum forenſem, jurata ejus diffeſſio admitti debet, nec ob merum perjurii contraria probatione excludi poteſt *v.* Rivin. *ad O. P. S. tit. 25. enunc. 27.*

§. 10. Quodſi autem quis executivè agere vel nolit vel nequeat, tum probatio per documenta, eodem fere modo, quo per teſtes, inſtituitur. Nimirum intra terminum probatorium *§. 2. 3. 4.* explicatum, articuli probatorii cum copiis documentorum offerri, ac ſimul oſtendi debet, quid offerens hoc vel illo documento probare velit. Elapſo illo termino, documenta produci nequeunt, niſi offerens juret, ſe eo tempore notitiam eorum non habuiſſe; ad juramentum tamen non admittitur, ſi pars adverſa offerentis ſcientiam probare velit, aut ille alias de perjurio ſit ſuſpectus *v. O. P. S. tit. 24. §. 1.* BERLICH. *p. 1. Concluſ. 38. n. 92. ſeqq.* Aliquando etiam, contra elapſum fatale quidam reſtituuntur in integrum *v. O. P. S. tit. 20. §. 4. Deciſ. Saxon. 4.*

§. 11. Si quis documentum offerre nequeat, ideo quod tertius illud poſſideat, tum in termino ejus mentionem injicere ac, pro diverſitate jurisdictionis cui tertius ſubeſt, compulſoriales vel requiſitoriales petere debet *v.* CARPZ. *Pr. tit. 14. art. 1. n. 40.* Si cum ipſo libello ſtatim documenta offerantur, in termino probatorio, in vim probationis illa debent reproduci, alias probatio fit deſerta *O. P. S. tit. 24. §. 1. 3.* Videtur tamen ſufficere reproductio verbalis *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 24. enunc. 4.* quamvis alii realem requirant *v.* MARTIN. *in Comment. ad O. P. S. tit. 24. §. 3.* De cætero ſufficit copias obtuliſſe, quæ tamen in termino recognitionis per Originalia firmari debent *O. P. S. tit. 24. §. 2.* Hæc ſi nondum in promtu ſint, dilatio erit petenda.

§. 12. Facta oblatione, terminus ad recognitionem præfigi, ac adverſa pars, transmiſſis documentis, citari debet *O. P. S. tit. 20. §. 1.* Omiſſio tamen transmiſſionis probationem non facit deſertam, quia culpa Actuarii eſt, ſed alium ſolum exigit terminum, nec putem producentem in expenſas poſſe condemnari, cum culpa careat. Imo non iniquum ut, in proceſſu præcipue ſummario, quis etiam non transmiſſa documenta recognoſcere debeat, niſi eas pro recognitis haberi velit, quod fortaſſis etiam in nonnullis judiciis obſervatur.

§. 13. Eſt autem recognitio vel *generalis*, qua documenta pro iis habentur, pro quibus ea haberi pars adverſa voluit, vel *ſpecialis*, qua contenta, annus & dies, juxta ſententiam producentis, agnoſcuntur. Fit autem recognitio regulariter in loco judicii, in quo cauſa ventilatur,

tur; Aliquando tamen vel in domo recognoſcentis, vel etiam in loco domicilii producentis recognitio peragitur, quo caſu hic adverſario impenſas ad conſtituendum procuratorem neceſſarias ſubminiſtrare debet.

§. 14. Fit recognitio ſalvis exceptionibus; Vitia tamen evidentia, vel *extrinſeca*, quæ ex abraſione, interlineatura aut atramenti diverſitate oriuntur, vel *intrinſeca*, veluti ſi documentum de eodem facto contrarium produci queat, ſtatim indicanda ſunt *O. P. S. tit. 25. §. 1.* Exinde oritur exceptio falſi, quæ locum facit inquiſitioni, adeo ut interim cauſa civilis ſit ſuſpendenda *Deciſ. Saxon. 88.* De cætero recognitio adeo neceſſaria eſſe cenſetur, ut ne quidem pactum de omittenda illa valere credatur, cum talis renunciatio eadem facilitate fieri queat, qua ipſa ſcriptura conficitur *v.* CARPZ. *p. 3. Dec. 24. add.* STRYK *de C. C. Sect. 2. c. 7. §. 12.*

§. 15. Recognitio etiam poteſt fieri per mandatarium *O. P. S. tit. 25. §. 2.* hinc ſpeciale mandatum videtur neceſſarium, adeo ut cognati, conſortes litis aut curator mulieris cum cautione rati non admittantur. Recognoſcenda eſt etiam ſcriptura aliena aut idiomate peregrino confecta *v.* CARPZ. *p. 3. Dec. 233. 234.* vel correcta *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 25. enunc. 11. 12.* De cætero ſufficit recognitio ſimplex nec juramento confirmari debet *O. P. S. tit. 25. §. 3. v.* MARTIN. *in Comm. d. l. n. 4.* plena tamen hactenus requiritur, ut omiſſis contentis ſola ſubſcriptio non recte recognoſcatur RIVIN. *ad O. P. S. tit. 25. enunc. 14. ſeqq.*

§. 16. Si rationes conſcientiæ hoc admittant, poteſt etiam quis inſtrumentum jurato diffiteri *O. P. S. tit. 25. §. 2.* licet forte ſolius recognitionis in ſententia fuerit facta mentio, nam hæc juxta legem, quæ alternationem introduxit, eſt intelligenda *v.* RIVIN. *d. l. enunc. 28.* Licitum quoque eſt, veritate ſuffragante, ſubſcriptionem recognoſcere & contenta jurato diffiteri, nec obeſt, quod ſola ſubſcriptionis recognitio non ſufficiat, ut modo dictum: Nam qui ex parte ſaltem recognoſcit, ille officio injuncto non ſatisfacit, ſed qui partem recognoſcit, partem diffitetur, is totum officium implet. In Proceſſu tamen executivo recognitionem diffeſſione temperatam, regulariter non admittendam eſſe cenſent *v.* DN. RIVIN. *d. tit. 25. enunc. 24. 25.*

Digitized by Google

§. 17. Si producens alterum ad diffeſſionem juratam admittere nolit, poterit authentiam documentorum per teſtes manum & ſigillum recognoſcentes probare. Quo caſu, intra ſpatium Saxonicum, à tempore rei judicatæ, qua oblatio teſtium generalis approbata eſt, computandum articulos cum nominibus teſtium & copiis documentorum offerre, ac terminum faciendæ recognitionis petere debet, & integrum eſt adverſario interrogatoria ſimul exhibere, quæ tamen non ad merita & contenta inſtrumentorum, ſed ſaltem ad manum & ſigillum adeoque formam externam directa eſſe debent. *O. P. S. tit. 25. §. fin.*

§. 18. Poteſt etiam diffeſſio impediri per comparationem literarum, ubi tamen inſtrumenta, juxta quæ comparatio inſtituenda, certa, à teſtibus ſcilicet ſubſcripta vel ex archivo publico deſumta eſſe debent *v.* CARPZ. *tit. 14. art. 3. n. 80.* Præterea comparationi adhiberi debent artis ſcribendi periti & jurati, quemadmodum etiam, ex nonnullorum ſententia, petens comparationem jurare debet, ſe nullas alias habere probationes, quod ultimum tamen forte non obſervatur *add.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 25. enunc. 29.* Sed illa pertinent ad probationem inſtrumentis peragendam, nam præſtatio juramenti delati, ut & diffeſſio jurata in proceſſu executivo, probatione contraria impediri nequit *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 18. enunc. 26. 27. tit. 25. enunc. 27. 31.* magna tamen ratio ſubeſt, ut idem jus hac in parte etiam ſervetur.

§. 19. Faciendæ probationi aliquando petitur editio documentorum vel à parte adverſa, vel à tertio. Hunc quod attinet, regulariter ad editionem non tenetur, cum nullum jus exigat, ut res noſtras aliis exhibeamus *v. l. 2. pr. C. quand. & quib. quart. pars debet.* Si vero documenta ſint petentis propria vel ipſi communia *l. 5. fam. erciſc. l. 7. C. de edend.* vel ejus gratia confecta *l. 4. §. 1. de edend.* aut publica *l. 2. C. de edend.* tum tertius illa edere vel jurare debet, ſe illa nec poſſidere, nec dolo deſiiſſe poſſidere *v. l. fin. C. de fid. inſtrum.* ſi neutrum faciat mandatis pœnalibus compellendus eſt *v. O. P. S. tit. 26. §. fin.* CARPZ. *tit. 14. art. 4. n. 59. ſeqq.* BERLICH. *p. 1. Concl. 45. n. 66. ſeqq.* LAUTERB. *C. J. de edend.*

§. 20. Litigantes quod attinet, actor regulariter reo omnia edere tenetur, quæ ad ejus defenſionem pertinent *l. 1. §. 2. l. 10. §. 2. l. 11. ff. l. 5. 6. 8. C. de*

Digitized by Google

C. de edend. Carpz. *l. 3. Reſp. 78. p. 1. C. 17. D. 26.* Berlich. *p. 1. Concluſ. 45. n. 11. ſeqq.* Sed vice verſa reus actori regulariter nihil edere debet *l. 1. 8. C. de edend. l. 10. §. 4. de quæſt. l. 7. C. de teſtib.* quod tamen plures patitur exceptiones *l. 1. C. de edend. l. 3. ff. eod. l. 2. §. 1. 2. de jur. fiſc. l. 95. §. fin. ad L. Falcid. l. 48. de A. E. V.* Berlich. *d. Concluſ. 45. n. 31. ſeqq.* in ſpecie facienda eſt editio, ſi de replica actoris probanda agatur Carpz. *l. 3. Reſp. 78.* modo, ut nonnulli volunt, illa libello non ſit inſerta, quæ tamen limitatio nimis rigida videtur. In genere nulla ſolida ratio ſubeſt, ob quam actor & reus in hoc articulo diſparari debeant *v.* Observ. Lauterb. *Obſ. 55.*

§. 21. Cui editio documenti injungitur, illud edere vel jurare debet, quod nec id poſſideat, nec dolo poſſidere deſierit. Et quidem ſi quædam præſumtiones contra ipſum militent, v. gr. ſi conventus cauſam habeat à petente, vel illum aliquando documentum habuiſſe conſtet, vel ſit hæres ejus, qui antea inſtrumentum poſſedit, tum nec juramentum calumniæ à petente exigere nec conſcientiam probatione defendere poteſt, ſed ſimpliciter jurare debet: Si vero nullæ præſumtiones contra ipſum ſint, juramentum à petente eſt deferendum ab eoque calumniæ juramentum præſtandum, quo facto alter, ceſſante juramenti delati relatione ac conſcientiæ defenſione, juxta modum antea indicatum jurare debet *O. P. S. tit. 26. §. 1. 2.*

§. 22. Hæredes tamen, à quibus editio exigitur, juramentum declinare poſſunt, ſi inventarium edant, iſta enim editione præſumtio, quod inſtrumenta ad ipſos pervenerint, eliditur. Si etiam is, qui documenta edere juſſus eſt, omnes ſcripturas ſuas parti adverſæ perluſtrandas offerat, juramentum differtur, donec, facta perluſtratione, conſtet, num huic ſatisfactum ſit nec ne *O. P. S. tit. 26. §. 3.* Quodſi præſtito jurejurando, adverſarius aliunde documentum conſequatur, is qui quoad editionem juravit, nihilominus ea recognoſcere tenetur *d. tit. 26. §. 4. v.* Martin. *in Comm. d. l. n. 8.*

§. 23. Edere juſſus ſi neque edat neque juret, tum documenta habentur pro editis & recognitis, modo eorum copiæ à petente ſint productæ: Si vero hæ deficiant, tum vel per multam alter ad editionem adigi *O. P. S. tit. 26. §. fin. v.* Carpz. *tit. 14. art. 4. n. 56.* vel, quod conſultius eſt, peti debet, ut articuli pro conceſſis habeantur *v.* Dn.

BERGER. *in reſolut.* LAUTERB. *de edend. qu. 4. in fin.* De cætero editio vel incidenter, vel mediante peculiari actione aut imploratione peti poteſt *v. l. 48. 52. pr. de A. E. V. l. 4. §. 1. l. 6. §. 2. 8. l. 9. ff. l. fin. C. de edend.* LAUTERB. *C. J. de edend.*

§. 24. Probationi opponitur Reprobatio, *Gegenbeweis*, quam plerumque ſuſcipit reus, ſed & aliquando actor, puta in actione negatoria, aut quando reo affirmative litem conteſtanti, objectæ exceptionis probatio injungitur. De cætero in caſibus habilibus reprobatio ipſo jure competit, cum ſit ſpecies defenſionis, hinc locum habet, licet pars eam ſibi non reſervaverit, aut judex eam in ſententia non adjudicaverit *v. O. P. S. tit. 21. §. 1.* Sive autem per teſtes, ſive inſtrumenta reprobatio ſit peragenda, antea dicta hic quoque locum inveniunt. In ſpecie etiam articuli reprobatorii ſunt vel *poſitivi*, quibus reprobans intentionem ſuam adſtruere, vel *eliſivi*, quibus adverſarii probationem elidere intendit *O. P. S. tit. 21. §. 4.*

§. 25. Specialiter tamen fatale reprobationis ſuſcipiendæ notari debet. Nimirum in Saxonia intra ſpatium Saxonicum articuli reprobatorii ſunt offerendi, quod tempus currit à tempore inſinuatæ citationis, qua quis ad publicationem probationis, vel, ſi hæc per inſtrumenta facta ſit adeoque peculiari publicatione non indigeat, ad procedendum ſuper probatione, *über dem beweis zuverfahren*, citatus eſt *p. 1. C. 16. O. P. S. tit. 21. §. 1. 2.* ac computatur in illud ſpatium tam dies termini, quam factæ inſinuationis, ita tamen ut hic totus reprobanti concedatur, cum de hora inſinuationis ex actis conſtare non ſoleat. Dantur etiam dilationes ſi tempeſtive petantur *v.* CARPZ. *tit. 13. art. 2. n. 25.*

§. 26. Citatus igitur vel ante terminum, vel in termino contra publicationem aut diſputationem proteſtari, ac ad reprobationem ſe offerre ſolet: Nec tamen præciſe proteſtatione opus eſt, imo poterit citatus impune emanere ac fruſtra contumaciæ accuſatur, modo ratione reprobationis agenda agat, nam terminus eo ſaltem fine præfigitur, quo per præviam citationem alter ratione reprobationis ſuſcipiendæ admoneatur. Si quis autem adverſarii ſui atteſtationes ſemel didicerit, is ad reprobationem non admittitur *v.* CARPZ. *p. 1. C. 16. D. 34.* Poteſt etiam reprobaturus negotium reprobationis anticipare, ac

Digitized by Google

ac cognitis adverſarii articulis, ſtatim ad eam ſe offerre *O.P.S. tit. 21. §. 3.* quo caſu à tempore oblationis ſpatium Saxonicum currit *v.* CARPZ. *l. 3. Reſp. 70. n. 13.*

§. 27. Poſt reprobationem rei, actor ad novam reprobationem jure Canonico quidem admittitur *c. 49. X. de teſt.* ſed jure Saxonico reprobatio reprobationis ceſſat: Cum enim reus exceptiones ſuas litis conteſtationi, ſub pœna amiſſionis, annectere debeat, adeoque actor in ſua probatione ad eas reſpicere poſſit, hinc reprobatio ei non conceditur. Quodſi tamen ob juſtam ignorantiam, juramento confirmandam, reo exceptiones quasdam poſt litis conteſtationem adducere permittatur, tum actori quoque reprobationis reprobatio conceditur. Quodſi reus in ſua reprobatione exceptiones oppoſitas non probet, ille tamen, actore nihil probante, abſolvitur. Si vero actor aliquid probaverit, tum pro diverſitate probationis imperfectæ, juramentum ſuppletorium vel purgatorium defertur *v. O. P. S. tit. 21. §. 4. 5.*

§. 28. Probatio & Reprobatio ſimul publicatur, quo facto *diſputationes* partium ſuper iis inſtituuntur. Hæ ſaltem jure humano requiruntur adeoque omitti poſſunt & aliquando ſolent; Regulariter tamen in quovis proceſſu obſervantur *v.* CARPZ. *p. 1. C. 18. D. 2. 3.* niſi partes iis renuncient CARPZ. *l. 3. Reſp. 76.* Fiunt in Saxonia binis mutuis poſitionibus ſcriptis, nempe exceptione, replica, duplica & triplica, ita quidem ut is contra quem probatio ſuſcepta, adeoque regulariter reus, diſputationum faciat initium, ac probatio & reprobatio ſimul à partibus diſputari debeat *p. 1. C. 18. O. P. S. tit. 29. §. 1.*

§. 29. Singulis poſitionibus conceſſum eſt ſpatium ſex ſeptimanarum, non Saxonicum *v. Reſolut. Gravam. de anno 1653. n. 22.* CARPZ. *tit. 15. art. 2. n. 3. 34.* MARTIN. *ad O. P. S. tit. 29. §. 1. n. 21.* Et currit illud à tempore impetratarum copiarum, quoad primam poſitionem: Judex vero intra ſpatium bimeſtre eas partibus tradere *p. 1. C. 18.* ac terminum octo vel 14. dierum iis præfigere debet, intra quem copias redimant, quem ſi elabi patiantur, ipſo jure, ſine prævia ſententia, poſitio hæc amiſſa eſt *O. P. S. tit. 29. §. 1. 2. Reſol. Gravam. de anno 1661. §. 25.* Si ante præfixum terminum copiæ redimantur, nihilominus terminus diſputatorius demum poſt illum elapſum incipit CARPZ. *tit. 15. art. 2. n. 21.*

§. 30.

Digitized by Google

§. 30. Quoad ſequentes poſitiones fatale currit à tempore inſinuatæ præcedentis poſitionis, quam inſinuationem judex omnibus modis promovere tenetur *O. P. S. tit. 29. §. 4. 5. 6.* ſi quis ob neglectum fatale jacturam poſitionis fecerit, ei tamen integrum eſt, alteram, quæ adhuc reſtat, ſuo tempore exhibere *d. tit. 29. §. 7.* Exinde deducit Carpz. *p. 1. C. 18. D. 13.* contra triplicam actoris, qui replicam neglexerat, admittendam eſſe Rei duplicam. Sed id dubium eſt, licet enim actoris negligentia commodum duplicis poſitionis reo auferre nequeat attamen duplica ſuo ordine, poſt elapſum ſcilicet replicæ tempus, exhibenda erit, quæ etiam ſententia eſſe videtur *d. tit. 29. §. 7. in fin.* alias reus ſua voluntate duplicam amiſiſſe cenſeri debet, nec abſurdum videtur, offerre aliquando duplicam, quam non præceſſerat replica.

§. 31. De cætero advocati in conficiendis poſitionibus diligentiam & bonam fidem adhibere, adeoque à non neceſſaria prolixitate, ac inprimis à falſa atteſtatorum vel actorum priorum relatione abſtinere debent. Neque licitum ipſis eſt, nova documenta inſerere, reſponſa tamen juridica ad informandum judicem addere nil vetat; ſed hæc non conſtituunt partem actorum, hinc etiam, ſi forte cum ipſis articulis offerantur, pars adverſa ea recognoſcere non debet. Non minus etiam actuarii in conſignandis iis, quæ geruntur, diligentiam & bonam fidem adhibere tenentur, quo de obſervato vel neglecto partium officio conſtare queat. *v. O. P. S. tit. 29. §. fin.*

§. 32. Quodſi probatio & reprobatio meris inſtrumentis fuerit peracta, tum, ſi eorum exiguus ſit numerus, nec cauſa magni momenti, viva voce diſputatio eſt inſtituenda, ac debet terminum extrahere is, contra quem probatio ſuſcipitur *v.* Martin. *in Comm. ad O. P. S. tit. 29. §. 3. n. 6.* ſed conſultius eſt ut ipſe probans maturando proceſſui terminum petat. Si vero plura ſint documenta, diſputatio in ſcriptis inſtitui debet, ac currit fatale à tempore rei judicatæ, quæ ille diſputandi modus partibus fuit injunctus, ac debent etiam litigantes, in termino recognitionis, ratione modi diſputandi, mentem ſuam exponere, quo facto interlocutoria ſequitur *O. P. S. tit. 29. §. 3.*

§. 33. Datur etiam probatio extraordinaria, quæ regulis hactenus expoſitis non adſtringitur. Eo pertinet (1.) demonſtratio, *beſcheinigung*, quæ in proceſſu ſummario, & aliquando etiam, quoad articulum in-

incidentem, in ordinario locum habet, ac extrajudicialiter coram Notario nonnunquam fieri poteſt. Hæc nulli termino regulariter eſt adſtricta, niſi in ſententia aliquis præfixus vel ſtatuto definitus ſit *v. Ord. judic. mercat. Lipſ. §. 16.* (2.) probatio ſpolii, in qua intra quindecim dies articuli offerendi *O. P. S. tit. 11. §. 6.* (3.) cauſa diffamationis, quæ intra duplicatum ſpatium Saxonicum probanda CARPZ. *tit. 20. art. 1. n. 18.* (4.) cauſæ cerevifiariæ, quæ intra duos menſes probandæ *v. Ord. Provin. Saxon. 1555.* tit. *brauen §. weil ſich* Dn. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 20. enunc. 17. ſeqq.*

§. 34. Eo etiam referenda (5.) probatio ad perpetuam rei memoriam *v. c 5. X. ut lit. non conteſt. c. 41. X. de teſt.* quæ, lite cœpta, actori & reo ob juſtam cauſam conceditur, ac inſtitui debet regulariter coram judice competente, & citato adverſario; utrumque tamen, ſi periculum in mora ſit, aliter ſe habere poteſt *v.* MEV. *p. 8. Deciſ. 281.* BERLICH. *p. 1. Concl. 46. n. 42. ſeqq.* Solent autem cum ipſa imploratione articuli probatorii ſtatim offerri *v.* MARTIN. *ad O. P. S. tit. 27. §. 1. n. 35.* Peractá probatio ſuo tempore in vim probationis aut reprobationis reproducitur, integrum tamen eſt, eam etiam omittere, vel ante ejus publicationem, ordinariam probationem ei conjungere *v. O. P. S. tit. 27.*

§. 35. Huc quoque pertinet (6.) probatio per ocularem inſpectionem, quæ in quæſtionibus finium, ſervitutum, novi operis, damni infecti ſimilibusque locum habet. Debet illa fieri, partibus præſentibus, per viros peritos & juratos, ac ei locus eſt etiam poſt publicata atteſtata, imo rem judicatam in ipſa executione BERLICH. *p. 1. Conc. 47.* BRUNNEM. *in Pr. c. 22. n. 3.* Ad ocularem inſpectionem etiam pertinet inveſtigatio terminorum per virgulam divinatoriam *v.* Dn. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 28. enunc. 8. 9.* Ejusdem fere indolis eſt (7.) probatio per calculationem, quæ itidem præſentibus partibus, per peritos expedienda eſt *v. O. P. S. tit. 28.* RIVIN. *d. t. enunc. 10. ſeqq.*

§. 36. Supereſt probatio per jusjurandum *v. §. 2.* Delatio juramenti judicialis jure Romano libera videtur, adeo ut in quavis judicii parte *l. 12. pr. C. de reb. cred. & jurejur.* CARPZ. *p. 1. C. 12. D. 1. tit. 11. art. 1. n. 97.* ac poſt aliam probationem fruſtra ſuſceptam locum habeat

Mmm mmm mmm *arg.*

Digitized by Google

arg. d. 12. pr. Sed jure Saxonico Electorali ejus uſus valde reſtrictus eſt: Nam jusjurandum neque cumulative neque ſucceſſive cum alia probatione conjungi poteſt, niſi ſint diverſa capita, tum enim quoad unum probatio, quoad alterum vero jusjuraudum adhiberi poteſt *O. P. S. tit. 18. §. 3.* Quo caſu fatale oblationis ad jusjurandum, de quo mox dicemus, obſervandum quidem eſt, præſtatio vero juramenti poſt probationem & reprobationem peractam differtur *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 18. enunc. 144.*

§. 37. Porro actor juramentum ſaltem deferre poteſt ante præſtitam gvarandam & litem pure conteſtatam *O. P. S. tit. 18. §. 1.* Super replicatione tamen, & in actione negatoria, ſuper articulis reprobatorialibus, etiam poſt litem conteſtatam delatio locum habet. Poteſt etiam actor delatum juramentum revocare, modo reus illud nondum acceptaverit aut retulerit, vel per rem judicatam delatio ſit confirmata *d. tit. 18. §. 2. v.* RIVIN. *d. t. enunc. 26. ſeqq.* Reus quoque ſuper exceptionibus actori juramentum deferre poteſt, vel ſtatim dum eas opponit, vel quando ad reprobationem fuerit perventum, modo hæc ei per rem judicatam nondum ſit injuncta, vel ipſe ad eam ultrò ſe obtulerit *O. P. S. tit. 18. §. 4.* quod factum cenſetur ſi reus ſolam reprobationem ſibi reſervet *v.* CARPZ. *p. 1. C. 12. D. 33.* conf. RIVIN. *ad d. tit. 18. enunc. 33. 34.*

§. 38. Is, cui juramenti præſtatio injuncta, à tempore rei judicatæ, intra octiduum ad eam ſe offerre, ac petere debet, quo intra ſpatium Saxonicum adverſarius ad hoc negotium citetur, quo neglecto juramentum eſt deſertum *O. P. S. tit. 18. §. 10.* CARPZ. *p. 1. C. 12. D. 18. p. 2. Deciſ. 193.* RIVIN. *ad. d. tit. 18. enunc. 76. ſeqq.* Petere etiam tenetur, quo adverſarius in termino præfixo de calumnia juret, nam omiſſa petitione hic jurare non cogitur *O. P. S. tit. 18. §. 7* niſi per ſententiam hoc jam ſit injunctum quo caſu petitio impune omittitur *v.* CARPZ. *tit. 12. art. 1. n. 31. 32. p. 1. C. 12. D. 23. n. 6.* RIVIN. *ad d. tit. 18. enunc. 40.*

§. 39. Si exceptionibus dilatoriis nondum ſatisfactum ſit, ab harum impletione demum currit octiduum *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 11. enunc. 23. tit. 18. enunc. 101.* ſi appellatio vel Leuteratio interpoſita ſit, tum ex nova ſententia illud computari debet *O. P. S. tit. 18. §. 10.* Quodſi au-

Digitized by Google

autem ſine ſententia appellatio rejiciatur, poſt decendium à publicatis remiſſorialibus, octiduum currit, etſi hac in parte non una omnium ſit ſententia. Si quis appellationi vel leuterationi renunciaverit, poſt factam renunciationem ad jurandum recte ſe offert *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 18. enunc. 95. ſeqq.*

§. 40. Anticipatio oblationis operatur deſertionem *O.P.S.tit.18. §.10.* niſi ſtatuto permittatur *v. Ord. mercat. Lipſ. §. 15.* vel ob aliam juſtam cauſam innoxia ſit *v.* RIVIN. *d. t. 18. enunc. 78. 102. ſeqq.* Obſervatur quoque fatale octidui quoad juramentum ſuppletorium & purgatorium *O.P.S. tit. 18. §.18.* non vero alia juramenta legalia *v. Deciſ. Elect. 70.* RIVIN. *d. tit. 10. enunc. 112. ſeqq.* De cœtero oblatio fieri poteſt etiam per procuratorem modo ſpeciale habeat mandatum *v.* RIVIN. *d. l. enunc. 63. ſeqq.* Si in termino præfixo emaneat deferens, vel juramentum calumniæ præſtare, aut adverſarium ad principale admittere nolit, hoc habetur pro præſtito *v.* RIVIN. *d. l. enunc. 26. 27. 28. 43. 44.* ſi vero juraturus ſine cauſa emaneat vel jurare nolit, juramentum fit deſertum *v.* RIVIN. *d. l. enunc. 118. ſeqq.*

§. 41. Is cui juramentum delatum, in caſibus habilibus, illud deferenti poteſt referre, & quidem ſtatim quando delatio fit, quo caſu per ſententiam deferenti juramenti relati præſtatio injungitur, ac hic circa oblationem fatale antea explicatum obſervare debet. Quodſi juramentum non ſtatim referat, debet ſibi relationem reſervare, aut ſi hoc non fecerit, & ei per ſententiam juramenti delati præſtatio ſimpliciter fuerit injuncta, per modum leuterationis juramentum referre, vel minimum relationem ſibi reſervare tenetur; alias facultatem referendi amittit, niſi judex ultro in ſententia eam reſervaverit *O. P. S. tit. 18. §. 9.* DN. RIVIN. *ad tit. 18. enunc. 54.*

§. 42. Hoc caſu juramentum intra fatale oblationis eſt referendum nec is, cui refertur, opus habet, ut intra octiduum ad ejus præſtationem ſe offerat. *O. P. S. tit. 18. §. 9.* RIVIN. *d. l. enunc. 53.* Si quis juramentum illegitime, ſuper facto ſcilicet proprio, referat, id pro deſerto habetur, niſi eventualiter ad jurandum, ſi relationi forte locus non ſit, ſe ſimul obtulerit RIVIN. *d. l. enunc. 56. 57.* Ille autem, cui juramentum recte relatum, cum eo & juramentum calumniæ, ſi ab eo poſtulatum fuerit, præſtare debet *O.P.S. tit. 18. §. 9.* utrumque tamen,

Digitized by Google

ſi referens in termino emaneat, pro præſtito habetur RIVIN. *d. l. enunc. 59.* Juxta naturalem interpretationem poterat juramentum calumniæ omitti, cum in relato virtualiter contineatur.

§. 43. Aliquando loco juramenti impoſiti probatio ſuſcipitur, quod defenſionem conſcientiæ, *Vertretung des Gewiſſens* vocant. Habet autem illa locum in juramento delato & purgatorio nec non jurejurando quo ſpecificatio confirmanda *O.P.S. tit. 19. §. 1. 2.* ac competit tam reo quam actori, ſi huic ſuper exceptione vel ſtatim, vel prævia reſervatione in ipſis demum articulis reprobatoriis juramentum deferatur, quo tamen caſu prius actor ad articulos illos reſpondere, ac, facta negatione, vel juramentum delatum ſubire, vel conſcientiæ defenſionem ſuſcipere tenetur.

§ 44. Intra octiduum ſive fatale oblationis, ad conſcientiæ defenſionem quis ſe offerre ac, à tempore hoc, intra ſpatium Saxonicum articulos probatoriales exhibere cæteroque deinceps probantis munere defungi debet *O. P. S. tit. 19. §. 1.* RIVIN. *ad d. t. enunc. 6.* Quodſi in probatione deficiat, ad juramentum delatum nihilominus admittitur, quemadmodum, eo mortuo, hæredes juramentum credulitatis præſtare poſſunt, ac utroque caſu deferens antea de calumnia jurare debet. Si quis vero probationem neglexerit, ad juramentum fruſtra deinceps recurrit *O.P.S. tit. 19. §. 2.*

§. 45. Si plene quis non probet ac ideo in ſupplementum jurare jubeatur, poſtea autem neglecto juramento decedat, ejus hæredes nihilominus ad juramentum credulitatis ſuppletorium admittuntur, cum hoc caſu ſit pars probationis ordinariæ, quam defunctus non neglexit ſed ſaltem non perfecit *d. tit. 19. §. 2. 3.* CARPZ. *l. 3. Reſp. 59.* De cætero adverſarius ad reprobationem non admittitur *p. 1. Conſt. 14. O. P. S. tit. 19. §. 2.* ſicut etiam interrogatoria quoad ipſam cauſam exhibere non poteſt, ſed ſolum quoad perſonas teſtium *Deciſ. Saxon. 19. add.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 29. enunc. 6.*

§. 46. Ceſſat conſcientiarum defenſio (1.) in juramento acceptato (2.) relato *O.P.S. tit. 19. §. 1.* (3.) in juramento ſuppletorio, quia fatale probationis præterlapſum CARPZ. *tit. 12. art. 2. n. 94. p. 1. C. 14. D. 21.* Sed hæc aſſertio non immerito ſuſpecta videtur DN. STRYK *in not. ad* LAUTERB. *de jurejur. p. 325.* verb, *recuſari poteſt.* Et ſane probatio

pro

Digitized by Google

pro defendenda conſcientia non ex tempore probationis ordinariæ, ſed juramenti ſuppletorii, cui ſurrogari debet, judicanda videtur (4.) in juramento, quo editio documentorum declinatur *O.P.S. tit. 26. §. 1.* (5.) juramento diffeſſionis in proceſſu executivo CARPZ. *p. 1. C. 14. D. 22. add.* DN. RIVIN. *add. O.P.S. tit. 19.*

§. 47. Quodſi de uſu jurisjurandi aſſertorii, ex vero ejus habitu, judicandum foret, tria præſupponenda videntur (1.) *jurejurando parce utendum eſſe,* ne ejus autoritas nimio uſu vileſcat (2.) *illud eſſe probationem ſubſidiariam,* hoc ex præcedente fluit, præterea fragile utique præſidium eſt, quod in alterius juramento reponitur, cui adeo ſine cauſa confidere imprudens eſt (3.) *perjurium ſemper eſſe illicitum, ac ejus vel exigendi vel præſtandi poteſtatem nemini competere.* Sæpe quidem in vita civili perjurium vim veri juramenti habet, ſed hoc verum eſt, quatenus ſub ſpecie juramenti latet, ſed ſi illa improbitas retegi queat, ex rationibus juris divini non eſt admittenda, aut ſi jam patrata ſit, effectum veri juramenti habere non debet.

§. 48. Ex primo præſuppoſito fluit, quod is, qui bona conſcientia jurare poteſt, ſi probare malit, ad probationem ſit admittendus; ut &, quod duplex juramentum non ſit exigendum, quando in uno alterum virtualiter continetur. Ex ſecundo ſequitur, quod neque delatio neque præſtatio juramenti ſcrupuloſis fatalibus rigide ſit adſtringenda. Ex tertio infertur, quod ſemper probatio contraria ſit admittenda, quoties perjurii vel committendi vel commiſſi ſuſpicio ſubeſt.

§. 49. Nec obſtat vel facta delatio vel eam ſecuta rei judicatæ autoritas, quaſi ſcilicet de negotio tranſactum ſit, modo alter juret vel pejeret: Cum enim perjurii exigendi jus nemini competat, ideo actus illi de vero juramento ſunt intelligendi; Et licet aliquando alter, cum conſcientiæ ſuæ læſione, perjurium ſubſtituat, hoc tamen ſaltem admittendum, quatenus de eo non conſtat, ut vero ſuo jure vel jurare vel pejerare queat, id inde confici nec poteſt nec debet.

Digitized by Google

CAPUT IX.

DE SENTENTIA JUDICIS.

SUMMARIA.

Sententia & decreti differentia §. 1.
Illius diverſitas §. 2.3.
Sententiæ conceptio fit à judice, vel hodie collegio juridico §. 4.
Sententia debet concipi rite §. 5.
Et juſte §. 6.
Expenſæ etiam regulariter victori adjudicandæ ſunt §. 7.
Expenſarum qualitas & quantitas §. 8.
Modus liquidandi & adjudicandi §. 9.
Omiſſæ in ſententia expenſæ ſeparata actione exigi poſſunt §. 10.
Sententia debet continere cauſæ deciſionem §. 11.
Et partibus rite publicari §. 12.
Publicatæ ſententiæ effectus quoad judicem & partes §. 13.
Res judicata reſcindi regulariter nequit, ac parit exceptionem vel executionem §. 14.

§. 1.

DIſputationes Partium ſequitur Judicis Sententia, *qua controverſia vel incidens vel principalis deciditur.* In Saxonia Electorali, à ſententia diſtingvi ſolet Decretum *ein Abſchied*, quod diſcrimen alii à *perſona pronunciante*, alii à *formulis* repetunt. Forte decretum debebat eſſe *effatum arbitratoris*, ſententia vero, *pronunciatum judicis*: at poſtquam illi etiam remedia ſuſpenſiva obverti cœperunt, nullum inter ea ſupereſſe diſcrimen, niſi quoad nomen & accidentia quædam indifferentia, quæ quoad ipſam etiam ſententiam non ſemper eadem ſunt, dicendum videtur.

§. 2. Diſtingvitur ſententia (1.) in *definitivam*, qua cauſa principalis & *interlocutoriam*, qua articulus incidens deciditur *v. l. 39. de minor. l. 1. de conſtit. princ. l. 3. C. de leg.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 16.* Hæc iterum eſt vel *ſimplex* quæ articulum incidentem ſaltem definit nec cauſam principalem tangit, vel *præjudicialis*, quæ deciſione rei incidentis cauſæ principali facit præjudicium, ut ſi judex deferat juramentum ſuppletorium vel purgatorium *v.* CARPZOV. *l. 3. Reſp. 48.* Hæc non raro, per modum conditionis, definitivæ inſeritur *v.* CARPZ. *p. 1. C. 26. D. 9. 10. 11.*

§. 3. Præterea diſtingvitur ſententia (2.) in *condemnatoriam*, quæ reum condemnat, *abſolutoriam*, quæ eum abſolvit & *mixtam*, qua utrumque diverſo reſpectu agitur (3.) in *privatoriam*, quæ reo rem aufert & *declaratoriam*, quæ illum rem jam olim ipſo jure amiſiſſe declarat

Digitized by Google

clarat *v.* Lauterb. *C. J. de jurejur. in fin.* (4.) in *plenam*, quæ omnia capita controverſa probando vel rejiciendo comprehendit, & quorum adeo intuitu exceptio rei judicatæ vel executio datur, & ***minus plenam***, quæ nonnulla omittit, quorum reſpectu jus manet ſalvum *v. l. 7. §. 1. de compenſ. l. 5. 1. de re jud.* Dn. Berger. *in reſolut.* Lauterb. *de re judic. qv. 1.*

§. 4. Sententiam concipit judex competens *l. 1. de re judic. l. fin. de jurisdict. l. 2. 3. C. de ſentent. ex pericul. recit.* & quidem ſi plures ſint, præſentia omnium requiritur, qui ſi diſſentiant, majora valent, ſi vota ſint paria nihil agitur niſi altera ſententia reſpiciat cauſam favorabiliorem *l. 36. 37. 38. 39. de re judic. c. fin. X. de ſent. & re judic.* quod ultimum exigui hodie videtur eſſe uſus *v.* Observ. Lauterb. *Obſ. 1045.* Hodiæ prævia inrotulatione, plerumque ad Collegium juridicum transmittuntur acta ab eoque ſententia expetitur. Et ſunt aliquando judices ad certa collegia ita adſtricti, ut ab alio, ſine permiſſu Imperantis, reſponſum petere nequeant *v.* Rivin. *ad O. P. S. tit. 34.*

§. 5. Sententia concipi debet *rite*, hoc eſt, obſervato proceſſu, maxime quoad ſubſtantialia, quæ ipſa æquitas exigit; hinc poſt citationem & cauſæ cognitionem ſententia demum ferenda *v. Clem. 2. de ſent. & re judic. l. 4. 7. C. de ſentent. & interl. l. fin. C. de ſent. ex per. recit.* Carpz. *p. 1. C. 26. D. 12.* In cauſa ſummaria, qualis qualis reſponſio ſufficit *clem 2. de V. S.* ſed in ordinaria, ſub pœna nullitatis, litis conteſtatio præcedere debet, antequam ſententia quoad controverſiam principalem ferri queat *c. un. X. de lit. conteſt. v.* Carpz. *p. 1. C. 10. D. 8.* Sed hoc magis fori corruptionem quam juſtitiam arguit.

§. 6. Deinde etiam ſententia concipienda eſt *juſte*, hinc leges in genere ſunt obſervandæ, alias ſententia eſt ipſo jure nulla, ac ad factum recte applicandæ, alias appellatione illa reſcinditur *l. 1. §. 2. quæ ſent. ſin. appell. l. 2. C. quand. provoc. non eſt neceſſ.* Debet ergo ſententia definitiva conformis eſſe libello, quoad objectum & cauſam petendi *l. 18. comm. divid. l. fin. C. de fidejuſſ.* ut & cæteris cauſæ meritis *v.* Carpz. *p. 1. C. 26. D. 6.* In judicium autem deducta cenſeri debent non tantum res principalis, ſed & acceſſiones, ut fructus, tempore accepti judicii ac ſequenti pendentes *l. 31. de R. C. l. de uſur.* non etiam ante percepti *l. 25. §. 8. de ædil. edict.* ſed noſtrates judices de his etiam ſententiam ferre poſſunt.

§. 7.

Digitized by Google

§. 7. In ſpecie expenſarum ratio in ſententia haberi debet *l. 13. §. 6. C. de judic.* nam victus victori in expenſas condemnandus eſt, niſi quis probabilem litigandi cauſam habuerit *v.* Dn. Rivin. *ad O. P. S. tit. 36. enunc. 4.* aut ſi quis ex juramento ſuppletorio vel litis deciſorio condemnatus ſit *v.* Martin *ad O. P. S. tit. 36. §. 2. n. 19.* quod tamen non ſemper excuſat *v.* Rivin. *d. l. enunc. 7. 8.* Aut ſi quis communem opinionem vel conſilium Doctoris pro ſe habuerit *v.* Carpz. *p. 1. C. 31.* aut ſi pauper ſit, qui tamen in corpore luere debet *conf.* Dn. Kühlwein. *diſput. de compenſ. lit. expenſ. hab. Lipſ. 1692.* Aliquando etiam victor expenſas victo reſtituere tenetur. *v.* Carpz. *J. E. l. 3. D. 38.* Rivin. *d. l. enunc. 2.*

§. 8. Expenſarum nomine veniunt ea omnia quæ in proceſſum neceſſario fuerunt impendenda, ut ſportulæ, honoraria Notariorum & Advocatorum, cibaria & ſumtus peregrinationum, quæ aliquando juramento victoris determinantur *v. l. 13. §. 6. C. de judic. Ord. Cam. p. 1. tit. 66. 67.* plerumque vero judex ſua ſententia eas moderatur *v. Conſt. Saxon. 31. p. 1. O. P. S. tit. 36. Reſcript. Torgav. 1583.* Quodſi expenſarum reſtitutio in inſtrumento obligationis promiſſa ſit, tum moderatio judicis locum non habet, niſi immodicæ petantur Carpz. *p. 1. C. 31. D. 32.*

§. 9. Si expenſæ unius termini vel ex alia cauſa petantur, adverſarius peculiariter citandus non eſt, ſed in termino earum deſignatio exhibetur ac ut adverſarius in eas condemnetur, petitur. Si vero expenſæ ratione totius proceſſus ſolvendæ ſint, tum citatio requiritur, & ſolet illa, poſtquam ſententia definitiva, quæ condemnationem in expenſas quoque continet, in rem judicatam tranſiit, præcepto executivo inſeri & paucis ante terminum executivum diebus liquidatio expediri, quo facto, juxta moderationem, executio fit etiam quoad expenſas, ſub quibus continentur quoque eæ, quæ in termino moderationis ſunt factæ *v.* Carpz. *p. 1. C. 31. D. 17.*

§. 10. Si expenſæ in ſententia omiſſæ ſint, executio quoad eas fieri nequit, ſeparata tamen actione illæ peti poſſunt, ſi promiſſæ ſint, ſi vero promiſſio haut interceſſerit, exactio ceſſat, cum ſaltem officio judicis debeantur, cui ſublata actione principali amplius locus non eſt *v. l. 49. §. 1. de A. E. V.* Carpzov. *p. 1. C. 31. D. 21. 22.* Stryk. *de C. C. Sect. 2.*

Digitized by Google

Sect. 2. c. 11. §. fin. Rivin. *ad O. P. S. tit. 36. enunc. 15.* Sed hoc ultimum, judices pedaneos & antiquum proceſſum formularium reſpiciens, male hodie obſervari puto: Obligatio ad damnum reſarciendum perinde efficax eſt & per ſe ſubſiſtit, ac obligatio quæ ex promiſſione reſultat, hinc utriusque ſecundum æquitatem eſt habenda ratio *conſ.* Dn. D. Melich *diſſert. de Sportul. hab. Lipſ. 1683.*

§. 11. Debet ſententia continere cauſæ deciſionem *l. 1. de re jud.* adeoque certa eſſe §. *32. I. de action. l. 3. C. de ſentent. quæ ſin. cert. quant.* vel in ſe *v. l. 74. de V. O.* vel per relationem ad libellum, inſtrumentum aut teſtamentum *v. l. 5. §. 1. l. 59. §. 1. de re judic. l. 21. §. 3. de recept. l. 3. C. de ſent. quæ ſin. cert. quant:* Sufficit etiam ea certitudo, quam natura negotii admittit *v. l. 76. §. 1. de R. V.* neque ei obeſt conditio ſententiæ inſerta *v. §. 2. h.* Ad certitudinem etiam pertinet, ut in certam perſonam feratur; jure civili, poſt litem conteſtatam, in procuratorem *l. 1. C. de ſentent. & interl.* quod hodie non obſervatur *v.* Lauterb. *C. J. de re judic.*

§. 12. Sententia concepta partibus citatis publicanda eſt *v. l. 47. de re jud.* die non feriato *l. 1. de fer. l. 4. C. quom. & quand. jud. Nov. 82. c. 3. l. 2. §. 31. de O. I.* ac tempus factæ publicationis diligenter conſignari debet; Si diverſo tempore partibus publicatio fiat, cuilibet fatale currit à die ſua: Si utraque pars emaneat, terminus publicationis circumducitur, transmiſſio tamen copiæ vim publicationis habere cenſetur *v.* Dn. Rivin. *ad O. P. S. tit. 34. enunc. 8. ſeqq.* Eſt etiam publicatio in loco publico facienda *l. 6. C. de ſentent. & interloc. v.* Dn. Berger *in reſol.* Lauterb. *de re judic. qu. 2.* ut autem ſententia à judice ipſo ſedente, ex ſcripto recitetur *l. 2. 3. C. de ſent. ex per. recit. Nov. 82. c. 3. c. fin. de ſentent. & re judic. in 6.* id hodie non videtur neceſſarium.

§. 13. Publicatam ſententiam, ſive definitivam, ſive interlocutoriam, judex retrahere nequit *l. 14. 42. 55. 62. de re judic. l. fin. §. fin. C. de mod. mult. v.* Berger *d. l. qu. 3.* nam partibus ex publicatione jus quæritur. Poſt decem dies tranſit in rem judicatam *c. 13. 15. X. de ſent. & re judic.* etſi ipſa etiam ſententia, res judicata eſt, ſed imperfecte *l. 23. §. 1. de condict. indeb. l. 14. C. de appellat.* Perfecta autem res judicata pro veritate habetur *l. 25. de ſtat. hom. l. 3. de agnoſc. & alend. liber.*

Digitized by Google

adeoque abſolutus reus, non condemnatus autem, vere obligatus cenſetur, fruſtra etiam illo caſu ſtricto jure adhuc obligatus dicitur, nam abſolutio oſtendit, obligationem vel nunquam adfuiſſe, vel ſublatam eſſe quod hodie ſufficit *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1046.*

§. 14. Res judicata ob nova inſtrumenta non reſcinditur, niſi ſententia lata contra utilitatem publicam *l. 35. de re judic. l. 3. C. de jur. reipubl.* aut contra aliam rem judicatam *l. 1. C. quand. provoc. non eſt nec.* vel inſtrumenta dolo adverſarii fuerint occultata *arg. l. 19. C. de tranſact. l. 46. §. 5. de admin. tutor.* aut ex juramento ſuppletorio ſententia profecta ſit *l. 31. de jurejur.* LAUTERB. *C. J. de re judic. lit. E.* BERGER *in reſolut. d. l. qu. 3.* Sed hoc ultimo caſu non tam ſententia retractatur, quam potius lis ex nova cauſa, cui hactenus non præjudicatum eſt, inſtruitur *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1057.* Ex integra re judicata datur exceptio & executio, de quibus ſuo loco; tertio autem illa non præjudicat *l. 63. de re judic.*

CAPUT X.
DE APPELLATIONE ET LEUTERATIONE.

SUMMARIA.

Appellationis indoles, moralitas & diverſitas §. 1.
Appellant gravati §. 2.
Ac unius victoria cæteris conſortibus prodeſt, condemnatio vero non nocet §. 3.
Appellant etiam qui extra litem verſantur. Quibusdam vero appellare non licet §. 4. 5.
Appellatur à judice inferiore ad ſuperiorem §. 6.
Et quidem regulariter gradatim §. 7.
A quovis gravamine §. 8.
In quibusdam tamen cauſis ceſſat appellatio §. 9.
Interponitur illa intra decendium §. 10.
Regulariter coram judice inferiore viva voce vel in ſcriptis congrue & modeſte §. 11.
Apoſtolorum petendorum tempus, modus & varietas §. 12.
Appellationis introductio §. 13.
Et juſtificatio §. 14.
Quousque hæc extendi poſſit aut debeat §. 15.
Peracta juſtificatione varie pronunciatur §. 16.
Neglectus fatalium operatur deſertionem §. 17.
Pœna contumaciæ in termino juſtificationis commiſſæ §. 18.
Pendente appellatione judici inferiori manus ligatæ ſunt §. 19.
Leuterationis natura & effectus §. 20.
Poteſt illa etiam per alium interponi ac interpoſita alteri litiganti fit communis §. 21.
Leuteratio regulariter in omnibus cauſis locum habet §. 22.
Interponendæ & proſequendæ leuterationis tempus §. 23.
Et modus §. 24.
Pœna leuterationis frivolæ vel contumaciæ circa proſecutionem commiſſæ §. 25.

Ober-

Digitized by Google

Oberleuterationis in Saxonia uſus §. 26.
Appellationi affinia ſunt ſupplicatio, Reviſio, Syndicatus §. 27.
Reſtitutio in integrum, querela nullitatis, relatio & proteſtatio §. 28.
Remedia ſuſpenſiva juſtitiæ adminiſtrationem impediunt §. 29.

§. I.

Vim ſententiæ ſæpe litigantes ſuſpendunt per appellationem, hæc in genere eſt *actus quo contra gravamen inferioris judicis, ſuperioris auxilium imploratur.* Gravamen non ſemper ex rei veritate, ſed ſæpe ex affectu appellantis æſtimandum eſt, hinc appellatio eſt vel *frivola,* quam lex naturæ prohibet, vel *juſta,* quam illa permittit aut aliquando præcipit *v. Ord. Cam. p. 2. tit. 28. §. 3.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1398. 1399.* Alias etiam eſt vel *judicialis*, quæ à ſententia *c. 5. X. de appellat.* vel *extrajudicialis* quæ à decreto alioque actu extrajudiciali interponitur *c. 8. de appellat. in 6. l. 21. §. 2. de appell. l. 1. §. 3. quand. appell. v.* LAUTERB. *C. J. de appellat.*

§. 2. Appellant, qui ſe inique gravari putant *v. l. 1. ff. l. 30. C. de appell.* etiam alieno nomine condemnati, ut tutor, curator *l. 24. pr. §. 1. l. 27. de appell. l. 1. §. 3. quand. appell. l. 11. C. de admin. tutor.* procurator *l. 18. ff. l. 9. C. de appell. l. 8. §. 8. mand. l. 17. C. de procur.* etiam ſine ſpeciali mandato CARPZ. *3. Reſp. 109. n. 11. 14. tit. 18. art. 2. n. 4.* negotiorum geſtor, in cauſa, quam alieno nomine geſſit, condemnatus *l. 24. de appell. l. 31. §. 2. de N. G.* Sed cum hodie id vix fiat, ideo geſtio de ſola appellationis interpoſitione erit intelligenda, quæ valida eſt, modo intra decendium ratihabitio ſequatur *v. l. 1. pr. de appell. recip.* CARPZ. *tit. 18. art. 2 n. 6.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 7. enunc. 47.*

§. 3. Si ex pluribus litis conſortibus, unus appellaverit, hujus victoria omnibus prodeſt *l. 1. 2. C. ſi un. ex plur. l. 1. C. de diverſ. reſcript.* condemnatio verò non nocet *l. 3. §. 2. de appell.* id quod juxta communem mortalium affectum ita conſtitutum eſt. Requiritur tamen ut veri ſint conſortes, ac omnes eodem jure utantur *l. 10. pr. §. fin. l. 17. de appellat. c. pen. X. eod.* CARPZ. *p. 1. C. 20. D. 15. p. 2. C. 9. D. 4.* BERGER *in reſol.* LAUTERB. *de appell. qu. 1.* nec cæteri ſententiam primæ inſtantiæ agnoverint *l. 10. in fin. de appell.* PISTOR *l. 1. qu. 47. n. 21.*

§. 4. Poſſunt etiam appellare qui extra litem verſantur, modo

eorum interſit, ac rationes ſui intereſſe intra decendium explicent *v. l. 45. de appell. l. 2. §. 2. quand. appell. c. 15. X. de offic. & pot. jud. de legat. l. 20. C. de evict. Nov. 112. c. 1. l. 23. §. 2. de appell. l. 1. §. 1. de appell recip. l. 12. C. de procur. l. 6. ff. l. 29. C. de appell. l. 6. C. de epiſc. audient.* Quibusdam verò appellare non licet *v. l. 3. 4. C. quor. appell. non recip.* quo inprimis referendi renunciantes *l. 5. §. 6. C. de temp. appell. l. 1. §. 3. à quib. appell. non lic. c. 20. X. de offic. deleg. l. 5. C. de re judic. l. 12. §. 3. C. de reb. cred. l. 40. §. 1. de pact.* & indigni ſive graviorum criminum rei *l. 16. de appell. l. 6. §. 9. de injuſt. rupt. irrit. l. un. pr. in fin. C. de rapt. virg. l. 2. C. quor. appell. non recip.*

§. 5. Huc etiam pertinent confeſſi *l. 1. de confeſſ. l. 2. C. quor. appell. non recip. c. 3. §. ſi autem de appell. in 6. c. 61. §. porro X. eod. can. 25. c. 2. qu. 6.* Carpz. *p. 1. C. 20. D. 13. n. 3.* & Contumaces *v. l. 23. §. 3. l. 28. §. 1. de appell. l. 1. C. quor. appell. non recip. l. 73. §. 3. ff. l. 13. §. 3. 4. C. de judic.* Lauterb. *C. J. de appell. lit. S. 9.* Rivin. *ad O. P. S. tit. 10. enunc. 69. tit. 35. enunc. 6.* Cæterum quæ de ceſſante appellandi facultate dicuntur, illa, ex uſu plerorumque forte Territoriorum germanicorum, non ita accipienda ſunt, quaſi judex inferior interpoſitam appellationem negligere poſſit, ſed potius, quod Superior eam non recipiat, nam alias ille, in honorem Imperantis, cuivis appellationi deferre tenetur, niſi ſpeciali mandato appellationis neglectus ei ſit permiſſus.

§. 6. Appellatur à judice inferiori ad ſuperiorem; id quod ex habitu ſocietatis civilis fluit, ac omnibus gentibus commune eſt *v. l. 1. §. 3. ff. l. 19. 30. C. de appell. l. 4. de recept. l. 13. §. 4. ad SCt. Trebell.* Applicatio autem hujus principii, ex ſtatu cujusvis Territorii, dijudicanda eſt *v.* Carpz. *tit. 18. art. 1.* Quousque à Statibus imperii ad ſumma Germaniæ Tribunalia provocari queat, id in Jurisprudentia publica explicatur ac hic ſupponitur. Quid vero vel olim in Republica Romana obtinuerit, vel in Rebuspublicis exteris hac in parte juris ſit *v.* Lauterb. *C. J. de appell. lit. P.* id in Germania nullius eſt uſus.

§. 7. Regulariter etiam appellatio non debet fieri per ſaltum, ſed ad ſuperiorem immediatum *l. 4. C. de jurisd. omn. judic. c. 66. X. de appellat. l. 1. §. 3. de appell. l. 1. quis à quo appell.* niſi intermedius judex ſit ſuſpectus *can. 45. c. 2. qu. 7. Ord. Cam. p. 2. tit. 29. §. 1.* Sed nec hoc perpetuum, verum ex ſtatu cujusvis Territorii amplius dijudicandum eſt. Sic

Digitized by Google

Sic in Electoratu Saxoniæ, à judiciis inferioribus vel ad Curiam provincialem, vel ad Regimen aulicum provocari poteſt, licet illa huic ſubſit *add.* Observ. Lauterb. *Obſ. 1401. 1402. 1403.*

§. 8. Appellari poteſt à gravamine extrajudiciali *v. l. 1. §. 2. 3. quand. appell. l. 21. §. 2. de appell. c. 5. X. c. 8. in 6. eod.* ex ſententia judiciali valida *l. 23. §. 1. de appell.* definitiva *l. 7. C. quor. appell. non recip.* & interlocutoria gravamen irreparabile continente *l. 9. de his qui ſatisd. cog. l. 7. §. 2. de appell. recip.* jure verò Canonico indiſtinctè *c. 12. X. de appell.* uſus autem horum jurium in omnibus Territoriis non eſt idem *v.* Brunnem. *de proc. civ. c. 28. n. 6.* Etiam in cauſis criminalibus appellatur *l. 6. C. de epiſc. aud. l. 29. 30. C. de appell.* quod tamen hodie non obtinet, niſi in proceſſu accuſatorio Carpz. *p. 1. C. 20. D. 19. 20. qu. 139. n. 31. 32. v.* Lauterb. *C. J. de appell. lit. O.*

§. 9. In quibusdam cauſis appellatio locum non habet (1.) in judicio poſſeſſorio ſummario *l. un. C. de moment. poſſeſſ. v.* Berger *in reſolut.* Lauterb. *de appell. qu. 2.* (2.) in cauſis quæ moram non admittunt *l. fin. de appell. recip.* (3.) quoad ſententiam bis confirmatam *l. un. C. ne lic. in una ead. cauſ. v.* Lauterb. *d. l.* Sed uti hodie illa varie limitantur aut quædam plane non obſervantur *v.* Carpzov. *3. Reſp. 101.* ita admiſſa juxta monitum §. 5. datum, intelligenda erunt. Quod etiam dicendum, quando (4.) à citatione *l. 7. C. quor. appellat. non rec.* aut (5.) executione *l. 4. pr. ff. l. 21. C. de appell. l. 5. C. quor. appell. non recip.* Carpz. *5. Reſp. 127. tit. 18. art. 2.* appellari non poſſe dicitur *add.* Observ. Lauterb. *Obſ. 1404. ſeqq.*

§. 10. Appellatio interponi debet intra decendium *Nov. 23. c. 1. c. 8. de appell. in 6.* quod currit à momento publicatæ ſententiæ *l. 1. §. 5. quand. appell.* modo partes legitimè ſint citatæ, ut publicationem ſciant vel ſcire poſſint, quo ſenſu etiam ignoranti fatale currere dici poteſt *v. l. 1. §. 7. 15. quand. appell. l. 2. C. de his qui propt. met. jud.* Laut. *C. J. de appell. lit. fr.* Carpz. *3. Reſp. 114. p. 1. C. 20. D. 5. tit. 18. art. 3. n. 34.* Ratione curſus eſt continuum *l. 1. C. de fer.* totum autem illud ſpatium arbitrio gravati eſt relictum, adeo ut ultima etiam hora appellatio recte interponatur.

§. 11. Interponitur appellatio coram judice inferiore *l. 1. §. 7. 10. quand. appell.* vel notario cum teſtibus *v. c. fin. X. de appell.* ſed hoc

Digitized by Google

ultimum nec in omnibus judiciis admittitur, nec in genere valde uſitantum eſt *v.* CARPZ. *p.1.C.20.D.1.2. tit.18.art.3.n.1.ſeqq.* Poteſt appellatio fieri vel viva voce *l. 2. de appell.* vel in ſcriptis *c.1. de appell. in 6.* quod ultimum hodie fere tantum obſervatur. *v.* RIVIN. *ad O.P.S. tit. 35. enunc. 2.* De cætero congrue *l.1. §. fin. de appell.* & modeſte ſchedula appellationis eſt concipienda *l. 8. eod. l. 42. de injur.*

§. 12. Interpoſita appellatione, apoſtoli ſunt petendi intra triginta dies, in quibus fatale appellationis interponendæ quoque continetur, ſed cum hodie in ipſa appellationis ſchedula peti ſoleant, ideo peculiare aliquod ſpatium vix attenditur. Debent etiam, juxta formulam forenſem, peti inſtanter, inſtantius, inſtantiſſime *v. l. un. de libell. dimiſſ. l. 24. C. de appell. c. 1. 4. 6. de appell. in 6. clem. 2. eod.* Memorantur autem variæ apoſtolorum ſpecies, ſed fere non aliæ ſunt in uſu quam *Reverentiales* & *refutatorii apoſtoli v.* CARPZ. *p. 1. C. 20. D. 6. 7. tit. 18. art. 3. l. 3. Reſp. 15. 110. 111.* LAUTERB. *C. J. de appell. lit. fr. n. 2.*

§. 13. Impetratis apoſtolis, appellatio ad Superiorem eſt introducenda. Tempus introductionis jure civili incertum & arbitrarium fuit. In Camera regulariter eſt ſex menſium *O.C. p. 2. tit. 30.* LAUTERB. *d. l. n. 3.* In Saxonia Electorali eſt ſpatium menſtruum à datione apoſtolorum computandum *v.* CARPZ. *tit. 18. art. 4. n. 15.* Introducens etiam inhibitionem petere debet, quæ tamen, ſi intra terminum à judice inferiore forte præfixum, non ſequatur, appellationem non facit deſertam CARPZ. *d. l. n. 21.*

§. 14. Appellatio introducta & admiſſa, intra certum terminum eſt juſtificanda, cui rei annus vel aliquando biennium conceditur *auth. ei qui appellat. C. de tempor. appell. c. 5. X. de appell.* LAUTERB. *d. l. n. 4.* CARPZ. *p. 1. C. 20. D. 10. 11.* In ſupremo appellationum judicio Saxonico, appellatio in proximo poſt introductionem termino, qui ſingulis ſemeſtribus habetur, eſt juſtificanda, modo ſpatium legitimæ citationis ſuperfuerit, alias ad ſequentem terminum juſtificatio rejicitur. In cæteris judiciis Saxonicis annum vel biennium adhuc obſervari volunt *v.* CARPZ. *tit. 18. art. 5. n. 38. ſeqq.* Sed in Curiis provincialibus etiam juxta ſtatos terminos juſtificatio eſt ſuſcipienda *v.* THOMAS *in not. ad* STRAUCH. *diſſert. 27. §. 9. p. 411.*

§. 15. De

Digitized by Google

§. 15. De cætero appellatio, tam quoad formalia, quam materialia, juſtificanda eſt; Et dicitur quidem, interpoſita appellatione, cauſa principalis reduci in eum ſtatum, in quo fuit tempore litis conteſtatæ *arg. l. 13. C. de procur. v.* LAUTERB. *C. J. de appell. lit. E.* CARPZOV. *tit. 18. art. 6. n. 38.* quo admiſſo, larga utique erit jura deducendi poteſtas. Sed magis eſt, ut appellans nihil novi proponere, ſed jura propoſita ſaltem amplius deducere queat: Geſta enim prioris inſtantiæ certis incluſa eſſe ſolent fatalibus, quæ appellationis prætextu eludere vix licebit. Novæ certæ probationes in Saxonia non admittuntur CARPZ. *d. l. n. 20.* quod forte nec jure communi aliter ſe habet *v. l. 4. C. de temp. appell. Nov. 90. c. 4. clem. fin. de teſtib.*

§. 16. Peracta juſtificatione, aliquando prior ſententia confirmatur, quo caſu appellans in expenſas condemnari *c. 1. de elect. in 6. c. 26. X. de appell.* add. *l. 6. §. 4. l. 19. C. de appell. l. 5. in fin. C. quor. appell. non recip. v.* CARPZ. *p. 1. C. 20. D. 29.* ac cauſa ad priorem judicem remitti ſolet. In ſupremo tamen appellationis judicio Saxonico condemnationem in expenſas eſſe rariorem notat CARPZ. *tit. 18. art. 6. n. 97. ſeqq.* Aliquando prior ſententia vel in totum vel pro parte corrigitur, quo caſu cauſa manet in judicio Superiori *v.* CARPZ. *d. l. n. 47. ſeqq. p. 1. C. 20. D. 26. ſeqq.* De cætero, quoad merita cauſæ, eſſe obſervanda jura primæ inſtantiæ, quoad proceſſum vero, ſecundæ inſtantiæ, facile liquet *v.* CARPZ. *l. 3. Reſp. 121.* LAUTERB. *C. J. de appell. lit. E.*

§. 17. Quando appellans fatalia negligit, appellatio fit deſerta *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 10. enunc. 6. ſeqq.* ac ſolet negligentia procuratoris domino nocere *l. 10. C. de procur.* ſed æquius eſt, ſine hujus præjudicio, illam ſeparatim punire *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1416.* Semper autem ſuper deſertione procedendum ac eo nomine ſententia ferenda eſt, & quidem à judice inferiore, ſi appellatio nondum ſit introducta, à ſuperiore autem poſt ejus introductionem, qui ſententiæ ſuper deſertione latæ clauſulam remiſſoriam inſerere non ſolet *v.* CARPZ. *tit. 18. art. 6. n. 108. ſeqq.*

§. 18. In ſpecie appellatio fit deſerta, ſi in termino juſtificationis appellans emaneat vel agenda non agat *O. P. S. tit. 20. §. 2.* Appellatus vero emanere ac nihilominus bonam ſententiam reportare poteſt. Sed utplurimum ei reſponſio ad juſtificatam appellationem injun-

jungitur *O. P. S. tit. 10. §. fin.* qui tamen in altero etiam termino emanere poteſt, modo ſe declaret, quod ad deducta in prima inſtantia ſe referre velit. Quodſi in termino quidem compareat, ad deducta tamen gravamina non reſpondeat, in expenſas ſolet condemnari *v.* RIVIN. *ad d. tit. 10. enunc. 65. ſeqq.*

§. 19. Pendente appellationis negotio, judex inferior in cauſa ulterius procedere nequit *t. t. nihil innov. appell. interpoſ.* ſi contra faciat, attentatum committit quod ſtatim revocandum eſt, nec ulterius in appellatione proceditur, priusquam illud revocatum ſit, etiamſi conſtet, petentis nullum jus eſſe *c. 7. de appell. in 6.* Quodſi parti judex quid auferat, ex ſpolio quoque teneri dicitur *v.* CARPZ. *tit. 18. art. 6. n. 1. ſeqq.* In aliis vero cauſis quo minus judex procedat, appellatio utique non impedit *l. un. ap. cum à quo appell.*

§. 20. In Saxonia præcipue habet etiam locum Leuteratio, quæ eſt *actus quo ab eodem judice ſententiæ emendatio petitur.* Habet ergo illa ſaltem effectum ſuſpenſivum non devolutivum *v* CARPZ. *tit. 17. art. 1. n. 23. ſeqq.* Datur etiam regulariter ſaltem unica leuteratio, niſi prior ſententia mutetur *O. P. S. tit. 35. §. 1.* RIVIN. *ad d. t. enunc. 18. ſeqq.* ſi quoad certum aliquem articulum ſaltem leuteratio interponatur, quoad cæteros ſententia vires rei judicatæ conſequitur ac executioni dari poteſt, niſi forte generalibus verbis ſit facta, ac in proſecutione in certum articulum gravamina dirigantur *O. P. S. tit. 35. §. 2.* CARPZ. *p. 1. C. 19. D. 12.*

§. 21. Leuteratio etiam interponi poteſt per alium, modo mandato ſit inſtructus, aut ratihabitio intra decendium ſequatur. Si tamen Advocatus Clientis ſui nomen ſchedulæ leuterationis ſubſcribat, tum non indiget mandato CARPZ. *3. Reſp. 6. n. 27.* Ab uno interpoſita, alteri etiam ſit communis *O. P. S. tit. 35.* §. 2. CARPZ. *p. 1. C. 19. D. 12.* niſi ante emiſſam citationem leuterans eidem renunciet, illa vero emiſſa, adverſarius leuterationis beneficio uti, vel ſaltem expenſas à leuterante repetere poteſt *O. P. S. tit. 35. §. 3.* CARPZ. *tit. 17. art. 2.* huic tamen refuſionem expenſarum evitare licet, ſi factam renunciationem parti adverſæ tempeſtive notam faciat RIVIN. *ad d. t. 35. enunc. 44.*

§. 22. Habet Leuteratio regulariter locum in omnibus cauſis, niſi ei vel in inſtrumento obligationis, vel compromiſſo ſit renunciatum.

Quæ-

Digitized by Google

Quædam inſuper cauſæ excipiuntur ut (1.) cauſæ cambiales (2.) inquiſitionis (3.) poſſeſſorium ſummariiſſimum, circa quod tamen uſus fori non conſentit *v.* CARPZ. *tit.* 17. *art.* 4. RIVIN. *ad O. P. S. tit.* 35. *enunc.* 8. *ſeqq.* Quodſi etiam in cauſis alias habilibus abuſus aliquis metuatur, leuteratio rejici, vel ſaltem à leuteraturo juramentum malitiæ exigi poteſt *O. P. S. tit.* 35. §. 4. RIVIN. *d. l. enunc.* 38.

§. 23. Interponenda eſt leuteratio intra decendium à publicata ſententia *O. P. S. tit.* 35. §. 1. ac poſtea intra ſpatium Saxonicum, ab interpoſita leuteratione, excluſo inſinuationis die, computandum citatio ad proſecutionem petenda, imo tardior judex amplius urgendus eſt, alias leuteratio fit deſerta *d. t.* 35. §. 3. CARPZ. *p.* 1. *c.* 19. *D.* 17. 20. *tit.* 17. *art.* 3. RIVIN. *d. l. enunc.* 25. *ſeqq.* Terminus autem ad proſequendam leuterationem ita à judice ſtatui debet, ut minimum tres ſeptimanas contineat RIVIN. *d. l. enunc.* 34.

§. 24. Juſtificatio leuterationis duabus, ſi ab interlocutoria, & tribus mutuis poſitionibus, viva voce in calamum dictandis, ſi à definitiva leuteratum ſit, abſolvi debet *O. P. S tit.* 35. §. 4. RIVIN. *ad d. t. enunc.* 50. *ſeqq.* nec poteſt leuterans ad acta priora nude ſe referre, ſed gravamina ſpecialiter deducere debet *d. t.* 35. §. 5. ſi tamen leuterato emanente, alius præfigatur terminus, tum in hoc ſimplici ad acta prioris termini relatione defungi poterit leuterans, id quod etiam leuterato ſemper permiſſum videtur *arg. O. P. S. tit.* 10. §. *fin. v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit.* 35. *enunc.* 52. etſi ab hoc quoque ſpecialem reſponſionem exigat MARTIN *in comm. ad O. P. S. tit.* 35. §. 5. *n.* 3. quod eo caſu verum erit, quando per ſententiam hoc ei injunctum.

§. 25. Si leuterans ſuccumbat, condemnatur in expenſas *O. P. S. tit.* 35. §. 4. ſi in termino emaneat, vel comparens agenda rite non peragat, leuteratio, cum refuſione expenſarum, deſerta pronunciatur *d. tit.* 35. §. 3. *v.* RIVIN *ad d. t. enunc.* 40. *ſeqq.* Leuterato emanente in meritis pronunciari poteſt, ſed utplurimum ille reſpondere jubetur, ac ſi in altero termino vel iterum emaneat, vel non reſpondeat, ad petitionem leuterantis, in expenſas condemnatur *v.* CARPZ. *tit.* 17. *art.* 1. *n.* 122. RIVIN. *d. t. enunc.* 69. *ſeqq.*

§. 26. In ſupremis Electoris & Ducum Saxoniæ judiciis locum etiam habet Leuterationis Leuteratio ſive Oberleuteratio, quæ ob privile-

Digitized by Google

vilegium de non appellando invaluiſſe cenſetur. Ut autem ei locus ſit, duo requiruntur (1.) ut cauſa immediate ad ſupremum judicium delata, aut ſaltem occaſione appellationis, ab interlocutoria judicis inferioris factæ, mediante correctione ibi retenta ſit (2.) ut in ſupremo judicio ſententia definitiva vel interlocutoria mixta ſit lata *v.* CARPZ. *tit. 17. art. 5.* In nonnullis aliis Germaniæ territoriis largior Oberleuterationis eſt uſus, qui tamen non levem fori corruptionem arguit.

§. 27. Alias plura alia remedia, appellationi affinia occurrunt, quæ ſtrictim recenſebimus. Eo pertinet (1.) Supplicatio *l. un. C. de ſent. præf. prætor. l. 5. C. de prec. imper. offer. l. un. §. 1. de offic. præf. prætor.* (2.) Reviſio *O. C. p. 3. tit. 51. J. P. W. art. 5. §. 55.* Sed hi actus, ut remedia ſuſpenſiva, non occurrunt in iis Territoriis, in quibus leuteratio eſt in uſu *v. O. P. S. tit. 37.* CARPZ. *p. 1. C. 20. D. 25.* quin vero, extra hunc reſpectum, preces ſupplices ad Imperantem, etiam intuitu proceſſus, dirigere liceat, dubium non eſt (3.) Syndicatus *O. C. p. 3. tit. 51. 53. §. 10. v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1423.*

§. 28. Ulterius (4.) reſtitutio in integrum (5.) querela nullitatis, quæ ad exemplum appellationis, intra decendium proponenda eſt juxta *R. J. 1654. §. 121.* ſed in Saxonia Electorali ſpatium Saxonicum ei conceditur, imo ſi nullitas ex falſo teſtimonio vel inſtrumento dependeat, querela 30. annos durat *O. P. S. tit. 38. v.* CARPZ. *tit. 19. add.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1420. 1421.* (6.) Relatio *t. t. C. de relat. Nov. 125. c. 1. c. 68. X. de appell.* cujus loco transmiſſio actorum ad Collegia juridica hodie eſt in uſu *v.* LAUTERB. *C. J. de appell. lit. SS.* (7.) Proteſtatio, quæ ſententiis oppoſita effectum ſuſpenſivum in Saxonia non habet *O. P. S. tit. 35. §. 6.* niſi expreſſe additum, quod per eam ſententia ſuſpendatur CARPZ. *p. 1. C. 19. D. 22. tit. 17. art. 1. n. 1. ſeqq.*

§. 29. Illud negari nequit, quin per remedia ſuſpenſiva & devolutiva adminiſtratio juſtitiæ tardior reddatur, quod inprimis verum eſt, ſi ejus generis plura ac inſuper aliquot inſtantiæ occurrant, & judiciorum ſubordinatio ſit controverſa. Non ſunt quidem judicibus inferioribus, in adminiſtranda juſtitia, liberæ velut manus relinquendæ, ſed utilius videtur, ad exemplum veterum Germanorum, per Commiſſarios ſive Miſſos ſubinde in geſta judicum inquirere, quam lites per diverſas volvere inſtantias aut omnes ad ſummum aliquod tribunal revocare.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XI.
DE EXECUTIONE.

SUMMARIA.

Exceptionis rei judicatæ natura & fundamentum §. 1.
Subjectum & requiſita §. 2.
Executio ex legibus provincialibus judicanda, ſub ea diverſi actus continentur §. 3.
Executionis in ſpecie & immiſſionis comparatio §. 4.
Executionem facit judex ſalvis Rei exceptionibus §. 5.
Modus executionis jure Romano & hodie uſitatus §. 6.
Quoad tempus executionis jus Romanum & Saxonicum differunt §. 7.
Executio in diverſas res fieri ſolet §. 8.
Si in omnia bona fieri illa queat, primo ad mobilia deveniendum §. 9.
Quæ taxanda vel ſubhaſtanda §. 10.
Deficientibus mobilibus immobilia ſequuntur, ex quorum fructibus victori aliquando ſatisfit §. 11.
Poſſunt etiam ei in ſolutum dari, plerumque vero ſubhaſtantur jure Saxonico §. 12. 13.
Tempus & locus ſubhaſtationis §. 14.
Ex prima licitatione oritur jus protimiſeos §. 15.
Durante licitationis tempore, quid liceat debitori & licitatori §. 16.
Quantitas pretii oblati quomodo æſtimanda ac effectus ſubhaſtationis abſolutæ §. 17.
Creditores vel ut extranei, vel ut creditores aliquando licitantur, poſteriore caſu ſi rem conſequatur, debitor habet jus luendi §. 18.
Et offerendi alium emtorem §. 19.
Comparatio utriusque juris §. 20.
Deficientibus licitatoribus, res in ſubſidium à judice taxatæ proclamantur §. 21.
Si nec immobilia adſint executio fit in nomina; executionis impedimenta & expenſæ §. 22.
Executio in bona feudalia à quo fieri debeat §. 23.
Quo tempore & modo illa fiat §. 24.
Comparatio diverſi modi quoad effectum §. 25.
Immiſſi creditores aliquando ſuum ex fructibus feudi conſequuntur §. 26.
Obtenta ſatisfactione feudo abſcedere, imo aliquando ſine illa hoc ſimultanee inveſtitis relinquere debent §. 27.
Feudum diſtrahendum quomodo æſtimari debeat §. 28.
Modus ſubhaſtandi bona feudalia §. 29.
Alienatio feudi in diverſos emtores fieri poteſt, hinc eſt aliquando irrevocabilis, aliquando revocabilis §. 30. 31.
Hæc tamen non ſpernendos etiam habet effectus §. 32.
Circa venditionem conſuetæ leges obſervandæ §. 33.
Executio contra dominum feudi §. 34.

§. I.

REus abſolutus conſequitur *Exceptionem rei judicatæ*, qua actorem & qui ab eo cauſam habent, de eadem re, ex eadem cauſa denuo agentes, repellere poteſt. Oritur illa ex ſententia abſolutoria *l. 16. de except. rei judic.* æqua vel iniqua *l. 56. de re judic. l. 6. de except. rei judic.* modo non ſit nulla *v. l. 25. §. 1. de except. rei judic. l. 24. C. de procur. l. 1. C. quib. res judic. non noc.* ac tranſierit in rem judicatam

Digitized by Google

l.25. de ſtat.hom. nam hæc oſtendit,quod actori vel nunquam jus competierit, vel ille hoc amiſerit, ac nihil hodie refert, ſive reum penitus immunem, ſive ſtricto jure adhuc obligatum dicas.

§. 2. Competit hæc exceptio reo ac aliis,qui vel cum eo cauſam communem habent, vel in ejus jus ſucceſſerunt *l.9. §.f.l.21.§.fin. de except.rei jud.l.28. C. de evict.* Opponitur actori, qui ſuo nomine, vel ex voluntate alterius, valide egit *l.11.§.7. de except. rei judic.* ac omnibus qui ab eo cauſam habent *l.28.eod. l.3.§.f. de pignor.* ſi de eadem re, mutatis licet accidentibus *l.7.pr. l.12.13.14. pr.* ac ex eadem cauſa denuo agatur *l.3. l.7.§.3.4. l. 11. §.4.5. l.14. pr.§. 2. l.27. de except. rei judic.* Nam ſi vel de re plane alia *l.14.§.3. eod.* vel de eadem quidem, ſed ex alia cauſa, vel ab actore *l.11. §.2. eod.* vel tertio actio moveatur *l.13. 27. eod. l.63. de re judic.* tum exceptionem hanc fruſtra objici manifeſtum eſt *add.* LAUTERB. *C. J. de except. rei judic.*

§. 3. Contra reum condemnatum *executio* eſt inſtituenda, circa quam ea, quæ in jure Romano traduntur, exigui hodie ſunt uſus, ſed ex legibus provincialibus hæc res fere dependet; cum autem harum ſit magna varietas, ideo exemplo juris Saxonici hoc illuſtraſſe, noſtro inſtituto ſufficiet. Executio in genere eſt *actus, quo victus victori ad id, in quod condemnatus eſt, præſtandum adigitur.* Si ob actionem perſonalem illa ſit ſuſcipienda, plures actus ſpeciales occurrunt, ut executio in ſpecie, immiſſio, ſequeſtratio, taxatio, ſubhaſtatio & adjudicatio.

§. 4. Duo priores actus germanice *die Hülffe* dici ſolent, inter ſe tamen nihilominus differunt, nam per executionem intelligitur primus actus, quo bona debitoris ad ſatisfactionem deputantur, quod exciſo ligni fruſtulo, vel effoſſione glebæ ex agro fieri ſolet: Immiſſio vero eſt ſecundus actus, quo res, in quam executio facta, creditori traditur, quod ſæpe per perſonas judiciales ita fit, ut debitor conclave aperire ac oblata clave creditori tradere teneatur. Cum autem actus illi ſint quodammodo ignominioſi, ideo debitores in judicio nonnunquam ſe declarant, quod actus illos pro judicialiter factis agnoſcere velint, quod tamen non aliter admittitur, quam ſi adverſarius conſentiat. *add.* CARPZ. *tit.25. art. 1. n. 7.*

§. 2. Executionem aliquando facit judex qui ſententiam tulit, aliquando alius, qui ſi ſit æqualis, per *literas mutui compaſſus*, de facienda

ex-

executione rogatur, ſi inferior, per *executoriales* ejus peragendæ negotium ei injungitur *O.P.S. tit. 39. §. 1.* Carpz. *tit. 25. art. 1. n. 25.* id quod ex natura imperii civilis fluit, adeoque alibi etiam locum habere poteſt. Decernenda tamen eſt executio ſalvis Rei exceptionibus, ſed quæ illam morentur non adeo expeditum eſt *v. O. P. S. tit. 35. §. 3. Deciſ. Saxon. 2. v.* Berlich *p. 1. Concl. 84.* Carpz. *l. 2. Reſp. 2. 3. p. 1. C. 8. D. 17. 27.* commodiſſimum foret, ſi hujus rei uſus ab exceptionum evidentia repeteretur. Jure Romano is, qui ſe executioni majorum magiſtratuum opponit, pœna arbitraria coercetur *l. un. ſi quis jus dic. non obtem.* quæ ſanctio hodie nullius eſt uſus *v.* Observ. Lauterb. *Obſ. 42.*

§. 6. Jure Romano executio fuit facta per *actionem rei judicatæ* & *peculiarem proceſſum l. 6. §. fin. de re judic. v.* Strauch. *diſſert. 28. §. 5. ſeqq.* aliquando etiam *extra ordinem officio judicis* facta cenſetur *l. 75. de judic. l. 50. de evict. l. 3. ne vis fiat. l. 15. de re judic. v.* Schilt. *ad ff. exerc. 46.* Ex ſententia Huberi *in poſit. ad ff. de re judic. n. 21.* prior modus locum non habuit, ſi judicatum fuerit liquidum. Hodie poſterior modus ſaltem obtinet & ipſa executio tantum urgetur, nec tamen ideo hoc negotium valde maturatur *add.* Observ. Lauterb. *Obſ. 1084.* Quoad exactionem tributorum, ſine re judicata executio fieri ſolet *v. l. 7. C. de exact. tribut.*

§. 7. Quando executio ex actione reali facienda, ſpatium quatuordecim dierum conceditur in Saxonica, quo ſine ſatisfactione elapſo, res reo aufertur *O. P. S. tit. 39. §. 2.* Jure Romano arbitrio judicis tempus definiri potuit *§. 2. I. de offic. judic.* ſi autem ob actionem perſonalem executio decernenda ſit, ſpatium Saxonicum reo indulgendum *d. t. 35. §. 3.* ſecus ac jure civili quo quatuor menſes condemnato conceduntur *l. 2. 3. C. de uſur. rei judic.* quod tempus nullibi forte obſervatur Huber *in poſit. ad ff. de re judic. n. 22.* Observ. Lauterb. *Obſ. 1172.* Non poteſt autem ſpatium illud Saxonicum ab executore vel coarctari vel prorogari Carpz. *p. 1. C. 32. D. 2. tit. 25. art. 3.* Sed mali debitores per appellationes frivole interpoſitas hoc facile conſequuntur, ut novo præcepto executivo eique implicito alio ſpatio opus ſit.

§. 8. Quodſi ſententia certam rem contineat, in eam eſt facienda executio *d. t. 35. §. 4.* Si deſignatio illa ceſſet, in rem oppignoratam illa dirigitur, integrum tamen eſt creditori, omiſſo pignore, in aliam rem

Digitized by Google

executionem petere *d. t.* 35. *§. pen. fin.* quemadmodum etiam ille tam hoc quam præcedente caſu, ſine dubio ad alia bona progredi poteſt, ſi res in ſententia determinata vel pignus diſſolvendo debito non ſufficiat. Si nulla res ſit deſignata nec pignus conſtitutum, generaliter in bona fit executio, obſervato tamen temperamento quod æquitas ſuggerit.

§. 9. Primo igitur in bona mobilia, quibus debitor facile carere poteſt, & quæ tamen creditori ſufficiunt, executio ſuſcipienda *l.* 15. *§.* 2. *de re judic.* licet in præceptis executivis electio creditori tribuatur, nam illa clauſula civiliter eſt intelligenda. Debet tamen debitor in termino executionis omnia ſua bona exhibere, adeo ut, ſi ſuſpicio occultationis contra ipſum militet nec bona immobilia poſſideat, juramento bona indicare debeat, imo etiam, ex nonnullorum ſententia, incarcerari queat *v.* CARPZ. *p.* 1. *C.* 32. *D.* 30.

§. 10. Res captæ per peritos & juratos taxatores ita ſunt æſtimandæ, ut nec creditor nec debitor querendi cauſam habeat, alias parata eſt appellatio, deinde creditori in ſolutum dantur. Quodſi de pretio convenire nequeant, res ſubhaſtari debent, deficiente emtore, creditor pretium ponit, cum eoque res denuo proclamantur, quodſi nec tunc emtor reperiatur, pro pretio illo res creditori cedunt *v. O. P. S. tit.* 39. *§.* 5. *ſeqq.* CARPZ. *tit.* 25. *art.* 4. *n.* 20. *ſeqq.* nec competit debitori jus reluendi intra annum CARPZ. *p.* 1. *C.* 32. *D.* 34. *n.* 8. licet contrarium defendat MARTIN. *ad O. P. S. tit.* 39. *§.* 8. Illud facile liquet, rebus mobilibus magis convenire auctionem quam ſubhaſtationem.

§. 11. Deficientibus mobilibus, in immobilia fit executio, ita ut creditor rem aliquam eligere poſſit, ex qua ſuum conſequatur; humaniter tamen facienda eſt electio, ne ſine cauſa debitor gravetur. Facta immiſſione creditor ex fructibus aliquando ſibi ſatisfacit, quo caſu ad modum boni patrisfam. re uti, ſingulis annis rationem reddere, ac damna voluntaria reſarcire cogitur *O. P. S. tit.* 39. *§.* 9. Sed iſtas moleſtias evitare poteſt Creditor ſi bona ſequeſtrari petat, cui tamen medio ſua etiam inſunt incommoda: Neceſſitati vero reddendarum rationum ſe ſubducere poteſt, ſi rem aſſignatam certa mercede conducat.

§. 12. De eo dubitandum non eſt, quin res immobilis etiam in ſolutum creditori dari poſſit, modo aliorum creditorum jus non obſtet. Plerumq; autem per ſubhaſtationem pignora capta diſtrahuntur, cujus modus,

modus, juxta *Conſt.32.p.1. Reſcript. Torgav.1583. tit. von ſeilbieten O. P. S. tit.39. §.10. ſeqq.* breviter hic eſt: Primo bona abſque denominatione pretii generaliter ſunt proclamanda per tres quaterdenas, exiſtente licitatore, ſpecialis ſubhaſtatio eodem modo ſuſcipitur, ac tempore elapſo plus offerenti res adjudicatur.

§. 13. Deficiente emtore extraneo, ipſe creditor, qua talis, licitari poteſt, cum quo pretio res per tres quaterdenas proclamatur, ac, ſi alius emtor non exiſtat, ac pretium creditoris ab æquitate non abludat, ei addicitur. Si Creditor pretium aliquod ponere nolit vel nimis exiguum ſtatuat, res judicialiter taxata, intra conſvetum tempus denuo proclamatur, ac vel plus offerenti, vel, eo deficiente, creditori, ſi velit, pro pretio ſtatuto addicitur. Quodſi vel creditor vel debitor in taxatione judiciali acquieſcere nolit, denuo res per Scabinos provinciales taxatur, cui pretio omnino ſtandum, modo taxatores jurati ſint *v.* CARPZ. *p.1. C.32. D.63.*

§. 14. Sed nonnulla ſpecialius nonnihil hic delibanda ſunt. Proclamationes nonnullis in locis fiunt die Sabbathi, poſt auditam horam undecimam cum dimidia, à quo adeo tempore initium & finis quaterdenarum computatur. Tres quaterdenæ pro termino peremtorio ſunt accipiendæ, hinc ſi ſtatim poſt primam proclamationem licitator exiſtat, tum trina non eſt opus, ſed ſequenti ſubhaſtationis die nova proclamatio cum pretio oblato ſuſcipitur. Solent etiam licitationes fieri in loco judicii, apparitore ſcilicet poſt factam in publico loco proclamationem, ad illum redeunte, licitationes incipiunt.

§. 15. Primus licitator conſequitur jus protimiſeos ſive primæ licitationis, vi cujus ſequentibus licitatoribus, ſi idem, quod hi offerunt, ſolvere velit, præfertur, hinc ad impetrandam primam licitationem variis artibus certari ſolet. Licet vero hoc jus, pro aliquo honorario, aliis quandoque cedatur, attamen primus licitator judici obligatus manet, donec ceſſionarius omne pretium exſolverit. De cætero jus primæ licitationis, ex confuſione ſubhaſtationis & addictionis in diem, videtur habere originem, cum illa alias juxta regulas auctionis ſit judicanda *v. lib.4. c.5. §.7.18.*

§. 16. Durante licitationis tempore debitor, creditoribus conſentientibus, rem viliori pretio vendere, ac multo magis, oblata creditoribus pecunia, rem à diſtractione liberare poteſt. Ipſi etiam licita

Digitized by Google

citatori pœnitere licet tempore nondum elapſo, cum emtio ſit imperfecta *v.* CARPZ. *tit.* 25. *art.* 4. §. 11. *ſeqq.* Sed quibusdam in locis, tam primus quam ſequentes licitatores, ſub hypotheca bonorum ſuorum, promittere pretii ſolutionem ac inſuper pœnitentiæ & compenſationi renunciare debent. Hinc ſiquis per mandatarium licitari velit, clauſula de ſolvenda à mandatario pecunia, ut & omittenda pœnitentia & compenſatione mandato inſerenda eſt.

§. 17. Si unus offerat minus pretium, ſed in parata pecunia, alter majus, at diverſis terminis ſolvendum, ille præfertur, niſi poſterior ſumma, deducto interuſurio, priorem nihilominus quantitate vincat CARPZ. *p.* 3. *D.* 275. DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit.* 39. *enunc.* 57. Elapſo ſubhaſtationis tempore, emtio eſt perfecta, adeoque periculum rei in licitatorem tranſit, traditione licet nondum facta, neque etiam venditio ex capite enormis læſionis reſcindi poteſt *v.* CARPZOV. *tit.* 25. *art.* 4. §. 15. 16.

§. 18. Inter cæteros licitatores etiam admittuntur ipſi creditores, qui eodem adeo cum illis jure utuntur *v.* CARPZ. *tit.* 25. *art.* 4. §. 11. Quodſi autem elapſo proclamationis tempore nullus plane exiſtat licitator, tum creditor qua talis pretium aliquod ponere poteſt, cum quo res denuo proclamatur. Quodſi ne tum quidem emtor reperiatur, creditori pro pretio illo, ſi judici non iniquum videatur, res addicitur. Quo caſu tamen debitor, intra annum civilem, non Saxonicum *Deciſ. Saxon.* 11. à tempore adjudicationis computandum, reſtituto pretio ac refuſis impenſis neceſſariis & utilibus, rem à creditore & tertio poſſeſſore reluere poteſt *v.* CARPZ. *p.* 1. *C.* 32. *D.* 53. 54. *tit.* 25. *art.* 5.

§. 19. Poteſt etiam intra annum debitor alium offerre emtorem, qui plus dare velit, modo oblatio illa revera fiat licet pretium non ſtatim numeretur CARPZ. *tit.* 25. *art.* 5. *n.* 43. ac nulla ſubſit ſimulatio, quo nomine purgatorium juramentum, ſi indicia adſint, debitori à judice imponi poteſt; Sed ſatius eſt, ſi ipſe creditor ſuper exceptione ſimulationis, prævio juramento calumniæ, juramentum deferat, tum enim de indiciis non eſt laborandum. Poteſt etiam creditor, ſi emtor extraneus plus offerat, idem præſtare atque ita rem retinere.

§. 20. Differt ergo jus luendi & offerendi alium emtorem: Illud rem creditori ſimpliciter aufert, hoc ei electionem concedit: Ex illo emo-

Digitized by Google

emolumentum ſentit debitor, ex hoc emtor extraneus, ſi creditor defectum pretii ſui ſupplere nolit. Jus luendi cedi non poſſe communius exiſtimant, ſed contrarium jure Saxonico in dubium eſſe cenſet MARTIN. *ad O.P.S. tit.39. §.13. n.20.* verum confundit jus luendi, & offerendi alium emtorem: Nihilominus jus luendi ceſſibile videtur, ceu jam dixi *lib.4.c.4.§.7.* Hoc certum, quod ſententia contraria, ſi admittatur, facili negotio eludi queat. *conf.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 40. enunciat. 16.*

§. 21. Si deficientibus licitatoribus creditor pretium aliquod ponere nolit, res à judice taxatur, ac cum hoc pretio, conſveto ritu, proclamatur. Si tum emtores exiſtant, plus offerenti res addicitur, ut tamen jus primæ licitationis inter eos valeat: Si autem nulli reperiantur, creditori tamen liberum eſt, num pro pretio illo judiciali rem accipere velit nec ne: licet enim contrarium conſtitutum videatur in *Conſt. 32. p. 1.* attamen in *Reſcript. Torgav. 1583. von feilbieten* nec non in *O. P. S. tit.39. §.16.* aliter hæc res vel explicata vel deciſa eſt.

§. 22. Si immobilia non adſint, vel non ſufficiant, executio tandem fit in nomina debitoris, niſi malit prius in hæc, quam illa executionem fieri, aut niſi debitor ſit pupillus, quibus caſibus ad nomina prius, quam immobilia eſt deveniendum, modo illa ſint idonea *O. P. S. tit. 9. §. 18. Deciſ. Saxon. 64.* Avertendæ executioni debitor aliquando bonis cedit *d. tit. 39. §. 19. Reſol. Gravam. 1661. tit. von Juſtitien ſachen §. 78.* de quo in genere actum *lib. 10. c. 8. §. 15. 16.* Cæterum uti alia executionis ſunt impedimenta, ita illa ſæpe etiam per debitorum uxores illata repetentes, aut creditores alios concurrentes protelatur *v. O. P. S. tit. 39. §. 6.* Interim expenſæ executoriales ſolvi debent *v.* MARTIN. *ad O. P. S. tit.39. §. 21.*

§. 23. Hactenus dicta pertinent ad res allodiales; De feudalibus nonnulla adhuc ſpecialius dicenda ſunt. Vulgo igitur contendunt, Dominum feudi vel Pares Curiæ executionem facere debere, ſi hi deficiant, ad judicem Ordinarium ejus rei curam ſpectare *v. II. f. 22.* Sed doctrina hæc ad ſtatum Germaniæ vix quadrat, quomodo enim executio ſit facienda contra Vaſallos immediatos ſeu Status imperii, id ex legibus fundamentalibus germanicis intelligendum *v.* SPECIM. JUR. PUBLIC. *l. 7. c. 5. §. 35.* In Territoriis vero ſingulis cauſæ feudales

plerumque in eodem judicio tractantur, in quo allodiales, hinc executio, ex legibus provincialibus fere dijudicanda erit.

§. 24. Si actione reali feudum petatur, in Saxonia idem videtur obtinere, quod de allodialibus dictum *§. 7. h.* ſi autem ob debita executio in feudum ſit ſuſcipienda, tum ſpatium Saxonicum itidem videtur obſervandum. De cætero intereſt, utrum *judicium ſuperius* quod dominum feudi, quoad ejus collationem, repræſentat, an *inferius*, penes quod feudi collatio non eſt, executionem facere debeat: Illud non tantum in *fructus* ſed & *ipſam feudi ſubſtantiam*, hoc vero tantum in *fructus* executionem facere poteſt, niſi creditor, conſenſu Domini feudalis in ipſam ſubſtantiam jus jam ſit conſecutus, tum enim judex inferior in hanc etiam executionem recte ſuſcipit *O. P. S. tit. 40. §. 1. 2.* H. PISTOR. *l. 1. qu. 15. n. 26. ſeqq.*

§. 25. Effectus diverſæ illius executionis in eo conſiſtit: Primo caſu creditor immiſſus conſequitur verum pignus *feudale*, quod quidem non contra ſimultanee inveſtitos *O. P. S. tit. 40. §. pen.* bene tamen contra Vaſallum, dominum feudi ac creditores feudales alios, antiquius pignus aut aliud prælationis jus non habentes, efficax eſt: Sed ſecundo caſu pignus *allodiale* tantum obtinetur, quod contra Vaſallum alioſque creditores allodiales, non vero contra dominum feudi & creditores feudales effectum habet. In dubio judicium ſuperius in ipſam feudi ſubſtantiam executionem feciſſe cenſetur *O. P. S. tit. 40. §. 1.*

§. 26. Immiſſi creditores ſuum aliquando ex fructuum perceptione conſequuntur, quo caſu etiam ſervitia præſtant, ſi Vaſallus ipſe eadem præſtare nequeat, cui etiam, ſi egeat, alimenta præberi debent *v.* CARPZ *p. 2. C. 25. D. 5. 6.* Fit tamen immiſſio ſalvo jure creditorum hypothecariorum antiquiorum, quibus adeo immiſſus poſſeſſionem cedere debet, niſi bona omnibus ſufficiant *v. O. P. S. tit. 40. §. 6. 7. add. l. 2. C. de pignor. l. 2. 6. C. qui potior. in pign. l. 9. C. de diſtr. pignor.*

§. 27. Si creditores ex fructibus ſuum conſecuti ſint, debitore vel poſteris ejus exiſtentibus, tum rem iis reddere debent, quemadmodum etiam poſſeſſio ab ipſis reſtituenda eſt, ſi debitor comparata pecunia debitum ipſis exſolvere paratus ſit. Debitore & ejus poſteris, qui in feudo ſuccedere poſſunt, deficientibus, ſimultanee inveſtiti feudum à creditoribus ſine pretio repetunt, ſi ob debita allodialia aut in quæ ſolus

domi-

dominus conſenſit, immiſſio facta ſit, ac creditores, ſi ſuum nondum plene conſecuti ſint, ab hæredibus Vaſalli allodialibus, id quod reſtat, exigere debent.

§. 28. Aliquando etiam feudum conſenſu domini alienatur, quo caſu æqua æſtimatio eſt ineunda à perſonis quibus conditio ejusmodi bonorum eſt cognita *O. P. S. tit. 40. §. 3. 4. Reſcript. Torgav. 1583. tit. von feilbieten §. ſo ſollen auch.* Et ſolet æſtimatio ex reditibus & oneribus fieri, hinc ſi e. gr. 50. imperiales in reditu ſint, ſors mille imperialium conſtituitur. E contrario onera efficiunt, ut tanta ſors, quanta iis præſtandis requiritur, pretio detrahatur, ſic v. gr. ſervitium equeſtre 1000. florenis æſtimari ſolet. Juxta æſtimationem factam, ſi non plane iniqua ſit, emtio concluditur *v.* BERLICH. *p. 1. Concl. 83. n. 99.*

§. 29. Bona feudalia ſubhaſtationi non eſſe ſubjicienda quidam cenſent *v.* SIMON ULRIC. PISTOR *in addit. ad H. Piſtor. l. 1. qu. 15.* ſed conſilii hoc eſt non præcepti, ac uſus fori contrarium obſervat. Sunt autem bona illa, absque prævia taxatione atque denominatione pretii generaliter ſubhaſtanda, alias ſubhaſtatio eſt nulla. Poteſt etiam ſine præcedente executione & immiſſione prædium feudale ſtatim ſubhaſtationi ſubjici, ſi debitor conſentiat nec alii creditores concurrentes obſtent. Fit ſubhaſtatio per programmata in tribus proximis civitatibus arctioris & laxioris deputationis, *des engern und weitern ausſchuſſes,* nihilque intereſt, ſive Curiarum, ſive Præfecturarum valvis illa affigantur *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 40. enunc. 9. ſeqq.*

§. 30. De cætero alienatio fieri poteſt vel in *proximum ſucceſſorem*, vel *agnatum remotiorem aut extraneum.* Illo caſu alienatio eſt *irrevocabilis*, niſi quod creditor hypothecarius antiquior, ſi forte ſuperveniat, ex jure ſuo rem perſequi poſſit; Hoc vero eſt *revocabilis*, nam non tantum creditores meliori jure inſtructi rem perſequi, ſed & proximi agnati ex jure retractus, refuſo pretio, intra annum, à tempore contractus perfecti, non adjudicationis, computandum repetere poſſunt *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 40. enunc. 15. 16. 17.*

§. 31. Imo agnati, ſi ordo ſuccedendi eos tangat, etiam ſine pretio, feudum alienatum revocant, quod jus debitoris filiis quoque competit, ſi feudum novum iis ſimul ſit conceſſum *v. Conſtit. Saxon. 4. in append. Corp. Jur. Saxon. Fol. 69.* Habet tamen hæc revocatio ſaltem lo-

Ppp ppp ppp 2 cum

Digitized by Google

cum ſi ob debita allodialia, vel in quæ ſolus dominus conſenſit, feudum ſit alienatum, nam ſi ipſi agnati in ea conſenſerint, vel ob verſionem aut conſvetudinem illa ex feudo ſolvi debeant, tum revocatio ceſſat *v. O.P. S. tit. 40. §. p. f.* CARPZ. *p. 2. C. 48. D. 5. 6. p. 1. C. 32. D. 26.*

§. 32. Interim alienatio revocabilis ſuis non caret effectibus, nam (1.) emtor verus eſt Vaſallus nec (2.) à debitore poteſt expelli, licet hic quæſita pecunia debitum velit exſolvere (3.) jure domini fruitur ac v. gr. theſaurum inventum lucratur (4.) fructus perceptos plene acquirit, neque hi, ſi uſuras conſvetas excedant, in ſortem imputantur, ſi ſimultanee inveſtiti ex jure ſucceſſionis revocent feudum, ſed emtor integram ſortem à debitoris hæredibus allodialibus exigere poteſt (5.) omnes impenſæ, facta revocatione, ei ſunt reſtituendæ, denique (6.) fieri poteſt, ut ſimultanee inveſtiti ante debitorem aut ejus poſteros deficiant, vel accepto honorario jus ſuum remittant, quò facto alienatio fit irrevocabilis *v.* H. PISTOR. *l. 1. qu. 15. n. 103.*

§. 33. De cætero venditio feudi juxta conſvetas leges fieri debet, hinc in Saxonia debitoris reſignatio judicialis requiritur, in qua facienda ſi ſit moroſus, certus terminus ei præfigitur, intra quem ſi eam non faciat, in contumaciam illa pro facta habetur *O. P. S. tit. 40. § 5.* Antequam vero reſignatio vere vel interpretative intervenerit, Commiſſarius, cui negotium peragendæ adjudicationis demandatum, fines mandati excedit, ſi ſubditos ad promittendum novo poſſeſſori obſequium cogere velit. *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 40. enunc. 14.*

§. 34. Executio contra dominum feudi in Germania rarior videtur. Interim, ſi Status imperii ſit, per ſumma Germaniæ Tribunalia, ſi vero Domino Territoriali ſubſit, per hujus judicia, illa erit ſuſcipienda. Solent etiam domino feudi beneficium competentiæ tribuere, argumento à patronis libertisque Romanis deſumto *l. 17. de re judic. v.* SCHRAD. *de feud. p. 2. c. 3. n. 93.* STRYK. *in E. J. F. c. 25. §. 31.*

Sed illa ſententia nec ſatis certa, nec admiſſa magni uſus videtur.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XII.

DE PROCESSU SUMMARIO ET EXECUTIVO.

SUMMARIA.

Proceſſus ordinarius regulæ inſtar eſt §. 1.
Proceſſus ſummarii natura, fundamentum, requiſita & materia §. 2.
Proceſſus tumultuarius à ſummario differt ac legitimus quoque eſt §. 3.
Proceſſus conſiſtorialis pro ſummario habetur, de quo quoad aperturam, citationem, curatores litis §. 4.
Contumaciam, modum ſiſtendi incarceratos, probationem & appellationem nonnulla notantur §. 5.
Singularia quoad cauſas matrimoniales §. 6.
In ſpecie quoad uſum jurisjurandi & rem judicatam §. 7.
Executio pro cauſarum diverſitate eſt diverſa §. 8.
Proceſſus executivi natura fundamentum & requiſita §. 9.
In eo recognitio vel jurata diffeſſio eſt regulariter facienda §. 10.
In eo illiquidæ exceptiones non admittuntur ſed tantum liquidæ §. 11.
Quænam exceptio liquida ſit §. 12.
Ceſſat in hoc proceſſu delatio juramenti, probatio per teſtes & editio documentorum §. 13.
Sed hoc verum eſt, quoad exceptiones proceſſum ingredientes, quoad eas vero, quæ eum antecedunt ac ab actore probari debent, quævis probatio locum habet §. 14.
Talis in ſpecie eſt exceptio non numeratæ pecuniæ privilegiata §. 15.
Ex diverſo exceptionum habitu uſus præventionis quoad proceſſum ordinarium dependet §. 16.
Replica altioris indaginis quatenus in proceſſu executivo tractari queat §. 17.
Pœna contumaciæ in hoc proceſſu commiſſæ §. 18.
Species proceſſus executivi eſt cambialis, ſed paulo rigidior §. 19.

§. 1.

DElineavi hactenus Proceſſum ordinarium, qui, ut vult uſus fori, regulæ vicem obtinet, & quidem tam in cauſis allodialibus quam feudalibus, nam ſingularia, quæ circa proceſſum feudalem in jure Longobardico occurrunt *v. II. f. 22. 24. §. 1. II. f. 32. 33. 57.* hodie haut attendi ſolent *v.* STRUV. *S. J. F. c. 16. §. 10. ſeqq.* STRYK *E. J. F. c. 25. §. 12. ſeqq.* quemadmodum etiam proceſſus feudalis antiqui juris Saxonici *v.* SCHULTZ *Synopſ. Jur. Feud. c. 12. n. 60.* nullibi fortaſſis hodie obſervatur *v.* CARPZOV. *p. 1. C. 27. D. 1.* RHET. *comm. Jur. Feud. proœm. n. 51. p. 13.* Poſtea quædam proceſſus ſpecies paucis etiam delibandæ ſunt.

§. 2. Proceſſus Summarius in ſpecie ſic dictus eſt, *in quo de ſim-*

Digitized by Google

plici & plano, ſummarie & levato, quod ajunt, velo, absque ſtrepitu & ſolenni figura judicii proceditur, non obſervatis ſolennitatibus & ordine proceſſus lege poſitiva præſcripto, ſed ſola æquitate. Fundamentum ejus eſt ipſa æquitas, legibus etiam poſitivis agnita & probata *v. l. 9. §. 3. de offic. proconſ. l. 3. §. 9. ad exhib. l. 11. §. 6. ad L. Jul. de adult. clem. 2. de V. S. Ord. proc. Saxon. tit. 1. §. 2. 4.* Requiritur igitur facti narratio, reſponſio, probatio, defenſio, cauſæ cognitio & ſententia, quarum expediendarum modus non ordinariis legibus poſitivis, ſed arbitrio judicis fere definitur. Cauſæ autem ſummariter tractandæ ſunt vel *ordinariæ*, quas uſus fori pro ſummariis agnovit, vel *extraordinariæ*, quando ex conventione partium, vel judicis autoritate à conſvetis regulis receditur *v.* CARPZ. *tit. 1. art. 1.*

§. 3. A proceſſu ſummario differt *Tumultuarius* vel *irregularis*, qui nec *ab actione certa incipit nec omnes proceſſus ac judicii articulos recipit, ſed in certis quibusdam capitibus tantum ſubſiſtit.* Sive quando *obiter ac tumultuarie tractatus judicis cognitioni & ſententiæ ſubmittitur v.* CARPZ. *tit. 1. art. 6.* Ex quo liquet, proceſſum hunc non eſſe illegitimum, quod tamen nomen inſinuare videtur. Sed uti judex æquitatem nunquam negligere, ita nec ab aliis proceſſus regulis recedere debet, niſi juſta cauſa ac ſtudium promovendæ juſtitiæ aliud exigat, hoc enim perinde non culpandum, atque non improbatur factum cordati Medici, qui generoſo medicamento malum ſtatim tollit, quod alius per longas ambages vix ſuſtuliſſet.

§. 4. Proceſſus Conſiſtorialis etiam pro ſummario habetur CARPZ. *tit. 1. art. 2. n. 34. J. E. l. 3. D. 27.* BRUNNEM. *J. E. l. 3. c. 2. §. 1.* MEV. *p. 3. D. 217.* DN. BERGER. *in elect. proc. matrimon. §. 9. 10. 11.* De quo nonnulla notabimus. Inprimis igitur in Conſiſtoriis tentanda eſt amicabilis compoſitio, maximè ſi ob injuriam contra Miniſtrum Eccleſiæ actio intentetur *v.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 4. 98. ſeqq.* BRUNNEM. *J. E. l. 3. c. 2. §. 12.* Decernit Conſiſtorium pro re nata, mandata & citationes BRUNNEM. *d. l. §. 11.* non tamen contra decreta Imperantis CARPZ. *J. E. l. 3. D. 14.* Clericorum Uxoribus Curatores ad litem conſtituuntur. Laici ope Magiſtratus Secularis citantur, omiſſa tamen Saxonia, clauſula: *in ſubſidium* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 18. 19.* DN. BERG. *in elect. proc. matrim. §. 13. 14.*

§. 5. Si Viduæ Clericorum contumaces ſint, ſub pœna amittendi

ſala-

Digitized by Google

ſalarii gratuiti citari ſolent. Incarcerati à magiſtratu ſeculari, hujus ope Conſiſtorio ſiſtuntur. Clerici ad teſtimonium juratum deponendum obligantur, niſi partes iis juramentum remiſerint, de revelatis tamen in confeſſione teſtari non debent *v.* CARPZOV. *J. E. l.3. D.20.ſeqq.* Reus actori documenta edere tenetur ZIEGL. *ad Lancell. l.3. tit. 14. §. 5.* ac probatio poſt elapſum terminum præſtitutum admittitur nec Judæi à teſtimonii dictione repellendi videntur *v.* BRUNNEM. *J.E. l.3.c.4. §.10.12.19.20. ibique* STRYK. *in not.* A Conſiſtoriis in Saxonia appellatur ad Cancellariam *v. lib.9.c.3. §.21.*

§. 6. In cauſis matrimonialibus partes, in Electoratu Saxoniæ, immediate comparere debent, hinc fœminæ etiam non indigent curatore in litem *v.* CARPZ. *J.E. l.3. D.31.* DN. BERGER *in elect. proc. matrim. §.16.* A reo vel rea exigi poteſt cautio de non ineundo alio matrimonio, imo ſponſa aliquando in ſequeſtrum dari poteſt *v.* CARPZ. *l.3. D.32.* BRUNNEM. *J.E. l.3. c.3. §.12. ibique* STRYK. *in not.* Probatio matrimonialis requirit teſtes habiles & juratos, propinqui tamen domeſtici & proxenetæ quoque admittuntur, ſed non ſunt ſemper teſtes omni exceptione majores *v.* CARPZ. *J.E. l.3. D.42.43.* BRUNN. *J.E. l.3. c.4. §.13.ſeqq.* MEV. *p.5. D.243.*

§. 7. Quoad uſum jurisjurandi etiam ſingularia nonnulla in re matrimoniali occurrunt, de quo dixi *lib.6. c.7. conf.* BERGER *d.l. §.23. ſeqq.* Sententia contra matrimonium lata non tranſit in rem judicatam *v. c.7. X. de re judic.* quod etiam dicendum, ſi pro matrimonio illa feratur, huic vero lex divina obſtet, nam in hujus præjudicium neque hoc neque altero caſu, lex humana ſententiis valorem tribuere poteſt. Quamdiu tamen de veritate non conſtat, ſententia lata executioni utique datur, ſed retractanda, ſi illa eique innexa ſanctio divina apparuerit *v.* BRUNNEM. *J.E. l.3. c.9. §.7.8.* BEUST. *de matrim. p.2.c.39.* BERG. *d.l. §.45. ſeqq.* Sententiæ contra ſponſalia latæ, vis rei judicatæ omnino tribui poteſt.

§. 8. Executio, pro cauſarum diverſitate, in Conſiſtoriis diverſa eſt, nam in cauſa matrimoniali deſponſati aliquando in loco judicii copulantur *v.* CARPZ. *J.E. l.2. D.146.* ob juſtam cauſam matrimonium diſſolvitur *v.* BRUNN. *J.E. l.3. c.11. §.2.* Si ex transactione, ſuper lite matrimoniali, aliquid præſtandum ſit, debitor interdictione novi, quod pa-

parat, matrimonii ad implendum officium recte adigitur CARPZOV. *J. E. l. 3. D. 41.* ſi de ſubſellio eccleſiaſtico lis fuit, parti victrici illud erit adjudicandum. Ex aliis actionibus contra Clericum inſtitutis, in mobilia, ipſum Conſiſtorium, in immobilia, per magiſtratum ſecularem, executionem facit *v.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 7. n. 12. D. 13.*

§. 9. Proceſſus Executivus eſt, quando *ex inſtrumento liquido, ad ejus recognitionem, ac, ea ex voto actoris ſecuta, ad executionem agitur.* Fundamentum igitur eſt inſtrumentum liquidum ſive gvarentigiatum, quod ſcilicet certum & purum continet debitum, ac à reo ſubſcriptum vel ſignatum eſt. Utrumque conjunctim præciſe non requiritur, ſed ſubſcriptio vel ſigilli appoſitio ſufficit. Quibusdam in locis, ſub pœna nullitatis, requiritur charta ſignata *ſtempelpapier*, verum in Saxonia Electorali ejus omiſſio fidei inſtrumenti non derogat ſed mulctam ſaltem operatur *v.* CARPZ. *Pr. tit. 22. art. 1.* DN. BERG. *in elect. proc. execut. §. 9. ſeqq.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 25. enunc. 23.* ſi quis ſine inſtrumento judicialiter debitum confiteatur, in eum etiam executio decernitur CARPZ. *d. l. n. 20.* ſed hic caſus à præcedente, quoad prævium procedendi modum, differt.

§. 10. Exigit actor recognitionem, eaque facta, condemnationem. Sed legis autoritate obtinet alternatio, ut reus documentum vel recognoſcere vel jurato diffiteri debeat *v.* CARPZOV. *tit. 22. art. 2.* DN. BERG. *d. l. §. 26.* licet ſola recognitio per ſententiam ei injuncta ſit *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 25. enunc. 28.* hinc vel condemnatio vel abſolutio ſequitur. De cætero diffeſſio jurata, prout fert uſus fori, neque ab actore probatione contraria impediri, neque à reo defenſione conſcientiæ declinari poteſt, quemadmodum etiam manum & ſigillum recognoſcens ad diffeſſionem contentorum regulariter non admittitur *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 25. enunc. 27. 31. tit. 19. enunc. 2. tit. 25. enunc. 24. ſeqq.* Si inſtrumentum publicum ſive judiciale ſit, ſine recognitione ſtatim executio decernitur *v.* BERG. *in elect. proc. execut. §. 24.*

§. 11. In proceſſu executivo ceſſant exceptiones illiquidæ, hinc, ſi opponantur, vel ad reconventionem vel ſeparatam actionem, prout connexitas adeſt vel deficit, rejiciuntur. Liquidis vero exceptionibus uti poteſt reus, neque hoc ad certas exceptiones reſtringi, ſed quoad omnes potius peremtorias admitti debet *v.* CARPZOV. *tit. 22. art. 3.*

modo

modo ante executionem illæ opponantur, jure tamen Saxonico Electorali, in ipſa etiam executione, ſolutionis & compenſationis exceptionem opponere licet *Deciſ. Saxon. 2.*

§. 12. Illæ vero exceptiones dicuntur liquidæ, quæ confeſſione adverſarii, ex actis vel inſtrumento liquido probari poſſunt, & quidem incontinenti, id eſt, intra ſpatium Saxonicum, ita ut probatio plene abſolvatur CARPZ. *tit. 22. art. 4.* Sed jure Saxonico recentiori, ſi reo in citatione editio exceptionum ſimul injuncta ſit intra tres hebdomadas; à tempore inſinuati libelli computandas, exceptiones edi ac in termino præfixo deinceps probari debent *Deciſ. Saxon. 2. v.* DN. BERG. *in elect. proc. execut. §. 37.*

§. 13. In proceſſu igitur executivo non habet locum regulariter delatio juramenti, nec probatio per teſtes, licet ſuper horum examine Notarius vel alius judex inſtrumentum confecerit, illudque probandis exceptionibus producatur, licet cum CARPZOVIO *tit. 22. art. 4. n. 4. & p. 1. C. 8. D. 30.* nonnulli hanc probationem admittant, ſed uſus fori hodie refragatur. Porro reus, ad fundandam exceptionem, ab actore petere nequit documentorum editionem. Quin tamen iſta jure contrario mutari queant, dubium non eſt: Sic in foro Magdeburgico delatio juramenti admittitur *v.* BERG. *d. l. §. 38. 39.*

§. 14. Cæterum dicta pertinent ad eas exceptiones, quibus jus actoris in ſe validum oppugnatur, quæque adeo in proceſſum executivum incidunt, ac à reo probari debent. Alia vero ratio eſt earum exceptionum, quibus jus actoris nondum maturum & efficax eſſe contenditur, qualis eſt exceptio non purificatæ conditionis, aut non impleti contractus: Harum enim exceptionum impletio cum ab actore ante probanda ſit, quam is cum effectu agere queat, adeoque illæ proceſſum executivum antecedant, ideo quavis probatione, etiam teſtibus & juramenti delatione, expediri poſſunt; Et nihil refert, ſive ante, ſive poſt recognitionem objiciantur, nec aliud jus obtinet inter mercatores *v.* BERG. *d. l. §. 12. 29. ſeqq.*

§. 15. Exinde ſequitur, quod exceptio non numeratæ pecuniæ privilegiata eodem cum effectu in proceſſu executivo opponi queat; licet enim numeratio pecuniæ per ipſam rei confeſſionem, in inſtrumento obligationis factam, probetur, attamen cum jus civile, neglecta

illa probatione, aliam ab actore exigat, ideo hactenus exceptio non numeratæ pecuniæ, cum aliis non impleti contractus exceptionibus, eodem jure gaudet, ac ante proceſſum executivum, velut articulus antecedens & præjudicialis, expediri debet. Interim ſanctio illa juris Romani nec æquitati, nec juri Germanico ſatis convenit *v.* Dn. Berg. *d. l.* §. 43. 44. Dn. Rivin. *ad O. P. S. tit.* 11. *enunc.* 51. *ſeqq.* Ex quibus etiam vel explicari, vel corrigi velim, quæ *lib.* 2. *c.* 12. §. 21. *lib.* 10. *c.* 5. §. 20. ſcripſi.

§. 16. Ex diverſo illo exceptionum habitu etiam intelligendum, quousque is, qui ex inſtrumento liquido conveniri poteſt, ex jure exceptionis illiquidæ, adverſarium actione ordinaria prævenire queat. Nimirum ſi fuerit exceptio primi generis, quam ipſe allegans probare debet, præventio locum non habet, ſed actio differenda, donec adverſario ſatisfactum: Si autem ſit exceptio ſecundi generis, cujus probatio adverſario incumbit, tum nihil vetat, quo minus quis ordinario proceſſu alterum præveniat, cum ejus diſcuſſio proceſſum executivum antecedat *v.* Berg. *d. l.* §. 46. 47.

§. 17. Si ex inſtrumento liquido acturus, exceptionem adverſarii non minus liquidam prævideat, replicam altioris indaginis libello inſerere, ac per eam poſtea exceptionem objectam diluere poteſt, nam Rei non intereſt, utrum actor replicam proceſſui executivo adjungat, an ordinario exequatur. Si vero replica libello non ſit inſerta, reus ob exceptionem liquidam abſolvendus eſſe cenſetur, ut tamen actor ſine dubio ſeparata actione jus ſuum perſequi poſſit, nam reus non ſimpliciter à cauſa, ſed ſolum à proceſſu executivo abſolvitur *v.* Dn. Berg. *d. l.* §. 48.

§. 18. Si reus in proceſſu executivo contumax ſit, ſub pœna recogniti recognitio ei injungitur, poteſt tamen actor, ſi hoc rei ſuæ magis expedire putet, etiam petere, ut reus in legitima impedimenta condemnetur *v. c.* 6. §. 5. *h.* Perſeverante contumacia, documenta pro recognitis habentur ac executio decernitur, amittitque reus, ut alias exceptiones, ita in ſpecie etiam eas, quarum impletionem actor alias probare debuiſſet, quasque judex extra caſum contumaciæ ex officio ſupplere potuiſſet *l.* 8. *in fin. C. de A. E. V.* *v.* Dn. Berg. *in elect. proc. exec.* §. 33.

§. 19. Exi-

Digitized by Google

§. 19. Eximia ſpecies proceſſus executivi eſt proceſſus cambialis, in quo hoc ſingulare eſt, quod reus, facta literarum cambialium recognitione, arreſto perſonali detineatur, donec ſolvat, modo revera jure cambii obligetur. Hinc etiam cavendum eſſe monent, ne in cauſa cambiali, à debitore contumace petatur recognitio ſub pœna recogniti, cum potius recognitio & ſolutio juxta ſtilum cambialem, *bey vermeidung anderer anordnung* petenda ſit, niſi quis proceſſum cambialem in ſimplicem executivum degenerare velit *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit.* 25. *enunc.* 20. Judicem tamen non erraturum putem, ſi, correcto petentis errore, proceſſui cambiali convenienter pronunciet *v. l. un. C. ut quæ deſ. advoc. part. l.* 4. §. 8. *de damn. inf.* In hæredes debitoris ex literis cambialibus ſaltem executive agitur *v.* DN. BERG. *d. l.* §. 50. *ſeqq.*

CAPUT XIII.

DE PROCESSU CONCURSUS ET ARRESTI.

SUMMARIA.

Concurſus proceſſus eſt plurium proceſſuum conjunctio §. 1.
Ex qua conjunctione ſingularia nonnulla oriuntur §. 2. 3.
In ſpecie creditores chirographarii de arreſto ſolent eſſe ſolliciti, hujus natura ex ſenſu communi §. 4.
Arreſti Saxonici indoles & requiſita §. 5.
Arreſtum etiam mediate impetrare licet §. 6.
Omnes debitoris res arreſto regulariter conſtringi poſſunt §. 7.
Impetrandum illud eſt à judice competente §. 8.
Qualis certo caſu eſt Superior §. 9.
Arreſti petendi locus & tempus §. 10.
Judicis in eo concedendo officium §. 11.
Arreſti impetrati renovatio certo tempore & modo fieri debet §. 12. 13.
Renovationem ſequitur arreſtorum proſecutio, hujus neglectæ vel peractæ effectus §. 14. 15.
Ex arreſto valido oritur jus pignoris, cujus prærogativa ex tempore regulariter æſtimatur §. 16.
Arreſtum quomodo aliis cedi queat §. 17.

§. 1.

CONcurſus Proceſſus nihil aliud eſt quam *plurium proceſſuum conjunctio*, nam creditores concurrentes, ex ſuo ſinguli jure, contra debitorem agunt. Hinc ſicut alias judex ad agendum neminem adigere poteſt, ita, quamdiu creditores ſolutionem non urgent, ille etiam concurſum formare ac eos ad de-

Digitized by Google

plerumque in eodem judicio tractantur, in quo allodiales, hinc executio, ex legibus provincialibus fere dijudicanda erit.

§. 24. Si actione reali feudum petatur, in Saxonia idem videtur obtinere, quod de allodialibus dictum *§. 7. h.* ſi autem ob debita executio in feudum ſit ſuſcipienda, tum ſpatium Saxonicum itidem videtur obſervandum. De cætero intereſt, utrum *judicium ſuperius* quod dominum feudi, quoad ejus collationem, repræſentat, an *inferius*, penes quod feudi collatio non eſt, executionem facere debeat: Illud non tantum in *fructus* ſed & *ipſam feudi ſubſtantiam*, hoc vero tantum in *fructus* executionem facere poteſt, niſi creditor, conſenſu Domini feudalis in ipſam ſubſtantiam jus jam ſit conſecutus, tum enim judex inferior in hanc etiam executionem recte ſuſcipit *O. P. S. tit. 40. §. 1. 2.* H. PISTOR. *l. 1. qu. 15. n. 26. ſeqq.*

§. 25. Effectus diverſæ illius executionis in eo conſiſtit: Primo caſu creditor immiſſus conſequitur verum pignus *feudale*, quod quidem non contra ſimultanee inveſtitos *O. P. S. tit. 40. §. pen.* bene tamen contra Vaſallum, dominum feudi ac creditores feudales alios, antiquius pignus aut aliud prælationis jus non habentes, efficax eſt: Sed ſecundo caſu pignus *allodiale* tantum obtinetur, quod contra Vaſallum aliosque creditores allodiales, non vero contra dominum feudi & creditores feudales effectum habet. In dubio judicium ſuperius in ipſam feudi ſubſtantiam executionem feciſſe cenſetur *O. P. S. tit. 40. §. 1.*

§. 26. Immiſſi creditores ſuum aliquando ex fructuum perceptione conſequuntur, quo caſu etiam ſervitia præſtant, ſi Vaſallus ipſe eadem præſtare nequeat, cui etiam, ſi egeat, alimenta præberi debent *v.* CARPZ *p. 2. C. 25. D. 5. 6.* Fit tamen immiſſio ſalvo jure creditorum hypothecariorum antiquiorum, quibus adeo immiſſus poſſeſſionem cedere debet, niſi bona omnibus ſufficiant *v. O. P. S. tit. 40. §. 6. 7. add. l. 2. C. de pignor. l. 2. 6. C. qui potior. in pign. l. 9. C. de diſtr. pignor.*

§. 27. Si creditores ex fructibus ſuum conſecuti ſint, debitore vel poſteris ejus exiſtentibus, tum rem iis reddere debent, quemadmodum etiam poſſeſſio ab ipſis reſtituenda eſt, ſi debitor comparata pecunia debitum ipſis exſolvere paratus ſit. Debitore & ejus poſteris, qui in feudo ſuccedere poſſunt, deficientibus, ſimultanee inveſtiti feudum à creditoribus ſine pretio repetunt, ſi ob debita allodialia aut in quæ ſolus domi-

dominus conſenſit, immiſſio facta ſit, ac creditores, ſi ſuum nondum plene conſecuti ſint, ab hæredibus Vaſalli allodialibus, id quod reſtat, exigere debent.

§. 28. Aliquando etiam feudum conſenſu domini alienatur, quo caſu æqua æſtimatio eſt ineunda à perſonis quibus conditio ejusmodi bonorum eſt cognita *O. P. S. tit. 40. §. 3. 4. Reſcript. Torgav. 1583. tit. von feilbieten §. ſo ſollen auch.* Et ſolet æſtimatio ex reditibus & oneribus fieri, hinc ſi e. gr. 50. imperiales in reditu ſint, ſors mille imperialium conſtituitur. E contrario onera efficiunt, ut tanta ſors, quanta iis præſtandis requiritur, pretio detrahatur, ſic v. gr. ſervitium equeſtre 1000. florenis æſtimari ſolet. Juxta æſtimationem factam, ſi non plane iniqua ſit, emtio concluditur *v.* BERLICH. *p. 1. Concl. 83. n. 99.*

§. 29. Bona feudalia ſubhaſtationi non eſſe ſubjicienda quidam cenſent *v.* SIMON ULRIC. PISTOR *in addit. ad H. Piſtor. l. 1. qu. 15.* ſed conſilii hoc eſt non præcepti, ac uſus fori contrarium obſervat. Sunt autem bona illa, abſque prævia taxatione atque denominatione pretii generaliter ſubhaſtanda, alias ſubhaſtatio eſt nulla. Poteſt etiam ſine præcedente executione & immiſſione prædium feudale ſtatim ſubhaſtationi ſubjici, ſi debitor conſentiat nec alii creditores concurrentes obſtent. Fit ſubhaſtatio per programmata in tribus proximis civitatibus arctioris & laxioris deputationis, *des engern und weitern ausſchuſſes,* nihilque intereſt, ſive Curiarum, ſive Præfecturarum valvis illa affigantur *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 40. enunc. 9. ſeqq.*

§. 30. De cætero alienatio fieri poteſt vel in *proximum ſucceſſorem*, vel *agnatum remotiorem aut extraneum.* Illo caſu alienatio eſt *irrevocabilis*, niſi quod creditor hypothecarius antiquior, ſi forte ſuperveniat, ex jure ſuo rem perſequi poſſit; Hoc vero eſt *revocabilis*, nam non tantum creditores meliori jure inſtructi rem perſequi, ſed & proximi agnati ex jure retractus, refuſo pretio, intra annum, à tempore contractus perfecti, non adjudicationis, computandum repetere poſſunt *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 40. enunc. 15. 16. 17.*

§. 31. Imo agnati, ſi ordo ſuccedendi eos tangat, etiam ſine pretio, feudum alienatum revocant, quod jus debitoris filiis quoque competit, ſi feudum novum iis ſimul ſit conceſſum *v. Conſtit. Saxon. 4. in append. Corp. Jur. Saxon. Fol. 69.* Habet tamen hæc revocatio ſaltem lo-

Digitized by Google

cum ſi ob debita allodialia, vel in quæ ſolus dominus conſenſit, feudum ſit alienatum, nam ſi ipſi agnati in ea conſenſerint, vel ob verſionem aut conſvetudinem illa ex feudo ſolvi debeant, tum revocatio ceſſat *v. O.P. S. tit. 40. §. p. f.* CARPZ. *p. 2. C. 48. D. 5. 6. p. 1. C. 32. D. 26.*

§. 32. Interim alienatio revocabilis ſuis non caret effectibus, nam (1.) emtor verus eſt Vaſallus nec (2.) à debitore poteſt expelli, licet hic quæſita pecunia debitum velit exſolvere (3.) jure domini fruitur ac v. gr. theſaurum inventum lucratur (4.) fructus perceptos plene acquirit, neque hi, ſi uſuras conſvetas excedant, in ſortem imputantur, ſi ſimultanee inveſtiti ex jure ſucceſſionis revocent feudum, ſed emtor integram ſortem à debitoris hæredibus allodialibus exigere poteſt (5.) omnes impenſæ, facta revocatione, ei ſunt reſtituendæ, denique (6.) fieri poteſt, ut ſimultanee inveſtiti ante debitorem aut ejus poſteros deficiant, vel accepto honorario jus ſuum remittant, quo facto alienatio fit irrevocabilis *v.* H. PISTOR. *l. 1. qu. 15. n. 103.*

§. 33. De cætero venditio feudi juxta conſvetas leges fieri debet, hinc in Saxonia debitoris reſignatio judicialis requiritur, in qua facienda ſi ſit moroſus, certus terminus ei præfigitur, intra quem ſi eam non faciat, in contumaciam illa pro facta habetur *O. P. S. tit. 40. § 5.* Antequam vero reſignatio vere vel interpretative intervenerit, Commiſſarius, cui negotium peragendæ adjudicationis demandatum, fines mandati excedit, ſi ſubditos ad promittendum novo poſſeſſori obſequium cogere velit. *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 40. emunc. 14.*

§. 34. Executio contra dominum feudi in Germania rarior videtur. Interim, ſi Status imperii ſit, per ſumma Germaniæ Tribunalia, ſi vero Domino Territoriali ſubſit, per hujus judicia, illa erit ſuſcipienda. Solent etiam domino feudi beneficium competentiæ tribuere, argumento à patronis libertisque Romanis deſumto *l. 17. de re judic. v.* SCHRAD. *de feud. p. 2. c. 3. n. 93.* STRYK. *in E. J. F. c. 25. § 31.*

Sed illa ſententia nec ſatis certa, nec admiſſa magni uſus videtur.

CAPUT

CAPUT XII.
DE PROCESSU SUMMARIO ET EXECUTIVO.

SUMMARIA.

Proceſſus ordinarius regulæ inſtar eſt §. 1.
Proceſſus ſummarii natura, fundamentum, requiſita & materia §. 2.
Proceſſus tumultuarius à ſummario differt ac legitimus quoque eſt §. 3.
Proceſſus conſiſtorialis pro ſummario habetur, de quo quoad aperturam, citationem, curatores litis §. 4.
Contumaciam, modum ſiſtendi incarceratos, probationem & appellationem nonnulla notantur §. 5.
Singularia quoad cauſas matrimoniales §. 6.
In ſpecie quoad uſum jurisjurandi & rem judicatam §. 7.
Executio pro cauſarum diverſitate eſt diverſa §. 8.
Proceſſus executivi natura fundamentum & requiſita §. 9.
In eo recognitio vel jurata diffeſſio eſt regulariter facienda §. 10.
In eo illiquidæ exceptiones non admittuntur ſed tantum liquidæ §. 11.
Quænam exceptio liquida ſit §. 12.
Ceſſat in hoc proceſſu delatio juramenti, probatio per teſtes & editio documentorum §. 13.
Sed hoc verum eſt, quoad exceptiones proceſſum ingredientes, quoad eas vero, quæ eum antecedunt ac ab actore probari debent, quævis probatio locum habet §. 14.
Talis in ſpecie eſt exceptio non numeratæ pecuniæ privilegiata §. 15.
Ex diverſo exceptionum habitu uſus præventionis quoad proceſſum ordinarium dependet §. 16.
Replica altioris indaginis quatenus in proceſſu executivo tractari queat §. 17.
Pœna contumaciæ in hoc proceſſu commiſſæ §. 18.
Species proceſſus executivi eſt cambialis, ſed paulo rigidior §. 19.

§. 1.

DElineavi hactenus Proceſſum ordinarium, qui, ut vult uſus fori, regulæ vicem obtinet, & quidem tam in cauſis allodialibus quam feudalibus, nam ſingularia, quæ circa proceſſum feudalem in jure Longobardico occurrunt *v. II. F. 22. 24.* §. *1. II. F. 32. 33. 57.* hodie haut attendi ſolent *v.* STRUV. *S. J. F. c. 16.* §. *10. ſeqq.* STRYK *E. J. F. c. 25.* §. *12. ſeqq.* quemadmodum etiam proceſſus feudalis antiqui juris Saxonici *v.* SCHULTZ *Synopſ. Jur. Feud. c. 12. n. 60.* nullibi fortaſſis hodie obſervatur *v.* CARPZOV. *p. 1. C. 27. D. 1.* RHET. *comm. Jur. Feud. proœm. n. 51. p. 13.* Poſtea quædam proceſſus ſpecies paucis etiam delibandæ ſunt.

§. 2. Proceſſus Summarius in ſpecie ſic dictus eſt, *in quo de ſim-*

plici & plano, ſummarie & levato, quod ajunt, velo, absque ſtrepitu & ſolenni figura judicii proceditur, non obſervatis ſolennitatibus & ordine proceſſus lege poſitiva præſcripto, ſed ſola æquitate. Fundamentum ejus eſt ipſa æquitas, legibus etiam poſitivis agnita & probata *v. l.9. §.3. de offic. proconſ. l.3. §.9. ad exhib. l.11. §.6. ad L. Jul. de adult. clem. 2. de V. S. Ord. proc. Saxon. tit. 1. §. 2. 4.* Requiritur igitur facti narratio, reſponſio, probatio, defenſio, cauſæ cognitio & ſententia, quarum expediendarum modus non ordinariis legibus poſitivis, ſed arbitrio judicis fere definitur. Cauſæ autem ſummariter tractandæ ſunt vel *ordinariæ*, quas uſus fori pro ſummariis agnovit, vel *extraordinariæ*, quando ex conventione partium, vel judicis autoritate à conſvetis regulis receditur *v.* CARPZ. *tit. 1. art. 1.*

§. 3. A proceſſu ſummario differt *Tumultuarius* vel *irregularis*, qui nec *ab actione certa incipit nec omnes proceſſus ac judicii articulos recipit, ſed in certis quibusdam capitibus tantum ſubſiſtit.* Sive quando *obiter ac tumultuarie tractatus judicis cognitioni & ſententiæ ſubmittitur v.* CARPZ. *tit. 1. art. 6.* Ex quo liquet, proceſſum hunc non eſſe illegitimum, quod tamen nomen inſinuare videtur. Sed uti judex æquitatem nunquam negligere, ita nec ab aliis proceſſus regulis recedere debet, niſi juſta cauſa ac ſtudium promovendæ juſtitiæ aliud exigat, hoc enim perinde non culpandum, atque non improbatur factum cordati Medici, qui generoſo medicamento malum ſtatim tollit, quod alius per longas ambages vix ſuſtuliſſet.

§. 4. Proceſſus Conſiſtorialis etiam pro ſummario habetur CARPZ. *tit. 1. art. 2. n. 34. J. E. l. 3. D. 27.* BRUNNEM. *J. E. l. 3. c. 2. §. 1.* MEV. *p. 3. D. 217.* DN. BERGER. *in elect. proc. matrimon. §. 9. 10. 11.* De quo nonnulla notabimus. Inprimis igitur in Conſiſtoriis tentanda eſt amicabilis compoſitio, maximè ſi ob injuriam contra Miniſtrum Eccleſiæ actio intentetur *v.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 4. 98. ſeqq.* BRUNNEM. *J. E. l. 3. c. 2. §. 12.* Decernit Conſiſtorium pro re nata, mandata & citationes BRUNNEM. *d. l. §. 11.* non tamen contra decreta Imperantis CARPZ. *J. E. l. 3. D. 14.* Clericorum Uxoribus Curatores ad litem conſtituuntur. Laici ope Magiſtratus Secularis citantur, omiſſa tamen Saxonia, clauſula: *in ſubſidium* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 18. 19.* DN. BERG. *in elect. proc. matrim. §. 13. 14.*

§. 5. Si Viduæ Clericorum contumaces ſint, ſub pœna amittendi ſala-

Digitized by Google

ſalarii gratuiti citari ſolent. Incarcerati à magiſtratu ſeculari, hujus ope Conſiſtorio ſiſtuntur. Clerici ad teſtimonium juratum deponendum obligantur, niſi partes iis juramentum remiſerint, de revelatis tamen in confeſſione teſtari non debent *v.* CARPZOV. *J.E. l.3. D.20.ſeqq.* Reus actori documenta edere tenetur ZIEGL. *ad Lancell. l.3. tit.14.* §.5. ac probatio poſt elapſum terminum præſtitutum admittitur nec Judæi à teſtimonii dictione repellendi videntur *v.* BRUNNEM. *J.E. l.3.c.4.* §.*10.12.19.20. ibique* STRYK. *in not.* A Conſiſtoriis in Saxonia appellatur ad Cancellariam *v. lib.9.c.3.* §.*21.*

§. 6. In cauſis matrimonialibus partes, in Electoratu Saxoniæ, immediate comparere debent, hinc fœminæ etiam non indigent curatore in litem *v.* CARPZ. *J.E. l.3. D.31.* DN. BERGER *in elect. proc. matrim.* §.*16.* A reo vel rea exigi poteſt cautio de non ineundo alio matrimonio, imo ſponſa aliquando in ſequeſtrum dari poteſt *v.* CARPZ. *l.3. D.32.* BRUNNEM. *J.E. l.3. c.3.* §.*12. ibique* STRYK. *in not.* Probatio matrimonialis requirit teſtes habiles & juratos, propinqui tamen domeſtici & proxenetæ quoque admittuntur, ſed non ſunt ſemper teſtes omni exceptione majores *v.* CARPZ. *J.E. l.3. D.42.43.* BRUNN. *J.E. l.3. c.4.* §.*13.ſeqq.* MEV. *p.5. D.243.*

§. 7. Quoad uſum jurisjurandi etiam ſingularia nonnulla in re matrimoniali occurrunt, de quo dixi *lib.6.c.7.conf.* BERGER *d.l.* §.*23. ſeqq.* Sententia contra matrimonium lata non tranſit in rem judicatam *v. c.7. X. de re judic.* quod etiam dicendum, ſi pro matrimonio illa feratur, huic vero lex divina obſtet, nam in hujus præjudicium neque hoc neque altero caſu, lex humana ſententiis valorem tribuere poteſt. Quamdiu tamen de veritate non conſtat, ſententia lata executioni utique datur, ſed retractanda, ſi illa eique innexa ſanctio divina apparuerit *v.* BRUNNEM. *J.E. l.3. c.9.* §.*7.8.* BEUST. *de matrim. p.2.c.39.* BERG. *d.l.* §.*45.ſeqq.* Sententiæ contra ſponſalia latæ, vis rei judicatæ omnino tribui poteſt.

§. 8. Executio, pro cauſarum diverſitate, in Conſiſtoriis diverſa eſt, nam in cauſa matrimoniali deſponſati aliquando in loco judicii copulantur *v.* CARPZ. *J.E. l.2. D.146.* ob juſtam cauſam matrimonium diſſolvitur *v.* BRUNN. *J.E. l.3. c.11.* §.*2.* Si ex transactione, ſuper lite matrimoniali, aliquid præſtandum ſit, debitor interdictione novi, quod pa-

parat, matrimonii ad implendum officium recte adigitur CARPZOV. *J. E. l. 3. D. 41.* ſi de ſubſellio eccleſiaſtico lis fuit, parti victrici illud erit adjudicandum. Ex aliis actionibus contra Clericum inſtitutis, in mobilia, ipſum Conſiſtorium, in immobilia, per magiſtratum ſecularem, executionem facit *v.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 7. n. 12. D. 13.*

§. 9. Proceſſus Executivus eſt, quando *ex inſtrumento liquido, ad ejus recognitionem, ac, ea ex voto actoris ſecuta, ad executionem agitur.* Fundamentum igitur eſt inſtrumentum liquidum ſive gvarentigiatum, quod ſcilicet certum & purum continet debitum, ac à reo ſubſcriptum vel ſignatum eſt. Utrumque conjunctim præciſe non requiritur, ſed ſubſcriptio vel ſigilli appoſitio ſufficit. Quibusdam in locis, ſub pœna nullitatis, requiritur charta ſignata *ſtempelpapier*, verum in Saxonia Electorali ejus omiſſio fidei inſtrumenti non derogat ſed mulctam ſaltem operatur *v.* CARPZ. *Pr. tit. 22. art. 1.* DN. BERG. *in elect. proc. execut. §. 9. ſeqq.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 25. enunc. 23.* ſi quis ſine inſtrumento judicialiter debitum confiteatur, in eum etiam executio decernitur CARPZ. *d. l. n. 20.* ſed hic caſus à præcedente, quoad prævium procedendi modum, differt.

§. 10. Exigit actor recognitionem, eaque facta, condemnationem. Sed legis autoritate obtinet alternatio, ut reus documentum vel recognoſcere vel jurato diffiteri debeat *v.* CARPZOV. *tit. 22. art. 2.* DN. BERG. *d. l. §. 26.* licet ſola recognitio per ſententiam ei injuncta ſit *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit. 25. enunc. 28.* hinc vel condemnatio vel abſolutio ſequitur. De cætero diffeſſio jurata, prout fert uſus fori, neque ab actore probatione contraria impediri, neque à reo defenſione conſcientiæ declinari poteſt, quemadmodum etiam manum & ſigillum recognoſcens ad diffeſſionem contentorum regulariter non admittitur *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 25. enunc. 27. 31. tit. 19. enunc. 2. tit. 25. enunc. 24. ſeqq.* Si inſtrumentum publicum ſive judiciale ſit, ſine recognitione ſtatim executio decernitur *v.* BERG. *in elect. proc. execut. §. 24.*

§. 11. In proceſſu executivo ceſſant exceptiones illiquidæ, hinc, ſi opponantur, vel ad reconventionem vel ſeparatam actionem, prout connexitas adeſt vel deficit, rejiciuntur. Liquidis vero exceptionibus uti poteſt reus, neque hoc ad certas exceptiones reſtringi, ſed quoad omnes potius peremtorias admitti debet *v.* CARPZOV. *tit. 22. art. 3.*

modo

Digitized by Google

modo ante executionem illæ opponantur, jure tamen Saxonico Electorali, in ipſa etiam executione, ſolutionis & compenſationis exceptionem opponere licet *Deciſ. Saxon. 2.*

§. 12. Illæ vero exceptiones dicuntur liquidæ, quæ confeſſione adverſarii, ex actis vel inſtrumento liquido probari poſſunt, & quidem incontinenti, id eſt, intra ſpatium Saxonicum, ita ut probatio plene abſolvatur CARPZ. *tit. 22. art. 4.* Sed jure Saxonico recentiori, ſi reo in citatione editio exceptionum ſimul injuncta ſit intra tres hebdomadas; à tempore inſinuati libelli computandas, exceptiones edi ac in termino præfixo deinceps probari debent *Deciſ. Saxon. 2.* v. DN. BERG. *in elect. proc. execut. §. 37.*

§. 13. In proceſſu igitur executivo non habet locum regulariter delatio juramenti, nec probatio per teſtes, licet ſuper horum examine Notarius vel alius judex inſtrumentum confecerit, illudque probandis exceptionibus producatur, licet cum CARPZOVIO *tit. 22. art. 4. n. 4.* & *p. 1. C. 8. D. 30.* nonnulli hanc probationem admittant, ſed uſus fori hodie refragatur. Porro reus, ad fundandam exceptionem, ab actore petere nequit documentorum editionem. Quin tamen iſta jure contrario mutari queant, dubium non eſt: Sic in foro Magdeburgico delatio juramenti admittitur *v.* BERG. *d. l. §. 38. 39.*

§. 14. Cæterum dicta pertinent ad eas exceptiones, quibus jus actoris in ſe validum oppugnatur, quæque adeo in proceſſum executivum incidunt, ac à reo probari debent. Alia vero ratio eſt earum exceptionum, quibus jus actoris nondum maturum & efficax eſſe contenditur, qualis eſt exceptio non purificatæ conditionis, aut non impleti contractus: Harum enim exceptionum impletio cum ab actore ante probanda ſit, quam is cum effectu agere queat, adeoque illæ proceſſum executivum antecedant, ideo quavis probatione, etiam teſtibus & juramenti delatione, expediri poſſunt; Et nihil refert, ſive ante, ſive poſt recognitionem objiciantur, nec aliud jus obtinet inter mercatores *v.* BERG. *d. l. §. 12. 29. ſeqq.*

§. 15. Exinde ſequitur, quod exceptio non numeratæ pecuniæ privilegiata eodem cum effectu in proceſſu executivo opponi queat; licet enim numeratio pecuniæ per ipſam rei confeſſionem, in inſtrumento obligationis factam, probetur, attamen cum jus civile, neglecta

§. 19. Eximia ſpecies proceſſus executivi eſt proceſſus cambialis, in quo hoc ſingulare eſt, quod reus, facta literarum cambialium recognitione, arreſto perſonali detineatur, donec ſolvat, modo revera jure cambii obligetur. Hinc etiam cavendum eſſe monent, ne in cauſa cambiali, à debitore contumace petatur recognitio ſub pœna recogniti, cum potius recognitio & ſolutio juxta ſtilum cambialem, *bey vermeidung anderer anordnung* petenda ſit, niſi quis proceſſum cambialem in ſimplicem executivum degenerare velit *v.* DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit.* 25. *enunc.* 20. Judicem tamen non erraturum putem, ſi, correcto petentis errore, proceſſui cambiali convenienter pronunciet *v. l. un. C. ut quæ deſ. advoc. part. l.* 4. §. 8. *de damn. inf.* In hæredes debitoris ex literis cambialibus ſaltem executive agitur *v.* DN. BERG. *d. l.* §. 50. *ſeqq.*

CAPUT XIII.

DE PROCESSU CONCURSUS ET ARRESTI.

SUMMARIA.

Concurſus proceſſus eſt plurium proceſſuum conjunctio §. 1.
Ex qua conjunctione ſingularia nonnulla oriuntur §. 2. 3.
In ſpecie creditores chirographarii de arreſto ſolent eſſe ſolliciti, hujus natura ex ſenſu communi §. 4.
Arreſti Saxonici indoles & requiſita §. 5.
Arreſtum etiam mediate impetrare licet §. 6.
Omnes debitoris res arreſto regulariter conſtringi poſſunt §. 7.
Impetrandum illud eſt à judice competente §. 8.
Qualis certo caſu eſt Superior §. 9.
Arreſti petendi locus & tempus §. 10.
Judicis in eo concedendo officium §. 11.
Arreſti impetrati renovatio certo tempore & modo fieri debet §. 12. 13.
Renovationem ſequitur arreſtorum proſecutio, hujus neglectæ vel peractæ effectus §. 14. 15.
Ex arreſto valido oritur jus pignoris, cujus prærogativa ex tempore regulariter æſtimatur §. 16.
Arreſtum quomodo aliis cedi queat §. 17.

§. 1.

CONcurſus Proceſſus nihil aliud eſt quam *plurium proceſſuum conjunctio*, nam creditores concurrentes, ex ſuo ſinguli jure, contra debitorem agunt. Hinc ſicut alias judex ad agendum neminem adigere poteſt, ita, quamdiu creditores ſolutionem non urgent, ille etiam concurſum formare ac eos ad de-

Digitized by Google

deducenda debita provocare nequit *v.* Dn. Rivin. *ad O. P. S. tit. 41. enunc. 1.* Porro ſi creditor aliquis liquidum habeat inſtrumentum, ille etiam in concurſu jure proceſſus executivi merito gaudet *v.* Dn. Berger. *in elect. proc. execut. §. 40. 41.* Denique illud extra dubium eſt, quod creditores concurrentes jura ſua probare debeant *v.* Carpz. *p. 1. C. 28. D. 1. 6.*

§. 2. Interim plurium litigantium conjunctio nonnulla ſingularia operatur: Nam (1.) debitor latitans aliquando edictaliter citatur, vel etiam curator bonorum aut litis conſtituitur, qui ejus vices ſubeat *v.* Carpz. *p. 1. C. 28. D. 7. 8.* (2.) orto concurſu creditores cunctantes ſub pœna præcluſi provocantur, vel etiam, ſi juſta abſentiæ cauſa ſubeſſe videatur, proceſſus, ſalvo abſentium jure, peragitur *v.* Carpz. *d. l. D. 3 4.* Quo loco obſervandum, quod præcluſus, finito concurſu, à debitore ſuum nihilominus exigere queat, nam excluſio non hujus, ſed creditorum cauſa fit; præterea neglectus edictalis citationis non noceat ei, de cujus jure ex actis ſatis conſtat *v.* Rivin. *d. tit. 41. enunc. 8. 25.*

§. 3. Cum etiam (3.) creditores non tantum contra debitorem agant, ſed & inter ſe certent, hinc quoad modum probandi, ſententiam & executionem ſingularia quædam non poſſunt non occurrere, *v.* Carpz. *p. 1. C. 28. D. 11.* In ſpecie, durante concurſu exactiones particulares ceſſare debent, curator tamen litis agere nequit contra eum, qui ſibi ex bonis debitoris proſpicere auſus eſt *v.* Rivin. *d. tit. 41. enunc. 15. ſeqq.* Quodſi etiam alicujus creditoris jus ſit liquidum, ille ſuum ex maſſa bonorum recte tollit, cæteris licet adhuc inter ſe certantibus *v.* Carpz. *p. 1. C. 28. D. 5.* Rivin. *d. l. enunc. 22.* De cætero in judicanda creditorum prærogativa, Statuta debitoris domicilii, quoad mobilia, attenduntur, ac creditoribus ſeparationem bonorum urgere licet *v.* Carpz. *d. l. D 9. 10.* de qua in genere *lib. 7. c. 18.* dictum.

§. 4. Denique creditores chirographarii (4.) de jure reali per arreſtum conſequendo ſolent eſſe ſolliciti, de quo ſpecialius nonnihil agendum erit. Ex communi ſenſu arreſtum eſt, *quo debitoris perſona vel bona detinentur*, quod regulariter illicitum eſt, aliis tamen remediis deficientibus, aut ex debitoris conſenſu, defendendo juri, recte adhibetur, nempe ſi debitor de fuga vel dilapidatione ſit ſuſpectus, aut in ejus domicilio juſtitiæ adminiſtratio obtineri nequeat, vel debitor

ad

ad arreſtum ſe obſtrinxerit. Eſt tamen tale arreſtum relaxandum, ſi debitor idonee caveat *v. O. P. S. tit. 51. §. 1. ſeqq.* CARPZ. *p. 1. C. 30. D. 1. ſeqq.* MEV. *de arreſt. c. 6. n. 3.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 51. enunc. 1. ſeqq.*

§. 5. Præter commune illud arreſtum, etiam ſpeciale Saxonicum occurrit; quod eſt *actus, quo in bonis debitoris facultatibus lapſi, creditor, ope judicis, pignus legitime conſequitur O. P. S. tit. 51. p. 1. C. 29.* ex quo ejus à communi differentia facile intelligitur *v.* CARPZ. *Pr. tit. 21. art. 1. n. 1. ſeqq.* poteſt etiam ipſum jus pignoris, arreſti nomine intelligi. Ut autem locum habeat, duo requiruntur (1.) ut arreſtaturus debitum probet, quod etiam copiis non vidimatis fieri poteſt *v. Reſcript. Elect. 1682. Ordin. Camb. Lipſ. præfix.* (2.) ut doceat debitorem bonis eſſe lapſum *O. P. S. tit. 51. §. 6.* CARPZ. *Pr. tit. 21. art. 1.* DN. RIVIN. *d. tit. 51. enunc. 5. ſeqq.*

§. 6. Poſitis hiſce requiſitis, cuivis creditori arreſtum impetrare licet, etiam per procuratorem ſpeciali mandato inſtructum vel de rato caventem ſi fuerit perſona conjuncta *O. P. S. tit. 51. §. 12.* CARPZOV. *d. tit. 21. art. 2. n. 1. ſeqq.* Uſu tamen fori ſufficiunt literæ, quibus arreſti impetratio alicui eſt commiſſa MEV. *de arreſt. c. 7. n. 82.* CARPZ. *l. 4. Reſp. 36.* quod cum temperamento aliquo confirmatum *d. Reſcript. Elect. 1682. §. wer wegen eines andern.* Curator etiam mulieris, ſine hujus interventu, arreſtum valide impetrare poſſe cenſetur *v.* RIVIN. *d. tit. 51. enunc. 10. ſeqq.*

§. 7. Arreſtum regulariter in omnibus bonis debitoris impetrari poteſt, adeoque etiam in annuis penſionibus, libris ſtudioſorum, ſalariis & bonis feudalibus. Generaliter impetratum extenditur etiam ad bona futura, ſi vero in rebus certis ſaltem decretum ſit, tum reliqua bona non afficit *v.* CARPZ. *d. tit. 21. art. 2. n. 22. ſeqq.* Alimenta & ſtipendia tamen arreſto conſtringi nequeunt CARPZOV. *d. l. n. 35. ſeqq.* quemadmodum etiam arreſta in partibus metallicis non niſi ob debita metallaria, vel ob alia, non niſi conſenſu debitoris, vel propter ejus fugam concedenda eſſe cenſentur *v.* RIVIN. *d. tit. 51. enunc. 19. 20.* multo minus bona aliena arreſto affici poſſunt *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 48. enunc. 2.*

§. 8. Impetrandum eſt arreſtum à judice competente, qui habet jurisdictionem inferiorem. Talis autem eſt quoad nomina, judex

Qqq qqq qqq 3 domi-

domicilii, quoad bona immobilia, judex rei ſitæ, quoad mobilia, uterque *O.P.S.tit.*51. §.*9.* RIVIN. *ad d.t. enunc.*14.15.16. Si in bonis feudalibus arreſtum concedendum ſit, judex, qui dominum feudi ſimul non repræſentat, ſaltem quoad fructus, ſed dominus feudi, etiam quoad proprietatem & ſubſtantiam, illud concedere poteſt *d.t.*51. §.*10.tit.*48. §.*2.* vid. *c.11.* §. 24.25.

§. 9. Si debitor ſub eodem judice inferiore bona habeat, arreſtum coram Superiore non recte impetratur, cum is prima inſtantia ſe privaverit, dum inferiori jurisdictionem conceſſit *v.* BERG. *in reſolut.* LAUTERB. *de jurisdict. qu.3.* ſi vero ſub diverſis ejusdem Territorii jurisdictionibus bona exiſtant, quod creditori probandum, tum arreſtum à Superiore recte impetratur, ac conceſſum omnia bona in Territorio occurrentia afficit, niſi quædam ditiones, vel etiam res, ut partes metallicæ, exceptæ ſint *v.O.P.S.tit.*51. §.11. RIVIN. *d.t.enunc.*18. Eſt etiam arreſtum ejusmodi generale judicibus inferioribus denunciandum, omiſſa tamen denunciatione, nihilominus illud valet, ſed ſalvo jure, interim ab aliis, coram judice inferiore, acquiſito *v.* RIVIN. *d.tit. enunc.*22.*conf.* CARPZ. *Pr.tit.*21. *art.*3.*n.*35.*ſeqq.*

§. 10. Petere licet arreſtum tam in judicio, quam extra ejus locum quovis tempore, adeoque etiam poſt obitum debitoris, intra triceſimum diem, nec non concurſu creditorum jam exiſtente CARPZ. *d. tit.* 21. *art.*3. *n.*1.*ſeqq.* poſt emiſſas tamen ad liquidandum citationes arreſtum impetrari non poſſe cenſetur *v.* DN. RIVIN. *ad O.P.S. tit.* 48. *enunc.*1. Eſt porro in ſcriptis petendum *O.P.S. tit.*48. §.1. ſed uſus fori etiam admittit arreſtum oretenus impetratum.

§. 11. Judex promte illud concedere ac tempus factæ conceſſionis ad acta conſignare debet, ſi ob ejus moram arreſtaturum alius prævertat, ille nihilominus præfertur *v.* CARPZ. *p.1.C.*28.*D.*145. Eſt quoque arreſtum debitori denunciandum, nam alias ignorans valide alienas aut creditoribus ſolvit neque has res arreſtum afficit *O.P.S. tit.*51. §.*7.8.* RIVIN. *ad d.tit.*51. *enunc.*23.24. præterea alii creditores, qui interim à debitore, arreſtum impetratum ignorante, hypothecam conſecuti ſunt, arreſtanti præferuntur *O.P.S. tit.*48. §. *1.*

§. 12. Arreſtum impetratum, bis de una quaterdena in aliam renovari, ac cum ſecunda renovatione libellus, addita debiti probatione, offerri

Digitized by Google

offerri & citatio debitoris peti debet, alias arreſtum concidit *O. P. S. tit.51. §.13. ſeqq.* CARPZ. *Pr. tit. 21. art. 4.* Perinde autem eſſe cenſetur, ſive quaterdenam à tempore petiti, ſive conceſſi arreſti computes *v.* DN. RIVIN. *ad d. tit. 51. enunc. 25.* De cætero ita illa computatur, ut poſt diem petitionis vel conceſſionis, quatuordecim dies numerentur, ac ultimo prima fiat renovatio, poſt quam idem calculus quoad ſecundam renovationem obſervatur. Non autem fit computatio de momento in momentum, ceu voluit CARPZOV. *p. 1. C. 29. D. 10.* Sed toto ultimo die renovatio fieri poteſt CARPZ. *l. 4. Reſp. 37. Proc. tit. 21. art. 4. n. 18. ſeqq.*

§. 13. Anticipatio eo quidem effectu non eſt permiſſa, ut anticipans ordinem præſcriptum mutare queat *O. P. S. tit. 51. §. 15.* innoxia tamen illa eſt, ſi id, quod agendum erat, debito tempore repetatur DN. RIVIN. *d. tit. 51. enunc. 26.* Cum libello arreſtatorio inſtrumenti obligatorii originale vel ſaltem copia vidimata exhiberi debet, aliàs arreſtum corruit, nec ſufficit ſe remittere ad acta, in quibus ratione liquidi res judicata deprehenditur, aut ad demonſtrandum debitum juramentum deferre. Nullitas quoque arreſti metuenda, ſi citatio ad terminum proſecutionis non petatur RIVIN. *d. l. enunc. 27. ſeqq.*

§. 14. Renovatione legitimè facta, in termino præfixo arreſtorum proſecutio fieri debet, ſive compareat arreſtatus, ſive non. Si vero arreſtans proſecutionem negligat, arreſtum nullum declaratur, quod tamen non ſatis certum *v.* RIVIN. *d. tit. 51. enunc. 35.* Si autem arreſtans debitum probet, arreſtum confirmatur; ſi ejus petendi ſufficiens cauſa non ſubſit, in totum relaxatur. In caſu dubio cautio præſtanda, ut tamen, ea non ſufficiente, in ſubſidium valeat arreſtum *O. P. S. tit. 51. §. 15. 18. v.* MEV. *p. 3. Dec. 210. p. 4. D. 16. p. 6. D. 124.* RIVIN. *d. t. 51. enunc. 39. ſeqq.* De cætero reus ſuper exceptionibus ſuis juramentum deferre poteſt, ſi proceſſus arreſtatorius ſit ſummarius, non vero, ſi executivus RIVIN. *d. tit. 51. enunc. 32. ſeqq.*

§. 15. Quamvis arreſtum non ſubſiſtat, reus tamen ad actionem inſtitutam, ſi judex ratione ejus competens ſit, reſpondere tenetur, CARPZ. *tit. 21. art. 5. n. 46. ſeqq.* quemadmodum etiam creditori cambiali, qui arreſtum impetravit, integrum eſt, contra debitoris perſonam jus cambii exercere *v.* RIVIN. *d. tit. 51. enunc. 36. 37.* De cætero

acqui-

Digitized by Google

acquiſita contra debitorem jura, aliis creditoribus, non citatis & auditis, non obſunt, niſi quod creditor arreſtans, ex arreſto ſuo prioritatem aliquam conſequatur. Conſultum igitur eſt, plures creditores eodem proceſſu conjungere *O. P. S. tit. 51. §. 16. 17.* ac ipſis creditoribus quoque utile eſſe cenſetur, in primo termino ſtatim ſuper prioritate certare, expenſis ex maſſa bonorum debitoris deſumtis, cum, ſi per leuterationem vel appellationem jura ſua contra alios demum defendant, expenſas de ſuo erogare teneantur.

§. 16. Effectus arreſti valide impetrati eſt jus pignoris, cujus prærogativa ex tempore æſtimatur, de quo ſi exacte non conſtet, plures arreſtantes eadem claſſe cenſentur *O. P. S. tit. 48. §. 1.* Carpz. *tit. 21. art. 5. n. 1. ſeqq.* Rivin. *ad O. P. S. tit. 48. enunc. 4. 5.* Lipſiæ tamen ſpecialiter conſtitutum, ut creditores contra mercatorem bonis lapſum concurrentes, æquales habeantur, ſi præſentes intra quatuordecim, abſentes vero, quadraginta dies, arreſtum impetraverint *v. Reſcript. Elector. 1682. Ordinat. mercat. Lipſ. p. 58. annexum* Rivin. *d. tit. 48. enunc. 6.*

§. 17. Jus arreſti aliis etiam cedi poteſt, & licet alias hypotheca judicialis extrajudicialiter in alium jure Saxonico transferri queat *O. P. S. tit. 46. §. 7. Deciſ. Sax. 40.* attamen arreſtans jus arreſti uni vel quibusdam ex creditoribus ſuis non aliter cedere poteſt, quam cum conſenſu judicis, à quo illud fuit conceſſum, & ſi illud à Superiore impetratum ſit, tam ejus, quam judicis inferioris, ſub quo bona ſita ſunt, conſenſus requiritur *O. P. S. tit. 51. §. fin.* Ex quibus ſequi videtur, quod, ſi arreſtans creditoribus arreſtati, vel ſuis conjunctim arreſtum cedere velit, id etiam extrajudicialiter fieri queat.

CAPUT

CAPUT XIV.
DE PROCESSU PROVOCATORIO.

SUMMARIA.

Ad agendum recte quis aliquando provocatur §. 1.
Remedii ex L. diffamari indoles & fundamentum §. 2.
Analogiæ juris illud eſt conſentaneum §. 3. 4.
Remedii hujus cauſa movens & intentio §. 5.
Non datur illud contra poſſeſſorem nec ad avertendam inquiſitionem §. 6.
Ob injurias quæ debendi cauſam habent conjunctam recte illud inſtituitur §. 7.
Etiam ob injurias nudas, nec tamen cum actione injuriarum recte cumulatur §. 8.
Ob diffamationem, quæ debitum conditionale vel in diem reſpicit, quatenus hoc remedium locum habeat §. 9.
Inſtituendum eſt coram judice diffamati, non ubique §. 10.
Poteſt etiam moveri coram eo judice diffamati, qui in cauſa principali judicare nequit, ex ſententia quorundam §. 11.
Quæ rejicitur §. 12.
Remotis dubitandi rationibus ac oſtenſa erroris origine §. 13.
Judicii diffamatorii præſuppoſitum & indoles §. 14.
Diffamatio in termino negata à diffamato probari, conceſſæ vero contenta à diffamante oſtendi debent §. 15.
Exitus hujus probationis §. 16. 17.
Poteſt etiam diffamans ad actionis principalis inſtitutionem compelli §. 18.
Hæc vero vel coram judice judicii diffamatorii vel alio competente inſtitui poteſt ejusque exitus eſt ordinarius §. 19.
Pœna contumaciæ in judicio diffamatorio commiſſæ §. 20.
Remedii ex L. ſi contendat natura, fundamentum & cauſa movens §. 21.
Utrum per modum actionis vel exceptionis illud proponatur §. 22.
Sed quoad modum proponendi cum remedio ex L. diffamari coincidit §. 23.
Ab hoc quomodo illud recte diſcernatur §. 24.
Probatio in remedio ex L. ſi contendat, ex conſvetis regulis judicanda §. 25.
Fidejuſſor provocans confidejuſſoris idoneitatem probare non debet §. 26.

§. 1.

REgulariter quidem cuivis liberum eſt, an & quando ſuo jure uti velit *v. l. un. C. ut nem. invit. ager.* ſi quis tamen vel falſo jus aliquod jactet, vel quod ei revera competit, in alterius præjudicium, differat, tum recte ad juris, quod vel habet, vel ſe habere jactat, deductionem provocatur, quo nomine duo remedia provocatoria, nempe ex *L. diffamari* & ex *L. ſi contendat* innotuerunt, de quibus nunc aliqua etiam dicenda ſunt.

§. 2. Remedium ex L. diffamari eſt *actio vel medium forenſe, quo is, qui jus aliquod erga alium ſibi competere jactat, ab hoc provocatur, ut illud deducat, aut; hoc non facto, impoſterum ſileat, hoc eſt, jure ſuo, ſi quod habet, privetur.* Fundamentum ejus eſſe cenſetur in *l. 5. C. de ingen. manum v.* CARPZOV. *Pr. tit. 20. art. 1. n. 1.* Sed recentiores id agnoſcere nolunt *v.* DN. BERG. *in elect. proc. provoc.* §. 4. 5. de quo non valde contendendum videtur, cum remedium hoc non meri juris poſitivi ſit, ſed generali æquitatis principio, quo in alterius præjudicium ſine cauſa nihil faciendum eſt, nitatur; proceſſus autem ex indole facti, & habitu imperii civilis ac judiciorum fere dependeat.

§. 3. Num hoc remedium, *actio*, an *imploratio officii judicis* ſit, diſputari ſolet *v.* CARPZ. *d. l. n.* 5. BERG. *d. l.* §. 8. quæ diſquiſitio, poſitis præjudiciis, de nudo nomine eſſe deprehenditur. Analogiæ autem juris hoc remedium non convenire, non facile crediderim, utut ejus abuſus probari nequeat: Nam minæ quidem luſoriæ haut debent attendi *l. 4. ſi plus quam per leg. Falcid. l. 9. quod met. cauſ.* ſed poterit juſtus obſcurandi juris metus ſubeſſe: Deinde exceptiones quidem perpetuæ ſunt *l. 5.* §. *6. de dol. & met. except.* ut ſcilicet directe non præſcribantur; Aſt aliis modis jus exceptionum tolli vel ſaltem inefficax fieri poteſt: Hinc nec teſtimonium ad perpetuam rei memoriam *c. 5. X. ut lit. non conteſt. c. 41. X. de teſt.* auxilium ſatis validum ſemper præſtare poteſt, cum ad ea, quæ ſuperveniunt, ac in mutando jure magnas habere poſſunt partes, non extendatur.

§. 4. Denique nec illud obeſt, quod provocaturus, ſi ejus interſit, actione alia, ac in ſpecie aliquando actione injuriarum *l. 15.* §. *33. de injur.* jus ſuum exequi poſſit: Nam ideo remedium provocatorium à juris ratione non eſt alienum, cum ob jactationem alterius, alteri merito liberum eſſe debeat, num hoc an alio tempore, de jure ſuo contendere velit, maxime cum magis videatur expeditum, alium ad agendum provocare, quam actionem contra illum inſtituere, quæ ſane nonnunquam, pro conditione adverſarii, valde moleſta eſſe & tamen optato effectu deſtitui poteſt *conf.* HUBER. *in poſit. ad ff. de injur. n. 5.*

§. 5. Fit provocatio ob alterius jactationem, ſive diffamationem, quæ ex malitia, vel errore aut imprudentia originem habet *v.* DN. BERGER. *in elect. proc. provoc.* §. 9. Imo fieri poteſt, ut diffamatio

veri-

Digitized by Google

veritati ſit conſentanea, ex quo liquet, quod illa non ſemper juxta rei veritatem, ſed opinionem ſaltem aut prætextum provocantis, pro diffamatione haberi debeat. Provocatur autem diffamans, ut agat, vel, eo non facto, jus ſi quod habet amittat, hinc provocationis judicium eſt præparatorium, quod principale à diffamante inſtituendum ſequi poteſt *v.* CARPZ. *tit.20.art.1.n.19.*

§. 6. Locum ergo habet provocatio, quoties injuſta diffamatio ſubeſſe exiſtimatur *v.* CARPZ. *tit.20. art.2.* BERG. *d. l. § 11.* Contra poſſeſſorem igitur eo effectu inſtitui nequit, ut is vel poſſeſſionem vel jus poſſidendi probare debeat, nam vel nulla ſubeſt diffamatio, vel, ſi hujus generis quid intervenerit, poſſeſſor tamen præſumtione munitur adeoque provocationis iniquitas ſtatim apparet. Ob rationem ſimilem pro avertenda, quæ ob juſta indicia imminet, inquiſitione, provocatio locum non habet *v.* CARPZ. *tit.* 20. *art.2. n. 41.ſeqq.* BERG. *d. l. §.15.* RIVIN. *ad O. P. S. tit.1. enunc.*24.28.31.32.

§. 7. Ob injurias verbales, quæ cauſam debendi habent conjunctam, ut ſi quis non debitorem, dixerit debitorem *l. 15. §.33. de injur.* vel fœmina ab aliquo ſe imprægnatam contendat, remedium provocatorium recte inſtituitur, tum enim non ad injuriam ſed adjunctam debendi cauſam pertinet *v.* RIVIN. *d. tit. 1. enunc. 27.* Sed propter injurias nudas & indeterminatas, incongrue provocatio fieri videtur, cum fruſtra ad agendum provocetur, cui actio manifeſte non competit.

§.8. Practici tamen eo etiam deveniunt, quorum ſententia ea ratione defendi poterit, quod injuriatus nihil aliud intendat, quam ut per impoſitionem ſilentii, publicum innocentiæ & bonæ exiſtimationis ſuæ conſequatur teſtimonium. De cætero cum remedio provocatorio actio injuriarum non recte cumulatur, cum illud huic ſit præjudiciale, neque illo inſtituto hæc tollitur *v.* CARPZ. *tit.* 20. *art.2.n.*26. *ſeqq. p.2.qu.97.n.67.ſeqq.* MEV. *p.1. Dec.144.* BERG. *d l. §.12.ſeqq.*

§. 9. Si diffamatio reſpiciat debitum conditionale vel in diem, provocatio itidem locum non habet CARPZOV. *tit.* 20. *art. 4. n. 9. p. 1. C.7. D.30.* alii tamen eam hoc caſu admittendam eſſe cenſent *v.* BERG. *in elect. proc. prov. §.15.16.* Sed videtur hic diſſenſus facile componi poſſe: Non poteſt diffamans provocari, ut, manente obligationis qualitate, ſtatim agat, nam hæc ſibi contradicunt: Poteſt tamen

men ad agendum provocari, ſi diffamatus conditionem vel diem remittat, remiſſionem vero nuda provocatione fieri non crediderim: Vel etiam poteſt ad illum effectum provocatio fieri, ut jus dubium ſaltem ad liquidum deducatur, ex quo deinde ſuo tempore actio moveri queat.

§. 10. Remedium ex L. diffamari inſtituitur coram judice diffamati Carpz. *tit. 20. art. 2. n. 1.* hic enim diffamantem provocatione ſua vult velut manuducere ad illud judicium, in quo actionem ſuam inſtituere queat. Alii coram quovis judice remedium illud proponi poſſe cenſent, licet neque ratione diffamantis neque diffamati alias competens ſit, cum diffamans ipſa diffamatione ſe ad hoc arctet *v.* Dn. Berg. *d. l.* §. 20. Verum cum ratio hæc ſupponat illud de quo quæritur, hinc ſententia illa parum probabilis, ac illi fere ſimilis eſt, quæ eum, qui in loco condicto non ſolvit, velut vagabundum, ubique poſſe conveniri contendit.

§. 11. Alia quæſtio eſt, an provocatio coram illo judice diffamati fieri queat, qui in cauſa principali judicare nequit, e. gr. an ob cauſam matrimonialem quis provocari queat in judicio ſeculari? Dicendum hoc videtur, cum (1.) diverſa ſint judicia provocatorium & principale, adeoque ſufficiat, quod judex quoad illud ſit competens, præterea (2.) in illo ſaltem intendatur, ut agat diffamans, non ubi agat, hinc etiam (3.) ejus ſit electio, quo in judicio diffamati actionem principalem velit inſtituere *v.* Mev. *p. 3. D. 212.*

§. 12. Verum rectius illud negatur *v.* Dn. Rivin. *ad O. P. S. tit. 1. enunc. 29.* nam fruſtra ad agendum quis provocatur eo in judicio, in quo agere nequit, aut fruſtra petitur, ut judex ſilentium imponat, i. e. auxilium neget ei, quem ſi vel maxime velit, juvare nequit. Sane manifeſtum eſt, hæc ſibi vel contradicere, vel ſaltem non cohærere: *Volo ut agas, ubi agere nequis* aut: *peto ut ejus actionem impoſterum non recipias, quam, ſi vel maxime velis, admittere non potes.* Ex quo liquet, quod ille, qui ratione judicii principalis eſt incompetens judex, etiam ratione provocatorii talis ſit.

§. 13. Ex quibus etiam rationes oppoſitæ facile diluuntur: Nam judicium præparatorium & principale quidem differunt, attamen hujus inſtitutio, illius eſt materia, de hac vero cum judex imploratus judica-

Digitized by Google

dicare nequeat, hinc etiam ratione judicii præparatorii incompetens eſſe deprehenditur. Eſto igitur, quod in hoc ſaltem intendatur, ut agat diffamans, non ubi agat, attamen nec de primo judex cognoſcere poteſt. Denique ex electione diffamantis hoc ſaltem ſequitur, quod cauſa principalis diverſis judicibus competentibus poſſit ſubjici, non autem, quod ad incompetentem etiam poſſit trahi. Origo erroris inde eſt, quod judicii principalis *inſtitutio* & *tractatio* non fuerint diſcretæ: Hæc cum ad judicium præparatorium non pertineat, hinc cauſam principalem illud plane non ingredi, ſed ab eo penitus ſeparatam eſſe, male fuit exiſtimatum.

§. 14. Ut autem judicium diffamatorium admitti & citatio decerni queat, diffamatio ſummariter probanda eſt CARPZ. *tit. 20. art. 3. n. 1. p. 1. C. 7. D. 28.* documento originali vel copia vidimata aut etiam atteſtato teſtium, non autem juramenti delatione BERG. *in elect. proc. provoc. §. 26. 27. 28.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 1. enunc. 20. 21.* De cætero proceſſus diffamatorius eſt ſummarius CARPZ. *Pr. tit. 1. art. 1. n. 49.* in eoque provocans actoris, provocatus vero Rei vicem ſuſtinet CARPZ. *tit. 20. art. 1. n. 21.* BERG. *d. l. §. 19.* Gvarandam tamen & ſatisdationem in foro Saxonico provocans non præſtat CARPZ. *d. tit. 20. art. 3. n. 6.* BERG. *d. l. §. 25.*

§. 15. Si in termino præfixo diffamans diffamationem neget, plena probatione convincendus eſt *v.* RIVIN. *d. tit. 1. enunc. 21.* & forte delatio juramenti, quam, ad inchoandum proceſſum diffamatorium, non admitti modo diximus, tum etiam locum habet. Si vero diffamans vel ſtatim vel convictus diffamationem confiteatur, poterit ſuper ejus contentis, antequam ei per ſententiam probatio fuerit injuncta, diffamato juramentum deferre *v.* RIVIN. *d. tit. 1. enunc. 25.* BERG. *d. l. §. 40.* Omiſſa autem delatione judex diffamanti probationem contentorum, e. gr. intra duplicatum ſpatium Saxonicum peragendam, imponit CARPZ. *tit. 20. art. 1. n. 14. art. 3. n. 37.* BERG. *d. l. §. 35.*

§. 16. Utroque autem caſu, ſive per juramentum, ſive probationem aliam contenta diffamationis ad liquidum ſint deducenda, proceſſus diffamatorius in principalem degenerat, cujus exitus eſt, ut diffamato juramentum recuſante vel deferente, diffamans abſolvatur eique expenſæ reſtituantur, illo autem juramentum præſtante, diffamanti per-

petuum ſilentium ſine expenſis tamen, imponatur *v.* BERG. *d. l.* §. 41. Forte etiam primo caſu diffamatus, ratione cauſæ principalis, condemnari poteſt; æquum ſane hoc puto, cum juramentum recuſans putativæ diffamationis contenta fateatur, etſi juxta regulas forenſes condemnatio forſitan omittitur.

§. 17. Porro ſi diffamans diffamationem probet, diffamatus condemnatur, ex quo id, quod modo dixi, etiam magis probabile redditur; Si vero in probatione deficiat, perpetuum ſilentium ei imponitur, ad hanc tamen condemnationem non aliter poſſe perveniri, quam ſi expreſſe ſub comminatione perpetui ſilentii probatio fuerit injuncta, alioquin omiſſa hac clauſula diffamantem, etiam poſt elapſum terminum probatorium, adhuc admittendum eſſe, quidam cenſent. De cætero effectus ſilentii perpetui eſt, ut diffamans in nullo judicio amplius ſit audiendus *v.* BERG. *d. l.* §. 42. de quo ex fundamentis *lib. 1. c. 10.* in genere propoſitis judicandum.

§. 18. Quando de diffamatione ſatis conſtat, poteſt etiam judex diffamantem ad actionis principalis inſtitutionem compellere, qui modus præcipue obſervandus eſſe perhibetur, quando cauſa principalis eſt ordinaria *v.* CARPZ. *tit. 20. art. 3. n. 43.* imo in genere melius eſſe exiſtimatur, ſi nullo caſuum diſcrimine actionis inſtitutio imponatur BERG. *d. l.* §. 55. Sed tamen modus præcedens abbreviandis litibus eſt accommodatior. Quodſi diffamans intra terminum præfixum actionem non inſtituat, perpetuum ſilentium ei quoque imponitur CARPZ. *d. tit. 20. art. 3. n. 46.* BERG. *d. l.* §. 35. 36.

§. 19. De cætero in arbitrio diffamantis eſt, utrum coram judice judicii diffamatorii, an alio actionem principalem inſtituere velit CARPZ. *tit. 20. art. 2. n. 15.* BERG. *d. l.* §. 22. *ſeqq.* modo competens ſit *v.* §. 10. *ſeqq. h.* Inſtituta autem actione principali, judicium diffamatorium evaneſcit CARPZ. *tit. 20. art. 1. n. 23.* BERG. *d. l.* §. 46. hinc etiam fruſtraneum eſt, eum qui jam actionem ultro inſtituit, remedio ex L. diffamari ad agendum provocare *v.* RIVIN. *ad O. P. S. tit. 1. enunc. 30.* Exitus autem inſtitutæ actionis eſt ordinarius, nam, actore vincente, reus condemnatur, ſuccumbente, abſolvitur, nec opus eſt ut illi ſilentium imponatur, cum ſola abſolutio reo ſecuritatem præſtet.

§. 20. Si in judicio diffamatorio, diffamatus emaneat, diffamans

ab

ab inſtantia abſolvitur ac inſuper contumax in expenſas & cautionem de lite proſequendâ condemnatur. Si vero diffamans emaneat, ejus contumacia non tribus, ut nonnulli cenſent *v.* CARPZOV. *tit.* 20. *art.* 3. *n.* 18. ſed duabus ſaltem ſententiis coercetur, nam prima vice ei injungitur reſponſio ſub pœna perpetui ſilentii, &, contumacia perſeverante, ſilentium imponitur *v.* RIVIN. *d. tit.* 1. *enunc.* 26. Poteſt etiam condemnatio in legitima impedimenta & executionem ſuo modo hic adhiberi. Ut autem ad pœnam ſilentii perpetui perveniri queat, requiritur, ut citatio legitime decreta, ac non tantum emanentis contumacia accuſata, ſed & ſententia interlocutoria deſuper lata ſit BERG. *in elect. proc. provoc.* §. 29. *ſeqq.*

§. 21. Remedium ex L. ſi contendat, eſt *provocatio eo fine facta, ut cunctans adverſarius jus ſuum deducat, aut, hoc non facto, impoſito ei ſilentio, jus provocantis confirmetur.* Fundatum eſſe cenſetur in *l.* 28. *de fidejuſſ. v.* CARPZ. *tit.* 20. *art,* 4. *n.* 1. quod tamen recentiores non admittunt *v.* BERG. *d. l.* §. 47. de quo non valde litigandum ob rationem §. 2. *h.* datam. Habet locum hoc remedium, quoties quis juris ſui deductionem, in alterius præjudicium, differt. In ſpecie igitur adhiberi poteſt contra ſucceſſores feudales, quo ad liquidum deducatur, num res quædam feudo cohærentes, allodiales an feudales ſint. *v.* BERG. *d. l.* §. 51. Inprimis vero circa exceptionem diviſionis fidejuſſoribus competentem ejus uſus ſe exſerit.

§. 22. Ex ſententia nonnullorum hoc remedium proponitur per modum actionis *v.* CARPZ. *tit.* 20. *art.* 4. *n.* 1. *ſeqq.* Alii per modum exceptionis illud adhiberi, nec adverſarium ad agendum, ſed replicandum eodem provocari cenſent DN. BERG. *d. l.* §. 1. 48. DN. RIVIN. *ad O. P. S. tit.* 1. *enunc.* 22. Rurſus alii illud tam per modum actionis, quam exceptionis proponi poſſe exiſtimant, ut etiam poſteriori caſu provocato liberum ſit, utrum replicando reſpondere, an actionem inſtituere velit. *v.* DN. BARTH. *diſſert. de negat. contract. unilat.* §. 5.

§. 23. Enimvero cum omne jus regulariter, pro re nata, ad agendum, excipiendum & replicandum ſit habile, fallax videtur doctrina, quæ aliquo illo externo accidentalique juris habitu ſecure nimis nititur. Mihi ſic potius videtur: Utrumque remedium ex *L. ſi contendat, & diffamari* omni caſu (ſi modo diffamatio non nuda ſit injuria) ut exceptionem & actionem poſſe conſiderari: Nam, ſi facta provocatione,

ad

ad diſcuſſionem cauſæ principalis ſtatim deveniatur *v.* §. *16. h.* pro *exceptione*, aut minimum *juris negatione* utrumque recte habebitur; ſi vero provocatus actionem inſtituat, *actionis præparatoriæ* inſtar erit. Ex quo ſequitur, quod utriusque remedii eadem ſit tractandi ratio ac idem exitus.

§. 24. Illud etiam ex dictis liquet, diſcrimen utriusque remedii, ab externo illo juris habitu non poſſe repeti. Vera differentia dependet à materia: Remedium ex L. diffamari præſupponit *diffamationem*, ex L. ſi contendat, *cunctationem*, hinc etiam vulgo recte dicitur; in illo requiri diffamationis probationem, in hoc autem non, quia ſcilicet nulla diffamatio adeſt *v.* CARPZ. *tit. 20. art. 4. n. 24.* Neque hæc doctrina tendit in fraudem legis, ceu veretur DN. THOMAS. *in not. ad* HUBER. *poſit. ff. de O. & A. n. 8.* nam non remediorum illorum ſurrogatio, ſed uniuscujusque in ſua materia uſus eâdem indicatur.

§. 25. Quoad probationem in cauſa principali, nihil ſingulare vel diverſum occurrit, ſed, juxta commune principium, affirmanti incumbit probatio, aut ex duobus affirmantibus ei, qui contra ſe habet præſumtionem, hinc nec ſemper provocato *v.* CARPZ. *tit. 13. art. 1. n. 36. tit. 20. art. 4. n. 18.* nec provocanti *v.* BRUNNEM. *proc. civ. c. 18. n. 1. in fin.* ſed nunc huic nunc illi, prout circumſtantiæ id exigunt, probatio eſt imponenda.

§. 26. In ſpecie quæritur, num fidejuſſor, qui quoad diviſionis exceptionem, creditorem provocavit, confidejuſſoris idoneitatem probare debeat? Negat hoc CARPZOV. *l. 3. Reſp. 64.* aſſerit vero DN. BERG. *in elect. proc. provoc:* §. *49.* Prior ſententia verior videtur, nam idoneitas, cum ab initio adfuerit, præſumitur, hinc fidejuſſor beneficio diviſionis tamdiu merito nititur, donec adverſarius defectum idoneitatis probaverit. Non obeſt, *quod idoneitas ſit facti;* eſt ſane, ſed talis quod præſumitur, ac è contrario defectus idoneitatis eſt etiam facti, verum ejusmodi, quod non præſumitur, hinc probari debet. Nec porro obſtat *l. 10. de fidejuſſ.* ibi enim non de *probatione idoneitatis*, ſed *cautionis in caſu dubio oblatæ admiſſione* ſermo eſt *add. Supr. l. 2. c. 6.* §. *15. conf.* BERG. *in reſol.* LAUT. *de duob. reis qu. 7.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XV.

DE PROCESSU POSSESSORIO.

SUMMARIA.

Ex regulis prudentiæ petitorium & poſſeſſorium diſtingvi cœpit §. 1.
In hoc explicando interpretes diſſentiunt, cum epicriſi §. 2. 3.
Quoad materiam judicii poſſeſſorii itidem interpretes non conveniunt §. 4.
Probatur ſententia communis quoad diſcrimen poſſeſſorii ordinarii & ſummarii §. 5.
Comparatio utriusque quoad uſum §. 6.
Proceſſus ſummarius in Saxonia eſt vel talis in ſpecie vel inhibitivus §. 7.
Ordinarius & ſummarius in ſpecie ex conſvetis regulis eſt intelligendus §. 8.
Inhibitionis indoles & materia §. 9.
Eam decernit judex competens prævio monitorio & aliquando excitatorio §. 10.
Inhibitionis qualitas, inſinuatio & repetitio §. 11.
Inhibitionis ad paritionem ſublatæ effectus §. 12.
Ceſſante paritione ac oſtenſa facti juſtitia vel implorante emanente aut ob defectum caſus inhibitivi vel vitium formæ inhibitio relaxatur §. 13.
Deficiente juſtitiæ demonſtratione aut in contumaciam inhibiti emanentis confirmatur ſed ſine refuſione expenſarum §. 14.
Inhibitus, confirmata inhibitione, etiam pœnam incurrit, niſi in petitorio vincat, vel lis transactione componatur §. 15.
Integra etiam pœna exigitur ſi ex parte inhibitio confirmata vel uni ſaltem paritum ſit §. 16.
In dubio inhibitio in citationem reſolvitur ac proceſſus inhibitivus in ordinarium commutatur §. 17.
Inſtituto petitorio aut poſſeſſorio tantum, de utroque recte pronunciat judex, ſi probatio ſufficiens adſit §. 18.
Epicriſis de cumulatione petitorii & poſſeſſorii §. 19.
Omne poſſeſſorium cum illo cumulari poteſt §. 20.
Poſſeſſorium quoque ordinarium & ſummarium cumulare licet §. 21.
Cumulatio actionum non ſtatim aſſerenda ob allegationem nonnullorum, quæ ad aliud judicium pertinent §. 22.

§. I.

NOn tantum de ipſa re, ſed & poſſeſſione litigari ſolet, ac, in tanta proceſſuum ambiguitate & tarditate, conſultum eſt, non omne jus, ſed illud ſolum, quod paulo celerius expediri ac poſſeſſionem præſtare poteſt, urgere *v. l. 24. de R. V.* Inde oritur diſcrimen judicii *petitorii*, quod ipſam rem & jus principale, & *poſſeſſorii*, quod poſſeſſionem ſaltem reſpicit. Præcipue autem illud occurrit circa jura realia *v.* CARPZ. *Pr. tit. 1. art. 5. n. 1. ſeqq.* poteſt tamen etiam, quoad perſonalia, ut in locationibus prædiorum, hodie inprimis locum habere.

§. 2. In explicanda autem poſſeſſorii diverſitate interpretes non conſentiunt. Communiter Poſſeſſorium in *Ordinarium* & *Summarium* ſive *Summariſſimum* diſcernitut CARPZ. *d. tit. 1. art. 5. n. 31. ſeqq.* Sed uti quidam differentiam illam plane non admittunt, ita alii poſſeſſorium ordinarium non ratione *modi procedendi*, ſed ſaltem *probationis* ſic dici poſſe contendunt, eo ſenſu: in ordinario poſſeſſorio requiri plenam probationem, ſed ſolennia proceſſus ordinarii, ac in ſpecie etiam illa, quæ circa probationem occurrunt, ab eodem abeſſe, nam omne judicium poſſeſſorium, cum ſit præparatorium petitorii, natura ſua eſſe ſummarium *v.* DN. BERG. *in elect. proc. poſſeſſ. §. 1. 29. in elect. proc. provoc. §. 10.*

§. 3. Sed alii rem invertunt, exiſtimantes, poſſeſſoria plena hodieque ſummaria eſſe debere, quatenus in iis ſemiplena probatio ſufficiat *v.* HUBER. *in poſit. ad l. de interd. n. 9.* juxta quam ſententiam poſſeſſorium ordinarium ſic dicitur ratione *modi procedendi*, non vero, *probationis.* Ex hac variatione hoc ſequi videtur, rationem, qua una vel altera ſententia defenditur, omni exceptione non eſſe majorem, adeoque nihil cauſæ ſubeſſe, cur in re, certo jure non definita, communem ſententiam eique ſurrogatum fori uſum, magni erroris arguere debeamus.

§. 4. Quoad materiam, judicium poſſeſſorium ordinarium & ſummarium non differt ex communi ſententia, hinc in hoc etiam interdicta adipiſcendæ & recuperandæ poſſeſſionis tractari poſſunt *v.* CARPZ. *l. 1. Reſp. 9.* Sed alii Summarium ad ſolam cauſam retinendæ poſſeſſionis reſtringi jubent in eoque de ſolo poſſeſſionis facto præſenti, nulla temporis aut modi habita ratione, diſquiri exiſtimant, ut tamen unicus actus poſſeſſorius, qui cauſam & occaſionem liti dedit, ad victoriam non ſufficiat, niſi antea à parte adverſa fuerit approbatus *v.* BERG. *de proc. poſſeſſor. §. 2 4. 24.*

§. 5. Mihi hactenus placet communis diſtinctio, ejusque fundamentum non incommode, ex *diverſo poſſeſſionis ſtatu* repeti poſſe videtur: Nam aliquando poſſeſſio *evidens* quidem ſed non ſatis *ſolida* eſt, ſicut è contrario *ſolidior*, quandoque *evidentia* deſtituitur: Illo caſu Summarium, hoc, ordinarium locum inveniet, perinde ſicut actioni executivæ ordinaria opponitur, ac per hanc illius effectus eliditur.

§. 6 Non

Digitized by Google

§. 6. Non tamen exiſtimandum quaſi hæc judicia ſe ſemper inſequantur: Nam aliquando ſtatim ordinarium poteſt inſtitui, vel etiam per ſummarium tota poſſeſſionis controverſia expediri, ac ordinario materia velut ſubtrahi: Aut ſi hæc ſuppetat, loco poſſeſſorii ordinarii, ſtatim petitorium moveri *v.* CARPZ. *tit. 1. art. 5. n. 33. ſeqq.* Præterea non videtur negandum, quin in poſſeſſorio ordinario, judex à conſvetis regulis, ex juſta cauſa, abire ac in eo ſummariter procedere queat, cum hæc facultas, quoad proceſſum ordinarium, in genere illi aſſeri ſoleat *v. c. 12. §. 2. h.*

§. 7. Proceſſus ſummarius, in Saxonia Electorali, diſtingvitur in *ſummarium in ſpecie*, in quo, inſtituta actione, ex æquo & bono proceditur, & *inhibitivum*, in quo, ad factam implorationem, inhibitiones decernuntur, per quas peculiaris forma ei conciliatur *v.* CARPZ. *tit. 1. art. 5. n. 59.* Hic in Curiis Provincialibus ſolet obſervari CARPZ. *tit. 23. art. 1. n. 9. ſeqq.* aliis tamen judiciis mixtum imperium, etiam in cauſis poſſeſſoriis, per præcepta pœnalia exercendi poteſtas competere cenſetur, ſicut inhibitionis à Curiis provincialibus haut decernendæ eſſe perhibentur, ſi cauſæ poſſeſſoriæ coram alio judicio jam ſint inſtitutæ *v.* CARPZ. *d. tit. 23. art. 2. n. 49.* BERG. *de proc. poſſeſſ. §. 6. n. 1. 2.*

§. 8. Proceſſus poſſeſſorius ordinarius & ſummarius in ſpecie, ex conſvetis horum proceſſuum regulis, quæ hic præſupponuntur, intelligendus eſt. In ſpecie quoad probationem moneri ſolet, quod in ſummario leviores probationes admittantur, adeoque unus teſtis juratus, vel duo injurati faciendæ fidei ſufficiant *v.* CARPZOV. *tit. 23. art. 1.* quod ultimum tamen in *Deciſ. Saxon. 1.* ad caſum imminentis periculi reſtringitur. Delationi juramenti in Summario locum non eſſe aliqui cenſent, ſed contrarium verius videtur *v.* BERG. *d. l. §. 3. in fin. §. 28. ſeqq.* add. *§. 37. 43. ſeqq.*

§. 9. De proceſſu inhibitivo nonnulla ſpecialius tradenda ſunt. Inhibitio eſt *præceptum pœnale ſuper momentanea & litigioſa poſſeſſione contra turbatores, cum clauſula juſtificatoria legitime decretum.* Decernitur in cauſis retinendæ poſſeſſionis contra turbatores, quod tamen non ita ſtricte accipiendum, ut cauſæ recuperandæ poſſeſſionis plane excludantur *v.* CARPZ. *tit. 23. art. 2.* Hoc ſane eo magis admittendum, quo minus ſæpe turbatio & dejectio diſcerni poſſunt, aut ſal-

tem quoad effectum differre ſolent. Imo in cauſis etiam adipiſcendæ poſſeſſionis, ſi non inhibitiones, tamen mandata pœnalia dari poſſent, etſi hactenus uſus fori id non obſervat.

§ 10. Decernit inhibitionem judex competens, ad implorationem ejus qui ſe læſum putat, prævio *monitorio*, quo lædenti injungitur, ut vel à gravando deſiſtat, vel facti ſui rationes intra certum tempus, utplurimum quatuordecim dies, Judici ſignificet. Hoc monitorium eſt inſtar citationis adeoque per nuncium juratum recte inſinuari ac de inſinuatione relatio fieri debet. Secuta reſponſione, judex utriusque partis fundamenta perpendit, ac ſi ita viſum fuerit, inhibitionem decernit. Quodſi de inſinuatione monitorii non conſtet, vel monitus non reſpondeat, *excitatorium*, quod vocant, emitti, ac perſeverante contumacia, inhibitio ſine reſponſione dari ſolet.

§. 11. Eſt autem inhibitio *mandatum pœnale*, nam ſub pœna 50. aureorum Rhenenſium paritio injungitur: Eſt tamen ſimul *mandatum cum clauſula juſtificatoria*, hinc non aliter paritionem exigit, quam deficientibus juſtis cauſis, hæ verò ſi doceri queant, inhibitio impune negligi poteſt. Inprimis ergò illa vim ſuam perdit, ſi inhibitus juſſu Principis aliquid fecerit, hinc caſus hic in inhibitione diſerte ſemper excipitur. De cætero inhibitio per miniſtrum publicum legitime eſt inſinuanda, ac eo nomine relatio facienda. Si inhibitus non pareat, ſine monitorio ſecunda tertiaque imo plures inhibitiones decernuntur, pœna ſemper duplicata *v.* CARPZ. *tit. 23. art. 3.*

§. 12. Si inhibitus pareat, in proximo termino Curiæ, vel in perſona vel per mandatarium, inſtrumentis aut teſtibus idoneis docere debet, quod ſtatim & plene paruerit, quo facto, inhibitio per décretum, *einen abſchied in der Güte* relaxatur CARPZ. *tit. 23. art. 4. n. 7. ſeqq.* Per id vero inhibitus hautquaquam conſtituitur in poſſeſſione, neque etiam liberatur à neceſſitate reſtituendi expenſas & damna, niſi probabiles rationes facti ſui inſuper reddere queat *v.* BERGER. *in elect. proc. poſſeſſ. §. 6. n. 4. 5.* nam paritio quidem oſtendit quod inhibitioni ſatisfecerit, non autem, quod ante eam recte egerit. Imo, facta ad paritionem relaxatione, inhibens ſive implorans poſſeſſor conſtituitur CARPZ. *d. art. 4. n. 56.*

§. 13. Quodſi non pareat inhibitus, in Termino præfixo ſuper juſtitia

ſtitia omiſſæ paritionis diſceptatur. Si igitur eam, etiam probatione leviori, doceat, inhibitio caſſatur ac inhibitus in poſſeſſione conſtituitur CARPZ. *tit.23. art.4.n.20.ſeqq. n.56.* expenſas tamen ab implorante non recuperat, cum hunc decreta inhibitio à temeritate excuſet CARPZ. *d.l. n.42.* Relaxatur etiam inhibitio, ſi implorans in termino emaneat, ac inhibitus, ejus contumacia accuſata, relaxationem petat CARPZ. *d.l. n.45.* quo caſu, præter effectum poſſeſſionis, etiam expenſas ei reſtitui, æquum videtur, nam præſumtionem ex inhibitione ortam, contumacia ſua à ſe velut repellit. Si ob defectum caſus inhibitivi vel vitium formæ inhibitio relaxetur, iſta relaxatio inhibito poſſeſſionem non præſtat BERG. *d.l. §.6. n.4.*

§.14. Vice verſa ſi inhibitus facti ſui idoneas rationes reddere nequeat, aut etiam contumaciter emaneat, inhibitio confirmatur ac implorans poſſeſſor declaratur. Neutro tamen caſu inhibitus expenſas refundere tenetur, quia *clauſulam juſtificatoriam pro ſe habet,* ut vult CARPZ. *d.art.4.n.36.40.45.55.* quæ tamen ratio parum ſolida eſt, nam clauſula illa facultatem cauſas adducendi inhibito quidem largitur, ſed juſtis cauſis deſtitutum non excuſat. Ratio igitur inde potius repetenda, quod *inhibitus in petitorio jus ſuum adhuc deducere queat:* Ex quo ſequitur, quod in hoc ſuccumbens etiam in expenſas poſſeſſorii ſit condemnandus.

§.15. Præterea confirmatæ inhibitionis is etiam eſt effectus, quod Fiſcalis multam ab inhibito exigat. Hactenus tamen exceptione inſtituendi petitorii ille excludi poteſt, ne vero hoc nimium differat inhibitus, certus terminus ei præfigitur; Hunc ſi elabi patiatur, vel in petitorio ſuccumbat, exactio pœnæ cum effectu fieri poteſt: Si autem vincat, pœna ceſſat. Num idem dicendum ſi lis tranſactione componatur, dubia quæſtio eſt *v.* BERG. *in elect. proc. poſſeſſ. §.6.n.8.* affirmativa tamen ſententia verior videtur: Nam pœna non ſimpliciter, ſed ſub conditione injuriæ alteri illatæ imponitur, hæc vero conditio non tantum deficit, ſi inhibitus vincat, ſed & ſi cum adverſario tranſigat.

§.16. Si inhibitio quoad unum alterumve articulum confirmetur, quoad alium vero relaxetur, multam dividendam ac pro rata ſolum articulorum confirmatorum exſolvendam eſſe, quidam exiſtimant *v.* CARPZ. *d.art.4.n.69.* ſed integra potius pœna præſtanda erit:

Digitized by Google

Nam ob unicum caput inhibitio pœnalis decerni potuiſſet, ergo in uno etiam injuſte admiſſa & continuata turbatio ſolidam pœnam meretur *v.* BERG. *d.* §. *6. n. 6.* Quodſi, inhibitionibus repetitis, ultimæ demum pareat inhibitus, multa præcedentibus inſerta nihilominus exigitur CARPZ. *d. art. 4. n. 65.*

§. 17. Aliquando, inſtituta deductione, jura partium dubia deprehenduntur, quo caſu inhibitio in vim ſimplicis citationis reſolvitur, ac proceſſus inhibitivus in ordinarium commutatur ex doctrina CARPZOVII *tit. 23. art. 4. n. 51.* quæ tamen diſplicet DN. BERGERO *d.* §. *6. n. 7.* exiſtimanti, judicium manere ſummarium ac ejus modum ſaltem variari. Sed CARPZOVIUS videtur loqui ex hypotheſi communi, hactenus falſitatis nondum ſatis convicta; vel judicium dicere ordinarium, intuitu proceſſus inhibitivi, quo ſenſu etiam ſummarium ordinarii titulum ferre poteſt. De cætero, reſoluta in citationem inhibitione, impetranti liberum eſſe cenſetur, utrum nova actione experiri, an veterem continuare velit.

§. 18. Inſtituto petitorio & probato duntaxat poſſeſſionis jure, ſuper hoc judex pronunciare non poſſe cenſetur: Sicut vice verſa, inſtituto poſſeſſorio de proprietate judicare nequit licet de hac ex actis liquido conſtet *arg. l. 18 comm. div. l. fin. C. de fideicom. libert, c. fin. X. de cauſ. poſſeſſ. & propr.* niſi utroque caſu clauſula ſalutaris libello ſit adjecta *v.* CARPZ. *l. 1. Reſp. 72. 73. Pr. tit. 1. art. 5. n. 18. 26.* LAUTERB. *C. J. de interd. n. 3. 4.* Sed iſta ex idea judicum pedaneorum fluunt, ac commendandis vulgaribus clauſulis dicuntur. Alias, cum cura promovendæ juſtitiæ judicibus incumbat, ſatis certum videtur, quod etiam non implorati de iis omnibus, quorum probatio ſufficiens in actis habetur, ſententiam ferre poſſint & debeant *add. Deciſ. Saxon. 13.*

§. 19. Ex illis interim principiis cumulatio petitorii & poſſeſſorii videtur habere originem, quo ſcilicet judex, ſe per eam, ad ſententiam in uno aut altero vel etiam utroque, prout probatio ceciderit, ferendam, adſtringi intelligat: Nam alias cumulationis illius nulla vel neceſſitas vel utilitas eſſe videtur; Si enim petitorium obſcurius ſit, illud cum poſſeſſorio cumulare, haut conſultum fuerit: Si vero ſit evidens, etiam ſine cumulatione in libello facta, ex æquitatis principio, judex de iis, quæ ſatis probata ſunt, ſententiam ferre poteſt.

§. 10. De

Digitized by Google

§. 20. De cætero poſſeſſorium adipiſcendæ & recuperandæ poſſeſſionis cum petitorio cumulari poſſe cenſent *v.* CARPZ. *p. 1. Reſp. 71. tit. 1. art. 5. n. 10.* etſi de jure civili cumulationem alii non admittant *l. 1. C. de appell.* VINN. *S. Q. lib. 2. qu. 39.* LAUTERB. *C. J. de interd. n. 9.* Retinendæ vero poſſeſſionis, cum petitorio cumulari nequit ex communi ſententia, cum ſibi ſint contraria hæc judicia *v. l. 188. de R. I. c. 54. X. de appell.* CARPZ. *tit. 1. art. 5. n. 11.* LAUTERB. *d. l. n. 8.* Verum licet interdictum retinendæ poſſeſſionis detur poſſeſſori, attamen etiam contra poſſeſſorem inſtituitur, hinc natura ejus non repugnat, quo minus cum petitorio cumuletur *add.* BERGER. *in elect. proc. poſſeſſor. §. 40.*

§. 21. Poteſt etiam poſſeſſorium ordinarium & ſummarium cumulari, nam licet is, qui ordinario ſeorſim experitur, adverſarium in præſenti poſſidere fateatur, quæ confeſſio ſummario repugnat, aliud tamen obtinet, ſi remedia illa cumulentur, nam tum, ex inſtitutione ordinarii, non magis talis confeſſio elici poteſt, quam ex cumulatione petitorii & poſſeſſorii, utut is, qui petitorium ſolum inſtituit, ſine dubio adverſarium poſſidere fateatur *add.* BERG. *d. l. §. 41.*

§. 22. Illud circa cumulationem in genere cavendum, ne invito actori eam obtrudamus ex eo ſolo, quod quædam ad aliud judicium pertinentia allegaverit, non enim animo cumulandi diverſas actiones, ſed inſtitutam adjuvandi, id feciſſe potuit. Hinc ſi in poſſeſſorio ſummario actor libellum ita formet: *er ſey in poſſeſſione vel quaſi von 10. und mehr jahren biß itzo*, inepta cumulatio ei fruſtra objicitur, ſed nec prudenter facit actor, ſi, illi amovendæ, dicat, ſe utrumque poſſeſſorium inſtituiſſe, cum rectius contendat, ſe juvando ſummario ex libertate mentionem antiquæ poſſeſſionis injeciſſe: Sane enim præſens poſſeſſor, in ſummario inſtituendo, ideo deterioris conditionis eſſe non debet, quod etiam ab antiquo poſſederit.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XVI.
DE PROCESSU CRIMINALI.

SUMMARIA.

Circa proceſſum criminalem laxius ſuppoſitum perſonarum & materiæ cognitio præſupponitur §. 1.

Proceditur in criminalibus per accuſationem & inquiſitionem §. 2.

Proceſſus accuſatorius, quoad ſubſtantialia, cum civili convenit ac hodie rarior eſt §. 3.

Inquiſitionis diverſitas ac cum accuſatione comparatio §. 4.

Indiciorum natura varietas §. 5.

Neceſſitas probatio & effectus §. 6.

Inquiſitio ſpecialis tribus partibus conſtat, ad primam pertinet incarceratio §. 7.

Cuſtodia cautio judicio ſiſti & ſalvus conductus §. 8.

Generalis ſalvi conductus conceſſio & effectus §. 9.

Specialis cauſa efficiens materia & efficacia §. 10.

Deſinit confeſſione & elapſo tempore §. 11.

Non conceditur ſalvus conductus niſi præſtita cautione judicio ſiſti §. 12.

Reus latitans literis arreſtatoriis requirendus ac deprehenſus judicii exhibendus eſt §. 13.

Ad ſecundam inquiſitionis partem pertinet examen rei §. 14.

Probatio alia, teſtium confrontatio §. 15.

Ac tortura §. 16.

Regulariter omnes delinquentes torqueri poſſunt §. 17.

Sed ſolum in delictis gravioribus, ac præſentibus legitimis indiciis §. 18.

Criminis plene convictus torturæ ſubjici non debet, ac ſine indiciis inſtituta quæſtio ex poſtfacto convaleſcere poteſt §. 19.

Torturæ inſtituendæ locus tempus & modus §. 20.

Interrogatio prudenter & juſte fieri debet §. 21.

Conſtanter negans abſolvitur, ob nova tamen indicia in quæſtionem repeti poteſt §. 22.

Confeſſus condemnatur §. 23.

Quoad reum variantem repetitio torturæ & impoſitio pœnæ eſt quodammodo dubia §. 24. 25.

Deſiderata in vulgari illa doctrina §. 26.

Torturæ moralitas §. 27. 28.

Tertia pars inquiſitionis conſiſtit in ſententia definitiva, quavis autem in parte defenſio reo permittenda §. 29.

Executio in criminalibus multiplex eſt §. 30.

Epriciſis de ritibus circa pœnarum capitalium executionem adhiberi ſolitis §. 31.

Executio capitalis rite peragenda §. 32.

Cadavera punitorum regulariter ſepelienda §. 33.

Capitalia ſupplicia olim ſequebatur confiſcatio bonorum §. 34.

Sed hodie illa regulariter ceſſat §. 35.

Sumtus executionis aliquando reus, quandoque Magiſtratus nonnunquam ſubditi ferre debent §. 36.

Circa pœnas aliquando locus eſt urphedæ ac reſtitutioni in integrum §. 37.

§. 1.

UT de hoc etiam nunc breviter agamus, contextus diſciplinæ noſtræ exigit *v. c. 2. §. 1.* Proceſſus criminalis ſtricte acceptus ad ea delicta pertinet, ob quæ pœna corporis afflictiva imponitur, ſed hic laxius ſupponitur pro eo, *quo pœna publica, cujus ſcilicet emolumentum non cedit læſo*, *exigitur v.* CARPZOV. *Pr.*

Pr. tit. 1. art. 4. n. 1. ſeqq. De *perſonis judicium criminale conſtituentibus* agendum non erit, ſed inſtituto noſtro ſufficiunt ea quæ *cap. 1. §. 10. ſeqq.* diximus. Interim certum eſt, quod ſpecialior judicii criminalis, & inprimis judicis competentis cognitio ex legibus cujusvis Territorii ſit haurienda *v.* LEHMAN. *Chr. Spir. l. 4. c. 15. ſeqq.* CARPZ. *Pr. Crim. p. 3. qu. 109. 110.* Porro judicii criminalis *materiam* conſtituunt omnis generis delicta, quorum cognitio hic itidem præſupponitur.

§. 2. Tantum igitur de *modo procedendi* & *executione* aliqua dicenda ſunt. Illum quod attinet, in criminalibus per *accuſationem* vel *inquiſitionem* proceditur. Illa eſt *criminis ad judicem delatio & perſecutio, vindictæ publicæ cauſa, facta v. l. 7. de accuſ. l. 16. 19. 20. C. de his qui accuſ.* Sub ea etiam comprehendenda eſt actio e. gr. injuriarum, qua pœna publica exigitur. Hæc eſt *indagatio criminis à judice vel ultro vel ad præviam denunciationem, vindictæ publicæ cauſa, inſtituta v. l. 2. §. 6. de adult. l. 3. l. 13. de offic. præſ. l. 1. C. de cuſtod. reor. l. 7. C. de accuſ. Nov. 128. c. 21. add. c. 17. 24. X. de accuſ.* In ſenſu generaliori ſub ea comprehenditur *Diſciplina*, qua leviora errata, in judicio præcipue Academico & Eccleſiaſtico, coercentur.

§. 3. Proceſſus accuſatorius eſt vel *ordinarius* vel *ſummarius* pro delictorum diverſitate *v. l. 6. de accuſat.* ac, quoad ſubſtantialia, cum proceſſu civili convenit, utut, quoad formam externam, nonnunquam valde ab eo diſcernatur *v.* MATH. *de crimin. l. 48. tit. 13. 14.* Sed cum hodie rarior ſit, ideo ejus explicationi haut immorabimur *v.* CARPZ. *Pr. Crim. p. 3. qu. 103. ſeqq.* LAUTERB. *C. J. de accuſ. conſ.* OBSERV. LAUT. *Obſ. 1287. ſeqq.* Olim circa accuſationem tria occurrere ſolebant delicta, Calumnia, Prævaricatio & Tergiverſatio *v. l. 1. ad SCt. Turpill. l. 13. de teſt. l. fin. C. de accuſat. l. 17. C. de pœn. v.* LAUTERB. *C. J. ad SCt. Turpill.* quæ hodie fere incognita ſunt *v.* SCHILT. *ad ff. exerc. 49. §. 153.*

§. 4. Inquiſitio eſt vel *generalis*, qua, ob nonnulla delicti indicia, in perſonam ſuſpectam inquiritur, vel *ſpecialis*, qua, num perſona ſuſpecta, per inquiſitionem generalem vel ſtatim deprehenſa, delictum revera commiſerit, indagatur *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 107. 108.* De cætero proceſſus inquiſitorius, ratione accuſatorii, dicitur *extraordinarius*, quod etiam jure Romano verum, ſed juxta uſum hodiernum res potius

Digitized by Google

inverti debet, & licet hodie etiam inquiſitionem accuſationi cedere debere exiſtimet CARPZOV. *p.3. qu.107. n.35. ſeqq.* attamen non ſatis probat, ac contrarium tam uſus, quam rationes civiles potius exigunt.

§. 5. Sive autem generalis ſive ſpecialis inquiſitio ſuſcipienda ſit, indicia adeſſe debent. Hæc in genere ſunt *circumſtantiæ ex quibus veritas delicti commiſſi certo vel probabiliter colligitur.* Tripliciter autem conſiderari poſſunt (1.) ratione *objecti*, ac ſunt vel *communia* omnium, vel *propria* nonnullorum delictorum (2.) *connexionis cum objecto*, & diſcernuntur in *naturalia*, quæ cum delicto phyſice connectuntur, & *accidentalia*, quæ ſine ejusmodi connexione circa illud occurrunt (3.) *modi quo delictum circumſtant*, & ſunt vel *remota, minora* ſeu *minus plena*, quæ remote, ac *propinqua* ſeu *plena*, quæ propius certiusque delictum indicant *v. Ord. Crim. art. 25. ſeqq.* CARPZ. *p.1. qu.108.* LAUTERB. *C. J. de quæſt.*

§. 6. Non tantum circa inquiſitionem inſtituendam, ſed & incarcerationem ac inprimis torturam, indiciorum eſt habenda ratio. De cætero, ratione certæ alicujus perſonæ, vel notoria eſſe, vel legitime probari debent, ex ipſo autem indicio ad delictum ſemper ratiocinatione infertur. Et regulariter quidem indicia ſaltem ſuſpectum aliquem faciunt, ejusque effectus diverſi iterum ſunt gradus, naturalia tamen, ut ſi virgo prægnans ſit, factum plene probant. Illud autem ex æquitate facile liquet, pro ratione ejus, quod ſuſcipiendum eſt, leviora vel fortiora indicia, eorumque diverſam probationem requiri *v. Ord. Crim. art. 6. 23. 30.* Si periculum in mora ſit, ex levibus etiam indiciis ad inquiſitionem aut incarcerationem judex cordatus properare poterit.

§. 7. Inquiſitio ſpecialis tribus partibus generalibus conſtat (1.) *cuſtodia Rei* (2.) *veritatis indagatione* & (3.) *ſententiæ dictione.* Primo adeo Judex de perſona delinquentis debet eſſe certus, ne alias judicium reddatur eluſorium: Hoc variis mediis obtineri poteſt, quæ tamen non indiſtincte adhiberi debent. Pertinent eo (1.) *Incarceratio.* Carcer eſt *conclave probe munitum, in quo ſuſpecti à Magiſtratu detinentur.* Hactenus non eſt pœna, ſed cuſtodia, hinc quantum fieri poteſt, tolerabilis eſſe debet *v. l. 8. §. 9. de pœn. l. 3. ff. l. 1. 2. C. de cuſtod. reor.* Fit autem incarceratio ob delicta graviora, prævijs legitimis indiciis, in quibus æſtimandis perſonarum etiam ſolet haberi ratio *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 111.* LAUT. *C. J. de cuſtod. reor.*

§. 8. Ad

§. 8. Ad media cuſtodiendi ſpectat (2.) *cuſtodia in ſpecie*, qua vel in *domo ſua vel alio in loco, additis nonnunquam cuſtodibus, ſuſpecti aſſervantur*, cujus uſus ex qualitate delicti & conditione perſonæ fere dependet *v. Nov. 134. c. 1. l. 1. 14. de cuſtod. reor.* (3.) *cautio judicio ſiſti*, quæ, pro ratione delicti, fidejuſſoribus jurejurando vel nuda promiſſione fieri poteſt *l. 1. de cuſtod. reor.* (4.) *Salvus conductus*, qui in *generalem & ſpecialem*, in foro præcipue Saxonico, diſtingvitur.

§. 9. Generalis eſt *promiſſio ſecuritatis Reo à Magiſtratu facta*. Conceditur expreſſe & tacite, nam cuivis citationi ſalvus conductus, jure Saxonico, cohæret. Tribuit ſaltem ſecuritatem in diebus juridicis, quod tamen ita explicari ſolet, ut reus per triduum ſecurus reddatur. Cum fragilis omnino res ſit hic ſalvus conductus, ac raro majoris delicti reus ei confidat, hinc exiguus ejus videtur eſſe uſus. Specialis eſt *promiſſio ſecuritatis reo cautionem judicio ſiſti præſtanti facta v. Deciſ. Saxon. 76.*

§. 10. Non tantum Princeps ſed & plerumque Magiſtratus competens ſpecialem ſalvum conductum concedit, in delictis tamen gravioribus non aliter, quam ſi reus latitet, nec omnibus mediis adhibitis, ejus copia haberi queat. Tribuit autem reo plenam ſecuritatem etiam in diebus non juridicis, dummodo novum delictum non perpetret, *er muß ſich gleitlichen verhalten.* In alterius Magiſtratus jurisdictione reus ſecurus non eſt, magiſtratum tamen, qui ſalvum conductum conceſſit, eo fine cum alio colludere non debere, ex generali pactorum fide intelligitur.

§. 11. Qui contra ſalvum conductum offendit reum, arbitrarie punitur. Si reus crimen ſponte confiteatur, non obſtante ſecuritatis promiſſione, utpote ad hunc caſum non pertinente, incarcerari & puniri poteſt. Conceditur ſalvus conductus vel expreſſe ad certum tempus, vel usque ad ſententiam criminalem, *biß was peinliches erkant wird:* Elapſo tempore exſpirat. In ſpecie igitur, lata ſententia criminali, ſi proceſſus inquiſitorius fuerit, ſtatim, ſi accuſatorius, poſt elapſum decendium, reus incarcerari poteſt.

§. 12. Non conceditur ſalvus conductus, niſi præſtita à reo cautione judicio ſiſti fidejuſſoria vel pigneratitia. Ejus quantitas jure Saxonico antiquo eſt unius Werigeldi i. e. 24. ſexagenarum antiquarum

Digitized by Google

ſeu 20. thalerorum: Sed uſu id non ſervatur verum arbitrariæ quantitatis, centum ducentorum imo mille imperialium ſponſio aliquando exigitur. Scopus ejus eſt, ut reus ſe judicio ſiſtat, &, quod addendum videtur, expenſæ judiciales inde haberi queant. Exſpirante etiam ſalvo conductu, cautio nihilominus perdurat, eamque recipit reus, ſi cauſam abſolvat; Si vero fidem fallat, judici illa in proceſſu inquiſitorio, in accuſatorio autem, accuſatori acquiritur, & nihilominus contra reum criminaliter proceditur, ac ſi haberi queat, pœna corporis afflictiva, fugitivus verò pœna banni coercetur *v.* CARPZ. *p.3. qu.112.*

§. 13. Quodſi reus, delicto commiſſo, aufugiat vel latitet, opera danda eſt magiſtratui, quo cum aliis mediis, tum literis arreſtatoriis *Stekbrieffen* ad alios magiſtratus directis, in cuſtodiam redigatur *v. l.1. §.2. de requir. vel abſ. damn.* Si alibi deprehenſus ſit reus, jure Romano judici delicti commiſſi exhibendus eſt *v. l.7. de cuſtod. reor. l.3. de re milit. l.7. §.4. l. fin. de accuſat. l.28. §.15. de pœn. Nov.69. c.1. Nov. 134. c.5.* id quod hodie non neceſſitatis ſed voluntatis eſſe cenſetur, ut tamen ſæpe, acceptis literis reverſalibus, rei exhibeantur *v.* CARPZ. *p.3. qu. 110. n.45. ſeqq.* Verum uti Dominus Territorialis judicibus ſuis exhibitionis neceſſitatem dubio procul imponere poteſt *v.* CARPZ. *d. l. n. 59.* ita ex rationibus civilibus, inter libera Territoria, illa merito obtinere debebat *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.155.*

§. 14. Poſtea judex de veritate criminis indaganda debet eſſe ſollicitus *v. §.7.* Eo fine reus *examinatur* vel ſummarie & generaliter vel ſpecialiter ſuper certis articulis inquiſitionalibus, qui ex ipſo facto formari, non vero de iis, quæ juris aut artis ſunt, concipi, ac breves, perſpicui, non captioſi, ita tamen comparati eſſe debent, ut veritas per illos commode erui queat: Nam uti illicitum eſt, captioſis quæſtionibus ſimpliciores irretire, ita, articulos ea ratione formaſſe, ut mentientes confundantur, ad prudentiam pertinet *v.* CARPZ. *p.3. qu.113.* Promiſſione impunitatis vel levioris pœnæ confeſſionem judex non recte elicit ac promiſſio illa nullius eſt effectus *v. Deciſ. Saxon. 91.*

§. 15. Ob eundem finem judex *de alia probatione debet eſſe ſollicitus*, hinc corpus delicti, ſi de eo nondum ſatis conſtet, inveſtigandum, teſtes examinandi, ac ad colloquium cum reo inſtituendum ſiſtendi, ſive cum eo, ſtilo forenſi, confrontandi ſunt *v.* CARPZOV. *p.3. qu.114.*

Digitized by Google

qu. 114. TABOR *tr. de confront.* Quodſi reus delictum confiteatur, & nihil ſit quod fidem confeſſionis elevet, ad pœnam deveniri poteſt, hoc enim communis ratio oſtendit *v. l.* 5. *de cuſtod. reor. l.* 1. *§. fin. de quæſtion.* CARPZ. *p.* 1. *qu.* 16. *n.* 1. *ſeqq. qu.* 26. *n.* 2. *p.* 3. *qu.* 108. *n.* 25. *ſeqq.* Idem dicendum, ſi negans delicti fuerit convictus, hoc autem tum demum factum dici poteſt, ſi de ipſo delicto immediate teſtes omni exceptione majores deponant *v. l.* 16. *C. de pœn. O. C. art.* 22. 69. CARPZ. *p.* 3. *qu.* 116. *n.* 35. *ſeqq.*

§. 16. Quodſi neque confeſſus neque convictus, ſed ſaltem ſuſpectus ſit, eruendæ veritati, pro ratione delicti, indiciorum & perſonarum, jusjurandum purgatorium vel tortura adhibetur *v.* CARPZ. *p.* 3. *qu.* 116. *n.* 58. *ſeqq.* Hæc eſt *interrogatio à judice, per corporis cruciatus, de crimine commiſſo, ad eruendam veritatem, ob juſtas cauſas, legitime inſtituta v. l.* 10. 12. *C. de quæſt.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.* 1367. Ejus diverſi ſunt gradus ac ſpecies, ex quibus uſitatas tantum judex adhibere, easque pro ratione delicti, indiciorum & perſonarum, rite temperare debet *v. l.* 7. 10. *§.* 3. *de quæſt. O. C. art.* 58. CARPZ. *p.* 3. *qu.* 117.

§. 17. Torqueri poſſunt regulariter omnes delinquentes: Quidam vero excipiuntur ob *animi vel corporis ſtatum*, ut furioſi, impuberes, valetudinarii, prægnantes & puerperæ *v. l.* 1. *§.* 32. 33. *de SCt. ſilan. l.* 3. *de pœn.* quidam ob *dignitatem* vid. *l.* 8. *§.* 1. *l.* 11. 17. *C. de quæſtion.* CARPZOV. *p.* 3. *qu.* 118. LAUTERB. *C. J. de quæſt. lit. S.* prior exceptio ex æquitate, poſterior ex lege poſitiva dependet, quæ ab omni proſopoleptia fortaſſis abſolvi nequit, niſi addita limitatio, qua in delictis atrociſſimis dignitatis privilegium ceſſare dicitur, imputationem eam excludit.

§. 18. Tortura autem ſaltem decerni poteſt in delictis gravioribus, quorum pœna eſt corporis afflictiva *v. l.* 8. *de quæſt. v.* CARPZ. *p.* 3. *qu.* 119. *p.* 2. *qu.* 86. *n.* 25. *p.* 2. *C.* 53. *D.* 8. LAUTERB. *C. J. de quæſt. lit. O.* in hunc tamen cenſum, ex principiis papalibus, male refertur hæreſis *arg. l.* 4. *§.* 4. *C. de hæret. v.* LAUTERB. *d. l. lit. S. in fin.* Non aliter vero ad torturam deveniendum eſt, quam ob urgentia indicia legitime probata *v. l.* 1. *§.* 1. 4. *l.* 18. *§.* 1. *l. fin. ff. l.* 8. *§.* 1. *C. de quæſt. l.* 17. *C. de falſ. O. C. art.* 6. 7. 8. *&c.* CARPZ. *p.* 3. *qu.* 120. *ſeqq.* LAUTERB. *C. J. de quæſt. lit. C.* In iis dijudicandis uti æquas legum poſitivarum definitiones judex tutiſ-

Digitized by Google

ſime ſequitur, ita, his deficientibus, ſecundum æquitatem res hæc expedienda eſt, ubi negari nequit, quin papatus hæc principia nonnunquam corruperit *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 108. n. 33.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1372.*

§. 19. Criminis plene convictus torturæ ſubjiciendus non eſt; ſi tamen ex imperitia hoc fiat, ac tortus conſtanter neget, extraordinaria pœna illum afficiendum eſſe cenſent *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 125. n. 17. ſeqq.* quod eo caſu potiſſimum admitti poteſt, quo pœna ſaltem jure humano ſtatuta eſt. Si ſine indiciis tortura inſtituatur, ac reus in confeſſione, quam fecit, perſeveret, eaque, ob ſupervenientia indicia, veritati conſentanea deprehendatur, tum judex male quidem egit, tortura tamen, ob ſupervenientes probationes, ad effectum pœnæ imponendæ convaleſcit, quod ultimum fruſtra negatur *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 123. n. 10. ſeqq.* LAUTERB. *C. J. de quæſt. lit. C.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1371.*

§. 20. Inſtituenda eſt tortura congruo loco & tempore plerumque matutino, non in feriis divinis *l. p. f. C. de fer.* judice nec non aſſeſſoribus duobus & actuario præſentibus *O. C. art. 46. 47.* remoto advocato, neque enim jura deduci debent, ſed de facto ſaltem reſpondendum eſt. Antequam tortura ſuſcipiatur, ſerio interpellandus & admonendus eſt reus, quo ſponte delictum confiteatur atque ita cruciatus evitet *O. C. art. 46.* quem in finem etiam falſiloquio, non tamen falſa promiſſione, uti licet *v. §. 14. h.* Ceſſante confeſſione ſpontanea, tortura juxta ſententiæ præſcriptum eſt inſtituenda *O. C. art. 58.* ac, in pluribus torquendis, eo ordine, qui ad eruendam veritatem probabiliter quid conferre poteſt *l. 1. §. 2. l. 18. pr. de quæſt.*

§. 21. Ipſa interrogatio fit à judice, ſuper certis articulis, qui breves perſpicui, pertinentes *v. O. C. art. 100.* ac ex indiciis formati eſſe debent. Ea igitur de quibus nihil conſtat, judex ſuggerere non debet *l. 1. §. 21. de pœn. O. C. art. 56.* ſpecialis tamen interrogatio in ſuggeſtionis vitium non incidit, ſi de circumſtantiis liqueat *v. O. C. art. 48.* Rei reſponſio, remiſſa tortura, audienda ac ab actuario diligenter conſignanda eſt *O. C. art. 46. 47. 58.* *v.* CARPZOV. *p. 3. qu. 124.* LAUTERB. *C. J. de quæſt. lit. fr.*

§. 22. Si tortus conſtanter neget, indicia contra ſe militantia elidit, adeoque abſolvitur definitive, etiam quoad expenſas in proceſſum factas,

Digitized by Google

factas, alimenta tamen & ſumtus defenſionis ferre ac urphedam præſtare debet *v. l. fin. de calumn. O. C. art. 61.* BERG. *in reſolut.* LAUTERB. *de quæſtion. qu. 2.* Si nova ſuperveniant indicia, vel magicis artibus in tormenta corpus animumque duraverit reus, in quæſtionem repeti poteſt *l. 16. 18. §. 1. de quæſt. O. C. art. 58.* CARPZ. *p. 3. qu. 125.* LAUT. *C. J. de quæſt. lit. E.* Sed, ultimum ex gentiliſmo & papatu habere originem, & ſolido plerumque deſtitui fundamento, negandum forte non erit.

§. 23. Reus confeſſus condemnatur, modo tortura fuerit legitime inſtituta & nihil ſit, quod confeſſionis fidem imminuat, ac illa ſit ratificata. Debet autem ratificatio fieri extra locum torturæ, poſt aliquod tempus, coram judice, præſentibus duobus aſſeſſoribus & actuario, eaque diligenter conſignanda, reo prælegenda, ac ſuper illa is à judice iterum interrogandus eſt, quæ ratificatio etiam circa territionem neceſſaria eſſe creditur *v. l. 2. C. quor. appell. non recip. l. 2. C. de cuſtod. reor. O. C. art. 56. 60.* CARPZ. *p. 3. qu. 126.* LAUTERB. *C. J. d. l.* Cæterum uti ratificatio qualitatem confeſſionis coactæ non excludit, quod neſcio an vulgo exiſtiment, ita negationi anſam præbere poteſt, cum non inſolitum ſit, ut ad quæſtionem ſæpius repetitam, diverſa ſoleat dari reſponſio.

§. 24. Quodſi reus confeſſionem in tortura factam, ante vel poſt ratificationem revocet, nec tamen probabiles, negationis ſuæ offerat rationes, torturæ denuo ſubjiciendus eſt *O. C. art. 57.* Si & tum confeſſionem factam denuo impugnet, in delictis atrocibus quidem, torturam omittendam, ſed in atrociſſimis tertia vice inſtituendam eſſe cenſent *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 126. n. 49. ſeqq.* Bis autem vel ter torto & confeſſionem revocanti, quidam pœnam ordinariam, alii extraordinariam, relegationis aut carceris, irrogandam eſſe exiſtimant CARPZ. *d. l. n. 54. ſeqq.* Nonnulli etiam poſt ſecundam torturam in delictis atrociſſimis, pœnam ordinariam imponi poſſe dicunt, ſi & facti principalis & malitiæ revocantis valde prægnantia ſint indicia *v.* HUBER. *in poſit. ad ff. de quæſt. n. fin.*

§. 25. Si delinquens confeſſionem ratificare, deinde verò revocare ſoleat, actui ratificationis Notarius cum teſtibus adhibendus, ac ſuper confeſſione inſtrumentum conficiendum eſt, per quod ulteriori negationi vis adimitur COLER *p. 1. Deciſ. 183.* CARPZ. *d. qu. 126. n. 67. ſeqq.* Ambigua reſponſio vel ſilentium non pro ratificatione, ſed revocatione

haberi

haberi debet, nam hoc ex torti affectu intelligitur CARPZ. *d. l. n. 73. ſeqq.* Si tortura peracta, reus confeſſioni ſtatim contradicat, non revocaſſe, ſed conſtanter negaſſe adeoque abſolvendus eſſe cenſetur: Si vero in ipſo executionis actu demum revocet, pœna ordinaria differenda quidem, ſed tamen irroganda eſſe exiſtimatur *O. C. art. 91.* CARPZOV. *d. l. n. 61. ſeqq.*

§. 26. Cæterum in iſta doctrina, non immerito forte nonnulla deſiderare licet. Nam (1.) non apparet ratio, cur negationi ratione deſtitutæ aliqua vis ſit tribuenda (2.) repetitio torturæ delinquentibus anſam elabendi ſuppeditare poteſt (3.) incongruum videtur, inſtrumento Notarii plus fidei & autoritatis tribuere, quam actis judicialibus (4.) non liquet, quare revocationi in actu ratificationis factæ alius effectus adſcribendus ſit, quam illi, quæ vel ſtatim poſt torturam, vel in executione fit, nam temporis in ſe ſpectati nulla, in elevanda confeſſionis fide, vis eſt. Ex quibus omnibus ſequi videtur: negationis nudæ nullam eſſe habendam rationem ſed pœnam ſemel confeſſo imponendam.

§. 27. Cæterum uti judices circa torturam quandoque excedunt, adeoque ejus abuſus negari nequit *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 127.* ita nonnulli eam, velut rem injuſtam, penitus rejiciunt, ſed rationibus, ut videtur, non ſatis validis. Nam (1.) *tortos magna mala pati*, negandum non eſt, ſed ea ſuæ pertinaciæ illi imputare debent; Neque etiam (2.) *tortura fruſtranea dici poteſt, ideo quod coactæ confeſſioni nulla fides ſit habenda*, nam coactio juſta eſt, quæ aſſertionis fidem non imminuit, maxime cum torti ſæpe non nude annuant, ſed totum negotium prolixius explicent, adeoque indiciorum fidem magis confirment.

§. 28. Nec (3.) *abuſus judicum quandoque excedentium*, rei ipſi imputari debet: Quod autem (4.) *adhibita licet omni circumſpectione, nihilominus innocentes aliquando pati, ac nocentes mentiendo evadere queant, adeoque tortura, periculoſa & fragilis res ſit l. 1. §. 23. de quæſt.* id ad ea referendum eſt, quæ in vita civili penitus evitare non licet. Interim fatendum, quod, ſi in Rebuspublicis ea iniretur ratio, ut delinquentes labore potiſſimum punirentur, parcior tormentorum futurus ſit uſus, cum iſtud pœnæ genus etiam ſuſpectis ſine iniquitate poſſet imponi.

§. 29. Si-

Digitized by Google

§. 29. Sicut autem totum inquiſitionis negotium variis ſententiis interlocutoriis dirigitur, ita, indagata quantum fieri potuit facti veritate, ad ſententiam definitivam tandem deveniendum *v. §. 7.* ac reus vel abſolvendus vel condemnandus eſt *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 128. ſeqq.* Quovis autem tempore *Defenſio*, qua vel inquiſitionem, vel torturam vel ſententiam avertat, ei permitti debet *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 115.* Summa vero ejus lex eſt: *factum accurate repræſentare ac jura convenientia ei applicare;* Jura generalia aut ad factum non quadrantia inepte allegantur. Quia etiam judices, ex conſilio Collegiorum juridicorum hodie fere pendent, ideo *Actorum transmiſſio* fieri ac ſententiæ conceptio expeti ſolet *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 116.*

§. 30. Sententia lata executioni eſt danda *v. §. 2. h.* Hanc vero, pro diverſitate pœnarum, eſſe diverſam ultro liquet ac cujusvis modus, ex ſtatutis ſpecialibus, amplius cognoſcendus eſt. Sic Conſiſtoria aliquando ſententiam pœnalem exequuntur *v.* CARPZ. *J. E. l. 3. D. 113. 118. 119. 120. 124.* aliquando delinquentem judici Seculari tradunt CARPZ. *d. l. 3. D. 5.* Inprimis executio pœnarum capitalium variis ritibus peragi ſolet, dum judicium criminale ante eam formatur, *es wird das hochnoht peinliche Halsgerichte geheget v.* CARPZOV. *p. 3. qu. 136.* MASCOV. *diſſert. de Clamor. violent. hab. Gryphisw. 1678.*

§. 31. Cæterum cum olim, pro ruditate vel ſimplicitate illorum temporum, omnis de crimine cognitio iſto judicio peracta videatur, hodie vero illa judicium hoc antecedat, adeoque hujus velut ſubſtantia ſit ſublata, ut nihil niſi externa ſchemata remanſerint, ideo tantus inanium ceremoniarum apparatus, in re ſeria, rectius omitti, quam adhiberi videtur. Sane quæ CARPZ. *d. qu. 136. n. 43. ſeqq.* in contrarium affert, non valde urgent. Nam, *nullam eſſe faciendam executionem ordine juris prætermiſſo;* aut *cognitionem & condemnationem ab incompetente judice factam non ſubſiſtere*, recte quidem dicitur, ſed ad judicium, dicis ſaltem cauſa conſtitutum, non quadrat. Denique *terror aliis incutiendus*, requirit quidem executionem, palam & in hominum conſpectu faciendam, non vero ritus inanes.

§. 32. Executionem nonnulla antecedunt, comitantur aut conſequuntur, ex quibus quædam ſtrictim annotabimus. Quando ultimum ſupplicium irrogandum, humanitas & regulæ chriſtianiſmi exigunt,

Digitized by Google

gunt, ut delinquens cibis lautioribus nonnihil reficiatur ac ad mortem, quantum fieri poteſt, bene præparetur *v. O. C. art. 79.* Executio autem differenda non eſt *l. 5. C. de cuſtod. reor. l. 18. C. de pœn.* niſi juſta cauſa id exigat *v. l. 3. 29. de pœn. l. 1. C. de bon. proſcript.* *v.* LAUTERB. *C. J. de pœn. lit. q.* Sanctio tamen *l. 20. C. de pœn.* dilationem 30. dierum nonnunquam exigens, hodie nullius eſt uſus *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1385. 1386.* Carnifici in actu executionis ſecuritas eſt præſtanda, ut tamen ejus dolus aut culpa à Magiſtratu merito puniatur *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 137.*

§. 33. Cadavera punitorum cognatis vel quibusvis aliis ad ſepulturam tradenda, aut etiam juſſu judicis ſepelienda ſunt *v. l. 1. 2. 3. de cadaver. punit.* Aliquando vero, in terrorem, inſepulta in loco ſupplicii relinquuntur *v.* SCHILTER *ad ff. exerc. 49. §. fin.* pœna arbitraria in ſpoliatores conſtituta *v.* CARPZ. *p. 2. qu. 83. n. 60. ſeqq.* Nonnunquam juſſu Principis, cauſa utilitatis publicæ privatis rationibus prævalente. Anatomicis illa conceduntur, qui etiam, in uſum futurum, illa præparare & aſſervare poſſunt, opificibus quoque operam ſuam merito huc conferentibus *v.* CARPZ. *p. 3. qu. 137. n. 69. ſeqq.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ. 1395. 1396. 1397.* add. D. HÖNN. *diſſert. de cadaver. puniendor. hab. Altorf. 1685.* KULPIS *diſſert de jur. circ. cadaver. punitor. Swobac. 1689.*

§. 34. Jure Romano antiquo ſupplicia capitalia ſequebatur confiſcatio bonorum, ſalva liberis legitima *l. 8. §. fin. qui teſtam. fac. poſſ. l. 1. 7. ff. l. fin. C. de bon. damn.* *v.* LAUTERB. *C. J. de bon. damn.* Cumque illi, qui conſcientia criminis ſibi mortem conſciſcerent, pro damnatis haberentur, hinc horum etiam bona publicabantur *l. 3. de bon. eor. qui ant. ſentent.* *v.* LAUTERB. *C. J. d. t.* Sed poſt *Nov. 134. c. fin.* in ſolo perduellionis crimine hoc obtinet, in cæteris vero delictis capitalibus confiſcatio ceſſat, ſi deſcendentes, aſcendentes aut collaterales usque ad tertium gradum exiſtant.

§. 35. Verum hodie ſimpliciter ceſſat confiſcatio in hiſce criminibus *O. C. art. 218.* nam cum jure Romano, ex rationibus ſervitutis & peregrinitatis, illa fuerit deducta, hæc autem præſuppoſita in Germania nunquam valuerint, hinc neque jus Romanum antiquum, neque novum, quoad confiſcationem, fuit admiſſum *v. Jus Saxon. provinc. l. 2. art.*

Digitized by Google

art. 31. Ex eodem principio etiam dependet facultas teſtandi, damnatis ad mortem ubique competens. Plane in crimine læſæ Majeſtatis ſpecialis adeſt ratio, hinc jus civile hactenus valere dicendum eſt, ſicut etiam confiſcatio aſſerenda, ſi ut pœna principalis, v. gr. ob indignitatem, imponatur *v.* HEIG. *p.* 2. *qu.* 33. etſi ea quæ contra fiſcum CARPZ. *p.* 3. *qu.* 135. *n.* 25. diſputat, æquitate ſe commendent *v.* OBSERV. LAUTERB. *Obſ.* 940.

§. 36. Sumtus executionis criminalis non fert reus, ſi ei pœna ultimi ſupplicii vel corporis afflictiva imponatur quod in Saxonia Electorali certum *Conſt.* 12. *p.* 4. Si vero leviori coerceatur, ad eos præſtandos obſtrictus eſt, ſæpe tamen indigentia obligationem illam elidit, quamvis quibusdam in locis, eos in ergaſterio mereri ac ſolvere debeat. Si reus expenſas præſtare vel non debeat, vel non poſſit, onus hoc ad magiſtratum pertinet; Aliquando tamen conſvetudine ſubditis illud imponitur, ſed hæc à magiſtratu probanda, nec ab uno caſu ad alium temere extendenda eſt: Poſita autem ejusmodi conſvetudine, ſumtus illi à ſubditis ſolvendi, perinde ut tributa, in concurſu Creditorum jure prælationis gaudere cenſentur *v.* CARPZ. *p.* 3. *qu.* 138. etſi utique inter illas præſtationes aliqua ſit diſparitas.

§. 37. Circa nonnullas pœnas *Urpheda* locus eſt *v.* CARPZ. *p.* 1. *qu.* 47. *n.* 4. *ſeqq.* *p.* 3. *qu.* 130. *n.* 38. *ſeqq.* Succeſſivas aliquando tollit *Reſtitutio*, quæ eſt vel *minus plena*, qua pœna tantum remittitur *l. fin. C. de general. abolit. l.* 2. 4. 6. 7. 9. *C. de ſentent. paſſ.* vel *plena*, quæ inſuper amiſſa reſtituit *l.* 1. 13. *C. eod.* non tamen fructus medii temporis, nec bona interim à fiſco alienata, quia Princeps adeo liberaliter, in ſui præjudicium, reſtituiſſe non præſumitur: Ratio, quæ ex *l.* 2. §. 10. 16. *ne quid in loc. publ.* deſumitur *v.* LAUTERB. *C. J. de ſent. paſſ.* HUBER. *in poſit. ad ff. eod. n.* 1. huc non quadrare videtur. Quodſi punitus innocentiam doceat, adeo ut reſtitutionem juſtitia exigat, pleniſſime in omnia reſtituendus eſt *add.* CARPZ. *p.* 3. *qu.* 150. In levioribus delictis, excepta pœna, delinquens, prævia nonnunquam admonitione, muneris ſui adminiſtrationem recipit *v.* CARPZ. *J. E. l.* 3. *D.* 104. 117.

Digitized by Google

CAPUT XVII.

DE PROCESSU IN ABSENTES.

SUMMARIA.

Abſentibus pœnæ imponi poſſunt, quæ præſentiam non requirunt §. 1.

In cæteris caſibus bona annotantur ac abſentes citantur §. 2.

Bonis in contumaciam fiſco adjudicatis §. 3.

Jure Saxonico obtinet proceſſus banni §. 4.

Qui coram judicio criminali per modum accuſationis peragitur §. 5.

Quoad delicta ultimi ſupplicii præviis indiciis §. 6.

Reo in crimine deprehenſo & ſtatim accuſato nullum ſpatium indulgetur ſed contumax usque ad legitima impedimenta proſcribitur §. 7. 8.

Non deprehenſus aut non ſtatim accuſatus bis peremtorie citatur ac contumax proſcribitur §. 9. 10.

Effectus banni prioris §. 11.

Si intra annum & diem à banno ſe non liberet, prævia duplici citatione in bannum ſuperius declaratur §. 12.

Jure antiquo banni hujus effectus etiam fuiſſe videtur, quod bannitus à quovis occidi §. 13.

Ac deprehenſus à magiſtratu ſtatim ultimo ſupplicio affici potuerit, ſed uterque hodie ceſſat §. 14.

§. I.

SÆpe contingit, ut delinquentes aufugiant ac omnem requirendi curam eludant. Opus igitur eſt aliquo proceſſu, quo in abſentes utcunque animadverti queat. In univerſum diſtingvendum eſt, utrum de *tali pœna agatur, quæ etiam abſentibus queat imponi*, qualis eſt pecuniaria, infamiæ & relegationis an de *ea quæ præſentiam requirat*. Illo caſu abſens citandus, ac, ſi non compareat, in contumaciam, ſententia ferenda ac executioni danda eſt *l. 5. pr. de pœn. v.* CARPZ. *p. 3. qu. 140. n. 3.* Hoc autem, pœnam cum conſveto effectu non poſſe imponi, res ipſa loquitur.

§. 2. Abſentium igitur bona annotantur & arreſto conſtringuntur, ne ad fugientes inde aliquid facile pervenire queat *l. 5. de requir. abſent.* Deinde edicto citantur, ut intra annum ſe ſiſtant *l. 4. eod.* Quodſi adeo citatus compareat ac cautionem judicio ſiſti præſtet, proceſſus bannitorius ceſſat *l. 1. §. 4. de requir. vel abſ.* Si innocentiam doceat, bona etiam recipit *l. 1. C. eod.* Quodſi reverſus intra annum moriatur, etſi ſe nondum purgaverit, bona tamen ejus hæredibus conceduntur *l. 1. §. 4. ff. l. 1. C. eod.*

§. 3. Allegandis abſentiæ cauſis procurator admittitur *l. pen. §. 1.* *de*

de publ. judic. non etiam tractandæ cauſæ principali, niſi lis jam ſit conteſtata *l. 1. an per ali. cauſ. appell. l. 13. C. ad L. Jul. de adult. l. 3. C. de accuſ. l. 33. §. 2. de procur.* LAUTERB. *C. J. de accuſ. lit. P. n. 4.* Sed uti hoc referendum ad eos caſus, quibus etiam pœna abſenti poteſt imponi, ita hodie, ceſſantibus fere accuſationibus, exigui eſt uſus. Si abſens intra annum ſe non ſtiterit, bona ejus fiſco irrevocabiliter acquiruntur, adeo ut, licet poſtea innocentiam doceat, illa tamen ob contumaciam non recuperet *l. 5. pr. de requir. vel abſent. damn. l. 2. C. eod.* conf. *Ord. Crim. art. 206.* STRUV. *S. J. C. exerc. 49. §. 92. ſeqq.* Alia inſuper pœna abſenti haut fuit impoſita, quod reprehendere videtur JCtus in *l. 5. pr. de pœn.* ſed forte ſine gravi cauſa, cum, ad effectum legitimæ executionis, gravior imponi nequeat.

§. 4. Jure Saxonico, contra abſentes inſtituitur *proceſſus Banni*, qualis fere etiam in aliis Germaniæ partibus olim fuit uſitatus *v.* LEHM. *Chr. Spir. l. 4. c. 18.* De illo pauca ex CARPZOVIO *p. 3. qu. 136. 140.* recenſebimus. Banni nomen *v. auth. item nulla C. de Epiſcop. & Cleric. auth. Gazaros C. de hæred.* germanicum videtur. Infligitur autem bannum vel ab *Imperatore & Imperio*, vel à *Dominis Territorialibus*, ubi quidem modus procedendi arbitrio Imperantium definiri poteſt, ut tamen plerumque juxta receptam conſvetudinem procedatur *v. d. qu. 140. n. 8. ſeqq.* Vel à *magiſtratu inferiore*, ac eſt vel *primum*, vel *ſecundum*; *Acht und Oberacht. d. qu. 140. n. 34. ſeqq.*

§. 5. Inſtituitur proceſſus banni contra abſentes, & quidem coram judicio criminali, *vor dem gehegten peinlichen halßgerichte v. qu. 136.* per modum accuſationis, hinc deficiente alio accuſatore, à judice mandatarius vel Fiſcalis, *ein peinlicher anwald oder fiſcal*, conſtitui debet, qui accuſationem peragat *d. qu. 140. n. 57.* De cætero ſolennia accuſationis ſaltem coram judicio criminali tractantur, nam ubi ſerio quid agendum eſt, partes ad conſvetum judicii locum remittuntur *d. qu. 136. n. 66.*

§. 6. Non habet locum proceſſus banni in cauſis civilibus, ſed tantum criminalibus, ob delicta, quæ pœnam corporis afflictivam vel ultimi ſupplicii merentur *Landr. l. 1. art. 67. 68.* Sed uſus eum tantum admittit quoad crimina ultimo ſupplicio digna *qu. 140. n. 41. ſeqq.* Debet autem fugitivus criminis eſſe ſuſpectus, hinc de corpore delicti aliisque indiciis conſtare debet, quo fine generalis inquiſitio inſtituitur, ſi judex

Digitized by Google

ex officio procedere velit: Si vero accuſator exiſtat, ob ſolam rei fugam, ceſſantibus licet aliis indiciis, proceſſus bannitorius inſtitui poteſt *qu. 140. n. 49. ſeqq.* Quodſi reus in ipſo crimine deprehenſus aufugerit, res certior eſt eoque magis ad bannum poteſt deveniri *qu. 136. n. 91. ſeqq.*

§. 7. Intelligendo procedendi modo, duo caſus ſunt diſtingvendi, vel enim (1.) reus in ipſo crimine deprehenditur, *wird auff handhaffter that betroffen* ac ſtatim accuſatur vel (2.) ſine ejusmodi deprehenſione, fuga ſibi conſulit, vel in facinore conſpectus non ſtatim accuſatur. Priori caſu citari poteſt, ut ſtatim compareat; quo non facto, contumax proſcribitur usque ad legitima impedimenta, *wird in die acht vertheilet, biß auff ehehaffi.* Ut tamen hic rigor locum habeat, requiritur, ut accuſatio ſtatim ſit inſtituta, antequam crimen fuerit pernoctatum, *ehe es übernächtig worden,* hoc eſt, antequam viginti quatuor horæ, à tempore commiſſi delicti fuerint elapſæ *Landr. l. 1. art. 70. l. 3. art. 9. l. 1. art. 57. d. qu. 136. n. 71. ſeqq.*

§. 8. Hæc duo utique conjunctim requiruntur, nec ſufficit, ſi reus vel deprehenſus, vel, antequam crimen pernoctatum, ſtatim accuſatio inſtituta ſit, ceu nonnulli volunt: quemadmodum etiam non eſt admittenda ſententia CARPZOVII *d. qu. 136. n. 95. 96.* exiſtimantis: *hodie plane conſiderari non debere, an reus in facto manuali ſit deprehenſus;* utique enim is, qui in facto deprehenſus aut conſpectus non eſt, ita citari nequit, ut ſtatim reſpondeat, cum factum ratione delinquentis non ſit notorium aut evidens *v. qu. 136. n. 67. qu. 140. n. 65.* illud etiam in priori hoc caſu ſingulare eſt, quod accuſatio fiat cum clamore violentiæ, qui tamen ad petitionem propinquorum aliquando omittitur *v. d. qu. 136. n. 74. 109.*

§. 9. Poſteriori caſu, quo reus in facto manuali non deprehenditur, vel conſpectus, non ſtatim ante crimen pernoctatum, ad judicem defertur; accuſatio cum clamore violentiæ fieri nequit, præterea etiam ad reſponſionem incontinenti faciendam citari non poteſt, ſed ei tempus aliquod indulgendum *d. qu. 136. n. 67. 79. qu. 140. n. 65.* Poſt præviam itaque accuſationem coram judicio criminali inſtitutam, citatur ad certum terminum, & olim quidem tribus vicibus, de quaterdena in quaterdenam, ſed hodie ſemel & peremtorie, ut tamen citatio integrum ſpatium Saxonicum, à tempore inſinuationis vel affixionis computandum, contineat *d. qu. 136. n. 81. qu. 140. n. 57. ſeqq.*

§. 10. Si

Digitized by Google

§. 10. Si reus fugitivus certum habeat domicilium, ſufficit citationem ejus familiæ inſinuari, cui tamen affixio publica, in loco domicilii facta, ſolet accedere; ſi autem vagabundus ſit, citatio in trium Dominorum territoriis publice affigi debet. Citatione legitime emiſſa, ſi reus non compareat, prævia contumaciæ accuſatione, condemnatur & bannitur usque ad legitima impedimenta. Poſtea ad hæc deducenda, eodem modo denuo citatur, quodſi in termino præfixo ea non doceat, vel iterum emaneat, fiſcali contumaciam accuſante, in bannum declaratur, ac ſententia in locis citationis affigitur *de qu. 140. n. 74. ſeqq.*

§. 11. Effectus banni ultra diſtrictum judicis bannientis non extenditur *Landr. l. 3. art. 24.* de cætero in eo conſiſtit, quod bannitus à quovis capi ac judici tradi, traditus vero non quidem ultimo ſupplicio affici, bene tamen torturæ ſubjici queat. Poteſt tamen bannitus intra annum & diem à banno ſe liberare *Landr. l. 2. art. 4.* modo juret, quod innocentiam ſit deducturus, ac, accepto ſalvo conductu, cautionem judicio ſiſti præſtet, quo facto bannum tollitur ac proceſſus contra præſentem inſtituitur *d. qu. 140. n. 91. ſeqq.*

§. 12. Quodſi intra annum & diem à banno ſe non liberet, ad bannum ſuperius proceditur. Prævia igitur accuſatoris imploratione, reus citatur ac emanens condemnatur in legitima impedimenta. Deinde altera vice, ad hæc probanda citatur & contumax in bannum ſuperius declaratur. In utraque autem citatione, ratione loci, temporis & contumaciæ accuſandæ eadem obtinent quæ in caſu priori *qu. 140. n. 80. ſeqq.* Effectus banni ſuperioris eſt (1.) facultas bannitum capiendi in toto Principis territorio, modo bannimentum Imperanti fuerit denunciatum (2.) banniti infamia & (3.) bonorum confiſcatio, adeo ut ne quidem, innocentia probata, illa recuperentur *Landr. l. 1. art. 38. d. qu. 140. n. 111. ſeqq.*

§. 13. Ex rationibus juris antiqui is quoque præcipuus videtur effectus banni, quod bannitus à quovis poſſit occidi, nam à banno quod Imperantes infligunt, & cui effectus hic ineſt, ad bannum à magiſtratu inferiore impoſitum, non male argumentum duci videtur, cum & hic, ex illorum conceſſione, hanc pœnam decernat. Quæ CARPZOV. *d. qu. 140. n. 131. ſeqq.* in contrarium diſputat, non tam veritatem quam moralitatem hujus effectus oppugnant, hinc etiam merito ſublatus eſt

v. Deciſ.

v. Deciſ. Saxon. 77. ſi quis tamen bannitum, formula banni forſitan fretus occiderit, ab ordinaria homicidii pœna eſt immunis *d. qu. 140. n. 142. ſeq.*

§. 14. Exinde conſequitur, quod bannitus jure antiquo, ſi deprehendatur, á magiſtratu ſtatim ultimo ſupplicio poſſit puniri, ut non opus ſit ulteriori delicti probatione, licet iterum diſſentiat Carpz. *d. l. n. 136.* qui tamen, banno primo hunc effectum non ineſſe, ſaltem oſtendit. Plane contraria probatione innocentiam reo oſtendere licet *Landr. l. 1. art. 38.* & hodie, hac licet ceſſante, ad mortis ſupplicium ſtatim deveniri nequit. Cum igitur duo potiores banni effectus, & merito quidem, ſublati ſint, ob cæteros §. 12. memoratos, tanta prolixitate opus amplius non videbatur, ſed iis producendis una alterave citatio eamque ſecuta condemnatio ſufficere poterat, ut proceſſus banni valde reformandus & contrahendus eſſe videatur.

Caput XVIII.

DE PROCESSU DESERTIONIS.

SUMMARIA.

Deſertionis proceſſus neceſſitas §. 1.
Inſtituitur in Conſiſtorio ad inſtantiam partis deſertæ §. 2.
Ejus inſtituendi requiſita §. 3. 4.
Deſerens edictaliter plerumque citatur §. 5.
Citationis legitima conceptio & affixio §. 6.
Trina citatio contra contumacem vulgo requiritur §. 7.
Comparentis defenſio eſt admittenda, ac durante proceſſu parti deſertæ aliud matrimonium haut permittendum §. 8.
Sententia definitiva matrimonium tam reſpectu partis deſertæ quam deſerentis diſſolvitur §. 9.
Quod ultimum rationibus datis confirmatur §. 10.
Addito aliquo temperamento §. 11.
Parti deſertæ jus matrimonii vel novi vel redintegrandi aliaque conjugum jura integra ſunt §. 12.
Sed pars deſerens illa amittit ac pœnæ ſubeſt §. 13.
Poteſt tamen ei matrimonium permitti §. 14.
Adulterii deſertioni accedentis effectus §. 15.
Inter deſponſatos etiam deſertionis proceſſus cenſetur eſſe neceſſarius, in quo ſingulare quoad forum occurrit §. 16.

§. 1.

PRoceſſus in abſentes, ſpecies eſt *Proceſſus deſertionis*, de quo adeo quædam etiam dicenda ſunt. Deſertio malitioſa, ſufficiens quidem divortii cauſa eſt *v.* Carpz. *J. E. l. 3. D. 56.* quia tamen in facto conſiſtit, num conjux abſens alterum malitioſe deſeruerit nec ne, hinc matrimonium non antea diſſolutum dici po-

poteſt, quam cauſæ cognitio intervenerit & ſententia lata ſit, quo fine adeo proceſſus deſertionis inſtituendus ac legitime abſolvendus eſt.

§. 2. Inſtituitur proceſſus ille in Conſiſtorio, etiam ſi Status imperii contra uxorem ſuam agere velit, quo tamen caſu, tollendo conſcientiæ dubio ac evitandæ juris male adminiſtrati ſuſpicioni, juramentum Conſiſtorialibus remitti, ac ſententiæ conceptio ab exteris JCtis expeti ſolet *v. STRYK de diſſenſ. ſponſ. Sect. 6.* §. *29 ſeqq.* Inſtituitur vero proceſſus hic ad inſtantiam partis deſertæ, non vero à judice ex officio *STRYK d. Sect. 6.* §. *36. & ad Br. J. E. l. 2. c. 17.* § *27.* Videtur etiam ad requiſitionem magiſtratus ſecularis, à Conſiſtorio proceſſus inſtitui poſſe, quo ille pœnam à parte deſerente exigere queat; ſed de hoc caſu rariori alii amplius diſpiciant.

§. 3. Ad implorationem partis læſæ, proceſſus deſertionis non ſtatim decernitur, ſed, ut hoc fiat, de duobus probabiliter conſtare debet (1.) partem implorantem malitioſe eſſe deſertam ac (2.) tempore deſertionis honeſte vixiſſe. Priori explorando, conſiderari debent abſentiæ cauſæ & tempus, quod plerumque arbitrarium eſt *v. CARPZ. J. E. l. 3. D. 58. 60. BRUNNEM. J. E. l. 2. c. 17.* §. *27. l. 3. c. 2.* §. *15. & utrobique STRYK in not.* Non minus etiam inquirendum, num pars læſa notitiam deſerentis habeat, aut num in eodem explorando diligentiam adhibuerit nec ne. Eo fine juramentum purgatorium parti deſertæ aliquando imponitur. *v. CARPZ. d. l. D. 59. conf. STRYK de diſſenſ. ſponſ. Sect. 6.* §. *36. 37. 38.* ab eaque teſtimonium, *diligentz-ſchein* exigitur *v. BERGER in elect. proc. matrim.* §. *50.*

§. 4. Præterea etiam aliqui conſiderandum eſſe cenſent, num pars deſerta moribus ſuis deſertioni anſam præbuerit: Nam eo caſu deſertionis proceſſum ei haut eſſe permittendum arbitrantur, cum magis pœnam, quam auxilium meruerit *STRYK ad Br. J. E. l. 2. c. 17.* § *27. de diſſenſ. ſponſ. Sect. 6.* §. *37. n. 2.* Verum licet morum improbitas pœnam mereatur, attamen deſertionis proceſſus ideo denegandus non videtur, cum pars deſerens etiam impunita eſſe non debeat. Poſterius, nempe vitæ honeſtas, operoſe probari non debet, cum præſumtio pro parte deſerta militet, hinc ſufficit, teſtimonium magiſtratus ac miniſterii vel confeſſionarii eo fine exhiberi STRYK *d. Sect. 6.* §. *36. n. 3.*

§. 5. Deſertionis proceſſus eſt ſummarius STRYK *d. Sect. 6.* § *39*

 ei-

Digitized by Google

eidemque recte peragendo citatione opus eſt, quæ ipſi deſerenti inſinuari debet, ſi ſciri poſſit, ubi degat, imo, ſi copia ejus haberi queat, ad cohabitationem merito compellitur STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 17. §. 27. de diſſenſ. ſponſ. Sect. 6. §. 37. n. 3.* Si vero, quod plerumque fieri ſolet, latitet, edictaliter citatur & quidem alicubi in trium Dominorum territoriis *CARPZ. J. E. l. 3. D. 62.* alibi vero in loco Conſiſtorii & domicilii deſerentis STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 17. §. 27.* Trina vero citatio regulariter neceſſaria eſt, nam prima vice citatur deſerens ad comparendum, ſecunda, ad deducenda legitima impedimenta, & tertia, ad audiendam ſententiam definitivam *CARPZ. d. l. D. 61. add. MEV. p. 4. D. 223. BERGER in elect. proc. matrim. §. 50. in fin.*

§. 6 Citatio ita concipienda eſt, ut (1.) contineat certum terminum (2.) cauſam in eo tractandam (3.) ſpatium Saxonicum à tempore affixionis usque ad terminum præſtitutum, computandum (4.) vocationem Rei peremtoriam (5.) mandatum vel rogationem ad Magiſtratus directam, quoad citationis executionem *v. CARPZOV. J. E. l. 3. D. 64. BEUST. de matrim. p. 2. c. 28. 29. 30. NICOLAI de repud. & divort. p. 2. c. 2. n. 46. ſeqq.* Poſtea citatio rite concepta publice affigi, ac eo nomine à Magiſtratibus relatio ad Conſiſtorium fieri debet. Aliquando etiam citatio de quaterdena in quaterdenam è ſuggeſtu ter prælegi ſolet *v. CARPZ. d. l. D. 63.* STRYK *de diſſenſ. ſponſ. Sect. 6. §. 40.*

§. 7. His omnibus legitime peractis, ſi citatus in primo termino emaneat, prævia contumaciæ accuſatione, condemnatur uſque ad legitima impedimenta. Tum ad implorationem partis deſertæ denuo citatur, ac ſi iterum non compareat, uſque ad executionem condemnandus eſt. Denique ſequitur tertia citatio, quam ſi etiam negligat citatus, fertur ſententia definitiva, qua matrimonium diſſolvitur ac magiſtratui politico pœna contra deſerentem reſervatur *v. CARPZ. l. 3. D. 66.* Cæterum videbatur hic duplex citatio & ſententia ſufficere poſſe, ſicut in aliis contumaciæ caſibus, ut forte ex errore trina citatio invaluerit, hinc etiam in adducendis pronunciandi formulis Scriptores non conſentiunt *v.* STRYK *de diſſenſ. ſponſ. Sect. 6. §. 41. conf. BERG. in elect. proc. provocat. §. 31.*

§. 8. Si deſerens in primo, ſecundo vel tertio termino compareat, defenſio ejus admittenda eſt, qua peracta, aliquando ob deſertionem

præ-

præteritam punitur, pars deſerta vero deſerentem recipere tenetur, niſi adulterium commiſerit, quo nomine, elidendæ ſuſpicioni, juramentum purgatorium aliquando præſtandum eſt. Durante deſertionis proceſſu, parti deſertæ neque nuptiæ, neque ſponſalia permittuntur, ſed hæc, ſi de facto ineantur, diſſolvuntur, ob illas vero male contractas relegatio decernitur *v. CARPZ. l. 3. D. 65. ſeqq.* STRYK *d. Sect. 6. §. 43. 44.* Sed non dubitandum videtur, quin etiam diſſolvi debeant, ſi deſerens revertatur.

§. 9. Sententia definitiva in contumaciam lata, poſt decem dies, vires rei judicatæ conſequi videtur, nam arbitrio humano diſſolutio matrimonii hic ſubeſt *conf.* STRYK *ad Br. J. E. l. 2. c. 17. §. 27. p. 682.* tum ergo matrimonium per rem judicatam penitus erit diſſolutum. ſed ſaltem reſpectu partis deſertæ non deſerentis, niſi illa ſe declaret de matrimonio non redintegrando, vel ad alias nuptias tranſeat, prout quidem nonnulli volunt *v. BRUNNEM. J. E. l. 2. c. 17. §. 28. Dn. BERG. in Elect. proc. matrim. §. 42.* Sed mihi probabilius videtur, quod utriusque reſpectu matrimonium ſolvatur.

§. 10. Nam vinculi matrimonialis natura non videtur admittere, ut id pro parte tollatur, pro parte verô remaneat, cum contradictionem involvat, ſi partem deſertam, conjugem non amplius eſſe, & deſerentem tamen ei, ut conjugi, obligari dicamus *conf.* STRYK *de diſſenſ. ſponſ. Sect. 6. §. 47.* Quodſi hæc ratio non ſatis concludere videatur, conſiderandum tamen eſt, quod partis deſertæ conſenſus de deſerente dimittendo, ipſi deſertionis proceſſui inſit, hinc ſi illius voluntate ſententiam latam ſecuta, deſerens liberari poteſt, ut diſſentientes concedunt, tantundem operabitur conſenſus ipſi proceſſui implicitus. Nec incongruum videri debet, quod deſerens ſuo delicto libertatem conſequatur, nam è contrario alii pœnæ vel ſaltem ejus metui ſubjacet.

§. 11. Videtur tamen hæc res ita temperanda eſſe, ut partem deſertam, ob alterius delictum, ſimpliciter liberam; deſerentem vero hactenus conſenſu innocentis dimiſſam eſſe dicamus, *niſi illa cum hac, ſi ejus copia haberi queat, matrimonium redintegrare velit*, hæc enim limitatio uti ex affectu partis deſertæ fluit, ita juxta eam ſententia lata merito etiam accipitur. Non igitur ad libertatem deſerentis novo opus eſt

partis deſertæ conſenſu, ejus tamen in recipienda parte deſerente, in caſu habili, aliquod eſt arbitrium, quæ duo utique differunt nec adeo recte miſcentur.

§. 12. Ex his cætera facile explicantur. Parti deſertæ liberum eſt, aliud inire matrimonium, nec deſerentem, ſi forte revertatur, recipere tenetur STRYK *de diſſenſ. ſponſ. Sect. 6. §. 44.* Si tamen velit, deſerens conjugium redintegrare debet, quod recte docet *BRUNNEM. J. E. l. 2. c. 17. §. 28.* ſed ejus rationem, ex ſuperſtite vinculo conjugali non recte repetit. Porro pars deſerta omnibus iis juribus gaudet, quæ ei, matrimonio ob adulterium diſſoluto, alias competunt. Maritus igitur deſertus, in Saxonia conſequitur mobilia, ac in immobilibus retinet uſumfructum uſque ad mortem uxoris deſerentis *v. CARPZ. Pr. Crim. qu. 64. n. 35. ſeqq.* Uxor vero deſerta, uſque ad divortium, alimenta, & hoc ſecuto, illata aut portionem ſtatutariam ex bonis mariti, quæ tempore deſertionis uſque ad diſſolutum matrimonium habuit, accipit *v.* STRYK *d. Sect. 6. § 49. 50.*

§. 13. Pars deſerens amittit jura, quæ in bona conjugis ipſi competebant *v.* STRYK *d. Sect. 6. §. 50.* Quodſi etiam ejus copia haberi queat, in Saxonia, fuſtigatione & relegatione perpetua, aut, ſi adulterium acceſſerit, ultimo ſupplicio, à magiſtratu politico punitur. Quodſi deprehendi nequeat, pœna pecuniaria ex bonis ejus, ſi quæ habeat, exigitur *v. CARPZ. J. E. l. 3. D. 65. n. 5. 6* STRYK *d. Sect. 6. §. 45.* Aliquando venia ei conceditur, ſine licentia tamen novum ineundi matrimonium *CARPZ. d. l. D. 71.* STRYK *d. l. § 46.* cujus ratio, non ex ſuperſtite vinculo matrimoniali, ſed ex perfidia in conjugem priorem commiſſa, vel ex jure redintegrandi matrimonium parti deſertæ competente repeti debet.

§. 14. Nonnunquam diſpenſatione matrimonium deſerenti permittitur, ſicut etiam ſine ea contractum toleratur exacta alia pœna STRYK *d. l. §. 47.* Antequam pars deſerta vel ſe declaret de non redintegrando matrimonio, vel alii conjugi jungatur, deſerentem, ſine crimine polygamiæ, ad novas nuptias non poſſe admitti quidam cenſent *v. Dn. BERG. in elect. proc. matrim.* §. 52. ſed ex hypotheſi dubia ac antea §. *9. ſeqq.* rejecta. De alimentis liberorum in caſu deſertionis & ſecuti divortii, ex generali Parentum obligatione judicandum eſt *v.* STRYK *d. Sect. 6. §. 50. in fin.* de quo *lib. 6. c. 11. §. 21.* dictum.

§. 15.

Digitized by Google

§. 15. Si pars deſerens adulterium commiſerit, idque notorium vel ſatis certum ſit, ſine deſertionis proceſſu, matrimonium ſtatim dirimi poteſt, ex quorundam ſententia *v. CARPZ J. E. l. 3. D. 69.* STRYK *d. Sect. 6. §. 42.* Sed cum deſerens exceptionem remiſſionis habere queat, tutius erit, etiam hoc caſu deſertionis proceſſum obſervare. *v. BERG. d. l. §. 51.* Si uxor deſerens adulterio ſe polluat, ac maritus, accepto falſo, de ejus morte, nuncio, aliam ducat, & ab hac hæres inſtituatur, ſecundæ uxoris cognati, ex capite bigamiæ & inde redundantis matrimonii nullitatis, inſtitutionem impugnare ac marito hæreditatem auferre nequeunt STRYK *d. Sect. 6. §. 48.*

§. 16. Inter deſponſatos, facta deſertione, etiam proceſſus deſertionis cenſetur eſſe neceſſarius ex communi hypotheſi, qua ſponſalia, quoad indiſſolubilitatem, nuptiis fere comparantur *CARPZ. J. E. l. 3. D. 57.* Si ſponſus e. gr. in Saxonia, ſponſa verò deſerens in Marchia Brandenburgica domicilium haberet, proceſſus deſertionis tam hic, velut in foro domicilii perſonæ deſerentis, quam ibi, velut in foro delicti commiſſi, contra ſponſam inſtitui poſſet *v.* STRYK *d. Sect. 6. §. 51. 52. 53.* ubi tamen in allato reſponſo quædam turbata videntur.

F I N I S.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
RERUM PRÆCIPUARUM.

Prior numerus paginam, poſterior paragraphum notat.

A.

Abbates.

Sub Comitum claſſe comprehenduntur. 1033, 7.

Abbreviatura.

Num adhiberi poſſint in Teſtamento? 866, 21.

Abigeatur.

Quid ſit, & quomodo puniatur? 599, 19.

Abortus.

Ejus procuratio eſt ſpecies Parricidii. 308, 18. 772, 22.

Abſentia.

Varia eſt, ac locum facit aliquando reſtitutioni in integrum. 245, 11. ſeqq.

Sponſus ſine cauſa abſens, an per biennium ſit expectandus? 706, 23.

Quoad abſentem, quousque Forum delicti ſit efficax? 1062, 18. 19.

Proceſſus in abſentes plenius declaratus. 1628, 1. ſeqq.

Abſentibus pœnæ imponi poſſunt, quæ præſentiam non requirunt. 1628, 1.

Si pœna præſentiam requirat, abſentis bona annotantur, ac ipſe citatur. 1628, 2.

Abſens citatus, ſi contumax ſit, ejus bona confiſcantur, 1628, 3.

Contra Abſentes Jure Saxonico inſtituitur Proceſſus Banni. 1629, 4. ſeqq.

Academia.

In Academiis ſine dubio Jurisprudentia privata tractari poteſt, ſicut & publica. 8, 26.

Bononienſis anno 1128, erecta. 64, 20.

Academiæ ad Italicarum exemplum in Germania ſunt inſtitutæ. 65, 22.

Libertas Academica, ejusque diverſæ ſpecies. 312, 13. ſeqq.

Academia in uſum ſepulturæ res ſuas quandoque concedit. 932, 8.

In Academiis cives Academici perpetui habent Domicilium & forum generale. 1060, 11.

Scholarum & Academiarum plenior explicatio. 1247, 1. ſeqq.

Academias in Germania inſtituunt ſtatus Imperii, accedente Cæſaris confirmatione. 1249, 7.

Academiæ ſoli Domino Territoriali ſubſunt. 1249, 8.

Academiæ, vel ut Scholæ, vel ut univerſitates ſpectantur. 1250, 9.

In Academiis occurrunt Docentes & Diſcentes, ibid.

In Academiis Docentes ſunt vel Privati: Doctores, Licentiati, Magiſtri & Candidati, vel Publici ſive Profeſſores. 1250, 10. ſeqq.

In

Digitized by Google

In Academiis Diſcentes, Studioſi audiunt. 1251, 13. ſeqq.
An Exercitia Corporis in Academiis tractari debeant? 1251, 14.
Academiarum bona & ſedes. 1251, 16.
Academiis quænam Jura competant? 1252, 17.
Academiæ qualem Jurisdictionem habeant? 1252, 18.
Academiæ Jura, ac in ſpecie Jurisdictio, an ſolis Profeſſoribus competant? 1252, 19.
Academiæ caput eſt Rector. 1253, 20. 21.
Ejus Cancellarius. 1253, 22.
Ejus, & in ſpecie Academiæ Lipſienſis, Concilia. 1253, 23.
Academiarum Facultates quatuor. 1254, 24. 25.
Academiæ Lipſienſis Societates Collegiatorum. 1254, 26.
Academiæ Cives ſunt vel temporarii, vel perpetui. 1254, 27.
In Academiis literati domicilium & forum generale habent. 1255, 27. 28.
Academiarum Jurisdictio, ultra earum Territorium, non extenditur. 1255, 29.
Academiarum Officiales 1255, 30.
Academiarum dignitas & defectus. 1255, 31.
Academicæ Dignitates, ſive Gradus Academici plenius expoſiti 1256, 1. ſeqq.
In Academiis an Comites Palatini creare poſſint Doctores? 1258, 8.
Academiis jus conferendi dignitates concedi ſolet, quæ mediate, per certas perſonas illud exercent. 1259, 10. 11.

Acceptatio.

Donationis etiam mediata hodie valet. 497, 4.
Acceptatio Literarum Cambialium, quomodo & quando fieri debeat? 1287, 25. 26. 27.
Acceptans quomodo obligetur? 1287, 28.
Acceptatione negata deſuper opus eſt Proteſto. 1287, 29.
Acceptatio aliquando fit honoris cauſa. 1288, 30.

Acceptilatio.

Quid ſit? 674, 5.
Quinam acceptum rogare & ferre poſſint? 675, 6.
Per eam, quænam Obligationes tollantur. 675, 7.
Acceptilatio Obligationem tollit ipſo Jure. 675, 8.
Quid hodie circa eam obtineat? 676, 9.

Acceſſio.

Induſtrialis, non eſt modus acquirendi Dominii, ſed ſaltem acquiſitionis occaſio. 335, 25.
Acceſſione interveniente eſt communio, & quidem impropria. 335, 26. 27.
Res vendita tradenda cum ſuis acceſſionibus. 450, 15.
In Emtione & Venditione, quænam acceſſionum vel pertinentiarum rationem habeant? 450, 15. ſeqq.
Quoad acceſſiones ſolas rei venditæ, addictio in diem exerceri nequit. 468, 9.
Acceſſionum nomine omnis generis emolumenta continentur. 581, 34.
Incrementa fluvialia publicis rebus quandoq; annumerantur. 1075, 17.

Acceſſi-

Digitized by Google

Acceſſiones feudi quando & quouſq; à Vaſallo acquirantur. 1426, 5. 6.
Acceſſiones fundi naturales ſequuntur ſucceſſores feudales. 1497, 36

Acceſſorium

Vendita Actione principali, jura acceſſoria emtorem ſequuntur. 460, 9.

Accidentia.

Partem ſalarii clericorum conſtituunt. 1170, 31.
Inter defuncti Paſtoris hæredes & novum Paſtorem, juxta ſeriem temporis dividuntur. 1176, 16.

Accreſcendi Jus.

Quatenus in uſufructu locum habeat? 379, 7.
Hæredes in certa re inſtituti gaudent etiam jure accreſcendi. 874, 10.
Inter Cohæredes, ex Juris neceſſitate, obtinet Jus accreſcendi. 875, 13.
Jus accreſcendi quoad Legata. 896, 12. ſeqq.
In teſtamento militari non obtinet. 925, 6.
Illi locus eſt in donationibus mortis cauſa. 985, 12.
Emtori hæreditatis non competit aut prodeſt. 990, 11. 12.

Accuſatio.

In proceſſu Criminali locum habet, ac cum Actione, quoad eſſentiam, convenit. 158, 37. 1617, 2. 3.
Accuſatio quid ſit? 1617, 2.

Actio forenſis.

Actiones reales & in rem ſcriptæ, in rei hæredes, non tranſeunt, ſed hi, non qua hæredes, ſed qua poſſeſſores, conveniuntur. 122, 29.
Actionum forenſium natura & varietas generaliter explicata. 149, 1. ſeqq.
Actiones forenſes circa Imperantes regulariter non occurrunt. 150, 3. 4.
Actiones quo ſenſu ſint reales & perſonales 151, 8. ſeqq.
Actionum diſtinctio in nativas & dativas non eſt neceſſaria. 152, 13.
Actionum forenſium otioſa nomina Jurisprudentiæ ſunt moleſta. 155, 23. 24.
Actionum Concurſus per regulas quasdam expoſitus. 155, 25. ſeqq.
Actiones ſive Remedia poſſeſſoria generaliter explicata. 212, 1. ſeqq.
Actio forenſis durat 40 annos, ſi lite mota Actor deſiſtat. 244, 6.
De Actionum æquitate non dubitandum. 290, 12.
Actiones ratione ſervitutum competentes 400, 1. ſeqq.
Actionem parit hodie ſolus Conſenſus in permutationem. 432, 9.
De Concurſu diverſarum Actionum circa legata. 980, 16.
Uſus Actionum in controverſiis metallicis. 1002, 22.
Actiones intuitu molendinorum & molitorum occurrentes. 1098, 13.
Actiones in cauſis civilibus ceſſant in nundinis ſolennibus. 1275, 11.
Quænam Actiones contra Publicanos ſint comparatæ? 1337, 15. 16.
Actionis nomen num in libello ſit exprimendum? 1519, 5. 6.
Actionum cumulatio non ſtatim aſſerenda, ob allegationem nonnullorum, quæ ad aliud judicium pertinent. 1615, 22.

Digitized by Google

Actio ad Exhibendum.

Ejus hodie nullus uſus quoad res quæ vindicantur. 353, 22. 23.

Actio adjectitia qualitatis.

Hæc Actiones ſunt ſaltem nova nomina, eaque otioſa. 560, 33. 34.

Actio Æditua.

Ea ſuccurritur læſo contra Æquitatem & Edictum Ædilitium. 563, 4.

Illæ ſunt Actiones ipſæ ex Contractu, 564, 11.

Actio Æſtimatoria ſeu quanti minoris.

Quid ſit, quanto tempore præſcribatur, & quomodo cum redhibitoria concurrat. 564, 10.

Actio Aquæ pluviæ arcendæ.

Quid ſit? 426, 22.

Quæ ad eam requirantur? 427, 23.

Quibus & contra quos competat? 427, 24.

Ejus finis & effectus. 427, 25.

Quousque damnum acceſſorium in hanc Actionem veniat. 428, 26.

Actio Commodati.

Eſt hodie utrimque directa. 508. 10.

Quid directa, quid contraria? 508, 11.

Nullo tempore præſcribitur. ibid.

Actio Communi dividundo.

Eſt ſpecies Rei Vindicationis. 352, 20. 21.

Actio Conducti.

Quid ſit, & quænam exigat. 477, 14. ſeqq.

Actio Confeſſoria.

Ejus natura, varietas & fundamentum. 400, 1. 2.

Competit ei cui ſervitus eſt conſtituta. 401, 3. 4. 5.

Ea utens Dominium prædii dominantis probare non tenetur. 401, 4.

Ea quidnam petatur? 401, 6.

Actio ad Deprecationem.

Ejus indoles. 325, 16.

Actio De Albo corrupto.

Hujus Actionis hodie nullus eſt uſus. 1057, 31.

Actio de Dejectis vel Effuſis.

Quid ſit? 615, 14.

Dejectio vel effuſio imputatur in habitatori ædium. 615, 15.

Datur læſo & hæredibus. 615, 16. 17.

Pœna Juris Romani hodie ceſſat. 616, 18. 19.

Actio de eo, quod certo loco.

Eſt hodie nomen otioſum. 583, 7.

Actio Depoſiti.

Quid ſit? 514, 9.

Nullo tempore præſcribitur. ibid.

Datur deponenti & hæredibus pro rata, adverſus depoſitarium, ad rem cum omni cauſa, aliquando etiam cum uſuris recipiendam. 514, 10. 11. 12. 13.

Competit Creditori contra Judicem, apud quem debitor ejus debitum depoſuit. 649, 9.

Actio Diviſ.

Quo ſenſu aſſeri queat? 972, 15.

Actio Doli.

Subſidiaria hodie ceſſat. 204, 45. 623, 4. ſeqq.

Ejus Definitio, qualitates, ſubjectum, materia & contraria. 623, 4. ſeqq.

Actio Emphyteuticaria.

An detur? 372, 9.

Actio Emti.

Quid ſit? 447, 2.

Digitized by Google

Quando cum effectu inſtitui queat? 447, 3.
Datur Emtori adverſus venditorem. 447, 4.
Petitur ea res vendita, præciſe præſtanda. 447, 5.
Quomodo res in Emtione Venditione tradenda ſit, & quem effectum traditio habeat? 448, 6. ſeqq.

Actio Ex L. fin. C. de Edict. D. Hadrian. toll.

Quid ſit, unde oriatur, & quibus competat? 950, 5.
Quando ceſſet, vel præſcribatur? 951, 6.
Datur Legatario ad Legatum conſequendum. 978, 10.
Datur Donatario mortis cauſa. 985, 11.

Actio Familiæ Erciſcundæ.

Datur inter hæredem fiduciarium & fideicommiſſarium. 890, 21.
Quid ſit? 970, 9.
Circa eam fingitur fruſtra Quaſi Contractus. 970, 10.
Num in ea Actor adverſarium Cohæredem eſſe fateatur. 971, 11.
Ejus effectus, & quando præſcribatur. 971, 12.

Actio Finium regundorum.

Eſt Species Rei vindicationis. 352, 18. 19. 21.

Actio Funeraria.

Ea repetuntur ſumtus funeris, ſine animo donandi præſtiti. 936, 20.
Qvoad ejus fundamentum fruſtra recurritur ad fictionem, cum oriatur ex vero conſenſu. 936, 21.
Ejus Subjectum & Objectum. 937. 22.
Coram quo Judice inſtituenda? 937, 24.

Actio Furti.

Quid? in Germania probabiliter non recepta. 592, 18.

Actio Hæreditaria.

Actiones Hæreditariæ fuſius relatæ. 949, 1. ſeqq.

Actio Hypothecaria.

Ejus Doctrina generalis. 408, 12. ſeqq.
Comparatur cum Interdicto Salviano. 409, 18.
Ut differat à Pigneratitia? 545. 14.

Actio in factum ex Jure jurando.

Datur ei, qui Juramentum voluntarium præſtitit. 278, 18.

Actio Injuriarum.

Æſtimatoria quid ſit? 323, 10.
Eſt potius rei perſecutoria, quam pœnalis. 324, 11.
Quamdiu duret? ibid.
Ex L. Cornelia de Injuriis. Actione vindicantur injuriæ reales. 324. 14.
Durat annos 30. ibid.
An adhuc hodie uſum habeat. 325, 14.
Actionum, quibus injuriæ vindicantur concurſus & moralitas 325, 17. 18.
An competat marito ob adulterium ab uxore commiſſum. 765, 26.

Actio Legis Aquiliæ.

Quid, & quotuplex ſit? 613. 7.
Ex Jure naturali & poſitivo deſcendit. 613, 8.
Quibus, contra quos, & ad quid detur 614 9. 10 11.
Pœna Juris Civilis hodie non obſervatur. 614. 12.
Ab Actione L. Aquiliæ differt Actio Damni Germanica, 615, 13.

Ea

Digitized by Google

Ea exigitur damni, incendio culpoſo dati, reſtitutio. 619, 4.

Actio Locati.

Quid ſit, & quid ea exigatur? 479, 21. ſeqq.

Datur contra Magiſtrum navis, ad collationem, ob jactum in mari factum, conſequendam. 1343, 15.

Actio Matrimonialis.

Quatenus remitti queat? 757, 16.

Actio Mutui.

Quid ſit? 495, 16.

Actio Negatoria.

Eſt ſpecies Rei Vindicationis. 402, 8.

Oritur ex Dominio libero. 402, 9.

Ejus Subjectum & Objectum. 403, 10. 11.

Actio Negotiorum geſtorum.

Directa & Contraria. 361, 10. 11. 12.

Actio ad Palinodiam.

Ea vindicantur Injuriæ verbales. 325, 15.

Actio Pauliana.

Ejus indoles & uſus plenius tradita. 1314, 1. ſeqq.

Ea nihil novi Prætor introduxit. 1314, 2.

Ex quo fundamento deſcendat? 1314 3.

Ejus Requiſita. 1315, 4.

Quibus & contra quos detur. 1315, 5.

Illa revocantur alienata, fructus & uſuræ. 1315, 6 7.

Quando præſcribatur? 1316, 8.

Ejus uſus & olim & hodie exiguus. 1316, 9.

Eam, ſi ad aliam debitoris fraudem, quam quæ alienatione fit, extendamo ejus uſus hodie eſt frequens, ſed non opus eſt iſta extenſione. 1316, 10.

Actio de Pauperie.

Quid ſit? 355, 3.

Ejus natura & fundamentum. 355, 4.

Cui, & ad quid competat. 355, 5. 6.

Ceſſat animali mortuo. 355, 7. 8.

Actio Pigneratitia.

Ejus Doctrina generalis. 408, 12. ſqq.

Directa, quid? & qvando locum habeat? 543, 6. ſeqq.

Datur debitori adverſus creditorem 543, 7.

ad rem cum fructibus recuperandam, ac dolum & culpam præſtandam, aliasque præſtationes faciendas. 543, 8. ſeqq.

hæc nullo tempore præſcribitur. 544, 11.

Contraria quid ſit? 544, 12.

Ad quid detur? 545, 13.

Præſcribitur 30. annis. 545, 13.

Actionis pigneratitiæ ac hypothecariæ differentia. 545, 14.

Actio Poſſeſſoria.

Actiones poſſeſſoriæ peculiari præſcriptioni non ſubjacent. 227, 23. 24.

Actionum poſſeſſoriarum cum petitoriis comparatio generalis & ſpecialis. 228, 25. ſeqq.

Actio Præſcriptis Verbis.

Æſtimatoriam aſſeruerunt Romani tollendæ dubitationis gratia, non tamen contractum Æſtimatorium, 523, 4.

Actio præſcriptis verbis hodie potius dicenda erit Condictio ex moribus. 524, 9. 525, 13.

Digitized by Google

Actio Publiciana.

Oritur ex Jure reali præſumpto, ac ſurrogatur Rei Vindicationi, actioni confesſoriæ & hypothecariæ. 417, 1. ſeqq.

Ejus Definitio & fundamentum remotum. 417, 2.

Oritur ex Dominio, ſervitute & pignore præſumto. 418, 3. 4.

Ad eam requiritur regulariter traditio, titulus, & bona fides, item dubia autoris conditio, & defectus vitii aperti, 418, 5. ſeqq.

Quibus & contra quos detur, & ad quid competat. 419, 8. 9.

Hodie Actionis hujus uſus non eſt neceſſarius, ſed voluntarius. 420, 10.

Actio quod metus cauſa.

Quid ſit? quibus & contra quos detur, quidque ea petatur. 601, 7. 8. 9.

In ea hodie quadrupli pœna ceſſat. 602, 9.

Actio de Receptis.

Quid ſit? 1350, 21.

Quænam circa eam probatio ſit neceſſaria. 1351, 21.

Actio Redhibitoria.

Quid ſit? ad quid tendat, & quanto tempore inſtituenda. 563, 8. 9.

Actio rerum amotarum.

Ea mota pœna corporis afflictiva vel ſuſpenſio locum non habet. 594, 2. 3.

Quid ſit, & an locum hodie habeat? 752, 21.

Actio Reſciſſoria ſive Reſtitutoria.

Actionis Reſciſſoriæ ſive Reſtitutoriæ, qua reſtitutio contra Præſcriptionem obtinetur, nomen hodie non eſt neceſſarium. 247, 17.

Actio Revocatoria.

Competit Agnatis feudum revocantibus. 1439, 16.

Actio pro ſocio.

Quid ſit, & quænam ea præſtationes petantur? 489, 14. ſeqq.

Num ea peti poſſit rerum communium diviſio? 490, 17.

Actio ex ſtipulatu.

Hodie Condictio ex moribus dici poteſt. 206, 50.

Actio ex Teſtamento.

Ejus natura & fundamentum. 979, 11.

Qvibus & contra quos competat, & quid ea petatur? 979, 12. 13.

Actio de Tigno juncto.

Controverſiæ de indole hujus Actionis hodie otioſæ ſunt. 339, 38.

Actio Tutelæ.

Quid & quotuplex ſit? 819, 22.

Quodnam verum ejus ſit fundamentum? 820, 23.

Directa, competit pupillo adverſus Tutorem. 820, 24.

Datur ad rationes reddendas. 820, 26. 27.

Contraria, datur tutori adverſus pupillum. 821, 29.

Actio Venditi.

Quid ſit? 453, 27.

Quando cum effectu inſtitui poſſit? 453, 28. 29.

Datur Venditori adverſus Emtorem ad pretium conſequendum cum uſuris, & hæ quatenus debeantur? 454, 30. ſeqq.

Datur aliquando ad repetitionem ſumtuum. 456, 38.

Ea,

Digitized by Google

Ea, quando res vendita revocari poſſit? 456, 39. 40. 41.

Actio vi bonorum raptorum.

Quid ſit? 603. 12.

Actio humana.

Ejus explicatio generalis. 19, 1. ſeqq.
Sub Actionibus humanis comprehenduntur affectus & ſermo. 30, 46.
Ejus qualitas & quantitas moralis. 134, 1. ſeqq.
Actionum humanarum principium & libertas phyſica. 309, 2.
Dirigitur legibus divinis & humanis. 310, 3.

Actor.

Quatenus à Tutore conſtituatur. 818, 15.
Actoris privilegium quandoque operatur ſpeciale forum. 1063, 23. 24.
Actor quis ſit, & quinam eſſe poſſint? 1509, 12.
Nemo regulariter invitus agere cogitur. ibid.
Actor in Saxonia Electorali præſtat Guarandam & ſatisdationem pro reconventione & expenſis. 1529, 21. 22.
Actoris in primo Termino emanentis pœna. 1541, 2.
Actori, in concurſu creditorum, ſub pœna præcluſi jurium deductio injungitur. 1544, 11.

Actuarius.

Actuarii jure Civili Cancellarii nomine videntur indicati. 1510, 15.
Ejus officium in quo conſiſtat. 1510, 16.
In Electoratu Saxoniæ in criminalibus cauſis debet eſſe Notarius. 1510, 16.
Actuarii munere Judex fungi poteſt. ibid.
Quomodo ſit conſtituendus? 1510, 17.
Num Actus ab Actuario, qui non juravit, geſti, recte habeantur pro nullis? 1510, 17.

Actus.

Quid ſit? 398, 6.

Addictio in diem.

Ejus definitio & ſcopus. 467, 5.
Dupliciter initur. 467, 6.
Aliquando adjicitur emtioni puræ, ut conditio reſolutiva, hac pendente emtio valet, exiſtente reſolvitur. 467, 7. 8.
Exerceri nequit quoad acceſſiones ſolas rei venditæ. 468, 9.
Effectus contractus reſoluti ratione venditoris & Emtoris. 468, 11. 12.
Requiſita hujus conventionis. 469, 13. 14.
Conditione reſolutiva deficiente emtio manet firma. 469, 15.
Addictio aliquando adjicitur Emtioni per modum conditionis ſuſpenſivæ. 470, 16.
Addictio differt ab Auctione & Subhaſtatione. 470, 18.
Pacta Addictioni affinia. 472, 26.

Ademtio Legatorum.

Eâ legata in totum tolluntur, quomodo declaretur, & quis ejus ſit effectus. 9?4, 1. ſeqq.

Aditio hæreditatis.

Ejus indoles. 943, 18.
Diſtinguitur in Immiſtionem, Aditionem & Geſtionem pro hærede. 943, 19.
Quibus ex factis ea colligatur. 944, 20.
Fit pure accedente quandoque magiſtratus confirmatione. 944, 21.

Num

Num fieri poſſit per Procuratorem & Tutorem? 944, 22.
Tranſmiſſio juris adeundi jure Romano male reſtricta. 945, 23. 24. 25.
Qualiter fieri debeat? 946, 30.
Jus adeundi hæreditatem quo tempore præſcribatur. 947, 31.
Quisnam ejus ſit effectus? 947, 32.
Quomodo fiat ab hærede fideicommiſſarii. 948, 37.

Adjunctio.

Adjunctione introducta communio quomodo ſolvatur? 337, 32.
Adjungens tenetur ſolvere pretium. 337. 33.

Adminiſtratio.

Tutorum, in pupilli utilitatem dirigenda. 815, 5. ſeqq.
Ex Adminiſtratione Tutorum, quæ jura & obligationes ſequantur. 818, 16. ſeqq.

Admiralitas.

Nomen Admiralitatis ex arabico & græco deducitur. 1360, 31.
Notat ſocietatem, ad commercii maritimi ſecuritatem initam. 1361, 32.
Certis legibus aliquando circumſcribitur. 1361, 33.
Eam deſerens de damno tenetur, accepti vero reſtitutionem non exigit. 1361, 34.
Notat etiam Collegium ab Imperante inſtitutum, quod toti9 rei navalis ac præcipue commerciorum maritimorum curam gerat. 1361, 35.

Adoha.

Eſt præſtatio, qua ſervitia feudalia pecunia redimuntur. 1423, 16.
Ejus quantitas eſt dimidia pars reditus unius anni. ibid.
Ejus ratio quomodo computanda. 1423, 17. 18.

Adoptio.

Adoptione patria poteſtas deſinit. 776, 1.
Ejus indoles & diverſitas. 796, 12.
Eſt omnibus gentibus communis. 796, 13.
In Adoptionibus fictiones non ſunt neceſſariæ. 797, 13.
Quomodo Adoptio fiat. 797, 15.
Quinam adoptare & adoptari poſſint? 797, 16. 17.
Per Adoptionem agnatio conſtituitur, hodie etiam forte cognatio. 798, 19. ſeqq.
Adoptionis minus plenæ effectus. 799, 23.
Ejus uſus hodiernus. 799, 24.
Adoptiones Imperantium juri privato non ſubſunt. 800, 26.
Adoptione non acquiritur nobilitas. 1034, 13.

Adulter.

Adulter in adulterio deprehenſus, illæſa conſcientia occidi nequit. 136, 10. 763, 20.
An ducere poſſit adulteram? 710, 6.
An mitius puniendus, qui cum uxore, meretricio more vivente, ſe commiſcuit? 760, 8.
Ejus pœna quas ob cauſas mitigetur? 761, 12. 13. 14.

Adulterium.

Quando juſtam divortii cauſam præbeat? 743, 13.
Ejus indoles & varietas. 759, 4. 5.
An jure Romano ab uxore, & in uxorem ſaltem committatur? 759, 4.

Com-

Digitized by Google

Committitur doloſo concubitu à Conjugibus & Deſponſatis. 759, 6. 7.
Adulterii rea eſt uxor meretricio more vivens. 760, 8.
Quomodo puniatur ſecundum jus Moſaicum, Romanum & Saxonicum Electorale. 760, 9. 10. 11.
Ejus pœna aliquando mitigatur, ob remiſſionem Conjugis, aliasque circumſtantias. 761, 12. 13. 14.
In Adulterio an Confeſſio per Torturam extorta, majoris fidei habenda ſit, quam voluntaria? 762, 14. ſeqq.
In Adulterio locum habet proceſſus inquiſitorius & accuſatorius. 763, 18.
Adulterii reis quando pœna irroganda? 763, 19.
Adulterium Jure Romano etiam á privatis punitur. 763, 20.
Adulterii effectus, ratione Societatis Conjugalis, eſt ejus diſſolutio, & amiſſio dotis & donationis propter nuptias. 764, 21. 22. 23.
An ob adulterium marito actio injuriarum competat? 765, 26.
Quanto præſcribatur tempore? 765, 27.
Adulterii probatio negandæ filiationi non ſufficit, 782, 13.
Ob adulterium quatenus dotalitium amittatur? 144, 17.
Vaſallus, per errorem Dominum cucurbitans, an feudo privandus? 1492, 15.
Adulterii, deſertioni accedentis, effectus. 1637, 15.

Advocatus.

Cum cliente de quota litis non recte paciſcitur. 196, 11.
Miniſtris Eccleſiæ minoribus non licet eſſe advocatos, 1168, 22.
Advocatorum explicatio generalis. 1511, 19. ſeqq.
Advocatus conſtituitur mandato. 1511, 20.
Advocati requiſita. 1521, 21.
Num cauſam famoſi latronis, aut eam, quam ſcit injuſtam, ſuſcipere posſit? 1511, 22.
Advocati officium, hujusque neglecti pœna. 1512, 23.
Advocato debetur ſalarium, & hujus quantitas. 1512, 24.
Advocatus actorum retentione ſibi proſpicere poteſt. 1512, 24.
Ab Advocato differt Procurator Judicialis. 1513. 25.
Officium Advocatorum quoad diſputationem atteſtationum. 1560, 31.

Ædes. Ædificia.

Ædium privatarum violatio. 604, 16.
Si ædes vicinæ ob metum incendii diruantur, quis damnum reſarcire teneatur? 618, 2. 3.
Domus, in qua falſa moneta, ſciente Domino, formata, Fiſco addicitur. 630, 15.

Ædilitium Edictum.

Datum ob læſionem ex vitiis rerum ortam. 562, 3.

Æmulatio.

An ex ſola æmulatione aliquid fieri queat, vel id potius irritum ſit? 1094. 7.
Jus exſtruendi fortalitii ceſſare cenſetur, ſi ex ſola æmulatione exſtructio fiat. 1105, 17.
Æmulationis in impediendis nundinis, an aliquis ſit effectus. 1274, 8.

Æs

Digitized by Google

Æs alienum.

An Uſufructuarius omnium bonorum exſolvere debeat? 381, 14.

Æſtimatio.

Frumenti in herba depaſti, fit ex præſenti tempore arbitrio paganorum. 357, 12.

Rerum æqualitas & inæqualitas quomodo æſtimanda? 369, 26. 27. 28.

Æſtimatio damni, Conductori ob ſterilitatem obveniens, quomodo inſtituenda? 481, 28.

Ex quibus circumſtantiis æſtimetur læſio contra Edictum Ædilitium? 563, 4. 5. 6. 7.

Æſtimatio in contractibus, venditionis & taxationis gratia fieri ſolet. 584, 10. 11. 12.

Cujus temporis æſtimatio in Contractibus ſit præſtanda? 586, 18.

An æſtimatio rei furtivæ Jurejurando in litem fieri poſſit? 591, 15.

Æſtimatorius Contractus.

Hic revera non occurrit, ſed hoc nomine mandatum, locatio vel venditio comprehenditur. 523, 2. 3. 4.

Ætas.

Ab ætate diſtinguuntur homines. 179, 9.

Tempus hominum dicitur ætas. 1109, 7.

In computanda ætate, poſt factam anno 1700. Calendarii mutationem, utrum computatio antiqua, an nova obſervanda ſit? 1110, 11. 14.

Affectus.

Species ſunt Actionum humanarum. 30, 46.

Affines.

Num ab inteſtato ſuccedere poſſint? 853, 35.

Affinitas

Ejus indoles. 722, 18.

Oritur ex concubitu, 722, 19.

Computatur ſecundum gradus Conſanguinitatis. 723, 20.

An dentur in affinitate gradus? ibid.

Generum affinitatis explicatio & inveſtigatio. 723, 21. 22. 23. 24. 25.

Vitia vulgarium affinitatis, ſchematum & accuratior ejus repræſentatio. 724, 26. 27. 28.

Affinitas quouſque impediat nuptias? 726, 33. ſeqq.

Affinitate ceſſante, ceſſat prohibitio nuptiarum. 727, 38.

Ager.

Agrorum alienatio in vicini diſtrictus poſſeſſores aliquando prohibita. 1030, 11.

Agger.

Aggerum natura, diverſitas, exſtructio, dominium, uſus & delicta in illis committi ſolita. 1077, 22. 24.

Aggeres naturales, quos provida natura poſuit, veteri Celtarum vocabulo, Dunæ vel Duni, *Sand-Duynen* dicuntur. ibid.

Aggratiatio.

An locum habeat in homicidio? 307, 15.

Agnatio.

Sui hæredis eſt vel naturalis, vel civilis. 909, 4.

Ob eam rumpitur Teſtamentum. ibid.

Alapa.

Alapa.
Apud antiquos Germanos junioribus memoriæ cauſa fuit impacta. 261,3.
Albinagii Jus.
In Gallia uſitatum, eſt priſtinæ hoſtilitatis veſtigium. 182, 18.
Alchymia.
Noxiis & illicitis commerciis annumerari debet. 1270, 21.
Alea.
Hoc nomine venire ſolent ludi fortunæ & mixti. 528, 3.
Alea prohibita Jure Romano & moribus Germaniæ. 529, 7. 8. 9.
Eſt delictum ambiguum. 634, 8.
Alienatio.
Pactum, ne dominus rem ſuam alienet, quatenus valeat? 198, 17.
Omnis alienandi facultas à libertate œconomica dependet. 312, 12.
Pignus alienare poteſt debitor & creditor. 411, 25. 26. 27.
Modus & effectus diſtractionis pignoris legitimæ & illegitimæ. 412, 28. 29.
Quatenus res dotalis poſſit alienari? 733, 12. 13. 14.
Quid obtineat circa alienationem Peculii adventitii? 789, 12.
Alienatio rerum pupillarium à tutore facta, quatenus valeat. 816, 8. 9. 10.
Fideicommiſſum univerſale, quatenus fiduciarius alienare queat? 887, 11.
Alienatione rei legatæ num legatorum fiat ademtio? 915, 4.
Alienatio agrorum, in vicini diſtrictus poſſeſſores, aliquando prohibita. 1030, 11.
Subſellia eccleſiaſtica familiaria & perſonalia, num poſſint alienari? 1158, 11.
Alienationis ſpecies eſt, conſtitutio Feudi. 1391, 1.
Alienatio Feudi, quotuplex ſit? 1430, 1.
Alienatio Feudi neceſſaria vaſallo permiſſa, quo pertinet transactio, ſententia & compromiſſum. 1430, 2. ſeqq.
Alienatio Feudi voluntaria Vaſallo regulariter non permiſſa. 1431, 8.
Alienationis Feudi illicitæ pœna. 1433, 15. 16. 17.
Alienatio Feudorum hæreditariorum, alienabilium & immediatorum, quatenus valeat? 1434, 19.
Alienatio Dominii directi Domini an valeat? 1434, 20.
Ob Alienationem metu litis doloſe factam, præter actionem realem, datur actio ad intereſſe. 1534, 10. ſeqq.
Alienatio Feudi aliquando revocabilis, & hujus quinam ſint effectus. 1587. 30. 31. 32.
Alimenta.
In Emtione Alimentorum ad dies vitæ querela læſionis enormis locum non habet. 567, 19.
Eduliorum furtum, ex famis neceſſitate factum, quomodo puniatur? 595, 6.
In alimentis quouſque transactio locum habeat? 670, 9.
Ad alimenta proli præſtanda ſtuprator tenetur. 769, 12. 13.
Infans expoſitus à quo ali debeat? 770, 15.
Uter ex parentibus alimenta liberis præſtare debeat? 784, 18. ſeqq.

Digitized by Google

INDEX RERUM PRÆCIPUARUM.

Alimenta an etiam liberis illegitimis præſtanda ſint? 784, 21.

Alimentorum liberis præſtandorum nomine, omnes educationis ſumtus intelliguntur. 785, 22.

Aliquando liberi parentes alere debent. 785, 23.

Alimenta Clerico ſuſpenſo ſunt præſtanda. 1217, 5.

Incarceratus quomodo alendus. 1312, 24.

Alimentis æquiparatur das Sitzegeld, 1313, 24.

Alimenta filiis, ad ſucceſſionem feudalem inhabilibus, ex feudo in ſubſidium præſtanda. 1448, 24.

Propter alimenta ex feudo inhabilibus præſtanda, num tacita hypotheca competat in feudo. 1454, 8.

Alimenta arreſto conſtringi nequeunt. 1597, 7.

Allodium.

In materia allodiali uti poſſumus Jure feudali Longobardico. 70, 16.

Allodium quid ſit? 1381, 5.

Quænam res ad Allodium plenum pertineant. 1381, 6.

Quæ res ſpectent ad Allodium minus plenum. 1382, 7.

Allodii & Feudi comparatio. 1382, 8.

In dubio res præſumitur allodialis non feudalis. ibid.

An regna aut Reſpubl. plane liberæ dici poſſint Allodia? 1382, 8.

Alveus.

A flumine relictus, cui cedere debeat? 333, 18.

Ambiguitas.

Actus ambiguus in dubio negandus, aut contra autorem obſcuritatis explicandus, vel circa illum minimum ſequendum eſt. 167, 33. ſeqq.

In ambiguis litigantes ad ſortis judicium remittendi ſunt. 168, 37.

Ambitus.

Oblata pecunia factus, num in Conſcientia ſit illicitus? 131, 11.

Ambitus crimen circa munera committi ſolet, 1046, 7, ſeqq.

Amicabilis compoſitio.

In Conſiſtoriis imprimis tentanda, 1590, 4.

Amiſſio.

Quot modis amittatur poſſeſſio. 219, 15. 16.

Amotio.

Circa eam Jure Romano diverſi caſus ſunt diſcernendi. 594, 23.

Amſegetes.

Ita dicti olim ſunt viarum vicini. 1329, 13.

Amtſaſſii.

Quinam ſint? 996, 10.

Anatomia.

Medicis exercitia anatomica inſtituere licet. 1262, 20.

Anatomicis recte conceduntur cadavera punitorum. 1626, 33.

Angaria.

Angariæ & parangariæ debentur à ruſticis Domino Territoriali. 1012, 23.

Animalia.

Damni ab animalibus dati diverſitas, & veniens inde obligatio. 354. 1. ſqq.

Animal nociturum abigere & quandoque occidere licet. 357, 14.

Annona vexatio.

Quid ſit. & quomodo puniatur? 598, 16. 17.

Anno-

Digitized by Google

Annotatio Bonorum.

Ea locum habet, ſi delinquens abſens ſit. 1628, 2.

Annui Reditus.

Num annuorum redituum uſuræ exigi poſſint? 579, 26.

Exigi poſſunt ultra alterum tantum. 579, 29.

Quoad moralitatem cum uſuris plane conveniunt. 580, 32.

An eorum emtor, ſi à venditore ex alia cauſa conveniatur, ob ſortem pro reditibus datam, compenſationem opponere poſſit? 658, 23.

Circa eorum præſtationes qvisnam ſtylus, antiquus an novus obſervandus ſit? 1110, 12.

Annus.

Annorum initium arbitrio hominum definitur. 1108, 6.

Annus œconomicus incipit à die Michaëlis, eodemque die finitur. 1176, 15.

Anni œconomici quatenus ratio habenda ſit, quoad diviſionem inter hæredes defuncti, & novum Paſtorem. 1176, 16. ſeqq.

Annus Gratiæ

Viduæ & liberis Paſtoris defuncti debetur annus Gratiæ vel integer, vel dimidius, ut in Saxonia. 1173, 7.

Currit ab obitu Paſtoris, ac viduæ & liberis, non aliis hæredibus ſalarium gratuitum præſtandum. 1174, 8. 9.

De modo dividendi tres ſunt ſententiæ, ſed maxime probabilis & in Saxonia recepta eſt, ut diviſio fiat in capita. 1174, 10. 11.

Quomodo liberi ſoli in eo ſuccedant? 1175, 12.

Ejus diviſio inter defuncti hæredes & novum paſtorem, quomodo inſtituenda. 1175, 13. ſeqq.

Finito anno Gratiæ, quidnam defuncti paſtoris hæredes, ratione inventarii præſtare debeant? 1177, 18. 19.

Quando ceſſet & definat. 1177, 20. 21.

Annus Gratiæ etiam in ſalario Superintendentis, qua talis, obtinet. 1184, 19.

Eo gaudent Profeſſorum viduæ & liberi. 1250, 12.

Anticipatio.

Pecuniæ ex Cambio debitæ ſolutio an poſſit anticipari? 1289, 34. 35.

Antichreſis.

Antichreticum pactum quid ſit? 545, 15

Num Antichreſin ſolvat debitoris oblatio? 650, 11.

Antinomiæ.

Dantur in Corpore Juris. 64, 17. 18.

In libris Feudorum contrariæ reperiuntur ſententiæ, Quæritur: utra ſit præferenda? 68, 4. 5.

An vera Antinomia occurrat inter L. 9. §. 1. de Jur. dot. & L. 2. §. 2. d. Donat. 90, 25. 26.

Antinomiæ ſæpe explicantur ex conſideratione materiæ, dummodo attendatur tempus, ratio & particularitas. 164, 19. 20.

Antinomias, qui in Jure civili non agnoſcunt, per imprudentiam Interpretis officium negligunt. 169, 42.

Antipherna.

Vide: Donatio propter Nuptias.

Digitized by Google

Apertura Teſtamenti.

Eſt vel extraordinaria, vel ordinaria. 940, 5.

Hodie eſt vel extrajudicialis, vel judicialis. 940, 6.

Ab iis, quorum intereſt diverſis remediis petitur. 940, 7.

Quænam aperienda ſint? 941, 8.

Apes.

Circa Apium dominium quid obtineat Jure civili & Saxonico. 345, 15. 16. 17.

Apocha.

Num poſt XXX. dies querela vel exceptione non numeratæ pecuniæ adhuc impugnari poſſit? 259, 25.

Per Apocham probatur ſolutio. 647, 22.

Apoſtaſia.

Apoſtatis jus teſtandi non recte negatur. 864, 12.

neq; inſtitutio teſtamentaria. 873, 6.

A pœnis humanis eſt immunis. 1224, 30.

Apoſtoli.

Apoſtolorum petendorum tempus, modus & varietas. 1574, 12.

Appellatio.

Juramentum Appellationis quid ſit? ejuſque hodie uſus exiguus. 276, 11

Quatenus in cauſis ſepulturarum locum habeat? 938, 25.

Ceſſat in cauſis Tributorum. 1042, 21

Judex Appellationis ex ſtatu Reipubl. cognoſcendus. 1065, 30. ſeqq.

Ab arbitris compromiſſariis appellari nequit. 1069, 12.

Publicus debitor appellare nequit. 1117, 14.

In Conſiſtoriis ad quem & in quibus cauſis appelletur. 1137, 21.

In cauſis Feudalibus quomodo ſe habeat? 1499, 3. 1503, 18.

Appellationis materia plenius tradita. 1571, 1 ſeqq.

Appellationis indoles, moralitas & diverſitas. 1571, 1.

A quibus appellari poſſit? 1571, 2.

Si unus ex conſortibus appellet, unius victoria cæteris prodeſt, condemnatio vero non nocet. 1571, 3.

Appellare poſſunt etiam qui extra litem verſantur. 1571, 4.

Quinam appellare non poſſint? 1572, 4. 5.

Appellatur à Judice inferiore ad ſuperiorem. 1572, 6.

Appellandum eſt gradatim, non per ſaltum. 1572, 7.

Appellari poteſt à quovis gravamine, 1573, 8.

In quibus cauſis appellatio ceſſet. 1573, 9.

Intra decendium interponenda. 1573, 10.

Fit regulariter coram Judice inferiore, viva voce, vel in ſcriptis, congruè & modeſtè. 1573, 11.

Appellatione interpoſita Apoſtoli ſunt petendi. 1574, 12.

Appellationis introductio quando fieri debeat? 1574, 13.

Ejus juſtificatio quando ſuſcipienda? 1574, 14.

Ejus juſtificatio quouſque extendi poſſit aut debeat? 1575, 15.

Juſtificatione peracta varie pronunciatur. 1575, 16.

Digitized by Google

Appellationis fatalium neglectus operatur deſertionem. 1575, 17.
In Juſtificationis termino commiſſæ contumaciæ pœna. 1575, 18.
Appellatione pendente judici inferiori manus ligatæ ſunt. 1576, 19.
Appellationis affinia ſunt, Leuteratio, Supplicatio, Reviſio, Syndicatus, Reſtitutio in integrum, Querela nullitatis, Relatio & Proteſtatio. 1576, 20. ſeqq.
Remedia ſuſpenſiva Juſtitiæ adminiſtrationem impediunt. 1578, 29.

Applicatio Legum.

Quomodo ab interpretatione differat. 170. 44. 45.
Ejus regulæ generales traduntur. 170. 46.

Aqua.

Probatio per aquam ſuperſtitioſa & illicita eſt. 248, 3.

Aquæ ductus.

Qualis ſit ſervitus? 398, 7.

Aqua hauſtus.

Quid ſit? 398, 7.

Aratrum.

An pignoris cauſa poſſit abſtrahi? 634, 9.

Arbiter.

Arbitrorum indoles, conſtitutio, poteſtas & officium in genere explicata. 1066, 3. ſeqq.
Judex etiam poteſt eſſe arbiter. 1067, 7.
Arbitrorum plurium conſtitutio & poteſtas. 1068, 8.
Arbiter officio recte debet defungi, nec alium ſubſtituere poteſt. 1068, 10.
Quomodo cognitionem expedire debeat? 1069, 11.
Ab arbitris appellari nequit. 1069, 12.
Auctoritas ſententiæ ab arbitro latæ. 1069, 13.
Per compromiſſum feuda licite alienari poſſunt. 1430, 4. ſeqq.

Arbor.

In quantum arbor in alienum ſolum radices immittens, ſit communis jure tum civili, tum Saxonico. 340, 42.
Arborum furtum conſueta furti pœna coërcetur. 595, 6.
Delictum Arborum furtim cæſarum vel corruptarum. 617, 22.

Arbor Conſanguinitatis.

Eſt Schema, in quo conſanguinei repræſentantur. 718, 4.
Specialis quomodo formari poſſit. 718, 5.
In ſchemate arboris conſanguinitatis generali quæ occurrant? 719, 5. 6.

Arbor molaris, der Sachbaum.

Ejus mutatio ſub pœna 500. florenorum iu Saxonia prohibita. 1095, 11.
Ejus mutatio num aliquando permiſſa ſit? 1096, 12.

Archi-Duces Auſtriæ.

Poſſunt creare Doctores Juris civilis, Medicinæ, & Philoſophiæ. 1258, 7.

Arreſtum.

Ejus natura breviter explicata. 290, 13.
Inſtitor ob contractum ex officio celebratum arreſtari nequit. 554, 9.
An fœmina Saxonica ſine curatore arreſtum impetrare queat? 834, 7.
Cadavera regulariter arreſtari nequeunt. 935, 15.
Superior arreſtum concedere nequit, ſi res debitoris unius Jurisdictioni ſubſint. 1055, 25.

Digitized by Google

Ex Arreſto oritur forum competens. 1064, 27.

Partes metallicæ arreſto etiam conſtringi poſſunt. 1091, 18.

In nundinis ſolennibus actiones & arreſta in cauſis civilibus locum non habent. 1275, 12.

An in Cancellaria Principis, durantibus nundinis, contra debitorem ſuſpectum, arreſtum generale, tam quoad bona in loco nundinarum, quam alibi ſita, impetrari & concedi queat? 1275, 12.

Equi curſorii arreſto non ſunt conſtringendi. 1322, 16.

Arreſtum Magiſtratus injuſtum pro ſpolio habetur. 1546, 5.

Arreſti indoles & Proceſſus plenius explicata. 1596, 4. ſeqq.

Ejus natura & uſus ex ſenſu communi. 1596, 4.

Arreſti Saxonici indoles & requiſita. 1597, 5.

Arreſtum etiam mediate impetrare licet. 1597, 6.

Arreſto regulariter omnes debitoris res conſtringi poſſunt. 1597, 7.

Arreſtum impetrandum eſt à Judice competente. 1597, 8.

Arreſtum in bonis feudalibus conceſſum, aliquando fructus, aliquando ſubſtantiam afficit. 1598, 8.

Arreſtum quatenus impetretur à ſuperiore Judice, & quis ejus ſit effectus? 1598, 9.

Ubi, quando & quomodo petendum ſit? 1598, 10.

Judicis officium in arreſto concedendo. 1598, 11.

Arreſti impetrati renovatio, quando & quomodo fieri debeat. 1598, 12. 13.

Arreſtorum renovationem ſequitur proſecutio, hujus neglectæ vel peractæ effectus. 1599, 14. 15.

Arreſto reali jus Cambiale non tollitur, 1599, 15.

Ex arreſto valido oritur jus pignoris, cujus prærogativa ex tempore regulariter æſtimatur. 1600, 16.

Arreſtum quomodo aliis cedi queat? 1600, 17.

Arreſtatoriarum literarum uſus. 1620. 13

Arrha.

Ejus datio involvit pactum de emendo & emtione imperfecta, ſi dans pœniteat, perditur. 435, 3.

Datur emtione perfecta & imperfecta. 440, 22.

Ad locationem accedere poteſt. 477, 12.

Arrhæ ſponſalitiæ probationis gratia accedunt ſponſalibus, quæ à ſponſalitia largitate differunt. 703, 14.

Aliquando reſtituenda, ſi ſponſalia nulla declarentur. 704, 17.

Arrogatio.

Quid ſit? 796, 12.

Quomodo fiat? 797, 14.

Arrogationis & adoptionis plenæ effectus. 798, 18.

Ars Leguleja.

Vide: Leguleji.

Articuli inquiſitionales.

Quomodo formandi ſunt. 1620, 14.

Articuli probatoriales.

Intra quod tempus offerri debeant. 1551, 2.

Sunt vel poſitivi vel eliſivi. ibid,

Cum

Digitized by Google

Cum illis documentorum copiæ offerendæ. 1554, 10.

As.

Aſſis nomine venit hæreditas, ac lege & voluntate teſtatoris in va rias partes diſtribuitur. 874, 8, ſeqq.

Aſcendentes.

Hi deficientibus liberis ſuccedunt æqualiter. 849. 19.

Cum his concurrunt fratres germani, eorumque liberi. 849, 20.

Legitimi ſuccedunt liberis & aliquo modo illegitimi. 849, 21.

Jure Saxonico in ſucceſſione deſcendentium excludunt collaterales, ac inter eos etiam differentia rerum expeditoriarum & Geradicarum attenditur. 850, 22.

Aſſaſſinium,

Punitum fuit Jure civili morte in homicidio attentato. 307, 14.

Eſt homicidium qualificatum. 308, 18.

Aſſecuratio.

Quid ſit? 532, 22.

Aſſeſſor.

Aſſeſſores Judicii judicandi munere hodie pollent. 1510, 15.

Aſſignatio.

Ejus natura. 464. 20.

Qua ratione à delegatione differat. 667, 11.

Atheiſmus.

Eſt delictum Religionem concernens. 141. 19.

Theoreticus nunquam exiſtere poteſt in mente humana. 295, 6.

Practicus ſive impietas, quatenus ſit oppoſitum cultus divini. 296, 10.

Quatenus pœnis humanis ſubſit. 1224, 31. 32.

Attentatum.

A quo fiat? 1576. 19.

Avaritia.

Homines ad læſionem impellit. 188, 5.

Auctio.

Quid ſit? 533, 23.

Vide: Subhaſtatio.

Aucupium.

Jus capiendi Alaudas, das Lerchenſtreichen, ſervitutibus recte hodie annumeratur. 399, 11.

Pro modo factæ conceſſionis exercendum. 1081, 13.

Luſciniarum captura in terris Brandenburgicis prohibita. 1082, 13.

Avia.

Ei deferri poteſt nepotum tutela. 808, 11. 12. 13.

Paterna in rerum geradicarum ſucceſſione excluditur à cognata etiam collaterali. 850, 22.

Aviſoriæ literæ.

Earum neceſſitas. 1286, 24.

Ante eas facta ſolutio an obliget traſſantem, ſi in illis ſolutionem inhibuerit? 1290, 37.

Illæ circa ſingula indoſſamenta non requiruntur. 1293, 49.

Auriga.

Aurigæ peculiaria formant collegia. 1322, 18.

Avthentica.

Codici inſertæ, ex novellis depromtæ, præter nonnullas Friderici I. & II. 63. 15.

Cum fontibus non concordantes nullius ſunt autoritatis. 63, 15.

Avtochiria.

Quid ſit, & quid requiratur in ea. 184, 5.

Non

Digitized by Google

Non committitur deficiente voluntate & legis prohibitione. 185, 6. 7. 8.
Veteribus nonnullis, ac Romanis quoque JCtis fuit probata. 185, 9. ſeq.
Ob conſcientiam criminis ſuſcepta non fuit impunis. 186, 11.
Quomodo ſimplex etiam hodie puniatur. 186, 11.
Avtochiriæ attentatæ, ſecundum jus Romanum & mores noſtros pœna. 186, 13. 14.
Vide: Propricidium.

Avus.

Si conſentiente filio, feudum nepoti concedat, hoc mortuo, excluſo filio, nepoti in feudo ſuccedit. 1469, 7.

B.

Baccalaureatus.

Eſt infimus dignitatum Academicarum gradus, & in omnibus quatuor Facultatibus obtinet. 1256, 2.

Balneum.

Furtum Balnearium. 599, 18.

Bannum

Imperii non eſt capitis diminutio. 182, 19.
Bannum ſ. Proclamatio nuptiarum. 710, 9. ſeqq.
Banno patria poteſtas tollitur. 776, 11.
Jus bannarium quomodo circa molendina acquiratur. 1097, 16. ſeqq. hoc quando ceſſet. 1098, 20.
Banni Eccleſiaſtici explicatio prolixior. 1229, 11. ſeqq.
Bannum à quonam infligatur. 1619, 4.
Banni Saxonici Proceſſus coram Judicio criminali per modum accuſationis peragitur. 1629, 5.
Locum habet quoad delicta ultimo ſupplicio digna, præviis indiciis. 1629, 6.
Reo, in crimine deprehenſo & ſtatim accuſato, nullum ſpatium indulgetur, ſed contumax uſque ad legitima impedimenta proſcribitur. 1630, 7. 8.
Non deprehenſus, aut non ſtatim accuſatus, bis peremtorie citatur, ac contumax proſcribitur. 1630, 9. 10.
Banni prioris effectus. 1631, 11.
A Banno intra annum & diem ſe non liberans, prævia duplici citatione in bannum ſuperius declaratur. 1631, 12.
Banni Saxonici effectus jure antiquo etiam fuiſſe videtur, quod Bannitus à quovis occidi, ac deprehenſus, à Magiſtratu ſtatim, ultimo ſupplicio affici potuerit, ſed uterque hodie ceſſat. 1631, 13. 14.

Baptiſmus.

Circa ejus externa lex humana diſponit, ac abuſus imprimis prohibet. 1196, 2. 3.
Mancipiorum infidelium liberi invitis parentibus non ſunt baptizandi. 1197, 4.
Baptiſmus ne vel omittatur vel repetatur, cavendum eſt. 1197, 5.
Actus baptiſmi recte peragendus. 1197, 6.
Baptiſmi celebrandi locus, tempus & ceremoniæ. 1197, 7.
Ad ceremonias pertinet adhibitio Patrinorum. 1198, 8.
Baptiſmalibus ſumtibus modus eſt ponendus. 1199, 13.
Baptiſmi effectus ratione Dei & vitæ civilis. 1199, 14.

Digitized by Google

Baptiſmus mancipio infideli collatus non continet manumiſſionem. 1200, 15. 16.

Barones.

AdNobilitatem ſuperiorem pertinent. 1032, 7.

Barrataria.

Vide: Repetundarum crimen.

Bellum.

Mala bellica ex regulis pœnalibus non ſunt judicanda. 142, 4.

Bellum & repreſſaliæ ſub talione continentur. 290, 13. 14.

Læſio bellica contra injuſtum hoſtem, quamdiu reſiſtit, in infinitum extendi poteſt. 291, 14.

Bello privato ſive Duello male vindicantur injuriæ. 326, 20.

Bellum inteſtinum quid ſit, & quæ ejus pœna. 605, 19. 20. 21.

Teſtamentum tempore belli ſævientis factum, an ſit privilegiatum? 929, 21.

Belli præparatio ſive inſtructio plenius tradita. 1100, 1 ſeqq.

Cum hoſtibus qvatenus commercia exercenda. 1266, 9.

Rerum bellicarum commercium qvatenus liceat. 1269, 18.

Belligeſtio, juxta diverſos reſpectus plenius expoſita. 1353. 1. ſeqq.

Belli natura & varietas. 1353. 2. 3.

Cui jus bellum gerendi in Germania competat? 1353. 4.

In bello etiam in ſpecie locum habet Redemtio captivorum. 1358, 22. 23.

Belli tempore etiam Societates defenſionis gratia iniri ſolent, qvo pertinent Caravanen & Admiralitas. 1360, 31.

Pactorum in bello uſus multiplex. 1362, 37.

In bello etiam obtinet Poſtliminium, cujus indoles & moralitas plenius exponitur. 1363, 1. ſeqq.

Benedictio.

Aaronitica non eſt jure divino præcepta. 1295, 17.

Beneficium diviſionis.

Competit correis debendi. 213, 14.

Bigamia.

Qvid ſit? 770, 16.

An remiſſio conjugis innocentis bigamiæ pœnam mitiget? 770, 16.

Qvoad bigamiam diſpenſatio locum habet. ibid.

Blanditia.

Num licitum ſit, blanditiis legatum in uſum Eccleſiæ, elicere. 1239, 13.

Blaſphemia.

Blaſphemiæ pœna uſitata defendi nequit. 1219, 11. 12.

Non blaſphemia, ſed ejus ſaltem propalatio doloſa puniri poteſt. 1220, 13 ſeqq.

Ejus pœna durior Papatum arguit. 1221, 17.

Bona Eccleſiaſtica.

Cur dicantur dos Eccleſiaſtica? 1149, 11.

Num ſint præciſe neceſſaria? 1149, 12.

A quibus & cujus quantitatis dos conferenda ſit? 1150, 13.

Ex quib9 reb9 conſtare ſoleant? 1150, 14

Qvomodo acqvirantur? 1150, 15. 16.

Eorum finis. 1151, 17.

Subſunt dominio Eccleſiæ & Imperio civili. 1151, 18. ſeqq.

A tributis ſunt immunia. 1152, 22. 1237, 8.

Conſiſtoriis ſubeſſe ſolent. 1152, 22.

Digitized by Google

Eorum maximus per Papatum abuſus eſt introductus. 1152, 23.

Bona fides.

Reqviritur in præſcriptione translativa? 234, 16.

Præſumitur ex lapſu temporis, donec mala fides probetur. 235, 16.

Qvid ſit bona fides 235, 16.

In Præſcriptione conſtitutiva non requiritur. 239, 31. nec in extinctiva. 240, 35.

Qvatenus in Actione Publiciana neceſſaria. 419, 6. 7.

Num bona fides neceſſaria ſit ad præſcriptionem feudalem? 1416, 9.

Bona vacantia.

Ea occupandi jus, in compenſationem onerum jurisdictionalium Magiſtratibus conceſſum cenſetur. 1011, 18.

Bonorum poſſeſſio.

Cum hæreditate coincidit, ejus adeo indoles & varietas ſummatim traditur. 845, 4. ſeqq.

Ejus diviſio in decretalem & edictalem accurata non eſt. 845, 6.

Ejus diverſa acceptio & uſus hodiernus. 845, 7.

Braxandi Jus.

Poteſt haberi pro effectu dominii. 399, 12.

Jus braxandi & vendendi cereviſiam qvatenus in pagis toleretur? 1010, 14.

Jus braxandi municipiis competit etiam privativè, qvoad certum diſtrictum. 1019, 18. ſeqq.

Ob ſolum non-uſum præſcribi videtur. 1019, 19.

In Saxonia reſtringitur ad milliare. 1019, 20.

Jus coqvendi & vendendi cereviſiam Nobilibus non ſolet permitti. 1265, 5

Vaſalli hæredes allodiales, quando jus coquendi & vendendi cereviſiam in feudo habeant? 1496, 32.

Cauſæ cereviſiariæ intra duos menſes in Saxonia probari debent. 1561, 33.

Breve teſtatum.

Muth-Zeddel. eo inveſtituræ renovationis petitio probatur. 1484, 9.

Bruta.

Damna ab iis data, qvatenus Domino imputentur? 22, 13.

Jurium & obligationum non ſunt capacia. 12?, 24.

Delicta non poſſunt committere. 138, 8.

Damni ab animalibus dati diverſitas, ac tam Domini, quam aliorum, circa illud obligatio. 354, 1. ſeqq.

Ob vitium jumentorum in contractibus oneroſis læſio eſt emendanda. 563, 5. 6.

Ob ſtuprum violentum, etiam animalia, quæ præſentia fuerunt, jure Saxonico puniuntur. 767, 4.

Animalium diverſitas, & ferorum acqviſitio. 107?, 1. ſeqq.

In Papatu etiam bruta aliqvando excommunicantur. 1231, 14.

C.

Cadaver.

Spoliatio cadaverum qvomodo puniatur. 595, 7.

Cadaver ob debitum arreſtantis pœna. 935, 15.

Digitized by Google

Cadavera punitorum regulariter ſunt ſepelienda. 1626, 33.

Calcis coquendæ Jus.

Eſt ſervitus ruſtica. 399, 10.

Calculatio.

Per eam aliquando fit probatio. 1561, 35.

Calendarium.

Facta anno 1700. Calendarii mutatione, utrum computatio antiqua, an nova, circa homines, actusque humanos impoſterum ſit obſervanda? 1109, 10. ſeqq.

Calumniator.

Calumniatorum delictum & obligatio. 1523. 17.

Cambium.

Exceptio non numeratæ pecuniæ in cambio ceſſat. 256, 31.

In Saxonia, quoad ſolutionem ex literis cambialibus faciendam, anno 1700. ſtilus novus mutati calendarii fuit obſervandus. 1110, 13.

Cambii explicatio prolixior. 1280, 1. &c.

Cambiorum materia quodammodo involuta & incerta eſt. 1280, 1.

Cambii indoles. 1281, 2.

Num cambium conſtet ex tribus negotiis. 1281, 3. 4. 5.

Cambium dividitur in manuale & locale, hoc in regulare & irregulare. 1281, 6.

Cambia unde originem habuerint? 1282, 7.

Cambium perficitur conſenſu, accedentibus plerumque literis. 1282, 8.

Cambiales perſonæ qvomodo denominentur. 1282, 9.

Cambium celebrare regulariter qvivis poſſunt: num fœminæ? num filii familias? 1283, 10.

An contrahi poſſit per Procuratores & Inſtitores? 1283, 11.

Circa cambia concilianda etiam Proxenetæ interveniunt. 1283, 12.

Cambium circa qvid verſetur. 1283, 13.

An negotium cambiale, ob mercedem, quæ ſolvitur, Lagio, Uf- und Wechſelgeld, ſit contractus uſurarius? 1284, 14.

Cambialium literarum forma & contenta. 1284, 16. 17, 18. 19.

Cambialibus literis num opponi poſſit Exceptio non numeratæ pecuniæ 1285, 19. 20.

Ad cambiales literas an præciſe reqviratur expreſſio voculæ: Wechſel-Brief? 1286, 21.

Qvid in literis cambialibus vocabulum; Commiſs, indicet? 1286, 22.

Qvid denotet vox: Solà, prima, ſecunda, tertia? 1286. 23.

Ad literarum cambialium acceptationem promovendam, neceſſariæ ſunt literæ Aviſoriæ. 1286, 24.

Literæ cambiales qvomodo ſint præſentandæ & acceptandæ. 1286, 25. ſeqq.

Literis cambialibus acceptatis, qvibus modis ſatis fiat? 1288, 31.

Circa pecuniæ ex Cambio debitæ ſolutionem qvid obtineat. 1288. 32. ſqq.

Cambialis Proceſſus ſingularia. 1290, 39. 40. 1595, 19.

Cambialium literarum traſſatarum & propriarum differentia. 1291, 41. 42.

Literarum cambialium indoſſamentum. 1291, 43. ſeqq.

Creditor cambialis per majora obligari nequit ad tranſactionem. 1311, 18.
Jus cambiale arreſto reali non tollitur. 1599, 15.

Camera Imperii.

An ejus ſit cognitio ſuper fracta pace, qvoad ſubditos ſtatuum? 605, 21.

Camera Principis.

Qvomodo à Steura differat? 1114, 5.

Campana.

Num conſuetudo, qva rei tormentariæ Præfecti Generales, ab urbibus occupatis, redemtionem campanarum, poſtulant, ſit improbanda? 1269, 16.

Cancellarius.

Cancellarii Academiarum. 1253. 22.
Cancellarii nomine jure civili Actuarii olim videntur indicati. 1510, 15.

Canon.

A Canonis præſtatione qvibus caſibus liberetur Emphyteuta. 372, 20.
Canonis militaris emtio interdicta. 634, 11.
Canon metallicus Domino concedenti metallifodinas ſolvendus. 1090, 15.

Canones.

Vocantur regulæ morum. 53, 2.
Antiquiſſimi eſſe cenſentur canones Apoſtolorum. 53, 3.
Canonum collectiones variæ. 53, 4. ſeqq.
Canones conficiuntur à Conciliis de diſciplina Eccleſiaſtica, eorumque vices ſubeunt hodie Ordinationes Eccleſiaſticæ. 1128, 8.
Canonibus vis obligandi tribui poteſt à Republica. 1129, 11.

Canonicatus.

Canonicatus vendi poſſunt ſine crimine Simoniæ. 1240, 19.

Canonici.

Pertinent ad clericos minores. 1186, 3.
Qvem in finem fuerint inſtituti, & unde Canonicorum nomen ortum. 1186, 5.
Canonicorum munera ſtatui ſeculari ſunt attemperata. 1187, 6.
Dicuntur irregulares vel ſeculares. 1187, 7.

Canoniſatio.

Defunctorum, quæ apud Pontificios in uſu, improbanda eſt. 937, 23.

Canoniſta.

Judicium de Scriptoribus Juris Canonici Pontificiis. 57, 24.

Capitis diminutio.

Ejus natura, diverſitas & uſus hodiernus, qui nullus vel exiguus eſſe videtur. 182, 19. ſeqq.
Obligationes non tollit, ſed transfert. 678, 16.
Capitis diminutione maxima & media patria poteſtas deſinit. 776, 11.

Capitulum.

Hoc nomen unde ortum, & quid notet? 1186, 5.

Captivi.

Olim pro ſervis habiti. 1357, 18.
Capti ab infidelibus hodie pro ſervis in Republ. ex qua capti, non habentur. 1357, 20. 21.
Captivorum redemtio privata & publica. 1358, 22. 23.

Captivitas.

Ab infidelibus facta præſcriptionem non interrumpit. 1364, 6.

Cara-

Caravanen.

Sunt ſocietates terreſtres, defenſionis gratia initæ. 1360, 31.

Carcer.

Debitores obærati carceri quandoque includuntur, quod prolixius traditur. 1312, 20. ſeqq.

A carcere quænam cauſæ liberent? 1312, 21. 22.

Incarceratus quandoque alendus eſt. 1312, 24.

Poſitis requiſitis, omnis generis debitores incarcerari poſſunt. 1313, 25.

Carcer aliquando non eſt pœna, ſed medium executionis. 1313, 26.

Carceris natura, uſus & affinia. 1618, 7.

Cardinales.

Eorum officium. 1185, 2.

Carnifex.

Conſuetudo, qua carnifex propricidæ res quasdam ſibi afferit, haut eſt admittenda. 186, 12.

Carnifices non ſunt infames. 317, 12.

Carnificis ſtatus in vita civili. 1510, 18.

Carnifici in actu Executionis ſecuritas præſtanda, ejus tamen dolus aut culpa, à Magiſtratu punitur. 1626, 32.

Caſus fortuitus.

Caſus fortuiti natura & moralitas in genere expoſita. 191, 16. 17.

Non liberat debitorem generis vel qvantitatis. 192, 23. 495, 16.

Fortunæ & fati indoles breviter expoſita. 204, 4.

Damni fortuiti reſtitutio non eſt facienda. 426, 21.

Ad quem caſus fortuitus in emtione pertineat. 440, 23.

Pactum, quo dominium ſibi reſervat venditor, periculum in eum non transfert. 472, 26.

In Locatione ad quem ſpectet. 477, 15. ſeqq. 480, 23. ſeqq.

Ab allegante probandus. 482, 34.

An à mandante præſtandus? 504, 13.

In commodato quatenus caſus præſtandus. 507, 7.

Ut & in depoſito. 515, 14. 15.

Num actio de in rem verſo locum habeat, ſi caſus utilitatem interceperit? 559, 26.

Obligatio ad emendandam læſionem enormem, caſu fortuito non tollitur. 571, 32. 33.

Quando fur caſum fortuitum non præſtet. 590, 9.

In Obligationibus alternativis caſus fortuitus debitori electionem non aufert, 643, 10.

An caſus fortuitus pertineat ad Creditorem tergiverſantem? 650, 11.

De caſu fortuito quatenus hereditatis poſſeſſor teneatur? 954, 18. 19. 955, 21.

Quando circa Legata præſtandus. 980, 15.

Qvatenus à caupone probari debeat? 1351, 22.

Cataſtrum.

Cataſtro & deſcriptione opus eſt ad tributa exigenda. 1039, 10.

Ejus vis probandi. 1040, 11.

Catechiſatio.

Qvomodo ſit inſtituenda. 1194, 14.

Caupo.

In caupones cadit delictum receptationis criminoſorum. 638, 2.

Cauponum & diverſoriorum conſideratio prolixior. 1345, 1. ſeqq.
Cauponum obligatio, ſtatus civilis & delicta 1346, 5. 6,
An inter cauponem & viatorem ineatur Qvaſi-Contractus? 1347, 7. 8. 9. 10.
Caupo, ceſſante culpa, non tenetur. 1348, 11.
Cauponibus hoſpitum parſimonia diſplicet. 1348, 12.
Caupones à falſo & immodica exactione abſtinere debent. 1348, 13.
Caupo juſtam æſtimationem præſtitorum qvomodo exigat. 1349, 14.
Viatoribus præbere debet ſecuritatem. 1349, 15.
Qvando cauponum obligatio ceſſet. 1350, 18. 19. 20.
Qvatenus caſum fortuitum probare debeat. 1351, 22.
Ex facto famulorum & inquilinorum tenetur in duplum. 1351, 23.
Caupones intuitu Reipublicæ regulariter utuntur Jure communi. 1352, 27.

Cauſa.

Qvid per cauſam perpetuam, qvoad prædium dominans & ſerviens intellexerint Romani. 389, 10.
Sub cauſæ nomine comprehenduntur fructus & uſuræ, quin & incrementa fortuita. 581, 34.
Error in cauſa impellente commiſſus an vitiet legatum. 895, 8.

Cauſa connexa.

In Saxonia qvævis petitio reciproca contra extraneum competens, cauſa connexa videtur. 1056, 30. 1538, 4.
Connexitas cauſæ facit forum competens. 1063, 22.
Ac in ſpecie clericum judicio Seculari ſubjicere videtur. 1134, 10.
In cauſis connexis locum habet reconventio. 1538, 3. ſeqq.

Cauſa propria.

In cauſa propria quis teſtis eſſe non poteſt. 261, 6. 7. 8.
Cauſa propria dicitur, ex qua qvis ſperat commodum vel incommodum, 262, 6.

Cautio.

Ejus indoles & varietas generaliter expoſita. 205, 48. ſeqq.
De Damno infecto quid ſit, & quando exigatur? 224, 13. 14. 15.
Cautionem *de damno infecto* injungit Magiſtratus ad inſtantiam partis. 224, 16.
Eam præſtant rei vitioſæ poſſeſſores, in commodum eorum, qui damnum metuunt. 425, 17.
Ejus objectum, modus & effectus. 425, 18.
Eam recuſans coërcetur miſſione in rem. 425, 19. vel damnum eveniens reſarcire cogitur, 426, 20.
Cautio de non turbando, an ſemper à turbatore præſtanda? 226, 19.
Cautio uſufructuaria juxta conſveta capita explicata. 381, 15. ſeqq, præſtanda etiam à quaſi uſufructuario. 385, 27.
Cautio de non offendendo. 603, 14. 606, 25.
Cautionis uſus inter conjuges. 746, 22, 23.
Cautionis Mutianæ uſus in ultimis voluntatibus. 677, 19. 906, 45.

Cau-

Digitized by Google

Cautio ab hæredibus ratione legatorum aliquando exigitur. 906, 47. 980, 17.

Cautio aliquando ratione Falcidiæ præſtanda. 919, 17.

Cautio quoad legata num adhuc ſit in uſu. 980, 17.

Cautione rati defectus in Syndicatus inſtrumento aliquando ſupplendus eſt. 1005, 17.

Cautio an reqviratur ad conſtitutionem feudi pecuniæ. 1400, 16.

Cautio rati quatenus circa procuratores admittatur? 1513, 26. 27. 28.

Uſus cautionum in Judicio plenius exponitur. 1528, 17.

Cautionum judicialium modus & neceſſitas variat. 1528, 17. 18.

Cautio Judicio ſiſti & Judicatum ſolvi in Jure Romano occurrit 1529, 19.

Cautio rati aliquando præſtanda eſt. 1529, 20.

Cautio Saxonica Gvarandæ & Satisdationis pro reconventione & expenſis. 1529, 21. 22.

Cautio Judicio ſiſti, ad media cuſtodiendi ſpectat. 1619, 8.

Cautionis Judicio ſiſti, ad impetrandum ſalvum conductum, quantitas. 1619. 12.

Cautio Judicio ſiſti cui cedat, ſi reus fidem fallat. 1620, 12.

Cenſus.

Jus exigendi cenſum ex ſubditorum negotiatione Jurisdictioni non cohæret. 1011, 18.

Qvisnam ſtylus obſervandus ſit circa ejus præſtationem, antiquus an novus? 1110, 12.

Ceremonia.

Num ſolus Imperans externos Eccleſiæ ritus mutare qveat? 1126, 23.

Ceremoniæ Eccleſiaſticæ mutari qvidem poſſunt ab Imperante, ſed non facile mutandæ ſunt. 1206, 19.

Cerevisia.

Jus cereviſiam vendendi qvatenus in pagis toleretur. 1010, 14.

Vide: Braxandi Jus.

Certitudo.

In Emtione venditione res debet eſſe certa. 436, 8.

Ceſſio.

Ceſſione uſusfructus extraneo facta, uſusfructus non amittitur. 384, 21.

Ceſſionario, cui nomen oppignoratum ceſſum eſt, competit beneficium excuſſionis. 409, 15.

An compenſatio inter ceſſionarios obtineat? 654, 8.

Ceſſionario an recte objiciatur compenſatio? 655, 10.

Qvid ſi ante cedentis debitum reciprocum, omnia hujus bona ceſſionario fuerint obligata? 655, 11.

Debitum poſt ceſſionem contractum qvando objici qveat? 655, 12.

Ceſſio quomodo differat à delegatione. 667, 11.

Ceſſionarius de jure ceſſo tranſigere poteſt. 669, 4.

Ceſſio obligationem non tollit, ſed ſubjectum ſaltim mutat. 678, 16.

Arreſtum qvomodo aliis cedi qveat. 1600, 17.

Vide: Indoſſamentum.

Ceſſio

Ceſſio Bonorum.

Qvi bonis cedunt non ſunt infames. 317. 12.

Competit debitoribus obæratis, ſed ea raro hodie uti ſolent, 13 0, 15. 16.

An introducto carcere publico abrogata ſit? 1311, 16.

Ceſſio Nominis vel Actionis.

Ceſſionis materia eſt jus proprium, cujus objectum alienari poteſt. 460. 6.

Regulariter omnes Actiones cedi poſſunt. 460, 7.

Qvænam Actiones cedi nequeant? 460, 8.

Ceſſo jure principali, etiam acceſſoria & privilegia tranſeunt. 460, 9.

Nominis Emtor agit vel cedentis, vel ſuo nomine etiam per procuratorem. 462, 15.

Ceſſionario nominis eædem obſtant exceptiones, quæ cedenti. 463, 16.

Nominis venditio Lege Anaſtaſiana limitatur. 463, 17.

Semel facta revocari nequit. 463, 18.

Morte alterutrius non extinguitur. 464, 19.

A ceſſione nominis differt Aſſignatio, Obligationis translatio & delegatio. 464, 20. 21. 22.

Charta blanca.

Loco mandati judicialis non ſufficit. 1513, 26.

Charta ſignata, (Stempel-Papier)

An teſtamentum ſine ea confectum ſit nullum? 866, 22.

Ejus omiſſio in Saxonia fidei inſtrumenti non derogat. 1592, 9.

Chirographum.

Sanctio Juris Romani, quod chirographum contra ſcribentem intra biennium non probet, nec neceſſaria, nec æqua eſt, 256, 14. ſeqq.

Chriſtianiſmus.

Chriſtiana libertas, quot modis accipiatur? 312, 11.

Churmedica Feuda.

Qvid ſint? 1394, 12,

Cingari.

Eorum liberi non ſtatim ſunt baptiſandi. 1197, 5.

Circulatores, Circumforanei.

Eorum delictum & obligatio. 635, 13.

Eorum imperitia & audacia delictis annumeranda eſt, ibid.

Circumſtantia.

Earum concurſus & valor in interpretatione probe conſiderandus 167, 31.

Citatio

Ejus natura & varietas, origo & ſubjectum. 1524, 1. 2. 3. 4. 5.

Citantur etiam qui in judicio per ſe ſtare nequeunt. 1525, 6.

Qvatenus Procurator citari poſſit? 1525, 6.

Citandi ſunt omnes, quorum intereſt, etiam præſentes, ac in quacunque cauſa. 1525, 7.

Citationis rite concipiendæ requiſita. 1526, 8. 9. 10.

In citationibus judicialibus quatenus feriarum ſit habenda ratio. 1526, 10. 11.

Ejus effectus. 1527, 13. 14.

Qvatenus citatione interrumpatur Præſcriptio? 1527, 13.

Edictalis citatio non eodem ubique modo

Digitized by Google

modo peragitur, & quomodo in concurſu creditorum ſit facienda? 1518, 15.
Citatio Actiones facit perpetuas & tranſitorias, interrumpit præſcriptionem, inducit litis pendentiam. 1534, 8. 9.
Citatio qualitatem litigioſi operatur. 1535, 12. 13.
Laici à Conſiſtorio ope Magiſtratus ſecularis citantur, omiſſa tamen in Saxonia clauſula: in ſubſidium. 1590, 4.
Citari ſolent à Conſiſtoriis viduæ clericorum contumaces, ſub pœna amittendi ſalarii gratuiti. 1590, 5.
Reus in proceſſu Bannitorio quomodo ſit citandus. 1630, 9. 10.
In Proceſſu deſertionis deſerens edictaliter plerumque citatur. 1634, 5.
Citationis deſerentis legitima conceptio & affixio. 1634, 6.
Num trina citatio contra deſerentem contumacem recte vulgo requiratur? 1634, 7.

Cives.

Cives ſive Municipes quinam ſint? 1015, 7.
Fiunt hodie ſola aſſumtione. 1016, 8.
Aſſumtionis in civem natura & ſubjectum. 10 6, 9.
Civis jus amittitur, reſignatione, delicto & emigratione. 1016, 10.
A civibus differunt incolæ, forenſes, Peregrini & pagani. 1016, 11. 12.
Inter cives occurrunt Tribuni civium & Senatus. 1017, 13.

Civitas.

Jus civitatis diverſimodè accipitur. 181, 15. 16.
An ad rerum civitatum præſcriptionem quadraginta anni requirantur? 238, 29.
Civitati vel Reipubl. quid præſtet Religio. 297, 16. ſeqq.
Civitates liberæ quæ dici ſoleant? 311, 7
Amiſſio civitatis municipalis patriam poteſtatem non tollit 776, 11.
Reſpublicæ & civitates municipales ob læſionem in integrum reſtituuntur. 842, 18.
Jus civitatis generale in Germania non videtur occurrere. 996, 11.
Civitates municipales ſive municipia latius expoſita. 1014, 1. ſeqq.
Civitatis & urbis differentia. 1014, 3.
Civitatum diſtrictus, Fluhren, generaliter expoſiti. 1027, 1. &c.
Jus civitatis municipalis olim ſoli nobiles habuiſſe cenſentur. 1033, 9. 10.
Municipia, mediante pacto vel ſtatuto confirmato, cives ſuos à jure molendini habendi excludere poſſunt. 1093, 5.

Clauſula Codicillaris.

Quem in finem Teſtamento adjiciatur? 870, 37.
Adjicitur à Teſtatore habili expreſſe vel tacite. 871, 38.
Num in dubio præſumatur adjecta? 871, 39. 40.
Medetur defectui ſolennitatis intrinſecæ & extrinſecæ. 871, 41.

Clericus.

Clerici an jure Feudali obligentur? 68, 8.
Clericus ad Teſtimonium in cauſa Laici dicendum adigi poteſt. 264, 15.

Digitized by Google

An clericis matrimonium ſit licitum? 710, 6.
Clerici hodie tutores eſſe poſſunt. 811, 20.
Clericus admittitur ad ſucceſſionem Geradæ maternæ, unà cum ſororibus. 848, 17,
Miniſtrorum Eccleſiæ officium circa moribundos. 931, 2.
Clerici domicilium habent ſub Conſiſtoriis 1060, 11.
Qvouſque omnis generis Clerici Conſiſtoriis ſubſint? 1133, 5. ſeqq.
Clericorum delicta quatenus à Conſiſtoriis puniri poſſint? 1133, 6. 7. 8.
Clericus qvatenus foro renunciare queat, & cui ejus familia ſubſit? 1134, 9.
Qvatenus clerici conveniantur in foro ſeculari? 1134, 10.
Miniſtrorum Eccleſiæ conſtitutio, officium, jura & ſalaria, plenius tradita. 1162, 1. ſeqq.
Penes clerum & totam Eccleſiam jus conſtituendi miniſtros Eccleſiæ præciſe eſſe non debet. 1163, 4.
Emeritorum & deficientium miniſtrorum Eccleſiæ vices, aliquando alii ſubeunt. 1172, 1. ſeqq.
Diviſio ſalarii inter defuncti Paſtoris hæredes & ſucceſſorem plenius expoſita. 1172, 3. ſeqq.
Miniſtri Eccleſiæ in uſum viduarum, ærarium conſtituere ſolent. 1178, 22.
Miniſtris Eccleſiæ in terris Proteſtantium Superintendens præficitur, cujus indoles, conſtitutio, officium & jus plenius traduntur. 1179. 1. &c.
An Miniſter Eccleſiæ ab Euchariſtia aliquem repellere qveat? 1210, 12. ſeqq.
Pœnæ Miniſtrorum Eccleſiæ. 1217, 4. ſeqq.
Clerici commercia exercere non debent, 1266, 6.
Clero in terris Proteſtantium cura Pauperum non recte tribuitur. 1378. 14.
Clerici etiam Feuda acquirere poſſunt, 1393. 9.
Qvatenus Clerici à ſucceſſione feudali excludantur? 1464, 12.
Clericatus aſſumtio num involvat voluntariam feudi abdicationem? 1490, 9.
Clericus ad teſtimonium juratum deponendum obligatur. 1591. 5.
Clericus non debet teſtari de revelatis in confeſſione. ibid.

Clerus Papalis.

An recte ſibi tribuat poteſtatem diſpenſandi circa vota? 521, 15. 16 17.
Clerus papalis generali doctrina breviter delineatus. 1185, 1. &c.
Ejus ſtatus eſt involutus. 1185, 1.
Illius caput eſt Papa, cui aſſiſtunt Cardinales. 1185, 2.
Clerici papales diſtingvuntur in Clericos in ſpecie, & Regulares, illi ſunt majores & minores. 1186, 3. 4.
Status cleri papalis eſt res injuſta, & Rebuspublicis pernicioſa. 1189, 15. 16
Cleri papalis inſtituto Reſpubl. merito ſe opponunt. 1190, 18.

Coactio.

Opponitur licentiæ aut libertati. 314, 17

Codex.

Ante Juſtinianum triplex, Gregorianus,

nus, Hermogenianus & Theodoſianus. 61, 7.
Juſtinianeus quando confectus. 62, 8.
Repetitæ prælectionis. 62, 10.
Eſt inſtar Locorum communium. 63, 14

Codicillaris Clauſula.

Vide? Clauſula Codicillaris.

Codicillus.

Ejus natura, varietas, origo & Subjectum. 868, 27. 28.
Qvomodo codicillꝰ conficiatur. 868, 29.
In codicillis etiam teſtato factis aliqua opus eſt ſolennitate. 869, 30.
Num mulieres & legatarii in codicillo poſſint eſſe teſtes? 869, 31.
Qvibus, & quid relinqvi qveat in Codicillis. 869, 32.
Codicillis directe dari nequit hæreditas. 869, 33.
Num dari poſſit hæreditas codicillis ut fideicommiſſum? 870, 34.
In Codicillis recte relinquuntur legata, & datur tutor. 870, 35.
Num plures codicilli fieri poſſint. 870, 36.
Qvibꝰ modis codicilli vitientur, 870, 36
Num Teſtamenta privilegiata à codicillis differant. 929, 22.

Cæcus.

Cæci Teſtamentum quodammodo ſcriptum & nuncupativum eſt. 867, 25.
In cæci codicillo num ſex requirantur teſtes? 868, 29.
Qvatenus cæcus excludatur à ſucceſſione feudali? 1464, 13.

Cæmeterium.

Cujus ſumtibus ad ſepulturæ uſum ſit præparandum. 932, 7.
Cæmeteriis religioſitas fruſtra aſſeritur. 932, 7.
Plerumque ad Eccleſiam parochialem pertinet. 832, 8.

Coffeé Schencken.

Ad quodnam cauponum genus referendi ſint? 1346, 3.

Cogitatio.

Ejus pœnam nemo luit. 138, 6.

Cognati.

In hos cadit quoque delictum receptationis criminoſorum. 638, 2.
An à cognatis, contra quos eſt præſumtio ſcientiæ, ratione cognatorum latitantium, juramentum purgatorium poſſit exigi? 639, 7. 8.
An cognati ultro cognatum indicare debeant? 640, 9.
In cognatis, ſubſellium eccleſiaſticum redemturis, quænam requirantur. 1159, 14.
Cognati in redemtione ſubſelliorum eccleſiaſticorum excludunt extraneos, inter ſe vero ex proximitate & æqualitate litem componunt. 1159, 15. 16. 17.

Cohabitatio.

Deſponſatis haut permittenda. 704, 15.
Ante hierologiam illicita. 714, 21.
Non ad perfectionem, ſed conſummationem conjugii pertinet. 714, 23.

Collatio.

Circa hæreditatem obtinet, de qua plene agitur. 972, 16. ſeqq.
Qvid ſit? ejusq; varietas & ſubjectum. 972, 17.
Locum habet etiam circa liberos hæredes. 973, 19.

Digitized by Google

Qvæ res in collationem veniant. 973, 20. 21.
Quæ res collationi non ſubſint. 974, 22. 23.
Qvomodo fiat. 974, 24.
Qvibus exigatur remediis. 974, 25.
Ob jactum in mari, depellendi communis periculi cauſa, factum, collatio eſt facienda. 1341, 7. ſeqq.

Collecta.

Qvid ſint? earumque varietas. 1038, 3. 4. 5.
Imponuntur à Domino territoriali cum conſenſu Statuum Provincialium. 1038, 6.
Num ad elocationem filiarum illuſtrium ſubditi conferre teneantur? 1042, 20.
Circa ſolvendas & reſtituendas collectas, conſcientiæ obligatio. 1043 23.

Collegia.

Qvando ſuccedant in bonis vacantibus? 853, 35.
Num duo poſſint conſtituere collegium. 1002, 5.
Collegii & corporis diverſa acceptio. 1003, 9.
Collegiorum municipum definitio, denominatio & ſumma genera. 1022, 1. 2.
Collegiorum opificum varietas, origo, & conſtitutio. 1022, 3. 4.
Ad collegium an tres minimum requirantur perſonæ? 1023, 5.
Recipiendorum in collegium requiſita. 1023, 5.
A collegiis excluduntur infames & levis notæ macula laborantes. 1023, 6.
Collegarum diverſa conditio. 1023, 7.
Collegis opponuntur forenſes, die Störer, & irregulares ſive excommunicati, geſcholtene Meiſter. 1024, 7.
Collegiorum forma in quo conſiſtat. 1024, 8.
Collegia habent res proprias, ut arcam, ædificia, archivum, ſigillum, vexillum &c. 1024, 9.
Collegia condunt ſtatuta, & competit illis aliqua velut Jurisdictio & Jus mulctandi. 1024, 10.
Collegia habent Jus artem ſuam docendi & exercendi etiam cum prohibitione. 1025, 11. 12.
Collegia opificum quibus modis diſſolvantur. 1025, 13.
Num tanta eorum ſit utilitas ratione ſocietatis civilis? 1025, 14. 15.
Ob incommoda, quæ ſecum ferunt, potius ſunt abroganda, quam fovenda. 1026, 16.

Comes.

Qvid hæc denominatio denotet? 1033, 7.

Comes Palatinus Cæſareus.

Non gaudet jure nobilitandi. 1034, 11.
Num in Academiis creare poſſit Doctores? 1258, 8.
Rector Academiæ vel Decanus Comitiva donatus, ubi jus creandi Doctores exercere poſſit? 1259, 9.
Poteſt liberis dignitatem conferre. 1259, 9.
An aliis jus ſuum delegare poſſit? ibid.

Commeſtibilia, Mußtheil.

Conſequitur vidua nobilis. 859, 14.
Viduæ ex feudo non præſtantur. 1447, 20.

Digitized by Google

Propter ea mulieri non competit tacita hypotheca in Feudo. 1453, 3.

Commendatio.

An obliget? 505, 15.
Commendatio vel commendatum alias depoſitum dicitur. 512,

Commercium.

Jus commercii in quovis tamdiu præſumitur, donec probetur reſtrictio. 119, 14.
Commercium requiritur in rebus emendis & vendendis. 437, 10. 11.
Quæ res commercio ſint exemtæ. 437, 11. 1268, 14. ſeqq.
Commercia pagis regulariter ſunt interdicta. 1010, 13.
Jus commerciorum & mercaturæ municipiis competit. 1018, 18 ſeqq.
Milites à commerciis & agricultura abſtinere debent. 1194, 15.
Ut & Doctores ex nonnullorum ſententia. 1263, 25.
Commerciorum explicatio prolixior. 1264, 1. ſeqq.
Commerciorum natura, neceſſitas, moralitas, utilitas, ac Imperantium circa illa officium. 1264, 1. 2.
Commerciorum uſus circumſcribitur legibus & pactis. 1265, 3
A commerciis abſtinere debent Imperantes. 1265, 4.
Qvatenus Nobiles commercia exercere queant. 1265, 4. 5.
Commercia non debent exercere clerici. 1266, 6.
Commercia quatenus cum peregrinis ac hoſtibus exercenda. 1266, 7. 8. 9.
Qvouſque cum Judæis & aliis infidelibus inſtitui queant? 1267, 10. ſqq.
Negotiandi neceſſitas aliquando Pœnæ loco imponitur. 1268, 13.
Commercium cum exteris, qvoad res, quæ cum damno Reipubl. exportantur, vel invehuntur, non eſt inſtituendum. 1269, 19. 20.
Rerum turpium nulla debent eſſe commercia. 1270, 21.
In commerciis ob neceſſitatem aliqvando à conſvetis regulis receditur. 1271, 22. ſeqq.
Commerciorum libertati adverſantur Monopolia. 1277, 20.
Commercia *Literarum* qvomodo inſtituenda. 1319, 6. ſeqq.

Commiſſa.

Ob defraudationem vectigalis merces in commiſſum cadunt, niſi reticentes juſta cauſa excuſet. 1338, 19. 20.
In commiſſum cadunt ſaltem res defraudatoris propriæ & non indicatæ. 1338, 21. 22.
In commiſſum cadentia fiſco acquiruntur, aliquando tamen alia pœna obtinet. 1339, 23.

Commiſſarius.

Commiſſariorum indoles breviter explicata. 1066, 1. 2.
Commiſſariorum militarium officium. 1102, 7. 1103, 12.
Commiſſarius, qui bona feudalia emtori adjudicare debet, ſubditos ad promittendum novo poſſeſſori obſequium cogere nequit, antequam reſignatio facta ſit. 1588, 33.

Commiſſorium Pactum.

In pignore improbatum. 545. 16.

Commixtio.

Ex ea oritur communio vel propria, vel

Digitized by Google

vel inpropria. 338, 36.

Commodans.

Ad quid obligetur? 506, 45.

Commodatarius.

Ejus obligatio. 507, 6. ſeqq.

An in communi periculo rem commodatam propriæ præferre debeat? 507, 8.

Commodatum.

Qvid ſit? 506, 1.

Perficitur ſolo conſenſu. 506, 2.

A quibus & quibus in rebus ineatur? 506, 3.

Ex commodato ad quid obligetur commodans & commodatarius. 506, 4. ſeqq.

Commodati Actio hodie utrimque directa. 508, 10.

Rei commodatæ abuſus quomodo puniendus. 596, 11.

Qvatenus in commodato locum habeat compenſatio? 658, 20.

Commodatum in concurſu creditorum Jure Separationis petitur. 1300, 3.

Commodum.

Ex qua quis cauſa commodum ſperat, in ea teſtis eſſe nequit. 262, 6. 7. 8.

Communi dividundo Actio.

Eſt ſpecies rei vindicationis. 352, 20. 21.

Communio.

Qvænam res negative ſint communes? 329, 6.

Communio primæva non recte aſſeritur. 332, 16.

Communio impropria conſtituitur per acceſſionem induſtrialem. 335, 26.

hæc pacto vel lege ſolvitur. 335, 32.

Confuſione introducta quomodo ſolvatur? 337, 34. 35.

Communio oritur ex commixtione. 338, 36. Societate 486, 2.

In Societate univerſali omnia ſunt communia. 488, 8.

Comparatio Literarum.

Ea, ſi diffeſſio documentorum impediri debeat, quomodo inſtituenda, & quando locum habeat? 1556, 18.

Compaſcui Jus.

Differt à Jure paſcendi. 399, 9.

Nullo tempore præſcribitur. 399, 9.

Compenſatio.

Qvando in depoſito locum habeat? 515, 16.

Compenſatio prolixe expoſita. 652, 1. ſeqq.

Compenſationis natura & diverſitas. 652, 1.

Fit ipſo jure, volentibus tamen iis, quorum intereſt. 652, 2. 3.

Oritur ex æquitate. 653. 4.

Obtinet inter mutuos debitores cujuscunque conditionis. 653, 5. 6.

An obtineat, ſi quis ſe ſoluturum juraverit? 653, 5.

Contra Fiſcum aliquando ceſſat. 654, 6.

Ceſſat inter eos, qui mutui debitores non ſunt. 654, 7.

Inter ceſſionarios obtinet. 654, 8.

Qvatenus hæredes compenſatione utantur. 654, 9.

Recte objicitur ceſſionario. 655, 10. 11.

An locum habeat in debito poſt ceſſionem contracto? 655, 12.

Ex perſona correi regulariter non opponitur. 656, 13.

Com-

compenſare & compenſationem pati ſunt relata. 656, 14.
compenſationis puræ requiſita. 656, 15
Habet locum qvoad genus, & unam eandemque ſpeciem, non quoad ſpecies diverſas. 657, 16. 17.
compenſanda debita vera, pura & liqvida ſint. 657, 18.
compenſatio fruſtra objicitur nihil debenti. 657, 19.
Locum habet circa debita ex contractu & delicto venientia. 558, 20.
Ceſſat in debitis conditionalibus, & in diem, ut & illiquidis. 658, 22. 23. 24. 25.
Conditionalis, an de jure civili locum habeat, & quid hodie circa eam obtineat. 659, 26. 27. 28. 29. 30.
Tollit debita, ſed ſaltim ex voluntate eorum, quorum intereſt. 660, 31.
Qvi omiſſa compenſatione ſolvit, rectius debitum ſuum exigit, quam ſolutum condicit. 661, 32. 33. 34.
Compenſatio ſtatuto poteſt excludi. 662, 36.
Compenſationi Præſcriptio aliquando obeſt. 662, 37.
Qvatenus per compenſationem fidejuſſor liberetur. 662, 38.
compenſationis exceptio eſt alleganda, hæc quando opponi queat, & quis oppoſitæ ſit ſenſus. 663, 39. 40. 41.
compenſationem opponens debitum fatetur. 663, 40.
compenſatio admiſſa, vel rejecta, an denuo allegari queat? 664, 42.
Qvatenus Retentio cum compenſatione cognationem habeat. 664, 43.
compenſatio Fiſco in cauſa tributorum opponi nequit. 1042, 21.
Solutio aliquando fit per Scontro. 1288, 31.
Qvoad compenſationem ipſum Jus eſt aliquando nomen inutile & inane. 1547, 9.

Competentia.

Qvid ſit? 1057, 1.

Competentia Beneficium.

Competit ſociis. 490, 17. Filiofam. qui intuitu rerum paternarum cenſetur contraxiſſe. 560, 32.
Marito ejusque liberis ratione dotis reſtituendæ. 748, 5.
Municipiis tribui ſolet. 1021, 26. 1313, 27.
Militibus competit. 1104, 15.
Debitoribus obæratis certo reſpectu competit. 1310, 15.
Domino Feudi incongrue tribui videtur. 1588, 34.

Comprivigni.

An matrimonio jungi poſſint, ſi fratrem vel ſororem communem habeant? 728, 38.

Compromiſſum.

Qvinam compromittere poſſint, & in quos compromittatur. 1067, 6.
De quibus compromitti nequeat. 1068, 9.
Num compromiſſis lites abbrevientur? 1068, 10.
Qvomodo finiatur. 1069, 14.
Qvo ſenſu dicantur compromiſſa fori Germanici. 1070, 15.

Computatio.

Qvartæ Falcidiæ quomodo ſit facienda? 920, 22. ſeqq.

Compu-

Digitized by Google

Computatio Gradnum,
Conſanguinitatis, Jure Romano, unica Regula abſolvitur, ſed Jus Canonicum duas alias addere cenſetur. 719, 7.
Utriuſque computationis comparatio. 719, 8.
Juris canonici vera ſententia. 720, 9. 10. 11.
Jus Saxonicum quomodo computet. 720, 12.
Tres hæ computationes non contrariæ ſed diverſæ ſunt. 721, 13.
In matrimonialibus computatio Juris canonici obſervatur. 721, 14.
Circa computationem canonicam gradus cum generationibus non ſunt confundendi. 721, 15. 16. 17.
Affinitas ſecundum gradus conſanguinitatis computatur. 723, 20. ſqq.
In computanda proximitate quoad ſucceſſionem feudalem obſervatur Jus civile. 1473, 20.

Conatus.
Qvandoque punitur. 138, 6.

Concilia.
Conciliorum explicatio generalis. 1127, 1. &c.
Eorum indoles & varietas. 1127, 1.
Qvatuor illa, Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum & Chalcedonenſe, qvatenus œcumenica ſeu univerſalia dici poſſint? 1127, 2.
Sunt vel univerſalia, vel generalia, vel ſpecialia. 1127, 3. 4.
A Papa indicta nomen conciliorum non merentur. 1127, 3.
Num libero conſenſu aliquando congregari poſſint? 1128, 5.
Jus ea convocandi in ſtatu civili eſt penes Rempubl. & Imperantem. 1128, 6.
Concilium generale in Germania Cæſaris Statuumque conſenſu congregandum, ab iiſque dirigendum eſt. 1128, 7.
Conciliorum materia eſt fides & diſciplina eccleſiaſtica. 1128. 8.
Conciliis intereſſe queunt laici & clerici. 1129, 8.
Conciliorum objectum ex hypotheſibus papalibus eſt dominatus cleri, & ſervitus laicorum. 1129, 9.
Eorum autoritas, & an habeant vim obligandi? 1129, 10. ſeqq.
Conciliorum finis. 1130, 15.
Conciliorum uſus hodie rarior eſt, fidei tamen formulæ ſine iis aliquando confici ſolent. 1131, 16.
Concilia Academiarum, & in ſpecie Academiæ Lipſienſis. 1253, 23.

Concio.
Piraſtica candidati miniſterii, quid circa eam obſervandum. 1164, 9.
Ad concionem habendam nemo admittendus, ſine Superintendentis conſenſu. 1182, 11.
Concionis natura, neceſſitas, norma & modus. 1194, 15.
Concionis tempus, ac miniſtrorum Eccleſiæ circa eam officium. 1195, 16.

Concubinatus.
Qvid ſit? 767, 7.
Eſt aliquando ſpecies ſtupri. 768, 8.

Concubitus.
Anticipatus, quomodo puniatur? & judicatur is ex tempore partus, poſt hierologiam. 767, 5. 6.

Digitized by Google

Concurſus Actionum.

Per regulas quaſdam expoſitus. 155, 25. ſeqq.

Circa pœnales Actiones nonnunquam locum habet. 156, 29.

Legis 130. d. R. I. explicatio. 156, 30.

Concurſus Creditorum.

Deponens in qua claſſe ſuum conſequatur. 516, 17.

In concurſu creditorum uſuræ in Saxonia non ſolvuntur, ante ſolutas omnium ſortes. 646, 19.

Poſt formatum concurſum creditorum, debitor cum alio efficaciter non contrahit. 655, 11.

Ob concurſum creditorum impeditur confuſio per confectionem Inventarii, vel juratam ſpecificationem. 676, 11.

In eo merces famulorum jure prælationis gaudet. 803. 11.

Qvatenus jus Prælationis competat liberis in domo patris operas ſerviles præſtantibus? 804, 13.

Impenſæ funeris jus prælationis habent. 937, 22.

In eo Municipiis aliqua prærogativa tribui ſolet. 1021, 26.

Si defunctus Eccleſiæ miniſter concurſum relinquat, quo jure Eccleſia, quoad inventarium, utatur? 1177, 19.

Concurſus creditorum generaliter declaratus. 1299, 1. ſeqq.

creditores concurrentes vel ſeparati, vel conjuncti debita exigunr. 1300, 2

In eo, jure ſeparationis, ſuum petunt domini. 1300, 3. 4. 5.

Creditorum conjunctorum quinque claſſes generales ſunt. 1301, 7.

In *prima claſſe* collocantur ſingulariter privilegiati. 1301, 8. 9. 10.

In hac claſſe, ſi bona creditoribus non ſufficiant, non pro rata ſingulis decreſcit, ſed juxta prærogativam privilegii debita præſtantur. 1302, 10.

In *ſecunda claſſe*, quinam creditores deprehendantur. 1302, 11. ſqq.

In hac claſſe, inter creditores, ſi bona non ſufficiant, temporis prærogativa obſervatur. 1304, 18

In *tertia claſſe* veniunt hypothecarii. 1304, 19.

In *quarta claſſe* collocantur perſonale privilegium habentes. 1305, 20. 21, 22.

In *quinta claſſe* creditores chirographarii ſuum conſequuntur. 1305, 23.

Qvid in concurſu creditorum circa uſuras obtineat? 1305, 23.

Qvando concurſus creditorum formandus ſit. 1307, 2. ſeqq.

concurſu moto, exactiones particulares ceſſant. 1307, 5.

Eo exiſtente, conſtituitur curator litis. 1309, 10. ſeqq.

In concurſu creditorum etiam locus eſſe ſolet Actioni Paulianæ ex profeſſo explicatæ. 1314, 1. ſeqq.

Concurſus creditorum *feudalium* in genere declaratur. 1456, 1. ſeqq.

Hic intuitu creditorum allodialium, vel feudalium inter ſe, juxta quatuor caſus expendi poteſt. 1456, 1.

Digitized by Google

Creditoribus tam allodialibus, quam feudalibus debitor ipſe ex feudo ſolvere tenetur. 1456, 2.
Creditores allodiales & feudales, quomodo ſuum conſequantur. 1457, 3.
Creditores hypothecarii præferuntur ſimplicibus, modo hypotheca ſit valida. 1457, 4. 5.
Hypothecariis præfertur debitum contributionum. 1458, 6.
Creditoribus feudalibus patris, num præferantur liberi ratione dotis & legitimæ. 1458, 6. 7.
Hypothecariis potius eſt debitum, ex conſenſu creditorum, in feudi utilitatem verſum. 1458, 8.
Inter hypothecarios obſervatur prioritas temporis. 1458, 9.
Num uxor ratione dotis, creditoribus feudalibus antiquioribus tacitis præferatur? 1459, 10. 11.
Num prærogativam habeat, qui ſub pignore, in feudi utilitatem credidit? 1459, 12.
Creditores feudales ſimplices ſibi ſunt æquales. 1459, 13.
Creditores feudales ſortem & uſuram in eadem claſſe conſequuntur. 1460, 14.
Qvomodo ſucceſſores, à debitore cauſam habentes, creditoribus ſolvere teneantur? 1460, 15.
Creditoribus quomodo ſatiſfacere teneantur Agnati & ſimultanee inveſtiti, nec non Dominus feudi? 1460. 16. 17.
In concurſu creditorum quomodo facienda edictalis citatio? 1528, 15.
Proceſſus concurrentium creditorum breviter delineatur. 1595, 1. ſeqq.
Num ſumtus executionis criminalis, perinde ut tributa, in concurſu creditorum jure prælationis gaudeant? 1627, 36.

Concusſio,

Qvid ſit, & quomodo coërceatur? 602, 10.

Condictio.

An res dolo vel ſtellionatu amiſſa à tertio poſſeſſore poſſit repeti. 626, 13.

Condictio cauſa data, cauſa non ſecuta.

Ejus natura, uſus & requiſita. 546, 1. ſeqq.
Datur ob cauſam non ſecutam. 547, 3.
Qvando repetitio in contractibus nominatis locum habeat? 547, 4.
In contractibus innominatis res repetitur ob pœnitentiam dantis, & ceſſationem accipientis, hoc tamen hodie non indiſtincte obtinet. 547, 5. ſeqq.
Deficiente modo ſpecialiter adjecto, res jure civili & hodierno repeti poteſt. 549, 10.
Qvibus & contra quos detur. 549, 11.
Qvæ res condici poſſint. 549, 12.
Oritur ex quaſi vel innominato contractu, juxta quorundam ſententiam, ſed eſt ipſa actio, quæ ex negotio geſto deſcendit. 550, 13. 14.
Cum ea aliquando concurrit Rei vindicatio 550, 15.

Condictio ex mutuo.

Qvid ſit? 495, 16.

Condictio ex lege.

Ejus indoles & uſus. 586, 17.

Condictio ex moribus.

Ejus natura & uſus. 202, 33.
Datur hodie ex cautione. 206, 50.
Ex donatione inter vivos. 499, 14.
Qvoad precarium ejus uſus recte aſſeritur. 510, 17.
Nec non quoad contractus innominatos. 524, 8 ſeqq.
Ludos. 529, 6. aliosque contractus fortuitos, 531, 15. ſeqq.
Uſum præbet in fidejuſſione. 539, 18. & transactionibus. 672, 15.

Condictio furtiva.

Competit adverſus eum, qui rem, quam furatus eſt, adjunxit. 337, 33.
Plenius explicata, 589. 8. ſeqq.
Oritur ex ipſo furto. 589. 9.
Competit Domino aliiſque, quorum intereſt, adverſus fures eorumque hæredes in ſolidum. 590, 10. 11. 12. 13.
An detur contra ſucceſſores ſingulares? 591, 14.
Eâ petitur res furtiva cum omni cauſa vel ejus æſtimatio. 591, 15.
Concurrit cum ea Reivindicatio, vel alia Actio. 591, 16.
Concurrit cumulative cum remediis pœnalibus, 503, 24.

Condictio Indebiti.

An competat, ſi quis ſciens, vel etiam per errorem juris ſolverit? 661, 32. ſeqq.
Qvid ſit? 679, 1.
Non ex quaſi contractu, ſed ex ipſa rei acceptatione deſcendit. 679, 2. 3.
Ad eam requiritur datio etiam civilis. 679, 4. 5, Indebitum, 680, 6. ſqq. Error facti. 684, 19. ſeqq.
Eam excludit error Juris. 684, 21.
Eam impedit error facti voluntarius, nec non involuntarius, ſed concomitans. 685, 24. 25.
Eam non tollit opinio accipientis. 686, 26.
Dubitanti aliquando competit, aliquando non. 686, 27 28. 29.
Competit ſolventibus, aut iis, quorum nomine ſolutum. 688, 36. 37.
Datur adverſus accipientes & delegantes. 689, 38.
Illâ repetuntur res ſolutæ, num & incorporales? 689, 39. 40.
Illa petitur vel ſpecies vel quantitas, etiam cum uſuris. 690, 41.
Ex cujus arbitrio repetitio fiat, ſi res alternative debitæ ſolvantur? 690, 42. 43.
Condictionem indebiti excludit obligatio & conſenſus. 691, 44.

Condictio ob injuſtam cauſam.

Non neceſſaria videtur. 610, 17.

Condictio ob turpem cauſam.

Inſtituitur contra concuſſorem. 602, 10.
Ejus natura & fundamentum. 606, 1.
Competit propter dationem ob rem inhoneſtam. 607, 2. ratione ſolius accipientis. 607, 3. 4. 5. ſive cauſam impleverit, ſive non. 608, 6.
Ejus ſubjectum & objectum. 608, 8.
Num ea conveniri poſſit tertius poſſeſſor. 609, 9.
Si utriuſque ſubſit turpitudo, promittens nihil præſtare debet, ac res data naturaliter repeti poteſt, quod ſecus Jure Romano. 609, 10. ſeqq.
Caſus, ubi ſolius dantis turpitudo ſubſit, hodie non datur. 610, 16.

Conditio ſine cauſa.

Ejus indoles & uſus. 585, 15. 16.

Conditio Triticiaria.

Ejus indoles & uſus. 586, 18.

Conditio.

Conditionis explicatio prolixior. 198, 18. ſeqq.

An ſervitutes conditionem recipiant? 388, 6.

Conditionis uſus & effectus in Emtione Venditione. 440, 20. 21.

Addictio in diem adjicitur aliquando emtioni puræ, ut conditio reſolutiva, aliquando per modum conditionis ſuſpenſivæ. 467, 7. ſeqq.

Effectus conditionis in pacto commiſſorio. 471, 20. ſeqq.

Conditionis exiſtentia eſt modus tollendi obligationem, 677, 13.

Conditionis uſus in Sponſalibus, 702, 11. 12. 707, 28.

Conditio viduitatis qvatenus valeat? 710, 8.

Conditio probandæ filiationis non eſt poteſtativa. 783, 16.

Conditionis, ultimis voluntatibus adjectæ, effectus. 877, 18. ſeqq.

Conditio, legatis adjecta, quid operetur? 905, 42. ſeqq.

Ante conditionem exiſtentem legatario mortuo, num legata tranſeant ad hæredes? 978, 9.

An ob debitum conditionale jactatum, provocatio ex L. diffamari fieri queat? 1603, 9.

Condonatio

Sub ſe comprehendit Pactum de non petendo & Acceptilationem. 674, 4.

Conductor.

An re alienata diſcedere poſſit? 485, 45.

Confeſſio.

Eſt teſtimonium proprium & varie fit. 249, 5.

Ejus Definitio & Diviſio. 253, 2. 3.

Qvæ requirantur, ut probationis vel ſententiæ vim habeat? 253, 4.

Confeſſionis civilis & criminalis effectus. 253, 5. 6. 7.

Confeſſio per Torturam extorta, an majoris fidei habenda in adulterio, quam voluntaria. 672, 14, ſeqq.

Num Exceptionis objectio, confeſſionem intentionis Actoris contineat? 1549, 16.

Reus in Tortura confeſſus condemnatur, modo acceſſerit ratificatio. 1623, 23.

Confeſſio auricularis.

Ejus indoles, ac à pœnitentia generaliter accepta, diverſitas. 1207, 1.

In Actu confeſſionis privatæ, clavis ligans & ſolvens ſimul adhibenda, dum quis ſub conditione fidei & pœnitentiæ abſolvitur. 1208, 3.

In Papatu vel introducta vel corrupta eſt. 1208, 4.

Num impœnitentes, à confeſſione auriculari & Euchariſtia repellendi ſint? 1209, 5. ſeqq.

Confeſſio, ubi, qvando, & quomodo ſit ſuſcipienda. 1215, 29.

Nummus confeſſionarius aliquando abuſus, ac in ſpecie injuſtam coactionem introducit. 1215, 29.

Sigillum confeſſionis in quo conſiſtat? 1215, 30. 31,

Confeſ-

Digitized by Google

Confeſſionarius.

Num quis recte compellatur ad miniſterium certi alicujus confeſſionarii? 1204, 11. 12. 13. 14. 15.

Confirmatio Miniſtri Eccleſiæ.

Sub ea comprehenditur Examen, Ordinatio, confirmatio ſtricte dicta, & Inveſtitura. 1166, 13. ſeqq.

Confiſcatio.

In Propricidio & regulariter hodie ceſſat. 186, 12.

Confiſcatio obligationem non tollit, ſed transfert. 678, 16.

In delictis capitalibus hodie regulariter ceſſat. 1616, 34. 35.

Locum habet, ſi delinquens citatus, intra annum ſe non ſtiterit. 1629, 3. 1631, 12.

Confraternitatis Pacta.

Qvid ſint? 1473, 21.

Confuſio.

Communionem introducit 337, 34.

Ejus ſolvendæ modus. 338, 35.

Qvid ſit? 676, 10.

Tollit ſolvendi neceſſitatem, ſed commodum non aufert. 676, 11.

Qvandoque ob concurſum creditorum impeditur, per confectionem inventarii vel juratam ſpecificationem. 676, 11.

An fiat, ſi duæ obligationes diverſi generis in eadem perſona concurrant. 676, 12.

Congrui Jus.

Locum habet ob vicinitatem & communionem. 1436, 2.

Conjectura.

Qvibus conjecturis filiatio probetur? 782, 12. ſeqq.

Conjuges.

Circa furtum conjugum diverſi caſus diſcernendi. 594, 2.

Qvoad conjuges expilatio hæreditatis non facile præſumitur. 595, 5.

Jura conjugum, quæ ex matrimonio oriuntur. 715, 24. ſeqq.

Jura conjugum in bona. 730, 1. ſeqq.

Inter conjuges apud Romanos nulla fuit bonorum communio, niſi ex pacto, ex quo dos invaluit. 730, 1.

Inter conjuges hodie plerumque ipſo Jure aliqua bonorum eſt communio. 737, 21.

Inter conjuges donationes regulariter ſunt invalidæ 737. 28. ſeqq.

Repetitio illatorum quoad conjuges. 747, 1. ſeqq.

Succeſſio conjugum qvatenus delicto amittatur. 749, 8. ſeqq.

Inter conjuges aliquando de filiatione liberorum diſceptatur, 779, 2. 4. ſqq.

Aliquando etiã cum extraneis ratione liberorum controvertunt. 780, 7. ſqq.

Qvatenus uxor cum marito ſuo, velut curatore, negotia recte expediat? 833, 5.

Conjugum ſucceſſio. 853, 35. 855, 1. ſeqq. 1119, 20.

Conjugibus quando Jure Rom. tota hæreditas deferatur? 855, 1.

Qvando cum cognatis in ſucceſſione concurrant. 855, 2.

In conjugum ſucceſſione ſunt attendenda, Pacta dotalia, Statuta localia, & Leges provinciales. 856, 3. 4. 5.

Succeſſio Geradica qvoad conjuges plenius expoſita. 857, 6. ſeqq.

An Teſtamentum conjugum, altero

mortuo, à ſuperſtite mutari posſit? 909, 7.
Conjux conjugi uſumfructum omnium bonorum in præjudicium liberorum regulariter teſtamento concedere nequit. 927, 13.
Conjux aliquando ſumtus funeris præſtare debet. 936, 19.
In bonis feudalibus uxori competit dotalitium. 1445, 10. ſeqq.
Cætera Jura mulieri in feudo competentia. 1447, 19. ſqq.
Conjuges in feudo non ſuccedunt. 1473, 21.
Conjugum jura, diſſoluto per deſertionis proceſſum, matrimonio. 1636, 12. 13.

Conjugium.

Qvid ſit? 708, 1.
Qvid ſentiendum de ejus diviſionibus. 708, 2.
Requirit conſenſum verum, ſerium, plenum & ſolennem. 709, 3. 4.
Admittit tantum duas perſonas. 709, 5.
Qvibus perſonis inire liceat. 709, 6.
An viduis ad ſecunda vota tranſire liceat? 710, 7. 8.
An ad ejus conſummationem deſponſati qveant cogi? 710, 9.
Conjugium antecedunt Proclamatio & Hierologia. 710, 9. ſeqq.
In inæquali ſponſa ad ſiniſtram manum conjungitur. 713, 19.
Ejus finis eſt propagatio generis humani, extinctio libidinis, & mutuum adjutorium. 714, 23.
Conjugium eſt indiſſolubile. 715, 24.
Conjugii effectus. 715, 25. ſeqq.

Conſanguinei,

Utrum ad Teſtimonii dictionem ſint admittendi? 263, 9. 10.
Propinquorum furtum quomodo puniatur? 595, 3. 5.

Conſanguinitas.

Ejus natura, computatio & moralitas plene expoſita, intuitu matrimonii. 717, 1. ſeqq.
Conſanguinitas quid ſit? 717, 1.
Dividitur 1.) in agnationem & cognationem, 2.) in legitimam & illegitimam. 718, 2.
Ejus quantitas diverſa, cui intelligendæ conſanguinei in aliquo ſchemate generali, aut ſpeciali repræſentantur. 718, 3. 4. 5, 6.
Ejus computatio de Jure Romano, Canonico & Saxonico. 719, 7. ſeqq.
Conſanguinitatis intuitu, quouſque leges matrimonia prohibeant? 725, 29. ſeqq.
Per Adoptionem agnatio conſtituitur, hodie forte etiam cognatio. 798, 19. ſeqq.

Conſcientia.

In cauſis conſcientiarum Jus canonicum obſervandum eſſe cenſetur. 65, 25.
In impetrandis & concedendis privilegiis conſcientiæ nulla ſolet haberi ratio. 110, 20.
Conſcientiæ indoles & habitus, intuitu vitæ civilis plenius exponitur. 129, 1. ſeqq.
Conſcientiæ conſideratio per univerſam Jurisprudentiam diffunditur. 132, 16.

Digitized by Google

Conſcientiæ raro aliquis inter homines eſt effectus. 133, 17. 18.
Conſcientiæ abuſus graves excitat turbas. 133, 19.
In foro conſcientiæ exacta æqualitas in emtione venditione requiritur. 440, 19.
Salva conſcientia adulter in adulterio occidi neqvit. 763, 20.
Matrimonium conſcientiæ hodie non toleratur. 768, 8.
Teſtamentum ſolennitatibus civilibus deſtitutum, ſalva conſcientia impugnari poteſt. 867, 26.
Privilegium immunitatis à tributis ſalva conſcientia vix acquiri poteſt. 1041, 16.
Conſcientiæ obligatio circa ſolvendas vel reſtituendas collectas. 1043, 23.
In ambiendis muneribus conſcientiæ ratio habenda eſt. 1045, 6.
Judex utrum conſcientiam, an acta ſequi debeat? 1050, 5.
Conſcientiæ dominatus virtutem ſimulat, ſed delictum punibile eſt. 1226, 35.
Ad exſolutionem vectigalis, num quis in conſcientia obligetur? 1338, 18.
Exceptiones dilatoriæ qvatenus cum rationibus conſcientiæ conciliari qveant? 1545, 3. 1546, 6.
Conſcientiæ defenſio fit, quando loco juramenti probatio ſuſcipitur. 1564, 43. ſeqq.

Conſenſus.

Ex ſilentio aliquando colligitur, aliquando non. 166, 28.
Conſenſus facit pacta modo ſuis gaudeat requiſitis. 194, 3. ſeqq.
Eſt expreſſus, tacitus & præſumtus. 195, 7.
In pactis debet eſſe mutuus. 195, 9.
Deſtruit emtionem venditionem. 443, 30.
Circa contractus ab aliis celebrandos dati, quadruplex forma eſt. 556, 17. 18. 19.
Poſito conſenſu, conſentiens obligatur in ſolidum. 557, 20.
Mutuo conſenſu ſponſalia poſſunt diſſolvi. 705, 22.
Qvalem conſenſum matrimonium requirat? 709, 3. 4.
Conſenſus matrimonialis liquidum aliquod indicium merito requirit. 712, 15.
Conſenſus de habenda hæreditate, ex quibus factis colligatur? 944, 20.
An confirmatio contractus, cui oppignoratio inſerta, conſenſum in hanc involvat? 1432, 12.
An conſenſus Domini feudalis, ratione ſortis datus, ad uſuras quoque extendendus? 1432, 12.
Conſenſus Domini feudalis in pignus quid operetur. 1433, 13.
Simultanee inveſtitorum conſenſus in oppignorationem feudi, an ad ſolutionem eos neceſſitet? 1434, 18.

Conſiliarius.

In conſiliarios qvatenus crimen læſæ Majeſtatis committatur? 998, 19.

Conſilium.

An obliget? 505, 15.

Conſiſtorium.

Cauſæ ſepulturarum ad Conſiſtorium pertinent. 937, 24.

Clerici

Digitized by Google

Clerici ſub Conſiſtoriis habent domicilium. 1060, 11.

Conſiſtoriorum Explicatio generalis. 1132, 1. &c.

Ejus natura & cauſa efficiens. 1132, 1.

Conſiſtoria Proteſtantium ex Papatu habent originem. 1132, 2.

Qvænam perſonæ conſiſtorium conſtituant. 1132, 3.

Conſiſtoriorum competentia eſt quodammodo incerta. 1132, 4.

Qvouſque omnis generis clerici Conſiſtoriis ſubſint. 1133, 5. ſeqq.

Conſiſtoriis qvatenus competat Jurisdictio criminalis in clericorum delictis. 1133, 6. 7. 8.

Conſiſtorio qvatenus clericus renunciare qveat? 1134, 9.

Conſiſtoriis ſubſunt Laici in cauſis Decimarum, Juris Patronatus, matrimonialibus iiſque connexis, ſepulturæ & ſepulchrorum, ſubſelliorum Eccleſiaſticorum & piarum cauſarum, delictorum religionem concernentium, & juramenti relaxandi. 1134, 11. ſeqq.

Conſiſtoriis an ſubſint Laici in delictis, quæ in foro ſeculari puniri non ſolent? 1136, 16.

Ad Conſiſtoria Laici, inprimis in Papatu, trahi ſolent, denunciatione Evangelica. 1336, 17. ſeq.

Conſiſtoria habent aliquod imperium, Lex Diœceſana dictum. 1137, 20.

A conſiſtoriis ad quem & quibus in cauſis appelletur. 1137, 21.

Conſiſtoria ſententias exequuntur immediate & mediate. 1137, 22.

Conſiſtoriorum numerus in Saxonia Electorali. 1138, 23.

Conſiſtoriis ſubſunt Scholæ, ac docentes & diſcentes. 1249, 6.

Proceſſus conſiſtorialis pro ſummario habetur. 1590, 4.

In conſiſtoriis inprimis amicabilis compoſitio tentanda. 1590, 4.

Conſiſtorium decernit mandata & citationes. ibid.

Clericorum uxoribus curatores conſtituit. ibid.

Citat Laicos ope Magiſtratus ſecularis, omiſſa in Saxonia clauſula: In ſubſidium. 1590, 4.

Conſiſtorium citat viduas clericorum contumaces, ſub pœna ſalarii gratuiti amittendi. 1590, 5.

Conſiſtorio ſiſtuntur incarcerati ope Magiſtratus ſecularis. 1591, 5.

In Conſiſtoriis Judæi poſſunt eſſe teſtes. 1591, 5.

A conſiſtoriis in Saxonia appellatur ad cancellariam. 1591, 5.

Singularia quoad cauſas matrimoniales. 1591, 6. 7.

Conſiſtorii ſententia, quatenus in matrimonialibus in rem judicatam tranſeat? 1591, 7.

Executio in Conſiſtoriis diverſimode fieri ſolet. 1591, 8.

In conſiſtorio inſtituitur Proceſſus deſertionis. 1633, 2.

Conſolidatio.

Eâ feudum in allodium mutatur. 1489, 1.

Conſtitutio.

Conſtitutiones Juſtiniani, Pandectis & Codici præfixæ, non ſunt receptæ in Germania. 13, 45.

Conſtitutiones Principum Juri Feudali

Digitized by Google

daliLongobardico inſertæ, Germanos non obligant,niſi ex receptione. 69, 9.

Conſtitutum.

Ejus indoles. 583, 8.
Hodie cum fidejuſſione & novatione coincidit. 584, 9.

Conſtitutum poſſeſſorium.

Qvid dicatur? 217, 8.

Conſvetudo.

Cur jura Germanica conſvetudinis nomine plerumque veniant. 46, 58. 59.
Conſvetudinis ſecundum conſveta capita plenior explicatio. 75, 1. ſeqq.
Qvomodo introducatur. 76, 7. ſeqq.
Num ad eam introducendam præciſe requirantur Actus judiciales 78, 15.
Qvatenus legem non ſcriptam notat, raro exiſtit. 81, 25.
Conſvetudinis & Juris ſcripti, qvoad prærogativam, comparatio. 81, 26. ſeqq.
Conſvetudo principium interpretandi ſubſidiarium. 168, 37.
Conſvetudo, qua Carnifex propricidæ res qvasdam ſibi aſſerit, haut eſt admittenda. 186, 12.
Conſvetudo, qua res furtiva Magiſtratui addicitur, irrationabilis eſt, 591, 17.

Contractus.

Aliquando dicuntur ipſo jure nulli, uel ſummo jure validi, ſed reſcindendi. 85, 9. ſeqq.
In Qvaſi-Contractibus fruſtra obligatio ex conſenſu ficto repetitur. 94, 7.
An alibi celebrati, quam in loco rei ſitæ, valeant? 111, 47.
Contractus invalidi, alio in loco valere poſſunt. 1112, 51. ſeqq.
Obligationes ex contractibus deſcendentes, in hæredes, ſi aliud non actum, tranſeunt. 123, 30.
Contractuum natura & varietas. 208. 9. 10.
Qvaſi-Contractus fruſtra finguntur. 209, 12.
Contractu conſtituuntur correi. 211, 6. 7.
Contractus Literalis fruſtra aſſeritur ex doctrina Juris Romani, qvod chirographum non probet contra ſcribentem intra biennium. 256, 15.
Contractus omnes hodie ſunt conſenſuales. 429, 1.
in ſpecie id etiam verum eſt de contractibus realibus. 429, 2.
Ad Contractus oneroſos pertinet Permutatio. 430, 4.
Contractus Emtionis venditionis. 434, 1. ſeqq.
Emtionis venditionis aliorumq; contractuum Eſſentialia, Naturalia & Accidentalia. 445, 39.
Emtionis venditionis effectus conſiſtit præcipue in exactione præſtationum promiſſarum, quod late declaratur. 446, 1. ſeqq.
Pacta Emtioni venditioni adjici ſolita. 465, 1. ſeqq.
Ad contractus oneroſos etiam pertinet Locatio conductio. 474, 1. ſeqq. Societas. 486, 1. ſeqq. & Mutuum. 491, 1. ſeqq.
Sub contractibus gratuitis compre-

 hendi-

Digitized by Google

henditur Donatio inter vivos. 496, 1. ſeqq. Mandatum. 501, 1. ſeqq. Commodatum. 506, 1. ſeqq. Precarium. 509, 12. ſeq. Depoſitum. 511. 1. ſeqq. Pollicitatio ac votum. 517, 1. ſeqq.

Contractibus aliis firmandis inſerviunt Fidejuſſio. 534, 1. ſeqq. & Contractus pigneratitius. 541, 1. ſeqq. Pacta pignoribus adjici ſolita. 545, 15. 16.

Contractus ex una parte impleti, 546, 1. ſeqq.

Imputatio contractuum alienorum per diverſa exempla explicata. 551, 1. ſeqq,

In contractibus oneroſis læſió eſt emendanda. 562, 1. ſeqq.

In diverſis contractibus de evictionibus & uſuris qværitur. 572, 1. ſeqq.

Variorum contractuum communia. 581, 1. ſeqq.

Menſoris circa contractus aliorum intervenientis obligatio. 585, 13. 14.

Contractus interventus Teſtamentum vitiat. 865, 17.

Diviſio hæreditatis eſt contractus conſenſualis. 968, 1. ſeqq.

Emtio venditio hæreditatis plenius explicata. 989, 7. ſeqq.

Ex loco contractus aliquando quis forum ſortitur. 1061, 14. ſeqq.

Qvali contractu conceſſio metallifodinarum peragatur. 1090, 15.

Singularia contractuum cum Eccleſia celebratorum. 1239, 14. ſeqq.

Contractus conſummatio, ſi in nundinas incidat, Actio ceſſat. 1276, 15.

Contractus cambii late expoſitus. 1280, 1. &c.

Qvalis contractus inter cauponem & viatorem ineatur? 1347, 7 8. 9. 10.

Litis conteſtatio non qvaſi, ſed verus contractus eſt. 1532, 2.

Contractus fortuiti.

Qvid ſint? 527, 1.

Comprehendunt Ludos, Sponſiones, Emtionem ſpei, ſortem deciſoriam, ollam fortunæ, Lotariam, Aſſecurationem & Auctionem. 527, 1. ſeqq.

Contractus innominati.

Senſu Juris Gentium in Germania occurrunt, qui exemplis illuſtrantur. 522, 1. ſeqq.

Permutatio non eſt contractus innominatus. 523, 2.

Contractus æſtimatorius plane non datur, ſed hoc nomine mandatum, Locatio vel venditio comprehenditur. 523, 2, 3. 4.

Do ut Des coincidit cum permutatione. 523, 5.

Do ut facias. 523, 5. ſeqq.

Facio ut des, 525, 12. 13.

Facio ut facias. 526, 14. 15.

An præter quatuor contractuum innominatorum exempla plura dentur? 526, 16. 17.

Qvando in contractibus innominatis repetitio locum habeat? 547, 5. 6. 7. 8. 9.

Contractus pigneratitius.

Sitne conſenſualis an realis? 407, 7.

Qvid ſit? 542, 2.

Differt à conventione hypothecaria. 542, 2.

Ejus cauſa efficiens, ſubjectum & materia. 542, 3. 4.

Qvo-

Qvomodo creditor & debitor obligetur? 542. 5.
Producit Actionem hypothecariam & pigneratitiam. 542, 5.
Actio pigneratitia directa qvid? & ad qvid competat? 543, 6. ſeqq. Contraria. 544. 12. 13.
Contractui pigneratitio accedit pactum Antichreticum, & commiſſorium. 545, 15. 16.

Contradictio.

Ad conſvetudinem introducendam eſt neceſſaria. 78, 14.

Contrectatio.

Qvot modis fiat in furto. 588, 3.
Contrectatio, qua res oppignorata ſubtrahitur vel fraudulenter alienatur, item res detenta ad alium uſum applicatur, hodie ad furtum non ſufficit. 588. 3.
Fit etiam mediate, furtum promovendo, & inde participando. ibid.

Contributio.

Secundum æs & libram æqua, ſed applicatu difficilis eſt. 1039, 7. 8.

Contumacia.

Contumaciæ, quæ ſub litis ingreſſum potiſſimum committi ſolet, plenior explicatio. 1541, 1. ſeqq.
Qvid ſit, & quam varie committatur ac puniatur. 1541, 1.
Actoris in primo termino emanentis pœna. 1541, 2.
Reus contumax, Jure Saxonico, condemnatur uſque ad legitima impedimenta; non ſimul ad expenſas. 1542, 3. 4.
Contumaci reo ſub pœna confeſſi & convicti reſponſio injungitur. 1543, 8.
Contumaci reo, quando ex documento agitur, recognitio injungitur, ſub pœna recogniti, 1543, 9.
Contumacia aliquando apprehenſione, carcere, multa, præcluſione, impoſitione ſilentii aut Juris adverſarii confirmatione punitur. 1543, 10. 11.
Exceptiones dilatoriæ ob contumaciam primi termini non admittuntur. 1547, 10.
Contumacia circa appellationem commiſſa quomodo puniatur. 1575, 17. ſeqq.
Viduæ clericorum contumaces à Conſiſtorio ſub pœna amittendi ſalarii gratuiti citari ſolent. 1590, 5.
Modus puniendi contumaciam in Proceſſu executivo. 1594, 18.
Contumacia, qvomodo circa remedium ex L. diffamari coërceatur? 1606, 20.
Pœna contumaciæ in Proceſſu inhibitivo, 1612, 10. 11. 1613, 13. 14.
Delinquentis abſentis bona in contumaciam Fiſco adjudicantur. 1629, 3.
Contumaciæ pœna in Proceſſu contra abſentes, & deſertionis. 1631, 10. 12. 1634, 7.

Convivium.

Convivia Ruſticorum, ut Encænia, das Pfingſt- oder gemeine Bier, num cenſuram mereantur? 1009, 12.

Copia.

Debitum etiam copiis non vidimatis probatur. 1597, 5.

Copula Carnalis.

An firmare ſponſalia poſſit, ſine Parentum

Digitized by Google

rentum conſenſu contracta. 701, 7. 8.

An firmet ſponſalia poſteriora? 706, 24.

Corporales Res.

Rerum corporalium indoles, varietas, ac ad incorporales relatio. 124, 34. ſeqq.

Corpus.

Corporis & collegii diverſa acceptio. 1003, 9.

Corpus Juris.

Continet libros Elementares, Syſtematicos, Suppletorios ac correctorios. 62, 11.

Correi.

Jus & obligatio correalis in genere expoſita. 210, 1. ſeqq.

Plures conductores aliquando ut correi obligantur. 479, 21.

Pro correis credendi & debendi regulariter recte habentur ſocii, cum exteris contrahentes. 490, 18. 19. 20.

Qvo ſenſu in commodato illa obligandi ratio occurrat. 508, 9.

Nec non in depoſito. 514. 10. 12.

Singulare eſt, quod fidejnſſores regulariter ut correi obligentur. 537, 13.

Fidejuſſor correus etiam proprio jure à correo aliquid repetere poteſt. 540, 24.

Plures fures ut correi debendi obligantur. 590, 12.

Ex damno dato qvatenus obligatio correalis oriatur. 614, 10.

Correus qvatenus ex perſona alterius correi, exceptionem compenſationis patiatur vel habeat? 656, 13.

Cours - Zeddel.

In ea ſchedula continetur conventio mercatorum de collybo in cambiis ſolvendo. 1284, 14.

Creditor.

Correi credendi qvinam ſint? 210, 3.

Correorum credendi jura ratione debitoris. 212, 9. ſeqq.

Creditor aliqnando ratione pignoris fructus præſlat. 543, 8.

Creditore tergiverſante, res debita apud Magiſtratum deponitur. 647, 1.

Creditor, qvatenus pupillo debitoris petere debeat tutorem, 810, 18.

Creditoribus hæredis num beneficium ſeparationis competat? 988, 4. Vide: Concurſus creditorum.

Crimen fractæ Pacis publicæ.

Qvid ſit? 605, 19.

Qvænam ejus pœna in abſente & præſente. 605, 20.

Ejus pœna Statibus Imperii ac ſubditis eſt communis. 605, 21.

In eo qvodnam forum ſit competens. 605, 21.

Crimen læſæ Majeſtatis.

Ejus natura & origo. 997, 14.

Ejus ſpecies ſunt crimen perduellionis & crimen læſæ Majeſtatis in ſpecie. 997, 15.

Committitur à ſubditis & ſociis perpetuis. 997, 16.

Num committant exteri? 998, 17.

Committitur erga Cæſarem, Vicarios Imperatores, Regem Romanum & Status Imperii. 998, 18.

Qvatenus committatur in Conſiliarios Principis? 998, 19.

Qvibus modis committatur. 999, 21.

Digitized by Google

Ad hoc non pertinent delicta, qvæ Majeſtatem non tangunt, ſed exiſtimationem Imperantis. 999, 22.
Qvomodo puniatur. 1000, 26.

Crimen Repetundarum.

Qvid ſit, & qvomodo puniatur? 635, 14. ſeqq. 1046, 9.
Repugnat Juri Naturali, qvæ lege Julia confirmatur. 1046, 9.
Qvinam committant. 1046, 10. 11.
Exinde oritur obligatio ad damni reſtitutionem & pœnam. 1047, 12. 13. 14.

Crimen Reſidui.

Qvomodo puniatur? 596, 10.

Criminalis cauſa.

In criminalibus, an juramenti judicialis delatio locum habeat? 279, 24. ſeqq.

Cruentatio Cadaveris.

Eſt probatio illicita. 248. 4.

Culpa.

Eſt voluntas liquidæ deſtinationis expers. 138, 5.
Ejus natura, diverſitas, moralitas, & præſtatio plenius nonnihil exponitur. 189, 10. ſeqq.
Culpæ præſtatio in locatione conductione. 482, 32.
Culpa, ab allegante eam, probanda eſt. 482, 34.
Culpæ præſtatio in Mandato. 504, 11. in Commodato. 507, 7. 8. in Depoſito. 515, 14. 15, in pignore. 543, 9.
Qvando ob culpam poſſeſſoris evictionis præſtatio ceſſet? 576, 15.
Incendiarius culpoſus ad damni reſtitutionem & ad pœnam obligatur. 619, 4. 5.
Circa Incendium culpa autoris probari debet. 620, 7. 8.
Qvæ culpa circa legata præſtanda. 980, 15.
Qvalis culpa circa hæreditatis venditionem præſtari debeat? 990, 10.

Cultus divinus.

Qvouſqve lex naturalis cultum divinum præcipiat? 295, 9.
Vide: Liturgia.

Cuniculi.

Cuniculorum metallicorum, Berg-Stollen, diverſitas. 1691, 21.

Cura.

Tutela & cura Jure Romano differunt, ſed Germanico fere coincidunt. 805, 2.
Curæ explicatio generalis. 827, 1. ſqq.
Ejus indoles & diverſitas. 827, 1.
Qvomodo deferatur. 827, 2.
Curam quinam deferant, & quibus deferatur? 827, 3.
Cura habet locum qvoad perſonas puberes, ſed inhabiles. 828, 4. imprimis qvoad minores, furioſos, mutos & ſurdos ac prodigos. 828, 5. 6.
Qvomodo deferatur & acceptetur. 828, 7.
Curæ adminiſtratæ effectus ratione perſonarum curandarum, curatoris & extraneorum. 829, 10.
Qvibus modis ſolvatur. 829, 11. 12. 13.
Curæ ſpecialis varia exempla. 831, 15.
Comparatio tutelæ & curæ cum monito qvoad Magiſtratus officium. 831, 16. 17.

Digitized by Google

Curator.

Ejus bona minori, furioſo &c. ſunt tacite obligata. 415, 2.

Curatoris conſtituti officium quoad Educationem, adminiſtrationem & autoritatis interpoſitionem. 829. 8. 9.

Curator dari poteſt à poſſeſſore feudi liberis, non collateralibus. 1480, 23.

Curator Bonorum.

An res alibi ſitas venum proſcribere poſſit? 112, 48.

In ejus bonis creditores non habent tacitum pignus. 415, 2.

Aliquando hæres gratis hoc munere fungi debet. 948, 35.

Curator Bonorum & litis generaliter explicatus. 1309, 10. ſeqq.

Curator Eccleſiæ.

Curatoribus ad exemplum minorum Eccleſiæ indigent. 1235, 3.

Qvomodo conſtituantur. 1236, 4.

In quibus eorum conſiſtat officium. 1236, 5. 6.

Qvomodo eſſe deſinant? & Actiones competentes. 1237, 7.

Curator Mulieris.

In ejus bonis fœminæ pignus tacitum non competit. 415, 2.

Apud Saxones fœminæ curatoribus indigent. 832, 1.

Ejus deſcriptio & diverſitas. 832, 1.

A Magiſtratu plerumque conſtituitur. 832, 2.

Qvinam curatores conſtitui qveant, & quibus illi fœminis dentur, 833, 3.

Eo fœminæ in omnis generis actibus indigent. 833, 4.

Ejus officium conſiſtit in conſenſu interponendo. 835, 9.

Num ejus præciſe requiratur præſentia? ibid.

Si plures ſint, an omnium requiratur conſenſus? 835, 10.

Ex negotiis celebratis regulariter non obligatur. 835, 11.

A muliere Actione tutelæ conveniri nequit. 836, 13.

Qvando eſſe deſinat. 836, 14.

An datione curatoris generalis, ſpecialis eſſe deſinat? 836, 14.

Sitne utilius, tales curatores abrogari. 836, 15.

De eorum conſtitutione, intuitu Judiciorum, res non per omnia eſt ſatis liquida. 1516. 36, 37.

Curator conſtituitur uxoribus Clericorum à Conſiſtorio, 1590, 4.

Curatore non indigent fœminæ in matrimonialibus. 1591, 6.

Curator ſine mulieris interventu arreſtum impetrare poſſe cenſetur. 1597, 6.

Cuſtodes.

Rureſtres poſſunt eſſe Notarii & Actuarii. 1168, 22.

D.

Damnatus ad mortem.

An teſtari poſſit? 863, 10.

Damnum.

A bruto datum, qvatenus ejus Domino imputetur. 22, 13. 354, 1.

Damnum illatum eſt reſarciendum. 188, 6.

Damni generaliter accepti natura & moralitas. 189, 7. ſeqq.

Digitized by Google

Damni reſtitutionem defenſor ab occiſi hæredibus recte exigit. 288, 6.

Damnum, qvod in caſu neceſſitatis, læſione vel occiſione infertur, reſarciendum eſt. 301, 8.

Ad damnum reſarciendum obligatur vulnerans. 304, 4.

Damni Actione ob vulnerationem Werigeldum exigi poteſt. 305, 6.

Ad damnum reſarciendum obligatur homicida doloſus. 307, 14.

Damnum paſtu datum probandum. 357, 12.

Pro damno, qvod imminet avertendo comparata eſt Nunciatio novi operis, cautio damni infecti, & Actio aquæ pluviæ arcendæ. 421, 1. ſeqq.

Qvatenus Locator damnum reſarcire debeat. 478, 18,

Damnum ob ſterilitatem conductori obveniens, quomodo æſtimandum. 481, 28.

Damnum injuria datum cum ſpeciebus ſuis explicatum. 611, 1. ſeqq.

Damni injuria dati indoles. 611, 1. 2.

Damni injuria dati requiſita ſunt, ut voluntate nocentis, invito, contra legem inferatur. 612, 3. 4 5.

Requiſita Juris Romani hodie ſunt inutilia. 613, 6.

Contra nocentem datur Actio L. Aquiliæ. 613. 7. ſeqq.

Actio damni Germanica, ab Actione L. Aquiliæ differt. 615, 13.

Damni ſpecies eſt, quod dejectione vel effuſione infertur. 615, 14. ſeqq.

Damnum ab operariis datum, conductori non imputatur. 616, 20.

Damni ſpecies eſt, damnum, quod periculoſa rei poſitione contingit. 616, 21.

Damni injuria dati ſpecies eſt, delictum Arborum furtim cæſarum vel corruptarum. 617, 22.

Damnum coactis hominibus, dolo malo, & in turba datum. 617, 23.

Crimen ſepulchri violati. 617, 24.

Species damni imprimis etiam eſt incendium. 618, 1. ſeqq.

Damnum, occaſione incendii, deſtructione Ædium datum, quis reſarcire teneatur? 618, 2. ſeqq.

An damnum reſarciendum, ſi incendiarius pœnam ſuſtinuerit? 619, 6. 621, 12.

Damni circa incendium commiſſi effectus. 622, 14.

An damnum à perjuro reſarciendum? 634, 7.

An & quomodo in ſtupro damni reſtitutio fieri debeat? 768, 9. ſeqq.

Damnum, quod viatores paſſi ſunt à domino Territorii reſarciendum. 1074, 14. 1331, 19.

Damnum à ligno traducto, Floß-Holtz, datum, an & qvatenus reſarciendum? 1076, 20. 1077, 22.

Damni viatoribus illati reſtitutio, ex ſolutione vectigalis non recte repetitur. 1339, 24.

Dardanarii.

Qvomodo differant ab annonæ fraudatoribus. 598, 16.

Debitor.

Correi debendi quinam ſint. 210, 4.

Debitor ſolvere poteſt correo credendi ratam poſt litem conteſtatam cum altero. 212, 9.

Correis

Correis debendi competit beneficium Diviſionis & excuſſionis. 213, 14.
Correi debendi liberantur, ſi unus ſatisfecit. 213, 16. ſeqq.
Debitor, an contra eum, qui moratorium à Principe obtinuit, eodem privilegio uti poſſit? 292, 20.
An debitoris principalis obligatio extinguatur ſolutione fidejuſſoris? 644. 15. 16.
Debitor ex pluribus cauſis obligatus, in quam cauſam ſolviſſe cenſeri debeat? 645. 17. ſeqq.
Debitor obæratus, hæreditatem oblatam, ſine fraude creditorum, repudiare poteſt. 948 86.
Debitor obæratus, creditoribus in bona miſſis, Jus Patronatus retinet. 1143, 17.
Debitorum obæratorum ſtatus generaliter expoſitus. 1306, 1 ſeqq.
Num à Debitore obærato ſine fraude fieri queat hæreditatis repudiatio. 1308. 6. ſeqq.
Debitores bonis lapſi de ſalvo conductu ſolent eſſe ſolliciti. 1308, 9.
Debitoribus competit ceſſio bonorum, qua tamen raro hodie uti ſolent. 1310, 15. 16.
Debitoribus obæratis certo reſpectu competentiæ beneficium competit. 1310, 15.
Debitores obærati hodie ſibi transactione proſpicere ſolent. 1311, 17. 18.
Debitorum obligatio ad obſtagium, ac traditio in vincula hodie ceſſat. 1311, 19.
Debitores obærati carceri quandoque includuntur, quod prolixius traditur. 1312, 20. ſeqq.
Debitorum Feudalium conſideratio plenior. 1442, 1. &c.
Debitori non competit Jus Retractus circa mobilia, circa executionem in ſolutum data, bene tamen circa immobilia creditori, qua tali adjudicata. 1582, 10. 1584, 18. ſeqq.
Debitor poteſt intra annum alium offerre emtorem, ſi res immobilis creditori ſit adjudicata. 1584, 19.
Debitori competens jus luendi, & offerendi alium emtorem quomodo differat; 1584, 20.

Debitum.

Debita compenſanda, qualia eſſe debeant? 657, 18.
An debitum præcedens deſinat, ſi poſterius pacto tollatur? 662, 35.
An debita domini ſint à Vaſallo ſolvenda? 1423, 15.
Debita hæreditaria & feudalia quid, & quomodo differant? 1443, 2.
Debitorum diſcrimen inter hæreditaria & feudalia, circa feuda hæreditaria non adeo obſervandum. 1443, 3. 4. 5.
Debita feudalia ſunt vel conſenſualia vel legalia. 1444, 6.
Debita feudalia conſenſualia quibus modis conſtituantur, & quomodo conſentientes obligentur. 1444, 6. 7.
Debita feudalia legalia ſunt vel Principalia vel ſubſidiaria. 1444, 8.
Ad debita feudalia legalia, eaque Principalia quæ pertineant? 1444, 9. ſeqq.
Ad debita feudalia ſubſidiaria quænam ſpectent? 1448, 23. ſeqq.
Qvare debita in ſubſidium ex feudo debeantur? 1449, 25. 26.

Debi-

Digitized by Google

Debitum, diſſolvendis aliis debitis feudalibus contractum, ſemper principale eſt. 1449, 27.
Debitis feudalibus non eſt annumerandum regulariter, quod conſenſu, oppignoratione, aut verſione feudo non eſt impoſitum. 1449, 28.
Debita hæreditaria à debitore & Succeſſoribus feudi novi ſolvi debent. 1450, 29.
Debita hæreditaria liberi ex feudo antiquo præſtare tenentur, ſed non agnati regulariter. 1450, 30. 31.
An ſucceſſor feudalis, in immediatis Imperii Feudis, debita hæreditaria ſolvere teneatur? 1451, 32. 33.

Decanus.

Decanorum in Academiis concilium. 1254, 23.
Decanus in facultate Juridica Lipſienſi eſt perpetuus, & immediate ab Electore conſtituitur. 1254, 24.
Decanus, Comitiva Palatina donatus, ubi Doctores creare poſſit? 1259, 9.

Decemviri.

Sunt in Academia Lipſienſi collegiati Collegii Paulini. 1254, 26.

Decima.

Ex ſylvis quandoque agri fiunt, quo caſu poſſeſſores decimas, Forſt- oder Stock-Garben præſtare ſolent. 1085, 25.
In cauſis decimarum laici Conſiſtoriis ſubſunt. 1134, 11.
Decimarum præſtatio eſt ex Jure humano. 1171, 31,

Deciſio.

Qvid circa eam in Scriptore conſiderandum? 16, 57.
Requiſita bonæ deciſionis, in Scriptoribus, præcipue ſyſtematicis ſæpe deficiunt. 17, 61.

Declaratio honoris.

Si mature fiat, omnem injuriarum actionem excludit. 325, 16.

Decoctores.

Decoctorum in Saxonia pœna. 1312, 20.

Decretales.

Ob inſufficientiam decreti collectæ. 55, 14.
Continent quatuor partes, 55, 15. ſeqq.
Earum autoritas & ordo. 56, 20. ſeqq.
Earum Liber VII. 57, 22.

Decretum.

A Gratiano compoſitum. 54, 8.
Ejus partitio, autoritas, in ſcholis uſus & inſufficientia. 54, 9. ſeqq,
Ejus cum Decretalibus comparatio. 56, 19.

Decretum, ein Abſchied.

Qvomodo differat à ſententia? 1566, 1.

Defenſio.

Reo in criminalibus competit. 158, 37,
Defenſio privata oritur ex jure poſſeſſionis. 218, 11.
Defenſio neceſſaria cum ſuis requiſitis traditur. 288, 4. ſeqq.
Contra furtum imminens licita eſt. 589, 7.
Defenſio in quavis Inquiſitionis parte, reo eſt permittenda. 1625, 29.

Deformitas.

Deformitatis aut dolorum nulla Jure Romano habetur ratio in vulnerato. 304, 5.

Degradatio.

An pœnam clericorum graviorem antecedere debeat? 1134, 8.

Digitized by Google

Clericorum hodie non valde uſitata eſt. 1218, 7.

Delegatio.

Differt à ceſſione & obligationis translatione. 464, 22.
Qvid ſit? 665, 4.
Num in ea ſpecialis expreſſio animi novandi ſit neceſſaria? 666, 5.
Qvomodo delegatione prior obligatio tollatur, & nova conſtituatur. 667, 9. 10.
Ab ea differt Ceſſio & Aſſignatio. 667, 11.

Deliberandi Jus.

Qvid ſit? 941, 10.
Ejus tempus & ſubjectum. 941, 11.
Durantis & peractæ deliberationis effectus. 942, 12.
Jus deliberandi in Saxonia non eſt neceſſarium. 942, 15.

Delictum.

Qvomodo circa delicta ipſo Jure pœna imponi dicatur? 85, 6. ſeqq.
Qvatenus obligationes ex delictis venientes juxta æquitatem transmitti debeant? 123, 31. ſeqq.
Delictorum indoles & varietas in genere tradita. 137, 1, ſeqq.
Delicta publica & privata ſecundum Jus Rom. & mores noſtros. 139, 12. 13.
Delicta Religionem concernentia. 141, 19.
hæc ſunt quadruplicia. 141, 19. 297, 14.
An eadem pœnis humanis ſubſint? 143, 9. 10.
Delicto conſtituuntur correi, qvoad damnum reſtituendum, 211, 8.
Qvo tempore delicta præſcribantur? 240, 34.
Delictum vulnerationis. 304, 4. Homicidii 305, 7.
Injuriæ natura & moralitas. 321, 1. ſeqq.
Sub delictis res aliorum concernentibus, comprehenditur furtum. 587, 1, &c.
Omnia delicta hodie habentur pro publicis. 587, 1.
Variæ furti ſpecies. 594, 1. ſeqq.
Ad delicta res aliorum concernentia, pertinet etiam vis, juxta varias ſpecies ſuas explicata. 600, 1. ſeqq.
Ad hujus generis delicta quoque referenda condictio ob turpem cauſam. 606, 1. ſeqq.
Ad ea quoque ſpectat Incendium. 618, 1.
Dolus & ſtellionatus. 622, 1. ſeqq.
Falſum à dolo aut ſtellionatu hodie diſtinguere vix operæ eſt pretium. 626, 1 ſeqq.
In hunc cenſum etiam referri debet: Perjurium, alea, uſuraria pravitas, illicita pignerario, vel emtio, improba mendicitas, delictum circulatorum, ſimiliumque præſtigiatorum, & crimen repetundarum. 632, 1. ſeqq.
Ad hujus generis delicta maximam partem quoque ſpectat Receptatio Delinquentium. 638, 1. ſeqq.
Circa delicta qvatenus compenſatio obtineat? 658, 21.
Ut & transactio. 670, 10. ſeqq.
Omnia delicta carnis jure divino quidem prohibentur, ſed non puniuntur. 758, 1. 2. 3.

Sub

Digitized by Google

Sub delictis carnis comprehenditur Adulterium. 759, 4. ſeqq.
Eò etiam pertinet: Fornicatio, ſtuprum, bigamia, inceſtus, ſodomia, lenocinium, raptus, abortus, & infantis expoſitio. 766, 1. ſeqq.
Qvo ſenſu in genere delicta præſcribantur. 773, 25.
Delicta in mortuos committi ſolita. 937, 23.
Delicta ſucceſſionem reſpicientia. 946, 27. 28. 29.
Crimen læſæ Majeſtatis Rempubl. reſpicit. 997, 14. ſeqq.
Delicta univerſitatum qvatenus imputentur. 1003, 11.
Univerſitatis conſtitutio non permiſſa incidit in crimen. 1006, 20.
Delicta univerſitatum. 1021, 27.
Ambitus crimen circa munera committi ſolet. 1045, 7.
ut & Dorophagia ſive crimen repetundarum. 1046, 9. ſeqq.
Qvando ex delicto forum ſpeciale oriatur. 1062, 17.
Crimina & alia delicta famoſa, qvatenus arbitro committi poſſint? 1068, 9.
Delictorum militarium diverſitas & pœna. 1104. 14.
Qvoad delicta, qvatenus perſonæ Eccleſiaſticæ Conſiſtoriis ſubſint? 1133, 6. 7. 8.
Delicta matrimonio connexa qvatenus ad Conſiſtorium ſpectent. 1135, 12.
In delictis religionem concernentibus Laici Conſiſtoriis ſubſunt. 1136, 15.
In delictis, quæ in foro ſeculari puniri non ſolent, an laici Conſiſtorio ſubſint? 1136, 16.
Delictorum Eccleſiaſticorum explicatio prolixior. 1216, 1. ſeqq.
Delicta Eccleſiaſtica committuntur, qvædam à Miniſtris Eccleſiæ, qvædam tam ab iis, quam Auditoribus. 1216, 1.
Delicta Religionem concernentia, ſunt: Impietas, Hæreſis, Infidelitas & Atheiſmus. 1219, 9. ſeqq. in ſpecie eò referenda Magia. 1225, 33. 34.
Ad coërcenda delicta Eccleſiaſtica pertinet diſciplina Eccleſiaſtica, latius expoſita. 1227, 1. ſeqq.
Sub Eccleſiæ nomine quomodo delinqui ſoleat? 1240, 20. 21.
Erga Eccleſiam non raro ab aliis delinquitur. 1241, 22. ſeqq.
Delictorum nulla debent eſſe commercia. 1270. 21.
Publicanorum & viatorum delicta. 1336, 14. ſeqq.
Delicta cauponum. 1346, 5. 6.
Delicta Feudalia Feloniæ nomine comprehenduntur, quæ plenius exponitur. 1491, 13. ſeqq.
Delictum calumniæ circa Proceſſum occurrit. 1523, 17.

Delinquens.

Qvo ſenſu obligatus ſit ad pœnam? 143, 6. 7.
Pœnam promeritam excipiens juſtus dici poteſt. 148, 29.

Demonſtratio.

Erronea an vitiet legatum? 895, 7.
Beſcheinigung, qvando locum habeat? 1560, 33.

Denunciatio.

Per denunciationem querela non numeratæ pecuniæ redditur perpetua. 259, 25.

Divortio facto, ab uxore facienda, & ejus effectus, 779, 5. 6.

Denunciatio Evangelica.

Eſt ſpecies Actionum forenſium irregularium. 154, 12.

Qvid ſit? 1136, 17.

Eſt inventum papale evertendæ Laicorum Jurisdictioni, & ſtabiliendo dominatui clericali introductum. 1136, 17. 18. 19.

Depoſitum.

Qvoad inſtrumentum depoſiti ceſſat Exceptio non numeratæ pecuniæ. 258, 21.

Qvid ſit? 511, 1.

Depoſiti irregularis indoles. 512, 2. 3.

Perficitur ſolo conſenſu. 512, 4.

Reſpicit rei cuſtodiam gratuitam. 512, 4.

Qvinam deponere, apud quos & quæ res deponi poſſint, 512, 5. 6.

Ad quid obligetur depoſitarius. 513, 7. 8.

Actio depoſiti directa quid ſit, & ad quid detur. 514, 9. ſeqq.

In depoſito dolus & culpa, non caſus præſtatur. 515, 14. 15.

In eo regulariter Retentio & compenſatio locum non habet. 515, 16.

Jus deponentis in concurſu creditorum. 516, 17.

Depoſitario datur Actio depoſiti contraria ad indemnitatem. 516, 18.

Rei depoſitæ abuſus quomodo puniendus. 596, 11.

In depoſito quatenus compenſatio locum habeat? 658, 20.

Res depoſitæ extantes in concurſu creditorum jure ſeparationis petuntur. 1300, 3.

Depoſitum Juris.

Melius dicitur ſolutio ſubſidiaria, & quid ſit? 647, 1.

Deprecatio.

Actio ad deprecationem quid ſit, & quando locum habeat? 325, 16.

Deprecatio publica.

Apud Proteſtantes uſitata, revera eſt pœna civilis. 1233, 24.

Ejus ritus & uſum definit Imperans. 1233, 25.

Poteſt in mulctam converti, aut plane remitti. 1234, 26.

Vi ſtupratæ, aut ob delictum alibi commiſſum, non eſt imponenda. 1234, 27.

Pœnam à Judice ſeculari decernendam non excludit. 1234, 28.

Ejus uſus penitus tolli poteſt. 1234, 28.

Deprehenſio.

Judex alieni territorii in delinquentes deprehenſos, non ſtatim ferre poteſt ſententiam. 103, 17. 1062, 19.

Deſcendentes.

Eorum ſucceſſio. 847, 12. ſeqq.

Deſertio malitioſa.

Hæc non præſumenda, ſed probanda eſt. 743, 14.

Sub ea nonnulli debiti conjugalis denegationem comprehendunt. ibid.

Eſt ſufficiens divortii cauſa, prævio tamen deſertionis proceſſu. 1632, 1.

Parti deſertæ Jus matrimonii vel novi, vel redintegrandi, aliaque conju-

Pars

gum jura integra ſunt. 1636, 12.
Pars deferens jura conjugibus competentia amittit, ac pœnæ ſubeſt. 1636, 13.
Deſerenti permitti poteſt matrimonium. 1636, 14.
Deſertioni accedentis Adulterii effectus. 1637, 15.
Vide: Proceſſus Deſertionis.

Detentio.

Eſt poſſeſſio ſimplex. 219, 17.

Detractus.

Jus detractus Jurisdictioni non cohæret. 1011, 18.
Qvando circa ſolutionem Juris civitatis locum habeat? 1016, 10.

Deus.

De naturali notitia de Deo. 294, 3. 4 5.
Dei providentia generalis & ſpecialis. 294, 4.
Notitiæ de Deo naturali opponitur Superſtitio & Atheiſmus theoreticus. 295, 6.
Deus præſumitur diſpenſare vota. 521, 17.

Dies.

Diei pactis adjecti effectus. 200, 27. ſeqq.
Dies inceptus habetur pro completo in præſcriptione tranſlativa. 236, 22.
Dies adjicitur nonnunquam in emtione. 440, 20.
Dies in inſtitutionibus pro non adjecta habetur. 877, 18.
Dies legatis adjecta, obſervanda eſt. 905, 41.
Diei noni & trigeſimi aliquando habetur ratio. 935, 16.
Dierum varia computatio. 1108, 6.
Dies natalis, ſecundum veterem, an novum ſtylum numeretur, perinde eſt. 1110, 11.
Dies ſunt vel operarii ſive profeſti, Werck-Tage, vel feriati, Feyer-Tage. 1111, 15.
Dies honoris vel diſcretionis quando in cambiis obtineant? 1289, 36.

Dies-Dominicus.

Eo actus profani ceſſare debent, cum aliquo tamen temperamento. 1112, 19. 20.
Num lege divina univerſali ſit præceptus? 1192, 6.
An recte dies ſeptimus, in octavum, apud Chriſtianus ſit mutatus? 1192, 6.
Ne profanetur Imperans recte curat. 1192, 7.
Num actus liciti, ut nundinæ, agricultura, proceſſus judiciales, artis ſagittariæ exercitia, nuptiæ, comœdiæ &c. finitis ſacris, ſuſcipi queant? 1192, 7. 8.
Die Sabbathi an nundinæ recte habeantur? 1274, 9.

Diffamatio.

Intra duplicatum ſpatium Saxonicum probanda. 1561, 33.

Diffeſſio jurata.

Locum habet, licet in ſententia ſolius recognitionis facta fuerit mentio. 1555, 16. 1592, 10.
Num liceat ſubſcriptionem recognoſcere & contenta diffiteri? 1555, 16.
Eam adverſarius, oblatis aliis mediis, quandoque impedit. 1556, 17. 18.
Nec ab actore probatione contraria impediri, nec à reo defenſione con-

conſcientiæ declinari poteſt. 1591, 10.
Vide: Juramentum Diffeſſionis.

Diffidatio.

Qvid ſit, & quæ ejus pœna? 605, 22.

Digitus.

Duo digiti amputantur perjuro, quæ mutilatio, cum fine pœnarum conciliari nequit. 633, 4.

Dignitas.

Num ad dignitates admittendi ſint, infamia facti laborantes, 317, 14.
Dignitate, quatenus hodie patria poteſtas tollatur? 776, 12.

Dilatio.

Ejus natura & varietas. 1530, 23. 24.
Dilationum judicialium conceſſio hodie fere ab arbitrio judicis dependet. 1531, 25.

Directarii.

Qvid ſint? furti pœna coërcentur. 599, 18.

Diſciplina.

Ea leviora errata, in judicio præcipue Academico & Eccleſiaſtico, coërcentur. 1617, 2.

Diſciplina Eccleſiaſtica.

De ea ex jure puniendi judicandum. 1227, 1.
Jus caſtigandi Eccleſiæ ejuſque miniſtris fruſtra aſſeritur. 1227, 2.
Jure divino non nititur, 1227, 3.
Repugnat rationi. 1227, 4. 1228, 5. 6.
Eſt occaſio & fulcrum papatus. 1228, 7.
Illa, licet Reipubl. directioni ſubjecta, tamen vel producendo fini intento non ſufficit, vel alias non neceſſaria. 1228, 8. 9.
Veræ diſciplinæ Eccleſiaſticæ indoles & varia mutatio. 1229, 10.
Ex ejus depravatione exorta eſt Excommunicatio. 1229, 11. ſeqq.
Sub illa in ſpecie comprehenditur Pœnitentia Eccleſiaſtica, cujus habitus antiquus & hodiernus oſtenditur. 1232, 21. ſeqq.

Diſpenſatio.

Qvatenus obtineat circa pœnas. 144, 12. 13.
Diſpenſationis & Interpretationis comparatio. 171, 1.
Ad jura Imperantis pertinet. 171, 3.
An locum habeat in homicidio. 307, 15.
Circa vota, an recte eam ſibi tribuat clerus. 521, 15. 16. 17.
Qvatenus in matrimonialibus locum habeat? 728, 39.
Qvoad bigamiam locum habet. 770, 16.
Ut & in ſodomia. 771, 20.
Circa pœnas impoſitas reſtitutio dicitur. 1627, 37.

Diſputatio ſuper atteſtationes.

Ea non præciſe neceſſaria. 1559, 28.
Perficitur duabus mutuis poſitionibus. ibid.
Ejus peragendæ tempus. 1559, 29. 30.
Num contra Actoris triplicam, qui replicam neglexerat, admittenda ſit rei duplica? 1560, 30.
Qvoad eam Advocatorum & Actuariorum officium. 1560, 31.
Fit vel viva voce, vel in ſcriptis. 1560, 32.

Diſſenſus mutuus.

Qvid ſit? & quando locum habeat? 674, 2. 3.

Diſtrictus. (ein Bezirck.)

Qvid ſit? 1027, 1.
Diſtrictuum generaliter acceptorum varietas. 1027, 2.

Diſtri-

Digitized by Google

Diſtrictus paganici & urbici natura & varia denominatio. 1027, 3. 4.
Diſtrictus finib9 ſunt muniendi. 1028, 6.
Ejusdem diſtrictus diverſa jura non ſemper cohærent. 1028, 7.
Diſtrictuum origo, conſtitutio, deſcriptio, inſpectio & mixtura. 1028, 7. ſeqq.
In vicini diſtrictus poſſeſſores, agrorum alienatio aliquando prohibita. 1030, 11.
Diſtrictuum finium & jurisdictionis probatio, quomodo fieri debeat? 1030. 13. 14.
Diſtrictibus coſtodiendis officiales, Fluhr- oder Feld-Schützen ſunt conſtituendi. 1030, 14.

Diverſorium.

Non ex ſolo uſu æſtimandum. 451, 16.
Qvid ſit? 1345, 2.
In iis quænam reprehendenda. 1346, 3.
Diverſorii inſtituendi jus regulariter eſt effectus dominii. 1346, 4.
Diverſorii dominus qvatenus per alios obligetur? 1349, 16.

Divina Lex.

Ejus indoles & varietas. 32, 4. ſeqq.

Diviſio hæreditatis.

Qvid ſit? 968, 1.
Perficitur ſolo conſenſu à cohæredibus 986, 2.
Qvænam res hæreditariæ dividi posſint? 969, 3.
Qvatenus obligationes ad diviſionem hæreditatis pertineant? 969, 4.
Qvatenus obligatio unum ſaltem ex cohæredibus afficiat? 969, 5.
Ad eam non pertinent res pernitioſæ, delicto quæſitæ, ac ex titulo ſingulari communes. 969, 6.
Eam æquitas & prudentia dirigit. 970, 7.
Qvomodo peragatur. 970, 8.
Qvatenus in Saxonia major dividat, minor eligat? ibid.
Ad eam faciendam competit Actio familiæ erciſcundæ. 970, 9. ſeqq.
Circa eam qvævis læſio emendari debet. 971, 13. 14.
In ea præſtanda eſt Evictio. 972, 14.
Poſt eam faciendæ præſtationes, quomodo exigantur? 972, 15.
Super ea inſtrumentum confici ſolet. 975, 27.

Diviſio Parentum inter liberos.

Differt à Teſtamento Parentum inter liberos. 928, 17.

Divortium.

Qvid ſit? 742, 9.
An jure naturali prohibitum. 742, 10.
Fit ob juſtas cauſas. 743, 12. 13. 14.
Fieri debet prævia Judicis cognitione. 744, 15.
Qvibus ex cauſis fieri non debeat? 744, 17. 18.
Divortio facto, uxor marito intra 30. dies denunciare graviditatem tenetur. 779, 5. 6.
Sententia in proceſſu deſertionis lata, tollit vinculum matrimoniale ratione utriusque partis. 1635, 9. ſeqq.

Docentes.

In Academiis ſunt vel privati, vel publice conſtituti. 1250, 10.

Doctor.

Mos creandi utriusque Juris Doctores unde repetatur? 55, 11.
Doctor Juris, an male conſulens, eodem jure uti debeat? 293, 21.
Doctoratus patriam poteſtatem non tollit. 776, 12.

Doctor Juris minorennis an reſtitui debeat? 839. 8.

Doctoratus ſive Magiſterium, eſt ſummus dignitatum Academicarum Gradus. 1257, 3.

Comites Palatini num in Academiis Doctores creare qveant? 1258, 8.

Fœmina Doctoris titulum & jura conſequi poteſt. 1259, 12.

Doctor Medicinæ in Saxonia Electorali præfertur Præfecto, 1261, 16.

Doctoratus eſt Nobilitas, ſed equeſtri hodie inferior. 1261, 17. 18.

Doctorum inſignia, veſtitus, aliaque jura. 1261, 19. 20. 21.

Doctorum Academicorum privilegia, num Status Imperii abrogare queat? 1262, 21.

An jura Doctorum etiam Bullatis aſſeri debeant? 1262, 22.

An privilegia Doctoralia amittantur exercitio artium ſordidarum, viliumque? 1263, 25.

Doctores à commerciis num abſtinere debeant? ibid.

Dolor.

Dolorum nulla jure Rom. habetur ratio in vulnerato. 304, 5.

Dolus.

Doli effectus circa impediendam actionum imputationem. 24, 20.

Dolus in delictis qvidnam ſit? 138, 5.

Doli diverſa ſuppoſitio & habitus. 189, 9.

Dolus in omni contractu præſtatur. 190, 12.

Doli acceptio & effectus circa pacta. 204, 43. ſeqq.

Dolus quomodo in homicidio æſtimandus. 306, 10. 11.

Dolus requiritur ad injuriam. 321, 2.

Doli effectus in emtione venditione. 443, 31.

Doli & ſtellionatus generalis tractatio. 622, 1. ſeqq.

Dolus diverſimode accipitur. 622, 1.

Exceptionis doli indoles & uſus. 622, 2. 3.

Actionis doli diſtinctio, qualitates, ſubjectum, materia & contraria. 623. 4. ſeqq.

Dolus & ſtellionatus impediunt dominii translationem 626, 13.

Doli effectus circa Teſtamenta. 946, 29.

Domicilium.

Actus perfecti ubique valent, mutato licet domicilio, ſed imperfecti & futuri ex legibus novi domicilii æſtimantur. 107, 30. ſeqq.

Domicilii explicatio intuitu fori competentis conſtituendi. 1059, 8. ſeqq.

Qvid & quotuplex ſit? 1059, 8.

Qvomodo conſtituatur? 1059, 9.

Qvando mutatio ejus præſumatur. 1060, 10.

Eſt diverſum pro diverſa ſubditorum conditione. 1060, 11.

In loco domicilii regulariter omnes actiones inſtitui poſſunt. 1060, 12. 13.

Domicilium requiritur in eo, qui jus parochiale acquirere vult. 1153, 25.

Literati in Academiis domicilium & forum generale habent. 1255. 27. 28.

Domicilium ex ſimultanea inveſtitura non oritur. 1409, 7.

Domi-

Digitized by Google

Dominus.

Qvouſque agere poſſit ob injuriam famulo illatam. 322, 5.

An hodie rei ſuæ furtum committat? 589, 6.

Domini erga ſervum officium. 802, 8.

Domino ante tempus mortuo, quouſque famulo merces debeatur? 803, 9.

Domini, Herren, quomodo differant à Baronibus? 1033, 7.

Dominium.

Generalis dominii ac prolixior explicatio. 328, 1. ſeqq.

Dominii homonymia, definitio, varietas, ſubjectum & objectum. 328, 1. 2. 3. 4.

De dominio maris ſententia Romanorum. 329, 7. 8.

De modis acquirendi dominii. 330, 9. ſeqq.

Originarie acquiritur per occupationem. 331, 11.

Naturaliter transfertur per traditionem. 333, 20. ſeqq.

Civiliter tranſit per Uſucapionem. 334, 23.

Dominii acquirendi modi, qui ſub acceſſionis induſtrialis nomine comprehenduntur, revera non ſunt modi acquirendi, ſed acquiſitionis ſaltem occaſio. 335, 25 ſeqq.

Dominii effectus generaliter expoſitus. 342, 1. ſeqq.

Dominii effectus conſiſtit in pleniſſimo rei uſu. 342, 1.

Num amiſſa poſſeſſione naturaliter exſpiret? 342, 2. ſeqq.

Officium domini & aliorum quoad res dominio ſubjectas, in genere explicatum. 347, 1. ſeqq.

Qvo ſenſu dominii probatio ſit difficilis? 351, 14.

Dominium defendi poteſt Interdictis retinendæ & reçuperandæ poſſeſſionis. 352, 17.

Dominii minus pleni ſpecies præcipuæ ſunt, Emphyteuſis & Superficies. 370, 1. ſeqq.

Dominium directum & utile quid ſit? 370, 2.

Controverſiæ de dominio, rerum corporalium, & de ſervitute, rerum incorporalium, non recte dicuntur. 403, 12.

Per traditionem dominium in omnibus contractibus oneroſis non aliter transfertur, quam ſi tradenti ſatisfactum ſit. 430, 5.

Dominium transfertur in emtorem per traditionem, modo ſuæ obligationi ſatisfecerit. 448, 7. 8.

In Saxonia ad dominium rerum immobilium transferendum, requiritur Reſignatio Judicialis. 448, 8.

Qvando dominium vi ſolius pacti acquiratur. 469, 13. 14.

Pactum, quo dominium ſibi venditor reſervat, donec pretium fuerit ſolutum, quid efficiat? 472, 26.

Dominium transfertur mutui traditione. 494, 12.

An rei, ob turpem cauſam datæ, dominium in accipientem transferatur? 608, 7.

Dominii translationem dolus & ſtellionatus impediunt. 626, 13.

An facta depoſitione Juris, dominium

Digitized by Google

in creditorem ſit translatum? 649, 7. 8.
Qvatenus erronea ſolutione dominium transferatur? 687, 30. 31.
Pro modo civili, dominium acquirendi, indiſtincte non recte habetur, Donatio mortis cauſa. 985, 10.
Dominium rerum ſacrarum & Eccleſiaſticarum. 1151, 18. ſeqq.
Ad acquirendum Jus parochiale ſufficit dominium rei immobilis. 1153, 25
Dominium ſine traditione Eccleſiæ acquiritur. 1239, 14.
Domini in concurſu creditorum Jure ſeparationis ſuum petunt. 1300, 3. 4. 5.
Dominis ſimiles ſunt, qui ante dimiſſum dominium ſibi hypothecam reſervant. 1300, 5.
Vi dominii in locis privatis vectigal à transeuntibus recte exigitur. 1334, 3.

Dominium directum.

Competit Domino feudi, & in quo conſiſtat? 1419, 1. 2.
Num alienari poſſit à domino? 1434, 20.
Dominus directus, ſi feudum hæreditarium ad eum redeat, qvatenus debita ſolvere teneatur? 1443, 3. 4.
Num Dominus de dominio directo teſtari poſſit? 1479, 20.
Num Dominus directus teneatur ſubire tutelam impuberis Vaſalli? 1481, 25.
Num Fiſco, deficientibus aliis ſucceſſoribus, acquiratur? 1490, 8.
Ob Domini feloniam amittitur. 1498, 39.
Executio contra Dominum Feudi. 1588, 34.
Competentiæ beneficium Domino feudi incongrue tribui videtur? 1588, 34.

Domus.

Si ædes vicinæ ob metum incendii diruantur, quis damnum reſarcire teneatur? 618, 2. 3.
Domus, in qua falſa moneta, ſciente domino, formata, fiſco addicitur. 630, 15.

Dona Nuptialia.

Qvid circa ea obtineat? 736, 21.
Ea lucratur maritus. 856. 5.
Eorum partem dimidiam qvatenus vidua conſequatur. 858, 11.

Donatio.

Excedens 500. ſolidos, deficiente inſinuatione, an in totum invalida ſit? 168, 36.
Donationis inſtrumento Exceptio non numeratæ pecuniæ nequit opponi. 258, 22.
Donatio inter conjuges, aut 500. ſolidos excedens juramento confirmatur. 270, 17.
Donandi animus fruſtra præſumitur in ædificante in ſolo alieno. 339, 40.
Romani donationi, permutationis ſchema circumpoſuerunt. 431, 8.
Donatio inter vivos hodie eſt contractus conſenſualis. 496, 1. 2.
Fit vel liberalitatis vel gratitudinis cauſa. 496, 3.
Donatarii acceptatio requiritur, etiam mediata. 497, 4.
Regulariter probari debet. 497, 5.

500. ſolidos excedens actis eſt inſinuanda. 497, 6.
Qvando inſinuatio neceſſaria non fit? 498, 7. 8.
Qvis donare, & quibus donari poſſit? 498, 9. 10. 11.
Qvænam res donari poſſint? 499, 12. 13.
Donatario competit condictio ex lege vel moribus. 499, 14.
In quibus caſibus revocari poſſit? 500, 15. 16. 17.
In donatione qvatenus præſtanda Evictio. 574, 9.
An donaverit, qui ſcienter indebitum ſolvit? 684, 19. 20.
Donationes inter conjuges regulariter ſunt invalidæ. 737, 28. ſeqq.
Donatio inter conjuges invalida confirmatur jurejurando & morte donantis. 738, 31. 32.
Donatio Geradæ & rerum expeditoriarum qvatenus valeat Jure Saxonico. 739, 35.
Qvatenus donationibus inter vivos detrahi poſſit Falcidia? 919, 19.
Donatum feudum, an ob ſupervenientiam liberorum revocari poſſit? 1450, 7.

Donatio mortis cauſa.

In donationibus mortis cauſa in Saxonia Electorali Falcidia non obtinet. 919, 19.
Donatio mortis cauſa & Capio plenius explicata. 982, 1. &c.
Ejus natura & varietas. 982, 1.
Requirit conſenſum mutuum. 982, 2.
Qvando ſolennitatem aliquam requirat, vel non. 983, 3.
Fit ab iis, qui Teſtamenti factionem, aut liberam rerum adminiſtrationem habent. 983, 4.
Ejus objectum perſonale & reale 983, 5.
Vivo Donatore inefficax eſt. 984, 6.
Tollitur ob voluntatis vel defectum, vel mutationem. 984, 7. 8. 9.
Si morte donantis confirmetur, jus deſtinatum ipſo Jure donatario acquiritur. 985, 10.
Pro modo acquirendi dominium civili non recte habetur. 985, 10.
Qvæ Actiones ex donatione m. c. reſultent? 985, 11.
Circa eam locum habet Falcidia, & Jus accreſcendi. 985, 12.
Ejus & Legati comparatio. 985, 13.

Donatio propter nuptias.

Ejus natura & conſtitutio. 734, 16.
Qvodnam jus mulieri in ea competat. 734, 17.
Ejus uſus hodiernus. 735, 18.
Amittitur propter adulterium. 764, 23.
Ejus nomine uxor in Saxonia Electorali inter chirographarios locatur. 1303, 15.
Spectat ad debita feudalia principalia. 1447, 19.
Propter eam non competit mulieri hypotheca tacita in Feudo. 1453, 3.

Donator.

Non præſtat cautionem uſufructuariam. 382, 17.

Dorophagia.

Vide: Crimen repetundarum.

Dos.

Qvatenus in dotis repetitione compenſatio locum habeat? 658, 20.
Ejus diverſa acceptio, definitio & diviſiones. 730, 2. 3. 4. 5.

Conſtituitur conſenſu & traditione. 731, 6.
A quibus perſonis conſtituatur. 731, 7.
Datur marito in omnis generis rebus. 732, 8. 9.
Qvodnam jus marito in dote competat? 732, 10. ſeqq.
A bonis dotalibus differunt paraphernalia & receptitia. 735, 19.
Qvo ſenſu dotis cauſa dicatur favorabilis? 735, 20.
Dotalia pacta, eorum indoles, & quid circa ea juris ſit. 736, 22. ſeqq.
Qvis dotem repetierit olim apud Romanos, & quis hodie repetat. 747, 1. 2. 3.
Qva actione dos repetatur. 747, 4.
Qvænam in modo dotem repetendi inter Jus Romanum & Germanicum ſit diverſitas? 748, 6.
Qvando uxor, conſtante matrimonio, illata repetat? 751, 17.
Qvænam impenſæ, circa dotis repetitionem, reſtitui debeant? 751, 18. ſeqq.
Uxori dotem repetenti opponitur exceptio rerum amotarum, quæ hodie ceſſat. 752, 21.
Dos amittitur propter adulterium. 764, 23.
Dotis lucro excidit maritus uxorem in adulterio occidens. 764, 24.
Stuprata à ſtupratore dotanda aut ducenda. 768, 9.
Dotationis hujus neceſſitas & quantitas. 768. 10.
An hæc dotatio ſit pœna? 769, 10.
Qvando iſta dotatio ceſſet? 769, 11.
Cujus ſit theſaurus in re dotali repertus? 1073, 10.
Num in præjudicium agnatorum talis iniri poſſit conventio, ut vidua Vaſalli, conſtituto dotalitio, dotem etiam repetat? 1446, 14.
Dos ad debita feudalia principalia ſpectat. 1447, 19.
Qvatenus filiæ à ſucceſſore feudali ſint dotandæ? 1448, 23.
Qvatenus dotis ratione uxori pignus tacitum in feudo competat. 1453, 3.
Num filiæ ratione dotationis habeant in feudo tacitam hypothecam? 1454, 7.
Num filiæ, ratione dotis ex feudo præſtandæ, aliis creditoribus patris feudalibus præferantur? 1458, 6. 7.
Num uxor, ratione dotis, præferatur in feudo creditoribus tacitis antiquioribus? 1459, 10. 11.

Dos Eccleſiaſtica.

Vide: Bona Eccleſiaſtica.

Dotales.

Qvi dicantur? 1150, 15.
Qvatenus à tributis ſint immunes. 1152, 22.

Dotalitium.

Qvid ſit? 735, 18.
Viduæ nobili ex bonis feudalibus conſtituendum. 859, 14.
Vidua in dotalitio theſaurum inveniens, eum acquirit. 1073, 10.
Dotalitii nomine quid intelligatur. 1445, 10.
Qvando vidua petere poſſit? 1445, 11.
Ejus quantitas. 1445, 12.
Illud vidua vel exigit, vel illata repetit. 1445, 13.
Regulariter dotem abſorbet. 1446, 14. 15.

Num

Num in præjudicium agnatorum iniri poſſit conventio, ut vidua, conſtituto dotalitio, dotem repetat? 1446, 14. 15.
Dotalitii effectus. 1446, 16.
In eo vidua onera publica ferre debet. 1446, 16.
Qvando eſſe deſinat. 1447, 17.
In dotalitio conſtituendo Imperantes vulgaribus regulis non adſtringuntur. 1447, 18.
An ratione dotalitii mulier habeat tacitam hypothecá in feudo? 1453, 4. 5.

Dubium, Dubitatio.

An in dubio jura extranea obſervanda ſint? 73, 28.
Ad actus dubiæ moralitatis conſcientia pertinet. 131, 11.
Dubitatio indebitum ſolventis aliquando nocet, aliquando eſt innoxia. 686, 27. 28, 29.

Duellum.

Probatio per duellum, illicitum eſt probandi genus. 248, 3.
Duello male vindicantur injuriæ. 326, 20.

Duplum.

Dupli pœna in querela non numeratæ pecuniæ hodie ceſſat. 258, 23.

Dux.

Olim Duci, duodecim comites ſubfuiſſe perhibentur. 1384, 16.

E.

Ebrietas.

Qvouſque Actionum imputationem impediat vel minuat. 23, 15.
An & qvouſque in delictis excuſet. 139, 9.
In homicidio excuſationem tribuere poteſt. 306, 13.
Ut & quoad injuriam. 321, 2.

Eccleſia.

Libertas Eccleſiaſtica legitimi Imperii eſt eluſio. 312, 12.
Ob læſionem reſtituitur in integrum. 842, 18.
Teſtamentum in favorem Eccleſiæ, aliuſve piæ cauſæ factum, eſt privilegiatum. 929, 20.
Ad Eccleſiam parochialem pertinent plerumque cœmeteria. 932, 8.
Qvo ſenſu Eccleſiæ parochiales Univerſitates dicantur. 1002, 8.
Eccleſiis aliquando partes metallicæ gratis conceduntur. 1090, 15.
Eccleſiæ indoles, varietas & regimen externum, generaliter explicata. 1120, 1. ſeqq.
Vera quæ ſit? & ejus requiſita. 1121, 3.
Veræ diverſitas & notæ. 1121, 4.
Eccleſiæ veræ membra ex quo æſtimanda? 1121, 5.
Eccleſiæ veræ definitio pontificia cum epicriſi. 1122. 6.
Eccleſiæ falſæ natura & diverſitas. 1122, 7.
Qvis de veritate & falſitate Eccleſiæ judicare qveat. 1122, 8.
De eccleſiæ veritate certantes, aliquando utrinque errant. 1122, 9.
Qvomodo in relatione ad Rempubl. diſtinguatur. 1123, 10.
Qvomodo diſtinguatur in terris Proteſtantium. 1123, 11.
In Eccleſia non recte ſtatus triplex principalis, Eccleſiaſticus, politicus & œconomicus aſſeritur. 1123, 12.

Qvatenus Reipubl. ſubſit. 1123, 13.

Circa Eccleſiam Imperium univerſale naturæ Societatis civilis & Eccleſiaſticæ repugnat. 1124, 14.

An recte circa Eccleſiam peculiare adſtruatur regimen? 1125, 21. 22. 23.

Eccleſiæ parochialis plenior explicatio. 1146, 1. ſeqq.

Aliquando Eccleſia pro Templo accipitur. 1148, 6 ſeqq.

Eccleſiæ vacanti, vel incorporatione, vel novi paſtoris conſtitutione proſpicitur. 1172, 3

Diſciplinæ Eccleſiaſticæ indoles & moralitas plenius tradita. 1227, 1. ſeqq.

Eccleſiæ pro ſocietate politica acceptæ plenior explicatio. 1235, 1. ſeqq.

Eccleſiæ præfectis ſive curatoribus indigent ad exemplum minorum. 1236, 3.

Eccleſia habet in bonis curatorum tacitum pignus. 1236, 4.

Eccleſiæ ſolent eſſe immunes à tributis. 1237, 8.

Eccleſiæ variis gaudent privilegiis. 1237, 9.

Eccleſiis acquiruntur, miniſtri Eccleſiæ, ſine hæredibus mortui, mobilia. 1238, 10. 11.

Eccleſia capit ex teſtamentis minus ſolennibus & imperfectis. 1238, 12.

Eccleſiæ per contractum, à tertio celebratum, acquiritur. 1239, 14.

Eccleſiæ dominium, ſine traditione, acquiritur. 1239, 14.

Singularia contractuum cum Eccleſia celebratorum recenſentur, additis quibusdam monitis generalibus. 1239, 14. 15. 16. 17. 18.

Qvomodo Præſcriptio ſe habeat intuitu Eccleſiæ. 1240, 19.

Qvomodo ſub Eccleſiæ nomine delinqui ſoleat? 1240, 20. 21.

Qvomodo erga Eccleſiam ab aliis delinquatur. 1241, 22. 23. 24.

Eccleſiæ Parochiales reparatione & viſitatione conſervantur. 1242, 1. ſeqq.

Res Eccleſiaſticæ qvatenus commercio ſint exemtæ. 1268, 15. 16.

Eccleſiaſtica Jurisprudentia.

Qvædam ex aliis diſciplinis præſupponit. 12, 39.

Triplicis in Germania generis eſt. 12, 40.

Qvatenus differat à Theologia. 12, 41. 42.

Editio Inſtrumentorum.

Qvando à tertio fieri debeat? 1556, 19.

Qvoad edendi neceſſitatem actor & reus ſine gravi cauſa diſparantur. 1557, 20.

Edere juſſus, vel edere, vel juramento ſe liberare debet. 1557, 21.

Editio declinari aut differri poteſt ab hæredibus, exhibitione inventarii aut ſcripturarum. 1557, 22.

Edere vel jurare detrectantis pœna. 1557. 23.

Editio petitur vel incidenter, vel mediante peculiari actione aut imploratione. 1558, 23.

Editio inſtrumentorum ceſſat in proceſſu executivo. 1592, 13. 14.

Educatio.

Liberorum à parentibus facienda. 784, 18. ſeqq.

Apud

Apud quem, ſoluto matrimonio fieri debeat. 784, 21.
Educationis ſumtus ſub alimentorum nomine continentur. 785, 22.
Parentum circa educationem officii ſumma & abuſus. 785, 23.
Ubi pupillus ſit educandus. 814, 3. 4.
Filiæ quatenus à Succeſſore feudali ſint educandæ. 1448, 23.

Electio.

Utrum lædenti recte detur Electio, læſionem emendare, an contractum reſcindere velit? 568, 25. ſeqq.
Electio aufertur debitori caſu fortuito in obligationibus alternativis. 643. 10.
Cui competat, ſi res alternative debitæ & ſolutæ repetantur? 690, 42. 43.
Cui competat, ſi mortuus in alienum ſepulchrum ſit illatus, domino loci, an inferenti? 934, 13.
Electio candidati miniſterii quid ſit, & quæ circa eam notanda. 1165, 10.

Electores.

Qvatenus iis jus nobilitandi competat. 1034, 11.

Eleemonſyna.

Num ſint bona Eccleſiaſtica? 1376, 5.
Ab iis excludendi ſunt mendicantes improbi. 1377, 8.
Eas colligendi licentia ab Imperante & Magiſtratu inferiori conceditur. 1378, 12.
Privata liberalitas ſine permiſſu publico regulariter exerceri poteſt. 1378, 13.
Bona pauperibus deſtinata abuſui aliquando ſubſunt, ob quem tamen ipſum inſtitutum improbari non debet. 1379, 15, 16.

Elocatio, Ausſteuer.

An ad elocationem filiarum illuſtrium ſubditi conferre teneantur? 1042, 20.

Emancipatio.

An hodie pro capitis diminutione habenda? 182, 21.
Qvid ſit? & ejus uſus hodiernus, 776, 12. 13.

Embrio.

Qvouſque proſit parentibus. 179, 8.

Emenda.

Qvæ ſolvenda ſit, ſi damnum paſtu datum ſit? 357, 12.

Emeritus.

Paſtori emerito adjungi debet ſubſtitutus, & certa aliqva proviſio concedi. 1172, 2.

Emigratio.

Suſpectis injungi poteſt. 909, 24.
Sponte emigrantibus aliquid detrahi de bonis poteſt. 1000, 27. 1016, 10.
Eâ tollitur jus civitatis. 1016, 10.
Si juſſu Imperantis fiat, an detractio locum habeat? 1016, 10.

Emphyteuſis.

Qvid ſit? 371, 5.
Qvomodo conſtituatur. 371, 6.
An peculiaris contractus emphyteuticarius ſit ſtatuendus? 371, 6. 372, 9.
An ſcriptura requiratur ad contractum emphyteuticarium conſtituendum? 371, 7.
In quibus rebus conſtituatur. 372, 8.
Emphyteuſeos promiſſæ & conſtitutæ ratione Domini & emphyteutæ effectus. 372, 9. 10. 11.
Emphyteuſis alienari poteſt. 373, 12. 13.

Qvi-

Digitized by Google

Qvibus modis amittatur? 374, 14. 15.
Ejus cognata. 376, 25.
In Emphytevſi inventus theſaurus, num ad Emphytevtam ſpectet? 1073, 13.
Conceſſio metallifodinarum eſt inſtar contractus emphytevtici. 1090, 15.
Qvatenus in feudo emphytevſis conſtitui poſſit? 1432, 10,

Emphytevta.

Qvibus in Emphytevſi juribus gaudeat 373, 11,
An Emphyteuſin poſſit alienare? 373, 12. 13.
An inſcio Domino hypothecam conſtituere qveat? 373, 13.

Emporii Jus.

Qvid operetur? 1277, 19.

Emtio Venditio.

Qvatenus contrahentibus in pretio Emtionis & venditionis naturaliter liceat ſe circumvenire? 365, 12. 13.
Ejus natura & varietas. 434, 1.
Perficitur ſolo conſenſu. 435, 2.
Emtione imperfecta locus eſt pœnitentiæ. 435, 3.
Qvivis eam celebrare poteſt, niſi prohibeatur. 435, 4.
Ejus materia, à parte venditoris, eſt res exiſtens, potentia vel actu. 436, 5. 6. 7.
Emtionis fructuum futurorum natura & moralitas. 436, 6.
Emtionis ſpei & rei ſperatæ differentia. 436, 7.
In Emtione debet eſſe res certa, & determinatur res, vel per averſionem, vel per menſuram, pondus aut numerum. 437, 8. 9.
In emendis & vendendis rebus requiritur commercium. 437, 10. 11.
Vendi poſſunt res propriæ & alienæ. 438, 12.
An rei ſuæ emtio valeat? 438, 13.
Pretii in Emtione venditione occurrentis requiſita. 438, 14. ſeqq.
Emtioni aliqvando adjicitur dies, conditio & modus. 440, 20. 21.
Emtionis initæ indicium & effectus. 440, 22.
In emtione ad quem periculum pertineat? 440, 23. ſeqq.
Emtio perfecta ſolvitur diſſenſu. 443, 30.
Emtio impeditur dolo, vi, errore, ſimulatione & obſcuritate. 443, 31. ſeqq.
Ejus Subſtantialia, naturalia & accidentalia. 445, 39.
Ejus effectus conſiſtit præcipue in exactione præſtationum promiſſarum, qvod late declaratur. 446, 1. ſeqq.
Qvatenus in Emtione uſuræ præſtandæ. 454, 31. ſeqq.
Qvando in emtione contrahatur mora & ejus effectus. 455, 32. ſeqq.
In Emtione venditione reſolvenda, quid defectus modi operetur. 457, 41.
Emtio venditio Nominum plenius explicata. 458, 1. ſeqq.
Pacta Emtioni venditioni adjici ſolita. 465, 1. ſeqq.
Emtioni venditioni adjici ſolet Pactum de retrovendendo, de jure protimiſeos, addictionis in diem, & Legis commiſſoriæ. 466, 3. ſeqq.

Vendi-

Venditionibus fiſcalibus tacite ineſt addictio in diem. 467, 7.
Emtio ſpei quid ſit? 531, 16.
In Emtione venditione ex natura contractus præſtatur Evictio, niſi ei renunciatum. 573, 5. 6.
Emtio purpuræ, ſerici & Canonis militaris, hodie libera. 634, 11.
Emtio venditio â Medico extorta, crimen eſt. 635, 11.
Qvid circa theſaurum in re vendita obtineat? 1073, 9.

Emtor.

Qvatenus emtorem fructus ſequantur. 452, 22. ſeqq.
Emtor nominis, ex emtione omne jus nominis conſequitur. 462, 14.
Emtori nominis plus juris non competit, quam venditor habuit. 463, 16.
Qvando enormiter læſus dicatur. 567, 20.

Encania.

In pagis, an cenſuram mereantur? 1009, 12.

Ἐπιχαιρεκακία.

Leve & inter homines vix attendendum cenſetur eſſe vitium. 1362, 36.

Epiſcopus.

Epiſcopos Principum claſſi ſuperſtitio inſeruit. 1033, 7.
Epiſcopi titulus in terris proteſtantium non eſt in uſu. 1179, 1.

Epiſtola.

Literæ, quibus arreſti impetratio alicui eſt commiſſa, ad arreſti impetrationem ſufficiunt. 1597, 6.

Equites Eccleſiaſtici.

Pertinent ad clericos miniores. 1186, 3.
Eorum indoles, vota & origo. 1188, 12.
Inter eos imprimis occurrunt, ordo Templariorum, Marianorum & Johannitarum. 1188, 13.
Equitum Eccleſiaſticorum ſcopus injuſtus, & ipſi Reipubl. pernicioſi ſunt. 1192, 17.

Equus.

Equo vendito Ephippium non debetur. 451, 19.
Qvænam vitia in equo ſint præſtanda? 563, 6.
Equi curſorii arreſto non ſunt conſtringendi. 1322, 16.

Error.

Doctrina generalis de ejus natura & varietate. 20, 3. ſeqq.
Ejus effectus circa impediendam actionum imputationem. 24, 21, ſeqq.
Error aliquando etiam circa alium effectum à voluntate dependentem occurrit, eamque vel adjuvat, vel ſaltem non impedit. 28, 34. ſeqq.
Ab errore fictio differt. 96, 17.
Erroris effectus circa Pacta. 204, 42.
Error homicidæ in perſona commiſſus, dolum non excludit. 306, 11.
Erroris effectus circa emtionem venditionem. 443, 32. ſeqq.
Error quando vitiet transactionem, vel non. 672, 16. 17, 18.
Erroris, circa pretium commiſſi, effectus. 673, 19.
Ex errore ſolutum, ab injuſta ſententia abſoluto, an repeti poſſit? 683, 15.
An Fidejuſſor, ex errore ſolidum ſolvens, repetere poſſit? 683, 16.

Digitized by Google

Ad condictionem indebiti requiritur error facti. 683. 19.

Error Juris condictionem indebiti excludit. 684, 21, ſeqq.

Qvibus perſonis error juris non noceat. 684. 22.

An recte dicatur, errorem Juris non excludere condictionem indebiti, niſi obligatio naturalis in ſolvente concurrat. 685, 23.

Error facti voluntarius, nec non involuntarius, ſed concomitans repetitionem impedit. 685, 24. 25.

Qvatenus erronea ſolutione transferatur dominium. 687, 30 31.

Cui erroris probatio incumbat circa ſolutionem indebiti. 688, 34.

Erroris effectus circa matrimonium. 742, 7. 8.

Qvatenus error hæredis inſtitutionem vitiet? 876. 14.

Erroris effectus quoad ultimam voluntatem. 894, 6.7.8.

Evcbariſtia.

Vide: Sacra cœna.

Evictio.

Evictionem præſtat debitor, pignore poſt venditionem evicto. 412, 28.

Qvatenus periculum Evictionis emtionem impediat. 450, 14. 454. 29.

Sub evictionis prætextu, venditor inſtrumenta avthentica retinere nequit. 452, 21.

In caſum evictionis duplum à venditore Emtor ſtipulari poteſt. 456, 36.

Qvouſque Evictio in nominum venditione præſtanda ſit? 461. 10 11.

Doctrina generalis de Evictione. 572, 1. ſeqq.

Evictio quid ſit? 572, 1.

Ob evictionem tenetur Autor, vel ex pacto ſpeciali, vel ex natura contractus, hinc præſtanda in emtione, niſi ei renunciatum ſit, & datione in ſolutum, aliiſque negotiis oneroſis, non autem in vere lucrativis. 572, 2 ſeqq.

Evictionis ſubjectum & materia. 574, 10. 11.

Evictionis præſtandæ requiſitum generale. 575, 12.

An detur Evictio extrajudicialis? 575, 13.

Qvando Evictionis præſtatio ceſſet? 576, 14. 15.

Evictio petitur Actione ex pacto vel contractu. 577, 19.

Qvando præſcribatur Evictionis præſtatio. ibid.

In diviſione hæreditatis Evictio præſtanda eſt. 972, 14.

In venditione hæreditatis rerum ſingularium Evictio non præſtatur. 990, 10.

Qvatenus Evictio præſtanda ſit circa Feudi dationem. 1401, 21. ſeqq.

Circa Evictionem occurrit litis denunciatio. 1540, 12.

Examen.

Candidati Miniſterii, cur vocationi non præmittatur? 1168, 13.

Exceptio.

Ejus natura & varietas, nec non remedia affinia. 157, 32. ſeqq.

Exceptiones fidejuſſoribus competentes. 537, 12. ſeqq.

Exceptionum materia in genere tradita. 1544, 1. ſeqq.

Exce-

Digitized by Google

Exceptio eſt poſitiva aliqua oppugnatio, hinc Exceptio non competentis Actionis, revera non eſt Exceptio. 1544, 1.
Diſcrimen Exceptionum Juris & facti fruſtra inculcatur. 1547, 8.
Qvænam Exceptiones executioni opponi queant? 1548, 14.
Exceptiones quomodo proponendæ & probandæ. 1549, 15.
Exceptionis objectio confeſſionem intentionis actoris continet. 1549, 16.
Exceptionem ſequitur Replicatio, cæteræque defenſiones, quarum numerum, modum & tempus, leges poſitivæ definiunt. 1549, 17 18.
Exceptio rei judicatæ. 1579, 1. 2.
Qvænam Exceptiones executionem morentur, non adeo expeditum eſt. 1581, 5.
Uſus Exceptionum in proceſſu executivo. 1592, 11. ſeqq.
Qvænam Exceptio liquida ſit? 1593, 12,
Ex diverſo exceptionum habitu uſus præventionis quoad proceſſum ordinarium dependet. 1594, 16.

Exceptio cedendarum Actionum.

Ei non obſtat renunciatio. 538, 15.
Eſt dilatoria quidem, ſed in ipſo executionis termino poteſt opponi. ibid.

Exceptio Compenſationis.

Eſt alleganda, 663, 39.
Qvando opponi queat, & quis oppoſitæ ſit ſenſus. 663, 40. 41.

Exceptio dilatoria.

Exceptiones dilatoriæ quatenus cum rationibus conſcientiæ conciliari queant? 1545, 3. 1546, 6.
Qvænam oriantur ex ipſa cauſa. 1545, 4. 5.
Qvatenus Exceptiones excuſſionis & diviſionis, dilatoriis annumerentur? 1546, 4.
Qvænam oriantur ex proceſſu quoad perſonas, vel procedendi modum. 1546, 7.
A quo, & quando opponendæ. 1547, 10.
Eæ ob contumaciam primi termini non amittuntur. ibid.
Iis in Saxonia eventualis litis conteſtatio regulariter annectitur. 1547, 11.
Ab impletis exceptionibus dilatoriis, an Terminus probatorius recte repetatur. 1548, 11, 12.
Aliquando illæ poſt litem conteſtatam opponuntur, 1548, 13.

Exceptio Diviſionis ſ. ex Epiſtola D. Hadriani.

Eſt modo dilatoria, modo peremtoria. 537, 13. 1546, 4. 7.
Qvando ceſſet? 537, 14.
Confirmatur remedio ex L. ſi contendat. 539, 19.
An competat furi convento, ſi plures furtum fecerint? 590, 12.

Exceptio doli.

Ejus indoles & uſus. 622, 23.

Exceptio Juriſjurandi.

Competit ei, qui juramentum voluntarium præſtitit. 278, 19.

Exceptio Metus.

Datur ob vim injuſtam. 601, 6.

Digitized by Google

Exceptio non competentis Actionis.
Revera non eſt Exceptio. 1545, 1.
Hoc nomine Exceptiones aliæ non comprehenduntur, 1545, 2.
Ab ea differt Exceptio nondum competentis Actionis. ibid.
Ea aliquando ſpecialis Exceptio eſt, & Exceptio facti inhabilis dici poteſt. 1545, 2.

Exceptio non impleti Contractus.
Qvovis tempore opponi poteſt. 447, 3. 454, 28.

Exceptio non numeratæ pecuniæ.
Ejus natura & moralitas. 257, 18. ſeqq.
Non habet locum in proceſſu executivo, ſi ut Exceptio proceſſum ingrediens ſpectetur. 258, 21.
Utrum ei renunciari poſſit? 259, 26.
Ut propter incommoda ſua abrogaretur, conſultum eſſet. 259, 27.
Num literis cambialibus poſſit opponi? 1285, 19. 20. 1287, 28.
Qvatenus opponi poſſit in proceſſu executivo. 1593, 15.

Exceptio Ordinis ſeu Excuſſionis.
Modo dilatoria, modo peremtoria eſt. 537, 12. 1546, 4. 7.
Qvando ceſſet. 537, 14.
Confirmatur provocatione ex L. ſi contendat. 539, 21.

Exceptio peremtoria.
Ejus objectio, an, & qualem involvat Litis conteſtationem. 663, 40. 41.
Exceptionum peremptoriarum diverſitas & effectus. 1546. 7. 8.
Qvando opponi poſſit? 1548. 14.

Exceptio SCti Vellejani.
Illa ſe defendit mulier intercedens. 695, 11.
Competit mulieri, hæredibus & fidejuſſoribus. 695, 12.
Objicitur creditoribus. 695, 13.
Debitor, pro quo fœmina interceſſit, ea non juvatur. 696, 14.

Exceptio ſpolii.
Qvando & quomodo opponi poſſit & debeat. 1546, 5.

Exceptio Tranſactionis.
Qvando locum habeat. 672, 14.

Excommunicatio.
Excommunicatis honeſta ſepultura male negatur. 932, 5.
Excommunicatio inter opifices uſitata. 1024, 7.
Superintendentes peccatores impœnitentes excommunicare nequeunt. 1183, 15.
Excommunicationis Eccleſiaſticæ natura & moralitas plenius expoſita. 1229, 11. ſeqq.
Eſt vel minor, vel major. 1229, 11.
Eſt vel immediata vel mediata. 1230, 12.
Qvinam peccatores excommunicari queant? 1230, 13.
Ejus effectus, ac ad beſtias extenſio. 1230, 14.
Ejus cauſæ impellentes, abuſus & emendatio. 1231, 15.
Ex S. Scriptura fruſtra repetitur, nec in primitiva Eccleſia obtinuit. 1231, 16.
Qvo ſenſu apud Proteſtantes improbari aut admitti poſſit. 1231, 17. 18.
Illi non ſubjacent Imperantes. 1232, 19. 20.
Num excommunicati recte excludantur ab acquiſitione feudi? 1394, 14.

Digitized by Google

Excoriator.

Excoriatores non ſunt infames. 317, 12.

Excurſio pabulatoria.

Excurſionis pabulatoriæ, des Fouragirens, in bello uſus, natura & moralitas plenius paululum expoſita. 1355, 11. ſeqq.

Ejus occaſione variæ quæſtiones inter privatos oriuntur, quæ ex generalibus caſuum fortuitorum principiis fere decidendæ. 1356, 15.

Excuſſionis beneficium.

Competit correis debendi. 213, 14.

Competit tertio poſſeſſori actione hypothecaria convento. 409, 15.

Execratio.

Execrationum, ultimis voluntatibus additarum, natura & moralitas. 1150, 16.

Executio.

Quomodo in Conſiſtoriis fieri ſoleat. 1137, 22. 1591, 8.

Quoad Executionem in Feuda Cancellariæ plus juris habent, quam Præfecti vel Curiæ Provinciales. 1502, 14.

Quænam Executioni Exceptiones opponi queant. 1548, 14.

Executio in genere expoſita. 1579, 1, ſeqq.

Quid ſit, & qui ſub ea actus ſpeciales contineantur. 1580, 3.

Executio in ſpecie & immiſſio dici ſolent die Hülffe, quomodo hi actus inter ſe differant? 1580, 4.

Executionem facit Judex ſalvis rei exceptionibus. 1580, 5.

Executionis modus Jure Romano & hodie uſitatus. 1581, 6.

Executio fit quoad tributa, ſine re judicata. 1581, 6.

Quantum ſpatium concedatur, ſi facienda ſit executio Jure Saxonico & Romano. 1581. 7.

In quas res fieri ſoleat. 1581, 8.

Executio, ſi in omnia bona fiat, deveniendum primum ad mobilia, quæ taxanda vel ſubhaſtanda, 1582, 9. 10.

Deficientibus mobilibus, immobilia ſequuntur, ex quorum fructibus victori aliquando ſatisfit, 1582, 11.

Bona immobilia poſſunt in ſolutum dari, ſed Jure Saxonico plerumque ſubhaſtantur. 1582, 12. ſeqq.

Executio fit in nomina, ſi nec immobilia adſint. 1585, 22.

Executionis impedimenta & expenſæ. ibid.

Quomodo fiat in bona feudalia. 1585, 23. ſeqq.

Executio contra Dominum feudi. 1588, 34.

In Conſiſtoriis diverſimode fieri ſolet, 1591, 8.

Decernitur in judicialiter debitum confitentem. 1592, 9.

In criminalibus varia eſt, quo imprimis pertinet conſtitutio Judicii criminalis, 1625, 30. 31.

Executio Capitalis rite peragenda, 1625, 32.

Sumtus Executionis criminalis à quo præſtandi. 1627, 36.

Exemplum.

An Exempla Imperantium, in emendandis malis moribus æque efficacia, vel etiam efficaciora ſint legibus ſcriptis? 82, 31.

Digitized by Google

Exercitor.

Negotiationi maritimæ magiſtrum navis præponit. 555, 13.

Ex contractibus exercitoris, tam Exercitor, quam magiſter navis conveniri, & agere poteſt. 555, 16.

Exercitus.

Qvatenus ei tranſitus ſit permittendus. 1330, 15.

Illi alimenta ſuppeditanda, quo fine etiam excurſiones pabulatoriæ fiunt. 1355. 11. ſeqq.

Exhæredatio.

Qvoad liberos & parentes quomodo fieri debeat. 873, 3.

Exhæredationis forma obſervata, de Juſtitia exhæredationis diſquiritur. 873, 4.

Qvoad fratres ſolennitatem non requirit, ſed ſolam juſtitiam, 873, 5.

An liberis exheredatis ſubſtitui poſſit? 881, 11. 12.

Qvatenus ob exheredationem teſtamentum ſit nullum. 908, 3.

Qvomodo in militari teſtamento fieri poſſit? 925, 9.

Qvot ſint cauſæ juſtæ exheredationis. 959, 5.

Hodie non locum habet in poſthumis. 959, 6.

Qvando exhæredatorum hæredibus, querela inofficioſi competat? 961, 13.

Num exhæredatio in Feudo valeat, ſi filius eam mereatur, accedente domini conſenſu? 1478, 15.

Filius in allodio exhæredatus, ex feudo debita Patris hæreditaria nihilominus exſolvere tenetur. 1478, 16.

Num valeat teſtamentum, in quo filius inſtitutus in allodio, ut excluſionem à feudo ratihabeat? 1478, 17.

Exhæredationis cauſæ num ſpectari debeant, in dijudicandis cauſis Feloniæ. 1493, 19.

Exhibitio.

Actio ad exhibendum hodie nullius uſus eſt. 353, 22. 23.

Exiſtimatio.

Ejus Explicatio generalis. 314, 1. ſeqq.

Exiſtimationis ſimplicis definitio & fundamentum. 314, 2.

Exiſtimationis intenſivæ fundamentum. 315, 3.

Hæc eſt vel Ethica vel politica. 315, 3.

Ethicæ fundamentum eſt virtus, ei que reſpondet honor. 315, 45.

Exiſtimatio intenſiva politica quid? 315, 6.

Hæc juxta virtutem debebat tribui, eique reſpondet honor etiam coactus. 316, 7. 8.

Exiſtimationi intenſivæ opponitur vulgaritas, ſive plebeja conditio. 316, 9.

Exiſtimatio ſimplex amittitur ſervitute & infamia. 316, 10.

Exiſtimationem ſtellionatus aufert ſive infamat, 625, 11.

An Nobilitas acquiratur per Adoptionem? 798, 18.

Delictum quod reſpicit exiſtimationem Imperantis, non eſt crimen læſæ Majeſtatis. 999, 22.

Exiſtimatio ſubditorum Germanicorum generaliter explicata. 1031, 1. ſeqq.

Datur

Digitized by Google

Datur Exiſtimatio temporaria & communicata. 1035, 17.
Exiſtimationis diverſitas lites parit de præcedentia. 1036, 18.
Ob Exiſtimationis diverſitatem feruntur Ordinationes politicæ. 1036, 19.
Exiſtimatio clericorum ab Imperante dependet. 1169, 24.
Academiarum Rectores, dignitate Pælatorum fruuntur. 1253, 21.
Dignitates Academicæ plenius expoſitæ. 1256, 1. ſeqq.
Dignior à minus digno feudum accipere poteſt. 1393, 8.

Expectantia.

Expectantiæ feudalis indoles, moralitas, conſtitutio & effectus, plenius expoſita. 1409, 9. ſeqq.
Promittitur ſub conditione aperturæ, licet plures adſint ſucceſſores. 1410, 10 11. 12.
Ex ejus promiſſione oritur Jus perfectum & obligatio. 1410, 13.
Expectantiæ effectus. 1411, 14.
Qvatenus ad hæredes transmittatur. 1411, 15.
Unde plurium expectantium prærogativa judicari debeat. 1411, 16. 17. 18.
Expectantiam ab anteceſſore conceſſam, quatenus hæres ſervare teneatur? 1412, 19. ſeqq.
Expectantes feudum alienatum revocare nequeunt. 1438, 13.
Expectantes inveſtituram renovare non tenentur. 1484, 8.

Expenſæ.

Judiciales à quo præſtandæ ſint, ſi juramentum purgatorium præſtitum ſit? 285, 46. 47.
Expenſæ & operæ ſaltem æſtimantur Jure Romano circa vulnerationem. 304, 5.
Qvatenus Conductori refundendæ. 478, 18.
Ob expenſas in rem furtivam factas, magiſtratus eam retinere poteſt, donec ei fuerit ſatisfactum. 591, 17.
In inquiſitionem & executionem factæ, non præſtantur à læſo. ibid.
In utilitatem concurſus factæ, in qua claſſe collocentur, & quæ eo referantur? 1301, 8.

Expilatio hæreditatis.

A furto hodie non differt. 595, 4. 5.
Qvid ſit, & quomodo puniatur? 603, 13.

Expoſitio infantis.

Eſt parricidii ſpecies. 308, 18.
Infans expoſitus à quo ali debeat. 770, 15.
Eſt homicidii ſpecies. 772, 22.
Num ob expoſitionem hodie pater amittat jus patriæ poteſtatis. 777, 14.
Liberi expoſiti ſpuriis potius, quam legitimis liberis videntur annumerandi. 794, 5.
Circa infantum expoſitorum baptiſmum quid obtineat? 1197, 5.

Expromiſſio.

Qvid ſit? 665, 4.

F.

Factum.

De Factis pacta iniri poſſunt. 198, 17.
Facti promiſſor num habeat hodie electionem? 202, 34.
Facto ejus, cujus intereſt, præſcriptio interrumpitur. 243, 4.

Fa-

Digitized by Google

Factum probari debet. 250, 11.
An ſervitutes reales conſiſtere poſſint in faciendo? 391, 16. ſeqq.
In factis compenſatio locum non habet. 656, 15.
Facti ignorantia. Vide: Ignorantia.

Facultates.

In Academiis occurrunt quatuor: Theologica, Juridica, Medica & Philoſophica. 1254, 24.
In Facultatem Juridicam, qui recipiantur Lipſiæ. 1254, 25.
Academiæ Lipſienſis ſunt Schrifftſaſſicæ. 1255, 20.

Falcidia.

Vide: Qvarta Falcidia.

Falſum.

Falſi natura quodammodo ambigua eſt. 626, 1, 2.
Falſum à dolo & ſtellionatu hodie diſtinguere vix operæ eſt pretium. 627, 3.
Falſi diverſa genera. 627, 4.
Falſum commiſſum circa perſonas, res & actus. 627, 5. 6. 7. 8. 9.
Qvalis in falſo requiratur probatio. 619, 10.
Falſarius damnum reſarcire ac pœnam recipere tenetur. 629, 11. 12.
Qvomodo Falſum puniatur. 629, 12.
Depravatio monetæ quomodo puniatur? 630, 13. ſqq.
In literis cambialibus Indoſſamenti nudi extenſio vel deletio falſum non inducit. 1293, 49.

Fames.

Qvid circa furtum eduliorum, ex famis neceſſitate factum, obtineat? 595, 6.

Familia.

Qvid denotet? 801, 1.
Differt ab Univerſitate. 1002, 7.
Succeſſio Feudalis conſervandis familiis eſt idonea. 1464, 11.

Famoſus libellus.

Præſcribitur 31. annis cum die in Saxonia. 324, 12. 13.
Qvid ſit? 326, 21.
Ejus pœna, quæ præſcribitur 20. annis. 327, 21.
An cum illius pœna Actio æſtimatoria vel recantatoria concurrat? ibid.
An circa famoſum libellum retorſioni locus ſit? ibid.

Famulus.

Qvatenus ejus Actiones Domino imputentur. 22, 13
Qvatenus famulorum teſtimonium in cauſa domeſtica ſubſiſtat? 263, 11.
Famulorum factum Domino regulariter non imputatur. 482, 33.
An inhabitator circa incendium teneatur ex facto famulorum? 620, 8.
Famulorum mercenariorum officium. 801, 5.
An ob juſtam cauſam ante tempus diſcedere poſſint? 802, 6.
Num Jure Saxonico ante tempus diſcedenti nulla debeatur merces? 802, 7.
Mortuo ante tempus famulo vel Domino quouſque merces debeatur? 803, 9.
Famulorum operæ alii locari nequeunt? 803, 10.
Domini aliquando forum ſequitur. 803, 10.
Non ſubeſt regulariter Domini coërcitioni. 803, 10.

Famu-

Digitized by Google

Famulis, ratione mercedis, quæ privilegia competant. 803, 11. 12.
Liberi in domo patris operas ſerviles vel ancillares præſtantes, quando mercedem petere nequeant? 804, 13.
Ex facto famulorum & inquilinorum caupo tenetur in duplum. 1351, 23. 24.

Farina.

Eam vendere prohibentur molitores in Saxonia. 1098, 21.

Fatale.

Hoc nomine venit dilatio legalis. 1530, 24.

Fatum.

Hoc nomine eventus nonnunquam exprimitur. 294, 4.

Favorabile.

Qvo ſenſu admitti poſſit regula: Favorabilia latius, odioſa ſtrictius explicanda? 165, 23. 24.

Felonia.

Ob eam aliquando liberi à ſucceſſione feudali excluduntur. 1466, 20.
Qvomodo committatur in Dominum omittendo vel committendo. 1491, 13. 14. 15. 16.
Qvomodo committatur in extraneos 1492, 17.
In Felonia num admittantur quoque cauſæ non expreſſæ? 1492, 17. 18.
In cauſis privationis Feudi dijudicandis cauſas exhæredandi juris Romani ſequi non licet. 1493, 19.
Tollit Feudum & Jus ſuccedendi in illud. 1493, 20.
Num ob eam Vaſallus ipſo jure feudo privetur? 1493, 21. ſeqq.
Cui Feudum ob eam amiſſum acquiratur? 1494, 24.
Remittitur expreſſe vel tacite. 1494, 25.
Num remiſſa cenſenda ſit, ſi mortuus Dominus ſit, & Feloniam ignoraverit? 1494, 25.
Qvouſque Dominus eam remittere poſſit? 1495, 26. ſeqq.
An Dominus eam remittere queat, feudo per ſententiam jam ablato? 1495, 28.
Dominus directus ob Feloniam Dominium quoque amittat. 1498, 39.

Fera.

Feræ vulneratio & perſecutio dominium præſtat. 331, 14.
Sunt in Dominio Reipubl. & Imperantis. 332, 15.
Ferorum animalium dominium, amiſſa poſſeſſione non amittitur, 345, 13.
Qvouſque duret dominium ferorum animalium vel manſvefactorum? 345, 14.
Ferarum furtum quomodo puniendum? 596, 9.
Fera animalia in ſtatu naturali ſunt nullius, ut & in ſtatu civili, ex ſententia Juris Romani, quæ jure naturali convenire, ſed in Germania mutata creditur. 1079, 5.
Feræ in ſtatu civili ſunt res publicæ. 1079, 5.
Qvatenus feras in alieno territorio perſeqni liceat? 1081, 9.
In feras committitur furtum. 1082, 16.

Feria.

Feriarum indoles, varietas & moralitas plenius expoſita. 1111, 15. ſeqq.

Digitized by Google

Sacræ dicuntur Feſta, quæ quotuplicia ſint? 1111, 16.

Profanæ ſunt vel honorariæ, vel œconomicæ, & hæ omnibus proſunt. 1111, 17.

Ferias quis conſtituat? 1111, 18.

Feriarum humanarum effectus. 1112, 21. 22.

In citationibus judicialibus, quatenus feriarum ſit habenda ratio? 1526, 10. 11.

Feſtum.

Cur Feſta, ob rei alicujus memoriam, celebrentur, ſecundum novam computationem, poſt anno 1700. mutatum Calendarium. 1110, 11.

Feſta dicuntur feriæ ſacræ, quarum ſpecies ſunt variæ. 1111. 16.

Feudum.

Quo ordine in decidendis cauſis feudalibus leges ſint applicandæ? 71, 18.

Feudum eſt utilis Dominii ſpecies. 371, 4.

De Feudo an tranſigi poſſit? 669, 4. 1430, 2. 3.

Feudum ſub Fideicommiſſo univerſali non comprehenditur, 886, 6.

An poſſit legari? 903, 25.

Nexus feudalis olim in Germania loco ſubjectionis fuiſſe videtur 994, 3.

Feuda aliquando tributis ſubjacent. 1040, 14.

Ad quem pertineat Theſaurus in feudo inventus. 1073, 8.

Feudi natura & origo plenius explicata 1380, 1. &c.

Feudum dicitur à *Fe*, ſtipendium, & *Od*, prædium. 1381, 1.

Feudi definitio. 1381, 2.

Ad feudum requiritur, ut jus cum reſtrictione, & ſub lege fidelitatis concedatur, cætera extra ejus eſſentiam ſunt. 1381, 3. 4.

Feudo opponitur Allodium. 1381, 5. ſeqq.

Feudum Solare, Sonnen-Lehn, ad Allodium refertur. 1381, 6.

Feudorum origo in genere vix explicari poteſt. 1382, 9.

Feuda cum Monarchiis invaluiſſe videntur. 1382, 10.

Feudorum Germanicorum origo & mutatio. 1383, 11. 12. 13.

Feuda multa conſtituta ſunt per oblationem. 1383, 14. 15.

Feuda etiam dantur extra Territorium conſtituta. 1384, 16.

Diviſiones Feudi ex Eſſentialibus, naturalibus & accidentalibus dependent, quod prolixius traditur. 1385, 1. ſeqq.

Feudum ab Eſſentia diſtinguitur in verum, imperfectum & apparens. 1385, 2.

A naturalibus diſcernitur in proprium, improprium & mixtum. 1385, 3.

An Feudi proprii & improprii conſtitui poſſint ſpecies? 1385, 4. 1387, 14.

Eſt vel maſculinum vel fœmininum. 1385, 5.

Eſt vel donatum vel emtum. 1385, 6.

Eſt vel perpetuum vel temporarium. ibid.

Feudi pigneratitii & oppignorati differentia. ibid. 1475. 4.

Juratum & injuratum. 1386, 7.

Datum & oblatum. 138 , 7.

Immobile & mobile. 1386, 8.

Servi-

Serviens & francum, aut inuſitata ſervitia præſtans, 1386, 8.
Feudi franci & inuſitati indoles. 1386, 9.
Qvæ ad Feuda inuſitata referantur? 1386, 10.
Ex pacto & providentia, ac hæreditarium alienabile, & omni ſucceſſione carens. 1387, 11. 12. 13.
Feuda mixta quæ ſint? 1388, 14.
Feudum dividitur ab Accidentibus in antiquum & novum. 1388, 15. 16.
Num in dubio recte præſumatur antiquum? 1388, 16.
Eſt vel ſeculare vel Eccleſiaſticum. 1388, 17.
Nobile & ignobile. 1388, 18. 19.
Ligium & non ligium. 1389, 20.
In Curte & extra curtem. 1389, 21.
Generale & ſingulare. ibid.
Diviſibile & indiviſibile. ibid.
Qvem uſum doctrina de variis Feudi qualitatibus præſtet? 1389, 22. ſqq.
Perſonarum Feudum conſtituentium plenior explicatio. 1391, 1. ſeqq.
In Feudum concedere rem poteſt, qui rerum ſuarum liberam habet adminiſtrationem. 1391, 2.
Feuda concedunt in Territoriis ſuis Status Imperii, non autem Cæſar aut Papa. 1392, 3. 4.
Feuda dare poſſunt homines privati, & in ſpecie municipes & ruſtici. 1392, 5. ſeqq.
Feudum accipere poteſt dignior à minus digno. 1393, 8.
Feuda acquirere poſſunt fœminæ, cœci, muti, ſurdi, clerici. 1393, 9.
Qvatenus minores, furioſi, prodigi, filiifam. feuda poſſint acquirere? 1393, 10. 11
Ad feuda ruſtica pertinent: Churmedica, bona ab oneribus militaribus libera, jurisdictio inferior, ac munus Sculteti. 1394, 12. 13,
Feuda acquirere prohibentur hæretici & Apoſtatæ, banniti, excommunicati, infames. 1394, 14.
Qvinam Feuda per oblationem conſtituere queant? 1394, 15. ſeqq.
In Feudum offerri poſſunt bona avita & oneribus ſubjecta, 1395, 16.
Qvatenus Oblatio in Feudum fieri poſſit in potentiorem, aut extra Rempublicam. 1395. 17.
Dominium directum & utile, quatenus in feudum offerri poſſit? 1395, 18.
Materia Feudi ſunt omnis generis jura, res & facta, quod prolixius exponitur. 1396, 1. ſeqq.
Subditis aliquando in Feudum conceduntur Partes Dominii & Imperii ſ. Regalia. 1397, 4, ſeqq.
In Feudum conceduntur omnis generis jura privata, cum rebus immobilibus & mobilibus. 1398, 10 ſeqq.
Feudum aliquando in pecunia conſtituitur, quæ feudi ſpecies plenius traditur. 1399. 13. &c.
Qvoad Feudi conſtitutionem privatam libera adminiſtratio requiritur. 1400, 19.
In Feudum dari nequeunt, res extra commercium poſitæ & alienæ. 1401, 20.
Qvatenus Evictio circa Feudi dationem præſtanda? 1401, 21. ſeqq.
In Feudum concedi non poſſunt res alienari prohibitæ, 1402, 26.

Feudi conſtitutio conſenſualis, titulo & modo, ſive inveſtitura peragitur, quod pluribus explicatur. 1403, 1. &c.

Qvomodo Feuda conſtituantur oblatione? 1405, 11. ſeqq.

In Feudum per ſimultaneam Inveſtituram aliquando Jus quæritur. 1407, 1. &c.

Idem ſuo modo contingit per Expectantiam. 1409, 9. ſeqq,

Feudum etiam Præſcriptione acquiritur. 1414, 1. ſeqq.

Jus Domini directi circa Feudum plenius traditum. 1419, 1. &c.

Jus Vaſalli circa Feudum pluribus explicatum. 1425, 1. ſeqq.

In ſpecie poteſt Subfeudum conſtituere. 1427, 10. &c.

Feudi alienatio plenius expoſita. 1430, 1. ſeqq.

Feudum per ſententiam & compromiſſum licite alienatur. 1430, 4.

In Feudo donatio, venditio, permutatio, Emphyteuſis, oppignoratio, quoad ejus Subſtantiam, ceſſant. 1432, 9. ſeqq.

Circa feudum quatenus pignus occurrat. 1432, 10. 11.

Feudum alienatum aliquando revocatur, quod pluribus traditur. 1435, 1. &c.

Debitorum feudalium plenior conſideratio. 1442 1. &c.

Pignus feudale tacitum pluribus explicatum. 1442 1. &c.

Aliquando circa Feuda concurſus creditorum exiſtit, qui generaliter exponitur. 1456, 1. ſeqq.

Succeſſio liberorum legitima feudalis. 1461, 1. &c.

In Feudis aliquando obtinet Jus primogenituræ & majoratus. 1465, 14. 15.

Feudum Ambulatorium, umbgehend Lehn, quale dicatur? 1466, 16.

Feuda vel indiviſa relinquuntur, vel dividuntur. 1466, 18.

Succeſſio Feudalis legitima parentum & collateralium. 1467, 1. ſeqq.

Succeſſio Teſtamentaria quatenus in feudis locum habeat, pluribus traditur. 1474, 1. ſeqq.

Feudum non imputatur in legitimam. 1479, 19.

Feudi legatum quem habeat effectum. 1479, 19.

Tutela & cura feudalis in genere tradita. 1479, 21. ſeqq.

Circa feudum opus eſt aliquando Renovatione Inveſtituræ, 1482. 1. ſeqq.

Feudi amiſſio plenius expoſ. 1488, 1. &c.

Feudum tollendi modi ratione effectus ſunt, rei interitus, conſolidatio & translatio, ratione originis, ſunt naturales vel legales. 1488 1.

Feudum tollendi modi conſenſuales ſunt: Refutatio. 1489, 3. ſeqq. Rei interitus, lapſus temporis, defectus conditionis & ſucceſſorum, 1490, 7. 8. Aſſumtio clericatus. 1490, 9.

Feudum tollendi modi legales ſunt: Præſcriptio. 1491, 10. felonia. 1491, 13. ſeqq.

Feudum ob Feloniam amiſſum, cui acquiratur. 1494, 24.

Feudi extincti fructus cui acquirantur, ratione ſucceſſorum feudalium & hæredum allodialium. 1495, 2 ſqq.

Feudi

Feudi acceſſiones naturales ſequuntur ſucceſſores feudales. 1407, 36.
Ob Feloniam etiam Dominus directus amittit dominium ſuum. 1498, 39.
Judicii Feudalis explicatio generalis. 1499, 1. ſeqq.
De Controverſiis Feudorum immediatorum regalium judicat judicium aulicum, non regalium, etiam judicium Camerale. 1500, 5. 6.
Feudalis controverſia inter Cæſarem & Status Imperii ad comitia pertinet. 1500, 7 8.
In cauſis feudalibus quatenus reconventio locum habeat. 1504, 19.
Executio in bona feudalia quomodo ſit facienda. 1585, 23. ſeqq.
Feudum diſtrahendum quomodo æſtimari debeat? 1587, 28.
Bona feudalia etiam ſubhaſtationi ſubjiciuntur. 1587, 29.
Feudi alienatio in diverſos emtores fieri poteſt, hinc eſt aliquando irrevocabilis, aliquando revocabilis. 1587, 30. 31.
Circa venditionem Feudi conſvetæ leges ſunt obſervandæ. 1588, 33.
Executio contra Dominum Feudi. 1588, 34.
Arreſtum in bonis feudalibus conceſſum, aliquando fructus, aliquando ſubſtantiam afficit. 1598, 8.
Remedium ex L Si contendat recte adhibetur ad eruendam rerum feudalium vel allodialium qualitatem. 1607, 21.

Fictio.

Fictionum Romanarum natura & inconcinnitas pluribus expoſita. 92, 1. ſeqq.
Doctrina de Fictionibus ſtudio Juris perniciosa eſt, 97, 18 ſeqq.
Fictio L. Corneliæ &, Juris Poſtliminii ex inepta gratificatione habent originem. 109, 37.
Conditio ad tempus contractus initi refertur, non ex fictione, ſed vero conſenſu. 199, 23.
Circa traditionem nulla fictione opus. 203, 58.
Qvaſi-Contractus fruſtra finguntur. 209, 12.
In Adoptionibus fictiones non ſunt neceſſariæ 797, 13.
Hæreditas perſonam repræſentare fruſtra fingitur. 844, 3.
Qvoad acquiſitionem hæreditatis fruſtra ad fictionem recurritur. 877, 19.
Ut & quoad fundamentum Actionis funerariæ. 936, 11.

Fideicommiſſarius.

Qvatenus detrahere poſſit Qvartam Trebellianicam. 888, 12.
Regulariter ſolus legata ſolvere debet. 889, 19.
Hic & Fiduciarius in rei veritate ſunt cohæredes. 890, 20.
Num in eum omne jus & onus transeat, Trebellianicæ deductione ceſſante? 890, 23.

Fideicommiſſum.

Univerſale num relinqui poſſit codicillis? 870, 34.
Num ſingulare & legatum codicillo dari queat? 870, 35.
Fideicommiſſi univerſalis doctrina generalis. 884, 1. ſeqq.

Digitized by Google

Fideicommiſſi univerſalis indoles, origo, ſubjectum & modus legalis. 884. 1. 2

Tale relinquendi voluntas aliquando præſumitur. 885, 3.

Relinqui poteſt ab omnibus hæredib9, iis, qui ex ultima voluntate aliquid capere poſſunt. 885, 4. 5.

Sub univerſali comprehenduntur, quæ jure hæreditario comprehenduntur. 886, 6.

Relinquitur vel pure, vel ex die, aut ſub conditione. 886, 7,

Ejus effectus eſt, ut fiduciarius hæreditatem adeat, & fideicommiſſario reſtituat. 886, 8.

Fideicommiſſi reſtitutione verbali an hodie opus ſit? 886, 9.

Qvomodo fideicommiſſi, pure & in diem vel ſub conditione relicti reſtitutio realis fieri debeat? 886, 9. 10.

Qvatenus illud fiduciarius alienare qveat? 887. 11.

Ab eo detrahit Fiduciarius Trebellianicam. 887, 12. ſeqq.

Fideicommiſſo cum detractione reſtituto, jura & onera pro rata dividuntur. 889, 19.

Fiduciario, ante teſtatorem mortuo, non videtur intercidere. 891, 24.

Idem dicendum videtur, ſi ſponte hæreditatem repudiet, vel alia ratione poſt mortem teſtatoris deficiat. 891, 25.

Fideicommiſſorum uſus hodiernus. 891, 26. 27.

Fideicommiſſa illuſtria. 892, 28.

Fideicommiſſa etiam pactis conſtitui poſſunt. ibid.

Fideicommiſſa ſingularia cum legatis coincidunt, nec ſeparatim tractari debent. 894, 4. 5.

Fidejuſſio.

Qvid & quotuplex ſit? 534, 1. 2.

Perficitur ſolo conſenſu. 534, 3.

Cum Conſtituto & Mandato fere convenit. 535, 4.

Qvinam Fidejuſſores accipere & fidejubere poſſint vel non poſſint. 535, 5.

Locum etiam habet in criminalibus. 535, 6.

Accedit etiam obligationi naturali. 535, 7. 8. 9.

An pro pupillo, ſine tutore contrahente, aut pro muliere ſine curatore, valida ſit? 536, 8. 9.

Qvibus modis extinguatur? 541. 25.

Fidejuſſor.

An Fidejuſſor naturali obligationi accedens, etiam jure novo teneatur? 536, 10.

Ultra quantitatem obligationis principalis non tenetur. 537, 11.

Ante debitorem principalem conveniri nequit. 537, 12.

Fidejuſſoribus competentes exceptiones, 537, 12. ſeqq.

Fidejuſſores obligantur regulariter ut correi. 537, 13.

Fidejuſſoribus competentia beneficia, Ordinis & Diviſionis quando ceſſent, 537, 14.

Fidejuſſori competit beneficium ceſſionis. 538, 15.

In quantum obligetur? 538, 16.

Fidejuſſoris obligatio tranſit in hæredes. 538, 17.

Contra

Digitized by Google

Contra Fidejuſſorem datur Actio perſonalis. 539, 18.
Fidejuſſor provocare poteſt Creditorem ex L. Si contendat, ad confirmandam Exceptionem Diviſionis & Ordinis. 539, 18. 19. 20. 21.
Solutum repetit à Debitore. 540, 22. 23.
An non tantum ceſſa, ſed etiam propria actione ſolutum & expenſas à Confidejuſſoribus repetere poſſit? 540, 24.
An Fidejuſſori pro filiofam. in utilitatem patris contrahente, ſe obliganti, Actio de in rem verſo contra Patrem detur? 559, 27.
Fidejuſſori debentur uſuræ ex uſuris, pro debitore ſolutis. 579, 26.
Qvomodo ſolutione fidejuſſoris obligatio principalis extinguatur? 644, 14. 15. 16.
An fidejuſſor obligatus maneat, ſi debitor pecuniam, judicialiter depoſitam, ad ſe recipiat? 649, 6.
Fidejuſſor, à reo principali conventus, compenſare nequit cum debito, quod ſoluturus aliquando pro eo creditore. 658, 22.
Qvatenus per compenſationem liberetur? 662, 38.
Omiſſa diviſionis exceptione ſolidum ſolvens, an repetere poſſit? 683, 16.
Qvatenus hæredibus fidejuſſorum repetitio competat? 683, 17. 18.
Fidejuſſor minoris quatenus in integrum reſtituatur 839, 9.
Fidejuſſor qui quoad diviſionis exceptionem, creditorem provocavit, num Confidejuſſoris idoneitatem probare debeat? 1608, 26.

Fides.

An fidem non ſervanti, nec fides ſervanda ſit? 289, 9.

Fiduciarius.

Hæreditatem adire, ac verbaliter & realiter reſtituere debet. 886, 8. 9. 10.
Qvatenus fideicommiſſum univerſale alienare vel imminuere poſſit? 887, 11.
Deducit Qvartam Trebellianicam. 887, 12.
Hic & Fideicommiſſarius in rei veritate ſunt cohæredes. 890, 20.
Hoc adire nolente, num fideicommiſſarius ſtatim admittendus ſit? 890, 22.
Hoc ante teſtatorem mortuo, num fideicommiſſum intercidat? 891, 24.

Filiusfamilias.

Non obligatur ex mutuo ob SCtum Macedonianum. 493, 6.
Qvomodo ex contractu obligetur. 560, 31.
Illi competit beneficium competentiæ, quando intuitu rerum paternarum contraxit, 560, 32.
Qvatenus teſtari poſſit. 863, 11.
Ex Cambio non obligatur. 1283, 10.
Num in Saxonia Electorali filiis competat Jus Retractus? 1436, 4. 5. 6.
Qvatenus conveniri queat? 1509, 14.

Fines.

Qvibus ſignis deſignentur? 1028, 6.
Limitum inſpectiones, die Fluhr- und Gräntz-Beziehungen, quomodo fiant? 1029, 9.
Qvomodo probentur. 1030, 13. 14.

Finis

Digitized by Google

Finis.

Finis circa actus interpretandos varia ſuppoſitio, & regulæ obſervandæ. 165, 25. ſeqq.

Finium regundorum Actio.

Eſt ſpecies rei vindicationis, ejus indoles, & quanto tempore præſcribatur. 352, 18. 19.

Fiſcus.

Num res fiſcales præſcribi poſſint? 238. 29.

Non præſtat cautionem uſufructuariam. 382, 17.

Fiſco ob varias cauſas Pignus tacitum competit. 415, 4.

Venditionibus Fiſcalibus tacite ineſt Addictio in diem. 467, 7.

Fiſcus, qvatenus locationi anteceſſoris ſtare debeat. 484, 39. 41.

Locationem à Fiſco factam ſucceſſor ejus tenetur ſervare. 485, 44.

Contra Fiſcum aliquando ceſſat compenſatio. 654, 6.

Fiſcus res uxori donatas ob mortem mariti civilem auferre nequit. 739, 32.

Fiſco hæreditas vacans Jure Civili acquiritur. 853, 35.

Fiſco codicillis hæreditas dari poteſt. 869, 32.

Indignorum legata fiſcus conſequitur. 918, 13. 14.

Hæreditas ob delictum hæredis fiſco acquiritur. 946, 27. ſeqq.

Fiſcus aufert, quæ exhæredato relicta ſunt, ſi in querela inofficioſi ſuccumbat. 963, 19. 20.

Contra Emtorem hæreditatis Fiſcus agere poteſt. 992, 19.

In exigendis tributis fiſcus ſemper poſſeſſorem ſequitur, 1041, 18.

Fiſco in cauſa tributorum compenſatio opponi nequit. 1042, 21.

Ei competit tacitum pignus, & privilegium prælationis. 1043, 22.

Fiſco cedit Theſaurus artibus illicitis repertus. 1072, 7.

In Germania, etiam ſepoſitis artibus illicitis in dubio fiſco theſaurus eſt adjudicandus. 1073, 11.

Partes metallicæ ob delicta non confiſcantur. 1091, 19.

Fiſci indoles, varietas & jura generaliter explicata, 1113, 1. ſeqq.

Differentia Fiſci. ærarii, & rerum Principis patrimonialium. 1114, 2.

Qvænam Fiſci in Republ. Romana fuerit conditio. 1114. 3.

Germania habet Jus Fiſci, ſed nullum Fiſcum. 1114, 4.

Diſcrimen Cameræ & Steuræ in Territoriis Germanicis. 1114, 5.

Fiſci neceſſitas & abuſus. 1115, 6.

Fiſci jura publica & privata. 1115, 7. 8 9.

A Fiſco leges humanæ regulariter ſunt obſervandæ. 1116, 10.

In quibuſnam Fiſcus utatur Jure communi, in quibus ſingulari? 1116, 11. ſeqq.

Num in bonis debitorum habeat tacitum pignus, cum privilegio prælationis, quoad bona, poſt contractum fiſcalem quæſita? 1117, 13.

Num qnoad probationem fraudis jure ſingulari utatur? 1117, 15. 16.

Qvo ſenſu contra Fiſcum in dubio pronunciandum ſit? 1118, 17. ſqq.

Digitized by Google

Qvoad Tributa in concurſu creditorum in prima claſſe collocatur. 1302, 9.
Qvo loco collocandus ſit in concurſu Creditorum. 1304, 16.
An Fiſco qvoad mulctas tacita hypotheca competat? 1304, 17.
Fiſcus in Feudo non ſuccedit. 1473, 21.
Dominium directum num fiſco deficientibus aliis ſucceſſoribus, acquiratur? 1490, 8.
In proceſſu inhibitivo Fiſcus mulctam aliquando exigit. 1613, 15. 16.
Confiſcatio in delictis capitalibus hodie regulariter ceſſat. 1626, 34. 35.

Fiſcus Viduarum.

Miniſtri Eccleſiæ in uſum viduarum, ærarium conſtituere ſolent. 1178, 22.

Fluhr.

Generaliter & ſpecialiter accipitur. 1028, 4. 5.
Diſtrictibus cuſtodiendis conſtituuntur Fluhr- oder Feld-Schützen. 1030, 14.

Fluvius.

Incrementa fluvialia publicis rebus quandoque annumerantur. 1075, 17.
In flumine publico qvatenus liceat exſtruere Molendinum. 1095, 8. 9. 10.

Fodina Metallica.

Earum varietas. 1089, 10.
Earum partes dicuntur Kuckus, & fodina argentaria plerumque in 128. partes dividitur. 1089, 11.
An & quatenus in iis Præſcriptio locum habeat? 1089, 12. 1091, 19.
Plerumque expreſſe conceduntur, vel cum fundo, vel ſeparatim. 1089. 13. 14.
Circa eas occurrit contractus velut Emphyteuticus & Societas. 1090, 15.
Hodie acquiruntur etiam in fundis alienis. 1090, 16.
Poſſunt in uſumfructum concedi, oppignorari vel arreſto conſtringi. 1090, 17. 18.
Per ſucceſſionem transferuntur. 1091, 19.
Qvomodo amittantur. 1091, 19.

Fœderati.

Qvatenus crimen læſæ Majeſtatis committere poſſint? 998, 16.

Fœmina.

Num in Criminalibus teſtis eſſe poſſit? 262, 5.
An fidejuſſio pro muliere ſine Curatore contrahente, valida ſit? 536, 9.
Mulieri ob interceſſionem non obſtat compenſatio. 658, 19.
Fœminis competit beneficium SCti Vellejani, quod ex profeſſo traditur. 692, 1. ſeqq.
Apud Saxones fœminæ Curatoribus indigent, quorum indoles prolixius exponitur. 832, 1. ſeqq.
Fœmina illuſtris & mercatrix, qvatenus Curatore opus non habeat. 833, 3.
Fœminæ in omnis generis actibus Curatoribus indigent. 833, 4.
Qvando ſine Curatore recte agant. 834, 6. 7. 8.
Fœmina, quæ cum Curatore contraxit, an reſtitui poſſit in integrum. 836, 12. 842, 18.

Digitized by Google

Fœmina Curatorem Actione tutelæ regulariter convenire nequit. 836, 13.
Satiusne ſit fœminas ſine Curatoribus agere? 836, 15.
Fœminæ parturientes num privilegio teſtandi gaudeant? 929, 21.
Fœmina, qvæ mortis cauſa mobilia donaverat, nubente, donatio Jure Saxonico exſpirat. 984, 8.
Fœmina nobilis plebejo nubens, num amittat nobilitatem? 1035, 16.
Fœmina Doctoris titulum & jura conſequi poteſt. 1259, 12.
Mulieres qvatenus obligentur ex Cambio. 1283, 10.
Fœmina privatum Proxenetæ munus ſubiens, Proxenetria vel Promneſtria dici ſolet. 1296, 3.
Fœminæ num ſuccedant in Feudo Eccleſiaſtico. 1388, 17.
Fœmina etiam feudum acquirere poteſt. 1393, 9.
Fœminæ aliquando ad ſucceſſionem feudalem vel in ſubſidium vel æqualiter admittuntur. 1463, 9. 10.
Fœminæ in qvibusdam Germaniæ locis comparantur minoribus, 1509. 12.
Qvando fœminæ legitimam perſonam ſtandi in Judicio habeant? 1509. 13.
Fœminæ in Saxonia Curatores habent, de quorum conſtitutione, intuitu Judiciorum, res non per omnia eſt liquida. 1516, 36 37.

Fœnus nauticum.

Hodie inventis Cambiis, non adeo uſitatum eſt. 577, 20.

Forenſis.

Forenſes quinam ſint? 1017, 12.
An forenſes ad onera teneantur? 1041, 17.
Forenſes, qui in parochia ædes vel fundos poſſident, an teneantur conferre ad reparationem Templi? 1244, 6.

Foreſti Jus.

Qvid ſit? 1083, 20.
Non comprehenditur ſub conceſſo Jure venandi. 1084, 21.
Foreſtalis Jurisdictio ad ſola negotia foreſtalia pertinet, ac ſub feudo ſylvæ comprehendi cenſetur. 1084, 21.
Foreſtalium legum neceſſitas. 1085, 25.

Fornicatio.

Ejus indoles & pœna. 766, 1. 2.

Fortalitia.

Eorum exſtructio, uſus & abuſus. 1105, 16. ſeqq.
Ea extruendi Jus eſt penes Imperantem. 1105, 17.
Jus Fortalitium extruendi qvatenus reſtringatur, aut alii acquiratur. 1105, 18.
Eorum utilitas, incommoda, locus, numerus & ſumtus. 1105, 19. 20.
Illa conſequitur Jus Præſidii. 1106, 21, ſeqq.

Fortuna.

Hoc nomine qvandoqve exprimitur eventus. 294, 4.
Qvilibet fortunæ ſuæ faber. ibid.

Forum.

Fori externi & interni, civilis & conſcientiæ, ſeu ſoli & poli diſcrimen. 129, 4.

Qvere-

Digitized by Google

Qverela læſionis enormis in foro domicilii eſt inſtituenda. 571, 34.
Loci adjectio qvoad forum eſt attendenda. 582, 2. &c.
In crimine fractæ pacis qvodnam forum ſit competens. 605, 21.
Uxor ſequitur forum mariti, qvod tamen fallit in uxoribus Imperantium. 716, 27.
Famuli quandoque ſeqvuntur forum Domini. 803, 10.
Forum ratione adminiſtratæ tutelæ. 809, 16. 821, 28.
Forum in cauſis ſepulturam concernentibus. 937, 24.
Compromiſſa fori Germanici qvo ſenſu dicantur? 1070, 15.
Literati in Academiis domicilium & forum generale habent. 1255, 27. 28.
Ex inveſtitura ſimultanea qvoad extraneos inveſtitos oritur forum generale. 1409, 7.
Remedium ex L. Diffamari quo in foro inſtitui qveat. 1604, 10. ſqq.
Proceſſus deſertionis tam in foro Domicilii deſerentis ſponſæ, quam deſerti ſponſi inſtitui poteſt. 1637, 16.

Forum Competens.

Qvodnam ſit in crimine fractæ pacis publicæ. 605, 21.
Fori competentis explicatio prolixior. 1057, 1. ſeqq.
Forum competens ex habitu Civitatis potiſſimum dependet. 1057, 1. 2.
Forum generale oritur ex ſubjectione fundamentali, nativitate & domicilio. 1058, 3. ſeqq.
Forum generale omnium ſubditorum in Germania non occurrit. 1058, 4.
Forum generale operari poteſt qvoad extraneos res ſita. 1062, 21.
Forum ſpeciale oritur ex contractu, delicto, Re ſita, connexitate cauſarum, ſuſpecta Juſtitiæ adminiſtratione, privilegio Actoris, qualitate cauſarum, ex munere & arreſto. 1061, 14. ſeqq.
Qvatenus in hæredem tranſeat, 1064, 28. 29.
In ſecunda inſtantia eſt ſuperior. 1065, 30.

Forum Contractus.

Qvando quis ſortiatur. 1061, 14.
In hoc agere non ſemper conſultum eſt. 1061, 15.
Qvando contractus forum non operetur. 1061, 16.

Forum Delicti.

Sortitur delinquens in loco, ubi delictum perpetratum & deprehenſus eſt. 1061, 17.
In injuriis eſt, ubi injuria inſinuata, non ubi ſcripta eſt. 1062, 17.
Qvoad Abſentem, quouſque ſit efficax. 1062, 18. 19.

Forum Domicilii.

Qverela læſionis enormis in foro domicilii eſt inſtituenda. 571, 34.
In eo regulariter omnes Actiones inſtitui poſſunt. 1060, 12. 13.
In cujus proceſſus deſertionis inſtitui poſſit? 1637, 16.

Forum Eccleſiaſticum.

Generaliter explicatum. 1132, 4. ſqq.

Forum Originis.

Oritur ex nativitate Parentum & liberorum. 1058, 5. 6. 7.
Utrum ſit mutabile. 1059, 7.

An vagabundus ſemper retineat? 1060, 10.

Forum rei ſita.

In hoc Actiones reales inſtitui poſſunt. 1062, 20.

Res ſita, quoad extraneos etiam generale forum operari poteſt. 1062, 21.

Franci.

Condiderunt Legem ſalicam. 38, 27.

Frater.

Utrum frater in cauſa fratris Teſtimonium perhibere poſſit? 263, 10.

Frater ob injuriam fratri illatam agere nequit. 322, 5.

An fratres obligati ſint ad fratrem alendum? 785, 23.

Fratres Germani eorumque liberi, in ſucceſſione fratris cum aſcendentibus concurrunt. 849, 20.

Fratrum liberi quomodo collateraliter ſuccedant. 850, 23. ſeqq.

Fratres adoptivi & illegitimi quomodo ſuccedant. 851, 26.

Frater conſanguineus cum germano ſuccedit ſimul in Heergewetta. 852, 30.

Qvoad fratrum exhæredationem non requiritur ſolennitas, ſed ſolum Juſtitia. 873, 5.

Qvatenus fratribus & ſororibus querela inofficioſi competat. 960, 7 8.

Fructus.

Eorum natura & varietas 340, 9 10

Fructus extantes bonæ fidei poſſeſſor reſtituit. 350, 11.

Omnes reſtituit malæ fidei poſſeſſor. 350, 12.

Finito uſufructu ad quem fructus pertineant? 384, 22.

Emtionis fructuum futurorum natura & moralitas. 436, 6.

Fructus qvatenus emtorem ſequantur. 452, 22. ſeqq.

Ob fructuum perceptionem uſuræ a venditore peti poſſunt. 455, 34.

Qvoad fructus ſolos rei venditæ addictio in diem exerceri nequit. 468, 9.

Caſus circa fructus contingens, an & quouſque remiſſionem penſionis operetur? 480. 27. ſeqq.

Donatione ob liberorum ſupervenientiam reſoluta, â quo tempore fructus reſtituendi. 500, 16. 17.

Creditor aliquando ratione pignoris fructus præſtat. 543, 8.

Num à Donatore fructus exigi poſſint? 581, 33.

Fructus fideicommiſſi univerſalis qvatenus præſtandi ſint. 887, 9. 10.

Fructus qvatenus in Trebellianicam imputentur. 888, 13.

Fructus in locis religioſis nati acquiri aliis poſſunt. 932, 7.

Fructus qvatenus ab hæreditatis poſſeſſore præſtandi. 954, 18. ſeqq.

Fructus ſylveſtres non ad eum, qui Jus venandi habet, ſed ad ſylvæ proprietarium pertinent. 1084 22. 23.

Fructus ſylvæ aliis locari poſſunt. 1084 23.

In diviſione fructuum inter defuncti hæredes & novum paſtorem, totius anni œconomici habetur ratio. 1176, 17.

Fructus an Actione Pauliana revocari poſſint, 1315, 6.

Jus

Jus Vaſalli qvoad fructus feudi. 1426, 2. ſeqq.

In fructibus feudi qvatenus pignus allodiale locum habeat? 1455, 11.

Acquiſitio fructuum ratione hæredum allodialium & feudalium plenius expoſita. 1495, 29. ſeqq.

Feudo amiſſo, omnes fructus percepti manent penes Vaſallum, vel ejus hæredes allodiales. 1495, 29.

Fructus poſt tempus amiſſionis feudi percepti, aut pendentes, modo ſucceſſoribus feudalibus, modo hæredibus allodialibus acquiruntur. 1496, 30. 31. 32.

Fructus civiles quando ad ſucceſſores feudales aut hæredes allodiales ſpectent? 1496, 33. 34.

Fructuum æqua diſtributio qvomodo fieri poſſit? 1497, 35.

De fructibus ante judicium ſuſceptum perceptis ferri poteſt ſententia. 1567, 6.

Fuga.

Privilegium Nundinarum pertinet etiam qvodammodo ad ſuſpectos de fuga. 1275, 14.

Qviſnam dicatur de fuga ſuſpectus. ibid.

Fur.

An fures ſalva conſcientia ſuſpendi poſſint? 131, 9.

Fur occidi poteſt, ſi vitæ periculum ſubſit, vel rerum recuperandarum ſpes deficiat. 289, 7.

An defenſio licita contra furtum imminens etiam cum furis internecione? 589, 7.

Fur obligatur ad damnum reſarciendum, ac ad pœnam ſuſtinendam. ibid.

Furis hæredes an teneantur, ſi laqueo ſuffocatus ſit? 591, 13.

Furis pœna civilis & criminalis pro qvalitate delicti varia eſt. 592, 18. 19. 20. 21.

Utrum fur, rupto laqueo, decidens, dimittendus, an ſuſpendendus ſit? 593, 22.

Furioſus.

Furioſo datur curator. 828, 5.

Furioſum cognati de ſuo tenentur alere. 829, 8.

Qvatenus poſſit teſtamentum condere. 862, 7.

Qvatenus ei hæreditas acquiratur, aut acquiſita transmittatur. 945, 23.

Furnus.

Neceſſitas panem coqvendi in aliquo furno eſt ſervitus in faciendo conſiſtens. 392, 17.

Furnorum aliarumque fornacum eadem fere jura, quæ molendinorum. 1099, 26.

Furtum.

Num Præſcriptio furto interrumpatur? 243, 3.

Qvatenus in caſu neceſſitatis ſit licitum? 301, 10.

Furti definitio, requiſita & variæ diviſiones. 587, 2. 3. 4.

Diviſio in manifeſtum & non manifeſtum vix alicujus uſus in Germania. 588, 4.

Furti cauſa, ſubjectum & objectum. 588, 5. 6.

Furti imminentis & facti effectus. 589, 7.

Digitized by Google

Ex furto agitur condictione furtiva. 589, 8. ſeqq.

Ad pœnam furti civilem exigendam datur Actio furti. 592, 18.

Furti pœna criminalis variat. 592, 19. 20. 21.

Actionis furti pœnalis & rei perſecutoriæ concurſus. 593, 24.

Furti variæ ſpecies. 594, 1. ſeqq.
Conjugum. 594. 2. 3.
Liberorum aliorumqve propinquorum. 595, 3.
Expilatio hæreditatis, 595, 4. 5.
Arborum, herbarum, &c. 595, 6.
Eduliorum ob famem. 595, 6.
Spoliatio cadaverum. 595, 7.
Plagium. 596, 8.
Plagium litterarium. 596, 8.
Ferarum & piſcium. 596, 9.
Crimen reſidui. 596, 10.
Abuſus rei depoſitæ, commodatæ vel oppignoratæ. 596, 11.
Perfidia Tabularii. 597, 11.
Rei inventæ retentio. 597, 11.
Peculatus. 597, 12.
Sacrilegium. 597, 13. ſeqq.
Annonæ vexatio. 598, 16. 17.
Crimen Sacculariorum. 598, 18.
Directariorum. 599, 18.
Abigeatus. 599, 19.

Furti circa incendium commiſſi effectus. 622, 14.

Furtum in feras committitur. 1082, 16.

Fuſtigatio.

An pœna fuſtigationis impoſita, reum à neceſſitate damni reſtituendi liberet? 619, 6.

G.

Gerada.

Teſtamentum extra Saxoniam conditum, corruit qvoad Geradam, ſi teſtatrix mutatò domicilio, in Saxoniam concedat, ibique moriatur, 108. 35.

In Geradica ſucceſſione agnatio non præciſe ex nominis idenditate, ſed origine æſtimatur. 718, 2.

Donatio vel venditio Geradæ qvatenus marito fieri queat. 739, 35.

Inter liberos ſuccedentes rerum Geradicarum & expeditoriarum Jure Saxonico habetur ratio. 848, 17.

Ad Geradam admittitur ſpuria cum legitimis. 848, 17.

Ad Geradam matris admittitur *filius* clericus cum ſororibus. ibid.

Rerum Geradicarum & expeditoriarum diſcrimen obſervatur etiam in ſucceſſione Parentum. 850, 22.

Ac imprimis etiam collateralium. 852, 30. ſeqq.

Nifftelgerada plena qvæ contineat? 852, 31. 32. 33.

Nifftelgerada quibus acquiratur. 853, 34.

Succeſſio Geradica quoad conjuges plenius expoſita. 857, 6. ſeqq.

Qvatenus maritus Geradam ex ſtatuto Lipſienſi lucretur. 857, 8. 9.

Gerada petitur à Vidua, non modo propria, ſed etiam à marito comparata. 858. 11.

Gerada conferenda a vidua portionem ſtatutariam petente. 858, 12.

Geradæ viduis nobilibus præſtandæ ſingularia. 859, 15.

Statuta

Digitized by Google

Statuta Geradica etiam ad incolas pertinent. 1016, 11.
Lecti, qui in diverſoriis in uſum viatorum habentur, Geradæ non annumerantur. 1352, 27.

Geranii Jus.

Qvid importet? 1277, 19.

Germania.

Reipublicæ Germanicæ ſtatus hodiernus. 35, 18.
Germani veteres cur nullas habuerint leges ſcriptas? 37, 25.
Status Germaniæ antiquus quinam fuerit? 994, 2. 3. 4. 1383. 11. ſeqq.
Jurisdictio quomodo in Germania comparata ſit? 1051, 8.
In Germania forum aliquod generale omnium ſubditorum non occurrit. 1058, 4.
In dijudicandis appellationibus ſtatus Germaniæ attendi debet. 1065, 30. 31.
In Germania olim plura caſtella fuerunt extructa. 1105, 16.
Germania habet Jus Fiſci, ſed nullum Fiſcum. 1114, 4.
Statui Germaniæ hodierno ſubfeuda non adeo convenire videntur. 1419, 15.

Gradus.

Qvid ſit? 719, 6.
An dentur in Affinitate? 723, 20.

Gradus Academici.

Eorum tres tantum ſunt ſpecies, Baccalaureatus, Licentia & Doctoratus ſive Magiſterium. 1256, 1. ſeqq.
Graduum Academicorum Moralitas, effectus & origo. 1257, 4. 5.
Jus eos conferendi eſt penes Imperantem. 1258, 6.
Eos aliqvando Cæſares Germanici ipſi conferunt, aliquando aliis jus illud concedunt. 1258, 7.
In iis conferendis qvousqve ſe extendat Jus Comitum Palatinorum. 1258, 8. 9.
Jus illos conferendi concedi imprimis ſolet Academiis, qvæ mediate per certas perſonas id exercent. 1259, 10. 11.
Promovendorum requiſita. 1259, 12.
Eorum finis. 1260, 15.
Qvalem prærogativam, in comparatione cum aliis dignitatibus tribuant? 1260, 15. 16.
Qvænam circa eos controverſiæ occurrere ſoleant? 1262, 23.
An rurſus deponi poſſint? 1263, 24.
Amittuntur ob delicta famoſa. 1263, 24.
Cur dignitates Academicæ olim magni æſtimatæ, hodie vilipendantur? 1263, 26.
Dignitatibus Academicis labentibus, an poſſit ſuccurri? 1263, 27.

Gratia.

Gratiæ reſtitutio diſtincta à reſtitutione Juſtitiæ. 171, 2.

Gratificatio.

Cum inſigni noſtro incommodo facta, inepta eſt. 108, 37.
Num Præfecto Eccleſiæ competat Jus gratificandi, ſi plures in emendo ſubſellio Eccleſiaſtico concurrant? 1158, 9.

Gratitudo.

Donatio gratitudinis cauſa facta, eſt negotium oneroſum. 497, 3.

Grutia Jus.

Juris Grutiæ, des Flos-Rechts, natura, utilitas, fundamentum, ſubjectum, ac Imperantis & ſubditorum in eo exercendo officium. 1075, 17. ſeqq.

Guaranda.

Qvid ſit? ejus origo, exactio & utilitas. 1529. 21.

Provocans ex L. Diffamari in Foro Saxonico Gvarandam non præſtat. 1605, 14

Gvidagium.

Glait-Geld num recte exigatur pro ſalvo conductu. 1330, 18.

H.

Habitatio.

Ejus indoles. 386, 31.

Habitationis pecunia viduæ ex feudo non præſtanda. 1447, 20.

Ratione pecuniæ habitationis mulier non habet hypothecam tacitam in feudo. 1453, 3.

Hæredipeta.

Hæredipetæ qvinam fuerint apud Romanos. 876, 15. 16.

Hæredipetarum aſtutia in articulo mortis ſe exſerere ſolet. 930, 2.

Hæreditas.

Qvatenus de ea pacta valide ineantur? 197, 15. 16.

Indoles hæreditatis ſpecialius expoſita. 844, 2. 3.

Cum ea coincidit Bonorum poſſeſſio, cujus adeo indoles & varietas, ſummatim qvoqve traditur. 845, 4. ſeqq.

Hæreditas defertur tacite & expreſſe inde duplex ſucceſſio oritur. 846, 8. ſeqq.

Qvibus ſine jure ſanguinis deferatur? 863, 35.

Fiſco codicillis dari poteſt. 869, 32.

Num codicillis recte dari poſſit? 869, 33.

Num hæreditas fideicommiſſaria codicillis dari qveat? 870, 34.

Hæreditas nomine aſſis venit, ac lege & voluntate teſtatoris in varias partes diſtribuitur. 874, 8. ſeqq.

Circa hæreditatis diſtributionem præſupponendum, quod nemo ex parte teſtatus & inteſtatus decedere qveat. 875, 12. 13.

Hæreditas fideicommiſſaria plene expoſita. 884, 1. ſeqq.

Hæreditatis repudiatio, in fraudem legatariorum facta, his non nocet? 912, 17.

Obſignatio hæreditatis poſt mortem fieri ſolet. 931, 3.

Hæreditatis aditionem antecedere ſolet, Reſignatio obſignationis, Teſtamentorum apertura & publicatio, deliberatio hæredum, & inventarii confectio. 940, 4. ſeqq.

Hæreditatis aditio plene expoſita. 943, 18. ſeqq.

Transmiſſio Juris adeundi jure Romano male reſtricta eſt. 945, 23. 24. 25.

Aliquando hæredi quoad acquirendam hæreditatem alius ſurrogatur. 946, 26. ſeqq.

Hæreditas ob delictum Fiſco acquiritur. 946, 27. ſeqq.

Hæreditatis Repudiatio plene expoſita. 947, 33. ſeqq.

Aditio

Digitized by Google

Aditio & repudiatio Hæredis fidei-commiſſarii. 948, 37. 38.
Actiones hæreditariæ fuſius expoſitæ. 949, 1. ſeqq.
Exemplum Juris Romani, quo qvis pro parte teſtatus, pro parte inteſtatus decedit. 960, 8.
Hæreditatis diviſio plenius expoſita. 968, 1, ſeqq.
Super facta diviſione inſtrumentum confici ſolet. 975, 27.
Hæreditatis ſeparatio & venditio plenius explicata, 987, 1. ſeqq.
Hæreditatis repudiatio num ſine fraude à debitore obæratо fieri qveat? 1308, 6. ſeqq.
Num ex hæreditatis aditione ratihabitio alienationis ſequatur? 1440, 20.
Hæreditas marito auferri neqvit, ſi, priore conjuge adulterium committente, ille, accepto de ejus morte falſo nuncio, aliam ducat, abſeaqve hæres inſtituatur. 1637, 15.

Hæreditatis petitio.

Qvid ſit? 952, 10.
Num ſit actio univerſalis, mixta, & bonæ fidei? 952, 10. 11.
Oritur ex Jure hæreditario. 952, 12.
Competit hæredibus, contra eos, qui poſſident hæreditatem, aut rem hæreditariam, pro hærede vel poſſesſore. 953, 13. 14. 15.
Circa eam qvalis probatio reqviratur. 953, 16. 956, 24.
Qvid hac actione petatur tam à malæ, quam bonæ fidei poſſeſſore. 954, 17. ſeqq.
Hæreditatis petitione inſtituta, Poſſesſor indemnis ſervari debet. 955, 22. 23.
Hujus Actionis pendentis & finitæ effectus. 956, 25.
Qvo tempore præſcribatur? 956, 26.
Qvot ejus ſint ſpecies? 956, 26. 27.
Hæreditatis petitionis variarum ſpecierum, qvis ſit uſus modernus. 957, 28.

Hæres.

An, ſi Vaſallus, fundo alii locato, decedat, poſtquam colonus raſtris agrum ſubegerat, ac ſementem fecerat, penſio ad hæredes allodiales pertineat? 97, 20.
Qvæſtio, de transmiſſione Jurium & Obligationum in hæredes, quo loco tractanda ſit? 121, 25. ſeq.
Jura regulariter in hæredes tranſeunt. 122, 28.
Hæredibus ſpoliati competit interdictum unde vi. 224, 10.
An quis hæres inſtitui poſſit ſub conditione continuandi voti perſonalis aut realis. 250, 12. 13.
Hæres, pactum juramento confirmatum, non ſervans, non eſt perjurus, ſed perfidus. 270, 16. 633, 6.
Hæres fidejuſſoris in quantum obligetur. 538, 17.
Hæres qvatenus utatur compenſatione. 654, 9.
Hæredibus fidejuſſorum qvatenus repetitio ſoluti competat. 683, 17. 18.
Hæredis inſtitutio qvid & qvotuplex ſit? 872, 1.
Neceſſaria qvomodo omitti qveat. 872, 2. ſeqq.
Circa quas perſonas locum habeat. 873, 6.

Hæredum inſtituendorum habilitas qvo tempore ſpectanda? 874, 7.
Hæredis inſtitutio debet eſſe conſulta, libera, certa, directa, non captatoria, nec ab alieno dependere arbitrio. 875, 14. ſeqq.
Per captatoriam hæredis inſtitutionem qvid intelligatur. 876, 15. 16.
Hæredis inſtitutio fit vel pure vel cum adjectione diei, conditionis vel modi. 877, 18. ſeqq.
Hæredis inſtitutio ulterior, Subſtitutio audit, quæ cum ſpeciebus ſuis plenius explicatur. 878, 1. ſeqq.
Contra hæredes ante trigeſimum nulla conceditur exactio. 935, 16.
Hæres ſumtus ſepulturæ præſtat. 936, 19.
Hæredum diverſitas generaliter expoſita. 939, 1. ſeqq.
Hæres ſimpliciter adiens in ſolidum tenetur, cui oneri excludendo invaluit Jus deliberandi. 941, 10.
Ob aditionem hæreditatis ſimpliciter factam, Jus civile merito hæredem univerſo oneri hæreditario ſubjecit. 943, 17.
Hæredis hæres juxta æqvitatem indiſtincte ad aditionem hæreditatis admittendus eſt. 945, 23. ſeqq.
Hæres aliquando curatoris bonorum munere gratis fungi debet. 948, 35.
Hæredibus excluſorum qvando qverela inofficioſi competat. 961, 13.
Qvo ſenſu venditor hæreditatis hæredis titulum adhuc gerere qveat? 991, 15. ſeqq.
Immunitas munerum ad hæredes non tranſit. 1045, 5.
Forum defuncti qvatenus in hæredem tranſeat. 1064, 28. 29. 1134, 10.
Hæres debitoris, qui Inventarium confecit, incarcerari nequit. 1313, 25.
Hæres qvatenus expectantiam ab anteceſſore conceſſam ſervare teneatur. 1412, 19 ſeqq.

Hæreſis.

Eſt delictum Religionem concernens. 141, 19.
Ob eam ſucceſſio liberis qvandoque negatur. 849, 18.
Miniſter Eccleſiæ in hæreſin incidens, removetur, ſed non in pœnam. 1218, 6.
Hæreſeos natura & moralitas plenius tradita. 1221, 18. ſeqq.
An hæreſis accurate definiri poſſit. 1221, 18.
Hæreſis puniri non poteſt. 1221, 19. ſeqq.
Hæreſis male refertur inter delicta graviora. 1621, 18.

Hæreticus.

Hæreticis aliiſque heterodoxis jus teſtandi non recte negatur. 864, 12.
Nec recte ab inſtitutione teſtamentaria excluduntur. 873, 6.
Hæreticis honeſta ſepultura male negatur. 932, 5.
Hæretici an munere patrinorum fungi qveant? 1198, 9.
Hæretici tolerari & recipi poſſunt. 1223, 27
Hæretici an recte ab acquiſitione feudi prohibeantur? 1394, 14.

Heergewetta.

Res expeditoriæ qvatenus uxori donari poſſint? 739, 35. 856, 3.

Inter

Digitized by Google

Inter liberos ſuccedentes rerum Geradicarum & expeditoriarum Jure Saxonico habetur ratio. 848, 17.
Rerum expeditoriarum & Geradicarum diſcrimen obſervatur in ſucceſſione parentum. 850, 22. ac imprimis etiam collateralium. 852, 30. ſeqq.

Heimbürgen.

Qvinam ſint? 1200, 10.

Hermaphroditus.

Hermaphroditi non poſſunt proprio arbitrio ſexum, cui ſemel ſunt adſcripti, mutare. 35, 14.
Cui ſexui annumerandus ſit? 179, 7.
Num Hermaphroditi inire poſſint matrimonium? 709, 5.

Hierologia.

An firmet ſponſalia ſine Parentum conſenſu contracta? 701, 7. 8.
An doloſe obtenta poſterioribus ſponſalibus recte tribuat prærogativam. 706, 25.
Hierologia quid ſit? 712, 14.
Ortum debet juri humano. 712, 15.
Officium Parochi circa illam impertiendam. 712, 16.
Num à depoſito Eccleſiæ miniſtro peracta valeat? ibid.
Præſupponit perſonas habiles. 712, 17.
An repetenda ſit, ſi perſonæ ſeparatæ iterum cohabitare velint? 713, 17.
Qvo tempore & loco inſtituenda. 713, 18.
Num formula: *Creſcite & multiplicamini*, circa conjunctionem effœtorum recte adhibeatur? 713, 19.
Hierologiam ſequitur conjugum cohabitatio. 714, 21.
Hierologiæ effectus. 714, 22.

Hiſtoria.

Legum ; Jurisprudentiæ privatæ fundamentum. 4, 11. 12, 43.
Annon utile ſit, hiſtoriam Juris antiqui excolere? 47, 61.

Homagium.

Eſt ſubjectionis vinculum. 995, 6.

Homicidium.

Homicidæ mortis ſupplicium recte irrogatur. 145, 18.
Homicidii pœna ex jure Talionis deſcendit. 291, 16.
Ex involuntario ſ. caſuali homicidio nulla oritur obligatio, 305, 7.
Voluntarium eſt vel licitum vel illicitum. ibid.
Culpoſi indoles & effectus. 305, 8.
Ob culpoſum in Saxonia exigitur Werigeldum. 305, 9.
Ad doloſum requiritur animus occidendi, ſed dolus etiam indirectus ſufficit, deinde ipſa occiſio neceſſaria eſt. 306, 10. 11. 12.
Homicidii ſubjectum & objectum, 306, 13.
Ex homicidio doloſo oritur obligatio ad damnum reſarciendum & pœnam ultimi ſupplicii. 307, 14.
Attentatum, an Jure civili morte punitum? 307, 14.
Ejus pœna jure divino introducta cenſetur. 307, 15.
A pluribus commiſſum quomodo puniatur? 307, 16.
Qvomodo puniatur in rixa commiſſum. 307, 17.
Eſt ſimplex & qualificatum, & utrum-

Digitized by Google

qve qvoad mortis pœnam, in genere convenit. 308, 18. 19.

Homicidium an præſcribi qveat? 308, 19.

Bannitum occidens ab ordinaria homicidii pœna eſt immunis. 1632, 13.

Homines proprii.

De horum conditione ex ſtatutis ſpecialibus judicandum, 181, 13.

Sunt in Dominio. 1008, 6.

Aliquando a Domino vindicari amplius non poſſunt. 1016, 9.

Homo.

Diſcrimina hominum naturalia ratione ſexus, ætatis & ſimilia, in Jurisprudentia obſervari debent. 34, 14. ſeqq.

Homines tantum ſunt Jurium & obligationum capaces. 121, 23. 387, 2. 390, 12.

Homo multis modis in ſeipſum delinquit. 140, 15.

Hominum varia diſcrimina, naturalia & legalia, quæ fundamenti loco, qvoad jura ſpecialia ſupponuntur. 179, 7. ſeqq.

Generales hominum diviſiones non conficiendæ. 183, 23.

Officium hominis erga ſeipſum generaliter delineatum. 183, 1. ſeqq.

Homines ad mutuum amorem obligantur. 187, 1.

Interdictum de libero homine exhibendo, eſt ſpecies Interdicti Utrubi. 227, 20.

Homines ſunt inviolabiles. 304, 3.

Homines, intelligendæ libertatis indoli, conſiderandi ſunt in ſtatu naturali & adventitio. 310, 4.

Homo varium naſcendi terminum cenſetur habere. 767, 6.

Ex diverſitate nativitatis mero jure naturali nullum hominum diſcrimen morale oriri videtur. 793, 2.

Qvinam habeantur pro hominibus vel perſonis miſerabilibus. 1063, 23. 24.

Homines liberi an vendi poſſint? 1268, 14.

An ob conſervationem ſui, homo liber ob jactum in mari factum, aliquid conferre debeat? 1343, 15.

Humanum genus variis calamitatibus eſt expoſitum. 1368, 4. 5.

Honeſtum.

Sic apud interpretes Juris Romani audit actio humana indifferens. 134, 4.

Honor.

Reſpondet ille exiſtimationi intenſivæ. 315. 4. 5. & politicæ. 316, 8.

Spurii jure civili honorum ſunt capaces. 320, 24.

Declaratio honoris mature facta injuriarum actionem excludit. 325, 16.

Honor Patrono debitus in quo conſiſtat. 1144, 22.

Honorarium.

Accedere poteſt Mandato. 502, 3. & commodato. 506, 2. ut & depoſito. 512, 4.

Hoſpitium.

Circa hoſpitia militum qvid obtineat. 1103, 10. ſeqq.

Hoſpitia ſunt vel gratuita, vel permutatoria, vel mercenaria. 1345, 1.

Qvomodo obligentur, qui ſine profeſſione Cauponariæ hoſpites recipiunt. 1349, 17.

Digitized by Google

Hoſtenditia.

Vide: Adoha.

Hoſtis.

Cum hoſtibus qvatenus commercia exercenda. 1266, 9.

Hoſtibus an recte comparentur Judæi? 1267, 10.

Erga hoſtem qvid liceat jure naturali aut gentium, 1356, 16.

Hoſtis ſine permiſſu publico lædi non debet. 1357, 17.

Humanitas.

Officia humanitatis cujusvis conſcientiæ relinqui ſolent. 188, 2. 3.

Humanitatis officia negligenti, an rurſus eidem recte negentur. 289, 8.

Humanitas eſt fere extra legum civilium curam. 304, 2.

Regulis humanitatis ſe adſtringi non patiuntur potentes. 1315, 27.

Hypotheca.

Tacitam hypothecam habent liberi in bonis patris ratione bonorum adventitiorum. 789, 12.

Dominis ſimiles ſunt, qui ante dimiſſum dominium ſibi hypothecam reſervant. 1300, 5.

Creditores feudales hypothecarii præferuntur ſimplicibus, modo hypotheca ſit valida. 1457, 4. 5.

Creditoribus hypothecariis præfertur debitum Contributionum. 1458, 6.

An creditoribus hypothecariis præferatur debitum dotis & legitimæ filiabus ex feudo præſtandæ? 1458, 6. 7.

In Actione hypothecaria rectius alternative quam pure libellus concipitur. 1521, 12. ſeqq.

Vide: Actio Hypothecaria.

I.

Jejunium.

Qvotuplex ſit? 1191, 4.

Jeſuitæ.

Eorum origo, ſcopus & ſtatus. 1189, 41.

Ignis.

Probatio per ferrum candens illicita. 248, 3.

Ignorantia.

Ignorantia & error promiſcue in Jure Romano capiuntur. 20, 3. 4.

Facti, an neque in compendiis neque damnis noceat? 27, 32. 33.

Juſtam reſtitutionis in integrum cauſam regulariter non præbet. 247, 18.

Ignorantia Juris.

An proſit acquirere volentibus? 26, 28.

An noceat ſuum petentibus, ac in damnis rei ſuæ amittendæ? 26, 29. ſeqq.

Qvibus perſonis non noceat? 684, 22.

Immiſſio.

Eſt ſecundus Executionis actus, & qvomodo fieri ſoleat. 1580, 4.

Immobilia.

An rerum immobilium furtum fiat? 589, 6.

Immunitas.

Immunitatis privilegium actu contrario amittitur. 1039, 10. 1041, 16.

Eſt vel ordinaria vel extraordinaria. 1040, 12.

Aliquando oritur ex conditione ſubjecti & objecti. 1040, 13.

Aliquando lege, conſvetudine, privilegio & præſcriptione tribuitur. 1040, 14. 15.

Monita quoad ejus acquiſitionem, amiſſionem & effectum. 1041, 15.

Digitized by Google

Immunitas munerum conceſſa, quid proſit. 1045, 5.
Immunitates, quibus clerici fruuntur, partem ſalarii conſtituunt. 1171, 32.
Qvænam perſonæ & res à vectigalibus ſint immunes. 1335, 9. 10. 11.

Impedimenta legitima.

Uſque ad ea condemnatur Reus contumax Jure Saxonico. 1542. 3.
Condemnatio ad legitima impedimenta locum non habet, ſi citatio legitime non fuerit inſinuata. 1542, 4.
Condemnatio in legitima impedimenta in omnibus actionibus, ac in proceſſu etiam executivo locum habet. 1542, 5.
Qvomodo probentur, 1542, 6.
Iis probatis pœna ceſſat. 1542, 6.
Eorum probatione deficiente, reus condemnatur uſque ad Executionem. 1542, 7.

Impenſa.

Ad impenſas præſtandas Dominus rem ſuam vindicans obligatur. 351, 13.
Impenſas num precarius poſſeſſor repetat? 510, 16.
Circa dotis repetitionem quænam impenſæ reſtitui debeant. 751, 18. ſqq.
Remiſſa Actione matrimoniali, quis expenſas proceſſus ferre debeat? 757, 16.
Impenſæ funeris ad quem pertineant. 936, 19. ſeqq.
Hæreditatis poſſeſſor qvatenus impenſas conſequatur, 955, 22. ſeqq.
Impenſæ funeris & ultimi morbi, in prima claſſe in concurſu creditorum collocantur. 1302, 9.
An impenſæ in funus defuncti Vaſalli factæ, ex feudo repeti qveant? 1449, 25.
Impenſæ in feudum factæ an & qvomodo hæredibus allodialibus refundi debeant. 1497, 37. 38.
Impenſarum in litem factarum reſtitutio qvatenus fieri debeat. 1568, 7. ſeqq.
Impenſarum qvalitas & qvantitas. 1568, 8.
Impenſarum moderatio qvatenus locum habeat, ſi ſint in inſtrumento obligationis promiſſæ. ibid.
Impenſæ qvomodo liquidandæ & adjudicandæ ſint. 1568, 9.
Expenſæ officio Judicis debitæ, num ſeparata actione peti qveant? 1568, 10.

Imperans.

In Germania Imperantes tripliciter ſpectari poſſunt, ut Imperantes, privati & ſubditi. 9, 29. 30.
An Imperantium exempla in emendandis malis moribus efficaciora ſint legibus ſcriptis? 82, 31.
Imperantium obligationes qvoad ſubditos ſunt imperfectæ. 118, 10.
Imperantium actiones moderari & dirigere debet conſcientia. 132, 15.
Imperantibus competit jus puniendi. 142, 4.
Imperantis officium circa pœnas imponendas. 142, 5.
Imperans ſupplicium delinquentibus irrogare poteſt. 145, 18.
Circa Imperantes regulariter actiones foren-

Digitized by Google

forenſes non occurrunt. 150, 3. 4.
Imperantis deciſioni in obſcuris controverſia committenda. 168, 37.
Ad Imperantis jura diſpenſatio pertinet. 171, 3.
Imperans quis ſit, & quo reſpectu ad Jurisprudentiam privatam pertineat. 178, 4. 5.
An contra Imperantem Præſcriptio locum habeat? 241, 40. 41. 1041, 15.
Imperantes ſunt ſancti & inviolabiles, quin Romani divinitatem affectarunt. 304, 3.
Imperantis cura circa nummorum valoris impoſitionem. 367, 17. ſqq.
Imperans vota poteſt relaxare. 521, 16.
Imperantes legibus matrimonialibus ultro ſe in nonnullis ſubjiciunt. 712, 15.
Imperantium uxores forum maritorum non ſequuntur, 716, 27.
Imperantes in aliis libertate ſua utuntur. 728, 39.
Imperantes ſine actu legitimationis illegitime natos, pro recte natis habere poſſunt. 795, 7.
Imperantium liberi naturales juribus hominum bene natorum fruuntur. 795, 8. ſeqq.
Imperantium adoptiones juri privato non ſubſunt. 800. 26.
In Teſtamentis condendis Imperantes non ſubſunt legibus poſitivis. 923, 1. 2.
Qviſnam in Germania Imperantis titulum mereatur? 994, 4.
Imperans leges privatas merito aliqvando contra ſe admittere tenetur. 1116, 10.
Num Imperans apud Proteſtantes, duplicem, circa Jus Sacrorum, perſonam, ſuſtinere, Principis & Epiſcopi, recte dicatur? 1125, 20.
Num imperans ſolus in externis Eccleſiæ ritibus, aliquid mutare qveat? 1126, 23.
Qvatenus per Imperantem impœnitentes ab uſu Euchariſtiæ repelli qveant? 1209, 8. ſeqq.
Imperans a Confeſſionario, ob cauſam valde urgentem, veritatis profeſſionem exigere poteſt. 1215, 31.
Imperantes diſciplinæ Eccleſiaſticæ non ſubjacent. 1232, 19. 20.
Imperantes commercia exercere non debent. 1265, 4.
Imperantes in dotalitio conſtituendo, vulgaribus regulis non adſtringuntur. 1447, 18.
Imperantis Teſtamentum, an ſit actio Reipubl. ac a Succeſſore ſervandum? 1479, 18.

Imperator.

Imperatores Romani divinitatem affectarunt. 304, 3.

Imperium circa Sacra.

Non competit hominibus in, ſed circa Religionem, ac cuivis Reipubl. peculiare & proprium tribui debet. 1124, 13. 14.
Applicatio hujus Doctrinæ ad Germaniam, ac in ſpecie Status Proteſtantes. 1125, 18. ſeqq.
Circa Eccleſiam peculiare regimen, Regimini Civitatis contradiſtinctum non recte aſſeritur. 1125, 21.
Hoc aliqvando in Conciliis ſe exſerit. 1127, 1.

Digitized by Google

Illi ineſt Jurisdictio Eccleſiaſtica, qvæ Conſiſtoriis concedi ſolet. 1132. 1.

Impietas.

Eſt delictum Religionem concernens 141, 19.

Qvatenus puniri qveat. 1219, 9. 10.

Imploratio officii Judicis.

Proprie Actio dici poteſt. 154, 21.

Impoſſibile.

An fingi poſſit? 95, 13.

Impotentia.

An ob inhabilitatem caſu ſupervenientem, matrimonium ſolvendum ſit? 745, 18,

Impragnatio.

An ob imprægnationem recte ſponſalia clandeſtina, publicis præferri dicantur? 707, 27.

Impubes.

Impuberes an vera celebrare poſſint ſponſalia? 702, 10.

Impuberis Teſtamentum non valet, licet acceſſerit Tutoris autoritas. 862, 8.

Imputatio.

Ejus natura, fundamentum, contraria & exempla. 21, 10. ſeqq.

Factum famulorum Domino regulariter non imputatur. 482, 33.

Contractus aliorum aliis qvandoque imputantur. 551, 1. ſeqq.

Dejectio vel effuſio inhabitatori ædium imputatur. 615, 15.

Damnum ab operariis datum conductori non imputatur. 616, 20.

Inædificatio.

Si quis in ſuo ſolo ex materia aliena ædificet, quibus Actionibus Domino materiæ teneatur. 338, 37. 38.

Si qvis in ſolo alieno, ex materia aliena ædificaverit, ædificium Domino ſoli cedit, & materiæ Domino ſatisfacere debet. 339, 39. 40.

Incendiarius.

Culpoſus ad quid teneatur. 619, 4. 5.

Doloſus quomodo puniatur. 620, 9. 10. 11.

An damnum ſit reſtituendum, licet incendiarius fuerit igne vel gladio punitus? 621, 12.

Incendium.

Ejus natura & diverſitas. 618, 1.

Incendii occaſione, ſi ædes fuerint deſtructæ, qvis damnum reſarcire debeat? 618, 2. 3.

Incendii voluntarii autor, ad damni reſtitutionem ac pœnam obligatur, nec una obligatio alteram tollit. 619, 4. 5. 6.

Circa incendium culpa autoris probari debet. 620, 7, 8.

Incendii doloſi pœna. 620, 9. 10. 11.

An pœna excludat reſtitutionem damni? 621, 12.

Incendium voluntarium pro fortuito aliquando habendum. 621, 13.

Inſtrumento per incendium amiſſo, debitor aut creditor ad juramentum admittitur. 622, 13.

Furti & damni circa incendium commiſſi effectus. 622, 14.

Inceſtus.

Matrimonia inceſtuoſa an tolerari debeant? 728, 40. ſeqq.

Inceſtus qvid ſit, & qvæ ejus pœna qvoad conſanguinitatem & affinitatem. 770, 17. 18. 19.

Inceſtus in Saxonia qvinqvennio præſcribitur. 772, 23.

Digitized by Google

An ob inceſtuoſam Patris digamiam hodie jus Patriæ poteſtatis deſinat? 777, 14.

Liberi ex inceſtuoſo matrimonio nati, num diſpenſatione Imperantis ad ſucceſſionem feudalem habiles reddi poſſint? 1462, 5. 6.

Incolæ.

Tenentur ad onera municipalia. 1016, 11.

Ad eos ſtatuta localia pertinent. ibid.

Incorporales Res.

Harum indoles, ſubjectum, objectum & transmiſſio plenius expoſita. 116, 1. ſeqq.

Earum Definitio Juris Romani, & tractationis ordo, ſunt parum ſolida. 116, 2. 3.

Potius nominanturRes morales.116,4.

Utrum mobilibus an immobilibus accenſeri debeant? 126,44. ſeq.

Ex rebus incorporalibus oriuntur perſonæ & ſpatia moralia. 127. 48 ſqq.

Rerum incorporalium nulla, ne quidem analogica eſt traditio. 203,39.

Qvo ſenſu earum poſſeſſio recte aſſeratur? 221, 23.

An ad earum poſſeſſionem defendendam opus ſit interdicto utili: Uti poſſidetis. 227, 21.

Rerum incorporalium uſusfructus ſeparatus non recte aſſeritur. 379, 8.

Indebitum.

Indebiti ſolutio quid ſit? 679, 2.

Indebiti diverſitas. 680, 6. 7.

Abſolute indebitum repetitur, cujus varia ſunt exempla. 681, 8. ſeqq.

Civiliter indebitum non repetitur. 682, 13. ſeqq.

Indicia.

Indicia humana ſunt vel naturalia vel arbitraria. 248, 3. ſeqq.

Eorum natura, varietas, neceſſitas, probatio & effectus. 1618, 5. 6.

Indoſſamentum.

Indoſſamentum aut Giro dicitur, quando literæ Cambiales aliis mandantur vel ceduntur. 1291, 43.

Eſt vel perfectum vel imperfectum, ſive en Bianco, & hoc an valeat? 1291, 44.

Perfectum, qvando mandatum aut ceſſionem continere cenſeatur? 1292, 45.

Imperfectum, an pro nudo mandato ſemper habendum ſit? 1292, 46.

Indoſſamentum qvomodo fiat? 1292, 47.

Indoſſamenti nudi utilitas, incommodum & effectus. 1292, 48.

Indoſſamenti extenſio vel deletio falſum non inducit. 1293, 49.

Indoſſamenta ſunt inſtar novi Cambii. 1293, 50.

Indoſſamenta regulariter revocari nequeunt. 1293, 51.

Indoſſatarii in præſentando, exigendo & proteſtando officium, nec non indoſſati obligatio. 1293, 52.

Indoſſatarius plus Juris habet, quam ſimplex ceſſionarius. 1294, 53. 54.

Indoſſatario quando ſolutionis, ſimiliſque exceptio valide opponi poſſit. 1294, 55.

Indoſſatarius contra indoſſatum vel indoſſantem agere poteſt. 1294, 56.

Indoſſamenta præcedentia non expirant,

Digitized by Google

rant, ceſſione ipſi debitori, ac ab hoc alii iterum facta. 1195, 57.

Indoſſato ſolventi indoſſans jure Cambiali tenetur. 1195, 58.

Induciæ moratoriæ.

An contra eum, qui inducias moratorias a Principe obtinuit, eodem privilegio uti poſſint ejus debitores? 292, 20.

Indult-Schein.

Dari ſolet, qvando inveſtitura differtur. 1485, 10.

Induratio, Feſtemachen.

Ex Gentiliſmo & Papatu habet originem, & ſolido fundamento deſtituitur. 1613, 22.

Infamia.

Ejus indoles, varietas & uſus generaliter explicata. 317, 10. ſeqq.

Infamia *Facti* qvid ſit, & an recte dicatur turpitudo. 317, 11.

Hæc ſine delicto non contrahitur. 317, 12.

Hominum proborum judicio adeſſe cenſetur. 317, 13.

Nullum habet effectum externum. 317, 14.

Infamiæ *Juris* Definitio & requiſita. 318, 15.

Qvibus irrogetur immediate ſ. ipſo jure. 318, 16.

Qvibus mediate per ſententiam Judicis. 318, 17.

Inhæret delinquenti nec ad hæredes tranſit. 318, 18.

An infamia Juris laborans infamis qvoque ſit extra Territorium? 319, 18.

Infamiæ Juris diverſi effectus. 319, 19.

Qvibus modis infamia Juris evitetur? 319, 20. & aboleatur. 319, 21.

Infamiæ pœna hodie uſum habet, ſed abrogari debebat. 320, 22. 23.

Ob uſurariam pravitatem infamia imponitur. 579, 28.

In irroganda infamiæ pœna non recte ſemper verſati ſunt Romani. 614, 6.

Stellio condemnatus fit infamis. 615, 11.

Infamia notatur, a tranſactione jurata reſiliens. 672, 15.

Qvi plura ſponſalia contrahit, infamia notatur. 707, 29

In extendenda infamia opifices ſunt nimis ingenioſi. 1023, 6.

Infamia Juris amittitur Nobilitas. 1035, 16.

Infamis.

Infames an poſſint eſſe teſtes. 261, 4.

Infamis juramentum judiciale deferre neqvit. 279, 21.

Infamis Tutor conſtitui poteſt. 810, 19.

Infans.

Non poteſt committere delictum. 139, 8.

Infanticidium.

Committitur etiam expoſitione infantis. 308, 18.

Infidelitas.

Eſt delictum Religionem concernens. 141, 19.

Infideles canibus nonnulli comparant, ac concubitum cum iis commiſſum, Sodomiam interpretantur. 771, 20.

Infidelitas à pœnis humanis immunis eſt. 1214, 30.

Cum Judæis & aliis infidelibus qvatenus

Digitized by Google

nus commercia inſtitui qveant? 1267, 10. ſeqq.

Ingratitudo.

Ob eam aliquando revocatur donatio. 500, 15.

Inhibitio.

Inhibitio Judicis, ne debitor creditori ſolvat, qvatenus uſuras ſiſtat. 651, 13. 14.

Inhibitionis indoles & materia. 1611, 9.

Eam decernit Judex competens prævio monitorio, & aliquando excitatorio. 1612, 10.

Ejus qvalitas, inſinuatio & repetitio. 1612, 11.

Inhibitionis ad paritionem ſublatæ effectus. 1612, 12.

Inhibitio relaxatur ceſſante paritione, ac oſtenſa facti Juſtitia, vel implorante emanente, aut ob defectum caſus inhibitivi vel vitium formæ. 1612, 13.

Inhibitio confirmatur, deficiente juſtitiæ demonſtratione, aut in contumaciam inhibiti emanentis, ſed ſine refuſione expenſarum. 1613, 14.

Inhibitione confirmata, inhibitus etiam pœnam incurrit, niſi in petitorio vincat, vel lis transactione componatur. 1613, 15.

Inhibitio, ſi ex parte confirmata, vel uni ſaltem paritum ſit, integra pœna exigitur. 1613, 16.

Inhibitio in dubio in citationem reſolvitur, ac Proceſſus inhibitivus in ordinarium commutatur. 1614, 17.

Injuria.

Num injuriæ remiſſio ex S. Cœnæ uſu præſumenda ſit? 166, 29.

Injuriæ natura, diverſitas & moralitas. 321, 1. ſeqq.

Ad injuriam requiritur dolus. 321, 2.

Injuria infertur etiam mediate & per plures. 321, 3.

Injuriam patiuntur inviti & mediate per alios. 322, 4.

Qvousque arctę conjunctus ob injuriam conjuncto illatam agere queat? 322, 4. 5.

Ad injuriam quodvis dictum & factum ſufficit, modo animus injuriandi adſit. 322, 6.

Animi injuriandi præſumtio & probatio. 323, 7. 8.

Injuria exiſtimationem non tollit. 323, 9.

Injuria vindicatur, Actione æſtimatoria. 323, 10. 11. Perſecutione criminali. 324, 12. 13. Injuriæ reales ex L. Cornelia. 324, 14. Verbales Actione ad Palinodiam & ad deprecationem. 325, 15. 16.

Remediorum, qvibus vindicantur injuriæ concurſus & moralitas. 325, 17. 18.

Injuriati ipſi injuriam vindicant Retorſione & Duello. 326, 19. 20.

Injuriæ ſcriptæ ſpecies eſt famoſus libellus. 326, 21.

Plagium literarium pro injuria poteſt haberi. 596, 8.

Injuria ex inſidiis illata, das Vorwarten. 604, 15.

Qvibus injuriis novi Conjuges affici ſoleant? 714, 21.

In injuriis locus delicti eſt, in quo injuria inſinuata, non ubi ſcripta eſt. 1062, 17.

Ob injurias illatas abſens in loco delicti conveniri nequit. 1062, 18.
Proceſſus injuriarum inter Profeſſores non facile ſunt permittendi 1251, 12.
Num ob omiſſum annum & menſem, in actione injuriarum, libellus velut ineptus rejiciendus? 1521, 10.

Inimicitia,

Inimicus qvatenus teſtis ſit habilis. 263, 12.
Num ex inimicitia colligatur legati ademtio. 915, 6.

Inquiſitio.

Ejus natura & diverſitas. 158, 37.
Inquiſitus, qui juramentum purgatorium præſtitit, impenſas judiciales ſolvere debet. 285, 46.
Inquiſitio ob injurias regulariter in Saxonia Electorali non habet locum. 326, 18.
Sumtus Inquiſitionis Dominus jurisdictionalis ferre debet. 1011, 18.
Pro avertenda inquiſitione remedium ex L. Diffamari adhiberi nequit. 1603, 6.
Inquiſitionis indoles, varietas, modus & uſus plenius declarata. 1617, 2. ſeqq.
Eſt vel generalis vel ſpecialis. 1617, 4.
Inquiſitio præſupponit legitima indicia plenius declarata. 1618, 5. 6.
Inquiſitio ſpecialis tribus partibus conſtat, nempe, Cuſtodia Rei, Veritatis indagatione & ſententiæ dictione; ad primam pertinet incarceratio, cuſtodia, cautio judicio ſiſti & ſalvus conductus. 1618, 7. 8.
Ad inquiſitionis partem ſecundam pertinet Examen Rei, Probatio alia, Teſtium confrontatio & Tortura. 1620, 14. 15. 16.
Inquiſitionis tertia pars conſiſtit in ſententia definitiva, quavis tamen in parte reo defenſio permittenda. 1625, 29.

Inſidiæ.

Injuria ex inſidiis illata, das Vorwarten. 604, 15.

Inſignia.

Nobilibus olim fuere propria, ſed ad plebejos ſenſim tranſierunt. 1033, 8.
Iis Nothi nobilium uti nequeunt. 1034, 13.

Inſinuatio Judicialis.

In quibus donationibus neceſſaria non ſit. 498, 7. 8.

Inſpectio.

Vulneris legitima neceſſaria. 306, 12.

Inſtantia.

Ejus natura. 1528, 16.

Inſtitor.

Qvis & qvotuplex ſit, & qvomodo conſtituatur. 552, 3. 4.
An contractus Inſtitoris præſumti Domino imputentur? 552, 4.
Qvinam Inſtitorem conſtituant, quique id munus recipere poſſint. 552 5. 6.
Inſtitor gerere debet juxta certa requiſita. 553, 7. 8.
Inſtitor agere & conveniri poteſt, non tamen arreſtari. 554, 9.
Num finito officio conveniri poſſit? 554, 10.
Ex Inſtitoris contractu præponens convenitur & agit. 554, 11. 12.

Qvatenus Inſtitor teneatur ex Cambio a ſe contracto? 1283, 11.
Inſtitor literas Cambiales recte acceptat. 1287, 25.
Literas Cambiales indoſſare poteſt. 1293. 50.

Inſtitutiones.

Juſtiniani juſſu confectæ & promulgatæ. 62, 9.
Juſti compendii menſuram non implent. 62, 12.
Præferuntur Pandectis. 64. 18.

Inſtrumentum.

Eſt ſpecies probationis & non unius generis. 254, 8, ſeqq.
Inſtrumenti Notariorum varietas & requiſita. 255, 10.
Inſtrumentorum publicorum effectus. 255, 11. 12.
Ex inſtrumento liquido executive agi poteſt. 255, 12.
Inſtrumentorum privatorum vis probandi. 256, 13.
Inſtrumentis contra ſcribentem probandi vim ademit certo caſu Jus Romanum. Ex quo vulgo conficiunt contractum literalem. 256, 14. ſeqq.
Inſtrumentorum contraria. 259, 28.
Qvomodo eorum facienda interpretatio. 260, 29.
Contra juramentum Diffeſſionis circa inſtrumenta liquida uſitatum, ob metum perjurii, probatio contraria merito admitti debebat. 278, 20.
Inſtrumento Gvarentigionato opponi poteſt Exceptio ſimulationis. 445, 37.
Inſtrumenta rei venditæ regulariter emtori ceduut. 452, 21.
Inſtrumento per incendium amiſſo, debitor aut creditor ad juramentum admittitur. 621, 13.
Inſtrumenta hæreditaria avthentica apud quem ſint relinquenda. 970, 6.
Inſtrumentum ſuper facta diviſione hæreditatis confici ſolet. 975, 27.
Cataſtri vis probandi. 1040 11,
Modus probandi per inſtrumenta, 1553, 9. ſeqq.
Ex documentis literariis aliquando agitur executive. 1553, 9.
Inſtrumenta, ſi ad probationem pertinent, eorum copiæ cum articulis probatorialibus ſunt offerendæ. 1554, 10. 11.
Inſtrumentorum transmiſſio num præciſe ſit neceſſaria? 1554, 12.
Inſtrumentorum vitia ſunt vel extrinſeca vel intrinſeca. 1555, 14.
Inſtrumentorum editio in genere declarata. 1556, 19. ſeqq
Inſtrumentum gvarentigiatum qvid ſit? 1592, 9.
Inſtrumenti gvarentigiati fidei non derogatur in Saxonia omiſſione chartæ ſignatæ. 1592, 9.

Interceſſio.

An Sanctio, quod interceſſio fœminæ ſine inſtrumento publico, a tribus teſtibus ſignato, facta, ipſo jure nulla ſit, alicujus ponderis? 693, 5. 6,
Sub interceſſione mulierum comprehenditur Oppignoratio, Fidejuſſio & Expromiſſio. 694, 7. 8.

Ex interceſſione mulieres valide non obligantur, hinc actione & exceptione ſe defendunt. 694, 10. 11.

Interdictum.

Actiones ſive remedia poſſeſſoria ſtilo juris Romani dicuntur Interdicta. 222, 2.

Interdicti *adipiſcendæ* poſſeſſionis indoles & exempla 222, 3 ſeqq.

Interdicti *recuperandæ* poſſeſſionis nomen & indoles. 223, 7.

Qvibus caſibus locum habeat. 223, 8. 9.

Datur dejectis. 224, 10.

Qvouſque ei, qui antea dejecit, competat. 224, 11.

Inſtituitur contra dejicientes, non Parentes. 224, 12. 13.

Datur ad recuperandam poſſeſſionem & damni reſtitutionem. 225, 14.

Interdicti *retinendæ* poſſeſſionis definitio & fundamentum. 225, 15.

Datur ob vim turbativam. 226, 16.

A quo probatio ſit ſuſcipienda. 226, 17. 18.

Ejus finis. 226, 19. & variæ ſpecies. 227, 20. ſeqq.

Actiones poſſeſſoriæ peculiari præſcriptioni non ſubjacent. 227, 23, 24.

Actionum poſſeſſoriarum cum petitoriis comparatio generalis & ſpecialis. 228, 25. ſeqq.

Interdictis retinendæ vel recuperandæ poſſeſſionis Dominium defenditur. 352, 17.

Interdictorum qvoque uſus eſt circa ſepulchra & ſepulturam. 933, 11. 934, 14.

Interdictum de Precario.

Qvid ſit? 510, 17. 18.

Interdictum de Tabulis exhibendis.

Ejus uſus, natura & fundamentum. 981, 18.

Competit omnibus, quorum intereſt. 981, 19.

Exhibitionis materia, finis & requiſita. 981, 20.

Ejus effectus, duratio & modus procedendi. 981, 21.

Interdictum quod Legatorum.

Qvid ſit, unde oriatur, quibus & ad quid competat, quibusque caſibus ceſſet. 951, 7. 8. 9.

Interdictum quorum Bonorum.

Qvid ſit? ejus fundamentum, ſubjectum, objectum & duratio. 950, 2. 3. 4.

Interdictum Salvianum.

Eo petitur res oppignorata. 497, 9. 10. 11

Ejus cum Actione hypothecaria comparatio. 499, 18.

Intereſſe.

Exigere poteſt venditor ab Emtore in mora conſtituto. 455, 35.

Qvantitatem uſurarum aliquando longe excedit. 581, 34.

Intereſſe Actoris & rei obſervandum, ſi Actio alibi, quam in loco ſolutioni deſtinato, inſtituta ſit. 582, 15.

Intereſſe quandoque remittit Creditor, rem debitam alibi recipiendo. 583, 6. 7.

Num Dominus Feudi aperti liberetur, ſolu-

ſolutione expectanti facta ejus quod intereſt? 1410, 13.

Interitus.

Rei interitu tollitur obligatio. 677, 13.

Interitu rei omne jus Feudi interit. 1488, 1. 1490, 7.

Interpellatio.

Turbat præſcriptionem. 244, 5.

Facta a præſente contra abſentem præſcribentem, an auferat reſtitutionem in integrum? 246, 14.

Interpellatione extrajudiciali feudi præſcriptio interrumpitur. 1415, 3.

Interpres.

Ejus requiſita. 161, 7.

Qvilibet optimus verborum ſuorum interpres. 168, 37.

Interpres ex Juris naturalis præſcripto interpretationem peragere tenetur. 169, 41. 42.

Interpretatio.

Principia interpretandi leges ſuſpecta & dubia. 72, 23. ſeqq.

Conſvetudinis nomen pro interpretatione accipitur. 76, 3.

Differt a Diſpenſatione. 144, 13. 171, 1.

Legum interpretatio & applicatio generaliter tradita, 160, 1. ſeqq.

An aliqua interpretationis ſit neceſſitas? 169, 43.

Qvomodo ab applicatione legum differat. 170, 44 45.

Interpretationis & diſpenſationis comparatio. 171, 1.

Inſtrumentorum quomodo fieri debeat. 160, 29.

Actuum juratorum conſvetis regulis dirigitur. 270, 18.

Uſus Interpretationis in emtione venditione. 445, 38.

Interrogatoria.

Sunt vel præliminaria vel principalia. 1552, 5.

In termino productionis ſunt exhibenda. 1552, 6.

Qvalia exhibere liceat, ſi documentorum avthentia per teſtes probetur? 1556, 17.

Non habent locum circa probationem pro exoneranda conſcientia, qvoad cauſam ipſam. 1564, 45.

Interruptio Præſcriptionis.

Fit uſurpatione civili & naturali. 243, 2. ſeqq.

Ab allegante probanda eſt. 244, 7.

Interventio.

Ejus indoles, varietas & moralitas plenius expoſita. 1539, 9. ſeqq.

Litis denunciatus, qui pro confeſſo & convicto declaratus eſt, circa definitivam ſententiam intervenire poteſt. 1540, 10.

In quavis judicii parte fieri poteſt. 1540, 11.

Intextura.

Intextura introducta communio quomodo ſolvatur. 337, 32.

Invaſor.

Violentus, an ſalva conſcientia occidi poſſit? 131, 10.

Inventarium.

Ejus confectio impedit confuſionem. 676, 11.

Inventarium a Tutore conficiendum. 812, 27

Ejus uſus circa hæreditatis aditionem. 942, 13.

Digitized by Google

Inventarii modus & effectus. 942, 14.
Inventarium in Saxonia circa hæreditatis aditionem non eſt neceſſarium. 943, 15.
Inventarii vitia legitima probatione, defectus vero jurata ſpecificatione ſupplentur. 943, 16.
Inventarii nomine ea veniunt, quæ ad inſtruenda prædia ruſtica requiruntur, quod intuitu prædiorum Eccleſiaſticorum oſtenditur. 1170, 28. ſeqq.
Inventarium ſine conſenſu Eccleſiæ augeri nequit. 1170, 29.
Qvoad inventarium Parochi officium. 1170, 30.
Finito anno Gratiæ, qvidnam defuncti Paſtoris hæredes, ratione inventarii præſtare debeant. 1177, 18 19.
Hæres debitoris, qui inuentarium confecit, incarcerari nequit. 1313, 25.
De Inventario Vaſallus teſtari poteſt. 1476, 6.

Inventio.

Rei inventæ doloſa retentio arbitrarie punitur. 597, 11.

Inveſtitura.

Miniſtri Eccleſiæ, quid ſit, & quomodo fiat. 1167, 17.
ac quando ſit inſtituenda. 1182, 13.
Feudalis Inveſtituræ indoles plenius expoſita. 1403, 3. ſeqq.
Inveſtituræ propriæ partes eſſentiales, ſunt contractus feudalis & traditio. 1404, 4. 5.
Partes naturales ſunt præſtatio juramenti & promiſſio ſervitiorum. 1404, 6.
Inveſtitura feudalis tam a parte Domini quam Vaſalli per procuratorem regulariter fieri poteſt. 1404, 6.
Ad inveſtituræ ſolennitatem, num requiratur interventus Parium Curiæ? 1404, 7.
Inveſtitura quomodo probetur? ibid.
Ex inveſtitura abuſiva oritur Jus reale, imprimis juxta Jus Germanicum. 1405, 8. ſeqq.
Inveſtituræ renovatio ad continuandam præſcriptionem non eſt neceſſaria. 1415, 4.
Ex erronea inveſtitura aliquando oritur Præſcriptio. 1418, 16.
Succeſſores Feudales inveſtituram renovare tenentur. 1466, 19.
Inveſtitura ſit vel æqualiter, vel juri ſanguinis attemperatur. 1468, 3.
Inveſtituræ renovatio plenius expoſita. 1482, 1. ſeqq.
Inveſtituræ *renovatio* quid ſit, & unde originem ducat. 1482, 1. 2.
Fieri debet mortuo Domino & Vaſallo, vel Feudo alia ratione translato. 1483, 3. 4. 5. 6.
Neceſſaria in Feudis exiguis & qvoad ſimultanee inveſtitos, 1484, 7.
Qvando neceſſaria non ſit. 1484, 8.
Qvomodo fiat. 1484, 9.
Qvando, ubi & a quo petenda ſit. 1484, 10. 11.
Inveſtituræ renovationis omiſſæ pœna. 1485, 12. 13.
Ad eam concedendam Dominus obligatur. 1486, 14.
Inveſtituræ renovationem ſæpe comitatur Laudemii ſolutio, de qua pluſcula traduntur. 1486, 15. ſeqq.

Inve-

Digitized by Google

Inveſtituræ renovationis effectus. 1487, 18.
Inveſtitura Cæſarea quid Statibus tribuat? 1487, 19.

Inveſtitura ſimultanea.

Ejus indoles & neceſſitas. 1407, 2.
Neceſſaria eſt Jure Germanico, qvoad Agnatos, collaterales & aſcendentes. 1408, 3.
Inveſtitura ſimultanea Germanica, Geſamte Hand, Geding, Anwartung, qvid ſit? 1408, 4.
Perficitur conſenſu Vaſalli & actu inveſtiendi. 1408, 5.
Qvando in Saxonia ſimultanee inveſtiendi præſentari poſſint? 1409, 6.
Ejus effectus & uſus. 1409, 7. 8.
Ex ea non oritur Domicilium. 1409, 7.
Ex ea qvoad extraneos inveſtitos oritur forum generale. 1409, 7.
Etiam Præſcriptione acquiri poteſt. 1418, 18.

Inviolabilitas.

Inviolabiles ſunt omnes homines in genere, ſpeciali ſenſu, ſancti & inviolabiles ſunt Parentes, Legati, Imperantes. 304, 3.
Inviolabilitati obſtat vulneratio & homicidium. 304, 4.

Invitus.

Num invito munus Eccleſiaſticum poſſit offerri? 1164, 6.

Inundatio.

Præſcriptionem non interrumpit. 243, 3.

Ipſum Jus.

Ipſum Jus juxta diverſos reſpectus explicatur, adeoque ejus uſus & abuſus oſtenditur. 84, 1. ſeqq.
Ipſum Jus opponitur Reſtitutioni in integrum. 172, 4.
Nihil intereſt, ſive actum vi extortum ipſo jure nullum, ſive reſcindendum dicas. 205, 47.
Ipſum Jus quoad tollendas ſervitutes eſt nomen otioſum. 396, 31.
Verus ejus habitus & uſus in Compenſatione. 652, 2. 3. 661, 31. ſeqq. 663, 39.
Ipſum Jus Leguleji qvodammodo faciunt omnipotens. 662, 36.
Ipſius Juris inſignis effectus qvoad fidejuſſores & ſolutionem indebiti. 683, 16. ſeqq.
Ipſum Jus in materia curæ prodigorum non Judicis ſententiæ, ſed Juri Prætorio opponitur. 830. 12.
Auxilium ipſius Juris & reſtitutionis in integrum, qvoad minores differunt. 837, 1.
Ipſum Jus in materia ſucceſſionis in præjudicium liberorum aliquando explicatur. 847, 14.
Sui hæredes quo ſenſu & effectu ipſo jure hæreditatem conſequantur. 943, 19.
Merito omnes hæredes ipſo Jure hæreditatem acquirere debebant. 945, 25.
Vaſallus num ob Feloniam ipſo Jure Feudo privetur? 1493, 21 ſeqq.
Ipſum Jus qvoad Compenſationem eſt aliquando nomen utile & inane. 1547, 9.

Ira.

Irati excuſantur ab injuria. 321, 2.

Iracundia.

Qvatenus imputetur. 23, 14.

Irregularitas.

Pœna Clericorum Juris Canonici, apud Proteſtantes non occurrit. 1218, 8.

Iter.

Qvid ſit? 398, 6.

Judæi.

Velandæ uſurariæ pravitati nomen vendere nequeunt. 459, 5.

An Chriſtianis præſtent Evictionem? 575, 10.

Num in Judiciis Imperii conveniri hodie qveant? 1060, 12.

An recte comparentur hoſtibus? 1267, 10.

Cum Judæis aliiſque infidelibus qvatenus commercia inſtitui qveant. 1267, 10. ſeqq.

Utrum Chriſtiano ſocietatem mercatoriam inire liceat cum Judæo, & an Princeps eam permittere debeat? 1267, 11.

Judæi Cambia in Gallia introduxiſſe cenſentur. 1281, 7.

Pecuniam ex Cambio debitam etiam non admoniti in ædes Chriſtianorum transferre debent. 1288, 32.

In Conſiſtoriis etiam teſtimonium reddere poſſunt. 1591, 5.

Judex.

Judices in Germania, quoad ferendas ſententias, ex conſilio JCtorum pendere ſolent. 145, 17.

Num infamia vel talione hodie puniatur, ſi vel nullam vel leviorem pœnam irroget? ibid.

Qvis modus Judici in pœnis imponendis obſervandus? 146, 20. 21.

Judicis qvoad pœnam Juſtitia & injuſtitia. 148, 29.

Judicis officium circa probationem. 250, 12. 13.

Judex corruptus quomodo puniatur. 636, 18. 19. 20.

Judex corruptus male judicans, quomodo ſecundum Jus Romanum puniatur? 1047, 14.

Judicis natura & diverſitas plenius expoſita. 1049, 1. ſeqq.

Qvalis in Judice hodie plerumque peritia requiratur. 1049, 2.

Judex quomodo conſtituatur. 1049, 3.

Utrum ſecundum Acta & probata, an conſcientiam judicare debeat? 1050, 5.

Qvando ſuſpectus fiat. ibid.

Judex ſuſpectus poteſt recuſari. 1063, 23.

Judex, ſubditos coram proprio judicio conveniens, ſuſpectus non eſt. ibid.

In judicem, cui cauſa ſubeſt, etiam jure Civili compromitti poteſt. 1067, 7.

Militum Judices Auditores dici ſolent. 1104, 14.

Judex competens inter Vaſallos, jure Longobardico, eſt Dominus Feudi. 1499, 1.

Inter Dominum & Vaſallum, Pares Curiæ, aut Judex ordinarius judicant. 1499, 2.

Judicis, qvoad Feuda mediata, competentiæ intelligendæ tres caſus ſunt diſtingvendi. 1501, 9. ſeqq.

Judicis Feudalis & ordinarii diſtinctio ceſſat quoad Vaſallos territoriales. 1502, 13. 14.

In Judice quæ conſideranda ſint. 1508, 11.

Judici

Judici olim aderant Aſſeſſores, Domeſtici & Cancellarii. 1510, 15.
Judex fungi poteſt munere Actuarii. 1510, 16.
Coram quo Judice Arreſtum ſit impetrandum. 1597, 8. ſeqq.
Judicis officium in Arreſto concedendo. 1598, 11.

Judicium.

Olim pagi habuerunt peculiaria judicia. 1009, 11.
Res metallicæ plerumque peculiare Judicium habere ſolent. 1092, 22.
Milites peculiare judicium habere, eorumque Judices, Auditores dici ſolent. 1104, 14.
Judicium Eccleſiaſticum generaliter explicatum. 1132, 1. ſeqq.
Judicium Feudale, tam ratione Status Longobardici, quam Germanici plenius expoſitum. 1499, 1. ſeqq.
In Germania de Controverſiis Feudorum immediatorum judicat Judicium Aulicum, non regalium etiam Judicium Camerale. 1500, 5. 6.
Judicium Parium in cauſis Feudalibus hodie ceſſat. 1502, 15.
Jurisdictionem regulariter nullam habet Dominus Feudi privatus, & extraneus. 1503, 16. 17.
Judicii explicatio generalis. 1506, 1. ſqq.
Per Judicia in Statu civili Jus aſſerendum eſt. 1506, 2.
Judicii varia acceptio, ejusque, qvatenus Proceſſum denotat, definitio. 1507, 5.
Judicii Diviſiones quædam, quæ non magni ſunt uſus. 1507, 6.
Eſt vel ordinarium vel extraordinarium. 1507, 7.
Vel ſeculare vel Eccleſiaſticum. 1508, 8.
Vel Petitorium vel poſſeſſorium. 1508, 8.
Vel Civile vel criminale. 1508, 9.
Perſonæ Judicium conſtituentes. 1508, 10. ſeqq.
Judicii perſonæ principales ſunt Judex, Actor, Reus. 1508, 11. ſeqq.
Judicii perſonæ minus principales, Judici accedentes, ſunt Aſſeſſores. 1510, 15. Actuarius. 1510, 16. 17. Apparitores & Viatores. 1510, 18.
Partibus accedentes ſunt: Advocati. 1511, 19. ſeqq. Procuratores. 1512, 25. Syndici. 1516, 35. Curatores litis. 1516, 36. 37.
Materia Judiciorum ſunt omnis generis lites. 1517, 38. 39.
Modus procedendi in Judiciis tribus partibus generaliter abſolvitur. 1517, 40.
An Judicii criminalis ritus recte hodie adhibeantur? 1625, 31.

Judicium Aulicum.

In Germania de Controverſiis Feudorum immediatorum Regalium judicat. 1500, 5.
Ejus Jurisdictio ex 1. F. 18. male probatur. 1501, 8.

Jurata Specificatio.

Jurata ſpecificatione hodie confuſio impeditur. 676, 11.
Num illa recte Inventarii defectus ſuppleatur? 943, 17.

Jure Conſultus.

Hunc Titulum ſibi etiam vindicant Rabulæ, Leguleji, & Critici. 3, 8.
Cura docendæ concinnandæque Juris-

 pru-

Digitized by Google

prudentiæ qvatenus ad JCtos pertineat. 8, 27.
Ejus in excolenda Jurisprudentia libertas. 11, 36 37. 313, 14.
Aliquando etiam recte Theologica tractat. 12, 42.
Scriptorum Juridicorum varietas & notitia. 15, 51. ſeqq.
Judicium de Scriptoribus Juris Canonici Pontificiis. 57, 24.
Comparatio JCtorum Romanorum & modernorum, qvoad Jus reſpondendi. 60, 4. 5.
Ex Conſilio JCtorum judices in Germania, qvoad ferendas ſententias pendere ſolent. 145, 17.
JCtus male conſulens an eodem Jure uti debeat? 293, 21.

Jurisdictio.

Ad Dominum jurisdictionalem pertinet onus alendi infantes expoſitos. 770, 15.
Ut & ſepeliendi defunctos pauperes. 936, 19. 1154, 31.
Dominus Jurisdictionalis in pagis conſtituit Sculteтum, ſimilesqve Officiales. 1009, 10.
Jurisdictio competit Landſaſſiis. 1011, 17.
Jus occupandi bona vacantia in compenſationem onerum jurisdictionalium magiſtratibus conceſſum cenſetur. 1011, 18.
Jus exigendi operas jurisdictioni non cohæret. ibid, 20.
Qvalis Jurisdictio competat Collegiis Opificum. 1024, 10.
In finibus Jurisdictionis furcæ erigi ſolent, ſic ponendæ, ne earum umbra vicinum territorium attingat. 1028, 6.
Jurisdictio qvomodo probetur. 1030, 13. 14.
Jurisdictionis explicatio plenior. 1050, 6. ſeqq.
Ejus diverſa acceptio. 1050, 6.
Jurisdictionis formaliter ſuppoſitæ indoles. 1050, 7.
In Jurisdictione dijudicanda ad ſtatum Reipubl. reſpiciendum. 1050, 8.
Jurisdictio in Germania qvomodo comparata ſit. 1051, 8.
Ex uſu Germaniæ eſt ordinaria & extraordinaria. ibid. 9.
Ordinaria eſt vel civilis vel criminalis. 1051, 10.
Civilis partes ſunt Cognitio & Executio. 1051, 11.
Exequendi jus dicitur mixtum Imperium. 1051, 12.
Denominatio mixti imperii inania pepерit litigia. 1052, 13. 14.
Jurisdictio eſt vel voluntaria vel contentioſa, hujusque Diſtinctionis incommoda. 1052, 15. 16.
Jurisdictionis criminalis indoles, quæque ex incertitudine, quæ civilis & criminalis Jurisdictionis ſint, fluant incommoda. 1053, 17. 18.
Jurisdictio diſtinguitur in Eccleſiaſticam & Secularem, in allodialem & feudalem, in eam, quæ in proprio & alieno territorio exercetur. 1053, 19. 20.
Jurisdictionis Diſtinctio in ordinariam & extraordinariam hodie ceſſat. 1054, 21. 22. 23.

Eſt

Eſt vel perſonalis vel realis ſive patrimonialis. 1055, 24.
Patrimonialis conceditur privative. 1055, 25.
Jurisdictio defenditur remediis poſſeſſoriis & petitoriis. 1055, 26. 27.
Patrimonialis qvomodo probetur & amittatur. 1056, 27.
Jurisdictio eſt vel propria vel communicata, hæc vel mandata vel prorogata. 1056. 28.
Jurisdictionis mandatæ & prorogatæ uſus hodiernus. 1056, 29. 30.
Jurisdictionis cauſa propoſitum violans, qvomodo puniatur. 1057, 31.
Jurisdictio extraordinaria competit Commiſſariis & Arbitris. 1066, 1. ſeqq.
Jurisdictio in viis publicis Domino Territoriali, non Magiſtratibus competere cenſetur. 1075, 15.
Jurisdictio Foreſtalis ad ſola negotia foreſtalia pertinet, ac ſub Feudo ſylvæ comprehendi cenſetur. 1084, 21.
Jurisdictio Criminalis, ex rationibus Status papalis Conſiſtoriis eſt ademta. 1133, 7.
In Jurisdictionis conſectario hodie fere habetur Jus Patronatus. 1145, 24.
Jurisdictione non gaudent Superintendentes Proteſtantium. 1183, 15.
Academiæ qualem Jurisdictionem habeant. 1252, 18.
Ultra earum Territorium hæc non extenditur. 1255, 29.
Cujus Jurisdictioni Poſtarum Officiales & cauſæ ſubſint. 1322, 17.
Jurisdictio Criminalis in viis publicis cui competat? 1331, 21.
In conceſſione feudali quid ſub nomine Jurisdictionis contineatur. 1398, 7.
Jurisdictionis ſuperioris & inferioris diverſitas ex cauſarum civilium & criminalium diſcrimine dependet. 1508, 9.

Juris ignorantia.

Vide: Ignorantia.

Jurisprudentia.

Ejus morbum arguit diſcrimen ipſius Juris & remedii alius reſcindentis. 87, 14.
Qvænam virtus Jurisprudentiæ ſit finis. 135, 9 10.
Qvo ſenſu bonos efficiat. 136, 10.
Non inchoanda a tractatione Juſtitiæ. 136, 11.
Moleſta Jurisprudentiæ ſunt otioſa Actionum nomina. 155, 23. 24.
Libertas Juridica ſæpe odium parit. 313, 14.

Jurisprudentia Germanica.

Ejus indoles juxta conſveta capita prolixius exponitur. 2, 1. ſeqq.
Jurisprudentiæ Germanicæ privatæ ſpecies, ſcilicet, Civilis, Feudalis, & Eccleſiaſtica, conjunctim tractandæ. 2, 3. 11, 38.
Jurisprudentia, pro cognitione Legum privatarum in Germania valentium, accepta. 3, 6. ſeqq.
Qvo ordine ſit tractanda. 5, 16. 17.
Datur in ea certitudo. 6, 19.
Pro habitu accepta, quid ſit? 6, 20. 21.
Syſtematice acceptæ Definitio. 7, 22.

Jurisprudentiæ mentalis & ſyſtematicæ comparatio. 8, 24. 25.
In Academiis ſine dubio tractari poteſt. 8, 26.
In ea tradenda male ad leges extraneas ſolet reſpici. 9, 31. 32. 33.
In ea excolenda leges in Germania natæ non debent fundamenti loco ſupponi, ſed Jus divinum univerſale. 10, 34.
Jurisprudentiæ Germanicæ morbi, vel in ipſa doctrina, vel docendi modo occurrunt. 13, 47. 48.
Socialitatem inter homines conſervat. 15, 50.
An ejus emendatio recte fiat per reductionem legum antiquarum Germanicarum. 46, 60.
Ex legum multitudine morbum contraxit, 74, 32.
De re militari in Jurisprudentia privata, non publica, agendum. 1101, 3.

Jus.

Juris pro facultate morali accepti indoles & variæ ſpecies. 117, 4. ſqq.
Qvid de diſtinctione jurium in perſonarum & rerum ſentiendum. 118, 12.
Jurium ſpecies generaliores ſunt: 1) Humanitas, 2) Inviolabilitas. 3) Libertas. 4) Exiſtimatio. 5) Imperium 6) Jus Rerum. 118, 13.
Jura regulariter in hæredes tranſeunt. 122, 28.
Vulgare carmen de tribus juris objectis rejicitur. 125, 39. ſeqq.
Qvivis Juri ſuo poteſt renunciare. 127, 47.
Jus publicum pactis privatorum mutari non poteſt. 127, 47.
Jura locari poſſunt. 476, 8.
Jura diverſa ejusdem diſtrictus non ſemper cohærent. 1028, 7.
Jura, quæ in Feudum dantur, ſunt vel publica vel privata. 1397, 2.

Jus Canonicum.

Ejus indoles ac in Germania autoritas ex profeſſo tradita. 52, 1. ſeqq.
Inſtitutiones Lancellotti. 57, 22.
Ejus comparatio cum jure Germanico. 58, 28.
An utile ſit, ut tollatur? 59, 29. 30.
An vel tempore Reformationis, vel hodie is ſit Germaniæ ſtatus, ut illud facile tolli qveat? 59, 29, 31.
Ejus comparatio cum Jure Romano qvoad autoritatem. 64, 24. ſeqq.
Valet etiam in materia feudali. 70, 17.
Qvatenus rationi repugnat, non eſt obſervandum. 703, 12.
Jus Canonicum in computatione conſangvinitatis & affinitatis Juri Romano non eſt contrarium. 719, 7. ſeqq.
In computatione graduum & generationum quandoqve fluctuat. 721, 15. ſeqq.

Jus Feudale Longobardicum.

In Germaniam receptum, eſt lex expreſſa. 37, 22. ſeqq.
Ejus indoles, receptio & autoritas plenius propoſita. 67, 1. ſeqq.
Sitne jus ſcriptum, an non ſcriptum. 68, 6.
Sitne Juris civilis vel Prætorii. 68, 7.
Num eo obligentur Clerici? 68, 8.
Germanos obligat ob receptionem tacite factam. 69, 9. ſeqq.
Ejus Capitula extraordinaria ſ. extra-

vagan-

Digitized by Google

vagantes nil decidunt nec declarant. 70, 13.
Qvo ſenſu jus commune dici poſſit? 70, 15.
Valet etiam in materia allodiali. 70, 16.
A Statibus Imperii in Territoriis ſuis poteſt abrogari. 71, 19.
Ejus emendatio a Mincuccio & Barraterio ſuſcepta. 71, 20. 21.
Male exauditur de inſtitutis Germanicis. 74, 30.
Num in hoc a ſimili liceat ducere argumentum? 74, 31.
Num a contrario ſenſu contra Jus Civile argumentari poſſit? 74, 31.
Ejus ſanctiones fruſtra ad Jurisdictionem Imperii publicam applicantur. 1501, 7. 8.

Jus Feudale Saxonicum.

Ejus autor & gloſſator eſt incertus. 41, 40. 41.

Jus Gentium.

An detur? 33, 8.
Qvid alias per illud intelligatur. 33, 9.
Externum eſt conſuetudo inter integros populos occurrens. 76, 4.

Jus Lubecenſe.

Origo ejus incerta, autoritas tamen magna. 42, 45. 46.

Jus Magdeburgenſe ſ. Weichbildicum.

De ejus autore, gloſſatore & autoritate. 43. 48. 49.
Ejus autoritas in exteris regionibus. 44, 52.

Jus Naturæ.

Eſt fundamentum Jurisprudentiæ Germanicæ. 4, 11. 12, 43.
Fictionibus non eſt conſpurcandum. 95, 9. 10.
Qvouſque cultum Dei præcipiat. 295, 9.

Jus Publicum

Germaniæ, ſeorſim tractandum. 2, 2.
Ejus notitia ad cognitionem legum Germanicarum eſt utilis. 4, 11. 12, 43.
Num in Academiis tractari debeat, ſine ratione dubitari ſolet. 8, 26.
An Jus illud docendi recte ſibi vindicent Philoſophi? 8, 27.
Aliquandiu inexcultum jacuit. 10, 35.

Jus Rerum.

Eſt vel indeterminatum vel determinatum. 119, 14.
In quinque illas ſpecies: Dominium, Pignus, ſervitutem, Jus hæreditarium, & Jus Poſſeſſionis, nimis abrupte conſtringitur. 120, 18.

Jus Romanum.

Male ad id reſpici ſolet in tradenda Jurisprudentia Germanica. 9, 31. 32. 33.
An a Lothario II. in Germaniam ſit introductum? 39, 32.
Ejus indoles, receptio & autoritas plenius expoſita. 60, 1. ſeqq.
Ejus habitus ante Juſtinianum 60, 2. ſeqq. ſub Juſtiniano, 61, 8. ſeqq. & fata poſt Juſtinianum. 64, 19. ſeqq.
In Germaniam receptum ſeculo XIV. 65, 21.
Num a Maximiliano I. confirmatum. 65, 23.
Comparatio cum jure Canonico & Germanico, quoad autoritatem. 65, 24. ſeqq.
In materia quoque feudali ejus aliqua eſt autoritas. 70, 17.

An

An in omnibus locis tanquam commune, & velut regula ſervari oporteat, donec de jure ſpeciali & exceptione doceatur? 72, 23.

An ex eo ſupplenda, declaranda, & reſtringenda ſint Jura ſtatutaria? 72, 24. ſeqq.

Manifeſtæ æquitati non videtur præferendum. 124, 33. 389, 7. 555, 12. 610, 15. 614, 10. 763, 19. 999, 24.

In excogitandis Actionum forenſium nominibus ultra modum fuit ingenioſum. 155, 23. 24. 560, 33. 34. 564, 11.

In eo interpretandi artificium inſufficienter traditum. 1060, 2.

Ejus doctrina de in integrum reſtitutione incommoda. 175, 19. 20.

Intricavit valde Præſcriptionis materiam. 232, 4.

Recte allegatur autoritatis cauſa. 302, 12.

Circa ſolutionem communionis, quæ acceſſione induſtriali contigit, ſæpe tricis laborat, nec ſatis certum aut æquum eſt. 335, 27.

Fluctuavit in exactione cauſæ perpetuæ circa ſervitutes reales. 390, 11.

Unde error ejus, quaſi diſcrimen ſit inter ſervitutes urbanas & ruſticas, quoad præſcriptionem. 395, 27.

Jus Sacrorum.

Vide: Imperium circa ſacra.

Jus Saxonicum.

Eſt lex Imperii generalis. 48, 65.

Qvomodo Gradus cognationum computet? 720, 12.

Vide: Speculum Juris Saxonici,

Jus Saxonicum Electorale.

Qvænam ejus extra ditiones Electorales autoritas? 48, 66.

Jus Svevicum.

Eſt lex Imperii generalis. 48, 65.

Vide: Speculum J. Svevici.

Jusjurandum.

Explicatio ejus generalis. 266, 1. ſqq.

Qvomodo a perjurio differat & cum eo conveniat. 266, 2.

Reſpuit Reſervationes mentales. 267, 5. 268, 8.

Requirit Veritatem, juſtitiam & judicium, 268, 8.

Juramenti formula accommodanda ad religionem jurantis. 268, 10.

Juramentum ſine ſcrupulo conſcientiæ exigi poteſt a falſam religionem profitente. 268, 11.

Ejus formulæ lege humana & conſvetudine determinantur. 269, 12.

Formula, Bey Fürſtlichen, Gräfl. oder Adelichen Ehren, aut: So wahr ich ein ehrlicher Mann bin; juramento non æquipollet. 269, 13.

Ad juramentum corporale & ſolenne requiritur formula: Ita me Deus adjuvet, & aliæ ſolennitates. 269, 14.

Juramenta quædam male negliguntur ob ſolennium defectum. 269, 14.

Juramenti Aſſertorii effectus eſt præſumtio veritatis. 270, 15.

Juramenti promiſſorii effectus eſt confirmatio pactorum. 270, 16. 17.

Juramenti effectus ad hæredes jurantis non tranſit. 170, 16.

Officium jurantium eſt generale & ſpeciale. 272, 25. ſeqq.

Variæ jurisjurandi ſpecies ordine explicantur. 273. 1, ſeqq.

An confirmet donationem 500. ſolidos excedentem? 498, 7. 8.

Uſus Jurisjurandi in re matrimoniali. 753, 1.

An Jusjurandum judiciale contra matrimonium deferri poſſit? 753, 2. ſeqq.

Juramentum ratione nativitatis quo ſenſu exigatur. 781, 12.

Famuli quantitatem mercedis juramento ſuo probare poſſunt. 804, 12.

Qvatenus jusjurandum impediat reſtitutionem minorum. 842, 17.

Jurisjurandi relaxatio, qvatenus ad Conſiſtorium ſpectet. 1136, 15.

Jusjurandum obligationi appoſitum, nundinarum privilegium non excludit. 1276, 17.

Modus probandi per Juramentum plenius exponitur. 1561, 36. ſeqq.

Juramenti delatio Jure Romano libera, ſed Saxonico valde reſtricta eſt. 1561, 36.

Ad oblationem Juramenti fatale obſervandum eſt, ſed præſtatio juramenti poſt probationem & reprobationem differtur. 1562, 36.

Juramentum quando deferre qveat Actor & Reus. 1562, 37. ſeqq.

Juramenti relati tempus, modus & effectus, 1563, 41. 42.

Epicriſis qvoad verum juramenti uſum, 1565, 47. ſeqq.

Qvoad Juramenti uſum ſingularia, in matrimonialibus occurrunt. 1591, 7.

Juramenti delationi etiam locus eſt in Poſſeſſorio ſummario, 1611, 8.

Jusjurandum Appellationis.

Qvid ſit? 276, 11.

Jusjurandum Aſſertorium.

Spectare videtur ad lites æſtimandas, promovendas & decidendas. 274, 5. ſeqq.

Jusjurandum Calumniæ.

Exigi non poteſt a deferente juramentum voluntarium. 277, 15.

Juramentum calumniæ deferens præſtare tenetur. 282, 31. ſed referens non jurat. 282, 34.

An deferens recte juret, qui delatum juramentum præſtat? ibid.

Non obtinet in juramento purgatorio. 285. 45.

Jusjurandum Calumniæ generale.

Qvid ſit? exulat a pleriſque Judiciis. 286, 49.

Qvatenus in Saxonia Elect. obtineat? 286, 50.

Jusjurandum Credulitatis.

Exigi poteſt quoad factum alienum. 279, 23.

In ſupplementum præſtari nequit. 283. 38.

Jusjurandum Dandorum.

Qvid ſit? 276, 11.

Jusjurandum Diffeſſionis.

Qvid ſit? 276, 12. 278, 20.

Contra juramentum Diffeſſionis & delatum, probatio contraria, ob metum perjurii, merito admittenda erat, 278, 20.

Jusjurandum in Litem.

Eſt vel Affectionis vel veritatis. 275, 5.

Oritur ex æquitate. 275, 6.

Ejus uſus ſecundum jus Romanum & mores hodiernos. 275, 7. 8.

Digitized by Google

Ejus effectus. 275, 9.

Jusjurandum Judiciale.

Qvid ſit? 278, 20,

Defert Actor & reus. 279, 21.

A quo & cui deferatur. 279, 22.

Juramentum Judiciale defertur in cauſis privati arbitrii. 279, 23.

In matrimonialibus tam affirmative, quam negative poteſt deferri. 279, 24.

An Juramentum judiciale in cauſis criminalibus locum habeat? 279, 24. ſeqq.

Defertur vel de veritate, vel de credulitate. 280, 28.

Illegitime delatum poteſt, legitime delatum nequit recuſari. 280, 29. 30. 31.

Contra Juramentum delatum probatio contraria merito admittenda erat. 281, 31.

Præſtatur a Principali & Procuratore, ſed hic in Saxonia non admittitur, 282, 32.

Habetur pro præſtito, ſi quis ante juramentum mortuus eſt. 282, 32.

Præſtitum aut remiſſum eſt plena probatio. 282, 33.

Delatum referri poteſt, ſed aliquando relatio ceſſat. 282, 34. 35.

Jusjurandum litis deciſorium.

Qvid & quotuplex ſit? 276, 13.

Jusjurandum Malitiæ.

Qvid ſit? 276, 11.

Ejus ſpecierum uſus exiguus. ibid.

Jusjurandum Minorationis.

Eo reus in Saxonia æſtimationem damni minuit. 225, 14.

Introductum Jure Saxonico. 276, 10.

Jusjurandum Paupertatis.

Qvid ſit? 276, 12.

Eſt Juramentum mixtum. 286, 50.

Jusjurandum Perhorreſcentiæ.

Qvid ſit? 276, 11,

Jusjurandum Promiſſorium.

Actum, ob conceſſam pœnitendi facultatem, invalidum confirmat. 270, 17.

Actuum juratorum interpretatio ex conſvetis principiis fieri debet. 270, 18.

Deficit in re impoſſibili & illicita, & ob defectum cognitionis & voluntatis. 271, 19. 20.

Juramenti nomen late aliquando accipitur. 272, 23.

Juramenti promiſſorii contraria. 272, 24.

Officium jurantium eſt generale & ſpeciale. 272, 25. ſeqq.

Eſt vel Promiſſorium vel Aſſertorium vel mixtum. 273, 1. ſeqq.

An recte dividatur in promiſſorium in ſpecie & confirmatorium? 274, 2.

Ejus exempla. 274, 3.

Ejus abuſus ſub pietatis ſpecie introductus. 274, 4.

Juramenti promiſſorii uſus circa matrimonium. 757, 17.

Jusjurandum Purgatorium.

Ejus indoles & origo. 284, 41.

Defertur a Judice ſuſpectis in cauſa civili & criminali. 284, 42. 43. 44.

Tam delati, quam præſtiti effectus. 285, 45. 46. 47.

Sæpe illo abutuntur. 286, 48.

An a cognatis, ratione cognatorum pro-

probabiliter latitantium Juramentum purgatorium exigi qveat? 639, 7. 8. 9.
Defertur, ſi indicia pro matrimonio militent, quæ ſemiplenam probationem non efficiunt. 755, 7.
Non defertur ei, qui ſtuprum confitetur, cum inde matrimonium non præſumatur. 755, 8. 9. 10.
Juramento Judiciali & purgatorio locus eſt, ſi cum confeſſione ſtupri alia indicia concurrant. 756, 11.
Contra matrimonium qui præſtitit, abſolvitur, & ad alia vota tranſire poteſt. 756, 12.
Juramentum recuſans habetur pro confeſſo. ibid.

Jusjurandum Religionis.

An recte exigatur? 1166, 16.

Jusjurandum Reſpondendorum.

Qvid ſit? 276, 11.

Jusjurandum Suppletorium.

Ejus Definitio & æquitas. 283, 36.
Defertur a Judice actori & reo, qui illud recuſare nequeunt. 283, 37. ſeqq.
Defertur Sponſalibus ſemiplene probatis. 756, 13.

Jusjurandum voluntarium.

Ejus indoles. 277, 14.
Ex principiis conventionum tota hæc res judicanda. 277, 15.
Jusjurandum voluntarium nequit referri. 277, 15.
In eo pœnitentia ceſſat. 277, 16.
Circa quas perſonas & res obtineat. 277, 17.
Datur inde Actio & exceptio Jurisjurandi. 278, 18. 19.
Ejus uſus hodie rarior. 278, 19.

Jusjurandum Zenonianum.

Eo, læſus res ablatas determinat. 276, 10.

Juſtitia.

Ejus diviſio. 135, 8.
A tractatione Juſtitiæ Jurisprudentia non inchoanda. 136, 11.
Juſtitiæ reſtitutio diſtincta a reſtitutione gratiæ. 171, 2.

L.

Læſio.

Hominibus invicem a Læſione abſtinendum. 188, 4. 5.
Ex læſione prohibita fluit fidei ſervandæ officium. 194, 1.
Num in æſtimanda læſione Conductoris ob ſterilitatem, reſpiciendum ſit ad Sanctionem L. 2, C. d. Reſc. Vend. 481, 28.
In contractibus onerosis eſt emendanda. 562, 1.
Ob læſionem aliquando contractus eſt nullus, aliquando illa ſaltem emendanda, 562, 2.
Ob læſionem ex vitiis rerum ortam datur Edictum Ædilitium. 562, 3. ſeqq.
Ex quibus circumſtantiis læſio æſtimetur? 563, 4. 5. 6. 7.
Ob læſionem datur Actio Redhibitoria & Æſtimatoria ſeu Qvanti minoris. 563, 8. 9. 10.
Ob læſionem in pretio datur Remedium ex L. 2. C. de Reſcind. Vendit. 565, 12. ſeqq.
Utrum recte lædenti detur Electio, læſionem emendare, an contractum velit reſcindere? 569, 24. 25. 26.

Digitized by Google

Lædentis Emtoris & Venditoris officium. 569, 27. 28.
An pignus, ob læſionem contractu reſoluto, expiret? 570, 28. 29.
An Emtor lædens pretium præciſe ſupplere teneatur, ſi res reſtitui nequeat? 570, 31. 32.
Obligatio ad emendandam læſionem enormem caſu fortuito non tollitur. 571, 32. 33.
An ob enormem læſionem transactio qveat impugnari? 673, 19.
Qvalis læſio intelligatur, qvoad minores reſtituendos. 838, 6.
Læſio quævis circa Diviſionem hæreditatis eveniens emendari debet? 972, 13 14.

Lætitia publica.

Eo pertinent in pagis Encænia aliaq; Convivia, 1009, 12.
Lætitia publica plenius nonnihil explicata. 1367, 1. ſeqq.
Lætitia amicus naturæ humanæ affectus eſt. 1367, 1.
Ejus variæ ſunt ſpecies, ſed plerarumque magnus eſt abuſus. 1367, 2. 3.

Laici.

Num Conciliis intereſſe qveant? 1129, 8. 9.
In quibus cauſis forum in Conſiſtoriis ſortiantur. 1134, 11. ſeqq.

Landſasſius.

Sumitur vel pro ſubdito in genere, vel honoratiore. 994, 5. ſeqq.
Varie diſtingvuntur Landſaſſii, inprimis in Schrifft- & Amtſaſſios. 995, 8. ſeqq.
Landſaſſiorum honoratiorum indoles & Jura. 1010, 15. ſeqq.

Latrocinium.

Eſt homicidium qualificatum. 308, 18.

Laudemium.

Olim erat quinquageſima pretii vel rei pars, hodie ejus quantitas varia. 371, 13.
Num a Magiſtratu reſtituendum, ſi contractus ob læſionem reſcindatur? 570, 30.
Laudemii ſolutio Inveſtituræ renovationem comitari ſolet. 1486, 15.
Laudemii quantitas. ibid.
Qvibus caſibus ſit ſolvendum, ibid. 16.
Laudemii intuitu datur Domino Actio cum hypotheca tacita. 1486, 17.
Num Domino intuitu Laudemii competat prælatio? 1487, 17.

Lectus.

Lecti, qui in diverſoriis in uſum viatorum habentur, Geradæ non annumerantur. 1352, 27.

Legatarius.

Habet tacitum pignus in bonis defuncti non legatis. 416, 6.
Num recte legata conditionalia, legatario ante exiſtentem conditionem mortuo, non transmittantur ad hæredes? 978, 9.
Qvænam legatario competant Actiones. 978, 10. ſeqq.

Legatum.

An valeat, ſi quis rem ſuam, quaſi alienam legaverit? 29, 41. 42.
Differentia inter Legata & Conventiones. 201, 30.
Qvatenus in Legato præſtanda Evictio? 574, 9.

Legata

Legata regulariter ſolus fideicommiſſarius hæres ſolvere debet. 889, 19.

Legatorum materia generaliter tradita. 893, 1. ſeqq.

Legati diverſimode accepti natura. 893, 2.

Legatorum genera antiqua ſunt ſublata. 894, 3.

Cum Legato coincidunt fideicommiſſa ſingularia, nec ſeparatim tractari debent. 894, 4. 5.

Legatum relinquitur voluntate vera & ſeria, error in demonſtratione & cauſa impellente eſt innoxius. 894, 6. 7. 8.

Legat, qui teſtandi Jus habet, iis qui capere poſſunt ex teſtamento, etiam incertis & pauperibus. 895, 9. 10. 11.

Qvoad Legata obtinet Jus accreſcendi. 896, 12. 13. 14. 15.

Legari poteſt ab omnibus, qui a teſtatore aliquid acceperunt. 897, 16.

Qvæ res legari poſſint, vel non. 897, 17. ſeqq.

Legatorum duæ ſunt ſpecies, Liberationis & Dationis. 899, 21.

De Legatis Liberationis. 899, 22. 23. 24.

An res propria poſſit legari? 900, 25.

Legari poteſt certa ſpecies, quantitas & genus, res ſingulares & univerſales. 900, 26. 27.

Legatur non tantum Dominium, ſed & alia jura, realia & perſonalia legantur. 901, 29. 30. 31.

Si plures ſint hæredes, & unius res legetur, utrum ad omnes onus Legati præſtandi tranſeat? 902. 31.

Ex Legato rei alienæ oritur Jus perſonale. 902, 32.

Legatum rei alienæ quatenus deſtruat Dominium acquiſitum. 902, 33.

Pretium rei alienæ legatæ, & a legatario emtæ, num peti poſſit? 902, 34.

Qvid in Legato Feudi & rei litigioſæ legatum cenſeatur? 903, 35.

Legatum rei legatario propriæ aut debitæ regulariter eſt inutile, niſi certo reſpectu res ad legatarium non pertineat. 903, 36. 37. 38.

Legatum debiti putativi expreſſa quantitate validum eſt. 904, 39.

Modus legandi legalis quis ſit? 904, 40

Modus legandi arbitrarius in ordine & adjectione diei, conditionis & modi conſpicitur. 904, 41.

Dies legatis adjecta obſervanda eſt. 905, 41.

Legatis adjecta conditio quid operetur. 905, 42. ſeqq.

Legati modalis natura & effectus. 906, 47.

Ex Legato qvænam jura oriantur. 907, 48.

Qvo ſenſu ex legato tacitum pignus competat? 907, 49.

Qvatenus ex Teſtamento ob agnationem ſui hæredis rupto legatum debeatur? 909, 6.

Hæredum fraus Legatariis non obeſt. 912, 17.

Legata aliquando vel in totum vel ex parte non valent, quod pluribus exponitur. 914, 1. ſeqq.

Legata tolluntur in totum per ademtionem verbalem, quæ probanda. 914, 2. 3.

Legatum num adimatur rei legatæ alienatione? 915, 4.

Legati ademtio colligitur ex nominis exactione, acceptilatione, capitalibus inimicitiis, ademtione modi, & rei legatæ mutatione. 915, 5. 6, 7.
Si fideicommiſſum a legatario relictum, fideicommiſſario adimatur, cui debeatur? 915, 6.
Ademtionis legati objectum & effectus. 9 6, 8.
Legatum quomodo tollatur translatione. 916, 9. 10.
Legatum eſt invalidum ob obſcuritatem, ut & poteſtatis aut Voluntatis defectum. 917, 11.
Legatum infirmatur Voluntate legatarii ac Autoritate legis poſitivæ. 917, 12. 13.
Legatum tollitur ob Legatarii indignitatem, 918, 14.
Legata pro parte minuit L. Falcidia. 918, 15. ſeqq.
Petitio legati etiam jure novo approbationem Teſtamenti inofficioſi infert. 964, 22. 23.
Legatorum acceptatio plenius expoſita. 976, 1. ſeqq.
Legati acquiſitio legalis voluntate legatarii perficitur. 976, 2.
Legatum purum, & in diem, a tempore mortis, conditionale vero, ab exiſtente conditione, ipſo jure acquiritur, ſed accedente agnitione indiſtincte a tempore mortis fit acquiſitio. 976, 3. 4. 5.
Legati agnitio præſupponit aditionem hæreditatis. 977, 6.
Legatum purum & in diem in hæredes transmittitur, non vero conditionale. 977, 7.
Legata conditionalia quando in hæredes tranſeant? 978, 8.
Legata conditionalia num recte legatario ante exiſtentem conditionem mortuo, ad hæredes non transmittantur? 978, 9.
Agnitionis legati effectus. 978, 10.
In legatis a tempore moræ debentur fructus & uſuræ. 979, 14.
Circa legata quæ culpa præſtanda? 980, 15.
Num cautio qvoad legata adhuc ſit in uſu? 980, 17.
Legati & mortis cauſa donationis comparatio. 985, 13.
Legata minus ſolenniter relicta valent, ſi Eccleſia *hæres inſtituta*. 1238, 12.
Legatum Feudi quem habeat Effectum. 1470, 19.

Legatus.

Legati ſunt ſancti & inviolabiles. 304, 3.
An nobili legato credendum ſit, ſine literis credentialibus. 1035, 14.

Leges Eccleſiaſticæ.

Singularia qvoad eas. 49, 68. ſeqq.
Earum conditio in Germania diverſa. 50, 74. ſeqq.
Utrum conſilium Schilteri, de Codice Juris Eccleſiaſtici conficiendo ſit utile? 51, 78.
An ſalus æterna pro earum ſcopo haberi queat? 52, 79.

Leges Germaniæ.

Qvæ comprehendantur ſub hoc nomine? 3, 9.
Sunt vel domeſticæ vel extraneæ. ibid.

Leges

Digitized by Google

Leges in Germania natæ, non debent in excolenda Jurisprudentia fundamenti loco ſupponi. 10, 34.
Earum indoles, diverſitas & hiſtoria prolixius expoſita. 35, 17. ſeqq.
Legum Germanicarum antiquarum oblivio & valor hodiernus. 44, 53. ſeqq.
Cur leges Germaniæ conſvetudinis nomine plerumque veniant? 46, 58.
Hodie leges Germaniæ quadruplicis generis ſunt, univerſales, generales, ſpeciales & ſpecialiſſimæ. 47, 62.
Comparatio legum civilium, feudalium & Eccleſiaſticarum. 49, 68.
Cum Jure Canonico comparantur. 58, 28.
Legum Germaniæ cum Jure Romano comparatio quoad autoritatem. 66, 26.
Num ſint ex Jure Romano ſupplendæ, declarandæ & reſtringendæ? 72, 24. ſeqq.
Si diſſentiant a Juribus extraneis, an recte dicantur ab his correctæ? 74, 29.

Legitima.

An uſusfructus Legitimæ patri poſſit adimi? 970, 14. ſeqq.
An & qvatenus cum Trebellianica legitima poſſit detrahi? 888, 14.
Legitimæ plenior explicatio. 964, 25. ſeqq.
Ejus natura & fundamentum. 964, 25.
Qvibus & quomodo ſit relinquenda, 964, 26.
Ejus qvantitas. 965, 27.
Qvoad legitimam augendam vel minuendam, quinam liberi partem faciant. 965, 28.
In legitima conſtituenda quomodo numerentur Nepotes? 965, 29. ſeqq.
Pro rata legitimæ liberi ferunt onera hæreditaria. 966, 32.
Legitima ſupplenda, ſi non tota relicta eſt. 966, 33.
Pro legitima conſequenda quæ remedia competant? 967, 34.
Pro legitimæ ſupplemento competit hypotheca tacita. ibid.
Legitima quando ex Feudo peti qveat. 1449, 24.
An propter legitimam filiabus competat tacita hypotheca in Feudo? 1454, 8.
An liberi ratione legitimæ aliis creditoribus patris feudalibus præferantur? 1458, 6. 7.
Bona feudalia in legitimam non imputantur. 1479, 19.

Legitimatio.

Liberorum legitimatio ex fictionibus neque deducenda neque oppugnanda eſt. 97, 21. ſeqq.
Legitimati per ſubſequens matrimonium an jure primogenituræ gaudeant? 97, 22. ſeqq.
Ex conjugio invalido nati etiam ſunt legitimi. 716, 29.
Aut ex mox contracto. 774, 4.
Legitimatio plenius expoſita. 793, 1. ſeqq.
Mero jure naturali eſt incognita. 793, 2.
Fit Jure Romano tribus modis. 794, 3.

Jus

Jus legitimandi hodie eſt penes Cæſarem & Status Imperii. 794, 4.
Hodie quivis illegitimi legitimantur. 794, 5.
Legitimationis effectus. 795, 6.
Imperantes ſine legitimationis actu, illegitime natos pro recte natis habere poſſunt. 795, 7.

Leguleji.

JCti Titulum ſibi vindicant. 3, 8.
Ex ſpecialibus generalia effingere ſolent. 6, 18. 17, 61. 18, 64.
Veritates propriis ſuis principiis ſuffultas, ex legibus poſitivis repetunt. 10, 32.
Jurisprudentiæ diſcendæ tempus jure Romano ſtatutum aſſignant. 13, 44. ſeqq.
Morbos Jurisprudentiæ mediis inhabilibus tollere conantur. 14, 49.
Sanctiones nonnullas juris Romani ſine cauſa extollunt. 25, 21.
Species Legum a Statu Reipublicæ dependentes a Romanis repetunt. 34, 13.
Allegationem jurium tædioſam introduxerunt. 57, 21. 63, 14
Liberorum populorum leges ad Romanas Diſtinctiones exigunt. 68, 7.
Emendandæ Jurisprudentiæ parum ſunt apti. 72, 22.
Legulejorum Regulæ, quoad autoritatem & interpretationem jurium in Germania occurrentium. 72, 23. ſeqq.
Fictionibus delectantur, eaſque extollunt. 96, 18.
In Actionibus Forenſibus diſtinguendis ultra modum ſunt ingenioſi. 154, 21.
Ex captatione verborum Contractus & Actiones aſſerunt. 376, 24.
Ipſum Jus faciunt quodammodo omnipotens. 662, 36.
Inſtituta Germanica ex Jure Romano male explicant. 1052, 14. 1053, 18.
Male nonnunquam interpretantur ac Controverſias inanes movent. 1118, 18.
Rem non adeo obſcuram magis involvunt. 1280, 1.
Circa excurſiones pabulatorias amiſſionem Dominii privati, ex ficta quadam traditione repetunt. 1356, 14.
Quævis Romana, improba licet ac inepta magni æſtimant. 1358, 21.
Inſtituta aliarum gentium ad Principia Juris Romani fruſtra exigunt. 1404, 4.
Obſoleta inſtituta Longobardica, Germaniæ male applicant. 1481, 26. 27. 1500, 4.

Lenocinium.

Quid ſit, & quæ ejus pœna. 771, 21.
Lenonum commercia ferenda non ſunt. 1210, 21.

Levis notæ Macula.

Ea laborantes ſunt teſtes integræ fidei. 261, 4.
Ejus indoles & effectus. 320, 24.
Ejus commentum cum Regulis Socialitatis non congruit. 1023, 6.

Leuteratio.

Ejus natura & effectus. 1576, 20.
Poteſt etiam per alium interponi, ac interpoſita alteri litiganti fit communis. 1576, 21.
Regulariter in omnibus cauſis locum habet,

Digitized by Google

habet, niſi ei ſit renunciatum. 1576, 22.
In quibus cauſis locum non habeat. 1577, 22.
Ejus interponendæ & proſequendæ tempus & modus. 1577, 23. 24.
Leuterationis frivolæ vel contumaciæ circa ejus proſecutionem commiſſæ pœna. 1577, 25.
Remedia ſuſpenſiva juſtitiæ adminiſtrationem impediunt, 1578, 29.

Lex.

Diſcrimen Legum publicarum & privatarum. 8, 28. ſeqq.
Legum hiſtoria Jurisprudentiæ privatæ fundamentum. 12, 43.
Legis natura & varietas plenius tradita. 32, 1. ſeqq.
Legis naturalis indoles & varietas. 32, 3.
Divinæ poſitivæ indoles & varietas. 32, 4. ſeqq.
Humana an recte diſtinguatur in univerſalem & particularem. 33, 8.
Legum ſcriptarum & conſvetudinis comparatio. 81, 26. ſeqq.
Legum fictiones dupliciter accipiuntur. 93, 2. ſeqq.
Legum diverſarum conflictus, earumque in exteros valor, prolixe expoſitus. 100, 1. ſeqq.
Leges Territoriorum dicuntur Statuta, vocabulo latius ſumto. 100, 3.
Legum effectus ſunt res morales aut incorporales. 116, 1.
Leges, quæ lubrica rerum diſcrimina ſectantur, vitio laborant. 124, 35.
Legum interpretatio & applicatio generaliter tradita. 160, 1. ſeqq.
Poſita ratione, ponitur diſpoſitio, & negata ratione ceſſat Lex. 166, 27.
Leges humanæ actus hominum licitos triplici modo temperare ſolent. 194, 5.
Cur leges de Præſcriptionibus tam variæ, & quomodo emendandæ? 240, 36. 37.
Lex, qvatenus probanda ſit. 250, 11.
Leges, ludos prohibentes, ſolent eſſe exigui effectus. 530. 12.
In ſucceſſionibus, cujus loci leges obſervandæ. 853, 36. 37.
Ordinationum politicarum finis cum Epicriſi. 1036, 19.
Si fundus & flumen molendini ad diverſa territoria pertineat, in ejus jure dijudicando, prioris Territorii leges ſunt obſervandæ. 1096, 14.
Leges privatas Imperans merito aliquando contra ſe admittere tenetur. 1116, 10.

Lex Anaſtaſiana.

Limitat venditiones Nominum. 463, 17.

Lex Aquilia.

Ejus pœna in vulneratione liberi hominis locum habere nequit. 304, 5.
Utilis L. Aquiliæ Actio dici poteſt Actio, qua Werigeldum in Saxonia ob vulnerationem exigitur. 305, 6.

Lex Cincia.

Nunquam in Germania recepta. 1512, 24.

Lex Commiſſoria.

Ejus indoles & effectus traditur. 470, 19. ſeqq.
Pacta ei affinia. 472, 26. 27.

Lex Cornelia.

Ejus Fictio ex inepta gratificatione ſumſit originem. 109, 37.

Lex Falcidia.

Qvid ſit? 918, 15.

Vide: Qvarta Falcidiæ.

Lex Rhodia de Jactu.

Ejus fundamentum & uſus. 301, 12.

Qvid hac lege ſit cautum. 1340, 4.

Qvæ requiſita periculi ad jactum ſint ſufficientia. 1341, 5.

Qvando jactus recte fiat? 1341, 6.

Depulſo periculo, damnum ex jactu veniens eſt reſarciendum. 1341, 7.

Ad collationem ad jactum in mari factum, faciendam, requiritur, ut periculum fuerit verum, fatale, commune, ac ejectione & amiſſione depulſum. 1341, 8. ſeqq.

Ob jactum Contributionis neceſſitas, modus, objectum & media. 1343, 13. 14. 15.

Lex Salica.

A Francis condita circa annum 422. 38, 27.

Libellus.

In Actione hypothecaria rectius alternative, quam pure concipitur. 409, 15. 1521, 12. ſeqq.

Qvomodo ille in querela enormis læſionis formandus ſit. 568, 24.

Libelli Actionis explicatio prolixior. 1518, 1. ſeqq.

Libellus ſupplex & Actionis offerri ſolet in proceſſu ordinario. 1518, 1.

Qvomodo dividatur. 1519, 2.

Libellus conſtat exordio & propoſitione. 1519. 3.

In ejus propoſitione referri ſolet jus generale, quod tamen rectius omittitur, & factum ac jus ſpeciale traditur. 1519, 4.

Num in libello expreſſio cauſæ remotæ & nominis actionis ſit utilis aut neceſſaria? 1519, 5. 6.

Libelli concluſio continere debet petitionem indoli Proceſſus convenientem. 1520, 7.

Clauſulæ libello adjici ſolitæ, qvatenus utiles aut inutiles ſint. 1520, 8.

Libelli ineptitudo non temere admittenda. 1520, 9.

Libellum ineptum faciunt obſcuritas & incertitudo, hinc libellus generalis, cauſa petendi deſtitutus, & alternativus admitti non ſolet. 1521, 10. 11.

Libellum etiam ineptum faciunt Contradictio & Cumulatio Actionum non compatibilium. 1522, 14. 15.

Libelli mutatio qvatenus permiſſa. 1522, 16.

Liberatio.

Qvando debitor ipſo jure, vel ope exceptionis liber eſſe dicatur? 90, 27. ſeqq.

Liberi.

Num reſtituantur contra Parentes? 174, 15.

Interdictum de liberis exhibendis & ducendis eſt ſpecies interdicti Utrubi. 227, 20.

Liberorum teſtimonium in cauſis parentum qvatenus admittatur. 263, 9.

Liberi in bonis patris habent tacitum pignus. 415, 4.

Filiifam. ex mutuo non obligantur ob

Digitized by Google

ob SCtum Macedonianum. 493, 6. 7. 8.

Liberi in poteſtate patria exiſtentes, patri donare nequeunt, & vice verſa. 498, 9. 10. 11.

An liberi revocare poſſint donationem a patre factam? 500, 16. 17.

Ob peculium liberis conceſſum pater conveniri poteſt. 557, 21. ſeqq.

Liberorum furtum quomodo hodie puniatur, 595, 3.

Creditor, liberos pignori accipiens, quomodo puniatur. 634, 9.

Liberi ex conjugio invalido nati ſunt legitimi. 716, 29.

aut ex mox contracto. 774, 4.

Qvale jus patri competat in liberorum perſonas & res. 775, 7. ſeqq.

Liberi a parentibus ſunt agnoſcendi & educandi. 778, 1. ſeqq.

Filiatio aliquando controverſa eſt inter parentes & liberos, aliquando inter Conjuges, aliquando inter conjuges & extraneos. 779, 1. ſeqq.

Filiatione controverſa opus eſt nonnullis prudentiæ remediis & probatione, quibus veritas eruatur. 781, 9. ſeqq.

Qvibus conjecturis filiatio probetur. 782, 12. ſeqq,

Qvo ſenſu conditio probandæ filiationis in poteſtate filii non eſſe dicatur in L. 83. d. Condit. & Demonſtr. 783, 16.

Liberi a parentibus alendi ſunt, etiam illegitimi. 784, 18. ſeqq.

A quo liberi ſoluto matrimonio educari debeant. 784, 21.

Liberi aliquando parentes alere debent. 785, 23.

Peculia liberorum plenius explicata 786, 1. ſeqq.

Liberi in domo patris operas ſerviles vel ancillares præſtantes, quando mercedem petere queant? 804, 13.

Liberis ex lubrico ætatis contra parentes non datur reſtitutio. 840, 10.

Liberi ſive deſcendentes quomodo ſuccedant. 847, 12. ſeqq.

Circa remotiores tres caſus diſtinguendi. 847, 13.

Succeſſio pertinet ad liberos legitimos & naturales, legitimatos & adoptivos. 848, 15.

Liberi a deſponſatis nati in Saxonia jus ſuccedendi habent. 848, 15.

Liberorum illegitimorum & ſpuriorum ſucceſſio. 848, 16. 17.

In liberorum ſucceſſione Jure Saxonico diſcrimen habetur, rerum Geradicarum & Expeditoriarum. 848, 17.

Qvando liberi legitimi a ſucceſſione parentum excludantur. 849, 18.

Liberorum conſideratio voluntatem fideicommittendi reſtringit. 886, 7.

Liberi cum Trebellianica etiam deducunt legitimam. 888, 14.

Liberorum nativitate teſtamentum hodie rumpitur. 909, 5.

Inter liberos Suitas non adeo attendi hodie ſolet. 939, 3.

Qvando liberi adire poſſint hæreditatem. 945, 23.

Qvomodo liberi hæreditatem parentum repudiare queant. 947, 30.

An liberis Jus adeundi hæreditatem parentum ad 90. annos ſalvum ſit? 947, 31.

Digitized by Google

Qvibusnam liberis detur querela inofficioſi teſtamenti. 959, 6.

Qvinamliberi quoad augendam vel minuendam legitimam partem faciant. 965, 28.

Liberi pro rata legitimæ ferunt onera hæreditaria. 966, 32.

Num in liberos tranſeat Nobilitas? 1032, 5. 1034, 13. 1036, 17.

Liberi in concurſu creditorum habent jus tacitæ hypothecæ cum privilegio prælationis. 1303, 13.

An liberi feudum a patre alienatum revocare poſſint? 1438, 11. 12.

Liberi in Feudo ſuccedentes, hæreditatem allodialem & feudalem ſeparare nequeunt. 1473, 21.

Circa liberos qvatenus pater teſtari queat, in Feudo vel novo vel antiquo. 1476, 7. ſeqq.

Filius in allodio exhæredatus, ex feudo debita patris nihilominus exſolvere tenetur. 1478, 16.

Feudum donatum ob ſupervenientiam liberorum revocari poteſt. 1490, 7.

Felonia patris qvatenus noceat liberis. 1493, 20. 1494, 24.

Liberi Naturales.

His an pater quaſi pupillariter ſubſtituere poſſit? 883, 18.

Libertas.

Libertatis civilis natura in quo conſiſtat. 180, 11.

Libertatis doctrina generalis. 309, 1. ſeqq.

Libertas pro facultate naturali & morali accipitur. 309, 1.

Libertas phyſica eſt principium actionum humanarum. 309, 2.

Libertatis moralis objectum ſunt actiones licitæ in ſtatu naturali & civili. 310, 3. 4. 5.

Libertatis reſtrictio ſervitutis nomine quandoque venit, quæ aliquando honoratiori titulo exprimitur. 310, 6. 7. 8. 9.

Libertatis variæ ſpecies recenſentur, 312, 10. ſeqq.

Libertatis oppoſita ſunt licentia & injuſta ſervitus. 313, 15. ſeqq.

Libertini.

In Germania proprie non occurrunt. 996, 11.

Libri Mercatorum.

Semiplene probant. 256, 13.

Licentia.

Ejus indoles. 313, 16.

Licentiatus.

Licentiatura eſt ſecundus dignitatum Academicarum gradus. 1257, 2.

Licentiatorum juribus non fruitur, qui non eſt renunciatus. ibid.

Licentiati etiam creantur in Facultate Philoſophica. ibid.

In Academia quadam examinatus, & licentiam conſecutus, alibi Doctoris Titulum, ea diſſentiente, aſſumere nequit. 1260, 14.

Licitatio.

Ex confuſione Emtionis ſub Addictione in diem, & ſubhaſtationis, in Saxonia enatum eſt jus primæ licitationis. 470, 18. 1583, 15.

Ex prima licitatione oritur jus protimiſeos. 1583, 15.

Licitationis tempore durante quid liceat debitori & licitatori. 1583, 16.

Licitantur aliquando Creditores, vel

ut

ut extranei, vel ut creditores, & poſteriore caſu, ſi rem conſequatur creditor, debitor habet jus luendi. 1584, 18.

Lictor.

Lictores non ſunt infames. 317, 12.

Lignandi Servitus.

Qvid involvat. 1085, 24.

Linea.

Qvid & qvotuplex ſit. 719, 6.

Linea eſt complexus perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium. 1470, 11.

Lineæ propinquitas in ſucceſſione feudali ex æquitatis ratione attenditur. 1470, 12. 13.

Si in proximiore linea plures exiſtant, gradu potiores in ſucceſſione feudali præferuntur. 1471, 14.

Num deficiente linea paterna, inter remotiores etiam proximitas attendi debeat? 1471, 15. 16.

Linealis ſucceſſionis Regula generalis. 1472, 17.

Linea deficiente, ſucceſſio ex gradus proximitate definienda eſt. 1472, 18.

Linealis Succeſſio fruſtra a nonnullis rejicitur. 1472, 19.

Lipſia.

Lipſia a Theodorico, Marchione de Landsberg Schrifftſaſſitatem cenſetur acquiſiviſſe. 996, 10.

Statuta Lipſienſia non pertinent ad eos, qui degunt in diſtrictu, qui der Roſenthal dicitur. 1017, 11.

Academiæ Lipſienſis Singularia nonnulla. 1250, 11. 1252, 19. 1253, 20. 21. 1254, 23. 24, 25. 26, 1255, 28, 29. 30.

Litera Arreſtatoria.

Steck-Briefe, earum uſus. 1610, 13.

Litera Natalitia.

De quo teſtentur. 782, 12.

Eas accipiunt per ſubſequens matrimonium legitimati. 795, 6.

Literati.

Strepitu opificum non ſunt turbandi. 475, 5.

Literatorum Academicorum varietas plenius explicata. 1250, 9. ſeqq.

Eorum privilegia. 1251, 15.

In Academiis domicilium & forum generale habent. 1255, 27. 28.

Literarum commercia qua ratione inſtituenda. 1319, 6. ſeqq.

Litigioſum.

Vide: Res litigioſa

Litis Conteſtatio.

An, & qualem involvat objectio exceptionis peremtoriæ. 663, 40. 41.

Non recte habetur pro quaſi-Contractu. 665, 2. 3.

Ob litem conteſtatam, mortuo Domino, munus Procuratoris hodie non continuatur, ſed ob mandatum in hæredes extenſum. 1515, 34.

Litis conteſtatio in genere expoſita. 1531, 1. ſeqq.

Ejus indoles. 1531, 1.

Non eſt quaſi-Contractus, nec novatio, nec producit actionem judicati. 1532, 2.

Litis conteſtatio dicitur etiam ſola rei reſponſio. 1533, 3.

Qvotuplex ſit. 1532, 3. 4.

Num ſit initium Judicii? 1533, 5.

Num ſolennis L. C. ſit neceſſaria? 1533, 5.

Digitized by Google

In Saxonia ſpecialis litis conteſtatio in proceſſu ordinario requiritur, & quid de Sanctione iſta judicandum ſit. 1533, 6. 7.
Actiones reddit perpetuas & tranſitorias. 1534, 8.
Interrumpit præſcriptionem, inducit litis pendentiam, exceptiones dilatorias excludit, & procuratorem facit Dominum litis. 1534, 9.
Litis conteſtationis intuitu, occurrit alienatio judicii mutandi cauſa facta, & rei litigioſæ. 1534, 10. ſeqq.
Num per eam qualitas ſeu vitium litigioſi producatur? 1535, 12. ſeqq.
Qvatenus ob exceptiones dilatorias omitti qveat? 1547, 11.
In cauſis ordinariis, ſub pœna nullitatis litis conteſtatio ſententiam præcedere debet. 1567, 5.

Litis Denunciatio.

An omiſſa litis denunciatio ſemper culpam arguat? 576, 15. 16.
Ejus faciendæ tempus, modus & effectus. 576, 17. 18.
Litis denunciatus, qui pro confeſſo & convicto declaratus eſt, circa definitivam ſententiam intervenire poteſt. 1540, 10.
Ejus natura, modus & effectus. 1540, 12.

Liturgia.

Liturgiæ ſive cultus divini explicatio generalis. 1191, 1. ſeqq.
Cultus divinus quid ſit, & quomodo diſtinguatur. 1191, 1. 2.
Cultus divinus externus quomodo diſpeſcatur. 1191, 3. 4.
Cultus publici tres ſunt partes, 1192, 5.
Ad cultum homines non ſunt cogendi. 1193, 9.
Ejus externa directio ad Imperantem pertinet. 1193, 10.
Ejus modus Ordinationibus recte definitur. 1193, 11.
Cantiones & preces publicæ quomodo debeant eſſe conceptæ, & pro qvibus inſtituantur. 1193, 12. 13.
Cultus divini clauſula ſolennis, norma & emendatio. 1195, 17.
Liturgiam Patronus ordinare nequit. 1195, 17.
Pars Liturgiæ eſt Baptiſmus, generaliter expoſitus. 1196, 1. &c.
Non minus etiam ad Liturgiam pertinet Sacramentum Euchariſtiæ plenius explicatum. 1201, 1. ſeqq.
Illud antecedit Confeſſio auricularis, quæ adeo etiam partem liturgiæ conſtituit, de qua plene agitur, 1207, 1. &c.
Sigillum Confeſſionis in quo conſiſtat. 1215, 30. 31.
Die Sabbathi an nundinæ recte habeantur. 1274, 9.
Liturgiæ, quæ ob res proſpere evenientes, in bello ſolet inſtitui, uſus & abuſus. 1362, 36.

Locatio, Conductio,

Actio locati, a locatore ſucceſſori ſingulari cedi nequit. 460, 8.
Ejus natura & varietas. 474, 1.
Perficitur ſolo conſenſu expreſſo. 474, 2.
Qvando, & ad quod tempus tacite renovetur. 474, 3. 4.
Qvinam locare & conducere poſſint. 475, 5.

A parte

Digitized by Google

A parte locatoris in hunc contractum deducuntur res omnis generis, & operæ licitæ. 475. 5. ſeqq.

A parte conductoris requiritur merces. 476, 10. 11.

Ejus Accidentia & effectus. 477. 11. 13.

Actio conducti quid ſit, & exigat? 477, 14. ſeqq.

Conductor compenſatione & retentione uti poteſt, 479, 20.

Actio locati quid ſit, & quid ea exigatur. 479, 21. ſeqq.

Locationis contraria. 482, 35. ſeqq.

Qvando locator & conductor ante tempus recte diſcedat. 483, 37. 38.

An ſubſellia Eccleſiaſtica perſonalia poſſint locari? 1159, 12.

Inter Præfectos Poſtarum & peregrinatores initur contractus Locationis. 1321, 14.

Locator.

Locator prædii habet pignus tacitum. 416, 7.

Locus.

Locus aliquando pactis adjicitur, cujus effectus oſtenditur. 582, 2. ſeqq.

An Actio alibi quam in loco ſolutioni deſtinato, inſtitui poſſit? 582, 2. 3. 4.

Actione alibi inſtituta, intereſſe actoris & rei obſervandum. 582, 5.

Creditor rem debitam alibi recipiendo intereſſe quandoque remittit. 583, 6. 7.

Lotaria.

An per Lotarias pauperibus recte ſuccurratur? 532, 20.

Qvid ſit? 532, 21.

Lotteriæ ad ſuccurrendum pauperibus inſtitutæ non vitiantur ſpe lucri. 1378, 11.

Lucrum.

An concurſu duarum cauſarum lucrativarum altera obligatio tollatur? 677, 15.

Luctus.

Defunctus per aliquod tempus lugeri ſolet. 937, 23.

Ludus.

Qvid ſit? 527, 2.

Ejus varietas. 528, 3.

Ludi artis an ſint liciti? 528, 4. 5. 6.

Ad exigendum promiſſum datur condictio ex moribus. 529, 6.

Ludi Jure Civili prohibiti 529, 7. 8.

Qvid circa prohibitionem moribus obtineat? 529, 9. 10. 11.

Prohibitiones ludorum ſolent exigui eſſe effectus. 530, 12.

Ludus prohibitus eſt delictum ambiguum. 634, 8.

M.

Magia.

Qvid ſit, & quæ ejus ſpecies. 1225, 33.

Qvoad ejus probationem principium aliquod iniquum inculcari ſolet. ibid.

Qvomodo puniri debeat. 1225, 34.

Magiſter.

A Magiſterii Candidatis in Academiis nonnullis exigi ſolet juramentum, ratione nativitatis legitimæ. 782, 12.

Magiſterium eſt ſummus Dignitatum Academicarum Gradus. 1257, 3.

Magi-

Magiſtri olim dicti Doctores Theologiæ. ibid.
Magiſtri nomen Philoſophis remanſit. ibid.

Magiſter navis.

Negotiationi maritimæ præponitur. 555, 13.
Contrahere tenetur juxta voluntatem exercitoris. 555, 15.
Ex ejus contractibus tam ipſe, quam exercitor conveniri & agere poſſunt. 555, 16.

Magiſtratus.

Qvando Magiſtratibus competat reſtitutio in integrum. 172, 7. 8 9. 10.
Qvi jus novum & iniquum ſtatuit, eodem jure uti debet. 291, 16.
Injuſte judicans, num eodem jure uti debeat? 293, 21.
Nequit exigere Werigeldum deficientibus occiſi hæredibus. 305, 9.
An reſciſſio contractus ob læſionem Magiſtratui, qui ejus occaſione aliquid accepit, obſit? 570, 30.
An ei competat jus in res furtivas? 591, 17.
Ejus quoad tutelam & curam officium. 831, 17.
Hodie Magiſtratus bona vacantia conſequuntur. 853, 35.
In compenſationem onerum jurisdictionalium. 1011. 18.
Magiſtratus municipalis olim in municipes jurisdictionem non videtur habuiſſe. 1017, 14.

Majeſtas.

Crimen læſæ Majeſtatis plenius explicatum. 997, 14. ſeqq.
Status Imperii Germanici Majeſtatem habent. 998, 18.

Majoratus.

Qvaliter in Feudis obtineat? 1465, 15.

Majorennis.

Qvando Majorennitas contingat. 830, 13.
Ex privilegio talis, an reſtituendus in integrum? 838, 5.

Mala fides.

Qvid ſit? 235, 16.

Mancipium.

Mancipiorum infidelium liberi, invitis parentibus, non ſunt baptizandi. 1197, 4.
Mancipiorum ſervitus baptiſmo non tollitur. 1200, 15. 16.

Mandans.

Obligatur mandatario ad indemnitatem, ſub hac quid contineatur. 504, 12. 13.

Mandatarius.

Qvatenus ejus actiones imputari debeant mandanti? 21, 12.
Obligatur ad mandati executionem legitimam, item ad damni voluntarii præſtationem, acceptorum reſtitutionem & uſuras. 503, 8. ſeqq.
Ei competit Actio Mandati contraria. 504, 12. 13.

Mandatum.

Actione mandati repetit partem correus debendi, ab altero, qui ſolidum ſolvit. 214, 19.
In homicidio commiſſo mandans & mandatarius ultimo ſupplicio afficiuntur. 307, 16.
Si injuria mediate facta, mandans & mandatarius tenetur. 321, 3.
Mandati natura & varietas. 501, 1. 2.
Utilitatem tertii reſpiciens, an hodie valeat? 501, 2.

Digitized by Google

Eſt negotium gratuitum. 501, 3.
Qvi mandare poſſint, & num mandatarius? 502, 4.
Qvæ negotia mandari poſſint. 502, 5.
Qvibus modis ſolvatur. 504, 14.
Ejus affinia ſunt Commendatio & conſilium. 505, 15.
Proxeneta in conciliando mutuo, fines mandati excedens, mandantem obligat. 1298, 10.
Mandato conſtituitur Advocatus. 1511, 20. & Procurator Judicialis. 1513, 26,
Circa mandatum Procuratoris judicialis fori uſus nimis ſcrupuloſus. ibid.
Vide: Indoſſamentum.

Mare.

Qvoad Maris Dominium ſententia Romanorum. 329, 7. 8.
Maris Dominium quouſque duret. 345, 14.

Maritus.

Marito datur pignus tacitum in bonis ejus, qui dotem promiſit. 416, 6.
Marito competit poteſtas vel Imperium in uxorem, ſed ad facultatem verberandi non extenditur. 715, 25.
Mariti officia alia in uxorem. 715 26.
Lucratur fructus dotis, non vero alias acceſſiones. 731, 11.
Qvatenus res dotales alienare poſſit. 731, 12. ſeqq.
In rebus dotalibus, reſtitutioni obnoxiis, præſtat culpam, ſed non caſum fortuitum. 734, 15.
Eſt in Saxonia uſufructuarius omnium uxoris bonorum. 736, 21.
Marito ejuſque liberis competit beneficium competentiæ ratione Dotis reſtituendæ. 748, 5.
Soluto matrimonio ex bonis uxoris quid conſequatur. 748, 7. 8.
Uxorem in adulterio occidens lucro dotis excidit. 764, 24.
Ejus autoritate quando uxores agere qveant. 833, 5.
Jure Saxonico eſt uxoris hæres mobiliaris. 856, 5.
Lucratur in Saxonia dona nuptialia. 856, 5.
In ejus præjudicium uxor de mobilibus teſtari nequit. ibid.
Si inops ſit, an portionem conſequatur ex bonis uxoris immobilibus, ſi nulla mobilia relinquat? ibid.
Res Geradicas tantum quaſdam conſequitur. 857, 6.
Qvatenus ei uxor Geradam donare & vendere poſſit? 857, 6. 7.
Qvaliter in judicio pro uxore ſua comparere poſſit? 1516, 36. 37.

Mater.

Qvo ſenſu certa ſit? 781, 11.
An prolem aliis lactandam committere poſſit? 784, 19.
Qvando matri liberorum tutela deferatur? 808, 11. 12. 13.
Qvatenus liberis tutores petere debeat. 810, 17.
Qvatenus liberis tutorem conſtituat. 812, 24.
Tutrix edere tenetur juratam ſpecificationem. 813, 28.
Apud matrem pupillus educandus eſt. 814, 3.
An ſecundæ nuptiæ matrem ſuſpectam faciant? ibid.

Digitized by Google

Mater ſuccedit ſpuriis, an etiam illegitimis? 850, 21.
Non datur matri contra Teſtamentum pupillare querela inofficioſi. 882, 13.
Ad ſecunda vota tranſiens, an inter liberos privilegiatum Teſtamentum condere poſſit? 926, 11.

Materia.

Qvæ circa materiam in Scriptoribus conſideranda? 16, 56.
Circa materiam ſyſtematici regulariter deficiunt. 17, 60.
Qvæ circa materiam in interpretatione doctrinali ſpectanda? 164, 18. ſeqq.
Verba regulariter ſunt intelligenda ſecundum ſubſtratam materiam. 164, 18.

Matrimonialia.

Eo ſpectant ſponſalia ex profeſſo expoſita. 700, 2. ſeqq.
Nuptiæ & inde ortum Conjugium ſive matrimonium. 708, 1. ſeqq.
Conſangvinitatis ac affinitatis natura & moralitas. 717. 1. ſeqq.
Jura Conjugum in bona. 730, 1. ſeqq.
Diſſolutio Conjugii juxta ſpecies diverſas tradita. 740, 1. ſeqq.
Repetitio illatorum. 747, 1. ſeqq.
Uſus jurisjurandi in re matrimoniali. 753, 1. ſeqq.

Matrimonium.

In cauſis matrimonialibus tam affirmative quam negative deferri poteſt juramentum. 279, 24.
Qvouſque in cauſis matrimonialibus tranſactio locum habeat. 670, 7. 757, 14. ſeqq.
Matrimonialis conſenſus quatuor gradibus diſcernitur. 700, 3.
Matrimonium in linea recta prohibetur in infinitum, in collaterali inter fratres & ſorores, nec non perſonas, inter quas eſt reſpectus parentum & liberorum. 725, 29. 30.
Num prohibitiones iſtæ ſint juris naturæ? 725, 31.
In ſecunda & tertia generatione illud leges humanæ prohibent. 726, 32.
Qvouſque prohibeatur in affinitate? 726, 33. ſeqq.
Qvatenus in matrimonio locum habeat diſpenſatio. 728, 39.
Matrimonia inceſtuoſa an tolerari debeant? 728, 40. ſeqq.
Qvid ſit declaratio Nullitatis Matrimonii? 740, 1.
Ejus Nullitas eſt vel abſoluta vel hypothetica. 740, 2.
Ejus Nullitas abſoluta dependet ex prohibitione legum divinarum, ac vinculo præcedentis matrimonii. 740, 3.
item ex prohibitione legum humanarum. 741, 6.
ut & ex impotentia. ibid.
Ejus nullitas hypothetica oritur ex dolo, metu & errore efficaci. 741, 6. 7. 8.
Matrimonii diſſolutio fit morte & divortio. 742, 9.
Aliqvando ſeparantur conjuges a thoro & menſa. 745, 19. ſeqq.
An contra matrimonium Jusjurandum judiciale deferri poſſit? 753, 2. ſeqq.
Matrimonii promiſſio non præſumitur

Digitized by Google

tur ex confeſſione ſtupri, nec adeo confeſſo purgatorium eſt deferendum; purgatorio tamen & judiciali juramento locus eſt, ſi alia indicia concurrant, 755, 8. ſeqq.

Qvis ſit uſus juramenti promiſſorii circa matrimonium. 757, 17.

Matrimonii diſſolutionem operatur adulterium. 764, 22.

Matrimonium minus ſolenne, morganaticum vel conſcientiæ, hodie inter privatos non toleratur, 768, 7. 8.

An matrimonium hodie in filiis patriam poteſtatem tollat? 777, 13.

Ex matrimonio conjectura pro filiatione deſumitur. 782, 12. ſeqq.

Matrimonio fœminæ nobilis plebejo nubentis, num perdatur nobilitas? 1035, 16.

Cauſæ matrimoniales qvatenus ad Conſiſtorium ſpectent. 1135, 11. 12.

Num privatis hodie inire liceat matrimonium ſub pacto, de liberis a ſucceſſione feudali excludendis. 1467, 20.

In cauſis matrimonialibus partes immediate comparere debent. 1591, 6.

In cauſis matrimonialibus fœminæ non indigent curatore. ibid.

De alio matrimonio non ineundo exigi poteſt cautio. 1591, 6.

Matrimonialis probatio quales teſtes requirat. 1591, 6.

In matrimonialibus ſingularia occurrunt, quoad uſum Jurisjurandi. 1591, 7.

In matrimonialibus, qvatenus ſententia tranſeat in rem judicatam? 1591, 7.

In matrimonialibus quomodo Executio fieri ſoleat? 1591, 8.

Medicina.

Ejus cognitio JCto eſt utilis, 12, 43.

Artis Medicæ explicatio prolixior. 1369, 7. ſeqq.

Artis medicæ quam diverſo tempore, diverſa fuerit conditio, 1369, 7.

Ejus partes ſucceſſu temporis ſeparari cœperunt. 1369, 8.

Medicorum munus olim ignobilius habitum fuit, ſed eſt ea ars præſtantiſſima. 1369, 8. 9.

Medicinam quo periti exerceant Magiſtratus curare debet. 1370, 10.

Medicus.

Pactum Medici cum ægroto non valet. 196, 11.

Emtio a Medico extorta crimen eſt. 635, 11.

Imperitia & audacia circumforaneorum delictis annumeranda eſt. 635, 13.

Doctor Medicinæ regulariter præfertur Præfecto. 1261, 16.

Medicis exercitia anatomica inſtituere licet. 1262, 20.

Ad Medicorum quorundam operam ægroti non ſunt cogendi. 1370, 11.

Medicorum officium. 1370, 12.

Medici neque gratis, neque omnibus, nec quovis tempore & loco operas ſuas præſtare debent. 1370, 13.

A Medicis ægrotus, quo ſalutis æternæ curam gerat, admonendus, nec pecunia emungendus eſt. 1370, 14.

Medici ob damnum illatum conveniri poſſunt. 1371, 15.

Contra Medicos etiam recte Monopoli-

Digitized by Google

polium conceditur Pharmacopolis. 1373, 23.
Medicis rariora & ſelecta medicamenta integrum eſt componere & divendere. 1373, 23.
Praxin medicam an recte teneantur omittere pharmacopolæ? 1373 24.

Meiſterſtück.

Circa illud occurrens abuſus. 1023, 5.

Melioratio.

Qvoad voluntarias meliorationes feudi, Vaſallo, vel ejus hæredibus, amiſſo feudo ſatisfaciendum eſt. 1497, 36.
Meliorationum & impenſarum aliquando præſtatur æſtimatio, aliquando etiam nihil exigi poteſt. 1498, 37. 38.

Membra.

An cum occiſione invaſoris defendi poſſint? 289, 7.
Ob membrum ruptum pœna talionis olim obtinuit. 291, 15.
Membrorum mutilatio incongruum puniendi genus. 292, 18.

Memoria.

Damnatio memoriæ ad pœnas pertinet. 999, 23. 1600, 26.
Apud Pontificios templa occurrunt, quæ Memoriæ nomen gerunt. 1148, 7.

Mendacium.

Ab eo differt Fictio, 96, 17.
Ob mendacium res, quam quis ſe poſſidere negat, in vindicantem transfertur. 351, 11.

Mendicitas. Mendicus.

Mendicantes validi, per ironiam, Domini liberi ſalutantur. 311, 9.
Mendici vulnera ſimulantes, vel falſis literis utentes, falſum committunt. 618, 7. 8.
Improba mendicitas pœnam meretur. 635, 12.

Menſor.

Contra menſores, falſum modum renunciantes, datur Actio in factum. 585, 13. 14.

Menſura.

In Emtione venditione ſpectatur menſura loci rei ſitæ, non contractus. 437, 9.

Menſuratio.

Qvomodo in flumine inſtituenda in re molendinaria? 1095, 10.

Mercator.

Libri mercatorum ſemiplene probant. 256, 13.
Inter mercatores locum habet exceptio non numeratæ pecuniæ. 257, 19.
Mercatorum & Opificum Collegia tradita. 1022, 1. &c.

Mercatrix.

Qvænam mulier pro tali habeatur. 833, 3.

Mercatura.

Nobilitati non obeſt. 1035, 16.

Merces.

Qvalis eſſe debeat in locatione. 476, 10. 11.
Qvando exigi poſſit. 479, 22. ſeqq.
Merces aliquando non ſolvitur, ſi caſus rem auferat, vel fructus intercipiat. 480, 26. 27. 28.
Non iniquum eſt, ut merces ſolvenda ſit, fructibus licet interceptis. 481, 29. ſeqq.

Digitized by Google

An debeatur merces famulo ante tempus diſcedenti? 802, 7.
Qvouſque merces debeatur Domino vel ſervo ante tempus mortuo. 803, 9.
Qvænam famulis, ratione mercedis competant privilegia. 803, 11. 12.
Qvando liberi, in domo patris operas ſerviles præſtantes, mercedem petere queant? 804, 13.
Qvid circa mercedem molitoriam obtineat. 1098, 21.
Merces domeſticorum, in qua claſſe in concurſu creditorum collocetur. 1322, 9.

Meretrix.

An meretrici datum repeti, aut promiſſum exigi poſſit? 610, 16.
Cum uxore, meretricio more vivente, ſe commiſcens, an ordinaria adulterii pœna plectendus ſit? 760, 8.
Ad meretricem ſufficit, ſi vel duos, etiam ſine quæſtu admiſerit. 766, 1.

Metalla.

Proventus metallici, quatenus uſufructuario acquirantur Jure Romano & moderno. 380, 11.
Jus metallifodinarum non eſt ſervitus, ſed effectus Dominii. 299, 12.
Conceſſio metallifodinarum vel fundi pro hæreditaria portione metallica, qualis ſit contractus. 526, 17.
Metalla nobiliora adhibentur ad conſtituendum pretium eminens. 566, 16.
In partibus metallicis querela enormis læſionis locum non habet. 567, 19.
Metallorum explicatio, juxta conſueta capita prolixius inſtituta. 1086, 1. ſqq.
Metalli nomine quæ contineantur. 1086, 2.
Metallorum Dominium originarium eſt penes Rempublicam. 1087, 3.
Metallorum Dominium Jus Romanum privatis, Jus Germanicum Reipublicæ tribuit. 1087, 4. 5.
Metallorum Dominium aliquando Imperans ſibi reſervat, plerumqve vero privatis concedit. 1088, 6.
Jus & imperium Domini circa metalla. 1088. 7.
Metallicorum Officialium conſtitutio, officium & delicta. 1088, 8.
Metallici operarii ex locatione operas præſtant. 1088, 9.
Metalla viliora num ad dominos fundi pertineant? 1089, 12.
Metallorum inveſtigatio in locis metallicis libera, etiam in loco alieno. 1090, 14.
Metallicus proventus, die Ausbeute, aliquando pro fructu, aliquando pro ſubſtantia habetur. 1090. 17. 18.
Metallicorum cuniculorum (Stollen) diverſitas. 1091, 21.
Rerum metallicarum lites, actiones, judicia & collegia. 1092, 22.
Vaſallus quando metalla acquirat. 1426, 3.
In partibus metallicis quatenus arreſtum locum habeat? 1597, 7.

Metata.

Quid circa metata & Epidemetica, ſive hoſpitia militum obtineat. 1103, 10. ſeqq.
Metatorum, der Qvartier-Meiſter, officium. 1103, 12.

Digitized by Google

Methodus.

Methodi in Scriptoribus quæ habenda ſit ratio. 16, 55.

Bona in Scriptoribus ſæpe deficit. 17, 59.

Metus.

Ejus Effectus circa pacta. 205, 45. 47.

Metus verus & præſens oritur ex vi compulſiva, non vanus & imaginarius. 600, 4. 5.

Metus exceptio datur ob vim injuſtam. 601, 6.

Actio quod metus cauſa. 601, 7. 8. 9.

Miles.

Inter milites pacta de hæreditate valent. 197, 15.

Teſtamenta militum ſunt privilegiata, 924, 3. ſeqq.

Rei militaris plenior conſideratio. 1100, 1. ſeqq.

Cur hodie milite tantum conducto utantur. 1100, 2.

Militis natura, requiſita, obligatio & varietas. 1101, 4. 5. 6.

Militibus ſtipendia ſunt ſolvenda. 1102, 7.

Proviſioni militari præfectorum conſtitutio & officium. 1102, 8. 9.

Militib9 de hoſpitiis eſt providendum, quæ ſoluta pecunia regulariter à ſubditis non ſunt redimenda. 1103, 10. ſeqq.

Militum delicta, judicia, luſtrationes & privilegia. 1104, 14. 15.

Partem rei militaris conſtituunt Fortalitia, plenius nonnihil expoſita. 1105, 16. ſeqq.

Fortalitia conſequitur Jus Præſidii. 1106, 21. ſeqq.

Exercitui quatenus tranſitus ſit concedendus. 1330, 15.

Militum jura & officia ratione Imperantis, ſui ipſorum, amicorum & hoſtium, plenius tradita. 1354, 4. ſeqq.

Militibus alimenta ſuppeditanda, quo fine etiam excurſiones pabulatoriæ fiunt. 1355, 10. ſeqq.

Milliare.

Qvomodo in materia cereviſiaria & aliis juribus municipalibus ſit dimetiendum? 1019, 20. ſeqq.

Ejus menſuratio ubi incipere debeat. 1328, 7. 8.

Minæ.

Non ſufficiunt ad vim compulſivam. 600, 4.

Miniſter.

Miniſtrorum perſonarum illuſtrium & imperantium officium. 804, 14. 15.

Miniſter Eccleſiæ.

Ejus circa hierologiam officium. 712, 16.

A depoſito hierologia peracta, an valeat? ibid.

Miniſtrorum Eccleſiæ denominatio & diverſitas. 1162, 1.

Primi ordinis conſtituuntur mediate & immediate. 1162, 2.

Qvoad perſonas conſtituentes jure divino nihil cautum eſt. 1163, 3.

Eos conſtituendi jus non debet præciſe eſſe penes Clerum & totam Eccleſiam. 1163, 4.

Apud Proteſtantes conſtituuntur ab Imperante & Eccleſia parochiali. 1163, 5.

Con-

Digitized by Google

Conſtituendi requiſita. 1163. 6.
Ejus conſtitutio fit delatione & acceptatione, quarum illa præſentatione & confirmatione abſolvitur. 1164, 7.
Ejus præſentatio comprehendit nominationem, admiſſionem ad concionem piraſticam, Electionem & præſentationem ſtricte dictam. 1164, 8. 9. 10. 11. 12.
Sub ejus Confirmatione comprehenditur Examen, Ordinatio, Confirmatio ſtricte dicta, & Inveſtitura. 1166, 13. ſeqq.
Miniſter Eccleſiæ, ſi ad aliud munus vocetur, quid obtineat. 1167, 18.
Ejus alio vocati obligatio. 1167, 19.
Qvid ſentiendum de pœna, qua paſtor ab opima in ſterilem parochiam transfertur. 1167, 19.
Miniſtri Eccleſiæ ſecundi ordinis quomodo conſtituantur. 1168, 20.
Eorum tam majorum quam minorum officium. 1168, 21. 22.
Eorum jura Eccleſiaſtica & politica. 1168, 23. ſeqq.
Eorum exiſtimatio ab Imperante dependet. 1169, 24.
Circa eorum ſalarium quid obtineat. 1169, 25. ſeqq.
Eorum officium quoad inventarium. 1170, 30.
Emeritorum vel deficientium vices aliquando alii ſubeunt. 1172, 1. ſeqq.
Miniſtri Eccleſiæ in uſum viduarum ærarium conſtituere ſolent. 1178, 22.
Miniſter Eccleſiæ num ab Euchariſtia aliquem repellere queat? 1210, 11. ſeqq.
Miniſter Eccleſiæ, qui conſcientiam erroneam emendare nequit, munere Eccleſiaſtico abſcedere debet. 1213, 23.
Miniſtri Eccleſiæ, qui contumaciter rejectionem impœnitentium ſibi aſſerunt, ab officio recte removentur. 1214, 27.
Miniſtris Eccleſiæ ſolis, quo ſenſu poteſtas ſolvendi & ligandi competat. 1215, 28.
A miniſtris Eccleſiæ quatenus ſigillum confeſſionis obſervandum. 1215, 30. 31.
Miniſtri Eccleſiæ in obtinendo munere aliquando Simoniam committunt. 1216, 2.
Aliquando munere ſuo abutuntur, aut ut homines & cives delinquunt. 1217, 3.
Miniſtrorum Eccleſiæ pœnæ ſunt: Correptio, die Vorhaltung, Carcer, Multa, translocatio, ſuſpenſio, Remotio & degradatio. 1217, 4. ſqq.
Miniſtris Eccleſiæ graviores pœnæ a Judice ſeculari imponuntur. 1218, 8.
Irregularitas, pœna Juris Canonici, apud Proteſtantes non occurrit. 1218, 8.
Miniſtris Eccleſiæ non recte jus caſtigandi aſſeritur. 1227, 2.
Miniſtro Eccleſiæ ſine hæredibus mortuo, ejus mobilia acquiruntur Eccleſiæ, non Principi, 1238, 10. 11.

Minitatio.

Qvid ſit? & ejus pœna. 606, 23.

Minorennitas.

Qvando finiatur. 180, 9.
Minor in cauſa criminali teſtari nequit 262, 5.

Mi-

Minoribus competit pignus tacitum in bonis Curatorum. 415, 2.
Quibus minoribus reſtitutione in integrum ſuccurratur. 838. 3. ſeqq.
Minorum fidejuſſores quatenus reſtituantur. 839, 9.
Minoris ſocio quatenus reſtitutio proſit? 839. 9.
Minores quibus caſibus non reſtituantur. 841, 16. 17.
Ad minorum exemplum reſtituuntur Reſpublicæ, Eccleſiæ, Univerſitates politicæ, & ex quorundam ſententia mulieres. 842, 18.
Num minori recte concedatur teſtandi facultas? 862, 8.
Quando minor agere ſine Curatore poſſit. 1509, 12.
Minoribus aliquando comparantur fœminæ. ibid.

Miſerabilis.

Miſerabiles perſonæ adverſarios coram Principe conveniunt. 1063, 23.
Quænam perſonæ ſint miſerabiles. 1063, 24.
An virgines ſint miſerabiles? ibid.

Miſſio ex primo & ſecundo Decreto.

Ea num hodie adhuc obtineat? 1541, 3.

Mixtum Imperium.

Dicitur Jure Romano facultas exequendi. 1051, 12.
Hæc mixti Imperii denominatio inania peperit litigia. 1052, 13. 14.

Moderamen inculpatæ Tutelæ.

Ejus requiſita. 288. 5.
Obſervati & neglecti effectus. 288, 6.
Non ſolum pro defenſione vitæ, ſed etiam aliorum bonorum irreparabilium, ut pudicitiæ aut rerum adhiberi poteſt. 289, 7.

Modus.

Modi explicatio generalis quoad pacta. 201, 31.
Alio ſenſu traditio intuitu pacti præcedentis dicitur modus. 204, 41.
De modis acquirendi Dominii doctrina generalis. 330, 9. ſeqq.
Modi, qui ſub acceſſionis induſtrialis nomine comprehenduntur, revera non ſunt modi acquirendi, ſed acquiſitionis ſaltem occaſio. 335, 25. ſeqq.
Modus aliquando emtioni adjicitur. 440, 21.
Defectus modi quid operetur in reſolvenda emtione. 457, 41.
Circa alienationem nominum titulus & modus qvatenus differant. 458, 2. 3.
Modi ultimis voluntatibus adjecti effectus. 878, 21. 906, 47.
Modo ademto, quatenus colligatur ademtio legati. 915, 6.
Donatio mortis cauſa, pro modo acquirendi Dominium civili indiſtincte non recte habetur. 985, 10.
Modi adjectio diverſa intentione fit, adeoque non ſemper operatur evictionis præſtationem. 1401, 22. ſeqq.
Modus circa dationem Feudi quid ſit? 1403, 3.

Molendinum.

Neceſſitas molendi in aliquo molendino eſt ſervitus in faciendo conſiſtens. 392, 17. 1097, 19.

Digitized by Google

Molendinorum explicatio prolixior. 1092, 1. ſeqq.
Molendinorum indoles & varietas. 1092, 1.
Num Jus Molendina extruendi ad Regalia pertineat? 1093, 2. 3. 4.
Molendinorum extructio in Marchia Brandenburgica reſtricta, ſed in Saxonia Electorali libera. 1093, 4.
Jus Molendinum habendi aliquando privative quibusdam competit. 1093, 5.
Jus Molendinum exſtruendi pro diverſo habendi modo diverſum eſt, & nonnunquam plane ceſſat. 1094, 6. 7.
Jus extruendi Molendinum nullo tempore præſcribitur, niſi alius poſſeſſionem eo nomine acquiſiverit. 1094, 6. 7, 1095, 10.
Circa molendini exſtructionem ad locum reſpiciendum eſt. 1094, 8. ſeqq.
In molendino extruendo modus probe eſt obſervandus, & imprimis arboris molaris, des Fachbaums, ratio habenda. 1095, 11.
Ut molendini ædificandi modus recte obſervetur, periti & jurati molitores ſunt adhibendi. 1095, 12.
Ad molendini exſtructionem an ſubditi operas præſtare debeant? 1096, 13.
Molendina ſunt in dominio extruentis, & ad res immobiles ſpectant. 1095, 14. 15.
In aliqvo molendino molere eſt res meræ facultatis, 1097, 16.
Qvomodo Jus bannarium circa Molendina acquiratur, & qvando ceſſet. 1097, 16. ſeqq.
Qvid circa molitoriam mercedem obtineat. 1098, 21.
Molendinum locari poteſt, 1098, 22.
Molendinorum curam Imperans gerere debet, 1099, 24.
Molendinorum onera & immunitates. 1099, 25
Qvæ Molendinorum, eadem fere furnorum, aliarumque fornacum ſunt jura, 1099, 26.
Molendina pnevmatica in feudo extructa, ſine refuſione pretii, jure Saxonico ſequuntur ſucceſſores feudales. 1498, 38,

Molitor.

Molitores periti & jurati ſunt adhibendi, ut modus in exſtruendo molendino recte obſervetur. 1095, 12.
Molitorum delicta, ſtatus & lites 1098. 23.

Monachi.

Monachi nomen quid notet. 1187, 8.
Eorum ortus & propagatio. 1187, 8. 9.
Eorum depravatio, amplitudo & Conditio. 1188, 10. 11.

Moneta,

Monetæ cudendæ cura ad Rempubl. & Imperantem pertinet. 367, 17.
Monetæ depravatione violantur officia imponendi pretii 368. 21. 22.
Ejus depravationi varie legibus occurſum eſt. 368, 23.
Qvomodo hoc malum vel impediendum vel tollendum. 368, 24. 25.
Jus monetæ cudendæ locari nequit. 476, 8.
Monetæ depravatæ pœna eſt diverſa. 630, 13.

Monetæ depravatio quomodo puniatur, ſi adjunctum habeat crimen læſæ Majeſtatis, aut ſi ſeparatim committatur, 630, 14, ſeqq.

Monetæ grandioris reſolutio in utramque falſi formam incidit, ac varie punitur, 631, 18. 19.

Monopolium

Sub qua pœna ſit prohibitum, 635, 11.

Monopolia commerciorum libertati adverſantur, 1277, 20.

Recte conceditur Pharmacopolis etiam contra Medicos. 1373, 23.

Mora

Ejus natura, diverſitas & effectus in genere tradita, 191, 18. ſeqq.

Qvando in emtione venditione contrahatur, & quis eius effectus, 455, 32. ſeqq.

Qvatenus circa pactum commiſſorium, invito venditore, purgari queat. 471, 23.

Ob moram hodie in omnibus contractibus uſuræ ſunt ſolvendæ. 578 24.

Reus alibi conventus intereſſe loci petit, licet in mora fuerit, 582, 5.

A tempore moræ in legatis debentur fructus & uſuræ. 979, 14.

Morales Res

Sine lege non dantur, 121, 22.

Cadunt tantum in homines. 121, 23.

Vide: Incorporales Res,

Moratorium

Induciæ moratoriæ curſum uſurarum non ſiſtunt, 580, 31

Morbus.

Tempore peſtis ſolennitates teſtamentariæ non obſervantur. 928, 18. ſeqq.

An ſumtus in ultimum morbum facti, prælationis jure gaudeant. 937, 22.

Morborum conſideratio paulo plenior. 1368, 6. ſeqq.

Morgengaba

Qvid denotet? 735, 19.

Viduæ nobili debetur. 859, 14.

Ex feudo non præſtanda eſt. 1447, 20.

Propter eam mulieri non competit hypotheca tacita in feudo. 1453, 3.

Moribundus

Circa moribundos hæredipetarum aſtutia ſe exſerere ſolet. 930, 2.

Circa eos miniſtrorum Eccleſiæ officium. 931, 2.

Moribundis pulvinar non ſubtrahendum. 931. 2.

Mors

Morte quandoque locatio finitur 483, 39.

Morte ſolvitur Societas. 489, 12.

Morte extingvuntur obligationes perſonar. intuitu conſtitutæ, aliquando etiam ex delictis ortæ. 677, 14.

Mortis antecedentia, concomitantia & conſequentia. 930, 2. 3.

Poſt ſeptuaginta annos mors præſumitur, ſi pro vita conjecturæ non extent. 956, 24.

Delinqventes ad mortem recte ſunt præparandi, eorumque cadavera regulariter ſepelienda. 1616, 32. 33.

Mortis cauſa capio

Ejus diverſa ſuppoſitio, definitio, ſubjectum et effectus. 986, 14. ſeqq.

Mortuus

Mortuo poſſeſſore amittitur poſſeſſio, 219, 15.

Spoliatio mortuorum, 595, 7.

Crimen ſepulchri violati. 617, 24.
Mortuorum ſepultura latius expoſita. 931, 3 ſeqq.
Mortuorum transportatio aliqvando fit. 935, 16.
Mortuorum luctus & Canoniſatio. 937, 23.
In modo ſepeliendi multa occurrunt, qvæ improbari debent. 938. 26.
Aliquando etiam mortui puniuntur. 999, 23.
Impenſæ in funus defuncti factæ, an ex feudo repeti queant? 1449, 25.

Municipium

Actus ſecundum leges municipales geſtus, qvatenus valeat, vel non, 114, 60.
Municipiorum violatio. 604. 16.
Municipium qvid ſit? 1014, 1.
Ad municipia requiritur Conſociatio, ſubjectio, & exiſtentia in urbe. 1614. 2. 3.
Muuicipiorum diverſitas. 1015, 5.
Municipia conſtituuntur conſenſu Domini territorialis ex civibus 1015, 7.
Municipiorum jura ſunt vel eſſentialia, vel naturalia, illa vel communia vel propria. 1018, 15.
Eorum Jura Communia qualia ſint. 1018, 16.
Eorum Jura propria, ad qvæ imprimis pertinet, Jus Opificiorum & mercaturæ, ſub qvo continetur jus braxandi. 1018, 17. ſeqq.
Municipiorum jura in Saxonia reſtringuntur ad milliare. 1019, 20.
Qvænam ſive Municipiorum jura accidentalia ſive naturalia 1020, 23.
Municipia regulariter utuntur jure privatorum. 1020, 24.
Municipium qvatenus obligetur ex mutuo aut alio contractu. 1020, 25.
Municipium poteſt ex teſtamento acqvirere, ut & præſcribere & præſcriptionem pati. 1020, 26.
Municipio in concurſu creditorum aliqua prærogativa tribui ſolet. 1021, 26.
Ei tribuitur Competentiæ beneficium. 1021, 26.
Municipiorum lites & delicta. 1021, 27.
Municipia deſinunt delicto, bello, revocatione & renunciatione 1021, 28.
Juri municipali ineſt jus inſtituendi nundinas hebdomadales. 1279, 27.

Munus.

Muneris titulo libertatis reſtrictio donatur. 311, 8. 9.
Munerum civilium natura & diverſitas. 1037, 1.
Sub muneribus continentur onera varii generis. 1037, 2. 3.
Munera perſonalia qvotuplicia ſint. 1044, 1.
Munera à qvo deferantur, 1044, 2.
An munus non ſolum civibus & ſubditis, ſed etiam extraneo conferri debeat? 1044, 3.
Munera oneroſa an deprecari, & ob qvas cauſas liceat? 1044, 4.
Munerum immunitas conceſſa quibus proſit. 1045, 5.
In muneribus ambiendis conſcientiæ ratio habenda eſt 1045, 6.
Circa munera aliqvando occurrit crimen ambitus. 1645, 7.

Munere obtento recte qvis fungi debet. 1046, 8.
Circa munera crimen reſidui & repetundarum non infrequens eſt, 1046, 9. ſeqq.
Qvibus modis munera deſinant 1047, 15.
Munus deferens an pro lubitu revocare poſſit? 1048, 15.
Munerum varia exempla apud Romanos. 1048. 16.
Ex munere, qvod quis ſuſtinet, ſpeciale oritur forum. 1064, 26.
Muneri publico non poſſunt intervenire proxenetæ mercenarii 1297, 5.

Murus

Murorum violatio. 604, 16.

Mutatio

Ex mutatione rei legatæ qvatenus colligatur legati ademtio. 915, 7.

Mutuum

Qvid ſit? 491, 1.
Eſt hodie contractus conſenſualis. ibid.
Hodie eſt vel gratuitum vel fœneratitium 492, 2.
Perficitur ſolo conſenſu. 492, 3.
Qvinam mutuum dare poſſint, nec ne. 492. 4.
Qvinam accipere poſſint, 492, 5.
Ex mutuo filiifam. non obligantur, 493, 6. 7. 8.
Contrahi poteſt per procuratorem. 493. 9.
Mutui materia ſunt res fungibiles & creditoris propriæ 494, 10.
Ex mutuo obligatur mutuans ad rei traditionem. 494, 11
Mutuatarius tantundem reddere tenetur in genere. 494, 13, 14.
Cujus temporis pretium in mutuo ſpectandum. 495, 14. 15.
Ex mutuo hodie debentur uſuræ. 495, 15.
Condictio certi ex mutuo qvid? 495, 16.
Mutuatarius non liberatur ab obligatione reddendi per caſum fortuitum. 495, 16,
Qvid circa mutuum occaſione ludorum contractum obtineat? 529. 7, ſe qq,

N.

Naturæ Lex

Ejus indoles & varietas. 32, 3.

Naufragium

Ejus indoles & moralitas plenius nonnihil expoſita 1340, 2. ſeqq.
Naufragio imminente perſonæ & res in tutum ſunt ſubducendæ. 1340, 3.
Eo imminente res ejiciendæ ſunt, de qvo jactu diſpoſuit olim Lex Rhodia. 1340, 4.
Facto naufragio, conſervatio ſui extraordinariis mediis aliqvando obtinetur. 1343, 16.
Obligatio ejus, qvi naufragii cauſa fuit. 1344, 17.
Bona naufragorum recuperata, Dominis ſunt reſtituenda, refuſis tamen impenſis. 1344, 18,
Inhumana eſt conſvetudo, qua bona naufragorum aliis adjudicantur, 1344, 19.
Qvid de precibus publicis, daß GOtt das Strand-Recht ſeegne, dicendum? 1344, 20.

Navis

Navigia in uſum peregrinationum aliqvando privatis ſumtibus exerceri ſolent. 1322, 18.

Ne-

Neceſſitas

Ejus jura ex fundamentis ſuis deducta. 299, 1. ſeqq.

Ejus definitio. 299, 2.

Neceſſitatis exceptionem admittunt leges humanæ & conventiones, Leges divinæ, qvæ Deum reſpiciunt eam aliqvando non admittunt, aliqvando admittunt. 299 3. 4. 5.

Præcepta homines reſpicienria affirmativa Neceſſitatis exceptioni ſubſunt, negativa aliquando. 300, 6. ſeqq.

Neceſſitas dat jus in res alienas. 301, 10.

Suſpendit officium erga alios, qvando noſtrarum rerum ſubeſt periculum. 301, 11.

Vera neceſſitas furtum excludit. 595, 6.

Ut & damnum injuria datum ejusqve obligationem. 612, 5.

Circa incendium qvid operetur neceſſitas. 618, 2. 3.

In caſu neceſſitatis proclamatio nuptiarum omitti poteſt, 711, 13.

Neceſſitas permittit, ut ædes privatæ, vel templa deſtruantur, vel muniantur. 1106, 20.

In commerciis ob neceſſitatem aliqvando à conſvetis regulis receditur, 1271, 22. ſeqq.

Jura neceſſitatis circa tempeſtatem maritimam ſe exerunt. 1341, 4. ſeqq.

Neutralitas

Qvænam militum ſit obligatio erga amicos neutrales. 1355, 8. 9.

Negotiorum geſtio

Ejus indoles, fundamentum & moralitas plenius expoſita. 358. 1. ſeqq.

Geſtor ad qvid obligetur. 361, 9. 10.

Actio negotiorum geſtorum competit contra geſtorem & Dominum. 361, 10. 11. 12.

Nepos

An repudiata patris hæreditate, avitam amplecti poſſit? 847, 14.

Nepotes qvomodo numerandi ſint in conſtituenda legitima, 965, 29. ſeqq.

Nepotes quatenus conferre teneantur. 973, 18.

Niſſtelgerada.

Plena quæ contineat? 852, 31. 32. 33.

Qvibus illa acquiratur. 853, 34.

Nobilis, Nobilitas.

Nobiles celebrant nuptias omiſſa proclamatione nuptiarum. 711, 13.

Nobilitas an per adoptionem acquiratur? 798, 18. 1034, 13.

Nobilibus omni tempore ruſtici videntur fuiſſe obſtricti. 994, 3.

Nobilibus aliquando prædia ruſtica poſſidere licet vel prohibetur. 1007, 4. 1008. 8.

Nobilitatis Germanicæ plenior explicatio. 1031, 2. ſeqq.

Nobilitas quid ſit? 1031, 2.

Eſt vel inferior vel ſuperior. 1031, 3.

Nobilitatis inferioris ſpecies. 1032, 4. 5.

Nobilitas ſuperior eſt ſecularis vel Eccleſiaſtica, & ſub illa comprehenduntur Barones, Domini, Comites, Principes. 1032, 6. 7.

Nobilitatis indicia ſunt Tituli & Inſignia. 1033, 8.

Nobilitas fuit olim ſaltem perſonalis. 1033, 9.

Nobiles olim ſoli jus civitatis municipalis habuiſſe cenſentur. 1033, 9. 10.
Nobilitandi Jus cui in Germania competat? 1034, 11.
Nobilitas cur & quomodo conferatur. 1034, 12.
Nobilitas in Gallia præſcriptione quadragenaria acquiritur. ibid.
Nobilitas tranſit in liberos legitime natos. 1034, 13.
Nobilium privilegia falſa, ridicula & vera. 1035, 14. 15.
Qvibus modis nobilitas amitti dicatur. 1035, 16.
Nobiles a tributis ſunt immunes. 1040, 14.
An nobiles ſoli olim ad militiam fuerint lecti? 1101, 4.
An Nobiles recte non adſtringantur ad certum patrinorum numerum? 1198, 8.
An Doctoratus ſit Nobilitas? 1261, 17. ſeqq.
Nobiles quatenus mercaturam exercere queant. 1265, 4. ſeqq.
Nobilib9 jus coquendi & vendendi cereviſiam non ſolet permitti. 1265, 5.
An nobiles a Proxenetæ publici munere excludantur? 1297, 3.
Cauponariam immediate exercere, infra Nobilitatem eſſe cenſetur. 1346, 5.

Nomen (Schuld-Forderung).

Nomina ſub oppignoratione generali mobilium & immobilium continentur. 406, 4.
Nomina recte oppignorantur. 407, 8.
Nominum emtio quid ſit? 458, 1.
Nomina vendi & aliis modis alienari poſſunt, 458, 1. 2.
Circa nominum alienationem titulus & modus quomodo differant. 458, 2. 3.
Nominum venditio requirit ſolum venditoris & emtoris conſenſum. 459, 4.
Qvinam nomina emere prohibeantur. 459, 5.
Qvæ nomina & actiones cedi poſſint, & non poſſint. 460, 6. 7. 8.
Ad nominis emtorem tranſeunt jura acceſſoria & privilegia. 460, 9.
Nomina præſtari debent vera, non bona. 461, 10.
In nominum venditione quouſque præſtanda ſit Evictio? 461, 11. 575, 11.
Nomine vendito, venditor emtorem probatione inſtruere debet. 461, 12.
Nominis venditor nihil juris in nomine vendito retinet. 462, 13.
Nominis emtor vel cedentis, vel ſuo nomine agit, etiam per procuratorem. 462, 15.
Nominis emtor plus juris non habet, quam venditor. 463, 16.
Nominum venditio limitatur Lege Anaſtaſiana. 463, 17.
An nomina præſentia ſub Donatione omnium bonorum comprehendantur. 499, 13.
Legati nominis quis ſit effectus. 901, 30.
Qvatenus ex nominis exactione legati colligatur ademtio. 915, 5.
Nomina qvatenus ad diviſionem hæreditatis pertineant. 969, 4.
Qvoad nomina venditor hæreditatis Emtorem probatione inſtruere debet. 990, 13.

Qvan-

Qvando in nomina fiat executio. 1585, 22.

Nomen.

Si in impoſitione nominis erratum fuerit, verum nomen, poſt baptismum infanti recte imponitur. 1196, 2.

Nominatio Miniſtri Eccleſiæ.

Qvid circa eam obtineat. 1164, 2.

Notorium,

Qvid ſit? 249, 7.

Notorietas eſt genuinæ probationis præſentia. 249, 7. 8.

Notarius.

Inſtrumenti Notariorum varietas & requiſita. 255, 10.

Notitia Scriptorum.

Qva ratione acquirenda. 16, 54. ſeqq.

Novatio.

Ejus natura & diverſitas, 664, 1.

Novationis impropriæ exempla. 665, 2. 3.

Propria eſt vel novatio in ſpecie, vel delegatio. 665, 4.

Fit hodie ſolo conſenſu. 666, 5.

Qvinam novare poſſint. 666, 6.

Qvæ obligationes novari qveant. 666, 7

Tollit obligationem priorem & conſtituit novam. 666, 8. 9. 10.

Novella.

A privato ſunt collectæ. 62, 10.

Monita quædam quoad eas. 63, 16.

Novellæ, Zeitungen.

Commercia literarum de rebus novis ſuſcepta, qua ratione inſtituenda. 1319. 7. 8.

Noverca.

Non poteſt eſſe tutrix privignorum. 808, 12.

Novi operis Nunciatio.

Qvid & quotuplex ſit, ejuſque fundamentum. 421, 2. 3.

Qvinam nunciare poſſint. 421, 3. 4.

Qvibus nunciari poſſit. 422, 5.

Circa quas res fiat. 422, 6.

Ejus finis & effectus. 422, 7. 8.

Extinguitur morte nunciantis, & rei alienatione, cujus rei tamen hodie exiguus uſus. 423, 9. 10.

Non tollitur morte nunciati, vel alienatione rei prohibitæ. 423, 11.

Tollitur remiſſione privata & ſatisdatione nunciati. 424, 12,

Noxa.

Noxæ deditio circa res inanimatas non recte aſſeritur. 426, 21.

Nullitas.

Qverelæ nullitatis ratione Teſtamenti natura & declaratio. 958, 1. ſeqq.

Nummus.

Nummis valorem Imperans imponit. 367, 17.

Nundinæ.

In Saxonia in nundinis habendis ſtilus novus mutati Calendarii, anno 1700. fuit obſervandus. 1110, 13.

Nundinarum explicatio prolixior. 1272, 1. ſeqq.

Earum natura, varietas & origo. 1272, 1. 2. 3.

Nundinarum ſolennium inſtitutio Cæſari tribuitur, ſed hodie illa magis ex Superioritate Territoriali dependet. 1272, 4. 5.

Earum conceſſio Cæſaris expreſſa, quatenus uſum habeat. 1273, 6.

Jus nundinarum num præſcriptione acqui-

acquiratur. 1274, 7. vel amittatur, 1277, 21.
Nundinæ minus ſolennes a Statibus Imperii inſtituuntur. 1274, 8.
Earum ſubjectum, locus & tempus. 1274, 9.
An nundinæ die Sabbathi recte habeantur? ibid.
Ad nundinas euntibus ſalvus conductus quandoque conceditur. 1274, 10. 11.
In nundinis ſolennibus ceſſant Actiones & Arreſta. 1275, 12. ſeqq.
Nundinarum privilegium pertinet non ſolum ad incolas, ſed etiam ad exteros. 1275, 13.
Ut & quodammodo ad ſuſpectos de fuga. 1275, 14.
Nundinarum privilegium obtinet ſolum in cauſis civilibus, non criminalibus. 1276, 15.
Nundinarum privilegium per imperium civile limitari poteſt. 1276, 16.
Hoc cum nundinis incipit & deſinit, & ob renunciationem ceſſat. 1276, 17.
Nundinæ mercatoribus immunitatem a vectigalibus non tribuunt. 1277, 18.
A nundinis differunt Jus Stapulæ, emporii & geranii. 1277, 19.
Qvibus modis Jus nundinarum amittatur. 1277, 21. ſeqq.
Nundinarum minus ſolennium Jura, 1279, 26.
Nundinas hebdomadales inſtituendi jus ineſt juri municipali. 1279, 19.

Nuptiæ.

Sponſalia & nuptiæ diſtinguuntur, 700, 14. & notant pacta. 708, 1.
Nuptias antecedit regulariter Proclamatio publica. 710, 9. ſeqq.
Nuptiæ ſuſpenduntur exiſtente contradictione. 711, 12.
An nuptiæ, conciliatoris dolo elicitæ, ſint nullæ? 1298, 8. 9.

O.

Oberleuteratio.

Qvando ei ſit locus. 1578, 26.

Oblatio.

Per oblationem multa feuda ſunt conſtituta. 1383, 14. 15.
Qvinam per oblationem feuda conſtituere queant. 1394, 15. ſeqq.
Oblatione quomodo Feuda conſtituantur, diſtincte docetur. 1405, 11. ſeqq.

Oblatio ad Jurandum.

Ejus fatale & offerentis officium. 1562, 38.
Ejus fatale a quo tempore currat. 1562, 39.
Ejus anticipatio, neceſſitas, modus ac contumaciæ hic admiſſæ pœna. 1563. 40.

Oblatio pecuniæ debitæ.

Ea facienda a debitore creditori, antequam judicialiter deponere poſſit. 647, 2. 3 4.
Eſt verbalis vel realis. 650, 10.
Ejus effectus. 650, 11.

Obligatio.

Qvando tolli ipſo jure dicatur. 90, 27. ſeqq.
Obligationis eique reſpondentis juris natura & varietas. 117, 4. ſeqq.

Obli-

Digitized by Google

Obligatio naturalis plena num hodie detur. 117, 8.
Obligationum diverſitas. 120, 21.
Obligationes ex Contractu deſcendentes in hæredes, ſi aliud non actum, tranſeunt. 123, 30.
Obligationes ex delictis venientes, quatenus damni reſtitutionem exigunt, in hæredes tranſire debent; qvatenus pœnam pecuniariam, poſſunt; qvatenus pœnam corporis afflictivam, non debent. 123, 31.
Num obligationes ad perſonas, res, vel actiones referri debeant? 126, 42.
Obligationes ex jure publico venientes mutari non poſſunt. 127, 47.
Qvo ſenſu delinquentes ad pœnam ſint obligati? 143, 6. 7.
Obligationis translatio quomodo differat a Ceſſione. 464, 20.
Hæc ſine conſenſu creditoris regulariter fieri nequit. 464, 21.
Et differt a delegatione. 465, 22.
Obligationes variis modis tolluntur, quo ſpectat ſolutio. 641, 1. ſeqq.
Obligatio an recte ſolvi dicatur aliquando ipſo jure, aliquando ope exceptionis. 641, 1. 644, 13.
Solutio ſubſidiaria ſeu oblatio & depoſitio pecuniæ. 647, 1. ſeqq.
Compenſatio prolixe ſatis expoſita. 652, 1. ſeqq.
Novatio per partes tradita, 664, 1. ſeqq.
Transactio. 668, 1. ſeqq. 757, 14 ſqq.
Remiſſio, quæ ſub ſe comprehendit, mutuum diſſenſum, pactum de non petendo, & acceptilationem. 673, 1. ſeqq.
Confuſio, rei interitus, lapſus temporis, exiſtentia conditionis, mutata perſonarum conditio, mors, concurſus duarum cauſarum lucrativarum, præſcriptio, aliique modi. 676, 10. ſeqq.
Capitis diminutio, confiſcatio & ceſſio non tollunt obligationem, ſed ejus ſubjectum ſaltem mutant. 678, 16.
Obligationes qvatenus ad diviſionem hæreditatis pertineant? 969, 4.

Obſcuritas.

Semper in obſcuris quod minimum eſt ſequimur. 168, 35. 36.
Obſcuritatis effectus in emtione. 445, 38.
Obſcuritas inexplicabilis legatum reddit invalidum. 917, 11.

Obſervantia imperialis.

Das Reichs-Herkommen eſt pactum tacitum. 75, 2.

Obſeſſio Viarum.

Qvid ſit, quæque ejus pœna. 603, 13.

Obſignatio.

Hæreditatis poſt mortem fieri ſolet. 931, 3.

Obſtagium.

Debitores olim ad obſtagium ſe obligare ſolebant, quod Carolus IV. Imperator aliquando etiam feciſſe perhibetur. 1311, 19.

Occupatio.

Fit in re vacua. 217, 8.
Occupatione originarie acquiritur dominium. 331, 11. 12.
Pactum tacitum non præſupponit. 331, 13.
Non eſt ſimpliciter neceſſaria. 331, 14.
Non habet prærogativam præ aliis actibus

ſtibus, animum acqvirendi indicantibus. 332, 15.
Eſt vel principalis, vel acceſſoria. 332, 17. 18. 19.

Occupatio Bellica.

Eſt vel publica vel privata. 1357, 17.
Circa eam quæ obtineant. 1358, 24. 25. 26.

Oceanus.

Eſt res negative communis. 329, 6.

Ocularis inſpectio.

Qvando locum habeat? & ejus requiſita. 1561, 35.
Ad eam pertinet inveſtigatio terminorum per virgulam divinatoriam. ibid.

Odioſum.

Qvo ſenſu admitti poſſit regula: Favorabilia latius, odioſa ſtrictius explicanda. 165, 23. 24.

Oeconomia.

A libertate œconomica omnis alienandi facultas dependet. 312, 12.

Officium.

Officium, appellatur actio humana juſta, honeſta, virtuoſa. 134, 4.
Officia hominis erga ſeipſum vere dantur. 183, 1.
Hæc conſiſtunt in cultura animi & corporis. 184, 2. 3.
Sed eorum exigua ſolet haberi ratio. 184, 4.
Officia Socialitatis generaliter explicata. 187, 1. ſeqq.
An officia humanitatis non exhibenti, eadem etiam recte negentur? 289, 8.
Officium Domini & aliorum circa dominium. 217, 1. ſeqq.

Officium Judicis.

Ejus imploratio ſit ne pro Actione habenda? 154, 21.
Hoc nomine peculiaris obligandi ratio quoad debitores aliquando indicatur. 456, 37.
Qvæ tamen hodie non admittenda per omnia videtur. 580, 29. 30. 586, 19.
Imo diverſa illa obligandi ratio non neceſſarium Fori Romani commentum eſt. 971, 10.
Officii Judicis, communi ſenſu accepti, delineatio generalis. 1049, 4. 5.
Expenſæ officio Judicis debitæ, num ſeparata actione peti queant? 1568, 10.

Olla Fortunæ.

Qvid ſit? 532, 18.
Licita quidem eſt conventio, ſed potius prohibenda. 532, 19.
Per eam pauperibus recte ſuccurritur. 532, 20.

Onera.

Sunt vel patrimonialia ſive realia, vel mixta. 1037, 2.
Sub quibus veniant nominibus. 1037, 3.
Imponuntur a Domino Territoriali. 1038, 6.
In iis imponendis Juſtitia obſervanda eſt. 1039, 7.
Onera quatenus ſuſtineat uſufructuarius, creditor antichreticus, inquilinus & colonus. 1042, 19.
Ob onera non ſoluta competit Fiſco tacitum pignus & prælatio. 1043, 22.
Onera rebus inhærentia in concurſu Creditorum in prima claſſe collocantur. 1302, 9.
Onera ex juſta cauſa Feudis impoſita,

ex

ex Feudo ſunt ſolvenda, ſed hoc non ſufficiente, ex allodio præſtari debent. 1448, 21. 22.

Opera.

Operæ & expenſæ jure Romano æſtimantur quoad vulnerationem. 304, 5.

Operæ, quas Ruſtici prædio vicini præſtare tenentur, ſunt ſervitus in faciendo conſiſtens. 392, 18.

Operæ licitæ & mercede æſtimari ſolitæ recte locantur. 476, 9.

Promiſſio perpetuarum operarum veram ſervitutem non involvit. 477, 12.

Operarum exhibitionem exigit Actio Conducti. 477. 15.

Operas famulorum aliis locare Dominus non poteſt. 803, 10.

Liberi operas ſerviles in domo patris præſtantes, quando mercedem petere queant? 804, 13.

Opera Ruſticorum.

Qvo ſenſu nomen conſuetudinis circa operas ruſticas accipiatur. 75, 2.

Ruſtici in Saxonia Electorali operas coactas, pro mercede æqua, dominis ſuis præſtare debent, 812, 7.

In iis conducendis domini jurisdictionales prærogativa gaudent. 1011, 19.

Num Jus eas exigendi Jurisdictioni cohæreat? 1011, 20.

Earum varietas. 1012, 21.

In dubio negari debent. 1012, 22.

Qvænam debeantur Domino Territoriali. 1012, 23.

In iis exigendis, utrum Dominus territorialis, an Jurisdictionalis potior ſit? 1012, 24. 25.

Operarii.

Damnum ab operariis datum conductori non imputatur. 616, 20.

Opifex, Opificium.

Opifices, opificium ſuum cum ſtrepitu exercentes, prope literatorum ædes conducere, iis invitis, non poſſunt. 475, 5.

Pecuniam pro tyrone opifici promiſſam, patre mortuo, num omnes hæredes, an ſolus tyro ſolvere debeat? 969, 5.

Opificia in pagis regulariter non occurrunt. 1010, 13.

Jus opificiorum habendorum municipiis competit. 1018, 18. ſeqq.

Opificum & mercatorum collegia plenius tradita. 1022. 1. &c.

Opificum operæ, legali & perpetuo pretio non recte taxantur. 1025, 11.

Num Opificii exercitio amittatur nobilitas? 1035, 16.

Opus.

Ad Operis confectionem locator tenetur. 478, 16.

Ordinatio Miniſtri Eccleſiæ.

Qvid ſit? 1166, 14.

Ejus effectus. ibid. 15.

Per Papatum varie corrupta eſt. 1166, 15.

Fit in Saxonia Electorali a Superintendente Dresdenſi, Lipſienſi & Wittenbergenſi. 1182, 13.

Ordinationes Eccleſiaſticæ.

Hodie vicem Canonum ſubeunt. 1128, 8

Ordinationes Paganicæ.

Confirmantur a Domino Territoriali. 1009, 11.

Ordinationes Politicæ.

Earum finis cum Epicriſi. 1036, 19.

Oſculum.

An ob oſcula libidinis uxor dotem amittat. 764. 24.

Otioſus.

Otioſi per ironiam Domini liberi ſalutantur. 311, 9.

Ovile.

Circa Ovilia quid obtineat. 1013, 26. 27.

P.

Pactum.

Jus publicum Pactis privatorum mutari non poteſt. 127, 47.

Pacti Doctrina generalis plenius propoſita. 194, 1. ſeqq.

A verbis ſolennibus dicitur etiam Stipulatio, ſed hæc cum Pacto hodie coincidit. 195, 8.

Pactum tertio factum hodie valet, 197, 13.

Pactum de rebus alienis quatenus habere poſſit effectum. 197, 14.

De Factis pacta iniri poſſunt. 198, 17.

Ex pactis oritur Jus & Obligatio. 202, 32.

Pactum oppoſitive ad traditionem dicitur Titulus vel Cauſa. 204, 41.

A fine ſpeciali, intentæ ſcil. ſecuritatis, vocatur cautio. 205, 48.

Pactorum obligatoriorum varietas & uſus generaliter explicata. 206, 1. ſeqq.

Diviſiones Romanæ pactorum in bonæ fidei & ſtricti Juris, in nuda & non nuda, in Germania locum non habent. 208, 7. ſeqq.

Omnia hodie pacta, etiam præparatoria Actionem producunt, 209, 11.

Cum pacto aliquam ſimilitudinem habet Poſſeſſio. 215, 1.

Pacta Emtioni venditioni adjici ſolita. 465, 1. ſeqq.

Pacta contractus ſpectantia pro adjectis non recte habentur. 465, 1.

Pacta adjecta hodie ob conſenſum ſunt obligatoria. 466, 2.

Pacta locationi adjici poſſunt. 477, 12.

Ex ſpeciali pacto autor quandoque ob Evictionem tenetur. 573, 3. 4.

Ex quovis pacto hodie uſuræ exiguntur. 578, 23.

Pactis aliquando locus adjicitur, cujus effectus oſtenditur. 582, 2. ſeqq.

Conſtitutum Jure Romano eſt pactum legitimum, ſed hodie cum fidejuſſione aut novatione coincidit. 583, 8. 9.

Pactis etiam fideicommiſſa conſtitui poſſunt. 892, 28.

Statuta Collegiorum non confirmata in vim pactorum valere poſſunt. 1003, 10.

Pactorum multiplex in bello uſus. 1362, 37.

Pactum Antichreticum

Qvid ſit? 545, 15.

Pactum Commiſſorium.

In pignore improbatum. 545, 16.

Pactum de non petendo.

Qvid ſit, & quomodo ineatur. 674, 4.

Pacta Dotalia.

Eorum indoles. 736, 22.

Fiunt in modum contractus & ultimæ voluntatis. 736, 23.

Qvæ perſonæ ea ineant. 736, 24.

Eorum

Digitized by Google

Eorum materia, effectus & contraria, 737, 25. ſeqq.
Pacta dotalia in ſucceſſione Conjugum ſunt attendenda. 856, 3.
Pactis dotalibus excludi poteſt uxor a portione ſtatutaria, ibid.
Pactis dotalibus non obſtantibus, Conjugi per Teſtamentum poteſt aliquid relinqui. ibid.

Pagus.

In pagis ad Conſtitutionem Syndicorum, omnium & ſingulorum conſenſus & ſubſcriptio cenſetur eſſe neceſſaria. 1004, 15
Syndicatus inſtrumentum valet, ſi a Notario confectum. 1005, 17.
Pagorum explicatio generalis. 1006, 1. ſeqq.
Eorum indoles & diverſitas, conſtitutio & origo. 1006, 1. 2. 3.
In pagis occurrunt Sculteti, Tribuni plebis & Scabini. 1009, 10.
Pagi habent propria Judicia & Ordinationes. 1009, 11.
Habent communia bona, ſcholas, Eccleſias, Encænia, aliasque lætitiæ ſpecies. 1009, 12.
A pagis regulariter exulant Opificia & Commercia. 1010, 13.
Qvatenus in Pagis toleretur Jus braxandi & vendendi cereviſiam, nec non Jus œnopolii & vini aduſti. 1010, 14.
Pagi ad diverſos Dominos ſpectare ſolent. 1010, 15. ſeqq.
Pagorum diſtrictus, Fluhren, generaliter expoſiti. 1027, 1. ſeqq.

Palatinatus.

Saxonicus & Rhenanus unde ortum ducat. 43, 51.
Saxonicus in Burggraviatum Magdeburgenſem abiiſſe cenſetur. 44, 51.

Palatini.

Saxonicus & Rhenenſis Imperatores vicarii. 44, 51.

Palea.

Nullius ſunt valoris. 55, 10.

Palinodia.

Actio ad Palinodiam quid? 325, 15.

Pandectæ.

Juſtiniani juſſu collectæ & publicatæ. 62, 9.
Earum Editiones. 63, 13.
Debent Locorum communium inſtar æſtimari. 63, 14.

Pantapolæ.

Dicuntur fraudatores annonæ. 598, 16.

Papa.

Concilia a Papa indicta nomen Conciliorum non merentur. 1127, 3.
Eſt Caput cleri papalis. 1185, 2.
Papalis confirmatio Academiarum in Germania non eſt neceſſaria. 1249, 7.
Sibi olim Academias ex ratione Status ſui ſubjecit. 1250, 8.
An Papæ conceſſio ad Nundinas ſit neceſſaria 1273, 4.

Papatus.

Eſt mera impoſtura. 12, 40.
Eſt Dominatus ex Imperio, Deo & liberis civitatibus ſubtracto, mala fide conflatus. 1124, 15. 16. 17.
Ex papatu Conſiſtoria Proteſtantium habent originem. 1132, 2.
Ex rationibus Status papalis Conſiſtoriis Jurisdictio criminalis eſt ademta. 1133, 7.
Ex rationibus Status papalis introductum eſt Jus Patronatus. 1139, 3. ſeqq.

Per

Per papatum maximus bonorum Eccleſiaſticorum abuſus eſt introductus. 1152, 23.
Ordinatio Miniſtrorum Eccleſiæ per papatum varie corrupta eſt. 1166,15.
Clerus papalis generaliter delineatus. 1185, 1. &c.
Ex papatu habet originem coactio ad uſum Euchariſtiæ. 1203, 7. ſeqq.
Confeſſio auricularis in papatu vel introducta, vel corrupta eſt. 1208,4.
Pœna blaſphemiæ durior papatum arguit. 1221, 17.
Diſciplina Eccleſiaſtica eſt occaſio & fulcrum papatus. 1227, 1. ſeqq.

Parapbernalia.

Qvid Paraphernalium nomine veniat. 735, 19.
Hodie ſoluto matrimonio repetuntur. 748, 5.
Num ex Paraphernis adulteræ maritus tantum conſequatur, quanta eſt pars tertia dotis. 764, 23.
Uxor qvoad Paraphernalia habet tacitam hypothecam. 1303, 14.
Paraphernalibus accenſentur dona nuptialia, ſi non in dotem ſunt imputata. 1303, 14.
Viduæ ex Feudo ſunt reſtituenda, ſi illatio & verſio probetur. 1447,20.
Num mulier quoad Paraphernalia habeat hypothecam tacitam in feudo. 1453, 6.

Parentes.

Contra parentes non datur Interdictum Unde vi. 225, 13.
Qvatenus in cauſa liberorum teſtari queant. 263, 9.
Sunt ſancti & inviolabiles. 304, 3.
Liberis in poteſtate exiſtentibus donare nequeunt. 498, 9. 10. 11.
Parentum conſenſus neceſſario requiritur ad ſponſalia liberorum, ut nec copula carnali, nec hierologia eludi queat. 701, 7. 8.
Parentes liberos agnoſcere & educare debent, quod prolixius exponitur. 778, 1. ſeqq.
Inter parentes & liberos aliquando filiatio eſt controverſa. 779, 2. 3.
Qvo ſenſu mater certa ſit? 781, 11.
Uter ex parentibus alimenta liberis præſtare debeat? 784, 18. ſeqq.
Apud quem ſoluto matrimonio liberi educari debeant. 784, 21.
Aliquando liberi parentes alere debent 785, 23.
Officii parentum, quoad liberorum educationem, ſumma & abuſus. 785, 24.
Parentum & liberorum officium. 801,3.
Contra parentes, ex lubrico ætatis, liberis non datur reſtitutio. 840, 10.
Qvomodo parentes deſcendentibus ſuccedant. 849, 19. ſeqq.
Parentes Jure Saxonico excludunt collaterales, & inter eos diſcrimen rerum expeditoriarum & Geradicarum attenditur. 850, 22.
Parentum teſtamenta ſunt privilegiata. 926, 11. ſeqq.
Teſtamentum parentum privilegiatum differt a diviſione bonorum ab inteſtato. 928, 17.
Sumtus funeris aliquando præſtare debent. 936, 19.
Parentibus datur querela inofficioſi. 960, 7.

Patri

Digitized by Google

Patri Jurisdictionem habenti, in liberos proprios illa non competit.. 1055, 25.
In Feudis liberis regulariter ſuccedere non ſolent. 1468, 4.
Pater ſuccedit filio, ſine liberis mortuo, cui Feudum prius refutavit. 1469, 5.
Num pater in ſucceſſione filii in feudo refutato, hujus fratrem excludat, ob lineæ rectæ prærogativam? 1469, 5-6,
Pater ſuccedit filio, cui patruus feudum conceſſit. 1469, 7.

Parochia.

Mortui in propria parochia tumulandi ſunt. 935, 16.
Parochiæ & Parochianorum explicatio prolixior. 1146, 1, ſeqq.
In ſpecie Eccleſiæ parochiales res ſacras & Eccleſiaſticas ſibi comparare ſolent. 1148, 4. &c.
In parochiis occurrunt parochiani. 1153, 24. ſeqq.

Parochiani.

Eorum indoles, jura & obligationes expenſa, 1153, 24. ſeqq.
Ad Jus parochiale acquirendum requiritur domicilium, vel rei immobilis dominium. 1153, 25.
Jus parochiale deſcendit ex pacto. 1153, 26.
Jura parochialia ſunt triplicis generis. 1153, 27.
Ad primam claſſem pertinent Jura humana, vel ſaltem chriſtiana, ad ſecundam, quæ omnibus, ad tertiam, quæ quibusdam parochianis competunt. 1154, 28. 29.
Parochianorum obligationes illegitimæ & legitimæ. 1154, 30 31. 32.
Parochiani præſtant ſumtus reparationis templi, ſi ærarium deficiat. 1243, 3.
Filialiſtæ quando ad refectionem ſint obſtricti. 1243, 4.
An Nobiles ad refectionem rerum Eccleſiaſticarum, ex bonis feudalibus teneantur? 1243, 5.
An Parochiani incorporati ſub alia Jurisdictione degentes, & forenſes, teneantur ad refectionem Templi? 1244, 6.
Parochiani ad Viſitatorem non ſunt evocandi. 1245, 11.

Parricidium.

Eſt homicidium qualificatum. 308, 18.
An præſcribi queat? 308, 19.

Partes Metallicæ. Kuckus.

Rebus immobilibus annumerantur. 1089, 11.
In 128. partes fodinæ argentariæ plerumque dividuntur. ibid.
Ein Erbkux conceditur Domino fundi. 1090, 15.
Arreſto conſtringi poſſunt. 1091, 18.
Ob delicta non confiſcantur. 1091, 19.

Paſcua.

Jus paſcendi quid ſit? 398, 8.
Jus paſcendi in locis publicis jure univerſitatis, non jure ſervitutis competit. 398, 8.
Qvid circa paſcuam pecorum obtineat? 1013, 26.

Paſtus.

Actionis de paſtu uſus. 356, 9.
In effectu actio de paſtu, cum actione de pauperie convenit. 356, 10.

Contra

Digitized by Google

Contra quos Actio de paſtu detur. 356, 11.

Pater.

Non præſtat cautionem uſufructuariam. 382, 17.
Ob peculium liberis conceſſum conveniri poteſt. 557, 21. ſeqq.
De bonis liberorum adventitiis recte tranſigit. 669, 5.
Patri Jure Civili ſoli patria poteſtas competit. 774, 5.
Qvale patri competat Jus in perſonas & res liberorum. 775, 7. ſeqq.
Pater cur liberos potius, quam mater alere teneatur? 784, 20.
Bona liberorum adminiſtrans, non edit juratam ſpecificationem. 813, 28.
Vide: Parentes.

Patibulum.

In finibus Jurisdictionis furcæ erigi ſolitæ, ſic ponendæ, ne earum umbra vicinum Territorium attingat. 1028, 6.

Patria Poteſtas.

Ejus reſpectu homines diſtinguuntur in filios filiasve, & patres vel matresfamilias. 182, 20. 774, 5.
Inter patrem & liberos quatenus pacta valeant. 196, 12,
Patria poteſtas in genere explicata. 773, 1. ſeqq.
Oritur ex lege naturali & civili, per generationem & adoptionem. 774, 3. 4,
Competit Jure naturali utrique parentum, ſed Jure civili ſoli patri, nec ad alios tranſit. 774, 5.
In ea exiſtunt liberi juſte generati, 775. 6.
Reſpicit liberorum perſonas & res. 775, 7. 8. 9. 10,
Qvibus modis deſinat. 776, 11. 12. 13.
Qvando ipſo jure tollatur. 777, 14.
Ea ſoluta effectus naturales manent. 777, 15.
An circa eam hodie Jus Civile obſervetur? 777, 16.
Conſtituitur per legitimationem & adoptionem plene explicatas. 793, 1. ſeqq.

Patrini.

Patrinorum in baptiſmo adhibitionis origo & numerus. 1198, 8.
An Nobiles & milites recte eximantur a certo Patrinorum numero adhibendo? 1198, 8.
Num infantes poſſint eſſe Patrini? 1198, 9.
An hæretici patrinorum munere fungi queant? ibid.
Ad patrinum an imprimis pietas requiratur? 1198, 10.
An quis ad patrini munus obeundum cogi poſſit? 1199, 11.
Qvænam patrinorum ſit obligatio? 1199, 11.
Inter ſuſceptum & ſuſceptorem cognatio ſpiritualis apud Proteſtantes ceſſat. 1200, 14.

Patritii.

Unde ſuam trahant originem. 1033, 9. 10.

Patronatus Jus.

Non eſt ſervitus, ſed effectus Dominii. 399, 12.
Defenditur actione confeſſoria. 401, 7.
Num a ſolis Patronis Eccleſiæ ſepulchra ſint impetranda? 932, 8.

In cauſis Juris patronatus Laici in Conſiſtoriis forum ſortiuntur. 1134, 11.
Pertinet illud ad regimen Eccleſiæ externæ, ac prolixius explicatur. 1138, 1. ſeqq.
An ſemper penes totam Eccleſiam eſſe debeat? 1139, 2.
Ex rationibus Status papalis introductum eſt. 1139, 3. ſeqq.
In Eccleſiis Proteſtantium pinguius aliquantum eſt, quam apud Pontificios. 1140, 7.
Qvid ſit? 1140, 8.
Ejus partes ſunt Nominatio, Electio, Vocatio & præſentatio. 1140, 9.
Ejus exercitio num conſenſus Eccleſiæ accedere debeat? 1141, 9. 10.
Juxta illud fruſtra aſſeritur triplex ſtatus. 1141, 11.
Ejus diverſitas. 1141, 12.
Acquiritur fundatione, ædificatione & Dotatione Eccleſiæ, ut & Præſcriptione. 1142, 13. 14.
Num privilegio acquiri queat? 1142, 15.
Qvinam acquirere poſſint? 1142, 16.
Qvibus modis transferatur in alium. 1143, 17.
Illud retinet debitor obæratus, creditoribus in bona miſſis. 1143, 17.
Ejus effectus conſiſtit in præſentatione Miniſtrorum Eccleſiæ & ſcholæ. 1143, 18. ſeqq. 1144, 23.
Qvomodo probetur & amittatur. 1144, 23.
Hodie pro Jurisdictionis conſectario fere habetur. 1145, 24.
Illi affinia ſunt: Jus Patronatus Regium, Jus Advocatiæ, & Jus Patronatus in præſentatione ad beneficia Eccleſiaſtica conſiſtens. 1145, 25.
An illud velut impium & papiſticum commentum ex Eccleſiis plane proſcribendum ſit? 1145, 26. 27.
Patronus Superintendentem non conſtituit. 1180, 4.
Rationum Eccleſiaſticarum redditioni intereſt Patronus. 1183, 17.
Liturgiam patronus ordinare nequit. 1195, 17.
Das Pfarr-Lehn, num ſemper ſit Feudum Eccleſiaſticum? 1388, 17.

Pauper.

Paupertas aliquando juramento eſt adſtruenda. 276, 12.
An per Lottarias pauperibus recte ſuccurratur? 532, 20.
Improba mendicitas pœnam meretur. 635, 12.
Legatum pauperibus relictum. 896, 10. 11.
Pauperibus ſepultura gratis concedenda. 933. 9.
Ad pauperes ſepeliendos Dominus Jurisdictionalis tenetur. 936, 19.
Cujus ſumtibus pauper ſepeliri debeat. 1154, 31.
Pauperum varietas & cura plenius expoſita. 1375, 1. ſeqq.
Qviſnam pauper ſit? 1375, 1. 2.
Mendicantes improbi ſunt triplicis generis. 1375, 3.
Pauperibus ſuccurritur liberalitate privata & communi. 1376, 4. 5.
Publica mendicitas abuſui evitando recte prohibetur. 1376, 7.
Improbi mendicantes ab eleemoſynis ſunt excludendi. 1377, 8.
Pauperes in certis ædificiis aliquando alun-

aluntur, quorum dominium eſt penès aliquam Univerſitatem. 1377, 9. 10.
Pauperibus aliquando ſuccurritur collectione & diſtributione Eleemoſynarum. 1378, 11.
Pauperum cura Clero in terris Proteſtantium non recte tribuitur. 1378, 14.

Pauperies.

Qvid ſit? 354, 2.
Actio de pauperie. 355, 3. ſeqq.

Peccatum.

Eſt actio hominis injuſta, turpis, vitioſa. 134, 4.

Pecoris ad aquam appulſus.

Qvid ſit? 398, 7.

Peculatus.

Ejus pœna. 597, 12.
Præſcribitur hodie vicennio. ibid.

Peculium.

Ob conceſſionem peculii pater & dominus peculiotenus tenentur, ſalvo tamen deductionis beneficio. 557, 21.
Sed accedente negotiationis ſcientia deductio ceſſat 558, 22.
Hodie caſus peculii conceſſi fere non amplius occurrit. 558, 24. 792, 22.
Pecułia liberorum plenius explicata. 786, 1. ſeqq.
Peculii natura & diverſitas. 786, 1.
Peculium caſtrenſe qvid ſit, & quid circa illud obtineat. 786, 2. ſeqq.
Peculium quaſi caſtrenſe. 787, 6.
Peculium adventitium regulare. 788. 7. ſeqq.
In eo competit patri uſusfructus, etiam poſt mortem filii, quod hodie ceſſat. 788, 8. 9. 10.
Id adminiſtrat pater & fert onera. 789, 11.
Illud pater alienare non poteſt. 789, 12.
Ob illud liberi habent tacitam hypothecam in bonis paternis. 789, 12.
Peculium adventitium irregulare quid ſit, & quæ eo pertineant? 789, 13.
Qvid juris in eo liberis competat. 791, 19.
Peculium profectitium quid ſit, & quæ eo pertineant. 791, 20.
Hujus Dominium & poſſeſſionem habet pater. 792, 22.
Hæreditas a liberis acquiſita aliquando ad peculium adventitium irregulare pertinet. 945, 23.
Pecunia luſtrica cui peculio annumerari debeat. 1199, 12.
Feudum filiofam. datum, ad quodnam peculium pertineat. 1393, 11.

Pecunia.

Pecuniæ feudum quid ſit? 1399, 13.
Circa pecuniæ feudum tres caſus diſtinguendi. 1399, 14.
Ad conſtitutionem feudi pecuniæ neceſſarius eſt Domini directi conſenſus. 1399, 15.
Ad ſecuritatem non ad perfectionem feudi pecuniæ pertinet cautio. 1400, 16.
Ad feudum pecuniæ an requiratur Majeſtatica qualitatis allodialis mutatio? 1400, 17.
Feudi pecuniarii indoles, duratio & uſus. 1400, 18.

Pecunia hæreditaria.

Qvatenus in Creditorum concurſu in prima claſſe collocetur? 1302, 10.

Digitized by Google

Pecunia luſtrica.

Cui peculio annumerari debeat? 1199, 12.

Pecus.

Res pecuaria ruſticorum eſt quodammodo communis. 1013, 26.

Percuſſio.

In loco privilegiato, eſt ſpecies vis offenſivæ. 603, 15.

Perduellionis Crimen.

Eſt ſpecies criminis læſæ Majeſtatis. 997, 15.

Qvomodo committatur. 998, 20.

Qvænam hujus criminis pœna, & num ea juſta ſit, quoad liberos innocentes? 999, 23. 24. 25.

Peregrinatio.

Peregrinantes num privilegio teſtandi gaudeant? 929, 21.

Neceſſariæ peregrinationes die Sabbathi non ſunt impediendæ. 1112, 20.

Peregrinationum conſideratio generalis. 1317, 1 &c.

Peregrinationum neceſſitas, natura & varietas. 1317, 1. 2.

Peregrinationes longinquæ num civitatibus utiles vel noxiæ ſint? 1318, 3.

Peregrinationes politicæ hominibus idoneis & moderatis recte permittuntur, ſed non incautæ juventuti. 1318, 4. 5.

Peregrinationibus inſerviunt poſtæ, pluribus expoſitæ. 1319, 9. ſeqq.

Ut & vehicula ac navigia privatis ſumtibus exerceri ſolita. 1322, 18.

Damnum viatoribus illatum eſt reſarciendum. 1331, 19.

Peregrinationum infortunia latius expoſita. 1340, 1, ſeqq.

Peregrini.

Olim pro hoſtibus fere ſunt habiti, hodie non. 181, 17. 18.

Sola peregrinitas patriam poteſtatem non tollit. 776, 11.

An peregrinus hodie conſtitui poſſit Tutor? 811, 21.

Peregrini hodie habent facultatem teſtandi. 863, 9.

Poſſunt inſtitui hæredes. 873, 6.

In Germania quis peregrinus dicendus. 996, 12.

Num peregrini crimen læſæ Majeſtatis committant? 998, 17.

Peregrini Jurisdictioni ejus loci, in quo degunt, aliquo modo ſubjiciuntur. 1017, 12.

Cum peregrinis quatenus commercia exercenda. 1266, 7. 8.

Exteri quandoque fines noſtros transeuntes, ad venditionem recte compelluntur. 1271, 24.

Privilegium nundinarum pertinet non tantum ad incolas, ſed & ad exteros. 1275, 13.

Peregrini Reipubl. in qua degunt, ſubjiciuntur. 1351, 25. 26.

Peregrini ad tributa directe non ſunt vocandi. 1352, 26.

Periculum.

Periculum rerum permutatarum ſolo conſenſu utrimque hodie ad contrahentes pertinet. 432, 10. 11.

Ad quem periculum pertineat in emtione. 440, 23. ſeqq.

Periculi ad jactum ſufficientis quænam ſint requiſita. 1341, 5.

Perjurium.

Perjuri an teſtes eſſe poſſint? 261, 4.

Perjurium quomodo a juramento differat, aut cum eo conveniat? 266, 2.
Perjurium an committere poſſit, qui per Numen fictitium jurat? 268, 11.
In perjurium nonnunquam incidere poteſt, prava illa jurandi formula: Diabolus me abripiat; ut ut juramentum non contineat. 269, 13.
Eundem ſæpe effectum habet, quem juramentum. 270, 15. 1565, 47.
Effectus perjurii ad hæredes jurantis non tranſit. 270, 16.
Perjurii indoles. 271, 21.
Ab hominibus recte punitur. 271, 22.
Perjurus juramentum Judiciale deferre nequit. 279, 22.
De perjurio ob ſpecialem rationem forte quæri poteſt, propter inſtrumenta nova. 282, 33.
Perjurii indoles ambigua. 632, 2.
An perjurium Jure civili etiam fuerit punitum? 633, 3.
Qvomodo hodie puniatur. 633, 4. 5. 6.
Perjurus an ad damnum reſarciendum ſit obligatus? 633, 7.
Probatio contra perjurium deberet eſſe permiſſa. 1565, 48. 49.

Permutatio.

Ejus indoles. 430, 4.
Intendit mutuam Dominii translationem. 430, 5.
Ejus ſubjectum & materia. 431, 6. 7.
Res permutandæ ut ſpecies & res æquales ſpectantur 431, 8.
Qvando conventio de rebus permutandis interceſſit, valide datur hodie actio, & periculum utrimque ad contrahentes ſpectat, quod de Jure Civili ſecus eſt, 431, 9. 10. 11.
Facta unius in rei permutatione, præſtatione, res promiſſa valide exigitur, & rei promiſſæ periculum ad dantem pertinet. 432, 12. 13. 14.
Permutatione conſummata ceſſat pœnitentia. 433, 15.
Permutatio non eſt contractus innominatus. 523, 2.

Perpetuum.

Qvid per cauſam perpetuam circa prædium dominans & ſerviens intellexerint Romani. 389, 10.

Perſecutio.

Perſecutio animalis, quod nocuit, in domum Domini, adſumtis duobus viris, pignorationis effectum habet. 357, 14.

Perſona.

Perſonarum qualitates legibus definitæ, ubique effectum habent. 105. 26. ſeqq.
Ex rebus incorporalibus oriuntur perſonæ morales. 127, 48. ſeqq.
Qvæ circa perſonas ſpectanda ſint in interpretatione doctrinali. 163, 13. ſeqq.
Perſonæ morales compoſitæ uſumfructum acquirere poſſunt. 379, 7.
Mutata perſonarum conditio eſt modus obligationem tollendi. 677, 14.

Pertinentia.

Res vendita tradenda cum ſuis pertinentiis. 450, 15.
Pertinentiæ unde tales eſſe æſtimentur. 450, 15.
Pro diverſitate rerum, diverſæ occurrunt pertinentiæ. 450, 16. ſeqq.
Qvæ pertinentiarum rationem non habent, emtorem ſequuntur. 451, 19. 20.

Peſtis.

Digitized by Google

Peſtis.

An peſtis tempore omne ludorum genus ſit permiſſum? 530, 11.

Tempore peſtis ſolennitates teſtamentariæ non obſervantur. 928, 18. ſeqq.

Peſtis tempore peculiaria loca humandis mortuis deſtinari ſolent. 932, 7.

Pharmacopola.

Pharmacopolium pro ædium venditarum acceſſione non recte habetur. 451, 19.

Pharmacopolarum conditio, jura & officium plenius expoſita. 1371, 15. ſeqq.

Pharmacopolis recte Monopolium etiam contra Medicos conceditur. 1373, 23.

An pharmacopolæ recte teneantur praxin medicam omittere? 1373, 24.

Pharmacopolæ & adverſarii a Magiſtratu in officio continendi. 1373, 25.

Pharmacopoliorum Viſitationes neceſſariæ. 1374, 26. ſeqq.

Philantropum.

Debetur proxenetis. 1297, 6.

Philavtia.

Philavtia perverſa proſperum ſcelus virtutem interpretatur. 133, 18.

Officium hominis erga ſeipſum generaliter delineatum. 183, 1. ſeqq.

In quibuſdam caſibus a Socialitate ſuperatur. 185, 7.

Jura philavtiæ talione defenduntur. 287, 2.

Eo pertinent in ſpecie defenſio neceſſaria, quæ cum ſuis requiſitis traditur. 288, 4. ſeqq.

Ordinata charitas incipit a ſeipſa. 300, 6

Venatores cum alia, tum imprimis philavtias officia ſæpe negligunt. 1083, 19.

Philoſophi.

An recte ſibi afferant jus docendi Jurisprudentiam univerſalem & particularem publicam? 8, 27.

Philoſophia.

Libertas philoſophica eſt licita, ſed ſi ejus prætextu errores introducantur, legibus coërceri poteſt. 312, 13.

Pia cauſa.

Teſtamentum in favorem piæ cauſæ factum, eſt privilegiatum. 929, 20.

Cognitio ſuper piis cauſis Conſiſtorio eſt tribuenda. 1135, 14.

Pictura.

Picturæ an tabula cedat. 340, 45. 46.

Pignoratio.

Pignorari poteſt Jure Germanico pecus noxium. 357, 13.

Num ſervi, boves, aut inſtrumenta aratoria, pignoris cauſa de poſſeſſionibus abſtrahi poſſint? 634, 9.

Pignus.

Pignus a Domino creditori ſurreptum uſucapi poteſt. 236, 21.

Ejus doctrina generalis. 405, 1. ſeqq.

Qvis pignus privatum conſtituere poſſit. 406, 5. 6.

An pignus a non Domino conſtitutum convaleſcat, ſi ei ſuccedat verus Dominus? 406, 6.

Pignus conſtituitur ultima voluntate, vel conventione. 407, 7.

Aliquando pignus eſt Jus perſonale. 407, 8.

Effectus pignoris conſiſtit in jure perſecutionis, retentionis, prælationis & diſtractionis, quæ ſigillatim explicantur. 407, 9. ſeqq.

Qvibus modis pignus tollatur. 413, 31. ſqq.

Digitized by Google

Pignoris remiſſio tacita unde colligatur. 414, 33
Exempla pignoris taciti, 414, 1. ſeqq.
Res vendita a pignoris nexu debet eſſe libera. 450, 13. 14.
Pignus etiam ſumitur pro contractu acceſſorio. 541, 1. ſeqq.
Pignus nuda conventione conſtitutum quid ſit. 541, 1.
Pignoribus adjici ſolet pactum antichreticum & commiſſorium. 545, 15. 16.
Contractu ob læſionem reſoluto, pignus interim conſtitutum non exſpirat. 570, 28. 29.
Pignus diſtrahentes Evictionem non præſtant. 575, 10.
Pignoris ſubtractio vel fraudulenta alienatio an ſit furtum? 588, 3.
Pignus tacitum an competat ei, cui furtum factum. 593, 24.
Rei oppignoratæ abuſus quomodo puniendus, 596, 11.
Creditorum, liberos pignori accipientium, pœna. 634, 9
Quo ſenſu tacitum pignus legatariis competat. 907. 49.
Pro ſupplemento legitimæ competit tacita hypotheca. 967, 34.
Feudi pigneratitii & oppignorati differentia. 1386, 6. 1475, 4.
Circa Feudum qvatenus pignus occurrat. 1432, 10. 11.
Pignoris taciti feudalis plenior conſideratio. 1452, 1. ſeqq.
Pignus tacitum circa Feuda eſt feudale & allodiale. 1452, 1.
Pignus feudale legibus præcipue Saxonicis introductum. 1452, 2.
Pignus tacitum in Feudis competit uxori ratione dotis. 1453 3.
Num & ratione dotalitii? 1453 4.5.
Pignus tacitum feudale qvoad paraphernalia dubium eſt. 1453, 6.
Pignus tacitum in Feudo num habeant filiæ ratione dotationis aut legitimæ? 1454. 7. 8.
Num habeant filii inhabiles ratione alimentorum? 1454, 8.
Pignus, quod pupillis ac Univerſitatibus ſacris tribuitur, non tam legale quam conventionale eſt, hinc non habet locum, ſi Admininiſtrator a Domino Feudi non confirmetur. 1454, 9 10.
Pignus allodiale habet locum in fructibus Feudi, & pretio ex Feudi venditione redacto. 1455, 11. 12.

Pirata.

Pro eo non habetur, authoritate publica prædatoriam in mari exercens. 1357, 17.

Piſces.

Piſces, qui propagationis cauſa in ſtagno & vivario habentur, ejus pars cenſentur. 451, 17.
Qvi cuſtodiæ cauſa ibi habentur, ad emtorem non pertinent. 451, 20.
Furti piſcium pœna. 596, 9

Piſcatio.

Univerſitati conceſſa ſaltem ab incolis exerceri poteſt. 1081, 14.
Continetur ſub prædio, non autem venatione conceſſa. 1081, 15.

Plagium.

Eſt capitale, ſed diſpenſabile. 596, 8.

Plagium Literarium.

Qvid? de ejus pœna in foro Civili nihil

Digitized by Google

nihil fere auditur. 596, 8.

Planta.

Planta aliena in ſuo ſolo poſita, cui cedat? 339, 41.

Sua in alieno ſolo poſita cujus ſit. 340, 42.

Plebeji.

Plebeja conditio exiſtimationi intenſivæ opponitur. 316, 9.

Plebeja conditio quid ſit. 1031, 2.

Sunt vel ruſtici vel municipes. ibid.

Pœna.

Qvomodo ipſo jure imponi dicatur. 85, 6. ſeqq.

In pœnis ſpectatur locus commiſſi delicti. 106, 29.

Ejus indoles, varietas, uſus & abuſus in genere explicata. 141, 1. ſeqq.

Concurſus Actionum cumulativus circa Actiones pœnales nonnunquam locum habet. 156, 29.

In pœnalibus cauſis benignius interpretandum eſt. 168, 36.

Ipſi delinquentes pœnæ executionem juſſu Magiſtratus recte ſuſcipiunt. 185, 7.

Pœnæ Avtochiriæ jure Romano & hodierno. 186, 11. ſeqq.

Pœna perjurii eſt arbitraria, aliquando duorum digitorum amputatio. 271, 22.

Mutilatio membrorum cum ſcopo pœnarum conciliari nequit. 271, 22.

Pœnæ talionis natura & uſus. 291, 15. ſeqq.

Hæc ſolum delinquentem afficere debet, & ſi ad mortem extenditur, imparato non eſt imponenda. 291, 17

Pœna talionis aliquando parum recte adhibetur. 292, 18.

Qvandoque locum omnino non habet. 292, 19.

Locum non habet in induciis moratoriis. 292, 20.

Vulnerans puniri poteſt. 304, 4.

Pœna L. Aquiliæ in vulneratione liberi hominis locum non habet. 304, 5.

Pœna homicidii jure divino introducta cenſetur. 307, 15.

Pœna homicidii plures afficit. 307, 16.

Pœnæ infamiæ natura & habitus. 317, 10. ſeqq.

Pœna infamiæ hodie uſum habet, ſed abrogari debebat. 320, 22. 23.

Venditor ad pœnam conventionalem obligari poteſt. 456, 35. 36.

Pœna furti pro qualitate delicti diverſa. 592, 18. 19. 20. 21.

Pœna incendiarii culpoſi. 619, 5.

An pœna fuſtigationis impoſita, reum à neceſſitate damni reſtituendi liberet? 619, 6.

Pœna incendii an tollat neceſſitatem damni reſtituendi? 621, 12.

In irroganda infamiæ pœna non recte ſemper verſati ſunt Romani. 624, 6.

Ad pœnam excipiendam obligatur Falſarius, 629, 12.

Pœna adulteratorum monetæ. 630, 13. ſeqq.

Pœnalis clauſula an adjici poſſit Sponſalibus? 703, 13.

Pœna jure divino univerſali delictis carnis non eſt præſtituta. 758, 1. 2. 3.

Pœna adulterii Juris Moſaici, Romani & Saxonici Electoralis. 760, 9. 10 11.

Pœna

Pœna adulterii mitigatur aliquando ob remiſſionem Conjugis, aliasque circumſtantias. 761, 12. 13.

Pœna adulterii confeſſis & convictis irroganda. 763, 19.

Pœna fornicationis. 766, 2. Stupri violenti. 767, 4. Stupri voluntarii in deſponſatis. 767, 5. Stupri in ſpecie dicti. 769, 14. Bigamiæ. 770, 16. Inceſtus. 770, 17. 18. 19. Sodomiæ. 771, 20, Lenocinii. 771, 21.

Pœna, quæ inſontibus perduellium liberis imponitur, injuſta eſt. 999, 23. 24.

In pœnis, poſt Calendarii mutationem, quinam calculus obſervandus fuerit. 1110, 14.

Pœna degradationis an graviorem pœnam antecedere debeat? 1134, 8.

Pœnæ Clericorum ſunt variæ. 1217, 4. ſeqq.

Qvatenus delicta Religionem concernentia pœnis humanis ſubjaceant. 1219, 9. ſeqq.

In ſpecie Magia non ſemper recte punitur. 1225. 33. 34.

Pro pœna humana etiam haberi debet Diſciplina Eccleſiaſtica. 1227, 1. ſeqq.

Sub illa in ſpecie comprehenditur pœnitentia Eccleſiaſtica, cujus habitus antiquus & hodiernus oſtenditur. 1232, 21. ſeqq.

Negotiandi neceſſitas aliquando pœnæ loco imponitur. 1268, 13.

Qvænam ſit pœna illicitæ feudi alienationis, & quando ea ceſſet. 1433. 15. 16.

Pœna illicitæ feudi alienationis nocet agnatis, ſi in alienationem conſenſerint. 1434, 17.

Epicriſis de ritibus circa pœnarum capitalium executionem adhiberi ſolitis. 1625, 31.

Pœnitentia.

Pœnitendi facultas excluditur per juramentum, actui, alias invalido, accedens. 270, 17.

Pœnitentia ceſſat in juramento voluntario. 277, 16.

Pœnitentia injuriam ſecuta dolum non excludit. 321, 2.

Pœnitentia in permutationis contractu poſt ſolum conſenſum hodie exulat. 432, 9. 10. 11.

Pœnitentia, permutatione conſummata, ceſſat. 433, 15.

Pœnitentiæ in emtione venditione locus cum diſpendio arrhæ. 435, 3.

Pœnitentia generaliter accepta, differt a Confeſſione auriculari. 1208, 1.

Circa pœnitentiam interventu Miniſtri Eccleſiæ peragendam, occurrit clavis ligans & ſolvens. 1208, 2.

Num impœnitentes a Confeſſione auriculari & Evchariſtia repellendi ſint? 1209, 8. ſeqq.

Pœnitentia qvatenus permiſſa ſit licitatori in ſubhaſtatione. 1584, 16.

Pœnitentia Eccleſiaſtica.

An recte remittatur ante hierologiam concumbentibus. 714, 21.

An remitti poſſit, ſi deſponſati concubuerint? 767, 5.

Eam decernere Superintendenti non licet. 1183, 15.

Illi conjuncta olim erat ſatisfactio & indulgentia. 1232, 21.

Qvomodo ea poſtea ſit depravata. 1233, 22. 23.

Digitized by Google

Pollicitatio.

Non recte ſolius offerentis conſenſu fieri dicitur. 196, 9.

Pollicitationis & Voti generalis explicatio. 517, 1. ſeqq.

Polygamia.

Jure humano & divino poſitivo univerſali, quin & jure naturali, non improbabiliter prohibita. 709, 5.

Pons.

Qvid ſit, & quid circa eum obtineat. 1332, 22.

Immunitas a vectigalibus regulariter ad Pontium vectigalia non pertinet. 1335, 9.

Ponte ſublato, an Pontenagium debeatur? 1336. 12.

Per vadum euntibus an vectigal pontis ſolvendum ſit? ibid.

Pontones, Fähren.

Eorum uſus facilius, quam pontium permittitur privatis. 1332, 23.

Eos in uſum reifamiliaris habere licet privatis, licet alius cum jure illo, in eo flumine ſit inveſtitus. ibid.

Porta.

Portarum violatio. 604, 16,

Portio ſtatutaria.

Vidua ignobilis Saxonica electionem habet, illata repetere, an portionem ſtatutariam petere velit. 858, 10.

Ejus Requiſita & quantitas, 858, 12.

Poſſeſſio.

Doctrina ejus generalis plenius propoſita. 215, 1. ſeqq.

Actiones ſive remedia poſſeſſoria generaliter explicata. 222, 1. ſeqq.

Poſſeſſio continua requiritur ad præſcriptionem translativam. 235, 17. ſeqq. & conſtitutivam. 238, 30.

Amiſſa poſſeſſione dominium non exſpirat. 342, 2. ſeqq.

Poſſeſſio adverſarii in rei vindicatione probanda. 351, 15.

Interdictis retinendæ & recuperandæ poſſeſſionis dominium defenditur. 352, 17.

Interdicti Salviani doctrina generalis. 407, 9. ſeqq.

Ejus cum actione hypothecaria comparatio. 409, 18.

Circa ſepulchra & ſepulturam interdictorum quoque eſt uſus, 933, 11. 934. 14.

Poſſeſſio hæreditatis ipſo jure in hæredes non tranſit. 947. 32.

Remedia poſſeſſoria qvoad acquirendam hæreditatem. 950, 2. ſeqq.

Poſſeſſor bonæ fidei dimidium theſauri inventi conſequitur. 1073, 10.

Contra poſſeſſorem, ad effectum probandi Juris poſſidendi, remedium ex L. Diffamari inſtitui nequit. 1603, 6.

Proceſſus poſſeſſorius cum ſpeciebus ſuis latius declaratus. 1609, 1, ſeqq.

Poſſeſſorium.

An diſtinctio remedii poſſeſſorii & petitorii, item Poſſeſſorii ordinarii & ſummarii, mero jure naturali obtineat? 230, 32. 33.

Poſſeſſorium ordinarium, num dicatur ratione modi procedendi, an ratione probationis? 1610. 2. 3.

In eo qualis requiratur probatio? ibid.

Num Judicium poſſeſſorium ordinarium & ſummarium differat, qvoad materiam? 1610, 4. 5.

 Poſſeſ-

Poſſeſſorii ordinarii & ſummarii comparatio qvoad uſum. 1611, 6.
Proceſſus ſummarius in Saxonia Elect. diſtinguitur in ſummarium inſpecie & inhibitivum. 1611, 7.
Proceſſus ordinarius & ſummarius in ſpecie ex conſvetis regulis eſt intelligendus. 1611, 8.
Cumulatio petitorii & poſſeſſorii, ac judicis circa utrumque officium. 1614, 18. 19. 20.
Cumulatio poſſeſſorii ordinarii & ſummarii. 1615, 21. 22.

Poſta.

Poſtarum natura, varietas, cæteraque capita plenius explicata. 1319, 9. ſeqq.
Poſtas in Imperio conſtituunt Cæſar & Status Imperii. 1320, 11.
Poſtarum Imperialium protector eſt Elector Moguntinus, & Præfectus generalis, Comes de Taſſis. 1320, 12.
Poſtarum præfectorum provincialium aliorumque Officialium conſtitutio & officium. 1321, 13.
Inter Præfectos poſtarum & peregrinatores initur contractus locationis. 1321, 14.
Curſorum habitus & officium. 1321, 15.
Curſus publici privilegia. 1321, 16.
Poſtarum officiales & cauſæ, cui Jurisdictioni ſubſint. 1322, 17.
Cum poſtis quodammodo conveniunt vehicula & navigia privatis ſumtibus exerceri ſolita. 1322, 18.

Poſterius.

Senſus Regulæ? Poſteriora derogant prioribus. 64, 17. 18.

Poſthumi.

Num hodie indigeant querela inofficioſi Teſtamenti? 959, 6.

Poſtliminium.

Juris Poſtliminii fictio non fuit neceſſaria. 94, 6.
Ejus fictio ex inepta gratificatione originem traxit. 109, 37.
Poſtliminii conſideratio duplex, ratione belligerantium, vel ſubditorum, male vulgo negligitur. 1363, 1.
Poſtliminii ratione belligerantium ſpectati natura & fundamentum. 1363, 2. 3.
Poſtliminii ad ſubditos relati indoles & origo. 1363, 4.
Poſtliminium locum habens in perſonis hodie nullius uſus. 1363, 5. 6.
Qvando locum habeat in rebus? 1364, 7. ſeqq.
Obtinet in immobilibus, non vero regulariter in mobilibus. 1365, 10. 11.
An poſtliminio locus ſit, ſi res ad amici præſidia pervenerint? 1365, 12.
Poſtliminium etiam inter liberas gentes eſſe creditur. 1366, 13.
Ceſſat, quamdiu res in poteſtate hoſtium eſt. 1366, 14. 15. 16.

Potentior.

Sanctio, qua potentioribus nomina emere & vendere prohibitum, otioſa eſt. 459, 5.

Præcedentia.

De præcedentia lites parit exiſtimationis diverſitas. 1036, 18.

Præcluſio.

Præcluſus, finito concurſu, a debitore ſuum exigere poteſt. 1596, 2.

Prædium.

Prædio vendito pertinentiæ quoque ei adhærentes ſequuntur emtorem. 451, 17.

Præla.

Prælatio.

Eam operatur pignus. 410, 21.

Ex modo conſtituendi & tempore æſtimatur. 410, 21. ſeqq.

In omnis generis pignoribus locum habet. 411, 24.

Præſcriptio.

Qvoad legum extranearum autoritatem fruſtra allegatur. 69, 11.

Conſvetudinis nomen pro præſcritione ſumitur. 75, 2.

Tempora præſcriptionibus præſtituta, male ad conſvetudinem trahuntur. 78, 13.

An res cum ſcientia præſcribi, vel quocunque modo præſcripta, illæſa conſcientia retineri queat? 130, 7.

Contra præſcriptionem exigui temporis, reſtitutionis petitio minori, quam quadriennii tempore inſtituenda. 174, 14.

Præſcriptio a correo credendi interrumpitur. 212, 11.

Præſcriptioni peculiari non ſubjacent Actiones poſſeſſoriæ. 227, 23. 24.

Doctrina præſcriptionis in genere tradita. 231, 1. ſeqq.

Præſcriptionum jura debent eſſe uniformia & perſpicua. 232, 4.

Præſcriptio rerum corporalium, jurium & Actionum non eſt diverſa. 232, 5.

Diſtinguitur ratione objecti, temporis & modi. 232, 6. 7. 8.

Omnis Præſcriptio præſupponit jus efficax. 233. 9.

Agere non valenti non currit Præſcriptio. ibid.

Præſcriptionis requiſitis inveſtigandis tres caſus ſunt diſtinguendi. 233, 10.

Præſcriptionis translativæ quinque requiſita. 233, 11. ſeqq.

Præſcriptio longiſſimi temporis eſt vel ſubſidiaria vel principalis. 236, 23. ſeqq.

Præſcriptio longi temporis ſubſidiaria quid ſit, & quibus in rebus locum habeat. 236, 24.

Præſcriptio immemorialis paucioribus quam centum annis fit. 237, 25.

Præſcriptio longiſſimi temporis principalis quid ſit, & circa quas res requiratur. 237, 26. ſeqq.

Hæc quandoque 30. quandoque 40. annos requirit. 237, 26. 238, 28.

Præſcriptio pupillis non obeſt. 238, 28.

Præſcriptione quadragenaria quæ res præſcribantur. 238, 29.

Ad Præſcriptionem conſtitutivam requiritur Poſſeſſio, lapſus temporis, & rei habilitas. 238, 30. 31.

Ad præſcriptionem extinctivam requiritur poſſeſſio libertatis ac lapſus temporis. 239, 32. ſeqq.

Qvæ perſonæ præſcribere poſſint. 241, 38. 39.

An contra Imperantem Præſcriptio locum habeat? 241, 40. 41.

Qvænam res præſcribantur. 242, 42.

Præſcriptionis effectus. 242, 43.

Præſcriptionis impedimenta ſunt quadruplicia, quæ ſummatim explicantur. 243, 1. ſeqq.

Præſcriptio interrumpitur uſurpatione naturali & civili. 143, 2. ſeqq.

Præſcriptio quieſcit ſeu dormit aliquando. 244, 8.

Præſcriptio aliquando reſcinditur per Reſti-

Digitized by Google

Reſtitutionem in integrum. 244, 9. ſeqq.
Homicidium an præſcribi queat? 308, 19.
Injuriæ verbales, ſcriptæ & leviores reales, ad Jurisdictionem inferiorem ſpectantes, præſcribuntur anno civili; reales atrociores & famoſus libellus 30. annis cum anno & die etiam in Saxonia. 324, 11.
Injuriarum extraordinaria perſecutio criminalis extinguitur præſcriptione 20. annorum. 324, 13. 327, 21.
Præſcriptio Dominii dicitur uſucapio. 334, 23. 24.
Qvanto tempore præſcribatur Actioni finium regundorum & communi dividundo. 352, 9. 10.
Præſcriptio Emphytevſeos conſtitutiva. 372, 7. & extinctiva. 374, 15.
Præſcriptio Superficiei. 375, 17. 376, 23.
Præſcriptio ſervitutum perſonalium. 378, 4. 379, 6. 383, 21. 386, 31. & realium, 388, 4. 394, 27. ſeqq.
Jus compaſcui nullo tempore præſcribitur. 399, 9.
Præſcriptio Actionis hypothecariæ. 409, 17.
Retentio pignoris impedit præſcriptionem. 410, 19.
Actio commodati nullo tempore præſcribitur. 508, 11.
Qvod de Actione Depoſiti etiam dicendum. 514, 9.
Idem quoque aſſerendum de Actione pigneratitia directa. 544, 11. non contraria. 545, 13.
Evictionis præſtatio quando præſcribatur. 577, 19.
Peculatus hodie vicennio præſcribitur. 597, 12.
Debitor ex cauſa antiqua & nova obligatus, ſi ſolvat, præſcriptionem poſtea completam antiquo debito recte opponit. 646, 21.
Compenſatio quatenus præſcriptionem excludat. 661, 37.
Præſcriptio eſt modus tollendi obligationem. 677, 15.
Præſcriptio Adulterii. 765, 27.
Delicta carnis a quo, & intra quod tempus præſcribantur. 772, 22. ſeqq.
Qvo ſenſu in genere delicta præſcribantur. 773, 25.
An patria poteſtas præſcribatur? 777, 14.
Præſcriptio reſtitutionis minorum. 842, 17.
Jus adeundi hæreditatem quo tempore præſcribatur. 947, 31. 956, 26.
Præſcriptio Interdictorum hæreditariorum. 950, 4. ſeqq.
Qverelæ inofficioſi Præſcriptio. 964, 24
Nec non Condictionis ad legitimæ ſupplementum. 967, 34.
Præſcriptio Actionis familiæ erciſcundæ. 971, 12.
Jus braxandi ob ſolum non uſum præſcribi videtur. 1019, 19.
Qvanto tempore contra civitatem præſcribatur. 1021, 26.
Nobilitas in Gallia præſcriptione quadragenaria acquiritur. 1034, 12.
Immunitas ab oneribus præſcriptione acquiritur. 1041, 15.
Juri eundi per viam publicam nunquam præſcribitur. 1075, 16.
In metallifodinis an & qvatenus præſcri-

ſcriptio locum habeat. 1089, 12. 1091, 19.

Jus exſtruendi molendinum nullo tempore præſcribitur. 1094, 6.

Niſi alius poſſeſſionem eo nomine acquiſiverit. 1094, 7. 1095, 10.

Neceſſitas molendi in certa aliqua mola præſcriptione etiam produci poteſt, 1097, 18. 19.

An Jus fortalitii habendi præſcriptione acquiratur? 1105, 18.

Uſus Præſcriptionis qvoad Jus præſidii vel amittendi vel acquirendi. 1106, 21. 22.

In computanda præſcriptione, quæ ante annum 1700. cœpit, in Saxonia obſervandus eſt ſtilus novus mutati Calendarii. 1110, 13.

Jus Patronatus Præſcriptione acquiritur, 1142, 14. & amittitur. 1144, 23.

Pupillis & minoribus Præſcriptio circa redemtionem ſubſelliorum Eccleſiaſticorum non obeſt, ſed reſtituuntur etiam cum præjudicio majorum. 1160, 18. 19.

Intuitu Eccleſiæ quomodo ſe habeat Præſcriptio. 1240, 19.

Jus nundinarum num Præſcriptione acquiratur. 1274, 7. vel amittatur? 1277, 21.

Præſcriptio literarum cambialium in Saxonia. 1290, 40. 1291, 42.

Qvando præſcribatur Actio Pauliana. 1316, 8.

Vectigalia aliquando Præſcriptione acquiruntur. 1334, 2.

Captivitas ab infidelibus facta præſcriptionem non interrumpit. 1364, 6.

Feudum Præſcriptione acquiritur, quod plene traditur. 1414, 1. ſeqq.

Ad Præſcriptionem Feudi requiritur poſſeſſio, ac ejus per 30. annos continuatio, 1414, 2. 3.

Num ad Præſcriptionem Feudi in terris Saxonici Juris ſufficiant 30. anni? 1415, 3.

Præſcriptio Feudi num interpellatione extrajudiciali interrumpatur? 1415, 3.

Ad Præſcriptionem Feudi continuandam, renovatio inveſtituræ non eſt neceſſaria, 1415, 4.

Ad præſcriptionem feudalem num ſufficiat 30. annorum poſſeſſio, iis in caſibus, quibus alias longius tempus requiritur? 1415, 5.

An ſubditi Regalia præſcribere queant? 1415, 6. 7.

Ad præſcriptionem feudalem quatenus titulus & bona fides requiratur? 1416, 8, 9.

Præſcriptio feudalis occurrit à parte Domini, Vaſalli & tertii. 1416, 10. ſeq.

Non habet locum, ſi feudum ut res allodialis alienetur. 1417, 14.

Num locum habeat, ſi feudum ut tale transferatur? 1418, 15.

An Dominium directum præſcribi poſſit? 1418, 16.

Præſcriptio oritur aliquando ex inveſtitura erronea. 1418, 16.

Præſcriptionis feudalis effectus. 1418, 17.

Præſcriptione acqviri poteſt ſimultanea inveſtitura. 1418, 18.

Subfeudum etiam præſcriptione conſtitui poſſe videtur. 1428, 13.

Juri Retractus qvo tempore præſcri-

Digitized by Google

batur? 1437, 9.
Juri revocandi feudum ex jure ſangvinis qvando præſcribatur. 1441, 21. ſeq.
Feudum præſcriptione tollitur. 1491, 10. ſeq.
Felonia etiam præſcribitur. 1495, 28.
Præſcriptio quatenus citatione interrumpatur. 1527, 28.

Præſentatio Literarum Cambialium

Fit immediate & mediate. 1286, 25.
Qvando fieri debeat. 1287, 27.
Præſentans tempus ſolutionis ex Cambio prorogare neqvit. 1289, 36.

Præſentatio Miniſtri Eccleſiæ.

Ejus requiſita. 1143, 19.
Intra quod tempus fieri debeat. 1143, 20.
Præſentatio per Turnum quid dicatur. 1144, 21.
A pluribus conjunctim facienda, ſi diſſentiant, Conſiſtorium munus confert. 1144, 21.
Generaliter accepta qvid ſub ſe comprehendat. 1164, 7.
Stricte dicta qvid ſit. 1165, 12.
Differt à nominatione. 1165, 12.
Num fieri debeat intra quatuor menſes? 1165, 12.
Præſentatio Candidati miniſterii a qvonam fiat. 1182, 12.

Præſentia.

Si præſens contra abſentem præſcripſit aliqvando locum habet reſtitutio. 246. 15.
An præſentium & ſcientium negotia geri poſſint? 360, 7.

Præſidii Jus.

Regulariter pertinet ad Imperantem. 1106, 21.
Cæſari in ditionibus Statuum non competit. ibid.
Illud non involvit nuda protectio. 1106, 21.
Quomodo in alieno Territorio acqviratur. 1106, 22.
Ejus abuſus, ac militum præſidiariorum ſuſtentatio & officium, 1106, 23.

Præſumtio.

Diſtingvenda eſt a fictione. 96, 17.
Eſt ſpecies probationis, ejus natura, diverſitas, fundamentum & effectus. 251, 14. ſeq.
Præſumtiones Juris & de jure num in adulterio locum inveniant? 763, 19.

Prævaricatio.

Advocatus eam committens, quomodo puniatur. 1512, 23.

Precarium.

Quid ſit? 509, 12,
Perficitur conſenſu mutuo. 509, 13.
Quinam concedere, & quibus, ac quibus in rebus concedi poſſit. 509, 14.
Quid juris precario poſſidenti competat. 509, 15.
Precario accipientis obligatio. 510, 16.
De precario quæ Actio competat, 510. 17. 18.
Quomodo tollatur, 511, 19.

Preces publicæ.

Quid circa eas obſervandum ſit. 1193. 12. 13.
Preces publicæ, daß GOTT das Strand-Recht ſeegne, quo ſenſu tolerari queant? 1344, 20.

Pretium.

Dominus in rei vindicatione vincens, refundere non tenetur. 351, 16.

Digitized by Google

Pretii explicatio generaliter inſtituta, 362, 1. ſeq.
Imponitur rebus & actionibus in commercium venientibus. 363, 3.
Pretii imponendi fundamentum eſt aptitudo præſtandi uſum, & inſufficientia. 363, 4. 5.
Quænam pretium rerum intendant vel remittant. 364, 6. ſeq.
Pretii impoſitio fit pacto vel lege, hinc pretium legale & conventionale. 365, 10. ſeq.
Pretii eminentis neceſſitas, materia & Impoſitio. 366, 14. ſeq.
Quæ ſint officia circa pretii impoſitionem. 367, 20.
Requiſita pretii in Emtione venditione occurrentis. 438, 14.
Pretii determinatio in arbitrium alterius contrahentis, vel tertii incerti conferri neqvit, bene vero in tertii certi. 439, 17. 18.
Pretium ſive merces qualis eſſe debeat in locatione. 476, 10. ſeq.
Cujus temporis pretium in mutuo aut alia obligatione ſpectandum. 495, 14. 15. 643, 11.
Læſio ex inæqualitate pretii reſultans, quando emendari debeat. 564, 12. ſeq. 972, 13.
Pretium an præciſe ſupplendum, ſi res reſtitui nequeat? 570, 31. 32.
Æſtimatio rerum taxationis & venditionis cauſa fieri ſolet. 584, 10. ſeq.
Cujus temporis æſtimatio in contractibus ſit præſtanda. 586, 18.
Pretium rei alienæ legatæ & a legatario emtæ, num petiposſit. 902, 34.
Pretium rei, pendente conditione, a legatario emtæ, illa exiſtente an exigi posſit? 905, 43. 44.
Opificum operæ legali & perpetuo pretio non recte taxantur. 1025, 11.
Pretii in ſubhaſtatione oblati quantitas quomodo æſtimanda. 1584, 17.
Feudum diſtrahendum quomodo æſtimari debeat? 1587, 28.

Primogenitura.

An jure primogenituræ gaudeant legitimati per ſubſequens matrimonium? 97, 22. ſeq.
Jus primogenituræ in Feudis aliquando obtinet. 1465, 14.

Prioritas temporis.

Eam tribuit pignoris conſtitutio, & ex modo conſtituendi & tempore æſtimatur. 410, 20. ſeq.

Privatus.

Quomodo differat a Subdito. 179, 5.

Privilegium.

Ejus natura & varietas breviter explicata. 120, 19. 20.
Privilegia quatenus cedi queant. 461, 9.
Privilegium Scti Vellejani late expoſitum. 692, 1. ſeq.
Privilegia Nobilium falſa, ridicula & vera. 1035, 14. 15.
Privilegium immunitatis actu contrario amittitur. 1039, 10. 1041, 16.
Jus Patronatus num privilegio acqviri queat. 1142, 15.
Privilegia literatorum. 1251, 15.
Doctorum Academicorum privilegia num ſtatus Imperii abrogare queant. 1262, 21.
Privilegium nundinarum plenius traditum. 1275, 12. ſeqq.
Privilegia Pharmacopolarum ſumma-

Digitized by Google

matim exhibita. 1372, 21. ſeqq.

Prius.

Senſus regulæ: Poſteriora derogant prioribus. 64, 17. 18.

Probatio.

Conſvetudinis quomodo inſtituenda. 80, 24.

Idoneitas correi vel ejus defectus a debitore an creditore probanda ſint? 213, 15. 537, 14.

In Interdicto retinendæ poſſeſſionis quis probare debeat. 226, 17. 18.

Probationis materia in genere propoſita. 247, 1. ſeqq.

Eſt vel artificialis vel inartificialis. 248, 3. ſeqq.

Fit vel revelatione divina (hæc quatenus licita?) vel indiciis humanis. 248. 3. ſeqq.

Ab effectu eſt vel plena, vel minus plena. 250, 9.

Probationem requirit tam divinum quam humanum jus. 250, 10.

Quid probandum ſit. 250, 11.

Pro diverſitate probationis, diverſum judicis officium. 250, 12. 13.

Probationis ſpecies eſt præſumtio. 251, 14. ſeqq.

Probatio per confeſſionem & inſtrumenta generaliter expoſita. 252, 1. ſeqq.

Probatio per Teſtes generali doctrina exhibita. 260, 1. ſeqq.

Contrajuramentum diffeſſionis & delatum, probatio contraria, ob metum perjurii, merito admittenda erat. 278, 20.

Probatio pro defendenda Conſcientia, 281, 31. 282, 34.

Hæc an locum inveniat in juramento ſuppletorio præſtando? 283, 40.

In Actione negatoria reus non Actor probare debet. 402, 9.

Probatio culpæ & caſus fortuiti in locatione conductione. 482, 34.

Scientia circa dubiam læſionem probanda eſt. 566, 18.

Probatio læſionis enormis. 567, 21.

Circa Incendium culpa autoris probari debet. 620, 7. 8.

In Falſo qualis Probatio requiratur. 629, 10.

Probatio Solutionis. 647, 22.

Circa ſolutionem indebiti cui Probatio incumbat. 687, 32 ſeqq.

Probatio filiationis difficilis, aliquando tamen neceſſaria eſt. 781, 11. ſeqq.

Filiationem probare non tenetur, qui in poſſeſſione eſt. 783, 17.

In reſtitutione minorum quæ probari debeant. 839, 7.

Teſtamentorum privatorum vis probandi. 941, 9.

Qvalis probatio circa hæreditatis petitionem requiratur. 953, 16. 956, 24.

Probatione inſtruendus eſt emtor nominum. 990, 13.

Probatio finium & Jurisdictionis. 1030, 13. 14.

Qvoad probationem fraudis, num Fiſcus utatur jure ſingulari? 1117, 15. 16.

Qvoad probationem Magiæ principium aliquod iniquum inculcari ſolet. 1215, 33.

Terminus probatorius an recte ab impletis exceptionibus dilatoriis repetatur? 1548, 11. 12.

Pro

Digitized by Google

Pro diverſo litem conteſtandi & excipiendi modo, actori vel reo probatio injungitur, 1549, 15. 16.

Modus probandi in Judicio pluribus expoſitus. 1551, 1. &c.

Articuli probatorii intra quod tempus offerri debeant. 1551, 2.

Probationis fatale a quo tempore currat? 1552, 3.

Terminus probatorius quo ſenſu peremtorius ſit. 1552, 4.

Oblatis articulis ſequitur terminus productionis teſtium. 1552, 5.

Qvomodo probatio per teſtes fiat, 1552, 5. ſeqq.

Modus probandi per inſtrumenta. 1553, 9. ſeqq.

Probationi faciendæ aliquando petitur Editio Documentorum. 1556, 19. ſeqq.

Probationi opponitur Reprobatio. 1558, 24. ſeqq.

Dantur variæ ſpecies probationis extraordinariæ. 1560, 33. ſeqq.

Modus probandi per juramentum. 1561, 36. ſeqq.

Defenſio conſcientiæ ad ſpecies probationis etiam pertinet. 1564, 43. ſeqq.

Circa hanc locus eſt Juramento ſuppletorio, nec admittuntur adverſarii reprobatio vel interrogatoria ad cauſam. 1564, 45.

Qvibus in caſibus non admittatur. 1564, 46.

Probatio in remediis Provocatoriis cui incumbat. 1608, 25.

Fidejuſſor diviſionis exceptionem objiciens, confidejuſſoris idoneitatem probare non debet. 1608, 26.

In Poſſeſſorio ordinario qualis probatio requiratur. 1610, 2. 3.

In Summario leviores probationes admittuntur, ac delationi juramenti etiam locus eſt. 1611, 8.

Proceſſus.

In cauſis ſepulturæ ſummarius eſt obſervandus. 938, 25.

Qverela nullitatis quali proceſſu tractanda. 958, 3.

Proceſſus reaſſumtio cenſetur neceſſaria, ſi major univerſitatis pars deceſſerit. 1004, 15.

Circa proceſſum qualis computatio fuerit in Saxonia obſervanda, anno 1700. quo Calendarii mutatio facta. 1110, 13.

Singularia Proceſſus cambialis. 1290, 39. 40.

Advenarum lites ſummario Proceſſu ſunt tractandæ. 1351. 24.

Proceſſus judicialis explicatio generalis. 1506, 1. ſeqq.

Jus Proceſſuale qvatenus opponatur Juri conſti[illegible] 1506, 1.

In delineando [illegible]ceſſu leges Provinciales potius, quam ſummorum Imperii Tribunalium reſpicienda ſunt. 1506, 3. 4.

Cauſæ ſummario Proceſſu tractandæ num ordinario peragi poſſint? 1507, 7.

Procedendi modus in Judicio generaliter tribus partibus abſolvitur. 1517, 40.

Prima Proceſſus pars eſt oblatio libelli ſupplicis & Actionis, quæ plenius traditur. 1518, 1. &c.

Digitized by Google

Ad Proceſſum etiam pertinet Citatio, Terminus, Satisdatio & dilatio. 1524, 1. ſeqq.
Litis conteſtationis natura & moralitas plenius expoſita. 1531, 1 ſeqq.
In proceſſu etiam occurrunt Reconventio, Interventio, Litis denunciatio & Reaſſumtio. 1537, 1. ſeqq.
Sæpe etiam in proceſſu Contumacia committitur. 1541, 1. &c.
Exceptionibus ſe defendit reus, quarum opponendarum modus exponitur. 1544, 1. ſeqq.
Modus probandi in proceſſu varius eſt, de quo plenius agitur. 1551. 1. &c.
Probationem & Diſputationes Partium ſequitur ſententia Judicis, plenius tradita. 1566, 1. ſeqq.
Sententiæ vis ſæpe ſuſpenditur per Appellationem, ſimilesque actus, de quibus plenius agitur. 1571, 1. &c.
Sententiam ſequitur executio, quæ plenius explicatur. 1579, 1. ſeqq.
Inter ſpecies proceſſus eſt ſummarius & Executivus. 1589, 1. ſeqq.
Proceſſus ordinarius regulæ inſtar eſt. 1589, 1.
Proceſſus feudalis Juris Longobardici & Saxonici antiqui hodie non obſervatur. ibid.
Proceſſus executivi ſpecies eſt Proceſſus Cambialis. 1595, 19.
Ad ſpecies proceſſus pertinet proceſſus Concurſus & Arreſti. 1595, 1. ſeqq.
Provocatorius ex L. Diffamari & ex L. Si contendat. 1601, 1. &c.
Poſſeſſorius cum ſpeciebus ſuis declaratus. 1609, 1. ſeqq.
Proceſſus Criminalis ſecundum partes ſuas latius declaratus. 1616, 1. &c.
Proceſſus in abſentes plenius expoſitus. 1628, 1. ſeqq.
Proceſſus Banni Saxonicus pluribus explicatus. 1629, 4. ſeqq.
Proceſſus Deſertionis ſecundum partes ſuas traditus. 1632, 1. ſeqq.

Proceſſus Accuſatorius.

Qvoad Subſtantialia cum civili convenit, ac hodie rarior eſt. 1617, 3.

Proceſſus Criminalis.

In eo locum habet Accuſatio, Inquiſitio & Defenſio. 158, 37.
Qvid ſit? 1616, 1.
Proceditur in Criminalibus per Accuſationem & Inquiſitionem. 1617, 2.

Proceſſus Deſertionis.

Ejus neceſſitas. 1632, 1.
Inſtituitur in Conſiſtorio ad inſtantiam partis. 1633, 2.
Num inſtitui poſſit ad requiſitionem Magiſtratus ſecularis. 1633, 2.
Inſtituendi requiſita. 1633, 3. 4.
Deſerens edictaliter plerumque citatur. 1633, 5.
In eo quomodo citatio legitime concipienda & affigenda. 1634, 6. 7.
Comparentis defenſio in eo eſt admittenda. 1634, 8.
Eo durante deſertæ aliud matrimonium haut permittendum. 1635, 8.
Lata in eo ſententia vim rei judicatæ conſequitur, ac tollit vinculum matrimoniale, ratione utriuſque partis. 1635, 9 ſeqq.
Matrimonio per Deſertionis proceſſum diſſoluto, quænam Conjugibus jura competant? 1636, 12. 13.

Num

Digitized by Google

Num ſine deſertionis Proceſſu ob adulterium matrimonium ſtatim dirimatur? 1637, 15.

Num inter deſponſatos Deſertionis Proceſſus neceſſarius ſit? 1637, 16.

Proceſſus Deſertionis tam in foro domicilii deſerentis ſponſæ, quam deſerti ſponſi inſtitui poteſt. 1637, 16.

Proceſſus Executivus.

Ejus natura, fundamentum & requiſita. 1592, 9.

In eo recognitio vel jurata diffeſſio eſt regulariter facienda. 1592, 10.

In Proceſſu Executivo illiquidæ Exceptiones non admittuntur, ſed tantum liquidæ. 1592, 11.

In eo ceſſat delatio Juramenti, probatio per teſtes, & editio documentorum. 1593, 13.

In eo ceſſant exceptiones proceſſum ingredientes, quoad eas vero, quæ eum antecedunt, ac ab Actore probari debent, quævis probatio locum habet. 1593, 14.

Qvatenus in eo opponi poſſit Exceptio non numeratæ pecuniæ privilegiata. 1593, 15.

Ex diverſo exceptionum habitu uſus præventionis, quoad proceſſum ordinarium dependet. 1594, 16.

Qvatenus in eo Replica altioris indaginis tractari queat? 1594, 17.

In eo quomodo contumacia puniatur. 1594, 18.

Ejus ſpecies eſt Proceſſus Cambialis, ſed paulo rigidior. 1595, 19.

Proceſſus Inquiſitorius.

Num hodie ſit extraordinarius, 1617, 4.

Proceſſus Summarius.

Ejus natura, fundamentum, requiſita & materia, 1589, 2.

Ab eo differt Proceſſus tumultuarius & irregularis. 1590, 3.

Pro Summario habetur Proceſſus Conſiſtorialis. 1590. 4.

Proceſſus tumultuarius vel irregularis

Differt a Summario ac eſt quoque legitimus. 1590, 3.

Proclamatio Nuptiarum.

Qvid ſit? 710, 9.

Ejus origo, ſubjectum, locus, numerus & finis. 711, 10. 11.

Omiſſæ effectus. 711, 13.

In caſu neceſſitatis omitti poteſt. ibid.

An repetenda, ſi perſonæ ſeparatæ denuo cohabitare velint? 713, 17.

Procurator.

Per eum peti poteſt reſtitutio in integrum? 174, 14.

An per eum inchoari poſſit præſcriptio? 241, 39.

An per Procuratorem jurari conducat? 267, 7.

Per Procuratorem præſtari poteſt juramentum, ſed non in Saxonia. 282, 32.

Per procuratorem contrahi poteſt mutuum. 493, 9.

Qvatenus tranſigere poſſit. 669, 5.

Qvatenus a Tutore conſtituatur, vel Actor ejus loco. 817, 14. 15.

Per procuratorem num adiri poſſit hæreditas. 944, 22.

Mandatarius Jurisdictionis morte mandantis & revocatione hodie non deſinit. 1056, 29.

Digitized by Google

Milites procuratores judiciales eſſe non debent. 1104, 15.
Inveſtitura feudalis tam a parte Domini, quam Vaſalli, per procuratorem regulariter fieri poteſt. 1404, 6.
Num per procuratorem impetrari poſſit inveſtitura? 1485, 11.
Procuratorum Judicialium conſideratio plenior. 1512, 25. ſeqq.
Procurator Judicialis quid ſit, & quomodo differat ab Advocato. 1513, 25.
Conſtituitur mandato. 1513, 26.
Circa Procuratores Judiciales quatenus Cautio rati admittatur. 1513, 26. 27. 28.
Procuratoris falſi geſta, quatenus ratihaberi queant. 1513, 28.
Procuratorem quinam conſtituere poſſint. 1514, 29.
Qvatenus alium ſubſtituere poſſit. 1514, 29.
Procuratoris munus quibus deferatur. 1514, 30.
Qvænam cauſæ procuratorem admittant. 1514, 31.
Procuratoris officium in quo conſiſtat. 1515, 32.
Num adverſarius recte ex Procuratoris negligentia Jus conſequatur? 1515, 32.
Qvomodo Procurator eſſe deſinat. 1515, 33. 34.
Procuratoris munus, mortuo Domino, hodie non continuatur ob litem conteſtatam, ſed ob mandatum in hæredes extenſum. 1515, 34.
Procurator quatenus citari queat. 1525, 6.

Prodigus.

Prodigi furioſis comparantur, ſed non in delictis. 180, 10.
Non poteſt eſſe teſtis in teſtamento, 262, 5.
Qvis prodigus Juridice talis ſit. 828, 6.
Qvando prodigi cura deſinat. 830, 12.
Num cum curatore mortis cauſa donare poſſit? 983, 4.

Profeſſores.

Profeſſoribus ſolis in quibusdam Academiis docendi Jus competit. 1250, 10.
Eorum requiſita, conſtitutio, officium & jura. 1250, 11. 12.
Inter eos proceſſus injuriarum non facile ſunt permittendi. 1251, 12.
An Profeſſoribus Jura Academiarum & in ſpecie Jurisdictio competant? 1252, 19.

Promiſſio.

An turpiter promittens obligetur? 609, 11.

Propagatio.

Ad genus ſuum propagandum naturalis hominum obligatio. 700, 2.

Proponendi modus.

In Scriptore conſiderandus. 17, 58. 19, 66.

Propoſitum.

Propoſitum vovendi, non operatur obligationem. 519, 7.

Propricidium.

Unicum fere delictum, cujus ratio haberi ſolet inter delicta hominis in ſe ipſum. 140, 15.
Vide: Avtochiria.

Proprietarius.

Cum conſenſu uſufructuarii ſervitutem

Digitized by Google

tem conſtituit. 389, 7.

Prorogatio.

Præſentans literarum cambialium, ſolutionis tempus prorogare nequit. 1289, 36.

Proteſtantes.

Qvoad Proteſtantes Status habitus Juris Sacrorum in Germania. 1125, 19. ſeqq.

Proteſtatio.

Proteſtatio non conſervat ea, quæ ob delictum pereunt. 963, 20.

Proteſti, literarum Cambialium, acceptatione negata, neceſſitas, modus & effectus. 1287, 29.

Proteſto novo opus eſt cambii ſolutione negata. 1290, 30.

Num ſententiis oppoſita, effectum ſuſpenſivum in Saxonia habeat? 1578, 28.

Protheus.

Ita utplurimum dicitur perſona, quæ medio in ſchemate cognationis ſedem habet. 719, 5.

Ad hunc reſpiciunt numeri cellulis adpoſiti. 719, 8.

Protimiſeos Jus.

Pactum de Jure protimiſeos. 466, 4.

Oritur ex prima licitatione. 1583, 15.

Protutor.

Ejus bona tacite pupillo obligantur a ſuſcepta adminiſtratione. 415, 2.

Qvomodo obligetur? 822, 31.

Provaſallus.

Lehenträger, quis, & ob quam cauſam conſtitui ſoleat. 1483, 6.

Provocatio ad litem.

Fidejuſſor provocare poteſt creditorem ex L. Si contendat. 539, 18.

Remedio ex L. Si contendat. confirmatur exceptio Diviſionis. ib. 19.

Remedium ex L. Si contendat. cenſetur etiam per modum actionis aliquando proponi. 539, 20.

Remedio ex L. Si contendat. provocari quoque poteſt creditor a fidejuſſore, confirmandæ ordinis exceptioni. 539, 21.

Proceſſus provocatorius ex L. Diffamari. & ex L. Si contendat. generaliter declaratus. 1601, 1. ſeqq.

Vide: Remedium ex L. Diffamari. & Remedium ex L. ſi contendat.

Proxeneta.

Ejus officium circa concilianda Cambia. 1283, 12.

Proxenetarum indoles, conſtitutio, jura & officium plenius explicata. 1296, 1. ſeqq.

Qvinam proxenetæ munus ſubire posſint? 1296, 3.

Qvibus negotiis adhibeantur. 1297, 4.

Proxenetæ mercenarii ſponſalibus, non autem muneri publico intervenire poſſunt. 1297, 5.

Proxenetis debetur Philantropum. 1297, 7.

Proxenetarum officium, 1297, 7.

Conciliatores nuptiarum num ex dolo teneantur? 1298, 8. 9.

Proxeneta in conciliando mutuo, fines mandati excedens, mandantem obligat. 1298, 10.

An Proxeneta de negotio, ſe mediante celebrato teſtari poſſit? 1298, 11.

Qvænam inter Proxenetam & principales Actiones locum habeant. 1299, 12.

Digitized by Google

Pubertas.

Qvando adſit? 823, 3.

Publicani.

Eorum officium & improbitas. 1336, 13. 14.

Publicanorum & viatorum delicta. 1336, 14. ſeqq.

Publicatio.

Teſtamenti privati an omnino ſit neceſſaria ad obtinendam vim probandi? 941, 9.

Publiciana Actio.

Per eam dominii probatio intricata facta. 351, 14.

Pudicitia.

Cum occiſione violatoris defendi poteſt. 289, 7.

Puerpera.

Poſt exactas ſex ſeptimanas miniſtro Eccleſiæ in Templo ſe ſiſtere præciſe non debet. 1200, 17.

Pupillus.

Pupillis præſcriptio non obeſt. 238, 28.

Pupillis competit pignus tacitum in bonis Tutorum & Protutorum, in rebus ſua pecunia emtis, & in bonis vitrici. 415, 2. 3. 4.

An fidejuſſor pro pupillo contrahente ſine Tutore, nec locupletiore facto, valide obligetur? 536, 8.

Qvatenus ſolutio a pupillo facta valeat. 641, 3. 4.

Qvatenus pupillo tuto ſolvatur. 642 8.

Pupillus apud matrem eſt educandus. 814. 3.

Ubi, matre deficiente aut ſuſpecta, educari debeat? 814, 4.

An res ſuas, a Tutore alienatas, ſine refuſione pretii repetere poſſit? 816, 9.

An rem pecunia ſua comparatam ſibi aſſerere poſſit? 818, 17.

Pupillo imputantur contractus Tutoris. 818, 18. 19.

Pupillo datur actio tutelæ directa, 820, 24. ſeqq.

Pupillo in ſubſidium tenentur fidejuſſores & Magiſtratus. 822, 30.

Num Pupillus tutoris autoritate mortis cauſa donare poſſit? 983, 4.

Purpura.

Ejus emtio olim privatis interdicta fuit. 634, 11.

Q.

Quarta Falcidia.

Quarta Falcidia de Legatis deducitur, quod pluribus traditum. 918, 15. ſeqq.

Ejus deductio competit hæredibus, non iis qui titulo ſingulari ſuccedunt. 918, 16. 17. 18.

Detrahitur de legatis, fideicommiſſis, mortis cauſa donationibus & capionibus. 919, 19.

Deducitur ex bonis, quæ tempore mortis fuerunt. 919, 20.

Falcidiæ computatio quomodo ſit facienda. 920, 22. ſeqq.

In Legato annuo Reipubl. dato, quomodo Falcidia computanda? 921, 27.

Qvomodo Quarta ſit detrahenda. 922, 28.

Ad eam conſequendam quæ remedia competant. 922, 29.

Comparatio Quartæ Trebellianicæ & Falcidiæ 922, 30. 31.

Ejus

Digitized by Google

Ejus detractio cur hodie plerumque ceſſet ? 923, 32.
An pater obæratus filio fideicommiſſum reſtituens, falcidiæ detractionem omittere poſſit? 948, 36.
Falcidiæ cauſa datur etiam interdictum Quod Legatorum. 951, 7. ſeq.
Falcidia detrahitur de mortis cauſa donationibus. 985, 12.

Quarta Trebellianica

Deducitur de Fideicommiſſis univerſalibus. 887, 12. ſeqq.
Quænam in Quartam Trebellianicam imputentur. 888, 13.
Eam liberi una cum legitima deducunt. 888, 14.
Eam excludit ſolutio ſolidi ſpontanea, non autem erronea. 888, 15.
Aliquando ceſſat ob conditionem Teſtatoris, hæredis & fideicommiſſarii 889, 16. 17. 18.
Trebellianicæ deductione ceſſante num omne jus & onus in fideicommiſſarium tranſeat? 890, 23.

Quaſi-contractus

Pro eo non recte habetur Litis conteſtatio 665, 2. 3.
Vide: Contractus.

Quaſi Uſusfructus.

Ejus definitio. 384, 23.
Eſt juris Gentium 384, 24.
Conſtituitur lege & voluntate privatorum 384, 25.
Conſtituitur in rebus fungibilibus & non fungibilibus 385, 26.
Circa eum quænam dentur Actiones 385, 27.
Quomodo extinguatur. 385, 28.
Quaſi-Uſusfructus hodie non magnus uſus, ſi legalem excipias. 385. 28.

Querela inofficioſi Teſtamenti

Non datur matri contra Teſtamentum pupillare. 882, 13.
Teſtamentum reſcinditur ſi ſit inofficioſum 913, 19.
Querelæ inofficioſi Teſtamenti expoſitio prolixior. 959, 4. ſeqq.
Proponitur per modum Actionis & exceptionis. 959, 4.
Habet locum, quando injuſte & ſolenniter excluduntur, quib... debetur legitima 959, 5.
Datur liberis 959, 6. & parentibus 960, 7
Quatenus detur fratribus & ſororibus 960, 7. 8.
Num Actoris victoria, aliis quoque proſit ? 960, 9. ſeqq.
In ea movenda ordo ſucceſſionis legitimus non per omnia ſervatur 961, 12.
Regulariter non competit excluſorum heredibus 961, 13.
Circa eam quatenus obtineat ſucceſſio. 961, 14.
Contra quos hæredes detur 962, 15
Quæ Teſtamenta ei non ſubjaceant. 962, 16. 17
Hac querela jure novo evertitur Inſtitutio 962, 18.
Ejus effectus 963, 19. 20.
Quando plane ceſſet 963, 21.
Competens deſinit ob agnitionem voluntatis defuncti. 963, 22. ſeq.
Tollitur præſcriptione & morte excluſi. 964, 24.
Querelæ nullitatis & inofficioſi comparatio, 967, 35.

Querela

Querela non numeratæ pecuniæ

Ejus natura & moralitas 257, 18. ſeq.
Quibus caſibus ceſſet 258, 21. 22.
Utrum querela non numeratæ pecuniæ intra biennium omnino præſcribatur. 258, 24.

Querela Nullitatis.

Teſtamenti, quid ſit, & quando locum habeat. 958, 1. 2.
Quid ea operetur, qualique proceſſu tractanda. 958, 3.
Ejus & inofficioſi comparatio. 967, 35.
Quo tempore ſit proponenda. 1578, 28.

Quinquennium

Juri Romano docendo & diſcendo a Juſtiniano præſtitutum, in Germania non eſt receptum, nec ei quadrat. 13, 44. ſeqq.

R.

Rapina

Quid ſit, ejusque pœna. 602, 11. 12.
Exinde datur Actio vi bonorum raptorum. 603, 12.
Rapinæ ſpecies eſt Expilatio & obſeſſio viarum. 603, 13.

Raptus

Quid ſit ? 604, 15,
Eſt aliquando delictorum carnalium præludium, 772, 22.

Raritas

Pretium rerum intendit, 364, 6. 7.

Ratificatio

Confeſſionis in tortura factæ, quomodo fieri debeat ? 1623, 23.

Ratihabitio

Quatenus Procuratorum geſta rati haberi queant, 1513. 26. ſeqq.

Ratio

Eſt Principium cognitionis legum 4, 10.
Poſita ratione ponitur diſpoſitio, item: Negata ratione ceſſat Lex, 166, 27.

Rationes

Sub Rationibus a tutoribus reddendis quid contineatur ? 821, 26. 27.

Reaſſumtio Litis

Cenſetur neceſſaria, ſi major univerſitatis pars deceſſerit, 1004, 15.
Hodie etiam in quibusdam caſibus eſt neceſſaria 1515, 34.
Quid ſit, & quando hodie neceſſaria. 1540, 15.

Receptatio Delinquentium

Quid ſit, & quot ejus gradus 638, 1.
Criminis hujus omnes doli capaces poſſunt rei fieri. 638, 2.

Receptator

Receptatoris aleatorum pœna 529, 8.
Receptatoris, qui ſocius eſt criminis principalis, & qui ab hoc immunis, pœna. 638, 3. 4.

Receptitia

Quæ bona ſic dicantur. 735, 19.

Receſſus Imperii

Sunt univerſales Imperii leges 47, 63.
Obligant regulariter ſubditos mediatos 47, 64.
Poſſunt mutari a ſtatibus Imperii in ſuis Territoriis 48, 64.

Recognitio Inſtrumentorum.

Quotuplex ſit, & ubi fieri debeat ? 1554, 13.
Ejus peragendæ modus & neceſſitas. 1555, 14. 15.
Pactum de inſtrumentis non recognoſcendis non valet. ibid.

In

Digitized by Google

In ejus locum aliquando ſurrogatur jurata diffeſſio 1555, 16.
Cum diffeſſione temperata num ſit admittenda? ibid.
Num a recognitione liberet Juramentum, qvoad editionem præſtitum, ſi adverſarius aliunde documentum conſecutus ſit? 1557, 22

Reconventio.

In cauſis feudalibus quatenus locum habeat, 1504, 19.
Reconventionis indoles pluribus expoſita. 1537, 1. ſeqq.
Reconventio Romana quid ſit. 1537, 1.
Romana in Germania vix eſt in uſu. 1537, 2.
Saxonica quid ſit? 1538, 3.
In cauſis ſeparatis ceſſat, ac hæ ſimul tractari poſſunt ibid. 5.
Inſtituitur coram Judice rei, finita demum conventione 1538, 6.
Aliquando ante actualem ſolutionem, vel etiam cum ipſa conventione ſuo modo inſtituitur, 1539, 7. 8.

Rector Academiæ

Ejus conſtitutio, officium & dignitas 1253, 20. 21.
Quomodo eligatur in Academia Lipſienſi 1253, 21.
Dignitate Prælati fruitur, 1253, 21.
Omnibus Conciliis præeſt. 1254, 23.

Redditio.

Neceſſitas rem alienam domino reſtituendi, ex univerſali generis humani pacto fruſtra repetitur 348, 3.

Refectio.

Ad refectionem ædium pecuniam credens, habet tacitum pignus, non tamen qui ad rei alterius refectionem credidit, 416, 6

Refutatio.

Eſt modus conſenſualis feudum tollendi. 1489, 2.
Fit a Vaſallo, vel ratione extranei aut remotioris agnati, vel ratione proximi ſucceſſoris, vel ratione Domini directi. 1489, 3.
Quomodo fieri poſſit ratione Domini directi in feudo novo & antiquo. 1489, 4.
Quando Domino fieri poſſit. 1489, 5.
Fieri poteſt a Domino Vaſallo. 1490, 6.
An Dominus feudi, idemque territorialis, eo effectu jus ſuum remittere queat, ut bona feudalia ordinariis tributis deinde ſubjiciantur. 1490, 6.
Feudum donatum an ob ſuperventientiam liberorum revocari poſſit? 1490, 7.
An Clericatus aſſumtio Refutationem involvat? 1490, 9.

Regalia.

An præſcribantur. 241, 40. 41.
Ad Regalia quatenus Jus Grutiæ pertineat 1675, 18.
Num jus extruendi molendina ad Regalia pertineat? 1093, 2. 3. 4.
Regalia aliquando ſubditis conceduntur in feudum. 1397. 3. ſeqq.
Feudum Regalium quid involvat. 1398, 9.
An ſubditi Regalia præſcribere queant? 1415, 6. 7.

Regnum.

An regna dici poſſint allodia? 1382, 8.

Digitized by Google

Rei Vindicatio.

Quid ſit? 348. 4.

Ejus diviſio in directam & utilem hodie inutilis. 348, 4.

Competit Domino contra poſſeſſorem 348, 5 6.

Ea non tenetur, qui bona fide poſſidere deſiit. 349, 7.

Petitur illa res cum fructibus. 349, 8. ſeqq.

Actor debet probare Dominium & adverſarii poſſeſſionem 351, 15. 16.

Actori vincenti res ſine pretii refuſione reſtituenda. 351, 16.

Ejus ſpecies eſt Actio finium regundorum & communi dividundo. 352, 18. ſeqq.

Ea competere poteſt precarium concedenti. 511, 18.

An res dolo vel ſtellionatu amiſſa a tertio poſſeſſore poſſit repeti? 626, 13.

Datur Legatario ſi Dominium ſit legatum. 978, 10.

Relatio.

Relationis loco transmiſſio Actorum ad Collegia Juridica hodie eſt in uſu. 1578, 28.

Relatio Jurisjurandi.

Ejus tempus, modus & effectus 1563, 41. 42.

Relegatio.

Relegatus revertens quomodo puniatur. 633, 5.

An tollat Jus Civitatis? 1016, 10.

Religio.

A legibus eccleſiaſticis plane differt. 49, 69.

Delicta Religionem concernentia ſunt quadruplicia. 141, 19. 297, 14. 129, 9. ſeqq.

Pœnis humanis an & quatenus illa ſubſint. 143, 9. 10.

Religionis indoles, ſpecies oppoſita & habitus in ordine ad vitam civilem. 293, 1. ſeqq.

Religionis naturalis pro notitia acceptæ ſumma capita. 294, 3. 4. 5.

Religionis naturalis pro cultu interno vel externo acceptæ partes. 295, 78.

Quousque Religio jure naturali præcipiatur. 295, 9.

Religioni opponitur ſuperſtitio, Atheiſmus & impietas. 296, 10.

Religionis naturalis uſus. 296, 11.

Religionis poſitivæ quatuor ſpecies, ſcil. Chriſtiana, Judaica, Turcica & Paganica. 296, 12.

Religionum poſitivarum indoles. 296, 13.

Religio in genere vera aut falſa eſt. 297, 14.

Religionis Chriſtianæ habitus & oppoſita. 297, 14.

Religionis relatio ad ſocietatem civilem. 297, 15.

Religio quid præſtet Civitati vel Reipublicæ. 297, 16. ſeqq.

Non ſubeſt Imperio Civili. 298, 19.

Religio quo ſenſu ſit libera. 312, 10.

Infideles canibus nonnulli comparant, ac concubitum cum iis commiſſum, Sodomiam interpretantur. 771, 20.

In Germania neceſſitas tolerandi hæreticos, quoad Religionem Pontificiam,

Digitized by Google

ficiam, Lutheranam & Reformatam, lege publica ſancita, ſed jus alias etiam Religiones tolerandi non ſublatum eſt. 1224, 28, 29.

Relocatio.

Quando & ad quod tempus facta cenſeatur. 474, 3. 4.

Remedium ex L. Diffamari.

Hujus remedii indoles & fundamentum. 1602, 2.

Eſt illud analogiæ Juris conſentaneum. 1602, 3. 4.

Ejus cauſa movens & intentio. 1602, 5.

Non datur contra poſſeſſorem nec ad avertendam inquiſitionem. 1603, 6.

Recte inſtituitur ob injurias, quæ debendi cauſam habent conjunctam. 1603, 7.

Inſtituitur etiam ob injurias nudas, neque tamen cum actione injuriarum recte cumulatur. 1603, 8.

Quatenus locum habeat ob diffamationem, quæ debitum conditionale vel in diem reſpicit. 1603, 9.

Quo in foro queat inſtitui. 1604, 10. ſeqq.

An hæc provocatio coram illo judice diffamati fieri queat, qui in cauſa principali judicare nequit? 1604, 11. 12. 13.

Judicii Diffamatorii præſuppoſitum & indoles. 1605, 14.

Diffamatio in termino negata a diffamato probari, conceſſæ vero contenta a diffamante oſtendi debent. 1605, 15.

Diffamationis probatio quem habeat exitum. 1605, 16. 17.

Diffamans ad Actionis principalis inſtitutionem poteſt compelli. 1606, 18.

Actio principalis vel coram judice judicii diffamatorii, vel alio competente inſtitui poteſt, ejusque exitus eſt ordinarius. 1606, 19.

Quomodo circa hoc Remedium coërceatur contumacia. 1606, 20.

Quatenus conveniat cum remedio ex L. Si contendat, aut ab eo differat. 1607, 23. 24.

Remedium L. 2. C. de Reſcind. Vend.

Datur ob læſionem in pretio 565, 12.

Proponitur per modum Exceptionis & actionis. 565, 14.

An recte ad certam læſionem fuerit reſtrictum? 566, 15. 16.

Requirit læſionem, quæ ceſſat in conſentiente, & quidem enormem vel enormiſſimam. 566, 17. ſeqq.

Datur querela læſo contra lædentem, non tertium, 567, 22.

Habet locum in omni contractu oneroſo. 568, 23.

Quomodo in Querela læſionis libellus formandus ſit? 568, 24.

Utrum recte lædenti detur electio, læſionem emendare an contractum reſcindere velit 568, 24. 25. 26.

Querela læſionis enormis in foro Domicilii eſt inſtituenda, 571, 34.

Quomodo tollatur. ibid.

Remedium ex L. Si contendat.

Ejus natura, fundamentum & cauſa movens. 1607, 21.

Digitized by Google

Utrum per modum actionis vel exceptionis proponatur? 1607, 22.
Quatenus cum Remedio ex L. diffamari coincidat, aut ab eo differat, 1607, 23. 24.
In hoc Remedio probatio ex conſvetis regulis judicanda. 1608, 25.
Fideiuſſor, quoad diviſionis exceptionem provocans creditorem, num confidejuſſoris idoneitatem probare debeat? 1608, 26.

Remiſſio.

Ad modos tollendi obligationes pertinet, 673, 1.
Sub ea continetur mutuus diſſenſus & Condonatio. 674, 2. 3. 4.

Remiſſio Delinquentium.

Hodie non eſt neceſſitatis. 1062, 18.

Remiſſio Injuriæ.

Remiſſio conjugis innocentis liberat adulterum a pœna ordinaria. 761, 12,

Remotio.

Quando circa miniſtros Eccleſiæ locum habeat. 1218, 6.

Renunciatio.

Quivis juri ſuo renunciare poteſt. 127. 47.
Utrum Exceptioni non numeratæ pecuniæ renunciari poſſit? 259, 26.
Renunciatio inſinuationis, an valeat in donatione ultra 500 ſolidos? 498, 7. 8.
Non excludit Exceptionem cedendarum actionum. 538, 15.
Qualis renunciatio ſponſalia ſolvat. 704, 18. 19.
Ob renunciationem privilegium nundinarum non habet locum. 1276, 17.

Repetundarum Crimen.

Qvid ſit? 635, 14.
Prohibetur Jure naturali. 636, 14.
Ejus ſubjectum, objectum & effectus, 636, 15. ſeqq.
Qvid hodie obtineat. 637, 20.

Repræſentationis Jus.

Ceſſat in linea collaterali Jure Saxonico quoad Allodialia. 851, 27.
Jure Repræſentationis ſuccedunt filii defunctorum in feudis cum fratribus defuncti. 1470, 9.
Non tollitur per clauſulam, nach rechter Sipzahl. ibid.

Repreſſalia.

Qvid ſint? 290, 13.
Repreſſaliæ ſive clarigationes inter ſubditos unius Reipubl. privata autoritate non debent exerceri. 634, 10.
Qvatenus intuitu nundinarum locum habeant? 1276, 16.

Reprobatio.

A quo & quomodo ſuſcipiatur. 1558, 24.
Intra quod temporis ſpatium ſit inſtituenda. 1558, 25. 26.
Reprobatio reprobationis regulariter non admittitur. 1559, 27.
Non admittitur quoad probationem pro exoneranda conſcientia. 1564, 45.

Repudiatio hæreditatis.

Qvid ſit? 947, 33.
Qvinam repudiare poſſint. 948, 34.
Repudiari poteſt in Saxonia etiam agnita hæreditas. 948, 35.

Obz-

Digitized by Google

Obæratus Debitor ſine fraude creditorum hæreditatem oblatam repudiare poteſt. 948, 36.
Qvomodo ab hærede fideicommiſſarii fiat? 949, 38.

Res.

Inanimatæ Jurium & obligationum non ſunt capaces. 121, 24.
Rerum corporalium indoles, varietas ac ad incorporales relatio. 124, 34. ſeqq.
Examen nonnullorum dogmatum vulgarium quoad habitum rerum corporalium & incorporalium. 125, 39. ſeqq,
Qvænam res uſucapi non poſſint. 235, 20. 21.
Res meræ facultatis nunquam præſcribuntur. 239, 30.
Res a Dominii & Dominorum diverſitate varie denominantur, ſcil. Communes, nullius, publicæ, privatæ &c. 329, 5.
Partes metallicæ, Kuckus, rebus immobilibus annumerantur. 1089, 11.
Molendina ad res immobiles ſpectant. 1096, 14.
Qvænam res commercio ſint exemtæ. 1268, 14. ſeqq.
Qvænam res a vectigalibus debeant eſſe immunes. 1336, 10. 11.
Res feudales & allodiales plenius explicatæ. 1381, 5. ſeqq.

Res aliena.

Tertius poſſeſſor rem domino reddere tenetur. 348, 3.
Res aliena poteſt vendi. 438, 17.
Rei alienæ venditæ periculum ſpectat ad Dominum, 443, 29.
Si nummi alieni mutuo dati caſu perierint, periculum pertinet ad Dominum. 496, 16.
An in contractu innominato, Do ut facias, res aliena intervenire poſſit? 524, 7.
Rem alienam contractus pigneratitius non admittit. 542, 4. 543, 8.
An legari poſſit? 898, 20.
Ex legato rei alienæ oritur Jus perſonale. 902, 32.
Rei alienæ legatum qvatenus deſtruat Dominium acquiſitum? 902, 33.
Pretium rei alienæ legatæ, & a legatario emtæ, recte petitur. 902, 34.
Exemplum rei alienæ legatæ an ſit Feudum & res litigioſa? 903, 35.
Res aliena an dari poſſit in Feudum. 1401, 20. 21.

Res furtiva.

An fure ſuſpenſo, ab hæredibus peti poſſit? 591, 13.
An Magiſtratui in rem furtivam jus competat? 591, 17.

Res incorporales.

An condictione indebiti repeti poſſint? 690, 39. 40.

Res Litigioſa.

Qvid in ea legatum cenſeatur? 903, 35.
Alienari non debet. 1535, 12.
Qvalitas vel vitium litigioſi producitur hodie ſola citatione. 1535, 13.
Ratione Actoris quævis Actio in judicium deducta fit litigioſa. 1535, 14.
Res litigioſa quoad reum fieri cenſetur, ſi de Dominio lis ſit. 1535, 15.
Num per Actionem perſonalem res aliquando fiat litigioſa. 1536, 16.
Litigioſi effectus & contraria. 1536, 17.

Digitized by Google

Res Mobiles.

Senſus dicterii: Res mobiles reguntur legibus domicilii, ubicunque illæ ſint ſitæ. 110, 43. ſeqq.

Res Nullius.

Sunt objectum occupationis. 331, 11.

Res Publicæ

Sunt, quarum Dominium originarie eſt penes Rempubl. 1071, 2.

Qvatenus ſint in Commercio. 1269, 18.

Res Religioſa.

Qvo ſenſu hodie occurrant? 932, 6.7.

Res ſacra.

Qvomodo fiant? 1149, 10.

Ab iis differunt Eccleſiaſticæ. 1149, 11.

Utræque tamen ſubſunt Dominio Eccleſiæ & imperio civili. 1151, 18. ſqq.

Reſciſſorium Remedium.

Actus quidam liciti ſunt ipſo jure nulli, vel ſummo jure validi debent reſcindi. 85, 9. ſeqq.

Reſcriptum Principis.

An Monopolium exercentes excuſet? 635, 11.

Reſervatio mentalis.

Exulat a Juramento. 267, 5.

Reſidui Crimen.

Qvomodo puniatur. 596, 10.

Reſignatio.

Hæreditatis aditionem antecedit. 940, 4.

Reſignatio Juris Civitatis.

Regulariter eſt libera. 1016, 10.

Reſignatio Judicialis.

Jure Saxonico Electorali requiritur ad translationem Dominii rei immobilis. 448, 7.

Reſponſa Prudentum.

Num par veterum & modernorum autoritas? 61, 4. 5.

Reſpublica.

Reſpublicæ plane liberæ an dici poſſint allodia? 1382, 8.

Reſtitutio in integrum.

Ejus natura & defectus generaliter expoſita. 171, 1. ſeqq.

Qvibus in caſibus neceſſaria dicatur. 173, 11. 12.

Reſtitutio ex capite doli hodie fruſtra aſſeritur. 205, 45.

Qvod etiam dicendum de reſtitutione ex capite metus. 205, 47.

Reſtitutio contra præſcriptionem hodie quoque occurrit. 244, 9. ſeqq.

Reſtitutio obtinetur Exceptione vel actione. 246, 16.

Propter ignorantiam regulariter locum non habet. 247, 18.

Obtineri quandoque poteſt imploratione. ibid.

Contra veniam ætatis impetratam reſtitutio locum habet. 830, 14.

An fœmina, quæ cum Curatore contraxit, in integrum reſtitui poſſit? 836, 12.

Reſtitutio Minorum prolixius expoſita. 837, 1 ſeqq.

Reſtitutio & auxilium ipſius Juris qvoad minores differunt. 837, 1.

Reſtitutio minorum ad diſpenſationem propius accedit. 837, 2.

Reſtitutione ſuccurritur minoribus, licet autoritate Tutorum vel Curatorum egerint, & quidem læſis. 838, 3. 4. 5. 6.

In reſtitutione minorum quæ probari debeant. 839, 7.

In reſtitutione concedenda opus eſt cauſæ cognitione. ibid.

Qvis

Digitized by Google

Qvis reſtituat & qui reſtituantur. 839, 8. 9.
Contra quos minorum fiat reſtitutio. 840, 10.
In quibus negotiis reſtitutio minorum locum habeat. 840, 11. 12. 13.
Reſtitutionis effectus qvoad minores. 841, 14.
Qvibus modis reſtitutio petatur. 841, 15.
Qvibus caſibus minorum reſtitutio ceſſet. 841, 16. 17.
Ad exemplum minorum reſtituuntur Reſpublicæ, Eccleſiæ, Univerſitates politicæ, & juxta nonnullos mulieres. 842, 18.
Univerſitates in integrum reſtituuntur. 1003, 12.
Reſtitutio in integrum quatenus arbitro ſubjici poſſit. 1068, 9.
Circa alienationem Judicii mutandi cauſa factam, num reſtitutio in integrum occurrat? 1534, 11.
Reſtitutionis circa pœnas varietas & effectus. 1627, 37.

Retentio.

Eam operatur pignus, & præſcriptionem pignoris impedit. 410, 19.
Qvando in depoſito locum habeat? 515, 16.
Competit Magiſtratui ob expenſas in rem furtivam factas. 591, 17.
Locum habet quoad compenſationem ſpecierum. 660, 27.
Qvid ſit, & qvatenus cum compenſatione cognationem habeat? 664, 43.
Retentione Actorum ſibi proſpicere poteſt Advocatus. 1512, 24.

Retorſio

Injuriarum, an Conſcientiæ repugnet? 131, 9.
Fieri poteſt etiam ab alio, quam eo, qui læſus eſt. 289, 10.
Retorſione in ſpecie dicta injuria verbalis in injuriantem rejicitur. 290, 12.
Retorſione ipſe læſus injuriam vindicat. 326, 19.
An ſit licita? ibid.
Debet eſſe proportionata. ibid.
Tollit actiones injuriarum. ibid.
An retorſioni locus ſit circa famoſum libellum? 327, 21.
Locum habet in ſucceſſionibus. 854, 38.

Retractus

Jus luendi, quod circa ſubhaſtationem certo caſu debitori competit, ceſſibile videtur. 460, 7.
Jus retractus ob conſanguinitatem competens, extraneo cedi nequit. 460, 8.
Jus retractus Emphyteuticario ſine dominio directo cedi nequit. 460, 8.
Eſt vel conventionalis vel legalis. 466, 3. 4.
Municipia aliquando jure Retractus gaudent. 1020, 24.
In ſtramentis ſimilibusque rebus novo Eccleſiæ Paſtori Jus Protimiſeos competit. 1173, 6.
Retractus feudalis plenius explicatus. 1435, 1. ſeqq.
Competit agnatis & ſimultanee inveſtitis. 1436, 3.
Num in Saxonia Electorali filiis competat? 1436, 4. 5. 6.
Qvibus Jus retractus feudalis competat. 1437, 7.
Jus retractus feudalis locum habet in alienationibus pecuniariis, pretio eodem, aliiſque impenſis ſolutis. 1437, 8.

Jus

Digitized by Google

Jus retractus excludunt Conſenſus & Præſcriptio. 1437, 9.
In feudo ſub lege retractus vendito, Teſtamentum valet, non autem in prædio ſub eadem lege in feudum dato. 1475, 5.
Jus retractus circa mobilia creditori circa executionem in ſolutum data debitori non competit. 1582, 10.
Bene vero circa immobilia creditori, qua tali, adjudicata. 1584, 18. ſeqq.
Jus retractus competit agnatis feudo extraneo vendito. 1587, 30.

Retrovenditio.

Hujus pacti indoles. 466, 3.

Reverſales Literæ.

Num ab Imperantibus, alii religioni addictis, recte exigantur a Miniſtris Eccleſiæ? 1166, 16.

Reviſio.

Non obtinet in locis, ubi Leuteratio eſt in uſu. 1578, 27.

Revocatio Feudi.

Fit aliquando ex Jure retractus. 1435, ſeqq. aliquando ex Jure ſanguinis velſimultaneæ Inveſtituræ. 1438, 10.
An fieri poſſit a liberis? 1438, 11. 12.
Fit a quovis, & pro caſuum quidem diverſitate, diverſo tempore. 1438, 13. 14.
Revocantes nihil ſolvunt, ab aliis tamen pretium poſſeſſor quandoque recipit. 1439, 15. 16.
Qvando ceſſet. 1439, 17. ſeqq.
An fieri poſſit ab alienatoris hæredibus? 1440, 20.
An fieri poſſit a ſimultanee inveſtitis in feudo hæreditario? 1440, 21.
Juri revocandi feudum ex Jure ſanguinis quando præſcribatur. 1441, 21. ſq.

Reus.

Reus contra actionem ſe defendit negando vel excipiendo. 157, 32.
Reo in criminalibus competit defenſio. 158, 37.
Conveniri poſſunt omnes, ſed non omnes in Judicio comparere & ſe defendere poſſunt. 1509, 13 14.
Reus contumax Jure Saxonico condemnatur uſque ad legitima impedimenta, non ſimul ad expenſas. 1542, 3. 4.
Reus impedimentorum probatione deficiente, condemnatur uſque ad executionem. 1542, 7.
Reo contumaci ſub pœna confeſſi & convicti reſponſio injungitur. 1543, 8
Vide: Contumacia,
Reo quando ſalvus conductus ſit concedendus. 1619, 12.
Reus fugitivus literis arreſtatoriis proſequendus. 1620, 13.
Num Judici delicti commiſſi ſit exhibendus? 1620, 13.
Confeſſus & convictus condemnatur. 1621, 15.
Plene convictus torturæ non ſubjiciendus. 1622, 19.
In tortura conſtanter negans abſolvitur, ob nova tamen indicia in quæſtionem repeti poteſt. 1622, 22.
Reus confeſſus condemnatur. 1623, 23.
Qvoad reum variantem, repetitio torturæ, & impoſitio pœnæ, eſt quodammodo dubia. 1623, 24. 25. 26.
Reo, in quavis inquiſitionis parte, defenſio permittenda. 1625, 29.

Rex Romanus.

Qvatenus in eum crimen læſæ Majeſtatis

Digitized by Google

ſtatis committatur. 998. 18.

Riſſa.

Vide: Lottaria.

Ritus.

Num ſolus Imperans externos Eccleſiæ ritus mutare queat? 1126, 23.

Rolandinæ Statuæ.

Dicuntur eſſe ſignum Juris Saxonici. 43, 49.

Romana Reſpublica.

Ejus Status ante Juſtinianum triplex. 60, 2.

Ruſticus.

Qvo ſenſu nomen conſuetudinis circa operas ruſticas accipiatur. 75, 2.

Ruſtici quibuſdam in locis Dominis operas coactas, pro mercede tamen præſtare tenentur. 802, 7.

Ruſtici & ruri degentes gaudent privilegio teſtandi. 928, 19.

Ruſticorum plenior explicatio. 1007. 4. ſeqq.

Ruſtici ſunt vel immediati vel mediati, vel homines proprii vel liberi. 1008. 5. 6.

Ruſticorum liberorum conditio diverſa. 1008. 7.

Ruſticorum prædia diverſæ ſunt naturæ. 1008, 8,

Ruſtica prædia variis conſtant partibus, pluresque requirunt miniſtros. 1008, 9,

Ruſtici ad quid Domino Jurisdictionali teneantur? 1011, 17. ſeqq.

Ad quid teneantur Domino Territoriali. 1012, 23.

Ruſticorum Præfecturalium & Landſaſſicorum quoad operas differentia, 1012, 24.

Ruri degentium res pecuaria. 1013, 26. 27.

Ruſtici venditionem rerum ſuarum non ſemper libere exercere poſſunt. 1271, 23.

Ruſtici feuda dare. 1392, 5. & acquirere poſſunt. 1393, 11. ſeqq.

S.

Secularii.

Qvinam hoc nomine intelligantur. 598, 18.

Privilegio nundinarum non gaudent. 1276, 15.

Sacra Cœna

Adminiſtranda a Miniſtro Eccleſiæ, etiam alio Eccleſiæ Miniſtro ea utente. 1201, 2.

In Communicaturo requiritur neceſſaria cognitio, aſſenſus, pœnitentia & peccatorum confeſſio. 1202, 3. 4. 5.

Num ad uſum Euchariſtiæ homines vi vel ſubtractione commodorum ſint compellendi? 1203, 6. ſeqq.

An quis cogi poſſit, ut in certa aliqua parochia Euchariſtia, & certi alicujus Confeſſionarii miniſterio utatur? 1204, 11. ſeqq.

Euchariſtiæ diſpenſandæ ſumtus, locus, tempus & ritus. 1205, 16. 17. 18.

Num impœnitentes ab Euchariſtia repellendi ſint? 1209, 5. ſeqq.

Sacrilegium.

Qvid ſit, & quomodo puniatur, 597, 13. 14. 15.

Si ſuperſtitio tollatur a furto non differt. 598, 15.

Digitized by Google

Salarium.

Miniſtrorum Eccleſiæ quid ſit? 1169, 25.

Salarii conſtituendi modus eſt diverſus. 1169, 26.

Ejus partem conſtituit apud Proteſtantes uſus rerum immobilium. 1169, 27.

Salarium conſtituunt quoque variæ res mobiles, ac quædam jura ſpecialia. 1170, 31. 32.

Ratio dividendi ſalarium inter defuncti Paſtoris hæredes & ſucceſſorem 1172, 3. ſeqq.

Qvodnam pro promerito haberi debeat.. 1173, 4. 5.

Vidua & liberi gaudent etiam ſalario gratuito, ſive anno gratiæ, de quo plenius agitur. 1173, 7. &c.

Diviſio ſalarii inter defuncti hæredes & novum paſtorem quomodo facienda. 1175, 13. ſeqq.

Annus gratiæ etiam in ſalario Superintendentis, qua talis, obtinet. 1184, 19.

Salaria Profeſſorum. 1250, 12.

Salva Gardia.

Ejus in bello uſus, natura & moralitas plenius nonnihil expoſita. 1359, 27. ſeqq.

Salvianum Interdictum.

Vide: Interdictum Salvianum.

Salvus Conductus.

Salvi Conductus neceſſitas & effectus. 1074, 13. 14.

Salvus Conductus Principi datus licentiam tranſeundi, non promisſionem ſecuritatis involvere cenſetur, ibid.

Ad nundinas euntibus ſalvus Conductus quandoque conceditur. 1274, 10. 11.

Salvi Conductus explicatio generalior. 1330, 17. ſeqq.

Pro eo regulariter Gvidagium non eſt ſolvendum. 1330, 18.

Salvi Conductus qvoad Principes peregrinantes neceſſitas & ſenſus. 1331, 20.

Ejus natura, varietas & uſus in Proceſſu criminali. 1619, 8 ſeqq.

Salvi Conductus Generalis conceſſio & effectus. 1619, 9.

Specialis quid? ibid.

Specialem quis concedat, & quis ejus ſit effectus. 1619, 10.

Deſinit confeſſione & elapſo tempore. 1619, 11.

Non conceditur, niſi præſtita cautione Judicio ſiſti. 1619, 12.

Sanctitas.

Sancti ſunt & inviolabiles Parentes, Legati, Imperantes. 304, 3.

Sata.

Acquiruntur Domino agri. 340, 43.

Satisdatio.

Immunitas a ſatisdando non dependet a poſſeſſione aut re poſſeſſa. 218, 12.

Satisdatio ejus, cui novum opus nunciatum eſt. 424, 12.

Satisdatio pro reconventione & expenſis quid ſit, & quomodo præſtanda. 1530, 22.

Satisdationem non præſtat provocans ex L. Diffamari. 1605, 14.

Scabini.

Die Schöpffen, conſtituuntur in pagis a Domino Jurisdictionali. 1009, 10.

Schola.

Scholarum natura, varietas, origo & incrementum. 1248, 2. 3. 4. 5.

Scholas inferiores quis inſtituere poſſit? 1249, 6.

Scholæ, ut & docentes & diſcentes Conſiſtorio ſubſunt. ibid.

In ſcholis occurrunt Docentes & Diſcentes. 1250, 9.

Scholaſtici.

Ex eorum doctrina morali non ſemper ſolidæ doctrinæ haberi poſſunt. 132, 13.

Schriffiſaſſius.

Schriffiſaſſiorum nomen & origo. 995, 9.

Qvinam ſubditi ſint Schrifft- vel Amtſaſſii. 996, 10.

Schriffiſaſſitatem Lipſia a Theodorico Marchione de Landsberg cenſetur acquiſiviſſe. 996, 10.

Scientia.

Num ex ſola Imperantis ſcientia conſvetudinis confirmatio præſumatur? 79, 17. ſeq.

An ſcientium negotia geri qveant? 360, 7.

An ſcientia delicti aliquem obliget ad illud indicandum, & an, ob omiſſam ejus revelationem, qvis puniri qveat? 639, 5 6.

An cognatis de ſcientia delicti ſuſpectis purgatorium deferri poſſit? 639, 7. 8.

Scienter indebitum ſolvens qvatenus repetat. 684, 20.

Scopeliſmus.

Qvid ſit? 605, 22.

Scriptores Juridici.

Eorum varietas & notitia. 15, 51. ſeqq.

Scriptura.

Sanctio Juris Romani qvoad ſcripturam non ſatis æqua videtur. 340, 44.

Utrum in Emphytevſi requiratur? 371, 7.

Qvid operetur in pignore. 407, 7.

In Emtione venditione ſaltem ad probationem pertinet, aliquando tamen ex conventione ad ejus perfectionem requiritur. 435, 1. 2.

Transactioni probationis gratia accedit. 668, 3.

Scriptura Sacra.

Legibus Eccleſiaſticis indiſtincte non annumeranda. 49, 69.

Scultetus.

Ejus officium. 1009, 10.

Conſtituitur a Domino Jurisdictionali. ibid.

Hoc munus aliquando certo prædio cohæret. ibid.

Ruſtico aliquando in feudum confertur munus Sculteti, prædio annexum. 1394, 13.

Seculariſatio.

Seculariſatione recte occurritur abuſui, quo clerus Rempublicam & privatos, nimias opes ad ſe trahendo, lædit. 1241, 21.

Securitas.

In viis publicis eſt præſtanda, & quibus mediis ſit procuranda. 1329, 14. 15. 16.

Senatus.

Senatui Jurisdictio in municipes olim non videtur competiiſſe. 1017, 14.

Senatus Conſultum Macedonianum.

Ob id filiifamilias ex mutuo non obligantur

Digitized by Google

gantur, ſed ejus vis aliquando ceſſat. 493, 6. 7.
Hodie illius, qvoad Patres, nullus vel exiguus uſus. 493, 8.

Senatusconſultum Vellejanum.

Qvid ſit? 692, 1. 2.
Num eo hodie utantur fœminæ Imperio aut Jurisdictione, adeoque Conſiliariis inſtructæ? 693, 3.
Ad ſolam fœminarum interceſſionem, non ad alia negotia, bona fide celebrata, pertinet. 694, 9.
Non juvat debitores, pro quibus fœmina interceſſit. 696, 14.
Ceſſat ob mulieris dolum, ob pretium acceptum, ob repetitam promiſſionem, ob interceſſionem utilem aut innoxiam, vel juramento firmatam, & ob renunciationem. 696, 15. ſeqq.
Ceſſat aliquando ob creditoris & debitoris conditionem. 697, 20.
Rectius aboletur quam conſervatur. 698, 21.

Sententia.

An quævis ſententia judicialis conſvetudinem inducat? 79, 20.
Sententia a Judice corrrupto lata eſt ipſo jure nulla. 635, 17. 637, 20.
Perperam condemnatus non compenſat, nec male abſolutus compenſationem patitur. 657, 18. 19.
Qvomodo ſententia, admiſſa ſpecierum compenſatione, concipienda ſit? 660, 29.
Perperam abſolutus per errorem ſolutum repetit. 683, 15.
An res judicata arbitrio privato ſubſit? 1068, 9.
Sententiæ ab arbitro latæ autoritas. 1069, 13.
Per ſententiam feudum licite alienatur, 1430, 4.
An Dominus feloniam remittere qveat, feudo per ſententiam jam ablato? 1495, 28.
Pro diverſitate exceptionum vel contumaciæ ſententia diverſimode concipi ſolet. 1550, 19.
Sententiæ judicialis explicatio prolixior. 1566. 1. ſeqq.
Qvomodo a Decreto differat. 1566, 1.
Qvotuplex ſit. 1566, 2. 3.
Sententiæ conceptio fit a Judice, vel hodie Collegio Juridico. 1567, 4.
Sententia concipi debet rite & juſte. 1567, 5. 6.
In ea etiam expenſarum eſt habenda ratio. 1568, 7. ſeqq.
Debet continere cauſæ deciſionem. 1569, 11.
Partibus rite eſt publicanda. 1569, 12.
Sententiæ publicatæ effectus quoad Judicem & partes. 1569, 13.
Res judicata reſcindi regulariter nequit, ac parit exceptionem vel executionem 1570, 14.
In matrimonialibus ſententia quatenus tranſeat in rem judicatam. 1591, 7.
Sententia in proceſſu deſertionis lata vim rei judicatæ conſequitur, ac tollit vinculum matrimoniale ratione utriusque partis 1635, 9. ſeqq.

Separatio Bonorum.

Ejus natura, æquitas & uſus 987, 1. 2.

Sepa-

Separationis Beneficium competit Creditoribus hæreditariis, 987, 3.
Num Creditoribus hæredis competat? 988, 4,
Ejus effectus. 988, 5.
Quando ceſſet. 988, 6.
Ex quibus cauſis Separatio in concurſu Creditorum locum habeat? 1300, 2. ſeqq,

Separatio quoad Thorum & menſam.

Quid ſit? 745, 19.
Ejus origo & moralitas. 745.20. 21.
Ante ſeparationem reconciliatio tentanda. 746, 22.
Quatenus maritus ſeparatæ uxori alimenta præſtare teneatur? 746, 23.
Separatione facta an jus ſuccedendi ſit ſalvum? 749. 10. ſeqq.

Sepulchrum.

Sepulchra ſunt vel ſingularia vel communia 933, 8.
In templo omnibus indiſtincte non conceditur. 933, 8.
Sepulchrorum jus diverſum eſt. 933, 10.
Sepulchri proprii refectio a Domino fieri debet. 933, 11.
Circa Sepulchra interdictorum quoque eſt uſus. 933, 11. 934, 14.
An crimen violati ſepulchri obtineat, ſi dominus mortuum, in alienum ſepulchrum illatum, effodiat? 934, 12.
Sepulchrum debitam habere debet profunditatem, 935, 17.
Circa Sepulchra quænam committantur delicta? 937, 23.
Sepulchrorum cauſæ quatenus ad Conſiſtorium vel judicem ſecularem pertineant? 937, 24.

Sepultura.

Sepultura honeſta an recte negetur hominibus diverſæ Religionis? 289, 10.
Honeſta denegatur ob uſurariam pravitatem 579, 28.
Crimen ſepulchri violati 617, 24.
Sepulturæ natura & diverſitas, 931, 3.
Sepulturam vivi mortuis debent. 931, 4.
Num Scriptura S. ſepulturæ curam injungat? ibid.
Honeſta regulariter mortuis debetur. 931. 5.
Sepulturæ apud Romanos loca privata deſtinabantur. 932, 6.
Sepulturæ deſtinata ſunt hodie cæmiteria publica. 932, 7.
Pro ſepultura an recte aliquod pretium exigatur? 933, 9.
Contra inferentem in locum alienum datur actio ad mortuum tollendum, vel loci pretium ſolvendum, prout actor elegerit. 934, 12, 13.
In locum proprium inferre impeditus, interdicto, aliisque remediis jus ſuum tuetur. 934, 14. 15.
In ſepultura mortuorum uſus viæ publicæ concedendus eſt. 934, 15.
Funus ducens non inquietandus. 935, 16.
Sepultura fieri debet in propria parochia regulariter. ibid.
Sepulturæ tempus, modus & ſolennia. 935, 17. 18.
Sepulturæ ſumtus ad quem pertineant? 936, 19. ſeqq.
Sepulturam ſequuntur aliquando Luctus, Canoniſatio, læſio, 937, 23.

Digitized by Google

Quis ſepulchralium cauſarum judex, 937, 24.
In cauſis ſepulturæ proceſſus ſummarius obſervandus. 938, 25,
In cauſis ſepulturæ quatenus locum habeat Appellatio ? ibid.
In modo ſepeliendi multa occurrunt, quæ improbari debent. 938, 26.
Cauſæ Sepulturarum & Sepulchrorum quatenus referantur ad Conſiſtorium. 1135, 13.
Sepulchra quatenus ſint in Commercio. 1269, 17.

Sequeſtrum.

Quid ſit ? 512, 2.
Ejus varietas. 516, 19.
Officium Sequeſtris & victoris. 516, 20.

Sericum.

Serici emtio privatis olim prohibita & graviter fuit punita. 634, 11.

Sermo.

Eſt ſpecies Actionum humanarum. 30, 46.
Vide : Verba.

Sertum.

An ſponſa per copulam ſacerdotalem ſponſo conjuncta, hoc ante concubitum mortuo, ſertum virginitatis portare queat, ſi ad alias nuptias tranſeat ? 713, 20.
Si ſponſa gravida ſertum geſſerit, an coercenda ? 714, 21.
Sertum vi ſtuprata geſtare non poteſt. 767, 4.

Servitia Feudalia.

Qvando & quatenus præſcribantur. 1419, 18.
Horum indoles & varietas plenius expoſita. 1420, 5. ſeqq.
Sunt determinata & indeterminata. 1420, 5.
Quatenus creſcant aut decreſcant pro quantitate feudi 1420, 7. 8.
Sunt vel bellica vel pacifica, hæc vel judiciaria vel honoraria. 1421. 9.
Inhærent prædiis, horumque pretium minuunt 1421, 10.
Servitiorum Feudalium præſtandorum modus & ſumtus. 1422, 11.
Non offerri, ſed requiri, nec ad alia extendi debent 1423, 15.
Conſenſu domini quandoque pecunia redimuntur, quæ præſtatio adohæ vel hoſtenditiarum nomine venit. 1423, 16. ſeqq.
Quando plane ceſſent. 1424, 19.

Servitus.

Eſt vel legalis vel pactitia. 180, 11. ſeqq. 802, 4.
Servitus legalis Romana Socialitati repugnat. 181. 13.
Servitus legalis in Germania ceſſat. ibid. 996, 11.
Servitus pactitia ubique locum habet. 181, 14.
Quænam libertatis reſtrictio ſervitutis nomine veniat ? 310, 4. ſeqq.
Servitus rerum afficit potius perſonas, intuitu rerum. 311, 7.
Servitutis injuſtæ indoles. 313, 16.
Servitus ſuperſtitione rarior eſt. 313, 17.
Servitus Pædantica & tyrannica quid ſit ? ibid.
Servitutes perſonales rerum latius cum ſuis ſpeciebus expoſitæ 377, 1. ſeqq.
Servitutum realium explicatio plena. 387, 1. ſeqq.

Variæ

Variæ earum ſpecies relatæ,& explicatæ. 396, 1. ſeqq.
Dantur adhuc aliæ ſervitutes, præter Romanis cognitas 399, 11.
A Servitutibus diſtincta ſunt jura prædiorum. 399. 12.
Actiones ratione ſervitutum competentes. 400, 1. ſeqq.
Comparatio Servitutum & Dominii quoad uſum Actionis affirmativæ & negativæ. 403, 12. 13. 14.
Servitutes quatenus pignus admittant. 407, 8.
Servitutum nomine quid venditor præſtare debeat. 449, 10.
Promiſſio perpetuarum operarum veram ſervitutem non involvit 477, 12.
Jus Grutiæ aliquando ſervitutis jure habetur. 1076, 18.
Exemplum ſervitutis in faciendo conſiſtentis eſt in molendino banali. 1097, 19.
Vaſallus feudo ſervitutem imponere nequ't. 1433, 14.

Servitus altius tollendi & non

Statutum libertatem ædificandi reſtringens, non datur. 397, 3.

Servitus Cloacæ immittendæ.

Quid ſit? 398, 5.

Servitus fumi.

Qualis ſit? 397, 5.

Servitus Lignandi.

In aliena ſylva quid involvat? 1085, 24.

Servitus Luminum & Ne luminibus officiatur.

Reſpicit parietem alienum aut communem vel proprium. 397, 4.

Servitus Oneris ferendi.

In ea res ſerviens a Domino reficienda. 396, 1.

Servitus paſcendi.

Quoad ſervitutem paſcendi, facta anno 1700. Calendarii mutatione, ſtilus ſeu computatio antiqua in Saxonia obſervari debet. 1111, 14.

Servitus perſonarum,

Quo prætextu Romanis videatur introducta vel probata. 1357, 19.
Hodie capti ab infidelibus pro ſervis in Republ. ex qua capti ſunt, non habentur. 1357, 20. 21.
Ejus abolendæ penitus nulla ſpes eſſe videtur. 1358, 21.

Servitus poſitum non habendi.

Qualis ſit? 397, 5.

Servitus Projiciendi protegendive.

In quo conſiſtat? 397, 2.

Servitus Proſpectus, & ne Proſpectui officiatur.

Quomodo inter ſe differant? 397, 5.

Servitus Realis.

Servitutum realium explicatio plena. 387, 1. ſeqq.
Diſtinctio in urbanas & ruſticas eſt inutilis. 387, 3.
Sunt vel affirmativæ vel negativæ, item: Continuæ vel diſcontinuæ, ibid.
Quomodo conſtituantur. 388, 4. 5.
An tempus & conditionem recipiant. 388, 6.
Quinam conſtituere & acquirere ſervitutes reales poſſint. 388, 7. 8.
Ad eas conſtituendas requiruntur duo prædia præſentia, vicina, & perpetuam

Digitized by Google

tuam ſervitutis cauſam habentia. 389, 9. 10. 11.
Earum finis eſt aliqua utilitas. 390, 12.
An voluptatis cauſa recte conſtituantur? 390, 13. 14.
An poſſint egredi uſum prædii dominantis? 391, 15.
Servitutes reales conſiſtere poſſunt in faciendo. 391, 16. ſeqq.
Quæ faciendi obligatio vel ex ordinaria ſervitutum natura, vel conventione ſpeciali dependet. 392, 19. 20. 21.
Servitutis promiſſæ & conſtitutæ effectus & qualitas. 393. 22. 23.
Servitus omnibus fundi partibus non inhæret. 393. 24.
Circa ejus uſum modus obſervandus, 394, 25.
Quibus modis amittatur. 394. 26. 27, 28.
Cur uſusfructus alternis annis conſtitutus plures involvat uſusfructus, ſervitus vero realis ita conſtituta una ſit? 395, 30.
Servitus ipſo jure, an ope exceptionis tollatur, nihil intereſt. 396, 31.
Servitutes reales hæreditatis petitione recte petuntur. 954, 17.

Servitus Stillicidii aut Fluminis avertendi & non avertendi.

Quales ſint? 398, 5.

Servitus Tigni immittendi

Quis in ea parietem reficere debeat? 397, 2.

Servus.

Servi Romani impune ſe occidere potuiſſe videntur. 186, 10.
Servorum intuitu Societatis domeſticæ jus & officium. 802, 5. ſeqq.
Servitus in Germania non occurrit. 996, 11.
Servitus mancipiorum infidelium baptiſmo non tollitur. 1200, 15. 16.

Silentium.

Ex ſilentio colligitur aliquando conſenſus, aliquando non. 166, 28.

Simonia.

Quid ſit, quomodo perpetretur & punienda ſit. 1216, 2.

Simulatio.

A Simulatione diverſa eſt fictio, 96, 17.
Simulationis diverſitas & effectus in emtione venditione. 445, 37.

Socialitas.

Male in vita civili obſervari ſolet. 15, 50.
Servitus legalis Romana ſocialitati repugnat. 181, 13.
Socialitas in quibusdam caſibus philavtia potior eſt. 185, 7.
Socialitatis officia generaliter explicata. 187, 1. ſeqq.
Societatis humanæ vincula præter religionem 298. 18.
Quatenus Socialitas ad indicanda delicta obliget. 639. 5 6.
Socialitas requirit mortuorum ſepulturam. 931. 4.
Cum Socialitatis regulis pugnat commentum levis notæ maculæ. 1023, 6.

Societas.

Quousque conveniat cum ſtatu morali. 128, 51.

Actio

Actio pro ſocio, ratione ſocietatis futuræ cedi nequit 460, 8.
Societatis definitio & diviſio, 486, 1.
Ex Societate oritur communio 486, 2.
Perficitur ſolo conſenſu. 487, 3.
A quibus & circa quid ſocietas iniri poſſit. 487, 4.
Effectus ſocietatis juxta diverſos reſpectus, diverſus eſt. 487, 5.
Inita ſocietate univerſali, jus reale & perſonale diverſo reſpectu oritur; ſed particulari, tantum jus perſonale. 487, 6. 7.
In ſocietate univerſali omnia ſunt communia, in particulari lucrum & damnum dividendum. 488, 8. 9.
Soluta ſocietate, lucri & rerum fit diviſio. 488, 10.
Quomodo ſolvatur ſocietas. 489, 11. 12.
Actio pro Socio. 489, 14. ſeqq.
Qvatenus reſtitutio minoris ejus Socio proſit? 839, 9.
Utrum Chriſtiano Societatem mercatoriam inire liceat cum Judæo, & an Princeps eam permittere debeat? 1267, 11.
Belli tempore ſocietates defenſionis gratia iniri ſolent, quo pertinent Caravanen & Admiralitas. 1360, 31.

Societas domeſtica.

Oritur ex ſocietate conjugali, paterna & herili, quod plenius exponitur. 801, 1. ſeqq.
Ejus habitus in ſtatu naturali & civili. 801, 2.
In ea occurrunt ſervi & miniſtri, quorum & domini officium conſideratur. 801, 4. ſeqq.
Quæ ad perſonas illuſtres & ipſos Imperantes applicari poſſunt. 804, 14. 15.
In Germania olim ſub ſchemate monarchico plurium ſocietatum domeſticarum ſyſtema fuiſſe videtur. 994, 3.
Judices olim habuerunt ſuos domeſticos, qui ad cuſtodiam eorum erant deſtinati. 1510, 15.

Socii.

Sociis competit beneficium competentiæ. 490, 17.
Socii cum exteris contrahentes, pro correis credendi & debendi habentur. 490, 18. 19. 20.
Socii aut fœderati quatenus crimen læſæ Majeſtatis committere poſſint. 998, 16.
Vaſalli aliquando tam inter ſe, quam ratione domini directi ſunt ſocii. 1424, 21.

Sodomia.

Quid ſit & qvomodo puniatur. 771, 20.
An ſit concubitus cum infideli commiſſus? ibid.
Intra quod tempus præſcribatur. 772, 23.

Solutio.

Solutio unius correorum debendi, cæteros liberat. 213, 16. ſeqq.
Solutio quid ſit? 641, 2.
Qvinam debitores ſolutionem peragant, 641, 3. 4.
Num a tertio pro debitore recte fiat? 642, 5. 6.
Solutio fit creditoribus. 642, 7. 8.
An præciſe res debita ſit ſolvenda, & quidem tota? 643, 9. 10.

Digitized by Google

Eſt facienda in eadem qualitate & bonitate. 643, 11.
Qvonam loco & tempore ſolutio peragenda ſit. 644, 12.
Solutione tollitur obligatio principalis & acceſſoria. 644, 13. 14.
Solutione fidejuſſoris extinguitur obligatio principalis, ratione creditoris. 644, 14. 15. 16.
In quam cauſam ſolutio facta cenſeri debeat. 645, 17. ſeqq.
Solutionis probatio quomodo fiat. 647, 22.
Solutio Cambii quando fieri debeat, & quis ejus effectus? 1288, 32. 33.
Solutio Cambii an poſſit anticipari? 1289, 34. 35.
Solutionis tempus præſentans literas cambiales, prorogare nequit. 1289, 36.
Solutio ante literas aviſorias facta, traſſantem non obligat, ſi hic in illis ſolutionem inhibuerit. 1290, 37.
Solutione Cambii negata, novo proteſto opus eſt. 1290, 38.

Solutio indebiti.

Qvid ſit? 679, 2.
Circa eam cui competat probatio. 687, 32. ſeqq.

Solutio ſubſidiaria.

Dicitur alias depoſitum Juris, & quid ſit? 647, 1.
Solutio debet prius creditori offerri. 647, 2.
An a tertio oblatio fieri poſſit, invito debitore? 648, 2.
Creditor debitum acceptare recuſans, ad videndum deponi citandus eſt. 648, 4.
Depoſitione legitime facta Debitor liberatur, ſed pecunia recepta, obligatio reſtituitur. 648, 5. 6.
Depoſitione ſola Dominium in Creditorem non transfertur, ſed demum per hujus acceptationem. 649, 7. 8.
Creditor habet contra Judicem actionem Depoſiti. 649, 9.
Depoſitio nuda quid operetur. 650, 11.

Somnus.

Impedit imputationem. 23, 15.

Sors.

Ad ſortis judicium litigantes in obſcuris remittendi ſunt. 168, 37.
Sors locum quandoque habet in Interdicto retinendæ poſſeſſionis. 226, 16.
Sors deciſoria quot modis ſumatur, quid ſit, & circa quæ negotia verſetur. 531, 17.

Specificatio.

Ejus indoles. 335, 28.
Nova ſpecies aliquando Domino materiæ, aliquando ſpecificanti adjudicatur. 336, 29, 30. 31.

Specificatio jurata.

Loco inventarii a Tutore in Saxonia edenda, etiam a matre, non patre. 813, 28.
Vide: Jurata Specificatio.

Speculum Juris Saxonici.

Ejus autor, autoritas, Gloſſa & Editio optima. 40, 35. ſeqq.
Ejus autoritas in alias regiones penetravit. 44, 52.
Qvouſque hodie valeat? 45, 57.

Speculum Juris Suecici.

Ejus autor incertus. 41, 42.
Ejus Codex manuſcriptus & editio. 42, 43.

Qvo-

Digitized by Google

Quouſque hodie valeat. 45, 57.

Spes.

Emtionis ſpei & rei ſperatæ differentia. 436, 7.

Spei Emtio quid ſit? 531, 16.

Spolium.

Spoliato compenſatio opponi nequit. 658, 21.

Pro ſpolio habetur injuſtum Magiſtratus arreſtum. 1546, 5.

In ſpolii probatione articuli intra quindecim dies offerendi. 1561, 33.

Vide: Exceptio ſpolii.

Sponſa.

Non gaudet tacito pignore. 415, 5.

An ſponſa, per copulam ſacerdotalem ſponſo conjuncta, hoc, ante concubitum mortuo, ſertum virginitatis portare queat, ſi ad alias nuptias tranſeat? 713, 20.

Sponſa gravida, ſi coronam geſſerit, an coërcenda ſit? 714, 21.

Sponſa aliquando in ſequeſtrum dari poteſt. 1591, 6.

Sponſalia,

Eorum natura & varietas. 700, 5.

Fiunt conſenſu vero contrahentium. 701, 6.

Ad ea requiritur conſenſus parentum. 701, 7.

An ad ſponſalia, ut valida ſint, præciſe requirantur teſtes? 702, 9.

Sponſalia ineunt, qui conſentire poſſunt; num & impuberes? 702, 10.

Ineuntur pure, vel ſub conditione. 702, 11.

An ſponſalia impediat conditio turpis adjecta. 703, 12.

An ſponſalibus pœna adjici poſſit? 703, 13.

Sponſalibus probationis gratia accedunt Arrhæ, quæ a ſponſalitia largitate differunt. 703, 14.

Sponſalium effectus. 703, 15.

Sponſalia declarantur nulla ob defectum requiſitorum. 704, 16. 17.

Valida ſolvuntur morte, ac unius renunciatione, ob juſtam cauſam ſupervenientem. 704, 18. 19 20.

A ſponſalibus recedere alter ſine cauſa nequit. 705, 21.

An ſolvi poſſint mutuo diſſenſu? 705, 22.

An ſolvantur propter unius abſentiam? 705, 23.

Sponſalia publica priora præferuntur poſterioribus, niſi his acceſſerit hierologia. 706, 24. 25.

Sponſalia poſteriora valent, ſi prior ſponſa hierologiæ non contradixerit, vel priora ſponſalia caſu fiant invalida. 706, 26.

Publica præferuntur clandeſtinis, pura conditionatis, & ex his priora poſterioribus. 706, 27. 28.

Sponſaliorum plurium pœna. 707, 29.

Sponſalia aliquando idem operantur, quod matrimonium. 708, 2.

Sponſalia non præſumuntur ex confeſſione ſtupri. 755, 8. ſeqq.

Sponſaliorum promiſſio ſi probetur ex literis rei, quam hic inuſitata interpretatione conatur elidere, reus ad eorum conſummationem adigendus. 756, 12.

Sponſalibus ſemiplene probatis ſuppletorium defertur. 756, 13.

Sponſaliorum intuitu an tranſigi posſit? 757, 14. ſeqq.

Digitized by Google

Circa ſponſalia jurata quid obtineat. 757, 17.
Sponſalibus intervenire poſſunt proxenetæ mercenarii. 1297, 5.
An quoad ſponſalia obtineat proxenetici determinatio in L. fin. C. de ſponſal. 1297, 6.
Num inter deſponſatos proceſſus deſertionis neceſſarius ſit, & ubi is inſtitui poſſit? 1637, 16.

Sponſalitia largitas.

An circa eam L. 15. 16. C. d. donat. propt. nupt. obtineat? 703, 14.
Hoc nomine quid veniat? 735, 19.

Sponſio.

Qvid ſit, & quid obtineat circa eam. 530, 13. 14. 15.

Sponſus.

Sine cauſa abſens an per biennium vel triennium expectandus ſit? 706, 23.

Spurii.

Non ſunt infames. 317, 12.
Laborant levis notæ macula. 320, 24.
Jure civili honorum ſunt capaces. ibid.
A patre alendi ſunt, ſi de eo conſtet. 766, 2. 769, 12. 784, 21.
Qvoad liberos illegitimos filiatio ſæpe eſt controverſa. 779. 2. 3.
Spurii hodie recte legitimantur, etiam adulterini & inceſtuoſi liberi. 794, 5.
Liberi expoſiti ſpuriis potius quam legitimis liberis videntur annumerandi. 794, 5.
Liberi naturales Imperantium juribus hominum bene natorum fruuntur. 795, 8. ſeqq.
Spuriorum aliorumque illegitimorum ſucceſſio. 848, 16. 17.
Spuriis aliisque illegitimis quatenus ſuccedant parentes. 849, 21.
Spurii, naturales & injuſti quomodo collateraliter ſuccedant. 851, 26.
Qvoad ſpurios etiam mater gaudet privilegio teſtandi. 926, 11.
Spurii Nobilium non ſunt nobiles, nec patrum inſignibus utuntur, niſi ſit receptum, ut in Gallia. 1034, 13.

Stapula Jus.

Qvid ſit? 1277, 19.

Status Imperii.

Receſſibus Imperii regulariter non obligantur. 48, 64.
Poſſunt mutare Receſſus Imperii in ſuo Territorio. ibid.
Poſſunt in ſuis Territoriis abrogare Jus Feudale Longobardicum. 71, 19.
Inter Status Imperii interdictum de vi locum non habet. 224, 11.
Pœna criminis fractæ pacis publicæ pertinet tam ad Status Imperii, quam privatos. 605, 21.
An Status Imperii pœnæ, monetam depravantibus ſtatutæ, ſubjaceant? 630, 15.
Plectuntur amiſſione juris monetandi, qui in ſuis officinis adulterationem nummorum permittunt. 631, 17.
In matrimonialibus a legibus humanis ſunt immunes. 728, 39.
Qvatenus ad Status Imperii Jus Civile qvoad patriam poteſtatem ſit applicandum. 778, 16.
Statibus Imperii competit Jus legitimandi ſuos ſubditos. 794, 4.
Statuum Imperii liberi naturales pro bene natis habentur in ſuo Territorio, hinc conducit, ut legitimentur a Cæſare. 796, 11.

Digitized by Google

Statuum Imperii adoptiones Juri privato non ſubſunt. 800, 26.
In Teſtamentis condendis non ſubſunt legibus poſitivis. 923, 1. 2.
Status Imperii Germanici Majeſtatem habent. 998, 18.
Num Nobilitatem in ſuo Territorio conferre poſſint? 1034, 11.
Leges poſitivæ in conſtituendis judiciis eos non obligant. 1065, 32.
In Territoriis ſuis feuda concedunt, neque Cæſaris aut Papæ conſenſu indigent. 1392, 3. 4.
Expectantias ab anteceſſore datas ſervare tenentur. 1413, 24.
Immedietatem Territoriorum non aliter mutare poſſunt, quam cum conſenſu totius Imperii. 1428, 11. 1434, 19.
Statuum Imperii feuda conſtituta pro ſubfendis non recte habentur. ibid. 1429, 15.
Proceſſum Deſertionis in Conſiſtorio inſtituunt, remiſſo Conſiſtorialibus juramento. 1633, 2.
Vide: Imperans.

Status moralis.

In ſtatu morali perſonæ morales velut exiſtere concipiuntur. 128, 48. ſeqq.
Qvouſque conveniat cum Societate. 128, 51.

Status Provinciales.

Tales regulariter ſunt Landſaſſii & pleræque civitates. 1011, 17.

Statuta.

Willkühr bricht Land-Recht. 42, 47.
Ab univerſitatibus condita quatenus valeant. 48, 67.
An ex Jure Romano ſupplenda, declaranda & reſtringenda ſint? 72, 24. ſeqq.
Num in ſtatutis fictio locum habeat? 95, 11.
Statuti vocabulo latius ſumto, leges Territoriales Germaniæ denotantur. 100, 3.
Diſtinctio ſtatutorum in perſonalia & realia, expediendæ quæſtioni, de valore ſtatutorum in exteros non ſufficit. 100, 3. ſeqq.
Diverſorum ſtatutorum localium ejusdem territorii valor dependet ex voluntate Legislatoris. 114, 59.
Jura ſtatutaria ita ſunt accipienda, ut quam minimum a jure communi abeant. 164, 21.
Statutum excludere poteſt compenſationem. 662, 36.
Statuta localia non pertinent ad eos, qui jurisdictioni illius loci non ſubſunt. 853. 36. 37.
Ad ſtatuta localia in ſucceſſione Conjugum reſpiciendum. 856, 4.
Statuta collegiorum non confirmata in vim pactorum valere poſſunt. 1003, 10.
Statuta localia etiam ad incolas nudos pertinent. 1016, 11.
An civitas Schrifftſaſſica ſine Superioris confirmatione ſtatuta condere poſſit? 1018, 15.
Statuta condunt opifices, ſed confirmantur & interpretantur ab Imperante. 1024, 10.

Stellionatus.

Stellionatum committit debitor ratione emtoris, rem oppignoratam frau-

fraudulenter vendens. 422, 25.
Ejus indoles & exempla. 624, 9. 10.
Stellio obligatur ad damnum reſarciendum & pœnam ſuſtinendam. 625, 11.
Exiſtimationem aufert, ſive infamat. 625, 11.
Qvænam hoc delictum excludant. 625, 12.
An res ſtellionatu amiſſa, a tertio poſſeſſore poſſit repeti? 626, 13.

Steura.

Qvomodo differat a Camera. 1114, 5.

Stilus Curiæ.

Magna circa eum occurrit ſuperſtitio. 76, 3.
Stilo Curiæ ſubditi ſe attemperare debent. 76, 4.

Stipendium.

Stipendia medii temporis poſtliminio non continentur. 1364, 6.
An ſtipendia ſemper cum conſenſu Superintendentis ſint conferenda? 1376, 6.
Stipendia arreſto conſtringi nequeunt. 1597, 7.

Stipulatio.

Cum pacto hodie coincidit. 195, 8.
Tertio facta apud Romanos erat invalida. 196, 13.
Actio ex ſtipulatu hodie Condictio ex moribus dici poteſt. 206, 50.
Stipulationes Romanorum in Germania non ſunt receptæ. 664, 1.

Stirps, ſive ſtipes communis.

Qvid ſit? 719, 5.

Störer.

Qvinam dicantur. 1024, 7.

Studioſus.

Non eſt adſtrictus ad Qvinquennium Juſtinianeum. 13, 44. ſeq.
Albo ſtudioſorum in Academia patria inſertus, foro domicilii urbici non amplius eſt ſubjectus. 1061, 13.
Studioſi fiunt per inſcriptionem in matriculam Academicam. 1251, 13.
Studioſorum officium. 1251, 14.
Eorum privilegia. 1251. 15.
Studioſi in Academiis forum domicilii generale non habent. 1255, 27.

Stuprator.

Stupratam dotare aut ducere debet. 768, 9. 10. 11.
Prolem alere tenetur. 769, 12 13.
Qva pœna afficiatur. 769, 14.

Stuprum.

Ex confeſſione ſtupri matrimonium non præſumitur, hinc confeſſo purgatorium non deferendum. 755, 8. 9. 10.
Si cum ſtupri confeſſione alia indicia concurrant, juramento judiciali & purgatorio locus eſt. 756, 11.
Stuprum quid & quotuplex ſit? 766, 3.
Violentum quomodo puniatur. 767, 4.
Voluntarium committitur aliquando a deſponſatis. 767, 5.
Aliquando committitur ſub forma Conjugii, ex quo oritur Concubinatus. 767, 7.
Ex ſtupro oritur obligatio ad ſtupratam dotandam vel ducendam, ad prolem alendam, & pœnam ſuſtinendam. 768, 9. ſeqq.
Stuprum quoad intereſſe ſtupratæ, quando præſcribatur. 772, 24. 25.

Digitized by Google

Subditus.

Subditus quis dicatur, & quomodo ille a privato differat, ac ex quo fundamento ejus actus liciti æſtimandi ſint. 178, 4. 5. 6.

Subditi diſtinguuntur in ſimpliciter tales & Cives. 181, 15.

Subditi in cauſa domini ſunt teſtes inidonei, niſi dominus juramentum remiſerit. 263, 11.

Subditorum Germanicorum explicatio prolixior. 994. 5. ſeqq.

Subditorum diverſitas & ſubordinatio. 995, 7. 8.

Quinam ſubditi ſint Schrifft-vel Amtſaſii? 996, 10.

Eorum obligatio ratione Reipublicæ. 997, 13. ſeqq.

A ſubditis crimen læſæ majeſtatis committitur. 997, 14. ſeqq.

Quomodo ſubditus eſſe deſinat. 1000, 27.

Subditorum germanicorum diverſa eſt exiſtimatio, ſunt enim vel plebeji vel nobiles. 1031, 1. 2.

Subditorum onera latius expoſita. 1037, 1. ſeqq.

Subditorum munera publica prolixius tradita. 1044, 1. ſeqq.

Subditorum jus quoad publicas res prolixius expoſitum. 1071, 1. ſeqq.

Subditi operas venatorias, imprimis quoad perſecutionem luporum, præſtare debent. 1081, 12.

Subditi quando operas ad exſtructionem molarum præſtare debeant. 1096, 13.

Subditi ad conferendos ſumtus in fortalitii exſtructionem obligantur. 1106, 20.

Subditi ad ſvenditionem recte compelluntur. 1271, 22. 23.

An ſubditi Regalia præſcribere queant? 1415, 6. 7.

Vaſallagium a ſubjectione quidem differt, ſæpe tamen cum hac concurrit. 1414, 20. ſeqq.

Vaſalli extranei, bona in Territorio aliquo poſſidentes, ut & ſimultanee inveſtiti forenſes pro ſubditis recte habentur. 1501, 10. ſeqq.

Subfeudum.

Quatenus conſtitui poſſit a Vaſallo. 1427, 10.

Num feuda a ſtatibus Imperii conſtituta pro ſubfeudis temporariis haberi queant? 1428, 11.

Subfeudi indoles & requiſita. 1428, 12.

Quomodo conſtituatur, & conſtituti effectus. 1428, 13.

Quibus modis eſſe deſinat. 1428, 14.

Subfeuda ſtatui Germaniæ hodierno non adeo convenire videntur. 1429, 15.

Subhaſtatio.

An curator bonorum etiam res alibi ſitas venum proſcribere poſſit. 112, 48.

Jus luendi, quod circa ſubhaſtationem, certo caſu debitori competit, ceſſibile videtur. 460, 7.

Subhaſtatio diverſa eſt ab emtione ſub addictione in diem facta. 467, 7.

Ex harum tamen confuſione in Saxonia enatum eſt jus primæ licitationis. 470, 18.

Qui ſub haſta rem emit conductorem expellere poteſt. 485, 44.

Creditor ſimplex qui ſub haſta emit, pretium

pretium ſtatim compenſare nequit. 659, 23.
Subhaſtatio generaliter expoſita. 1583, 12. ſeqq.
Quando & ubi fiat. 1583, 14.
Ex prima licitatione oritur jus protimiſeos. 1583, 15.
Durante licitationis tempore quid liceat debitori & licitatori. 1583, 16.
Subhaſtationis abſolutæ effectus. 1584, 17.
Deficientibus licitatoribus, res, in ſubſidium a judice taxatæ proclamantur. 1585, 21.
Bona feudalia etiam ſubhaſtationi ſubjiciuntur. 1587, 29.

Subſellia Eccleſiaſtica.

Controverſiæ de illis Conſiſtoriis ſubſunt. 1135, 14.
Subſellia Eccleſiaſtica quid & quotuplicia ſint 1156, 1. 2. 3.
Quomodo eorum fieri debeat exſtructio. 1156, 4.
Cujus ſumptibus ſint ædificanda. 1157, 5.
In cujus ſint dominio. ibid.
Jus auditorum circa ſubſellia eſt diverſum. 1157, 6.
Acquiſita aliquando in alios tranſeunt, aliquando nova redemtione comparantur. 1158, 8. 9.
Quomodo ad alios transmittantur. 1158, 10. 11.
Familiaria & perſonalia num alienari poſſint? 1158, 11.
Subſellii perſonalis uſus aliis recte conceditur gratis, vel etiam locatur. 1159, 12.
Deficientibus poſſeſſoribus, a cognatis proximioribus, neceſſaria requiſita habentibus, redimuntur. 1159, 13. 14.
Quomodo in ſubſelliis ſuccedatur. 1159, 15. 16. 17.
Eorum redemtio intra menſem in Saxonia fieri debet. 1160, 18.
Subſellia redimendi ſpatio elapſo, minores reſtituuntur etiam cum præjudicio majorum. 1160, 18. 19.
Quomodo amittantur. 1161, 20.
Remedia ad eorum defenſionem competentia. 1161, 21.

Subſtitutio hæredis.

Ejus natura & varietas. 878, 1.
Vulgaris quid ſit? 879, 2.
Cohæredum olim fuit neceſſaria. 879, 3.
Subſtitutus ſubſtituto eſt etiam ſubſtitutus inſtituto. 879, 4.
In quem caſum vulgaris ſubſtitutio concipiatur. 879, 5.
Vulgaris effectus & contraria. 880, 6.
Subſtitutio *Pupillaris* quid & quotuplex? 880, 7.
Fieri poteſt a patre & matre. 880, 8.
Quibus pupillariter ſubſtituatur. 880, 9. 10.
An exhæredatis liberis ſubſtitui poſſit? 881, 11. 12.
Pupillaris effectus, & quibus modis extinguatur. 881, 13. 14 15.
Exemplaris ſ. Quaſi-Pupillaris natura, varietas & origo. 882, 16.
Ea ſubſtituunt omnes aſcendentes liberis cujusvis generis, certas tamen tantum perſonas, & his deficientibus, quemvis. 882, 17. 18. 19.
Exemplaris quibus modis extinguatur. 883, 20.

A mili-

Digitized by Google

A militibus quomodo ſubſtitui poſſit. 925, 7.

Subſtitutus Paſtor.

Adjungi debet Paſtori emerito. 1172, 2.

Suburbia.

Eorum habitus & utilitas. 1015, 6.

Fortalitiis non ſunt adjicienda. 1106. 21.

Succeſſio.

Succeſſio ab inteſtato in mobilibus fit juxta leges domicilii defuncti; in immobilibus ſecundum leges loci, ubi exiſtunt; nomina mobilibus aut immobilibus accenſentur, 111, 46.

Quando ſucceſſione ſingulari locatio finiatur. 484, 40. ſeqq.

Conjugum ſucceſſio quatenus delicto amittatur. 749, 8. ſeqq.

Separatione a thoro & menſa facta, an Jus ſuccedendi ſit ſalvum? 749, 10. ſeqq.

In Saxonia innocens bona adulteri ex ſtatuto & pacto debita, acquirit. 765, 25.

Succeſſio legitima, ſive ab inteſtato plenius expoſita. 846, 10. ſeqq.

Succeſſio Deſcendentium. 847, 12. ſeqq.

A ſucceſſione Parentum quando legitimi liberi excludantur. 849, 18.

Succeſſio Aſcendentium. 849. 19. ſeqq.

Succeſſio Collateralium 350, 23. ſeqq.

In hac ſingularia Juris Saxonici, quippe quo etiam Duplicitas vinculi exponitur. 851, 27. 28. 29.

Item differentia rerum expeditoriarum & Geradicarum. 852, 30. ſeq.

Succeſſio ſine jure ſanguinis, ſcil. Conjugum, collegiorum, ſucceſſio conventionalis, Fiſci ſeu Magiſtratus. 853, 35.

In ſucceſſionibus cujus loci leges obſervandæ. 853, 36. 37.

In Succeſſionibus jura Talionis locum inveniunt. 854, 38.

Succeſſio Conjugum prolixius tradita. 855, 1. ſeqq.

Succeſſio conjugum hodie plerumque dirigitur pactis, ſtatutis & legibus provincialibus. 856, 3. ſeqq.

Succeſſio geradica quoad Conjuges plenius expoſita. 857, 6. ſeqq.

Jura Succeſſionum Saxonica emendatione indigent. 859, 16.

Succeſſionum Jura perſonis etiam illuſtribus applicari poſſunt. 860, 17.

Succeſſio teſtamentaria plenius expoſita. 861, 1. ſeqq.

Ordo ſucceſſionis legitimæ, in movenda querela inofficioſi, non per omnia ſervatur. 961, 12.

Circa querelam inofficioſi quatenus obtineat. 961, 14.

Circa ſucceſſionem ſubſelliorum eccleſiaſticorum quid obtineat. 1159, 15. 16. 17.

Succeſſio in Salarium gratuitum ſive annum Gratiæ plenius tradita. 1173, 7. ſeqq.

Succeſſio tam teſtamentaria quam legitima intuitu Eccleſiæ ſpectata. 1238, 10. ſeqq.

Vidua quatenus petere poſſit ex feudo portionem ſtatutariam. 1448, 20.

Succeſſor feudalis quatenus debita anteceſſoris hæreditaria ſolvere teneatur. 1450, 29. ſeqq.

Aaa aaa aaa aa Suc-

Succeſſio liberorum feudalis legitima. 1461, 1. ſeqq.

Succeſſionis feudalis legitimæ requiſita. 1462, 2.

Succedunt in feudis, qui a primo acquirente deſcendunt, & legitime ſunt nati. 1462, 3, 4.

An ad ſucceſſionem feudalem, diſpenſatione Imperantis habiles reddi poſſint liberi, ex inceſtuoſo matrimonio nati? 1462, 5. 6.

Ad ſucceſſorem feudalem requiritur, ut ſervitia feudalia præſtare queat, & a tali deſcendat. 1463, 7.

A ſucceſſione feudali regulariter excluduntur filiæ cum ſuis deſcendentibus, aliquando tamen ob qualitatem feudi, vel ob pactum admittuntur. 1463, 8.

Ad ſucceſſionem feudalem fœminæ aliquando vel in ſubſidium, vel æqualiter admittuntur. 1463, 9. 10.

Succeſſio feudalis conſervandis familiis eſt idonea. 1464, 11.

A ſucceſſione feudali quatenus Clerici excludantur? 1464, 12.

Quatenus excludantur animi vel corporis defectu laborantes. 1464, 13.

In ſucceſſione feudali obtinet aliquando jus primogenituræ & Majoratus. 1465, 14. 15.

Succeſſio pluralis plerumque locum habet in feudis mediatis. 1465, 16.

Succedunt in feudis proximiores, admiſſis tamen aliquando, vi repræſentationis, remotioribus. 1466. 17.

Succeſſores feudales feuda aliquando indiviſa relinquunt, aliquando dividunt, 1466, 18.

Succeſſores feudales inveſtituram renovare tenentur. 1466, 19.

In Succeſſione feudali quando liberi excludantur. 1466. 20.

Succeſſio feudalis legitima Parentum & collateralium. 1467, 1. &c.

In feudo novo acquirentis parentes & collaterales regulariter non ſuccedunt, bene tamen in antiquo vi ſanguinis, vel ſimultaneæ inveſtituræ. 1467, 1. 2.

Succedere in feudis non ſolent regulariter Parentes liberis. 1468, 4.

Succedit pater filio, cui feudum refutavit, excluditque ejus fratres. 1469, 5. 6.

Avus ſuccedit nepoti in feudo, cui id, filio conſentiente, conceſſit 1469, 7.

Pater ſuccedit filio in feudo, huic a patruo conceſſo. ibid.

Succedunt in feudo ex collateralibus primo Fratres, & prædefunctorum qvorundam liberi, jure repræſentationis. 1469, 8, 9.

In ſucceſſione feudali defuncti patrueles excludunt patruos. 1470, 10.

In ſucceſſione feudi remotiores agnati admittuntur ſecundum prærogativam linearum & graduum. 1470, 11.

In ſucceſſione feudali primo attenditur lineæ propinqvitas, qvæ ſuccedendi ratio æquitate nititur. 1470, 12. 13.

Qvoad ſucceſſionem feudalem inter plures lineæ proximioris prærogativa gradus obſervanda eſt. 1471, 14.

Num deficiente linea paterna inter

ter remotiores etiam proximitas attendi debeat? 1471, 15. 16.
Succeſſionis linealis principium generale ejusque explicatio. 1472, 17.
Deficiente linea, ſucceſſio ex gradus proximitate definienda eſt. 1472, 18.
Succeſſio linealis fruſtra a nonnullis rejicitur. 1472, 19.
Succeſſio feudalis obtinet in infinitum. 1473, 20.
Qvoad ſucceſſionem feudalem computatio proximitatis juris Civilis obſervatur. 1473. 20.
Succedentes in feudo liberi, allodium & feudum ſeparare non poſſunt, bene tamen agnati. 1473, 21.
Non ſuccedunt in feudo conjuges, neque Fiſcus. 1473. 22.
Succeſſio teſtamentaria feudalis. 1474, 1. ſeqq.

Suitas.

Non adeo attendi hodie ſolet. 939, 3.

Sumtus.

Actione venditi repeti poſſunt. 456, 38.
Funeris, quo ſenſu alimentis comparari poſſint. 785, 21.
Funeris a quo præſtandi. 936, 19.
Funeris ultro ſine animo donandi præſtiti, repetuntur Actione funeraria. 936, 20. 21. 22.
In concurſu creditorum jure prælationis ſumtus funeris gaudent. 937, 22.
Sumtus ad miniſtri Eccleſiæ ordinationem, confirmationem & inveſtituram, neceſſarios qvis præſtare debeat? 1167, 17.
Sumtus non refundit paſtor vocatus, ſi mox ad aliam Eccleſiam vocetur. 1167, 19.
Sumtus refectionis viarum publicarum a qvo præſtandi ſint. 1329, 12. 13.

Superbia.

Homines impellit ad læſionem. 188, 5.

Superficies.

Superficies pro jure accepta qvid ſit. 374, 16.
A quo & qua in re conſtituatur. 374, 17. 18.
Ejus effectus intuitu Domini directi & ſuperficiarii. 375, 19. ſeqq.
Quibus modis tollatur ſuperficies. 376, 23.
De ſuperficiebus peculiare interdictum fruſtra adſtruitur. 376, 24.
Superficiei cognata. 376, 25.
Utrum theſaurus in ſuperficie inventus, acqviratur ſuperficiario? 1073, 8.

Superintendens.

Ejus præſentatio ad Patronum Eccleſiæ non pertinet. 1143, 18.
Superintendentis definitio & diviſio 1179, 2.
Ejus munus eſt politicum. 1179, 3.
Conſtituitur a Domino Territoriali, non a Patrono. 1180, 4.
Hoc munus non præciſe Theologo conferendum. 1180, 5.
Qvomodo conſtituatur. 1180, 6.
Ei Subſtitutus conſtituitur ab Imperante. 1180, 7.
Ejus officium in quo conſiſtat. 1181, 8.
Ei competentium jurium norma & partes generales. 1181, 9. 10.
Superintendentis jura reſpiciunt in ſpecie Parochorum ſubjectorum officium. 1182, 11. Conſtitutio-

Digitized by Google

nem 1182, 12. 13. Controverſias 1182, 14. Parochianorum delicta & matrimonia. 1183, 15. Leges eccleſiaſticas, eccleſiam, viduas & orphanos, Clericorum privilegia. 1183, 16. 17. Parochorum Synodos. 1183. 18. & ſucceſſionem. 1184, 19.

Circa Superintendentis jura, non eſt facienda diſtinctio inter ea, quæ ordinis & quæ Juriſdictionis ſunt, 1182, 14.

Superintendens non gaudet Juriſdictione. 1183, 14. 15.

Peccatores impœnitentes excommunicare nequit. 1183, 15.

Annus Gratiæ etiam in Salario Superintendentis, qua talis, obtinet. 1184, 19.

Superintendentis munus grave & honoratum eſt. 1184, 20.

Superſtitio.

Oppoſitum naturalis notitiæ de Deo. 295, 6.

Opponitur cultui naturali. 296, 10.

Supplicatio.

Eſt remedium ſuſpenſivum, & an occurrat, ubi leuteratio eſt in uſu. 1378, 27.

Surdus.

Surdi & muti teſtari non poſſunt. 862, 7.

Suſpectus.

Quisnam de fuga ſuſpectus dicatur. 1275, 14.

Suſpendium.

Furum an ſalva conſcientia fieri poſſit? 131, 9.

Suſpendii moralitas. 593, 22.

Utrum fur, rupto laqueo decidens, dimittendus, an ſuſpendendus ſit? 593, 23.

Suſpenſio.

Miniſtrorum Eccleſiæ pœna. 1217, 5.

Suſpenſo alimenta relinquenda ibid.

Sylva.

Earum Explicatio plenior 1083, 20, ſeqq.

Sylvæ proprietas & jus venandi diverſis competens, ſe mutuo temperant. 1084, 22.

Sylvæ fructus aliis locari poſſunt. 1084, 23.

Servitus lignandi in aliena ſylva quid inferat. 1085, 24.

Ex ſylvis quandoque agri fiunt, quo caſu poſſeſſores decimas, Forſt- und Stock-Garben præſtare ſolent. 1085, 25.

Feudum ſylvæ aut juris venandi quid involvat. 1398, 8.

Symbola.

Fidei intuitu in Conciliis conficiuntur. 1128, 8.

Syndicatus Inſtrumentum.

Ad illud in pagis omnium & ſingulorum ſubſcriptio cenſetur eſſe neceſſaria 1004, 15.

Ejus renovatio neceſſaria ſi major univerſitatis pars deceſſerit. 1004, 15.

Pagorum valet, ſi a Notario ſit confectum. 1005, 17.

Ejus defectus aliquando Cautione rati ſupplendus eſt. 1005, 17.

Syndicus.

Ejus natura, conſtitutio, jus & officium plenius explicata. 1004, 13. ſeqq.

Ad ejus conſtitutionem in pagis omnium & ſingulorum conſenſus & ſub-

Digitized by Google

ſubſcriptio neceſſaria eſt. 1004, 15.

Qvibus modis eſſe deſinat. 1005, 19.

An ſine cauſa poſſit abdicari? ibid.

Syndici nomine aliquando veniunt Tribuni plebis, die Heimbürgen, 1009, 10.

Academiæ Syndicos etiam habere ſolent. 1255, 30.

Syndici intuitu judiciorum natura & conſtitutio. 1516, 35.

In pagis Syndico univerſitatis citatio non recte inſinuatur. 1527, 12.

Synodus.

Qvatenus a Superintendente cogi qveant? 1183, 18.

T.

Tabellarius.

Perfidiæ Tabellarii, pecuniam concreditam doloſe intervertentis, pœna. 597, 11.

Tabula.

An picturæ cedat? 340, 45. 46.

Talio.

Juxta jus Talionis pœnarum determinatio præciſe non facienda, 145, 16.

Ejus natura cum ſpeciebus ſuis explicata. 287, 1. ſeqq.

Jus Talionis ex ſola ſanctione Romana non repetendum. 287, 2. 291, 16.

Talio reſpicit læſionem inferendam, quo pertinet Defenſio neceſſaria. 288, 4. ſeqq. & negatio præſtationis reciprocæ. 289, 8. ſqq.

Non aliter locum habet, quam ſi jura ſint æqualia & reciproca. 289, 9.

Locum ſolum habet contra eum, qui officium neglexit, non alios. 289, 10.

Exercetur etiam ab integris univerſitatibus. 290, 11.

Conſiſtit in exactione ſatisfactionis. 290, 12. & impoſitione pœnæ. 291, 15. ſeqq.

Pertinet etiam Talio ad vindicandas injurias. 326, 19. 21.

Talionis pœna locum habet, ſi innocens ex falſo teſtimonio ſupplicio affectus. 630, 13. 633, 4.

Repreſſaliæ ſive clarigationes inter ſubditos unius Reipublicæ privata autoritate non debent exerceri. 634, 10.

In ſucceſſionibus jura Talionis locum inveniunt. 854, 38.

Templum.

In Templo omnibus indiſtincte non conceditur ſepulchrum. 933, 8.

Templorum explicatio prolixior. 1148, 6. ſeqq.

Templorum varietas & exſtructio. 1148, 7. 8.

Templa rebus neceſſariis ſunt inſtruenda. 1149, 9.

Subſellia Templorum plenius explicata. 1156, 1. ſeqq.

Reparatio Templorum aliarumqve rerum Eccleſiaſticarum. 1242, 1. ſqq.

Cui jus & cura reparandi competat, 1242, 2.

Sumtus reparationis Templi, deficiente ærario, parochiani præſtant. 1243, 3. ſeqq.

Tempus.

Qvatenus in docenda diſcendaque Juris-

riſprudentia obſervandum ſit. 13, 44. ſeqq.

Diei quoad pacta generalis explicatio. 200, 27. ſeqq.

Temporis lapſus requiritur in præſcriptione translativa. 236, 22. & conſtitutiva. 239, 31.

Tempus in Præſcriptione extinctiva varium circa cauſas civiles & criminales. 239, 33. 34.

Utrum ex tempore aut ad tempus ſervitutes reales conſtitui poſſint. 388, 6.

Temporis lapſus qualitatem negotii non mutat. 581, 1,

Temporis lapſus eſt modus tollendi obligationem. 677, 13.

Dies in inſtitutionibus pro non adjecta habetur. 877, 18.

In legatis vero illa obſervanda eſt. 905, 41.

Diei noni & trigeſimi aliquando habetur ratio. 935, 16.

Temporis natura & regimen plenius expoſita. 1107, 1. ſeqq.

Temporis explicatio difficilis. 1107, 1.

Tempus nihil aliud eſt, quam rerum duratio. 1107, 2.

Temporis menſura eſt Sol & Luna. 1108, 3.

Temporis partes ſunt variæ, ſcil. dies & nox, horæ, ſeptimana, menſis, annus, luſtra, ſecula. 1108, 4.

Temporis computatio a certo aliquo termino fieri ſolet, qui Æræ vel Epochæ nomine venit. 1108, 5.

Omnes res creatæ tempus habent. 1109, 7.

Dicterium: Volat irreparabile Tempus, quid notet? 1109, 8.

Tempus moleſtum, lange Weile, quid ſit? ibid.

Fallere tempus, quid? ibid.

Infelicia aut mala tempora, böſe Zeiten, quid? ibid.

Temporis intuitu leges conſtituunt varia. 1109, 9.

In ſpecie ex temporis regimine oriuntur dies operarii & feriati. 1111, 15. ſeqq.

Annus inceptus, quoad ſalaria, aliquando habetur pro completo. 1173, 4. 5.

Terminus in proceſſu occurrens eſt etiam ſpecies temporis. 1528, 16.

Terminus.

Terminorum amotio quomodo ſit punienda? 597, 7.

Terminorum inveſtigatio fieri poteſt per virgulam divinatoriam. 1561, 35.

Terminus Judicialis.

Ejus & inſtantiæ natura. 1528, 16.

Terminus probatorius.

Explicatus, & quo ſenſu peremptorius ſit. 1551, 2. 3. 4.

Terminus Productionis.

Teſtium, quid in eo peragendum ſit probanti. 1552, 6. ſeq.

Teſtamentum.

Teſtamentum, alio in loco, ubi aliæ ſunt ſolennitates, conditum, quam ubi Teſtator moritur, an valeat? 107, 32. ſeqq.

Juxta ſolennitates certi loci conditum, teſtatore ibi mortuo, valet ubique. 109. 38. ſeqq.

Alio in loco conditum contra ſolennitates loci, ubi teſtator, mutato domi-

domicilio mortuus, an valeat? 112, 50.

In Teſtamentis plenius voluntates teſtantium interpretamur. 168, 38. ſeqq.

Super cauſa controverſa ex ultimis voluntatibus, quouſque Transactio locum habeat. 670, 8.

Teſtamenti indoles. 861, 2.

Teſtandi facultas eſt ex jure naturali. 861, 3.

Teſtamenta olim apud Germanos in uſu non fuerunt. 861, 4.

Teſtamenta debent legibus perſpicuis dirigi, quod non obſervatum in Jure Romano. 862, 5.

Teſtantium perſonarum requiſita. 862, 6.

Teſtandi facultas an impediri poſſit conventione. ibid.

Qvinam teſtari nequeant. 862, 7. ſeqq.

Qvo tempore habilitas teſtandi requiratur. 864, 13.

Teſtamentorum materia & varietas. 864, 14. 15.

Teſtamenti publici ſpecies ſunt, Teſtamentum oblatum & Judiciale. 865, 16.

Judiciale an per Procuratorem poſſit offerri? ibid.

Ad Teſtamentum ſcriptum & ſolenne requiruntur: Unitas contextus, teſtes ſeptem idonei, eorum ſubſcriptio & ſignatio, ut & nominis teſtatoris adjectio. 865, 17. ſeqq.

Teſtamenti unius an poſſint plures Codices fieri? 866, 21.

An Teſtamentum ſine charta ſignata, ubi requiritur, confectum, ſit nullum? 866, 22.

An in uno Teſtamento plures teſtari queant? 866, 22.

Nuncupativum quas ſolennitates requirat, & quomodo probetur. 867, 23. 24.

Cœci quodammodo ſcriptum & nuncupativum eſt. 867. 25.

Ex Teſtamento imperfecto nulla naſcitur obligatio, 867, 26.

Teſtamenti præcipua pars eſt hæredis inſtitutio. 872, 1. ſeqq.

Qvid ſentiendum de iſto Principio Romanorum, quod nemo pro parte teſtatus & inteſtatus decedere poſſit, & quæ inde fluant? 875, 12. 13.

Si dies, conditio, vel modus Teſtamento adjecti, quis ſit effectus. 877, 18. ſeqq.

Teſtamentum ab initio eſt nullum, ob defectum voluntatis, facultatis teſtandi, ſolennitatis externæ & internæ. 908, 2. 3.

Rumpitur agnatione ſui hæredis & hodie liberorum in genere. 909, 4. 5.

Ruptum ob agnationem ſui hæredis qvatenus valeat. 909, 6.

Rumpitur voluntatis mutatione. 909, 7.

An Teſtamento tollendo revocatio verbalis ſufficiat? 910, 8.

Qvando factis, puta corruptione, inductione, &c. rumpatur? 910, 11. 12.

Poſterius quando prius tollat. 911, 11. 12.

Qvando fiat irritum. 911, 13.

Irri-

Irritum quandoque convaleſcit. 911, 14. 15.
Deſtituitur deficiente hærede. 912, 16.
Reſcinditur jure prætorio, quod hodie ceſſat, & civili, ſi ſit inofficioſum. 913, 18. 19.
In teſtamentis condendis Imperantes non ſubſunt legibus poſitivis. 923, 1. 2.
Teſtamentum tempore belli ſævientis factum an ſit privilegiatum? 929, 21.
Fœminæ parturientes num privilegio teſtandi gaudeant? 929, 21.
Peregrinantes num privilegio teſtandi gaudeant? ibid.
Teſtamenta privilegiata num a codicillis differant? 929, 22.
Teſtamenta etiam circa feuda quandoque occurrunt. 1474, 1.
Teſtandi facultas in feudo hæreditario ſat libera eſt. 1475, 2. 3.
Teſtamentum fieri poteſt de Feudo oppignorato, non pigneratitio. 1475, 4.
Teſtamentum valet in Feudo ſub lege Retractus vendito, non autem prædio ſub eadem lege in Feudum dato. 1475, 5.
Teſtamentum in Feudo franco non valet. ibid.
Valide teſtatur Vaſallus de rebus allodialibus in Feudo occurrentibus. 1476, 6.
Teſtamentum valet in Feudo novo, quoad liberos, non vero regulariter ratione Domini aut ſimultanee inveſtitorum. 1476, 7. 8.
Num ex teſtamento, in quo Dominus aut ſimultanee inveſtiti inſtituti ſunt, competat remedium ex L. fin. C. de Edict. D. Hadr. toll.? 1476, 9.
Teſtari Vaſallus in Feudo antiquo in præjudicium agnatorum regulariter non poteſt. 1477, 10.
Teſtamentum paternum num valeat de Feudo antiquo in præjudicium liberorum? 1477, 11. 12.
Paternum valet quoad fructus, non quoad Feudi ſubſtantiam. 1477, 13. 14.
Paternum num valeat quoad exhæredationem in Feudo, ſi filius eam meruerit, & Domini conſenſus acceſſerit? 1478, 15.
An valeat, in quo filius inſtitutus in allodio, ut excluſionem a feudo ratihabeat? 1478, 17.
Teſtamentum Imperantis an ſit Actio Reipublicæ, ac a ſucceſſore ſervandum? 1479, 18.
Teſtamentum intuitu allodii valere, ac ratione Feudi nullum eſſe poteſt. 1479, 19.
Teſtandi facultas quoad Dominúm directum regulariter ceſſat, 1479, 20.
Vide: Apertura Teſtamenti.
Vide: Publicatio.

Teſtamentum ad pias cauſas.

Eſt privilegiatum. 929, 20.

Teſtamentum militare.

Qvid ſit, & quæ circa illud ſingularia occurrant? 924, 3. ſeqq.

Teſtamentum Parentum.

Eſt privilegiatum. 926, 11.
Valet ſine ſolennitate inter liberos, non quoad extraneos. 926, 12. 13.

Digitized by Google

In eo liberi hæredes inſtitui & exhæredari poſſunt. 927, 14.
Ejus requiſita & contraria. 927, 15. 16.
Differt a diviſione bonorum ab inteſtato. 928, 17.

Teſtamentum peſtis tempore conditum.

Qvot hodie teſtes requirat? 928, 18.
Num hæredis inſtitutio in eo ſit neceſſaria? ibid.

Teſtamentum Ruſticum.

Qvid ſit, & qui eo utantur? 928, 19.

Teſtimonium, Teſtis.

Teſtimonium eſt vel proprium, vel aliorum. 249, 5. 6.
Teſtium definitio & conſideratio generalis. 260, 1.
Ad teſtandum quivis regulariter præſumitur habilis. 260, 2.
Qvinam teſtes ſint inidonei. 261, 3.
Qvinam in totum teſtes eſſe prohibeantur. 261, 4.
Qvinam a teſtimonio in certis negotiis repellantur? 261, 5. ſeqq.
Teſtes inidonei admittuntur conſentiente eo, cujus intereſt. 264, 13.
Pleraque, quæ de inhabilitate teſtium dicuntur, fori corruptionem redolent, ac proinde ſunt abroganda. 264, 14.
Ad dicendum teſtimonium invitus cogi poteſt. 264, 15.
Teſtes a Judice competente citandi & examinandi. 264, 16.
Teſtes quam faciant fidem? 265, 17.
Qvinam teſtes in teſtamento eſſe non poſſint? 865, 19.
An teſtis habilis ſit in teſtamento, qui teſtatori ſanguine, amicitia, beneficio aut familia junctus eſt? ibid.
Num ſex teſtes requirantur in Codicillo cœci? 868, 29.
Num mulieres & legatarii teſtes eſſe poſſint in Codicillis? 869, 31.
An proxeneta poſſit eſſe teſtis de negotio, ſe mediante celebrato? 1298, 11.
In termino productionis teſtium, teſtes jurant & impugnantur. 1552, 6.
Teſtes, qui judicis cauſæ jurisdictioni non ſubſunt, producuntur abſentes tanquam præſentes. 1553, 7.
Teſtium examen a producente diligenter ſollicitandum in ſcriptis. 1553, 7.
In locum demortuorum alii aliquando teſtes offeruntur. 1553, 8.
Teſtis clericus jurare tenetur. 1591, 5.
Clericus teſtari non debet de revelatis in confeſſione, 1591, 5.
Judæi in Conſiſtoriis teſtes eſſe poſſunt. 1591, 5.
Qvales teſtes requirat probatio matrimonialis. 1591, 6.

Theologia.

Qvatenus a Jurisprudentia Eccleſiaſtica differat 12, 41. 42.
Ejus cognitio JCto utilis. 12, 43.
De Eccleſia agit Theologia, ex qua tamen in Jurisprudentia quædam præſupponuntur. 1120, 1.
Qvatenus dogmata theologica in diſciplina Juris recte tractentur. 1192, 5.
In tractatione ſacramentorum Theologica & Juridica diſcerni debent. 1196, 1. ſeqq. 1201, 1. &c.

Theſaurus.

Re vendita num Theſaurus ad vendito-

ditorem an emtorem pertineat? 451, 18.
Ob theſaurum in fundo emto repertum, querela enormis læſionis locum non habet. 567, 19.
Theſaurorum materia plenius expoſita. 1071, 4. ſeqq.
Theſaurus eſt res nullius extra civitatem. 1071, 4.
Theſaurus in ſtatu civili, quando pro re publica habendus, ex ſententia Juris Germanici & Romani. 1072, 5. 6.
Theſauri acquiſitio juxta Jus Romanum, cujus applicatio aliquando dubia. 1072, 7. 8.
Artibus illicitis repertus Fiſco cedit. 1072, 7.
Circa inventionem theſauri aliquando locus eſt torturæ. 1072, 7.
Inventus in feudo, emphyteuſi, & ſuperficie ad quem pertineat. 1073, 8.
Qvid circa theſaurum in re vendita obtineat? 1073, 9.
Cujus ſit in re dotali, dotalitio, ac re bona fide poſſeſſa, repertus. 1073, 10.
Circa theſauri acquiſitionem pronuntiandum potius pro privatis, quam Fiſco. 1073, 11.
Vaſallus quando theſaurum acquirat. 1426, 4.

Titulus.

Tituli & modi diſcrimen. 204, 41.
Tituli, ad transferendum dominium ſimiliaque jura, in præſcriptione translativa, habiles. 233, 12. ſeqq.
Titulus pro hærede quomodo ſufficiat ad præſcriptionem. 234, 14. 15.
Titulus in præſcriptione conſtitutiva non eſt neceſſarius. 239, 31, nec in præſcriptione extinctiva. 240, 35.
Titulus juſtus requiritur ad transferendum dominium. 333, 20.
Titulus etiam erroneus in Actione Publiciana ſufficit. 418, 6.
Titulus & modus quomodo circa alienationem nominum differant. 458, 2. 3.
Titulo potior eſt traditio in locatione. 475, 6.
Tituli diverſitas hodie ob probationem attenditur. 953, 16.
Titulus ſive promiſſio circa dationem feudi occurrens, qvid ſit? 1403, 1.
Titulus an requiratur ad præſcriptionem feudalem? 1416, 8.

Tortura.

Confeſſio per torturam extorta majoris fidei habetur in adulterio, quam voluntaria, quod tamen rationi non eſt conſentaneum 762, 14. ſeqq.
An Nobiles torturæ ſubjici qveant? 1035, 15.
Circa inventionem theſauri aliquando locus eſt torturæ. 1072, 7.
Torturæ indoles, varietas & moralitas generaliter expoſita. 1621, 16. ſeqq.
Torqueri poſſunt regulariter omnes delinquentes. 1621, 17.
Ad torturam deveniendum in delictis gravioribus, & præſentibus legitimis indiciis. 1621, 18.
Torturæ ſubjici non debet criminis plene convictus. 1622, 19.
Tortura ſine indiciis inſtituta ex poſt facto convaleſcere poteſt. 1622, 19.
Torturæ inſtituendæ locus, tempus & modus. 1622, 20.

In

Digitized by Google

In tortura quomodo interrogatio fieri debeat. 1622, 21.

Tortus conſtanter negans abſolvitur, ob nova tamen indicia in qvæſtionem repeti poteſt. 1622, 22.

Tortus confeſſus condemnatur. 1623, 23

Torturæ repetitio & impoſitio pœnæ, qvoad reum variantem, eſt qvodammodo dubia. 1623, 24. 25. 26.

Torturæ moralitas. 1624, 27. 28.

Traditio,

Fictio traditionis brevis manus non fuit neceſſaria. 94, 7.

Dicitur etiam ſolutio cum explicatione ejus generali. 202, 35. 641, 2.

Traditionis indoles & varietas. 203, 36. ſeqq.

Fit Domino conſentiente. 217, 8.

Eſt modus Dominii acqvirendi derivativus naturalis. 333, 20.

Præſupponit rem vacuam a poſſeſſore civili. 334, 21.

Ad translationem domimii jure naturali traditio non præciſe requiritur. 334, 22.

Circa ſervitutes traditio vera occurrit. 388, 5.

Qvando in Actione Publiciana traditio probanda ſit. 418, 5.

Per traditionem Dominium in omnibus Contractibus oneroſis non aliter transfertur, quam ſi tradenti ſatisfactum ſit. 430, 5.

Traditionis intentio & effectus in emtione venditione. 448, 6. ſeqq.

Traditione transfertur Dominium & uſucapiendi conditio, modo emtor ſuæ obligationi ſatisfecerit. 448, 7. 8.

Tradi debet res emtori cum ſuis requiſitis. 448, 19.

Res vendita tradenda eſt libera à ſervitutibus, penſitatione & pignore. 449, 10. ſeqq.

Res vendita tradenda cum acceſſionibus ſeu pertinentiis. 450, 15.

Traditionis inſtar eſt ceſſio Actionis judicialiter facienda. 459, 3.

Traditio in Locatione potior eſt titulo. 475, 6.

Traditio in ſocietate omnium bonorum non eſt neceſſaria. 487, 6.

Ad traditionem rei, mutuans ex mutuo obligatur. 494, 11.

Traditione mutui Dominium transfertur. 494, 12.

Qvid in commodato traditio operetur. 506, 4.

In Contractu pignoratitio ad conſummationem eſt neceſſaria. 542, 3. 5. 545, 13.

Num ex ficta quadam traditione amiſſio Dominii circa excurſiones pabulatorias ſit repetenda? 1356, 14.

Transactio.

Locum ſæpe habet, quando accurata damni æſtimatio iniri nequit. 193, 25.

An valeat Transactio de pecunia ludo perdita? 530, 10.

An in Transactione qverela læſionis enormis locum habeat? 568, 23.

Qvando in Transactione præſtanda Evictio. 574, 7.

Transactionis indoles & varietas. 668, 1. 2.

Hodie fit ſolo conſenſu. 668, 3.

Invaluit ad evitandas moleſtias dubiumque litis eventum. 668, 3.

A quib9 & de quib9 rebus fiat. 669, 4. 5. 6

Digitized by Google

Qvouſque locum habeat in cauſis matrimonialibus. 670, 7.
Qvouſque locum habeat in controverſiis teſtamentariis, in alimentis, delictis. 670, 8. ſeqq.
Ex Transactione valide obligantur tranſigentes. 671, 14.
Qvænam ex transactione competat Actio. 672, 15.
Qvas ob cauſas reſcindatur & impediatur. 672, 16.
Qvando error transactionem vitiet vel non 672, 17. 18. 19.
Num ob enormem læſionem impugnari qveat? 673, 19.
Transactionis uſus in re matrimoniali. 757, 14. ſeqq.
Transactio implicita eſt in remiſſione Actionis matrimonialis. 757, 16.
Transactione ſibi hodie Debitores obærati proſpicere ſolent. 1311, 17. 18.
Qvando transactio debitoris cum majore parte creditorum reliquos obliget Lipſiæ. 1311, 17.
Qvatenus transactio de feudo Vaſallo ſit permiſſa. 1430, 2. 3. 1431, 7.

Tranſitus.

Qvatenus exercitui ſit permittendus? 1330, 15.

Translatio.

Legatorum quot modis fiat, quæque ejus ſolennia & effectus. 916, 9. 10.
Translatio eſt modus tollendi feudum. 1489, 1.

Transmiſſio.

De transmiſſione jurium & obligationum in hæredes. 121, 25. ſeqq.

Traſſans.

Qvis dicatur. 1282, 9.
Traſſanti merces aliqua ſolvitur, ac ei ratione Valutæ non ſtatim præſtitæ proſpiciendum. 1284, 14. 15.

Tributum.

Res vendita qvatenus a tributis libera eſſe debeat. 449, 11. 12.
Locator Conductori tributa reddere debet. 479, 19.
Tributum latius expoſitum. 1037, 3 ſqq.
Ad tributa exigenda opus eſt deſcriptione & cataſtro. 1039, 10.
Qvibus tributa imponantur. 1040, 12.
Qvinam a tributo ſint immunes. 1040, 12. ſeqq.
Ad tributa etiam tenentur forenſes. 1041, 17.
In tributis exigendis fiſcus ſemper poſſeſſorem ſequitur, qui tamen de ſuo non ſolvit. 1041, 18. 19.
Tributorum impoſitio fieri debet ob utilitatem publicam. 1042, 20.
Ad tributorum ſolutionem quomodo moroſi ſubditi compellantur. 1042, 21
In cauſis tributorum ceſſat appellatio. ibid.
In cauſis tributorum compenſatio fiſco opponi nequit. 1042, 21.
Tributa recte exigenda & collocanda ſunt. 1043, 23.
Molendina qvatenus oneribus publicis ſubſint. 1099, 25.
Bona Eccleſiaſtica a tributis ſunt immunia. 1152, 22. 1237. 8.
Ad refectionem viarum omnes contribuere tenentur. 1329, 13.
Apud Romanos ex rebus turpibus & ſordidis aliquando tributa ſunt exacta. 1336, 11.
Peregrini ad tributa non directe, ſed occul-

occulte & indirecte vocandi ſunt. 1352, 26.

Vaſalli num ad contributiones ſint obligati. 1425, 22.

Vidua in dotalitio onera publica ferre debet. 1446, 16.

Debitum Contributionum feudis impoſitarum, præfertur hypothecæ feudali. 1458, 6.

An Dominus feudi idemque territorialis eo effectu jus ſuum remittere qveat, ut bona feudalia ordinariis tributis deinde ſubjiciantur? 1490, 6.

Qvoad tributa ſine re judicata ſit Executio. 1581, 6.

Turbatio.

Poſſeſſionis quomodo fiat? 219, 14.

Turbatio violenta. 604, 18.

Turpitudo.

Condictio ob turpem cauſam. 606, 1. ſeqq.

An rei ob turpem cauſam datæ Dominium in accipientem transferatur? 608, 7.

Turpiter accipiens pro fure habetur. ibid.

Turpiter promittens ad nihil tenetur. 609, 11.

An res ob turpem cauſam data repeti poſſit, ſi utriuſque ſubſit turpitudo? 609, 12. 13 14. 15.

Caſus, ubi ſolius dantis turpitudo ſubſit, hodie non datur. 610, 16.

Tutela.

Tutelæ natura, varietas & conſtitutio plene expoſita. 805, 1. ſeqq.

Tutelæ & curæ origo. 805, 1.

Tutela & cura jure Romano differunt, ſed Germanico fere coincidunt. 805, 2.

Tutela accipitur generaliter & ſpecialiter. 806, 3.

Specialis tripliciter ſupponi poteſt. 806, 4.

Tutelæ juxta ſignificatum principalem, indoles & varietas. 806, 5.

Tutelam defert pater in teſtamento, etiam privilegiato & inofficioſo. 807, 6.

Tutela deficientibus quibusdam requiſitis, ſed hodie ſemper, eſt confirmanda. 807, 7.

Legitima locum habet, teſtamentaria deficiente. 807, 8.

Teſtamentaria poſt ſuſceptionem deficiente, quid juris? 807, 9.

Legitima eſt ordinaria, & extraordinaria, quæ matri & aviæ ſub certis requiſitis defertur. 808, 10. ſeqq.

Dativa deficiente, teſtamentaria & legitima ſequitur. 809, 14.

Dativa hodie conſtituitur a Magiſtratu competente, vel ex officio, vel ad aliorum petitionem. 809, 15. ſeqq.

Tutela defertur perſonis habilibus, qui eam ſuſcipere tenentur. 810, 19. 20. 21.

Modus tutelam deferendi pro diverſitate perſonarum, diverſus eſt. 812, 25.

Tutelam delatam ſequitur Acceptatio, decretum Magiſtratus, inventarii confectio vel privata conſignatio, aut jurata ſpecificatio, Juramentum & ſatisdatio. 812, 26. ſeqq.

Effectus tutelæ conſtitutæ pluribus explicatus. 814, 1. ſeqq.

Sitne Qvaſi-Contractus? 820, 23.

Modi declinandi vel tollendi tutelam ordine propoſiti. 822, 1. ſeqq.

Tutela finitur pupilli pubertate, (num

Digitized by Google

etiam hodie?) morte pupilli & tutoris naturali & civili, nec non delicto. 823, 3. 4. 5.

Excuſatio a tutela quomodo & quo tempore fieri debeat? 825, 9.

Excuſationes a tutela an hodie frequentes ſint? 825. 10.

Tutela feudalis plenius expoſita.1479. 21. ſeqq.

Hæc ex legibus allodialibus fere judicanda. 1479, 21.

Ad feuda immediata leges tutelares non ſimpliciter ſunt applicandæ, bene tamen ad mediata. 1480, 22.

Teſtamentaria tutela in feudis ceſſante, ſequitur legitima, & hac deficiente, dativa. 1480, 24. ſeqq.

Tutor.

Tutor nomine pupilli jurare nequit. 282, 32.

Tutoris bona pupillo tacite ſunt obligata. 415, 2.

Tutor nomen pupilli emere nequit. 459, 5.

Quatenus tutor compenſationem objicere aut pati teneatur. 654, 7.

Qvinam Tutores dari poſſint vel non 810, 19. 20. 21.

Tutor datur pupillis. 811, 22.

Tutorem in ſpecie pater liberis conſtituit. 811, 23. 24.

Tutor coram Magiſtratu conſtituente non indiget Tutorio. 812, 26.

Inventarium conficere tenetur. 812, 27. 28.

Juramentum hodie non præſtat. 813, 29.

Quinam tutores ſatisdare cogantur, ibid.

Tutoris adjuvantis, honorarii & adminiſtrantis diverſitas. 814, 1.

Tutoris adminiſtrantis officium in quo conſiſtat. 814, 2.

Tutor curare debet, ut pupillus recte educetur. 815, 4.

Adminiſtratio aliqvando uni, aliquando pluribus tutoribus conceditur. 815, 5.

Tutor debet pupilli utilitatem promovere. 815, 6.

Ex pecunia pupillari uſuras uſurarum ſolvere tenetur. 816, 7.

Quatenus res pupillares alienare poſſit. 816, 8. 9. 10.

Tutoris Autoritas quid ſit. 817, 11.

Quando tutoris autoritas interponenda 817, 12.

Tutoris autoritas aliquando neceſſaria ratione pupilli & *tutoris.* 817, 13. 14.

Tutoris autoritatis uſus hodiernus. 818, 15.

Ex tutoris adminiſtratione quænam jura & obligationes ſequantur. 818, 16 ſeqq.

Quousque ex contractibus pupillaribus obligetur? 819, 20.

Inter tutorem & pupillum datur Actio tutelæ. 819, 22. ſeqq.

Tutores plures quomodo teneantur, 820, 25.

Quo in loco tutor ſit conveniendus. 821, 28.

An tutor ſalarium petere poſſit? 821, 29.

Tutores honorarii poſt excuſſos fidejuſſores & magiſtratus conveniendi. 822, 30.

Falſus tutor quomodo obligetur. 822, 31.

Tutoris Excuſatio quid ſit. 824, 6.

Tuto-

Digitized by Google

Tutorem excuſant quædam cauſæ a tutela delata & ſuſcepta, quædam a delata tantum. 824, 6. 7. 8.

Quomodo & quando excuſatio facienda 825, 9.

Tutor ſuſpectus removetur. 825, 11.

Quinam ſuſpectos tutores accuſare, & qui ut tales accuſari poſſint. 825, 12.

Accuſationis ſuſpecti tutoris effectus, contraria & uſus. 826, 13.

Num tutor codicillis dari poſſit? 870, 35.

Tutores jure civili regulariter hæreditatem adire nequeunt. 944, 22.

Quatenus tutori non noceat, ſi in querela inofficioſi ſuccumbat. 963, 20. 964, 22.

An tutor conſentire poſſit in alienationem feudi? 1440, 17. 18.

Tutor dari ſolet a poſſeſſore feudi liberis, non collateralibus. 1480, 23.

Tyro.

Pecuniam pro tyrone opifici promisſam, patre mortuo, num omnes hæredes, an ſolus tyro ſolvere debeant? 969, 5.

U.

Vagabundus.

Eum ſequi debet uxor. 716, 28.

Valuta.

Num Valutæ expreſſio in literis Cambialibus ſit neceſſaria? 1285, 19.

Vaſallagium

In Germaniæ Territoriis regulariter occurrit. 995, 6.

Vaſallus.

An de feudo poſſit tranſigere? 669, 4. 1430, 2. 3.

An ad refectionem rerum eccleſiaſticarum Vaſalli ex bonis feudalibus teneantur? 1243, 5.

Vaſalli aliquando ſunt ſimul ſubditi, aliquando Socii 1383, 11. ſeqq. 1414, 20. ſeqq.

Præter Vaſallos Landſaſſios ſtatus Imperii majores aliquando habent Vaſallos, qui ſunt ſubditi. 1384, 16.

Diverſa Vaſallorum genera in jure Longobardico tradita, ad Germaniam contorte applicantur. 1392, 4.

Vaſalli & Domini directi diverſa nomina. 1395, 19.

Vaſalli obligatio intuitu Domini directi generaliter explicata. 1420, 3. ſeqq.

An Vaſallus dominum accuſare, aut teſtimonium contra eum dicere poſſit? 1420, 4.

An in propria perſona ſervire debeat? 1422, 11.

An ipſe ſumtus ſervitiorum præſtandorum ſuppeditare teneatur? ibid.

Vaſalli plures feudum indiviſum tenentes, ad quid obligentur? 1422, 12.

Quomodo diverſis Dominis ſervire debeat. 1422, 13.

Num contra propinquos proprios, ac alterum dominum ſervitia præſtare debeat? 1422, 14.

Vaſallagium a ſubjectione quidem differt, ſæpe tamen cum hac concurrit. 1424, 20. ſeqq.

Vaſalli

Digitized by Google

Vaſalli aliquando tam inter ſe, quam ratione Domini directi, ſunt ſocii. 1424, 21.
Num Vaſalli ad contributionem ſint obligati ? 1425, 22.
Jus Vaſalli circa feudum plenius tradi- tum. 1425, 1. ſeqq.
Vaſallo, feudo promiſſo, competit, jus perſonale, conſtituto, Dominium utile. 1425, 2.
Quando Vaſallus metalla acquirat. 1426, 3.
Vaſalli jus quoad theſaurum. 1426, 4.
Quando & quousque Vaſallo Acceſ- ſiones feudi acquirantur. 1426, 5. 6.
Vaſallus gaudet exceptionibus & actionibus Domino competentibus, non autem regulariter libertate feudum alienandi. 1427, 7.
Vaſalli circa fructus libera eſt diſpo- ſitio, ſed non in præjudicium alio- rum. 1427, 8. 9.
Vaſallus poteſt conſtituere ſubfeu- dum. 1427, 10. ſeqq.
Vaſallo permiſſa eſt feudi alienatio neceſſaria. 1430, 2. ſeqq.
Vaſallo alienatio feudi voluntaria re- gulariter non permiſſa. 1431, 8.
Vaſallus feudo ſervitutes, aliaque ju- ribus aliorum adverſa, imponere nequit. 1433, 14.
Vaſallo mortuo inveſtitura renovan- da eſt. 1483, 5.
Provaſallus quis & ob quam cauſam conſtitui ſoleat. 1483, 6.
Vaſallus ad quid obligetur Domino, poſt refutationem factam. 1489, 5.
An Vaſallus deficientibus domini ſucceſſoribus, dominium directum acquirat ? 1490, 8.
Vaſalli & ſimultanee inveſtiti extra- nei, ob feudum, in territorio aliquo ſitum, pro ſubditis habentur. 1500, 10. ſeqq.

Vectigal.

Ad reparationem lithoſtroti Dominus vectigalis, non municipium obli- gatur. 1018, 17.
Pro præſtita in viis publicis ſecuritate Guidagium exigere regulariter non licet. 1074, 13.
De lapidibus molaribus vectigal qui- busdam in locis non ſolvitur. 1099, 25.
Mercatoribus num immunitas a ve- ctigalibus competat. 1277, 18.
Vectigalia magiſtratibus municipali- bus conceſſa, ab his augeri neque- unt. 1329, 12.
Pro ſalvo conductu regulariter guida- gium non eſt ſolvendum. 1330, 18.
Vectigalium explicatio generalis. 1333, 1. ſeqq.
Vectigalis varia ſuppoſitio & definitio. 1333, 1.
Vectigalia publica inſtituunt Impe- rantes. 1333, 2.
Vectigalia acquiruntur aliquando Præſcriptione. 1334, 2.
Vectigal in locis privatis vi dominii a transeuntibus recte exigitur. 1334. 3.
Vectigalis inſtitutio privata in quæ delicta incidat ? 1334, 4.
Quinam jus vectigalia inſtituendi in Germania habeant. 1334, 5.
Vectigalium varietas, juſtitia & abu- ſus. 1335, 6. 7.
Quinam vectigal ſolvere debeant, vel ab eo ſint immunes. 1335, 8. 9.

Quæ-

Quænam res a Vectigalibus ſint immunes. 1336, 10. 11.

Vectigalis ſolvendi qualitas, quantitas locus & cauſa. 1336, 12.

Publicanorum & Viatorum officium & delicta. 1336, 12. 1337, 14, ſeqq.

Ad vectigalis exſolutionem num quis in Conſcientia obligetur? 1338,18.

Si vectigalis fraudandi cauſa merces non indicantur, in commiſſum cadunt, niſi juſta cauſa eos excuſet. 1338, 19. ſeqq.

Ex ſolutione vectigalis non recte repetitur damni viatoribus illati reſtitutio. 1339, 24.

Vehiculum.

Vehicula in uſum peregrinantium aliquando privatis ſumtibus exerceri ſolent. 1322, 18.

Vehicula in via ſibi occurrentia, qua ratione cedere, vel retroire teneantur? 1322, 19. ſeqq.

Velorum ſubmiſſio.

Das Segel-Streichen, eſt ritus navalis, cujus aliquis eſt uſus, ſed major abuſus. 1325, 28. 29.

Venatio.

Jus venandi in agris & ſylvis alienis hodie recte ſervitutibus annumeratur. 399, 11.

Jus venandi defendi poteſt Actione Confeſſoria. 402, 7.

Venationis tam juxta jus Romanum, quam præcipue Germanicum prolixior explicatio. 1078, 1. ſeqq.

Venationis natura & ſpecies. 1079, 2.

Quo titulo jus venandi ad Imperantes ſit translatum. 1079, 4.

Jus venandi ſoli Reipubl. originarie competit. 1079, 5.

Jus venandi in Germania ad publica jura refertur. 1080, 6.

Venatio eſt vel ſuperior, vel inferior, alicubi etiam adjicitur media. 1080, 6

Venationem concedendi diverſi ſunt modi. 1080, 7. 8.

Jus venandi regulariter pertinet ad fundum proprium. 1080, 9.

Venari in alieno fundo licet ob ſervitutem acquiſitam, aut ob convenandi jus. 1081, 10.

Juri venandi in alieno cohæret jus cingendi ſylvam. 1081, 11.

Ad venationem ſubditi operas præſtare debent. 1081, 12.

Venatores apud Romanos ſervilis conditionis fuiſſe videntur, ſed hodie major illorum eſt exiſtimatio. 1083, 17

Quem in finem leges venatoriæ ferantur. 1083, 18.

Venationum abuſus in officia Deo, proximo, & ſibi ipſi debita impingit. 1083, 19.

Sub conceſſo jure venandi jus foreſti non comprehenditur. 1084, 21.

Feudum juris venandi quid involvat. 1398, 8.

Venditio.

Ad venditionem ſubditi quandoque, imo & exteri, fines noſtros transeuntes, recte compelluntur. 1271, 22. 23. 24.

Venditio hæreditatis.

Quid ſit? 989, 7.

Quatenus valeat? ibid.

Ejus effectus, ſi hæreditas ad venditorem non pertineat; ſin ad eum ſpectet, ea præſtat de quibus actum eſt. 989, 8, 9.

Qualis circa eam culpa præſtari debeat. 990, 10.

Digitized by Google

In ea rerum ſingularium evictio non præſtatur. ibid.

Hæreditatis emtori jus accreſcendi non competit, aut ei prodeſt. 990, 11. 12.

Quoad nomina venditor emtorem probatione inſtruere debet. 990, 13.

Venditione hæreditatis facta, onera hæreditaria ad emtorem tranſeunt. 991, 14.

Venditor hæreditatis quo ſenſu hæredis titulum adhuc gerere queat? 991, 15. ſeqq.

Contra hæreditatis emtorem fiſcus agere poteſt. 992, 19.

Venditor.

Ejus obligatio ex pacto. 453. 26.

Quatenus petere poſſit uſuras. 454. 31. ſeqq.

Num pœnam exigere poſſit? 456, 35.

Veneficium,

Eſt homicidium qualificatum. 308, 18.

An Venefici teſtamentum condere poſſint? 864, 12.

Venia Ætatis.

Conceditur hodie a ſtatibus Imperii in ſuo territorio. 830, 13.

Ea donati, quousque majoribus æquiparentur. 830, 14.

Contra eam impetratam reſtitutio locum habet. ibid.

Venter.

Ventris inſpectio & cuſtodia quando neceſſaria. 780, 6.

Ventris inſpectione aliquando opus eſt in controverſiis filiationis. 781, 9.

Verba.

Circa verba obſervanda obligatio dicentis & ſignificatus maxime uſitatus. 162, 9. ſeqq.

Verba regulariter intelligenda ſecundum ſubſtratam materiam. 164, 18.

Quando alia indicia non obſtant, verba ita accipi debent, ut actus valeat. 166, 26.

Oratio inexplicabilis moraliter nulla eſt. 167, 32.

Verbera.

Marito non competit facultas verberandi uxorem. 715, 25.

Veritas.

An veritas fictioni, vel hæc illi prævaleat? 96, 14.

Fictio idem operatur in caſu ficto, quod veritas in caſu vero. 96, 15.

Verſio in rem.

Ob verſionem in utilitatem alius ex contractu alterius quoque tenetur. 558, 25.

An Actio de in rem verſo locum habeat, ſi caſus utilitatem interceperit. 559, 26.

Actio, quæ ob verſionem inſtituitur, eſt ipſa actio ex contractu deſcendens. 559, 27.

Actio, de in rem verſo an detur fidejuſſori, qui pro filiofamilias, in utilitatem patris contrahente, ſe obligavit? 559, 27.

Actio de in rem verſo differt ab Actione negotiorum geſtorum. 559, 28.

Veſtis.

Quaſi Uſusfructus ad veſtimenta referri poteſt. 385. 26.

Via.

Servitus viæ quid ſit? 398, 6.

Viarum obſeſſio quid? 603, 13.

Uſus viæ publicæ in ſepultura mortuorum concedendus eſt. 934, 15.
Ad reparationem lithoſtroti dominus vectigalis non municipium obligatur. 1018, 17.
Viarum publicarum explicatio generalis & prolixior. 1074, 12. ſeqq. 1326, 1. ſeqq.
Viæ natura & diverſitas. 1074, 12.
Via debet eſſe commoda & ſecura. 1074, 13.
Si viatores damnum in via patiantur, dominus Territorii illud reſarcire tenetur. 1074, 14.
Viæ reparatio ad quem ſpectet. 1075, 15.
Si via inter duo territoria exiſtat in dubio communis cenſetur. 1075, 16.
An concedenda in via transductio captivorum & mortuorum? 1075, 16.
Juri per viam publicam eundi nunquam præſcribitur. ibid.
In via publica ſibi invicem occurrentes, qua ratione cedere, vel retroire teneantur. 1322, 19. ſeqq.
Via diſtinguitur in privatam & publicam. 1326, 1. 2. 3.
Via publica eſt vicinalis & regia. 1327, 4.
Viarum vicinalium proprietas ſitne publica an privata. 1327, 5. 6.
Via publica an deſinat, ſi pagum vel oppidum ingrediatur? 1327, 7. 8.
Viæ publicæ ad regalia pertinent. 1328, 9.
Viæ publicæ conſtituuntur ab Imperante. 1328, 10.
Cura viarum apud Romanos mancipibus & viocuris commiſſa fuit. 1329, 11.
Viarum latitudo & conſervatio. ibid.
Sumtus refectionis viæ a fiſco præſtari debent, ſed aliquando a ſubditis exiguntur. 1329, 12. 13.
Viarum vicini olim dicti ſunt Amſegetes. 1329, 13.
In viis publicis ſecuritas præſtanda. 1329, 14. 15. 16.
Cui Jurisdictio criminalis in viis publicis competat. 1331, 21.
Partem viæ conſtituunt pontes, & aliquo modo Pontones. 1332, 22. 23.
Ad vias cuſtodiendas Vaſalli haud cenſentur obligati. 1423, 15.

Viator.

Viatorum officium & delicta quoad vectigalia. 1337, 17. 18.

Vicarii Imperatores.

Num in eos committatur crimen læſæ Majeſtatis? 998, 18.

Vicinus.

Vicinitatis occaſione ſervitutes reales ſeu prædiales invaluere. 387, 1.

Victoria.

Ejus conſectaria, horumque abuſus. 1361, 36.

Vicus.

Differt ab univerſitate. 1002, 8.

Vidua.

Viduis ad ſecunda vota tranſire licet. 710, 7. 8.
Viduitatis conditio, quatenus valeat. 170, 8.
Vidua, quæ menſe decimo, vel initio undecimi parit, ſtuprum non commiſiſſe cenſetur. 767, 6.
Vidua ignobilis repetit illata, vel petit portionem ſtatutariam. 858, 10.

Digitized by Google

Vidua illata repetens quid conſequatur. 858, 11.
Quid portionem ſtatutariam petens? 858, 12.
Vidua nobilis pro caſuum diverſitate, vario jure utitur. 859, 13. 14.

Vindemia.

Cui debeatur vaſallo mortuo. 1496, 31.

Vinum.

Jus oenopolii & vendendi vini aduſti, quatenus in pagis toleretur. 1010, 14.

Violatio.

Ædium privatarum vel municipiorum. 604, 16.
Murorum ac portarum. ibid.
Crimen ſepulchri violati. 617, 24.

Virgo.

An portare ſertum poſſit, ſi ſponſus poſt copulam ſacerdotalem ante concubitum mortuus ſit? 713, 20.
An error circa virginitatem commiſſus, matrimonium faciat nullum? 742, 7.
Virgines an inter perſonas miſerabiles ſint referendæ? 1063, 24.

Virgula divinatoria.

Inveſtigatio terminorum per eam fieri poteſt. 1561, 35.

Virtus.

Quatenus virtutem intendat Jurisprudentia Civilis. 5, 15.
Proſperum ſcelus perverſa Philautia virtutem interpretatur. 133, 18.
Virtutis, eique oppoſiti vitii moralis natura & varietas generaliter traditæ, 135, 7. ſeqq.
Quam virtutem Jurisprudentia intendat. 136, 9. 10.
Delinquens, qui pœnam excipit, juſtus eſt. 148. 29.
Exiſtimationis ethicæ fundamentum eſt virtus, 315, 4.
Virtutis major in dubio præſumtio pro Nobilibus, quam pro plebejis, 1035, 15.

Vis.

Vis externa libertatem voluntatis quandoque excludit 21, 8.
Quatenus vis imputationem actionum impediat, 23, 17. ſeqq.
Vis eique reſpondentis metus natura & effectus circa pacta. 205, 46, 47.
Interdictum Unde, Vi non deſcendit ex delicto. 223, 7.
Datur hodie ob quamvis vim. 224, 8.
Ob vim turbativam datur interdictum retinendæ poſſesſionis. 226, 16.
Vis effectus in emtione venditione, 443, 31.
An quis vi juſta ad explendam obligationem adigi poſſit? 474, 2.
Vis cum variis ſuis ſpeciebus plenius tradita. 600, 1. ſeqq.
Ejus diverſa ſuppoſitio, definitio & diviſio. 600, 1.
Diſtinctionis in vim publicam & privatam nullus hodie videtur uſus. 600, 2, 3.
Vis *Compulſiva* requirit vim injuſtam. 600, 4. 5.
Inde datur Exceptio metus, & Actio quod metus cauſa. 601, 6. 7. 8. 9.
Ejus ſpecies eſt Concuſſio. 602, 10.
Vis *ablativa*, ejus indoles. 602, 11.
Inde oritur actio vi bonorum raptorum. 603, 12.

Ejus

Digitized by Google

Ejus ſpecies eſt Expilatio & obſeſſio Viarum. 603, 13.
Vis *offenſiva* quid? 603, 14.
Ejus ſpecies ſunt Percuſſio in loco privilegiato, Injuria ex inſidiis illata, Raptus, Violatio ædium & municipiorum, murorum ac portarum. 603, 15. 16.
Vis *Expulſiva* quid? 604, 17.
Vis *Turbativa* quid? 604, 18.
Vis injuſtæ præludia ſunt, Scopeliſmus, Diffidatio & Minitatio. 605, 22. 23.
Vis injuſtæ effectus quoad Teſtamenta. 946, 29.

Viſitatio.

Viſitatio molendinorum eſt neceſſaria. 1095, 12.
Cujus auſpiciis illa ſit facienda. 1099, 24.
Viſitatio Eccleſiarum latius expoſita. 1244, 8. ſeqq.
Viſitationis Eccleſiaſticæ natura & varietas. 1244, 8.
Jus viſitandi eſt penes Imperantem, qui illud aliis concedit. 1244, 9.
Qvomodo haberi debeat. 1245, 10.
Qvando viſitationes haberi debeant. 1245, 11.
Cujus ſumtibus viſitationes inſtituendæ. 1245, 12.
Qvænam ſint impedimenta, ut viſitationes raro habeantur? 1246, 13.
Viſitationis pharmacopoliorum neceſſitas, modus & omiſſio. 1374, 26. ſeqq.

Vitium.

Vitii & virtutis natura & diverſitas. 135. 7.
Ob læſionem, ex vitiis rerum ortam, datum eſt Edictum Ædilitium. 562, 3. ſeqq.
Qvænam vitia in Equo ſint præſtanda. 563, 6.

Vitricus.

In vitrici bonis pupilli, quibus mater tutrix fuit, pignus tacitum habent. 415, 4.
Poteſt eſſe tutor privignorum. 810, 19.

Ultima Voluntas.

Declaratur teſtamentis & Codicillis, quæ plene exponuntur. 861, 1. ſeqq.
Præcipua ultimæ voluntatis pars eſt hæredis inſtitutio, plenius expoſita. 872, 1. ſeqq.
In qua præter alia etiam requiritur, ne ſit captatoria. 876, 15. 16.
Inſtitutio ulterior, ſubſtitutio audit, quæ cum ſpeciebus ſuis plenius explicatur. 878, 1. ſeqq.
Ad ultimam voluntatem ſpectant etiam fideicommiſſa univerſalia. 884, 1.
Ut & legata & fideicommiſſa ſingularia. 893, 1. &c.
Teſtamenta aliquando ſunt invalida, quod pluribus exponitur. 908, 1. ſeqq.
Invaliditas Legatorum plenius tradita. 914, 1. ſeqq.
Teſtamenta privilegiata pluribus expoſita. 923, 1. ſeqq.
Teſtamenta privilegiata num a Codicillis differant. 929, 12.

Interdictum de tabulis exhibendis generaliter expoſitum. 980, 18. ſeqq.
Species ultimæ voluntatis eſt etiam Mortis cauſa donatio & capio generaliter tradita. 982, 1. &c.
Execrationum ultimis voluntatibus adjectarum natura & moralitas. 1150, 16.
Teſtamenta qvatenus circa feuda locum habeant, plenius oſtenditur. 1474, 1. ſeqq.
Teſtamentum Imperantis an ſit Actio Reipublicæ ac a ſucceſſore ſervandum? 1479, 18.

Unio Prolium.

Qvid ſit? 800, 25.

Univerſitates.

Statuta ab univerſitatibus condita, qvatenus valeant. 48, 67.
Jus talionis contra aliam univerſitatem, exercere poteſt univerſitas. 290, 11.
Jus paſcendi in locis publicis jure univerſitatis, non ſervitutis competit. 398, 8.
Univerſitatum explicatio generalis. 1001, 1. &c.
Earum natura. 1001, 1.
Formantur conſenſu habili. 1001, 2.
Univerſitatum nomine an veniant corpora libera, aut a ſummo Imperante formata? 1001, 2. 3.
Dependentes permiſſum Imperantis requirunt. 1001, 4.
In univerſitatibus numerus hominum eſt indefinitus. 1102, 5.
Ineuntur ob commune commodum. 1002, 6.
Debent ſub certo regimine in perpetuum conſociari. ibid,
Univerſitas differt a Societate, familia, cognatione, territorio & vico. 1002, 7.
Sunt vel independentes, vel dependentes, hæ vel majores vel minores. 1002, 8.
Jure privatorum regulariter utuntur. 1003, 10. 11. 12.
Opus habent Syndico. 1004, 13.
Earum conſtitutio non permiſſa incidit in crimen. 1006, 20.
Antiquiſſimæ univerſitates ſunt Pagi, plenius explicati. 1006, 1. ſeqq.
Alteram univerſitatum majorum ſpeciem conſtituunt Municipia. 1014, 1. ſeqq.
Univerſitates etiam ſunt Collegia opificum & Mercatorum. 1022, 1. ſeqq.
Piſcatio univerſitati conceſſa ſaltem ab incolis exerceri poteſt. 1082, 14.
Univerſitatibus certo ſenſu etiam annumerantur Eccleſiæ parochiales. 1235, 1. ſeqq.
Academiæ etiam univerſitatibus annumerandæ. 1252, 17. ſeqq.
Jus inſtituendi nundinas hebdomadales ineſt juri municipali. 1279, 27.

Vocatio Miniſtri Eccleſiæ.

Qvid ſit? 1165, 11.
Illi Patronus clauſulas inſolitas inſerere nequit. ibid.

Voluntas.

Ad delictum requiritur. 138, 5.
Circa voluntatem obſcuram verſatur Interpretatio doctrinalis. 161, 5.

Digitized by Google

Voluptas.

An voluptatis cauſa recte inſtituantur ſervitutes reales? 390, 13. 14.

Votum.

Voti natura & diverſitas. 518, 5.
Requirit in vovente conſenſum verum, ſerium & declaratum. 519, 6.
Propoſitum vovendi obligationem non operatur. 519, 7.
Qvinam vovere poſſint. 519, 8.
De quibus rebus votum fieri poſſit. 519, 9.
Vota fieri debent bona intentione. 519, 10.
Ex voto oritur obligatio ad ejus impletionem. 520, 11.
An valeat inſtitutio hæredis ſub conditione voti perſonalis aut realis continuandi? 520, 12. 13.
Voti vinculum tolli poteſt ab iis, quorum conſenſu eſt contractum, & per diſpenſationem ſuperioris. 521, 14.
An clerus recte ſibi tribuat poteſtatem diſpenſandi circa vota? 521, 15. 16. 17.
Vota hominum ſæpe ſunt vitioſa. 522, 18.

Urbs.

Privilegium teſtandi in ſuburbiis locum non habet. 928, 19.
In Germania olim nullæ vel paucæ fuerunt urbes. 1007, 3. 1015, 4.
Urbis & Civitatis differentia. 1014, 3.
Fortalitiis ſuburbia non ſunt adjicienda. 1106, 20.

Urpheda,

Ejus violatio quomodo puniatur. 633, 4.
Eam violans damnum non reſtituit. 634, 7.
Urphedæ uſus quoad nonnullas pœnas. 1627, 37.

Uſucapio

Currit etiam ſine poſſeſſione. 219, 15.
Ad præſcriptionem Dominii pertinet. 232, 6.
Eſt acquirendi Dominii modus derivativus mere civilis. 334, 23.
Uſucapionis requiſita. 334, 24.

Uſufructuarius.

Qvibus juribus uſufructuarius gaudeat? 379, 9. 10. 11.
Qvatenus acquirat proventus metallicos Jure Romano & moderno. 380, 11.
Qvænam ei Actiones competant. 380, 12.
Ad quid obligetur. 381, 13. 14.
Omnium bonorum an æs alienum exſolvere debeat? 381, 14.
Obligatur ad præſtandam cautionem. 381, 15, ſeqq.
Qvatenus onera ſuſtinere debeat. 1042, 19.
An lucretur proventum metallicum, die Ausbeute. 1090, 17. 18.

Uſura.

An uſuræ condictione ob cauſam datorum peti poſſint? 350, 12.
In emtione qvatenus uſuræ præſtandæ. 454, 31. ſeqq.
Qvæ differentia inter uſuras ex pacto & mora ſolvendas. 456, 37.
Velandæ uſurariæ pravitati Judæi nomen vendere nequeunt. 459, 5.

Uſuras

Uſuras uſurarum emtor nominis petere nequit. 463, 16.
Uſuræ etiam ex mutuo hodie debentur. 495, 15.
A mandatario ex variis cauſis ſolvendæ ſunt, ut & a mandante. 504, 11. 13.
In depoſito qvatenus uſuræ ſolvendæ. 512, 3. 513, 6. 515, 13.
Qvatenus fidejuſſor uſuras repetat. 540, 23.
Qvatenus uſurarum modus obſervetur in pacto antichretico. 545, 15.
Num uſuræ peti poſſint, ſi ex querela læſionis enormis læſio emendetur, aut contractus reſcindatur? 569, 27. 28.
Uſuræ explicatio generalis. 577, 20. ſeqq.
Uſuræ indoles & varietas. 577, 20. 21.
Uſuræ licitæ ſunt ac debentur ex conventione, mora & collata utilitate. 578, 22. 23. 24.
Uſuræ quincunces regulariter ſolvendæ. 579. 25.
Uſuræ uſurarum non debentur. 579, 26.
Uſuræ ultra alterum tantum non currunt. 579, 27.
Uſuræ jure Romano diverſis remediis petuntur, quæ hodie non per omnia obſervantur. 580, 29. 30.
Qvando uſuræ deſinant. 580, 31.
Uſuris ſimiles ſunt annui reditus, fructus, intereſſe, cauſa & Acceſſio. 580, 32. 33. 34.
An uſuræ condictione ob turpem cauſam ex data pecunia repetantur? 608, 8.
Uſuræ in Saxonia non ſolvuntur in concurſu creditorum, ante ſolutas omnium ſortes. 646, 19.
Inhibitio Judicis debitori facta, qvatenus uſuras ſiſtat. 651, 13. 14.
An uſuræ ante diem ſolutæ exigi qveant? 681, 9. 10. 690, 41.
Ex pecunia pupillari tutor uſuras uſurarum ſolvere tenetur. 816, 7.
Qvando uſuræ in legatis debeantur. 979. 14.
Num contractus Cambialis ſit uſurarius? 1284, 14.
Qvatenus uſuræ in concurſu Creditorum ſolvantur. 1305, 23.
Qvatenus uſuræ Actione Pauliana exigantur. 1315, 7.
An Conſenſus Domini feudalis in ſortem datus, ad uſuras quoque pertineat? 1432, 12.

Uſuraria pravitas.

Velandæ uſurariæ pravitati Judæi nomen vendere nequeunt. 459, 5.
Ejus pœna. 579, 28.
Qvæſtio: An uſuraria pravitas delictis extraordinariis ſit accenſenda? hodie otioſa eſt. 634, 8.

Uſurpatio

Eſt rei alienæ, invito Domino, poſſeſſio. 217, 8.
Poteſt ſucceſſu temporis fieri legitima. 220, 18.
Qvid & quotuplex ſit? 243, 2.
Ejus effectus. 244, 6. 7.

Uſus.

Ejus natura, & ab uſufructu diſcrimen & convenientia. 385, 29. 30.

Uſu-

Digitized by Google

Uſusfructus.

Qvotupliciter accipiatur. 378, 3.

Uſusfructus veri natura & conſtitutio. 378, 4. 5.

Qvinam uſumfructum conſtituere & acquirere poſſint. 379, 6. 7.

In quibus rebus conſtitui queat. 379, 8.

Ad uſusfructus eſſentiam cautio uſufructuaria non pertinet. 382. 16.

Qvibus modis tollatur. 383, 20. 21.

Uſufructu finito res ad proprietarium redit cum fructibus. 384, 22.

Cur uſusfructus alternis annis datus, plures involvat uſusfructus, ſervitus vero realis, ita conſtituta, una ſit? 395, 30.

Uſusfructus competit patri in peculio liberorum adventitio. 788, 8. 9.

Uſusfructus, ſoluta patria poteſtate, jure civili ex parte durat, in Saxonia pater nihil retinet. 789, 10.

An uſusfructus legitimæ patri poſſit adimi? 790, 14. ſeqq.

Num uni fundo, alteri uſufructu legato, ambo in uſufructu concurrant? 901, 29.

Uſusfructus omnium bonorum conjugi in præjudicium liberorum teſtamento concedi nequit. 927, 13.

Uti Poſſidetis.

Hoc interdictum ad immobilia pertinet. 227, 20,

Interdictum utile an ſit neceſſarium ad defendendam poſſeſſionem rerum incorporalium? 227, 21.

Ejus uſus late patet. 227, 21. 22.

Utrubi.

Interdictum utrubi hodie raro uſum habet. 227, 20,

Vulgus.

Vulgaritas opponitur exiſtimationi intenſivæ. 316, 9.

Vulneratio.

Delicti vulnerationis conſideratio. 304, 4. 5. 6.

In vulneratione liberi hominis pœna legis Aquiliæ locum habet. 304, 5.

Ob vulnerationem exigitur in Saxonia Werigeldum. 304, 6.

Vulnus.

Si vulnus eſt lethale, pœna homicidii locum habet, ſi non lethale, ea ceſſat. 306, 12.

Vulneris legitima inſpectio neceſſaria. ibid.

Si occiſus, explorandæ vulneris qualitatis, effodiendus ſit, conſenſus Superintendentis haut requiritur. 1183, 14.

Uxor.

An contra maritum teſtari poſſit? 263, 11.

Ob injuriam marito illatam agere nequit. 321, 5.

Gaudet tacito pignore. 415, 5.

Subjecta eſt poteſtati mariti. 715, 25.

A marito non debet verberari. ibid.

Ejus officia, & quæ ei intuitu mariti competant. 715, 27.

An valeat pactum, ut maritus in domicilio uxoris maneat? 716, 27.

Maritum relegatum, ut & vagabundum ſequi debet. 716, 28.

Soluto matrimonio quid conſequatur. 749, 9.

Ab uxore & in uxorem ſaltem committitur adulterium Jure Romano. 759, 4.

Meretricio more vivens hodie etiam adulterii rea eſt. 760, 8.

Qvatenus uxor cum marito ſuo, velut Curatore, negotia recte expediat. 833, 5.

Qvatenus uxor res Geradicas marito donare poſſit. 857, 6.

Qvatenus res Geradicas marito vendere queat? 857, 6. 7.

Num uxores nobilium non teneantur maritis lavare caput, cibos parare, lectum ſternere, filios lactare? 1035, 14.

Habet domicilium neceſſarium. 1059, 8.

Qvo loco, ratione bonorum dotalium conſumtorum, in concurſu creditorum collocetur? 1302, 11.

Uxori putativæ an competat tacita hypotheca in bonis mariti, cum privilegio prælationis? 1302, 12.

An uxor, quæ obærato nupſit, jure prælationis gaudeat? 1303, 12.

Uxori quoad bona paraphernalia, tacita ſaltem hypotheca competit. 1303, 14.

Gaudet quoad dona nuptialia, ſi fuerint in dotem imputata, tacita hypotheca. 1303, 14.

In bonis feudalibus dotalitium uxori competit. 1445, 10. ſeqq.

Cætera Jura mulieri in Feudo competentia. 1447, 19. ſeqq.

W.

Weichbild

In ſenſu figurato notat Jurisdictionem, Territorium ac Jus municipale. 42, 47.

In ſpecie aliquando accipitur pro diſtrictu Jurisdictionis. 1028, 4 1050, 6.

Werigeldum

Exigitur illud in Saxonia ob vulnerationem. 304, 6.

Et ob homicidium culpoſum. 305, 9. non etiam doloſum. 307, 14.

Utrum ſit mulcta ac pœna? 305, 9.

Exactio Werigeldi etiam quoad damnum, ab animalibus datum, quandoque obtinet. 358, 15.

Wildfangii

Sunt ſpecies hominum propriorum. 1008, 6.

Willkühr.

Significatio Proverbii: Willkühr bricht Land-Recht. 43, 47.

Z.

Zechen

Ita dici ſolent Fodinæ Metallicæ. 1089, 10.

Zifra.

An adhiberi poſſint in Teſtamento? 866, 21.

F I N I S.

ERRATA POTIORA.

Pag. 2. §. 4. lin. 5. poſt *ratione* adde *&*
23. §. 14. l. 5. lege *reverti* pro *referri*.
26. §. 28. lin. 2. *genere*
27. §. 30. lin. 8. *amittendæ*
30. §. 46. lin. 1. *Verum* pro *Rerum*
61. §. 8. lin. 1. *hinc* pro *hic*
68. §. 5. lin. 1. *Utra* pro *Ultra*
73. §. 25. lin. 5. *ratio* pro *raro*.
§. 27. lin. 6. *ſtatuti deficiunt*
105. §. 22. lin. 1. *ad* pro *de*
107. §. 32. lin. 3. ante *fraudulenta* adde *ſit*
126. §. 42. lin. 10. poſt *JUR.* adde *PUBL. &*
174. §. 14. lin. 10. *ſuſcipienda*
178. §. 3. lin. 4. *digerendis*
185. §. 7. lin. ult. *c. 3.*
196. §. 13. lin. 5. *conceſſa*
203. §. 37. lin. 7. *ex* pro *&*
§. 39. lin. 7. *LAUTERB.* pro *PUFEND.*
Pag. 220. §. 17. lin. 3. *l. 31. §. 3.*
228. §. 27. lin. 2. poſt *concluſionem* adde *&*
245. §. 9. lin. 4. *computandum*
248. §. 4. lin. 3. ante *rei* pone *de*
266. §. 3. lin. 3. *aliaque* pro *aliqua*
268. §. 10. lin. 2. *vel* pro *ſed.*
283. §. 4. lin. 1. *ſuſcipiendum*
292. §. 9. lin. 5. lege *talione* pro *ratione*.
299. §. 1. lin. 7. *ſuſcipiamus*
301. §. 10. lin. 4. *ablatio*
310. §. 5. lin. 8. *adhuc*
363. §. 2. l. 6. ante *vulgaris* pone *ac*
371. §. 6. lin. 2. pro *vel* lege *per*
404. §. 13. poſt lin. 4. inſere: *rem poſſideat, tum non ſufficit negaſſe, quod ſit Dominus, ſi tu vero*
413. §. 30. lin. 10. *admittitur*
435. §. 4. lin. 4. poſt *68* adde *(z.)*
445. §. 38. lin. 5. *l. 69.* pro *66.*

Digitized by Google

Pag. 446. Summar. column. 1. lin. 5. ante *ſuis* adde *cum*
451. §. 19. lin. 7. pro *venditori* lege *emtori*
456. §. 37. l. 8. pro *forte* lege *ſorte*
457. §. 41. lin. 2. pro *non* lege *ab*
466. §. 20. lin. 3. *emtoribus* pro *temporibus*
467. §. 6. lin 1. *Duplici*
468. §. 8. lin. 2. *effectibus.*
§. 9. lin. 3. *ſit* pro *ſi*
470. §. 16. lin. 6. pro *Eſt* lege *Ea*
471 §. 19. lin. 4. pro *in* lege *ita*
§. 20. lin. 1. *reſolutiva.*
550. §. 12. lin. 2. *conſumtis*
555. §. 14. lin. 7. *negotiationum*
556. §. 17. lin. 5. *ſolus* pro *ſalus*
§. 18. lin. 11. *quoad* pro *quod*
560. §. 33. lin. 2. *exercitoria*
563. §. 6. lin. 4. pro *aquo* lege *equo*
566. §. 16. lin. 7. *ſatius* pro *ſatis*
583. §. 6. lin. 4. *ſine* pro *ſive*
lin. 8. *quod* pro *quam*
598. §. 14. lin. 2. pro *el* lege *rei*
601. §. 7. l. 7. ante *quod* inſere *quam*
637. §. 19. lin. 8. pro *ad Jul. repet.* lege *ad L. Corn. de falſ.*
640. §. 7. lin. 3. *huic* pro *hinc*
§. 8. lin. 12. pro *modeſtum* lege *moleſtum*
651. § 13. lin. 3. poſt *ergo* adde *ut*
658. §. 20. lin. 4. *nam* pro *non*
692. Sum. col. 2. l. 4. pro *13* lege *12* & ſupple: *adverſus creditores. §. 13*
696. §. 14. lin. 1. pro *In* lege *Ita*
725. §. 29. lin. 5. *ita* pro *in*
772. §. 23 lin. 9. *igitur* pro *initur*
782. §. 13. l. ult. lege *H. J.* pro *de his*
783. §. 15. lin. 10. *affectu*

Pag. 784. §. 20. lin. 6. poſt *quam* adde *mater*
795. §. 6. lin. 2. *bene* pro *pene*
797. §. 16. lin. 5. pro *aſtas* lege *atas*
963. §. 20. lin. 3. *amittenda.*
981. §. 18. lin. ult. *1087.* pro *187.*
§. 20. lin. 2. *l. fin.* pro *l. 1. fin.*
lin. 3. *l. 1. fin.* pro *l. fin.*
997. §, 14. lin. 9. *moralitatem*
1008. §. 7. lin. 10. *Coſaſſen*
1019. §. 22. lin. 2. poſt *faciendum* adde *eſt.*
1023. §. 6. lin. 2. *quo.* pro *quo.*
1036. §. 18. l. 6. *dignitatem legitime*
1081. §. 10. lin. 2. *onus* pro *opus*
1091. §. 19. lin. fin. poſt *art. 1.* adde *d. Differt.*
1114. §. 2. lin. 10. *patrimoniales*
1136. §. 17. lin. 2. *trahi* pro *tradi.*
1147. §. 2. lin. 11. *ementitam.*
1167. §. 19, l. 10. poſt *in fin.* adde *MEV.*
1109, § 8. lin. 2. poſt *queat*, adde *quo*
1218, §, 6, lin. 2. *penitus* pro *genitus*
1220. §, 15. lin. 4. *ablationem*
1259. §. 11. lin. 1. *promovendo*
1271. §. 22. lin. 3. poſt *fidem* adde *etiam*
1284. § 15. lin. 3. poſt *exceptio*, adde: *niſi ſolutionis & compenſationis.*
1317. Summar. col. 2. lin, 15. poſt *&* adde *pœnam.*
1366. §. 13. lin. 4. *quæ* pro *quo* lin. 5. *patet*
1386. §. 9. lin. 4, poſt *ſi* adde *in*
1419. §. 18. lin. 1. *Privativa*
1422. §. 13. lin. 9. poſt *ſit* adde *in*
1446. §. 15. lin. 5. ante *indiget* pone: *non*
1512. §. 24. lin. 12. *actorum*
1549. §. 15. lin. 3. *Et* pro *Eſt*
1581. §. 6. lin. 9. *1048.* pro *1084.*
1590. §. 4. lin. 1. ante *Saxonia* pone *in*
1595. Summar. column. 1. lin. 6. poſt *natura* adde *& uſus*
1605. §. 16. lin. 4. *deſerente.*

Digitized by Google

B 743 S 6 A

2512619 D

Digitized by Google

B. 12.2.743

Digitized by Google

Digitized by Google